

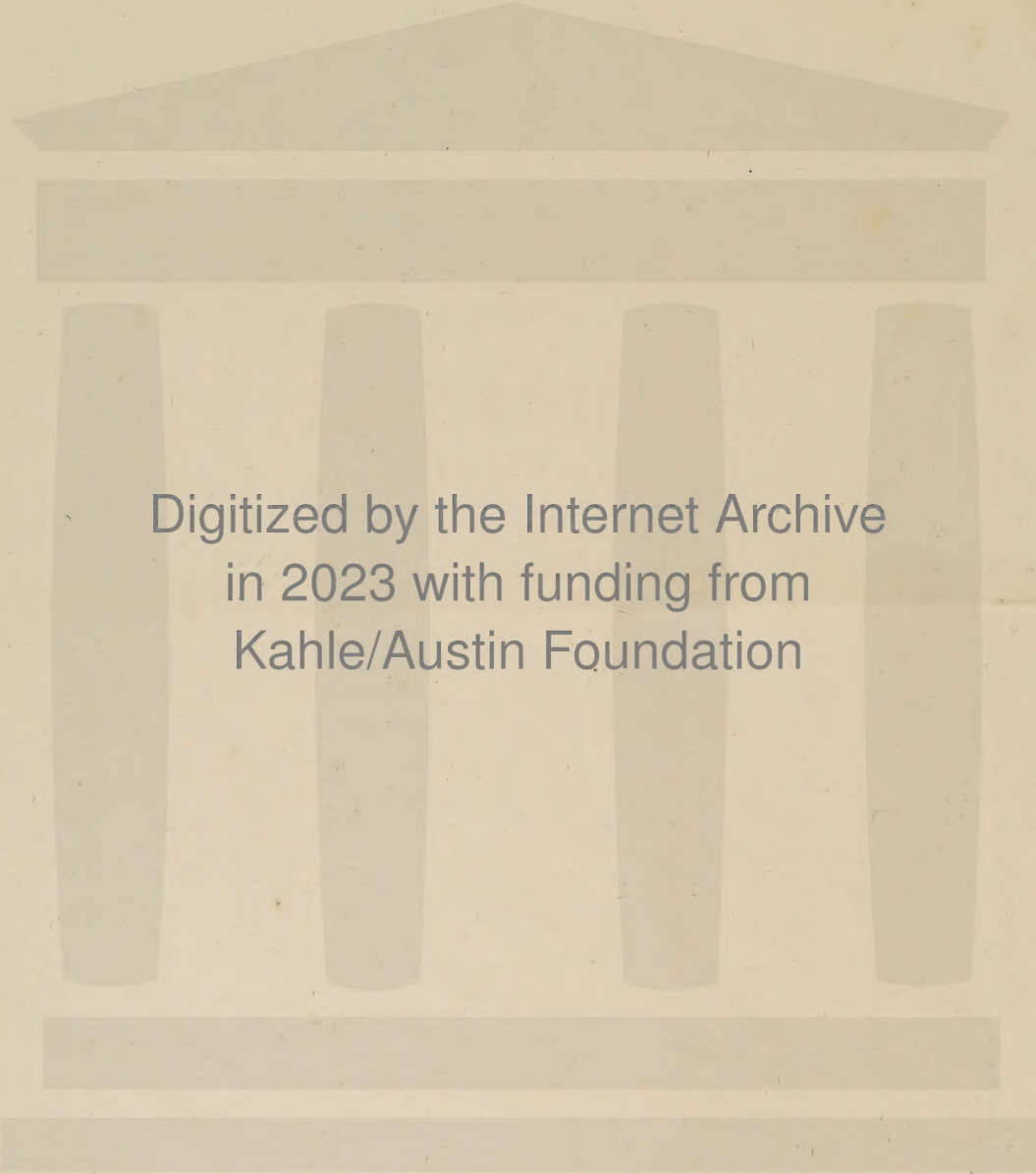

~~119~~

Ng

Digitized by the Internet Archive
in 2023 with funding from
Kahle/Austin Foundation

CATHOLIJKE

Nederlandsche Stemmen.

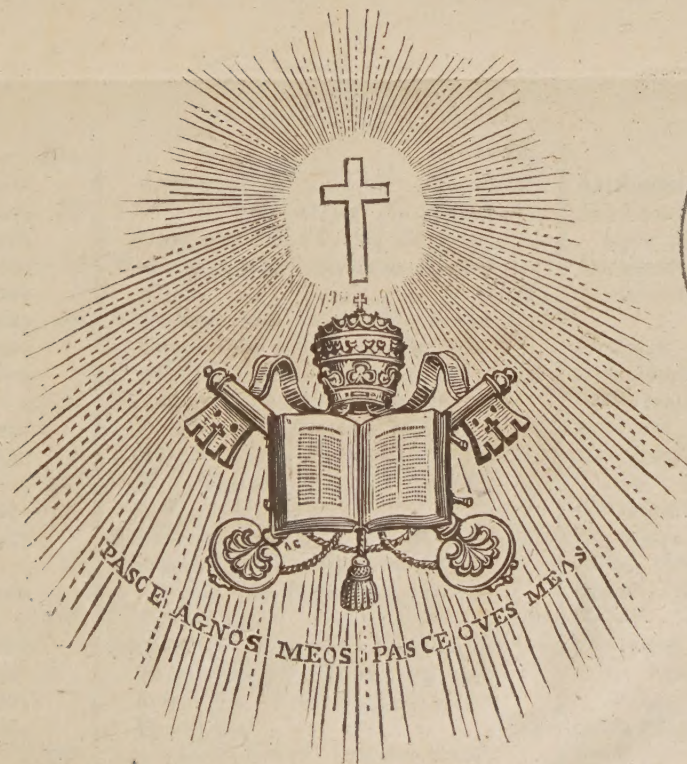

Catholijke
Nederlandsche Stemmen,
OVER
GODSDIENST-, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

VIERDE JAARGANG.

CIOIOCCCXXXVIII.

v. 4

1838

Vattholijke

Staat en Kerk

OF

GODSDIENST, STAAT, GESCHIED- en LETTERKUNDE.

VIJFDE AFD. 1. DEEL.

Het zal ééne kudde, en één herder zijn.

JOANNES X: 16.

GOUDEN AANBIDING.

VIJFDE AFD. 1. DEEL.

INHOUD

VAN HET

VIERDE DEEL.

A anschrijving van den Pruis- schen minister van eeredienst.	Blz. 39	dom van)	Blz. 313	Artikelen (De vier en twintig)	Blz. 249
Aartsbisschop (De) van <i>Gnesen</i> en <i>Posen</i> in <i>Pruissisch Polen</i> .	82	Allocutie van onzen H. Vader GREGORIUS XVI, bij de jong- ste promotie van drie Kardina- len.	335	Antwoord den dwaas niet naar zijne dwaasheid	359
Aartsbisschop (Hulde der Catho- liciteit aan den) van <i>Keulen</i> .	88	Allocutie van onzen H. Vader GREGORIUS XVI, in het con- sistorie, van 13 September .	337	Authentieke stukken	414
Aartsbisschop van <i>Posen</i> en <i>Gne- sen</i> (Brief van den), aan den koning van <i>Pruissen</i>	101	Antwoord (VON ALTENSTEIN'S) op de allocutie des H. Vaders .	51	Avondbode (De).	16
Aartsbisschop van <i>Posen</i> en <i>Gne- sen</i> (Bijzonderheden betrekke- lijk den).	104	Antwoord (VON ALTENSTEIN'S) op de allocutie des H. Vaders. 1. ste Art.	57	<i>Beijeren</i> (De kroonprins van). .	255
Aartsbisschop van <i>Keulen</i> (Voor- stelling der daadzaken betrek- kelijk den).	125	Antwoord <i>ibid.</i> 2. de Art. .	74	Bekendmaking (Nieuwe tergende Pruissische)	269
Aartsbisschop (De) van <i>Gnesen</i> en <i>Posen</i>	171	Antwoord des konings van <i>Pruis- sen</i> aan den Aartsbisschop van <i>Posen</i>	153	Berigten (Keulsche).	43
Aanspraak van Z. H. GREGORIUS XVI, in het geheim consis- torie, van 10 December 1837.	1	Antwoord van den Kardinaal- Secretaris van Staat, op den brief der heeren BRAUN en ELVENICH	226	<i>Berlijn</i> (Overeenkomst van), ge- sloten den 19 Junij 1834 . .	33
Afbeeldingen (Belangrijke Suri- naamsche)	288	Antwoord (Nader) van den Kard. Secr. van Staat op den brief der heeren BRAUN en ELVE- NICH	229	BINTERIM (Dr.)	137
Afgescheidenen (De zaak der).	321			BINTERIM (Dr.)	243
Afgescheidenen (De)	414			Bijbel (De) en het gezag. . .	193
<i>Algiers</i> (Oprigting van het bis-				Bijbel id. Verv. van bl. 196.	201
				Bijbel id. Verv. van bl. 203.	209
				Bijdragen ten behoeve der moe- der van den Eerw. heer Mi- CHELIS	384
				Boek (Het roode)	73
				Boek id.	94
				Boek id.	137
				Boek id.	174
				Boek id.	187

	Blz.		Blz.		Blz.
Boek (Het roode)	243	Drukpers (Stand der Catholijke) in <i>Duitschland</i>	149	Huwelijken (Authentieke stuk- ken, betrekkelijk de gemengde) in <i>Pruissen</i>	65
Breve van PIUS VIII, aan de Bisschoppen der westelijke provincien van het koninkrijk van <i>Pruissen</i>	69	Echo op Mr. ROBIDÉ VAN DER AA's dichtregelen enz.	240	Instructie (Geheime) van den graaf VON SPIEGEL, van 19 Ja- nuarij 1834.	36
Breve van onzen H. Vader GRE- GORIUS XVI aan het Metropo- litaan Kapittel van <i>Keulen</i> . . .	81	<i>Engeland</i> (Verklaring der ko- ningin van).	28	Instructie voor den geheimraad van <i>Schmedling</i>	36
Breve van onzen H. Vader GRE- GORIUS XVI, aan den Redac- teur van ons blad	177	<i>Engeland</i> (Iets over de verplig- ting der Ned. Catholijken om voor de bekeering van) te bid- den.	422	Instructie aan den Aartsbisschop van <i>Keulen</i> enz.	71
Breve (Hoofdzakelijke inhoud der) van GREGORIUS XVI, aan het Kapittel van <i>Keulen</i> . . .	214	Engelsch instituut tot voorplan- ting van het Catholijk geloof, .	428	Instructie (Geheime) door het <i>Pruissisch</i> ministerie in 1832, aan den geheimraad SCHMED- LING gegeven	151
Breve van onzen H. Vader GRE- GORIUS XVI, aan het Metro- politaan Kapittel van <i>Keulen</i> . .	273	Einde (Het) des jaars 1838. . .	429	Instructiën (Nieuwe <i>Pruissische</i>). .	220
Breve van den H. Vader aan Dr. HUSGEN	275	Ergernis (Nieuwe).	199	Intrigue (Mislukte).	328
Broedermaatschappij (Plan tot op- rigting eener Christelijke). .	153	Extract uit eenen partikulieren brief uit <i>Keulen</i>	414		
Brief van den koning van <i>Pruis- sen</i> , aan de Bisschoppen der westelijke provincien	109	<i>Frankrijk</i> (Godsdienstige toe- stand van)	331	Jaar (Het) 1838.	11
Brief van de heeren BRAUN en ELVENICH, aan den H. Vader. .	226	Geestelijkheid (De Breslausche). .	360	Kabinets-orde van Z. M., van 30 Junij 1834.	35
Brief (Nadere) der heeren BRAUN en ELVENICH, aan den Kard. Secr. van Staat	227	Gemoederen (Toestand der) in de <i>Rhijn-provincien</i>	82	Kabinets-orde des konings van <i>Pruissen</i>	206
Brief aan den Redacteur van de <i>Cath. Ned. Stemmen</i>	342	Genootschappen (Verbod tegen alle) in <i>Pruissen</i>	60	Kabinets-orde (Zonderlinge) des konings van <i>Pruissen</i>	207
Bulle der oprigting van het Bis- dom van <i>Algiers</i>	313	Genootschappen en inrigtingen der verschillende Protestant- sche secten te <i>Londen</i>	317	Kapittel (Het <i>Keulsche</i>)	24
Catholicismus (toestand van het) in <i>Saxen</i>	92	Genootschappen enz. Verv. van bl. 319	325	Kerk (Nieuwe aanslagen tegen de vrijheid der)	191
Circulaire van het Belgische Episcopaat	43	Genootschappen enz. Verv. en sl. van bl. 328.	333	Keulsche zaak (gevolgen der). .	377
Circulaire van den grootvicaris HUSGEN	108	Gevangenneming (De) van den Hoogw. Aartsbisschop van <i>Keulen</i>	236	<i>Keulen</i> (Volksoploop te) . . .	382
Circulaire van Mgr. den Bisschop van <i>Culm</i> , aan zijne Geeste- lijkheid.	345	Gevangenneming enz. Verv. van bl. 239	276	<i>Keulen</i> (Volksbeweging te). .	385
Coalitie tegen de Catholijke Kerk. .	178	Gevangenneming enz. Verv. van bl. 278	291	Klagten (Iets over de) der Ca- tholijken in <i>Nederland</i>	260
Contrast (Zonderling)	287	GÉRAMB (Pelgrims-reize van den Eerw. Vader MARIA JOSEPH DE). .	303	Kronijk (Berlijnsch Posensche). .	173
Correspondentie (Duitsche). . . .	8	Gezegd (Hebben wij het niet) . .	319	Kronijk enz. Verv. van bl. 174. .	181
Correspondentie	24	GREGORIUS XVI.	37	Kunsten. — Portret des Hoogw. Bisschops van <i>Curium</i>	31
Correspondentie (Particuliere) . .	241	Grondwet (Nieuwe Hanoversche). .	110	Letterkunde. — De dood van JE- sus en van de zonde.	67
Conspiratie (De).	424	GUIZOT (De heer)	305	Letterkunde	184
Correspondentie	407	<i>Handelsblad</i> (Het)	16	Letterkunde	263
Dagbladen (De tegenwoordige nieuws- en)	30	Herderlijke brief van den Aarts- bisschop van <i>Gnesen</i> en <i>Posen</i> , aan zijne Geestelijkheid	133	Levensschets van Mgr. <i>Droste</i> zu <i>Visschering</i>	53
Diakonessen (Protestantsche) . .	289	HERMES (de leer van).	198	Leugens (Nieuwe Berlijnsche) op nieuw gelogenstraft.	213
Documenten (Belangrijke). . . .	165	HOEPERMANS (Brief van den Eerw. heer	14	Lichtverspreiding (Catholijke in de duisternis der Berlijnsche corr. van het <i>Handelsblad</i> . . .	21
Dorpeling (De)	255	HERMUZ (Pater EDOARDO). . . .	351	LINGARD (Brief van Dr.) over de verklaring der koningin van <i>Engeland</i>	29
		HUSGEN, (Circulaire van Dr. . . .	261	Logenstraffing (Gewigtige) . . .	207
				LORENZO, eene geschiedenis uit de tijden van MARIA STUART. .	68

<i>Luik</i> (Jesuiten collegie te) . . .	Blz. 319	<i>Posen</i> (Moedig gedrag der Geestelijkheid van) . . .	Blz. 293	gescheidenen overgaat . . .	Blz. 217
Metropolitaan-kapittel (Het Keulsche) . . .	135	Praatjes voor Roomsche Katholijken gehouden enz. . .	76	Roy, (Iets over de discussie met den Predikant LE) enz. . .	230
MICHELIS, (Bijzonderheden betrekkelijk den Eerw. Heer) en zijne familie . . .	366	Praatjes id. verv. van blz. 80. . .	84	<i>Rome</i> (Mijne reis naar) . . .	382
MOEHLER (Dr.) . . .	155	<i>Pruissen</i> (Voortgang der vervolging in) . . .	146	<i>Rome</i> id. verv.	391
Nota van den Kard. Secr. van Staat, aan de ambassadeurs te <i>Rome</i>	8	Proclamatie (Zonderlinge) des konings van <i>Pruissen</i> . . .	161	<i>Rome</i> heeft gesproken: de zaak is afgedaan	239
Nota van den Pruissischen gezant BUNSEN, aan den Kard. Secr. van Staat LAMBRUSCHINI . .	119	Proclamatie (Nadere) . . .	163	<i>Rusland</i> (De Godsdienst in) . .	281
Nota van den Kard. Secr. van Staat, aan den heer BUNSEN. . .	122	Principe (Het Protestantisch) immer tot scheuring en scheiding voerende	257	Schrikbeelden.	413
Nota (Nadere) van den heer BUNSEN, aan den Kard. Secr. van Staat.	122	Professoren (De) Heeren BRAUN en ELVENICH	225	Schoolopzieners (Zijn Protestantisch) in Katholieke distrikten, gevaarlijk voor het openbaar onderwijs?	25
Nota (Nadere) van den Kard. Secr. van Staat, aan den heer BUNSEN.	124	Professoren onderwerping der Hermesiaansche van <i>Trier</i> . .	263	Schoolonderwijs (Bedenkingen over het godsdienstig). . .	116
Nota van Z. Exc. den minister van <i>Pruissen</i> , van 14 April 1836; zie het bijvoegsel van N.º 48	00	Profetiën	199	Schoolonderwijs (Het) in <i>Nederl.</i> .	229
O'CONNELL, (Redevoering van DANIEL).	300	Protestantismus (Het oude en nieuwe) twistende in de <i>Nederlanden</i>	265	Schoolonderwijs id. verv. en slot van blz. 230	233
O'CONNELL, id. verv. en slot van bladz. 303	308	<i>Pruissen</i> (Kerkelijke zaken in). .	272	Spaanen (De).	368
O'CONNELL, (Uittreksel uit den jongsten brief van DANIEL) aan de Ieren.	340	Protestantismus (Het).	283	SPENCER (De Eerw. heer) te <i>Dieppe</i>	427
O'CONNELL, (Les van den heer). .	405	<i>Pruissen</i> (Godsdienstige toestand van)	323	Statistiek (Hoogst merkwaardg.).	369
O'CONNELL (De heer).	428	<i>Pruissen</i> (De Katholieke Geestelijkheid in)	329	Stoel (Brief over den H.) van den Eerw. Heer LACORDAIRE. .	48
Onbeschaamdheid (Nieuwe) . . .	311	PUTMAN, (Uittreksel uit eenen brief van den Eerw. Heer) . .	351	Stoel Brief enz. verv. van blz. 50. .	61
Onderwijs (Openbaar in <i>Polen</i>). .	242	Ratificatie	340	Stoel Brief enz. verv. van blz. 65. .	89
Onderwijs (Vrijheid van). . . .	361	Regt (Kerkelijk) en staatsregt . .	17	Stoel (Brief enz. verv. van blz. 92.)	113
Onderwijs (Bijdrage betrekkelijk de gevaarlijke strekking van het openbaar) in <i>Nederl.</i>	369	Regt Kerkelijk id. verv. v. bl. 21. .	55	Stoel (De Apostolische) en het Berlijnsch Kabinet	118
<i>Oostenrijk</i>	316	Regt id. vierde Art.	97	Stoel (Brief enz. vervolg en slot van bladz. 116.)	141
Openlijke verdediging der Godsdienst-vrijheid in <i>Zweden</i> . .	425	Regten (Hebben de Katholijken in <i>Nederland</i> , mindere) dan de Joden	222	Stoel (De vrije gemeenschap met den Apostolischen)	244
Verv. en sl. van bl. 419.	425	Regterlijke magt (Benoeming der leden van de).	332	Stemmen (Gereformeerde) over Catholicismus en Protestantismus	347
Oppositie (Eerste Art.)	353	Regtvaardigheid (Kan dat) en verdraagzaamh. genoemd worden. .	196	Stemmen id. verv. van blz. 349. . .	355
Orden (Religieuse).	335	Regtsgeding (Ontzettend crimineel).	211	Stemmen id. verv. van blz. 359. . .	363
PACCA, (Gedenkschriften des Kardinaals BARTHOLOMEUS) . .	31	Retractatie der Bisschoppen van <i>Paderborn</i> en <i>Munster</i> . .	42	Stemmen id. verv. van blz. 374. . .	379
Pausdom (Over den voortgang van het).	395	ROBIDÉ VAN DER AA, (Schandzuil door Mr.) voor zich zelve opgericht.	154	Stemmen id. vervolg en slot van bladz. 382.	385
<i>Peuple</i> (Le Livre du).	12	ROBIDÉ VAN DER AA's, (Mr.) Libel oproer en Priesterdwang. .	157	Stukken (Authentieke) nog niet medegedeelde	297
<i>Pruissen</i> (Kerkelijke zaken in). .	272	Roy, (De discussie met den Predikant LE).	424	Stukken (Authentieke) nog niet medegedeelde	391
		Roy, (De Predikant LE) en de afgescheidene Gereformeerde .	111	Synode (Provinciale) te <i>Aix</i>	387
		Roy, (De redenen om welke de Predikant LE) niet tot de af-		Synode (Protestantsche) te <i>Lausanne</i>	399
				Synode (Protest enz. verv. van bladz. 400).	411
				Synode id. Verv. en slot van bladz. 413	419
				Strafwetboek (Het nieuwe Wurtembergsche)	339

	Blz.		Blz.		Blz.
TALLEYRAND (Dood van)	183	GALLARD	278	mus en protestantismus in	
Teregtwijzing (Ophelderende)	5	Vogel (de) in de kevie	367	<i>Groot-Brittannië</i>	409
Teregtwijzing.	16	Voortgang der vervolgingen in			
		<i>Pruissen</i>	429	Zegt (men)	156
Verblindings (De)	105	Vooruitzicht	117	Zeitung (de nieuwe Wurtzburg-	
Verdediging	273	Vrede (kan en zal het) blijven?	310	sche).	215
Verjaringsfeest door de uitgewe-				Zotheid (Kan de) verder gaan.	30
kene Polen te <i>Parijs</i> gevierd.	185	Waarschuwing	294	<i>Zweden</i> (Openlijke) verdediging	
Verklaring der Geestelijkheid		Wat doen wij?	349	der godsdienstvrijheid in).	393
van het decanaat <i>Inovraclaw</i> ,		WILLEM (Prins) van <i>Pruissen</i> in		<i>Zweden</i> enz. Verv. van bl. 395.	401
Aartsbisdom van <i>Posen</i>	331	de <i>Rhijn-Provinciën</i> en <i>West-</i>		<i>Zweden</i> enz. Verv. van bl. 405.	409
VICTORIA (Aanmerkingen betrek-		<i>phalen</i>	255	<i>Zweden</i> enz. Verv. van bl. 409.	417
kelijk de plegtigheden der kro-		Weërhaan (de Evangelische	223	<i>Zwitserland</i> (Concientie en gods-	
ning van koningin)	270	Worstelling tusschen Catholicis-		dienstvrijheid in).	169
VICTORINE (Het leven van) DE					

NOTA

VAN

ZIJNE EXCELLENTIE DEN MINISTER VAN *PRUISSEN*,

van 14 April 1836.

De ondergeteekende, buitengewoon gezant en gevolmagtigde minister van Zijne Majesteit den koning van *Pruissen*, heeft zich gehaast op den 17 der vorige maand, voorloopig den ontvangst te berigten van de Nota, welke Zijne Rev. Eminentie Monseigneur de Kardinaal LAMBRUSCHINI, hem de eer heeft gedaan van hem te zenden, onder dagteekening van den 15 derzelve maand, en op welke hij thans de pligt van te antwoorden vervult.

De ondergeteekende kan aan Zijne Rev. Eminentie niet verbergen, dat de eerste indruk, door die Nota op zijnen geest gemaakt, van eenen geheel smartelijken aard was. De betrekkingen tusschen de beide hoven, vernieuwd na gebeurtenissen van roemvolle herinnering, in eenen geest van bevrediging en in de wederkeerige overtuiging, dat het welzijn van den staat, zoowel als dat van de Kerk, eene zoo volmaakt mogelijke harmonie wenschelijk maakte, werden weldra hecht gemaakt, door het schitterend resultaat der onderhandelingen: de Bulle *De salute animarum*. Daar die betrekkingen, onderhandelingen en schikkingen het voorwerp waren eener wederkeerige voldoening, en daar bepaaldelijk de H. Stoel zich bij onderscheidene gelegenheden en over den geest van bevrediging, dien het gouvernement van Zijne Pruisische Majesteit daarbij had aan den dag gelegd, en over de loyaliteit en edelmoedigheid waarmede de overeengekomene schikkingen achtervolgens werden uitgevoerd, bijzonder voldaan verklaarde. Zal het niet zonder gewigt zijn, zich te herinneren, dat al die voldoende resultaten ter laatst instantie te danken waren aan het vertrouwen, dat elk der beide partijen in de loyaliteit en goeden wil der anderen had. Nu, de indruk welke de eerste lezing der Nota van Zijne Rev. Eminentie, in den geest van den ondergeteekenden naliet, was, dat zij was ingeboezemd geworden door een principe van wantrouwen, ten opzichte der gevoelens en handelingen van de zijde des gouvernements van Zijne

Majesteit den koning, die geenerlei verandering hebben ondergaan.

Intusschen is de ondergeteekende innig doordrongen van den stand eens Opperpriesters, bekend door de naauwgezette vervulling zijner pligten als Opperhoofd zijner Kerk, en pijnlijk aangedaan door zoo vele noodlottige gebeurtenissen, die in andere gedeelten van *Europa* hebben plaats gehad.

Hij heeft tot zich zelf gezegd, dat eenen dusdanigen toestand en met den afstand der plaatsen en de bijzonderheid der betrekkingen, zelfs de ongelooflijkste lasten tegen een even loyaal als magtig gouvernement schijnen kunnen eene zekere overweging te verdienen en de smartelijkste opoffering van iedere andere overweging te vorderen. Want de ondergeteekende aarzelt niet, om op de ondubbelzinnigste wijze te verklaren, dat zoo de vermoedens van zijne heiligheid gegrond waren, zoo de bij hem ingebragte beschuldigingen tegen het gouvernement iets anders waren dan uitvloeisels van onkunde, of van kwaadaardigheid, of van een fanatisme, dat slechts gevaarlijk is voor de zaak, die het meent te verdedigen; zou er van den kant des gouvernements van Zijne Majesteit, *niet slechts ongelijk, maar eene schreeuwend onregtvaardigheid en eene schending van plegtige verbindtenissen plaats hebben* (1). De ondergeteekende, eindelijk, waardeert volkomen de oplettendheid waarmede Zijne Heiligheid, ondanks de vooringenomenheid, welke, ten gevolge van bedroevende verklikkingen, zijnen geest overstelpten, hiervan niet het onderwerp eener officieele Nota heeft willen maken. Hij twijfelt niet of het koninklijke hof zal in de verzameling der punten, die het voorwerp der bekommelingen van dien Opperpriester uitmaken, betrekkelijk den toestand der Kerk, wier Opperhoofd hij is, in *Pruissen* niet anders willen zien dan den wensch, om zich aldus op de regtstreeksche en spoe-

(1) De uitkomst heeft dat vonnis door den Pruisischen minister zelf uitgesproken, volkomen bekrachtigd. R&D.

digste wijze alle narigten en alle bewijzen te verzekeren, die zijne conscientie kunnen gerust stellen. In dien zelfden geest van bevrediging en openhartigheid, zal de ondergeteekende antwoorden op de Nota van Zijne Rev. Eminentie. Hij moet dus aantijgingen en aanbrengingen van welke Zijne Heiligheid het onderwerp eener confidentieele Nota heeft willen maken, ongegrond en gedeeltelijk zuivere laster noemen; Zijne Rev. Eminentie gelieve van zijnen kant met de billijkheid die hem onderscheidt, zich in de eerste plaats te herinneren, dat de laster en beschuldigingen, aan welke Zijne Heiligheid het oor heeft geleend, gewigtig zijn; dat zij officieel gedaan wordende, de waardigheid van een bevriend gouvernement en zelfs zijne loyaliteit zouden aantasten, en dat zij uitgedrukt zijn geworden na het herhaalde aanbod van den ondergeteekende, om aan het hof van Rome, alle wenschelijke narigten te geven of te verschaffen, naar openhartige uitleggingen, betrekkelijk de voornaamste punten, die hij nooit opgehouden heeft mondeling in de conferentiën, en zelfs regtstreeks aan Zijne Heiligheid, in de gehoor, die hij hem wel heeft willen toestaan, te geven; eindelijk na de schitterendste bewijzen, die het gouvernement des konings nog onlangs aan den Opperpriester heeft gegeven, niet alleen van deszelfs loyale, maar zelfs welwillende en edelmoedige dispositien tot het nakomen der verbindtenissen door de Bulle *De salute animarum* aangegaan (1). Maar vooral gelieve Zijne Rev. Eminentie voor zijnen verheven en billijken geest te brengen, hetgene wat de ondergeteekende hier nog stilliger verklaard, te weten: dat, verre van te denken, dat hij Zijne Heiligheid zou beleedigen of bedroeven door eene krachtige wederlegging der aantijgingen tegen de Bisschoppen en het gouvernement gerigt, op welke hij antwoord hoopt, integendeel dat de Opperpriester eenen troost zal vinden, geëvenredigd aan zijne bekommelingen en angsten, in de zekerheid dat de vermoedens, door eene vaderlijke zorg voor de Roomsche Catholijke Kerk in *Pruissen* ingeboezemd, ongegrond zijn, en dat integendeel de gevoelens van tevredenheid en erkentelijkheid, zoo vaak uitgedrukt jegens Zijne Majesteit den koning, om zijne loyaliteit en edelmoedigheid geregtvaardigd werden en thans nog worden, door bestendige en overtuigende daadzaken. Aldus het gouvernement van den koning, zijnen doorluchtigen meester verdedigende, heeft de ondergeteekende den zoeten troost, om gelijktijdig den soeverein, bij wien hij de eer heeft te zijn geaccrediteerd, van de diepste bekommernissen te verlossen.

Na deze voorloopige explicatiën (2), vervult de ondergeteekende zijne plicht, om in de eerste plaats te antwoorden op het eerste gedeelte der Nota van Zijne

Rev. Eminentie, 't welk de gemengde huwelijken betreft.

Het eerste vermeende feit en de eerste grief welke de Nota van Zijne Rev. Eminentie uitdrukt, is, volgens de eigene woorden derzelve » het bestaan eener » geheime mededeeling, die men zegt, door wijlen » den heer SPIEGEL, Aartsbisschop van Keulen, eenige » maanden voor zijnen dood, aan de Bisschoppen van » Munster, Paderborn en Trier te zijn gerigt.

Later wordt die mededeeling eene instructie genoemd, dus een document van denzelfden aard en van denzelfden naam als een der Pauselijke documenten, aan elke der vier Prelaten der Westelijke provinciën van de monarchie gerigt. In eene andere zinsnede wordt duidelijk gezegd, dat het zake is van eene *aan de Bisschoppen gezondene instructie*. De wijze, eindelijk, waarop, ten slotte der voorstelling, de Nota spreekt, over de noodzakelijkheid waarin Zijne Heiligheid zich zou bevinden, om *de ware instructie van den Kardinaal ALBANI* bekend te maken, schijnt op eene onduidelijke wijze aan te duiden, dat het gemelde document ware vernietigd, en dat hetzelfde niet ware bekend gemaakt, ten einde voor de Pauselijke instructie diegene te doen doorgaan, welke de Aartsbisschop van Keulen, op eigen gezag moet hebben gegeven aan zijne suffraganen en broeders medepligtigen van een bedrog.

Gewisselijk zoo die vermoedens gegrond waren, zoo die aantijging door feiten werd gestaafd, wie zou dan niet volledig instemmen met den zin der nota van Zijne Rev. Eminentie en het gedrag snood of ongerijmd noemen dergenen, waarop die aantijgingen, drukken.

Maar de ondergeteekende heeft de voldoening van aan Zijne Rev. Eminentie te kunnen verklaren, dat het niet aanwezen eener dusdanige instructie, zedelijker wijze onmogelijk is, dat hij de stellige zekerheid heeft, dat die vermeende instructie, nooit bestaan heeft! Wat hem betreft, hij erkent dat hij verlegen zou zijn, om zich te verbeelden, hoe een der vier Prelaten, aan ieder van welke de H. Stoel dezelfde documenten had gezonden, tot antwoord op den afzonderlijken brief, die elk hunner aan den Opperpriester Leo XII onderworpen had, aan zijne Broeders, even onafhankelijk als hij, eene *» instructie »* heeft willen geven, aangaande de wijze, op welke zij de Pauselijke Breve moesten uitleggen; en dat die drie Prelaten eene dusdanige instructie zouden hebben aangenomen en uitgevoerd? In het algemeen is eene instructie, door eenen Bisschop aan zijne ambtgenooten gegeven, tot dusverre voor eene onmogelijkheid gehouden, onder de Bisschoppen der Roomsche Catholijke Kerk. En welke Prelaten zijn het, op welke men een zoo buitengewoon, zoo ongehoord vermoeden drukken doet? Eerwaarde grijsaards, door geheel *Duitschland* bekend, en onder de godvruchtigste, kundigste en aan den H. Stoel gehechtste, die hij ooit bezeten heeft, gerekend.

(1) De Heer BUNSEN doelt hier op de dotatie der Bisdommen in *Pruissen*, die in *onroerende goederen* moesten bestaan; die, volgens de bulle: *» De salute animarum »*, onmiddellijk na het jaar 1831 had moeten plaats hebben; doch waaraan niet voldaan is geworden.

(2) Die volstrekt niets opleveren.

aard aan de overtuiging des Bisschops zou behooren. Het is in die restrictio, dat Zijne Rev. Eminentie het principe erkende, in het antwoord op de eerste Nota van den ondergeteekende, gevoegd bij den brief van Zijne Eminentie van 29 Januarij (1).

Doch de instructiën van den ondergeteekende, aandringerende op eene verklaring van gelijken aard, betrekkelijk de gereserveerde gevallen, moest de ondergeteekende verklaren, dat hij de Breven niet zou kunnen aannemen, als volledig beantwoordende aan de voorwaarden op welke de koning onder andere beloofd had, de strafbepalingen niet te zullen ten uitvoer brengen tegen diegenen der Geestelijken, die tegen de wet mogten aandringen, op eene verbindende voorloopige verklaring, betrekkelijk de godsdienstige opvoeding, als op eene huwelijks-voorwaarde.

De ondergeteekende deed die verklaring aanvankelijk in de *Pro Memoria III*, van 6 Februarij, in welke gezegd wordt: » *Il ministro di Prussia.... dichiarò* » *dover egli prendere la comunicazione fattagli ad re-* » *ferendum e che dovesse lasciarlo alla decisione dell'* » *Emo Signor Cardinale, se dopo questa dichiara-* » *zione egli volesse continuare le conferenze.... Sua* » *Eminenza esprime allora la sua decisa volontà di* » *continuare le conferenze..... Benchè l'espressione* » *in terminis di prendere le offerte della S. Sede colle* » *dichiarazioni ultimamente comunicate di Sua Santità* » *ad referendum, esclude da parte del Ministro, finché* » *non abbia ricevute nuove istruzioni, ogni transazione* » *e convenzione, per la quale la Real Corte fosse ob-* » *bligata e la decisione di Sua Maestà compromessa* » *egli crede a scanso di ogni equivoco non inutile di* » *spiegare più largamente la differenza.* »

Maar ook in de officieele Nota, van 27 Maart, in antwoord op die van den Kardinaal ALBANI van denzelfden dag, door welke hij de documenten in kwestie ontving, wordt gezegd: » Diensvolgens moet de ondergeteekende zich onthouden van vooraf iets te oordeelen, betrekkelijk het besluit van Zijne Majesteit, » 't welk eeniglijk moet afhangen van het uitwerksel, » dat de wijze en welwillende instructiën van Zijne Heiligheid zullen teweeg brengen bij de Bisschoppen » en bij de hun onderworpen Geestelijken; en hij » kan op dit punt niets anders dan zich refereeren » tot de afgelegde verklaring der laatste memorie.

Als dus de Nota van Zijne Rev. Eminentie ver-

(1) In het antwoord, waartoe hier de minister refereert en dat origineel bewaard wordt, drukte hij zich op de volgende wijze uit: » Dat de H. Vader aan de Pastoors niet verbieden zal » in bij uitstek dringende gevallen, bij gemengde huwelijken » te assisteren, die mogten worden aangegaan zonder de gebruikelijke voorzorgen en waarborgen betrekkelijk de opvoeding der kinderen, wel verstaande, intusschen, dat er » geene verplichting zou bestaan, om eenigerlei geheiligen ritus » te voltrekken. » Hij verklaard vervolgens, dat ieder gemengd huwelijk, aangegaan krachtens dispensatie door de Bisschoppen verleend, met delegatie van bloedverwantschap in de mindere graden, doch onder de stellige waarborgen, volgens de gebruikelijke overeenkomsten, de Catholieke opvoeding der kinderen verzeekerende, wel geldig, maar altoos *illicito* zijn zou.

klaard, dat de ondergeteekende de documenten in kwestie heeft aangenomen, met uitdrukking zijner voldoening over derzelver inhoud, en dat het *Prussisch* gouvernement geen gevolg aan de Breve heeft gegeven, onder het pontificaat van Pius VIII, *wat is dan daarvan de reden geweest?* Die uitdrukkingen behooren te worden gehoord, volgens de uittreksels welke de ondergeteekende heeft gegeven voor de diplomatieke correspondentie van dien tijd. De ondergeteekende had de Breven na zijne uitdrukkelijke verklaring, dat hij dezelve *ad referendum* zou nemen en het gouvernement onthield zich, om gevolg aan de Breve te geven, omdat eene der zaken, die hetzelfde gemeend had te moeten vragen, buiten dezelve gesloten was.

De onderhandelingen waarmede de ondergeteekende vervolgens belast werd, liepen dus aanvankelijk over de uitbreiding, welke het gouvernement wenschte te zien geven aan de Breven in den zin der opmerkingen, door den ondergeteekende in de conferentiën gemaakt en over de wijziging van sommige uitdrukkingen, die te *Berlijn* hadden mishaald.

Daar Zijne Heiligheid meermalen bij herhaling, zoo als blijkt uit de Notas, door den ondergeteekende in den loop van 1831 tot 1833 overgeleverd, hoop had gegeven, dat een gedeelte der wijzigingen aannemelijk zouden worden gevonden, terwijl eene andere zulks niet zijn zou, stelde hij eindelijk (1) dit document op nieuw in handen van den ondergeteekende, bij de audientie van 8 Maart 1834, daags voor eene reize die hij naar *Duitschland* ondernam.

Eerst bij zijne terugkomst, op het einde van Augustus van hetzelfde jaar, kon de ondergeteekende verslag aan Zijne Heiligheid geven van het uitwerksel der vertogen, waarmede hij zich gewaardigd had hem te belasten, op het besluit van Zijne Majesteit hadden teweeg gebracht. Sedert dien tijd wachte de ondergeteekende immer op de natuurlijke gelegenheid welke het verslag, door de Bisschoppen te geven, hem aanbieden zou, om aan den H. Stoel in eenen officieelen vorm de uitleggingen te geven van hetgene wat hij, van den beginne af zich gehaast had, mondeling, hetzij aan Zijne Heiligheid zelve, hetzij aan deszelfs ministerie te zeggen (2). Het doet hem bij uitstek leed, dat men het verslag der Bisschoppen niet heeft willen afwachten alvorens die achttingwaardige Prelaten in staat te kunnen stellen tot het houden van een gedrag, dat niet zeer wijs en zelfs niet zeer loyaal om niets meer te zeggen, wezen zou. Op die wijze zou Zijne Heiligheid aan zich zelve bekommelingen besparen, waarover niemand sterker dan de ondergeteekende het aanwezen bejamert en den ondergeteekende zelve de onaangename

(1) De Minister maakte nooit, noch mondeling, noch schriftelijk melding, van de overeenkomst van 19 Junij 1834 en de daarop gegeven instructie der Bisschoppen aan de Vicariaten-Generaal.

(2) Zoo de Minister zich geveleid had, de gevraagde wijzigingen te bekomen, had hij zich bedrogen zoo als voldoende blijkt uit de *Voorstelling der daadzaken*.

noodzakelijkheid, waarin hij zich thans geplaatst vindt om te verklaren, dat die vermoedens en die bekommelingen, op vermeende ontdekkingen berusten wier valscheit de H. Stoel zelf wil en genoodzaakt zal zijn te erkennen (III).

De ondergeteekende verzoekt dus Zijne Rev. Eminentie, in het bijzonder te willen overwegen, wat de ondergeteekende thans de eer zal hebben hem te verklaren, als veel eer ten doel hebbende, om de conscientie van Zijne Heiligheid gerust te stellen dan onaangenamer opmerkingen te maken aangaande den aard der veronderstellingen, waarvan de Nota uitgaat, op welke de ondergeteekende antwoorden moet.

Zijne Majesteit besloot, op de vertoogen waarmede Zijne Heiligheid den ondergeteekende belast had en op verlangen, dat hij aan denzelfden koning, uit naam van gemelde Zijne Heiligheid uitdrukte van zijn definitief besluit, betreffende de aanneming der Breven, eeniglijk te doen afhangen van de verklaring der Bisschoppen (die tot dusverre geene kennis van derzelver inhoud kregen) over de mogelijkheid om dezelve ten uitvoer te leggen, zonder kwetsing der bestaande wetten der monarchie in derzelver wezen en zonder prejuditie der discipline in drie vierde gedeelten der Catholijke provinciën gevestigd. Zijne Majesteit deed dus afstand van alle tegenwerpingen, welke de ondergeteekende verplicht was geweest tegen onderscheidene zinsneden en uitdrukkingen der Breven, dat is der Pausselijke Breve, en deze instructie te maken.

Om, te dien opzichte de inzichten der Bisschoppen te kennen werd den Aartsbisschop van Keulen door zijne tegenwoordige bedieningen te Berlijn geroepen, gevraagd, hoedanig zijn gevoelen was, over de concessien, door die stukken gedaan? Na een naauwgezet onderzoek, verklaarde die Prelaat aan het gouvernement:

1. Dat de inhoud der Breve zich niet verzetten tegen de uitvoering der burgerlijke wetten, kon die breve afgekondigd, en ten uitvoer gelegd worden, zonder een conflict met die wetten na zich te slepen.

2. Dat het regstreeksche conflict, 't welk Zijne Majesteit verklaard had, niet langer te willen gedoogen, op die wijze ophoudende, meende hij het zijn pligt te zijn, om bij die gelegenheid er op aan te dringen bij Zijne Majesteit, dat dezelve aan de Bisschoppen eenige voordeelen wilde toestaan, die zij sedert lang voor hunne kosten hadden verzocht; en van welke een aan LEO XII was beloofd geworden, in gevalle hij het bedoelde conflict had doen vervallen.

3. Dat hij alvorens zich over dat punt formeel te verbinden, daarover wenschte te confereren met zijne Eerwaardige Broeders, de Bisschoppen van Munster, Paderborn en Trier.

Op die verklaring deed Zijne Majesteit aan den Aartsbisschop notifiëren, dat, indien de uitvoering der Breve in dien zin kon plaats hebben, Zijne Majesteit in de Rhyjn-Provinciën, de bepalingen van het Fransche burgerlijk wetboek, dat er kracht van wet heeft, be-

trekkelijk het burgerlijk contract in huwelijkszaken zou afschaffen en dat men daarenboven beletten zou, bij de gereedgemaakte herziening der wetten op de echtscheiding, op de verzoeken en wenschen der Bisschoppen, met betrekking tot de gemengde huwelijken: eindelijk dat de Bisschoppelijke jurisdictie in uitvoering zou worden gebragt, ondanks de bepaling van het Fransch burgerlijk wetboek, in overeenkomst met de bulle *De salute animarum*.

De Aartsbisschop van dankbaarheid doordrongen, voor hetgeen, wat hij van den Souverein verworven had, begaf zich toen met de originele documenten achtervolgens bij de Bisschoppen van Munster, Paderborn en Trier. De ondergeteekende had bevel om het verslag van den Aartsbisschop te ontvangen, aangaande het resultaat dier conferentien met elk der Bisschoppen (1). De laatste dier conferentien tusschen den Aartsbisschop ter eenre en elk der Bisschoppen afzonderlijk ter andere zijde plaats gehad hebbende te Coblentz op het einde van Junij 1834, was het in die stad, dat de ondergeteekende uit handen van den Aartsbisschop het bedoelde verslag ontving, de dankbaarheid der Bisschoppen en hunne eenparige inzichten, aangaande de uitvoering der breve constaterende voor zoo veel het den ondergeteekende bleek, had de Aartsbisschop reeds de volledige toestemming des Bisschops van Trier ontvangen in het besluit zijner ambtgenooten voor de bijeenkomst, die hij met hem te Coblentz had; wat hij Zijne Eminentie Rev. kan verzekeren, is, dat hij zelf noch te Coblentz, noch elders bij eene enkele der conferentien, welke de Bisschoppen over dat onderwerp onderling hebben gehad, is tegenwoordig geweest. Hij laat des te meer aan de Bisschoppen over, om zich dienaangaande bij den Opperpriester te verklaren, als zij hem rekenschap zullen geven van den uitslag der vastgestelde en kort daarop door de afkondiging der breve van Pius VIII. uitgevaardigde maatregelen. Die afkondiging had gelijktijdig plaats door al de vier Bisschoppen met gelijksoortige uitleggingen en de ondergeteekende meent dat het Hof van Rome, de herderlijke Brieven kent waarmede de Pausselijke Breven aan de Pastoors werden medegedeeld, ten minste dien des Aartsbisschops van Keulen.

Zoo de instructie van den Kardinaal ALBANI bij die gelegenheid niet werd bekend gemaakt, was zulks volgens den uitdrukkelijken wensch van het Ministerie van Pius VIII. waaraan de ondergeteekende in der tijd beloofd had, dat men hetzelfde niet zou bekend maken, daar dat document enkel voor de Bisschoppen bestemd zijnde en buitengewone concessien zelfs voor Duitschland bevatte. Inderdaad, er is geen voorbeeld van, dat de Bisschoppen instructien hebben bekend gemaakt, die aan hen gegeven werden, aangaande de interpretatie en de uitlegging van beslis-

(1) Het deel, 't welk de Minister aan die zaak heeft gehad, blijkt uit de Overeenkomst door hem ondertekend, met de enkele reserve der koninklijk bekrachtiging den 15 Junij 1834.

De ondergeteekende moet dus, voor alles verklaren, dat het vermelde vermeende feit zedelijker wijze onmogelijk is, uit hoofde van het karakter der Bisschoppen. Hij kan even stellig bij die verklaring voegen, dat eene dusdanige instructie, onmogelijk is, omdat elk hunner de instructie van den Kardinaal ARZANI kent. In allen gevalle, eindelijk, zou het onmogelijk zijn, omdat zij niet zou kunnen bestaan zonder dat het gouvernement van Z. M., en, diensvolgens, de ondergeteekende er van onderrigt ware (1).

Hier intusschen vertoont zich aan den geest van den ondergeteekende de volgende opmerking. Laat ons voor een oogenblik veronderstellen, dat die Bisschoppen eene instructie van wege den Aartsbisschop hadden ontvangen en aangenomen, op welke wijze, zou dan zulk een vermeend feit, aan het hoofd der grieven kunnen worden geplaatst tegen het gouvernement van Z. M.? Het zou eene daad der Bisschoppen wezen, van Bisschoppen die wel in staat zijn, om de verantwoordelijkheid hunner daden op zich te nemen; Bisschoppen, die in hunne Apostolische bediening, grijs geworden zijn, geëerd door drie millioenen Catholijken en geëerbiedigd door de subalterne Geestelijkheid, wier grootste gedeelte onder de vaderlijke oogen in de Bisschoppelijke seminariën is opgevoed geworden. Zoo er dus eene contestatie ontstond tusschen den Opperpriester en die Bisschoppen, aangaande een onderwerp, hetwelk de belangen en de gevoelens, niet slechts van hunne diocesanen, maar van al de 14 millioenen der monarchie en men zou kunnen zeggen, van de 30 millioenen die het uitgestrekte *Duitschland* bewonen, betreft, zou het gouvernement van Z. M., daarin voor niets wezen, volgens de voorstelling zelve van de Nota, van Zijne Rev. Eminentie. Deszelfs bescherming zou wel, door eene der partijen, kunnen ingeroepen worden; deszelfs vaderlijke bezorgdheid, zou hoogelijk kunnen worden opgewekt door controverse discussiën en door bewegingen, wier eindelijke gevolgen, vooral in onze tijden aan de berekeningen der staatsmannen ontsnappen; doch niemand kan begrijpen, op welke wijze eene handelwijze van vier Bisschoppen, een grief zou daarstellen van den kant van het Hof van *Rome*, tegen het gemelde gouvernement.

De verbaasdheid van *Europa*, zou des te grooter zijn, als ongelukkige omstandigheden, het gezegde gouvernement noodzaakten, om de diplomatieke documenten bekend te maken, die deszelfs gedrag in deze zaak getuigen. Het gouvernement des konings, heeft niets te verbergen en niets te vreezen. De documenten zijn daar, om aan te toonen, zoowel de regtvaardigheid van deszelfs wetten, als de gematigdheid

van deszelfs vorderingen en de wijsheid, waarmede hetzelfde aan de rijpe overweging en aan de vrije conscientie der Bisschoppen, de uitlegging en de uitvoering der Pauselijke Breve heeft overgelaten.

Als het dus waar is, dat eene dusdanige instructie, zelfs als zij konde gegeven worden, een grief zou kunnen daarstellen tegen het gouvernement van Z. M., hoedanig moet dan de verwondering van Z. M. zijn, van te zien, dat men er een grief van maken wil tegen zijn gouvernement, als zij in het geheel niet bestaat, zoo als zij nooit heeft kunnen bestaan? De ondergeteekende levert deze opmerking aan de verhevene overweging van Zijne Rev. Eminentie.

Alsdan op de stelligste wijze de narigten hebben de gelogenstraf op welke dat gedeelte der Nota is gegrond, en, aangetoond hebbende, dat ingevalle dit narigt even nauwkeurig ware, als het zulks niet is, hetzelfde nooit eene oorzaak van grief tegen het gouvernement des konings zou kunnen uitmaken; zou de ondergeteekende zich kunnen vergenoegen, van alsdan te hebben bewezen, dat de bron, waaruit dat narigt is geput, niet zoo zuiver is, als het Hof van *Rome*, haar heeft moeten veronderstellen, aan dezelve de voorkeur gevende, boven alles wat hetzelfde weten kon uit de confidentieele en voorloopige mededeelingen van den ondergeteekende.

Maar, overtuigd, dat het doel der confidentieele Nota van Zijne Rev. Eminentie eeniglijk is, om de conscientie van den Opperpriester, door boosaardige narigten ontrust, gerust te stellen, weet de ondergeteekende, dat hij deze bedoelingen van Zijnen Doorluchtigen Meester volbrengt, door gebruik makende, van dat confidentieele karakter in dit gedeelte van zijn antwoord, alles te consigneeren, wat hij aangaande den waren gang dier zaak heeft kunnen weten en zooveel hij kon, den oorsprong te verklaren, der verwarde en honende berigten, die den geest des Opperpriesters ontrust hebben, bij wien hij de eer heeft, te zijn geaccrediteerd en met wien hij onder het Pontificaat van Pius VIII, de eer heeft gehad, om te handelen over de schikkingen, betrekkelijk de gemengde huwelijken.

Om aan die confidentieele verklaringen alle mogelijke duidelijkheid te geven, kan hij zich intusschen niet ontslaan, van eenige opmerkingen te maken aangaande het historique dier onderhandelingen. De eerste dier aanmerkingen, betreft hetgene, wat in de Nota van Zijne Rev. Eminentie gezegd wordt, aangaande de wet van 17 Augustus 1825. De ondergeteekende zal niet ondernemen, om de bepalingen der wet te verdedigen: het moet evident zijn, voor elk die den staat der bevolking van de Pruisische monarchie kent en oordeelen wil, over de wetgevende bepalingen, volgens bevestigde daadzaken en volgens de noodwendigheden, die er uit voortvloeijen, dat die wet niet alleen de eenige is, die er mogelijk zij maar ook de regtvaardigste en de vrijzinnigste, daar zij de meest mogelijke vrijheid laat aan dengene, die door alle wetgevingen als het hoofd des gezins, erkent

(1) De Heer BUNSEN had reeds den 17 Junij 1834, eene overeenkomst (*Docum. N.º 17* Zie *Catholijke Nederlandsche Stemmen* van 27 Januarij 1838) geteekend, in wier Art. 6 en 7, de principes en grondslagen eener instructie werden vastgesteld, die, in substantie niet verschilt van die, welke de staats-secretaris had geanalyseerd in de Nota van 15 Maart 1836.

wordt. Maar de ondergeteekende zal zeggen, dat de principes, waarop het Pruisisch gouvernement aandringt en altoos aandringen zal, daarenboven op een *status quo* berusten, dat voortvloeiende uit de trak-taten door de Bisschoppen vastgesteld, geheiligd door de gewoonte der volken in onderscheidene districten, sedert twee eeuwen, buiten het bereik van allen aan-val is, niet alleen in het oostelijk gedeelte der mo-narchie, gelijk in de naburige landen, maar in onder-scheidene districten dier uitgestrekte diocesen, waar-van het zake is (1). Het gouvernement kon dus niet denken, dat hetgene wat gebruikelijk is en sedert lang gebruikelijk was, in een district, in een *ander gedeelte derzelfde diocese*, niet kon toegelaten wor-den, aangezien deze zelfde omstandigheden, welke tot die discipline hadden geleid, in een geval, zich ge-lijkelijk in het andere bevonden.

Hoewel de naauwgezetheid der Bisschoppen eerbie-digende in het niet doen dier gelijkstelling, die door de gebeurtenissen juist was daargesteld, zonder eene autorisatie van den kant des H. Stoels, kon het gou-vernement van Zijne Majesteit van den anderen kant nit dien hoofde, den gang niet veranderen, die door het gevoel der distributieve regtvaardigheid en deszelfs eigene eer voorgeschreven werd, zonder de regtvaar-digheid te beledigen, en zonder den eerbied in ge-vaar te stellen, die aan hetzelfde toekomt en die het tot welzijn des lands jaloursch is te behouden.

Het was die omstandigheid, welke de ondergetee-kende in 1817 bevel had, aan Leo XII roemvoller ge-dachtentis, voor te stellen. Die groote souverain be-greep ligtelijk, dat het in 't welbegrepen belang zij-ner kerk was, de bepaalde maatregelen voor te ko-men, die ontworpen waren geworden om de wet te doen gehoorzamen, door eenige weerspannelijke Geestelijken. Hij beloofde aan de wenschen des Ko-nings te voldoen, op de regtstreeksche en gemotiveerde aanvraag der bisschoppen (2). De brieven der Bis-schoppen aan Zijne Heiligheid gerigt, met dat doel gezonden, werden werkelijk aan Leo XII ter hand gesteld, op het einde van Mei 1828.

Die brieven, het vermelde feit uitdrukkelijk bevat-tende, zal de H. Stoel zich gemakkelijk kunnen over-tuigen, dat het edikt van 17 Augustus 1815 niet, zoo als de Nota van Zijne Rev. Eminentie schijnt te ver-onderstellen, eene nieuwe was, maar dat het enkel tot een gedeelte der westelijke provincien, de gewoon-te van al het overige der monarchie uitstreckte, gelijk-tijdig de hindernis vernietigende, welke de oude wet-geving aan de ouders oplegde voor de verdeling der kinderen uit gemengde huwelijken geboren, volgens

(1) In de conferentien met den minister gehouden, om hem de bepalingen mede te deelen, die vervolgens in de Breve van Pius VIII. zijn geinsereerd, deed men hem opmerken, dat die praktisch abusief was; en de daadzaak zelve, van de inlichtin-gen van de Bisschoppen door den H. Stoel gevraagd, bewijst zulks volkomen.

(2) Uit de *Voorstelling der daadzaken* blijkt, hoedanig de gevoelens van Leo XII. heiliger-gedachtentis, waren.

hun geslacht; wat hunne Godsdienstige opvoeding be-trof. De Bisschoppen, de onmogelijkheid erkennende van eene verschillende discipline in onderscheidene gedeelten derzelfde diocese te handhaven, bij volstrekt identieke omstandigheden, liet het gouvernement des Konings aan den Opperpriester, met een volkomen vertrouwen, de keuze der middelen over, om hen uit de verlegenheid te redden, waarin zij zich bevonden. Het kwam er op aan, om de Canonieke zwaarigheden op te heffen, die zich er tegen schenen te verzetten, zoo in gevalle de bisschoppen zich tot *Rome* keerden, dispensatie van een canoniek beletsel van bloedver-wantschap of affinitie, aan den Opperpriester voorbe-houden, hetzij in andere gevallen, waarin de Bisschop-pen beslisten, door hun eigen gezag, of volgens toe-gestane faculteiten.

Die staat van zaken werd van den beginne af, aan het hof van *Rome* met eene onbedongene openhartig-heid voorgesteld, in eene reeks van conferentien, welke de ondergeteekende achtereenvolgens, met de car-dinalen, secretarissen van staat della somaglia, BER-NETTI en ALBANI, had in de confidentieele en offi-cieele Notas die hij hen over dat onderwerp, ter hand stelde, in den loop van 1828 en 1829, bepaaldelijk in die van 20 Junij 1828 en van 29 Mei, 20 Julij, 14 Augustus, 29 September en 9 December 1829.

Doch daar de stilte des grafs een gedeelte der ge-tuigenissen bedekt, welke de ondergeteekende anders zou kunnen inroepen, betrekkelijk de openhartigheid en de loyaliteit der mondelinge verklaringen over het onderwerp, van den kant van het Pruisisch gou-vernement gegeven, blijft echter de gewigtigste derzelve over: dat van den Opperpriester GREGORIUS XVI toen-maals Cardinaal CAPELLARI, met wien de ondergetee-kende de eer had over dit onderwerp te confereeren, sedert het begin van 1830 en die zijner eigenhandige brieven, welke de ondergeteekende bewaard. Er blijkt uit die stukken, vergeleken met de brieven en me-morien, welke de ondergeteekende, bij die gelegenheid aan Z. Em. den Cardinaal CAPELLARI rigtte en op welke die brieven antwoordden, welke de onder-geteekende met erkentelijkheid, de bevredigende conc-cessien, door het hof van *Rome* aangeboden, wat het gevolg betreft, waarin de beslissing aan de Bisschop-pen kan worden overgelaten, aannemende, drong hij aan op de noodzakelijkheid, om zekere clausulen en uitdrukkingen in de Pauselijke breven voor de gere-solveerde gevallen uitgevaardigd, weg te laten. De ondergeteekende zulks in de Breve en in de instructie wier inhoud hem confidentieel werd medegedeeld en in de mondelinge en geschrevene verklaringen van Zijne Rev. Eminentie, Monseigneur den Cardinaal CAPELLARI de toelating van het principe, dat voor de andere gevallen de clausula der opvoeding, voor het toekomende, niet noodzakelijk moest worden beschouwd als eene *conditio sine qua non* van het huwelijk, wel-ker voltrekking in die provincien zou plaats hebben en dat de beslissing in de bijzondere gevallen van dien

singen waartoe dezelve betrekking hebben. Zoo werd de instructie door Pius VI. aan het Vikariaat van Breslau gegeven, nimmer bekend gemaakt en zulks insgelijks, op verzoek van Rome. Zonder die omstandigheid ziet de ondergeteekende niet, waarom de Bisschoppen niet zouden hebben willen, een document bekend maken, 't welk hen natuurlijkerwijze gelijktijdig met de Breve ter hand werd gesteld en dat zelfs eenige meerdere concessien dan de Breve bevat. De ondergeteekende meent, dat de Bisschoppen over het succes hunner maatregelen voornemens zijn rekenschap aan den H. Stoel te geven, bij gelegenheid van het aanstaande verslag *ad limina*, hetwelk zij onverwijld aan den H. Stoel moeten voorstellen. In afwachting van dat verslag, zal Zijne Rev. Eminentie uit de voorstelling, welke de ondergeteekende hem komt te geven, wel de volgende gevolgtrekkingen willen afleiden,

I. Dat de Bisschoppen geene instructie van den Aartsbisschop hebben ontvangen, zoo als zij die niet ontvangen kunnen.

II. Dat het document hetwelk men onder dien titel heeft aangeduidt, niet kan bestaan, dan in de verbeelding of in de kwaadaardigheid van dengene die hetzelfde heeft aangeduid.

De ondergeteekende twijfelt niet, of de Bisschoppen zijn toen onderling overeengekomen aangaande de principes, volgens welke zij in twijfelachtige gevallen, die aan hen gezonden zouden worden gedefereerd, beslissen zouden, ten einde niet door een verschillend systema, het Bisschoppelijk gezag en de Kerk te kwellen. Het is de zaak der Bisschoppen, om zich daarover bij Zijne Heiligheid te verantwoorden en hem te toonen, dat zij de instructie van den Kardinaal ALBANI, kennen en begrijpen, die zij ontvangen hebben en van welke zij nooit hebben kunnen denken of zeggen, dat dezelve voor hen zijn kunne: » *Qua nulla declarata.* »

De ondergeteekende zou het karakter dier Prelaten beleedigen, als hij nog een woord meer over dit onderwerp wilde zeggen. Het schijnt hem integendeel toe, dat zij van de regtvaardigheid van den Opperpriester kunnen verwachten, dat hij hen van dit oogenblik af, zal gelieven te beoordeelen, naar de bekendmaking der Breve en naar de verklaring der principes van derzelver uitlegging die er zich eenparig in geïnsereerd vindt. Die verklaring is in de Nota van Zijne Rev. Eminentie niet aangetast, die integendeel aan den ondergeteekende heeft verzekerd, dat men dezelve hier volkomen in orde bevonden heeft (1).

(1) In de Voorstelling der daadzaken is gezegd, dat men na de terugkomst van den ridder BUNSEN van Berlijn in de maand Augustus 1834, de copie had van het gedrukte stuk, waarmede een der Bisschoppen van de Westelijke Provinciën van Pruisen, de Breve van PIUS VIII. aan de Pastoors had gezonden. Onder aan de Breve zelve, las men de volgende verklaring: » *Quem summus pontifex ex plenitudine potestatis Apostolicæ loquutus sit, et quid fieri liceat disposuerit, temporum conditionis, Ecclesiæque utilitatis et pacis respectu habito, per hæc*

Schijnt het dat zij kunnen hopen, dat Zijne Heiligheid overtuigd zal zijn, dat zij nooit andere grondstellingen hebben bekrachtigd dan die welke voortvloeijen, uit de Breve en de verklaring betrekkelijk derzelver uitwerkselen die zij in het aangezicht van de Geestelijkheid hebben gedaan.

Overigens is het gevolg van hun gedrag geweest, dat de Catholijke bevolking van dankbaarheid jegens den H. Stoel doordrongen is, en dat het gouvernement van verdere vorderingen heeft afgezien, ofschoon de klachten van den anderen kant niet ontbreken, dat de gemengde huwelijken niet zoo zonder onderscheid gesanctionneerd worden, in die provincien als in andere provincien der monarchie.

De geregelde verslagen dier prelaten hebben zich nooit over den bepaalden tijd laten wachten: zij zullen het ook ditmaal niet doen.

Gewisselijk zouden die Eerwaardige Bisschoppen, als zij hadden kunnen vermoeden, dat men het vertrouwen van Zijne Heiligheid zoo zonderling misbruiken zou, om in deszelfs geest vermoedens te doen ontstaan, die hoonend zijn voor hunne eer, het tijdstip van die rapporten hebben vervroegd. Maar hoe konden zij dusdanige vrees opvatten? Welke dag van hun lang leven heeft ooit aanleiding gegeven tot klachten, of twijfelingen doen ontstaan, aangaande hunne naauwgezette gehechtheid aan den Opperpriester?

scripta in singulis casibus ea exequenda vobis sine reservatione aliqua committimus. Quo prudenti zelo discretique iudicio vos gerere, qua agere, patientia, modestia et lenitate, et quantum præsertim instruendis fidelibus debeatis operam dare, apostolicæ litteræ satis vos docent. Si sponsa Catholica sciatur prolium educationem in viri acatholici arbitrio futuram ut in religione acatholica educatur, et inexcusabili simul temeritate ducta tales nuptias contrahere præsumat solam assistentiam passivam a summo Pontifice indicatam præstabit in loco honesto non sacro. (Dat is: Gij zult getrouw en zonder reserve volbrengen alles, wat de H. Vader, acht gevende op de moeilijkheid der tijden, op het nut der Kerk en het behoud van den vrede, heeft bevolen voor de enkele gevallen, krachten de volheid zijner Apostolische magt. De Pauselijke brieven wijzen er voldoende aan, in welken geest, met hoe veel geduld, gematigdheid en zachtheid gij handelen moet ter onderrigting der geloovigen. Zoo de Catholijke echtgenoot weet dat de opvoeding der kinderen in de magt zijn zal van den niet-Catholijken echtgenoot, zoodanig, dat er zekerheid bestaat, dat zij in diens Godsdienst zullen worden opgevoed, en dat eene onverschoonbare vermetelheid haar tot het sluiten van een dusdanig huwelijk heeft doen overgaan, dan zult gij u vergeenoegen met de passieve tegenwoordigheid, door den H. Vader aangewezen, in eene voegzame, doch niet gewijde plaats.) Doch daar men destijds de overeenkomst, op souverein bevel door den genoemden ridder met wijlen Monseigneur von SPIEGEL gesloten niet kende, zoo min als de instructie daarna aan de Bisschoppen en hunne respectieve Vicariaten gegeven; en men, van den anderen kant, het aanwezen van kwade trouw, aan den eenen of anderen kant niet kon vermoeden, was het onmogelijk zich te verbeelden, dat deze woorden: » Zoo de » Catholijke echtgenoot weet.... en niet te min door eene » onverschoonbare vermetelheid geleid dezelve met het aangaan » van zulk een huwelijk voortgaat, » opzettelijk waren gebzeigd geworden, ten einde den zin der Apostolische breve te kunnen verminken, in hetgene wat meer bijzonder de weigering der inzegening bij de gemengde huwelijken betrof, die werden aangegaan zonder behoorlijken waarborg betrekkelijk de Catholijke opvoeding der kinderen.

In tegendeel, kan men gemakkelijk begrijpen, dat zij verkozen hebben er niet van te spreken, zoo min als het vicariaat van *Breslau* zulks deed, ten tijde van Pius VI, dan na eenigen tijd en bij gelegenheid van het algemeen verslag, en zulks om twee redenen.

In de eerste plaats zullen zij in hun verslag over de uitvoering, dat van het succes, welke die uitvoering tot welzijn hunner kerk heeft gehad, hebben willen besluiten, hetwelk verondersteld, dat er eenigen

tijd verlopen zij.

In de tweede plaats zullen zij de volledige uitvoering der koninklijke beloften, betrekkelijk de verlangde maatregelen, aangaande het burgerlijk contract, de echtscheiding en jurisdictie hebben willen afwachten: wetgevende maatregelen, die met den besten wil der wereld eenigen tijd vorderen, om ze in gereedheid te brengen.....

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

OVER

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . .
 Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn,
 gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
 woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U:
 dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
 ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
 wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
 wete; dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt *franco* met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het postkantoor te Antwerpen.

AANSPRAAK van onzen heiligsten Vader GREGORIUS XVI, door de goddelijke barmhartigheid Paus; uitgesproken in het geheim Consistorie, den 30 December 1837.

VENERABILES FRATRES.

Dum intima conficeremur amaritudine ob afflictas passim ac pene prostratas Catholicae Ecclesiae res, atque eo loco positi, quo plorare mala non sufficit, curas cogitationesque omnes intenderemus ad contritiones Israel pro tradita divinitus Nobis protestate sanandas; nova repente accessit doloris causa, quam sane profiteamur eo Nobis acerbiorum accidisse, quo minus expectandam existimabamus. Nec vero latere Vos potest, Venerabiles Fratres, quorsum ista referantur, et unde animam Nostrum subierit sollicitudo coetus vestri huc protinus advocandi. De re namque agitur minime obscura, neque ex privatis tantummodo nuntiis accepta, immo satis jam per publicas litteras divulgata. Gravissimam querimus injuriam illatam nuper Venerabili Fratri Clementi Augusto Archiepiscopo Coloniensi, qui regio jussu omni pastoralis jurisdictionis usu prohibitus, e sua sede per vim magnoque

EERWAARDIGE BROEDERS!

Terwijl ons hart vervuld was met bitterheid bij het gezigt van de rampen die in onderscheiden oorden op de Catholijke Kerk drukken en den beklagenswaardigen toestand harer zaken; daar wij, geplaatst in eenen toestand, WAARIN HET NIET GENOEG IS TE ZUCHTEN OVER ZULKE ONHEILEN, in onze zorgvuldigheid de wonden Israëls trachten te heelen, volgens de magt die ons van boven is toevertrouwd; is ons eensklaps eene oorzaak van smart overkomen, die des te pijnlijker en wreeder voor ons is, daar wij verre waren van zulks te verwachten. Het kan u niet onbekend zijn, Eerwaardige Broeders, tot welke gebeurtenis deze woorden betrekking hebben, en welke reden ons gedrongen heeft om u TEN SPOEDIGSTE RONDOM ONS ZAMEN TE ROEPEN; het is, inderdaad zake van eene gebeurtenis die waarlijk niet onbekend is, waarvan de tijding niet alleen door bijzondere brieven is aangebragt, maar die reeds onder het geheele publiek is verspreid geworden. WIJ BEKLAGEN ONS OVER DEN ZEER ERGEN HOON, DIEN ONZEN EERWAARDIGEN BROEDER CLEMENS AUGUSTUS, AARTSBISSCHOP VAN KEULEN, IS AANGEDAAN, DIE DOOR EEN KONINKLIJK BEVEL VAN DE UITOEFENING

armorum apparatu ejectus, atque alio relegatus est. Inde autem tanta illi calamitas obigit, quod constanter quidem paratus reddere Cæsari quæ Cæsaris sunt, at memor officii sui *de Ecclesiæ doctrina et disciplina religiose servanda*, non aliam sibi in mixtarum nuptiarum negotio proposuerit regulam, præter eam quæ Apostolicis litteris ad Archiepiscopum et Episcopos in parte occidentali Borussici regni datis die 25. Martii anni 1830. ab fel: mem: Pio VIII, Prædecessore Nostro fuerat declarata. Atqui tamen per ejusmodi litteras Sancta hæc Sedes suam eo usque protulerat indulgentiam, ut ipsa verissimo dici queat illos attigisse limites, quos prætergredi nefas omnino sit. Cui profecto benignitatis rationi exploratissimum Vobis est commemoratum Decessorem Nostrum ægre admodum inhæsisse, non aliud, quidem adductum, quam necessitate præcavendi funestiora mala Ecclesiæ et Catholico illarum regionum Clero ex intentatis minis certissime obventura. Quis porro futurum putarat, ut Pontificia isthæc declaratio, indulgentissima licet et semel atque iterum per Regium in Urbe Oratorem accepta, eo sensu adhiberetur, qui inconcussa Catholicæ Ecclesiæ principia perverteret, et hujus Apostolicæ Sedis menti penitus repugnaret? *Verum quod nemo unus fingere aut excogitare posset, quodque vel leviter suspicari crimen fuisset, id artificioso sæcularis potestatis impulsu factum est.* Vix rem non sine maxima animi molestia novimus, nihil distulimus quin expostulationes Nostras iis ad quos pertinebat deferendas committeremus, una simul declarantes quanta Nos ex Apostolico munere teneret necessitas fideles opportune monendi, ne illud ab Sancta hac Sede profectum arbitrarentur, a quo ipsa plane abhorreret. Cumque ita Nobis fuisset responsum, veluti nullo querelæ Nostræ inniterentus fundamento; epistola accessit a terjio ex prædictæ regionis Præsulibus, qui instante morte redditurus æterno Judici rationem villicationis suæ, misso ad Nos apographo instructionis traditæ ab Episcopis urgente civili Gubernio; accurate significabat se, *damna gravissima exinde Ecclesiæ oritura, læsosque illius Canones, divinæ gratiæ lumine inspicientem, errorem, cui subscripseret, libera mente motuque proprio retractare.* In curam proinde statim incubuimus ut, perlato ad Serenissimum Regem germano istius apographi exemplo, magis magisque innotesceret, *Nos initam a me-*

DER JURISDICTIE ZIJNER HERDERLIJKE BEDIENTING IS BE-
ROOFD DOOR HET GEWELD EN DEN TOESTEL VAN WAPENEN,
VAN ZIJNEN SETEL VERDREVEN, EN IN EEN OORD VAN
BALLINGSCHAP GEBRAGT IS GEWORDEN. Die geheele
vervolgung is hem overgekomen, omdat hij, altoos
beteid, om aan Cesar te geven, wat aan Cesar toe-
komt, ALTOOS ZIJNEN PLIGT VOOR OOGEN HEBBENDE OM DE
LEER EN DISCIPLINE DER KERK NAAUWKEURIG TE HAND-
HAVEN EN TE ONDERHOUDEN, zich, in de zaak der ge-
mengde huwelijken, geen en anderen regel heeft voor-
gesteld, dan dien, welke door de Apostolische brie-
ven aan den Aartsbisschop en de Bisschoppen van het
westelijk gedeelte des koninkrijks van *Pruissen* ge-
zonden, den 25 Maart 1830, door onzen voorzaat Pi-
us VIII, gelukkiger gedachtenis. En evenwel had
de heilige Stoel, door die zelfde brieven, de toege-
vendheid zoo ver gedreven, dat men kan zeggen dat
zij die grenzen had bereikt welke het niet geoorloofd
is te buiten te gaan. Het is u overbekend, dat onze
voorzaat slechts met leedwezen dat middel van zacht-
heid bezigde, en dat hij er toe gebragt werd, door
de noodzakelijkheid, om van de Catholijke Kerk en
Geestelijkheid dier oorden, de noodlottige onheilen te
verwijderen, die haar, volgens de al te zekere be-
dreigingen verwachteten. Wie had kunnen denken,
dat die pauselijke verklaring, zoo vol van toegevend-
heid, en menigmaal door den koninklijken redenaar
dezer stad, in naam zijns meesters aangenomen (1)
zou worden omgekeerd in eenen zin, die de onveran-
derlijke principes der Catholijke Kerk het onderste
boven zou keeren; en die zich tegen de denkwijze
van den Apostolischen Stoel zou verzetten. WAT IN-
TUSSEN NIEMAND HAD KUNNEN DENKEN, NOCH VOOR-
ZIEN, WAT MISDADIG ZOU ZIJN GEWEEST ZELFS LIGTE-
LIJK TE VERMOEDEN, HEEFT PLAATS GEHAD, DOOR DE
LISTIGE HANDELINGEN DER TIJDELIJKE MAGT. Naaue-
lijks hebben wij die smartelijke tijding vernomen of
wij hebben ons gehaast, om onze reclamatiën, aan hen
bij wie het behoorde, doen toekomen, gelijktijdig ver-
klarende, dat wij ons, door onzen Apostolischen last
strengelijk verplicht vonden, om de geloovigen ten
spoedigste te verwittigen, opdat zij niet zouden wa-
nen, dat de Heilige Stoel, zou toestemmen, wat tegen
deszelfs onveranderlijke principes aandruischt. Terwijl
ons geantwoord werd, alsof onze klagten geenerlei
grond hadden, ontvingen wij eenen brief van eenen
anderen prelaat van dat land, die zijnen dood ziende
naderen, en denkende aan de rekening, die hij van
zijn beheer zou moeten geven, aan den eeuwigen Reg-
ter, ons eene copie zond van de instructie van de
Bisschoppen, op aandrang van het burgerlijk gezag
uitgegaan; en er bijvoegde: dat hij door *het licht der
goddelijke genade verlicht*, zag, dat zeer zware onheilen
de Kerk bedreigden, ter zake, dat hare canons ge-
schonden waren en dat hij met volle kennis en vrijen
wil, die dwaling herriep welke hij onderteeekend had.
Wij zorgden aanstonds bij het doen voorstellen van

(1) De Pruisische Zaakgelastigde BUNSEN.

*moratis Episcopis rationem interpretandi Apostolicas Prædecessoris Nostri litteras, utpote Ecclesiæ principis ac legibus adversantem, omnino reprobare. Ex his pronum est Vobis intelligere, Venerabiles Fratres, nullam in ejusmodi negotio officii partem per Nos fuisse prætermisam. Attamen (mœrentes dicimus penilusque dolore perculsi) Nobis plane insciis, et æquum ad has Nostras expostulationes declarationesque responsum adhuc præstolantibus, indictum Archiepiscopo Coloniensi est, ut vel interpretationem illam per Nos improbatam circa mixtas nuptias sectaretur, vel episcopale munus dimitteret, patefacta, si secus faceret, Gubernii sententia de pastoralis jurisdictione ei prorsus interdicenda. Nec mora: ILLO, UTI PAR ERAT, RELUTANTE, res ita contigerunt quemadmodum initio peo-
borrescentes exponebamus. Atque hic adhibitam Nubiscum rationem attendite: nonnisi enim prima die vertentis mensis hodiernus Borussici Regni Negotiorum Gestor nuntiavit uti proxime eventurum, vel eo ipso temporis momento perficiendum, quod jam a die vicesima prima superioris mensis factum consummatumque fuerat. Quæ cum ita sint, illud, Venerabiles Fratres, Deo, Ecclesiæ, ac ministerio quo fungimur, Nos debere sentimus, ut Apostolicam vocem attollentes ecclesiasticam immunitatem violatam, episcopalem dignitatem despectam, sacram jurisdictionem usurpatam, Catholicæ Ecclesiæ Sanctæque hujus Sedis jura pessumdata palam in Coetu Vestro reclamemus. Id autem dum facimus, VIRGO OMNIGENA VIRTUTE PRÆSTANTI COLONIENSI ANTISTITI REDDITAM UNA PARITER VOLUMUS MERITISSIMAM LAUDEM, ob religionis causam ab ipso tanto cum sui discrimine invicte propugnatam. Hanc vero nacti opportunitatem, quod privatim hucusque præstare non destitimus, publice nunc solemniterque denuntiamus, Nos scilicet inductam perperam in Borussia Regno quamlibet proximam circa mixta connubia contra genuinum sensum declarationis ab Decessore Nostro editæ penitus reprobare. Ceterum, malis adversus immaculati Agni Sponsam quotidie magis ingruentibus, non possumus quin Vos procurationis Nostræ participes pro eximia vestra religione ac pietate vehementer excitemus ad fervidas Nobiscum preces Patri misericordiarum humiliter offerendas, ut respiciat propitius de excelso cælorum habitaculo super vineam quam plantavit dextera Ipsius, diuturnamque ab ea tempestatem clementissime propulset.*

een authentiek afschrift dier copij aan den koning, hem duidelijk te verklaren, DAT WIJ DE WIJZE, DOOR GEMELDE BISSCHOPPEN GEBEZIGD, OM DE APOSTOLISCHE BRIEVEN VAN ONZEN VOORZAAT UITTELEGGEN GEHEEL VERWIERPEN, ALS STRIJDIG MET DE PRINCIPES EN WETTEN DER KERK. Hieruit kunt gij begrijpen Eerwaarde Broeders, dat wij in deze gewichtige zaak niets hebben verzuimd. Intusschen (wij zeggen het met droefheid en doordrongen van diepe smart) werd, zonder dat wij het wisten en terwijl wij een antwoord hoopen te ontvangen, overeenkomstig onze reclamatiën en verklaringen, aan den Aartsbisschop van Keulen gelast, die uitlegging te volgen, die wij betrekkelijk de gemengde huwelijken verwierpen, of zijne Bisschoppelijke bediening nederteleggen, met de erkende bedoeling, om hem van zijne Herderlijke jurisdictie te berooven, zoo hij niet gehoorzaamde. Zonder een oogenblik te wankelen, WEERSTOND HIJ, ZOO ALS HET DOEN MOEST; en de zaken kwamen zoo ver, als wij u hiervoren, met eene soort van afschrik hebben bekend gemaakt. En bemerkt hier, hoe men ten onzen opzichte gehandeld heeft: den eersten dezer maand maakte de tegenwoordige zaakgelastigde des konings van Pruisen ons als aanstaande of in dat oogenblik plaats hebbende bekend, hetgene wat sedert den een en twintigsten dag der vorige maand was gedaan en voltooid geworden. Aangezien het zoo is, Eerwaardige Broeders zijn wij aan God, aan de Kerk en aan den last dien ons is opgelegd, verschuldigd, de stem te verheffen, en te protesteren in het midden uwer vergadering, ten behoeve van de geschondene kerkelijke immuniteit van de miskende bisschoppelijke waardigheid, van de overweldigde heilige jurisdictie, van de vertrapte regten der Catholijke Kerk en des Apostolischen Stoel. Tegelijkertijd WILLEN WIJ AAN DEN AARTSBISSCHOP VAN KEULEN, VERSIERD MET ALLE SOORTEN VAN DEUGDEN, EENE OPENBARE GETUIGENIS GEVEN VAN DEN LOF DIEN HIJ VERDIENT voor het zegevierend verdedigen der zaak van den Godsdienst te midden van zoo vele gevaren voor hem zelve.

Wat wij tot heden toe niet opgehouden hebben, in bijzondere kennisgevingen, te handhaven, maken wij bij deze gelegenheid, openlijk en plegtig bekend; elk gebruik, hoedanig ook, in het koninkrijk Pruisen, boosaardig ingevoerd bij de gemengde huwelijken tegen den wezenlijken zin, der verklaring van onzen voorzaat uitgegaan, verworpen en veroordeelen wij uit al ons vermogen. Te midden overigens der stormen, die zich alle dagen met meer geweld verheffen tegen de Bruid van het vlekkeloos Lam, kunnen wij niet anders, dan u aansporen, u, die ons den last helpt dragen, die ons is toevertrouwd, om met ons, uit al uwe godsvrucht, uit al uwen ijver gebeden op te zenden, tot den Vader aller barmhertigheden, opdat Hij zich gewaardige, van uit de hoogte der Hemelen een gunstig oog te slaan op den wijngaard, dien zijne hand geplant heeft en in zijne goedertierenheid, het lange onweder dat haar verwoest, van haar te verwijderen.

Ongelooflijk zal de indruk zijn, die deze allocutie des H. Vaders, in geheel *Europa*, inzonderheid in *Duitschland*, maar vooral in de *Rhijn-provincien*, op de gemoederen der Catholijken maken zal. Nog onlangs schreef men ons uit *Keulen*: » Alle oogen zijn » thans op *Rome* gevestigd, aller hopen, dat *Rome*, » zich niet door listige streken zal laten verleiden, zoo » als men te *Berlijn* Mgr. CAPACCINI misleid heeft. »

De dankbare vreugde der goede Catholijken dier lang gekwelde oorden zal onbegrensd zijn! En inderdaad, zoo zal het in alle werelddeelen wezen; nauwelijks is de allocutie bekend, of aller wege stijgen jubeltoon onhoog. Het Fransche blad *l'Univers*, het eerste, 't welk die gewichtige tijding heeft medegedeeld, zegt bij die gelegenheid:

» Vermetele lasteraars! ongeduldige menschen, om- » dat gij zonder liefde en zonder geloof zijt, gij zei- » det, dat de Kerk sluimerde; zij had hare toekomst » verzaakt; zij had hare bestemmingen, aan de be- » stemmingen van alle tijranniën geketend; afhankelijk » te zijn van den Stedehouder van JESUS CHRISTUS, » was afhankelijk wezen, van kettersche magten, die » de volken onderdrukken en misleiden; zij moest het » aanwezen verliezen, want zij had haar lot verbonden, » aan alles, wat slechts eenen dag duren moet, aan » alles wat de gramschap Gods, den Wreker des » menschdoms, vroeg of laat van de oppervlakte der » aarde moet wegvegen (1).

» Gij hebt het gehoord!

» Het uur is gekomen. De boozen hebben zijne heilige » goedertierenheid afgemat. Het smeeken van een » heldhaftig geduld, wordt opgevolgd door daden van » eenen verheven moed. De trouweloosheid heeft gee- » ne listen meer; het geweld bezwijkt onder het ana- » thema! Laat ons vertrouwen op den goddelijken bij- » stand des Hemels, de Bisschop der Bisschoppen, » stoot de geveinsde bescherming van de magten der » aarde met den voet van zich af; Hij verdrijft hunne » listige vertegenwoordigers uit zijne tegenwoordigheid.

» Zij hadden gezegd, dat hem van deze geheele » zaak verslag was gegeven, dat hij hunne goddeloo- » ze aanslagen goedkeurde, dat hij den edelen tegen- » stand zijner Broederen doemde. Tot antwoord voert » hij hen voor de balie der Christenheid; de geheele » wereld zal weten, dat zij gelogen hebben. Engel » der Kerk van *Keulen*, roemvolle Martelaar des ge- » loofs, wees! getroost! Nieuwe THOMAS van *Can- » terbury*, houdt moed! moed! uwe gevangenhewaar- » ders onderschepten uwe klagten; maar de geest die » u ondersteunt, de geest die de Kerk inspireert, » is in alle plaatsen; Hij heeft tot dengenen uwer » Broederen, in wien de volheid der magt en der liefde » woont gesproken, Hij heeft hem de regtvaardigheid » uwer zaak en de grootheid uwer smart uitgedrukt,

(1) Dit was nagenoeg de taal van F. DE LA MENNAIS, in zijne jongste geschriften.

» hij heeft hen het beschuldigend arrest gedictéerd, » dat uwe glorie en de schande uwer vervolgers, tot » aan het einde der wereld zal brengen.

» Laten wij ons dan verheugen, Catholijken van al- » le landen! en laat ons vertrouwen; de vijand be- » rokkend overal eene zamenzwering tegen ons; aan » gene zijde des *Rhijns*, meende hij genoeg gedaan » te hebben, door zijne voorzigtigheid en zijne hei- » melijke kunstgrepen; hij meende de geesten voor de » ketterij gewonnen te hebben; ongeduldig naar de » zegepraal, heeft hij eenen geruchtmaker den slag » toegebracht. Daár wachtte de Voorzienigheid hem; » daár was de slagboom, dien hij niet overschrijden » mogt; daár was de opwekking van het geloof der » bevolkingen aangeteekend; daár moest een grijsaard, » zijn onderdaan in het tijdelijke zonder menschelijke » hulp zijne heiligschennige propaganda stuiten.

» En hier, om tot ons zelve terug te komen, is » de wijngaard des Heeren ook van alle kanten aan- » gerand: zijne verwoeste hagen schijnen hem over » te leveren aan het welbehagen van al zijne vijanden. » — Doch laat ons niet vreezen. De God, dien wij » dienen, is Hij, die slaat en geneest, die de gol- » ven doet opstijgen en ze bedaart. Laat ons bidden » en werkzaam zijn; laat ons uit al onze kracht ar- » beiden, om de pogingen van de kinderen der duister- » nis te verijdelen en tegen te houden. Wij zullen » misschien de gevoelige uitwerkselen van onze geba- » den en van onzen arbeid niet zien; maar als de tijd » daar zal zijn, zal de zwijmeling zich meester ma- » ken van de handlangers der dwalings-zeeloten. In » hunne berekeningen en verwachtingen bedrogen, zul- » len zij de verheffing, de glorieuze manifestatie der » Catholijke waarheid beschaamd aanstaren.

» Heilige Opperherder, die te *Rome* zetelt, ont- » vang onze hulde en dankbetuigingen. In den geest » aan uwe voeten geknielt, aanbidden wij den God, » die uwe uitspraken dicteert; wij zegenen de Voor- » zienigheid, die uwe blikken naar alle punten der » Christenheid leidt; wij wachten van u alle leiding, » alle licht: wij zullen nimmer zeggen, dat gij langzaam » in uwe uitspraken zijt, dat gij de wonden der kerk » niet ziet: wij zullen hen beklagen, die zulks dur- » ven zeggen, wij zullen hen beklagen als blinden, » als menschen die spreken, zonder te weten, wat » ze zeggen. Gij doet alles als het tijd is; en gij » doet het goed! Als gij wacht, dan is het omdat » men wachten moet. Als gij treft, dan is het om- » dat de geest u gezegd heeft, dat de maat vol was, » en dat de dagen der wraak gekomen waren.

» Wees dan gezegend, o gij, onze vader! o gij, de » vader van alle Christenen! weest gezegend! Wij om- » helzen uwe knieën met eene teedere genegenheid. » Altoos zullen wij uwe buigzame kinderen, uwe on- » derworpenen kinderen zijn; nooit zal in onze harten » iets gelijken, naar de liefde, die wij u gezwo- » ren hebben. Heilige vader! strek over ons uwe genade » — en heilrijke handen uit! »

Wij hopen van ganscher harte, voor het heil der geheele menschheid, dat de staatsmannen van alle landen, die niet het heilloos opzet hebben, om de vorsten te bedriegen, eindelijk mogen inzien, waartoe de volharding bij het hoe langer zoo meer aan de bevolkingen hatelijk geworden etelsel van bemoeijing en heerschappij in de zrkén der Kerk eenmaal noodwendig voeren moet, bij de politieke verdeeldheden en vrijheidsdroomen, die *Europa* beroeren. Men late de kerk vrij, men beperke den invloed des algemeenen Opprekkers niet langer, als men den revolutiegeest niet in de hand wil werken, en misschien aanleiding geven tot eene gisting en verbittering, die wellicht de rampen der maatschappij met het rampzaligsten aller onheilen, een Religie-haat wil vermeerderen! Men bedenke, dat dit alles de gevolgen zijn van de pogingen, om, door eene algemeene suprimatie, een zoogenaamd *algemeen Christendom* en eene *godsdienstvermenging* te bevorderen.

OPHELDERENDE TERECHTWIJZING.

Wij hebben vroeger immer in den waan verkeerd, dat Mgr. CLEMENS AUGUST, Droste zu *Visschering* desijds Bisschop van *Calamata in partibus*, wel niet de beruchte artikelen van *Coblentz*, maar het een of ander stuk, strijdig met de regten en vrijheden der Kerk, hetzij, uithoofde der bekende goedheid en vredelievendheid van zijn karakter, hetzij, in de hoop van daardoor enig goed te zullen kunnen stichten, hetzij, omdat zijn opregt hart, de hoofdsche listen van het Pruisisch ministerie niet had doorgrond, onderteekend had. De duisternis, waarin de ware toestand der Catholijke Kerk in *Pruissen* gehuld was, door het doodsche stilzwijgen, waartoe eene hatelijke censuur hare organen veroordeeld had; de publieke opinie van vele Catholijken in de *Rhijn-provinciën* door dat zwijgen misleid enz. enz., versterkte ons in dat gevoelen, 't welk ons, overigens, bij de verschijning van het beruchte *publicandum* toescheen, buiten alle bedenking te zijn. Ook het verdienstelijke blad *l'Univers*, dacht er, ondanks de achting die het meermaals getoond had Mgr. Droste toe te dragen, even zoo over: wij bedienden ons van deszelfs uitdrukkingen, betrekkelijk den Aartsbisschop van *Keulen*, in ons artikel, getiteld: *begin der openbare vervolging in Pruissen*, voorkomende in ons Blad van 2 December 11.

Weldra ontvingen wij van een onzer geachte vrienden de verzekering, dat Mgr. de Aartsbisschop, zich nooit verbonden had tot iets, 't welk met zijnen Bisschoppelijkheid pligt strijdig was; terwijl een breedvoerige *anonyme* brief (1) uit *Amsterdam*, dezelfde verzekering inhield. Men verlangde, dat wij het *Journal litteraire* van Mei 1837 zouden lezen, en even

(1) Wij moeten eens en vooral berigten, dat wij op *anonyme* brieven, hoe welmeenend ook, geen acht kunnen slaan, en dezelve nooit plaatsen zullen. Wij kunnen ons vertrouwen niet schenken aan iemand, die zoo weinig vertrouwen in ons stelt, dat hij zijnen naam voor ons verbergt.

RED.

als dat *Journal* de beschuldiging tegen den Aartsbisschop van vroegere zwakheid, door het gemelde *Journal* in het N.^o van April, door ons uit *l'Univers* aangehaald, gedaan, zouden herroepen.

Niets vuriger verlangende, dan den moedigen Belijder, die zich in de banden voor het Evangelie verheugt van den geringsten blaam te kunnen zuiveren, lazen wij de beide N.^{os} van het *Journal litteraire*: en het raadsel werd ons daardoor niet opgelost. Wij kunnen niet zien dat de brief in het N.^o voor April aangevoerd, dien grond van beschuldiging tegen den Aartsbisschop oplevert dien het *Luiksche journal* daarin meent te vinden: en even weinig, dat de *anonyme* brief, in het N.^o van Mei geplaatst, die zoo onwederlegbare verdediging des Aartsbisschops bevat, die men er in meent te vinden.

Wij besloten derhalve, alvorens, ons nader over dat punt uitelaten, ons, door eene particuliere correspondentie, het noodig licht te verschaffen...

Het antwoord des Aartsbisschops van 31 October 11. aan den minister von ALTENSTEIN, op diens schrijven van 24 October, waarvan wij in ons Blad van December den inhoud hebben medegedeeld verspreidde een nieuw licht over de zaak; en daarom meenden wij, hoewel wat laat, dien geheelen brief te moeten mededeelen.

» Ik heb de eer te antwoorden op den brief dien Uwe Excellentie mij gezonden heeft, onder dagteekening van 24 October, dat ik niet geloof, aanleiding te hebben gegeven, om te veronderstellen, dat ik zelve, de onvoegzaamheid van sommigen mijner stappen in de zaak der leer van HERMES erkende. Daar het in die geheele zaak slechts de leer betreft, behoort zij tot de zulver geestelijke zaken, waarmede alleen de Kerk zich heeft bezig te houden.

» Wat de gemengde huwelijken betreft verklaar ik bij herhaling, en altoos overeenkomstig mijne geschrevene verklaring, die ik de eer heb gehad aan Uwe Excellentie voor mijne verkiezing in eene officieuse en confidentiele correspondentie over te geleverd, dat » ik in de zaak der gemengde huwelijken handelen zou volgens de Breve van Paus PIUS VIII, en volgens de instructie door de Bisschoppen aan de Vicariaten-Generaal gezonden, dat ik, zoo veel mogelijk trachten zou, de instructie met de Breve in overeenstemming te brengen, MAAR DAT IK IN ALLE GEVALLEN WAARIN ZULKS NIET MOGELIJK ZIJN MOGT, DE BREVE DE EENIGE REGEL VAN MIJN GEDRAG ZIJN ZOU.

» Intusschen heb ik de eer te doen opmerken, dat er, in de verklaring, die ik voor mijne verkiezing, aan Uwe Excellentie heb overgeleverd, geene questie was van de instructie aan de Vicariaten-Generaal gezonden, en zulks, omdat Uwe Excellentie daarvan, in deszelfs brief niet gesproken had. Ik voeg er nog bij, dat de verklaring, volstrekt het gevolg niet is van eene conscientie-scrupule, maar dat zij gegrond is op de volle overtuiging, dat het aan geen Bisschop geoorloofd is, eene verklaring te geven, welke strijdig is met de mijne.

» Eindelijk zie ik mij in de noodzakelijkheid om voor mij de conscientie-vrijheid en de vrije uitoefening van het geestelijk gezag te reclameren, 't welk de Kerk mij heeft toevertrouwd, om hare regten te verdedigen. Ik doe daarenboven opmerken, dat de verplichting die ik heb, jegens de aan mijne zorg toevertrouwde Diocese, als ook jegens de geheele Kerk, mij niet veroorlooft, mijne bediening te staken, noch mijnen post neder te leggen. In alle tijdelijke zaken, zal ik aan Zijne Majesteit den Koning gehoorzamen, zoo als aan eenen getrouwen onderdaan betaamt.

Aanvaart, mijn Heer de Baron enz.

Keulen, den 31 October 1837.

(Get.) CLEMENS AUGUST, Aartsbisschop van *Keulen*.

In dien brief durfde de Apostolische man zich bij den minister, op zijn vorig gedrag en zelfs op de verklaring, die hij *vóór zijne verkiezing* gegeven had, beroepen. Er bleef nu geen twijfel meer over, of de Prelaat had: 1.º In de zaak van HERMES, de regten der Kerk, op eene echt Bisschoppelijke wijze gehandhaafd; 2.º In de zaak der gemenge huwelijken zich geen haar breed van de Breve verwijderd, en vooraf verklaard, dat nimmer te zullen doen; terwijl hij 3.º In alle tijdelijke zaken gehoorzaamheid aan zijnen koning beloofde.

De eenige duisterheid, die er dus nog overbleef, was, hoe het Pruissisch ministerie, in openbare stukken, den Aartsbisschop durfde beschuldigen *dat hij zijn woord gebroken, en de beloften, aan zijnen koning gedaan geschonden had.* — Wie zou dit punt ophelderen? De gevangene Aartsbisschop, kon dit in de banden niet doen.... De Voorzienigheid, in wiens hand, de menschen slechts werktuigen zijn, wilde, dat de minister VON ALTENSTEIN zelf, den sluifer der schandelijkste intrigue geheel oplichtte zou!

De baron VON ALTENSTEIN, minister van eeredienst en openbaar onderwijs, heeft aan de onderscheidene plaatselijke besturen den brief des Aartsbisschops gezonden, waarin men beweert, dat hij de bekende *instructie* heeft aangenomen. De besturen deelden dat stuk *vertrouwelijk* mede, opdat ieder een zich overtuigen kunne, hoe *regtvaardig* het gouvernement is geweest. Ook ons *Journal de la Haye* van 17 December II. deelt de correspondentie mede van den minister VON ALTENSTEIN met den Kanunnik SCHMÜLLING te Munster, benevens den brief, door Mgr. Droste zu Visschering destijds suffragaan-Bisschop aan den genoemden Kanunnik.

Het schijnt inderdaad, dat het Pruissisch ministerie met blindheid geslagen is; en dat de verdedigers van hetzelfde niet meer verstaan wat zij lezen.

De brief dien VON ALTENSTEIN in 1835 aan den Kanunnik SCHMÜLLING schreef, is van den volgende inhoud.

» MIJN HEER!

» Uw ijver voor den dienst en uwe bescheidenheid doen mij u over de volgende zaak raadplegen. Ik heb meer dan eens het verlangen gehad, om den titulair Bisschop van Calamata, CLEMENS Droste zu Visschering, voor een der Bisschoppen van het koninkrijk voor te dragen, omdat hij in zich een groot aantal van kostbare hoedanigheden vereenigt, die voor soortgelijke bediening zeer geschikt schijnen. Het misverstand en de verschillen, die gedurende zijn beheer, als Vicaris-Generaal te Munster met verschillende autoriteiten van den Staat hebben plaats gehad, zouden mij van dat ontwerp doen afzien, en zoo als ik gelegenheid heb gehad van opmerken, hier en daar levendige becommelingen doen ontstaan. Naar mijn gevoelen, evenwel betrekkelijk den oorsprong van dat misverstand en deszelfs verband met de toenmalige omstandigheden, die sedert lang voorbij zijn, ben ik, naar de bovenstaande consideratien niet meer geneigd, om er een wezenlijk gewigt aan te hechten. Ik geef mij gaarne over aan het denkbeeld, dat een man, die, met zoo veel volharding en getrouwheid in zijne roeping als Geestelijke, de pligten van zelfverloochening aan die roeping verbonden, zoo wel begrijpt, zoo als, volgens geloofwaardige berichten de Bisschop van Calamata sedert zijne verwijdering van de zaken, heeft gedaan, niet bezwijken zal voor

de bekoring om te *controverseren*, vooral sedert dat de vermelde geschillen tusschen de belanghebbende personen, zoo als ik weet, zijn bijgelegd en de goede verstandhouding is hersteld, welke zich tot hertoe heeft staande gehouden. Eene zaak die mij nog ongerust maakt is het oogenpunt, waaruit Mgr. de Bisschop van Calamata, de zaak der gemengde huwelijken zal beschouwen, en of hij genegen is, om in gevalle hij werkelijk Bisschop wordt van een der vier Bisdommen, om loyaal mede te werken aan de uitvoering eener overeenkomst den 9 Junij dezes jaars te Berlijn gesloten overeenkomstig de Breve van Paus PIUS VIII van 25 Maart 1830, tusschen de koninklijke geheime legatie-raad en ambassadeur aan het hof van Rome van BUNSEN daartoe door Z. M. den Koning gedelegeerd, ter eenre, en wijlen den Aartsbisschop graaf von SPIEGEL, ter andere zijde, tot welke de Bisschoppen van Trier, Munster en Paderborn bereids zijn toegetreden; en die door Z. M. is goedgekeurd geworden, en in de gemelde Bisdommen is ten uitvoer gelegd, zoodanig, dat die zaak voortaan moet worden heshouwd, als voldoende geregeld. Ik veronderstel dus, dat de Bisschop van Calamata, als hij bestuurder werd van een der vier Bisdommen, de overeenkomst van 19 Junij, niet alleen niet zou aantasten en onverstooten, maar dat hij veel eer, aan derzelver handhaving zou medewerken en bereidvaardig zijn zou, om dezelve korgvuldig toe te passen, in eenen geest van bevrediging.

» Maar ik heb er veel belang bij, om, alvorens eenen stap verder te doen, ten opzichte van dit laatste punt zeker te zijn. Daarom verzoek ik u dringend en belaste u door dezen, om een confidentieel onderhoud met Mgr. den Bisschop van Calamata te hebben, ten einde hem de gelegenheid aangeboden worde, om zich mondeling aan u te verklaren, aangaande dit onderwerp, met de openhartigheid en loyaliteit, welke ik volgaarne, dien waardigen Prelaat toeken. Gij zult mij vervolgens aanstonds in een confidentieel verslag de antwoorden en zoo veel mogelijk de eigene woorden doen toekomen.

Berlijn, den 28 Augustus 1835.

(Get.) VON ALTENSTEIN.

Copie van eenen Brief van den Suffragaan Bisschop Baron Droste zu Visschering, aan den kapitulair Kanunnik SCHMÜLLING.

» MIJN HEER DE KAPITULAIRE KANUNNIK!

» Het zal u aangenaam zijn, zoo ik meen, dat ik u ons onderhoud van heden, betrekkelijk den inhoud des briefs van Zijne Excellentie den Minister, schriftelijk geef.

» Wat, in de eerste plaats mijne betrekkingen met de autoriteiten aangaat, die eeniger mate hebben kunnen meenen beleedigd te zijn, door het gedrag dat ik gemeend heb te moeten houden in de vroeger uitgeoefende bediening, moet ik gelooven dat zij tegenwoordig geenerlei soort van vooringenomenheid tegen mij voeden, en daar het mijn vurigst verlangen is; om in goede verstandhouding met de geheele wereld te leven, en een geest van welwillendheid jegens iedereen, zoo ik mij niet bedrieg, den grond van mijn karakter uitmaakt, voorzie ik niet, wat in het vervolg de goede verstandhouding zou kunnen storen.

» Wat betreft de bekoring om mij aan eene twistzieke polemiek over te geven, waaraan ik zou kunnen worden blootgesteld, ben ik zoo overtuigd, dat de neiging tot haarklooverij, lijnrecht strijdig is, met den geest des Christendoms, zoodanig doordrongen, van den wensch, om met alle menschen in goede harmonie te leven, bemin ik den vrede en de rust zoo sterk, dat zelfs, wanneer soortgelijke bekoringen mij mogen overvallen, ik dezelve, met de hulp van God, hoop te overwinnen. Ik geloof dus niet, dat de vrees, dat ik ooit bezwijken kunne, in overweging behoort genomen te worden.

» In het algemeen is de vurigste wensch van mijn hart, om, indien ik ooit een effectif Bisdome bekom, de laatste jaren mijns levens, enkel te besteden om het goede te doen, en mijne innige overtuiging is, dat die wensch niet volkomen kan verwezenlijkt worden dan door eene volmaakte overeenstemming van de tijdelijke en geestelijke magt, naar den wil van God.

» Betrekkelijk de gemengde huwelijken, heb ik sedert lang gewenscht, dat men een middel mogt vinden, om die zaak te vereffenen, die groote zwarigheden oplevert; ik verneem, dien-

volgens met genoegen, dat mijne wenschen verwezenlijkt zijn, en ik verzoek u, mijn Heer de Kanunnik, de goedheid wel te willen hebben, om Zijne Excellentie den Minister te verzeke- ren, dat ik mij wel zal wachten van de overeenkomst, die in conformiteit met de Breve van Paus PIUS VIII, in de vier genoemde Vicariaten, is gemaakt en ten uitvoer gelegd, niet te handhaven, en zelfs, indien zulks doenlijk was, dat ik mij wel zou wachten van dezelve aantetasten en omver te werpen, en dat ik dezelve naar den geest van liefde en vrede zal toepassen.

• Ten slotte wensch ik, mijn Heer de Kanunnik, dat gij de goedheid wilt hebben, om mijn ootmoedig respect aan Zijne Excellentie aan te bieden, en hem mijne oprechte erkentelijkheid te betuigen, voor de gelegenheid, die hij mij heeft aangeboden, om hem met eene volledige openhartigheid mijne gevoelen, betrekkelijk het onderhavige onderwerp te doen kennen.

• Neem de verzekering aan van de onderscheidenste achting, waarmede ik altoos ben

• MIJN HEER DE KANUNNIK!

Munster,
5 September 1835.

(Get.)

• Uw toegenegen Dienaar,
CLEMENS AUGUST
Droste zu Visschering,
Suffragaan-Bisschop.

Men behoeft inderdaad den vorenstaanden brief slechts aandachtig te lezen, om zich te overtuigen, dat Mgr. DROSTE ZU VISCHERING, daarin niets anders verklaart, dan dat hij eene instructie zou handhaven, die zijn opregt karakter moest vooronderstellen in den zin der Breve van Paus PIUS VIII, en in conformiteit met dezelve te zijn opgesteld, zoo als hij hetzelfde altoos mondeling en schriftelijk verklaard heeft.

Wij gelooven gaarne, dat de bedoelingen van het Pruissisch ministerie, toen het die verklaring vorderde, van eenen gansch anderen aard zijn geweest, maar dat verandert den stand der zake geenszins; wijl de Bisschop geene andere overtuiging hebben kon, dan dat de instructie, wier handhaving hij beloofde, en die hem destijds onbekend was, werkelijk overeenstemde met de pauselijke Breve, en diensvolgens met de leer der Catholijke Kerk.

Maar, zal welligt iemand zeggen, als de Bisschop van Calamata den inhoud der instructie niet kende, dan was het toch onvoorzigtig, de uitvoering daarvan te beloven, alvorens dezelve te hebben onderzocht en aan de Breve van Pius VIII getoetst. Doch dit was onnoodig: de bijvoeging: *in conformiteit met de Breve van Paus PIUS VIII*, door den Minister von ALTENSTEIN zelve, in zijnen brief aan SCHMÜLLING gedaan, maakte alle onderzoek van den kant des Bisschops, onnoodig: hij kon nooit tot iets verder gehouden zijn, dan tot hetgene, wat met de Breve overeenstemde.

Eene andere vraag is het: waarom von ALTENSTEIN niet regt streeks aan den Bisschop van Calamata schreef; waarom hij hem niet met die openhartigheid en loyaliteit behandelde, die eenen regtschapen staatsman betaamt? Waarom deelde hij hem den inhoud der instructie niet mede? Waarom drukte hij zich in zulke bedriegelijke bewoordingen uit, te verstaan gevende, dat de instructie met de Breve overeenstemde? Waarom bezigde hij tot zijne intrigues een candidaat voor een Pruissisch Bisdum, die, als zoodanig, een afhankelijk van den minister was? — De publieke opinie zal deze vraag gemakkelijk kunnen beantwoorden.

De heer von ALTENSTEIN wilde hoofdsche listen bezigen; maar hij is slecht geslaagd; zijne list heeft bij het opregte hart eens Bisschop schipbreuk geleden; de kanunnik, SCHMÜLLING heeft enkel schande en algemeene verachting ingeoogst, die zich reeds openlijk heeft gemanifesteerd. Als de minister geene andere documenten heeft tot staving zijner beschuldiging tegen eenen waardigen Prelaat, zal hij zijne schande nooit kunnen afwasschen. Hij heeft slechts een bewijs aangevoerd: dat Mgr. DROSE ZU VISCHERING in geenerlei onstandigheid zijn woord heeft geschonden, en dat hij zelf dien Prelaat altoos als een hoogstverdienselijk man heeft beschouwd. De Prelaat schets met eene bewonderenswaardige openhartigheid en eenvoudigheid van hart, in zijnen brief aan SCHMÜLLING zijn vreedzaam en minzaam karakter en zijnen afkeer van alle dubbelhartigheid. Terwijl de minister von ALTENSTEIN, door het bekend maken dezer correspondentie de geheele wereld op de overtuigendste wijze doet zien, dat hij zelf in de strikken gevangen is, die hij voor Mgr. DROSTE ZU VISCHERING gespannen had!

Dank zij intusschen de heer von ALTENSTEIN, dat hij bij ons zelfs den geringsten schijn van vermoeden, alsof de voortreffelijke Aartsbisschop van Keulen zich aan misdadige zwakheid, en al te verregaande toegeeflijkheid jegens de aanmatigheden van het tijdelijk gezag, vóór zijne verkiezing had schuldig gemaakt, heeft doen verdwijnen; zoo dat wij niet langer aarse- len om OPENLIJK TE ERKENNEN: dat wij gedwaald hebben, toen wij die vermoedens van Mgr. DROSTE koesterden, en met eene hartelijke vreugde HERROEPEN wij dus, wat wij in ons N.º van 2 December II. betrekkelijk de vroegere zwakheid van den Prelaat, uit l'Univers hadden overgenomen.

Moge intusschen de algemeene juichtoon der Catholijken van alle landen, over de kloekmoedige standvastigheid des grijzen Aartsbisschops van Keulen en de waarde, die velen er aan hechten, dat hij zich in zijne bediening nimmer zwak heeft getoond, de twee nog overige Bisschoppen, die zich uit menschelijke zwakheid rekkelijker hebben getoond, niet afschrikken van eenen moedigen terugtred . . . Ook daardoor kunnen zij nog aanspraak maken op de algemeene achting der Catholijken van alle landen! Zul- len zij, om hun vroeger gedrag af te keuren en te herroepen, hetgene, wat zij strijdig met de heilige canons hebben gedaan; even als Mgr. von HOMMER, Bisschop van Trier, heeft gedaan zulks uitstellen tot op hun doodbed; wie waarborgt hen tegen eenen plotselijken dood . . . ? En zouden zij zonder openlijke uitwissching van het gegeven schandaal, hetwelk door den moed van hunnen voortreffelijken Aartsbis- schop en door de vervolging, die hij om de gefrouw- heid aan zijnen herderlijken pligt ondergaat, des te grooter is geworden, voor hunnen goddelijken Zender durven verschijnen . . . ?

Mogt dezelfde genade, die den geliefden Aartsbis-

schop, te midden der strikken van list en geweld, staande hield, zijne zwakkere broeders doen opstaan! In zulke omstandigheden als die, waarin de Catholij-ke Kerk zich sedert eenige jaren in *Pruissen* bevindt, is welligt het opstaan dergenen, die in zwakheid gevallen zijn, niet minder grootmoedig, dan het staande blijven! De eerste Plaatsbekleeder van *JESUS CHRISTUS* op aarde, was wel uit menschenvrees zoo diep gevallen, dat hij zijnen goddelijken Meester verloochende! En toch werd hij, nadat hij opgestaan was en zijnen val beweed had, door den Heer tot Opperherder over zijne geheele kudde aangesteld; de eertijds zwakke *PETRUS*, werd de Rots der Kerk; al de beloften van den God-mensch werden, ondanks zijne vroegere zwakheid, aan hem vervuld: en hij genoot de eer, om gelijktijdig met den immer staande gebleven *PAULUS*, de martelkroon aan de kroon van zijn Apostolaat te hechten!

DUITSCHÉ CORRESPONDENTIE.

De Catholijke bevolkingen van alle Duitsehe staten, zijn, als door eenen electrieken schok getroffen, en uit de verdooving der onverschilligheid opgewekt, door de handelwijze van het Pruisisch Gouvernement ten opzichte van den Aartsbisschop van *Keulen*. Brieven uit *Beijeren* en uit het Nassausche, dezer dagen ontvangen, getuigen van de warme belangstelling der Catholijken van die landen, in het lot des achttingwaardigen Aartsbisschops en van de verontwaardiging over het gedrag van het Pruisisch Ministerie.

Maar vooral drukt die verontwaardiging zich uit, in brieven uit de *Rhijn-Provincien*. De artikelen, die dagelijks van Regeringswege, of om de Regering te misleiden, of om haar te behagen, in de dagbladen worden geplaatst, en van onwaarheden krielen, verbitteren meer en meer de gemoederen in de Catholijke *Rhijn-streken*. . . Is men dan waarlijk zoo onverstandig, kent men het menschelijke hart zoo weinig, dat men dit niet begrijpt.

De *Hermesianen* spelen volmaakt de rol der oude Jansenisten. Men meldt ons dat kort na de vervoe- ring van den Aartsbisschop, de Professoren van *Bonn*, aan den quasie kapitulairén Administrator *HÜSGEN*, eene *acte van onderwerping*, aan de Bulle van veroordeeling der geschriften van *HERMÈS*, hebben ingezonden. Men verhaalt, dat zij voorgeven, dat alleen de onheuschheid van den Aartsbisschop, dit heeft vertraagt; dat de punten, die in de Bulle worden veroordeeld, niet in de geschriften van *HERMÈS* gevonden worden, enz. enz. Men meldt ons verder, dat het grootste gedeelte der Kanunniken of Domheeren

van het Keulsehe kapittel *Hermesianen* zijn; en dat *HÜSGEN*, zijne zoogenaamde administratie heeft aange- vangen, door twee bekende *Hermesianen* tot Pastoors te benoemen. . . Groot is, blijkens die brieven de bekommerning der Catholijken, dat sluwe politieke list er in slagen zal, om den Apostolischen Stoel te mis- leiden, zoo als zij er (schrijft men) te *Berlijn*, in geslaagd is, om Mgr. *CAPACCINI*, te bedriegen. . .

Men gevoelt, uit het bovenstaande, hoe groot de vreugde, ja de geestervoering der getrouwe Catholij-ke bewoners van de *Rhijn-Provincien* zijn moest bij het vernemen van de allocutie des H. Vaders, die er, ondanks de dagblads-inquisitie, spoedig bekend was. — Wij zullen daarover nader spreken.

De Kardinaal Secretaris van Staat te *Rome*, heeft aan de Ambassadeurs en Ministers, die bij den Apostolische Stoel zijn geaccrediteerd, de volgende nota gezonden:

Paleis van het Quirinaal, 10 December 1837.

De expulsie van Mgr. den Aartsbisschop van *Keulen* van den zetel dier Metropolitankerk, door het Pruisisch gouverne- ment, is eene bekende zaak. Zijne Heiligheid is daarover bij uitstek verbaasd geweest, en geene droefheid kan dieper zijn, dan die, welke zijne Apostolische ziel daarover gevoeld heeft.

De overtuiging, in welke de H. Vader verkeert, dat de hei- lige Stoel in deszelfs toegeevende inschikkelijkheid, alle midde- len heeft gebezigd, die bestaanbaar zijn, met de grondstellin- gen en de leer der Catholijke Kerk, om aan het Pruisisch gouvernement zelfs het voorwendsel te benemen, van iets te- gen het gezag der Catholijke Kerk en hare bedienaren te on- dernemen, heeft de smart, welke hem de tijding der bovenge- melde gebeurtenissen hebben veroorzaakt, des te grievender gemaakt.

In eenen zoo treurigen en onverwachten staat van zaken, heeft de H. Vader, niets dan de stem zijner heilige bediening, hoorende, het H. Collegie in geheim Consistorie zaamgeroe- pen, om de expulsie des Aartsbisschops van *Keulen* ter ken- nisse dier doorluchtige vergadering te brengen en plegtig te reclameren tegen eene daad, die, gelijktijdig, inbreuk maakt, op het kerkelijk gezag, op het opperherderlijk primaatschap, op de wetten en zelfs op de eenheid der Catholijke Kerk.

Ten gevolge der bevelen, die hij van Zijne Heiligheid heeft ontvangen, zendt de Kardinaal Secretaris van Staat aan uwe Excellentie, een exemplaar der opperherderlijke allocutie, aan deze vastgehecht en uwe Excellentie verzzoekende dezelve aan uw hof mede te deelen.

De ondergeteekende Kardinaal maakt van deze gelegenheid gebruik enz.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

OVER

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . .
 Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn,
 gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
 woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U;
 dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
 ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
 wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
 wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt *franco* met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het postkantoor te Antwerpen.

DE APOSTOLISCHE STOEL.

Als wij eenen blik slaan op de gebeurtenissen, die sedert de eerste prediking des Christendoms, in de wereld hebben plaats gehad, dan moeten wij verbaasd staan, als wij zien, dat menschen, die zich verlicht en doorzichtig wanen, niet bespeuren, hoe veel de wereld aan den Apostolischen Stoel te danken heeft en hoe dwaas het zij, den heilzamen invloed van dezen Stoel te willen beperken, belemmeren of beletten.

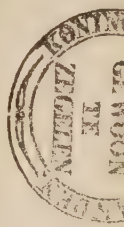
Het goddelijk bevel: *Weidt mijne schapen, weidt mijne lammeren!* Aan den Apostel PETRUS, en, in hem, aan zijne Opvolgers, tot aan den jongsten der dagen gedaan, krachteloos te willen maken, door zogenaamde wetsbepalingen eener tijdelijke magt, is een opzettelijk weêrstreven van den goddelijken wil; en kan diensvolgens, niet ongestraft blijven.

De gewaande hervorming der XVIe eeuw waande, dat zij aan den Apostolischen Stoel, eenen doodelijken slag had toegebracht: LUTHER propheteerde zijnen nabij zijnden val! Zij onttrok uitgestrekte landen en volken aan de leiding van den Opperherder, dien de Heer aan zijne kudde gegeven had: zij waande

daardoor den eeuwigen zetel te doen wankelen; doch niet die zetel, maar de maatschappelijke orde, wankelde van dat oogenblik af! Zij maakte de vorsten onafhankelijk van het vaderlijk toezigt des Opperherders en beweerde iets groots voor de vorsten gedaan te hebben: maar van dat oogenblik af, zien wij de vorsten voor de vierschaar hunner onderdanen brengen; door hunne onderdanen schuldig verklaren aan meened, verraad, of andere misdrijven; onderdanen, slepen hunne vorsten naar het schavot, en doen er hunne hoofden vallen! Onderdanen weigeren alle gehoorzaamheid, zweren hunnen vorst af en kiezen een nieuw bestuur. Onderdanen verklaren hunne vorsten en derzelver geheel geslacht, zelfs de schuldellooze kinderen en derzelver nakomelingen vervallen van de regering en voor altoos daarvan uitgesloten!

Dit alles getuigt de onwraakbare geschiedenis; men heeft het gedeeltelijk met eigene oogen gezien, en nog is men niet wijs geworden!

Inderdaad, wij zijn getuigen geweest, van ongelooflijke dwaasheden! In het begin dezer eeuw hebben wij openlijk hooren beweren, dat de Apostolische Stoel *vermolmd* was; dat PIUS VI, de laatste Paus ware

geweest en geen Opvolger hebben zou; dat de heerschappij van den Paus een einde had genomen; en slechts weinige jaren later beweerde men met de grootste hevigheid, dat de Opvolger van dien man, van wien men verzekerd had, dat hij geen Opvolger hebben zou, eene algemeene wereldheerschappij beoogde; en dat diensvolgens zijn invloed beperkt, zijne getrouwe aanhangers als gevaarlijke wezens beschouwd, en hunne stemmen gesmoord moesten worden.

De staatsmannen geloofden het, of veinsden het te gelooven; maar de volken geloofden het niet. De Catholijke bevolkingen werden wantrouwend jegens hunne regeringen en beschouwden al die maatregelen tegen den invloed van Rome, teregt, als inbreuken, op de goddelijke regten en vrijheden der Kerk. Zij beklagden er zich over: zij verlangden vrijheid van Godsdienst, niets dan vrijheid van Godsdienst en het weigeren daarvan verbitterde hen. De revolutiegeest maakte van die stemming gebruik. En allerwege sloot het Catholicismus, een onnatuurlijk verbond met het ongeloovig Liberalismus. Zoo werd de Fransehe Julij-revolutie als het ware, het teeken van algemeenen opstand: twee maanden later was de opstand in België algemeen; in November was Polen opgestaan tegen het magtige maar onderdrukkende Rusland; en wie kan zeggen, waar de revolutie-stroom zou zijn tegen gehouden, als niet de Apostolische Stoel hem gestuit had?

Wie kent niet den magtigen invloed dien DE LA MENNAIS, zich bij de Catholijken van alle Europese landen verworven had. Duizenden, millioenen mis-schienen, waren door de geschriften van DE LA MENNAIS, die aanstonds in alle talen werden overgezet, als geëlectriseerd; alles ademde revolutie-zucht . . . !

De Apostolische Stoel kwam nogmaals het bedreigde gezag der vorsten te hulp: de stem van GREGORIUS XVI, ging van den Apostolischen Stoel uit en sprak dezelfde taal, die de eerste zijner voorgangers in het Apostolaat gevoerd hadden; de verbaasde wereld luisterde met eerbied; de Catholijke bevolkingen verscheurden den gevaarlijken band die hen aan het Liberalismus verbonden had. De ongelukkige DE LA MENNAIS, de voormalige verdediger van de regten en van de onfeilbaarheid des Apostolischen Stoels, volgde het voorbeeld van LUTHER; zijne gekrenkte eigen-liefde bestreed nu den eeuwigten zetel der waarheid; zijne hevige *Paroles d'un Croyant*, ademden enkel bitterheid en wraak, niet alleen tegen de vorsten, maar ook tegen den *grijsaard*, tegen wien hij zijne woede nog niet geheel durfde botvieren, zoo als de bladzijde met punten getuigt, maar zijne woorden vonden geen weerklank meer, bij de Catholijken. Rome had *gesproken!* Over zijne eenzaamheid nog meer verbitterd, schreef nu de beklagenswaardige man, zoo als LUTHER zelf geschreven zou hebben: *Les affaires de Rome!*

Hadden de ministers der vorsten genoegzaam door-zigt gehad, om alle wetten en verordeningen, die de vrije werking van den invloed des Apostolischen Stoels

verbieden of belemmeren, in te trekken: hadden zij erkend, wat alle volken zeer goed gevoelen, dat de vorsten het behoud hunner troonen aan den Apostolischen Stoel te danken hebben, dan ware ongetwijfeld de rust van Europa verzekerd geweest! maar het tegendeel had plaats, voornamelijk in Pruisen, in welks westelijk gedeelte, schier de geheele bevolking Catholijk is, en zich met weêrzin onder den Pruisischen scepter had zien brengen.

De Pruisische staatsmannen waanden het doel, om die provinciën te Protestantiseren, langzamerhand te zullen bereiken, als zij Geestelijken hunner keuze in de hooge kerkelijke bedieningen en op de Bisschoppelijke zetels bragten, die zwak of misdadig genoeg waren, om de anti-Catholijke oogmerken des gouvernements te begunstigen. Zij begrepen niet, dat zij zulke Geestelijken vindende, die vorsten-gunst meer dan het betrachten van hunnen plicht beoogden nog niets gewonnen hadden, daar het volk genoeg verlicht is, om zulke Geestelijken te wantrouwen en te verachten. Ongelooflijk groot is de nadeelige indruk dien de godweeheid van het Keulsch kapittel, om, na de vervoering van den waardigen Aartsbisschop, aan de eischen van het Ministerie te voldoen, op de bevolkingen gemaakt heeft. Alle brieven uit de Rhijn-Provinciën, dragen daarvan kennelijk de blijken. Zoo schreef onder anderen een geleerde Catholijk: » En » het laatste kapittel . . . . en LA MENNAIS zou geen » gelijk hebben, als hij zegt, dat zij, om aan de » vorsten te behagen, CHRISTUS en zijne zaak verraden . . . . !

En wat zou het geweest zijn, als de Apostolische Stoel, bij zoo veel inbreuken op de regten der kerk, bij zoo veel willekeurigheid en geweld, als het Pruisisch Ministerie gepleegd heeft, gezwegen, toegegeven en, zoo als men in eene menigte van dagblad-artikelen heeft voorgegeven te hopen, den Aartsbisschop in het ongelijk gesteld had.

Onverbeterlijke dwazen, die u staatkundigen durft noemen! gevoelt gij het niet? als de Apostolische Stoel hier toegegeven, openlijk en niet openlijk tegen de verkrachting van de regten der kerk en het gepleegde geweld geprotesteerd had, als hij niet even openlijk het gehouden gedrag van het Pruisisch gouvernement van die groote mogendheid als van Spanje, Portugal en de Zwitsersche cantons afgekeurd had, zouden de volken op nieuw naar de verleidende taal van DE LA MENNAIS hebben geluisterd; het ongeloof zou de kreet hebben aangeheven: » Ziet gij wel, arme Catholijken! dat ook Rome met het despotismus heult en aan de tjrannen verkocht is. . . . . Ziet gij nog niet dat DE LA MENNAIS gelijk had? Rome heeft u aan uwe dwingelanden verkocht: verbreek dan het juk, zoo wel van Rome als van uwe dwingelanden!

Ja, dit zou het gevolg zijn geweest! Hoe meer gij in uw stelsel van bemoeijingen en heerschappij in de zaken van den Godsdienst meent te slagen, des te zekkerder bewerkt gij den val der vorsten wier belangen

gij zegt te behartigen!

De allocutie des H. Vaders, die u zoo ergot en ontrust, heeft de Catholijken bemoedigd, en de verbitterde gemoederen tot bedaren gebracht. Ze zijn op nieuw overtuigd geworden, dat Rome zich even weinig laat bedriegen als bang maken: dat het met dezelfde getrouwheid en rondborstigheid, de handelwijze van het magtige Pruisen, dat zich onder de groote mogendheden rangschikt, als die der Zwitsersche cantons openlijk verwerpt en veroordeelt! Dit bevestigt hun geloof: dit bevestigt hen in de Apostolische leer, die op nieuw van den Apostolischen zetel uitging en hen onderdanigheid aan de van God gestelde magten gebod; dit versterkt hen in het vertrouwen op de Voorzienigheid en doet hen van alle misdadige plannen om zich zelven te wreken, afzien.

Intusschen zijn alle pogingen, om het gedrag van het Pruisisch Ministerie te verdedigen, vruchteloos, na de aanspraak des H. Vaders: De geheele wereld ziet het weefsel van list en bedrog. Daarbij te blijven volharden, is onmogelijk. Men moet een van beide: de beloften nakomen, die men gedaan heeft, toen de Catholijke Rhijn-Provincien onder Pruisen gebracht zijn: Of openlijk het gegeven woord breken, en vervolgen, wat men beloofd had te zullen beschermen. In het eerste geval, zal de rust in de geschokte en gittende Rhijn-Provincien, spoedig terugkeeren: in het laatste heeft men te doen met eenen regtvaardigen God, die gezegd heeft: mijne is de wraak! — dat men kieze.

1838.

Hij verandert de tijden
en de stonden.

DANIEL II. 21.

Drie jaren hebben hunnen kring gesloten, sedert dat wij, voor de eerste maal, onze Catholijke Nederlandsche Stemmen verhieven. Ieder jaar voert ons nader, aan de groote ontwikkeling van de Raadsbesluiten des Eeuwigen, aan wier uitvoering alle gebeurtenissen dienstbaar zijn, omdat eene Almagtige Voorzienigheid, alles bestuurt! En wij hebben de onfeilbare verzekering, dat alles ten goede zal strekken, dergenen, die God beminnen!

Ons tijdvak, onze eeuw, is hoogst merkwaardig, ook als opvolgster, van de eeuw der valsche wijsbegeerte en des ongeloofs. De standvastigheid en heilzame invloed van den Apostolischen Stoel, dien men als vermolmd voorgesteld en wiens val men reeds angekondigd had, gaf een nieuw leven aan het Catholicismus: overal werd het geloof opgewekt, en was werkzaam in de liefde; allerwege werd de onverschilligheid, uit haren doodschen sluimer gewekt. Maar nu ook, begonnen de poorten der hel eenen nieuwen

en hardnekkigen strijd, tegen de Kerk des levendigen Gods, die op de Steenrots Petrus gebouwd is, en, door nieuwe verdrukkingen en vervolgingen gelouterd, nieuwe overwinningen te gemoet gaat!

Inderdaad, uit alle gedeelten van Europa verheft zich de klaagtoon der Kerk, over onderdrukking, die reeds hier en daar door den jammertoon over vervolging verzeld wordt. Maar die klaag- en jammer-tonen zijn niet die, eener zieltogende, eener stervende: het zijn de toonen eener krachtvolle moeder, die op nieuw in barensnood is, en die zich weldra verheugen zal over de vele kinderen, waaraan zij het leven schonk!

Overal, waar het Catholijk geloof vroeger verdrukt en vervolgd werd, en schier uitgeroeid scheen, ver-toont het zich met verjongde kracht en breidt zich door vreedzame overwinningen, even als in de eerste dagen der Kerk, naar alle kanten uit: en de nieuwe vervolgingen, welke de Kerk ondergaat, leveren dezelfde resultaten op, als de vroegere vervolgingen onder de heidensche keizers en de Ariaansche vorsten: zij overtuigen de wereld, dat menschen, hoe groot en magtig ook, het werk van God niet vernietigen kunnen!

Het kan niet missen, of het aangevangen jaar 1838, zal aan de Kerk nieuwen luister bijzetten en de Goddelijke kracht doen blijken, van de Steenrots, op welke zij gevestigd is! Dat men zich dan niet ontruste, noch over de schijnbare zegepraal van ongeloof en schisma in Spanje en Portugal, noch over de magtelooze woede der Engelsche torry's; noch over den baldadigen moedwil en vervolgzucht der Zwitsersche Radicaalen; noch over de onderdrukking en vervolging der Catholijken en vooral der Grieksch-Catholijken, in het schismatieke Rusland, dat ons slechts aan de vervolging der Catholijken in het Grieksche keizerrijk herinnert; noch over de vervolging van het Pruisisch proselytismus; noch over den invloed, dien het Protestantismus tegenwoordig uitoefent, op dien Franschen troon, die op den grondslag der revolutie gevestigd is; noch over de schatrijke Protestantsche bijbelgenootschappen, wier colporteurs de wereld doorkruisen, om bijbels te verspreiden en Catholijke bevolkingen, door listige en bedriegelijke tractaatjes te verleiden! Dat alles zijn voortteekenen van nieuwe en schitterende zegepralen der ware Kerk! Dat men rustig de zaak der Kerk, die de zaak van God is, aan God overlate. Mogen de Catholijken van Noord-Nederland, de voorregten die zij thans bezitten, met dankbare harten erkennen, door toenemende godsvrucht en kalmen geloofsijver: door rustige bescheidenheid en onderdanigheid aan de gestelde magten, wetende, dat er gaene magt is dan van God, 't welk hun niet belet, om met gepaste bescheidenheid, bestaande gebreken en onregtvaardigheden aan te wijzen, en van 's konings welwillende regtvaardigheid, het redres van nog bestaande grieven te verzoeken. — Mogen onze broeders in België, zich onthouden van het beleedigen der vreemde bijbel- en tractaat-colporteurs, het eeni-

ge wat aan de bemoeijingen dier menschen een schijnbaar gewigt bijzet; en daarenboven strijdig is, met de voorschriften van het Evangelie. Dat men die menschen beklage en zich schame, als zij meer ijver voor de dwaling, dan wij voor de uitbreiding der waarheid toonen; dat men de voorschriften van onzen H. Godsdienst naauwkeurig naleve en alle pogingen van verleiding zullen vruchteloos zijn. Mogen onze geloofsgenooten in *Pruissen*, vooral in de *Rhijn-provincien*, het standvastige, maar tevens kalme en rustige voorbeeld van den verdienstelijken Aartsbisschop van *Keulen*, navolgen! Moge dat voorbeeld van Apostolischen moed, waaraan het Pruissisch Ministerie wellicht niet geloofde, hun geloof versterken en hen vooral afkeerig maken van die gemengde huwelijken, waarvan het Protestantismus, bij gebrek aan overtuigingsmiddelen, zich bedienen wilde, om een geslacht, dat nog niet geboren is, tot proselyten te maken. Maar mogen zij ook de zaak van den Aartsbisschop, die de zaak van het geheele Catholicismus is, aan den Apostolischen Stoel, aan den eeuwigen Opperherder, die zijnen Plaatsbekleeder op aarde, door zijnen onfeilbaren Geest verlicht, overlaten en zich naauwkeurig naar diens uitspraak gedragen? Mogen zij vooral zich wachten van alles, wat naar oproer of opstand zweemt, 't welk de vijanden van het Catholicismus, wellicht wenschen . . . . .

Mogen onze Iersche broeders, die het zoo gemakkelijk zou vallen, zich op hunne onderdrukkers te wreken, zich vooral niet verzetten tegen de gestelde magt; maar, met onze Engelsche en Schotsche broeders den *legalen weg*, met geloovig vertrouwen op God blijven bewandelen: het geduldig lijden, als men sterk genoeg is, om zijne banden te verbreken is meer dan overwinning, door wapenen; het is eene overwinning van zich zelve, die getuigenis geeft van de kracht des Geloofs!

Mogen onze broeders in het geloof, zoo *Grieken* als *Latijnen*, in *Rusland* door eene bijzondere genade staande gehouden worden, in de eenheid des Geloofs! Mogen de zweepslagen en andere folteringen, die zij ondergaan, hunnen moed opwekken, en des te afkeeriger maken van de scheuring! Moge dit ook vooral het geval zijn, met onze deerlijk geteisterde Poolse broeders, aan wier Catholijke vaders, geheel *Europa* en de beschaving zoo veel te danken heeft! Mogen onze broeders in *Zwitserland* op den ingeslagen weg der getrouwe volharding in het Geloof der vaders met kalme waardigheid blijven voortgaan en het voorbeeldeloze getrouwe gedrag hunner achttingwaardige Geestelijkheid hoog schatten en navolgen!

Moge het monster der revolutie, 't welk *Spanje* en *Portugal* van de eenheid der Kerk afgescheurd heeft, spoedig verbrijzeld worden; opdat ook daar onze broeders in het geloof, in hunne geplunderde en beroofde kerken, lofzangen van verlossing mogen aanheffen!

Mogen de Catholijken van *Frankrijk* dankbaar zijn, voor den toenemenden bloei en voortgang des Geloofs;

voor den meer en meer toegehaald wordenden band der eenheid; voor de voortreffelijke Bisschoppen, welke de H. Geest tot bestuurders hunner Kerk heeft gesteld, die vrij van het oude Jansenistische zuurdeeg, zoo innig aan den Apostolischen Stoel zijn gehecht. Mogen de Catholijke Stemmen der Fransche drukpers, die het geluk hebben van in alle landen verstaan, en (*Rusland* en *Pruissen* uitgezonderd) gelezen te worden; voortgaan, met het mededeelen van alle aanslagen, welke door de vereenigde pogingen van ongelooft, ketterij en scheuring, tegen de Kerk van CHRISTUS ondernomen worden en de wreede en onregtvaardige middelen, die zij daartoe bezigen, ten toon stellen; opdat zij door de algemeene verachting en verontwaardiging van alle regtschapene menschen mogen getroffen worden!

Moge het eenparig gebed onzer broeders in alle landen en werelddeelen, het vereenigd gebed der geheele Kerk, 't welk niet onverhoord blijven kan, van haren goddelijken Bruidegom, de spoedige zegepraal der Catholijke éénheid, over ongeloof, ketterij, scheuring en aardsch geweld verwerven! Moge dat gebed het eenigewapen zijn, waarvan de Catholiciteit zich bedient; want Hij, wiens hulp wij afsmeeken, *verandert de tijden en de stonden!*

LE LIVRE DU PEUPLE.

Toen de heer DE LA MENNAIS, van de redactie van het dagblad: *Le Monde* afzag, dachten en verhaalden sommigen, dat het terroristisch republikeinismus zijner medearbeiders, hem verschrikt had en walgde, velen zagen daarin, den eersten stap van terugkeer, tot die behoudende principes, waarvan de schrijver zich, uit gekrenkte eigenliefde, zoo ver verwijderd had, nadat hij die alvorens met al de kracht van zijn talent, onwederlegbaar verdedigd had. Het blijkt echter, dat die hoop ongegrond was en dat de heer DE LA MENNAIS, zich al dieper en dieper in den afgrond stort, dien onbuigzame, en, dit kan niet ontkend worden, door zijne vijanden getergde en, verbitterde hoogmoed, voor hem geopend had. Op de menigvuldige en aandoenlijke aanzoeken, die hij uit verschillende landen ontvangen heeft, om de eenige partij te kiezen, die zijne conscientie zou kunnen bevredigen en zijnen bezoedelden roem herstellen, heeft hij geen ander antwoord gegeven, dan door een nieuw voortbrengsel zijner verbijsterde verbeelding, waarover alle vrienden van Godsdienst, waarheid en orde, op nieuw bittere tranen zullen plengen. Het is slechts eene uitbreiding van de schrikbarende: *Paroles d'un Croyant*, en voert den titel van: *Le Livre du Peuple*: — *Het Boek des Volks!*

Het Boek des Volks! — Van waar heeft de heer DE LA MENNAIS het regt, om aan het volk een wetboek en eenen catechismus van wanorde en maatschappelijke onthinding te geven? Want zoodanig is de in-

houd van dit vermetel geschrift, de zin van den veel beteekenende titel.

Om te doen zien, dat dit Boek des Volks, lijnregt strijdig is, met het heilige volksboek der Christenen, met het goddelijk Evangelie, hetwelk op goddelijk gezag en bevel, aan de volken verkondigd en verklaard wordt, behoeven wij slechts eenige zinsneden uit het boek des volks van den heer DE LA MENNAIS, af te schrijven.

Hij zegt aan het volk:

» De ellende, die men u zegt onherstelbaar te zijn, kunt gij, integendeel verbeteren. En daar de hinderpaal niet in de natuur, maar in de menschen is, kunt gij het, zoodra als gij zult willen; want zij, wier belang, zoo als zij het ten onregte verstaan, zou zijn u daarin te verhinderen, wat zijn zij bij u? Welke kracht hebben zij? Gij zijt honderd tegen elk hunner.

» Alle menschen worden gelijk geboren en diensvolgens onafhankelijk van elkander . . . . Zoo iemand, of eenigen, hunnen bijzonderen wil, poogen in de plaats te stellen van den algemeenen wil, zouden hunne voorschriften hoedanig die ook waren geene wetten, maar eene schending zijn van de wet zelve, eene onwettige daad, en de omkeering van iedere echte maatschappij."

De gevolgtrekkingen van soortgelijke stellingen, laten zich gemakkelijk bevroeden. De ellende des volks is eene onderdrukking, eene tergende onregtvaardigheid; en daar het volk honderd tegen één is, en het voor 't volk genoeg is slechts te willen, om zijne ellende te doen eindigen, is het immers natuurlijk, dat het volk zegge: *Ik wil!* En dat het door de kracht van zijnen arm den hinderpaal verbrijzele, dien men aan hetzelfde als de oorzaak der ellende aanwijst? Overal waar de wetten slechts door sommigen en niet door den wil van allen, zijn gemaakt, heeft anti-maatschappelijke dwingelandij en overweldiging plaats (1); wat is billijker, derhalve dan dat de volken, de politieke orde, volgens welke zij bestuurd worden verbreken en vernietigen?

En dien raad ontwikkelt de heer DE LA MENNAIS, op allerlei wijzen. Hij zegt:

» Als men dus den natuurlijke grondslag der gelijkheid omkeerende, uitsluitend eenige bevoorregte klassen, met de wetgevende magt bekleedde, als men er eene eigenschap van geboorte of van rijkdom van maakt, bestaat er wanorde en tirannie; want de wezenlijke associatie, is in heerschappij veranderd. Sommigen bevelen en waarom? Anderen gehoorzamen en waarom? Wie heeft dezen aan genen onderworpen? Wie heeft aan broeders gezegd: uwe broeders zullen zich onder uwe hand krommen;

» weest hunne meesters en beschikt over hen en over het hunne, over hunnen arbeid en over de vruchten van hunnen arbeid naar uw welbehagen? Iedere wet waartoe het volk niet heeft medegewerkt, die van hetzelfde niet uitgaat, is in zich zelve nietig."

Dit alles is duidelijk: niet slechts in eenen absoluten monarchalen regeringsvorm; maar ook in die landen, waar constitutionele regeringen bestaan; doch waar men, om kiezer of vertegenwoordiger te worden, een bepaald aandeel in de belastingen dragen moet, en niet allen kiezers of vertegenwoordigers worden kunnen, bestaat wanorde en dwingelandij! Doch men hoore verder:

» Ook dit moet gij weten: als de overmaat van lijden u het besluit inboezemt, om de regten te hernemen, waarvan uwe onderdrukkers u beroofd hebben, dan beschuldigen zij u, dat gij de orde stoort, zij behandelen u als rebellen. Rebellen, tegen wie? Er is geene rebellie mogelijk, dan tegen den wezenlijken soeverein, tegen het volk; en hoe zou het volk rebel kunnen worden tegen het volk? De rebellen zijn diegenen, die zich ten koste van hetzelfde ondeugende voorregten toeëigenen; die door list of geweld er toe komen, om hetzelfde aan hunne heerschappij te onderwerpen, en als hetzelfde die heerschappij verbreekt, dan stoort het de orde niet, het herstelt dezelve, het volbrengt den wil van God."

Er is niets meer noodig, om onze lezers te overtuigen, dat dit Boek des Volks, een wezenlijk boek van opstand en wanorde is; 't welk in de woelige dagen, die wij beleven, den noodlottigsten invloed, moet uitoefenen, op allen, die meenen zich over onregt, of onderdrukking te beklagen te hebben niet alleen, maar op de geheele hartstogtelijke, zoo gemakkelijk op te ruijen volksklasse . . . . .!

En wie zal de gistende volken tot bedaren brengen? Vorsten, Ministers, Magtigen deraarde, gij allen die iets te verliezen hebt! wendt uwe oogen naar het miskende, gelasterde, lang verdrukte Iersche volk... Daar zult gij zien, wat de Catholijke Godsdienst, en zijne, om Gods wil, onderwerping bevelende voorschriften vermogen, als zij door vrije, onafhankelijke Priesters en Bisschoppen, op wier onderwijs, opleiding en benoeming de tijdelijke magt geenerlei invloed uitoefent, verkondigd en gehandhaafd worden! Daar is de stem van eenen eenvoudigen, van allen uitwendigen luister en rijkdommen beroofden Bisschop, ja, die van eenen armen, grijzen Priester vermogender om het verbitterde volk te bedaren, en elken opstand tegen te houden, dan de gewapende magt, die, grootendeels, met weêrzin de wapenen draagt.

Alleen God heeft het regt om onderwerping aan de gestelde magten te bevelen; alleen de Kerk, die met goddelijk gezag bekleed is, en in den naam van God spreekt, kan geloof vorderen, als zij leert: *Dat er geene magt is dan van God!* Maar de volken zullen ophouden de Kerk te gelooven, waar zij in de Bedie-

(1) Ziedaar juist de principes van het Calvinismus, op de burgerlijke maatschappij toegepast. — De Kerk werd van dwingelandij en overweldiging beschuldigd: de gemeente het volk, werd in de plaats van het kerkelijk gezag, wetgever en uitlegger der wet.

naren der Kerk niet anders dan gunstelingen, afhangelingen en handlangers van het tijdelijk gezag zullen wanen te zien! De Kerk moet om haren heilzaamen invloed uitte oefenen vrij zijn. Nooit zijn de vorsten, erger bedrogen geworden, dan toen men hen heeft diets gemaakt, dat zij hun gezag zouden versterken, als zij den Godsdienst tot een vak van Ministeriele administratie, tot eene staatsmachine maakten. Of, wat nog dwazer is, als zij al de verschillende Godsdiensten tot gelijkwerkende raderen dier staatsmachine bezigden!

De volken laten zich in dit gewichtige punt niet langer misleiden: zij zouden de verdrukking om der Godsdienstwille, verné de voorkeur geven, boven den invloed van het tijdelijk gezag op de zaken van den Godsdienst, en vooral op de vorming, opleiding en benoeming der Priesters en Bisschoppen. Zij hebben geleerd, dat onderdrukking veeléer bevorderlijk dan hinderlijk is, aan de zuiverheid des geloofs en den band der eenheid hoe langer zoo naauwer toehaalt; terwijl gewaande bescherming der tijdelijke magt, aan derzelve invloed op de Kerk verbonden, de zuiverheid der leer bezoedelt, het geloof doet wankelen, en de eenheid in gevaar stelt, en soms verscheurt! Het eenige behoud voor de vorsten is derhalve, de vrijheid van het Catholicismus, den onbelemmerden invloed van Rome! Waar men er in mogt slagen, om de Catholijke bevolkingen van Rome los te maken, zal de opstand en de verguizing van het vorstelijk gezag niet lang toeven zich te doen gelden. Men bedenke, dat de ongelukkige, verbijsterde DE LA MÈNNAIS, de personificatie is dier bevolkingen, die, verontwaardigd en verbitterd over het gedrag hunner vorsten en regeringen, de voorschriften des Christendoms versmaden, omdat zij de stem des Opperherders weigerden te hooren! Die men onchristend heeft, door hen los te maken van Rome!

WEL EDELE HEER!

Ik meende dat de » *Stunden der Andacht* » reeds lang vergeten waren, en er zou, bij gevolg, niets onpassender zijn, dan de herinnering aan dit ergerlijke boek weder op te wekken. Daar echter de Heer SURINGAR, te Leeuwarden, onlangs eene uitgave van VICTOR KELLERS NALATENSCHAP AAN ZIJNE VRIENDEN; Een vervolg op de UREN AAN DE GODSDIENST GEWIJD aankondigde, en daarbij berigt, » dat men nu met » stellige zekerheid weet, dat de Eerwaardige VICTOR » KELLER, R. C. Geestelijke daarvan de schrijver is, » zoo kwam het mij voor, van aanbelang te zijn, om onze Catholijken ernstig tegen zulk eene verleidende aankondiging te waarschuwen. Ik kende sedert geruimen tijd de *Stunden der Andacht*, en wist dat dit een allerslechtst boek was; maar ik wist niet, dat een

Priester daarvan de schrijver was: toen ik dit ontwaarde, vatte ik terstond het voornemen op, om mijne inzichten dienaangaande bekend te maken. Ik dacht evenwel, dat Catholijken hunne geschriften nooit scherper kunnen veroordeelen, dan met opzettelijk Protestantische uitgevers op te zoeken, en dat, wanneer onze Catholijken, uit het voorgevallene met de lichte schuwende schrijvers voor VAN KESTEREN, niet wijs genoeg geworden waren, om al zulke schandalen te mistrouwen en te verfoeijen, mijne herinneringen en raadgevingen wel, even gelijk die van anderen, aan hen verspild zouden worden. Ik bezon mij dus. Maar nu ik in staat ben om eene karakterschets der Aarauische *Stunden der Andacht*, gevloeid uit eene Protestantische pen, te leveren, ben ik weder tot mijn eerste voornemen terug gekomen. De beschrijving zal ten minste onpartijdiger zijn; of liever, ik zal nu mijne onpartijdigheid niet zoo streng behoeven te bewijzen. Zie hier is ze:

» *Stonden der Aandacht.* »

» Deze wereldberoemde *Stonden*, » zijn het hoofwerk en de eigenlijke Bijbel der nieuwmodische stichtings- en Godsdienstige onderhoudings-literatuur; en, hoe zeer zij door den grooten hoop van koelzinnigen en halfgeloovigen, als den grootsten en gemakkelijksten ezelsbrug, (die ooit voor den hemel opgeslagen is, met vreugde begroet worden; des niettemin worden zij door elken opregten vrome, van welke belijdenis hij ook moge wezen, als een Bijbel des duivels verdoemd. Zij hebben beroemdheid en vrienden en vijanden verworven, en inderdaad zij verdienen dit alles; want zij zijn een gewichtig boek: trouwens als gemeenschappelijkheid het karakter van den duivel is, dan is dit boek waarlijk een echt en bondig werk van den duivel. De schrijver van hetzelfde is de allemans-boekenmaker ZSCHOKKE. Volgens zeggen van eenigen zou de Catholijke Pastoor KELLER die *Stonden* geschreven, en ZSCHOKKE ze slechts nagezien hebben; doch wat doet dit af? KELLER was alleen een discipel en compagnon van ZSCHOKKE, dien men voor den eersten verbreider van het Noordduitsche rationalismus in het zuiden houden moet, en om wien, gevolgelijk, zoo wel de overblijfsels en naspruiten der Bejjersche illuminaten, als de eerste kiemen van jongere rationalisten te Heidelberg en Leipzig zich verzamelden, en hem, als den Heiland der ware verlichting, palm takken voor de voeten strooiden. Een kop met zoo veel speculatie, als die van ZSCHOKKE, moest ongetwijfeld begrijpen, wat de behoefte des tijds was, en ook, welke belasting men van het theologische juiste milieu zou kunnen trekken! Waarlijk het schijnt zeer Christelijk, een Christendom op te rigten, hetwelk ieder verschil van sekte vermijdt en den reinen kern der Christelijke gezindheid en leering uit de onderscheidene, eigengewijze elkander overdekkende, bullen der belijdenissen en partijen aan iedereen toeschilt: doch de *Stonden der Aandacht* zijn er verre af van

zulk een brandend sterkwater te zijn, dat zij het pure goud des Christendoms van ieder mengsel zouden kunnen zuiveren. Alles is daarin naar de koopers berekend; dat boek wil zich door elk een lezen laten, wil aan iedereen gelijk geven, en is naar de eischen der lezers, niet naar die der waarheid ingerigt. Om echter zijn doel nog zekerder te bereiken, heeft de allesgeloovige schrijver van dat eene boek twee gemaakt; een voor Protestanten, en een voor Catholijken! In het eerste spreekt hij over eenige vooroordeelen der eenen, in het andere roert hij die der anderen aan; zoodat zij zich wederspreken. Wie heeft nu gelijk? Dat raakt hem niet in 't minste. Mogelijk hebben beide ongelijk? Mogelijk! Maar dat is hem altemaal hetzelfde. Ik geef hun beiden gelijk, zegt hij, maar daarvoor betalen zij ook beiden. Die man zou ook *Stonden der Aandacht* voor Chinezen en Thibetaners schrijven, en nu eens voor Fo, dan voor DALAI LAMA eene lofrede houden. Het kan hem niet schelen, als het boek maar aan den man komt."

» De *Stonden der Aandacht* zijn eene speculatie voor den grooten boekhandel, berekend op de halve opvoeding van het grootste lezende publiek, hetwelk zich van pogchende verlichters en snorkende gevoelswetters heeft laten diets maken, dat de verouderde taal des Bijbels onkiesch is, en dat, bij gevolg, het menschedom er behoefte aan heeft, om den godsdienstigen zin des Bijbels in schoone nieuwerwetsche spreekmanieren te kunnen vernemen; welk publiek toch eindelijk al te bekwaam geworden is, om den Godsdienst voortaan als eene van kindsgebeente ingewortelde gewoonte, gelijk de domme menigte, te belijden; voor welke het alzoo wenschenswaardig zijn moest, om altoos eene aandachts-ezelsbrug bij de hand te hebben, die in alle omstandigheden den pligt van denken en gevoelen voor hen vervult; eene religie-machine, welke men slechts behoeft op te draaijen, om alrehande aangename zielsmotetten daarop te kunnen spelen; een boek, hetwelk iemand weldra in de verbeelding brengt, dat hij zelf iets gedacht of gevoeld heeft, en waartoe niets meer noodig is, dan het te lezen. Het verstaat zich van zelf, dat zulk een godvruchtig huismenbel in alle huishoudingen past: ook zijn de uitgevers niet in gebreke gebleven van terstond den hoogen adel en het vereereuswaardige publiek allerbeleeftst aan te kondigen, dat zij zich sterk rekenen, om Catholijken en Lutheranen, Calvinisten en Zwinglianen enz., ieder met gepaste verteederingen, op het allerbillijkste te bedienen; en hiermede is eene uitgave in het licht verschenen inzonderheid voor Catholijken, ja thans zelfs eene voor Joden."

» Gelijkerwijze in een stoom-chocolade-fabriek zuivere cacao, vanille, dubbelde vanille, IJslandschommos-chocolade, jagtchocolade om uit de hand te eten enz. voorhanden is, zoo zijn ook in dit boek zuivere praktische wijsheid, aandoenlijkheid, hoppelpoppel op het hart, dubbelde hoppelpoppel om met den lapel te roeren, bittere maar verzoete zedeelingen, gesuikerd berouw

en eenvoudig geprepareerde gewetenswormen, droog te kanuwen en te verduwen. Zoo is dan de Godsdienst op de bevalligste wijze der wereld een artikel der nieuwmodische nijverheid geworden en de aloude geloofswaarden, hoezeer verschimmelde winkeldochters der boekverkoopers, zijn door deze nieuwe opvoetsing en samenlapping weder in hare eer van gangbare waar hersteld.

» Welk een boek! Met hoe veel waarheid noemt de uitgever het niet — eene reeds lang gevoelde behoefte? Ja, maar niet eene voor hem; tenzij hij de opbrengst van hetzelfde daaronder verstond. Hoe zoet sluipt dit doffe gif niet in de onbedachte zielen, om ze in eenen diepen sluimer te suizen en hart en nieren tot eene weekte brij te smelten! Eene huichelende taal vloeit daarin, gelijk honig, van de lippen. De Priester ontdoet zich van zijn gezag en werpt zich het statige koorkleed af, om de lieve, vriendelijke huisbezoeker te worden en zijne nieuwe schapen zoo warm de hand te drukken! De ijzeren zedeleer voegt zich buigzaam, als een keurslijf, om de teedere boezems; de godvruchtigheid wordt het zwarte rouwkleed, dat de gelaatskleur, met zoo veel aanlokkelijkheid uit doet komen en het blanketsel der verrukking op de wangen smeert! Hoe handig lacht u dit vermiljoen niet toe; dit blozen eener gekunstelde dengd, welke het niet verborgen laat blijven, hoeveel goeds zij doet en welke niet op de kniën valt zonder den jupon in de netste ploofjen te vouwen! Hoe wellevend is onze oude tuchtmeester, de Godsdienst, niet geworden, daar hij de menschen een middel aan de hand geeft, om de hoekige somberheid der gottische gebouwen in onbruik te stellen, en ons aardig, en zonder ons aanzien daarbij te wagen, in kleine goedkooppe huiskapelletjes, onder de oogen van het hoogste Wezen plaatst! Hoe geschikt naar den tijdgeest! Welk eene zeer lang gevoelde behoefte, voor onze beschaafde eeuw is dan niet een boek dat voor ons bidt, voor ons goede voornemens maakt, voor ons met heilzame gewaarwordingen bezielde wordt, doch ons zelve van alle moeite, het lezen alleen uitgezonderd, vrijspreekt?! —

Ziedaar, Wel Edele Heer! de taal van eenen Protestant, (*die Deutsche Literatur von WOLFGANG, MENZEL, Stuttgart, bei HALLBERGER, 1836*), die zich, voor het overige, in dit groote werk vooral niet gunstig jegens het Catholicismus vertoont, ofschoon de waarheid hem nu en dan gebiedt, om eene heerlijke getuigenis voor hetzelfde af te leggen. Zelfs laat hierin de zinsnede: » het schijnt zeer Christelijk enz." genoegzaam merken, dat MENZEL van gevoelen is, dat een Christendom, bestaande uit onderscheidene sekten, zeer menschelijk is: want hij zelf heeft dit, geloof ik, zonder ironie geschreven. Alleen de bouwtrant van de » Uren aan de Godsdienst » gewijd" behaagde hem niet en veeltigt zullen er weinige Catholijken zijn, die hunne misnoegdheid beter kunnen uitdrukken. Aangezien de » Nalatenschap"

van VICTOR KELLER, een vervolg op die schandelijke »Uren» is, en dus vermoedelijk van niet veel beter alooi wezen zal, zoo verwacht ik niet dat uwe lezers dit legaat zullen reclameren; te minder daar de successie-regten f. 9 kosten, waarbij degenen, die zich na den 31 Januarij 1838 aandienen, nog 20 opcenten zullen moeten voegen. Ik laat het dan geheel aan uw oordeel over, of gij hen deswege wilt inlichten: doch vermits de »Zondagsblad»-schrijvers, thans van Rotterdam, misschien KELLERS-VRIENDEN vrienden zijn, zoo ware het niet onmogelijk, dat dezen, nu MENZEL op de »Uren aan de Godsdienst gewijd» zoo nadrukkelijk de kerkklokken geluid heeft, grooten lust hadden, om hunne nagededen met de bewuste »Natalenschap» te sluiten.

Ik betuig hiermede mijne diepste hoogachting en heb de eer te zijn:

Wel Edele Heer!

Makkum, UWEds. Dienaar,
den 13 December 1837. H. HOEFERMAN.

TEREGT WIJZING.

In den NOORD-BRABANDER van Donderdag 4 Januarij, leest men onder de rubriek: *Frankfort* 1 Januarij, betrekkelijk den verdienstelijken Secretaris van Mgr. den Aartsbisschop van Keulen: »De Eerw. Heer MICHAËLIS, leeft van hem afgezonderd in een hôtél »van Minden en DURFT niet uitgaan.»

Dit zou aanleiding, tot misvattingen kunnen geven: als men uit Hoogduitsche bladen berigten overneemt, behoort men Hoogduitsch te verstaan en te weten, dat in die taal: *dürfen*, in de onze: *mogen* beteekent. — Het geval is, dat de Eerw. Heer MICHELIS (niet MICHAËLIS), niet uitgaan mag. Men heeft het op dien jongen ijvervollen Priester, dien men, wie weet van wat al, beschuldigt, bij uitstek geladen. — Wil men weten waarom? Hij is te voren Protestant geweest.

HET HANDELSBLAD.

Dit blad gaat bestendig voort met het opnemen, van artikelen over den Aartsbisschop van Keulen, die waarlijk *kant noch wal raken* en het vorstand van de redactie weinig eer aan doen. Vooral is de Berlijnsche correspondentie, soms belagchelijk, en obscur; zoo als onder anderen die, welke voorkomt, in het nummer van 2 Januarij II. over welke wij dus gemeend hebben, een *Catholijk licht*, te moeten verspreiden. Plaatsgebrek heeft ons verhinderd, die lichtverspreiding, in dit nummer op te nemen: wij zullen dit in het eerstvolgend nummer doen.

De Avondbode: Geschiednis van den

In den *Avondbode* van Zaterdag 5 December, wordt in eene correspondentie van de boorden van den Rhijn, beweerde: dat de gisting in de *Rhijn-Provincien*, niet van eenen godsdienstigen maar politieken aard is enz. Wij kunnen integendeel, uit onze correspondentie verzekeren, dat de Catholijken der *Rhijn-Provincien*, met de Pruissische regering zeer wel tevreden zouden zijn, als deze niet door hare bemoeijingen met de zaken van den Godsdienst en het begunstigen van de gemengde huwelijken, met het kennelijk doel, om, in die Catholijke streken, door een behendig proseljitanus, het Catholicismus, langzamerhand te vernietigen, de gemoederen ontrust, en, door de vervolging tegen den algemeen geliefden Aartsbisschop van Keulen verbitterd had.

Wij zullen, zoodra mogelijk, de bekend geworden artikelen der geheime *Berlijnsche conventie*, mededeelen.

AANKONDIGINGEN.

Bij A. SCHIKHOFF, Boekdrukker en Boekverkoopster te Utrecht, is van de pers gekomen en alomteverzoonden:

GEDENKSCHRIFTEN des Kardinaals B. PACCA, eerste Minister van Z. H. PIUS VII en thans Deken van het H. Collegie, eene bijdrage tot de kerkelijke Geschiedenis der negentiende eeuw. Uit het Fransch vertaald door H. J. HOLTERMAN, R. C. P. en Kapellaan te Hilversum, Tweede Deel, waarmede het werk compleet is. — Om aan het verzoek en verlangen van vele aanvragen, naar genoegen te beantwoorden, is de Intekenings-prijs van bovengemeld werk nog verlengd tot ultimo Januarij 1838. — Om het gering getal van over zijnde Exemplaren, wordt dit werk niet meer in Commissie verzonden.

* * Bij J. R. VAN DIEREN, Drukker en Boekhandelaar te Grave, zal in den loop dezer maand worden uitgegeven:

LORENZO, eene Geschiedenis uit de tijden van MARIA STUART, koningin van Schotland. Met gelithographieerden titel en vignet. — Dit werkje, hetwelk zoowel in Duitschland als in Frankrijk algemeen bijval heeft gevonden, schetst den heilzamen invloed van het Catholicismus, in deze belangrijke geschiedenis, op de treffendste wijze.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

OVER

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

*Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . .
Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn,
gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U:
dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
wete, dat Gij mij gezonden hebt.*

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt *franco* met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonneementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te *Grave*; geene andere dan *gefrankeerde Stukken en Brieven* zullen door de *Redactie* worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor *België* kan men abonneren aan het postkantoor te *Antwerpen*.

KERKELIJK REGT EN STAATSREGT.

DERDE ARTIKEL.

Zoo vielen de vorsten in den strik, dien de anti-christische geest van onafhankelijkheid voor hen gespannen had; zij lieten zich misleiden en waanden, dat zij hun gezag versterkten, door het gezag der Kerk te verwerpen en het hunne tot het beheer van kerkelijke zaken uit te strekken en zij ondermijnden daardoor hunne eigene troonen: even gelijk de zoogenaamde kerkhervorming het gezag van de bestuurders der Kerk had verworpen, en beweert, dat zij hunne magt van de gemeente ontleenden; dat de bijbel het eenige rigtsnoer voor de leden der Christen-maatschappij is: zoo heeft ook de gewaande staatkundige hervorming, de stelling aangenomen: dat het Goddelijk regt der vorsten eene hersenschim is; dat de koningen en vorsten hunne magt ontleenen van het volk, dat, zeggen zij, de ware soeverein is; dat eene constitutie of grondwet, zoowel het rigtsnoer voor den vorst als voor het volk zijn moet. En zoo hoort men werkelijk in alle constitutionele landen, bij menige daad van de

regering, het geroep van misnoegden en vijanden: *Het is strýdig met de constitutie!* Even gelijk de hervormers van de heilzaamste verordeningen der Kerk, niet anders riepen dan: *Het is strýdig met Gods Woord!* Zoo werd, voor drie eeuwen, de onkundige menigte bedrogen en tegen de Kerk opgeruid: zoo bedriegt men in onze dagen de ligtgeloovige menigte en ruidt haar tegen de regeringen op. Met een woord, het kan niet ontkend worden, dat de revolutiegeest, de geest des ongeloofs, de principes der gewaande hervorming op de burgerlijke maatschappij heeft overgebracht, en op dezelve toepasselijk maakt. Te vergeefs willen de voorstanders dien stroom stuitten; het Christendom tegen het ongeloof, en de regeringen, tegen den revolutiegeest verdedigen en handhaven. Het ongeloof zal hen antwoorden: wij hebben van u geleerd, dat in den Godsdienst, geen menschelijk gezag gelden mag; dat de bijbel ons eenigste rigtsnoer is: welnu, gij hebt u verbeeldt, dat de bijbel Gods woord is; maar hij is slechts een verheven, geschied- en zedekundige roman; de verlichting heeft ons dat boek, dat zich zelve op vele plaatsen tegenspreekt, als zoodanig leeren kennen. — De revolutiegeest, zal hen antwoorden: ik

heb van u geleerd, dat de opstand wettig zijn kan als de vorst de vrijheid om nieuwe, met zijn geweten strijdige nieuwigheden, openlijk te prediken en te verspreiden, door strafwetten beteugelen wil; dat de vorsten niet slechts voor God, maar ook voor het volk verantwoordelijk zijn jegens hun gedrag; dat men den despotieken vorst, gehoorzaamheid ontzeggen, zijn gezag verwerpen, de wapenen tegen hem opvatten, hem afzweren en zelfs naar het schavot slepen mag. Ik heb tegenwoordig hetzelfde regt, als gij in de XVI. eeuw, om te beoordeelen, of de vorsten misdadig zijn en of het volk regt heeft, om hun juk af te schudden! Gij hebt teregt, de heerschappij van Rome verworpen, en de conscientien, van alle menschelijke banden ontslagen; gij hebt met regt beweerd dat de Roomsche Kerk, geenerlei voorrang had; en meent gij, dat ik mij onder een nieuw juk zou laten brengen en den voorrang aan den eenen Godsdienst, boven den anderen toekennen? Neen! neen! *Alle Godsdiensten zijn gelijk!* Het Christendom kan zich geenerlei regten boven het Judaïsme, of Deïsme, ja zelfs niet boven het Heidendom aanmatigen. — Ziedaar de toestand onzer dagen!

Het kan dan ook niemand verwonderen, dat het werkje van den heer GROEN VAN PRINSTERER, 't welk door de verdediging der eenigheids formulieren en het bestrijden van het suprematie-stelsel, van het oorspronkelijk hervormings-principe afwijkt, aan den eenen kant zoo veel bijval gevonden, en aan den anderen kant zoo veel tegenspraak ontmoet heeft. En ter goeder trouw, op welken grond, kan eene Protestantische gezindheid, die, om zich te vestigen en uit te breiden beweren moest, dat de Kerk geen regt of gezag had, om *verbindende wetten* te maken, maar dat de bijbel de eenige regel voor geloof en zeden is, zich op eenigerlei ander kerkelijk regt beroepen, dan hetgeen de staat of de soeverein, haar bij ongluiking, vergunning of privilegie heeft toegestaan? De bestuurders eener godsdienstige gezindheid, kunnen zich zelve *regt* geven, hetwelk hunne voorgangers nooit bezeten hebben; te weten, om, zonder inzage en toestemming van den staat *verbindende wetten* te maken. Dat regt kan alleen die Kerk hebben, welke tot JESUS CHRISTUS en de Apostelen opklimt; in welke het goddelijk gezag den Apostelen medegedeeld, door geregelde en wettige opvolging overgedragen werd, en nog wordt, die vele eeuwen ouder is, dan alle Christen-staten; die aan haar alleen, de leer des Christendoms, het licht van het Evangelie te danken hebben! En het is dan ook alleen die Kerk, die wel vervolgd en verdrukt kan worden, maar die nooit afstand van hare *Goddelijke regten* en van hare onafhankelijkheid van het tijdelijke gezag; in alles wat het beheer en de wetgeving der Kerk betreft, doen kan, zonder hare *Goddelijke instelling* en voortdurend aanwezen te verloochenen en de zegepraal aan het ongeloof toe te kennen. En hiertegen is zij gewaarborgd door de verzekering van haren goddelijken Stichter: dat de poor-

ten der hel, de Kerk, die Hij bouwde op PETRUS, dien Hij tot Steenrots verkoor en tot Steenrots maakte, niet overweldigen zullen. En zoo heeft er ook nog in onze dagen, de Apostolische Stoel aan den eenen kant, de Goddelijke regten der Catholische Apostolische Kerk, tegen alle aanmatigheden en inbreuken van het tijdelijk gezag; en aan den anderen kant de Goddelijke regten der koningen en vorsten, tegen de ondernemingen van den oproerigen revolutiegeest, met Apostolisch gezag geproclameerd en gehandhaafd. De val van dien Stoel, zou, (als hij mogelijk ware), de triomf van ongeloof en anarchie, de ontbinding van alle maatschappelijke orde en de slooping der wereld, ten gevolge hebben. Want niet te vergeefs heeft de Almagtige, aan de Apostelen, die PETRUS tot hoofd hadden, gezegd: *Ziet ik ben met ulieden, AL DE DAGEN TOT AAN DE VOLEINDING DER WERELD!*

Uit al het aangevoerde blijkt, naar ons inzien, ontegenzeggelijk, dat het Protestantismus, 't welk bij zijne geboorte in de XVI. eeuw, beweerde, en, om zijnen opstand tegen de Kerk te wettigen beweren moest, dat de kerk, *niet krachtens een goddelijk regt, eene wetgevende magt, en een conscientie verbindend gezag had*, geen eigenlijk gezegd, kerkelijk regt hebben of voorwenden kan: dat het zich op geenerlei regten kan beroepen, dan op dezulken, die aan hetzelfde, door de burgerlijke regeringen der soevereinen, zijn toegestaan en vergund geworden.

Laat ons nu zien, wat het *Journal de la Haye*, en de Heer VAN APPELTHEERN, *Referendaris bij het Departement van Justitie*, tegen de brochure van den Heer GROEN VAN PRINSTERER hebben ingebracht; en wat die geachte schrijver daarop heeft geantwoord.

Het Semi-officieel dagblad spreekt in deszelfs eerste artikel, voorkomende in het N.º van 9 September 1837, over het *openbaar kerkelijk regt*. Daar eenige onzer lezers de Fransche taal niet verstaan, en het te wijdloopig zijn zou, om eerst het oorspronkelijke en vervolgens de vertaling mede te deelen, hebben wij ons enkel tot de vertaling bepaald.

OPENBAAR KERKELIJK REGT.

« Het werkje welks titel men zoo even gelezen heeft, is een *œuvre de parti*. Men kent de valsche denkbeelden welke de partij waartoe de schrijver behoort, zich gevormd heeft, aangaande de hedendaagsche wereld. Die partij zoekt het leven bij de dooden. Zij begrijpt niet, dat deze geleefd hebben om een nieuw leven mogelijk te maken.

» De gelijkheid der eerediensten voor de burgerlijke wet, is een gruwel in hare oogen. Om hare wenschen te verwezenlijken, zou men de Europeesche ontwikkeling der laatste halve eeuw als een kwade droom moeten vernietigen, en hare Kerk herstellen, als publieke en heerschende Kerk. Het is enkel op hare wijze dat men God kan dienen, en buiten den beperkten kring dien deze partij getrokken heeft, is 't niet mogelijk het Oppervezen te vinden, of hetzelfde te naderen.

» Men moet zich niet stooten, aan den beslissenden toon van onfeilbaarheid, waarmede die partij hare vonnissen uitspreekt. Zij onderzoekt niet, zij beslist; want zij gelooft zich het uitverkoren orgaan der Goddelijke waarheid. Ziedaar, waarom zij, terwijl zij anderen beschouwt, als aan de heerschappij van gevoelens onderworpen, waant, dat zij alleen daar vrij van is. Buiten haren schoot, kan men de handhaving der

evangelische waarheid niet willen, zelfs zij niet, die inzonderheid, geroepen zijn om haar te prediken (1), omdat men zich niet kan bedienen van de wegen welke de partij voorstelt (blz. 21—22). Die aantijging is, wel is waar, hard, en in het geheel niet liefderijk, maar de ijver voor het geloof, waar van die partij gloeit, moet tot verschooning strekken voor die verkeerdheid van hart, even gelijk de vooroordeelen, die haar verstand verduisteren, ons minder gestreng moeten doen zijn, jegens de verbijsteringen van den geest. Laat ons overigens niet vergeten dat de partij zich verdrukt en zelfs vervolgd waant.

» Laat ons evenwel aan de krankheid haar deel geven. Maar omdat wij aan de geneeskunst wanhopende, den lijder aan de natuur overlaten, volgt daaruit niet dat men hem moest veroorloven, zijnen leefregel aan digenen op te leggen die welvarend zijn. Men kan het pogen nalaten, om het licht te toonen aan hen, die zich verbeelden, dat het nacht is op den middag; maar wil dat zeggen dat men aan het licht zijne regten moet laten ontnemen?

» Wij eerbiedigen de eenige overtuiging, waarmede die partij zich hecht aan het gene, wat zij meent waarheid te zijn. Wij laten hare vooroordeelen aan haar over, zoolang als zij zich binnen de grenzen der theorie beperken; maar zooodra als zij zich in het gebied der praktijk van het regt begeven, bevinden wij ons in de verplichting van ze te bestrijden.

» Wij zullen het geschrift van den heer G. onderzoeken, eerstelijk uit het oogpunt van het Protestantische sijstema, vervolgens uit dat der burgerlijke wet, en bijzonder uit dat der grondwet.

1. Het oordeel door den schrijver, over de organisatie van het bestuur der Hervormde Kerk, bij ons geveld, draagt het kenmerk eener volslagene dwaling, aangaande de principes en de geschiedenis van het kerkelijk regt.

» De schrijver vindt den grond en oorsprong dier organisatie in de hedendaagsche theorien, die wij aan de Fransche Revolutie te danken hebben (bl. 14 en 15). « 't Is volgens die theorie, zegt de schrijver, dat er inbreuk op de onafhankelijkheid der Kerk is gemaakt; dat de Kerk, is behandeld geworden, als eene maatschappelijke inrigting, in den staat » en onder het gezag des gouvernements. en dat de koning, » bijna als haar hoofd is beschouwd geworden (2). »

» Is het een Protestantische schrijver ofwel een Catholijke schrijver die deze taal voert? Het behaagt hem van de Fransche omwenteling den bok van Israël van ons tijdvak te maken, en in die politieke gebeurtenissen de oorzaak van al zijne zonden te zien. Maar zoo hij hier heeft gezondigd, dan dagteekent die zonde van veel vroeger tijd.

» Heeft de schrijver dan de suprematie van den staat over de Kerk vergeten, eene suprematie, die met de hervorming geboren is? Is het noodig hem te herinneren, dat, sedert de hervorming, de Protestantische Souvereinen overal het regt, om de Protestantische kerken te organiseren en te besturen, hebben uitgeoefend.

» Het is vooral essentieel hier deze twee voorname punten te onderscheiden, welke de schrijver ieder oogenblik verward: 1° De betrekkingen der Kerk tot den staat; 2° De uitwendige administratie der Kerk.

» Wat het eerste punt betreft, het Protestantische kerkelijk regt van alle landen heeft van den aanvang af bestendig en eenstemmig in de volgende grondregels bestaan:

» Dat de uitwendige vereeniging, tot een genootschap, der genen die eenen godsdienst belijden, met het doel, om eenen eigenlijk gezegden kerkelijken eeredienst uit te oefenen, onderworpen is aan de autorisatie van het gouvernement; autorisatie of toelating aan de Catholijken, bij voorbeeld onder de republiek geweigerd en den remonstranten ontnomen na de Synode van Dordrecht.

(1) Maar door wie? Het is toch wel onmogelijk, dat allen, die tegenstrijdige gevoelens, die zij allen waarheid noemen, allen door God, die de waarheid zelve is, daartoe geroepen zijn.

(2) In onze editie van het werkje des heeren G., lezen wij: waarin de Koning die, als lidmaat der Gereformeerde Kerk, geene regten dan die van ieder lidmaat bezit, bijna als regent en opperhoofd aangemerkt werd.

» Dat door die autorisatie gelijktijdig de voorwaarden en wijze van burgerlijk aanwezen der toegelatene gezindheid zijn bepaald geworden. 'T is derhalve de soeverein, die beslist of zij het karakter van een afzonderlijk genootschap zal hebben zoo als die der Luterschen en Mennonieten onder de Republiek waren, of wel dat van een openbaar ligchaam, zoo als de Gereformeerde Kerk in hetzelfde tijdvak was.

» Dat onafhankelijk van dat regt van wetgeving, de soeverein onbetwistbaar het Hoofd van het, door den staat georganiseerde genootschap, de faculteit heeft om de noodige maatregelen te nemen, ten einde de kerk binnen de legale grenzen, ter uitoefening van haren eeredienst te houden. 'T is om die reden, dat de kerkelijke wetten en instellingen, door het kerkelijk gezag vastgesteld, noodig hebben, door het gouvernement te worden bekrachtigd.

» 'T is krachtens dit regt en andere, in de suprematie in den staat over de kerk begrepen (*Ius Majestatis circa Sacra*), dat sedert de Hervorming, de stand der Protestantische Kerk, overal, waar zij bestaat heeft, door de wetten en het burgerlijk gezag des lands is bepaald geworden. Geneerlei verschil in de leer der onderscheidene Protestantische gemeenten, heeft de stellige ontwikkeling van dit regt-stelsel belemmerd.

» Uit dit alles volgt dat de Protestantische Kerk, in hare betrekkingen met den Staat, nooit onafhankelijk is geweest; dat zij altoos is behandeld geworden, als eene maatschappelijke instelling in den Staat, en onderworpen aan het gouvernement, en eindelijk dat het tijdelijk gezag niet bijna, maar in al de kracht van het woord het opperhoofd der godsdienstgezindheid was.

» Men kan dit niet betwisten, zonder zich in openbare tegenpraak te stellen met de Hervorming, zoowel als met al de beginselen van het positieve en uit den aard der zaken voortvloeiende regt.

Ziedaar eene merkwaardige getuigenis eener in dit opzigt geheel onverdachte stem, ter bevestiging van hetgene, wat wij meermalen en opzettelijk in onze voorgaande artikelen hebben betoogd: dat het Protestantismus nooit onafhankelijk van den staat is geweest. Dit kon ook niet: want om onafhankelijk te zijn van den soeverein, die Goddelijke regten heeft, moet men regten bezitten en kunnen aantoonen, die even Goddelijk als en ouder zijn dan die des soevereins. Die regten kon wel de Catholijke Apostolische Kerk, zoo uit hare oorkonde de H. Schrift, en de jaarboeken van de eerste eeuwen der Kerk, als uit eene proscriptie van vijftien eeuwen aantoonen; maar dit kan de Hervorming, die in opstand kwam tegen de Catholijke Kerk, zich niet verschaffen, noch voorwenden; zij had om zich te vestigen, de bescherming, de hulp en medewerking der sovereinen noodig; en moest derhalve noodwendig van dezelve afhankelijk worden. Ziedaar dan, die zoo hooggeroemde Kerkelijke Vrijheid, die men beweerd en nog beweert, veroverd te hebben? Het kon niet anders: alle bijzondere kerken, die zich aan het Vaderlijke opzigt en de leiding van den algemeenen Opperherder der kudde des Heeren op de geheele aarde verspreid, onttrokken hebben, en die onafhankelijk van hem wilden zijn, hebben de vorsten en landsregeringen, als heeren en meesters, moeten eerbiedigen! Dit is het oordeel, 't welk zij op zich hebben geladen, die zich durfden verzetten tegen de magt, des Opperherders, die met de zorg voor de geheele kudde in alle gedeelten der wereld, door den Heer der heeren is belast geworden. Bitter moet het den afgescheidene Gereformeerden en hunne niet gescheidene geloofsgenooten

als Protestanten vallen in een land, alwaar hunne gezindheid, meer dan anderhalve eeuw, *heerschende kerk* is geweest, zich, na het verliezen van alle uitsluitende voorregten voor de regtbank van het Protestantismus te zien dagen, en, op grond van het *Protestantsch principe*, te hooren veroordeelen! Mogten verstandigen er over nadenken en leeren inzien, hoe ongerijmd en valsch, het Protestantsch principe in het Christendom is, en hoe onmogelijk het zij, om, met behoud van dat principe de onveranderlijke leer van *JESUS CHRISTUS* en zijne Apostelen, tegen het ongeloof te verdedigen!

Doch laat ons zien wat de heer GROEN op de stellingen van het *Journal de la Haye*, in hetzelfde blad, heeft geantwoord. Ook hier moeten wij ons enkel met de vertaling vergenoegen.

Nadat de heer GROEN gezegd had, dat hij de polemiek niet bemint en er ver van af is, om bij iederen aanval de pen te willen opnemen, vaart hij dus voort:

» Hier echter scheen mij eene uitzondering noodig, minder nog uit hoofde van het Semi-officieel karakter, 't welk men vrij algemeen aan het *Journal de la Haye* toeschrijft, dan, wijl dat blad in het Fransch geschreven, de zaak overbrengt, naar eene regtbank, die den beschuldiger hoort, zonder den beschuldigten gehoord te hebben.

» Een gebijzonderd antwoord, zou een boek en niet een dagblad artikel wezen. Evenwel hoop ik, zelfs binnen enge grenzen beperkt, die zaken te kunnen staven:

» Eerstelijk dat de soort van inleiding, welke de schrijver gemeend heeft, aan het hoofd van zijne redeneringen te moeten plaatsen, niets bevat dan gewone en onbestemde trekken, zonder toepassing op hen, die men voorgeeft te beschuldigen.

» Dat men verkeerde grondstellingen, betrekkelijk het openbaar kerkelijk regt heeft op den voorgrond gesteld, die noodlottig zouden worden, zoo men ze ooit in praktijk wilde brengen.

» Eindelijk, dat men, voorgevende mijne brochure te wederleggen, haar zelfs niet ernstig onderzocht heeft.

» I. Laat ons voor alles de inleiding beschouwen.

» Eenige lieden hebben, naar het schijnt, de toon derzelver wat meesterachtig gevonden. Ik onthoude mij van hierover uitspraak te doen. Zonder er mij de Apologist van te maken merk ik, ten einde billijk te zijn, aan, dat voor het liberalismus, die toon de natuurlijke toon is.

» Het zij ook ons vergund, hier eene aanmerking te maken. Wij zijn in geenerlei opzigt, vrienden van dat stelsel, 't welk men gewoon is, *liberalismus* te noemen, en erkennen gaarne, dat deszelfs natuurlijke toon meesterachtig is; maar wordt hij in *meesterachtigheid* niet geveenaard, zoo niet overtroffen, door de afgescheidene Gereformeerden? Zou men uit hunnen toon niet moeten opmaken, dat zij met de gave der onfeilbaarheid zijn toegerust? Weerspreken zij door het voeren van dien toon niet hunne *belijdenis*: dat alle menschen leugenaars en ijdelers dan de ijdelheid zelve zijn.

» Het liberalismus, waardoor ik versta ieder gevoelen, 't welk de gehoorzaamheid aan God, niet beschouwt als de grondslag der maatschappelijke regten en plichten, heeft voor alles, wat niet het (liberalismus) is eene trotsche minachting. Dat moet zoo zijn. Het verbeeld zich na eeuwen van dwaling, de waarheid te hebben ontdekt. Van daar die ongeregelde eigenliefde, en dat ongeduld bij tegenspraak, die zich tot zelfs in den stijl der zoogenaamde wijsgeerige letterkunde, der jongst verloopene eeuw vertoont."

Ook dit alles meenen wij, met even veel grond van de zoogenaamde hervorming der XVIe eeuw te kunnen zeggen. Ook zij beweerde, na eeuwen van dwaling, de waarheid te hebben gevonden? En wat kan de trotsche minachting overtreffen, waarmede de hervorming zoo lang de Catholijken heeft beschouwd? Zou

men de geschriften van ijverige voorstanders dier hervorming lezende, zich niet moeten verbeelden, dat de Catholijken, domme, bijgeloovige, anti-Christische, afgodische weetenieten zijn? En heeft de groote hervormer LUTHER daarvan niet het eerste voorbeeld gegeven, en het eerst dien toon aangeheven? Papist en ezel is één ding! was zijn geliefdskoosd argument.

» 'T is niet genoeg het liberalismus, en het aan zijnen oorsprong verknocht gebrek, in het algemeen te beschouwen; men moet daarenboven het doel der onaangenaamheden, waaraan deszelfs aanhangers tegenwoordig zijn blootgesteld, opmaken. Ondanks hunne zegepralen, hebben zij geene hunner heerlijke beloften kunnen verwezenlijken, van alle kanten weder te voorschijn ziende treden, wat zij meenden te hebben nedergevelde; overal dezelfde denkbeelden ontmoetende, die zij veroordeelen, welke tot vergetenheid verwezen waren, hielden, verwonderen zij zich, zij vertoornen zich, zij kunnen niet begrijpen hoe zulke dorre dwalingen hnu crediet hernemen. Moet men verwonderd zijn, als zij, dusdanige misrekeningen ondervindende, somwijlen te midden van veel minachting een weinig spijt laten doorstralen?

Ter goedertrouw, hoe kunnen de ijverige aanklevers der hervorming, zonder blozen in den hier op gehangen spiegel zien!

Reeds LUTHER verzekerde, dat de val van den antichrist, zoo als hij den algemeenen opperherder der Catholijke Kerk noemde, *zeer nabij* was? Hoe vaak is die profetie in het Protestantismus herhaald? Heeft een beroemd redenaar, niet in eene openbare redevoering, in eene onzer vaderlandsche steden, in het laatst der vorige eeuw, stellig verzekerd: *dat de Stoel van den ouden man te Rome vermolmd was, en niet langer staande kon blijven?* En zijn zelfs, nog niet lang geleden, soortgelijke profetien hier te lande, niet in openbaren druk uitgegeven geworden? En wat ziet men allerwege? Overal treed het Catholicismus, het echte Ultramontaansche Catholicismus, met vernieuwde jeugd, na al de zegepralen van Protestantismus en ongeloof weder te voorschijn. De denkbeelden, die men waande, *versleten vooroordeelen* te zijn, hernemen hun gebied en breiden zich uit, met eene levenskracht, die van derzelver goddelijken oorsprong getuigt.

De Heer GROEN overweegt vervolgens de verwijtingen, welke men hem doet, en inzonderheid, dat zijn werkje een *Oeuvre de parti* zou zijn. » Ik weet, » zegt hij, dat het een werk van conscientie en goe » de trouw is. » En vervolgens:

» Na lang in het geheim te hebben gezocht over maatregelen die velen sterk afkeurden, overal waar zij meenden dat te kunnen doen zonder zich te compromitteren, heb ik gemeend, ten voordeele van een groot aantal mijner landgenooten, voor het geluk van mijn vaderland, zal ik het zeggen! het belang van het gouvernement zelve eene opregte en bedaarde stem te moeten verheffen, te midden van het algemeen stil zwijgen."

Inderdaad, onze CATHOLIJKE Nederlandsche STEM-MEN klonken bij den buitengewonen en in ons klein land zeldzamen bijval, dien zij genoten sedert drie jaren, luid genoeg om den Heer GROEN, en alle opregte en bedaarde vrienden der waarheid, te overtuigen, dat de herhaalde klacht, over het vermeende *Silence UNIVERSEL* ongegrond is. Overigens hebben dezelfde drangredenen, welke de Heer GROEN hier opgeeft, ons tot het verheffen onzer Catholijke Neder-

landische Stemmen bewogen; en wij zullen die blijven verheffen, zoo vaak als de eer des vaderlands, het wel begrepen belang des gouvernements en de onvervreemde regten der kerk, zulks, naar ons inzien, vorderen, al zouden wij voor die ondankbare maar gewigtige taak, van den kant onzer protestantsche landgenooten enkel miskenning, onzer bedoelingen blijven inoogsten.

"T is eene moeilijke taak, zegt de heer G. verder, en vooral voor mij, in vele opzichten, maar de innige overtuiging veroorloofde mij niet terug te deinken! enz."

Doch wij kunnen den Heer Groen in de verdediging van zijn werkje, niet verder voet voor voet volgen; dit gedooft ons bestek niet; hoewel wij al zijne argumenten tegen het liberalismus, tegen het Protestantismus in het algemeen zouden kunnen omkeeren. Het volgende echter, is ons zoo belangrijk voorgekomen, dat wij het meenden te moeten vertalen:

"Gij richt uwen aanval op hetgene wat er onverdraagzaam en uitsluitend in den aard van het Christendom zelve is. Zijn er twee wijzen om God te dienen? Is er meer dan één weg die tot Hem voert. Kan men God naderen buiten den kring, dien Hij omschreven heeft in zijn woord? Waarlijk, wij stellen geene grenzen aan de barmhartigheid van God, maar wij eerbiedigen die, welke het Hem behaagd heeft er aan te stellen. Wij zeggen met PASCAL: men kent God niet op eene nuttiger wijze, dan door JESUS-CHRISTUS. Wij zeggen met iedere bladzijde van het Evangelie, en met den Heere zelve: «Niemand» komt tot den Vader dan door Hem. De zaligheid is in niemand anders, enz."

Die taal kunnen wij als de onze overwegen: in den kring dien God omschreven heeft in zijn woord, vinden wij het Apostolisch gezag, dat Hij ingesteld heeft, om alle volken te onderwijzen, en, door hen te leeren onderhouden, alles wat Hij aan hetzelfde bevolen heeft, den eenigen weg, die tot Hem voert, te leeren kennen, en de menschen tot dien Jesus te brengen, door wien alleen zij tot den Vader kunnen komen, en buiten wien er geene zaligheid is.

(Het vervolg hierna.)

CATHOLIJKE LICHTVERSPREIDING IN DE DUIS- TERNIS DER BERLIJNSCHE CORRESPON- DENTIE VAN HET HANDELSBLAD.

Onder de dagelijksche uitvallen, die ons ergerlijk partijdig *Handelsblad* geregeld, uit *Berlijn*, *Frankfort* of andere plaatsen opdischt, en die van de verregaande kwaadaardigheid of domheid der schrijvers getuigen, zijn veelal *duisterheden*, die wij besloten hebben, nu en dan toe te lichten.

Zoo leest men, in het *Handelsblad* van Woensdag 3 Januarij, het volgende:

"Uit *Berlijn* wordt ons d. d. 28 December het volgende geschreven:

"Het willekeurige gedrag des konings van *Hanover*, met opzigt tot de Göttinger Professoren en de jammervolle aanmatigende redevoering van den Paus tegen onze wijze en zachte re-

gering, heeft hier overal eenen ongunstigen indruk gemaakt. Beiden schijnen zij de wereld te willen verduisteren en den boozenouden tijd terug te roepen, toen alleen geweld en bijgeloof de heerschappij over de menschen uitoefenden. De geest des tijds zal echter aan dit dreigend onheil perk stellen, en de waarheid, als overwinnaar doen te voorschijn treden. Aan de Universiteit alhier hebben, zoo men verneemt, de Professoren eene inschrijving, ten gunste der Göttinger Hoogleeraren geopend, en reeds eene aanzienlijke som verzameld.

"De *Gazette de France*, zegt men, zal, wegens haar te groot obscurantismus, in de Pruisische Staten verboden, en daarentegen de *Constitutionnel* en de *Temps* veroorloofd worden.

"Onze intermediaire zaakgelastigde te *Brussel*, de graaf van GALEN is, zegt men, plotseling van zijnen post terug geroepen. Men wil weten dat hij strijdig met de bevelen onzer regering gehandeld heeft, en zich door de Belgische Geestelijkheid tot laakbare stappen heeft laten verleiden. Men hoopt dat onze steeds regtvaardige en vredelievende regering thans krachtadig het onwettige gedrag der onderdanen fuisken zal, opdat de rust en eendragt niet verder gestoord moge worden."

Welk eene menigte van onbegrijpelijke *duisterheden* bevatten deze weinige regels, die wij echter in staat zijn, om grootendeels toe te lichten, terwijl wij de Redactie van het *Handelsblad*, stellig kunnen verzekeren, dat het aanhoudend plaatsen van soortgelijke artikelen, niet slechts in het Catholijke *Noord-Brabant*, maar ook in andere Provinciën, meer dan eenen ongunstigen indruk, dat het verontwaardiging en eene kiem van verbittering te weeg brengt. Zij moet hiervan, onder anderen, reeds overtuigd zijn, door den brief, dien zij uit *Doersburg* ontvangen heeft, en geteekend was: *Uw bestendige lezer AD INTERIM* (1).

Het is *duister*, hoe men te *Berlijn* in goeden ernst, het gedrag des konings van *Hanover*, willekeurig, en dat des Pruisischen Gouvernements wijs, zacht, regtvaardig en vredelievend kunne noemen.

De koning van *Hanover* heeft eenige professoren der Göttinger universiteit afgezet en bevolen zijne staten te verlaten; doch hij heeft hen niet van hunne vrijheid beroofd. Die daad is voorzeker willekeurig: maar, in allen gevalle behoort de aanstelling; en dus ook de afzetting van de professoren der Göttinger universiteit, tot de attributen des konings van *Hanover*, die liever eene vroegere, dan de latere constitutie voor zijn rijk begeert.

En wat heeft de wijze en zachte Pruisische Regering gedaan?

Zij heeft eenen Catholijken Aartsbisschop, dien zij noch aanstellen, noch afzetten kon, met geweld van wapenen van zijnen zetel vervoerd, in eene vesting opgesloten en van zijne vrijheid beroofd. In *Silesiën* zet zij de Luthersche predikanten gevangen — en waarom?

Omdat de Aartsbisschop van *Keulen*, getrouw is aan zijnen plicht, om de leer en discipline der Catholijke Kerk, waaromtrent het Pruisisch Gouvernement

(1) Men heeft ons een afschrift van dien brief gezonden, met verzoek, van dien in onze *Catholijke Stemmen* te willen plaatsen. Gewigtige redenen houden ons daarvan, voor als nog, terug, ook is dezelve wat uitgebreid, om opgenomen te kunnen worden; daar wij gewoonlijk te veel overvloed van gewigtige stof hebben, om ons daarmee te kunnen inlaten.

niets te bevelen heeft, doch waarop hetzelfde, ter uitbreiding van het Protestantismus in de Catholijke *Rhijn-provinciën*, inbreuk heeft gemaakt, te handhaven: omdat die Luthersche predikanten, den koning van *Pruissen* het regt niet toekennen, om door de *Godsdienstvermenging* van Lutheranismus en Calvinismus, met semi-Catholijke, in het Protestantismus onbekende plegtigheden, eene nieuwe, zoogenaamde *Evangelische Kerk* te stichten, waarvan hij het *absolute* Opperhoofd is. Wat is nu *willekeuriger*, het gedrag des konings van *Hanover*, of dat des konings van *Pruissen*, die in 1813 aan zijn volk eene constitutie beloofd, doch daarin nimmer woord gehouden heeft?

Waarom noemt men dan te *Berlijn* het gedrag des konings van *Hanover*, *willekeurig*; terwijl men er het Pruissisch Gouvernement: *Onze wijze en zachte Regering* noemt? En waarom deelt het *Handelsblad* zulke misselijke ongerijmdheden, aan het verstandig Nederlandsch pnbliek mede? — Men moet, om zoo te schrijven en zulk geschrijf op te nemen, zelf *blind* zijn of anderen willen verblinden.

En wat heeft de H. Vader, in zijne beroemde *allocutie* zich aangematigd? Heeft hij zich bemoeit met de politieke aangelegenheden van het koninkrijk *Pruissen*? Heeft hij zich het regt toegekend, om Pruissische Ministers of 's rijks-ambtenaren af te zetten? Heeft hij den Pruissischen gezant *BUNSEN*, in het kasteel *St. Angelo* opgesloten? Heeft hij de onderdanen des konings van *Pruissen*, in burgerlijke zaken, tot ongehoorzaamheid aan de burgerlijke wetten aangespoord? — Niets van dit alles! Maar zoodanig heeft het Pruissisch gouvernement jegens de Catholijke Kerk, jegens haren hoogsten minister in *Pruissen*, jegens hare onderhoorigen, in *geestelijke zaken* gehandeld.

Wat is de Paus? Het zichtbaar Opperhoofd der geheele, over de gansche aarde verspreide Catholijke, Apostolische Kerk, en, als zoodanig belast, met het Goddelijk bevel, om zijne broeders te versterken en de geheele kudde van den God-mensch op aarde, als Opperherder te besturen; om de regten en wetten der Kerk te handhaven, en, door allen, die tot haar behooren, te doen eerbiedigen en naleven. Door de listige en hedriegelijke handelwijze van het Pruissisch ministerie, hadden sommige Bisschoppen, broeders van den Opperherder en velen zijner kinderen, de wetten der Kerk overtreden; en, omdat men ook den Aartsbisschop van *Keulen*, noch door beloften, noch door bedreigingen, tot dezelfde misdaad vervoeren kon, neemt men de toevlugt tot *geweld*, tot den gewapenden arm en sluit den eerbiedwaardigen maar weerloozen grijsaard in eene vesting op en verklaart hem vervallen van zijne bediening, die alle magten der aarde hem niet ontnemen kunnen! Tegen eene zoo *dwaze en gewelddadige* handelwijze der wijze en zachte Berlijnsche regering, protesteert de Opperherder der Catholijke Kerk, en roemt zijnen standvastigen Broeder, om diens getrouwheid aan zijnen herderlijken plicht. — Aan welken kant, is hier verregaande

aanmatiging, aan dien des Opperherders, of aan dien der Pruissische regering.

Beiden, de koning van *Hanover*, (een aartsvijand van het Catholicismus), die, zoo als wij gezien hebben, minder willekeurig dan de wijze en zachte Pruissische regering heeft gehandeld, en de Paus, *schijnen de wereld te willen verduisteren en den bozen ouden tijd terug te willen roepen, toen alleen geweld en bijgeloof de heerschappij over de menschen uitoefenden. De geest des tijds, zal echter aan dit dreigend onheil perk stellen en de waarheid, als overwinnaar doen te voorschijn treden.*

Inderdaad, waar men in de XIX eeuw, nog zulke ongerijmdheden schrijven kan, schijnt het schrikbaar vonnis der verblindings, door den regtvaardigen God uitgesproken te zijn.

Waar is de regering, die in zulk eene mate, als het Berlijnsche kabinet hare bedoelingen en aanslagen tegen de Catholijke Kerk heeft trachten te verduisteren; maar die, haars ondanks, door den *geest des tijds*, door de publiciteit, op eene zoo vernederende wijze is in het licht gesteld? De waarheid heeft bereids, bij alle verstandigen gezegepraald, en eenmaal zal haar zegepraal volkomen zijn!

De Gazette de France, zegt men, zal wegens haar *TE GROOT OBSCURANTISMUS*, in de Pruissische staten verboden, en daarentegen, de *Constitutionnel* en de *Temps* veroorloofd worden.

Dit verdient vooral toelichting.

De Gazette de France, die voorstandster van het monarchale stelsel verboden, en *le Constitutionnel*, die oude revolutionnaire oproerschreeuwer, is in *Pruissen* toegelaten! Waarin bestaat het obscurantismus van de *Gazette de France*, en de onverwachte verdiensten van den *Constitutionnel*? Wij willen onze lezers met de oplossing van dit raadsel bekend maken.

Le Constitutionnel, de oude vijand van het absolutismus, die in *Frankrijk* weinig lezers meer heeft, en eerlang ten grave scheen te zullen dalen, heeft, volgens luid der Parijssche berigten, zich laten bezigen, tot het plaatsen van stukken, die hem daartoe door den Pruissischen ambassadeur te *Parijs* worden bezorgd. — Men ziet het op nieuw: *les extrêmes se touchent*. Hier is het aanrakingspunt: vijandschap tegen het Catholicismus! Het obscurantismus der *Gazette* bestaat in het ontmaskeren van het overal werkend Prutssisch proseljtitismus. Wij meenen daarvan een lichtgevend staaltje te moeten mededeelen.

Parijs, den 26 December.

• Aan de *Gazette de France*, zijn, door iemand die uit *Italië* is teruggekeerd, de volgende bijzonderheden medegedeeld: betrekkelijk den indruk, dien de ballingschap des Aartsbisschops van *Keulen*, in dat land heeft gemaakt. Men moet, zegt de correspondent van de *Gazette*, den vervolger des Aartsbisschops niet verwarren, met den vervolger van Pius VII. De

Kerk en haar Opperhoofd tyranniserende, had BUONAPARTE geen ander doel, dan het vernietigen van alle hinderpalen, die zich verzetteden, tegen dat universeel despotismus, 't welk de droom en het ongeluk van zijn leven was, het geestelijk gezag bekoorde hem niet. De koning van Pruisen schijnt beheerscht te zijn door eene andere ambitie, hij wil de herscheper eener stervende secte, de Apostel en de Paus van het Protestantismus wezen. . . . .

Bij zijnen doortogt te Turin, heeft de correspondent der Gazette, de volgende bijzonderheden vernomen:

» De Bisschop van Pignerol, een verstandig en geleerd man, heeft in 1836, een werk uitgegeven, getiteld: *Geschiedkundig onderzoek, naar den wāren oorsprong, der Waldensen, en naar het karakter hunner primitieve leerstellingen*. Dat boek, 't welk de pogingen der Protestantsche schrijvers, om eene geschiedkundige waarheid te verduistern, wier vervalsching zij noodig hadden, ontsluit, was niet geschikt, om aan het gekroonde opperhoofd der secte te behagen. Zijn ambassadeur te Turin is, diensvolgens belast geworden, om alles in het werk te stellen, ten einde de verspreiding tegen te houden van een werk, 't welk niet van dien aard was, dat het wederlegd kon worden. De ambassadeur is gelukkig genoeg geweest, om in het werk des geleerden prelaats, eene noot te vinden, waarin gesproken wordt van den propagandistischen ijver zijns meesters. Aanstonds heeft hij vuur en vlam gespogen om het verbod van het boek te verwerven, en als Pignerol zoo ongelukkig ware geweest, van tot de Rijn-Provincien te behooren, zou de Bisschop ongetwijfeld in de kerken van den Berlijnschen Paus zijn. Om een denkbeeld te geven, van de kittelachtigheid des Pruissischen gouvernements, zal ik hier de geincrimineerde noot afschrijven; zij wordt op bladz. 16 van het gemelde werk gevonden:

» Zoo immer die hoop (er wordt gesproken van eene ineensmelting van Protestanten en Catholijken) zich verwezenlijken kon, zouden wij aan den Heer MUSTON zeggen, dat een der vermogendste middelen om zoodanige ineensmelting te bewerken zijn zou, de toevlugt te nemen tot zekeren potentat van het Noorden van Europa, die zich verbeeldt, dat men eerediensten schept, met ordonnantiën, zoo als men landweeren vormt, en die reeds wezenlijke wonderen van dien aard heeft uitgewerkt. Die potentat er werkelijk onlangs toe gekomen zijnde, om aan de Lutheranen en Calvinisten, den gemeenschappelijken naam, van Evangelischen te geven, wie weet, of ingevalle hij zich ook nog belasten wilde, met het manipuleren op zijne wijze van Catholijken en Protestanten, hij er niet in slagen zou, om hen onder den algemeenen naam van CHRISTENEN, in een te smelten? Eene zoodanige heerschappy, zou van den kant der nieuwigheid, reeds onberispelijk zijn.

» Dit is nog niet alles; Zie hier een ander feit, 't welk u toonen zal, dat ik niets te veel heb gezegd, toen ik beweerde, dat de Apostel van het protestan-

tismus, deszelfs universeelen hooge priester zijn wilde. Een Catholijk in Piemont, wilde met eene protestantsche huwen. Nu, de burgerlijke wet van dat land veroorlooft geene gemengde huwelijken, dan na verkregene dispensatie. Zonder zich over dat alles te bekommeren heeft de ambassadeur van Pruisen, zonder nog den Paus, noch den Bisschop der diocese, daarin te kennen en strijdig met al de staatswetten, het huwelijk op eene clandestine wijze, doen voltrekken in zijne private kapel, en door zijnen protestantschen kapellaan. Ik ben gelukkig genoeg geweest, om mij een afschrift, der huwelijks acte te verschaffen. Het is een historisch stuk, om te bewaren; zie hier hetzelfde:

» Heden den 13 Augustus 1836 wij, kappellaan DER PROTESTANTSCHER LEGATIEN, bij het hof van Sardinië, en HERDER DER EVANGELISCHE KERK VAN TURIN, en ten gevolge DER AUTHORIZATIE WELKE WIJ ONTVANGEN HERBEN VAN Z. Exc., DEN GENERAAL, GRAAF VON WARDBURG-FUCHSEN, buitengewoon gezant, en gevolmachtigd Minister van Z. M. den koning van Pruisen, en gezien, de voorloopige formaliteiten, die door de voormelde echtgenooten zijn vervuld geworden, ten einde zich niets tegen de voltrekking van hun huwelijk, zou verzetten, verklaren, door den HUWELIJKS-ZEGEN te hebben vereenigd, in de kapel van Z. M. den koning van Pruisen, NN. en NN, integenwoordigheid der getuigen NN. en NN.

In kennis der waarheid enz.

Turin,

den 13 Augustus 1836.

A. BERT. P. CH.

Het is derhalve blijkbaar, de lichtverspreiding, welke de Gazette de France nangaande het gedrag en de bedoelingen, des Pruissischen gouvernements, bevordert, die men te Berlijn, haar te groot obscurantismus noemt.

En wat den graaf VON GALEN betreft, die zich volgens de correspondentie van het Handelsblad, door de Belgische Geestelijkheid tot laakbare stappen, zou hebben laten verleiden en uit dien hoofde eensklaps van Brussel zou zijn teruggeroepen, zegt onze correspondentie, dat de graaf VON GALEN een brave Catholijk is, die tot de voornaamste families van Westphalen behoort; die aan de familie DROSTE zu Vischering is vermaagschapt, wiens huwelijk door den Aartsbisschop van Keulen zelve is ingezegend, over de handelwijze van het gouvernement verontwaardigd, zijn ontslag heeft gevraagd.

Als de wensch des correspondents van het Handelsblad dat de rust en eendragt niet verder moge gestoord worden, oprecht gemeend is, onthoude hij zich van soortgelijke obscurante zotheden, als hij tot hiertoe aan ons Handelsblad heeft medegedeeld, en tot schande van deszelfs Redactie, door hetzelfde in een land als het onze, alwaar God zij geloofd, geene Berlijnsche duisternis heerscht, als gangbare munt wordt

opgedischt! Maar wat is het? Mondus vult decipi. —
Decipiatur ergo!

HET KEULSCHE KAPITTEL.

Velen hebben zich, over het gedrag des Keulschen kapittels verwonderd: sommigen hebben getracht, dat kapittel te verdedigen, op grond van den canon: zie *episcopus* enz. waarover wij in een volgend N.º nader spreken zullen. Hoe laat het zich denken, vraagt men, dat die geheele vergadering slecht zij. Drie harer leden zijn bekend, als zeer verknocht aan hunnen Aartsbisschop; en van eerbied, jegens hem doordrongen (1), en men had van hen nadrukkelijke protesten verwacht tegen het gedrag der laaghartige, trouweloze meerderheid of ten minste eene stellige weigering van eenigerlei deelname aan de handelwijze dier meerderheid, die openlijk getoond heeft de kerkelijke discipline te verachten. Van waar dan het verschijnsel, dat eindelijk de besluiten van het kapittel met eenparige stemmen genomen zijn? Hieromtrent worden de volgende ophelderingen gegeven:

» De heftige afhangelingen van het gouvernement, hebben gebruik van de omstandigheid gemaakt, om hunnen moedigen Herder, over wien zij niet te vreden waren, te grieven. Deze hebben, zoo het schijnt de stukken opgesteld, en onder anderen een verslag van het kapittel aan den Apostolischen Stoel. De kannonnik MONTPOUT, een grijsaard van 84 jaren, die innig aan den Aartsbisschop verkleefd is, heeft zich geabsenteerd, ten minste uit de vergadering, in welke het verslag aangenomen is.

» De twee andere leden, die het met hunnen Herder houden, de heeren DE BEINER en IREA, in plaats van zich tot eenvoudig protesteren te bepalen, meenden, dat het beter ware, de wijziging van het opstel hunner ambtgenooten te beproeven. Zij moeten dus verzachtingen, veranderingen en weglatingen hebben voorgesteld; en de meerderheid schijnt daartoe gereedelijk te zijn overgegaan, ten einde die beide stemmen bij de hunnen te kunnen voegen, wijl zij er zeer veel belang bij hadden, dat hunne besluiten met *unanime stemmen* genomen werden. Ziedaar in weinige woorden de geschiedenis dier jammerlijke vergadering....»

Wij beklagen vooral, die leden des kapittels die het goede willen, en die slechts uit gebrek aan moed of aan logica bezweken zijn. Wij zijn overtuigd, dat hun berouw, hunne deelname aan de handelingen van het kapittel, van nabij gevolgd is. Mogten zij hunnen misslag op de spoedigst mogelijke wijze herstellen! De allocutie des H. Vaders, is voor hun eene les, die wij hartelijk wenschen dat zij zich ten nutte zullen maken.

(1) Zie ons blad van 9 December 1837.

CORRESPONDENTIE.

Men schrijft ons uit de *Rhein-provincien* het volgende: sed de moerle ob alaw?

» De *Catholijke Stemmen* van verleden week of N.º 1 van dit jaar, zijn ons tot dusverre niet toegekomen: UEd. kan wel begrijpen, dat ons verlangen naar deze *Stemmen* groot is, en dat wij ons reeds vooruit tegen den dag van derzelver aankomst verheugen. Het is het eenigste blad, waaruit wij de belangrijke zaken, onzen moedigen Aartsbisschop betreffende vernemen. Elken dag komt er een nieuw verbod van Tijdschriften aan. Zoo is op nieuw het *Journal Historique*, *la Gazette de France* en de *neue Würzburger zeitung* enz. verboden geworden.

» Volgens het hier loopend gerucht is de deputatie, der adellijke heeren, onder welke zich de graaf SREK van Dusseldorp bevindt, van Berlijn teruggekeerd zonder gehoor bij den koning te hebben gehad; daar men hen hetzelfde niet wilde vergunnen, dan onder voorwaarde: dat zij over de zaak des Aartsbisschops niet zouden spreken, en die zaak was juist het eenige doel van hunne reis. —

» De heeren Dekens hebben van het gouvernement eene aanschrijving ontvangen, waarbij hen gelast wordt aan de heeren Pastoors bekend te maken 1.º dat het nog onbekend is, of de allocutie wel echt zij. 2.º Dat al ware die echt, zij hier toch geene verbindende kracht heeft omdat zij niet gepubliceert is, dat men zich dus voorloopig aan de instructie moet houden. *Risum teneatis amici!*»

Uit Keulen schrijft men:

» Met de aartsbisschoppelijke zaak is het nog steeds hetzelfde, niemand weet hoe dit alles zal eindigen. De aanspraak van den Paus (in het geheim consistorie), stond alleen in de *Augsburgsche Zeitung*. In den beginne besloot men om die courant terug te houden, hetwelk ook eenen dag gebeurde, waarop nogtans alle kasteleins en particuliere geabonneerden zich gingen beklagen en dreigden, dat zij het er niet bij zouden laten, indien hun de courant die door het abonnementsgeld de hunne geworden was, niet werd ter hand gesteld. Den volgende morgen werd zij dan ook rondgedeeld en alle koffijhuizen waren reeds vóór het aanbreken van den dag zóó bezet dat vele personen tien ja sommigen twintig uren moesten wachten, om ze te kunnen in handen krijgen. Eenieder heeft zich thans afschriften van de aanspraak gemaakt en juicht de krachtvolle en waardige taal derzelve toe. — Het terug houden der courant, wederom een domme strek, heeft natuurlijk thans meer opziens gebaard dan dat men de zaak stillettens zijnen gang had laten gaan. —

» De Domheer MÜNCHEN, heeft in de verlopen week eene goede dragt slagen gehad, zoo als algemeen verteld wordt.... want hij zoude de steller geweest zijn van de artikelen ten voordeele der gemeugde huwelijken. Men zegt dat er thans reeds dertig huwelijken afgesprongen zijn, want geen Catholijk wil nu meer met eenen Protestant huwen.»

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

*Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . .
Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn;
gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U:
dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
wete, dat Gij mij gezonden hebt.*

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt *franco* met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het postkantoor te Antwerpen.

ZIJN PROTESTANTSCHESCHOOLOPZIE- NERS IN CATHOLIJKE DISTRICTEN, GEVAAR- LIJK VOOR DE BELANGEN DER CA- THOLIKEN!

Men heeft en men kan niet zeggen ten onregte, dikwerf geklaagd, dat de ambten en bedieningen in geene billijke evenredigheid, aan Catholijken en protestanten gegeven, maar grootendeels, maar schier uitsluitend, voor de laatste bestemd schijnen. Wij hebben in onze Tijdschriften daarover nimmer geklaagd, niet alleen, maar zelfs het klagen van anderen over dat punt, openlijk afgekeurd. Men zal dus niet kunnen beweren, dat wij de voorregten der protestanten willen verkorten, als wij onze Catholijke Stemmen verheffen, om te klagen, over den protestantschen invloed, waar dezelve, niet slechts voor de materiele belangen der Catholijken nadeelig zijn, maar de noodlottigste gevolgen voor hunne dierbaarste belangen, de morele en wetenschappelijke opleiding hunner kinderen zou kunnen hebben. Hiertoe behoort vooral de aanstelling van protestantsche schoolopziëners in districten, die zoo al niet uitsluitend, ten minste groo-

tendeels Catholijk zijn. De goede verstandhouding, de burgerlijke verdraagzaamheid en eendragt, van de belijders der onderscheidene Godsdiensten is, in een land als het onze van het hoogste belang: en wij zijn verzekerd, dat onze geëerbiedigde koning, hiervan volkomen overtuigd is, en dezelve, wenscht te bevorderen. Maar de vorst is niet alwetend: de stem van verongelijken dringt zelden tot den troon door; of wordt, door belang, door menschenvrede, of door bedreigingen, maar al te vaak gesmoord.

Onder de grieven der Catholijken van *Nederland*, waarover de klagten zich van dag tot dag luider doen hooren, die het zoo noodige vertrouwen in de regering verzwakken, en meest geschikt zijn om, niet alleen de goede verstandhouding met hunne protestantsche medeburgers in afkeer te doen veranderen, maar die wellicht vroeger of later, tot gevaarlijke verdeeldheden zou kunnen voeren, is de anti-Catholijke inrigting van het openbaar onderwijs, met al den aankleef van dien.

Wat kan b. v. onnatuurlijker zijn, dan een protestantsche schoolopziëner in een district, dat, uitgezonderd drie of vier gemeenten, (waar de protestanten niet eens talrijk genoeg zijn zouden, om volgens de bestaande reglementen eene kerkgemeente te vormen)

uitsluitend Catholijk is? Wat is geschikter om wantrouwen in te boezemen, dan wanneer in zulke districten protestanten tot schoolopzieners en predikanten, tot curatoren over Latijnsche scholen worden aangesteld, die zeer zelden, door protestantsche jongelingen worden bezocht? Wat kan meer geschikt zijn, om de goede verstandhouding te verbreken en waartoe geveind? eindelijk te verbitteren, dan wanneer dezen zich stappen veroorloven, die kennelijk de strekking hebben, om de regten der Catholijken te verkorten, hen ook daar van het onderwijs te berooven, en alzoo hen op de gevoeligste plaats te grieve? En welke middelen hebben zij, om het gevaarlijke daarvan te doen kennen? Geene andere dan de weg der openbaarheid.

De artikelen eenigen tijd geleden in ons Blad geplaatst, betreffende het openbaar onderwijs, die thans afzonderlijk gedrukt en eerstdaags verzonden zullen worden, hebben aanleiding gegeven tot belangrijke mededeelingen, die ons van verschillende kanten worden gedaan, met verzoek om dezelve in ons Blad op te nemen. Allen zijn daartoe ten minste voor als nog niet geschikt: en wij koesteren nog altijd de hoop, dat onze regering eindelijk zal inzien, dat het beste, om niet te zeggen eenigste middel, tot het behoud, van de zoo noodzakelijke vrede en eendragt, van de belijders der verschillende Godsdiensten, te doen voortduren, of te herstellen, de volkomene vrijlating van Godsdienst en onderwijs is. Als eene bijdrage, om de noodzakelijkheid daarvan te doen zien, hebben wij gemeend, aan het herhaald verzoek, van eenige der aanzienlijkste inwoners van *Ravenstein* te moeten voldoen, door de mededeeling van de volgende authentieke stukken.

..... den Dec. 1833 (1).

„Alvorens overeenkomstig Uw Hoog Ed. Gestr. Besluit van den 17 dezer A. N.º 23 met het Plaatselijk Bestuur van *Ravenstein* omtrent de wedervervulling van de Vacante School in onderhandeling te treden, acht ik het van mijnen plicht, Uwe Excellentie het volgende mede te deelen, en in overweging te geven. Onder de regering van den keurvorst van den *PHALS*, was door het voormalig Hollandsch Gouvernement bij den Munsterschen vrede het regt voorbehouden, om binnen *Ravenstein* een schoolonderwijzer aan te stellen en te bezoldigen, welke onder genot van f 200-00 'sjaars, tevens de functie van koster bij de Hervormde gemeente waarnam.

„Behalven genen bestond er eene Nederduitsche school, waarvan de onderwijzer, deels uit het loterij-fonds, deels uit het R. C. Kosterambt betaald werd, tot dat eindelijk de heerlijkheid *Ravenstein* met de Bataafsche republiek vereenigd, ook aan dezen een landelijk tractement van f 200-00 te beurt viel, en zoo doende beide tot heden ten laste van het rijk zijn gebleven.”

„Bij het overlijden van eerstgemelden onderwijzer in 1823. (welke in geene 20 jaren school had gedaan), werd door mij te vergeefs het overtuigende van dezen post het Plaatselijke Bestuur voorgehouden, hetwelk, niettegenstaande hun werd aangetoond, dat eene openbare school voor eene bevolking van slechts 800 zielen (waarvan hoogstens 100 kinderen kunnen gerekend worden, schoolpligtig te zijn) meer dan voldoende was, op de wedervervulling der vacature aandrongen.”

„Eindelijk hieraan toegevoegd, had men het geluk een be-

kwaam voorwerp van den 2^{den} rang daartoe voortgedragen, hetwelk tot dusverre in allen deele aan de verwachting heeft beantwoord, maar echter niet meerder dan 25 à 30 leerlingen, uit gebrek aan ruimte van zijn schoolvertrek, heeft kunnen vereenigen, en zoo doende geen ordentelijk bestaan heeft gevonden, zoo als te verwachten was.”

„De onlangs overleden onderwijzer G. KUYPER, telde gewoonlijk 60 à 70 leerlingen in zijne school, welke aan de zorg van eenen ondermeester waren opgedragen, uit hoofde de man sedert jaren door lichaamsgebreken buiten staat was den schooldienst waar te nemen, — het grootste gedeelte zijner schoolinkomsten werden aan den secondant ten koste gelegd, zoodat hij alleen van het kosterambt der R. C. Kerk moest leven, met welker bediening de voornoemde ondermeester tevens belast was, en hem weinig voor het onderrigt overliet, hetwelk dan ook beneden het middelmatige verviel.” —

„Uit dit kort verslag zal Uwe Excellentie genoegzaam opmerken, dat het onderwijs te *Ravenstein* met twee Nederduitsche scholen geenen hoogen trap van volmaaktheid heeft bereikt, maar intendeel voor vele verbeteringen in personele en materiele hulpmiddelen, waaronder vooral een goed ruim schoolgebouw genoemd mag worden, vatbaar blijft.”

„De gelegenheid nu andermaal daar zijnde om een dezer overtollige schoolonderwijzers-posten voegzaam te supprimeeren, zoude ik zoowel in belang van het onderwijs, als ter algemeene bezuiniging wenschelijk achten, dat door een besluit van hooger hand te nemen, 1.º den thans opgevallenden post en het daaraan verbonden landelijk tractement voor vervallen en ingetrokken te verklaren, als geheel overbodig met 's rijks en plaatselijke belangen, 2.º dat den aldaar aanwezigen onderwijzer M. QUIK bezitter van den 2.º rang belast werd, den schooldienst in het lokaal van den overledenen onderwijzer, in afwachting der nieuwe school, voortaan waartoe nemen en uitoefenen, onder genot van eene toelage uit 's rijks kas ter somma van f 100-00 'sjaars, tot het bekostigen van eenen ondermeester, ten minste van den 3.º rang aantestellen, met goedkeuring der plaatselijke regering en van den district-schoolopziener, terwijl ik, eindelijk het gemeentebestuur voornoemd, wilde hebben aangeschreven, en nadrukkelijk gelast, onverwijld zorg te dragen voor het daarstellen van een ruim doelmatig schoolvertrek, om de gezamenlijke jeugd behoorlijk te plaatsen en te onderwijzen, tot welken einde reeds in het jaar 1830 van 's rijks wege en uit het provinciaal fonds, subsidie is verleend, van welke penningen tot dusverre geen het minste gebruik is gemaakt.”

„Door dezen maatregel vertrouwd ik, dat behalve de bezuiniging van 's lands- en gemeente-gelden, zoo wenschelijk in deze tijden, het onderrigt eene gunstige wending ondergaan en de harmonie van beide gezindten zal bevorderd worden, welke het genoege en de kracht van ons maatschappelijk bestaan uitmaakt.”

„Uw Hoog Ed. Gestr. bedenkingen ten deze inwachtende, verzoek ik inmiddels mij in het ten uitvoer brengen van deszelfs besluit, in het hoofd dezes vermeld, te willen houden voor diligent.”

De Schoolopziener in het ..... district,
tweede gedeelte, van *Noord-Brabant*.
(Was geteekend) .....

Dit stuk, door zijne Excellentie, den gouverneur der provincie, in handen van het gemeente bestuur gesteld zijnde, heeft de gemeenteraad, daarop het volgende, aan den heer gouverneur geantwoord.

„Onder retour der missive van den heer Schoolopziener, ons bij Hoog Ed. Gestr. geëerde missive dd. 30 Dec. jl. No. 501, ten fine van berigt en consideratie toegezonden, hebben wij de eer te avanceeren:

„Dat het onbegrijpelijk voorkomt hoe genoemden heer Schoolopziener zoo vele onwaarheden Uwer Excellentie heeft kunnen voorstellen ten einde daarop een voorslag te baseeren, die voor deze gemeente onvermijdelijk de alternoodlottigste gevolgen zoude hebben; weshalve wij het voor onzen duursten plicht achten, om van den eenen kant die onwaarheden te verifiëren, en van den anderen kant die voorstellen te doen, welke het belang dezer gemeente gebiedend vordert:

„Inmers is het geheel bezijden de waarheid: 1.º dat de Ne-

(1) Wij hebben opzettelijk, de vermelding van naamen en plaats teekening, achterwege gelaten, ten einde zoo bescheiden te zijn, als het gewigt der zaak gedooft.

derduitsche schoolonderwijzer der R. C. gemeente deels uit het Loterij-fonds betaald werd; nimmer heeft dezelve een penning uit dat fonds genoten.

» 2°. Dat de heer Schoolopzien in den jare 1823, tijdens het openstaan van den post van schoolonderwijzer der Hervormde gemeente alhier, het overvullige van dien post te vergeefs aan het gemeente bestuur voorgedragen heeft; immers niemand der leden van het bestuur heeft ooit iets van dat voorstel gezien noch gehoord; evenmin is er iets van in het notulenboek van het bestuur te vinden; terwijl het bestuur nimmer het verlangen gehad of aangekondigd heeft, noch mogt gehad hebben om der Protestantische gemeente het voorrecht om eenen afzonderlijken onderwijzer te hebben, te ontweiden; daar zulks tegen recht en billijkheid aandringende ontweidingen noodzakelijk de harmonie der beide gezindten geheel moeten wegnemen.

» 3°. Dat het voorwerp, hetwelk men in 1823 voor den vacanten post van schoolonderwijzer der Hervormde gemeente voordroeg, bezitter was van den 2.^{en} rang, daar hetzelfde slechts den 3.^{en} rang bezat, en niet dan voor 3, hoogstens 4 jaren den 2.^{en} rang, en dus eerst 6 à 7 jaren na dat tijdstip verkregen heeft; terwijl de verzekering, dat gebrek aan ruimte van zijn schoolvertrek oorzaak zoude zijn, dat gemeld voorwerp niet meer dan 25 à 30 leerlingen telt, en zoo doende in de verwachting van een ordentelijk bestaan te leun gesteld zoude zijn, evenzeer van allen schijn van waarheid ontbloomt is. De juiste oorzaak is niet ver te zoeken, zij is namelijk deze: dat de Catholijken zeer ongaarne hunne kinderen in het vak van onderwijs aan eenen Protestantischen onderwijzer toevertrouwen, hetgeen ook het geval bij de Protestanten is, anders zouden zij niet zoo sterk in het jaar 1823 tot het vervullen van den Protestantischen onderwijzers-post aangedrongen hebben, daar hunne gemeente groot en klein toen slechts 50 zielen telde en dezelve thans op 40 verminderd zijn.

» 4°. Dat de overleden onderwijzer G. Kuipers, gewoonlijk slechts 60 à 70 leerlingen in zijne school telde; neen dezelve telde er gewoonlijk 90 à 100.

» 5°. Dat het kosten-ambt, waarmede de schoolonderwijzers-post alhier sedert onheugelijke tijden verbonden is geweest, even als het alhier met den post van den onderwijzer der Protestantische gemeente, en in zeer vele andere plaatsen dezer provincie het geval is, weinig voor het onderrigt overlaat; immers vorderen de bezigheden van gemeld kosters-ambt op alle dagen dat er school gehouden kan worden, te zamen genomen, hoogstens een uur tijds, en vallen op eenen tijd voor, die niet tot het schoolhouden bestemd is; zoo dat die twee posken, gelijk zij ook van oudsher geweest zijn, zeer goed compatibel zijn.

» Uit deze teregtwijzingen zal Uwe Excellentie reeds genoegzaam opmerken, dat er geene redenen bestaan om des heeren Schoolopzieners voorstellen in eenige de minste aanmerking te nemen; dan het belang dezer gemeente, hetwelk wij geroepen zijn voor te staan, vordert dat wij onze regten en de noodzakelijkheid voor eenen R. C. school nader ontwikkelen.

» Sedert vele eeuwen maakte de stad en het land van Ravenstein eene Heerlijkheid uit, die aan den Keurvorst van den Palts behoorde. Het toenmalige vaderlijk bestuur zorgde onbekrompen voor het onderwijs in deze plaats; getuigen daar van zijn de in 1752 gestichte en door het Loterij-fonds zoo rijkelijk begiftigde Latijnsche School, of Gymnasium, de Fransche school, die reeds veel vroeger bestond, en de onderwerpelijke Nederduitsche school, welke oprigting van onheugelijke tijden dagteekent; daar nu en bevolking en regering van stad en land van Ravenstein geheel R. Catholijk waren, zoo volgt hier uit van zelf dat deze drie scholen ook R. Catholijk waren. Deze Catholijke regering wist echter van eene wijze verdraagzaamheid gebruik te maken, want van den jare 1640 is het aan de Protestanten vergund geweest eene kerk en eigen schoolmeester te hebben. Dan om tot bovenstaande drie scholen terug te keeren, is de R. C. gemeente, tot dezen dag toe, onafgebroken in het bezit derzelve gebleven, terwijl het recht dat deze gemeente op hare Nederduitsche school heeft, nog in het bijzonder gestaafd werd door de volgende daadzaak, dat namelijk derzelver schoolmeester, krachtens eene, door den voormaligen vorst gemaakte fundatie voor het onderwijzen der arme kinderen van oudsher jaarlijks genoten heeft, en thans nog werkelijk geniet, 1°. twee tonnen zoogenaamden heerenturf, 2°. eene som van f 18,00, welke, tot dezen oogenblik toe,

door het tegenwoordig gouvernement regelmatig uitbetaald zijn.

» In het behouden van dit recht stelt het Gemeente bestuur het grootste belang. Ook de heer Schoolopziener geeft dat recht en belang niet duidelijk te kennen, in het begin zijner missive, waar Zijn Ed. zegt: *Onder de regering van den Keurvorst van den Palts, was door het voormatig Hollandsch Gouvernement, bij den Munsterschen vrede, het recht behouden om binnen Ravenstein eenen schoolonderwijzer aan te stellen en te bezoldigen, welke onder genot van f 200,00 's jaars, tevens de functie van koster bij de Hervormde gemeente waarnam.* Hieruit volgt, 1°. dat als de Hervormden, krachtens den Munsterschen vrede, het recht op eenen onderwijzer hunner gezindheid hebben, de R. Catholijken even zeer daartoe beregtigd zijn, daar hunne regering tijdens dien vrede toch R. Catholijk was, 2°. dat als de Hervormden het bezitten van eene school voor zoo gewigtig hielden, dat zij eene clause van dien inhoud in gezegden vrede bewerkten, en dus, het bestaan van hunne kerk met dat hunner school als noodzakelijk verbonden beschouwden, de R. Catholijken, die negentien-twintigste deelen der bevolking dezer plaats uitmaken, voorzeker niet minder belang bij eene afzonderlijke school hebben, en dat het diensten-gevolge onregtschapen, onredelijk en onregtvaardig zoude zijn, de belangen van negentien-twintigste deelen in eene zoo teedere zaak op te offeren.

» Even onregtvaardig zoude het zijn, zoo als de heer Schoolopziener, voorstelt, den onderwijzer M. Quik, den schooldienst in het locaal van den overleden onderwijzer te laten uitoefenen, immers daar die school tot de kosterij behoort, en het eigendom van het R. C. Kerkbestuur is, zoude men even regtvaardig kunnen gelasten om het huis van elken privaten burger daartoe te gebruiken.

» En waarom zoude eindelijk het supprimeeren der vacante school plaatsen hebben? Om eene bezuiniging die f 100,00 zoude bedragen, en hierom zoude men dan alle bovenuiteengezette regten verkrachten! En zoo er een hoofdonderwijzer met een ondermeester zoude zijn, waarom dan ook niet, gelijk altijd geweest is, twee afzonderlijke onderwijzers? De maatregel zoude er, ook zoo ver af zijn, dat hij de harmonie der beide gezinten zoude bevorderen dat hij niets dan verdeeldheid en onderling mistrouwen zoude verwekken, en dit destemee, als men de loijale handelwijze van het Gemeente bestuur in 1823, tijdens de vervulling der vacante onderwijzers plaats der Hervormde gemeente, in aanmerking neemt; toen immers heeft zich het bestuur daarmede niet ingelaten, en die gemeente geheel en al naar haar goetvinden laten handelen. Toen heeft men eene school die daadwerkelijk niet meer bestond, daar gelijk de Heer Schoolopziener zegt, sedert twintig jaren geene school meer gehouden was, ja daar de zoon van den onderwijzer derzelve bij den thans overledenen onderwijzer G. Kuipers ter school ging, toen heeft men, zeggen wij, ten behoeve en ten gevalle der Hervormden die school, als het ware, op nieuw laten creëren, en thans, slechts 10 jaren nadat tijdstip, zou men de school der R. C. gemeente willen supprimeeren! Neen de erkentelijkheid vordert juist het tegendeel, en zulk eene handelwijze zoude zeer ondankebaar, zeer ergerlijk zijn, en bijgevolg de onderlinge harmonie, welke toch alleen op eene naauwgezette eerbiediging der wederzijdsche regten berust, zoude daardoor geheel den bodem ingeslagen worden. Ook de Hervormden, het doet ons groot genoegen deze daad te kunnen aanhalen, zijn er ver af, dat zij het supprimeeren der onderwerpelijke school zouden verlangen, dat zij daarentegen het behoud derzelve, als billijk en noodzakelijk erkennen; immers heeft de Heer Predikant huijzen Gemeente in eene vergadering, tot welke wij hem en de aanzienlijkste ingezetenen om het gewigt der zaak uitgenoodigd hadden, plegtig verklaard, dat het billijk en noodzakelijk is, dat de school der R. C. gemeente op denzelfden voet als vroeger blijft bestaan, en dat hij ook gaarne met alle magt, daartoe wilde medewerken.

» Op grond van bovenstaand vertoog oordeelen wij, dat het onze duurste pligt is, Uwe Excellentie voor te stellen. 1°. Dat de voorstellen der in het hoofd dezes vermelde Missive van den Heer Schoolopziener geheel en al als niet geschied mogen beschouwd worden, en geen de minste regard op dezelve moge geslagen worden; 2°. dat dezelve Heer Schoolopziener ten nadrukkelijkste moge gelast worden, om overeenkomstig de wet van den 3 April 1806, en de daarop gebaseerde kennisgeving van den Commissaris voor het onderwijs, de kunsten en wetenschappen, betreffende de verordeningen op de

vervulling der lagere scholen dd. 6 Januarij 1817, tot het weder vervullen der vacature, en wel door eenen candidaat van den 2^{en} rang; onverwijd en gemeenschappelijk met het gemeentebestuur over te gaan, gelijk Uwe Excellentie reeds, zoo als het ons toegehijnt, bij besluit van den 17 December jl. N.º 23 gedaan heeft, en dat de vordering van eenen candidaat des tweede-rangs billijk is, bewijst zoowel de belangrijkheid der school, als het goede bestaan, dat deze post, vereenigd met het R. C. kosterschap, oplevert, terwijl er ook bereids twee candidaten van den 2^{en} rang, zonder dat er nog eene oproeping heeft plaats gehad, zich aangeboden hebben. De wijsheid, doorzigt en billijkheid Uwer Excellentie, zal onze vordering, wij twifelen er geenszins aan, regt laten wedervaren en voorkomen, dat wij niet in de noodzakelijkheid gebragt worden, om van de bij het besluit van Zijne Majesteit onzen zeer geëerbiedigden Koning dd. 27 Mei 1830 verleende magt, om eene eigene school op te rigten, gebruik te maken.

Recapituleren wij de drangredenen van ons voorstel. Zij zijn: 1.º De aloude regten der R. C. gemeente op eene eigene school; 2.º het belang, hetwelk negentien 20de gedeelten der bevolking heeft; 3.º De wensch der geheele bevolking, zoowel der Hervormden als der Catholijken; 4.º De erkentelijkheid der Hervormden, die in het bezit hunner eigene school niet gestoord zijn; 5.º het behoud der harmonie tusschen beide gezindheden.

Wat nu betreft, dat wij voor als nog van de voor het bouwen eener nieuwe school toegestaan penningen, geen gebruik gemaakt hebben, merken wij aan, dat; daar er om plaats tot bouwen te erlangen een huis moet aangekocht worden, de toegestane penningen reeds uitgeput zouden zijn, vóór dat men een steen in de grond gelegd had, wij tot nog toe geene fondsen hebben kunnen vinden, om het gebouw te voltrekken, voorts behouden wij ons voor, om op dit punt nader terug te komen."

Zijne Excellentie de heer gouverneur, van Noord-Brabant, ten gevolge van het bovenstaande verslag des gemeentebestuurders de onregtvaardigheid van het voorstel des schoolopzieners, inziende, heeft hetzelfde geen gevolg gehad, en de Catholijke school van *Ravenstein* is behouden gebleven.

Intusschen leveren deze stukken, stof tot belangrijke aanmerkingen op.

1.º Dat de Catholijken van *Ravenstein* hoewel ¹⁰/₂₀ gedeelten der bevolking uitmakende, hebben medegewerkt, om de bestaande protestantsche school te herstellen, en daardoor een bewijs van hare groote verdraagzaamheid en welwillendheid, jegens hunne protestantsche medeburgers, hebben aan den dag gelegd; terwijl de protestantsche schoolopziener, bij de vacature der Catholijke school getracht heeft, dezelve te vernietigen, en het onderwijs in eene plaats, alwaar zich slechts ruim veertig protestanten bevinden (1), uitsluitend protestantsch te doen worden.

2.º Blijkt uit die stukken, dat men het bezit eener protestantsche school, voor een zeer gering getal van protestanten, altoos van het hoogste gewigt heeft gerekend, en er nog groot belang in stelt; zoo zelfs, dat voor dat klein getal, in eene plaats van 700 à 800 zielen, twee scholen bestaan, en men kan het derhalve, zonder hoogst onregtvaardig te zijn, den Catholijken, niet ten kwade duiden, dat zij even veel belang, in het bezit van eigene scholen stellen, als de protestanten van *Ravenstein*.

(1) Om in de provincie Noord-Brabant, eene Protestantsche kerkgemeente te kunnen uitmaken, moet het getal der Protestanten 50 bedragen.

3.º Als eenen grond, om de protestantsche school te *Ravenstein* te behouden, heeft men zich, op de oude regten dien aangaande beroepen, goed! Wij hebben er niets tegen; — doch waarom dan ook niet de oude regten der Catholijken gehandhaafd? Waarom heeft men, te *Ravenstein*, de openbare processie verboden, waartoe geenerlei grond was; daar, zooals wij reeds gezegd hebben, het getal der protestanten te *Ravenstein* te gering is, om eene kerkgemeente te vormen. Waarom het Minderbroeders klooster te *Meegen*, dat zich ook ten gevolge van den Munsterschen vrede, aldaar heeft gevestigd en de daaraan verbondene, eertijds zoo bloeiende Latijnsche school, niet instand gehouden? Als dat klooster, en ten gevolge daarvan de Latijnsche school, zal zijn te niet gegaan, kan men dat voorheen zoo bloeiend stadje wel voor afbraak verkoopen!

VERKLARING DER KONINGIN VAN ENGELAND.

Zou men het kunnen geloven, dat in *Engeland*, hetwelk zoo vaak het klassieke land der vrijheid wordt genoemd, in onze XIX. eeuw, die zich verlicht waant de jonge koningin, de volgende afschuwelijke verklaring heeft doen afleggen:

Na zich op den troon te hebben geplaatst, heeft de koningin met luide en verstaanbare stem, de volgende woorden uitgesproken:

"Ik, *VICTORIA* betuig en verklaar plegtig, en met opregtheid in de tegenwoordigheid van God, te gelooven, dat in het Sacrament van het Avondmaal des Heeren, geenerlei transsubstantiatie van het brood en den wijn, in het Ligchaam en Bloed van *CHRISTUS* plaats heeft en dat de aanroeping of adoratie (1) der Maagd *MARIA*, of van iedere andere Heilige en de offerande der Mis, thans in de Kerk van *Rome* in gebruik superstitie zijn en aan afzodery grenzen. In tegenwoordigheid van God, betuig en verklaar ik plegtig, dat ik deze verklaring, geheel of gedeeltelijk doe in den volledigen en gewonen zin der woorden, die mij zijn voorgelezen geworden, zoo als dezelve algemeen worden begrepen door de Engelsche Protestanten, zonder dubbelzinnige uitvlugt of mentale restrictie en zonder eenigerlei dispensatie, mij, voorloopig door den Paus, of eenig ander gezag of iemand anders, hoe ook genaamd vergund en zonder te denken, dat ik voor God of voor de menschen ontslagen of ontbonden ben, of zijn kunne, van deze verklaring geheel of gedeeltelijk; ofschoon de Paus of eenige andere personen, mij dispensaties verleen, of de gezegde verklaring vernietigen, of voorgeven, dat dezelve nietig en zonder gevolg zij, van den aanvang af."

(1) Wij hebben het woord *adoration* niet willen vertalen. Men weet dat de Protestanten hetzelfde misbruiken, om de Catholijke Kerk te beschuldigen dat zij de heiligen aanbidden, terwijl dat woord, in den Catholijken zin ook: *Huldigen* of *eeeren* beteekent; zoo als ten opzichte der H. Maagd en andere heiligen het geval is.

Brief van Doctor LINGARD, over de verklaring der koningin van Engeland, tegen het Catholicismus.

Een Iersch blad maakt den volgende brief bekend, die, zoo men meent, door Doctor LINGARD, aan den Lord-Kanselier van Engeland, geschreven is:

Mylord! Ten dage der opening van het parlement heeft de koningin, overeenkomstig de wet in tegenwoordigheid der Lords en der Gemeenten van het vereenigd koninkrijk, de *verklaring tegen 't Papismus*, uitgesproken en onderteeekend. Er was gewis in dat vreemd en nieuw schouwspel, iets, om zekere menschen te verheugen en te doen zegevieren; doch daarin was ook iets, om aan wijze en deftige verstandden, pijnlijke gewaarwordingen in te boezemen. Ieder niet hartstogtelijk mensch heeft zich moeten bedroeven, eene jonge vrouw, eene jonge koningin tot eenen stap van dien aard en die zoo weinig aan hare jaren past gedrongen te zien.

Want die verklaring, vergun mij, u dit te doen opmerken, Mylord! is noch eene geloofsacte, ten voordeele eener bijzondere kerk, noch een anathema, tegen de eene of andere leer: het is eene plegtige veroordeeling van den eeredienst en de gebruiken van al de Christenen, over den aardbodem verspreid eene lasterlijke aantijging, welke de Christenheid, formeel van bijgeloof en afgoderij beschuldigt. Als men de jeugd der koningin en de uitstekende rijpheid van oordeel welke die veroordeeling in haar moest veronderstellen, overweegt, zal men moeten erkennen, dat er wreedheid en onwelvoeglijkheid in gelegen was, om haar zulks op te leggen. Die honende benamingen van bijgeloof en afgoderij, zou geen mensch, die eenige waarde en een weinig conscientie heeft op eene kerk durven toepassen, zonder hare leerstellingen en haren eeredienst te hebben bestudeerd, en, met onpartijdigheid de texten en argumenten, door welke men haar kan bestrijden en verdedigen, te hebben gewogen. Kan men zulk een arbeid van eene 18jarige vrouw verwachten?

Maar die verklaring was niet slechts een wreede en onwelvoeglijke stap voor de koningin; het was eene honende handelwijze, voor een groot gedeelte van haar volk. Van alle beleedigingen die het mogelijk is eenen Christen aan te doen, is onloochenbaar de naam van afgodist, de gevoeligste. En evenwel is onze jonge en beminlijke koningin, gedrongen geworden, om dien hatelijken naam aan het geheele ligchaam der Roomsche Catholijken van Engeland, Schotland en Ierland en al de kolonien toe te werpen; aan een ligchaam, hetwelk ten minste negen millioenen menschen telt, die van den naam van afgodisten niet minder afschuw hebben, en niet minder opregt zijn, in den dienst van den waren en eenigen God, dan de aanhangers van eenigen anderen Godsdienst hoegenaamd.

Dit is nog niet alles; de verklaring bevat in haar verachtend anathema de geheele Catholijke wereld. Bij gevolg heeft de koningin, dezelve uitsprekende, met

den naam van afgodist, hare geliefde vriendin, de vrouw van haren oom, den koning van België, en hare zusters, de koninginnen van Spanje en Portugal en haren geallieerde den koning der Franschen bestempeld. Van de vier mogendheden, des viervoudigen verbonds, is alzoo de koningin van Engeland, de eenige, die niet afgodisch is. Denkt zij dat de Allerhoogste die coalitie kunne zegenen?

Maar het onregt van dat gedrag kan niet aan de koningin worden ten laste gelegd; 't is aan hare raadslieden, dat men hetzelfde toeschrijven moet, en vooral aan de voortdurende wetgeving, die ontstaan is uit hartstogten en religie-oorlogen en die had moeten verdwijnen bij den voortgang der principes van verdraagzaamheid. Die verklaring werd eertijds aan elken burger opgelegd, die zitting in het parlement nemen, of eene openbare bediening bekleeden wilde hoedanig overigens zijn Godsdienst ware. Thans wordt zij aan niemand meer opgelegd. Eertijds had zij de uitsluiting der Catholijken van alle staats-bedieningen ten doel; thans is zij doelloos, daar de Catholijken vrijelijk in het parlement, in de magistratuur, in de pleitzaal en tot alle bedieningen des gouvernementen kunnen komen.

Waar toe, zal men vragen, dusdanige formaliteit behouden? Is het als een onderpand van zekerheid voor den protestantschen godsdienst? Maar zij levert hem geenerlei op; in de eerste plaats van den kant des soevereins, die gewis, niet beter protestantsch is, na, dan vóór de verklaring (wie zou dom genoeg zijn om zulks te gelooven!) voorts van de personen, die tot de openbare posten en bedieningen toegelaten zijn; posten en bedieningen, die zonder onderscheid aan Catholijken en protestanten komen, alsof de verklaring niet bestond. Wat is dan het wezenlijke doel van derzelve behoud? 't Is waarschijnlijk niet, om het misverstand aan te prikkelen, en de hartstogten op te ruijen van een volk, welks kracht altoos in de eenheid bestaan zal. Dit is evenwel haar voornaamste en onmiddellijk resultaat, dat, wel is waar, dikwerf door den invloed der beschaving, en dien van het bijzonder karakter der menschen bedwongen wordt, maar dat, niettemin eene evidente oneenigheid onderhoudt, die noodlottige oneenigheid, zal zoo lang bestaan, als eene bijzondere klasse van burgers met trotschheid de uitsluitende eer zal kunnen reclameeren om den waren Godsdienst te kennen en uitte oefenen en de andere van afgoderij te beschuldigen.

De personen, die tot het onderteekenen dezer verklaring geroepen worden, zouden, naar mijn gevoelen, in drie klassen behooren te worden verdeeld. In de eerste zouden diegenen zijn, die voorloopig van het Catholicismus het onderwerp hunner studien gemaakt hebbende, tot dat besluit gekomen waren, en voor welke deszelfs leerstellingen en praktijken afgodisch zijn, maar die, niet te min bereid zouden zijn om hun oordeel te schorsen, als zij vernamen, dat menschen, die even bevoegd zijn, zich aan dezelfde nasporingen hebben overgegeven, en

daarbij lijnrecht streefde gevolgen verkregen hebben. De tweede klasse zou diegenen bevatten, welke die verklaring doen uit gewoonte en zonder er het minste gewigt aan te hechten, en die niet zouden meenen, dat het om eene twijfelachtige zaak te regtvaardigen, genoeg is, nantevoeren, dat ook anderen het gedaan hebben. Tot de derde klasse, eindelijk zouden zij behooren, die overtuigd zijn van de moeilijkheden, tot welke deze verklaring aanleiding kan geven, en dezelve, diensvolgens, niet dan met weérzin en aarzeling afleggen. Het is waarschijnlijk, dat allen die tot de derde klasse behooren en het grootste getal der twee eerste, de officiele afschaffing dier verklaring als een heilzamen maatregel zouden aannemen.

» Waarom zou men dan aan het gouvernement de reden niet vragen, om welke hetzelfde in de wetgeving een voorschrift laat blijven, dat zoo aanstootelijk voor sommigen, zoo bedroevend voor anderen en zoo nutteloos voor allen is? Waarom zou onze wetgeving zich niet te vreden houden met eenvoudige bepalingen, die voor de andere gouvernementen van Europa voldoende zijn, dat is met eenen eed van getrouwheid, om toegelaten te worden tot de openbare bedieningen, en met eene Godsdienstige geloofsbelijdenis voor de toelating tot geestelijke bedieningen! Men kan, redelijkerwijze niets verder vorderen.»

DE TEGENWOORDIGE NIEUWS- EN DAGBLADEN.

De nieuws- en dagbladen vermeerderen van dag tot dag: meest alle zijn redenerende bladen geworden. Natuurlijk redeneert de redactie van ieder blad, volgens hare wijze en verdedigt de gevoelens, die zij voorstaat en tracht voort te planten: dit noemt men de *kleur* van een blad.

Intusschen zouden die bladen van *verschillende kleur*, weinige lezers vinden als zij zich enkel tot redenerende vertoogen bepaalden: er moeten *nieuwstijdingen* bijkomen; want men wil toch, vooral in onzen tijd, weten wat er in de wereld omgaat, welke merkwaardige gebeurtenissen, in de verschillende landen plaats hebben enz.; men zoekt dit in de nieuwsbladen en — wordt deerlijk bedrogen!

Om dit te begrijpen, moet men weten, hoe het toegaat.

Eertijds hadden onze beste conrantiërs, *correspondenten*, in de voornaamste landen, die zij ruim betaalden, om hen echte tijding uit die landen mede te deelen; als men toen iets in eenen courant las, kon men meestal zeker zijn, dat het waar was; maar hoe gaat het thans?

Men abonneert zich, op Duitse, Fransche, Engelsche en Belgische bladen van *verschillende kleur*. De posten uit die verschillende landen komen aan en brengen de nieuwsbladen mede: men knipt eenige nieuwstijdingen van deze uit, geeft die aan onderscheidene vertalers; de rubrieken: *Duitschland*,

Frankrijk, *Engeland*, *België* enz. worden met vertaalde artikelen, uit de bladen dier landen aangevuld; eenige zettters zijn aan dat werk bezig; alles wordt vervolgens gecomponeerd; er wordt een *ingezonden stuk*, of eigen gemaakt vertoog als *article de fonds*, voor of achter geplaatst, en, knap, in binnen weinige uren een dagblad van den eersten rang gereed, om verzonden te worden.

Nieuwsbladen van minderen rang, maken het zich nog gemakkelijker. Men zet slechts de schaar in twee of drie *binnenlandse* bladen van den eersten rang, en *compileert* op die wijze een nieuwsblad, dat twee of driemaal 's weeks, nog eens opdischt, wat men reeds in voornamere bladen gelezen heeft; maar dat toch altoos nieuw is voor hen, die geene andere bladen lezen! Maar hoe is het met de *waarheid* gesteld? Ja, dat is wat anders!

Liegt een *buitenlandsch* blad, dan liegen al de *binnenlandse* bladen van den eersten tot den laatsten rang, mede: weerspreken zij elkander, dan weerspreken de *binnenlandse* bladen zich zelven. Zoo naauw moet men niet zien!

Intusschen zou het niet kwaad zijn, als de *compilateurs*, of zoogenaamde *redacteurs* van nieuws- en dagbladen, die, zoo als het nu toegaat, soms zelven niet weten, wat er al in hun dagblad staat, die eens nalazen, ten einde wat toch de goedetrouw vordert, als zij naderhand ontdekken, dat hun blad gelogen heeft, den leugen te herroepen. O! wat zou er in dat geval, menige *retractatie* in onze dagbladen gevonden worden!

Zoo bijv. had eenigen tijd geleden, de *Bredasche Courant*, wie weet uit welk vreemd blad, vertaald, dat de beroemde geleerde MEZZOFANTI, die alle levende talen verstaat, spreekt en schrijft, *krankzinnig* was geworden! Fluks drukten andere couranten en courantjes, dit na, en, men mogt zeggen, wat men wilde, MEZZOFANTI moest gek zijn.

Maar wat gebeurt er? De H. Vader besluit, om bij de eerstkomende benoeming, dien uitmuntenden geleerde, om zijne uitstekende verdiensten tot *Kardinaal* te verheffen. Op de rei af, deelen alle couranten, wat vroeger, wat later, volgens derzelver gewoonte, dat nieuws mede: maar aan de herroeping van het valsche of verzonnen bericht van MEZZOFANTI's *krankzinnigheid*, van zijne *opsluiting in het gekkenhuis te Napels*, denkt niemand: — of zou men dit met opzet laten, om het publiek te doen gelooven, dat de Paus *dolhuis-eigenen* tot *Kardinalen* verheft? —

KAN DE ZOTHEID NOG VERDER GAAN!

In het *Handelsblad* van Zaterdag 20 Januarij wordt wederom een belagchelijk bericht uit *Bertijn* aange- troffen, waarin onder anderen, het volgende voorkomt:

» Moge dan Rome nog verder en nog meer dan tot dusver, jegen ons vergrand zijn, — onze regering zal het bewijzen, dat zij, zonder die verstoordheid in aanmerking te nemen en zelfs moet het zijn, in

OPENBAREN STRIJD MET ROME, HET IWELZIJN DER ROOMSCHE KERK TE BEVORDEREN EN HARE VRIJHEDEN TE KERRIEDIGEN ZAL WETEN.

Waarlijk, het is te zot, om er iets op te zeggen. Slechts zij, wier verstand, geheel verbijsterd is, kunnen zulke dwaasheden zeggen, dien men wel in een krankzinnigen-huis zou kunnen verwachten, doch die in een dagblad, hetwelk aanspraak op gezond verstand en zelfs op verlichting maakt, eene zoo misselijk figuur maken, dat men niet weet, welken naam men er aan geven zal.

Dat men zich intusschen niet bedriege: het zijn juist soortgelijke tergende zotheden, die, vooral in de *Rhijn-Provincien*, de gisting tot den gevaarlijken stap van verbittering doen stijgen, en die elk, die liefde en eerbied jegens den Apostolischen Stoel in zijn hart gevoelt (en waar is de Catholijk, die, in onze dagen, dien eeuwigen zetel niet sterker dan ooit bekleed), met de diepste verontwaardiging vervult!

Wij herhalen het, als de rust in de *Rhijn-Provincien* gestoord wordt, heeft men het voornamelijk, aan soortgelijke, dagelijks herhaald wordende, tergende zotheden te wijten. — Onze berigten dienaangaande, maken ons deze waarschuwing ten pligt.

LETTERKUNDE.

Gedenkschriften des Kardinaals BARTHOLOMEUS PACCA, eerste minister van Z. H. PIUS VII en thans Deken van het H. Collegie, eene bijdrage tot de Kerkelijke Geschiedenis der negentiende eeuw. Uit het Fransch vertaald door H. J. HOLTERMAN, R. K. Priester en Kapellaan te Hilversum. Eerste en tweede Deel. Te Utrecht, bij A. SCHIKHOFF, 1837 (1).

Het bestek van ons blad, en de gewichtige gebeurtenissen onzer dagen, die ons zelfs de ruimte niet laten, om, voor alsnog de zoo belangrijke *Geschiedenis der Hervorming in Nederland*, de voortzetting der beoordeeling van het *Zestal Brieven* van den Predikant LE ROY enz. enz. te vervolgen, veroorloven ons niet, uitgebreide beoordeelingen van uitkomende boekwerken te plaatsen; anders zou voorzeker dit werk, 't welk schier in alle talen is overgezet, eene uitgebreide vermelding verdienen. Thans echter moeten wij ons tot eene eenvoudige aanprijzing bepalen. En hoe zouden wij dat beter kunnen doen, dan door het afschrijven van het Voorberigt, 't welk voor de tweede Uitgave van dit werk, door de *Propaganda* geleverd, gevonden wordt, en waarvan eene vertaling voor het eerste Deel dezer Nederlandsche uitgave geplaatst is; 't welk tevens tot eene proeve van derzelver stijl en getrouwheid verstreken kan.

• Het zoude overbodig zijn, over het nut dezer Gedenkschri-

(1) Zie de Aankondigingen. — Het is een wezenlijk verzuim van de Boekhandelaars, dat zij bij het inzenden van Boekwerken of Aankondigingen den prijs niet opgeven.

ten uit te weiden. De titel alleen doet derzelver belangheid en waarde genoegzaam kennen. Het is eene verzameling van tot hiertoe onbekende of uit een verkeerd oogpunt beschouwde daadzaken, welke als eene bijdrage moet dienen tot de geschiedenis der jongstverleedene gebeurtenissen; eene geschiedenis, die door partijgeest en onkunde, op eene verregaande wijze misvormd of vervalscht is geworden. In het onderhavige werk, doet men de daadzaken, welke op eene onnaauwkeurige wijze waren voorgesteld, met echte bewijstukken in de hand, naar waarheid beschouwen, en men toont overtuigend de valschheid aan der beschuldigingen, die den heiligen Stoel waren te last gelegd. Niemand was tot de vervulling van zulk eene gewichtige taak beter in staat, dan de doorluchtige Schrijver dezer Gedenkschriften. Getuige van het grootste gedeelte der door hem medegedeelde gebeurtenissen geweest zijnde, heeft hij geene omstandigheid, geene bijzonderheid van eenig belang zijne aandacht laten ontgaan. Bij dit onschatbaar voorrecht komen nog, eene innemende oprechtheid en eene edele vrijmoedigheid, die niets verbloemt, niets van hetgene wat eenigzins melding waardig is, achterhoudt. Menigeen zal wellicht van oordeel zijn, dat de Schrijver sommige bijzonderheden wat bewimpeld had kunnen melden, of zelfs geheel stilzwijgend voorbijgaan, behalve dat echter het werk hierdoor in waarde zou verloren hebben, zou ook de doorluchtige Schrijver zijn doel hebben gemist, namelijk om aan de geschiedenis onpartijdige, naauwkeurige en volledige bewijstukken te leveren.

• Wat zullen wij zeggen van het godsdienstig gevoel, hetgeen de godvruchtige Schrijver over zijn geheele werk heeft weten te verspreiden, door van den eenen kant de bewonderenswaardige wegen der zonder ophouden over hare Kerk wakende Voorzienigheid te doen beschouwen, en van den anderen kant eene getrouwe en vertederende schets te leveren, van die onvergetelijke mannen, die met christelijken heldenmoed voor de heiligste der zaken streden, en voor dezelve hunne goederen, hunne vrijheid, ja zelfs hun leven veil hadden! Te regt kan men derhalve zeggen, dat de doorluchtige Schrijver dezer Gedenkschriften een roemrijk gedenkteeken van eeuwigen duur voor de (den) Godsdienst heeft opgericht, en het volste regt heeft verworven op de erkenning van zijne tijdgenooten en van het nageslacht."

Inderdaad dit werk behoorde vooral in onze dagen, waarin de zoogenaamde Staatkunde, de door Gods hand zoo zichtbaar afgebroken rol van NAPOLEON, schijnt te willen voortspelen, het huisboek van alle Catholijken, het handboek van alle Catholijke Priesters te zijn! Hun geloof en onwankelbaar vertrouwen op de Voorzienigheid, hun moed en hunne standvastigheid, bij het zien der vervolging, aan welke de Kerk, op nieuw in onderscheidene landen is blootgesteld, zullen er krachtig door gevoed worden; men zal er door gevoelen wat de Apostolische Stoel voor de Kerk is; met aanbiddende bewondering zal men de kracht gevoelen der Goddelijke woorden: *Gij zijt PETRUS en op deze steenrots zal ik mijne Kerk bouwen, en de poorten der hel zullen tegen haar niet vermogen.*

KUNSTEN.

PORTRET DES HOOGWAARDIGEN BISCHOPS VAN CURIUM (1).

Dit uitmuntend en welgelijkend portret van den Hoogwaardigen, Hoog wel geboren Heer CORNELIUS LUDOVICUS Baron van *Wijckerslooth*, Heer van *Schalkwijk* en Bisschop van *Curium*, doet der vaderlandsche kunst eer aan! Het is naar de origineele schilderij van den met roem bekenden Heer CH. VAN BEVEREN, door de

(1) Zie de Aankondigingen.

kundige hand van den Heer H. W. COUWENBERG geteekend en door diens keurige stift in staal gegraveerd. De Prelaat wordt zittende voorgesteld. De rechterhand aan welke zich de Bisschoppelijke ring vertoont, rust op de leuning van den stoel, en de andere op eene tafel, waarop een patent- of wijdingsbrief ligt.

Het breede kantwerk van het superplicium tot over de kniën afhangende, is heerlijk en zuiver gegraveerd en kan met het beste werk van die soort wedijveren.

Het gelaat des Bisschops is zacht, uitdrukkingvol en met smaak gegraveerd; de handen zijn bij uitstek, keurig bewerkt.

De achtergrond vertoont eene boekenkas, in welke het even opgeslagen gordijn, de *Biblia Sacra* en andere folianten zien laat. Het geheel doet een uitmuntend effect, en strekt zoo wel den uitgevers de Heeren BUFFA EN ZONEN, die de uitgave van dit meesterstuk van vaderlandsche kunst ondernomen hebben, als den voortreffelijken schilder en den uitmuntenden graveur tot eer. Wij hopen en vertrouwen dan ook, dat een ruim debiet, den ondernemers moge aanmoedigen, om tot het uitgeven van meerdere meesterstukken onzer Nederlandsche kunstenaars te besluiten.

En hoeveel aanspraak op zulk een debiet, heeft inzonderheid het fraaije portret van eenen man, wiens Apostolische ijver hem tot een voorwerp van de achtting en liefde aller Catholijken maakt? Hoe velen heeft hij door de Apostolische oplegging der handen, tot den dienst des Heeren afgezonderd: aan hoe vele duizenden heeft hij de zalving van den H. Geest medegedeeld? Niet alleen kunstliefde maar ook *Godsdienstliefde* en dankbaarheid, geven dit fraaije portret aanspraak op een ruim debiet.

AANKONDIGINGEN.

Bij A. SCHIKHOFF, Boekdrukker en Boekverkooper te *Utrecht*, is van de pers gekomen:

GEDENKSCHRIFTEN des Kardinaals B. PACCA, eerste Minister van Z. H. PIUS VII en thans Deken van het H. Collegie, eene bijdrage tot de Kerkelijke Geschiedenis der negentiende eeuw. Uit het Fransch vertaald door H. J. HOLTERMAN R. K. Priester en Kapellaan te *Hilversum*, tweede Deel, waarmee het werk compleet is. — Om aan het verzoek en verlangen van vele aanvragen, naar genoeg te beantwoorden, is, de inteekeningsprijs van bovengenoemd werk nog verlengd tot ultimo Januarij 1838. — Om het gering getal van overzijnde Exemplaren, wordt dit werk niet meer in commissie verzonden.

** Bij de Kunsthandelaars FRANS BUFFA EN ZONEN, *Kalverstraat*, hoek van de *Gapersteeg*, N° 221 te *Amsterdam*, wordt uitgegeven het welgehoord PORTRET van den Hoogwaarden en Welgeboren Heer CORNELIUS LUDOVICUS Baron van

Wijkerslooth, Heer van *Schalkwijk*, Bisschop van *Curium*, naar de origineele schilderij van den Heer CH. VAN BEVEREN, geteekend en op staal gegraveerd door den Heer H. W. COUWENBERG, gepensioneerd door Z. M. den Koning der *Nederlanden*.

** A. P. VAN LANGENHUYZEN, Boekverkooper en Drukker, te *Gravenhage*, geeft uit, sedert 1° Januarij 1835, het Boek- en Plaatwerk, getiteld:

MAGAZIJN VOOR ROOMSCH-CATHOLIJKEN,
TER VERSPREIDING VAN NUTTIGE KUNDIGHEDEN.

Het thans voleindigde boekdeel, over 1837, bestaat uit ruim vier honderd bladzijden, klein folio formaat, in twee kolommen gedrukt, met twee honderd Steendrukplaten.

Drie jaargangen, met meer dan vier honderd platen, handelende over allerlei godsdienstige en andere onderwerpen, worden door alle HH. Boekhandelaars en Postdirecteuren afgeleverd; de prijs van den jaargang of ieder boekdeel is f 5-00, en in net kartonnen band met omslag f 5-50, in Engelsch linnen f 6-00, en in netten halven band f 6-50. Met den aanvang van dit jaar is de uitgever van het *Magazijn voor R. C.* in staat gesteld geworden, aanmerklijke verbeteringen, te kunnen doen plaats hebben.

De Inteekenprijs voor dezen loopenden jaargang van 50 — 60 bladen druks en ruim twee honderd platen, is f 5-00, en *franco* per post, in alle steden des Rijks f 5-50.

Terwijl er nog eenige complete afleveringen van de *Levens der Heiligen, Kerkvaders en Martelaren*, voorhanden zijn, zoo kan men hierop nog inteekenen, zoo lang de geringe voorraad het toelaat, aannemen, en zullen direct, op aanvraag, *franco* per post verzonden worden. Achter het 1ste deel zal de belangrijke en aanzienlijke lijst der HH. Inteekenaren, zoo accuraat mogelijk (naar gelang der opgave) worden gedrukt.

Ter voldoening aan de voorschriften van de H. Kerk, is dit werk aan het onderzoek der geestelijke Overheid onderworpen, die wel heeft gelieven te vergunnen, om aan de Inteekenaars, bij deze, het volgende te berigten:

» De vertaling van de *Levens der Heiligen, Kerkvaders en Martelaren*, bewerkt door den Wel Eerw. Heer E. S. VAN DER HAAGEN, Pastoor der R. C. Gemeente te *Loosduinen*, wordt, op last van den Hoog Eerw. Heer Aarts priester van *Holland, Zeeland en West-Vriesland*, door de Eerw. Heeren Censoren nagezien, en zal, bij de laatste aflevering van elk deel, de *Kerkelijke Goedkeuring* ontvangen."

BIJ DENZELFDEN UITGEVER IS TER PERSE:

Het *smartelijk Lyden van onzen Heer JESUS CHRISTUS*, naar de Overwegingen van zuster ANNA CATHARINA VAN EMMERICH, in leven Non in het klooster te *Dulmen*, uit het Hoogduitsch.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

Van Zaturdag den 27 Januarij 1838.

Dit BIJVOEGSEL wordt aan de Geabonneerden gratis afgezonden.

OVEREENKOMST VAN BERLIJN.

*Gesloten den 19 Junij 1834, tussehen den Aarts-
bisschop, Graaf SPIEGEL VON DESENBURG en
den geheimen Legatieraad BÜNSEN.*

Zijne Majesteit de koning zelf, zich gewaardigd hebbende, de ondergeteekenden, graaf SPIEGEL VAN DESENBERG, Aartsbisshop van Keulen en geheimraad des konings en den heer BÜNSEN, geheime legatieraad en minister aan het Pauselijke Hof residentende, te belasten, zich te verstaan, aangaande de wijze, om eene met de wetten des lands, overeenkomende toepassing der Pauselijke Breve, in antwoord aan de Bisschoppen der westelijke provincien, betrekkelijk de gemengde huwelijken, in te voeren en te bevestigen en de residentende minister, breedere instructien van Z. M. ontvangen hebbende, ten gevolge waarvan hij den Aartsbisshop van Keulen, heeft uitgenoodigd, tot eene conferentie betrekkelijk die onderwerpen, zijn zij na een zoo naauwgezet onderzoek als mogelijk was van de wederkeerige vorderingen, der canonieke en burgerlijke wetten, en, na herhaalde conferentien aangaande de volgende punten, overeengekomen: 1.º betrekkelijk de bekendmaking der Breve aan de Pastoors der vier diocesen (art. I — IV.) 2.º betrekkelijk de praktijk van dat onderwerp, door Pastoors en Bisschoppen (B. art. V. — VII.) 3.º betrekkelijk het gebruik maken van de bijzondere instructie, aan de Bisschoppen gegeven, (C. art. VIII.) 4.º betrekkelijk de noodzakelijke maatregelen, of die geschikt schijnen ter definitieve toepassing, (D. art. IX — XIV.)

A. Art. I. De bekendmaking der Apostolische Breve, aan elken Pastoor individueel, is onvermijdelijk, ten einde ieder mistrouwen te verwijderen en de gehoorzaamheid te verzekeren. Zij zal in den gewonen vorm van eenen herderlijken brief aan de Pastoors en geestelijke Vaders, in de Latijnsche taal plaats hebben.

Art. II. Het principe van het opstel diens herderlijken briefs der vier Bisschoppen, zal, met onderscheid van woorden, in kern overeenkomende, gebezigd worden. Betrekkelijk den inhoud, zal hij, in de eerste plaats een kort inleidend voorstel van de zaak en van het doel der Breve bevatten; vervolgens de Breve zelve, eindelijk eene conclusie met eene uitlegging, volmaakt overeenstemmende in de vier brieven, in deszelfs fondamenteel principe, betrekkelijk het voltrekken der huwelijken, met *prohibitive notificatie* aangaande sommige punten aan kwa-

ijk verstaan onderworpen; dat is, de twee volgende punten: a.) de uitdrukking der Breve: *Huwelyken, die gesloten zijn, zonder het in acht nemen van den vorm door het concilie van Trente, voorgeschreven, (matrimonia non servata forma concilii Tridentini contracta)* kan niet verstaan worden van een gemengd huwelyk, door eenen Protestantschen bedienaar voltrokken, overeenkomstig den inhoud der Breve en der supplique, door de Bisschoppen aan den Paus gedaan, betreffelyk welke eene *heilzame uitlegging* noodig is geweest, ten gevolge der twifelingen, bij eenige godgeleerden ontstaan. Doch daar eene letterlyke en algemeene uitlegging der zinsnede, volgens welke zij niet toepasselyk is, dan op huwelyken, die aangegaan zijn door den ambtenaar van den burgerlyken staat, zou ligtelyk aanleiding kunnen geven tot noodlottige gevolgen; moet de naauwkenrige omschrevene uitlegging, in den herderlyken brief worden ingelascht, b.) Dit is nog meer toepasselyk, op de uitdrukking der hierbij gevoegde Breve, betreffelyk de bevestiging (revalidatio) der onderhavige huwelyken, te weten, die welke bevorens gesloten waren. Volgens den zin der woorden alleen, zou het kunnen schijnen, dat alle gemengde huwelyken, tot hiertoe door eenen Protestantschen bedienaar ingezegend, eene dusdanige bevestiging zouden behoeven. Maar die uitlegging zou niet alleen tegenstrydig zijn, met het algemeen gevoelen in *Duitschland*, regt aangenomen en door de Catholijke Geestelykheid uitsluitend gevolgd geworden; maar zij zou ook zonder noodzakelykheid, eene onberekenbare reeks van moeijelikheden van allerlei aard te weeg brengen. Het is dus noodig, die bevestiging eeniglyk te beperken tot gemengde huwelyken, die, behalve het aanwezen eener oorzaak van nulliteit, ook nog voor eenen Protestantschen bedienaar zijn aangegaan.

Art. III. Volgens de principes zijn de herderlijke brieven, der vier Bisschoppen aan hunne Pastoors opgesteld, die er bijgevoegd zijn. A. I — IV.

Art. IV. Opdat de kwade wil of de dwaling zich van de Pausselijke Breve, voor welke het Pausselijke Hof, uitdrukkelijk de meest mogelijke geheimhouding heeft verzocht, en van de herderlijke brieven, niet zouden kunnen bedienen, met oogmerk om de geesten in de war te brengen, komt het voegzaam voor, om bij die herderlijke brieven, eenen bijzonderen brief aan de Dekens te voegen, hun opleggende, om den Pastoors de grootste omzigtigheid aan te bevelen, betrekkelijk die mededeeling.

B. Art. V. De praktijk overeenkomstig de Parisse.

lijke Breve, in den herderlijken briefaangewezen, za geheel aan de Pastoors overgelaten worden, zoodanig, dat de Bisschoppen, zich in geenerlei geval hunne faculteit, om speciaal kennis te nemen (*cogniti episcopalis*) meer voorbehouden. Evenwel wordt daardoor het beheer dier zaak op geenerlei wijze onttrokken, aan de tusschenkomst der Bisschoppen; want sommige Pastoors zullen, uit gebrek aan verstand der omstandigheden en van den waren zin der Breve, anderen uit ongerustheid, onderzoek doen; anderen, eindelijk zullen misstappen doen, die aanleiding geven tot klagen van den kant der partijen. Op die wijze zullen er dus gedurende de eerste tijden tot uitspraken der Bisschoppen, aanleiding worden gegeven, tot dat de naauwkeurige praktijk zich zal hebben gevestigd en de inhoud der Breve, geregeld worde ten uitvoer gebracht.

Art. VI. Ten einde die beslissingen eenparig zouden zijn, komt het noodzakelijk voor, dat de Bisschoppen zich, van den aanvang af, verstaan Betrekkelijk de praktijken, te dezen opzichte vast te stellen. De geschikte vorm schijnt eene *gelijkluidende INSTRUCTIE*, aan de vicariaten te zijn, van welke die beslissingen moeten uitgaan. Die instructie zal derhalve in de eerste plaats, bevatten de practicale principes, die den grondslag der uitlegging van de Breve moeten uitmaken, en vervolgens, als gevolg dier principes, de grondregels naar welke de bijzondere gevallen, die zich zullen voordoen, van den beginne af, tot het einde toe zullen moeten behandeld en beslist worden. De volgende oogpunten betrekkelijk den waren zin en het doel der Pauselijke Breve, zullen den grondslag van het opstel der instructie uitmaken. a) De canons en de meer ontwikkelde praktijk zijn niet, ingetrokken noch in werking gesteld, en heeft intuschen eene soort van dispensatie, toelating (*tolerentia*), plaats gehad; de discipline is dus daardoor verzacht en voortaan zal het mogelijk zijn, in den geest der canons en der kerkelijke vorderingen zoodanig te handelen, dat voldaan kunne worden aan de kabinetsorde van 1825. b) Volgens dat principe zal de inhoud van de afzonderlijke zinsneden den Breve moeten worden bepaald en uitgelegd, in eenen minder strengen zin. De Bisschoppen, zullen van hunnen kant in het bijzonder alles kunnen toelaten wat in de Breve niet uitdrukkelijk verboden is, of waken voor het nakomen van het gene in dezelve is aangewezen. c) Het werk der Pastoors bestaat dus voornamelijk in de onderrichtingen en algemeene vermaningen en voor bijzondere en speciale gevallen. d) Met speciale *cognitio*, zal ook de vergunning der dispensatie ophouden en het verlof, om bij huwelijksplegtigheid te assisteeren (*licentia assistendi matrimonii*). e) Men zal zich ten eenenmale onthouden van de *cautio*, of beloften, betrekkelijk de opvoeding der kinderen in den Godsdienst van een der echtgenooten. Het godsdienstig gevoel der Catholieke partij, betrekkelijk de geloofsgetrouwheid en de pligtvervulling aangaande de toekomstige opvoeding der kinderen is te beschouwen, als geheel bijzonder, en invloed uitoefenende. En volgens dat gevoel moet in ieder geval, met toegevendheid, worden gecorreeerd, het geheele gedrag worden geregeld. f) De gevallen waarin de *assistentia passiva* zal moeten plaats hebben, zijn, zoo veel mogelijk, te be-

perken. Al wat geene lichtzinnigheid laat vermoeden, of wat dezelve verzacht, met betrekking tot de zedekritiek, vernietigt het geval *assistentia passiva*. Hier zijn alle de omstandigheden te vermelden, die, zelfs onder verschillende huwelijks-beletselen tot eene zachtere behandeling en de dispensatie aanleiding geven, bij voorbeeld, voor afgaande zwangerheid, bijlegging van familie-twisten, enz. In alle gevallen, waarin deze *assistentia passiva* geen plaats heeft, zullen de gewone ceremonien der Kerk gecelebreerd worden.

Art. VII. Eene zoodanige instructie is naar deze principes opgesteld geworden; zij is hierbij gevoegd onder *lit. B.* en zal, door elk der Bisschoppen aan hunne Vicariaten-Generaal moeten worden gezonden, tot hun uitsluitend gebruik.

Art. VIII. De bijzondere instructie, van 27 Maart 1830, die door den Pauselijken Secretaris der Breven aan de Bisschoppen gegeven is, is enkel voor de kennis der Bisschoppen bestemd en geschikt; derzelver bekendmaking, is derhalve, noch noodzakelijk, noch voegzaam. Tot derzelver uitlegging en toepassing is dit principe vastgesteld; dat zij zich niet verder kan uitstrekken, dan tot den inhoud der Pauselijke Breve, en dat haar doel slechts is, om de Bisschoppen te helpen in de moeilijkheden die zich in de uitvoering zouden kunnen opdoen, in de gevallen, waarin zij die meenen noodig te hebben, en bepaaldelijk in gevallen, waarin huwelijks-beletselen bestaan. Er moet nog woraangemerkt, dat de dispensatie der Bisschoppen, in de vermelde gevallen, op de voegzaamste wijze van partijen kan worden bezorgd, door de tusschenkomst der Pastoors, aangezien zij gewoon zijn de dispensaties te bezorgen.

Art. IX. Wat de maatregelen betreft, die noodzakelijk of wenschelijk mogten zijn, ten einde eene zachtere, met de reeds gelegde principes overeenkomende, praktijk in te voeren, schijnt eene raadpleging der kapittels aangaande de vermelde punten, voor het oogmerk, noch nuttig, noch noodzakelijk, aangezien, het zake is van de uitvoering eener Pauselijke beslissing, die plaats heeft gehad op een verzoek, die, zonder zoodanige raadpleging, door de Bisschoppen opgesteld en verzonden is geworden. Maar een definitief accoord met de Bisschoppen is volstrekt noodzakelijk, ten einde iedere opruijing en verwarring der geesten, van den beginne af aan, voorgekomen worde, en ten einde eene overeenstemmende praktijk met het vorenstaande overeenkomstig, gelijkelijk in de vier Bisdommen worde ingevoerd en vastgesteld.

Art. X. Van wege het staatsbestuur schijnen die maatregelen zeer gewigtig te zijn tot waarborg der onafgebrokene uitvoering van het vastgestelde, de daargestelling eener overeenstemmende praktijk en de bevordering van vreedzame gevoelens, tusschen de twee geloofspartijen.

Art. XI. De eerste, onmiddellijk noodige maatregel is, den Provinciale Besturen dringend eene omzigtige en zachte handelwijze aan te bevelen, betrekkelijk die huwelijkszaken, en hen te vermanen den Protestantischen Bedienaren herhaaldelijk in te scherpen, van in zoodanige gevallen, hunne verrigting te beperken, tot onderrichtingen en vermaning, en zich geene daden te veroorloven, aan welke men, met reden,

eene hatelijke uitlegging zou kunnen geven, en die de geesten slechts zouden kunnen verbitteren.

ART. XII. Ten tweede. Aangezien het in de eerste tijden, onmogelijk zijn zal, misslagen van den kant van sommige Pastoors voor te komen, en men ook *kwaadwillige manifestaties* te wachten heeft, is de zoo spoedig mogelijke organisatie van reeds lang beloofde kerkelijke Hoven voor de westelijke provinciën, volgens het model der bestaande praktijk in de oostelijke, ten gevolge der koninklijke ordonnantie van October 1796, onvermijdelijk noodzakelijk. Dit is des te toepasselijker op de Pastoors van den regter oever des *Rhijns*, die de investitura der *bénéficiën* van de Pastorij ontvangen, en die, bijgevolg, niet, zoo als die van de linker oever verplaatst, en nog minder gesuspendeerd of afgezet kunnen worden door de Bisschoppen, zonder de legale procedure, beoordeeling en vonnis.

ART. XIII. Ten derden. Daar de *burgerlijke huwelijken* niet slechts in het algemeen vele ongereligheden veroorzaken en een voorwerp van misnoegen voor het volk en voor de Catholijke Geestelijken zijn, doch daar ook de voornaamste reden, om welke men tot hiertoe die instelling verdedigd heeft, die geheel en al strijdig is met de Deutsche zeden, en met de gewoonlijke regten, niet meer bestaat door de tegenwoordige *erkenning van de Protestantsche voltrekking des huwelijks* door de Catholijke kerk dier provinciën, en door de toelating van de Catholijke huwelijksvoltrekking, in de meeste gevallen, schijnt het dringend noodzakelijk, dat, indien het mogelijk is, spoedig na de vestiging der nieuwe praktijk, betrekkelijk de gemengde huwelijken, de geldigheid van het huwelijk afhankelijk worde verklaard, van de huwelijksvoltrekking door de kerk. Tot dat einde zou het voldoende zijn, dat de opschrijving van den burgerlijken staat, voortging, met legale gevolgen, maar, dat dezelve geen plaats had dan binnen de acht dagen na de kerkelijke voltrekking, en dat de zuiver burgerlijke huwelijken, die zoo veel toebrengen aan de demoralisatie des volks, geheel ophielden. Een zoodanige maatregel zou derhalve slechts eene uitbreiding zijn van de wijziging der Fransche wetgeving, die reeds op den regter oever des *Rhijns* ingevoerd is, en zou hier gewisselijk een zoo gunstigen indruk op de bevolking maken en zulke weldadige gevolgen voor derzelver godsdienstige cultuur hebben, als men, op den regter oever heeft gezien. Voor dit oogenblik zou het genoeg zijn, dat het voornemen van Z. M. ware, dien staat van zaken, zoodra mogelijk daar te stellen, aan de Bisschoppen kon worden medegedeeld.

ART. XIV. Daar het naauwelijks mogelijk zijn zou, om de nieuwe praktijk, volgens de inschikkelijke wijze, en de hier bepaalde toepassing der pauselijke Breven, door welke alleen de tegenstrijdigheid tusschen de canonieke regten en de wetten des lands kan worden opgeheven, in te voeren, als het gevoelen van de Catholijke bewoners der westelijke provinciën zich strijdig daarmede verklaarde, en daar in hunnen geest het gevaar der echtscheiding, de voornaamste oorzaak is, van hunne bekommering en afkeer met de huwelijksvereniging van Protestanten, zou het wenschelijk zijn in overweging te nemen, den ongunstigen en harden toestand, waarin zich in dat opzigt de Catholijke par-

tij, tegenover de Protestantsche bevindt (aangezien dikwerf een der echtgenooten, om weinig beteekenende redenen door de echtscheiding van den anderen beroofd wordt, en evenwel voor het overige, van deszelfs leven gebonden blijft), bij de toekomstige wetgeving op de echtscheiding, en zij zou zeer gewichtig zijn, voor de bevestiging der nieuwe praktijk.

ART. XV. Het bovenstaande resultaat van de conferentien der ondergeteekenden, zal onmiddellijk onderworpen worden aan de goedkeuring van Z. M. den koning.

De bovenstaande overeenkomst is diensvolgens geteekend geworden met onze eigene hand, onder dagteekening van dezen dag.

Berlijn, 19 Junij 1834.

Geteekend, FERDINAND SPIEGEL, Graaf von DESENBERG, Aartsbisschop van Keulen.

De geheime legatie-raad en residerende Minister bij het Apostolische Hof.

Geteekend BUNSEN.

Onder reserve van de koninklijke goedkeuring.

De toetreding tot deze overeenkomst heeft, van den kant des Bisschops van Paderborn, plaats gehad: Paderborn, den 5 Julij 1834; van den kant des Bisschops van Munster: Munster, den 10 Julij 1834; van den kant des Bisschops van Trier: Coblenz, den 29 Julij 1834.

KABINET'S ORDE VAN Z. M. van 30 Junij 1834, welke de bovenstaande overeenkomst goedkeurt.

Reverendissime Aartsbisschop! ik heb, uit het verslag, 't welk de geheime legatie-raad BUNSEN mij gedaan heeft, aangaande de resultaten uwer Conferentie, overeenkomstig mijne bedoelingen, betrekkelijk de opheffing der moeilijkheden, die zich hadden voorgedaan, bij de bekendmaking der Apostolische Breven van 25 Maart 1830, betrekkelijk de gemengde huwelijken, uwe zorgen en de inschikkelijke wijze, op welke uwe Reverentie, zich bereid heeft getoond, om de geschillen te accommoderen, welke tot hiertoe in die zaak bestonden, met *erkentelijkheid* gezien. Ik keur ook de maatregelen volkomen goed, welke gij u voorstelt te volgen, om eene volmaakte overeenstemming met uwe suffraganen te bereiken. Ik belast en autoriseer u, met een *opregt vertrouwen*, om hen, uit mijnen naam, alle openingen te doen, welke gij in het belang der zaak, noodig en voegzaam zult oordeelen. Ik heb den geheimen legatie-raad, BUNSEN, bevolen, u de Apostolische Breve in handen te stellen, ten einde ze inmiddels aan de Bisschoppen, te kunnen onderwerpen, en ik reserveer mij, om die Breven in den gewonen vorm te doen expedieren, van *mijne approbatie voorzien*, wanneer, zoo als ik hoop, de mededeeling aan de Prelaten, het gewenschte gevolg zal hebben gehad. Gij zult uit de bijgevoegde copij zien, *wat ik aan de Bisschoppen bevolen heb*, en ik verzoek uwe Reverentie aan den geheimen legatie-raad BUNSEN, het definitieve besluit, na het ten einde brengen dezer zaak mede te deelen. Ik reken er stellig op, dat uwe Reverentie door zijne *verlichte en werkzame zorgen*, die zaak tot het langgewenschte doel zal brengen, tot mijne voldoening en tot volkomene bevrediging der beide geloofspartijen, en dat

gij daardoor een nieuw regt, op mijne welwillendheid en op mijn vertrouwen zult verkrijgen, en ik blijf van uwe Reverentie

Berlijn, 30 Junij 1834.

FREDERIK WILHELM.

Aan den Reverendissime Aartsbisschop van
Keulen Graaf SPIEGEL VON DESENBERG.

GEHEIME INSTRUCTIE

Door den vorigen Aartsbisschop van Keulen, Graaf FERDINAND SPIEGEL VON DESENBERG, den 19 Junij 1834 aan de Vicariaten-Generaal gezonden, ten geleide van de Pauselijke Breve van den 25 Maart 1830 en den brief des Kardinaals ALBANI, welke bij die Breve gevoegd was.

I. De Apostolische Stoel heeft de discipline aangaande de gemengde huwelijken, dermate verzacht, dat aan de koninklijke wet des jaars 1825, volgens welke de kinderen in den Godsdienst des vaders opgevoed moeten worden, kan worden voldaan.

II. De Pastoors kunnen niet alleen alles, wat in de Breve van Prus VIII niet uitdrukkelijk verboden, of ter inachtneming voorgeschreven is, practicaal verrigten; maar ook datgene, wat inzonderheid daarin is bepaald, moet, in ieder geval in eenen milderen zin genomen, en verrigt worden.

III. en IV. De Catholijke partij zal enkel door onderrichting en door vermaning voor de vervulling harer plichten, bij de opvoeding der kinderen gewonnen worden. Weshalve ieder geval, met zachtheid moet beoordeeld worden.

V. Van de eischen, tot het doen van beloften, dat alle kinderen in den Catholijken Godsdienst, zullen opgevoed worden, moet geheel worden afgezien.

VI. De *passive assistentie*, die buitengewoon, buiten gebruik en hatelijk is, zal zooveel, als mogelijk is, worden ter zijde gesteld, en slechts aangewend worden, als de Catholijke partij, wanneer zij met zekerheid weet, dat de kinderen in den Evangelischen Godsdienst worden opgevoed, onverschilligheid jegens den Catholijken Godsdienst en jegens de plichten betrekkelijk de opvoeding aan den dag legt. In andere gevallen, waarin zoodanige lichtsinnigheid niet vermoed, of ontschuldigd worden kan, zal de *passive assistentie*, geen plaats hebben; dat is, zal de formele inzegening van het huwelijk, in de kerk voltrokken worden.

VII. Aan de Catholijke kraamvrouwen, zal in gemengde huwelijken, als de kinderen niet Catholijk, maar in de Evangelische belijdenis opgevoed worden, de inzegening nooit geweigerd worden; vermits zoodanige weigering, als censuur te beschouwen is.

Buitendien moet de, bij de Breve gevoegde brief, van Zijne Eminentie den Kardinaal ALBANI, den Pastoors onttrokken en als nietig verklaard worden.

De vier Bisschoppen namelijk van Munster, Paderborn en Trier, hebben den koning van Pruissen schriftelijk beloofd, dat zij na eenige jaren aan de Pastoors volmagt zouden geven, om alle gemengde huwelijken zonder onderscheid, in de kerk in te zegenen.

I N S T R U C T I E

Voor den Geheimraad van het hooge bestuur der provincie Schmedding, betrekkelijk eene onderhandeling met de vier Westelijke Bisschoppen, waarmede hij is belast geworden.

» Ten einde eene formeele breuk te verhoeden en den goede overeenstemming te herstellen, is het onvermijdelijk, dat Mgr. de Aartsbisschop van Keulen, en de Bisschoppen van Trier, Munster en Paderborn, aan den Paus schrijven, ten einde zijnen geest gerust te stellen, die door valsche berigten en kwaadaardige verslagen opgewonden is. Het betreft de toepassing der Breve van 25 Maart 1830, betrekkelijk de gemengde huwelijken, en eene zoo beslissende, als omzigtige en dringende behandeling. Wat de vorm en inhoud der Bisschoppelijke brieven betreft, kan ik u slechts refereren aan den inhoud van het verslag der Legatie II. van 10 Maart des vorigen jaars. Uw last bestaat er dus in, om Mgr. den Aartsbisschop en de Bisschoppen, tot het opstellen te brengen, van zoodanige brieven, door middel van mondelijke onderhandeling en u daarvan het nette afschrift *sub volante*, te doen ter hand stellen. Daar volgens het verslag, naar de officiële stukken van den gezant, de geheime Legatieraad BÜNSEN opgemaakt, het zenden van brieven van dankzegging aan den Paus, coincideert met de vroegere bedoelingen der Heeren Bisschoppen, zult gij, waarschijnlijk groote zwarigheden vinden. Betrekkelijk Mgr. den Aartsbisschop van Keulen, herinnert gij u wel, mijn Heer, dat ik vóór zijne verheffing tot den Aartsbisschoppelijken zetel, inzonderheid zijn gevoelen heb gepolst, betrekkelijk de gemengde huwelijken, door zijne bijzondere aandacht te bepalen, bij de overeenkomst van 19 Junij 1834. (Zie boven.)

» Zijn schriftelijk antwoord (1) is destijds aan Z. M. onderworpen geworden en heeft de overtuiging te weeg gebracht, dat de Prelaat niet strijdig met die overeenkomst handelen zou, maar dat hij integendeel zou trachten de goede harmonie te bevestigen volgens zijne loyale inzichten en gevoelens.

» Wat de reden van overtuiging betreft, die gij, bij de vier Prelaten hierboven vermeld, kunt doen gelden overeenkomstig met uwe zending, verlaat ik mij in dat opzigt, op uwe ervaring en op de nauwkeurige narigten, die gij zult ingewonnen hebben. Zoo het, in die omstandigheid, mogelijk is, door middel van verslagen, uit de Diocesen voortkomende, andere geschillen in de dépêches der Legatie vermeld, te vereffenen, zou dat resultaat des te voordeeliger zijn.

Berlijn den 29 Augustus 1836.

(Geteekend) VON ALTENSTEIN.

Welk een schandelijk weefsel van list en bedrog aan den eenen, en van misdadige rekkelijkheid aan den anderen kant, heeft de eenvoudige opregtheid en Apostolische standvastigheid van den nooit volprezen Aartsbisschop van Keulen verbroken.

(1) Zie ons Nummer van 6 dezer.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . .
 Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn;
 gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
 woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U;
 dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
 ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
 wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
 wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren; bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt franco met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het postkantoor te Antwerpen.

GREGORIUS XVI.

(Naar het Fransch.)

Het is eene geheel en al Christelijke gewoonte, en die vol is van verheven onderrigt, volgens welke de Opperherders, die door de stemmen van het H. Collegie, tot de uitstekende eer der Pauselijke waardigheid geroepen wordende, eenen nieuwen naam aannemen. Zij doet ons begrijpen, dat de Plaatsbekleeder van JESUS CHRISTUS, door zijne verkiezing vreemd wordt, aan zijne eeuw, niet alleen, maar aan zich zelve. Hij is niet meer wat hij daags te voren, wat hij eenige oogenblikken vroeger was, vóór dat de stem van Rome, aan het volk de goede tijding verkondigd had: *Habemus Papam!* Hij heeft, als 't ware een nieuw Doopsel ontvangen; hij voert niet meer den naam van BARNABAS, HANIBAL, MAURO, noch eenigen anderen naam, bij welken hij in den huisselijken kring in dien der gastvrijheid, of der vriendschap, bij de nederige verrigtingen des kloosters, of in het gewoel der tijdelijke zaken genoemd werd. Zoodra als hij genoemd is, legt hij dien naam af; hij neemt den naam

aan van eenen Paus, CLEMENS, PIUS, LEO, of GREGORIUS.

In de gewone echtvereenigingen, behoudt de echtgenoot zijnen naam; maar hier in deze geestelijke vereeniging, die den weduwen-staat der Kerk doet eindigen, verlaat de bruidegom, aan den voet des altaars den naam, dien hij droeg. Waar komt dat van daan? Het is, wijl de mensch verdwijnen moet, om niet anders meer te laten zien dan den Paus, dat is de Vader van het groote Christen-huisgezin, in welks behoeften hij moet voorzien, het is, wijl het hoofd der Kerk geheel en al aan de Kerk moet toebehooren. Dit wordt nog gevoeliger aangeduid, door den bijnaam, dien hij naar het voorbeeld zijner voorzaten, bij den aangenomen naam voeren zal. Overal en altoos, dan zelfs als zijne woorden aan de Christen-wereld wetten zullen geven, zal hij zich de dienaar der dienaren Gods noemen, omdat hij aan Hem gelijken moet, wiens plaats hij bekleedt en die verklaard heeft, dat Hij niet gekomen was om gediend te worden maar om te dienen. De ootmoedigheid, zal dus het beheer van den nieuwen Paus versieren. Bij het gezigt der menigte, die geknielt ligt onder zijne handen, die hij uitstrekt, om te zegenen, zal hij begrijpen, dat hij groot is als Op-

perherder; maar het gevoel zijner zwakheid als mensch, en de verplichting tot eene zelfopoffering, die hem dringt, om zich beneden allen te vernederen, zullen hem onophoudelijk herinnerd worden, zelfs in de uitoefening zijner uitgestrekte magt, door dit formulier van zelfsverloochening, dat geschreven staat aan den voet van zijne Decreten en bezegeld met den ring des visschers.

Wat nog meer is, de naam dien hij aanneemt gekozen zijnde, onder die der Pausen, die hem in het bestuur der Kerk zijn voorgegaan, verbindt hij zich eenigermate voor de geheele Christenheid, om naar de maat zijner krachten en naar de behoefte en omstandigheid der tijden, de deugden, den geduldigen ijver, de werksame voorzigtigheid of de verlichte waakzaamheid dergenen, die denzelven vóór hem gedragen hebben, na te volgen. Die naam wordt, als 't ware het programma zijner geheele regering.

De Opperherder, het voorwerp van den eerbied en de liefde aller Catholijke volken, die tegenwoordig op den Stoel van Petrus gezeten is, heeft zich bestendig getrouw getoond aan den geest, die deze gewoonte bij de aanvaarding der Opperherderlijke waardigheid heeft voorgeschreven. Sedert dat de driedubbele kroon op zijn hoofd geplaatst werd, heeft hij door zijn gedrag herinnerd aan de deugden en aan den even voorzigtigen als onvermoeiden ijver, der Pausen, die den naam van GREGORIUS gevoerd hebben, en die in de jaarboeken des H. Stoels, als 't ware een geslacht van helden vormen. Welke trekken van trefsende gelijkheid, tusschen GREGORIUS XVI, en verscheidene der doorluchtige GREGORIUSSEN van denouden tijd!

De eerste der Pausen van dien naam, hij wien de eeuwen groot hebben genoemd, had vroegtijdig en door zijne diepe verachting van de menschelijke grootheid, het gewone blijk van sterke zielen, het kloosterleven omhelsd. Paus PELAGIUS II, onttrekt hem aan zijne afzondering; hij maakt hem een der zeven Diakenen van de Roomsche Kerk; hij bezigt hem in de bediening der nunciature, hij kiest hem eindelijk tot zijnen Secretaris. In dien post komen de wenschen der geestelijkheid en des volks hem halen, om hem, ondanks den tegenstand zijner zedigheid, op den Pauselijken zetel te verheffen. Hij doet al de hoedanigheden eens grooten Opperherders schitteren. Eene besmettelijke ziekte rigt hare verwoestingen in de stad Rome aan; hij houdt den moed van het volk staande en om hetzelfde aan zijne eigene gebeden te paren, doet hij eene algemeene processie, van welke men meent, dat zij, die nog de *grote Litanien* genoemd worden, haren oorsprong ontleenen. De zaak der *drie Kapittels* ontrust de Kerk; hij roeit tot de laatste kiemen van het schisma uit, hetwelk haar dreigde te verwoesten. Eenige volken van Europa en onder anderen, de *forsche kinderen van Albion*, zijn nog afgodisch; hij zendt hen Missionarissen, die hen binnen den schaapstal des goeden Herders brengen.

De regten van den H. Stoel worden aangevalen; hij handhaaft dezelve met kracht, tegen de patriarchen van *Constantinopel*. Eindelijk, de wereld heeft verlichting noodig, door het Christelijk geweten bestuurd de H. GREGORIUS de *Groote*, stelt eene menigte van geschriften op, in welke de Kerk en de geloovigen onzer dagen, nog bondige en kernachtige onderrichtingen putten.

Maar hoe! is dit niet eeniger mate het leven van GREGORIUS XVI, dat ik hier het leven van GREGORIUS de *Groote* schetsende, verhaald heb? Herinnert u, wat deze was, vóór zijne verheffing op den Pauselijken zetel: brengt u voor den geest, wat hij reeds, gedurende de verloopen jaren van zijne regering, (die God zoo lang make als die van PETRUS) heeft gedaan; hetzij om het rijk der liefde van JESUS CHRISTUS, in de verte uit te breiden, hetzij om den geest der dwaling te stuiten in zijne pogingen, om alles het onderste boven te keeren; hetzij om de bedreigde of gehoonde regten der Kerk te handhaven; hetzij om de geloovigen in te lichten, aangaande het gedrag, dat zij in deze moeilijke tijden te houden hebben, vergelijkt het eene met het andere en oordeelt in hoeverre twee mannen van welke de eene de eerste, en de andere de laatste schakel is van dien keten, die den naam van GREGORIUS draagt, naar elkander gelijken!

GREGORIUS II insgelijks heilig onderscheidde zich door het bestrijden van de onwettige huwelijken en van de noodlottige ketterij der Iconoclasten. — Heeft er niet in dit oogenblik een worstelstrijd van dezelfde soort en tegen soortgelijke vijanden die de zorgvuldigheid van GREGORIUS XVI bezig houden plaats? Voert deze niet insgelijks den strijd voor de onschendbaarheid van de discipline en van het geloof der Kerk? En merkwaardige zaak! even gelijk het vervolgende liberalismus onzer dagen den H. Stoel beschuldigt van de volken tot opstand te roepen, hoewel GREGORIUS XVI de leerstellingen, die daartoe voeren en denzelven wettigen, ten strengste veroordeeld heeft, zoo hebben ook de schismatieke Grieken aan GREGORIUS II verweten dat hij de Romeinen had aangespoord, om tegen Leo den *Isaurier* op te staan, ofschoon hij had medegewerkt, om de kroon op het hoofd van dien vorst te houden, die het leger hem ontnemen wilde. Alzoo dezelfde vijanden, dezelfde ijver en ook dezelfde lasteringen: Ziedaar, wat ons de tweede vergelijking oplevert.

Is aan eenen anderen GREGORIUS, roemvoller gedachtenis, aan GREGORIUS VII, dien heiligen en stoutmoedigen Paus, Europa den zoo noodigen zegepraal niet verschuldigd van het vernuft en van de morele kracht over de materiele en dierlijke kracht, die hetzelfde, meer dan ooit, in eene schandelijke barbaarschheid dreigde te storten? De hervormer van den kalender, die eene hervorming te weegbragt, welke wij tegenwoordig, misschien als zeer gemakkelijk beoordeelen, maar die echter geen der vorsten zou hebben kunnen

tót stand brengen, door de kracht van zijn enkel gezag, die hervormer was immers ook een geleerde Paus, GREGORIUS XIII genaamd, en de naam van dien Paus onafscheidelijk verbonden aan den dienst, dien hij bewezen heeft, behoort zijnen roem tot de laatste eeuwen over te brengen. Die van GREGORIUS XVI, met eene Apostolische energie de principes der moraal, der gerechtigheid en der ware vrijheid verdedigende, tegen de ondernemingen van onderdrukkende gouvernementen; te Rome en overal de cultuur aller wetenschappen, zelfs diergenen, die men ongewijde noemt en van welke een trotsch rationalismus zich een wapen tegen de kerk had gemaakt, aanmoedigende, zal de naam van dien Opperherder niet buiten zijne plaats wezen, als het nageslacht denzelfden naast die, welke ik aangevoerd heb, schrijft.

Eindelijk, even als of de geschiedenis, zich met eene bewonderenswaardige gedweeheid, tot al die vergelijkingen leende heeft de Paus, die het laatst dezen naam heeft gevoerd, vóór hem, dien wij thans met onze liefde omringen, door zijne goedkeuring, het etablissement der hervorming, van de Benedictijnen onder den naam van Congregatie van ST. MAUR bekrachtigd; — en wij hebben nog onlangs die zelfde Congregatie, door GREGORIUS XVI zien herstellen in het land, waar zij eertijds met den luisterrijksten glans schitterde en door hem weder in het spoor gebracht, der nuttige werkzaamheden harer oude leden.

Getrouw aan zijnen naam, welke die van *waakzaamheid* is, heeft GREGORIUS XVI de oogen voor geen der gevaren gesloten, die tegenwoordig de maatschappij der heiligen bedreigen. Van de hoogte des Christen kapitoos heeft hij in de verte, al de vijanden der Katholieke waarheid ontdekt en zijne woorden zijn snel en vermogend, als bliksemstralen uitgeschoten om hunne dwalingen te vernietigen. Men sidert, als men bedenkt, wat *Europa* had kunnen worden, en misschien heden reeds zou geweest zijn als de wachter der Kerk slechts een oogenblik had kunnen sluimeren! God heeft het niet toegelaten; Hij heeft ons eenen Paus gegeven, wiens karakter voor ons tijdvak schijnt gehard te wezen, en dank zij dien Paus, de wereld is nog in rust, ondanks zoo vele elementen van beroerte, die haar ten strijde lokken.

**AANSCHRIJVING VAN DEN PRUISSISCHEN
MINISTER VAN EEREDIENST, VON ALTEN-
STEIN, AAN DEN PRESIDENT DER RHIJN-
PROVINCIE; TER BEANTWOORDING
DER ALLOCUTIE VAN ONZEN HEI-
LIGEN VADER GREGORIUS XVI.**

» Terwijl uwe Exc. de verdere ontwikkeling der tot onzen gemeenschappelijken werkkring behoorende ker-

kelijke aangelegenheden in het Aartsbisdom *Keulen*, ten gevolge van de door de Koninklijke regering te Rome gegeven openingen en van het verslag, door het Domkapittel derwaarts gezonden, omtrent de schorsing zijner ambts-bediening des Aartsbisschops en de aanvaarding van het kerkelijk beheer, door het kapittel, vol vertrouwen op de wijsheid van den Pauselijken Stoel, met mij te gemoet zag, moest het ook bij u de uiterste bevreemding wekken, dat Z. H. de Paus, zonder die openingen en het bericht van het Domkapittel af te wachten, reeds den 10den der vorige maand, in een geheim consistorie der Kardinalen, eene rede over het gebeurde in *Keulen* gehouden heeft, als die, welke onmiddellijk daarna door de openbare bladen is bekend geworden.

» Hoe was het mogelijk, vragen wij ons, uit de onzuivere bron van bijzondere berichten en dagbladen den feitelijken samenhang op te vatten van eene gebeurtenis, begeleid door vele omstandigheden, die haar in het ware licht moeten stellen, zonder eene terechtwijzing of bevestiging af te wachten uit de eenige bron, waaruit dat ware licht zich kon verspreiden? Hoe vermogt zulk eene opvatting der daadzaken zoodanig over het gevoel meester te worden, dat hetzelfde zich uitstortte in eene taal, die veel minder als eene klagt van leedwezen, dan als eene stem van verwijt en beschuldiging tegen eene regering klonk, aan welke het Romeinsche Hof reeds in de vorige eeuw, en vooral sedert het jaar 1814, groot vertrouwen geschonken, en tot op den laatsten tijd bij voorkomende gelegenheden op menigvuldige wijze betoond heeft?

» Gaarne hadden wij die verbolgenheid toegeschreven aan de verrassching, te weeg gebracht door het eenvoudig bericht, dat de Aartsbisschop van *Keulen* in de uitoefening zijner ambts-bediening geschorst was geworden, indien ons niet uit onze onderhandelingen met Rome bekend geweest ware, dat het Pauselijke Hof, naauwkeurig onderrigt van den oorsprong, den aard en de ontwikkeling onzer moeilijkheden met den Aartsbisschop, de thans plaats hebbende crisis als nabij op handen moest te gemoet zien, in zooverre de Aartsbisschop bij zijne aanmatigheden volhardde en de Koninklijke regering niet genegen zijn mogt, de sedert lang gevestigde orde der Monarchie, opzettelijk de betrekking van den Staat tot de Katholieke Kerk en alle daarmede in verband staande hoogst gewichtige belangen, aan die aanmatigheden ten offer te brengen. Aan de mogelijkheid van een zoo treurigen uitslag der sedert de maand Maart met den Aartsbisschop door de koninklijke regering gevoerde onderhandelingen was hier reeds lang gedacht; ook was het Romeinsche Hof reeds in de maand Mei, en ten tweedenmale in de maand Junij, wel is waar op een vertrouwelijke wijze, maar niet te min zeer stellig; en gelijk uit de akten blijkt, niet enkel mondeling, door den koninklijken gezant aldaar, opmerkzaam gemaakt. Welke wending de bedoelde onderhandelingen later, in de maanden Augustus en September genomen hebben, vernam het

gemelde Hof langs eenen weg, waaraan het zelf onbepaald vertrouwen moest schenken.

» Van de aanmatigingen, met welke de Aartsbisschop het onderwerpen en den inhoud van mijne, destijds met hem gehouden, vertrouwelijke briefwisseling, op eene zeer bedenkelijke wijze heeft durven publiek maken, hebben openbare dagbladen, die met geene mindere graagte aan de overzijde, dan aan deze zijde der Alpen gelezen worden, het deelnemend publiek slechts met al te groote dienstvaardigheid onderrigt. Zij deden zulks, niettegenstaande vele andere verdraaijingen der waarheid, toch in zooverre getrouw, als zij geenen lezer daaromtrent in twijfel lieten, dat de Aartsbisschop besloten had, niet voor de uitvoering van den maatregel te wijken, maar integendeel de koninklijke regering *daartoe te dwingen*.

» Op denzelfden dag, waarop de daartoe betrekkelijke instructie aan Uwe Excellentie afgezonden werd namelijk op den 15 November, ontving de toenmalige koninklijke zaakgelastigde te Rome den last om het Romeinsche Hof onverwijld vertrouwelijk te onderrigten van het besluit van Zijne Majesteit den Koning. *Vroeger* kon zulks niet geschieden omdat de definitieve vaststelling van het Koninklijk besluit eerst kort te voren had plaats gehad, en wel nadat men, door de ontvangst der verklaring, waarmede de Aartsbisschop mijnen bekenden brief van 26 October, op den 31 dier maand beantwoorde, alle hoop had moeten opgeven, dat hij de door de landswetten getrokken en doorgeenen anderen bisschop der Monarchie overschreden grenslijn zijner ambtsbevoegdheid niet langer miskennen zou. Evenmin kon evenwel ook de uitvoering van den maatregel langer verschoven worden, opdat in allen gevallen het bericht van het genomen koninklijk besluit nog voor de ten uitvoer legging te Rome zou kunnen aankomen, vermits na de gebeurtenissen, welke de bovengemelde openbaarmaking van mijne vertrouwelijke briefwisseling met den Aartsbisschop ten gevolge had, in het belang der openbare orde geen oogenblik te verliezen was.

» Zoodra nu de koninklijke zaakgelastigde de op 15 November aan hem afgezondene, en den 30 dier maand te Rome aangekomen dépêche ontvangen had, haastte hij zich aan het Pauselijke Hof de hem voorgeschrevene vertrouwelijke mededeeling te doen. Toen eenige dagen later, reeds den 4 December bijzondere brieven en openbare dagbladen te Rome verspreidden, dat de maatregel, waarvan de vaststelling door den koninklijken zaakgelastigde bekend gemaakt was, werkelijk zijne uitvoering erlangd had, was die zaakgelastigde nog niet in staat de eigenlijke toedragt in het ware licht te stellen, en onwaarheden te bestrijden, gelijk die, dat de Aartsbisschop met groot vertoon van militaire magt uit zijnen zetel verdreven was. Alvorens hij de, tot dat einde, onmiddellijk na de uitvoering van het koninklijk besluit aan hem afgezonden instructien kon ontvangen hebben, moesten de onmiddellijk van den Rhijn over de Alpen gezondene bijzondere

berigten aldaar ontvangen zijn. Intusschen uitte de koninklijke zaakgelastigde, in de zekere verwachting en onder het daarop steunende voorbehoud van nadere mededeelingen, jegens het Romeinsche Hof vertrouwelijk den dringenden wensch, dat hetzelfde zoolang, tot dat het die mededeeling en het bericht van het Keulsche Domkapittel over den tegen den Aartsbisschop genomen maatregel zou ontvangen hebben, en dus in allen gevallen slechts voor korten tijd, zijn oordeel over deze zaak mogt opschorten of althans niet openbaar maken.

» Niet minder wordt onze bevreesding geregtvaardigd, bij de beschouwing van het in de Allocutie uitgesproken oordeel over onze handelwijze zelve.

» De maatregel, tegen den Aartsbisschop, wordt daarin toegeschreven aan zijnen tegenstand met opzigt tot de behandeling der gemengde huwelijken, *als eenigen grond en oorzaak daarvan*. Intusschen weet het Romeinsche Hof uit vele andere klagten tegen den Aartsbisschop, met name bij gelegenheid van het vaststellen der 18 theses en van zijne handelwijs omtrent de hoogleeraren te Bonn, dat de, aan geene minnelijke vertoogen toegeevende algemeene aanmatiging van een met de grondwetten der Monarchie onbestaanbaar kerkelijk gezag, welke zich ten opzichte der gemengde huwelijken slechts nog stilliger, en te gelijk met de verbreking van eene gedane belofte, geopenbaard heeft, de reden is, waarom eindelijk aan de uitoefening der ambtsverrigtingen van den Aartsbisschop een perk heeft moeten gezet worden.

» Maar hetgeen in de Allocutie gezegd wordt over den oorsprong der praxis, omtrent de gemengde huwelijken in de westelijke provinciën, moet ons gevoel van verbazing tot de hoogste verontwaardiging doen klimmen. Welke onbezonnenheid, welke vermetelheid ligt er in het verwijt, dat deze praxis haren oorsprong alleen te danken heeft aan de bedriegelijke handelwijze, of, gelijk op eene andere plaats gezegd wordt, aan den aandrang van het wereldlijke gezag? Kent men aan gene zijde der Alpen zoo weinig de regering van eenen Koning, die gedurende 40 jaren slechts de uitdrukking geweest is van zuivere waarheid, bescheiden gematigdheid en naauwgezette regtvaardigheid? Terwijl onbepaalde lof toegezwaaid en de krans aller deugden toegekend wordt aan eenen Prelaat, die, hoe weinig men overigens zijn privaat karakter wil aanranden, in den kring, waarin hij werkzaam was, tot bittere klagten aanleiding heeft gegeven over ontoegankelijkheid, onvriendelijkheid, hartsogtelijkheid ergdenkendheid; die niet geschroomd heeft, het door eene uitdrukkelijke belofte verkregen koninklijke vertrouwen te misleiden, en zich boven de wetten en verordeningen des lands te plaatsen, — dacht men er niet aan, dat de waardige Bisschoppen, die de belangen hunner kerk niet meenden te benadeelen, wanneer zij als vromen en wijzen de eendragt met den staat trachtten te bewaren, door dat verwijt tevens bestempeld werden als lieden, die zich in de

valstrikken van het wereldlijk gezag hadden laten vangen, of lafhartig aan deszelfs vorderingen de regten hunner kerk ten offer gebracht hadden? Was het niet dezelfde, uit den aard der betrekkingen van eene gemengde bevolking voortvloeiende behoefte, welke de Bisschoppen der westelijke provinciën zich met wenschen tot den Pauselijken Stoel had doen kennen, en welke hen later, toen op hunnen wensch door het Breve van 25 Maart 1836 geantwoord was, aanzette om zich over de praktische toepassing van het stuk, onder inachtneming der lands-wetten met de staatsregering te verstaan? Berust deze overeenkomst, — die, wat het resultaat betreft, reeds vervat is in de bekende in 1834 aan de vicarissen-generaal gezonden instructie — op iets anders, dan op hetgeen sedert eene eeuw en reeds sedert langer, ongestoord in vele Duitsche landen bij de behandeling der gemengde huwelijken beschouwd wordt als de zachtere leer? Konde de uitvaardiging dier instructie daardoor tot eene klacht van den kant des Romeinschen Hofes aanleiding geven, dat zij een gedeelte uitmaakte eener overeenkomst, welke op den 19 Junij 1834 door den Aartsbisschop, graaf von SPIEGEL, met de staatsregering gesloten is, en tot welke later de overige bisschoppen der westelijke provinciën zijn toegetreden? Het gold immers de vereëning van de belangen des Staats met die der Kerk! Of was het eene beleediging, dat deze instructie niet terstond aan Rome medegedeeld werd? De Aartsbisschop, graaf von SPIEGEL, wilde afwachten: of en in hoeverre bij de uitvoering der in de instructie vervatte voorschriften, gedurende het eerste jaar van hare toepassing, de ondervinding hare praktische waarde en verdere gepastheid zou bevestigen, om alsdan op grond dier ondervinding met zijne Suffraganen een verslag aan den Pauselijken Stoel te kunnen doen. Dat zijn dood de uitvoering van dit voornemen verhinderd heeft, was te meer te bejammeren, daar vervolgens de instructie voor de vicarissen-generaal niet op den gewonen officiëlen weg en vergezeld van ophelderende aanmerkingen der bisschoppen, en ook niet in hare waarde, maar door belangrijke uitlatingen, bijvoegingen en andere veranderingen, misvormde gedaante langs bijzondere wegen ter kennis van het Romeinsche Hof gebracht werd. Het is zoo, dat dit Hof den daardoor bij hetzelfde te weeg gebragten indruk en zijne afkeuring, bij eene vertrouwelijke nota van Maart 1836 voor den Koninklijken gezant niet verborgen heeft. In de antwoords-nota, waarvan in de Allocutie gezegd wordt, dat zij de klachten als ongegrond deed voorkomen, heeft intusschen de Koninklijke gezant aange-toond, dat het document, waarop de klacht berustte, vervalscht was, en beriep zich, vermits de regtvaardiging van den inhoud der ware instructie de zaak der daarbij belanghebbende bisschoppen was, op de door dezen deswege aan den Pauselijke Stoel te zenden berigten.

• Dergelijke berigten zijn ook later in de maanden September en October niet alleen door de bisschoppen

van Paderborn, Munster en Trier, maar ook door den inmiddels op den Aartsbisschoppelijken zetel van Keulen verheven Vrijheer DROSTE zu Vischering naar Rome gezonden; zij lagen voor het Romeinsche Hof open, hetwelk alsnu, ofschoon van de inzigten en de handelwijze van al de daarin betrokken prelaten onderrigt, evenwel *hieruit* nog geene aanleiding nam, om jegens den Koninklijken gezant, toen hij de inzending der zoo gewigtige berigten met eene nota begeleidde, op de bewuste klacht terug te komen. Waarom werd omtrent deze berigten en de begeleidende nota in de Allocutie van den 10den der vorige maand een volstrekt stilzwijgen bewaard? Eerst ten gevolge van een tweede, niet op den wettigen weg te Rome aankomen berigt van den overleden Bisschop van Trier, hetwelk deze, zes weken na de afzending van zijn eerste vroeger vermelde berigt, weinige oogenblikken voor zijn dood onderteekend heeft, herhaalde het Romeinsche Hof deszelfs klachten over de meergemelde instructie. Indien al de overleden Bisschop van Trier zijne, bij helder bewustzijn en met volle vrijheid van gemoed in het eerste berigt uitgesproken denkwijze en overtuiging, eenige weken later in een veranderden toestand gewijzigd heeft, dan kon toch de Koninklijke gezant, toen de kardinaal staatssecretaris hem het tweede bedoelde berigt deed toekomen, om het aan Z. M. den Koning voor te leggen, van deze gelegenheid gebruik maken, om in zijne antwoordsnota van 14 Februarij 1837 het pauselijke Hof te doen opmerken, dat ook dit tweede stuk de door hem, gezant, gedane mededeeling over den oorspong der instuctie en hare aanneming door de bisschoppen, bevestigde. Het tweede berigt des overleden bisschops werd vervolgens ter kennis van Z. M. den Koning gebracht. Hoogstdezelve kon echter daarin te minder aanleiding vinden, om, in strijd met deszelfs lang genomen besluit dienaangaande, in nieuwe onderhandeling over de gemengde huwelijken te treden, daar Hoogstdezelve dat besluit reeds in Januarij 1837 aan het Romeinsche Hof had laten kenbaar maken, en de volharding bij die verklaring, uit het sedert in acht genomen stilzwijgen van den Koninklijken gezant op dit punt, aan het Romeinsche Hof niet twijfelachtig kon wezen, waarom dan ook hetzelfde geene reden had voor de in de Allocutie van den 10den December uitgesproken verwachting van een nader antwoord van deze zijde.

• Wat moet eindelijk de in de Allocutie voorkomende verklaring beteekenen, volgens welke iedere handelwijze [praxis] met opzigt tot de gemengde huwelijken, die met den wezenlijken zin der Breve van Pius VIII, van den 25sten Maart 1830, strijdig is, afgekeurd wordt. De in deze zaak betrokken Bisschoppen waren, toen de bekende instructie over de toepassing der Breve aan de vicarissen-generaal werd afgezonden, verre er van verwijderd, om tegen den geest der Breve te handelen; zij trachtten den inhoud van dat stuk slechts, onder het in het oog houden der landswetten, zoo veel mogelijk met de van

oudsher in de overige deelen der Monarchie gevolgdde handelwijze in overeenstemming te brengen. Kan men nu aan de Bisschoppen het verwijt doen, dat zij hierbij te ver gegaan zijn, nadat zelfs in de Allocutie verzekerd wordt, dat de Breve de toegeeflijkheid tot de *verstmogelijke* grenzen, buiten welke niets meer toegestaan kan worden, heeft uitgestrekt, en dat juist daarom Pius VIII slechts met moeite tot het uitvaardigen daarvan is overgegaan? Hieruit volgt toch, dat de Breve ten minste *iets* toestaat, wat vroeger niet toegegeven is geworden; zij moet *meer* bevatten dan de Benedictijnsche bepalingen van 4 November 1741 en van 29 Junij 1743, voor *Holland en Polen*. Waar echter zou dit *meerdere* te vinden zijn; waar bleef zelfs datgene, wat men volgens de van oudsher in de overige deelen der Pruisische Monarchie en in andere Duitsche landen gevolgdde handelwijze zonder stoornis of tegenspraak bezit, als de meermalen vermelde instructie aan de vicarissen-generaal met den waren geest van de Breve niet te vereenigen ware?

» Des te zorgvuldiger heeft de Koninklijke regering voor het in stand houden der vroeger met opzigt tot de vermengde huwelijken gevolgdde handelwijze moeten waken. Zij bezit voor zich zelve de overtuiging van daardoor evenmin inbreuken op de regten der Katholijke Kerk te maken, die door hare ijverige zorg en medewerking, met name ook in de *Rhijn-provincie* weder is opgebouwd, als dit over het algemeen van hare zijde geschiedt, als zij hare eigene regten tegen hierarchieke aanmatigingen handhaaft. Zij kan zich, evenmin als eenige andere regering, van deze hare overtuiging laten afbrengen door klagten over aanranding van de vrijheid der kerk, als eene aanmatiging wordt te keer gegaan; over het minachten der bisschoppelijke waardigheid, als een tegenstreven jegens de Overheid wordt gestremd; over willekeurige inbreuken op het Pauselijk gezag, als van oudsher gevestigde regten der wereldlijke magt uitgeoefend; over vernietiging van de regten der Kerk en des Pauselijken Stoels, als wordt afgekeerd, wat met de grondbeginselen der Monarchie niet is overeen te brengen. Slechts wanneer zij zorgt, dat het gezag van den Staat en van de Kerk binnen de vroegere grenzen zich bewegen, heeft zij de zekerheid, dat zoodanig eene orde van zaken wordt in stand gehouden, onder welke de kerk zelve alleen bestaan en bloeijen kan.

» Gaarne geven wij ons aan de hoop over, dat de plaats der opgewondene gevoeligheid, die in de Allocutie doorstraalt, weder door de wijsheid moge worden ingenomen, die anders het Hof van *Rome* kenmerkt. — Of zou het aan de onheilweekende partij, die, met misdadige ijver, haar altaar, zoo dit anders niet geschieden kan, door de vernedeeing, ja door het omverstootten der troonen tracht te verheffen; zou het aan de partij, die den tegenstand van den Aartsbisschop van *Keulen* zoo lang gevoed en aangevuurd heeft, totdat eene voor hem noodlottige uitkomst het gevolg daarvan moest zijn, en die thans, nu die uit-

komst daar is, door onophoudelijke logens en lasteringen, zich dezelve ten nutte maakt, — ook nog gelukken, om door haren verduisterenden damp het helderziende oog van het Pauselijke Hof te benevelen? Wij willen omtrent deze bezorgdheid ons zelve het zwijgen opleggen.

» Maar wat ook de toekomst baren moge, de Koninklijke regering, die tegenover geestdrijvende haat, liefde en welwillendheid koestert, maar zich ook omgord ziet met het zwaard, dat aan de Overheid als dienaarssse van God, en als eene wreekster tot straf van hem, die kwaad doet, is toevertrouwd, zal hare baan met vasten, onafgewenden tred vervolgen, haar onwankelbaar vertrouwen vestigende op haar goed regt, op de wijsheid der Bisschoppen, het helder inzicht van eene beschaafde geestelijkheid en het gezond verstand van een getrouw volk.

(Get.) VON ALTENSTEIN.”

Wij zullen in een volgend Nummer, onze aanmerkingen op dit stuk mededeelen.

RETRACTATIE DER BISSCHOPPEN VAN MUNSTER EN PADERBORN.

De gewichtigste gebeurtenis, welke in deze oogeblikken kon voorvallen; die, door de Katholijken van alle landen, vurig van den hemel is afgesmeekt, heeft werkelijk plaats gehad! De BISSCHOPPEN VAN MUNSTER EN PADERBORN, HEBBEN DEN 3 JANUARIJ DE RETRACTATIE HUNNER TOETREDING TOT DE BERUCHTE BERLIJNSCHE OVEREENKOMST (1) EN HUNNE ONDERTEEEKING VAN DEZELVE AAN DE PRUISISCHE REGERING GEZONDEN.

Ziedaar dan het geheele gebouw door list, bedrog, kuiperij en laagheid, na vele jaren arbeids, in het duister opgetrokken, op eenmaal ingestort. Ziedaar al de plannen eener sluwe zoogenaamde staatkunde, door magt ondersteund, en door de duisternis des geheims omsluijerd, ontdekt, verijld en vernietigd! Ziedaar de verwachtingen eens magtigen Monarchs, om Catholicismus en Protestantismus te vermengen, zoo als hij bereids Lutheranismus en Calvinismus vermengd had en waarin hij reeds meende aanvankelijk te zijn geslaagd, voor altoos te leur gesteld, door den apostolischen moed van eenen zwakken weêrloozen grjsaard!

O, Voorzienigheid! Wat zijn de plannen der menschen, wat de ontwerpen van de magtigen der aarde, als zij met uwe heilige oogmerken strijden! Slechts weinige jaren geleden, meende de Pruisische regering haar doel te hebben bereikt: de vorige Aartsbisschop van *Keulen*, had zich verlaagd om haar werktuig te

(1) Zie het Bijvoegsel van ons vorig N.º

wezen, en zijne medebroeders in het episcopaat, tot misdadige toegevendheid te verleiden; drie Catholijke Bisschoppen waren zwak genoeg, om in de voetstapen van hunnen hoofdschen Aartsbisschop te treden.... Maar de Almagtige roept dien Aartsbisschop uit het leven, om aan den eeuwigen Opperherder rekenschap te geven van *het bestuur der kudde, over welke de H. Geest hem tot opziener gesteld had* . . . . , en plaatst op den Aartsbisschoppelijken zetel eenen man, wiens eenvoudige godsvrucht en kinderlijke opregtheid door de leiding der Voorzienigheid, de oorzaak worden dat de belagers der Kerk, in de strikken gevangen worden, die zij voor den man Gods gespannen hadden! Na alles te hebben toegegeven, wat hij, volgens zijnen plicht, met mogelijkheid toegeven kon, zegt hij met eenvoudige opregtheid, *ik ga niet verder!*

Een der zwakke Bisschoppen ontvangt, op zijn doodbed, de genade, om zijnen misstap in te zien, te betreuren en te herstellen! Hij herroept alles, wat hij, uit zwakheid en menschenvrees heeft gedaan, en zendt aan den Herder der Herderen al die stukken en bescheiden die men met zooveel listige zorgvuldigheid, voor hem verborgen had gehouden. De Opperherder, doorgrondt het geheele ontwerp van list en bedrog, en alle pogingen, om hem te misleiden, of vrees aan te jagen, zijn vruchteloos! Hij veroordeelt wat hij veroordeelen moest; hij geeft openlijk voor de geheele wereld aan zijnen moedigen broeder den lof dien hij verdient, en sterkt hem daardoor naar het bevel des Heeren. Maar ook zijne zwakke broeders, wier gedrag hij genoodzaakt was, te laken, worden door hem versterkt. . . . Zij hebben naauwelijks de woorden des Opvolgers van PETRUS gehoord, of zij erkennen hunnen misslag en zeggen niet alleen: *Wij gaan niet verder; maar; wij keeren terug: wij herroepen alles*, wat wij uit menschenlijke zwakheid tegen onze pligten gedaan hebben! De vreugde en dankbaarheid welke die terug-tred bij alle welkenkende Catholijken, in de *Rhijn-Provincien* zal te weeg brengen, laat zich ligtelijk begrijpen; de getrouwe Priesters zullen er door bemoedigd worden, om hunne pligten met standvastigheid te blijven vervullen; de afgedwaalden en trouweloozen, zullen naar het voorbeeld hunner Bisschoppen, tot de waarheid en tot hunnen plicht terug keeren; of voorwerpen van algemeene verachting worden. . . . !

En in welk een tijdstip heeft de Retractatie der beide Bisschoppen plaats? Juist in hetzelfde oogenblik, waarin VON ALTENSTEIN, in zijn antwoord op de Allocutie, ten einde den Aartsbisschop nog meer te bezwaren, op het gedrag der andere Bisschoppen zich beroept; en hierdoor ziet hij de spil, waarop zijn geheele antwoord draait, verbrijzeld en vernield!

Alle veinzerij, list en bedrog, zijn voortaan vruchteloos! Geheel *Europa* is bekend met het fijn gesponnen weefsel van kwade trouw en misleiding; het Pruisisch Ministerie is voor de geheele wereld ten toon gesteld! Regtvaardige God! hoe ondoorgroendelijk zijn

uwe wegen! Heilige Apostolische Stoel! wat zou er van den Godsdienst, wat van de wereld zonder u worden!

KEULSCHE BERIGTEN.

In eenen particulieren brief uit *Keulen* wordt het volgende gemeld: » De Kapellaan MICHELIS is thans naar *Spandaw* overgebracht. De carnaval zal dit jaar stil zijn, de hoofdaanleggers hebben zich aan het comité onttrokken, zij wilden geen en andere vermakelijkheden hebben, om hunne deelneming in de zaak des Aartsbisschops te betuigen. — De Protestanten doen al wat in hun vermogen is, om denzelven luisterrijk te doen zijn. De Regering heeft 800 Thaler gezonden, om bij die gelegenheid onder het volk rond te deelen, ten einde het zich lustig zoude maken; — welke uitdeeling vroeger nimmer heeft plaats gehad. »

De Pruisische *Zeitungen* gaan ondanks die stemming der geesten voort, in het verzekeren dat de carnaval, dit jaar *luisterrijk* zijn zal. Men mag dus vooronderstellen, dat de Pruisische ambtenaren en andere Protestanten, van hunnen kant, dapper carnaval zullen houden: een onvoorzigtige dwaasheid te meer, bij de tegenwoordige gisting. — Wij hopen intuschen, dat de goede Catholijken, te *Keulen* en elders, zich daarbij bedaard houden en zich geenerlei beledigingen veroorloven zullen.

CIRCULAIRE VAN HET BELGIESCHE PISCOPAAT.

DE AARTSBISSCHOP EN DE BISSCHOPPEN VAN *BELGIË*
AAN DE HEEREN PASTOORS HUNNER DIOCESEN.

Mijne Heeren!

Wij hebben met smart vernomen, dat er onder de geloovigen, die aan onze Herderlijke zorg zijn toevertrouwd, gevonden worden, die meenen dat zij, zonder hunne conscientie te kwetsen, zich in de genootschappen der vrijmetselaars kunnen laten aannemen, en hunne vergaderingen kunnen bijwonen.

Daar het onze plicht is te verhoeden, dat eene dwaling, die zoo schadelijk is voor de zaligheid der zielen, zich niet verbreide, verzoeken wij u, mijne Heeren, om, door de afkondiging onzer Circulaire van den predikstoel ter kennisse uwer parochianen te brengen, dat de vrijmetselaars-genootschappen, die in onze diocesen bestaan, onder welke benaming het ook zij,

onder de nitdrukkelijke verbods-bepalingen en de veroordeelingen vallen, welke zijn uitgevaardigd door de Opperherders. Waaruit volgt, dat het gestrengelijk verboden is, daaraan deel te nemen of, dezelve op eenigerlei wijze te begunstigen, en dat zij, die het doen, onwaardig zijn om de absolutie te ontvangen, zoo lang als zij er niet opregtelijk afstand van hebben gedaan.

Gij zelve, mijne Heeren zult voortgaan met dit principe voor onveranderlijken regel te houden van uw gedrag, in de verrigtingen uwer heilige Bediening. Gij zult met voorzigtigheid, gebruik maken van de gelegenheden, welke die verrigtingen u zullen opleveren, om diegenen uwer parochianen, die het ongeluk hebben gehad, van deel te nemen aan die onwetige genootschappen, nadrukkelijk te vermanen, en zelfs uit onzen naam te smeeken, dat zij haastig terug keeren: gij zult hen zeggen, dat niets hen ontslaan kan van het gehoorzamen aan de stem van hunnen Herder, van hunnen Bisschop en vooral aan die van den Opperherder, het Opperhoofd der Kerk van JESUS CHRISTUS, aan wiens uitspraken men zich moet onderwerpen, in alles, wat de zaligheid betreft, als men een echt Christen zijn wil: want *hij die de Kerk niet hoort*, zegt de Zaligmaker, *moet als een Heiden en Tollenaar beschouwd worden.* MATTH. XVIII. 17.

Ontvangt, mijne Heeren, de verzekering onzer oprechte genegenheid.

Gegeven in December 1837.

- † ENGELBERT, Aartsbisschop van *Mechelen*.
- † CORNELIUS, Bisschop van *Luik*.
- † FRANCISCUS, Bisschop van *Brugge*.
- † CASPAR-JOS., Bisschop van *Doornik*.
- † NICOLAAS JOSEPH, Bisschop van *Namen*.

Voor Mgr. den Bisschop van *Gent*.

G. DE SMET, Vic. Gen.

L. SONNEVILLE, Vic. Gen.

Uit soortgelijke documenten laat het zich gemakkelijk begrijpen, waar hen, die niet ophouden, over de *heerschzucht, onverdraagzaamheid en domheid* der Belgische Geestelijkheid te schreeuwen, de schoen wringt. — Waar de Bisschoppen getrouw zijn aan hunne Herderlijke pligten, en de Christenen de stem hunner Herders hooren, zijn alle pogingen van den geest der dwaling en des ongeloofs, om zich aanhang te verschaffen, vruchteloos!

Men heeft, om zich te wreken, in de Brusselsche comedie *le Tartuffe* gespeeld, en om den indruk der Circulaire te verminderen, deelen de Belgische Loges brandstoffen uit, aan de behoeftigen.

De liberale Belgische bladen, maken eenen verbaazenden ophef, van deze, bij uitstek gematigde Circu-

laire; als of de Bisschoppen niet hetzelfde regt hadden, om de Catholijken aan de pligten van hun geloof te herinneren en te waarschuwen, tegen alles wat daarmede strijdt, als de bestuurders der Loges, om de voorschriften hunner broederschap, te doen naleven. De Bisschoppen verlangen geene vervolging tegen de vrijmetselaars; zij maken op niemands vrijheid eenigen inbreuk; zij zeggen enkel, wat de Catholijke Kerk altoos gezegd heeft: men kan niet gelijktijdig Catholijk en vrijmetselaar wezen!

Le Courier de la Meuse heeft in de N.^{os} van 19, 20, 21 en 24 Januarij, met kalmte en waardigheid op eenige aantijgingen der liberale bladen geantwoord, en juist uit hunne artikelen, onwederlegbaar aange-toond, hoe gevaarlijk hunne pogingen voor den Catholijken Godsdienst in *België* zoude kunnen worden, als de Catholijken er niet tegen gewaarschuwd werden. Alleen de overvloed van stof verhindert ons het mededeelen dier belangrijke artikelen.

** Bij de Kunsthandelaars FRANS BUFFA EN ZONEN, *Kalverstraat*, hoek van de *Gapersteeg*, N.º 221 te *Amsterdam*, wordt uitgegeven het welgelijkt PORTRET van den Hoogwaard en Welgeboren Heer CORNELIUS LUDOVICUS Baron van *Wijckerslooth*, Heer van *Schalkwijk*, Bisschop van *Curium*, naar de originele schilderij van den Heer CH. VAN BEVEREN, geteekend en op staal gegraveerd door den Heer H. W. COUWENBERG, gepensioneerd door Z. M. den Koning der *Nederlanden*.

** Bij J. R. VAN DIEREN, Boekdrukker en Boekverkooper te *Grave*, is van de pers gekomen en aan zijne Correspondenten verzonden:

LORENZO, eene Geschiedenis uit de tijden van MARIA STUART, Koningin van *Schotland*; door J. WITZ, enz. Met een *Voorwoord* van den Heer J. G. LESAGE TEN BROEK.

Het werkje is op velijn papier in gr. 12.mo gedrukt en met eenen gelithographieerden titel en vignet versierd.

Prijs ingenaaid . . . . . f 1-40.

— in carton en Engelsch linnen, met vergulden rugtitel . . . . . 1-60.

Dit werkje, hetwelk zoo wel in *Duitschland* als in *Frankrijk* en elders, algemeenen bijval heeft gevonden, schetst den heilzamen invloed van het Catholicismus, in deze belangrijke Geschiedenis, op de treffendste wijze, en is geschikt voor Lezers uit alle standen.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn, gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt *franco* met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het postkantoor te Antwerpen.

KERKELIJK REGT EN STAATSREGT.

(Vervolg van bl. 21.)

Doch laat ons zien, wat de heer GROEN zegt, betrekkelijk het betoog: dat de *Protestantsche vorsten altijd en overal het regt van suprematie over de Protestantsche Kerk hebben uitgeoefend.*

- » II. Wat is nu zijne leer?
- » De volstreckte suprematie van den Staat over de (Protestantsche) Kerk, dat is de stelling, die hij onderneemt te bewijzen.
- » Die suprematie, zegt hij, is het Protestantsche stelsel, dat overal is erkend, dat vervolgd werd in de Republiek der Vereenigde Provinciën en in onze dagen voortgezet in het koninkrijk der Nederlanden.
- » In plaats van te bewijzen bevestigt men. Laat ons echter zien, welken zin men hecht, aan die overal erkende suprematie.
- » Iedere vereeniging tot de uitoefening van eenen kerkelijk-ken Eredienst, is onderworpen aan de autorisatie van het Gouvernement, en de Souverein is onbetwistbaar het hoofd van het geautoriseerde genootschap. Het tijdelijk gezag, is, in al de kracht van het woord, het hoofd van het Godsdiensngenootschap."
- » Het Protestantsch systema is het Evangelische systema. Waar heeft het Evangelie, 't welk aan Cesar slechts geeft,

wat aan Cesar toekomt, soortgelijke aanmatigingen gewettigd?"

Wij moeten de stelling: *het Protestantsche systema is het systema van het Evangelie*, ronduit en krachtdadig tegenspreken. Het Evangelische systema is: dat alle volken door een Apostolaat, aan 't welk den onfeilbaren geest der waarheid door den God-Mensch is beloofd, om met en in hetzelve te blijven tot in eeuwigheid; waaraan Hij met de woorden: » Gelijk de Vader mij gezonden heeft, zoo zend ik » ulieden." Eene goddelijke zending heeft gegeven; aan 't welk Hij de magt verleende om te binden of te ontbinden op aarde en de zonden te vergeven of op te houden, met verzekering dat dit alles in den Hemel gelden zal: met bijvoeging van de plegtige uitspraak: wie u hoort, die hoort mij: wie u veracht, die veracht mij; en wie mij veracht, die veracht dengenen die mij gezonden heeft: wie de Kerk niet hoort, zij u als een Heiden en Tollenaar; dat zeg ik alle volken, door dat Apostolaat, moeten onderwezen worden, en van hetzelve alles leeren onderhouden wat JESUS CHRISTUS zelf alleen aan dat Apostolaat bevolen had; en dat niet in het Evangelie wordt

uitgedrukt. — Maar het Protestantsche systema was, dat de opvolgers in het Apostolaat, dier eerste Apostelen in gruwelijke dwalingen in bijgeloof en afgoderij vervallen, en van de waarheid *afgefallen* waren; dat het Opperhoofd van het Apostolaat, de ware wezenlijke *Antichrist* was enz.; dat niet de oude Apostolische onderwijzende Kerk, maar de Bijbel, dien zij, om des te meer ingang bij de ligtgeloovige en onkundige menigte te vinden: *Gods woord* noemden, de eenige gids op den weg des levens, de eenige kenbron der waarheid, de eenige regel voor geloof en zeden zij; voor welks systema, in het Evangelie, geen schijn van grond te vinden is; zoo min als voor het suprematie-stelsel.

» Het Protestantsche systema is het systema der Hervormers. Het systema der Hervorming is gehoorzaamheid in alles en voor allen aan het woord Gods. Het Evangelie te verkondigen is de plicht der Kerk; haar tot dat einde te beschermen is de plicht van den Souverein: wat voorzeker zeer bestaanbaar is met de waarborgen tegen den clericalen geest en met onderwerping van alle onderdanen aan de wettige Overheden."

Het Protestantsch systema is het systema der Hervormers zeer juist; maar het systema der Hervormers was, dat elk hunner het regt had, om, elk op zijne wijze, eene Kerk te hervormen, die hen daartoe noch geroepen, noch gezonden, noch gemagtigd had; en hoe kan men dan, volgens het *systema der Hervormers*, in anderen wraken, dat zij zulks op hunne beurt doen. *Het systema der Hervorming was, gehoorzaamheid in alles en voor allen gehoorzaamheid aan het woord Gods.* Waarlijk niets beduidende woorden! De menigte moest op het woord der Hervormers zich verlaten en gelooven dat de *vertaling* van het boek, dat zij *Gods woord* noemden, wezenlijk *Gods woord* was: bewijzen konden zij het niet anders dan door de overlevering en canons der Catholijke Kerk, die zij als *menschelijke inzettingen* en *menschelijke vonden verwierpen*; de gehoorzaamheid, die zij vorderden, was niet aan *Gods woord*, maar aan den zin dien zij er aan gaven, en dien de Kerk ernooit aan gegeven had. De heer GROEN zou dus moeten bewijzen, dat de Hervormers een *uitsluitend regt* hadden, om zoo te handelen: of erkennen, dat hetgene, wat *volgens het systema der Hervormers* in de XVI^{de} eeuw aan hen geoorloofd was, ook in de XIX^{de} eeuw aan anderen geoorloofd is. *Het Evangelie te verkondigen is de plicht der Kerk; haar tot dat einde te beschermen is de plicht van den Souverein.* Wat verstaat de heer GROEN hier door de Kerk? De oude Protestantsche Bijbelvertalers hebben immers het woord *ἐκκλησία* door: *gemeente* vertaald; en dus zou die plicht eigenlijk op de *geheele gemeente* rusten; die dan het regt zou moeten hebben, om dit, naar welgeval, tot al hare leden uit te strekken, of daartoe bijzondere personen te verkiezen: dit strookt ook met het Gereformeerde formulier der bevestiging van predikanten, welke, bij die gelegenheid, moeten verklaren de overtuiging te bezitten, *dat ze door de gemeente en, mitsdien, door God zelve, geroepen zijn.* Doch waar spreekt het Evangelie van zulk een

roepen van de gemeente! Waar legt het den souverein den plicht op, om zoodanige Evangelie verkondiging te beschermen? Wel wordt dit in art. XXXVI der *Gereformeerde Geloofsbelijdenis* gedaan; wel beweert men, dat die belijdenis in alles gegrond is op een overeenstemt met Gods woord; maar dat beteekent niets: het moet bewezen worden. *Wat voorzeker zeer bestaanbaar is, met de waarborgen tegen den clericalen geest en met de onderwerping van alle onderdanen aan de wettige overheden.* Wat kan, volgens het Protestantsch systema, wat, volgens het systema van den Hervormer CALVIN, 't welk de *gelijkheid van alle leeraars* heeft ingevoerd, waarborgen tegen den clericalen geest opleveren? Wat anders dan de *suprematie van den souverein*? Van den aanvang der voormalige republiek af, hebben de staten, door *tusschenkomst van hun gezag*, den clericalen geest van het Protestantismus moeten beteugelen. Ook van zoodanige maatregelen spreekt het Evangelie geen woord; terwijl de *gelijkheid van alle leeraars*, lijnregt met hetzelfde strijdt. En van welken aard is de gehoorzaamheid van alle onderdanen aan de overheden, als men hen het regt toe staat, om te onderzoeken en te beoordeelen of die overheden wel *wettig* zijn? De Protestanten, de Nederlandsche Protestanten vooral, zijn wel genoodzaakt de toevlugt te nemen tot het maken van die bepaling om het *opvatten der wapenen*, door de eerste aanhangers der Hervorming tegen hunne vorsten; en vooral de ergerlijke afzwering van hunnen vorst, door de Staten-Generaal der vereenigde *Nederlanden*, te vergoelijken; doch waar maakt het *Evangelie* die onderscheiding: waar bevelen de Apostelen, de gehoorzaamheid aan *wettige overheden*? Waarin bestaat de *wettigheid* eener overheid? Immers in eene *erfelijke*, of, door de *wetten geregelde* opvolging, of verkiezing. Welnu volgens dien regel, was de koning van *Frankrijk* wettige overheid, en al zijne onderdanen waren hem gehoorzaamheid verschuldigd; PHILIPPUS II, was *wettige* souverein van *Nederland*, en had als zoodanig, aanspraak op gehoorzaamheid van alle onderdanen; de bisschop van *Geneve* was wettige overheid, en kon als zoodanig, gehoorzaamheid vorderen: en echter hebben de Fransche Calvinisten de wapenen tegen hunnen *wettigen* vorst opgevat; de Geneefsche Calvinisten hebben hunne *wettige* overheid verdreven en haar gehoorzaamheid ontzegd; en de Gereformeerde *Nederlanden*, hebben hunnen *wettigen* souverein afgezworen! Diensvolgens heeft eene overheid, hoedanig ook, geenerlei waarborg, tegen opstand, afzwering en verjaging, in datgene wat de *wettigheid* eener overheid daargestelt. Of wil men beweren, dat eene *wettige* overheid, *onwettig* kan worden, als zij datgene, wat eene *nieuwe secte* verkiest *verkondiging van het Evangelie* te noemen, niet als zoodanig, maar als eene gevaarlijke dwaling, als eigendunkelijke vermetelheid, als eene bron van wanorde en rustverstoring beschouwt, meent niet te kunnen, noch te mogen toelaten, maar krachtdadig te moeten

stuiten en weren! Maar dan moet men erkennen: 1°. Dat de Christenen der eerste eeuwen, die den geest van het Evangelie en van de Apostolische leer, zeer goed kenden en naleefden, er geheel anders over dachten: *de Christenen weten te sterven maar niet op-roerig te worden*, kon hun verdediger TERTULLIANUS openlijk zeggen. 2°. Dat door het systema 't welk de heer GROEN verdedigt, hoogst gevaarlijk is, voor de rust van alle landen, wier souvereinen, dat stelsel niet alleen niet zijn toegedaan, maar het voorplanten daarvan meenen te moeten beletten. 3°. Dat het gezag van alle vorsten op het spel wordt gezet, en onbeduidend is, als men deszelfs *wettigheid*, of de *wettigheid* hunner daden, tot voorwaarde van het al of niet gehoorzamen, maakt. 4°. Dat ook in dat opzigt het Protestantismus de voorlooper van het liberalismus is geweest en aan hetzelfde ten voorbeelde heeft gestrekt.

» Gij preekt, zegt de Heer GROEN verder, het *Cesaro-papie*, in de naifste eenvoudigheid. Uw openbaar kerkelijk regt, bepaald zich om tot grondstelling te nemen, wat bij voorbeeld in *Engeland* ontegenzeggelijk exceptionneel was. Gij generaliseert de aanmatigheden van Souvereinen, als HENDRIK VIII en JACOBUS I; aanmatigheden, die *Engeland* met eene eeuw van Revolutien betaald heeft.

» Het geeft stof tot verwondering, als men de stoutheid ziet, waarmede stellingen, die zoo gemakkelijk te wederleggen zijn worden bevestigd. Maar het is eene geheel andere zaak als het de republiek betreft.

» Elk weet, dat er de Protestantische kerk Calvinistisch was. Elk weet, dat die kerk hare onafhankelijkheid, bijna als een geloofs-artikel beschouwde. Elk weet, dat de communale aristocratie haar dikwêrf er van trachte te berooven. Eindelijk, elk weet, dat de Prinsen van *Oranje* de beschermers der kerk waren, dat de zegepraal der aristocratie, nooit duurzaam was; en dat zelfs wanneer zij de magt had, zij niet naar eene suprematie durfde staan, zoodanig als de schrijver beschreven heeft.

» En evenwel kon men deftig beweren, dat de suprematie, het openbaar kerkelijk regt onzer voorvaderen was.

» Zie hier wat men doet. Men overdrijft en systematiseert de aanmatigheden van *Holland* ten minste in sommige tijdvakken. Vervolgens zieh door een pennestreek, van alle tegenwerpingen afmakende, zegt men: » Het is nutteloos ons hier » op te houden, bij de discussien der Calvinistische Geestelijkheid, met de gezagvoerders des lands." Nutteloos voorzeker tot uw doel.

» Laat ons komen tot hetgene, wat ons op eene meer rechtstreeksche wijze raakt. Die suprematie, dat Protestantische systema, in de Republiek aangenomen, wordt met goed regt in onze dagen voortgezet.

» Hier neem ik voor een oogenblik aan, hetgene, wat ik wederlegd heb. De suprematie bestond voor 1795. Het zij zoo. Maar tegen den overgang, werp ik eene zwarigheid op. Het Protestantische systema, zoo er systema is, vooronderstelt een Christen staat.

» De Republiek was Christelijk, Protestantisch, Gereformeerd; de Godsdienst van de Gereformeerde Religie heerschende, hare leerstukken geëerbiedigd, als de grondslag van den staat, het principe der maatschappelijke instellingen, den regel der zeden en wetten.

» Is er sedert dien tijd niets veranderd? De Unie van den Staat en van de Kerk is verbroken geworden. Men heeft de gelijkheid van Godsdiensten en geloofsbegrippen in het politieke opzigt geproclameerd. Men heeft den Souverein, als zoodanig verboden, ik zeg niet, de Christenen, maar het Christendom te begunstigen. Zoodanig is het openbare regt der meeste hendaagsche Constitutien; daarom heeft men aan dezelve, den karakterestieken en nadrukkelijken naam van atheïstische constitutien gegeven. » Omdat de wet geene partij voor uwe leer- » stellingen getrokken heeft, noemt gij haar *atheïstisch*." Geenszins, 't is de eenvoudigste en natuurlijke uitdrukking van een feit, dat door niemand betwist wordt; te weten, dat de

Staat heeft opgehouden Christelijk te zijn. Wat is hij dan naar uwe meening? Deïstisch? Gij wint er niets door dan eene inconsequentie te meer.

» Zoo gij uwe onafhankelijkheid hernomen hebt, geeft ons de onze terug. Onthoudt geene regten, die betrekkelijk zijn tot pligten, aan welke gij goed gevonden hebt u te onttrekken. Komt niet nog meer vergen. De Staat was geunieerd aan de Kerk; gaat de Kerk niet aan den Staat onderwerpen? Er bestonden wederkeerige banden van welwillendheid en hulp; gaat in derzelve plaats geene boeien geven."

Dit laatste gedeelte van het aangehaalde antwoord des heeren GROEN is vooral merkwaardig. Het is juist het geval, waarin de Catholijke Kerk voor de Reformatie overal verkeerde en waarin wij meenen te mogen beweren, dat zij in alle landen, wier vorsten, om 't even of zij Catholijk of Protestantisch zijn, concorden met den Apostolischen Stoel gesloten hebben, nog verkeerden. Doch wij zullen hierop nader terug komen, als wij het antwoord van het *Journal de la Haye* aan den heer GROEN zullen overwegen.

Overigens is het voorbeeld van *Engeland* alles behalve exceptionneel. Van het oogenblik af dat *Zweden* en *Denemarken* de Luthersche leer hebben aangenomen, hebben zij de suprematie der vorsten, die haar hadden ingevoerd moeten eerbiedigen; om niet te spreken van hetgeen in onze dagen, in *Pruisen* en andere Duitsehe Staten plaats heeft. Gaarne doen wij hulde aan de waarheid, en erkennen, dat de Calvinisten, de onafhankelijkheid hunner secte bijna als een geloofs-artikel beschouwden: doch de vraag is, of zij die onafhankelijkheid, die naar onze meening, alleen aan de Catholijke Apostolische Kerk, door God geschonken is, ergens heeft kunnen handhaven? En wij meenen veilig te mogen beweren, dat dit het geval niet is noch zijn kan met eenige secte; daar geenerlei secte op den duur, zonder tusschenkomend gezag der burgerlijke overheid blijven kan, wat zij aanvankelijk was, is onafhankelijkheid, onvermijdelijk haar dood.

Doch laat ons zien, wat de bestrijder van den heer GROEN hierop zegt.

» Hoe gaarne evenwel, hernemen wij de pen. 't Is geene aangename taak iemand te moeten wederleggen, die ons geene redenen voorstelt. De Heer GROEN, vordert ten strijde, en hij begeeft zich in het strijdperk zonder wapenen.

» De Heer GROEN dus, zoo als de inleiding van zijn artikel getuigt, wordt niet moede van te preken tegen hetgene, wat hij het liberalismus noemt . . . . .

» Zij (de geloofsgenooten van den Heer GROEN), stellen zich voor, om met overblijfsels van bouwvallen het altaar weder op te bouwen, alwaar zoo zij meenen, God alleen kan worden aanbeden; en gij houdt u bezig met het plaatsen der grenzen van het openbare regt en der wetenschap in de schaduw van den Altaar. Gij en zij, zegt aan de tegenwoordige wereld: » Wij zijn Christenen en gij zijt het niet. Wij leven in » de vreeze Gods en gij hebt afgezien van Hem te gehoorzamen." Gij en zij klampt vast aan zekere Formulieren van een voorleiden, waaraan gij met behulp van een revolutionnair theorie het karakter der volstreckte waarheid tracht in te drukken. "

Dit alles is vrij hoogdravend; maar de beelden zijn niet zeer juist gekozen. » *Wij hebben een altaar*, zegt de H. PAULUS (HEBR. XIII. 10). Datzelfde altaar hebben wij Catholijken nog; LUTHER liet het ontmanteld staan, doch zonder offerande; maar de Calvinisten braken dat altaar ten gronde toe af. Men kan hen dus

niet verwijten, dat zij een altaar willen herbouwen. Wie voor het wederopbouwen van het altaar in het Protestantismus vreest, ga het genootschap: *Christo Sacrum*, de nieuwe Pruisische *Evangelische Staatskerk* enz., bestrijden.

» 1.° In het eerste gedeelte van ons onderzoek, hadden wij de onnaauwkeurigheid aangetoond van de stelling des Heeren Groen, dat de tegenwoordige organisatie der Hervormde kerk in Nederland, haren oorsprong nam in de Fransche Revolutie.

» Tot dat einde hadden wij herinnerd aan de suprematie van den Staat over de Kerk, die met de Hervorming geboren is. Wij hadden eenige der gewigtigste principes van dat suprematie regt aangewezen, die geregeld in de verschillende landen geheerscht hadden; hoedanig ook overigens hare Geloofsbelijdenis ware; principes die, sedert de Hervorming, zelfs tot de Catholijke Kerk zijn uitgestrekt geworden, » zegt het *Journal de la Haye*.

Ziedaar openlijk erkend, wat wij immer beweerd hebben, dat het hatelijk suprematie-stelsel almede een kind der Hervorming is, 't welk men ook zelfs, aan de *van Gods wege vrije* Catholijke Apostolische Kerk, heeft willen opdringen.

(Het vervolg hierna.)

BRIEF OVER DEN HEILIGEN STOEL.

VAN DEN EERW. HEER H. LACORDAIRE, KANUNNIK

HONORAIR VAN *PARIS*.

Rome, 14 December 1836.

Ik zal u, dierbare vriend, niet spreken van de gebouwen, noch van de velden van Rome. Mijne ziel is ontroerd door een visioen, waarbij al die aardsche pracht, slechts de schaduw is van eene andere schoonheid. Rome verscheen mij in zijne Apostelen, in dien visscher van een meer van Galilea, die eens aan den voet van den *Viminaal* (1) kwam vertoeven, niets met zich dragende dan de woorden, die in zijn klein land, door een gekruisigd man over hem waren uitgesproken geworden: *Gij zijt PETRUS, en op dezen Steen zal ik mijne Kerk bouwen*. Ik zie in Rome, de levendige éénheid van het Christendom, en gij weet, dat de éénheid in zich zelve, het bewonderenswaardigste aller dingen is: want zij is de vorm zelve van het wezen, waardoor alles leeft, waardoor zich alles vernieuwt en vervolmaakt en God zelf kan zich niet beter verklaren, dan door zich zelve onder alle betrekkingen, het denkbeeld der éénheid, toetepassen. Door de éénheid van wezen is Hij geest; door de éénheid van tijd is Hij eenwig; door de éénheid van plaats is Hij onmetelijk; door de éénheid van inzicht, is Hij de oneindige wetenschap; Hij is eindelijk de éénheid in alle beteekenissen, maar niet eene onvruchtbare éénheid, die onbekwaam is om voorttebrengen zonder zich te vernietigen. Er is in Hem een van Hem onafscheidelijke Zoon: uit den Vader, die het begin, en uit den Zoon, die er het afbeeldsel van is, vloeit de liefde voort, die alles beëindigt

zonder dat de Goddelijke éénheid, door die uitbreiding van zich zelve in zich zelve, iets verliest van hare onvernietigbare onveranderlijkheid (*immutabilité*). Integendeel, als het geoorloofd is, zoo te spreken, zij wint er bij; want de zegepraal van de éénheid, is het overwinnen op de veelheid (*pluralité*) zelve. Alle wezens, die God heeft geschapen, hebben van hem in verschillende graden, het vermogen der éénheid ontvangen, en zij gaan te niet, als zij ophouden haar in die mate te bezitten, aan welke zij naar gelang van hunne meerdere of mindere volmaaktheid, behoefte hebben. De kiemen die wij verspreid zien over de oppervlakte der aarde, en er die bewonderenswaardige verscheidenheid van planten voortbrengen, die ons verblijf versieren, zijn niets anders dan éénigheidskrachten, die mindere éénheden tot zich trekken en met zich veréénigen zoo als het water, de lucht en het licht, die zich zelve onthouden in andere ondergeschikte éénheden, tot dat men eindelijk de laatste grenzen van het wezen, die geheimvolle éénheden bereikt, die wij elementen noemen, zonder in den grond te weten wat het is. Op die wijze strekt zich van het goddelijke wezen tot het hoofdstoffelijke wezen, van het onbegrijpelijke tot het begrijpelijke een onafgebroken keten van éénheden uit, waarvan de grootere de geringere na zich slepen, om haar een verhevener leven medetedeelen, en ze van meesterstuk tot meesterstuk, tot God, het *begin* en het *einde*, de *alpha* en de *oméga*, te leiden, die door de vleeschwording van het Woord, aan zijne opperste éénheid, alle geschapene naturen, de ziel en het lichaam, verbindt.

De éénheid die de vorm van het wezen is, is dit ook nog van de waarheid; want de waarheid is slechts het wezen voor zoo verre het gekend is, en het wezen dat zich aan het verstand vertoont, kan zich niet anders vertoonen dan het is, te weten, *één*; en even als de wezens onderling verbonden zijn, zoo zijn ook de waarheden onderling verbonden en alle pogingen van het verstand hebben de strekking om de betrekkingen der dingen te ontdekken, zoo als alle poging van het leven gedaan wordt om ze te vestigen. Even als het gebrek aan éénheid ook het teeken des doods is, zoo is het insgelijks het teeken der dwaling.

De éénheid eindelijk, is de vorm van het schoone: niets is schoon dan hetgene één is, of met andere woorden, wat overéénstemmend is. Doorloop in uwen geest de onderscheidene soorten van schoonheden die door den mensch gekend worden en gij zult ze alle zien schitteren door het karakter der éénheid. Wat zijn tien duizend soldaten, die in hunne grove uniformen links en rechts door de straten verspreid zijn? Schaar ze in het gelid en zie. Wat is een milioen vierhoekige steenen, die allerzijdsch over den grond verspreid liggen? Stapel ze tot ééne massa op en zie. In tegendeel, bepaal uwe aandacht tot iets volmaakts, tot het gelaat van den mensch of tot het leven, de kennis en de beweging der ziel worden uitgedrukt door het leven, het leven en de beweging van het

(1) Een der zeven heuvelen van Rome.

ligchaam, hetgeen van dat verhevene aangezigt, het ontmoetingspunt daarstelt van het zichtbare schoone en van het verstandelijke schoone, het meesterstuk van de geschapene schoonheid: bepaal uwe aandacht op hetzelve, en op de bewonderenswaardige éénheden die er de algeheele éénheid van vormen, neem er slechts ééne van weg, bij voorbeeld, de éénheid van den blik, en zie. De éénheid is niet het schoone in zich zelve, evenmin als zij enkel het wezen en de waarheid in zich zelve is; maar zij is haar noodwendige vorm, de voorwaarde, zonder welke er geen wezen, geene waarheid, geene schoonheid, en diensvolgens geen leven, geen verstand, geene liefde bestaat. Want het leven is de uitkomst of de uitdrukking (*terme*) van het wezen, het verstand is het gevolg of de uitdrukking der waarheid, de liefde, is de uitkomst of de uitdrukking van het schoone; en God, die de opperste éénheid is, is ook het opperste leven, het hoogste verstand en de hoogste liefde.

En zie hier het gebed, hetwelk JESUS CHRISTUS, 's nachts vóór zijn sterven, nadat Hij aan zijne Leerlingen, zijn Ligchaam en zijn Bloed had gegeven, om tusschen hen en Hem eene goddelijke eenheid daartestellen, tot God opzond: » Ik bid niet alleen voor hen » sprak Hij, maar voor allen, die door hun woord in » mij zullen gelooven, opdat allen één zijn, zoo als Gij » Vader, in mij, en ik in U, opdat zij ook één zijn » in ons, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. Ik heb hun de heerlijkheid medege- » deeld welke Gij mij geschonken hebt, opdat zij één » zouden zijn, gelijk wij één zijn, ik in hen, en Gij » in mij, opdat zij volkomen één zouden zijn en opdat » de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt (1)."

Inderdaad, de éénheid, de vorm of de voorwaarde zijnde van het wezen, van het ware en van het schoone, in alle mogelijke orden, van het element tot aan God, kon JESUS CHRISTUS die gezonden was, om de Hersteller van de vervallene menschheid te wezen, niets meerder voor de menschen verzoeken, dan één in zich zelve, één onderling, één met God te zijn, en Hij zelf was de Middelaar van die heilige éénheid, welke de menschen door hunne schuld verloren hadden. Hij had hun uit den Hemel, het leven, het verstand en de liefde aangebragt: het leven in zijnen geheiligden Persoon, het verstand in zijn woord, en de liefde in zijn offer, alles in Hem alleen, opdat zij door hunne gemeenschap met Hem, in deze drievoudige betrekking, allen in Hem één zouden zijn en diensvolgens onder elkander en met God, opdat, op die wijze, een éénig leven, een éénig verstand en eene éénige liefde, uit God zelve ontsproten en door den CHRISTUS vloeiende, als een stroom, in de ingewanden der menschheid zouden vlieten. Dit geheim zag zich en ziet zich nog telken dage op de aarde vervullen. De menschen hebben het zeer gehaat: zij hebben er den oorsprong van gekruisigd. Maar, men

kan noch het leven, noch het verstand, noch de liefde doodden. Men beproeft het slechts om ze nog meerderen luister bij te zetten, en het is in het voordeel van dat werk gebleken, wat de menschen tegen eene zaak meer kunnen doen, honen, verminken, doodden, zou enkel strekken, om deze te verjeugdigen en te versterken. Te midden van de eindeloze oneenigheden van geslachten, van volken, van talen, van zeden, van luchtstreek, van denkbeelden; te midden van de hartstogtelijke duisternis van de weelde en van den hoogmoed, die eeuwige vijanden der éénheid; in die wereld eindelijk zag men een volk zich vormen, dat tot grenzen, noch de rivieren, noch de bergen had, dat van het eene einde van het heelal, tot het andere, niet alleen dezelfde wetten en dezelfde overheden erkende, maar ook dezelfde denkbeelden en dezelfde begeerten koesterde, meer vereenigd door eene acte van keuze die gestadig vernieuwd wordt, dan de natien zulks zijn door de noodzakelijkheid. Toen boog zich het noorden naar het zuiden, en het oosten sprak tot het westen: » Ik weet wie 'gij zijt." De arme vleide zich ter zijde van den rijke neder, zonder hem te beleedigen; de wijsgeer werd onderwezen door den handwerksman en hij verbaasde zich niet, dat hij minder wijsheid bezat dan deze; de kleine beminde den groote en de groote beminde den kleine; de beschaafde mensch droogde de tranen van den Wilde; er waren vrienden voor al de ellenden en ellenden om de liefde te verzadigen; de maagden ontstonden, de woestijnbewoners werden volken; er waren martelaren magtiger dan de koningen; het geweld zeeg onder de zwakheid; de slaaf werd vrij, zonder zijne vrijheid te hebben gevraagd en het werd over de geheele aarde bekend, dat er slechts één Geloof, slechts één Doopsel, slechts één Heer was. De Catholijke Kerk was in de wereld: haar kiem was reeds van den beginne af, in het hart van ADAM geplaatst en door de eeuwen uitgedeid zijnde, had zij eindelijk, door het bloed hetwelk de goddelijke liefde over haar gestort had, eene eenheidskracht ontvangen, die magtiger was dan alle verdeeldheden en die met groote stralen, in de uitgeputte aderen, van het menschengeslacht vloede.

Maar de universeele Kerk, die bestemd was, om alle wisselingen der tijden te verduren, behoefde eene kracht, die in haar de drievoudige éénheid van leven, verstand en liefde moest onderhouden, die zij van haren goddelijken Bouwmeester ontvangen had; maar het is niet genoeg te hebben ontvangen, het is noodig te behouden. Als JESUS CHRISTUS op de aarde ware gebleven, dan zou Hij zelf de kracht zijn geweest, die alles zou hebben terug gebragt tot Hem, het middelpunt, van waar al de stralen der éénheid, uitgegaan en wedergekeerd zouden zijn, om zich nogmaals te verspreiden. Doch het had Hem behaagd, zijne zichtbare tegenwoordigheid onder ons, niet te vereeuwigen en ons zijnen Persoon te laten, verborgen onder de zinnebeelden van het leven en zijn woord, vervat in de Overlevering en in de Schriftuur; alle

(1) JOANN. XVII. 20 en verv.

dingen, die zich, uit zich zelve niet konden verde-
digen tegen de verdeeldheid, hadden behoefte aan eenen
Bewaarder, één en bestendig, die het opperste
Orgaan van het Evangelische woord en de onschend-
bare Bron van de universele gemeenschap was. Het
was noodwendig, dat JESUS CHRISTUS, van de hoog-
te des Hemels, den geheimzinnigen band zijner Kerk
onderhoudende, op deze aarde een Stedehouder had,
die er de zichtbare band, de levende Godspraak, de
Moeder en Meesteres — éénheid van was. Dit was
van alle wonderen, het grootste, om te bewerken en
van de bovenmenselijke gebeurtenissen, waarvan de
geschiedenis des Christendoms vervuld is, is er niet
een, dat zoo veel stof tot overweging oplevert, en
waarin de hand Gods, meer zichtbaar is.

Maar hoe in het midden der wereld, een man zon-
der verdediging, een grijsaard te plaatsen om er het
hoofd van eenen éénigen Godsdienst, en van eene al-
lerzijdsch verspreide maatschappij te zijn, die te
meer bedreigd zal wezen, omdat de aanwas der kerk
op den aardbodem, de naijver der vorsten en de haat
van hare vijanden, zal vermeederen? Hoe het lot
van den Godsdienst aan een éénig hoofd te verbinden
't welk de eerstkomende soldaat kan afhouwen, of dat
de vleijerijen eens keizers kunnen verleiden? Hoe dat
overwaardige hoofd te beveiligen tegen zoo vele hart-
stogten, die zich tegen hetzelfde zullen zamenpakken,
tegen de goddeloosheid, het schisma, de ketterij, de
oorlogen; tegen de eindelooze wisselingen der rijken
en der gevoelens, eindelijk, tegen de grilligheid dier
toekomst, die den eenen of den anderen dag, alles
vernietigt? Wat is er geworden van de Patriarchen
van *Constantinopel*, van de metropolitanen van *Mos-
cou*, van de muselmansche kalifs? Zij, die deze zwa-
righeid enkel, met de kennis der menschen en met de
zaken van hunnen tijd, zullen overwegen, zullen haar
gewigtig vinden, en zij die haar bij het licht der ge-
schiedenis zullen onderzoeken, zullen verbaasd staan,
dat zij overwonnen is geworden. En toch is zij over-
wonnen geworden. Die Stedehouder van God, die
verhevene Opperpriester van de Catholijke Kerk, die
Vader van de koningen en volken, die Opvolger van
den visscher PETRUS, leeft, hij verheft tusschen de
menschen, zijn hoofd beladen met eene drievoudige
kroon, en met het heilige gewigt van achttien eeu-
wen. De gezanten der natiën bevinden zich aan zijn
hof; hij zendt zijne ministers tot alle schepselen,
tot zelfs in gewesten die nog geen naam hebben. Als
hij uit de vensters van zijn paleis, zijne blikken laat
weiden, dan ontdekt zijn oog den schitterendsten ge-
zigteinder die zich in de wereld bevindt, den grond,
die door de Romeinen werd betreden, de stad die zij
hadden gebouwd met den buit van het heelal, het
middelpunt van de dingen onder derzelver beide hoofd-
gedaanten, de stof en de geest; waar alle volken zijn
voorbijgegaan, werwaarts alle vermaardheid is heen-
gesnel, waarheen alle geoeffende verbeeldingen, ten
minste van verre eenen pelgrimstogt hebben gedaan;

het graf der Martelaren en der Apostelen, de verza-
meling van alle herinneringen, *Rome*! En als de Op-
perpriester zijne handen uitstrekt om haar gezamenlijk,
met de wereld, die er onafscheidelijk van is, te ze-
genen, dan kan hij zich de getuigenis geven, welke
geen souverain zich ooit zal kunnen geven, te weten:
dat hij zijne stad, noch gebouwd, noch veroverd,
noch ontvangen heeft, maar dat hij er het innige en
voortdurende leven van is, dat hij in haar is, even
als het bloed in het hart van den mensch, en dat het
regt niet verder kan gaan, dan een gestadig geslacht,
dat van den vadermoord, een zelfmoord zou maken.

God, die *Italië* had voorbestemd, om eenmaal de
zetel van de Catholijke eenheid te wezen, gaf aan
hetzelve eene gedaante en eene ligging die geëvenre-
digd is aan dat groote oogmerk. Gij hebt opgemerkt,
waarde vriend! hoe *Azië*, *Afrika* en *Europa* onder-
ling verbonden zijn, door den onmetelijken plas der
Middellandsche-zee, die zich vervolgens in het Wes-
ten opent, om aan de schepen van alle natiën, een
doortogt naar *Amerika* te laten. *Italië* ligt even als
een lang voorgebergte, te midden van die algemeene
zee. Sterk aan het hart van *Europa* geklemd, en
gelijktijdig van hetzelfde afgescheiden, door eenen
gordel van hooge bergen, strekt het zijne beide ar-
men uit naar *Afrika* en *Azië*, terwijl het aan diegenen
die van het Westen komen den zeeboezem of de rust-
plaats van *Genua* aanbiedt, en aan hen, die uit het
Oosten komen, den zeeboezem of de rustplaats van
Venetie. Het noordelijkste gedeelte van hetzelfde,
had den naam aangenomen van *Gallië*, van dat dap-
pere land, 't welk *Frankrijk* is geworden, en het
gedeelte, hetwelk zich het meeste naar het zuiden
uitstreckte had den naam aangenomen van *Groot-Grie-
kenland*, van dat andere niet minder beroemde land,
't welk den vadsigen slaap der koningen van *Perzië*
stoorde, en dat in al de gebeurtenissen van *Azië* ge-
mengd was. Op die wijze door de Voorzienigheid
geplaatst, lang, smal, in tweeën gesneden door het
Apennijnsche gebergte, met een zwak en weinig uit-
gestrekt grondgebied, en met eene middelmatige be-
volking, aan alle aangrenzende en voor alle openlig-
gende, was *Italië* een middelpunt, dat geenen eigen-
en omtrek had, en dat uit zich zelve, geen groot
rijk kunnende wezen, op eene bewonderenswaardige
wijze was daargesteld, om het middelpunt en de één-
heid der wereld te zijn. Het is het inderdaad ge-
worden, niet voor eens en bij toeval, maar aanhou-
dend en onder verschillende gedaanten: door den krijg
in de tijden der Romeinen, door den handel en de
kunsten in de midden-eeuwen, eindelijk door den
Godsdienst, met de Catholijke Kerk. In een veel vroe-
ger tijdvak, was *Hetrurië*, reeds een middelpunt van
Godsdienst en kunsten, even als of God had gewild,
dat die eenigheids-magt van *Italië* zou verloren gaan,
om des te indrukwekkender te worden tot in den
nacht der eeuwen.

W.

(Het vervolg hierna).

VON ALTENSTEIN'S ANTWOORD OP DE ALLOCUTIE DES H. VADERS.

VOORLOOPIGE AANMERKINGEN.

Wie met een opletend en onbeneveld oog en waarheidlievend hart, de artikelen gelezen heeft, welke sommige onzer dagbladen uit de Pruisische staats- en andere ministeriele *Zeitungen*, overnemen, moet zich verbazen en bedroeven: verbazen, dat de regering van een uitgestrekt land, die onder de groote mogendheden van *Europa*, gerangschikt wordt, zich zoo verre vernedert van in eene zaak, waarbij de gerechtigheid, de goede trouw en de personele vrijheid het hoogste belang hebben: eene zaak, die de dierbaarste belangen der Catholijken van alle werelddeelen geldt, op eene zoo willekeurige, en onregtvaardige wijze te handelen: bedroeven, daar zij, om aan dat onregtvaardig gedrag, eenen schijn van billijkheid bij te zetten, de toevlugt tot onwaarheid en laster heeft genomen; en daardoor in onze woelzieke tijden, niet weinig heeft toegebracht, om de hartstogten op te wekken en de regeringen in de oogen der volken te vernederen.

De Pruisische regering die er zeer op gesteld was, om als *goed, wijs, regtvaardig* en *verdraagzaam* te worden beschouwd, heeft door zich, met eene zuiver godsdienstige zaak, niet slechts te bemoeijen maar dezelve naar willekeur te regelen en door de *wetten der grijze Apostolische Kerk*, aan de *staatswetten der Pruisische monarchie* te willen onderwerpen, zich in moeilijkheden gewikkeld, wier gevolgen onberekenbaar zijn. De heer VON ALTENSTEIN, schijnt hiervan eenig gevoel gehad en gemeend te hebben, dat het genoeg ware, om aan het publiek te vertellen dat de zaak des Aartsbisschops, ten minste gedeeltelijk, van eenen politieken aard ware. In zijne *acte van beschuldiging* had de heer VON ALTENSTEIN, stellig verklaard: *Dat het geheele gedrag des Aartsbisschops, volgens onmiskenbare indices, zich innig verbindt, met de vijandige trekken, en invloed van twee revolutionaire partijen, die trachten de geesten op te ruijen en de gewetens te misleiden, om hunne verwoestende en ver uitstrekkende ontwerpen te verwezenlijken.* — Wat vroeger had de minister gezegd: *Al het aangevoerde wordt DUIDELIJK GESTAAFD DOOR DE STUKKEN, die OM REDENEN VAN HOOGHE BETAMELIJKHEID voor als nog niet ter algemeene kennis kunnen worden gebracht* (1). Zou hij gedacht hebben, dat hij zoo maar overal op zijn woord zou geloofd worden? Waarlijk dan heeft hij zich deerlijk bedrogen. Intusschen heeft de H. Vader, in zijne nadrukkelijke allocutie, het gedrag des Aartsbisschops geroemd: hij heeft zijnen beschuldigten Broeder, voor het aangezicht der geheele wereld, geprezen.

De eer van den heer VON ALTENSTEIN, de eer der

Pruissische regering, vorderde, dat de minister, in zijn antwoord op de allocutie, de woordbreuk, het verraad en de revolutionnaire betrekkingen van den Aartsbisschop, met de vijandige partijen, wier oogmerken zich verre uitstrekken, had gestaafd door de stukken en bescheiden, die hij vroeger beweerd had in handen te hebben. Hierdoor toch, zou de Pruisische regering geregtvaardigd, de schuld des Aartsbisschops bewezen, en de Paus beschaamd zijn geworden! Het bekend maken dier stukken, ware het beste antwoord op de allocutie geweest. — Doch niets van dat alles? En waarom niet? — Omdat de heer VON ALTENSTEIN, er niet toe in staat is, om zijne beschuldiging te staven! Dit blijkt reeds genoegzaam uit een artikel, in onderscheidene Pruisische ministeriele dagbladen voorkomende, waarin met ronde woorden wordt gezegd: » Men is zoodanig gerust » gesteld aangaande den Aartsbisschop van *Keulen*, » dat de schrandere minister de heer VON ALTENSTEIN, » in zijnen ministerielen brief aan den heer von Bo- » DELSCHWINGH, geen woord meer spreekt van het » vermoeden tegen den Aartsbisschop van *Keulen* uit- » gedrukt, en dat hij destijds *GEGROND* vond, dat » die Aartsbisschop in *revolutionnaire* en *demagogie-* » *sche* aanslagen zou zijn gemengd geweest; hij schijnt » tegenwoordig in dit opzigt, de *volledige onschuld* » van *Mgr. DROSTE* Zu Vischering te erkennen. Daar- » door vervallen van zelve zoo vele dagblad-artike- » len, die allerlei soort van *verbindtenissen des Aarts-* » *bisschops*, met *België* droomden. De ZAAK ZAL VOOR- » TAAN EENE ZUIVERE KERLELIJKE ZAAK BLIJVEN (1).»

Ter goeder trouw, meent men zich op die wijze, van eene zoo gewigtige zaak te kunnen afmaken? Meent men, dat het genoeg zij, als men eenen eervwaardigen grijsaard, een Aartsbisschop, een lid van den hoogen adel, openlijk schuldig aan *verraad*, en betrekkingen met vijandige revolutionnaire partijen heeft beschuldigd; als men stoutmoedig heeft verzekerd, bewijzen in handen te hebben, wier bekendmaking, voor als nog slechts door *redenen van hooge betamelijkheid* wordt verhinderd; dat men van de revolutionnaire verbindtenissen des Aartsbisschops, *onmiskenbare indices* had; meent men, zeg ik, na dat alles, te kunnen volstaan, met te zeggen, dat men dienaangaande is gerust gesteld? Is de Heer VON ALTENSTEIN onnoozel genoeg geweest, om *leugenachtige dagbladartikelen* en derzelve droomerijen, voor *ONMISKENBARE INDICES* en voldoende bewijsstukken te houden? Zoo niet, wat heeft hij dan in handen gehad, toen hij zijne *acte van beschuldiging* opstelde? Hij zal zich, vroeger of later, moeten verantwoorden, wegens den blaam, dien hij op zich geladen heeft, den gevoeligsten, waarmede een regtschapen edelman, een

(1) Dit artikel eerst in den *Courrier van Rhijn en Mainz*, geplaatst, is vervolgens door de *Akensche Zeitung*, (van 26 Januarij) die, tot hiertoe, niets anders dan ministeriele stukken heeft geplaatst, overgenomen.

(1) Zie het Bijvoegsel tot ons Blad van 9 Dec. 1837.

Minister kan bezwakt worden, dien van *leugen en laster*! Immers, als de Heer VON ALTENSTEIN, toen hij zijne acte van beschuldiging uitvaardigde, geene onmiskenbare indices wegens de revolutionnaire betrekkingen des Aartsbisschops in handen had, dan heeft hij toen *onwaarheid* gesproken, en zich schuldig gemaakt aan den hoonendsten laster, die ooit tegen eenen godvruchtigen prelaat der Catholijke Kerk, kan worden aangewend: en dat hij die onmiskenbare indices destijds niet had, zou ook zonder het boven aangehaalde, door de Pruissische censuur goedgekeurde artikel, waaruit zulks stellig kan worden opgemaakt, reeds genoegzaam blijken, uit zijn stilzwijgen, betrekkelijk dat punt, in het zoogenaamde antwoord op de Allocutie. Het was dus slechts een vermoeden, 'twelk hij destijds dacht gegrond te wezen; doch dat naderhand gebleken is, *geenen grond* te hebben; hij erkent thans de *volledige onschuld des Aartsbisschops*, in dat opzigt. De aantijging was dus *valsch*, zij was *laster*. En het was niet alleen onbillijk, om op een bloot vermoeden eenen achtlingwaardigen Prelaat, zoodanige misdrijven ten laste te leggen; het was ook hoogst onvoorzigtig, zich op *onmiskenbare indices* te beroepen, die naderhand blijken moesten, hersenschimmen te zijn geweest. Waarlijk, zoo handelt de schrandere staatsman, de doozigtige minister niet, als hij stukken opstelt, die door hunne openbaarheid, door de schrikbarende regtbank der *publieke opinie*, zullen beoordeeld worden; vooral handelt hij zoo niet, als hij eene *acte van beschuldiging* schrijft, tegen eenen man, die het voorwerp der algemeene achting is.

Welk vertrouwen kan het publiek voortaan op de woorden van den minister VON ALTENSTEIN stellen? Al de dagbladartikelen, die de strekking hadden, om de aantijging des ministers te ondersteunen, zijn *ge-loochenstraf*! Hunne droomerijen, betrekkelijk eene misdadige briefwisseling van den Aartsbisschop met den achtlingwaardigen Bisschop van *Luik*, en oproerzuchtige verstandhouding met de Belgische geestelijkheid, zijn ten eenenmale valsch bevonden; het geheele weefsel van onwaarheid en laster is verscheurd, en de Heer VON ALTENSTEIN heeft de eer der Pruissische regering zoodanig bezwakt, dat zij niet wel anders, dan door zijne demissie en de herstelling van den Aartsbisschop, op zijnen wettigen zetel, kan worden gered!

En die man waagt het nog, te antwoorden op de Allocutie des Opperherders, dien men zoo lang getracht had te misleiden, en zich daarover voor de geheele wereld beklaagt! De wijze, waarop hij zulks doet, zullen wij in eenige volgende artikelen overwegen.

Wij hebben de stukken, die van den aanvang dezer bejammerenswaardige zaak af, betrekking tot de-zelve hadden, aan onze lezers medegedeeld: wij zullen, ten einde hen in staat te stellen, om die geheele zaak, grondig te beoordeelen, ook de vroegere stukken, die aanleiding tot den tegenwoordigen twist hebben gegeven, met name, de wet van 1825 betrekkelijk de gemengde huwelijken; de Breve van Pius VIII, en den brief van den Kardinaal ALBANI, ter instructie der Bisschoppen geschreven, achtereenvolgens, of in een Bijvoegsel mededeelen.

* * Door C. J. BOLAN, Boekhandelaar te *Rotterdam*, is op den 16 Januarij 1833, aan het Edel Achtbaar Bestuur zijner woonplaats vertoond, ter vertaling in het Nederduitsch: *Symbolik, oder darstellung der Dogmatischen Gegensätze der Katholiken und Protestanten nach ihren öffentlichen Bekenntnisschriften*, von Dr. J. A. MÖHLER, *Ordentl. Professor der Katholischen Facultät in Tübingen*. Vierte verbesserte und vermehrte Auflage. *Mainz*, 1835. Druck und Verlag von FLORIAN KUPFERRERG.

* * Bij de Kunsthandelaars FRANS BUFFA EN ZÖNEN, *Kalverstraat*, hoek van de *Gapersteeg*, N.º 221 te *Amsterdam*, wordt uitgegeven het welgelijkt PORTRET van den Hoogwaarden en Welgeboren Heer CORNELIUS LUDOVICUS Baron van *Wijkerslooth*, Heer van *Schalkwijk*, Bisschop van *Curium*, naar de origineele schilderij van den Heer CH. VAN BEVEREN, geteekend en op staal gegraveerd door den Heer H. W. COUWENBERG, gepensioneerd door Z. M. den Koning der *Nederlanden*.

* * Bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON, Boekhandelaars te *'s Bosch*, zijn de volgende zeer geschikte Werkjes voor de aanstaande VASTE, gedrukt en alom te bekomen:
BECKER (GOTTFRIET), Zeven Overwegingen van het lijden onzes Heeren JESUS CHRISTUS, of Vaste-Predikationen . . . f 0,80.
FRINT (Dr. J.), Leerreden over den H. tijd van de Vaste - 0,80.
LUCERNE (C. G. DE LA), Betrachtingen over het lijden onzes Heeren JESUS CHRISTUS . . . 1,20.
MÜHLING (J. J.), JESUS de Verheerlijker des eeuwigen Vaders en Zaligmaker der menschheid. Zeven Redevoeringen, voorgedragen in den heiligen tijd van de Vaste . . . 0,90.
WILDT (JOZEF), Godvruchtige betrachtingen in de Vaste of het lijden en sterven van onzen Heer en Zaligmaker JESUS CHRISTUS, naar de vier Evangelisten; verdeeld volgens de veertig dagen van de Vaste, en tot stichting der Christelijke huisgezinnen . . . 0,60.
HERFT (J. B.), De grootheid van JESUS in zijn lijden, eene Redevoering over ISAÏAS LIII. 3 — 12 . . . 0,25.
HOHENLOHE (Vorst ALEXANDER VAN), Tweetal Leerreden - 0,75.
MESSING, Het Boek JONAS, een Vaste Exempel in vijf Homeliën, voorgedragen in de R. C. kerk te *Bemmel* . . . 0,60.
— De dood van JESUS en van de zonde, Zes Overwegingen in de Vaste . . . 1,00.
BEUGELS (H. J.), Meditatien op het lijden onzes Heeren JESUS CHRISTUS, voor de Vaste. Zes Jaargangen . . . 1,40.
MARX (L. F.), Overwegingen over den heiligen tijd van de Vaste. Vier Jaargangen, elk . . . 0,80.
SAILLER (J. M. VON), Overdenkingen over het lijden . . . 0,30.
Alle van de vereischte Kerkelijke Goedkeuring voorzien.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn, gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelfde wordt *franco* met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te *Grave*; *geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven* zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor *België* kan men abonneren aan het postkantoor te *Antwerpen*.

L E V E N S C H E T S

VAN MGR. DROSTE ZU VISCHERING,

*Aartsbisschop van Keulen en zijne beide Broeders.**(Naar het Fransch van den Eerw. Heer AXINGER.)*

Hoedanig ook de afloop zij van den ontstanen worstelstrijd tusschen den koning van *Pruissen* en den Aartsbisschop van *Keulen*, zal de naam des Aartsbisschops in de geschiedenis gelezen worden, onder de namen dergenen, op welke de Kerk met regt roem dragen mogt. Voortaan kan de gedachte aan hem niet meer gescheiden worden, van die der groote verdedigers van de vrijheid der Kerk, tegen de ondernemingen der tijdelijke magt; en de nakomelingschap, zal hem naast *Pius VII* en den *H. THOMAS van Canturbury* plaatsen. Wij ontleenen deze schets uit onderscheidene bronnen; vooreerst uit een werkje in 1822, te *Landshut* uitgegeven, over de merkwaardige mannen der Duitsche Geestelijkheid; voorts uit een krachtig geschreven blad, onder den titel van: *Sion, te*

Augsburg uitkomende (1) en onderscheidene andere periodieke geschriften.

De familie der oude Baronnen van *DROSTE zu Vischering*, is eene der oudste en beroemdste van den *Westphaalschen Adel*. Van onheugelijke tijden af, heeft die patriarchale familie, zich de achting van de inwoners der provincie, weten waardig te maken, door de verhevene godsvrucht en edelmoedige liefdadigheid, die haar altoos hebben onderscheiden. Zonder te spreken van diegenen, harer leden, die door hunne diensten, de gunst en de onderscheiding verdienden welke de hoofden van het oude Germaansche ligchaam hen bewezen hebben, zouden de drie broeders *DROSTE zu Vischering*, welke de Kerk onder hare Geestelijken telt, reeds genoeg zijn, om haren roem te vereeuwigen.

De oudste *CASPAR MAXIMILIAAN* genaamd, werd den 9 Julij 1770, in het kasteel van *Vorhelm*, in het biskdom van *Munster* geboren; de tweede *FRANS OTTO*, werd geboren den 13 September 1771, en de derde,

(1) Waarvan de ridder *CH. BRÜCK* een onzer geëerde correspondenten, Redacteur is.

CLEMENS AUGUST, zag het eerste levenslicht te *Munster*, den 21 Januarij 1773. Hunne ouders, door eene verlichte godsvrucht geleid, hielden zelve, zich met hunne eerste opvoeding onledig. De drie broeders, ontvingen van hunne ouders de elementaire lessen, die hen in de openbare scholen moesten voorbereiden. Het collegie te *Munster*, onder het onmiddellijk toezigt van den Prins-Bisschop dier stad geplaatst, genoot destijds, zoowel als thans eenen verdienden roem. De Heer DROSTE zu *Vischering*, plaatste zijne zonen in hetzelfde en deze maakten er, gedurende den geheelen loop hunner studien, de schitterendste vorderingen. Na den afloop hunner klasse, deed hun vader, die de gelukkige hoedanigheden welke zij getoond hadden, wilde ontwikkelen, hen, onder de leiding van eenen wijzen en kundigen gids, den Heer KATERKAMP, die naderhand, hoogleeraar der godgeleerdheid te *Munster* werd, eene reis door *Duitschland*, *Zwitserland*, *Italië* en *Sicilië*, ondernemen. Door de lessen en de ondervinding van allerlei soort, welke zij op die reize hadden bekomen, en door de talrijke betrekkingen met de beroemdste mannen der landen, die zij hadden bezocht, werden de drie jonge reizigers bij uitstek ervaren, en reeds merkwaardig, door de onderscheidende manieren en de waardige vastheid van karakter, die hen sedert hebben gekenmerkt.

In hun vaderland teruggekeerd zijnde, besloten de Heeren DROSTE zu *Vischering*, den geestelijken staat te omhelzen en bereidden zich met alle zorgvuldigheid voor, tot het ontvangen der heilige orden. Reeds was de oudste CASPAR MAXIMILIAAN, in den ouderdom van 9 jaren benoemd geworden, tot Proost der cathedrale kerk van *Minden*, dezelfde stad, alwaar zijn broeder CLEMENS AUGUST, thans gevangen gehouden wordt. Die louter honoraire benoeming werd naderhand gevolgd door zijne benoeming tot Kanunnik der kerk van *Munster*. Het Priesterschap op den 13 Julij 1793 te *Rheina*, ontvangen hebbende, werd hij een jaar later tot Suffragaan-Bisschop van *Munster* benoemd, en in het begin des jaars 1795, te *Rome* gepreconiseerd, met den titel van Bisschop van *Jéricho*. Den 19 December 1825, werd Mgr. CASPAR MAXIMILIAAN, op den zetel van *Munster* geplaatst, dien hij tegenwoordig nog bekleedt.

Als Suffragaan van *Munster*, was die Prelaat, tegenwoordig in het concilie, hetwelk door NAPOLEON in 1811, te *Parijs* bijeengeroepen was. In de zesde zitting, gehouden den 26 Junij, was Mgr. DROSTE zu *Vischering*, de eerste, om de vrijheid van den Opperherder Pius VII, te reclameren. Men bediscussieerde het adres, 't welk den keizer zou aangeboden worden en waarin geene melding van de gevangenhouding van den Paus werd gemaakt: » Ik zie niet, zeide de jonge Prelaat, dat er in dat adres gesproken wordt, » over het gewigtigste punt en waarmede het concilie » deszelfs werkzaamheden had behooren te beginnen. » Ik meen dat het de pligt der Bisschoppen is, om » gebruik te maken van het plegtige gehoor, 't welk » Z. M. de keizer, genegen schijnt te zijn, aan de

» Prelaten te verleen, en dat waarschijnlijk het eenige » nige zijn zal, hetwelk hen zal toegestaan worden, » om den souverain op eene uitdrukkelijke wijze en » met den levendigsten aandrang te verzoeken, aan onzen H. Vader den Paus, zijne volkomene en geheele vrijheid toe te staan. Als wij van die audientie geen gebruik maken, om dien stap te doen, zal » zich waarschijnlijk nooit weder eene zoo gunstige » gelegenheid opdoen (1).»

Er was inderdaad moed noodig, tot zulk een voorstel in zulke omstandigheden. De man die hetzelfde doen durfde, was den naam niet onwaardig van hem, die weêrstand heeft geboden, aan de verleidingen en bedreigingen des Pruisischen Monarchs, ten einde de zaak der gerechtigheid te verdedigen.

FRANS OTTO DROSTE zu *Vischering*, de tweede der drie broeders, werd in 1789 tot kanunnik te *Munster* benoemd. Gedurende zijn verblijf te *Rome* ontving hij het Subdiaconaat en kort daarop, na zijne terugkeering in *Westphalen*, het Diaconaat van de hand zijns oudsten broeders die toen bereids Bisschop van *Jéricho* was. Bredvoeriger berigten ontbreken ons, betrekkelijk het leven van dien geestelijke, van wien wij verder niets weten, dan dat hij sedert lang overleden is, en dat hij onderscheidene werken heeft nagelaten, waarvan wij later spreken zullen.

CLEMENS AUGUST DROSTE zu *Vischering* verkreeg in 1791 eene capitulaire prebende en bekam de Priesterwijding op den 14 Mei 1798 van de hand zijns oudsten broeders. Van toen af tot 1827, was zijn leven dat van eenen ijvervollen en zedigen priester, en verdeeld tusschen de studien en zijne kerkelijke verrichtingen. Den 9 April van 1827, werd hij tot Bisschop van *Calamata* gewijd en tot Deken van het Munstersche kapittel en tot Suffragaan van zijnen broeder CASPAR MAXIMILIAAN benoemd. In die nieuwe waardigheid, en ondanks de ontelbare bezigheden der administratie, vond hij nog oogenblikken om het woord Gods aan het volk te verkondigen. Het geloof, dat op zijn geelaat schitterde en zijne woorden bezielde, de zalving zijner predication en de liefdadigheid, waarvan hij dagelijks talrijke blijken gaf, lokten bestendig de menigte naar zijne predication. Zijne administratieve functien hadden hem vroegtijdig in betrekking gesteld met

(1) De boezemvriend van Mgr. CASPAR MAXIMILIAAN, wijlen de beroemde graaf FREDERIK LEOPOLD VON STOLBERG, zegt dienaangaande in de opdracht van zijn werk: *Leben des heiligen VINCENTIUS von PAULA*, enz.: » Der in einer Versammlung von hundert Kirchenhäuptern Cardinälen, Erzbischöfen und Bischöfen, wiewohl er keiner Kirche vorstand, des Byspiel heldenmütiger kühnheit gab, des mit Banden drohenden tyrannen nicht achtete, weil die wahrheit ihn frey machte und er nur Gott fürchtet, daher auf befreung des gefangenen heiligen Vaters drang, und anlass gab zur vereinfaltung der arglistigen anschlüge des Afterkaisers gegen die Kirche Gottes. »

Welk eene vereerende getuigenis, uit den mond van eenen man, als wijlen de Graaf van STOLBERG was!

Daar de geschiedenis van het zoogenaamde Concilie van *Parijs*, hier te lande weinig bekend is, zullen wij er, bij de eerste voegzame gelegenheid, onze landgenooten mede bekend maken; hetzij in dit Blad, hetzij in den *Godsdienstvriend*.

RED.

de mannen des gezangs wier heillooze oogmerken jegens de Kerk, hij spoedig doorgrond had. Hoewel hij zich van den aanvang af, zeer ijverig voor de zaak der Kerk getoond had en weinig genegen scheen voor de tansactien, die het gouvernement aan de bisschoppen van de *Rhijn-provincien* voorstelde, aarzelde de koning van *Pruissen* niet, om hem, na het overlijden van den graaf SPIEGEL, tot Aartsbisschop van *Keulen* te benoemen. Men weet thans, wat het Pruissisch gouvernement van die gunst verwachtte, maar het bedroog zich in zijne vooruitzigten: hij, wiens conscientie men dacht te kunnen koopen, en wiens tong men meende te kunnen boeijen, toonde zich, nadat hij aan den vrede alles had opgeofferd wat bestaanbaar was met het geloof, geheel onafhankelijk en standvastig, ten dage des gevaars.

Het verheven karakter 't welk Mgr. CLEMENS AUGUST DROSTE *zu Vischering* heeft aan den dag gelegd, sedert dat hij op den zetel van *Keulen* is verheven geworden, had zich reeds in een vroeger tijdvak doen kennen, weshalve het van belang is daarop terug te komen, ten einde des te beter de gelijkmatigheid van het geheele gedrag des prelaats te doen kennen.

Hij was slechts sedert acht jaren priester, toen de overwinningen van NAPOLEON een einde maakten aan het Germaansche keizerrijk (1806). Die gebeurtenis had, zoo als men weet, de *secularisatie* van al de geestelijke vorstendommen ten gevolge, en ook het bisdom van *Munster* verloor zijne onafhankelijkheid. De administratie van hetzelfde werd toevertrouwd aan den heer VON FURSTEMBERG, Vicaris-Generaal en onder minister van den Prins-Bisschop. Maar de heer VON FURSTEMBERG was niet in staat om dat groote bisdom te besturen. Hij gevoelde zulks, en een zijner eerste zorgen was, om gezamenlijk met de leden van het kapittel eenen Administrator te benoemen, die geschikt was om den last, waarvan hij zich ontdoen wilde, op te nemen.

Aan mededingers ontbrak het niet; doch het ijverigste en beste deel des kapittels bragt een besluit te weeg, waarbij bepaald werd, dat men, uit hoofde der moeilijke omstandigheden, waarin men zich bevond, niemand verkiezen zou die niet bekend was, door zijne zuivere principes, door de uitgebreidheid zijner kundigheden en vooral door de standvastigheid van zijn karakter. Van toen af waren de kanunniken eenstemmig en de baron CLEMENS AUGUST DROSTE *zu Vischering*, werd met eenparige stemmen benoemd. Hij was de jongste van het kapittel en naauwelijks dertig jaren oud; maar het gevoelen zijner ambtgenooten plaatste hem toen reeds aan het hoofd der geheele Munstersche geestelijkheid.

CLEMENS AUGUST beantwoordde volkomen in dien nieuwen en moeilijken toestand aan de verwachtingen die men van hem had opgevat. Hij nam de spoedige en nadrukkelijke maatregelen, die noodig waren om de ongeregeldeheden die in het bisdom ontstaan waren te stuiten. Zijne eerste onderneming was de herstelling

van het seminarie. Hij gaf het beheer daarvan aan den eerbiedwaardigen OVERBERG, die allerwege zoo bekend is door zijnen onvermoeiden ijver voor het onderwijs der jeugd en door zijne hartelijke vriendschap met den graaf VON STOLBERG en de prinses GALITZIN. Die waardige geestelijke wist in weinig tijds de discipline in het hem toevertrouwde gesticht te herstellen en in de jeugdige kweekelingen des Heilighdoms de liefde tot de studie en tot de godsvrucht aan te kweeken.

Het oude kapittel van *Munster* in 1812 ontbonden geworden en door een nieuw kapittel vervangen zijnde werd CLEMENS AUGUST genoodzaakt zich te verwijderen en de administratie over te geven aan den graaf SPIEGEL, die NAPOLEON, op aanbeveling van den baron LOUIS, gelijktijdig tot bisschop had benoemd, en die niet schroomde, als zoodanig alle verrigtingen uit te oefenen. De radicale nulliteit dier benoeming, die gedaan was, krachtens een concordaat, 't welk enkel in *Frankrijk* geldig was en waartegen de algemeene opperherder had geprotesteerd, bekommerde dien prelaat niet, die door zijne gevoelens tot de gelacheerde school behoorde en die, van toen af, die jammervolle zwakheid blijken liet, die later zijn gedrag te *Keulen* heeft gekenmerkt. Bij den val van NAPOLEON werd het door hem aangestelde kapittel ontbonden en CLEMENS AUGUST DROSTE *zu Vischering*, werd op nieuw in hetzelfde geroepen en tot capitulair Vicaris-Generaal benoemd. Van dat oogenblik af begon de worstelstrijd, dien hij sedert dien tijd niet opgehouden heeft tegen de sluwe Pruissische politiek te voeren.

De koning van *Pruissen*, onder wiens gebied ook *Westphalen* gekomen was, stelde in 1816 te *Munster* een gemengd consistorie aan, dat belast was met de administratie van den eeredienst en het openbaar onderwijs in die provincie. Kort daarna, regelde een koninklijk bevel de adtributien van hetzelfde. Dat bevel behelsde eene menigte van bepalingen, die onbestaanbaar waren, met de leer en discipline der kerk, en zoodanig ontworpen, dat ze hoogst noodlottig waren, voor het behoud van beiden. De Heer DROSTE *zu Vischering* oordeelde het zijnen pligt te zijn tegen dusdanige maatregelen te protesteeren; en tijdens het congres van *Aken*, deed hij aan den koning en aan den kanselier des rijks eene Memorie ter hand stellen, die in eerbiedige maar krachtige bewoordingen was opgesteld, waarin hij de aanslagen van het consistoriaal bevel op de vrijheid en de regten der kerk aanwees, en den wensch aller Catholijken der provincie *Westphalen* uitdrukte naar eene spoedige intrekking dier heillooze bepalingen.

Toen men later, als wet van het koninkrijk de verklaring van 1803, betreffende de gemengde huwelijken, wilde invoeren; toen het gouvernement de universiteit van *Bonn* oprigtte; toen de leerstoel te *Munster* was opgevallend, wilde het gouvernement daarin voorzien op eene wijze, die noodlottig was voor de gezonde leer, met één woord, in alle omstandigheden, waarin het geloof gevaar liep, verhief CLEMENS

AUGUST edelmoedig zijne stem, en streed onbeschroomd voor de waarheid en voor de gerechtigheid.

De ledigstaande zetel van *Munster* werd eindelijk vervuld; Pius VII plaatste op dien zetel, den voormaligen Prins-Bisschop van *Corvey*, die er den 7 Julij des jaars 1821 bezit van nam; doch weldra overtuigde het gevoel van zijn onvermogen dien Prelaat, van de onmogelijkheid, waarin hij verkeerde, om zelf eene uitgebreide diocese te besturen. De verdrietelijkheden, die zijne eerste verrichtingen hem veroorzaakten, stortte hem in eene zoo diepe droefgeestigheid, dat hij in de maand October van hetzelfde jaar *Munster* verliet, en zijne dagen in een ander land ging eindigen. Er werd toen een pro-Vicarius benoemd, om de zaken van het Bisdom te besturen. De Heer DROSTE zu *Vischering*, die er zich reeds van verwijderd had, zonderde zich meer en meer van de wereld af, en gaf zich geheel en al over aan de verrichtingen zijner bediening, aan het gebed en aan de studie. Toen werd het Clementijnsche hospicium, 't welk hij zelf had gefundeerd, die eenzaamheid, die hij tot zijn verblijf koos. Daar bragt hij in de uitoefening van allerlei liefdewerken den tijd door, die sedert het tijdstip, waarop hij het beheer der diocese van *Munster* verlaten had, en dat, waarop hij tot Bisschop van *Calamata* en deken van het Munstersche kapittel benoemd werd, verliep, in stille rust door. Hij bleef acht jaren zijne nieuwe bediening uitoefenen, zich op de werkzaamheden der administratie en op het prediken tevens toeleggende. De Pruissische politiek, waarmede hij vroeger reeds zoo veel had te strijden gehad, vond hem andermaal op haren weg, altoos even waakzaam en even onverzettelijk als voorheen. Men weet, om welke reden het gouvernement hem, ondanks dien krachtigen en aanhoudenden weerstand, in 1835 tot den Aartsbisschoppelijken zetel van *Keulen* riep, die door het overlijden van den graaf SPIEGEL vacant geworden was. Op den 1sten December 1835 verkoren, en op den 1sten Februarij 1836 te *Rome* gepreconiseerd zijnde, nam CLEMENS AUGUST in de maand Mei van hetzelfde jaar bezit van zijn Aartsbisdom.

Zijn gedrag op den primatialen zetel van *Keulen* was zoodanig als hetzelfde altoos was geweest, eenvoudig, waardig en standvastig. Zijn voorzaat graaf SPIEGEL von *Desenberg*, had bij zijn testament al het huisraad, waarmede hij het Aartsbisschoppelijk paleis had verrijkt, aan zijnen opvolger gelegateerd. Toen Mgr. CLEMENS AUGUST hetzelfde betrokken had, deed hij al de voorwerpen van weelde wegnemen, en behield, tot zijn gebruik, enkel de meest gewone, en onvermijdelijke meubelen.

Twee zaken hielden hem voornamelijk bezig: het *Hermesianismus* en de gemengde huwelijken. Betrekkelijk het eerste punt, ijverde hij voor het stiptelijk naleven der Breve van GREGORIUS XVI, houdende veroordeeling der leer van HERMES. Hij vaardigde diensvolgens in 1837 eene verklaring van 18 artikelen uit, welker onderteekening hij van alle nieuwe wijdelingen

en van allen, die de priesterlijke bediening wenschten te erlangen, vorderde. De lessen der Professoren in de godgeleerdheid te *Bonn* werden mede verboden, met uitzondering der lessen van twee Hoogleraren, wier gehechtheid aan de gezonde leer bekend was. — Hoedanig hij de zaak der gemengde huwelijken beschouwde, en al de opofferingen, waartoe hij besloot, om de wetten der kerk met de eischen des gouvernementes overeen te brengen, en met welken edelen moed hij weerstand bood, toen het tijdelijk gezag die eischen overdreef; dit alles is algemeen bekend. Om dat verheven moed-betoon is de edelmoedige belijder in de banden.

In de maand September jl. was zijn toestand zeer ontrustend geworden, het gouvernement had sterke bedreigingen laten hooren en alles sidderte rondom den Prelaat; hij alleen was onbevreesd. Acht dagen voor de laatste wijding, vergaderde hij de kweekelingen, die zich tot het Priesterschap voorbereidden en examineerde hen met buitengewone zorgvuldigheid. Den 22 October daaraanvolgende officieerde de Prelaat bij de plegtige processie van het duizendjarig jubelfeest der H. URSULA, patronesse van *Keulen*: dit was de laatste openbare plegtigheid, bij welke hij tegenwoordig was, voor zijne gevangenschap.

Hoewel uit eene rijke familie gesproten, en eertijds zelf een groot vermogen bezeten hebbende, heeft Mgr. CLEMENS AUGUST altoos voorbeeldig, eenvoudig en matig geleefd; zijne groote goederen zijn meestal tot liefdadige en godvruchtige stichtingen aangewend. Die Prelaat is een dier mannen, die grondig bekend zijn met de dwalingen en behoeften dezer eeuw. Niemand heeft de godsdienstige kwaal van *Duitschland* beter gegrepen; ook heeft hij onophoudelijk pogingen blijven aanwenden, om den Priestergeest, bij de Germaansche geestelijkheid, op te wekken en haar aan de wijsgeerige droomerijen te ontrukken, tot welke zij zich zoo dikwijls laat vervoeren. Ook heeft hij boven anderen de bekwaamheid, om de oogmerken van het burgerlijk gezag tegen de godsdienstvrijheid te doorgronden en deszelfs overweldigings-ontwerpen te verijdelen. Het was den koning van *Pruissen* niet onbekend, en daarom omringden diens Ministers hem aanvankelijk met zoo vele verleidingsmiddelen, die naderhand in bedreigingen veranderden. Maar aanloksele en bedreigingen vonden hem onbewegelijk.

De drie broeders DROSTE zu *Vischering*, hebben zich niet alleen onderscheiden, als bekwame administrateurs en godvruchtige Priesters; de Catholijke letterkunde is hen ook onderscheidene polemieke en godvruchtige werken verschuldigd, die door krachtige logica uitmunten.

De oudste CASPAR MAXIMILIAAN heeft in 1796 een onderrigt aangaande de eerste Communie, eene navolging van het Fransche werk van den Abt REGNAULT uitgegeven en met eene voorrede verrijkt.

De tweede, FRANS OTTO, is schrijver van twee merkwaardige werken over de betrekkingen der Kerk met den staat, het eene te *Leipzig*, in den *Politie-*

ken *Indicateur* van ADAM MULLER, en het andere te Munster in 1817 uitgegeven.

Van CLEMENS AUGUST, Aartsbisschop van Keulen, hebben wij de volgende werkjes.

1.º *Over de Godsdienstvrijheid der Catholijken*, Munster 1817; 2.º *Over de waarheid en wijsheid der Kerk* Frankfort 1818; 3.º *Verslag eener proeve van verzorging der zieken van het gasthuis te Munster*, Dusseldorf 1819; 4.º *Over de associatiën der zusters van liefde*, Munster 1833; 5.º *Proeve tot het gemakkelijker maken van het Inwendig Gebed*, Munster 1833 (1).

In de beide eerste werkjes, even als in die van FRANS OTTO, erkent men op elken regel, de edelmoedige pogingen, dier edeldenkende mannen, die door niets konden tegengehouden, noch bang gemaakt worden in de verdediging, der regten van den heiligen Godsdienst; overal ziet men hen met kracht strijden, tegen de verderfelijke leerstellingen onzer eeuw overal strekken zij de strenge lijn, die niet kan overschreden worden, zonder zich schuldig te maken aan verraad jegens de gezonde leer en in die geschriften, even als in het gedrag belijden zij de onveranderlijke leer van CHRISTUS: Geeft aan God, wat aan God en aan CESAR wat aan CESAR toekomt.

VON ALTENSTEINS ANTWOORD OP DE ALLOCUTIE DES H. VADERS.

EERSTE ARTIKEL.

Met gespannen verwachting zag *Europa* het antwoord van het Pruissisch ministerie, op de allocutie des H. Vaders te gemoet. Sommigen hoopten, dat het cabinet van *Berlijn* deszelfs misslag zou inzien en herstellen; dat het op eene loyale wijze, de regten der Catholijke Kerk, die ouder zijn dan de Pruissische monarchie, eerbiedigen zou. Wij, voor ons, die, sedert vele jaren den gang der zaken in *Pruissen*, met oplettendheid hebben nagegaan, konden die hoop niet koesteren, en het stuk door den minister von ALTENSTEIN, aan den opper-president van de *Rhijn-Provincien* gezonden, bewijst ook, dat die hoop ijdel was. Men vraagt niet, wat regt zij; men wil door-drijven wat men op eene onregtvaardige wijze begonnen heeft; men wil eene afhankelijke, zich, in leer en discipline, naar de oogmerken eener Protestantsche regering plooiende, Catholijke Kerk; men wil, dat haar Apostolisch Opperhoofd aan hare langzame vernietiging in *Pruissen*, zal medewerken; dat is: men wil het onmogelijke! Het Pruissisch ministerie, levert een nieuw bewijs op voor de treurige waarheid, die in onzen leeftijd reeds zoo menigmaal gebleken is: dat de zoogenaamde staatkunde, blind is voor de

geschiedenis der eeuwen, doof, voor de lessen der ondervinding, en halsstarrig in haar opzet, om den Almachtige de wet voor te schrijven, en zijne onfeilbare beloften te verijdelen, door materiele kracht.

In den aanvang van zijn stuk toont de heer von ALTENSTEIN zich verwonderd en verwacht dezelfde verwondering, bij den opper-president, over den spoed, waarmede de H. Vader de wederregtelijke daad van het Pruissisch gouvernement, ten opzichte van den Aartsbisschop van Keulen, heeft afgekeurd en veroordeeld. Hij verwondert zich, dat de H. Vader, door bijzondere berigten ingelicht, heeft durven spreken, zonder eene teregtwijzing of bevestiging afte wachten uit de eenige bron, waaruit het ware licht zich kon verspreiden.

Waarlijk, het moet bij alle verstandigen verwondering baren, dat de heer von ALTENSTEIN, zich hierover heeft kunnen verwonderen, of altans verwondering heeft kunnen voorwenden. Hier kwamen noch uitleggingen, noch teregtwijzingen, noch officiële mededeelingen, noch verslagen van een al te buigzaam kapittel te pas: de gewelddadige wegvoering van den Aartsbisschop van zijnen wettigen zetel, was een factum, dat te Rome volledig bekend was, toen de H. Vader zijne allocutie uitsprak; het was een feit, waarbij alle regten, zoowel die der Catholijke Kerk, wier handhaving aan den H. Vader, als haar Apostolisch Opperhoofd is toevertrouwd, als die der gewaarborgde Godsdienstvrijheid en des episcopaats in het bijzonder, waren geschonden geworden, zonder den geringsten rechtsvorm in acht te nemen, zonder zich te storen aan de regelen van gerechtigheid en welvoegelijkheid, die bij alle beschaafde natien aangenomen zijn.

Was er meer noodig om het Opperhoofd der Kerk die zelf, in den persoon en in de regten eens Bisschops, die met hem in gemeenschap, en onder de bescherming van zijn Apostolisch Oppergezag geplaatst is, was gehoond geworden, regt te geven, om openlijk te protesteren? Te vergeefs laat de heer von ALTENSTEIN zijne groote minachting blijken voor de bijzondere berigten en dagbladen: waarlijk zoo iets past hem niet. Gewis, er zijn dagbladen, die uit *onzuivere bronnen* putten; het zijn dezulken bijv., wier artikelen door dommen haat, verachtelijk eigenbelang, of laffe vrees gedictieerd worden, zoo als velen derzulken, die in *Pruissen* en elders, het gedrag van het Pruissisch ministerie verdedigen of zelfs toejuichen. Er zijn *bijzondere berigten* en verhalen die geene meerdere waarde hebben; bijv. die, welke een despotieke minister aan eenige grijsaards beveelt te schrijven, nadat hij hen door allerlei bedreigingen, schrik heeft aangejaagd, en waarin de meestbekende daadzaken, in een bedrieglijk licht worden geplaatst. De heer von ALTENSTEIN moet met onderscheidene soortgelijke *bijzondere berigten*, niet onbekend zijn; hij moet beter, dan iemand anders, weten, waar de *onzuivere bron* is, van welke hij spreekt; maar het is tevens aan de geheele wereld bekend, dat er ook verdienstelijke, naauwgezette waarheidlievende dagbladen en zeer

(1) *Ein Versuch zur Erleichterung des innern gebeths*, waarvan een uittreksel is medegedeeld in den *Godsdienstvriend* voor Februarij 1838, XL. Deel, bladz. 71.

getrouwe *bijzondere berigten* zijn; op welke men kan staat maken, omdat ze gegeven worden, door wel-
onderrigte personen, die de waarheid en de gerechtig-
heid beminnen. Nu, uit zulke dagbladen, en uit zul-
ke bijzondere berigten, wist men te *Rome* met zeker-
heid, wat te *Keulen* gebeurd was. Moest men er niet
aan geloofd hebben? Dat men hetgene, wat ze ver-
haald hebben, logenstraffe.... Maar dit zal de heer
VON ALTENSTEIN niet ondernemen; want men kan de
alom gekende waarheid, en de getuigenis van een ge-
heel volk niet logenstraffen. Doch waarom zegt hij
dan er zich over te verwonderen, dat de Opperherder
dezelve als zeker heeft aangenomen, en op grond der-
zelve met nadruk en waardigheid, tegen het gedrag
der Pruisische regering heeft geprotesteerd?

De heer VON ALTENSTEIN zou de *vervolgheid* des
H. Vaders gaarne hebben toegeschreven aan de *veras-
sing*, te weeg gebracht door het eenvoudig berigt, dat
de Aartsbisschop van Keulen in de uitoefening zijner
ambtsverrigting geschorst ware geworden: »Indien,
» zegt hij, *ons niet uit onze onderhandelingen met*
» *Rome bekend geweest ware, dat het Pauselijke Hof*
» *naauwkeurig onderrigt van den oorsprong, den*
» *aard en de ontwikkeling onzer moeilijkheden met*
» *den Aartsbisschop, de thans plaatshebbende crisis*
» *als nabij, op handen, moest te gemoet zien, in zoo*
» *verre de Aartsbisschop bij zijne aanmatigheden vol-*
» *harden en de koninklijke regering niet genegen zijn*
» *mogt, de sedert lang gevestigde orde der monarchie,*
» *opzigtelijk de betrekking van den Staat tot de Ca-*
» *tholijke Kerk en alle daarmede in verbandstaande*
» *hoogst gewichtige belangen, aan die aanmatigheden*
» *ten offer te brengen.....; ook was het Romein-*
» *sche Hof reeds in de maand Mei, en ten tweeden*
» *maal in de maand Junij, wel is waar op eene ver-*
» *trouwelijke wijze, maar niet te min zeer stellig,*
» *en gelijk uit de akten blijkt, niet enkel mondeling,*
» *door den koninklijken gezant aldaar, opmerkzaam*
» *gemaakt. Welke wending de bedoelde onderhande-*
» *lingen later, in de maanden Augustus en September*
» *genomen hebben, vernam het gemelde hof langs*
» *eenen weg, waaraan hetzelfde onbepaald vertrouwen*
» *moest schenken.*»

In de eerste plaats, moeten wij tusschen deze woor-
den en die, waarmede de minister zijn *vertoog* aan-
vangt, eene in 't oog loopende tegenstrijdigheid doen
opmerken. Als het Hof van *Rome*, zoo als de Heer
VON ALTENSTEIN zegt, van alles *naauwkeurig* is *on-*
derrigt geworden, als hetzelfde meermalen was bekend
gemaakt, met den op handen zijnden crisis, door per-
sonen, die het volste vertrouwen verdienden, dan
had hij immers geene redenen om zich te verwonde-
ren, dat de H. Vader, bij het berigt der gevangene-
ming van den Aartsbisschop, waartoe men toch wel
niet beweren zal, dat Z. H. zijne toestemming heeft
gegeven dadelijk zijne afkeuring heeft te kennen ge-
geven? Hoe kan men zich verwonderen, dat hij niet
eerst eene zoogenaamde teregtwijzing of bevestiging,
door het Pruisisch gouvernement gegeven en de ver-

slagen van het Kapittel afwachte? Als hij, door de
vertrouwelijke, dat is, *bijzondere berigten*, uit de
zuivere bron, des Heeren VON ALTENSTEIN voortkomende
van alles onderrigt was, wat had hij dan meer noodig?

Doch neen: het Hof van *Rome* was niet onderrigt;
neen het kon de gevangenneming des Aartsbisschops
van *Keulen* niet verwachten; neen, het kon niet we-
ten, dat het Pruisisch gouvernement tot dat uiterste
zou overgaan. Wij zijn het niet, die het gezegde van
den Heer VON ALTENSTEIN weerspreken; 't is de Op-
perherder, de algemeene Vader der Christenheid, die
zulks doet; want hij verklaart hetzelfde valsch in zijne
allocutie van den 10 December. Wij zullen hier de
eigene woorden der allocutie aanvoeren, opdat er niets
aan de verpletterende kracht der logenstraffing ontbre-
ke: « Hieruit kunt gij begrijpen, Eerwaarde Broeders,
» dat wij in deze gewichtige zaak niets hebben ver-
» zuimd. *Intusschen (wij zeggen het met droefheid*
» *en doordrongen van diepe smart), werd, ZONDER*
» *DAT WIJ HET WISTEN en terwijl wij een antwoord*
» *hoopten te ontvangen, overeenkomstig onze recla-*
» *matien en verklaringen, aan den Aartsbisschop van*
» *Keulen gelast, die uitlegging te volgen, die wij be-*
» *trekkelijk de gemengde huwelijken verwierpen, of*
» *zijne Bisschoppelijke bediening neder te leggen, met*
» *de erkende bedoeling, om hem van zijne Herderlijke*
» *jurisdictie te berooven, zoo hij niet gehoorzaamde.*
» *Zonder een oogenblik te wankelen, weêrstand hij,*
» *zoo als hij doen moest; en de zaken kwamen zoo*
» *ver, als wij u hiervoren, met eene soort van af-*
» *schrik, hebben bekend gemaakt.*»

De zaak kan niet stelliger worden uitgedrukt. En
die plegtige verklaring gaat uit van den Apostolischen
Stoel! Het is de Plaatsbekleeder van JESUS CHRISTUS
op aarde, die dezelve aan de geheele wereld bekend
maakt!

Tusschen de twee tegenstrijdige verklaringen, die van
den Opperherder en die van den Minister VON ALTEN-
STEIN, aarzelen wij niet te kiezen en die des algemeenen
Vaders als geloofwaardig te beschouwen. En om zulks
te doen, behoeft men niet Catholijk te wezen, het is
genoeg, opregt te zijn en gezond verstand te bezitten,
om te begrijpen, dat het zichtbare Opperhoofd der Kerk,
over eene zoo gewichtige zaak sprekende, niet lichtzinnig
noch vermetel gesproken heeft. Maar, wat des noods
zou kunnen doen blijken, dat de misvatting voorzien
en berekend was, wordt in het stuk van den Heer
VON ALTENSTEIN zelve aangetroffen; hij zegt, dat het
Hof van *Rome*, *wel is waar, vertrouwelijk, maar*
niet te min, zeer stellig, in de maand Junij en dus
vooraf van de zaak was onderrigt geworden; en zulks
langs eenen weg waaraan hetzelfde Hof onbepaald ver-
trouwen moest schenken. Wat beteekenen die onbe-
stemde woorden, wier ware zin door niemand kan be-
grepen worden, bij de zoo duidelijke en stellige ver-
klaring van den Apostolischen Stoel? En al veronder-
stelt men, dat werkelijk eenige vertrouwelijke mede-
deelingen, aan het een of ander lid van het Romein-
sche Hof zijn gedaan geworden, dan blijft nog de

vraag: Sedert wanneer moesten die mededeelingen als officieel worden beschouwd?

Te vergeefs tracht de Heer VON ALTENSTEIN, het Pruisisch Gouvernement te ontschuldigen, betrekkelijk het verwijt, in de allocutie voorkomende, dat hetzelfde eenen zoo wederregtelijken stap heeft gedaan, als de vervoering van den Aartsbisschop van Keulen wezenlijk is, zonder daarvan vooraf den heiligen Stoel te verwittigen. Hij erkent dat gelijktijdig met de ministeriele Instructien aan den Heer VON BODELSCHWING gezonden, de destijds te Rome residerende Zaakgelastigde, bevel ontving, om den Apostolischen Stoel onverwijld van het besluit des konings kennis te geven. *Vroeger*, zegt hij, kon zulks niet geschieden, omdat de definitieve vaststelling van het koninklijk besluit eerst kort te voren had plaats gehad.

Leeft de minister VON ALTENSTEIN kunnen gelooven, dat de reeds bekende en openbaar gemaakte feiten, niet luide, tegen deze erbarmelijke verschooning, bij alle verstandigen zouden getuigen? Het is waar de aanslag tegen den Aartsbisschop, werd eerst op den 20 November voltrokken, en men had vijf dagen te voren aan den Zaakgelastigde te Rome geschreven, om er hem kennis van te geven. Maar den 24 October, had de Minister den Aartsbisschop reeds bedreigd, dat de Aartsbisschop onmiddellijk van de uitoefening zijner Bisschoppelijke bedieningen zou worden beroofd. Hij verklaarde in die dépêche, dat hij dit schreef ten gevolge eener Kabinetts-Orde van den 17 October? Eris dus eene geheele maand verlopen, tusschen het vastgestelde voornemen, om den Aartsbisschop te doen arresteren en den dag, op welken, zoo men den Minister gelooven moet, de Pruisische Zaakgelastigde te Rome, daarvan is verwittigd geworden; en hij schroomt niet te zeggen, dat het onmogelijk ware dit vroeger te doen, te weten voor den 15 November!

VON ALTENSTEIN zegt, dat het onmogelijk ware, het Hof van Rome vroeger te verwittigen, omdat de definitieve vaststelling van het koninklijk besluit eerst kort te voren had plaats gehad. Maar, wie heeft dan dat besluit genomen? Is het niet altoos de Pruisische Regering? En de Heer VON ALTENSTEIN beroept zich dus, tot verschooning van eenen misslag, op den misslag zelve! Inderdaad, het schijnt dat die man geenerlei acht slaat, op hetgene, wat hij zelf zegt en beweert; men zou bijna moeten gelooven, dat hij reeds is overgegeven aan die verdwazing en verblindings, die meermalen de zichtbare straf, der vervolgers geweest zijn.

De H. Vader bevestigt in zijne allocutie dat de Pruisische zaakgelastigde hem op 1 December bekend maakte, als binnen kort zullende plaats hebben, of op hetzelfde oogenblik plaats hebbende, wat reeds op den een en twintigsten dag der vorige maand volbragt was geworden. Dan wat zegt de minister hierop? Niets is klugtiger, dan de opheldering welke hij hier waant te geven. Hij erkent eerst dat de zaakgelastigde de dépêche van 15 November, dat is de stellige tijding der definitief vastgestelde gevangenneming des Aartsbisschops en die onmiddellijk daarop te weten den twintig-

sten dier maand, zou plaats hebben, en dat hij niet verzuimd heeft, den H. Stoel getrouwelijk daarvan te verwittigen. Toen eenige dagen later reeds den 4 December bijzondere brieven en openbare dagbladen te Rome verspreidden dat de maatregel waarvan de vaststelling door den koninklijken zaakgelastigde bekend gemaakt was, werkelijk zijne uitvoering erlangd had, was die zaakgelastigde nog niet in staat de eigenlijke toedragt in het ware licht te stellen, en onwaarheden te bestrijden, gelijk die, dat de Aartsbisschop met groot vertoon van militaire magt uit zijnen zetel verdreven was."

Men verliest zich in die aaneenschakeling van onbehendige uitvlugten en tegenstrijdigheden. Ja de zaakgelastigde verwittigde vertrouwelijk den Apostolischen Stoel; doch waarvan? Van eenen eenvoudigen vastgestelden maatregel, die ten uitvoer zou worden gelegd, terwijl hij weten moest, en uit zijne dépêches wist, dat de uitvoering den 20 November reeds had plaats gehad. De heer VON ALTENSTEIN bevestigt alzoo wat de H. Vader heeft gezegd; hij erkent derhalve de onwaardige wijze, waarop het Pruisisch ministerie, in dezen, den Apostolischen Stoel heeft behandeld. Maar, hoe! als de dagbladen die de gevangenneming des Aartsbisschops met de voornaamste bijzonderheden, welke daarbij plaats hadden, bekend maakten, reeds op den 4 December die tijding konden verspreiden, wie zal men dan kunnen doen gelooven, dat het Pruisisch ministerie dat berigt niet nog vroeger had kunnen geven, door het spoedige middel van eenen kabinetts-courrier? De zaak was wezenlijk wel de moeite waardig. Wat de reden van het stilzwijgen van den zaakgelastigde betreft, uithoofde zijner onbekendheid met de bijkomende bijzonderheden, behoeven wij nauwelijks iets te zeggen. De geheele Europische diplomatie zal ongetwijfeld de schouders ophalen over eenen staatsman die het ontbreken van behoorlijke mededeelingen aan een vreemd Hof, betrekkelijk eene gewichtige zaak, waarbij dat Hof het grootste belang had, tracht te ontschuldigen, door de jammerlijke uitvlugt, dat zijn zaakgelastigde niet wist of er een groot of gering vertoon van militaire magt bij had plaats gehad.

VON ALTENSTEIN beweert, in strijd met de allocutie dat de weerstand van den Aartsbisschop betrekkelijk de gemengde huwelijken, niet de eenige reden zijner gevangenneming is geweest en hij herinnert daar bij, aan de Hermesiaansche zaak. — Neen, het is waar, die reden was niet de eenigste in het doel des gouvernementes; 't welk eenen Bisschop, die hetzelfde belemmerde, omdat hij zijne conscientie niet ploofjen liet, wat het ook kosten mogt, verwijderen wilde, maar evenwel bewijzen de ministeriele stukken, dat men geene andere redenen heeft aangevoerd, voor de gepleegde geweldenarijen, dan den weerstand des Aartsbisschops, ten opzichte van de uitvoering der overeenkomst en instructie, betrekkelijk de gemengde huwelijken. Men spreekt nog van het hermesianisme! maar had het gouvernement zelf niet zoowel als de Aartsbisschop, de onderwerping aan de Breve van

veroordeeling gevorderd? Had daarenboven, de minister von ALTENSTEIN zelf niet aan den Aartsbisschop geschreven onder dagteekening van 24 October 1837: » Als gij toeft te beloven, van voortaan de gezegde » instructie te willen doen uitvoeren (die van den » graaf SPIEGEL, overeenkomstig de artikelen van » Coblenz) (1), zal men niet in gebreke blijven, » van op staanden voet maatregelen te nemen, die tot » onmiddellijk gevolg zullen hebben u de uitoefening » uwer bisschoppelijke bedieningen te beletten." Dit bewijst immers de volledige waarheid van hetgene de H. Vader heeft gezegd; terwijl de minister von ALTENSTEIN, door zijne eigene woorden, wordt gelogenstraft. Niets is duidelijker: als de Aartsbisschop de instructie van zijnen voorzaat had willen uitvoeren, zou hij niet van zijnen zetel zijn gerukt geworden. Doch die instructie had enkel betrekking tot de gemengde huwelijken, en de gevangenneming des Aartsbisschops had plaats, onmiddellijk nadat hij geweigerd had, zich naar dezelve te schikken. De Paus kon dus met waarheid zeggen, dat de geweldnarigen van 20 November, geene andere drangreden hadden, dan het moedige gedrag des Prelaats, in de zaak der gemengde huwelijken. Nooit heeft het bedrog zich zelve beter tegengesproken, dan hier door den mond van von ALTENSTEIN.

VERBOD TEGEN ALLE GENOOTSCHAPPEN IN PRUISSEN.

De Pruisische *Staats-Zeitung* deelt eene niet gemotiveerde koninklijke ordonnantie mede, gedagteekend 7 Januarij, en onderteekend door de ministers von ALTENSTEIN, von KAMPTZ, MUEHLER en von ROCHOW, waarvan wij hier de hoofdbepalingen opgeven:

Elke associatie van studenten, zonder onderscheid, en onder welke benaming ook, is verboden, op straffen van den strengen *carcer* (de universiteits-gevangenis) voor de gewone leden en van een *consilium abeundi*, of van verbanning voor de oprichters, voorzitters en fonctionnarissen der associatie.

Voor de niet-studerenden, die deel aan zoodanige genootschappen zouden nemen, of dezelve mogten begunstigen, zullen de disciplinaire straffen vervangen worden, door opsluiting in eene vesting, van drie maanden tot twee jaren.

Als men zich in die genootschappen overgeeft aan politieke discussien hoe ook genaamd, dan zal de straf voor de oprichters, voorzitters en fonctionnarissen, wezen: opsluiting in eene vesting, van een tot zes jaren en voor de gewone leden, van zes maanden tot drie jaren.

(1) Zie het Bijvoegsel tot ons Blad van 27 Januarij jl.

Als men in dezelve, een eed, hoe ook genaamd, aflegt, of als men er zijn woord van eer geeft, als men in dezelve gehoorzaamheid beloofd aan onbekende hoofden of lijdelijke gehoorzaamheid aan bekende hoofden, als er in dezelve graden of eene hiërarchie bestaan, dan zal de straf voor de oprichters, voorzitters en fonctionnarissen, bestaan in opsluiting in eene vesting, van 18 maanden tot 10 jaren, en voor de gewone leden, van 9 maanden tot 6 jaren.

Wat zullen de liberalen en vrijmetselaars hiervan zeggen?

---

* * Heden nacht omstreeks 1 uur, behaagde het den almachtigen God, onze dierbare Moeder Mejufvrouw JOANNA CLARA SMITS, weduwe van den Heer PETRUS JOES. ZANDERS in den ouderdom van bijna 68 jaren, uit ons midden weg te nemen. Smartelijk valt ons dit verlies, doch wij eerbiedigen de wil van God, die ons zoo vele jaren het genot van eene deugdzame en zorgelijke Moeder schonk, en haar de onwaardeerbare genade gegeven heeft, om door het ontvangen van de laatste heilige Sacramenten tot een waar Christelijk afsterven te worden voorbereid. Zij beval dan ook vervuld van heilig vertrouwen hare ziel in de handen des Heeren, en stierf zoo wij hopen den dood der Regtvaardigen.

Deze diene tot kennisgeving aan alle, die onze dierbare Overledene gekend hebben, dewijl wij hen, en tevens den Catholijke Lezer verzoeken voor de rust harer ziel te bidden.

VLAARDINGEN, H. J. ZANDERS, Cath. Pr.
den 7 Februarij 1838. ook uit naam van mijnen Broeder, Zuster en Behuwd-Zuster.

* * Door P. van den BRAND, R. C. P. en Rector der Latijnsche Scholen te Uden, zal op den 14 en 15 Maart 1838 verkocht worden, eene zeer schoone en met fijnen keus verzamelde BIBLIOTHEEK, nagelaten door den Zeer Eerwaardigen en Hooggeleerden Heer C. van den BRAND, gewezen Professor in de H. Godgeleerdheid aan de Hoogeschool te Uden.

De Catalogus is verkrijgbaar bij J. R. van DIEREN te Grave, tegen slechts 10 Centen. Commissien kunnen aan den Verkooper worden opgedragen, mits men het werk en den prijs naauwkeurig bepaald.

* * De Boekhandelaar J. T. SOMMER, heeft den 27 Januarij 1838, aan het gemeentebestuur der stad Almelo ter vertaling vertoond: *Versuch zur Erleichterung des inneren Gebeths, von CLEMENS Droste zu Vischering. Münster, 1833.*

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn, gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren; bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

BRIEF OVER DEN HEILIGEN STOEL.

(Vervolg van bladz. 50.)

Ik zal van deze aanmerkingen niet afstappen, zonder u nog eene andere van denzelfden aard te maken; want zij zijn veel gewigtiger dan gij misschien denkt. Niets is in de dingen geïsoleerd; het ligchaam, de geest, de goddelijke genade, alles is verbonden, alles is overeenstemmend. Het ligchaam van den mensch, is niet het ligchaam van het redelooze dier; de uiterlijke gedaante van een land, hetwelk tot eene bestemming is geroepen, is niet die van een ander land, 't welk eene andere bestemming heeft, en de algemeene gestalte van onzen aardbol, is even evenredig, als zij geheimzinnig is. Als de ouden, die zoo vele dingen bij overlevering wisten, eene stad wilden bouwen, dan stelden zij eene grondige en naauwgezette onderzoeking van de plaats, in het werk. Op die wijze gebeurde het, dat de Romeinen Etruskische priesters inriepen om de plaats der vestiging van Rome te beslissen, en wij weten, reeds van onze vroege jeugd, dat men bij het doorgraven van den grond voor het capitol, een versch

afgehouden menschenhoofd vond, waardoor die heuvel den bewonderenswaardigen naam heeft ontvangen, dien hij nog draagt (1). Ik wil u dan den aard van het oord doen opmerken, waarin Rome is gebouwd, dat zoo verheven en zonderling is, dat men zijn geheele leven kan reizen, zonder dat de verbeelding ergens elders onder den hemel eene herinnering voormaakt, gelijkvormig aan de herinnering van het *agro romano*.

Rome is nagenoeg in het midden van het Italiaansche schiereiland gebouwd, meer in het zuiden dan in het noorden en omgekeerd meer in het westen, dan in het oosten. Rome ligt op eenige heuvelen, die meer door holle wegen dan door valeijen van een gescheiden zijn, aan den oever van den Tiber, een vaal gele en statige stroom, wiens wateren langzaam tusschen zijne van groen beroofde boorden heen rollen. Vijf of zes mijlen ten oosten, strekt zich, gelijk eene sombere lijn, de Apennijsche bergketen uit; op vier of vijf mijlen afstands naar het westen, ontwaart men

(1) Eertijds eene Romeinsche sterkte. Men noemde dezelve *Capitolium*, naar het Latijnsche woord; *Caput* (κεφαλή) hoofd
VERT.

van eenige verhevene punten, de witte en schitterende streep der *Middellandsche-zee*; ten noorden verheft zich een eenzame berg, dien men den *Socrates* noemt en, die daar, even als een reus, aan den ingang der vlakte staat; ten zuiden zijn het de heuvelen, waarop zich *Castel-Gandolfo*, *Marino*, *Frascati* en de *Colonna* prachtig vertoonen. Tusschen deze vier gezigteinders, waarvan de een niet op den andere gelijk, en die onderling in grootsche pracht en schoonheid wedijveren, opent zich, even als een uitgebreid adelaars-nest, de Romeinsche vlakte, (*Campagna Romana*,) het uitdooft overschot van onderscheidene vulkanen, eene uitgestrekte en ernstige eenzaamheid, tallooze weilanden, waar de beekjes schaars in aantal den grond doorklieven, en zich onder hunne wilgen verbergen, waar de boomen, die zich hier en ginds vertoonen, onbewegelijk dáár staan, even als de bouwvallen die het oog overal ontdekt, praalgraven, tempels, waterleidingen, majestueuse overblijfselen van de natuur en van het Romeinsche volk, te midden van welke het Christen *Rome* zijne beelden en vreedzame tempeldaken verheft. Dat de zon opga of dale, dat de winter of de zomer dáár voorbijgaan, dat de wolken over die ruimte heenzweven, of dat er de lucht eene liefelijke doorschijnendheid, volgens de jaartijden en de stonden, aanneme, alles verandert, alles wordt beziel, alles verbleekt; eene eindelooze nieuwigheid treedt uit dien onbewegelijken grond te voorschijn, gelijkvormig aan den Godsdienst, waarvan de ouderdom zich met de jeugd vereenigt en die van den tijd, ik weet niet welke bekoorlijkheid ontleend, waarmede hij zijne tegenwoordigheid omhult. De Godsdienst is de geaardheid van die ongelooftlike natuur: de bergen, de velden, de zee, de bouwvallen, de lucht, de aarde zelve, een mengsel van de asch der menschen met de asch der vulkanen, alles is er diepzinnig, en hij, die langs de Romeinsche wegen wandelende, nooit in zijn hart de gedachte heeft voelen ontstaan, van het oneindige, in gemeenschaps-verkeer met den mensch, ach! die is te beklagen, en God alleen is groot genoeg om hem ooit een denkbeeld of tranen te geven.

Overigens, geliefde vriend, zult gij begrepen hebben, dat God, Zijnen Stedehouder, te *Rome* aanstellende, de zwaarigheid niet had afgewend, maar, dat hij aan dezelve het hoofd geboden heeft. *Rome* was het natuurlijke middelpunt der wereld, en haar werkelijk middelpunt op het tijdstip van *JESUS CHRISTUS*, zoodat het des te onmogelijker moest schijnen, om er het middelpunt van de Catholijke Kerk te vestigen als men de twee uitersten overweegt, de heilige *PETRUS* te *Rome* onder *NERO* en *GREGORIUS XVI.* in het vatikaan, en als men dan bedenkt dat die herschepping (*metamorphose*) heel natuurlijk volbragt is, door de kracht der zaken, dan weet men de zwakheid van den mensch, of de kracht der waarheid niet genoeg te bewonderen. Gij kent de volgreëks der gebeurtenissen, derhalve zal ik ze u niet verhalen; doch

het bestuderen van het geheim der bewonderenswaardige opvolging van de Roomsche Opperpriesters, is van het hoogste gewigt.

Dit laatste geheim bestaat voorzeker in de eeuwige raadsbesluiten van God. Hij die de wereld geschapen heeft, bestuurt haar ook door Zijne voorzienigheid; Hij verheft en vernedert de heerschappijen; Hij kentee- kent aan de volken hunnen tijd en aan de dingen hunne lotgevallen, echter niet willekeurig en zonder andere beweegredenen dan Zijn opperste wil, maar door eene besturing, die billijk overeenstemt met het leven dat Hij aan Zijne schepselen heeft geschonken, door hun de onveranderlijke wet te geven. Nu, voor alle wezens die met verstand begiftigd zijn, is het Christendom de wet zelve van het leven; het is de naauwgezette uitwerking van de betrekkingen, die er den aard en de ontwikkeling van uitmaken, en toen God aan den eersten mensch aankondigde, dat hij zou sterven, als hij Zijne geboden schond, openbaarde Hij hem deze waarheid, dat alle geboden van God eene innige betrekking hebben met den aard zelve van het leven. Geene maatschappij is te gronde gegaan, geen koninklijk geslacht is uitgestorven, geene magt is te niet gegaan, dan omdat zij de wet van het leven had geschonden, die in het Christendom vervat is: insgelijks heeft zich ook geene maatschappij gevestigd, geen koninklijk geslacht heeft gebloeid, geene magt heeft voortgeduurd, dan door de naleving van de levens-wet, die vervat is in het Christendom, en de Schriftuur zegt het ons met een enkel woord: *de regtvaardigheid verheft eene natie* (1).

Gij kunt van daar afleiden, welk eene kracht van organisatie en onsterfelijkheid aan den H. Stoel is medegedeeld geworden, enkel, doordien hij op de aarde de bron en de band zelf van het Christendom, dat is, de bron en de band zelf van het leven heeft gevestigd. Zijne grootheid heeft hij ontvangen, door die heerlijke donatie der éénheid en niet door de donatiën van *PELYN* en *CHARLEMAGNE*, of liever, de Souvereine Opperherders, hebben veel ontvangen wjl zij oneindig hebben gegeven, gelijkvormig aan den Oceaan, aan wien alle stroomen schatplichtig zijn, omdat hij de Vader is der wateren.

Onder de uitstekende hoedanigheden, die voor den H. Stoel de uitkomst zelve geweest zijn, van zijne roeping en die hij behoefde, om er aan te beantwoorden, zijn er twee hoofdhoedanigheden, die schier zijne geheele geschiedenis verklaren: eene volmaakte voorzigtigheid en een in alle beproevingen, lijdzame moed.

De dwaling van vele menschen, die zich aan het hoofd der menschelijke zaken bevinden, of die verlangen, zich aan hetzelfde te plaatsen, bestaat hierin, dat zij wanen de wereld te scheppen. Sommigen willen de maatschappij daarstellen, anderen den Godsdienst; deze eene partij en de meest bezadigsten zijn

(1) Proverbia XIV. 34.

voorzeker diegenen, die zich bepalen tot het verlangen, om de toekomst daar te stellen. Al die menschen, sloven hun geest en hun leven af, in dezen moeitevollen arbeid en zij zijn alvorens zij sterven, door de gebeurtenissen, schier altijd overtuigd geworden, dat zij juist het tegenovergestelde hebben gedaan, van hetgeen zij hadden willen doen. Lees aandachtig de geschiedenis en gij zult in dezelve duidelijk, een der treurigste dingen voor den menschelijken hoogmoed zien, ik wil zeggen, die eeuwigdurende tegenstrijdigheid, tusschen den wil van den mensch en het gevolg van zijne pogingen. Wie aan ALEXANDER het lot van zijne familie en van zijn rijk, na zijnen dood, zou hebben gezegd, zou hem verbaasd hebben. Wie aan de Romeinen de toekomst van hunne veroveringen en de toekomstige erfgenaam hunner stad, getoond had, zou hun stof tot nadenken hebben gegeven. Wie aan PRILATUS, alles wat er in dat vluchtige oogenblik opgesloten lag, toen hij zijne handen van den dood des Regtvaardigen, reinigde, geopenbaard had, zou hem voorzeker vernietigd hebben, door de kracht van die verschijning. Hij alleen, die God in zijne Kerk dient, weet wat hij doet en die alle beweging van de wereld wijst, zal slechts de kiemen van de schepping en van de genade ontwikkelen, en eerbiedigt diep in zijne daden, den natuurlijken en logischen loop der dingen, die ze tot hun einde voert, langs den kortsten, als ook, langs den gelukkigsten weg. Dat was eene deugd van de Souvereine Opperpriesters, en de evenredige basis van hunne goddelijke voorzigtigheid. Tegenover de twee werelden geplaatst, de spirituele en de materiele wereld, als geschikte arbeiders der eeuwigheid, hebben zij erkend, dat zij geene regtstreeksche werking op den tijd hadden, als het niet vroeg of laat, door eene verbinding van veerkrachten is, waarvan God alleen het geheim bezit, de voorbijgaande zaken moeten ten zegepraal verstrekken, aan de immer durende en ondanks hunnen hardnekkigen tegenstand zich eindelijk, hijgende en overtuigd, in de armen der waarheid werpen. De H. Stoel, heeft reeds onderscheidene dier plegtige oogenblikken gezien, waarin de tijd en de eeuwigheid elkander ontmoetten; maar hem zijn de tijdstippen onbekend en hij kent ook de wegen niet, welke in den onbepaalden sfeer van het mogelijke, het een tot het ander, het eindige tot het oneindige, terug brengen. Het is hierom, dat hij altoos en naarstig werkzaam, om het leven, het verstand en de liefde, waarvan hij het pand heeft, te verspreiden, roept hij de gebeurtenissen, noch in, noch schept dezelve, hij ontvangt ze uit de hand van God, die dezelve voortbrengt of toelaat, zich bepalende, als zij vervuld zijn, om zich ten hunnen opzichte te gedragen, volgens de gewone regels van de Christelijke wijsheid. Die taak is niet luisterrijk; maar wijl zij op de natuur zelve is gegrondvest, heeft zij voor den H. Stoel den toestand verdiend, die de zijne is, onvergelijklijk in duurzaamheid en in wetigheid, met eenigen anderen politieken toestand.

Wie heeft al de groote rijken gesticht? De oorlog gevolgd door de overwinning, en het bezit, dat is het geweld, door den tijd, vrijgekocht. Als gij, integendeel, de bron van de tijdelijke Souvereiniteit van den H. Stoel opspoort, dan zult gij zien, dat zij afhankelijk was van vier omstandigheden, die gelijktijdig hebben zamengewerkt, zonder dat eenige voorziening haar had kunnen vereenigen, noch zelfs eene enkele, behalve de laatste, verwerven; ik wil zeggen: de verzwakking van het Oostersche keizerrijk, hetwelk *Rome*, niet meer tegen de Barbaren verdedigen kon: de eerezucht van de Lombardysche koningen, die hetzelfde aan hunne kroon wilden onderwerpen; de achtereenvolgende bescherming van de twee grootste mannen PEPYN en CHARLEMAGNE; eindelijk, de liefde die al de bewoners van *Rome*, den Souvereinen Opperpriester toedroegen, als wiens kinderen zij zich beschouwden, niet alleen uit hoofde van zijnen last, maar uit hoofde van zijne weldaden. Door de kracht van die vier omstandigheden, verlost de Pausen *Rome*, van het overschot eener magt, die van zelve te niet ging; zij ontrukten hetzelfde aan de onvermijdelijke overheersching der Barbaren, terwijl zij den roem verwierven, van door het vestigen van hunnen staat, alleen het heil van hun vaderland te beoogen, niet in staat waren eenige onregtvaardigheid te plegen. Hoe veel heeft hun eene zoo gedenkwaardige gebeurtenis gekost? Waren zij het, die het Oostersche keizerrijk ontzenuwd, de Lombardysers in *Italië* geroepen en aan PEPYN en aan CHARLEMAGNE, de geboorte gegeven hadden? neen. Wat had hun dan zulk eene zwaarwigtige hervorming gekost? Zij had hun acht honderd geduldige jaren van aanwezig, in de regtvaardigheid gekost. Gerust over de oogmerken van God, tevreden met hun brood en hunne dagelijkse pligten, hadden zij arm geleefd en waren gedurende drie eeuwen den marteldood gestorven; door CONSTANTYN, uit de catacomben te voorschijn geroepen, verrijkt door de godsvrucht der geloovigen en der keizers, waren hunne begeerten eenvoudig, hunne ziel ootmoedig en sterk, en hunne handen geopend gebleven; dikwerf bedreigd, in de gevangenis geworpen, verbannen en verwond, hadden zij door hunne majesteit de verwarring van het Westersche keizerrijk verduurd, de ketterijen verbrijzeld en voor hunne eeuw bladzijden geschreven, die veel verder zijn gegaan; voorts lieten zij aan den tijd zijne vrije werking, verzekerd zijnde, dat hij voor hun was, omdat hij van de eeuwigheid in de eeuwigheid gaat. En, op zekeren dag, eindelijk, konden zij in de *Str. PETRUSkerk te Rome*, onder de algemeene toejuichingen, zonder schroom en zonder misdaad, de kroon der CESARS op het hoofd van eenen man plaatsen, wiens naam en grootheid voor altoos te zamen gemengd zijn, op het hoofd van KAREL den Groote, na de Pausen de eerste stichter van de Westersche en Europeesche eenheid, omdat hij de stichter was van de Opperpriesterlijke vrijheid.

Dat geduld, ten opzichte van den tijd, hetwelk reeds zoo bewonderenswaardig is, als men het op zich zelve beschouwt, wijl het den menschen uit hoofde van hunne beperkte natuur eigen is, om den tijd te willen verhaasten, of liever daar te stellen, dat geduld, wordt der overweging nog waardiger, als men opmerkt, dat het niets gekost heeft, dan een onverstoortbaar vertrouwen op de toekomst der waarheid, gepaard met een heldhaftigen moed, om het hoofd, bij de snelheid en het geweld van de menschelijke gebeurtenissen, te kunnen ophouden. De moed, dien de Roomsche Opperherders moesten ontwikkelen, was niet die moed, die den dood trotseert, terwijl hij hem geeft en die regtvaardig zijnde, achtingswaardig is, evenwel gewoon is onder de menschen. Er is een veel zeldzamer moed, die de wraaklust der vorsten en hunne vleijerijen doorstaat, zonder bevreesd of verleid te worden, die de rust aan het geweten opoffert, en die den treurigen dood in de gevangenis, de behoefte en de vergetelheid braveert. Zoodanig was de moed van de Roomsche Opperpriesters. Zij hebben 300 jaren in de hoofdstad van het rijk, stand gehouden, van de wijze huns doods, verwittigt, door den dood hunner voorgangers en behalve een éenige wiens ouderdom, haastiger was, dan de scherpregters, hadden zij allen de eer, van op hunnen zetel getroffen te worden, terwijl zij Gode dank zegden. Het Westersche keizerrijk verlangde misschien van hun nog meer geestkracht. Dáár namen die ketterijen en die scheuringen eenen aanvang, die eindelijk de Oostersche kerk van de Catholijke éénheid hebben afgescheiden, en die allen met verbittering werden onderhouden, door de keizers en de gesnedenen van het paleis. Ter naauwernood vond men in een tijdsbestek van 500 jaren eenige vorsten, die waarlijk getrouw en vreemd waren aan de woede van de Grieksche spitsvondigheden. De Pausen, die zelfs tot binnen Rome bestuurd werden door eenen keizerlijken landvoogd, verzetteden zich onophoudelijk tegen de onderneming der dwaling en een enkel voorbeeld, zal een denkbeeld geven, van hetgene zij somtijds te lijden en menigwerf te duchten hadden. Paus VIGILIUS, die door keizer JUSTINIANUS, naar *Konstantinopel* was gelokt, was genoodzaakt, om zich te onttrekken aan de vervolgingen van het hof, de wijk te nemen in eene kerk, voor het altaar zelfs, aan welks kolommen hij zich vastklemde: de soldaten, stoven na hem, met het bloote zwaard in de vuist, de kerk binnen en men zag het hoofd der Christenheid, te vergeefs beschut door het Heilige der heiligen, geheel met bloed overdekt, worstelen tegen eene gewapende bende, die hem aan zijne schuilplaats poogde te ontrukken, door hem bij de haren van zijnen schedel en van zijnen baard, en bij al de ledematen van zijn ligchaam, te rukken. De middeleeuwen bragten andere gevaren aan: de oorlogen van vrije heeren, de banden der feodaliteit, die de strekking hadden, om de Kerk zelve leenpligtig te maken en de tijdelijke en geestelijke eierzucht, van de Duit-

sche keizers: en eindelijk de tijden, die ons het naaste zijn, hebben aan de Catholijke Kerk, op nieuw geleerd, dat de moed harer Opperpriesters onsterfelijk is, even als de behoefte die zij aan dezelve heeft.

Als de Plaatsbekleeder van JESUS CHRISTUS, een enkele keer slechts aan zijne zending, uit zwakheid, ontrouw ware geweest, dan kon, menschelijker wijze gesproken, niemand zeggen wat er zou zijn gebeurd. Maar in die lange geslachtreeks van het Pausdom, treft men niet een enkele aan, die laag genoeg geweest is om de waarheid aan de wereldlijke magt te verkoopen. De Bisschoppen van *Engeland*, hebben de Catholijke Kerk aan HENDRIK VIII, overgeleverd; een gedeelte der Bisschoppen van *Zweden*, heeft de Catholijke Kerk overgeleverd aan GUSTAAF WASA; de Bisschoppen van *Rusland* hebben de grieksche kerk aan PETER I overgeleverd; vele priesters en bisschoppen zijn aan de hoven door vrees en hoop bezwiken: maar nooit een Roomsche Opperpriester! Zij hebben gewoonlijk de inschikkelijkheid tot hare uiterste grenzen gedreven: zij hebben onderhandeld, gesmeekt, verbed, zij hebben van alle omstadigheden gebruik gemaakt, opdat zij, als hun uur gekomen was, zonder verwijt zouden kunnen lijden, en Gode in zijne algeheele reinheid het schouwspel zouden kunnen vertoonen, van de ootmoedige en ontblootte regtvaardigheid, in strijd met het geweld en den hoogmoed. Er is in den moed, om het lot te ondergaan, 't welk men zich op den hals heeft gehaald, eene edelheid gelegen, die de harten terugbrengt; maar als een engelachtig geduld een stalen moed is voorgegaan, en als die twee geaardheden uit den hemel op hetzelfde hoofd afdalen, met de majesteit van het ongeluk en van de jaren, dit brengt iets voort, 't welk uit zich zelve de ingewanden beroert en waarvan geene glorie het onfeilbare uitwerksel op de menschen kan doen opwegen. Ons geslacht is er getuige van geweest. Het behaagde der Voorzienigheid ter vernedering van de wereld, in eenen enkelen man, alles te verzamelen, wat het genie der eeuw kon doen, en in het pausdom zonder verdediging, 't welk vertegenwoordigd werd door eenen grijsaard van eene gewone bekwaamheid, de meerderheid van het geloof boven het verstand, en de zwakheid van personele ontwerpen, vergeleken met de eenvoudige en onderworpen goddelijke ontwerpen, die door de overlevering bekend gemaakt zijn, te toonen. Men gevoelde in Pius VII, den man die onvermogen was, die wilde toegeeflijk zijn jegens het genie, dat door de overwinning was geopenbaard, maar die in zijn geweten eenen onoverwinnelijken hinderpaal vond, die zich tegen zijne neiging verzette: zijn tegenstrever vertrouwde op zijn zwaard; hij was even zoo onverbiddelijk als hij meester was. Men weet dat het stof van Pius VII onder het gewelf van St. PETERUS rust, en dat van NAPOLEON op eene rots van den *Atlantischen Oceaan*: het was een dier oogenblikken, waarin zoo als ik gezegd heb, de tijd en de eeuwigheid elkander ontmoeten.

Neen, als ik niet geloofde, als nooit een straal van de goddelijke genade mijn verstand had verlicht, dan zou ik nog met eerbied de voeten kussen van dien man, die op eenen broozen zetel en in eene ziel, die genaakbaar is voor alle beklagen, de waardigheid van mijn geslacht zoo waardig en heilig gehandhaafd, en gedurende achttien honderd jaren, den geest boven het geweld heeft doen gelden. Ik zou een tempel oprigten voor den onbederfelijken bewaarder eener overtuiging van mijne medemenschen, en, als ik mij van de waarheid, een denkbeeld, harer waardig, wilde verschaffen, dan zou ik mij komen neêrzetten op het voorplein van dien tempel, alwaar ik, in de dwaling eene zoo hooge majesteit, zulke groote weldaden en een zoo verheven moed ziende, mij zelve zou afvragen, wat dan de waarheid zou zijn, als haar dag gekomen ware en wat God op de aarde zou doen, als de mensch er dusdanige werken daargestelt. Doch God alleen heeft dat gedaan, Hij alleen was er toe in staat, en met welke liefde, moeten wij Catholijken, die het gelooven, niet dien zetel beschouwen, waarop zich zichtbaar dat woord van eene scheppende vertrouwelijkheid heeft vervuld: *Gij zijt PETRUS en op dezen steen, zal ik mijne Kerk bouwen!*

W.
(Het vervolg hierna.)

AUTHENTIEKE STUKKEN, BETREKKELIJK DE GEMENGDE HUWELIJKEN IN PRUISSEN.

Kabinetts-orde van 7 October 1825.

Ik verneem, dat in de provincien van den *Rhijn* en van *Westphalen*, de Catholijke Geestelijken voortgaan, met het misbruik, om van verloofden, van verschillende geloosbelijdenis de belofte af te vorderen, om de kinderen, die uit hun huwelijk zouden geboren worden, zonder onderscheid, in den Catholijken Godsdienst op te voeden, en dat zij zonder die voorwaarde, hen den huwelijkszegen niet geven willen. De Catholijke Geestelijken, hebben geen meerder regt, om die belofte te vorderen, dat de Evangelische Geestelijken in het tegenovergestelde geval. In de oostelijke provincien van het rijk, bepaalt de wet, dat in gemengde huwelijken, de kinderen zonder onderscheid van geslacht, zullen worden opgevoed in het geloof des vaders. Er hebben in die provincien gemengde huwelijken plaats en zij worden door Catholijke Geestelijken ingezegend en er bestaat geene rede, om te beletten dat die wet, ook tot de westelijke provincien worde uitgestrekt.

Diensvolgens beveel ik, dat men in de *Rhijn-Provincien* en in *Westphalen*, de verklaring van 21 November 1803 volge, en dat dezelve, even als het tegenwoordige bevel in het bulletin der wetten en in de officiële bladen des gouvernements, die zulks aan-

gaat, geplaatst worde. De verbindtenissen, die vervolgens door verloofden, dienaangaande, mogten worden aangegaan, moeten als niet verbindend, worden beschouwd.

Decreet van 21 November 1830.

Z. M. de koning van *Pruissen*, heeft in overweging genomen, dat de bepalingen van art. 11 § 76, van het algemeen burgerlijk wetboek, volgens welke in de gemengde huwelijken, de zonen tot den vollen ouderdom van 14 jaren, in den Godsdienst hun vaders en de dochters in die harer moeder, moeten opgevoed worden, geene andere strekking hebben, dan om het verschil van Godsdienst in de familien te doen voortduren, en oneenigheden te doen ontstaan, die dikwerf tot nadeel van derzelver leden, hunne onderlinge eensgezindheid vernietigen. Diensvolgens beveelt Z. M. bij dezen, dat de kinderen altoos zullen worden opgevoed, in den Godsdienst van hunnen vader en dat niemand der echtelingen, den anderen kunne verplichten, om door overeenkomsten van deze legale verplichtingen af te wijken. Er wordt overigens niets veranderd in de bepalingen van § 78, van het burgerlijke wetboek, volgens welke niemand het regt heeft, om zich te verzetten tegen den wil der ouders, zoo lang als zij eenstemmig zijn, aangaande den Godsdienst, waarin hunne kinderen moeten worden opgevoed.

Het *Journal de la Haye* van 23 Januarij, deze bovenstaande stukken mededeelende, laat daarop eene soort van regtvaardiging van het tegenwoordige gedrag van het Pruisisch gouvernement volgen, wij hebben gemeend daarop iets aan te moeten merken. Het *Journal* zegt:

» Dit document, is in meer dan een opzigt merkwaardig. Men ziet daaruit, in de eerste plaats, dat de Geestelijkheid in de Oostelijke Provinciën des Rijks de gemengde huwelijken ingezegt, niettegenstaande de bepalingen van het burgerlijk regt 't welk verbiedt, van de toekomstige echtgenooten de belofte af te vorderen van de kinderen in den Catholijken Godsdienst op te voeden.

» Wij zullen niet noodig hebben, te doen opmerken, hoe gewigtig die omstandigheid is, ter regtvaardiging van het politiek gezag, 't welk de onderdanen van de *Rhijn-Provinciën* en van *Westphalen*, de volheid der voordeelen wilde laten genieten, welke de Geestelijkheid geenerlei zwaarigheid maakte aan de bewoners der andere gedeelten van *Pruissen* toe te staan."

Wij willen gaarne gelooven, dat tijdelijke regeringen het overtreden van de wetten der Kerk als voordeelen beschouwen; maar de Kerk denkt er geheel anders over: zij beschouwt alle gemengde huwelijken als zeer nadeelig voor de zuiverheid des geloofs; en heeft ze daarom stellig verboden; ten ware de Catholijke partij zich verbindt, om al de kinderen, die uit zoodanig huwelijk zouden geboren worden, in den Catholijken Godsdienst op te voeden, in welk geval zij zoodanige huwelijken, bij dispensatie toestaat. Die wet der Catholijke Kerk is ouder dan de Pruisische monarchie, en diensvolgens kan de Pruisische regering, in de *Rhijn-Provincien* en in *Westphalen*, alwaar zij plegtig beloofd heeft den Catholijken Gods-

dienst te zullen beschermen; geene wetten invoeren; welke dien Godsdienst op de gevoeligste plaats aantasten, en waardoor de Priesters der Kerk, zouden gedwongen worden, om, door het overtreden der wetten van de Catholijke Kerk, ontrouw te worden aan hunne heiligste pligten.

Zeker is het, dat het schandelijk overtreden van de wetten der Catholijke Kerk door de Geestelijkheid der Oostelijke provincien, heeft medegewerkt, om de Pruisische regering in het denkbeeld te brengen, dat ook de Geestelijkheid der altoos Catholijk geblevene provincien, die haars ondanks, door de elkander opgevolgde revolutien, onder den Pruisischen schepter zijn gebragt, gemakkelijk tot dezelfde laffe trouweloosheid zou kunnen overgehaald worden. Maar des niettegenstaande, kan zulks niet ter regtvaardiging van het Pruisisch gouvernement strekken; wjl deszelfs gedrag in de westelijke provincien strijdig is met de plegtige belofte, van de Catholijke Kerk te zullen beschermen. En het gedrag der Geestelijkheid, in de oostelijke provincien is en blijft altoos onverschoonbaar en is het gevolg van het trouweloze pligtverzuim der Bisschoppen, waarover men zich almede niet verwonderen kan, als men weet, welke voorwerpen, door de bemoeijingen van het tijdelijk gezag, op de Bisschoppelijke zetels gebragt worden; waarvan, onder anderen, *Breslau* getuigen kan!

» Eene tweede aanmerking en die ons insgelijks van een groot gewigt toeschijnt, vindt hier hare plaats; zij is deze dat de verklaring van 21 November 1803, waarvan in de *Kabinetts-orde* van 1825 gesproken wordt, slechts eene wet van het Deutsche Rijk, vastgesteld op het Congres van Neurenberg in 1650, ter uitvoering van den Westphaalschen vrede, weder in werking heeft gesteld. Men had er de vraag behandeld, om te weten: hoe de kinderen zouden worden opgevoed in gevalle de verloofden niets, ten dien opzichte, vóór het huwelijk mogten hebben bepaald. Zou in dat geval de vader alleen beslissen, of zou men het principe aannemen, dat de zonen den Godsdienst des vaders en de dochters dien der moeder zouden volgen? Men bepaalde, dat aangezien het vaderlijk gezag en krachtens hetzelfde, de kinderen in het geloof hun vaders zouden worden opgevoed.

» Nu, daar het Deutsche episcopaat destijds, gezamenlijk met de wereldlijke vorsten, den staat van het Germaansche Rijk uitmaakten, volgt daaruit, dat die bepaling weder in werking gesteld, door den thans regerenden koning van *Pruisen* in de westelijke Provincien zijner staten, eertijds is goedgekeurd geworden, door de geheele Catholijke Kerk van *Deutschland*, en dat deze daardoor plegtig verklaard heeft, dat zij op geenerlei wijze afkeurde, dat de kinderen, uit eengemengd huwelijk geboren allen in het geloof des vaders worden opgevoed zelfs dan, wanneer deze tot de Evangeliesche of Protestantische belijdenis behoorde."

Geheel de Catholijke Kerk van *Deutschland*! Welke denkbeelden vormt men zich toch van de Catholijke of universele Kerk? 't Is met het Catholicismus, niet even als met het Protestantismus gelegen: het Protestantismus, kan, in onderscheidene landen, verschillend leerende en handelende kerken hebben, zoo als het die ook werkelijk heeft; maar dit kan met de Catholijke, altoos en overal hetzelfde leerende, en bevelende kerk het geval niet zijn: haar geloof en hare wetten, zijn overal dezelfde. Het *Deutch* ge-

deelte, dier universele kerk, kan zoowel als eenig ander gedeelte van dezelve, strijdig met haar geloof handelen, en hare wetten overtreden; maar dan is zoodanig *gedeelte ontrouw* aan deszelfs bestemming en schuldig aan de hoogste pligtsverkrachting, die meest altoos scheuring en afvalten gevolg heeft. Dit heeft reeds zoo menig gedeelte der Catholijke Kerk, zelfs de eertijds bloeiende en voorbeeldige *gedeelten* dier Kerk in *Azie* en *Afrika* ondervonden.

Het is hier de plaats niet om te spreken over den *Westphaalschen* of *Munsterschen vrede*, dat monsterachtig verdrag, waarbij de Catholijke vorsten, inzonderheid de Geestelijke vorsten van het oude Germaansche of Roomsche Rijk getoond hebben, dat hunne personele belangen, en een valsche vrede hen meer ter harte gingen, dan de belangen, en de vrede der Kerk — de slooping van dat grijze keizerrijk; de secularisatie der eertijds onafhankelijke geestelijke prinsdommen; het vervallen hunner kerken, onder de tijdelijke heerschappij van protestantsche regeringen, die haar de wet voorschrijven willen en haar kwellen, dat alles hebben wij beleefd en gezien, en het geeft op nieuw aan de volgende eeuwen getuigenis, van de regtvaardigheid Gods! En zou men zulk een misdadig gedrag der vorsten en Bisschoppen van dien tijd, aan de tegenwoordige Geestelijkheid van het Duitsch gedeelte der Catholijke Kerk tot voorbeeld en regel willen stellen? Zouden de tegenwoordige Bisschoppen, op dien verderfelijken weg moeten voortgaan en daardoor de goddelijke regtvaardigheid uitdagen, om aan hun de bedreiging eertijds door den Heer JESUS CHRISTUS aan den Bisschop van *Laodicea* gedaan omdat gij laauw zijt, zal ik u uit mijnen mond spuwen! ten uitvoer te brengen? God beware het Duitsche gedeelte der Catholijke Kerk, tegen dat rampzalig lot, dat reeds zoo vele andere kerken getroffen heeft!

Intusschen moeten al die gebeurtenissen en de onjuiste, soms geheel valsche argumenten, die men er uit afleidt, alle verstandigen meer en meer overtuigen van de goddelijke wijsheid des Eeuwigen Opperherders, die aan zijne Kerk een zichtbaar Opperhoofd, aan zijne kudde, eenen zichtbaren Opperherder, Zijn Plaatsbekleeder op aarde, heeft gegeven, om voor de bewaring van het pand des geloofs en voor de handhaving van de wetten der Kerk, te waken; zijne broeders, de Bisschoppen, in hunne zwakheid te versterken, bij afwijkingen, tot terugkeer te vermanen, en ingeval van halsstarrigheid, zelfs de sleutelen van het rijk der Hemelen tegen hen te bezigen, en gebruik te maken van zijn Goddelijk regt, om te binden. Daardoor alleen blijft de Goddelijke eenheid der Catholijke Kerk immer ongeschonden! Zij kan kinderen, zij kan geheele landen, werelddeelen zelfs ten gevolge van derzelver laauwheid en ongehoorzaamheid aan de stem des Opperherders, verliezen; maar zij zelve blijft altoos, hetzelfde onverdeelde ligchaam, dat zij in de dagen der Apostelen was!

Wat hiervan zij, het schijnt dat de vier Bisschoppen der Provinciën, in welke de Kabinets-orde van 1825 de wetgevende bepalingen van 1803, verbindend maakte, aan het Gouvernement hebbende voorgesteld, dat de invoering van dat gebruik noodig zou hebben, om alvorens, door den heiligen Vader te worden goedgekeurd, de koning hen deed antwoorden, dat hij stellig besloten had, zijn bevel te handhaven; maar hij noodigde gelijktijdig de Bisschoppen uit, om hunne scrupulen aan den H. Stoel mede te deelen, belovende hunne stappen te ondersteunen, en verklarende, dat hij in afwachting eener spoedige beslissing, in het *status quo* hunner diocesen niet veranderen zou."

Wat beteekende dat alles bij het stellig besluit, om de kabinets-orde te handhaven? Immers niets? Maar reeds daaruit bleek, zoo als het ook uit de gevolgen gebleken is, dat men meende den Apostolischen Stoel, te zullen kunnen misleiden of bang maken: het eerste heeft de Voorzienigheid verijdeld, en voor het andere is geen gevaar!

Maar wat heeft het Pruissisch Gouvernement gedaan, toen de beslissing kwam, die het *spoedig* verlangd had? Het heeft dezelve *vijf jaren lang* achtergehouden en daardoor de Bisschoppen beroofd van de *zekerheid*, welke zij in die zaak noodig hadden, om hunne scrupulen te doen ophouden: het gouvernement onthield hen datgene, wat het hen uitgenoodigd had te verzoeken, en ter verkrijging waarvan het zijne ondersteuning had beloofd; terwijl het intusschen ondanks en tegen de uitspraak des H. Vaders, eene overeenkomst met den laauwen Aartsbisschop van Keulen sloot, waardoor de uitspraak geheel verijdeld werd. — Is dat ter goeder trouw handelen? Kan zoo iets geregvaardigd worden?

Daarop verzochten de Bisschoppen den Paus hunne beklagingen te doen ophouden, en het Gouvernement deed van zijnen kant, alle redenen gelden, welke ten voordeele van de hoofden der diocesen strekten.

Leo XII, in *Duitschland* geleefd hebbende, en die er de gelegenheid en behoeften van kende, zou welligt een middel gevonden hebben, om alle wenschen te bevredigen; maar die Paus gedurende de onderhandelingen gestorven zijnde, werd die zaad eerst onder zijnen opvolger, Pius VIII., ten einde gebracht, en zulks op eene wijze, die het doel, 't welk men zich tot Rome wendende zich had voorgesteld, niet veel nader bijkwam."

Het doel, 't welk men zich van den kant der Pruisische Regering had voorgesteld, is niet twijfelachtig, na alles waarvan wij getuigen zijn geweest: het doel der Bisschoppen kon niet anders zijn, dan het verkrijgen van eenen *zeker* regel naar welken zij zich in deze moeilijke conscientie-zaak, te gedragen hadden; en dat doel zou volkomen zijn bereikt geweest, als het Pruissisch Gouvernement, de uitspraak des H. Vaders, op eene loyale wijze, aan de Bisschoppen, die dezelve verzocht hadden, maar die zij, almede, volgens de despotieke en met de Goddelijke vrijheid der Catholijke Kerk, strijdige Pruissische wetsbepalingen, niet anders dan langs het kanaal des Gouvernements bekomen konden, aanstonds had medegedeeld.

Verder dan Pius VIII gegaan is, kon en zou Leo XII niet gegaan zijn: meer dan Pius VIII toegegeven heeft, kan geen Paus toegeven, of hij zelf zou de heilige wetten der Kerk moeten overtreden en hare deuren voor de dwaling openzetten . . . en dat is

en blijft eeuwig onmogelijk; want eeuwig zullen de woorden van den God-mensch gelden: *Gij zijt Petrus en op deze steenrots zal ik mijne Kerk bouwen: en de poorten der hel zullen haar niet overweldigen!*

De H. Vader vaardigde op den 25 Maart 1830 (en dus lang vóór dat het bovenstaande decreet van 21 November 1830 genomen werd, toen echter het Pruissisch Gouvernement met den inhoud der Breve reeds lang bekend was) aan de vier Bisschoppen der Westelijke Provinciën van *Pruissen*, eene Breve uit, die twee dagen later, door eene Instructie van den Kardinaal ALBANI gevolgd werd (1).

LETTERKUNDE.

DE DOOD VAN JESUS EN VAN DE ZONDE (2).

De Catholijke Kerk kent geen middel zoo krachtig en heilzaam om de regtvaardigen in hun levendig geloof te versterken, en het hart der zondaren door berouw voor de liefde van hunnen Zaligmaker te ontsluiten, dan de overweging van Jesus lijden en dood. Gelijk het opperhoofd der Apostelen zijne *eerste leerrede* begon met de uitlevering van Jesus van *Nazareth* en diens smartelijken kruisdood, om het huis van ISRAËL tot boetvaardigheid te bewegen (HAND. II. 23. 36), zoo hebben al zijne deelgenooten aan — alle opvolgers in het Apostelambt het heilig geheim van den doods-huns Meesters, welken Hij uit onbegrijpelijke ontferming jegens het menschedom onderging, als het *eerste hoofdstuk* van het Evangelie beschouwd, dat zij ter bekeering der volken moesten verkondigen, naar welke de Stedehouder des Heeren hen uitzond. En wat dit voortbragt leert de geschiedenis: de Jood was niet verhard genoeg (37.) om den indruk der preek van PETRUS te weerstaan; de Heidenen voelden het woord des priesters op hunne harten branden, dat hen toeriep: »Doet boete en laat u doopen, dan is Gods koninkrijk uw erfdeel" terwijl zijne hand op het beeld van den gekruisten CHRISTUS wees. (OFF. HOLL. 12. Nov. (3).

En inderdaad, wat dringt dieper in de ziel, dan de doodsangst van eenen Godmensch, die voor zondaars is gestorven? Wat schokt meer ons gemoed, dan de geschiedenis van Jesus lijden, met herinneringen doorweven, welke ons onze ontrouw en on dankbaarheid voor oogen stellen, die weenebde, als ware het, zich beklagt, over onze onverschilligheid, die het ééne noodige — noodeloo's acht? Wat baart sterker afschuw van zondigen en grooter berouw dan de zonde, waarvan men dagelijks getuige is, onloochenbaar ten toon gesteld te zien, als de ééne vijandin, die onzen Verlosser, na afgrijsselijke folteringen, van het leven

(1) Zie dezelve in het Bijvoegsel.

(2) Zie de Aankondigingen.

(3) De ééne H. LEBUINUS in ons Vaderland sta hier, om het akkerwerk en den oogst, het wedervaren aller Apostolische Zendelingen van de I, tot de XIX eeuw, niet af te schrijven.

heeft beroofd?

Een boekske, hetwelk aldus over JESUS lijden doet nadenken, tot heden te vergeefs in onze taal gezocht, is onder bovenstaanden titel (in zes overwegingen voorgedragen in de Roomsche-Catholijke kerk te Bemmél.)

Hetgeen de Heer bij de voordragt heeft bewerkt — tranen en bekeering, mag men van zijne genade ook bij het lezen verwachten der zes Meditatien van dezen inhoud: a) De afgunst beraamt den dood van JESUS, b) De hebzucht levert JESUS over aan zijne vijanden, c) de kwaadsprekendheid verklaart JESUS den dood schuldig, d) de lichtzinnigheid stelt JESUS achter eenen moordenaar, e) de ergernis doet het vonnis aan JESUS ten uitvoer leggen, dat de afgunst en de laster had gevelde, f) de zonde viert haren zegetogt: JESUS wordt naar de gerechtsplaats gevoerd en Hij sterft, maar in zijn kruis vindt zij hare nederlaag.

Volgens een der treffendste planhen van den uitmuntenden Jesuit BOURDALOUE bewerkt, ziet men telkens na het verhaal van 's Heeren lijden, al het heillooze dat de heerschende ondeugd verbergt, in den toon der homilie, ontmaskerd, des zondaars ontrouw en ondankbaarheid, bij elke smart en verguizing van JESUS liefde, op den voorgrond gebragt en het offer, dat Gods Zoon zijnen Vader opdraagt, om ons van dit onheil te verlossen, als de bron en het onderpand der zaligheid, onzer wederliefde aanbevolen. Dikwerf leent de H. CHRYSOSTOMUS zijn licht ter ontvouwing en zuivering der laatste plooiën van het zondige gemoed; deze Homeliën zijn nog met eene treffende Homelie op den Aschdag vermeerderd.

LORENZO, eene Geschiedenis uit de tijden van MARIA STUART, Koningin van Schotland; enz.

(Men zie de Aankondiging in ons N.º van 3 Februarij jl.)

Ohne dem Urtheil des Lesers vorgreifen zu wollen, glauben wir diese, Geist und Gemüth in gleich hohem Grade ansprechende Schrift (LORENZO) als eine der interessantesten Erscheinungen der neuesten Literatur bezeichnen zu dürfen.

Sion. April-heft, 1836.

SIDNEY, de pupil van den Markies ARTHUR van Rosline, die op het schavot zijne getrouwheid aan den Catholijken Godsdienst en aan zijne wettige koningin (MARIA STUART), met zijn bloed bezegelde, geeft in het onderhavige werkje een verhaal van het leven van LORENZO (de broeder van ARTHUR), dat ons tevens een treffend voorbeeld oplevert, van de heldendaden tot welke het Catholijk geloof de krachten verleenen kan. Wij zien in LORENZO het toonbeeld van eenen Catholijken Christen, voor wiens nagedachtenis wij eerbiedig het hoofd behooren te buigen. De geestige en dichterlijke

schrijver van deze geschiedenis, die de koude seete der Non-Conformisten verlaten heeft om den Catholijken godsdienst te omhelzen, heeft zijn doel, om het heilig Catholijk geloof, door de deugden van deszelfs belijders, heerlijk te doen schitteren, meesterlijk bereikt.

— Zich zelve voor vrienden op te offeren is edel; — aan vijanden te vergeven is ware grootmoedigheid; — doch men moet eene aan het bovenaardsche grenzende zielskracht bezitten, om zich voor zijnen vijand van de genoegens van het leven te berooven, — om voor hem de vrijheid en het daglicht te derven, ten einde hem daardoor te redden; — eindelijk, het is een onbegrijpelijke strijd, om ouder- en broeder-liefde te kunnen verbergen, om daardoor te verhelen, wat men aan zijnen vijand groots heeft gedaan! Zulk een heerlijk tafereel schetst ons LORENZO's geschiedenis. Zij is zeer aantrekkelijk en verteederend; weinige lezers zullen ze uit de hand leggen, zonder teedere aandoening en opwekking tot godsvrucht en naasten-liefde, te hebben ontwaard; LORENZO is een flonkerlicht in de reijen der martelaren van het Catholicismus. Oppervlakkige zielen zullen zijne grootheid niet begrijpen; slechts de ware godvruchtige kan ze geheel bevatten; doch de laauwe Christen zal hem met eene sprakeloze verbazing moeten bewonderen. Voorbeelden treffen het hart des lezers, terwijl woorden slechts vermanen: in deze betrekking kan dit werkje niet dan nuttig wezen, tot bevordering van het Catholicismus. Het zou wenschenswaardig zijn, dat werken van zulk eene strekking, eene buitengewone verspreiding ondergingen. Het onderhavige boekske verdient te meer aanbeveling, wijl de schrijver in zijn verhaal vele leerstellingen van de Catholijke Kerk, op eene duidelijke en bevattelijke wijze heeft weten in te lasschen. Overal heerscht in hetzelfde de toon der ware Christelijke liefde, terwijl het geheel vreemd is aan beleedigende uitvallen tegen andersdenkenden. Het Catholicismus schittert in hetzelfde niet ten koste van anderen, maar door de deugden van deszelfs belijders.

Ons bestek gedooft niet, om hier uittreksels uit dat fraaije werkje te leveren; bovendien is het publiek uit het hiervoren gezegde, genoegzaam, aangaande den aard en de strekking van hetzelfde, ingelicht. Het is op velin papier gedrukt en met eenen fraaijen gelithographieerden titel versierd. Het is in gr. 12.mo VIII. en 269 bladzijden groot.

A A N K O N D I G I N G E N.

Bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON, Boekhandelaars te 's Bosch, ziet het licht en is alom te bekomen: **DE DOOD VAN JESUS EN VAN DE ZONDE.** Zes Overwegingen in den Vaste. Voorgedragen in de R. C. Kerk te Bemmél . . . . . f 1.00.

B I J V O E G S E L

TOT DE

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

Van Zaterdag den 24 Februarij 1838.

Dit BIJVOEGSEL wordt aan de Geabonneerden *gratis* afgezonden.

BREVE VAN PIUS VIII AAN DE BISSCHOPPEN DER WESTELIJKE PROVINCIE VAN HET KONINGRIJK PRUISSEN.

PIUS P. P. VIII.

AAN ONZE EERWAARDIGE BROEDERS,

FERDINAND AUGUST, Aartsbisschop van *Keulen*.

JOSEPH, Bisschop van *Trier*.

FREDERIK CLEMENS, Bisschop van *Paderborn*, en

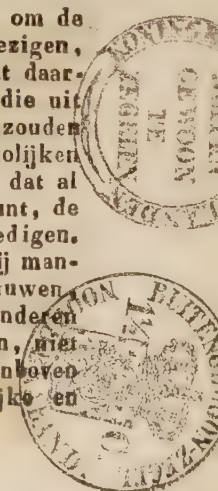
CASPER MAXIMILIAAN, Bisschop van *Munster*.

EERWAARDIGE BROEDERS, HEIL EN APOSTOLISCHEN ZEGEN!

In den brief, dien gij twee jaren geleden, aan LEO XII, onzen voorzaat, roemvoller gedachtenis, geschreven hebt, hebt gij zorgvuldig den moeilijken en critieken toestand voorgesteld, waarin gij u geplaatst ziet, door eene bepaling der burgerlijke wet, sedert weinige jaren in *Pruissen* afgekondigd, die, ten opzichte der gemengde huwelijken, wil, dat de kinderen van heiderlei geslacht, in den Godsdienst des vaders opgevoed worden, of ten minste op de wijze die hij begeert; gelijktijdig aan de Priesters verbiedende aan de personen, welke die soort van huwelijken aangaan, eenigerlei voorwaarde op te leggen, betrekkelijk de godsdienstige opvoeding der kinderen, welke nit die vereeniging zouden geboren worden. Wij zelfven hebben van dat oogenblik af in de levendige droefheid gedeeld, welke de breedvoerige voorstelling uwer uitstekende verlegenheid aan dien voortreffelijken Paus heeft veroorzaakt. Doch daar het thans, door een ondoordringbaar oordeel Gods, aan onze nederigheid is voorbehouden u het antwoord te geven, 't welk de dood onzen voorzaat verhinderd heeft, u in der tijd te zenden, gevoelen wij nog grooter smart. De H. Stoel kan, inderdaad, volstrekt niet toestaan, al wat in uwe oorden gevorderd wordt, ter uitvoering der burgerlijke wet. Twee redenen vertroosten ons echter, in de eerste plaats uw ijver en die uwer geestelijkheid voor het verdedigen van de leer der kerk, en voor de handhaving van de regelen, die zij heeft vastgesteld, een ijver, waarvan wij een bewijs vinden in den brief zelve, dien gij aan LEO XII gezonden hebt; ten andere de goedheid des konings van *Pruissen*, die, zoo als gij ons eenparig te verstaan geeft, u eenigermate geraden heeft, ons eene getrou-

we en volledige schets van den staat van zaken te zenden en den H. Stoel te raadplegen, aangaande het onderwerp uwer bekommelingen. Wij hopen dus met grond, dat gij u niet alleen volkomen zult gedragen naar ons rescript van heden, maar ook, dat Zijne Majesteit, zich niet beleedigd zal vinden, als gij hem van harte gehoorzamende in tijdelijke zaken, u echter voorbehoudt, om de heilige regelen van den Catholijken Godsdienst te volgen in de zaken, die betrekking hebben, niet tot de burgerlijke uitwerkselen, maar tot de heiligheid zelve van het huwelijk en de godsdienstige pligten der echtgenooten.

Aldus tot het vraagpunt komende, meenen wij, dat het onnoodig is u, die in alle gewijde wetenschappen ervaren zijt te leeren, hoedanig de regel en het gedrag der kerk is, ten opzichte der gemengde huwelijken, waarvan het zake is. Het is u, diensvolgens niet onbekend, dat zij afschuw heeft van zulke echtvereeningen, die zoo vele geestelijke wanstalligheden en gevaren opleveren, en dat zij om die reden, altoos met de grootste zorgvuldigheid heeft gewaakt, voor de naauwgezette uitvoering der canonieke wetten, die dezelve verbieden. Men vindt, wel is waar, dat de Roomsche Opperherders somwijlen dat verbod hebben opgeheven en gedispenseerd van het nakomen de heilige canons; maar zij hebben zulks niet gedaan, dan om gewigtige redenen en met veel tegenzin. Ook was hunne standvastige gewoonte, om bij de dispensatie, die zij vergunden, eene uitdrukkelijke clause te voegen betrekkelijk de voorloopige voorwaarden, op welke zij die huwelijken toestonden, te weten: dat de Catholijke echtgenoot, door den niet-Catholijken niet zou kunnen bedorven worden, en dat integendeel, de eerstgemelde weten moest, dat hij gehouden is, om de middelen, die te zijner beschikking staan te bezigen, om den anderen aan de dwaling te onttrekken; dat daarenboven, de kinderen van beide geslachten, die uit dien echt zullen geboren worden, uitsluitend zouden worden opgevoed in de heiligheid van den Catholijken Godsdienst. Gij weet, eerwaardige Broeders! dat al die voorzorgen, ten doel hebben, om in dit punt, de natuurlijke en goddelijke wetten te doen eerbiedigen. Het is inderdaad bekend, dat Catholijken, hetzij mannen, hetzij vrouwen, die met niet-Catholijken huwen, op eene wijze die hen, of hunne toekomstige kinderen blootstelt aan het gevaar van bedorven te worden, niet alleen de heilige canons schenden, maar daarenboven lijnregt en zwaar zondigen tegen de natuurlijke en

goddelijke wet. Gij begrijpt dan ook, dat wij zelven ons zouden schuldig maken aan een groot misdrijf bij God en bij de kerk, als wij, betreffende de gemengde huwelijken in uwe oorden te voltrekken, bij u, of bij de Pastoors uwer diocesen, een gedrag bekrachtigden, waaruit men zou kunnen besluiten, dat, zoo men die echtvereenigingen al niet formeel en met woorden goedkeurt, men dezelve ten minste, zonder onderscheid, metterdaad en in wezenlijkheid goedkeurt.

Diensvolgens den ijver prijzende, waarmede gij tot hertoe getracht hebt, de Catholijken van die huwelijken af te houden, wier zielen aan uwe zorgen zijn toevertrouwd, vermanen wij u dringend in den Heer, om voort te gaan met zorgvuldig in hetzelfde doel te arbeiden *in alle geduld en leer*; de pogingen, die gij zult hebben gedaan, zullen overvloediglijk in de hemelen beloond worden.

Volgens deze instructien dus, zal telkens als iemand die Catholijk is, eene vrouw vooral met een' niet-Catholijken man mogt willen huwen, de bisschop of de pastoor, haar zorgvuldig moeten onderrigten, aangaande de canonieke bepalingen, betreffende die huwelijken, en haar ernstig waarschuwen tegen het misdrijf waaraan zij zich bij God zal schuldig maken, als zij de stoutheid heeft van die te schenden. Het zal vooral betamen haar aan te sporen om zich te herinneren, dat het onwankelbaarste leerstuk van onzen Godsdienst, is, dat er *buiten het Catholijk geloof niemand zalig kan worden*: en dat zij, diensvolgens erkennen moet, dat haar gedrag wreed en gruwelijk zijn zou, jegens de kinderen die zij van God verwacht, als zij zich in een huwelijk verbindt, waarin zij weet, dat hunne opvoeding geheel en al zal afhangen van den wil eens niet-Catholijken vaders. Die heilzame waarschuwingen zullen zelfs, naar dat de voorzigtigheid zulks zal aanraden, moeten herhaald worden, inzonderheid bij het naderen van den dag des huwelijks, en tijdens het plaats hebben der gewone proclamatie, en waarin men onderzoekt, of er geene andere canonieke beletselen zijn, die zich tegen de voltrekking verzetten. Als in zekere gevallen, de vaderlijke waarschuwingen der herders geen gehoor vinden, zal men zich inderdaad, om alle onlusten en grootere onheilen voor den godsdienst voor te komen, onthouden van die personen, *bij namen* te censureren, doch van den anderen kant, zal de Catholijke herder zich ook moeten onthouden, van door eenigerlei godsdienstige ceremonien, hoe ook genaamd, het huwelijk dat zal plaats hebben, te eeren; hij zal zich moeten onthouden van iedere daad, waar door hij zou kunnen schijnen zijne toestemming er aan te geven. Alles wat, te dien opzichte is getolereerd geworden in zekere oorden is, dat de pastoors die, om grootere onheilen voor den godsdienst voor te komen, zich genoodzaakt zagen om bij de ceremonie tegenwoordig te zijn, gedoogden dat dezelve in hunne tegenwoordigheid plaats had (in gevalle er geene andere Canonieke beletselen plaats hadden) ten einde zij de toestemming der beide partijen gehoord hebbende voorts, volgens hunnen pligt, de acte der geldige voltrekking in hunne huwelijks-registers konden aantekenen; maar zich altoos wachtende, van die illicite vereenigingen goed te keuren, door welke

verrigting zulks ook zijn mogt, en vooral door zich te onthouden van eenigerlei gebed of eenig gebruik der Kerk hoegenaamd er onder te mengen.

Er blijft ons nog overig te spreken van diegenen, die gemengde huwelijken hebben durven aangaan, in afwezigheid van den Catholijken pastoor. Zie hier wat wij gemeend hebben, te dien opzichte te moeten statuieren, ten einde zoo veel mogelijk, de ergernissen weg te nemen, waartoe, zoo als gij zegt, die huwelijks-vereenigingen aanleiding hebben gegeven en ten einde de Catholijken, die in de banden van een huwelijk leven, 't welk op die wijze is aangegaan er des te gemakkelijker toe zouden kunnen gebragt worden, om hunne zonde, door de heilzame tranen der boetvaardigheid uit te wisschen, en eindelijk, opdat er een bepaalde regel zij volgens welken men voortaan kunne oordeelen over de geldigheid der huwelijken, welke op die wijze zijn aangegaan.

In de eerste plaats, wat betreft de huwelijken, die tot dezen dag toe zijn voltrokken geworden zonder de tegenwoordigheid van den Catholijken pastoor zullen wij u weldra de magt verleen, om, ten minste grootendeels in de onheilen, die er het gevolg van zijn geweest, te voorzien. En thans willen en bevelen wij door de tegenwoordige brieven, dat de gemengde huwelijken die van dezen dag (25 Maart 1830) af, in uwe diocesen mogten voltrokken worden zonder de formaliteiten door het Concilie van *Trente* voorgeschreven zullen worden beschouwd als geldig en als ware huwelijken (*pro ratis ac veris connubiis habeantur*) in gevalle er geene andere canonieke beletselen bestaan zoo als wij door ons apostolisch gezag, en niettegenstaande iedere daarmede strijdige uitspraak, dezelve verklaren ware en geldige huwelijken te moeten zijn. Aldus zullen de Catholijke personen die in het vervolg gemengde huwelijken op die wijze mogten hebben aangegaan, mits evenwel, dat er geen ander canoniek beletsel, waardoor een huwelijk ongeldig wordt, besta, door hunnen pastoors zullen verwittigd worden, dat zij een wezenlijk en geldig huwelijk hebben aangegaan (1). Maar een andere pligt der herders zal zijn, om, te gelegener tijd *in de liefde Gods en in het geduld van JESUS CHRISTUS* alle Catholijke en vooral alle Catholijke vrouwen, die het ongeluk mogten hebben gehad, om met niet-Catholijken eene wel is waar geldige, maar echter illicite huwelijks-vereeniging aan te gaan, tot boetvaardigheid te vermanen over de groote misdaad die zij begaan hebben en tot het volbrengen harer pligten en vooral die, welke haar ten allen tijde zullen binden ten opzichte harer kinderen en die haar voorschrijft, om alle middelen en zorgen aan te wenden om hen allen eene Catholijke opvoeding te verschaffen.

Het is dus na dit alles onnoodig, Eerwaardige Broeders! u te verzoeken van wel op te merken met welke voorzigtigheid in al die gevallen moet gehandeld worden, opdat men er geene gelegenheid in vinde, om den Catholijken godsdienst te doen haten; gij weet het volledige, en uwe overtuiging te dien opzichte is ons bekend.

(1) Te weten, dat niet kan onthouden worden, dan door den dood.
Red.

Handelt dus, en dat de pastoors door u onderrigt, zoodanig handelen, dat de geheele wereld zien kunne, dat de Catholijke priesters slechts bezielde worden door den geest van hunnen pligt en van hunnen stand, en dat, zoo die geest hen verplicht, om in godsdienstige zaken de wetten der Kerk na te leven, dezelfde geest hen ook raad te gehoorzamen aan de wetten van den vorst in tijdelijke zaken, niet uit slaafsche vrees maar gewetenshalve. Wij zijn in waarheid zeer bedrukt, dat wij u niet geheel en al van uwe bekommelingen en verlegenheid kunnen ontslaan. Maar verliest den moed niet. De koning zelf, die zoo plegtig zijnen goeden wil jegens zijne Catholijke onderdanen heeft bekend gemaakt, en die er metterdaad blijken van heeft gegeven, zal niet gedoogen (dit vertrouwen wij volkomen) dat gij in eene zaak, die regtstreeks uwe godsdienstige functien raakt, langer gekweld wordt. Door uwe smarten getroffen en aan uwe wenschen willoende beantwoorden, zal Zijne Majesteit het goedvinden dat gij ook in deze zaak de regels der Catholijke Kerk naleeft en uwe pligten vrijelijk volbrengt. Men moet vooral God, die de harten der koningen in zijne hand heeft, bidden ons dien goeden uitslag te verleen; wij houden niet op Hem onze smeeking met die intentie op te zenden, en wij twifelen niet, of gij doet zulks. Ontvangt intusschen, tot onderpand onzer vaderlijke genegenheid, den Apostolischen zegen, dien wij u uit geheel ons hart verleen, als ook aan de geheele geestelijkheid en de geloovigen uwer diocesen.

Gegeven te Rome, bij den H. PETRUS, den 25 Maart 1830, het eerste jaar van ons Pausdom.

PIUS P. P. VIII.

INSTRUCTIE,

AAN DEN AARTSBISSCHOP VAN KEULEN, EN DE BISSCHOPPEN VAN TRIER, PADERBORN EN MUNSTER.

Onze H. Vader Pius VIII, Souvereine Opperherder door de goddelijke Voorzienigheid, onder dagteekening van 25 Maart 1830, antwoordende aan den Aartsbisschop van Keulen en de Bisschoppen van Trier, Paderborn en Munster, heeft hun reeds de diepe droefheid te kennen gegeven, die hij gevoeld heeft, bij het vernemen der verlegenheid, waarin eene burgerlijke wet van hun land, in 1825 uitgevaardigd en bepalende, dat de kinderen van beiderlei geslacht, die uit een gemengd huwelijk zouden geboren worden, in den godsdienst des vaders, of ten minste op de wijze die hij verkiest, zullen opgevoed worden, hen gebragt heeft; eene wet, die daarenboven aan de Priesters verbiedt eenigerlei belofte te vorderen, van den kant der personen, die zulk een huwelijk aangaan, betrekkelijk de godsdienstige opvoeding hunner toekomstige kinderen. Want Zijne Heiligheid heeft op geenerlei wijze kunnen afwijken van de bestendige zorg, waarmede de Apostolische Stoel altoos gewaakt heeft voor de handhaving der heilige canons, welke die verbindtenissen vol van geestelijke wanstaltigheden en gevaren, gestrengelijk verbieden. Nog veel minder heeft hij kunnen afwijken van den heiligen regel des Apostolischen Stoels, die de Roomsche Opperherders heeft bestuurd, als van tijd tot tijd gewichtige oorzaken hen, huns ondanks hebbengevoelt, om die huwelijken toe te staan, en die hen altoos bij hunne dispensatie, de uitdrukkelijke voorwaarde heeft doen voegen, dat die huwelijken moesten worden voorafgegaan door eene overeenkomst, waarbij zou worden bepaald, dat de Catholijke echtgenoot niet zou bedorven worden door den niet-Catholijken echtgenoot, en dat, integendeel de eerstgemelde, moet gelooven verplicht te zijn, om alle pogingen aan te wenden, ten einde den anderen aan de dwaling te onttrekken; dat daarenboven de kinderen van beiderlei geslacht, die uit dat huwelijk zouden voortkomen, uitsluitend zouden worden opge-

voed in den heiligen Catholijken Godsdienst. Want daar niet alleen de kerkelijke wet, maar ook de natuurlijke en goddelijke wet, den mensch verbiedt, om, zich in het huwelijk verbindende, vermetel, zich zelve of zijne toekomstige kinderen bloot te stellen aan het gevaar van verdorven te worden, is het klaar, dat die verbindtenis gevorderd wordt, opdat de natuurlijke en goddelijke wet, geenerlei inbreuk onderga. Het is om die reden dat Zijne Heiligheid aan de bovengenoemde Bisschoppen den lof gevende, die hun toekomst voor den herderlijken ijver, waarmede zij de Catholijken, die aan hunne zorg zijn toevertrouwd, van die illicite vereenigingen hebben aeghouden, hen levendig vermaand heeft in den Heer, om voort te gaan in het ijverig en voorzigtig werken tot hetzelfde doel. Hij heeft gelijktijdig eenige regels voorgeschreven, geschikt om de verlegenheid der Bisschoppen te verminderen, en de Catholijken, welke bereid waren, om die illicite huwelijken aan te gaan, tot eene betere gedachte en heilzame boetvaardigheid te brengen. Hij heeft daarenboven bekend gemaakt, dat hij zeer hoopt, dat niet alleen de Bisschoppen zich naauwgezet naar dat Opperherderlijk rescript zouden gedragen, maar ook dat de doorluchtige koning, bewogen door zijne regtvaardigheid en gewone goedheid jegens zijne Catholijke onderdanen, niet kwaad zou vinden, dat de Herders der zielen, in tijdelijke zaken van harte aan Zijne Majesteit onderworpen, niet te min de heilige regels van den Catholijken Godsdienst naleven, in eene zaak, die de heiligheid zelve van het huwelijk en de godsdienstige pligten der echtgenooten raakt. De Opperherder koestert nog heden die dubbele hoop, bij het zenden dezer instructie aan de vier Bisschoppen eenige andere regels doende toekomen betrekkelijk de toegevendheid of de tolerantie, die hij voegzaam gekeurd heeft in deze zaak te bezigen.

In de eerste plaats, wat betreft de gemengde huwelijken, die in de vier diocesen van Keulen, Trier, Paderborn en Munster zijn voltrokken geworden tegen den regel door het concilie van Trente voorgeschreven, heeft Zijne Heiligheid reeds in Zijne Breve aan de Bisschoppen bekend gemaakt, dat hij hun de noodige volmagten zou verleen, om ten minste grootendeels te voorzien in de onheilen, die er de gevolgen van zijn geweest. Dat is, dat de Opperherder, zich herinnerende, dat hij de Plaatsbekleeder is van JESUS CHRISTUS, die is komen zoeken en zaligmaken, wat verloren was heeft acht gegeven op den ongelukkigen toestand dier Catholijken, die in een huwelijk levende, dat nietig voor God en voor de Kerk, hoewel geldig voor de burgerlijke wetten zich in eenen toestand bevinden, waarin het zeer moeilijk is, om tot het goede terugtekeeren. Getroffen door mededoogen jegens hen heeft hij besloten hun een gemakkelijker weg te openen, om tot boetvaardigheid te komen. Men maakt door deze instructie aan den Aartsbisschop van Keulen, en de Bisschoppen van Trier, Paderborn en Munster bekend, dat Zijne Heiligheid hun het noodige, en voegzame gezag verleent, krachtens welk ieder hunner in hoedanigheid van gedelegeerde van den Apostolischen Stoel in zijne diocese kunne, bevestigen en radicaal verbeteren, de huwelijken, die tot op den ontvangst dezer instructie, tusschen Catholijken en niet Catholijken aangegaan, die ongeldig zouden zijn, omdat de vorm, door het concilie van Trente voorgeschreven, daarin niet in acht genomen is. En daar sommige gemengde huwelijken, tot heden toe aangegaan, even eens nietig zijn, uithoofde van eenige canonieke beletselen die er zich tegen verzetteden, geeft de H. Vader volle magt aan de vier Bisschoppen, opdat elk hunner als gedelegeerde van den H. Stoel van die beletselen kunne dispenser in zijne diocese, mits evenwel, dat het zake zij van beletselen van welke de Apostolische Stoel reeds gewoon is te dispenser, om gewichtige redenen, en mits de dispensatie zelve strekke, om de gemengde huwelijken, die tot heden toe zijn aangegaan te verbeteren. Zijne Heiligheid verleent des te liever dat gezag aan de gemelde Bisschoppen, daar hij een zeer goed gevoelen heeft van hunne deugd, en hij het volledige vertrouwen heeft, dat zij met voorzigtigheid eene zoo uitgestrekte magt zullen bezigen.

De Opperherder verklaart daarenboven, dat de Bisschoppen dit geheele gezag kunnen uitoefenen door andere bekwame Geestelijken, daartoe bijzonder door hen gesubdelegeerd. Er zijn evenwel punten, betrekkelijk het gebruik dezer magt waarentrent Zijne Heiligheid aan de Bisschoppen, en aan hunne subgedelegeerden, eenige inlichtingen heeft willen geven. In de eerste plaats moeten zij, in elk geval dat zich zal voordoen, onderzoeken of het huwelijk dat ongeldig was, kan worden hervormd, door eene nieuwe uitdrukking van eene wederzijdsche toestemming; wij spreken van de uitdrukking der toestemming, volgens de regelen gedaan, en voorafgegaan, door

de verbindtenis, welke de Apostolische Stoel voor de gemengde huwelijken vordert. Zij moeten zorgen, dat die vernieuwing van toestemming plaats hebbe, wanneer zij alle omstandigheden, van ieder geval in het bijzonder, onderzocht hebbende, zich hebben kunnen overtuigen, dat er geen grooter bezwaar is in het vragen en bewerken van die vernieuwing van toestemming; en als zij intengende overtuigd zijn, dat gewigtige onheilen billijk zouden te vreezen zijn, zal het hun geoorloofd wezen, het huwelijk radicaal te verbeteren.

Ten tweede telkens als zij in dusdanige gevallen een huwelijk zullen verbeteren, zijn zij gehouden om de Catholijke partij te verwittigen van de zwaarte der misdaad die zij begaan heeft, haar eene heilzame boete op te leggen ter zake van die zonde en vooral, haar te vermanen in den Heer, om hare pligten zorgvuldig te volbrengen, in het bijzonder die, welke de Catholijke opvoeding harer kinderen van beiderlei geslacht, beeft.

Ten derde. De Bisschoppen en hunne subgedelegeerden zullen zich onthouden van onvoorzigtiglijk de huwelijken te bevestigen, welke men voorziet, dat eerlang voor de burgerlijke wet zullen gecasseerd worden, door het vonnis van een leek en magistraatspersoon, de echtscheiding der partijen uitsprekende.

Dusdanig zijn de verzachtungen, welke de H. Vader gemeend heeft te moeten toestaan, ten einde des te gemakkelijker, de Catholijken, die in de vier Diocesen tot heden toe, ongedigde en onwettige (invalide et illicite) huwelijken met niet-Catholijken hebben aangegaan, op den weg der zaligheid terug te brengen. Maar het is verboden, met dezelfde toegevendheid, diegenen te behandelen, die zich in het vervolg in een gemengd en ongedig huwelijk zullen verbinden, aangezien dat zelfs de hoop op een gemakkelijk redmiddel, hen tot zondigen zou aanmoedigen.

Overigens heeft Zijne Heiligheid reeds verklaard in zijnen brief aan de Bisschoppen, waarvan hierboven gesproken is, dat de gemengde huwelijken, die in het vervolg zullen worden aangegaan in de vier Diocesen (dat is te rekenen van 25 Maart 1830 af), ware en geldige huwelijken zullen zijn, zelfs, wanneer de vorm, door het Concilie van *Trente* voorgeschreven, daarbij niet mogt zijn in acht genomen, mits evenwel dat er zich geene andere canonieke beletselen, die het huwelijk nietig maken, tegen verzetten. Inderdaad het is Zijner Heiligheid niet onbekend, dat de uiterst moeilijke toestand, waarin zich thans de vier Bisschoppen bevinden, ook daaruit voortvloeit, dat zekere Catholijken, schandelijk verblind door eenen zinne-loozen hartstogt, huwelijken wenschen aantegaan met on-catholijken van hunne bloedverwantschap, en de Priesters kwelen, die weigeren hunne zonden door de vingeren te zien. Maar Zijne Heiligheid vermaant de Bisschoppen in den Heer, hunne standvastigheid in de herderlijke pligten tegen de boosheid dier Catholijken te stellen en zelfs te trachten hen tot betere gevoelens te brengen. In gevalle in sommige omstandigheden de vaderlijke waarschuwingen der herders geen gehoor vonden en de Catholijke persoon, niet kon worden afgehou-den van deszelfs huwelijksontwerp, met zijnen niet-Catholijken bloedverwant en ingevalle het beletsel, waarvan de dispensatie wordt gevraagd, om op eene geldige wijze te huwen, slechts verre graden betreffen, bij voorbeeld den derden of vierden graad van verwantschap of zwagerschap, of als het beletsel slechts geestelijke bloedverwantschap betrof (uitgezonderd evenwel die, welke iemand aangaat, die een kind ten doop houdt en deszelfs peetzoon of peetdochter), of eindelijk als het beletsel betrekking had tot de openbare braafheid, uit de verlovings voortvloeiende; dan zal de Bisschop in overweging behooren te nemen of er eene billijke en dringende reden zij om de dispensatie te vergunnen, dat is of het niet enkel zake zij van het belang van den eenen of anderen bijzonderen persoon, maar niet van het belang van den Catholijken Godsdienst. Hij zal gelijktijdig, door vurige gebeden, het licht van den heiligen Geest behooren in te roepen, opdat hij, in eene zoo gewigtige zaak vervolgens het besluit neme, dat hij het nuttigste zal keuren in den Heer.

Thans, zoo een der vier Bisschoppen, bewogen door een gewigtig geval van een der boven vermelde graden dispensceert, ter voltrekking van een gemengd huwelijk (niet evenwel van andere graden noch van eenig ander beletsel hoegenaamd), is het wel te verstaan, dat de Opperherder, zulks nimmer door eenigerlei acte zal goedkeuren; evenwel zal hij het tolereren, ondanks zich zelve, wel is waar, maar met geduld, ingevalle de dispensatie door den Bisschop is vergund geworden binnen den bepaalden tijd, zoo als wij verder zullen verklaren, en men

de andere regels in acht genomen hebbe, die hier nog zullen worden voorgesteld.

1.° Daar de andere volmagten, welke de Apostolische Stoel gewoon is aan dezelve Bisschoppen te delegeren, betrekkelijk het aangaan van huwelijken tusschen Catholijken, tot 5 jaren zijn bepaald geworden, verklaart Zijne Heiligheid; dat de voormelde tolerantie, zich insgelijks niet verder dan tot 5 jaren zal uitstrekken, te beginnen den 27 Maart 1830; zoodanig evenwel, dat ingevalle vervolgens de volmagten, welke de H. Stoel gewoon is voor huwelijken tusschen Catholijken te delegeren, op nieuw voor 5 jaren worden toegestaan; deze tolerantie uit dien hoofde niet als gepronogceerd wordt beschouwd, ten minste zoo dezelve niet wordt vernieuwd, door eenen nieuwe acte in uitdrukkelijke bewoordingen. 2.° Zijne Heiligheid heeft daarenboven gestatueerd, dat telkens als voor een gemengd huwelijk, dispensatie zal worden gevraagd van een der graden in de voormelde tolerantie begrepen, de Bisschop dezelve niet zal kunnen vergunnen, dan nadat hij de Catholijke partij zal hebben onderrigt aangaande de bepalingen der canons, betrekkelijk de gemengde huwelijken, en na dezelve te hebben vermaand van zich naauwgezet naar dezelve te gedragen. Hij zal haar vooral de groetheid moeten doen begrijpen van de misdaad, waaraan zij zich voor God zal schuldig maken, als zij zich in zulk een huwelijk durft verbinden, zonder alvorens te hebben bedongen dat de kinderen van beiderlei geslacht, uitsluitend in den Catholijken Godsdienst zullen worden opgevoed. 3.° En als het gebeuren mogt ('t welk God gelieve te verhoeden), dat de Bisschop door zijne onderrigting en zijne waarschuwingen er niet toe hebbende kunnen komen, om de Catholijke partij, van haar misdadig besluit te doen afzien, oordeelt aan de noodzakelijkheid te moeten toegeven en de dispensatie toe te staan, zonder dat de toekomstige echtgenooten zich verbonden hebben; om hunne kinderen in den Catholijken Godsdienst op te voeden, alsdan wil Zijne Heiligheid ook, dat de Bisschop zelf niet kunnen dispensereren, dan bij een geschreven diploma of bij eenen brief, die aan de Catholijke partij zal worden afgegeven, waarin, met duidelijke woorden zal worden verklaard, dat het beletsel, 't welk zich tegen het huwelijk stelde, in dat geval niet wordt opgeheven, dan om grooter schandalen voor te komen; en dat diensvolgens het huwelijk wel een wezenlijk en geldig huwelijk zijn zal, maar dat evenwel de Catholijke echtgenoot zwaarlijk zal zondigen, door hetzelfde aldus aan te gaan, tegen de regels der Catholijke Kerk. Als vervolgens dat huwelijk op die illicite wijze zal worden voltrokken, zal men zich niet alleen moeten onthouden van er eenigerlei ritus onder te mengen, maar men zal zich ook moeten onthouden van iedere andere daad, waardoor de Priester kon gerekend worden hetzelfde goed te keuren; zoo als zulks is voorgeschreven geworden, in de bovenvermelde Breve van Zijne Heiligheid.

Na dit alles, aan den voet van het kruis ter aarde gebogen, protesteert Zijne Heiligheid, dat de eenige reden, welke hem beweegt, of, om beter te zeggen, die hem, ondanks zich zelve medesleept tot het bezigen dezer tolerantie, is, om voor den Catholijken Godsdienst grooter onheilen voor te komen. Deze tolerantie overigens, zal voldoende zijn, om de conscientie des Bisschops in zekerheid te stellen; maar het is op voorwaarde, dat hij, na alvorens het licht van den heiligen Geest te hebben afgesmeekt, de partij kieze, die hij het nuttigste zal hebben gekeurd in den Heer, en dat hij met naauwgezetheid, al de andere regels, waarvan gesproken is, in acht neme. Eindelijk waarschuwt Zijne Heiligheid de Bisschoppen, en smeekt hen in den Heer, van wel acht te geven, dat hun gedrag ten opzichte der personen, die op eene illicite wijze gemengde huwelijken zullen aangaan, onder de geloovigen, de herinnering niet te verzwakken aan de canons, welke desoort van echtvereenigingen verfoejen, noch de herinnering aan de bestendige zorg, waarmede de Catholijke Kerk, onze Moeder, hare kinderen van dezelve tracht te doen afzien, en hen aldus te beletten van eeuwig verloren te gaan. Het zal dus de pligt zijn der Bisschoppen en der andere Herders, die onder hunne jurisdictie zijn genlaatt, om zich met eenen nieuwen ijver, zoowel in de openbare als in de bijzondere onderrigtingen der Catholijken, die aan hunne zorg zijn toevertrouwd hen met zorgvuldigheid en voorzigtigheid, te herinneren aan de wetten der Kerk ten opzichte dier huwelijken en hen de verpligting in te scherpen van dezelve na te leven.

Rome 27 Maart 1830.

(Get.) J. KARD. ALBANI.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn, gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren; bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnemementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

HET ROODE BOEK.

Men zou zich zeer bedriegen, als men waande, dat de onregtvaardige en gewelddadige maatregelen van het Pruissisch Kabinet tegen den Aartsbisschop van Keulen, de aanleidende oorzaak is tot het algemeen misnoegen der Catholijken in de *Rhijn-provinciën* en in *Westphalen*. Dat misnoegen bestond reeds lang; maar het was een dof gemor dat voor de bespiedende politie onhoorbaar was; het was een smeulend vuur dat slechts op aanblazen wachtte, om te ontvlammen. De handelwijze van het ministerie heeft het doffe morren, tot luide klagten, de misnoegdheid tot gisting en verbittering doen overgaan.

Intusschen was het groote middel der Pruissische politiek, tot het uitvoeren harer ontwerpen, de *geheimhouding*.

De *censuur* veroorloofde slechts de uitgave van al datgene, wat ten voordeele van het gouvernement en van het Protestantismus geschreven werd. De zaak van het Catholicismus mogt niet verdedigd worden, al wat van dien aard in het licht verscheen, werd oogenblikkelijk opgehaald en verboden; de stem der waarheid werd gesmoord en, te midden der grievendste verdruk-

king en der sluwste ontwerpen, tot de vernietiging van het Catholicismus, in de Catholijke provincien, wist het Pruissisch gouvernement zich den naam van wijs, goed, regtvaardig, gematigd en verdraagzaam te verwerven; want men wist, zoo min buiten 's lands als in *Pruissen* zelven, wat het Pruissisch Ministerie eigenlijk bedoelde, en welke trouwelooze middelen, het bezigde, om dat doel te bereiken. — Thans is die sluijer opgeligt: en hoe meer het Ministerie zich inspant, om deszelfs handelwijze te regtvaardigen, des te meer overtuigd het geheel *Europa* van deszelfs bedriegelijke trouweloosheid, ten opzichte van het Catholicismus.

Eindelijk begonnen eenige uitlandsche dagbladen, door Pruissische Catholijken ingelicht, onderscheidene bijzonderheden mede te deelen, welke de oogmerken des Pruissischen governments, ten opzichte der Catholijken verdacht maakten en hetzelve openlijk van het hatelijkste en bedriegelijkste proselitismus beschuldigen; doch met geen ander gevolg, dan dat het binnenkomen van zulke dagbladen in *Pruissen* verboden werd.

Eindelijk verscheen, in 1835, te *Augsburg* in *Beieren*, een werkje, getiteld: *Beiträge zur Kirchengeschichte des neunzehnten. Jahrhunderts in Deutschland, oder ueber die neuesten Kirchlichen Verhältnisse*.

daselbst. Augsburg; Verlag der Karl Kollmann'schen buchhandlung. 1835 (1).

Na eene voorrede en inleiding, is dit werkje in de volgende paragrafen verdeeld: *Aeusere Gestaltung des Kirchlichen lebens; Gottesdienstliche Anordnungen; das Unterricht Wesen; Schriftliche und mündliche Belehrungen; Verbreitung der religiösen Ueberzeugung; Befriedigung der religiösen Wünschen und Bedürfnisse; Verfahren bei gemischten Ehen; Gesellschaftliche Stellung; Gesellschaftliche Stellung der Katholiken in den militärischen Verhältnisse; Kürzer Ueberblick; Union und Agenda.* In een ahangsel worden eenige Staatsstukken medegedeeld.

Eene menigte van exemplaren van dat werkje werden, binnen korten tijd, in de *Rhein-provinciën* verspreid; daar de Pruisische politie echter spoedig van den inhoud onderrigt werd, nam zij buitengewone maatregelen om de verdere verspreiding te beletten; niet slechts werden alle onverkochte exemplaren bij de boekhandelaars in beslag genomen; maar het werd, op straffe eener driejarige gevangenis en zware geldboete verboden hetzelfde te bezitten. Nu durfde men zelfs den naam van het werkje niet meer noemen, uit vreeze voor de overal bespiedende politie. Eene bijzonderheid, die welligt geheel toevallig was, kwam hier te stade. Al de omslagen van het vermelde werkje, geene uitgezonderd, waren rood, en, waar men van het werkje spreken wilde, sprak men nu van het: **ROODE BOEK.**

Intusschen werd het ten uiterste moeilijk, om een exemplaar van dat *Rode Boek* te bekomen; daar het Pruisisch gouvernement, ook het verbod van dat boek in *Beijeren*, en het in beslag nemen der exemplaren van de Beijersche regering wist te verwerven onder voorwendsel, dat in dat werk *onnaaukeurigheden* gevonden werden, die echter, indien zij bestonden, waarschijnlijk door het Pruisisch ministerie, 't welk zich zoo veel vergeefsche moeite geeft, om zich te regtvaardigen, wel zouden zijn aangewezen geworden. Hierbij kwam, dat het werk meer voor geleerden en geoeffenden, dan voor de volksklasse geschreven was. Dit gaf aanleiding tot het denkbeeld, om den hoofdinhoud van het boek, in den vorm van gesprekken, populair te maken; en die *gesprekken*, tusschen eenige landlieden en den schoolmeester van het dorp, verschenen in 1836, onder den titel van **DAS ROTHE BUCH, oder unterhaltungen** enz.

Middelertwyl had de hevigheid, waarmede het Pruisisch gouvernement, de *Beiträge* enz. vervolgde, de nieuwsgierigheid der buitenlanders slechts geprikkeld; men wist zich exemplaren te verschaffen, en weldra was het werk ook in het Fransch vertaald en algemeen verspreid; terwijl de jongste gebeurtenissen, en de vervolging tegen den Aartsbisschop van Keulen, aanleiding hebben gegeven, om ook van de gesprekken, waarvan het schijnt onmogelijk was een oorspronkelijk exemplaar te bekomen, eene Fransche vertaling te

vervaardigen. Een professor van *Straatsburg*, heeft zich met die taak belast, en zijne vertaling, keurig uitgevoerd, is in het begin van dit jaar, te *Parijs* verschenen, onder den titel van: **LE LIVRE ROUGE, ou entretiens de quelques paysans des provinces Rhenanes, sur les persécutions contre les Catholiques.** Traduits de l'Allemand, a l'occasion de l'affaire de l'Archevêque de Cologne, et précédés d'une préface, de la lettre attribuée a cet Archevêque; par le docteur J. M..... de Strasbourg. Paris: Librairie de la Société de l'Enseignement Catholique.

Wij zullen in eenige volgende artikelen eenige voorname en karakteristieke trekken, uit deze zamen-spraken mededeelen.

VON ALTENSTEINS ANTWOORD OP DE ALLOCUTIE DES H. VADERS.

TWEEDE ARTIKEL.

Laat ons het toetsen voortzetten van een geschrift, waarin de list en de onbehandigheid beurtelings zich vertoonen. Eene nieuwe tegenstrijdigheid valt al dadelijk in het oog: de Minister verwondert zich over den lof, dien de H. Vader aan Mgr. DROSTE *zu Vische-ring* gegeven heeft, aan eenen Prelaat, die tot bittere klagten aanleiding heeft gegeven over ontoegankelijkheid, onvriendelijkheid, hartstogtelijkheid en ergdenkendheid, enz. Welk eene opeenstapeling van kwaadwillige epithètes! De Prelaat is evenwel niet altoos op die wijze, door den Minister VON ALTENSTEIN beoordeeld geworden. Een man die zoo hoog in het vertrouwen des Konings van *Pruissen* geplaatst is, een lid van den Berlijnschen geheimen-raad, een Minister, wiens naam in de geheele wereld is berucht geworden, behoorde zich te hebben herinnerd, wat hij op den 28 Augustus 1835; aan den Kanunnik SCHMULING geschreven heeft (1); hij had behooren te bedenken, dat die brief door de dagbladen van verschillende landen, en in alle talen is openbaar gemaakt. Toen schreef dezelfde Pruisische Minister, betrekkelijk denzelfden Prelaat, die destijds Bisschop *in partibus* van *Calamata* was: » Ik heb meer dan eens gewensch, » voor een onzer diocesen, de Suffragaan-Bisschop van » *Calamata* te zien voordragen . . . . . omdat hij » in zich vele zeldzame hoedanigheden vereenigt, die » hem eenen zoo hoogen stand zouden waardig maken. » . . . . . Omdat het een Prelaat is, bekend door » zijne godsvrucht en die, met zoo veel volharding en » getrouwheid, de zelfverloochening en al de pligten » van eenen waren Priester beoefent; dit is de getuigenis, die de geheele wereld gaarne geeft aan Mgr. » den Bisschop van *Calamata*. » Wie heeft deze regels geschreven? Wie heeft, aan het slot van dien brief het *loyale karakter* van Mgr. DROSTE, zoo hooglijk geroemd? — Niemand anders, dan de Heer von ALTENSTEIN! Voor dat Mgr. DROSTE weerstand bood aan de pogingen om hem tot ontrouw aan zijnen pligt te

(1) De boekhandelaar C. L. VAN LANGENHUIZEN, te Amsterdam, heeft onlangs een vertaling van het werkje aangekondigd.

(2) Zie ons blad van 6 Januarij 1838.

verleiden, was hij in de oogen des Pruisischen Ministers een voortreffelijk man van een loyaal karakter. Thans is hij een hartstogtelijke, een meeneedige! En wat is dan de Heer von ALTENSTEIN? Welke naam wil hij, dat Europa hem geve? De Aartsbisschop van Keulen heeft, het is waar, afgetrokken geleefd; zijne betrekkingen met de halsstarrige Hermesianen, dat is, met de aanhangers eener stelling, die doorden H. Stoel veroordeeld was, waren niet zoo beleefd en vriendelijk, als men wel zou verlangd hebben; ook dit is waar; maar hartstogtelijkheid heeft hij in zijn gedrag niet getoond; ten minste als men dezelve niet overal meent te zien, waar men geene slaafsche buigzaamheid ontmoet. Als het zoo met den Baron von ALTENSTEIN gesteld is, behoorde hij van zijnen post van Pruisischen Minister van Kerkelijke Zaken, afstand te doen; want hij weet niet wat een Catholijke Bisschop is.

VON ALTENSTEIN beklaagt zich ook nog daarover, dat de H. Vader, door den lof dien hij aan den Aartsbisschop van Keulen geeft, eenen blaam op het gedrag der andere Bisschoppen werpt, die de belangen hunner Kerk niet meenden te benadeelen, wanneer zij als vromen en wijzen, de eendragt met den Staat trachtten te bewaren. — Welnu, als de Paus werkelijk het gedrag had gelaakt, der Bisschoppen, die de geheime overeenkomsten en instructien onderteekend hebben, handelde hij dan niet volgens zijnen plicht; had hij daar het regt niet toe; Hij, die de Herder der herderen is? En wat moet men denken van de gevoelens des Barons von ALTENSTEIN, nadat die Bisschoppen zelven hun eigen gedrag hebben afgekeurd, door de herroeping van het aandeel, dat zij vroeger aan de geheime overeenkomst en instructie genomen hadden, zoo als de Bisschop van Trier op zijn doodbed gedaan had?

De Minister verzekert, dat hetgene, wat van den Aartsbisschop van Keulen gevorderd werd, niets anders was, dan hetgeen sedert eene eeuw en reeds sedert langer ongestoord in vele Duitsche landen bij de behandeling der gemengde huwelijken beschouwd wordt als de zachtere leer. Wij zouden, in de eerste plaats, kunnen antwoorden, dat eene gewoonte, die strijdig is met de regtvaardigheid, geenerlei wetigen titel opleveren kan; maar von ALTENSTEIN zelf levert hier stof tot een ander argument. Hij spreekt van verscheidene Duitsche landen; maar de Rijn-Provinciën en Westphalen, kunnen onder die landen niet gerangschikt worden; want eerst sedert de tractaten van 1815, zijn die Provinciën onder den Pruisischen scepter gekomen. Die tractaten, door den Koning van Pruissen plegtig aangenomen, beloofden aan de bewoners der Provinciën volkomene Godsdiensvrijheid en de aangevoerde gewoonte van andere Duitsehe landen, die de Kerk altoos afgekeurd heeft, had te voren in die Provinciën geen plaats.

Waarom zijn de geheime overeenkomst, en de daarmee overeenstemmende instructie niet aan den Apostolischen Stoel medegedeeld geworden? De ware reden van dat vrijwillig verzuim is, dat ze lijnregt strijdig

waren met de Breve van PIUS VIII.; maar de Heer von ALTENSTEIN zegt: » De Aartsbisschop Graaf von SPIEGEL, wilde afwachten: of en in hoeverre bij de uitvoering der in de instructie vervatte voorschriften, gedurende het eerste jaar van hare toepassing, de ondervinding hare practische waarde en verdere gepastheid zou bevestigen. » Als men weet, dat het Pruisisch gouvernement aan de Bisschoppen het houden van eenigerlei gemeenschap met Rome verbiedt, dat hetzelfde hen niet toestaat, om iets anders aan den algemeenen Opperherder te schrijven, dan hetgene, wat het Ministerie verkiest; dat het hunne dépêches niet alleen wil inzien, maar dezelve somwijlen dicteert, dan beteekenen de woorden des ministers von ALTENSTEIN hier niets anders dan dat het Ministerie, op eene clandestine wijze, deszelfs anti-Catholijke eischen, in plaats van de Breve, wilde doen uitvoeren. Daarom heeft hetzelfde de beruchte overeenkomst en instructie, zoo lang geheim gehouden als mogelijk was en derzelve aanwezig, zelfs openlijk geloofchend. En wie zou het gelooven? Diezelfde Minister, die, reeds in den aanhef van zijn stuk heeft verteld, dat het Hof van Rome voldoende was onderrigt geworden, aangaande de ontwerpen betrekkelijk het arresteren van den Aartsbisschop door niet officiële mededeelingen; diezelfde Minister vindt nu dat de Apostolische Stoel ongelijk had, toen hij geen geloof gaf aan de niet officiële mededeeling der instructie, aan de Vicariaten Generaal gegeven! Het is de tweede maal, dat wij deze tegenstrijdigheid doen opmerken. Overigens ontveinst hij niet, dat Rome de instructie openlijk heeft afgekeurd en dat het Gouvernement zulks wist. Doch waarom dan den Aartsbisschop weggevoerd, wijl hij er zich niet naar wilde schikken? Waarom gezegd, dat de H. Stoel die geweldenaarjen goedkeurde? Het is niet mogelijk iets te begrijpen van dat samenweefsel van drogredenen dat men stoutmoedig in de wereld zend, als een zegepralend antwoord op de wijze en doeltreffende Allocutie des H. Vaders.

De Minister beroept zich op de toegevendheid, die men erkent zoo ver gedreven te zijn, als mogelijk was in de Breve van PIUS VIII, ten einde de beruchte overeenkomst te regtvaardigen. Welke concessie heeft dan in de Breve plaats gehad, roept hij uit, als de INSTRUCTIE des gouvernements aan de Groot-Vicariissen niet met derzelve geest overeenstemt? Wat zou men meer hebben toegegeven, dan de bepalingen van Paus BENEDICTUS XIV, van 4 November 1741 en 29 Junij 1748 voor HOLLAND en POLEN? — Wij vinden het antwoord op die vraag in een Belgiesch blad. Het zegt:

» Als de Breve van PIUS VIII zich beperkt had tot » het uitstrekken der concessien, door BENEDICTUS » XIV, voor de Vereenigde Nederlanden gedaan, » tot de diocesen van Keulen, Trier, Paderborn en » Munster, zou het reeds eene groote concessie zijn » geweest; maar de onderhavige Breve heeft meer ge- » daan. In plaats van zich, zoo als BENEDICTUS XIV » gedaan heeft, voor de NEDERLANDSCHE republiek, te » bepalen, tot het verklaren, dat de gemengde huwe-

» lijken, op eene *clandestine* wijze, in de voornoemde diocesen aangegaan, te rekenen van 25 Maart 1830 af, *geldig waren*, heeft Pius VIII de toegevendheid zoo ver gedreven, van te gedoogen, dat de Pastoors, om grooter onheilen voor den Godsdienst te verhoeden, toelieten, dat de gemengde huwelijken, in hunne tegenwoordigheid plaats hadden, mits zij zich onthielden van illicite echtvereenigingen, goed te keuren, door welke daad zulks ook zijn mogt en vooral, dat zij zich onthielden, van daaronder eenig gebed, of eenigen ritus der kerk, hoegenaamd, te mengen.

» Men ziet dus, dat Pius VIII veel meer gedaan heeft, dan BENEDICTUS XIV; en dat GREGORIUS XVI regt had om te zeggen, dat de H. Stoel eene *dusdanige uitbreiding aan zijne toegevendheid had gegeven*, dat het onmogelijk ware verder te gaan, zonder misdadig te worden. Inderdaad, iedere verdere concessie zou eene goedkeuring hebben bevat van eene zaak, die door de goddelijke en kerkelijke wet verboden wordt.

» Wat de Breve van 29 Junij 1748 betreft, moeten wij den Heer von ALTENSTEIN doen opmerken, dat er geene Pauselijke Breve van 29 Junij 1748, betrekkelijk *Polen* bestaat. Zijne Excellentie zal waarschijnlijk hebben willen spreken van de Breve van 8 Junij deszelfden jaars. Doch, na dat stuk herhaalde malen te hebben gelezen, kunnen wij van onze bewondering niet bekomen. Wel verre van de geringste concessie te bevatten, heeft de geheele Breve geen ander doel, dan om de Bisschoppen van *Polen* te vermanen, om zich uit al hun vermogen tegen de gemengde huwelijken te verzetten, en de valsche geruchten te logenstraffen, welke kwaadwilligen vermaak schepten te verspreiden aangaande het gedrag des H. Stoels, betrekkelijk de gemengde huwelijken. Men ziet, dat het niet slechts hemden is, dat de kwaadwilligheid tracht, op rekening van den Apostolischen Stoel leeringen te stellen, waarvan hij een afschuw heeft. Maar, dat de Heer von ALTENSTEIN de onbeschaamdheid zoo ver gedreven heeft, dat hij zelfs den zin van twee Pauselijke Breven, die in alle kerkelijke bibliotheken gevonden worden, heeft durven vervalschen, is eene verblinding, eene vermetelheid, een bedrog, waaraan wij geenen naam weten te geven."

Zoo zijn wij dan aan het einde gekomen van de taak, welke dit nieuwe manifest van den Heer von ALTENSTEIN ons had opgelegd. Die taak was onaangenaam; want het is hoogst onaangenaam in een stuk, 't welk men te wederleggen heeft, niets aan te treffen, dan tegestrijdigheden, blijkbare onwaarheden en aanstootelijke ongerijmdheden. Zelfs de gemakkelijke der wederlegging vermeerdert het pijnlijke voor hen, die er zich mede bezig houden. Men moet medelijden hebben met die mannen, die voor het aangezicht der geheele wereld, met zulke slechte wapenen worstelen willen, tegen het onfeilbaar gezag van den Apostolischen Stoel! Vooral moet men medelijden met hen hebben, als zij na het aanwenden van allerlei so-

phismen, en terwijl ze welligt zelven blozen over hunne nietswaardige logica, de hand aan hun zwaard slaan, en, ten slotte beginnen te dreigen! Gij kunt vervolgen, verbannen, dooden zelfs, die regtvaardigen, die hunnen pligt betrachten; maar de gerechtigheid en de waarheid zijn veilig tegen uw zwaard! Gij kunt er mede op de Rats slaan, maar slechts om het te verstompen of — te verbrijzelen!

PRAATJES DOOR ROOMSCH-KATHOLIKEN GEHOUDEN, EN VOOR R.-K., DOOR R.-K. OPGESCHREVEN.

EEN TIJDSCHRIFT DAT GEEN TIJDSCHRIFT IS.

NIET KERKELIJK GOEDGEKEURD.

(Ingezonden.)

Praatjes zijn maar praatjes, zij vliegen door de lucht, geen steen doen zij zeer.

Onder dezen paradoxalen titel heeft de gediensfige pers van D. du MORTIER en Zoon te Lejden, het jongste schandekind onzer scheurzieke priesters ter wereld ingeholpen. Wilt gij weten Katholijken wat het doel is dezer verfoeilijke brochure? welke geest dezelve bezielt? Het hoofddoel is: onwaardigen, die uit den band der gehoorzaamheid en zedelijkheid gesprongen zijn, aan brood te helpen: De geest, die er in ademt, is een geest van haat en trotscheid, van leugentaal en ongodsdienstigheid. Het beslaat drie-en-zestig bezoedelde bladzijden, van welke géene enkele Gods oordeel kan doorstaan: en de schrijvers zijn priesters....! Legt af laaghartigen het masker waarachter gij u verbergt, maakt uwe namen aan de wereld bekend en wij zullen uit uw gedrag oordeelen of gij waardig zijt om u op die hoogte te plaatsen, van waar gij over alles uwe dictatoriale vonnissen velst! Wij zullen zien of deze en gene smet, die gij gansche orden zoudt willen aanwrijven, veelligt u niet allereerst behoorde te doen blozen.

Het geheel is in zes *praatjes* hoogst edel afgedeeld. Een geregeld onderzoek ware te veel eer voor een geschandmerkt vlugschrift. Duizelige hoofden, door haat voortgestuwd, laten zich daarenboven niet tot rede brengen; zij ademen verwoesting gelijk de haat verwoestend is, en zijn ontoegankelijk voor de behoudende beginselen der waarheid. De eenige wederlegging voor broodschrijvers is het gemis van debiet. Geeft Katholijken! den vermetelen, die met uwe nieuwsgierigheid hunne winst zoeken, deze les; en de grievende aanvallen op hetgene u dierbaar is, zullen van zelve een einde nemen.

De regtvaardige vernietiging van het *Zondagsblad*, heeft eigenlijk onzen wijsneuzen de gal in de keel gejaagd: Geen wonder! het is wel geen goudmijn geweest (zelfs niet voor den behoedzamen uitgever) maar voor hem die reeds jaren met de schande van eene schuldige armoede worstelt, was het vooruitzicht op een

stuk brood veel! en dan nog de zoete gedachte om elken dag des Heeren te viëren in de helse vreugde der wraakzucht en des lasters! en langzamerhand een nieuwmodisch Christendom te vormen, dat, onder den schijn van afkeerigheid van bij en aanhangsels, alle godsvrucht verzaakt; uit vrees voor bijgeloof van het geloof afvalt; en alle werkdadigheid verloren heeft, omdat het beginsel des werkens, de liefde, verbannen is! Dorre boomen! omdat het eeuwig winter is in uw hart, kunt gij daarom vrucht noch blad op anderen lijden? Strekten uwe uitzigten met dat Zondagsblad misschien nog verder? Maar genoeg; het eerste prantje moet volgens de meening onzer quasi verongelijkten den naamvollen titel der brochure regtvaardigen, of ten minste dien er zoo wat doorjagen. De benaming van Roomsche-Catholijk, het moge leed doen of niet, wordt daartoe spot gemaakt, en men draagt er roem op dat men wel een vlugschrift kan en durft schrijven, waaraan de Kerkelijke overheid goedkeuring zou weigeren. Waarlijk ver gebracht Heeren! Wij wenschen u geluk met dien stouten vond! — Doch voor eenen goeden verstaander komt het geheele eerste prantje hierop neer: » Wij hebben honger en geen geld: het » Zondagsblad, waaruit wij brood dachten te kneden is » ons ontworpen; dus moet er wat anders verzonnen » worden: wij zullen een wraakschrift in de wereld » slepen; misschien zijn de Katholijken nog even dwaas, » als toen wij over den staat der Kerk, in *Oud-Neder- » land*, goed wat gelogen en gelasterd hebben, au- » daces fortuna juvat, de pennen versneden, aan het » werk. » — Het is dan ook dadelijk: Haro! op de Kerkelijke overheid los, op LE SAGE TEN BROEK, op de suspensie van P...., op de ruïne van den uitgever van het Zondagsblad, en al wat die heeren nog meer tot hun eigen schande opwarmen. Maar na deze discussie der titelzucht, die waarlijk voor zulke verlichte bollen wat naar middeleeuwsch schijnt, neemt de zaak een ernstigen keer. Het was tot hertoe jok en scherts, onze kampvechters slingerden sieraadshalve hunne armen, thans zijn zij warm geworden, de leden gerekt, de spieren gespannen, en ziedaar een Theologisch-Duel! Neen foei, dat is te onchristelijk; *de waarheid wint* daar nooit en de liefde verliest er altijd veel bij. Maar wat dan? O! een vechtpartijtje à la Don QUICOTTE! Men vecht zoo dikwijls alleen; bewijst zoo dikwijls wat allen weten, *dit is even veel*. Kortom het is op Kerkelijke goedkeuring van boeken gemunt. Nu het kalf verdrongen is, wil men den put dempen. Vergeefsche arbeid vrienden! de abonnementen op uw Zondagsblad zijn verlopen; het blad zelf is naar vereischte der wet behoorlijk, misschien eenige voeten dieper dan gewoonlijk ter aarde besteld — BRUNNERS gebodenboek schimmelt in folio bij VAN BELLE op den zolder — *jacet æternumque jacebit*. — Maar het kan weér te pas komen; daarenboven ons goed regt! — Juist het is te vreezen dat schrijf- of eelust u in het vervolg nog prikkelde; en het brullende *Niet kerkelijk goedgekeurd*, in den gevel van uwe praatjesmakerij, geeft de verzekering dat gij uw geschrijf, zoo min als uw gedrag, aan kerkelijke goedkeuring onderwerpen

wilt. Nu; gij hebt dan ook op dit artikel uw best gedaan: had gij hier bres kunnen schieten, dan was de vesting u, en wie durft zeggen of gij de bazuin niet aan den mond zoudt gezet hebben om de dooden in het leven te roepen? Gij zijt geleerd, er is geen twijfel aan, want zoo maar kerkvergaderingen met zittingen, hoofdstuk en canon aan te halen, daarop zulke hechte sluitredenen te bouwen; te beweren dat (alle?) de bepalingen der Trentsche kerkvergadering niet (overal?) hier te lande zijn afgekondigd; daarbij over de geheele kerkelijke goedkeuring een hatelijk licht te spreiden; over de willekeur te schreeuwen, die bij dezelve plaats heeft; de bevoegdheid van den Vice-superior twijfelachtig te maken, omdat hij onze taal niet verstaat, en wij niet van hem weten, wat hij mag of kan; de wijze voorzigtigheid(!) van den Vicaris HÜSGEN te verheffen; en dan nog alle zulke helderlichtende sententien te doorspekken met kruinschering, valsche mirakelen, vergelijkende examens, artesische putten en brillenslijpers: dit is waarlijk het werk niet van iedereen. Mij dunkt wij moeten dan ook al' die verbazende eruditien maar ter zijde schuiven; er zou welligt geen onzijdig terrein te vinden wezen en voor duellen zijt gij immers bang? Het eigenlijke geschil kan langs een korter' weg uitgemaakt worden. Op bl. 12 zegt gij: » Onze (gij meent immers de Catholijke?) Kerk is hier te lande niet volgens de regels van het Kerkelijk wetboek ingerigt. Zij is hier eene zending. Alle inrigting is provisioneel, voor het oogenblik, naar dat de omstandigheden het vorderen. » En op bl. 16. » Zij (de kerkvergaderingen) maakten verordeningen van tucht, naar de behoefte van dien tijd, en die zijn met de behoefte des tijds veranderlijk. De kerkvoogden moeten zien wat voor het oogenblik dienstig is. » Dit zoo zijnde wat laat gij het dan van de al of niet bekendmaking en uitvoerbaarheid van de besluiten der kerkvergaderingen alléén afhangen, of de goedkeuring der boeken ook hier te lande waarde behouden zal of ingevoerd kan worden? Wij moeten ons allereerst aan den wil der overheid refereren, die zien moet wat voor het oogenblik dienstig is. En wanneer deze nu bij voortdurend boeken goedkeurt, en goedkeuring weigert en boekenkeurders aanstelt en van alle predikstoelen bekend maakt dat het Zondagsblad en BRUNNERS gebodenboek niet goedgekeurd zijn: is haar wil dan nog een raadsel? — Maar toch de overheid vaardigt geen bepaling uit, die de keuring gebiedt: toen wij — (Ja helaas! ouder gewoonte trots de overheid) — zijn voortgegaan met het Zondagsblad en openlijk gezegd hebben dat de goedkeuring niet noodzakelijk was, heeft de overheid gezwegen. — Wel nu! denkt gij hierom de menigte wijs te maken dat de goedkeuring niets afdoet? Zoo min als gij met nog duizend circulaires, blaauwboekjes en andere gedrogtelijke logenvonden haar iets anders zult doen gelooven dan dat de waarschuwing: » Het kerkboek en het Zondagsblad zijn niet goedgekeurd, » eene wezenlijke censuur is geweest. En dit is niet omdat die menigte (bl. 14) door eenige waanwijze grootmonden, die gaarne de heele wereld zouden beheerschen, duizelig is gemaakt; maar de

menigte gebruikt gezond verstand, gij niet. Het gevolg er van zou misschien nog iets daarvoor kunnen bewijzen, dat eene eventuele bepaling des noods door straf te handhaven zou wezen. (Vergelijk bl. 13 volg.) Ik wed dat de ongelukkige uitgever van BRUNNER en het Zondagsblad er voor honderd dukaten aan de fabriek der stad Rome af had willen komen. En het staat nog te bezien, of hij in plaats van voor een jaar, niet voor altijd zijn winkel zal moeten sluiten. Zulke weldaden is hij aan u verplicht! Gij moest u schamen van liefde en Christelijke gezindheid te spreken, gij, die den waarborg der kerkelijke goedkeuring vernietigen wilt, en aan uw opzet zoo ligtvaardig den goeden naam en de fortuin van anderen waagt. Maar lasteraars! voor welk misdrijf zou uw hart of hand sidderen, als gij van de goedkeuring sprekende met het vloekwaardig lakonismus derschijnheiligheid schrijven durft (bl. 16) » en onze overheid doet wijs met geene wetten in te voeren, die zij niet voor eene behoefte des tijds erkent." Aan wien ook de overheid hare inzichten toevertrouwt, zekerlijk niet aan u; en zoo er Tartuffen zijn in de XIXe eeuw, zijt gij het. Ik zeg ook, en zeg het met bewustheid, de overheid doet wijs, dat zij met geene algemeene wet verbindt; maar ik deel ook met alle weldenkenden de overtuiging, dat de overheid de behoefte aan zulke wet innig gevoelt, en vurig verlangt er in te voorzien. Maar het geneesmiddel kon schadelijker wezen dan het kwaad, en zoo lang de ijfelde koorts van waanwijsheid en weerspannigheid bij u en uwe voorpraters en napraters nog door de hoofden raast; zou de Kina wel stuipen te weeg brengen, maar geene beterschap. De verdiensten er buiten gelaten, is er tusschen u en de schrijvers der vorige eeuw, wier namen door de godsdienst gevloekt zijn, menige overeenkomst: en ROUSSEAU, zoo hij ook daarin niet naar u geleek, dat hij alles doemde wat het zijne niet was, zou mogelijk zijne goedkeuring gegeven hebben aan deze looze en veel- en niets-beteekenende magtspreuk (bl. 16): » De mensch moet hier zijn verstand leeren gebruiken, dan kan hij, in eene hoogere wereld, eene groote hoeveelheid waardig zijn, maar hij die altijd en altijd door vreemde oogen moet zien, blijft een slaaf in alle eeuwigheid." — Waar men alzoo de bepalingen der kerkvergaderingen handhaaft, daar maakt men slaven in alle eeuwigheid! Is dit scherts of ernst? » Uw volstrekte wil (bl. 6) om getrouwe kinderen der H. Moederkerk te blijven is — scherts.

In hunne derde bijeenkomst stijgen de hanen te paard met hoogopgeheven kam en gescherpte sporen. Er wordt nu niet meer over vormen en categorieën, maar om de realiteit getwist; 't is eene levens-questie, 't gaat niet om het *imprimatur* maar *supprimantur*. Drie geestelijke orden zullen zij nu maar zoo te gelijk onderst boven hollen. Pas op goede paters! gij hebt die luitjes al zoo lang in den weg geleefd; thans is uw bestaan er mee gemoeid. — Maar gij schijnt wel niet bang? — 't Zal ook nog al wel afloopen: Het dier, waarop de ruiters rennen, draven, stappen, naar dat hun eigen adem het toelaat, is niet meer dan een versleten stokpaard. Buiten kijf, het is kwaad gemeend, want de

haat meent het nooit goed, maar anders zal het ding zoo veel kwaad niet doen. Het zijn van die aardigheden zonder aardigheid; vervloegen vocht; vloermatten waarop de ongodsdienstigheid al zoo lang de voeten geveegd heeft; gemeenplaatsen aan schooljongens bekend, die geen fatsoenlijk man, veel minder iemand die aanspraak op geestigheid maakt, meer herhalen wil. Over een' nieuwen hoed van pater FRANCISCUS wordt er gepraat; de zijden kousen van DOMINICUS; de restricties van de Jezuiten; het niet naleven der geloften; de hebzucht der Franciscanen; verdeeldheid tusschen ordens- en wereldgeestelijken; indulgenties, Novenen, mirakuleuze medailles, blakers van ANTONIUS, en al wat verder aan bezetenen stuipen op het lijf jaagt. Hier zijn onze krassers in hun element; het gaat ook door dik en dun van den Aartsbisschop van Keulen en de papegaai, die vroeger op de deur zat — nu achter het glas zit, een sermooon voor de visschen, Mgr. van Curium, DOORTJE de kenkenmeid, de kat, die met het vogeltje naar boven wipt.... — ja wel maar het resultaat? — Wacht een oogenblik, er is nog zoo veel! Zes ponden snuif in het klooster verbrand; de twee gebroeders MOZES en AARON, die op de hertenjagt gaan; een ingeslokt Posthoorn; eene overheid van eenige energie; een lang dispuut over den eigendom der Franciscanen (dat — tusschen twee haakjes — gevoerd schijnt om te bewijzen dat elk Pastoor eigenaar van zijn Pastorijhuis is), daarop NB. gelden die alle jaren naar Rome moeten; het Jubilé der Augustijnen; de caprices van Vajer..... — nog eens het resultaat? — Maar al het Latijn nog, en het fakkellicht.... Wij schenken u het Latijn, dat wij toch niet verstaan, met het zonlicht, het maanlicht, het fakkellicht en al de rest, en vragen het resultaat: waartoe dient al dat mengelmoes? Dewijl gij ongeduldig wordt, zal ik het u zeggen, en zoo kort mogelijk, en categorisch en afgezonderd, opdat gij het beter onthouden moogt. Om eerlijk te werk te gaan, moeten wij het geheel, naar de bedoeling der schrijvers, in tweeën afdeelen. Het eerste en voornaamste (gelijk billijk is) is voor de Geestelijken, 'het tweede voor de Leeken. I. De Geestelijken moeten 1.) de Overheid minachten; 2.) Ordensgeestelijken en Wereldgeestelijken elkander haten, wantrouwen en belagen. 3.) Op de Wereldsheeren rust dien ten gevolge de dure plicht om op de domheid en het baatzuchtig bijgeloof der Paters ten allen tijde te smalen. II. De Leeken moeten 1.) vastelijk gelooven dat de Geestelijken de drie opgenoemde verplichtingen niet overal ten stiptste nakomen, 2.) moeten zij wantrouwen jegens hunne Geestelijken voeden, 3.) met de meeste zorgvuldigheid zich hoeden tegen alle vrome gebruiken, afzaten en intentien niet uitgesloten.

De bekrachtiging van deze echt Christelijke en liefdevolle wetten zullen allen vinden in de eerbiedwaardige goed- en afkeuring onzer Praatjesmakers! !

Met het opschrift *Godgeleerd Duel* valt men nu op den pennensrijd tusschen den Heer L. S. T. B. en D. O. LE ROY. De val is vreemd; maar zoo contrasteren de dingen het best, en men moet effect maken. Het opschrift komt bij tijds den lezer gerust stellen, dat de

zaak met dezelfde lichtzinnigheid zal behandeld worden, als hetgene is voorafgegaan. Men kan met alles lagchen; waarom niet? NERO vermaakte zich wel met den brand te Rome. Er deugt, (wat trouwens te verwachten was) in die geheele discussie niets dan misschien de persoon van D.^o LE ROY van wien bladz. 34 gezegd wordt, dat hij een man is die reeds voor jaren als een gezonde denker bekend stond, en voor wien L. S. van schrik had behooren te verbleeken. Dit ergere den zwakke niet. De zucht om den Protestanten te believen, hun overal de voorkeur te geven, hunne schrijvers, ook daar waar zij voor den Catholijk geen gezag kunnen hebben, met een walgelijk welbehagen aan te halen, moet sedert het begin dezer eeuw, hier te lande, voor een kenmerk van geleerdheid en verlichte denkwijze doorgaan! — De Heer L. S. T. B. daarentegen, op wien men dan alleronegtvaardigst gebeten is, wiens Tijdschriften gezamenlijk, en allen in een bundel, door het Orakel verklaard worden, minder dan niets te zijn, (bladz. 33) was de man niet voor zulk een twistgeschrijf; wat meer is, hij kent zijne Godsdienst niet, (bladz. 37). (De Heer L. S. verdient om het verdedigen van hetgene wat hij als waarheid beschouwt en eerbiedigt, geene verguizing. Verguizing is voor kwaadwilligen. Zijne schriften hebben meer goeds gesticht, dan al uwe brochures kwaad doen kunnen.) — Het doel der discussie, ide aanvang derzelve, de wijze van behandeling, de afloop, in één woord niets is er wat eenige genade bij ons gerechtshof verdient. Zullen wij ons van die harde vonnissen in appel beroepen? voor dit oogenblik altans nog niet: er zou anders nog menig incident te bepleiten vallen, en na schifting van eenige trouwelooze considerans van onze assises kon LESAGE in cassatie de geheele zaak nog wel winnen. Maar ik, die onpartijdig in het pleit ben, en wil blijven, omdat hetzelfde buiten mijn ressort ligt, ik heb een paar andere zwarigheden, waarover ik minder heen kan stappen. — Gij wilt, Heeren! maar volstrekt van geen polemieek weten; en ik begin eindelijk van achteren in te zien dat het opschrift *Godgeleerd Duel*, geene onschuldige benaming is om te lagchen, maar zich vasthecht aan uwe gevestigde meening, dat Godsdienstgeschillen niet moeten gevoerd worden, en men altans aan de spil niet raken moet waarop alles draait, de onfeilbaarheid der Kerk. Gij zijt veel te bedreven in de kerkelijke geschiedenis, van vroegere en latere tijden, om niet te weten, hoe de Kerk door de hand harer dapperen altijd geduëlleerd heeft, en welke schitterende uitwerksels dit op de secondanten gehad heeft, al waren deze, door ruimte of tijd, wat ver van de plaats van ontmoeting verwijderd. — Ja maar *het onderwerp is uitgeput en heeft geen stof meer tot nieuwe vergelijkingen die de gezochte grootheid kunnen aangeven*, (Zie bladz. 46.) Och, kom! sedert wanneer? Wie heeft het laatste druppeltje uit den onmeetbaren put der oneindige waarheid geschept? Wie heeft de waarde dier laatste X uitgecijferd? Elders duelleert men nog druk. De *Universal Kirchen-Zeitung* zoekt door deze gevechten het leven en de groeikracht te

sterken en mede te deelen. FRAYSSINOU hield voor eenige jaren zijne bekende *Conferences*, LACORDAIRE deed hetzelfde, en te Rome, heb ik wel eens hooren zeggen, wordt op gezette tijden *Controvers* gepreekt. Ik vind de stelling voor u ook veel te domperig; de geesten gaan voorwaarts, de waarheid krijgt met elken dag nieuwe ontwikkelingen, alles verandert met den tijd, de vorm van 's menschen gedachte verandert insgelijks; moet de Theologie dan alleen stilstaan, en van herinnering leven, en niet gestadig behandeld worden, opdat zij ten minste in het kleed des tijds gedost ga, en daardoor de aandacht trekke? Zoo doende hadt gij uwe praatjes even goed in den vorm van de *Summa St. Thomae* kunnen schrijven of in tractaatjes met vragen en antwoorden, bv. zoo als DENS. Ik had u ter dezer plaatse evenwel haast een compliment gemaakt, over de opregtheid, waarmede gij voor de reden uitkomt, waarom gij geene geschillen wilt, en allermint over de onfeilbaarheid der Kerk; maar gelukkig heb ik in tijds bedacht, dat gij sluwe veins-aards zijt, die altijd iets anders zegt, en iets anders wilt verstaan hebben. *Degeneres animos timor arguit*. Op bladz. 40 zegt gij van de onfeilbaarheid der Kerk: » Zij is zoo grondig bewezen, dat het menschelijk » verstand er volkomen in kan berusten, en het » braafste hart met volle gewetensvrede er zich aan » kan houden. De wereld levert het beste bewijs » daar van. Want de R. K. Kerk telt in haren schoot » mannen, die zoo wel van de zijde des verstands als » van die der braafheid, pronkjuweelen der mensch- » heid verdienen genoemd te worden." En, opdat wij niet zouden denken, dat nu volgens u alles, Protestanten, Joden, Mahomedanen, Roomsche worden moet; opdat wij de zaken, gelijk gij het noemt, niet van ééne zijde zouden zien, laat gij er dadelijk opvolgen » dat de onfeilbaarheid der Kerk niet alleen ook bestreden, » maar zelfs ook wederlegd is, en zoo grondig weder- » legd, dat het menschelijk verstand er volkomen in » berusten, en het braafste hart met volle gewetens- » vrede er zich aan houden kan. De wereld levert het » beste bewijs daarvan. Want de Protestantsche Kerk » telt in haren schoot mannen, die, zoo wel van de » zijde des verstands, als van die, der braafheid » pronkjuweelen der menschheid verdienen genoemd te » worden." — Van de honderd lezers Roomsche of Protestant om het even, zullen er 95 en meer wezen, die hiervan niets anders weten te maken, dan, dat de onfeilbaarheid der Kerk bij slot niet op eene afdoende wijze bewezen is, noch bewezen kan worden; dat de gronden vóór en tegen gelijk staan, dat het alzoo geen verplichtend geloofspunt zijn kan, de Kerk voor onfeilbaar te houden en men even goed Protestant als Katholijk mag zijn en blijven. Het is inderdaad de gereedste opvatting, en de opzettelijk gekozene versterking of klimming uwer reden, *niet alleen bestreden, maar zelfs ook wederlegd*, maakt uwen wil al te duidelijk, dat het dus opgevat worde. Zoo bejaagt gij den lof van verdraagzaamheid bij de Protestanten, die nogtans hoop ik uwe streken ook tegen den regten prijs zullen waarderen, en van de onbehoedzame

Roomschen maakt gij slagtoffers. Gij zijt wolven, handlangers der hell — Valt een regtzinnig Catholijk de broddelaars, voor wie het toppunt der kunst en geleerdheid is: door woorden zijne gedachten te vermommen; over zulke stellingen aan; zegt hij dat dezelve niet orthodox zijn, en verleidelijk, aanstootelijk voor de geloovigen, dan zullen zij de schouderen ophalen, en met eenen trotsch-medelijdenden blik antwoorden: » dat het volk dom is, is onze schuld niet; » even min als dat gij met al uw' goedigen ijver het » woord *wederleggen* niet verstaat; wij hebben gezegd » dat de onfeilbaarheid der Kerk *wederlegd* is, *weder-* » *leggen* is, niet valsch maken, door gezonde redenen » het tegendeel afdoende bewijzen, foei! dat hebben » wij nooit gemeend, wij willen getronwe kinderen » blijven der H. Moeder-kerk, zij is onfeilbaar; » en eindelijk hem als eenen schooljongen naar een of ander woordenboek verwijzen. En wanneer zij het dan winnen (?) O dan hebben zij zoo veel pret en stof voor nieuwe *praatjes*! *Wederleggen* is en blijft eene onbepaalde en dubbelzinnige uitdrukking, en met eenen vrachtwagen vol woordenboeken zult gij mij, noch eenig taalkenner, die weet dat het gebruik de beteekenis bepaalt, *Usus, quem penes arbitrium est et jus et norma loquendi* iets anders wijsmaken, dan dat: *ik wederleg uwe drogredenen* beteekent: ik toon de valsheid, ongegrondheid het niet samenhangende uwer redeneringen aan, maak die ijdel en voor den verstandigen krachteloos.

Aan het einde des gespreks, want bij het scheiden van de markt leert men de kooplieden kennen, verheft zich de Neologische bui met nog sterker vlagen. Eerst heeft men aan de onfeilbaarheid der Kerk, dat is te zeggen, aan het eenige middel, waardoor men zich van de waarheid zijns geloof verzekeren kan, leeren twifelen; het gevolg er van kon niet achterwege blijven. Zonder mij andermaal met de spitsvindigheden, die eene kromme zaak regt zouden moeten maken, in te laten; zal ik dat gevolg maar in deszelfs naaktheid voorstellen, gelijk het door den eenvoudigen lezer opgemaakt wordt. Gij behoeft niet lang te raden: men moet niet van godsdienst veranderen, want zoo men de liefde maar in het hart heeft, dan zal het er met het geloof zoo net niet op aankomen. En al gevoelde ook iemand behoefte aan nader onderzoek, of hij wel de ware godsdienst belijdt; zou men hem veelal nog moeten afraden er iets aan te doen. — Zie hier hoe onze heksenmeesters er mee omspringen. » De Kerk (ha! ha! men schijnt toch tot de Kerk te behooren), » de Kerk is eene vergadering van geloovigen en niet van schapen en ossen, zij die geen goeden en verstandigen grond voor hun geloof hebben, zijn schapen en ossen; de meesten bezitten geen verstand, geen tijd, geene geleerdheid genoeg, om iets meer te worden dan schapen en ossen, dat is, kunnen aan geen goeden en verstandigen grond komen voor hun geloof,

ergo kan men niet wel meer van hen verlangen; dan dat zij gelooven wat hunne ouders gelooven, en de geestelijke leert, waarheen hunne ouders hen ter leering brengen." Ziedaar het nieuwmodisch Evangelie van hen die zich nog Catholijk noemen, en met farizeesche schijnheiligheid vragen, of hun ook een woord tegen de leer der Kerk mag ontvallen zijn! (bl. 17). De Apostelen hebben het anders begrepen, dit is eene daadzaak, Jesus heeft het anders begrepen, die hen ter leering zond; dit is eene daadzaak: zijt gij wijzer? of bezaten Jood en Heiden meer verstand, tijd en geleerdheid, dan uwe schapen en ossen, om de leer der predikers te proeven, die zich zoo veel moeite gaven, om de overtuiging der waarheid in de verstandigen ingang te doen vinden? met zulke beginselen als de uwe, ware het Christendom nooit tot stand gekomen! maar dit zou u, voor de zaligheid gewis onverschillig, ja eene weldaad wezen, want gij poogt het te vernietigen! (Het vervolg hierna.)

AANKONDIGINGEN.

* * Bij C. VAN GEMERT EN ZONEN Boekhandelaren te 's Bosch, is van de Pers gekomen:

LIJKREDE bij de plegtige uitvaart van den Zeer Eerwaardigen Hooggeleerden Heer PHILIPPUS VAN DE VEN, President van het Seminarie van 's Hertogenbosch onder St. Michiels-Gestel. Uitgesproken door den Wel Eerwaardigen Heer G. P. WILMER, Professor der H. Godgeleerdheid in voornoemd Seminarie, en Secretaris bij het Vicariaat Generaal Apostoliek van 's Hertogenbosch. Met Kerkelijke Goedkeuring. Prijs 25 Cents.

Ook is bij hen verkrijgbaar het afbeeldsel van gemelde President, liggende op zijn paradebed à 40 Cts.

Hetzelve op Chinees papier . . . . . 50 —

* * Bij P. N. VERHOEVEN, boekhandelaar te Uden, is te bekomen: *Affaires de Cologne, suivies de vingt-sept pièces justificatives*. Prijs 90 cents. Welk werk hij mede verkrijgbaar heeft gesteld te 's Bosch, bij de heeren J. J. ARKESTEYN en Zoon, te Grave, bij den heer J. R. VAN DIEREN, boekhandelaars; nog kan men bij eerstgemelden inteekenen op het *Revue de Bruxelles*, terwijl ook alle uitgekome werken van de *Société nationale pour la propagation de bons livres*, bij hem te bekomen zijn. —

* * Bij de Kunsthandelaars FRANS BUFFA EN ZONEN, Kalverstraat, hoek van de Gapersteeg, N.º 221 te Amsterdam, wordt uitgegeven het welgeleerd PORTRET van den Hoogwaarden en Welgeboren Heer CORNELIUS LUDOVICUS Baron van Wijckerslooth, Heer van Schalkwijk, Bisschop van Curium, naar de originele schilderij van den Heer CH. VAN BEVEREN, geteekend en op staal gegraveerd door den Heer H. W. COUWENBERG, gepensioneerd door Z. M. den Koning der Nederlanden

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

OVER

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . .
 Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn,
 gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
 woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U:
 dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
 ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
 wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
 wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren,
 bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50
 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle
 abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brie-
 ven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst.
 Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

BREVE VAN ONZEN HEILIGEN VADER GRE-
 GORIUS XVI, AAN HET METROPOLITAAN
 KAPITTEL VAN KEULEN (1).

Eerwaardige zonen heil en Apostolischen zegen!

De bittere smart, die wij onlangs gevoeld hebben
 over het groote onregt, onzen Eerwaardigen Broeder
 CLEMENS AUGUST van Keulen, en in hem tevens der
 Catholijke Kerk en den H. Stoel aangedaan, werd als
 ware het nog vergroot door uw schrijven aan ons van
 den 22 der vorige maand. Inderdaad, moest het ons ten
 hoogste bevreemden, dat gij, aan uwen Aartsbisschop
 door de heiligste banden verbonden, en verplicht, hem
 de hulpsame hand en troost te verleenen, eensklaps in
 zijne beschuldigers verandert, van huisgenooten zijne
 vijanden geworden zijt, en u met de vereenigde pogingen
 tegen hem vereenigd hebt, juist op het oogenblik waarop
 hij, voor de verdediging van den Godsdienst en van zij-

ne bediening, zich aan de onregtvaardigste kwellingen
 zag blootgesteld. In welke mate hij zich steeds door
 deugd en beleid in het bekleeden der Geestelijke be-
 diening onderscheiden heeft is genoegzaam bekend uit
 de algemeene hoogachting, die hij, inzonderheid na
 de moeilijkste omstandigheden, als bestuurder van
 het kapittel in het Bisdóm van Munster, verworven
 heeft: van daar ook, dat hij met algemeene goedken-
 ring en bijval op den Aartsbisschoppelijken zetel, ge-
 plaatst werd. Hoe veel braafheid en zorg hij overig-
 ens in de vervulling van dien post bewezen, en
 waarom hij desniettemin een gedeelte der Gees-
 telijkheid (1) tegen zich ingenomen heeft, is ons ge-
 noegzaam bekend, zoodat wij zeer wel inzien, door
 welke redenen gedrongen en om welke oorzaken gij
 zulke nadeelige berigten over hem aan ons geschreven
 hebt. Wij ontveinen daarom ook geenszins, dat de
 door u gevolgde handelwijze ons te onaangenamer ge-
 weest is, naarmate men dezelve bij de heiligheid uwer
 bediening minder verwachten mogt. Intusschen willen
 wij een iegelijk van ulieden te verstaan geven, dat
 wij, bij eene voorloopige officieele uitnoodiging, den
 terugkeer van onzen Eerwaardigen Broeder CLEMENS

(1) Wij hebben met het mededeelen dezer Breve getoefd, tot
 dat wij genoegzame zekerheid aangaande derzelver echtheid
 zouden bekomen hebben. Thans meenen wij te kunnen instaan
 voor de echtheid der bovenstaande vertaling. RED.

(1) De Hermesianen of Rationalisten;

AUGUST, op zijnen Bisschoppelijken zetel van den doorluchtigsten koning gevorderd hebben, op wiens regtvaardigheid vertrouwende, wij ten spoedigste eene met het regt en met onzen wil overeenkomstige beslissing verwachten. Uit de in uw berigt voorkomende verzekeringen van eerbied en hoogachting jegens ons en den H. Stoel, overtuigen wij ons gaarne, dat gij voortaan zulke middelen zult bezigen, waardoor de aan ons hart geslagene wonde kan gelenigd worden, en zoo schenken wij u, geliefde zonen! zeer minzaam den Apostolischen zegen.

» Gegeven te Rome, 26 December 1837."

Ziedaar nu wederom de leugens, door de Pruisische bladen verspreid, en, door ons *Handelsblad* en andere gedienslige bladen gretig overgenomen: dat de H. Stoel het gedrag van het Keulsche kapittel had goedgekeurd en bevestigd; dat hij eenen Apostolischen Administrator had benoemd enz. enz., die ons der moeite van het wederleggen niet waardig waren, — Gelogenstraff! Wanneer zal men eens wijzer worden? Wanneer zal men eens begrijpen, dat de Apostolische Stoel eene Magt is, die oneindig van de aardsche magten verschilt?

TOESTAND DER GEMOEDEREN IN DE RHIJN-PROVINCIE.

Bij gelegenheid der reize van den prins von METTERNICH, naar *Johannisberg*, heeft eene Frankfortsche correspondentie, in het Fransche dagblad: *Le Commerce* geplaatst, de volgende bijzonderheden, betrekkelijk den toestand der gemoederen in de Pruisische *Rhijn-Propincien*, medegedeeld:

» De tijding, voor eenige dagen van *Weenen*, alhier aangekomen, dat de heer von METTERNICH, weldra zijn kasteel te *Johannisberg* zou komen bewonen, heeft in de *Rhijn-Propincien* eenigen indruk gemaakt. De Oostenrijksche kanselier, is gesproken uit eene der beroemdste en invloed hebbende families van *Westphalen*, en is de broeder van dien graaf von METTERNICH, die deel heeft gehad aan de deputatie des *Westphaalschen Adels* die te *Berlijn*, is gaan protesteren tegen de wegvoering van den Aartsbisschop van *Keulen*. Alvorens in dienst des keizers van *Oostenrijk* te treden, was de heer von METTERNICH, commissaris van het *Duitsche rijk*, bij de oude Bisschoppen van *Luik*, tijdens het bestaan van den *Bourgonischen kreits*, waartoe een groot gedeelte van *België* behoorde. Hij heeft diensvolgens de innigste betrekkingen met den Adel en de hooge Geestelijkheid der beide Pruisische provincien, die, zich in dit oogenblik, in eenen staat van toenemende gisting bevinden. Die gisting is sedert eenigen tijd vermeerderd, door de bekendmaking in eenige dagbladen, en bepaaldelijk in de *Augsburgsche Zeitung*, van de Breve des H. Vaders, aan het Metropolitaa-n-kapittel van *Keulen* gerigt, en waarin hij hetzelfde strengelijk berispt, van partij tegen deszelfs Aartsbisschop te heb-

ben gekozen; men is verontwaardigd over de kwade trouw des Pruisischen gouvernements, dat het tegendeel had doen verspreiden, voorgevende, dat het kapittel door den Paus was goedgekeurd geworden.

» De indruk, door een werk getiteld: *ATHANASIUS*, en dat de beroemde GOERRES van *Munchen* heeft uitgegeven, op de *Rhijnsche* en *Westphaalsche* bevolkingen gemaakt, is niet minder diep. Met die stoutheid en dat dichterlijk vuur, hetwelk den voormaligen redacteur van den *Rhijnschen Mercurius*, zoo bijzonder eigen is en dien zelfs NAPOLEON, de vijfde tegen hem gecoaliseerde magt noemde. De heer GOERRES, spoort de bewoners der beide provincien aan, om in hunnen weêrstand tegen het heimelijk en kleingeestig propagandisme van het *Berlijnsche kabinet* te volharden. Het Pruisisch gouvernement, weet niet meer welke middelen het moet te baat nemen, om het onweder tegen te houden, 't welk hetzelfde met zoo veel onvoorzigtigheid heeft uitgedaagd. Men zegt onder anderen, dat de Pruisische ambassadeur te *Parijs*, in last heeft, om de documenten, welke het kabinet van *Berlijn*, betrekkelijk de Keulsche zaak, in het Hoogduitsch uitgegeven heeft, in het Fransch te doen vertalen en uitgeven (1) want het is voor hetzelfde hoogst pijnlijk, zich verlaten en veroordeeld te zien, door de Fransche drukpers, op welke het in eenen oorlog tegen het Catholicisme gerekend had.

Le Messager, heeft op zijne beurt, eene correspondentie uit *Frankfort* medegedeeld, waarin gezegd wordt, dat het kapittel van *Keulen*, zich houdt aan de laatste Breve van den Paus, en formeel aan het Pruisisch gouvernement heeft verklaard, dat het niet kon voortgaan zich te belasten, met de kapitulair administratie des Aartsbisdoms. Die verklaring heeft de verlegenheid van het *Berlijnsche kabinet* vermeerderd, en verhoogt het gewigt der Keulsche zaak. » Diensvolgens voegt er de correspondent bij, houdt iedereen in *Duitschland*, zich levendig met die zaak bezig, en verwacht met angst, het besluit, 't welk het Pruisisch gouvernement nemen zal. Alle verlichte verstandenen denken, dat hetzelfde zal genoodzaakt zijn, om met den H. Stoel te transigeren; het geheele vrangstuk bestaat er in om te weten, of het zulks in tijds zal weten te doen; het is daaruit, dat men deszelfs voorzigtigheid beoordeelen zal.

DE AARTSBISSCHOP VAN GNEZEN EN POSEN, IN PRUISISCH POLEN.

Ook in dat gedeelte van het ongelukkig *Polen*, hetwelk onder den Pruisischen scepier is gebragt,

(1) Uit eenen brief van eenen Duitschen Geestelijke uit *Rome* geschreven, die inzage van die documenten heeft gehad, is de inhoud van de meeste derzelve reeds voorloopig bekend geworden. — Zij kunnen niet anders strekken, dan om de schande van het Pruisisch ministerie te vermeerderen. Wat nog duister scheen, wordt er door opgehelderd en wie tot hiertoe nog twijfelde, wordt van de trouweloosheid van het Pruisisch ministerie op de volledigste wijze overtuigd. — Wij zullen over dien brief nader spreken.

heeft het Berlijnsche kabinet, eene lange en stelselmatige vernietiging van het Catholicismus en het Protestantisme dier echt Catholijken, hartelijk aan Rome gehechte Slavische bevolkingen bewerkstelligd (1).

De Aartsbisschop van *Gnezen* en *Posen*, welke Bissdommen vereenigd zijn, is een achttingwaardige grijsaard, een ware Catholijke Bisschop; de nog overgebleven inlandsche Geestelijken, zijn allen echte Priesters, en de bevolking is en blijft afkeerig van alle nieuwigheden in den Godsdienst; van alles wat niet Catholijk is.

De indruk, dien het gedrag des gouvernements in de *Rhijn-Provincien*, vooral deszelfs handelwijze met den eerbiedwaardigen Aartsbisschop van *Keulen*, in Pruisisch *Polen* gemaakt heeft, is onbeschrijflijk groot: het beste gedeelte der Geestelijkheid, schijnt alle vrees te hebben afgelegd en besloten te hebben, om geen haar breed van de leer en discipline der Catholijke Kerk af te wijken. Hieraan is het waarschijnlijk toe te schrijven dat eene *circulaire*, die reeds den 6 September des vorigen jaars door het Aartsbischoppelijk Vicariaat-Generaal aan de Geestelijkheid des Aartsbisdoms uitgevaardigd werd, nu eerst bekend geworden, en door eenige Deutsche dagbladen medegedeeld geworden is. Die *circulaire* is te belangrijk, om ze niet aan onze lezers mede te deelen. Zij is van den volgende inhoud:

» Ten gevolge der voorschriften die aan de burgerlijke autoriteiten zijn gegeven, welke ons ter hand gekomen zijn, en die hier nevens worden gevoegd, daar wij van derzelver authenticiteit, overtuigd zijn, verklaren wij op de plegtigste wijze, dat wij de eersten zijn, die alle verordeningen van den Staat, in zoo verre dezelve niet strijdig zijn, met de geheiligde grondslagen van ons geloof, van onzen Godsdienst en van de Catholijke Kerk, eerbiedigen, en aan dezelve opregtelijk gehoorzamen. Zoodra echter als dezelve tegen de Catholijke Kerk strijden, dan zeggen wij openlijk met de woorden van den H. PETRUS: *Obedire oportet Deo magis, quam hominibus*, (men moet Gode meer gehoorzamen dan den menschen). Betrekkelijk het hierbij gevoegde afschrift, eerwaardige Geestelijkheid dezer diocese! achten wij het pligmatig, datgene toe te lichten, wat daarin aangaande het gedrag van onzen Hoogwaardigen Bisschop gezegd wordt. Werkelijk voert hij reeds lang briefwisseling met den Staat, betrekkelijk de gemengde huwelijken, dat is huwelijken tusschen Catholijken en niet-Catholijken; hij verdedigd de aloude regten der Catholijke Kerk, volgens welke alle kinderen, uit dergelijke huwelijken geboren wordende, in den Catholijken Godsdienst moeten worden opgevoed, en de Geestelijken, voor zoo verre die Catholijke opvoeding niet verzekerd is, op het stelligste gehouden zijn, zich van de godsdienstige inzegening naar de gebruiken der Catholijke Kerk te onthouden; ook geene huwelijksverbindtenis in sacramenteelen vorm en met geenerlei godsdienstige of kerkelijke onderscheidende plegtigheden te voltrekken. Niets is duidelijker dan dit, dat de Aartsbis-

schop hierdoor slechts het ongekrenkt geheel van ons Catholijk regt vordert. Het is billijk en regtmatic, dat hij zulks doet, en hij vervult slechts datgene, tot welks vervulling hij, volgens de strenge verplichtingen van zijnen verheven geestelijken stand, gehouden is. Niet minder moeten ook wij, Catholijke geestelijken, allen, even zeer als onze Aartsbisschop aan deze Catholijke regten en grondslagen onwrikbaar vast houden, en is ons, zoo door ons godsdienstig gevoel als door onzen stand verboden, zelfs een haar breed daarvan af te wijken. Die grondslagen en alle bepalingen der Catholijke Kerk, welke betrekking hebben tot huwelijken van Catholijken met personen van een ander geloof, kent gij, eerwaardige geestelijken! grondig: dezelve zijn gegrond op de heilige Schrift, op de bepalingen der kerkvergaderingen, op de leer der heilige Kerkvaders en op de allerhoogste uitspraken van den Paus; als plaatsbekleeder van CHRISTUS. De bewijzen hiervoor treft gij overal aan; gij vindt ze in alle echte Catholijk canons en godgeleerden: wat hierin de verplichting uwer godsvrucht is, toont u niet alleen het aloude gebruik der Catholijke Kerk, maar ook nog de laatst overledene Paus Pius VIII, heeft u zulks op nieuw voorgesteld, opgehelderd en op het hart gedrukt, bij zijne Breve van 25 Maart 1830, beginnende met de woorden: » *Litteris altero abhinc anno ad Leonem XII,* » en die over dezelfde aan gelegenheid aan de bisschoppen van *Keulen*, *Trier*, *Paderborn* en *Münster* is gerigt. Gij hebt derhalve de onbedriegelijke wetten uwer Catholijke Kerk, die gij op de strengste verantwoordelijkheid jegens God, uwen regter, verplicht zijt in dezen te raadplegen, te gehoorzamen en getrouwelijk na te leven. Bedenkt dat het om de zaak en den zin van een der zeven Sacramenten te doen is, die de voornaamste pilaren van uw geloof en van uwe Kerk zijn; dat, zoo als uwe Kerk u in de materie uws geloofs leert, alle argumenten en alles wat met die leer strijdt, nietig zijn; en eindelijk, dat van hetgene, wat de Catholijke Kerk, het geloof en de godsdienst u als voortdurende en onkrenkbare verplichting opleggen, geene magt ter wereld u ontslaan kan. Dit is het waaraan wij u, eerwaardige geestelijken, hier ambtshalve en uit pligt herinneren, opdat wij zelven door ontijdig zwijgen niet zwaar verantwoordelijk worden voor God.

(Get.) ADELBERTUS BRODZISZEWSKI.
Vicarius Archiepiscopalis.

Het zijn dus niet meer alleen de *Rhijn provincien* en *Westphalen*, waar het Catholicismus met deszelfs goddelijke regten, en onveranderlijke leer, tegen het Pruisisch gouvernement en deszelfs heillooze verordeningen worstelt: ook in de Oostelijke provincien ontmoeten die verordeningen den nadrukkelijksten tegenstand! en geen wonder! Het geldt hier de keuze tusschen de wet van God en de menschelijke wet; en in dat geval kan de Catholijke Kerk niet toegeven; onveranderlijk is alsdan haar antwoord: men moet Gode meer gehoorzamen dan den mensch.

(1) Zie *Godsdienstverriend* XXXIX Deel. (November 1837.) bladz. 212.

Het is opmerkelijk, dat de twee eenige *Aartsbisschoppen* der Pruissische Monarchy, met dezelfde standvastigheid en gematigdheid, zich tegen de ongehoorde eischen der tijdelijke magt, in deze gewigtige oogenblikken verzetten! Mogten ook de Bisschoppen der Oostelijke Provinciën, door de stem huns Aartsbisschops, maar vooral door de Allocutie van onzen H. Vader ingelicht, het voorbeeld van der Bisschoppen *Paderborn* en *Munster* volgen.

Intusschen kan de uitslag niet meer twijfelachtig zijn. De Pruissische regering kan, op den ingeslagen weg voortgaande, het Catholicismus op eene gewelddadige wijze vervolgen; doch haar doel, om hetzelfde naar de grilligheid eener niet Catholijke regering te wijzigen en met het protestantismus te verbroederen is, door de Voorzienigheid, op eene zichtbare wijze vrijdeld! Het Geloof is in *Pruissen* behouden, de ontwerpen tegen hetzelfde zoo lang en met zoo veel list gesmeed, zijn tegen de *rots* verbrijzeld.

PRAATJES DOOR ROOMSCH-KATHOLIKEN GEHOUDEN, EN VOOR R.-K., DOOR R.-K. OPGESCHREVEN.

(Vervolg van bladz. 80.)

Het tijdschrift dat geen tijdschrift is, levert ten slotte ook Boekbeoordeelingen; de haat is wel een slecht recensent, maar de haat recenseert toch het meest. Pastoor VAN STEENWIJK, of volgens de redactie de Geschiedenis van het O. en N. Verbond, onder zijn toezigt vertaald en uitgegeven, krijgt den voorrang, daarna het R. C. Jaarboek en in *parenthesi*, het Magazijn voor R. C. Het uitvinden van welpassende titels is bij onze schifters en zifters maar een haghelijk werk, en het is geen wonder, dat zij er lang op hebben verzonnen, lang er over hebben geredetwist, om voor hun geschrift den zoo eigenlijken naam te vinden van *Praatjes*. Het geeft in de families ook soms heel wat te doen; om een kind b.v. JOZEF te noemen. Pastoor VAN STEENWIJK of Dr ELSHOFF, is met den titel van het werk in het geheel niet geslaagd en recensent bewijst met veel scherpzinnigheid en redeneerkracht, anderen noemen het Duitsche pedanterie, dat *Geschiedenis van de H. Schrift* (schoon het werk dien naam niet draagt!) beteekenen moet: Geschiedenis der gebeurtenissen en lotgevallen, die met de H. Schrift hebben plaats gehad (blz. 43.) 'T zij zoo, recensent! domooren maken zulke fouten: CALMET noemt zijn werk *Histoire de l'ancien et du nouveau testament*; OVERBERG het zijne *Geschichte des alten und neuen Bundes*; Professor VAN DER PALM (om ook eens bewijs mijner gemeenzaamheid met Protestantsche schrijvers te geven), noemt het zijne wel *Bijbel voor de Jeugd*; maar nu gij eens de kritische roede gezwaaid hebt, zal het wel beter gaan. Eene tweede en zeer lijvige aanmerking is: dat ELSHOFF geen Professor aan het gymnasium is; en dit heeft men moedwillig gelogen; om het boek hier

te lande gezag bij te zetten (blz. 44.) *O tempora o mores!* — maar met uwe permissie: zou de Kerkelijke goedkeuring daartoe niet wel meer afdoen? — Ten derde, wij blijven altijd nog in het voorspel; Past. v. St. weet zelf niet dat hij de uitgever is, want in voorrede zegt hij, dat hij door den uitgever verzocht is, om toezigt over de vertaling te houden en de Hoog. Eerw. Heer Aartspriester schrijft in de goedkeuring, dat het werk door Past. v. St. wordt uitgegeven (blz. 57.) Welk eene botsing! is het niet alsof de komeet van HALEY en de aarde tegen elkander stooten? Ten vierde; » De Heer v. St. moest zich niet zoo veel op » zijnen naam laten voorstaan (ald.) » Laster, recensent! Al wie den Heer VAN STEENWIJK maar eenigzins kent, weet dat hij van eigenwaan ver verwijderd is; maar de Heer v. St. heeft om redenen, die zijn hart geen oneer aandoen, zijnen naam misschien wat al te gereedelijk laten gebruiken. Gij zijt niet achter het geheim; de geschiedenis dier *geschiedenis* is u niet bekend. — Maar zoo voortgaande zouden wij niet aan het einde komen, en zonder het te weten of te willen kon het wel eens naar een duel gaan gelijken, volgens al de regelen van het *worstelperk*. Welaan dan, goede bezitters dezer geschiedenis, de les is voor u, gij meendet dat gij voor uwe vijftien guldens een tamelijk bruikbaar boek verkregen hadt, waaruit gij eenige kennis der gewijde geschiedenis, en tevens voedsel voor uwe godsvrucht zamelen kondet; Mis! Recensent zal het u heel anders leeren. Neemt het boek, keert het, beschouwt het van alle kanten, ziet het aan als eene geschiedenis, als eene bloemlezing uit de H. Schrift (ook al!), let op de keus der zaken, de ordeschikking waarin die gesteld zijn, den stijl waarin zij voorgedragen worden; gij moogt het nemen hoe gij wilt, altijd moet gij tot uw boek zeggen: » Gij deugt niet. » Maar zou recensent het niet wat al te erg maken; de man is van een cholerisch temperament; of zou hij mogelijk iets tegen den persoon van Dr ELSHOFF te *Bonn* hebben: want men verhaalt dat hij de schoone Rijnstreken voor eenigen tijd bezocht heeft: of hij te *Bonn* iets tegen Dr ELSHOFF heeft kunnen opvatten, weet ik niet; van een cholerisch temperament geeft hij blijken, en of hij het te erg maakt..... — ja — het hooge woord moet er uit — ik kan er niet naar eisch over oordeelen, want ik heb noch het oorspronkelijke van ELSHOFF, noch de vertaling gelezen, en bezit geen van beiden. Ik zou er mij met eene algemeene bemerking nu wel kunnen afmaken en zeggen: De strekking van het geheel moet zeker goed zijn, het moet nog al zuiver wezen van neologie en Protestantismus, anders, immers zou het gunstig of vergoelijkend gerecenseerd wezen, want men kent de menschen aan de boeken die zij lezen, en de boeken aan degenen die ze lezen en goed- of afkeuren. Maar ik durf wel een stapje verder wagen en zeggen, dat er in de beoordeeling veel dweep- en vitzucht is: zoo als b. v. dweepen, en wel zeer onverstandig dweepen, met het woord *geschiedenis*, wanneer men zich op afleiding en hoofdbeteekenis van dat woord grondende, zoo volstrekt de inlassching van gezangen, wetten en profetien verbiedt

in eene Bijbelgeschiedenis, die dan toch ook wel iets eigenaardigs in de behandeling hebben kan. De Ouden laschten wel geheele redevoeringen, waarvan dóór den geschiedschrijver nooit één woord geschreven of gesproken was, in hunne geschiedenissen in, en latere schrijvers van den besten stempel hebben wel eens hetzelfde gedaan. Eene Bijbelgeschiedenis is de geschiedenis der Godsdienst, of ten minste van een deel derzelve, en als zoodanig moet zij zich meer dan eenige andere met het *zedelijke* of *wijsgeerige* deel der geschiedenis bezig houden en *mogen* in dezelve profetiën en wetten niet achterwege blijven. Of wil Recensent enkel weten hoe de kinderen van *Israël* door de *Rode zee* getrokken zijn, met welke volken zij geoorloofd hebben, hoe veel van beide zijden op het slagveld bleven, en niet hoe de belofte van den *MESIAS*, en eene reeks van Profetiën aan verschillende personen, op verschillende tijden, bevestigd, ontwikkeld, en eindelijk tot de duidelijkste en nauwkeurigste bepalingen gebracht en verhelderd werd? Het is dweepen met de volgorde waarin de boeken der *H. Schrift* en de hoofddeelen van elk boek, geplaatst zijn. Wanneer men niet gedooien wil (blz. 49 — 50), dat van de orde worde afgeweken, en het volgende boek of hoofdstuk vóór of met het voorgaande worde aangevoerd. In eene Bijbelgeschiedenis, waar men niet de geschiedenis, in elk boek, in elk hoofdstuk vermeld, afzonderlijk behandelt; maar het geschiedkundige uit alle boeken zoo juist mogelijk tot een geheel samenstelt, is niet noodzakelijker. En wie (recensent uitgenomen) zal er zich over verwonderen, dat in de geschiedenissen der Koningen, het een en ander wordt aangevuld uit *Paralip* en de Profeten? Het is dweepen met den tekst der *Vulgata*, wanneer men den geschiedschrijver, die zijn verhaal uit den Bijbel put, maar geenszins eene Bijbelvertaling leveren wil, geene vrijheid laat om een deel van den gewijden tekst achter te laten, en elders aanmerkingen ter uitlegging er tusschen te voegen: van de keuze waarmee hij daarbij te werk gaat, zal de waarde van zijn boek afhangen, en wij beweren niet, dat het werk van *ELSHOFF*, ook van deze zijde, boven kritiek verheven is, maar in de lijst der afwijkingen door Recensent, met zoo veel zorgelooze zorg, zamengesteld, had hij er waarlijk wel eenige te huis kunnen houden. Hij had zijnen arbeid nog meer kunnen verkorten, dewijl in de Kerkelijke goedkeuring op eene afkeurende wijze van de verwisseling van den tekst der *Vulgata*, tegen den waren of vermeenden grondtekst gewaagd is. — En wilde recensent in het belang des books, voor eene tweede uitgave! die afwijkingen aanwijzen, dan moest hij daarbij wat meerder trouw en nauwkeurigheid in acht hebben genomen: want er loopt nu menig leugentje om bestwil onder door. B. v. op bladz. 51 wordt aangehaald: *ELSHOFF* bladz. 455 alwaar hij zegt » dat *JUDITH* het » geen haar van *HOLOFERNES* buit ten deel viel: tot » een *H. Offer opdroeg*." Recensent: » Een mooi *H. Offer* voor God, aan wien niets wat onrein was, » mogt worden opgedragen!" Waarachtig even goed gereedeneerd als dat ik om het verbod: » Gij zult niet

» doodslaan," tot den vleeschhouwer zeide: » Gij moogt » geen' os voor den kop slaan!" wordt hier gesproken van een offer, in den bepaalden zin des woords, als van een os of schaaap, dat voor den Heer moest geslagt worden? Wie zegt dit? *ELSHOFF* niet. En zijn er niet meer voorbeelden van, dat de buit, op *Israël's* vijanden behaald, den Heer geheiligd, en in den tabernakel of den tempel gebragt werd? Lees eens na wat *NUMERI XXXI. 50 — 54* gevonden wordt, aangaande het goud op de Madianiten buit gemaakt. *Vs. 50* staat: » Hierom is het dat wij (krijgsbevelhebbers) » den Heer tot giften opdragen, een iegelijk wat wij » in den buit aan goud hebben kunnen vinden." — *51*: » En *MOYSES* en *ELEAZAR*, de Priester, ontvingen al » het goud," *54*: » en wat zij ontvangen hadden droegen zij in den tabernakel der getuigenis tot eene gedachtenis van de kinderen van *Israël* voor den Heer." Hoe kwam het zwaard van *GOLIATH* in den tabernakel (*Vergelijk I KON. XXI. 9*), zoo het niet was opgedragen tot aandenken aan *DAVIDS* overwinning op den Philistijn? Recensent kon derhalve dien zegepralenden uitroep: *Een mooi H Offer!* wel gesmoord hebben; hij heeft keel en kaken wat al te wijd opengespart, om zijn' eigen onkunde uit te galmen. Wat zijne vertalingen betreft, die verdienen ook al geen lof. De *Vulgata* geeft: *Obtulit in anathema oblivionis*; waarvoor Recensent wil: *Zij droeg het op tot een' vloek of tot een aandenken van vervloeking*. Het eerste zegt baarblijkelijk te min: *oblivionis* wordt over het hoofd gezien: het tweede bevat eene willekeurige omzetting, en is niet bepaald, bijgevolg niet duidelijk. Maar hij begrijpt de geheele uitdrukking niet: hij wil met alle geweld *vloeken*, *vervloeken*; en al die boosheid komt niet te pas. *Anathema* heeft eene dubbele beteekenis, en werd vooreerst gebezigd, van hetgeen der Godheid gewijd, in de tempels tot erkentenis of aandenken, of sieraad werd opgehangen; ten andere wordt het van vloekwaardige, verfoeijelijke voorwerpen gezegd; in dezen zin zijn b. v. recensent's *Praatjes* *anathema*; en beide deze beteekenissen loopen in den grond samen; want men kan zoo wel iets tot schande, als ter vereering of versiering op eene hooge plaats stellen of op hangen. Goede Schriftuitleggers en Vertalers hebben ingezien dat het hier in de eerst vermelde beteekenis moet begrepen worden. *SMITS* vertaalt: *JUDITH droeg ook den Heere tot eene gedenkgift op* en wijst in zijne uitlegging, op *LUCAS XXI. 5* en *LIVIT. XXVII. 28* en *29*, waar het Grieksche *Ἀναθήμα* in denzelfden zin te vinden is. *CALMET* (*JUDITH*): *Les offrit au Seigneur, comme un monument pour conserver la mémoire d'une faveur si signalée*. En wie heeft dan gelijk — *ELSHOFF* of recensent? Op dezelfde bladzijde is over *DANIËL 4* veel te doen. Wij laten dit ongemoeid op eene regtsreeksche leugen na. *ELSHOFF* heeft gezegd: » Zijn hart worde veranderd in het hart van een dier." Recensent: » De *H. Schrift* zegt alleen: Dat zijn hart » ophoude een menschelijk hart te zijn." Onwaar! de *H. Schrift* voegt er onmiddellijk in hetzelfde *13. de* vers achter: » En dat het hart van een dier hem gegeven » worde."

Over bladz. 533 is het al weer mis. „Hij handelde in al zijne daden als een jonge leeuw” waar achter de recensent de snedige parenthese plakt (Hij moet dan dol geworden zijn, dat is geen malsch compliment aan eenen held gemaakt), » daarna de H. » Schrift: Hij werd gelijk aan eenen leeuw in zijne » woede en als een jonge leeuw brullende op de jagt” in zijne woede is in de *Vulgata* hier niet te vinden, maar wel in *operibus suis in zijne daden*, zoo dat *ELSHOFF*, gelijk heeft minus al.

Wij hebben hier en daar nog meer ontrouw in deze nieuwe kritiek ontmoet, en zouden ook tegenhangers kunnen aanvoeren van dezelfde gebreken die recensent gispt. Er is b. v. zoo min *ISAÏAS* II, 40, 26 en 22, (blz. 50) als er een *MARTH. XXIX.* voor *Kronijken*, blz. 49, behoorde hij zelfs dan ook de benaming der *Vulgata: Paralipomenon* behouden te hebben, maar wij gaan dit en het overige voorbij, te meer omdat wij het werk van *ELSHOFF*, niet voor ons hebben en alzoo het nazien der Bijbelplaatsen, soms niet eens bij hoofdstuk of boek aangewezen, lastig valt. Maar nog een vlugtige blik op recensents godgeleerdheid. Met die van *ELSHOFF*, ziet het er slecht uit blz. 55. Hoe zal het er met de zijne dan wel uitzien? Slecht niet alleen, maar boosaardig en semiketterisch, om niets erger te zeggen: Het is, uit hetgene wij te voren van zijne gevoelens vernomen hebben, wel overvloedig gebleken, maar ik zal er hier nog een paar staaltjes van aanvoeren. *ELSHOFF* heeft zeer Katholijk geschreven: » Wij zijn van de waarheid overtuigd; 1.º » dat ieder kind en ieder vriend van God, eenen beschermgeest heeft;” hierop vraagt onze illuminaat: » Hoe zijn wij toch van die waarheid overtuigd? Waar » staat die en wie houdt die ons voor, om te gelooven?” Deze vragen beteekenen niets anders dan, ik geloof het niet, en ik zal mijn best doen, het zoo te laken, dat anderen het ook niet gelooven; immers wij kunnen niet denken, dat hij het publiek de les overhoort, veel minder dat hij ter goeder trouw naar eigen onderrigt zoekt: daar is de man veel te wijs toe! — Welnu dan; gij kunt in elk theologisch handboek (mits het in eenen echt Katholijken zin geschreven zij, en behoorlijk goedgekeurd, de bewijzen er voor zien. B. v. in de *Institutiones Theologicae*, van Dr. *LIEBERMAN*, tom. III. blz. 459. Edit. Mogunt 1827, zult gij deze thesis met bewijzen uit ware betoegbronnen der godgeleerdheid, het gezag der Oudvaderen en het algemeen gevoelen der geloovigen gestaaft vinden: » Men kan er niet aan twijfelen dat ieder geloovige en uitverkoren zijnen Beschermengel hebbe; ja het is waarschijnlijk, dat elk mensch zulk eenen Wachter op zijde hebbe.” Kent gij die bewijzen niet, praat en altans schrijf over het onderwerp niet voor dat gij ze hebt leeren kennen: zijn zij voor u niet geldend; hebben zij geene kracht ter overtuiging; waarheid zal wel waarheid blijven, al is hier of daar een’ onbeschaamd voorhoofd, dat zich voor niets buigen wil. Met onderscheidingen en spitsvindige uitvluchten, wil ik mij thans niet ophouden: het publiek heeft er niets aan; de geleerde kent ze en gij

zoudt er niet beter door worden: uit liefde voor de waarheid en om geen onnoodigen last op te leggen, voeg ik er bij: dat het hier geen verbindend geloofstuk geldt, dewijl de Kerk, deze leer der Engelbevaarders niet als zoodanig voorhoudt, en openbaring en kerkelijke voordragt gezamenlijk tot een verbindend geloofstuk moeten zamen werken; maar zeer veel, wat niet tot de verbindende geloofstukken behoort, is niettemin waarheid en wel bewezen en geopenbaarde waarheid.

Met de gelofte van kuischheid der heilige Moeder onzes Heeren, gaat het ook bitter toe. *Gelofte*: dat klooster- dat monnikachtige woord, doet de haren van de ongebonden kinderen onzer eeuw ten berge rijzen, en de Koningin der Engelen verliest van haren glans als zij hare godsvrucht met zulke domme dingen bezoedeld heeft » *Het is Apokrijph* (blz. 26) dat *MARIA* ooit eene gelofte van kuischheid gedaan heeft. Ei! Ei! maar wat beteekent dat woord *Apokrijph*? Kom voor uwe gedachten rondborstig uit, dat betzaamt zoo een’ held als gij zijt, of schijnen wilt. Het gros der geloovigen kent dit woord niet anders dan in de beteekenis van *onecht*; het weet van *Kanonieke* en *Apokrijphe* boeken, verder niet. — En wat is die domme praat welke onverschoonlijk in een’ geestelijke is? — Is het dan eene ondergeschovene valsche meening, dat *MARIA* eene gelofte van kuischheid gedaan heeft? Is het domme praat te zeggen, dat zij zich door zulk eene gelofte verbonden had? Dan zeg ik ook: waarlijk geen malsch compliment gemaakt aan de heilige Kerkvaderen *BERNARDUS* en *GREGORIUS* van *Nyssa*, aan verstandenen als de *H. AUGUSTINUS* en *BOSSUET*, aan Schriftuurverklaarders als *CALMET* en anderen, die aan deze gelofte geloofd hebben? En waarlijk er schiet voor eene gezonde uitlegging van *LUCAS* I. 31, al niet veel anders over dan deze gelofte op den voorgrond te plaatsen. — Tot eene vaste meening, die alle echtgebruik uitsloot, moet men komen en deze laat zich in eene Israëlitische Maagd niet aannemen, zonder de vooronderstelling, dat zij hare kuischheid den Heer gewijd hebbe. Maar deze gelofte vereert de *H. Maagd*, en wederkeerig verheft hare keuze, het doen van geloften; en recensent wil het heilige vernederen, zooveel hij kan: *Indeirale*? De uitdrukking van *ELSHOFF*, bl. 484 » *MARIA* wilde liever de eer, van de Moeder des Zaligmakers te worden derven, dan hare heilige gelofte van kuischheid in gevaar te zien; deze uitdrukking welke door recensent als eene groote belediging voor de waardige Moeder des Heeren, en als zedeloos wordt uitgesproken, blz. 65 is vrij woordelijk dezelfde als die van *BOSSUET: Elévations sur les Mystères* 12 semaine 3. me *Elévation* Edit. de Paris 1828, Tom. XI. pag. 260. » God die de *H. Maagd MARIA* voorbeschikt had, tot » deelgenoot van zijne kuische voortbrenging” (des Zoons in het vleesch) » boezemde haar de liefde voor » den maagdelijken staat in zoo verhevene mate in, dat » zij er niet alleen gelofte van deed, maar ook toen » de Engel haar reeds verklaard had, welken Zoon zij » ontvangen moest, de eer van zijne Moeder te worden » den tegen den prijs van haren maagdom niet koopen

» wilde, zij antwoordt derhalve den Engel, hoe zal » die geschieden, aangezien ik geenen man bekenne, » dat is, ik voor altijd besloten heb er geenen te be- » kennen. Dit besluit kenschetst in MARIA eene uit- » gelezene zucht voor de kuisheid, en wel in zoo hoog- » gen graad, dat zij boven beproeving verheven is, » niet alleen van alle beloften der menschen, maar » zelfs van God. Wat kan God grooter beloven dan » zijnen Zoon, en dat wel in dezelfde hoedanigheid, » waarin Hij dien bezit, als Zoon namelijk? *Zij is » nogtans gereed Hem*" (dien Zoon) » *van de hand te » wijzen, zoo zij, om Hem te verkrijgen, Haren maag- » dom verbeuren moet.*" Ziedaar dan BOSSUET een dwee- » per geworden, een domoor, een zedeloos schrijver! dat » wist nog niemand; die weergasche Recensent! zoo gaat » het, wanneer men om zijnen haat te voldoen, alle re- » gelen der gezonde uitlegkunde met den voet treedt.

» *Wij steunen alleen op de verdiensten des Middel- » laars JESUS CHRISTUS*" (bl. 56). Het leerstuk van de » aanroeping en vereering der Heiligen, gelijk het in de » Katholijke Kerk voorgedragen en beleden wordt, is » tegenwoordig, voor onderrigte Protestanten geen steen » des aanstoots meer; alleen zijn er nog eenige schorre » echos over, die den laster van vroegere tijden na- » aanwen. Recensent schijnt verbaasd, bevreesd; die » heesche keeltjes van den laatsten adem te berooven; en » nit vrees van al te Katholijk te wezen wordt hij, — » Protestant! Zijne woorden, daar hier juist over de vere- » eering der Heilige gesproken wordt, zijn herispelijk, en » verdienen wel eene openlijke schrobbéring; want al- » léén schijnt hij de verdiensten der Heiligen, geheel en » volstrekt, als steun voor ons, uit te sluiten. *Wij » steunen alléén op de verdiensten des Middelaars J. C.:* » als op den laatsten steun; den steun waarop ook de » verdiensten der Heiligen steunen; waarvan die ver- » diensten verdienstelijkheid ontleenen; in dezen zin » zijn zijne woorden Katholijk; doch neemt men ze zoo » op, dat de verdiensten en voorbede der Heiligen ons » geen baat kunnen aanbrengen; niets waarop wij als » middelsteun tusschen den grooten Middelaar en ons, » rusten kunnen; dan zijn zij Protestantsch. Hem blijft » nu de keuze of hij in de *gemeenschap der Heiligen* » blijven wil of niet? —

Hetgeen in dit *praatje* verder nog ter tafel gebracht » wordt, is deels van gewigt, deels heuzelarij. Om het » gewigtige te onderzoeken en te beoordeelen, ware » ELSHOFF's werk onontbeerlijk, te meer daar wij aan » de trouw der aanhalingen van een paar plaatsen, en » niet zonder grond, sterk twijfelen. Wij strijken dan » de rimpels uit het voorhoofd, leggen de H.H. boeken » ter zijde, en zullen Recensent nog een wijl heel aar- » dig! hooren keuvelen over het *R. C. Jaarboek* voor » 1837. Het onderwerp is wel niet zeer belangwekkend; » maar Recensent, die zich alles op het geheim der » conversatie-kunst laat voorstaan, is niet bang voor » geringe onderwerpen; zijn talent zal het u wel zoo » weten te maken, dat gij er met gretige ooren naar » luistert. — Dat is hem toch deze keer geheel mislukt! » — Ik heb er ook aan getwijfeld, of hij het zelf ge- » voeld heeft, want aan het einde vraagt hij, als een

goochelaar voor mislukte *tours d'adresse* het publiek » nederig excuse: » Als het (*Jaarboek*) geene behoefte » was, zou ik er niet eens over gesproken hebben." Gij » had wel geheel kunnen zwijgen! Maar praatlust is een » kwaad dat niet gemakkelijk te beteren is. Welaan dan! » wat hebt gij nog te zeggen? Vooreerst eene les aan de » redactie van het *Jaarboek*, wat zij moet opnemen, en » zoo brengt men *Brunner* en het *Zondagsblad*, het *afzetten* » van zekeren onderwijzer aan de Armen school te R... en » al wat daar aan kleeft, nog eens ten berde, en spreekt » nog eens van zijne schande en slagtoffers. Zoo lacht » de duivel met dengenen, dien hij ongelukkig gemaakt » heeft; verder bij gebrek aan nieuwe stof, voor de » vier of vijf en twintigste maal, van den schrikbaren- » den invloed der Paters, die aan Z. Hoog Eerw. Mgr. » ANTONUCCI zelven de wet voorschrijven; over het Ju- » bilé der Augustijnen te *Amsterdam*, over het onder- » scheid en geen onderscheid van Pastoor en Deservi- » tor, over een kwalijk geplaatst verslag van het hoog » kerkelijk-bestuur te *Rome* (want *Rome* moet niet ver- » der dan te *Rome* belangstelling vinden), over de fa- » milie van SCHALKWIJK enz. enz. De Redacteur van » het *Magazijn voor R. K.* krijgt in het voorbijgaan zijn » aandeel, — zoo weet de behendigheid twee vliegen » in eene klap te slaan — dat hij van de kostbare sie- » raden der Seminarie-kapel te *Warmond* sprekende, » niet vermeld heeft, dat die sieraden door Zijne Maj. » onzen tegenwoordigen Koning geschonken zijn. Ik » heb er volstrekt niet tegen, dat het vermeld ware, » dat het bij wijze van *erratum* door H. H. Redacteurs » van beide schriften verholpen worde, mits er dan » ook ten mijnen believe bijgevoegd worde, dat het naast » 's konings weldadigheid aan de bemoeijingen van Mgr. » DE WICKERSLOOTH voornamelijk te danken is, dat het » Seminarie aan dat bezit gekomen is. — Doch dit zijn » alle kleinigheden. Het meest den lezer wel verwon- » deren dat er in zes *praatjes* door nieuwmodische pries- » ters *gepraat*, nog van geene reliquien gerept was. De » kruisweg, de aflaten, de novenen, alles had zijne beurt, » en de reliquien niet! De fout wordt hier hersteld. Mgr. » DE WICKERSLOOTH is voor eenigen tijd eigenaar gewor- » den van eene streek gronds, waarop nog eene schuur of » stal staat, waarin de Zalige Martelaars van *Gorinchem* » gefolterd werden. Voor ons Katholijken! een schatbaar » gedenkstuk, hetwelk wij niet dan met heiligen eerbied » zouden binnentreden of aanzien. De redactie van het » *Jaarboek* heeft er van gewaagd: dit kan de verdraag- » zaamheid onzer Nieuwlichten niet dulden. Hoort hoe » zij er zich over uitlaten: bl. 62. » dan komen — R. K. » herinneringen uit zeven eeuwen, en de *affreuse ge- » schiedenis*" (spreekt er eene sentimentele schoone » van den hedendaagschen smaak?) » van de Gorkomsche » Martelaars, waarin ook weder een turfschuur van Mgr. » VAN WICKERSLOOTH voorkomt, daar de spijskers nog in » te zien zijn, waaraan de H. H. Martelaars gehangen » hebben. — Wel foei! bewaart zijn H. W. zoo iets? » Ik zou zulke akelige herinneringen niet levendig » willen houden" wilt gij het heilig teeken onzer ver- » lossing in de kerken ook wel langer zien? *het houdt* » *de akelige herinnering levendig aan de akelige felte-*

ringen des Heeren, en de wreedheden zijner beulen!
— Maar: » *het verbittert de gemoederen en ontsteekt » den haat.* » (ald) Moeten wij dan voor den vrede met de protestanten alles opofferen, en niets voor de Joden? dat is niet echt philanthropisch!

Hiermede Catholijken meenen wij u den aard der praatjes en praatjesmakers voor ons doel genoegzaam geschetst te hebben. In den beginne zeiden wij: » de » geest die in deze brochure ademt is een geest van » haat en trotschheid van leugentaal en ongodsdienst » stigheid » en niemand indien hij weet, wat deze woorden beteekenen, kan thans zeggen, dat wij daar eene grondelooze magtspreuk geschreven hebben. Van den Hoogw. Vice-Superior en Zijne Hoogw. Mgr. VAN WYCKERSLOOTH af tot den Redacteur van het onschuldig jaarboekje toe, is niets ongerept gebleven, wat maar den naam van Catholijk draagt dat moet gebrandmerkt, uitgekreten en verguisd worden. Niets deugt er, niemand kent zijne Godsdienst, niemand wordt door goede inzichten gedreven! — Is het te verdragen dat aan eed- en plichtvergeten priesters, schandvlekken van hunnen heiligen stand, dus schaamte- en gewetenloos in een land als het onze, in eenen toestand der Godsdienst zoo als die zich daar bevindt, tegen al wat eerbiedwaardig en heilig is, hunne stouthe monden openen, om het der beschimping van lichtzinnige weetnieten prijs te geven? Hun doel is verleiding: hun middel leugentaal en laster; hun drijfveer haat! De hel woelt in hunnen ongerusten boezem, en de inblazingen van den geest des verderfs, willen zij voor de inspraken der waarheid uitventen. Zij kennen noch personen, noch meeningen, noch zaken, noch daden en oordeelen als of de geheimen van alles, ja van elks hart aan hen geopenbaard waren, en wat zij van alles het minst kennen, is, hetgeen waarover zij het meest spreken, — de Godsdienst zelve. De Godsdienst leert waarheid, en, schijnheiligen! gij liegt, de Godsdienst leert liefde, gij, haat. En wat zoekt gij? Gij zijt onmagtig, wij verachten u. Meer dan anderhalf jaar, zijt gij rusteloos bezig in de loopbaan uwer schande; meer dan ander half jaar poogt gij den grond des geloofs te beroeren; wat zijt gij gevorderd? Uw schandaal over de kerk in de Nederlanden is te niet; uw geliefdkoosd *Zondagsblad* is te niet; uwe *praatjes* gaan weldra ook te niet. Bedreigt ons met nieuwe *logenvertoogen*, beproeft uw *tijdschrift* tot een tijdschrift te maken, vermeedert, hoopt uwe schande op, des te eerder en te beter zult gij van allen gekend en veracht worden. » —

EEN R. K. PRIESTER —
GEEN ORDE-GEESTELIJKE.

HULDE DER CATHOLICITEIT AAN DEN AARTSBISSCHOP VAN KEULEN.

Niet slechts weergalmt de Catholijke drukpers van

alle landen den lof des moedigen Belijders; niet slechts wordt zijn naam door alle Catholijken met eerbied en liefde genoemd; niet slechts ijvert men overal, om een afbeeldsel te bezitten van eenen Prelaat, die het slagtoffer zijner getrouwheid aan God en aan de kerk is: de Fransche Catholijken hebben aan hunne broeders in andere landen, een navolgenswaardig voorbeeld gegeven van hulde en erkentelijkheid aan den onsterfelijken CLEMENS AUGUST DROSTE *zu Vischering!*

Eenige geestelijken en ijverige Catholijken te *Paris* zijn op het denkbeeld gekomen, om aan Mgt. DROSTE, namens de Fransche Catholijken, een geschenk aan te bieden, bestaande in eene uitmuntende schilderij, vervaardigd door den voortreffelijken schilder HAUSER, die zich aan het in onze eeuw zeldzaam geworden godsdienstige vak heeft toegewijd.

Deze schilderij, waarvan alle dagbladen der Fransche hoofdstad met lof hebben gesproken, stelt den Zaligmaker voor, door al zijne Apostelen omringd, hun aansporende tot getrouwheid aan zijne leer en lessen, en één te zijn met Hem, gelijk de ranken van den wijnstok één zijn met den stam (JOANNES XV).

Ten einde alle Fransche Catholijken, kleinen en grooten, in de gelegenheid te stellen van deel te nemen aan dat geschenk, heeft het bureau van het dagblad *l'Univers* zich belast met het ontvangen van alle bijdragen, hoe gering ook tot het vermelde doel, en heeft reeds de eerste lijsten dier bijdragen bekend gemaakt.

Zulk een voorbeeld is te schoon, te karakteristiek om door de Nederlandsche Catholijken niet nagevolgd te worden!

Allen, die wij ons denkbeeld hebben medegedeeld, hebben het toegejuicht.

Wij wenschen namens de Nederlandsche Catholijken den eerbiedwaardigen grijsaard, die aan den voet van het kruis des Verlossers, de krachten put, om in de moeilijkste omstandigheden naar het voorbeeld der eerste Apostelen, van welke hij een opvolger is, Godde meer te gehoorzamen dan den menschen, een CRUCIFIX aan te bieden, 'twelk, tot dat einde, door een der beroemdste in leven zijnde beeldhouwers uit Ivoor zal vervaardigd worden.

En, ten einde, naar het voorbeeld onzer Fransche broeders, aan elk gelegenheid te geven om deel te nemen aan dat geschenk, zullen wij alle bijdragen, hoe klein ook, daartoe ontvangen, en achtereenvolgens in ons blad vermelden.

BIJDRAGEN TOT HET SCHENKEN VAN EEN CRUCIFIX AAN DEN AARTSBISSCHOP VAN KEULEN.

De Redactie der <i>Catholijke Stemmen</i> . . .	f 2 - 60
De Eerw. Heer v. D. H.	» 1 - 00
De Eerw. Heer A. B.	» 2 - 60
De Heer J. W.	» 2 - 60

f 8 - 80

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn, gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren; bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

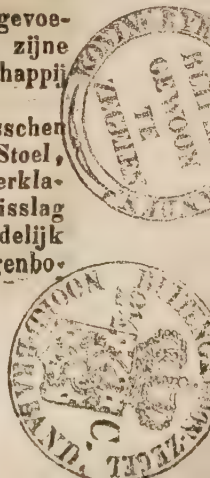
BRIEF OVER DEN HEILIGEN STOEL.

(Vervolg van bladz. 65.)

Gij weet, geliefde vriend, hoeveel het Pausdom, sedert het begin der eeuw waarin wij leven, in een groot aantal van verstand en verduisterd, eensklaps in luister toegenomen is. Frankrijk had zijne opperpriesters, na die van Avignon, niet meer gezien; het was diep bewogen toen Pius VI. in zijnen schoot is komen sterven en toen Pius VII. met de rampen der Kerk overdekt, aan hetzelve zijn eerbiedwaardig gelaat heeft gebragt. De gebeurtenissen die Europa beroeren, hebben over de oude geschiedenis een nieuw licht verspreid en men heeft de rol beter begrepen, die de soevereine opperpriesters in de aangelegenheden der natien hebben gespeeld. De Protestanten zelve en onder hen de beroemdsten, hebben aan den Heiligen Stoel een regt laten wedervaren, dat hoewel spade, niet minder merkwaardig is. Eindelijk hebben de geschriften over dat onderwerp van den graaf DE MAISTRE, vele geesten getroffen, welke zijn eenigzins despotiek dichtvuur niet had teruggestooten en die de verhevenheid der

vormen aan de verhevenheid der inzichten hebben vergeven. De neiging zelfs van onze eeuw, heeft de strekking, om zich verwijderende van hetgene, dat was, het begrijpen daarvan te beproeven; zij waant zich daarvan genoeg verzekerd, om te beproeven van regtvaardig te wezen, in onderscheiding van de vorige eeuw, die om de toekomst onder het juk te brengen, zich ten beul van het verledene had gemaakt. De tijd heeft derhalve nog eens aan den Heiligen Stoel de schatting gebragt, waartoe de Voorzienigheid hem ten zijnen opzichte veroordeeld heeft; hij heeft hem over den laster van onderscheidene eeuwen gewroken. Evenwel zou men gelooven dat hij er berouw over heeft, en ik heb in onderscheidene breinen het gevoelen zien vormen, dat het opperpriesterschap, zijne stelling ten opzichte van de hedendaagsche maatschappij kwalijk begrijpt.

Zij zeggen dat er een strijd is ontstaan tusschen de koningen en de volken, en dat de Heilige Stoel, die zich voor de zaak der koningen schijnt te verklaren, daar in een' waarschijnlijk onherstelbaren misslag begaat: een misslag, omdat de volken onvermijdelijk overwinnaars zullen zijn, een misslag nog daarenbo-

ven, omdat *Rome* geene grootere vijanden heeft, dan de Europeesche souvereiniteiten, in stede, dat hij zijn gewigt in de schaal aan de zijde der volken leggende, deze, erkentelijk, en krachtens de beginselen zelfs die zij verdedigen, hem natuurlijk zijn deel in hunne vrijheid zouden toestaan. Ten bewijze van de vijandschap der kroonen ten opzichte van den Heiligen Stoel, voeren zij al de vijandelijkheden en de onderdrukkingen aan, waarmede zij hem vóór de uitbarsting der Fransche revolutie hadden overladen, en de wijze op welke zij zich tegenwoordig, ten zijnen opzichte gedragen, ondanks de bloedige lessen der ondervinding. De oprigting der absolute monarchie, zeggen zij, is overal het teeken geweest van het verval des opperpriesterschaps. Zonder te spreken van de vorsten, die het Protestantismus hebben omhelsd, om zich van de goederen en van het gezag der Kerk te kunnen meester maken, wie heeft de regten meer in gevaar gesteld en de eer van den Heiligen Stoel meer verzwakt dan *LODEWIJK XIV.*? wie waren zijne meer onverzoenlijker tegenstrevers, dan de parlementen van *LODEWIJK XV.*? Wat waren *CATHARINA II.*, *FREDERIK II.* en *JOSEPH II.*, anders, dan geslagene vijanden der Kerk? Hoe was het met de gouvernementen van *Frankrijk*, van *Spanje*, van *Portugal* en van *Napels*, ten opzichte van den Stedehouder van *JESUS CHRISTUS* gelegen, toen zij gezamenlijk met andere mogendheden, *CLEMENS XIV.* met de uiterste buitensporigheid bedreigden, als hij in de Kerk niet eene eerbiedwaardige instelling vernietigde, wier eenige misdaad daarin bestond, dat zij over de geheele aarde haar bloed en haar zweet vergoten had, voor de glorie van God, en omdat zij zich altoos de onversaagde dienaars der Apostolische Sleutelen had getoond? Was het niet evident, dat het Protestantismus, het Jansenismus en het Rationalismus de troonen van *Europa* had bestegen, en dat zich van hunne trappen zelfs eene vadermoordende zamenzwering tegen het Pausdom had gesmeed? De Fransche revolutie viel even als een onweder in het midden van deze ontwerpen, en den regtvaardige met den goddelooze in eene verschrikkelijke Catastrophe vermengende, leerde zij aan de vorsten der aarde, dat als het gemakkelijk is, de hand aan den gezalfde des Heeren te slaan, het zoo gemakkelijk niet is om de gevolgen te vermijden, die de verachting en de schending van de hoogste wettigheid, die in de wereld bestaat, na zich sleept, zelfs nog, al ware zij niet het constituierende gezag van de geheele Christenheid. Intusschen, wie heeft, nadat het onweder voorbij of ten minste geschorst was, aan den souvereinen opperpriester gedacht? Ter naauwernood heeft men hem bij het congres van *Weenen* zijne staten terug gegeven. Maar heeft *Frankrijk* zijne bijzondere aanmatigheden tegen den Heiligen Stoel laten varen? Maar heeft *Oostenrijk* de wetten van *JOSEPH II.* ingetrokken, die opzettelijk waren gemaakt geworden ter onderdrukking van de Kerk? Maar legt *Pruissen* minder ijver aan den dag om in het verborgen het geloof van zijne Catho-

lijke bevolkingen te ondermijnen? Maar *Rusland*, scheurt het niet de Kerk van *Polen* tot in hare grondslagen los? en hoewel de toestand voor den Heiligen Stoel, niet geheel zoo smartelijk is als voor vijftig jaren, waar moet men dat aan toeschrijven? immers alleen aan dat gedonder der volken, dat nog boven het hoofd der souvereinen rommelt, en dat aan hunne ontwerpen een perk stelt, 't welk hun geloof er niet stelt? Daar dit zoo is, hoe moet men dan begrijpen dat de Heilige Stoel zich met zijne vijanden vereenigt en de vrijheid verstoot die de hemel hem zendt?

Alvorens te onderzoeken, of de Heilige Stoel werkelijk in de tegenwoordige aangelegenheden van *Europa*, den stand heeft aangenomen, dien men hem verwijt, is het noodig den toestand zelve van de Europeesche aangelegenheden te kennen.

De strijd is in *Europa*. Sedert vijftig jaren gelijkt dat gedeelte der wereld op eenen rookvaan, die in den tusschentijd der uitbarstingen, rookt, en dan zelfs, als alles rustig schijnt, gevoelt elk dat hij slaapt op eene aarde, wier rust ook niets anders is, dan een slaap. Niemand zet zich neder en staat weder op, dan even als de soldaat die stroo onder eene tent heeft; en telkens als de Europeaan door het gewigt der overdenking, een oogenblik zijn hoofd laat hangen, dan laat hij eensklaps geduchte vermoedens en vraagpunten, die even uitgestrekt zijn door de dingen die zij omvatten, als door de onzekerheid hunner oplossing, door hetzelfde gaan. Het tegenwoordige is hem zelfs even onbekend, als de toekomst, wijl de toekomst hare reusachtige schaduw op het tegenwoordige werpt. Te vergeefs, maken zich de stoutsten in die duisternis theorien; te vergeefs bevestigen zij het licht en den vrede, gelijk de ruiter, die den nacht in een bosch doorbrengt en op zijn paard zittende fluit: van tijd tot tijd verschrikt het dofse gersas van den storm hunne leer en zij gevoelen, dat de strijd aanwezig is, hoewel de wapenen aan den muur opgehangen zijn en de spinnekop eenen rustigen draad in het stof schijnt uitgestrekt te hebben. Wat is dat voor een tijd, waar heerscht hij?

De strijd is niet onder de volken. Nooit hebben de Christelijke denkbeelden over den gemeenschappelijken oorsprong der menschen en over de broederschap der geslachten, meer heerschappij bekomen. De volken roepen elkander van het eene einde der aarde tot het andere, zij bedekken de zee met hunne vreedzame schepen, om elkander op te zoeken; zij doorklieven met ijzeren voren den grond, die te veel hunne begeerte om elkander te bezoeken, weêrstreeft; zij ontleenen aan het vuur vleugelen, om sneller te kunnen gaan. Het verschil der talen vermindert gelijktijdig met dat van den afstand; de dagbladen kruisen door de geheele wereld, even als brieven van volk aan volk; de nationale vooroordeelen verzwakken; de Turk kleedt zich op de Europeesche wijze en zijn monarch, de wetten van *Azië* braverende, toont aan den vreemdeling die vrouwen, van welke het leven en de dood, nooit

den aluier hadden opgeligt. Het schijnt dat het menschengeslacht, welks families voor meer dan veertig eeuwen op de velden van *Sennaar*, van elkander afzcheid hadden genomen, zich eindelijk hervindt, en het *Babel* der vereeniging wil oprigten, even als het eertijds het *Babel* der verstrooijing had opgerigt.

De strijd is ook niet onder de koningen. Er is iets, 'twelk hun verwittigt, dat het oogenblik niet gunstig is, om zich te verrijken met de op hunne naburen veroverde provincien. Niet, dat de eersucht in hen meer uitgebluscht is, noch zelfs, dat hunne ontwerpen, enkel voor minder moeilijke tijden zouden beraamd zijn. *Pruissen* bijv., streeft er na, om *Duitschland*, onder zijne heerschappij te vereenigen, wyl het noodwendig is, dat zich vroeg of laat, de Germaansche eenheid vestige en *Oostenrijk*, verlangt even sterk als *Pruissen*, om alles te erven. *Rusland* is overtuigd, dat al wie eene Slavonische taal spreekt, of niet aan den nitgang van den H. Geest gelooft, aan hetzelfde met regt toebehoort en dat het bestemd is, om in *Konstantinopel* het Oostersche keizerrijk op te wekken, waarvan het gelijktijdig de Patriarch en de Cæsar zou zijn. Dit zijn de oogmerken, die men in vervulling zal brengen, als God het gedooft en als de wederzijdsche legitimiteit, der soevereinen er niet te veel door zou lijden. Doch in afwachting daarvan, zijn de koningen vereenigd en zij hebben reden om het te zijn.

De strijd is even weinig tusschen de koningen en de volken, of met duidelijker bewoordingen, tusschen de monarchie en de republiek. In der daad, *Frankrijk* is ontegenzeggelijk het middelpunt van dien krijg, die *Europa* geheel en al het onderste boven keert, en evenwel is *Frankrijk* het monarchaalse land der wereld, het is het land, dat in de laatste dertig jaren aan zijne soevereinen de meeste bewijzen van liefde heeft gegeven, van eene liefde, die meermalen aan ijfhoofdigheid grensde. *Frankrijk* heeft den keizer *NAPOLEON* aanbeden, wiens nagedachtenis hetzelfde nog bezig houdt, en nadat hij overwonnen was geworden, bragt het hem met zijne eigene handen de schoonste zegepraal, waarvan een sterveling, ooit de hulde ontvangen had, de zegepraal van eenen verbannen koning, die met honderd mannen landt, op eenen grond, waar zijne vijanden heerschen, waar zijn hoofd vogelvrij is verklaard en die om zijne hoofdstad binnen te trekken, eenen afstand van twee honderd uren te land aflegt, zonder dat hij iets anders behoefde te doen, dan zijnen hoed onder weg voor de daverende toejuichingen, af te nemen. *Frankrijk* heeft met verrukking zijne oude Bourbons in het rijk hunner voorvaderen zien terugkeeren; het heeft van ganscher harte de troonsbeklimming van *KAREL X* toegejuicht, en ziedaar, reeds zes jaren, dat het ongeloofelijke pogingen aanwendt om zijnen ouden vorm van gouvernement te handhaven, tot dat het gelijktijdig eene regerende monarchie en eene pretenderende monarchie, de eenige partijen, die waarlijk

steun in deszelfs hart hebben, bezit. Men zou zelfs kunnen zeggen, dat er geene anderen bestaan, als men niet in het laagste gedeelte der maatschappij ik weet niet welke partij ontdekte, die zich republikeinsch waant, en van welke men den moed niet heeft kwaad te spreken, omdat zij kans heeft om ons in den tusschentijd van twee monarchien, het hoofd aftehouwen. *Frankrijk* is het eenige land van *Europa*, dat door het vermogen van zijne monarchale neigingen, wezenlijk tot de eenheid is geraakt. *Engeland* is nog drievoudig; *Spanje* voelt al zijne koninkrijken sidderen. *Italië* is in stukken verdeeld; *Duitschland* is, volgens de uitdrukking van eenen grooten Russischen heer, nog een archipel van vorsten, en *Rusland* eene verzameling van natien, waarvan velen slechts met huivering het juk dragen. Onder alle hedendaagsche staten, heeft alleen *Frankrijk*, die eenheid bereikt, die de oorzaak is van zijne staatkundige en verstandelijke kracht. En de reden daarvan ligt niet in de geaardheid van zijn grondgebied, en in de toevalligheden van zijn geschiedkundig leven; zij ligt in den Franschen geest, die volmaakt duidelijk en logiesch altoos regt op de daadzaak aangaat. Nu, als men regt op de daadzaak aangaat, dan is het de eenheid die men ten slotte van alles vindt. Diensvolgens kan *Frankrijk* in het Godsdienstige, niet dan Catholiek of ongeloovig wezen, omdat er geen wezenlijk middelpunt bestaat, tusschen de eenheid der Kerk en de volstrekte onafhankelijkheid der rede: op die wijze, kan hetzelfde in het staatkundige, niet dan eene monarchie of een chaos wezen, omdat er geen wezenlijk middelpunt bestaat, tusschen gemeenschappelijke onderwerping aan een ééniq hoofd en de radikale onafhankelijkheid van alle burgers. De republieken zijn bastaard-staten, even als de protestantsche kerken bastaard-kerken zijn, en de volken zijn altoos van de republiek tot de anarchie overgegaan, even als de protestanten van hun verminkt geloof tot het algeheele ongeloof overgaan; doch hoe ook de uitlegging der daadzaak zij, is het zeker dat *Frankrijk* monarchaal is in den grond zijner ingewanden, en dat het des niettemin het brandpunt is van den strijd die *Europa* beroert: waaruit volgt, dat die strijd niet tusschen de republiek en de monarchie bestaat.

Zou hij bestaan tusschen de dwingelandij en de vrijheid? Het is waar dat in onderscheidene landen ten gevolge der verzwakking van het geestelijke gezag, en door andere oorzaken, die in de hand van eenen enkele, het maatschappelijk bestuur, de groote belangen van den mensch, die de Godsdienst, het eigendom en de regtvaardigheid zijn, vereenigd hebben, evenwel geene voldoende waarborgen opleveren; en men kan bevroeden dat de ontevredenheid, die er het gevolg van is, natuurlijker wijze den geest der burgers veranderingen doet wenschen. Intusschen is hierin de oorzaak van de algemeene beroering niet gelegen, en ik zal er u eene proeve van geven, die

mij beslissend voorkomt, te weten, dat in de landen zelfs, waar de burgerlijke en godsdienstige vrijheid om zoo te zeggen zonder grenzen zijn, evenwel de worstelstrijd blijft voortduren tusschen de verstandenen zoo wel als tusschen de begeerten. *België* is het gewest van *Europa*, dat de meest vrije instellingen bezit en die met de meeste getrouwheid worden ten uitvoer gelegd. De drukpers is er zonder breidel, de verkiezingen worden grootendeels uit takken van de openbare administratie bewerkstelligd, de Godsdienst geniet er eene even groote onafhankelijkheid als te *Rome* zelve; het onderwijs behoort er aan elk die het wil opvatten, en elk neemt het in der daad ter harte, hetzij het gouvernement, hetzij de Bisschoppen, hetzij de gewone burgers. Evenwel beschouw *België*: gij zult er niet alleen wanorden zien, die geboren worden uit eene groote gemakkelijheid, om zelf misbruik te maken, gij zult er dezelfde beooring erkennen, die in het verborgen de despotiekst bestuurde rijken schokt, twee partijen, die in het verborgene handgemeen zijn, alwaar niet meer de vrijheid en de dwingelandij het vraagpunt zijn.

Maar waar heerscht dan toch de strijd? Misschien in de denkbeelden? Ik versta hier door denkbeelden, bijzondere leerpunten, en gij weet wel, dierbare vriend, dat er in *Frankrijk* geene polemiek over denkbeelden bestaat. Onze schrijvers schrijven romans en tooneelstukken; onze journalisten schrijven artikelen tegen of voor alle mogelijke ministerien: doch niemand houdt zich met denkbeelden ontleedig.

(Het vervolg hierna.)

TOESTAND VAN HET CATHOLICISMUS IN HET KONINGRIJK SAXEN.

Overal maar vooral in *Duitschland*, vervolgt de gewaande hervorming en haar natuurlijke zoon, het Rationalismus, de grijze Apostolische Kerk, met de fanatiekste onverdraagzaamheid: de debatten in de Saxische kamers kunnen daarvan op nieuw ten bewijze verstrekken. Aan dezelve is door het ministerie eene wet voorgesteld, betreffende de uitoefening der zoogenaamde Landsheerlijke regten, van den soeverein over de Catholijke Kerk. De overweldigende en onderdrukkende strekking dier wet, door den minister van eenen aardschen vorst voorgedragen, is inderdaad een aanstootelijke gruwel! Wij zullen eenige artikelen dier schandelijke wet afschrijven, benevens een amendement, 't welk in de zitting van 21 October voorgesteld en aangenomen is geworden.

Art. 1. Aan den koning komt over de Catholijke Kerk, even als over elke andere, in het koninkrijk geautoriseerde gezindheid het tijdelijk Landsheerlijk regt (*Jus circa sacra*), toe.

Art. 3. Alle bevelingen en bekendmakingen van den Vicarius Apostolicus en andere Catholijke autho-

riteiten des koningsrijks, moeten aan den koning onderworpen worden, om het koninklijk placet te verkrijgen, hetzij dezelve door den druk, of door aanplakking, moeten bekend gemaakt worden: ieder reglement hetwelk de goedkeuring des soevereins niet verworven heeft, is van regtswege nietig. Het wordt aan den monarch voorgedragen door den minister van eerediensten en openbaar onderwijs, die gehouden is, uitdrukkelijke vermelding van het bekomen placet te maken van dat rescript hetwelk hij afgeven zal.

Art. 4. Dezelfde bepaling is toepasselijk, op al de Bullen, Brevén en andere documenten van den H. Stoel voortkomende, zonder eenige uitzondering en zonder dat eenig onderscheid kan worden gemaakt, tusschen de uitspraken van den Souvereinen Opperherder, welke de Catholijke Kerk in het algemeen betreffen, of enkel betrekking hebben, tot eene bijzondere kerk, tot fondatién, gemeenten of bijzondere personen; het is genoeg als dezelve in het koninkrijk moeten worden afgekondigd, en ten uitvoer gebragt worden.

Art. 5. De Apostolische brieven of andere stukken, wier bekendmaking door den monarch is geautoriseerd geworden, zullen zoo lang van kracht blijven, als daaraan door nieuwe bevelen in het koninkrijk, niet zal zijn gederogeerd.

Art. 6. In hunne hoedanigheid van burgers, zijn de geestelijken, even als de leeken, leden der Roomsche gezindheid aan de burgerlijke wetten der jurisdictie onderworpen in alles, wat hunne maatschappelijke betrekkingen betreft. In die hoedanigheid zijn zij verplicht, om, alvorens in bediening te treden, in handen van het Catholijk Consistorie, den eed af te leggen, die voorgescreven is bij de constitutieve wet des koninkrijks.

Art. 10. Het regt van collatie, hetwelk aan den soeverein toekomt, voor die plaatsen van Catholijke Pastoors of onderwijzers, waarvan het regt nu door eenvoudige particulieren verkregen is, zal door den Vicarius Apostolicus, als koninklijke gedelegeerde, worden uitgeoefend. In de uitoefening van dat regt, zal de Apostolische Vicaris, de volgende bepalingen moeten in acht nemen: — A. Zoo veel mogelijk moet hij voor de bediening van Pastoors of onderwijzers, inboorlingen of ten minste Duitschers verkiezen, die hunne studien in *Duitschland*, hebben gedaan. — B. De nieuw verkoren Geestelijken, moeten de hoedanigheden bezitten, welke door de canons vereischt worden en een examen voor het Catholijke Consistorie afleggen. — C. Alvorens tot eene pastorijs of kapellaansplaats te benoemen, zal de Apostolische Vicarius aan den minister van eerdiensten en openbaar onderwijs, de keuze die hij gedaan heeft, het resultaat van het examen, de bijzonderheden betreffende het leven en het gedrag, van dengenen, dien hij voorsteld, enz. doen kennen. Ingeval de minister redenen mogt hebben, om den voorgestelden kandidaat niet goed te keuren, en zich, in dat opzigt, met den Apostolischen

Vicarius niet kan verstaan, zal hij de zaak aan de beslissing des monarchs overlaten. — D. De lagere onderwijzers voor het Catholijke Consistorie, zullen aan een examen, betrekkelijk hunne godsdienstige kundigheden en aan een ander examen voor de schoolcommissie, betrekkelijk alle onderwerpen van het lager onderwijs, onderworpen zijn; en zal aan de schoolcommissie, een Geestelijke worden toegevoegd, door het Consistorie aangewezen; geen onderwijzer kan geplaatst worden, alvorens aan dat dubbel examen, te hebben voldaan.

Art. 11. Ingevalle de staat eenen clericalen titel zal te adsigneren hebben aan vicarissen, zal de Apostolische Vicaris aan den minister van eerediensten de noodwendigheid dier bediening moeten doen kennen; de minister zal er van aan den souverein refereren.

Art. 13. Daar er ter beslissing van canonieke verschillen, die tusschen Catholijke onderdanen kunnen oprijzen, in het koninkrijk eene geregelde autoriteit bestaat in den Apostolischen Vicaris en het Catholijke consistorie kunnen soortgelijke geschillen, in geenerlei geval, buiten het koninkrijk en voor vreemde regters behandeld worden.

Art. 14. Fondsen der Catholijke kerken scholen en instellingen, zijn onder het toezigt van den Apostolischen Vicaris geplaatst; deze is, evenwel gehouden gebruik dier fondsen te doen blijven, zoodra als hij daartoe door den minister van eeredienst wordt gerequireerd.

Art. 15. Nieuwe organisaties, die met betrekking tot de politie, het openbaar regt, de economie en de finantien, den staat en de burgerlijke instellingen raken, kunnen nimmer plaats hebben zonder eene koninklijke autorisatie, gegeven, ten gevolge van een verslag des ministers van eeredienst en openbaar onderwijs; in die categorie bevinden zich vooral, de oprigting van parochien, scholen of andere Catholijke etablissementen. Dezelfde bepaling is ook bijzonder toepasselijk op de omschrijving op de bepaling of verandering van parochiale omschrijvingen.

Art. 16. De oprigting van nieuwe parochien of scholen zal niet kunnen worden toegestaan, dan voor zoo verre de gemeenten zullen toonen, die middelen te bezitten, die voldoende zijn tot het onderhoud der kerken en gebouwen die er toe behooren, en voor de onkosten van den eeredienst.

Art. 17. De kerkelijke magt, (*Jus in Sacra*) over de Catholijke Kerk behoort aan de Catholijke kerkelijke autoriteiten. De minister van eerediensten, is niet te min des noods geauthoriseerd om betrekkelijk de zuiver Godsdienstige zaken de inlichtingen te vragen die hij zal noodig keuren.

Ziedaar eene wet, die van den Apostolischen Vicaris een *boodschap-jonge* van den minister van eerediensten en openbaar onderwijs maakt; en, als de Vicarius Apostolicus zich aan dat *jongens werk* onderwerpt, dan kan men van de Catholijke Kerk en Geestelijkheid in *Saxen*, al datgene maken wat de mini-

ster van eerediensten en openbaar onderwijs verkiest.

Maar hebben die schrandere wettenmakers, wel overwogen, wat een *Vicarius-Apostolicus* in de Catholijke Kerk is? Weten zij wel, dat hij geen gezag, geene magt bezit, dan die, welke hem door den Apostolischen Stoel wordt verleend? Dat hij het gedeelte der Kerk, 't welk de algemeene Opperherder aan zijne zorg heeft toevertrouwd in diens naam bestuurt; en zich als gedelegeerde van den Apostolischen Stoel aan dusdanige menselijke wetsbepalingen niet onderwerpen kan of mag? Dat ingevalle hij zwak genoeg ware, om zich aan zulke verwoestende wetten te onderwerpen, de Apostolische Stoel, de aan hem verleende volmagten kan intrekken? En wat zou het Saxisch ministerie, wat zouden de Saxische stenden aanvragen, als de Apostolische Stoel eenvoudig verklaarde: *zoo lang als zulke wetsbepalingen bestaan, zal ik aan geen en onderdaan van den Saxischen monarch de waardigheid en de magt van eenen Vicarius Apostolicus verleen*? Wat zou men doen, als de tegenwoordige Vicarius Apostolicus verklaarde, zich aan zoodanige bepalingen niet te kunnen onderwerpen, als strijdig, met de onverjaarbare regten der Catholijke Kerk, die hij, *als gedelegeerde van den Apostolischen Stoel* verplicht is te handhaven....? Intusschen was die schandelijke wet nog niet hatelijk genoeg in de oogen der hervormingsgezinde rationalisten. Bij het bediscuteren van Art. 10 der nieuwe wet stelde de afgevaardigde WIELAND, die, tijdig en ontijdig, de kamer doet weergalmen van zijne uitvallen tegen de zoogenaamde onverdraagzaamheid der Catholijke Kerk als amendement voor: dat *allen die buiten het koninkrijk in een collegie der Jesuiten opgevoed worden, van alle kerkelijke bedieningen zouden uitgesloten zijn*." Hij grondde zich voornamelijk op Art. 59 der Saxische *constitutie* waarbij voor altoos verboden wordt kloosters in *Saxen* te herstellen en er de Societeit van JESUS toe te laten. Het voorstel van den afgevaardigde WIELAND werd, door eene groote meerderheid, ondersteund en ondanks alle tegenkantingen van den minister LINDENAU, als wet aangenomen. In dezelfde zitting van 21 October stelde een ander afgevaardigde voor om een verzoekschrift aan het gouvernement in te leveren ten einde de *afschaffing van het kerkelijk celibaat* te verwerven. Dat aanstootelijk en bespottelijk voorstel vond mede eene talrijke ondersteuning en werd aan het onderzoek eener commissie onderworpen.

Kan men zijne billijke verontwaardiging bedwingen, als men menschen, die zich de aanhangers noemen eener gezindheid, die de *vrijheid van geloofsbegrippen* en van conscientie heeft geproclameerd eene dusdanige dwingelandij ziet uitoefenen over hunne Catholijke medeburgers, en die aan hunne grilligheden de leerstellingen, de wetten, het bestaan zelfs van eene kerk waarvan zij de natuurlijke vijanden zijn, willen onderwerpen?

Geduld, arme Saxische Catholijken! de hervorming heeft hier, op nieuw hare hoofdgrondstelling verloo-

chend en tegen haar eigen aanwezen gelogen! Zij begaat overal zelfmoord; en die zelfmoord moet, vroeg of laat de zegepraal der waarheid te weeg brengen! Thans reeds, even als in alle tijdvakken der geschiedenis, wordt het gezegde van den beruchten JEAN-JACQUES: *de protestanten preeken de verdraagzaamheid, en de Catholijken beoefenen dezelve*, volkomen bevestigd!

HET ROODE BOEK (1).

De zamenspraken hebben plaats ten huize van vader CHRISTIAAN. De sprekers zijn: de gemelde huisvader; HASEFOUSSE; SPITZ; ERNEST en de Schoolmeester.

EERSTE ZAMENSpraak.

CHRISTIAAN.

Gij zijt naar de stad geweest... Wat is er nieuws?

HASEFOUSSE, knorrig.

Veel, maar niet veel goeds.

CHRISTIAAN.

Hum! hum!

HASEFOUSSE.

Als het waar is, wat men mij gezegd heeft, dan wou ik dat de d.... de Pruiszen haalde.

SPITZ en ERNEST, *schielijk binnenkomende*.

Goeden avond, goeden avond. Zijt gij al terug meerter HASEFOUSSE: wees welkom! Kom wat nieuws? Gij moet veel hebben medegebragt.

HASEFOUSSE, *die met een baleintje het roer van zijne pijp doorstekende*.

Ach! ja, ik heb nieuws! Gij zult aanstonds geene ooren genoeg hebben om te hooren.

ALLEN.

Laat zien, laat zien!

HASEFOUSSE.

Die heer, wiens mantelzak ik gister naar de stad heb gebragt, heeft mij mooie dingen verteld! Thans heb ik mijne oogen geopend aangaande mijne heeren de Pruiszen. — Mijn goede man, zeide hij, hoe gaan de zaken in dit land? — Zijn en ook veel arme lieden? Veel, Mijn Heer, antwoordde ik; en ik geloof dat het getal dagelijks aangroeit. Vijf en twintig jaren geleden zag men bij ons meer gouden kroonen, dan tegenwoordig *grossen* (2). Gij kent die *grossen*, met hunne roodachtige wangen en neuzen, als of elk hunner een pot jenever uitgedronken had.

ALLEN.

Bravo! (en een lang geschater van lagchen, brak het verhaal van HASEFOUSSE af, vervolgens gaat hij voort:) — Welnu, mijn lieve man, zeide die Heer, over een tiental jaren zal het nog erger zijn. Als men

(1) Zie ons nummer van 3 Maart. II.

(2) Hierbij is de volgende noot gevoegd: — Eene Pruisische munt, de vorm van een Frank hebbende, en ter waarde van twee en een halve stuiver. Het is ronduit gezegd, koper dat verzilverd is; ook wordt het afbeeldzel des konings, 'twelk er op voorgesteld wordt, binnen weinig tijds, van wit, zoo als het was, geheel rood.

verplicht is, om meer uit te geven, dan men verdient, is men spoedig tot den bedelzak gebragt. Gij begrijpt het, niet waar, vriend?

HASEFOUSSE.

..... Als eindelijk de oudste onzer jongens groot genoeg is, om ons met zijnen arbeid te helpen, dan neemt de koning, onze Sire, hem eerst voor drie jaren; vervolgens laat hij hem jaarlijks eenige weken manœuvreren, en gewoonlijk in het jaargetijde, waarin men hem het meeste noodig heeft. De zoons der rijke ambtenaren en der kooplieden, gaan gedurende een jaar met een bril op den neus kuljeren; als zij zich vervolgens voor den chirurgijn van den devisieraad vertoonen, dan zijn hunne oogen zoo zwak, of hunne leden zoo teeder, dat men hen buiten staat verklaard, om den vijand te zien, of een geweer te dragen.

SPITZ, *hem in de reden vallende*.

Zij zijn evenwel niet te zwak, en zij zien helder genoeg om geheele dagen de velden plat te loopen; om hazen en patrijzen te schieten en ons koren te bederven.

HASEFOUSSE.

Het is eene wonderlijke beschikking om al de lasten op de klasse der arme lieden te laten drukken. Het schijnt overigens dat het overal zoo is. Meester BRASCHNEIDER in de Hammenstraat te Keulen, bij wien ik over den slechten tijd klaagde, verhaalde mij dat het in de stad niet beter ging; dat de belastingen op het vleesch en op het brood er de arme lieden en burgers verpletterden. Ik ben zeer verwonderd geweest, toen ik hoorde, dat men groote belasting betaalt op het brood, op het spek, en op alles wat men in het huishouden noodig heeft.

ERNEST.

Dat spijt mij niet: de rijke heeren betalen er ten minste hun deel aan.

SPITZ.

Ik wensch u niets! Al wat de groote heeren eten, wier rijtuigen ons in de straten met slijk bespatten; gevogelte, wild, goede wijn; dat alles betaald niets.

ALLEN.

'T is om gek te worden, als men ziet, hoe de zaken in deze wereld loopen!

CHRISTIAAN.

Stil! ziedaar mijn heer de Schoolmeester, als ik mij niet bedrieg zal hij ons wel een ander lesje geven.

DE MEESTER komt binnen.

Goeden avond te zamen!

ALLEN.

Goeden avond mijn heer de Meester.

ERNEST.

'T is jammer dat gij niet een half uur vroeger gekomen zijt: gij zoudt ons ook iets over onzen ongelukkigen tijd gezegd hebben.

SPITZ.

Ach de heeren Schoolmeesters hebben niet te klagen,

zij hebben allen hooi in hunne laarzen, om alle dagen eenige uren met de pen achter het oor, langs de schoolbanken te kuieren, ontvangen zij stiptelijk goede Pruisische thalers.

DE MEESTER.

Ik zou soms liever achter den ploeg willen loopen, dan het bittere brood eten van eenen Schoolmeester die zijn pligt wil doen.

CHRISTIAAN.

Ik geloof het gaarne, heer Schoolmeester. Hoeveel moeite heeft niet een huisvader, met drie of vier guiten van jongens (op zijne jongens wijzende, die elkander blozende aanzien)? Ja, ja, gij moogt elkander wel aankijken. — Ik heb dikwijls gezegd, dat er, onder een honderdtal van die soort gelegenheid is om het verstand te verliezen.

HASEFOUSSE.

..... Mijn Heer de meester leert de kinderen ten minste bidden; hij houdt orde onder hen in de school en in de kerk; en doet niet, zoo als vele andere meesters naar de mode, die altoos met eene lange pijp in den mond, als dansmeesters huppelen..... en die zelfs, in hunne scholen, gebruik maken van Protestantische boeken, waarin men allerlei historietjes verhaalt van LUTHER, van Predikanten en van hunne vrouwen.

CHRISTIAAN.

Hoe kunt gij zoo iets zeggen? Wie heeft u dat doen gelooven?

HASEFOUSSE.

Men heeft mij niets doen gelooven. Als ik het niet uit geloofwaardige monden gehoord had, zou ik het niet vertellen; en ziedaar: eenige dagen geleden heeft een mijner bloedverwanten van Mundbeck zich aan mij beklaagd, dat de zaken bij hen, en in de omstreken, zoo toegingen.

CHRISTIAAN.

Als dat waar is, waarom zijn dan de ouders dom genoeg, om hunne kinderen naar de school te zenden? 'T was honderdmaal beter hen 't huis te houden.

HASEFOUSSE.

Hé! maatje! weet gij dan niet dat de koning, nog onlangs heeft gedecreteerd, dat elk, die zijne kinderen niet naar de school zendt, zal gestraft worden?

CHRISTIAAN.

Wat doet er dat toe? Ik begrijp, dat de koning de kinderen kan verplichten naar de school te gaan: maar mij, huisvader, te noodzaken, om Protestantische boeken voor mijne kinderen te koopen, dat zal een koning gewis niet, ten minste niet in deze wereld. Mijne kinderen weten genoeg van de Protestanten, van de Lutheranen, van de Calvinisten, van de Gereformeerden, van de Evangelischen (de arme menschen zijn zelve verlegen genoeg over den naam dien zij zullen aannemen), als zij weten dat LUTHER een weggelopen monnik, en zijne vrouw of zijne bijzit KAAIJEN eene uit het klooster ontsnapte non was. Als mijne kinderen dat van M. LUTHER onthouden, dan weten

zij er zoo veel van, als zij noodig hebben voor zich; voor hunne kinderen en kindskinderen.

SPITZ.

Ik denk als gij; en als ik vernam, dat een meester zich veroorloofde, om zulke boeken aan mijne kinderen te geven, zou ik de eerste van het dorp zijn, die de deur zijner school zou laten voorbijgaan.

DE MEESTER.

Ik heb ook hooren zeggen, dat de Pruisen allerlei kwellingen tegen de Catholijken hadden aangevangen: ik wilde het niet geloven, omdat men alle dagen herhaalde, dat de koning zoo goed jegens ons gezind was. Maar het schijnt dat die goede gezindheden niets anders waren dan Pruisische list, zoo als men gewoonlijk zegt.

ERNEST.

Gij zegt nog niet alles, heer Schoolmeester! maar ik begrijp u. Wat mij betreft, ik zeg rond uit: de Catholijken zijn tot hiertoe door de Pruisen schandelijk bedrogen geworden niet alleen in hetgeen de school aanbetreft, waar men dacht dat wij boeren niet zoo rasch zouden ontdekken wat er gaande was, maar ook in honderd andere dingen. Die heeren hadden hun plan zeer behendig gesmeed; en lagchten in hunne vuist, denkende dat de Catholijken niets anders dan groote domooren waren. Maar de hemel zij gedankt! het spreekwoord is bewaarheid geworden: de Pruisische list was van wit garen gesponnen.

ALLEN.

Ge voórt, buurman ERNEST.

ERNEST.

Het eene vertrouwen brengt het andere te weeg: maar ik vrees dat ik in het vertellen veel vergeten zou; ook heb ik dit nog niet grondig bestudeerd; en ik moet bekennen, dat ik alles niet begrijp. (Zich tot een der kleine jongens wendende:) PIET, loop eens naar ons huis en zeg aan tante, dat zij u het ROODE BOEK eens geeft: het is op mijn bed onder het hoofdkussen.

SPITZ.

Ho! maatje! Het schijnt dat gij dat boek wel lief hebt, daar gij het onder uw hoofdkussen legt.

ERNEST.

Gij zult het ook liefhebben gij allen als gij het kent. Doch dat ik het in mijn bed dicht bij mij houde, is, omdat het mij niet toebehoort, en de heer die het mij leende, gezegd heeft: Bewaar het goed en zeg niet van wien gij het hebt: de Pruisen belooeren het overal, zij willen dat gij, landlieden, het niet kent.

CHRISTIAAN.

Maar wat zegt het dan, dat boek? Is het de eene of andere légende?

ERNEST.

Gij hebt het geraden: Eene légende van lieve Heiligen, zoo waar, maar die bezwaarlijk in den hemel zullen komen.

CHRISTIAAN.

Ik ben nieuwsgierig, of Peet-oom ERNEST ons geen vertelselje doet.

ERNEST.

Geduld! Doch daar is PIET al. Hij heeft haast gemaakt. Jonge, gij zult er ook een mooie tol voor hebben.

CHRISTIAAN, tot de kinderen.

Gaat nu naar bed, kinderen! Het zal morgen te vroeg dag voor u zijn. Vergeet niet te bidden. (De kinderen staan op en vertrekken, nadat zij aan allen goeden nacht hebben gewenscht.)

(Gedurende dien tijd heeft de meester het boek doorloopen en zegt, zich tot ERNEST wendende:)

Daar vriend ERNEST, lees ons iets voor.

ERNEST.

Neen, heer Schoolmeester! het boek is in al te goede handen. Lees zelf.

DE MEESTER, glimlagchende.

Kom, wijl het zijn moet. Laat ons met den titel beginnen: *Bijdragen tot de Kerkgeschiedenis, der negentiende eeuw.*

SPITZ, boos wordende.

Al weder *Bijdragen*! De heeren Pruissen eischen zoo veel van die bijdragen, voor dat het jaar uit is, dat ons eindelijk niets overblijft, dan gramschap en schulden.

DE MEESTER:

Een oogenblik, vriendje! Bij het woord: *Bijdragen* heeft met u hetzelfde plaats, wat met een monarch bij het woord *Constitutie*, plaats greep. Toen zijn geneesheer hem zeide: Uwe Majesteit heeft eene goede constitutie: antwoordde de monarch in toorn ontstoken. Wat noemt gij constitutie? Ik wil niet, dat men er mij van spreke; ik wil geen constitutie! — Voor ditmaal ontleent de *bijdrage* ons niets. Er wordt hier niet gehandeld van *bijdragen* tot onze belastingen, maar van ons in te lichten, aangaande den tegenwoordigen toestand der Kerk in *Duitschland*. Met andere woorden deze *bijdrage*, stelt de onregtvaardigheden, die sedert twintig jaren ons Catholijken onderdrukken, in een helder licht.

SPITZ.

Dat is wat anders. Ik zou wel willen weten wat dat boek behelst.

DE MEESTER, opstaande en op zijn horologie ziende.

Sapperloot! reeds elf ure (1). Wij moeten vertrekken: het is jammer. (Zich tot ERNEST wendende.) Vriend ERNEST, zoudt ge mij dat boek wel voor eenige dagen willen leenen?

ERNEST, zich het voorhoofd wrijvende. Ik weet

(1) Het door de politie bepaalde uur, na 't welk iedere bijeenkomst of gezelschap verboden is.

niet wat ik doen moet als die heer? . . .

CHRISTIAAN, hem invallende:

Wel foei, buurman ERNEST: kent gij den heer Schoolmeester niet beter?

ERNEST.

Welnu, ja heer Schoolmeester! ik doe het; maar, onder voorwaarde, dat gij ons Donderdag avond in het breede, alles zult verhalen, wat gij er in gelezen zult hebben.

DE MEESTER.

Ik geef u mijn woord. Slaapt wel, Vrienden goeden nacht!

SPITZ, heen gaande.

Ik zou van daag geen slaap krijgen, al had het nog drie uren langer geduurd: mijn grootste geluk is van die zaken te hooren spreken.

HASEFOUSSE.

Welnu tot Donderdag.

ERNEST.

Als God wil, zullen wij er nieuws uit hooren! (De twee anderen naroevende:) Vergeet niet vroeg te komen.

AANKONDIGINGEN.

Bij J. T. SOMMER Boekhandelaar te *Almelo*, is uitgegeven en alom verzonden:

1. Keur van uitgezochte Leerredenen, bijeenverzameld door Dr A. RÄSZ en WEIS. Uit het Hoogduitsch vertaald door P. KROES, R. K. Pastoor te *Edam*. Eerste Deel. *Kerkelijk Goedgekeurd*. Prijs f 1-20.

NB. Het 2de Deel volgt ten spoedigste.

2. Korté Schets der heilige Geschiedenis, tot gebruik en onderwijs in kerken en scholen. Uit het Fransch vertaald en met korte vragen tot herhaling van den tekst vermeerderd, door eenen Pastoor van het Diocees van *Luik*, uit het Hoogduitsch vertaald door P. KROES, R. C. Pastoor te *Edam*. *Kerkelijk Goedgekeurd*. Prijs f 0-30. Idem op best papier f 0-40.

3. Onze Goddelijke Verlosser, in Zijn lijden en sterven, vereerd en aangebeden door den zondaar, gedurende zeven dagen onder de H. Mis, met oogmerk, om het gewigtigste werk voor tijd en eeuwigheid, te weten: opregte bekeering en verzoening met God, te beginnen en te voltrekken. Ook eene bijzondere oefening voor elken Christen in de H. Vaste. Uit het Hoogduitsch door een R. C. Priester, *Kerkelijk Goedgekeurd*. Prijs f 0-40. Idem in een besaant bandje f 0-55.

4. C. SCHMID, het houten Kruis, eene kleine geschiedenis der vorige eeuwen, tot troost voor lijden. Tweede verbeterde en vermeerderde Druk. Prijs f 0-30. Idem in carton f 0-40.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . .
 Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn, gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Erieten zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

KERKELIJK REGT EN STAATSREGT.

VIERDE ARTIKEL.

Wij meenden duidelijk de grenzen te hebben geschetst, tusschen het regt van suprematie en het inwendig beheer der Kerk, of het gedeelte 't welk aan dat gezag kan toekomen.

» Dit had ons noodig toegeschenen, niet in zich zelve, maar tegen een' schrijver die de twee sferen verwarde, die elk onderscheidt; eene onderscheiding, welke het Kerkelijk Regt uitdrukt met de woorden: *Jus circa sacra* en van: *Jus in sacra*.

» De heer GROEN deze onderscheiding niet begrepen hebbende, schrijft ons onverdiend de verdediging toe van » de volstrekte » suprematie van den staat over Kerk, » van een *Cæsaro-papie* » van de aanmatigingen van HENDRIK VIII en van JACOBUS I in » Engeland.

» Dat is te zeggen, dat wij aan de soevereinen eene episcopale geestelijke magt, een gezag over het dogma en de lithurgie zouden hebben toegekend."

Deze verdediger van het gewaande suprematie-regt die zoo uit de hoogte spreekt, die den heer GROEN verwijt, dat hij de zaken verward en ze niet begrepen heeft, verwacht dezelve nog meer en begrijpt het kerkelijk regt nog minder. De uitdrukking: *Jus cir-*

ca Sacra en *Jus in Sacra*, zijn eenige eeuwen ouder dan het Protestantismus: als hij derhalve niets anders verdedigen wil, dan het zoogenaamd *Jus circa Sacra*, dan vervalt zijne stelling: dat het zoogenaamde suprematieregt, met de hervorming geboren is. Als hij niet het suprematie-stelsel van HENDRIK VIII en JACOBUS I verdedigt, wat verdedigt hij dan?

» Maar veronderstellende zelfs, dat wij zulke warme aanklagers waren van zulk een gezag, als wij hetzelve met elken waren Protestant met alle kracht verwerpen, wat zou er dan nog gemeens wezen tusschen hetzelve en het suprematie-regt, zoo als wij het beschreven hebben? Welk punt van vergelijking is er tusschen een Pauselijk gezag in de Kerk, en het regt 't welk de uitwendige betrekkingen der godsdienstgezindheid met en in den Staat regelt.

» Men ziet, dat hierdoor de geheele stellaadje, door den heer GROEN opgebouwd, op zijne verwarring van twee denkbeelden, die zoo onderscheiden zijn van elkander, instort.

» Wij hadden gezegd dat de elementen van het suprematie-regt, door ons vermeld, het gemeene regt was geworden en gebleven van alle staten, alwaar sedert de hervorming, het Kerkelijk Regt, zich geregeld had kunnen ontwikkelen...."

Wij beweren, dat de hervorming nooit een kerkelijk regt heeft gehad, noch hebben kon. Dit hebben wij te voren breeder betoogd. De ontwikkeling van

dat zoogenaamde regt, met het suprematie-stelsel en den geheelen aanleve van dien, was geenszins eene *geregelde ontwikkeling* van een wettig regt; maar van een revolutionair principe, 't welk reeds de wrangste vruchten heeft opgeleverd en waarmede de rust en orde der volken, volstrekt onbestaanbaar is.

» Maar men zal ons wel willen vergeven, als het ons eene pijnlijke zaak toeschijnt, om te spreken tegen hem, die tegen de evidentie spreekt.

» Krachtens welk regt, bestond de Gereformeerde Kerk onder de republiek? Was het niet krachtens datzelfde regt van suprematie, 't welk aan de Catholijken en Remonstranten de autorisatie om als kerkelijke gemeenten te bestaan had doen weigeren?"

Maar krachtens welk regt, oefende de Republiek de suprematie uit? Voorzeker niet anders, dan krachtens het *regt van den sterkste*, 't welk zich noch aan *wezenlijke regten*, noch aan goede trouw stoort, dat allen *verdragen*, op welke vele steden zich bij de Republiek hadden gevoegd, onder uitdrukkelijke voorwaarde eener vrije uitoefening van den Catholijken Godsdienst, overal geschonden heeft! En het is alleen krachtens dat regt van den sterkste, dat het suprematie-stelsel, wordt volgehouden, en het moeten domme vleijers, of vermomde revolutionairen zijn, die de vorsten het volharden, bij zulk een gedrochtelijk en anti-Christisch stelsel aanraden.

» Doch het is volstrekt onnoodig, ons hier bij op te houden, als wij weten dat zelfs, in den kring harer *geestelijke attributen*, de Calvinistische Kerk niet onafhankelijk was van de medewerking des gezags.

» Hoedanig was, niet alleen in *Holland*, maar in onze provincien in het algemeen de gevestigde orde betreffende de beroeping der leeraars? Heeft het gezag zich zelfs niet gemengd in hetgene, wat de dogma en de liturgie betreft? Daar zou uwe vrees voor het *Casaro-papie* te pas zijn gekomen. Wat zegt gij van de toenmalige geestelijkheid, uw model; wat zegt gij van de synoden, die zelve het gezag inriepen? En hoe heeft men de editie des Bijbels, onder den naam van *Staten-Bijbel* bekend, ingevoerd? Hoe heeft men de Psalmberijming van 1775 in gebruik gebragt?..."

Dit is hier de vraag niet. Men moet bewijzen, dat hetgene, wat toen gebeurde, krachtens een *wettig regt*, plaats had. Een despotiek gezag, om het even door wien het uingeoefend wordt, kan geen wettig regt constituieren.

» De omstandigheden welke de oorzaken waren geweest, dat de Catholijke Kerk een staat aan de zijde van den staat; haar Kerkelijk gezag, een gezag naast het politiek gezag was geworden, verloren hare kracht met de Hervorming en hebben dus, met nog veel meer reden voor de Protestantsche Kerk nooit aanwezen gehad.

» Dat men hier de volledige anarchie wel gelieve op te merken, welke in de denkbeelden van den heer Groen heerscht, als hij het souverain gezag op deze wijze toespreekt: » daar » gij uwe onafhankelijkheid hernomen hebt, zoo geef ons de » onze terug.

» Dat wil zeggen: » Wij, de ware Kerk, eertijds uws gelijke in regt, wij geallieerde magt, wij vorderen, omdat gij » ontrouw zijt geworden aan de Unie, even zoo van onze ver » pligting ontslagen te zijn.

» Laat ons voortgaan:

» Sedert de hervorming, vormt eene godsdienstgezindheid niet meer eenen Staat naast den Staat, maar als uitwendig genootschap, is zij lid van het politiek ligchaam, onderworpen aan het geheel, en beheerd door deszelfs magt. Terwijl, tot op het oogenblik der hervorming, de Catholijke Kerk, uit

vol regt, burgerlijk bestond, het was een der voornaamste uitwerkselen van de hervorming datgene, wat in het aanwezen van een godsdienst-genootschap van de tijdelijke essencie is, af te scheiden van de geestelijke essencie. Eene scheiding, waaraan de Catholijke Kerk zelve eindelijk genootzaakt is geweest zich te onderwerpen."

Hier ontmoeten wij niet slechts verwarring van denkbeelden, maar magtspreuken zonder grond en stellige onwaarheid!

Zeker is het, dit ontkennen wij niet, dat de hervorming, eene nieuwe maatschappelijke orde ingevoerd en de maatschappelijke orde des Christendoms verbroken heeft. De wereld heeft die verandering met drie eeuwen van burgeroorlogen, revolutien en eindelooze verwarringen betaald! De hervorming zelve was eene revolutie, waarvan de politiek zich bediende, om aan de vorsten regten toe te kennen, die zij in het Christendom en volgens het *goddelijk regt*, nooit bezeten hadden, en nimmer bezitten kunnen. Het suprematie-stelsel, is derhalve het gevolg van eene revolutie; maar het kan nooit een *regt* worden; wijl het strijdig is, met het *regt* der kerk, aan welke God zelf dat regt heeft geschonken.

Wat verstaat de schrijver door de woorden: *Eene scheiding, waaraan de Catholijke kerk zelve eindelijk genootzaakt is geweest zich te onderwerpen?* De Catholijke kerk heeft nooit de twee magten verward: hare bedienaren hebben zich overal aan de zuiver burgerlijke wetten onderworpen; zoo als de burgerlijke ambtenaren en de vorsten zelve, als Christenen, aan de kerkelijke wetten gehoorzaamden. De Catholijke kerk is altoos de magtige en getrouwe geallieerde van het burgerlijk gezag geweest; zij beperkte hetzelve, op geenerlei wijze, in deszelfs ontwikkeling of inrigtingen; zij heeft nooit getracht op de ministers en hooge ambtenaren, door het bedingen van derzelver benoeming, zich invloed te verschaffen; maar zij heeft integendeel, aan vorsten, die zich verdienstelijk bij de kerk hadden gemaakt, de benoeming van Bisschoppen enz. in hunne staten, toegestaan; behoudens echter haar regt, om zoodanige benoeming te bekrachtigen, of niet. Maar zoodanige regten bezaten de vorsten nooit krachtens een regt van hunne vorstelijke waardigheid, maar enkel krachtens eene concessie der kerk. De Catholijke kerk behoefde zich dus ten gevolge der hervorming, niet te onderwerpen, aan eene scheiding, tusschen de kerk en den staat, daar de zelve nooit één ligchaam hadden uitgemaakt. Zij is en blijft de geallieerde van het burgerlijk gezag; ook als hetzelve, van zijnen kant het verbond, 't welk het Christendom tusschen kerk en staat gevormd had niet eerbiedigt. Getuige de concordaten, welke de H. Stoel, in het belang des burgerlijken gezags, en de rust en orde der staten, met protestantsche vorsten gesloten heeft. En vooral heeft de Catholijke kerk zich nooit *onderworpen* aan eene scheiding, die aan het burgerlijk gezag eene suprematie over de kerk zou toekennen; daaraan kan zij zich nooit onderwerpen: men kan haar verdrukken, vervolgen, en door het

uitoefenen van invloed op zwakke Bisschoppen ondermijnen; maar nooit zal men haar bewegen, om zich aan het suprematie-stelsel te onderwerpen, omdat zij haar goddelijk regt niet kan laten overweldigen, zonder den oorsprong van haar aanwezigte te verzaken, en zich zelve te vernietigen; en dit kan nimmer het geval worden, want Hij, die alle magt in den hemel en op de aarde heeft, die de koningen afzet en bevestigt, door wien de koningen regeren, is met haar tot aan de voleinding der eeuwen! Het groote Romeinsche rijk is te gronde gegaan; het Byzantische keizerrijk is vernietigd; het Westersche keizerrijk is gesloopt, en het Fransche keizerrijk bestaat niet meer! Maar de grijze Apostolische kerk staat nog even krachtig, even vol van leven, als op den dag harer geboorte; zij is getuige geweest, van de vernietiging dier groote rijken, wier vorsten haar vervolgden, of beheerschen wilden. En het is inderdaad onbegrijpelijk, dat de vorsten der aarde zich aan die voorbeelden niet spiegelen; dat ze gehoor geven aan de stem eener ongeloovige politiek, die hen diets maakt, dat de vrijheid der Catholijke kerk, strijdig zoude zijn met de belangen van den staat. Waarlijk, alleen het ongeloof kan zich verbeelden, dat de Almagtige *regten*, die Hij zelf geschonken heeft, niet zal weten te handhaven!

De hervorming, die nooit één ligchaam was, en veelhoofdig geboren zijnde, nimmer algemeene godsdienst der volken worden kan, komt hier niet in aanmerking. Zij heeft nooit eenig *regt* van God ontvangen; al wat zij bezit, heeft zij *veroverd* of is haar door de vorsten gegeven. Men denke echter niet, dat wij haar van dat bezit zouden willen berooven; het is door verjaring haar eigendom geworden; maar wij zullen nimmer erkennen, dat zij andere gelijke regten met de Catholijke kerk heeft, dan alleen voor de *burgerlijke wet*, die wij, als zoodanig eerbiedigen; voor zoo verre die niet lijnrecht strijdig is, tegen de wet van God; en eene *wet*, die aan den staat de suprematie over de Catholijke kerk toekende zou zulk eene wet zijn; ten opzichte van zoodanige wet, zouden de Catholijke Bisschoppen verplicht zijn, om, even als de Apostelen te zeggen: » *Oordeelt zelven of het regt zij den menschen meer te gehoorzamen dan God!* » En, wil men aan hunne billijke verzoogen geen gehoor geven, dan behooren zij met de Apostelen te zeggen: » *Men moet Gode meer gehoorzamen dan den menschen!* » Maar onderwerpen mogen zij zich niet tegen hunnen pligt en Goddelijken last, al werd dan ook gevangenis, verbanning, of zelfs de dood hun deel! De mishandeling, eenen Bisschop aangedaan, om zijne getrouwheid in het verdedigen van de regten der kerk, predikt luider en welsprekender, dan de sierlijkste redevoeringen!

Doch waar zou men zulke Bisschoppen vinden, als overal de staat het regt had, om die vorsten der kerk te benoemen, en zwakke en laaghartige gunstelingen in het ambt der Apostelen te dringen? Welke treurige voorbeelden heeft *Duitschland*, in sommige

Bisschoppen van onzen tijd opgeleverd! Welk een blaam rust op de nagedachtenis van den vorigen Aartsbisschop van *Keulen*, terwijl de laatst overledene Bisschop van *Trier*, door de angsten zijner conscientie genoopt werd om op zijn doodsbed alles te herroepen en te veroordeelen, wat hij uit zwakke toegevendheid jegens het burgerlijk gezag, tegen de belangen en regten der Kerk gedaan had, zoo als onlangs, bij de bedreigingen, door de Pruissische regering aan den tegenwoordigen Aartsbisschop van *Keulen* gedaan, is bekend geworden.

De hervorming der XVI eeuw, is uit haren aard lijnrecht strijdig met het denkbeeld eener algemeene kerk, die hoewel, in alle landen en over den geheelen aardbodem verspreid, slechts één ligchaam is. Zoo ook is het suprematie-stelsel, 't welk met de hervorming geboren is en enkel op de hervorming, die zich laat organiseren en wijzigen, zoo als hare landsheeren verkiezen, toepasselijk: ten opzichte der Catholijke Kerk is dat stelsel, zelfs zoo als de schrijver hier hetzelfde verdedigt, een onding, een gruwel in de oogen van alle ware Catholijken. De Catholijke Kerk, die hare organisatie, hare instellingen hare liturgie, plegtigheden en gebruiken van JESUS CHRISTUS en van de Apostelen ontvangen heeft, kan in dat alles geenerlei wijziging gedooogen: hare organisatie, hare inrigting, haar bestuur enz. zijn overal dezelfde; zij is letterlijk, *éene kudde en één herder*. Van daar dan ook, dat men immer te vergeefs trachten zal, het droombeeld van *nationale kerken* in het Catholicismus te verwezenlijken.

Ook hebben de meeste, zelfs protestantsche vorsten facto erkend, dat zij geenerlei suprematie regt, in of over de kerk hebben; maar dat het geheele beheer dier kerk, aan den tijdelijken opvolger van den Apostel PETRUS, op diens hoofdzetel, toebehoort; dat zij van en uit zich zelven, of krachtens hunne souvereiniteits regten, geenerlei regt hebben om bepalingen te maken, ten opzichte der Catholijke Kerk in hunne staten. Van daar de Concordaten die zij met den Apostolischen Stoel gesloten hebben; waarbij de betrekkingen, tusschen de kerk en den staat worden geregeld: en het is derhalve ten eenenmale valsch, dat de Catholijke Kerk zich onderworpen heeft, aan eene zoodanige scheiding van kerk en staat, die aan den souverain het regt zou geven, om, alléén op zijn eigen gezag, en zonder tusschenkomst van den algemeenen Opperherder der Catholijke Kerk, de uitwendige betrekkingen tusschen de Kerk en den staat te regelen, of dien aangaande eenigerlei bepalingen te maken.

Te vergeefs zullen dan ook alle souverainen beproeven, om door het indringen van gunstelingen, in het bestuur der Catholijke Kerk; de volken, ongehoorzaam te doen worden, aan de *door God gestelde magt* des algemeenen Opperherders; zij zullen nimmer andere Herders of Overheden erkennen, dan de zulken, die in gemeenschap met en onderwerping aan

den Apostolischen Stoel, hunne institutie en jurisdictie van denzelven ontvangen hebben. De souverainen kunnen deze verbannen, den geloovigen verbieden hen te gehoorzamen enz. enz.; maar het zal altoos vruchteloos zijn; want hier geldt het: men moet God meer gehoorzamen dan den menschen. Ook in dit opzigt levert ons vaderland, een merkwaardig voorbeeld op, in de gehoorzaamheid en verknochtheid der Catholijken aan den Apostolischen Vicarius THEODORUS DE COCK, niettegenstaande het verbod, der Hoogmogende Heeren Staten-generaal van dien kerkvoogd te erkennen noch te gehoorzamen.

Het zijn derhalve de ware vrienden der souverainen niet, die hen aanzetten om zich eene magt aan te matigen die zij niet van God ontvangen hebben; die zij nimmer zullen trachten uitte oefenen zonder botsingen en onlusten te veroorzaken, wier gevolgen altoos nadeelig voor hun eigen gezag waren en zijn zullen; want de Almagtige zal zijne zaak en zijne regten, nooit laten overweldigen, men moge het gelooven of niet, iedere verdrukking, iedere vervolging der kerk zal een nieuw bewijs opleveren van hare kracht en van de magteloosheid harer bestrijders en vervolgers.

Wij hebben gemeend, bij de openbare verdediging van het Suprematie-stelsel, onze *Catholijke Stem* met Nederlandsche rondborstigheid te moeten verheffen, en konden daarbij niet wel korter zijn. Zien wij nu nog welke onderscheiding de verdediger van het suprematierecht, verder maakt:

» Nu blijft nog over de *derde* sfeer, die der *essentieel geestelijke* regten. Ook ten opzichte van deze heeft de staat tijdens de republiek, een groot gezag uitgeoefend. Dat gezag in 't algemeen is vervallen. Waarom? Omdat hetzelfde noch voor noch na 1795, op eene regts-reden berustte. Omdat het zoo-wel in strijd is met het *ontwikkeld principe* der Protestantsche Kerk, als met dat der Catholijke Kerk."

Veel beteekenende woorden, maar die ter verdediging van het stelsel des schrijvers, niets beteekenen!

Waarom wil het ontwikkeld Protestantisch principe *essentieel geestelijke regten*, zoo als het hier genoemd wordt, thans, buiten de suprematie sluiten? Wjl dat ontwikkeld Protestantisch principe, niet meer, aan de nog overgebleven oude leerstukken des Christendoms wil gebonden zijn! want het is overvloedig gebleken, dat alleen daaruit, de haat tegen de zoogenaamde formulieren van eenigheid en derzelver *verbindend gezag*, ontsproten is; maar tevens, dat met het *ontwikkeld Protestantisch principe*, zich geenerlei bepaald gemeenschappelijk geloof denken laat.

Maar, ter goedertrouw, behoort het dan niet, tot de sfeer van *essentieel geestelijke regten* zoodanige inrigtingen te maken, waardoor het bepaald genootschappelijk geloof noodwendig in de zee van individuele gevoelens, moet verloren gaan? Behoort het niet tot die sfeer, als men aan een kerkelijk genootschap, eene organisatie en reglementen geeft, die met de oorspronkelijke inrigting, met de leer en belijdenis van dat kerkelijk genootschap lijnrecht strijdig zijn? Als de regering zich het regt toekent, om de hoofd-

bestuurders van dat genootschap te benoemen, en om de verordeningen van dat bestuur goed of af te keuren?

Reeds de bepaling, wat alsdan niet essentieel geestelijke regten zijn behoort niet tot de sfeer van het burgerlijk gezag; het is eene overweldiging. Doch laat ons nu den heer GROEN hooren.

» Maar zie hier, wat ons meer regtsstreeks raakt. Niet te vreden met het verledene te hebben overweldigd, brengt de heer T. zijne denkbeelden tot ons tegenwoordig beheer over."

» De Kerk is, volgens hem, slechts een lid van het politieke ligchaam, onderworpen aan het geheel, en beheerd door deszelfs magt. Ik bestrijde die stellingen, doch daaruit volgt niet, dat ik zoo als de heer T. voorgeeft, het anarchieke en revolutionnaire, 't welk in de geschriften van den heer DE LA MENNAIS gevonden wordt, moet aannemen."

» Ik had aangemerkt, dat men, zich zelfs schikkende naar de oogmerken van den heer T. wjl de unie tusschen de Kerk en den staat verbroken is, niet uit de verledene betrekkingen, tot de tegenwoordige betrekkingen argumenteren kan. De heer T. antwoordt, dat het regt van suprematie, zoo als hij het beschrijft in den aard der zaken gegrond is. Hij vergeet, dat het juist daar is, dat hij had moeten bewijzen."

» Dus is na uwe meening, de souverain ook het opperhoofd, van het Godsdienstgenootschap. Dus is een souverain, die, als zoodanig, gerekend wordt geen Godsdienst te hebben, het hoofd van alle de Kerken van zijnen staat: het hoofd der Protestantsche kerken, het hoofd der synagogen, het hoofd der Catholijke Kerken (1). Men moet invloed hebben op de beroeping der leeraars, der bisschoppen, der rabijnen. Wat betreft de professoren der theologie (Protestantsche, Catholijke of Joodsche theologie), komt het aan hem toe, die te benoemen. Vrij deelt hij Godsdienstig onderwijs aan zijne onderdanen uit. — Laat ons niet verder gaan; in waarheid men verliest er zich in en de heer T. zou beter gedaan hebben, om, met ter zijde stelling van geleerde uitweidingen, eenvoudig te bewijzen, hetgene, wat zelfs na zijne uitleggingen, niet klaar bewezen schijnt, dat men wettiglijk in 1816, de Gereformeerde kerk heeft kunnen organiseren, bij simpel Koninklijk Besluit en in blijkbare tegenstrijdigheid met hare *traditionele* en *constitutionele principes*."

» Ons bestek heeft niet gedoogd, om de discussie tusschen den heer T... en den heer GROEN, ook uit het grondwettig oogpunt te beschouwen. Het is trouwens, reeds zoo menigwerf gebleken, dat onze grondwet, even als de meeste nieuwe constitutionen, een meesterstuk van onduidelijkheid en dubbelzinnigheid is, waarop men zich voor en tegen beroept, dat ons, buitendien, de lust daartoe zou ontbroken hebben.

Ten slotte dezer discussie heeft het *Journal de la Haye* van 8 October 1837, het volgende geplaatst:

» M. le Redacteur,

» Ayant lu la réplique de M. GROEN VAN PRINSTERER » dans votre N.º d'aujourd'hui, je vous prie seulement de vouloir faire repeter, dans votre N.º de » demain, en caractères bien lisibles, les derniers » mots de mon sixième article:

» JE N'AI PLUS RIEN A DIRE (2)."

Mogten alle verdedigers van het onbestaanbaar, en voor de gouvernementen zelve immer noodlottig geweest zijnde, suprematie-stelsel tot zwijgen zijn gebracht!

(1) Wij kennen slechts *éene* Catholijke Kerk, *Catholijke Kerk* is onzin, is tegenstrijdigheid.

(1) Dat is: M. de Redacteur, — De Repliek van den Heer

BRIEF
Van den Aartsbisschop van Posen en Gnesen, aan
den koning van Pruisen, onder dagteekening
van 26 October 1837.

» Zeer doorluchtige en zeer magtige koning, zeer genadige souverein en meester!

» Ik zie mij verplicht, om uwe Majesteit in te lichten, betrekkelijk de belangen, voor welke ik geene regtvaardigheid en voldoening van uw ministerie van kerkelijke zaken, kan verwerven.

» Ik doe dien stap, met al den eerbied, waarmede mijne getrouwheid, die een mijner heiligste pligten is, altoos met de innigste overtuiging aan uwe Maj. den billijken tol zal weten te doen betalen, en met het onbepaalde vertrouwen, 't welk de regtvaardigheid en grootmoedigheid uwer Maj. heeft weten te veroveren en op zulke vaste gronden te vestigen, in de harten van duizenden van onderdanen, die onder de bescherming van den Pruisischen scepter leven.

» Ik heb uwe Maj. te onderhouden over de gemengde huwelijken, dat is, huwelijken tusschen Catholijken en niet Catholijken.

» Te dien opzichte zijn de principes, die in mijne Aartsbisdommen in vigueur zijn, die, welke vervat zijn in de Breve van Paus BENEDICTUS XIV, beginnende met de woorden: *Magnæ nobis admirationis*. Volgens die Breve, overeenkomstig de aloude leerstellingen der Catholijke Kerk, kunnen de gemengde huwelijken niet geldig (valide) worden verklaard, dan in gevalle van uiterste noodzakelijkheid en eeniglijk op voorwaarde, dat de Catholijke partij, zich verbindt, om alle pogingen aan te wenden, ten einde haren echtgenoot in den schoot der Catholijke Kerk terug te brengen, en dat alle kinderen, uit zulke huwelijken gesproten in den schoot der Catholijke Kerk worden opgevoed. Tot hertoe is die Breve, niet krachteloos noch verzacht geworden, door eenigerlei Apostolische uitspraak; zij bestaat nog in haren geheelen omvang en in al hare kracht, voor al de provincien van het voormalige koninkrijk *Polen*.

» Intusschen zijn de wetten van uwe Maj., niet in harmonie met die principes der Catholijke Kerk. Volgens het *Algemeene Landrecht* pars. II tit. II bl. 26, moeten de zonen opgevoed worden, in de Religie des vaders en de dochters in die der moeder. Uwe kabinets-orde van 21 November 1803, wijzigd die bepaling, met deze woorden: » dat alle kinderen moeten worden opgevoed in de Religie des vaders, ten minste zoo de ouders niet, naar onderling goedvinden, anders overeenkomen." Door de oprigting van het aartshertogdom *Warschau*, zijn die laatstgemelde bepalingen krachteloos geworden, in de Aartsdiocesen

van *Posen* en *Gnesen*, voor zoo verre dezelve in dat hertogdom zijn ingelijfd geworden. Het wetboek van NAPOLEON in deze provincien ingevoerd, de huwelijken enkel als burgerlijke contracten beschouwende, bleef het den contractanten vrij, om de huwelijken te laten inzegenen, of niet te laten inzegenen. Maar de Catholijke Priesters, hadden altoos de gemelde Breve van BENEDICTUS XIV te volgen.

» Toen uwe Maj. in 1815 op nieuw bezit nam van het groot-hertogdom *Posen*, deed hij den 15 Mei van hetzelfde jaar, aan de inwoners van dat groot-hertogdom deze plegtige belofte: » *uwe Religie zal gehandhaafd worden.*" Wij hebben die belofte met de diepste erkentelijkheid ontvangen en zie hier, in welken zin wij dezelve begrepen hebben. De Catholijke Kerk zal hier gehandhaafd en beschermd worden in hare zuiverheid, met hare gebruiken en met hare discipline, onder de leiding van haar zichtbaar Opperhoofd, den Paus.

» Bij opene brieven van 9 November 1816, werd het *Algemeene Landrecht* in het groot-hertogdom *Posen* ingevoerd, met de wijzigingen die er in zijn gemaakt geworden, door de wetgevende bepalingen van 1 Maart 1817 en de opper-president, heeft mij door zijnen brief, onder dagteekening van 24 September 1834 doen weten, dat de kabinets-orde van 21 November 1803, betrekkelijk de kinderen uit een gemengd huwelijk gesproten, weder in vigueur moest worden gebracht.

» Die talrijke veranderingen moesten vooral uit hoofde van sommige oude en zwakke Herders eenige onzekerheden in de praktijk ten opzichte der gemengde huwelijken te weeg brengen, die gelukkig genoeg, zeldzaam in onze diocesen zijn geweest. Het schijnt zelfs dat eenige Pastoors soortgelijke huwelijken hebben ingezegend, zonder de waarborgen te vorderen, die door de Kerk voorgeschreven zijn.

» Intusschen werd de Breve van Pius VIII, van 25 Maart 1830, door den Aartsbisschop van *Keulen* en zijne Suffraganen, de Bisschoppen van *Trier*, *Münster* en *Paderborn*, verkregen, instructien betrekkelijk de gemengde huwelijken bevattende, afgekondigd. Die Breve bevestigde de Catholijke geestelijkheid mijner Aartsbisdommen in het denkbeeld dat de aloude Catholijke leer, betrekkelijk de gemengde huwelijken geenerlei wijziging, van den kant des Apostolischen Stoels bekomen had en dat de schending derzelve, die men zich hier had veroorloofd, eene grove dwaling was, eene zware zonde tegen God en zijn heilig woord, eene vervalsching van het onveranderlijk Catholijk geloof en de zaligheid der zielen, grootelijks in gevaar bragt.

» De conscientie-bekommeringen, ontstaan uit gebrek aan getrouwheid, aan hetgene wat hier beneden meest verheven is, aan de heiligheid van den Godsdienst, bragten eene menigte van vragen te weeg, die mij mondeling en schriftelijk gedaan werden van den kant onzer geestelijkheid, en mijne eigene cons-

GROEN VAN PRINSTERER, in uw blad van heden gelezen hebbende, verzoek ik u in uw N.^o van morgen het laatste woord van mijn 6.de artikel te doen herhalen met zeer leesbare letters.

Ik heb niets meer te zeggen.

T.

cientie en mijne orthodoxie, welke niets ter wereld mij zou kunnen bewegen te kwetsen, bragten er mij toe, om uw ministerie van eerediensten te smeecken, de onderhavige Breve, ook in mijne Aarts-diocesen, officieel te doen afkondigen; of dat mij werde vergund om aan den H. Stoel den toestand der zaken in ons land voor te stellen, opdat hij een besluit mogt kunnen nemen. Zoowel het eene als het andere verzoek, is mij met hardheid geweigerd geworden, met bijvoeging van personeele beleedigingen bij die weigering, die ik in mijnen toestand en onder de regering van uwe Maj., eene regering onder welke eene volledige consciëntie-vrijheid ons op eene legale wijze verzekerd is, niet had verwacht, en daar bijna de helft der onderdanen, die aan den roemvollen scepter van uwe Maj. onderworpen zijn, de Catholijke Religie belijden en alle Pruisen, in uwe Maj. eenen monarch vereeren, die vrij van vooroordeelen en van partijdigheid dezelfde bescherming wil verleenen aan alle de Godsdienstgezindheden die in zijn koninkrijk aanwezig zijn, zonder eene derzelve te krenken.

» Uw ministerie van eerediensten voert, om deszelfs weigering te regtvaardigen aan:

» 1.) Dat de Breve van Paus Pius VIII, van 25 Maart 1830, niet is afgekondigd geworden, dan ten voordeele van den Aartsbisschop van Keulen en van de Bisschoppen van Trier, Munster en Paderborn.

» 2.) Dat in de diocesen die ik bestuur het gebruik volgens hetwelk de Catholijke Priesters, gemengde huwelijken inzeggen, zonder eenigen waarborg te vorderen, door verjaring gevestigd is.

Uwe Maj. zal vergunnen aan te merken, dat ik in mijne hoedanigheid van Catholijk Aartsbisschop van een niet-Catholijk Ministerie geene lessen te ontvangen heb over den zin en de uitgestrektheid eener Pauselijke Breve; ik kan hetzelfde in consciëntie niet bevoegd erkennen tot de uitlegging van Apostolische uitspraken betreffende het Catholijk geloof en de toediening der Sacramenten. Nu het is uwer Maj. niet onbekend, dat volgens de Catholijke leer, het huwelijk een der zeven Sacramenten is. Het ware tegen al mijne pligten gehandeld hier eene vreemde autoriteit te erkennen.

Als men de ministeriele stelling moest aannemen, zou daaruit volgen, dat de brieven van den H. PAULUS aan de Romeinen, aan de Ephezers en aan de Corinthiers, enkel betrekking hadden tot de inwoners der steden aan welke zij gezonden zijn, en niet tot de geheele Christenheid.

De onderhavige Breve behelst geene nieuwe leer, zij herhaalt en herinnert op nieuw de aloude Catholijke leer aangaande de gemengde huwelijken; zij verbindt derhalve de geheele Christenheid. Maar aannemende, 't welk onverdedigbaar is, dat de ministeriele uitlegging juist ware, wat zou er dan uit volgen? In plaats der Breve, wier geldigheid men betwist, voor de Aartsbisdommen Posen en Genesen, zou men dan den Encyclieken brief dien LEO XII onder dagteekening

van 8 Januarij 1825 aan de geheele Christenheid uitvaardigde en die, betrekkelijk de gemengde huwelijken, dezelfde principes bevat als die der Breve door BENEDICTUS XIV aan de Bisschoppen van Polen gezonden, moeten toepassen. De universaliteit van dien encyclieken brief kan niet worden betwist en het Pruisisch gouvernement heeft er zijn placet op gedrukt.

» Wat betreft de verjaring, welke uw ministerie van kerkelijke zaken ons tegenwerpt, heb ik reeds hooger verklaard hoe het is gekomen, dat hier en daar eenige gemengde huwelijken zijn ingezegend geworden, door Catholijke priesters. Dit is eene dwaling in welke de veelvuldige politieke revolutiën, die wij ondergaan hebben eenige leden onzer geestelijkheid hebben medegesleept. Maar ik moet ten sterksten protesteren tegen de gevolgtrekkingen, welke uw ministerie uit die daadzaak meent af te leiden. Er is geene verjaring tegen de waarheid, en volgens de Catholijke leer, moet men oogenblikkelijk afstand van dwalingen doen, hoe lang zij ook mogten geduurd hebben, zoodra als het op eene authentieke wijze blijkt, dat het onfeilbaar orgaan van het gevoelen der kerk, over dit of dat punt der leer, uitspraak heeft gedaan.

Nu, dit heeft plaats gehad, ten opzichte der gemengde huwelijken; zij kunnen niet meer plaats hebben, zoo vaak als er niet voldoende waarborgen zijn gegeven voor de eeuwige zaligheid dergenen, die er in betrokken zijn; en een gouvernement, dat de Catholijke Religie in alle hare zuiverheid, beschermen wil, kan niet vorderen dat Catholijke priesters voor hetzelfde inschikkelijkheden hebben, die hunne consciëntie kwetsen.

Ik durf aan Uwe Majesteit de volgende consideratiën voorstellen:

De Apostolische Stoel neemt nog tegenwoordig, voor mijne diocesen als gelding aan, de principes, die, betrekkelijk de gemengde huwelijken, in de Breve van BENEDICTUS XIV zijn uitgedrukt. Om dit te bewijzen neem ik de eerbiedige vrijheid van bij mijnen brief te voegen: 1) Copie van eene dispensatie om te kunnen overgaan tot het huwelijk van MARIANNOE OKONIERSKA, eene Catholijke met den Protestant MARTIN, onder dagteekening van 17 Maart 1837: 2) Copie van het besluit daartoe betrekkelijk van den opper-president, onder dagteekening van 12 Mei deszelfden jaars. De dispensatie is vergund geworden, onder uitdrukkelijk beding: » Dat de Protestantsche echtgenoot zich formeel verbindt, om al de kinderen, die uit dien echt zullen voortspruiten in de Catholijke religie te doen opvoeden en op geenerlei wijze de Catholijke echtgenoot in de uitoefening van haren godsdienst te ontrusten, terwijl deze al hare pogingen zal aanwenden om haren echtgenoot in den schoot der ware Kerk terug te brengen.»

— De opper-president vordert van zijnen kant, dat die clause, in strijd met de Pruisische wetgeving, als niet geschreven beschouwd worde.

Dat Uwe Majesteit er toch een oogenblik op gelieve te letten. Zijn heldere geest en zijne rede zullen geene moeite hebben om te begrijpen dat eene dispensatie,

die niet dan op zekere duidelijk bepaalde voorwaarde is vergund geworden, hare geheele geldigheid verliest, zoodra de voorwaarden, onder welke alleen dezelve is toegestaan, niet vervuld worden en dat zij alsdan als niet verleend moet worden beschouwd. Is het niet ongerijmd die voorwaarden als niet geschreven te verklaren en evenwel te vorderen, dat er gehandeld worde naar eene dispensatie, die daardoor ongeldig wordt, als of zij geldig ware.

Als Uw Ministerie van kerkelijke zaken vindt dat de oogmerken van den Apostolischen Stoel in strijd zijn met de wetten des lands, kan het aan hetzelfde geoorloofd zijn, om indien zulks mogelijk is, door diplomatische middelen het verwerven eener wijziging dier inzichten te verwerven, om dezelve met de wetten te doen overeenstemmen; maar te trachten van de Catholijke geestelijkheid te verkrijgen, dat zij tegen hare heiligste plichten handele, tegen principes die zij, zelfs ten koste van haar leven, en van alles wat hier beneden het dierbaarste is, verdedigen moet; maar te vorderen, dat zij hare religie verraden zal, dit is de conscientien dwingen, de willekeur in plaats der gerechtigheid stellen, dit is het misdrijf bevelen. Nu de plegtige beloften van Uwe Majesteit en de wetten des lands zelve beschermen ons boven alles tegen eene dusdanige tyrannie.

Uw Ministerie vermeet zich, onder bedreiging van gestrengte maatregelen te nemen in geval van ongehoorzaamheid, de Catholijke priesters te dwingen, om te zegenen wat zij afkeuren. Evenwel verbiedt het *Algemein landrecht*, pars II. tit. II. § 442 en § 443, zulk eene weigering niet, en diensvolgens is dezelve op eene legale wijze licite. De Catholijke geestelijkheid moet hetgeen wat hier en daar, betrekkelijk de gemengde huwelijken heeft plaats gehad als eene dwaling beschouwen; zij zou zondigen, als zij volhield, na dat hare dwaling haar is aangewezen. Nu, een billijk Ministerie kan niet vorderen dat zij in eene erkende en voortaan misdadige dwaling volharde. Dat zou eene hardigheid, een despotismus wezen, dat alle vrijheid van conscientie uitsluit.

Ik neem, ten slotte, de eerbiedige vrijheid, om Uwe Majesteit te doen opmerken, dat het hier niet zake is van het huwelijk, als burgerlijk contract beschouwd, maar van de godsdienstige inzegening en de toediening van een Sacrament. Dat de magt en de wijsheid des burgerlijken wetgevers de tijdelijke belangen regelen, maar de toediening der Sacramenten en de bepaling der voorwaarden, onder welke zij kunnen toegediend worden, blijft afhankelijk van de kerk en van haren erkenden Opperherder. Dat is een geloofsartikel, 't welk geen Catholijk kan laten varen, zonder afstand van zijn geloof te doen.

Ik kan mij niet ontdoen van het denkbeeld, dat er iets noodlottigs en rampspoedigs in ieder gemengd huwelijk is, en dat men dezelve vooral niet kan toelaten zonder waarborg. Ik zie niet wat er te antwoorden valt op het volgende dilemma, 't welk ik der over-

weging van Uwe Majesteit aanbeveel:

Of de echtgenooten zijn onverschillig in zake van Godsdienst, en welke opvoeding ontvangen dan de kinderen? Zij zullen in de godsdienstige onverschilligheid opgroeiën; zij zullen libertijnen worden, en rondom zich de besmetting der principes, die zij met de moedermelk hebben ingezogen, trachten te verspreiden; op die wijze zal het getal der menschen, die geen godsdienst, en diensvolgens, noch geloof, noch wet hebben, toenemen, hetwelk ook niet onverschillig kan zijn aan het gouvernement.

Of wel, de echtgenoot is opregtelijk Catholijk en dan, als de dagen der bedwelming zullen voorbij zijn, zal de vereeniging met eenen echtgenoot, die niet in hare innigste overtuiging deelt, haar ongelukkig maken. Het verdriet, van verplicht te zijn hare kinderen te zien opvoeden, in eene religie, die de hare niet is, zal haar aanwezen vergiftigen. Het huisgezin zal eene hel worden en het onheil zal des te grooter zijn, daar de Catholijke Godsdienst de echtscheiding niet toelaat. Welke menschenvriend kan dusdanige echtvereenigingen aanbevelen?

O! hoe gelukzalig is het paar, 't welk in goede overeenstemming leeft, onder bescherming van dezelfde godsdienstige principes, die gelijktijdig den regel van deszelfs gedrag en deszelfs troost zijn in de verdrietelijkheden, die onafscheidelijk zijn van ons verblijf hier beneden. Het zal voor dezelfde altaren nederknielen, deszelfs gebeden en dankzeggingen zullen gezamenlijk ten hemel opklimmen, een gezin, in de vreeze van denzelfden God opgevoed, zal deszelfs geluk voltooijen.

Al die drangredenen, voeren mij tot de trappen van den verheven troon, op welke Uwe Majesteit zetelt, om eerbiediglijk te smeken, dat voor hetgene wat de gemengde huwelijken betreft, het mij voor het toekomende vergund zij, in de Aartsbisdommen *Gnesen* en *Posen*, te handelen, volgens de principes der Apostolische Breve van BENEDICTUS XIV, aan den Aartsbisschop en Bisschoppen van *Polen* gerigt, hierboven aangevoerd en beginnende met deze woorden: *Magnæ nobis admirationis*, zonder tusshenkomst der tijdelijke autoriteiten; of om aan den Apostolischen Stoel de zaken zoodanig als dezelve zich hier voordoen, voor te stellen, opdat de uitspraak, die tusshen beide zal komen, mijne conscientie en die mijner geestelijkheid gerust stelle, op eene wijze, die met de principes der Catholijke kerk overeenkomt, aan welke eeuwig getrouw te blijven voor mij een conscientie-pligt is.

Met onbegrensden eerbied blijf ik van Uwe Majesteit de zeer toegedane

Posen,
den 26. October 1837.

VON DUNIN,
Aartsbisschop van *Gnesen*
en *Posen*.

*Bijzonderheden betrekkelijk den Aartsbisschop
van Posen en Gnezen en de toestand der
gemoederen in Pruissisch-Polen.*

Daar ons *Handelsblad*, (waarom? begrijpen wij volstrekt niet) nog altoos voortgaat met het overnemen van tergende zotheden uit Duitse bladen en Berlijnsche correspondentiën: en men ons nog zeer onlangs uit *Rome* geschreven heeft, dat het van groot belang is, de al te ligtgeloovige Catholijken, tegen de leugenachtige couranten-berigten, zoo betrekkelijk het gedrag van den Apostolischen Stoel, als van den toestand der kerkelijke zaken in *Duitschland*, te waarschouwen; en hen tevens te doen opmerken, dat die *leugens*, eenmaal ontdekt wordende, derzelver verspreiders met schande overladden, meenen wij hier te moeten mededeelen, wat het *Handelsblad* van Vrijdag 23 Februarij jl., betrekkelijk den Aartsbisschop van *Posen* en *Gnesen* geschreven heeft:

» Narigten uit *Posen* melden, dat de daar gezeten Bisschop van *Gnesen* almede een protest tegen de handelwijze van *Pruissen* in de Keulse zaak wilde inzenden. Zoodra ons Hof hiervan kennis verkreeg, vaardigde het een kabinets-bevel uit aan den kommanderenden Generaal van het Hertogdom *Posen*, den Heer von *GROLLMAN*, waarbij denzelven de strengste instructie werd gegeven, om den misstap des Bisschops te keer te gaan, of de krachtdadigste maatregelen tegen dien Prelaat in het werk te stellen. Na een vriendschappelijk gesprek met den Generaal, veranderde de Bisschop zijne fanatische gezindheid en verklaart alzoo tot de verlichte geestelijkheid te behooren."

Thans kunnen wij de volgende bijzonderheden, de zaak der gemengde huwelijken, in *Pruissisch-Polen* betreffende, mededeelen:

Door het uitvaardigen der circulaire van 6 September des vorigen jaars, die wij in ons Nummer van 10 Maart jl. hebben medegedeeld, had de Vicaris-Generaal zich de ongenade van het Pruissisch Ministerie op den hals gehaald, 't welk goedvond, den Groot-Vicaris het uitoefenen zijner functiën te verbieden. De Aartsbisschop verdedigde zijne regten en het gedrag van zijnen Vicaris-Generaal, en schreef den 26 October des vorigen jaars, den merkwaardigen brief, dien wij hier boven hebben medegedeeld.

De handelwijze van het gouvernement ten opzichte van den Vicaris-Generaal, had de hoofden reeds warm gemaakt in die echt Catholijke streken, die reeds zoo veel grieven tegen het Pruissisch gouvernement hebben (1). De vervoering van den Aartsbisschop van *Keulen* en de vrees, dat ook hun Aartsbisschop een dergelijk lot zou ondergaan, bragt ook daar de gemoederen in onrust en gisting.

Intusschen heeft de regering getracht den Aartsbisschop bang te maken, maar te vergeefs; en toen men hem bedreigde, zijn tractement te zullen inhouden,

(1) Zie *Godsdienstvriend* XXXIX.° Deel. — November. — Bladz. 211. — 218.

antwoordde hij daarop koeltjes: *zeer wel, dit had ik reeds lang gewacht.*

De Aartsbisschop van *Posen* en *Gnezen* heeft twee Hulp- of Wij-Bisschoppen, die Bisschoppen in partibus zijn: de een Bisschop van *Maximianopolis*, en de andere van *Fricomie*; de eerstgemelde resideert te *Posen* en de tweede te *Gnesen*.

BIJDAGEN VOOR HET IVOOREN CRUCIFIX, VOOR DEN
AARTSBISSCHOP VAN *KEULEN* BESTEMD.

Montant in ons N.º van 10 Maart vermeld	f 8-80
Van den Eerw. Heer J. H. S.	» 5-00
— — — — — N. JANSEN.	» 3-00
— — — — — TH. SPIERINGS	» 1-00
— — — — — P. SCHOENMAKERS	» 1-00
— — — — — J. DE WIT	» 1-00
— — — — — CH. JANSON	» 1-00
— — — — — P. BIJVOET	» 1-00
— — — — — J. KAMP	» 1-00
— — — — — A. G. VAN DAM Pastoor te <i>Vianen</i>	» 5-00
— — — — — F. J. J. Pastoor, te <i>H.</i>	» 2-00
Mej. W. v. d. G. te <i>W.</i>	» 1-00
Den WelEd. Gestr. Heer V. te <i>W.</i>	» 3-00
2 Godsdienstvrienden te <i>W.</i>	» 2-00
Mej. P. d. K. te <i>W.</i>	» 1-00
Den Zeer Eerw. Heer H. C. R. te <i>W.</i>	» 2-00
Den Zeer Eerw. Heer F. J. A. te <i>W.</i>	» 2-00
Den Zeer Eerw. Heer L. J. S. te <i>W.</i>	» 2-00
Een Pastoor uit het Dekanaat van <i>Nijmegen</i>	» 3-00
Den Eerw. Heer J. B. te <i>B.</i>	» 1-50
Eene Dienstmaagd.	» 1-00
Den Heer J. C. WITTE te <i>Alkmaar</i>	» 3-71
— Dr. A. te <i>C.</i>	» 2-75
— J. V. te <i>Cg.</i>	» 2-35
— J. P. te <i>Cg.</i>	» 2-00
— N. N. te <i>Cg.</i>	» 1-50
— W. A. te <i>C.</i>	» 3-00

f 63 61

Plaatsgebrek noodzaakt ons hier de lijst af te breken, die wij in ons volgende N.º verder zullen mededeelen.

I N H O U D,

van N.º 3 der Uitspannings-Lectuur voor Catholijken.

V I J F D E D E E L.

De blinde THOMAS. — De Veroordeelde. — Doctor STROMBECK, te *Rome*. — La Madonna, van den Deenschen Ridder THORWALDSEN. Met Plaat. — De oogen van den kleinen FEUILLARD. — De Vaderstem. *Dichtstukje*.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn, gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

DE VERBLINDING.

De vriend van Godsdienst en orde, is met weemoed getuige van de dwaasheid en onregtvaardigheden, waartoe de geest des kwaads, de vorsten en magtigen der aarde weet te vervoeren, om zijne aanvalen tegen de Kerk des levendigen Gods te begunstigen en ware het mogelijk, te doen slagen. Want, behalve dat de vorsten zich daardoor van de liefde, hunner Catholijke onderdanen berooven, de gemoederen verbitteren en daardoor zelve de aanleidende oorzaken worden van onrust en verdeeldheid, maken zij zich schuldig aan het misbruik van een gezag, hetwelk God hen verleende, om de boozen te straffen en de goeden te beschermen: zij vergrijpen zich tegen den regtvaardigen God zelve, wiens oordeelen regtvaardig zijn en verblinding is niet zelden de eerste en geduchtste straf diergenen, die de Bruid des Verlossers verdrukken en vervolgen. Reeds meermalen zijn wij, gedurende de laatste vijftig jaren getuige van dusdanige verblinding geweest; en het schijnt uit alles, wat wij zien gebeuren, meer en meer te blijken, dat het oordeel der verblinding thans over de Pruisische regering, derzelver agenten en verdedi-

gers uitgesproken is! Inderdaad, elk, die met een oplettend oog, de gebeurtenissen onzer eeuw heeft gadegeslagen, behoeft alleen de artikelen uit *Berlijn*, in het Amsterdamsche *Handelsblad* te lezen, om zich te overtuigen, dat niet slechts het Pruisisch Ministerie, maar ook zij, die hetzelve in zijne handelwijze ten opzichte der Catholijke Kerk voorgeven te verdedigen, oogen hebben maar niet zien, ooren hebben, maar niet hooren!

Men leze slechts in het *Handelsblad* van Donderdag 15 Maart het volgende:

» Ten gevolge der allocutie van den Paus hebben de bisschoppen van *Paderborn* en *Münster* zich verplicht geacht het gouvernement te doen weten, dat zij niet meer in staat zijn, om zich te gedragen naar de, overeenkomstig het Pauselijke Breve van 25 Maart 1830, op 19 Junij 1834 geslotene conventie, betreffende de gemengde huwelijken, welke zij op 5 en 10 Julij als eene volkomen gepaste transactie hadden erkend."

Hier wordt wederom beweerd, dat die beruchte conventie met de Breve van Pius VIII overeenstemd! Men behoeft die beide stukken, die wij in ons Blad hebben medegedeeld (I) slechts te lezen, en een grein-

(1) Zie de Bijvoegsels tot ons blad van 27 Januarij en van 24 Februarij 1838.

tje gezond verstand te bezitten, om zich te overtuigen, dat die conventie wel verre van *overeenkomstig* te zijn met de Breve en de daarbij gevoegde *instructie*, naar welke de Bisschoppen der westelijke provincien van *Pruissen* hun gedrag, betrekkelijk de gemengde huwelijken verplicht waren te regelen, integendeel, de voorschriften dier Breve en instructie illusoir maakte. Dat de Bisschoppen van *Trier*, *Paderborn* en *Munster*, zulks op het oogenblik, toen zij die conventie onderteekenden, niet begrepen hebben, kan het gevolg van fraaije beloften en misleidingen zijn geweest, och indien zij de *conventie* uit menschenlijke zwakheid en vrees onderteekend hebben, dan bewijst hunne onderteekening niets anders, dan dat het Pruisisch gouvernement misbruik van hunne zwakheid heeft gemaakt; het bewijst de noodzakelijkheid van eenen *Opperherder* in de Kerk van *CHRISTUS*, die te allen tijde het bevel des Heeren, om zijne zwakke Broeders te versterken, volbrengen kan.

» Hoe bevreemdend het ook moest wezen geestelijke opperhoofden, op grond van eene hartstogtelijke en, naardien men te *Rome* op geenerlei wijze de nadere omstandigheden konde kennen, geheel eenzijdige redevoering van den Paus, hunne na lange en rijpe overweging verkregen overtuiging te zien opgeven; hoe weinig dit ook vertrouwen op hun beleid, nog minder op hunne geschiktheid kan inboezemen, om in de eene of andere kerkelijke aangelegenheid eene beslissende raadgeving, noch aan enkelen, noch aan het bestuur, te verleenen, is dit niettemin slechts wederom eene aanleiding voor onzen Koning geweest, om blijk te geven van de hem steeds besturende toegevelijkheid en verdraagzaamheid met menschelijke zwakheden."

Over de belagchelike bewering, dat de allocutie hartstogtelijk is, behoeven wij geene aanmerkingen te maken; maar beweren dat men te *Rome* op geenerlei wijze de nadere omstandigheden weten kon, kan men niet, zonder het Pruisisch gouvernement te beschuldigen, dat het, of door onvergeeflijk verzuim, of met opzet, *Rome* van die nadere omstandigheden onkundig gelaten heeft, betrekkelijk eene zaak, in welke de Pruisische regering zelve, het inroepen der tusschenkomst van *Rome*, had geprovoceerd. Desniettenstaande was *Rome* niet onkundig van den waren toedragt der zaken, die men had willen verborgen houden. De Bisschop van *Trier*, had in die geduchte oogenblikken, toen de regtmattige vrees voor den oppersten Regter, de vrees voor den aardschen monarch, voor den mensch overwonnen had, de geheime *conventie* en *instructie*, aan den Opperherder gezonden, zijne zwakheid beleden, zijne toetreding herroepen en vergiffenis afgesmeekt. Men wist dus te *Rome* zeer goed, dat het Pruisisch gouvernement getracht had, den Opperherder te misleiden; men begreep maar al te duidelijk, om welke redenen dat gouvernement alle *regtstreeksche correspondentie met Rome*, aan de Catholijke Bisschoppen die, zonder despotismus van het regt, om vrijelijk met hunnen Opperherder te corresponderen, niet kunnen verstoken worden, zoo gestrengelijk verboden had; men begreep er zeer goed, waarom de graaf *SPIEGEL*, die beter hoveling dan Catholijke Bisschop was, hetzelfde verbod aan zijne Geestelijken had gedaan. Men wist te

Rome met zekerheid, dat de Aartsbisschop *CLEMENS AUGUST*, gewelddadig, en wederregtelijk van zijnen zetel was weggevoerd. Met een woord, de Opperherder der Catholijke Kerk wist genoeg, om zoo te spreken, als hij gesproken heeft.

Dat het gedrag der Bisschoppen van *Munster* en *Paderborn*, in het veroordeelen hunner vroegere zwakheid en toegevendheid, aan de Pruisische regering en derzelver blinde afhangelingen vreemd voorkomt, kan niemand verwonderen. Hoe zouden menschen, die geen denkbeeld hebben van eene Kerk, wier Opperhoofden hun gezag en hunne waardigheid, niet van den aardschen monarch ontleenen, maar die door den *H. Geest tot opzieners over de kulde* zijn gesteld; die zich verbeelden, dat een aardsche vorst, *Lithurgien* invoeren en Bisschoppen maken kan; die den Godsdiensd beschouwen als een tak des bestuurs, die zich naar menschelijke wetten laat administreren en reglementeren; menschen, die geen denkbeeld van ware grootheid hebben; die niet begrijpen, dat niet het volharden in zwakheid en pligtverzuim, maar terugkeering tot het volbrengen van onlosmaakbare pligten; niet het volharden in eene dwaling, maar het erkennen, dat men gedwaald heeft, eene groote ziel kenmerkt!

» Ten gevolge van deze verklaring, die nogtans gegeven is met de verzekering, dat deswege in hunne kerspelen volstrekt geene onaangename botsingen zouden plaats hebben; heeft de koning een kabinetsbevel van den volgenden inhoud uitgevaardigd, waardoor de staat van zaken definitief wordt vastgesteld; te weten: » Niet zonder bevreemding heeft *Z. M.* van deze mannen, die Hoogstdenzelven steeds als zeer verstandige en welgezinde ambtenaren (1) zijn geroemd, de bedoelde verklaring vernomen. Het zoude een zeer bedroevend bestuur voor eenen staat te kennen geven, wanneer, door zelfs niet officieel medegedeelde gezegden van een vreemden soeverein (2), de landswetten in derzelver uitvoering konden worden geschorst. De ten gevolge van die conventie gegeven instructie moet mitsdien in volle werking blijven. Evenwel schijnt hier alles op misverstand te berusten, hetwelk *Z. M.*, ter geruststelling van de Katholijke kerkhoofden, wenscht uit den weg te ruimen. Hoogtdezelve heeft de conventie nimmer anders begrepen dan dat aan niemand gewetensdwang vermag opgelegd te worden. Is nu de Katholijke partij niet te bewegen om die verklaring wegens de opvoeding der kinderen te geven, zoo moet daarom dezelve niet volgens het Pauselijke Breve geheel met geestelijke censuur behandeld worden, doch van den anderen kant behoeft ook de Katholijke priester niet gedwongen te zijn, de plegtigheid naar Katholijk gebruik te verrigten, maar alsdan bleef voor de mogelijkerwijze zich gekrenkt achtende partij de weg open om hare grieven bij den Bisschop intebrenge, die de geschillen afdoend kan beslissen, waarnaar zoowel de Priester als het te huwen paar zich hadden te gedragen. Op deze wijze alleen ware de tot herstel eener geregelde orde uitgevaardigde instructie in toepassing te brengen zonder dat iemand reden kan hebben tot klagt; willende dus *Z. M.* het slechts aan misverstand toeschrijven, wanneer dezelve vroeger nu en dan anders waren uitgelegd."

Zoo wil men het dan nu aan misverstand toeschrijven.

(1) Catholijke Bisschoppen, ambtenaren eener oncatholijke regering! Kan er wel aanstootelijker uitdrukking in Catholijke ooren klinken; kan er grooter ongerijmdheid zijn?

RED.

(2) *GREGORIUS XVI* heeft zijne allocutie niet als *vreemde soeverein*, maar als Oppreherder der Catholijke Kerk, voor welke de koning van *Pruissen* in kerkelijke zaken, *vreemde soeverein* is, uitgesproken.

RED.

ven, dat Bisschoppen hunne adhesie aan de Berlijnsche conventie, hebben herroepen! *De Catholijke Priester behoeft niet gedwongen te zijn, de plegtigheid naar Catholijk gebruik te verrigten.* Men heeft dus reeds gevoelt, dit punt, *het gewichtigste* in den geheelen twist, te moeten opgeven! Wij zouden de eersten zijn, om dien stap van het Pruisisch gouvernement toe te juichen als hij met loijaliteit gedaan ware. Maar te beweren, dat de gepleegde gewetensdwang, aan welke de conventie van *Berlijn* en de geheime instructie voor de Vicariaten-Generaal, de Catholijke Priesters onderworpen hadden, niet bestaan heeft; dat de klagten dienaangaande, aan misverstand moeten worden toegeschreven is waarlijk te kinderachtig, om ze eenen koning in den mond te leggen! En de dwaasheid, welke het Pruisisch Ministerie hier begaan heeft, zou ongehooflijk zijn, als men het zich zelve niet reeds honderdmaal had zien tegenspreken en logenstraffen.

De conventie en geheime instructie zouden van kracht kunnen blijven: en de Catholijke priester zou niet behoeven gedwongen te worden, om gemengde huwelijken in te zegenen! Meent dan het Pruisisch Ministerie, dat al de afdrukken dier conventie en instructie, die in alle talen in de verschillende landen van *Europa*, na het geweld aan den Aartsbisschop van *Keulen* gepleegd, zijn verspreid geworden, alle, door een wonderwerk op eens, vernietigd zijn; dat niemand zich den inhoud dier stukken meer herinnerd, noch dezelve bij gelegenheid van dit nieuwe *kabinets-bevel*, eens nalezen zal.

In art. VI der geheime instructie, wordt met ronde woorden gezegd:

» De *passive assistentie*, die buitengewoon, buiten gebruik en hatelijk is, zal zoo veel, als mogelijk is, worden ter zijde gesteld, en slechts aangewend worden, als de Catholijke partij, wanneer zij met zekerheid weet, dat de kinderen in den Evangelischen godsdienst worden opgevoed, onverschilligheid jegens den Catholijken godsdienst en jegens de pligten betrekkelijk de opvoeding, aan den dag legt. In andere gevallen, waarin zoodanige lichtzinnigheid niet vermoed, of ONTSCHULDIGT WORDEN KAN, zal de *PASSIVE assistentie* geen plaats hebben; dat is, ZAL DE FORMEELE INZEGENING VAN HET HUWELIJK IN DE KERK VOLTROKKEN WORDEN.

Art. VII der Berlijnsche conventie zegt stellig:

» Eene zoodanige instructie is naar deze principes opgesteld geworden, zij is hierbij gevoegd onder lit. B. en zal, door elk der bisschoppen aan hunne Vicariaten-generaal moeten worden gezonden, TOT HUN UITSLUITEND GEBRUIK."

Het onderhavige kabinets-bevel wordt derhalve, door de conventie en instructie, die het in stand wil houden gelogenstraft: terwijl ten overvloede, ook de brief des Aartsbisschops van *Gnesen* en *Posen*, aan den koning van *Pruissen* (zie ons vorig N.o) getuigen kan, dat het Pruisisch Ministerie, zoo wel in de Oostelijke als in de Westelijke provincien, de Catholijke priesters dwingen wilde, om huwelijken in te zegenen, die

door hunne Kerk veroordeeld worden, en waarover, zij, zonder heiligschennis, zonder haar geloof te verzuken geen zegen uitspreken kunnen.

Het nieuwe kabinets-bevel is diensvolgens niets anders, dan een jammerlijke en bedriegelijke uitvlugt, die tegen het gezond verstand aandruist, en door welke het Pruisisch Ministerie deszelfs gedrag, ten opzichte van den aartsbisschop van *Keulen*, in de oogen van geheel *Europa* nog des te hatelijker maken zal, als het dien door de Catholijken van alle landen, innig vereerden prelaat, niet in vrede naar zijnen zetel laat terugkeeren. Want, als er *misverstand* bij de bisschoppen van *Paderborn* en *Munster*, en dus ook vroeger, in de ure des doods, bij den Bisschop van *Trier* plaats heeft gehad, dan zou ook datzelfde *misverstand* bij den Aartsbisschop bestaan hebben; dan had men dit vroeger moeten zeggen, toen de Bisschop van *Trier* zijne retractatie inzond, en den Aartsbisschop om een *misverstand* op eene met alle denkbeelden van regt strijdige wijze, niet van zijnen zetel moeten wegvoeren: of ziet men zelfs nu eerst, dat alles *misverstand* was, dan moet men zich ook haasten om de onrechtvaardigheid den Aartsbisschop aangedaan, te herstellen, door dien prelaat op zijnen zetel terug te brengen.

Waarlijk, het gezond verstand, verliest zich zelve, bij de beschouwing van het gedrag des Pruisischen gouvernement. Het verliest zich bij het lezen der ongerijmdheden, welke de verdedigers van dat gouvernement, dagelijks begaan. En wie zou kunnen gelooven als zijne oogen er hem niet van overtuigden, dat het *Amsterdamsche Handelsblad*, dat in de hoofdstad van een denkend en verstandig volk wordt uitgegeven, dagelijks soortgelijke ongerijmdheden overneemt, die den Catholijken walgen, hun gevoel op de teederste plaats kwetsen en hen verbitteren. Hiertoe behoort onder andere hetgene, wat in het blad van 15 Maart, op het boven medegedeelde kabinets-bevel volgt.

» Hierna kan men inderdaad alle soort van bezwaar als opgegeven beschouwen, en zoude alleenlijk kwade wil daarin gewetensdwang kunnen ontwaren. Verstandige Bisschoppen zullen welras, in het belang hunner Kerk medewerken om te zorgen, dat geen Geestelijke van hun kerspel beproeve het verbinden in den echt op eenigerlei wijze te weigeren, aangezien de katholieke aan het protestantsche huwelijk de voorkeur zoude kunnen geven, vermits het hem in geval van echtscheiding, de mogelijkheid open laat, om eenen nieuwen echt aantegaan, hetgeen bij de katholieke trouwplegtigheid voor den katholieke onmogelijk is, die, wanneer de Evangelische wederhelft de schuldige is, dubbel wordt gestraft."

Waarlijk dit is de echte taal der domheid, zoo niet der krankzinnigheid! En niemand, die zulke zotheden zegt, vermeet zich te beoordeelen, wat *verstandige bisschoppen* behooren te doen! Waarlijk het gaat ver.

Neen de zaak is hier niet afgedaan. Dat het Pruisisch gouvernement de *Berlijnsche conventie* en de *geheime instructie* openlijk onverbindend verklare; en dan zal geen Catholijk priester zijne *passive tegenwoordigheid*, die in *Pruissen* tot het voltrekken van een gemengd huwelijk *volstrekt noodig is*, weigeren. Zoolang als de Catholijke partij niet tot de Pruisische Staatskerk is overgegaan, kan het Protestantsch hu-

weljk, volgens de bestaande orde van zaken in *Pruisen* haar niet wettig verbinden, zij is niet gehuwd, maar leeft in concubinage, in openbare *hoererij*. Dit gevoelt men zelf, wjl men erkent, dat de Catholijke partij, bij dat zoogenaamde Protestantsche huweljk, het voordeel eener echtscheiding zou kunnen genieten; 't welk niet mogelijk ware als zij *wettig getrouwd* was. Zij kan dus even goed, zonder als met het zoogenaamd Protestantsch huweljk, in concubinage leven; en ware dan misschien nog minder schuldig voor God, wjl daaruit de afschuwelijke verpligting, om al hare kinderen Protestantsch op te voeden, niet voortvloeijen zou.

» Alle ongelijke verhouding nadert dus met rasse schreden hare vereffening, en gaat de katholieke geestelijkheid dus niet met veel toegerendheid en beleid te werk, alsdan zoude het kunnen gebeuren, dat deze omstandigheid alleen de gemengde huwelijken algemeen naar het Evangelische trouwaltaar deed komen. Gelooft men, dat de katholieke priester met onverschilligheid de aangenaam klinkende trouwdaalders naar zijnen Evangelischen ambtgenoot zal verwijzen!

Wie niet alle gevoel, allen eerbied voor het Catholijk geloof, en voor den heiligen priesterstand geheel verloren heeft, kan zulke aanstootelijkheden niet lezen, zonder van verontwaardiging te gloeijen! Een *trouw-altaar* 't welk slechts verbindt om weer te kunnen scheiden, is niet Evangelisch, maar Heidensch! Erger hoon kan den Catholijken priester niet worden aangedaan, dan door den bedienaar van zulk een onchristelijk altaar, den bedienaar eener anti-Catholijke Staatskerk, zijnen *Evangelischen* ambtgenoot te noemen. En wee! den Catholijken priester, voor wien de *trouwdaalders* van weerspannigen aangenamer zouden klinken, dan de stem zijner conscientie, dan de stem des Opperherders, die de plaats van JESUS CHRISTUS op aarde bekleedt.

» Het koninklijk kabinetsbevel heeft mitsdien eenen hoogst verstandigen weg ingeslagen, om zonder verdere botsing of onderhandeling, *Romes* eigenbaatzucht tot het uitvoeren der wetten van den staat te dwingen.

Wij hebben hierboven reeds doen zien, dat het nieuwe kabinets-bevel de zaak nog verergert en nog meer verweekt. Nooit zal *Rome* zich laten dwingen om de geldigheid van *menschelijke wetten* te erkennen, die strijdig zijn met de wet van God, met de leer van het Evangelie, en met de regten der Kerk, welke *Rome* verplicht is te handhaven. De uitdrukking: *Romes* eigenbaatzucht is onverdragelijk en tergend in den mond der verdedigers van een gouvernement, 't welk de Kerk van zoo vele wettig verkregen eigendommen en fondsen heeft beroofd.

C I R C U L A I R E

van den Groot-Vicaris HUSGEN, zich noemende
Kapitulaire Administrator van het Aarts-
bisdom Keulen aan de gezamenlijke land-
dekens van het gemelde Aartsbisdom.

» Ingevolge een berigt van Z. Exc. den Minister
» van eeredienst, onderwijs- en geneeskundige za-
» ken (!) van den 19den der vorige maand, heeft de

» Koning, bij kabinetsorder van 28 Januarij jl., uit-
» drukkelijk verklaard:

» Dat het volkomen onjuist is, dat, gelijk door
» eenige autoriteiten schijnt te worden begrepen, aan
» de Catholijke Geestelijken van de *Rhijn-Provincien*
» en *Westphalen*, het inzegenen der gemengde hu-
» welijken door de kabinetsorder van 17 Augustus
» 1825, onvoorwaardelijk zou zijn bevolen; dat daar-
» bij hun slechts verboden was, eene formele belofte
» betreffende het opvoeden der kinderen in den Ca-
» tholijken Godsdienst te vorderen of zich schriftelijk
» te doen geven, omdat zulks met de staatswetten
» over de opvoeding van kinderen uit gemengde hu-
» welijken en met de even zeer bevoorregte stelling
» der Evangelische belijdenis strijdig zijn zoude; dat
» echter het bescheiden doen van nasporingen aan den
» Catholijken zielzorger niet werd betwist; dat zoo
» deze meende het huweljk niet te mogen inzegenen,
» alsdan tusschen hem en den Catholijken bruidegom
» of bruid, die *alleen* het regt heeft, om zijne be-
» zwaren deswege intebrenge, zal worden beslist
» door den Diocesaan-Bisschop, aan wiens uitspraak
» men zich alsdan *stipt* zal hebben te houden, zon-
» der dat eenige stap bij de autoriteiten zal plaats
» hebben."

» Dien ten gevolge staat het den Catholijke Gees-
» telijken ten allen tijde vrij, langs elken wettelijken
» weg na te sporen, of naar de beginselen der Ca-
» tholijke Kerk niets de inzegening van een gemengd
» huweljk belet. En bijaldien zij ten dezen opzigte
» geene geruststellende inlichtingen bekomen hebben
» en dus meenen mogten, niet tot de kerkelijke in-
» zegening des huwelijks te moeten overgaan, zullen
» zij den Catholijken bruidegom of bruid in staat stel-
» len, gebruik te maken van deszelfs bevoegdheid,
» om zijne bezwaren tegen den geestelijke bij zijnen
» Diocesaan-Bisschop in te brengen, welke Bisschop
» in dat geval *uitsluitend* het regt heeft om de zaak
» te beslissen.

» Heeren landdekens worden mitsdeze uitgenoodigd,
» den inhoud van bovengemelde circulaire ter kennis
» der geestelijken te brengen en hen te vermanen, dat
» zij zich bij voorkomende gevallen met bescheiden-
» heid, verstand en pligtmatig geweten daarnaar te
» gedragen hebben.

» KEULEN, » De Kapitulaire Administrator,
9 Maart 1838. (get.) HUSGEN."

De Heer HUSGEN gaat dus voort, ondanks de Breve des H. Vaders aan het kapittel, om de diocese van den onwettig vervoerden Aartsbisschop, aan wien het kapittel, door onlosmaakbare banden verbonden is, in naam van dat kapittel, te beheeren; en is dus, even ongehoorzaam aan den Apostolischen Stoel, als aan zijnen Bisschop geworden. Het kan dan ook niet meer bevreemden, dat hij in dit stuk eene waarlijk schismatieke taal voert. Hij zegt: » Dien ten gevolge staat het den Catholijken geestelijken ten allen tijde vrij, langs elken wettelijken weg na te sporen, of

naar de beginselen der Catholijke kerk niets de inzegening van een gemengd huwelijk belet."

Neen, dat staat den Catholijken geestelijke niet vrij. Zoo lang als in *Pruissen* de wetten bestaan, welke verbieden, die voorwaarde te vorderen, op welke alleen, volgens de Breve van Pius VIII, van den 25 Maart 1830, de inzegening van een gemengd huwelijk kan worden toegestaan, is er geen geval denkbaar, waarin die inzegening zou kunnen plaats hebben. Want, ingevalle de bruidegom Catholijk is ('t welk bijna nooit gebeurt) en dus, naar de bestaande Pruisische wetten, al de kinderen in de Catholijke religie zouden moeten worden opgevoed, zou het gouvernement weinig zwaarigheid maken, om, aangaande die burgerlijke wet, dispensatie te verleen, daar zij zich wel vermeent in de wetten der Catholijke kerk te dispenseren, niet alleen, maar te verbieden van Catholijken het naleven van die wetten, als voorwaarde der kerkelijke inzegening van hun gemengd huwelijk te vorderen. En bovendien, heeft de vermelde Breve geenerlei onderscheid gemaakt; maar de bekende *le-losse*; onvoorwaardelijk voorgeschreven, om 't even, of de bruidegom of de bruid Catholijk is. — De Catholijke geestelijke heeft dus niets te onderzoeken, niets te overwegen. Hij weet dat de Pruisische wetten het naleven van de wetten zijner kerk, betrekkelijk gemengde huwelijken, verbieden, en dat hij ze diensvolgens, zoo lang als die staatswetten gehandhaafd worden, niet inzegenen mag. De taal des Catholijken Priesters moet zijn: *Rome heeft gesproken: de zaak is geëindigd!*

Intusschen beklagen wij onze broeders in het Aartsbisdom van *Keulen*, en inzonderheid de regtschapene Priesters, die welligt spoedig geene andere keuze meer zullen hebben, dan de vervolging of, — het schisma, moge het gebed der Catholijken van alle landen, voor hen de kracht verwerven, om zonder aarzelen, het eerste boven het laatste te verkiezen!

Intusschen is het geliefkoosde plan, men moge het ontveinsen of niet, door de allocutie van onzen H. Vader, geheel verijdeld. De *kerkelijke inzegening* was het, die men eigenlijk beoogde. Men noemde zelfs de *passive assistentie* des Priesters bij zoodanig huwelijk: *buitengewoon, buiten gebruik, en HATELIJK*; en daarom moest zij: *zoo veel als mogelijk was ter zijde worden gesteld*. En waarom? Om de Catholijke partij des te gerader tot zulk een huwelijk te doen overgaan, en hetzelfde als eene onverschillige zaak te doen beschouwen; en, op die wijze, de Catholijke provincien met jonge protestanten te bevolken! Daarom heeft men de *Berlijnsche conventie* en de *geheime instructie* voor de Vicariaten-Generaal vervaardigd en zoo listig en heimelijk ingevoerd; en nu schaamt zich het Ministerie niet, den grijzen en, wat volgens alle getuigenissen zijn moreel gedrag betreft, achttingwaardigen Koning, te laten zeggen: » *Wat het volkomen onjuist is dat gelijk door eenige autoriteiten schijnt te worden begrepen, aan de Catholijke geestelijken van de Rijn-Provinciën en Westphalen het inzege-*

nen der gemengde huwelijken door de kabinets-order van 17 Augustus 1825 onvoorwaardelijk zou zijn bevolen. Heeft men dan daarom met zoo veel moeite en achterhoudendheid, de *geheime instructie* voor de vicariaten gemaakt en ingevoerd, die *slechts eene* uitzondering maakte, welke van dien aard was, dat zij waarschijnlijk nooit bestaan heeft; terwijl de Priester in alle andere gevallen de gemengde huwelijken inzegenen moest? Moest men zich daarom bij iedere gelegenheid, op die ergerlijke instructie beroepen, om nu te komen zeggen, dat de autoriteiten het kabinets-bevel van 17 Augustus 1825 niet volkomen juist begrepen hebben, en dat de Catholijke Priesters niet gedwongen kunnen worden, om, onvoorwaardelijk, gemengde huwelijken in te zegenen.

Wat het kabinets-bevel van 17 Augustus 1825 behelst, weten onze lezers (1), en hoe men er te *Berlijn* in 1828 over dacht, blijkt uit den brief van Z. M. den Koning van *Pruissen* van 28 Februarij 1828 aan de Bisschoppen der Westelijke provinciën gericht, die juist nu bekend geworden is. Hij is van den volgende inhoud:

Aan de Bisschoppen van Keulen, van Trier, van Munster en van Paderborn.

» Ik heb niet kunnen nalaten, kennis te nemen van » de feiten die betrekkelijk zijn tot de uitvoering van » het bevel van 17 Augustus 1825, aangaande de gemengde huwelijken; en ik heb gezien dat gij meent » aan de Priesters die aan uwe jurisdictie onderworpen zijn, niet te kunnen bevelen de verloofden te » vereenigen, zonder hen alvorens te hebben doen be- » loven, van hunne kinderen in de Catholijke Religie » te doen opvoeden. Dat gevoelen komt mij des te » vreemder voor, daar de wetten, zonder zich te be- » moeijen met kinderen die nog komen moeten, for- » meel zeggen, dat de echtgenooten zich vrijelijk » kunnen verstaan, aangaande de opvoeding hunner » kinderen, die den ouderdom hebben om er voordeel » mede te doen, zoodat de vader door eene vroegere » verbindtenis niet kan verbonden worden; en ik had » des te meer reden om te hoopen, dat dit reglement » in uwe diocesen stiptelijk zou worden nagekomen, » daar die soort van huwelijken in de Oostelijke pro- » cien geenerlei moeilijkheid ontmoeten (2); en daar » zelfs dat gebruik in een gedeelte der westelijke Ca- » tholijke diocesen heerscht. Mijn vaste en onveran- » derlijke wil zijnde, dat die reglementen getrouw- » lijk nagekomen worden, zoo wel door de Catholijken » als door de evangelischen in alle gedeelten der mo- » narchie, reken ik op uwe volledige medewerking, » in een werk waarbij de orde des lands en de eens- » gezindheid der familiën belang heeft. Evenwel om » uwe scrupules te bedaren, stem ik er in toe, dat

(1) Zie ons Blad van 24 Februarij 1838.

(2) De brief des Aartsbisschops van *Posen* en *Gnesen* bewijst het tegendeel.

» gij u tot den Paus wendt, aan wien gij het vraag-
 » stuk zult voorstellen en ik zal bevel geven aan
 » mijnen minister bij het hof van Rome om op de
 » Pauselijke uitspraak aan te dringen. In het ge-
 » gronde vertrouwen, dat die gunstige en bevredig-
 » gende uitspraak zich niet zal doen wachten, wil
 » ik wel de uitvaardiging van eenige bevelen schor-
 » sen en vooral van eene strafwet, bestemd om de
 » uitvoering van het bevel van 17 Augustus 1825, te
 » verzekeren, ingevalle mijne billijke verwachtingen
 » bedrogen mogten worden. Intusschen berust ik in
 » uwen ijver en in uwe waakzaamheid, opdat er zich
 » niet meer van die ongeregelde opdoen, die
 » zelfs naar uw gevoelen en dat der andere Bisschop-
 » pen van de westelijke provincien, geene betrekking
 » hebben met de kwestie der *huwelijken zonder voor-
 » behoud* en die volgens de fundamentele wetten mij-
 » ner monarchie, onbestaanbaar zijn met de openbare
 » orde en met de vrijheid van conscientie. Daartoe
 » behoort in de eerste plaats, de weigering om in de
 » Catholijke kerken, de huwelijks-proclamatien af te
 » kondigen, dergenen, die de verbindtenis waarvan
 » gesproken wordt, niet willen aangaan; en in de
 » tweede plaats, *het weigeren der absolutie*, waar-
 » mede de Catholijke Priesters, diegenen hunner ge-
 » meenten straffen, wier huwelijk in eene Evangeli-
 » sche kerk is ingezegend geworden, aldus indirect
 » er toe komende, om aan de beide echtgenooten eene
 » gedwongene belofte te ontrukken. *Ik kan en mag
 » geen enkel oogenblik langer een zoo geweldige aan-
 » slag, tegen den vrede der families en tegen de cons-
 » cientie-vrijheid in spijt der wetten, gedoogen.* Zoo
 » dan, om aan den eenen kant de verbittering en bot-
 » sing der geesten voor te komen en van den anderen
 » kant, om de Geestelijkheid in de onmogelijkheid te
 » stellen van te zeggen, dat de onschendbaarheid van
 » het geheim der Biecht haar niet toelaat te verkla-
 » ren, dat het weigeren der absolutie eene andere
 » oorzaak heeft, en haar dus te beletten, niet slechts
 » van de wetten te ontduiken, *maar ook van eenen
 » onvermijdelijk behoudenden maatregel in een hate-
 » lijk licht voor te stellen; verwacht ik van u, dat
 » gij, overtuigd van de noodzakelijkheid der te ne-
 » mene maatregelen, diegenen nemen zult, welke uw
 » Bisschoppelijk gezag ter uwer beschikking stelt,
 » ten einde dusdanige misbruiken voor te komen en
 » dezelve te straffen indien zij mogten plaats hebben.*
 » *Berlijn, 28 Februarij 1828.*

» (Get.) **FREDERIK WILHELM.**»

In dien brief, gaat dus de Protestantsche monarch
 zoo ver van het weigeren der absolutie te verbieden,
 in zoodanige gevallen, waarin de Catholijke Priester
 die weigeren moet: en men spreekt nog van consci-
 entie-vrijheid!

In de kabinets-orde van 7 October 1825, zelve wordt
 uitdrukkelijk gezegd: » *Er hebben in die provincien
 (de oostelijke) gemengde huwelijken plaats, EN ZIJ
 WORDEN DOOR CATHOLIJKE GEESTELIJKEN INGE-*

*ZESEND EN ER BESTAAT GEENE REDEN, OM TE BE-
 LETTEN DAT DIE WET, OOK TOT DE WESTELIJKE
 PROVINCIEN WORDE UITGESTREKT.* — En nu wil
 men beweren, dat de autoriteiten de zaak niet be-
 grepen hebben en dat de Catholijke Priester tot het
 onvoorwaardelijk inzegenen van gemengde huwelijken,
 niet kan gedwongen worden! Waarlijk, zoo als wij
 reeds vroeger hebben aangemerkt, het Pruissisch gou-
 vernement weerspreekt telkens zich zelve, en maakt
 zijne zaak, in de oogen van geheel *Europa*, hoe lan-
 ger zoo erger. Wij durven gerustelijk voorspellen,
 dat het nieuwe kabinets-bevel, en de circulaire van
 HUSGEN, die wij *stellig verzekeren kunnen*, (de cou-
 ranten mogen er van schrijven wat zij willen), dat
 door den Apostolischen Stoel, niet als wettige *kapitu-
 laire Administrator* erkend wordt, nieuwe verwikke-
 lingen, nieuwe moeilijkheden, nieuwe verbittering
 te weeg brengen zullen.

NIEUWE HANOVERSCHE GRONDWET.

De nieuwe constitutie, welke koning ERNEST aan
 de stenden van *Hanover* heeft voorgedragen, is een
 ontwerp van legale onderdrukking der Catholijke Kerk.
 Wij willen eenige artikelen derzelve, den Godsdienst
 betreffende, aan onze lezers mededeelen.

Het IV. hoofdstuk handelt over de kerken, de scho-
 len en liefdadige fondatien.

§ 44. De Evangelische kerk en de Roomsche-Ca-
 tholijke Kerk, worden in de vrije uitoefening (!) van
 haren Godsdienst en in de essentiele regten harer
 constitutie gehandhaafd.

§ 45. Aan den koning komt krachtens zijne sou-
 vereiniteit de tijdelijke suprematie, en, diensvolgens
 het regt van oppertoezicht en opperbescherming over
 beide kerken toe.

§ 46. De Godsdienst-zaken worden bij voortdu-
 ring geregeld, onder toezigt des konings door de
 kerkelijke autoriteit aan welke de constitutie, van
 elke der beide kerken, die magt toekent.

§ 49. In de Catholijke Kerk komt de uitoefening
 van het geestelijk gezag toe, aan de Bisschoppen of
 aan de Administratores, der diocesen van *Hildesheim*
 en *Osnabrück*, overeenkomstig de canons der Kerk.
 De in § 45 vermelde regten van den staat, worden op
 eene onmiddellijke wijze uitgeoefend door den koning
 of diens gedelegeerden, wat het beheer betreft der
 goederen van iedere bijzondere Catholijke kerk en die
 der fondatien, ten behoeve der kerken of weldadige
 inrigtingen, gesticht.

§ 50. Alle algemeene reglementen, die voortkomen
 van Catholijke kerkelijke Overheden en die niet zu-
 ver geestelijke onderwerpen betreffen, kunnen geene
 publiciteit, noch uitvoering erlangen, dan voor zoo
 verre zij de voorafgaande uitdrukkelijke autorisatie
 des monarchs, zullen ontvangen hebben. Diegene
 dier voorschriften, die uitsluitend betrekking hebben,

tot geloofspunten, leerstukken, of discipline, moeten aan den koning worden medegedeeld: maar de afkondiging en uitvoering kan niet worden geweigerd, dan enkel in het geval, dat zij bepalingen mogten bevatten, welke evident gevaarlijk voor den staat mogten bevonden worden.

§ 51. Alle officiële gemeenschaps-onderhouding met den H. Stoel en met Synoden, buiten het koninkrijk gehouden wordende, moet aan den koning onderworpen worden, zoo vaak als zij niet tot individueele conscientiezaken, betrekking heeft. Alle Bullen, Brèven, Rescripten, Circulairen of andere soortgelijke mededeelingen door den H. Stoel of door vreemde Synoden aan de Catholijke Kerk van het koninkrijk *Hanover*, aan parochien of aan particulieren gerigt, kunnen noch bekend gemaakt, noch aan hen, voor welke zij bestemd zijn, in handen gesteld worden, dan voor zoo verre zij de koninklijke autorisatie bekomen hebben. Die autorisatie evenwel moet niet worden geweigerd, als uit derzelver inhoud blijkt, dat zij geenerlei gevaar voor den staat opleveren.

§ 53. De bedienaren der beide godsdiensten wier benoeming of voorstelling niet onmiddellijk van den soeverein afhangt maar aan derden toekomt moeten door den koning worden bevestigd of door de autoriteiten, die hij *ad hoc* zal hebben gedelegeerd: die bevestiging kan echter niet worden geweigerd dan om wettige, duidelijk aangetoonde redenen. De kerkelijke autoriteit alleen beslist aangaande de canonieke hoedanigheden der candidaten.

De suprematie, welke aan den koning over de beide Kerken wordt toegekend, houdt op in het geval bij art. 48 der nieuwe constitutie voorzien. Te weten: » het zal » kunnen gebeuren, dat de soeverein tot eene andere » dan tot de Evangelische gezindheid behoore; maar in » dat geval kan het landsheerlijk regt over de Her- » vormde Kerk door hem niet meer worden uitgeoefend en het gaat met volle regt over aan den raad » van Protestantsche leeraars.»

Ziedaar weder eene dier ontelbare onregtvaardigheden die men zich dagelijks tegen de Catholijke Kerk veroorloofd. Wij wraken het geenszins dat de Protestanten de belangen van hunnen godsdienst trachten in zekerheid te stellen, tegen het mogelijke geval, waarin de soeverein niet tot hunne gezindheid mogt behooren: wij wraken het niet dat zij hunne leer, hunne kerkelijke inrigtingen, de benoeming hunner leeraars, met een woord, hunne godsdienstvrijheid verzekeren, door te bedingen, dat een vorst, die niet tot hunne gezindheid behoort, geene *suprematie* over hunne kerk zal kunnen uitoefenen. — Maar de Catholijke Kerk, heeft ten minste hetzelfde regt, om zich tegen de *suprematie* van eenen onatholijken vorst te verzekeren; daar zij die zelfs aan den Catholijken vorst niet kan toekennen. En daar § 44 de Catholijke Kerk met de zoogenaamde Evangelische Kerk gelijk stelt, had men den onatholijken vorst geene heer-

schappij over de Catholijke Kerk, die hij nooit wettig bezitten kan, behooren toe te kennen. De Catholijke Kerk is thans in het geval, waarin, bij art. 48, ten opzichte der Protestantsche gezindheid is voorzien geworden; en zij behoorde diensvolgens tegenwoordig dezelfde vrijheid te genieten die de Protestanten voor zich bedongen hebben, in geval de koning niet Protestantisch zijn mogt. Dit vordert de strenge regtvaardigheid. — Doch deze hebben wij Catholijken van den kant der wereld niet te verwachten. Maar God is regtvaardig; Hij haat alle onregt en zal, op zijnen tijd, alle onregtvaardigheid straffen en het regt doen zegepralen!

DE PREDIKANT LE ROY EN DE AFGESCHIEDENE GEREFORMEERDEN.

De gebeurtenissen die vooral sedert November des vorigen jaars in *Pruissen* hebben plaats gehad, en waarbij de geheele Catholiciteit een regtstreeks belang heeft, hebben, gedurende al dien tijd, ons belet den gang der zake van de afgescheidenen hier te lande, te volgen, en ons verslag van LE ROY's zestal brieven voort te zetten. Wij hebben echter de zaak der afgescheidenen niet uit het oog verloren, nog afgezien van het verdedigen der grondwettige regten van menschen, die wel hier te lande veel ophef en beweging maken over conscientie- en godsdienstvrijheid omdat zij dezelve voor zich verlangen, maar die er zich niet over bekommeren zouden, al werden de Catholijken van die dierbaarste vrijheden beroofd. Dit toch mogen wij veilig veronderstellen, daar zij in hun tijdschrift: *de Reformatie* tot hiertoe geen woord over de Keulsche aangelegenheden hebben gerept. Trouwens, de geest die hen bezielt is ons te wel bekend, om van hen te kunnen verwachten, dat zij voor de conscientie en godsdienstvrijheid der Catholijken, die door hunne gezindheid, toen zij staatskerk en heerschende Kerk was, gedurende twee eeuwen, verdrukt en van alle burgerlijke voorregten verstoken werden, zouden in de bres treden. Wij echter, voor welke regt is, al betreft het onze bitterste vijanden; wij zullen immer hunne regten, op conscientie en godsdienstvrijheid, niet als een *Goddelijk regt* (want als zoodanig kan conscientie en Godsdienstvoorschriften met bevel om die te gelooven en te volbrengen, niet bestaan) maar als een constitutioneel regt, hen door onze grondwet gewaarborgd, waar zulks pas geeft, blijven verdedigen. Omdat wij de zekere overtuiging hebben dat alle grondwettige regten in het naauwste verband tot elkander staan, en het eene niet kan gekrenkt worden, zonder ook het andere in gevaar te brengen.

Het doet ons dan ook leed, dat onze regering nog altoos op den ingeslagen weg voortgaat, en, in ons grondwettig land, de despotieke bepalingen van NAPOLEON's strafwetboek tegen de afgescheidenen gelden doet, in eenen tijd, waarin zij vooral een loyaal voorbeeld behoorde te geven van het beschermen der ge-

waarborgde volledige Godsdienstvrijheid. Het doet ons leed, dat onze regering nog niet ziet aan welke moeilijkheden en gevaren een gouvernement zich blootstelt als het buiten de grenzen zijner aardsche en tijdelijke magt gaan wil, om ook in het gebied van den Godsdienst te bevelen. Het doet ons leed, dat men nog niet bespeurt, wat wij van den aanvang af voorspeld hadden, dat alleen de vervolging aan de zaak der afgescheidenen gewigt geeft en belangstelling inboezemt; wjl die vervolging inbreuk maakt, op een grondwettig regt.

De geschriften die het gedrag van het gouvernement tegen de afgescheidenen hebben verdedigd, vooral de artikelen in het *Journal de la Haye* waarover wij breedvoeriger gesproken hebben, en het geschrift van den heer VAN APPELTERE hebben, zoo als het altoos gaat, als men eene zaak verdedigen wil, die men of niet begrijpt, of uit een verkeerd oogpunt beschouwd, niet slechts den afgescheidenen meer voordeel dan na-deel toebagten, maar ook het valsche der grondstellingen, op welke derzelver schrijvers zich ter verdediging van het suprematie stelsel beroepen des te duidelijker in het oog doen vallen.

Ook de predikant LE ROY is tegen de verdedigers van het gedrag der regering in het strijdperk getreden. Hij heeft een geschrift uitgegeven getiteld: *Vrijmoedig woord over de geschriften van de heeren FRETZ, VAN APPELTERE en eenen ongenoemden, door J. J. LE ROY, predikant te Oude-Tonge.*

In dit geschrift tracht de predikant LE ROY niet alleen, de bovenvermelde brochures te wederleggen, waarin hij zoo goed geslaagd is als een protestant er in slagen kan; maar hij geeft ook de redenen op: waarom hij zich niet met hen (de afgescheidenen) tot hetzelfde wenschelijke doel vereenigt, maar ZICH LIEVER OP ZICH ZELVEN HOUDT, of vereeniging zoekt met de zoodanigen, die zich van beide uitersten even verwijderd houden.

De afgescheidenen die in het Reformatie N.º voor Maart verslag van dit werkje des predikants van Oude-Tonge geven, trachten hem op grond der gereformeerde belijdenis, die de predikant LE ROY zoowel als de afgescheidenen belijdt en eerbiedigt, te bewijzen, dat hij zich niet op zich zelven houden mag, en zeggen vervolgens: » Naardien deze dingen nu alzoo zijn, mag D.º LE ROY zich dan ook niet langer aan ons onttrekken, maar moet zich met ons vereenigen opdat wij te zamen medewerken tot opbouw des ligchaams CHRISTI, en niet tot afbreking.»

Daar ons tegenwoordig bestek niet gedooft breedvoeriger over dit verslag te spreken, zullen wij er in een volgend N.º een opzettelijk artikel aan toewijden.

BIJDRAGEN VOOR HET IVOOREN CRUCIFIX, VOOR DEN AARTSBISSCHOP VAN KEULEN BESTEMD.

Montant in ons N.º van 24		Transport. f 130,11	
Maart vermeld.	f 63,61	Van den Heer A. v. G.	» 1,00
Van J. H. F. te Amsterd.	» 5,00	— » » A. H.	» 3,00
— G. J. F. S.	» 0,50	— » » M. v. d. W.	» 1,00
— M. S.	» 0,25	— den Heer A. A. A.	» 0,50
— C. A. W.	» 0,50	— de Erven v. d. L.	» 0,50
— W. M.	» 0,25	— den Heer v. d. B.	» 0,50
— J. D.	» 0,50	— » » H. v. d. B.	» 1,40
— J. L.	» 0,50	— » » A. B.	» 0,50
— eenige leden van het		— » » Q. B.	» 1,00
het H. Kruisgezelschap		— » » L. H.	» 1,00
te Utrecht.	» 4,00	— » » G. v. d. B.	» 1,00
— den Eerw. Heer J. H.		— de Wed. R.	» 1,60
R. C. P.	» 2,50	— den Heer S. M.	» 2,00
— » » L. v. d. B.	» 1,50	— » » X.	» 0,50
— » » P. v. d. H.	» 1,00	— » » v. H. onder	
— » » A. v. H.	» 1,00	de zinspreuk: Aan her-	
— » » H. v. d. V.	» 1,50	derlijke trouw.	» 2,00
— » » J. Th. v. d. B.	» 1,50	— » » B onder de	
— » » V. Z.	» 2,00	zinspreuk: Hulde aan	
— » » P. v. d. B.	» 1,00	de onschuld.	» 2,00
— » » R. v. Z.	» 1,50	— » » W. B.	» 2,00
— » » NN.	» 1,50	— » » L. onder de	
— Meisvrouw H. B.	» 3,00	zinspreuk: Uit gods-	
— den Eerw. Heer H.		dienstvrijheid.	» 2,00
v. D.	» 1,00	— » » S. D.	» 2,00
— » » J. S.	» 1,00	— » » J. C. onder	
— de Erven P.	» 1,00	de zinspreuk: Uit eer-	
— den Heer J. A. v. d. B.	» 1,50	bied voor standvastig-	
— » Eerw. Heer A. v.		heid.	» 2,00
d. B.	» 1,50	— » » v. B. onder	
— den Heer C. v. d. W.	» 2,00	de zinspreuk: Leve de	
— » Eerw. Heer G. K.	» 1,00	waarheid.	» 2,00
Van den Heer v. d. M.	» 1,00	— » » S.	» 2,00
Transportere. f 103,11		f 134,61	

LETTERKUNDIGE AANKONDIGING.

Bij P. N. VERHOEVEN, Boekhandelaar te Uden, zijn te bekomen:

J. PERRONE *Quæstiones Theol.* I. mo Vol. continens Tractatum de Verâ Religione adversus incredulos et heterodoxos, ad . . . . . f 1,75.

MUZZARELLI. Ses 41 opuscules 6 forts Volumes in 12. mo Publié par la Société Nationale de Bruxelles . . . . . f 7,00.

ARENDT, Professeur à l'Université Cath. à Louvain. *Manuel d'Antiquités Romaines*, publié à l'usage de ses élèves. . . . . f 3,50.

MÖLLER. Prof. de l'Histoire à l'Université Cath. à Louvain. *Manuel de l'Histoire du moyen âge depuis la chute de l'Empire d'occident jusqu'à la mort de CHARLEMAGNE, Louvain 1837* . . . . . f 2,85.

MASTROSINI. Discussion sur l'usure . . . . . f 3,60.

DE LA MARCHE. Atlas de la Géographie ancienne du moyen âge et moderne, avec 37 Cartes fines 1837. f 6,70.

Men kan dezelve mede aanvragen bij de Boekhandelaars J. J. ARKESTEYN en ZOON, te 's Bosch.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn, gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren; bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

BRIEF OVER DEN HEILIGEN STOEL.

(Vervolg van blad. 92.)

De strijd is hooger dan de denkbeelden, hooger dan de koningen en hooger dan de volken; tusschen de twee vormen zelven van het menschelijke verstand, is het geloof door de Kerk eene magt en de Rede insgelijks eene magt geworden, die hare hoofden, hare vergaderingen, hare leerstoelen en hare Sacramenten heeft. De strijd bestaat tusschen de Catholijke magt en de rationalistische magt, beiden zijn even oud als de wereld, maar zij betwisten elkander zulks op een uitgebreider schaal, omdat beiden tot een punt van inwendige en uitwendige kracht zijn geraakt, dat geene afzonderlijke en voorpost-gevechten meer toelaat, en dat eenen uitslag verlangt. Men kent de geschiedenis en de leer van de Catholijke Magt: zij komt van God, door de patriarchen, door het Joodsche volk en JESUS CHRISTUS: hare Leer is, dat de menschelijke natuur voor zich zelve in geene orde van zaken toereikende is, door de rede eindig geworden en vervallen zijnde, heeft zij in zich zelve, noch

haar beginsel, noch haar hulpmiddel, noch haar einde. De rationalistische magt, daalt ook uit de hoogte neder; zij komt van den demon, door al diegenen, die zijn hoogmoed hebben nagevolgd, en zijne leer is: dat de menschelijke natuur voor zich zelve in alle orde van zaken, toereikende is om te leven en te sterven. Zoo ver gekomen zijnde, dat men in de intellectuele orde de opperste meester is zijner denkbeelden, in de moreele orde de hoogste regter zijner daden en in de maatschappelijke orde, om geen ander gezag meer te erkennen, dan dat men regtstreeks zal verkozen hebben, in de materiele orde, om de elementen te overwinnen en uit dezelve, als men het kan, voor allen, het eenige wezenlijke geluk te trekken, zoodanig is het programma van de rationalistische magt, en het charter, dat zij voor het menschen geslacht bestemt. De goede uitslag is ontegenzeggelijk niet mogelijk dan door de vernietiging van de Catholijke magt die volstrekt tegenovergestelde grondstellingen belijdt, die ondersteund wordt door het geloof van honderd vijftig milioenen andere Christenen die door de scheuring van het middelpunt der eenheid afgescheiden zijn. Wij hebben het uit den mond van ee-

nen rationalist vernomen, die aan zijne vrienden en vrienden zijne laatste belijdenis deed: *geene Kerk! geene Priester!* en al wie den toestand van de hedendaagsche maatschappij kent, weet, dat dit gezegde, in verschillende graden de uitdrukking is van eene ontelbare menigte van verstandenen, voor welke alles goed is, als de Kerk maar verdrukt en beroofd wordt en voor welke alles afschuwelijk is, als zij toevallig, bij de eene of andere gebeurtenis, eenige schaduw vindt om uit te rusten. Het is overigens voldoende, dat een man, in het uur van zijnen dood, zulke woorden heeft uitgesproken, om te kunnen begrijpen, dat zij slechts de weérklank van een leven zijn, en, dat dit leven slechts de weérklank eener eeuw is.

Niet, dat alle rationalisten dit op dezelfde wijze zijn, en eene duidelijke bewustheid van hunne wenschen hebben, noch van het doel, waar naar de magt, van welke zij een gedeelte vormen, uit zich-zelve streeft. Het grootste gedeelte der menschen kent zijn weg niet, zij gelooven dat het heelal, aan de plaats op-houdt, waar zij vermoeid zijn en dat de beginselen even als de personen tegenstrijdig zijn, of geene verdere vlugt dan zij, hebben. Maar, welverre dat dit blinde en trage gedeelte, de krachten van de magt zou verminderen, die aan hetzelfde den aandrift geeft, dient zij het op eene bewonderenswaardige wijze, om dat zij trappen daarstelt, op welke de zielen en de werktuigen vertoeven, die niet verder zouden kunnen gaan. Als er geenerlei schakeering, tusschen de dwaling en de waarheid bestond, dan zouden weinig menschen sterk genoeg wezen om in de dwaling te vervallen; het is voor hun eene behoefte om langzaam in dezelve neder te dalen en zich met de duisternis gemeenzaam te maken. Hierom moet men om eene magt te kunnen beoordeelen, eerst het grondbeginsel derzelve wegen, bevolde gevolgen afleiden van degenen, die er onvermijdelijk uit zouden voortspruiten en de menigte, die nooit weet, wat zij doet, ter zijde latende, de werking ziet, van het punt, van waar zij uitgaat. Nu het grondbeginsel van het rationalismus is de zamentrekking van het menschelijk geslacht in zich-zelve, en van zijne uitsluitende vereeniging met het stoffelijke; de gevolgen die het bereids heeft opgeleverd, zijn eene verzwakking van het Geestelijke gezag in *Europa* en gelijktijdig de vernietiging der grondslagen van het burgerlijk gezag 't welk zich schier nergens meer staande houdt, dan door eenen verpletterenden militairen staat; eindelijk is zijne werking eene beweging die de geslachten op het pad van hoogmoed en zinnelijkheid voortstuwt, alwaar zij de natuur te weinig vruchtbaar en de maatschappij al te beperkt vindende, de revolutiën te hulp roepen, tegen die dubbele grens. Alle leer, die niet wil te gronde gaan, moet het oneindige aan den mensch geven. Het rationalismus, 't welk God, het éénige wezenlijke verwerpt, en dat noch het stoffelijke ten welgevallen der wulpsheid, kan vermenigvuldigen, noch van de regelmatig gevestigde maatschappelijke

orde, een oceaen kan maken, die groot genoeg is voor alle eierzucht, is genoodzaakt, voor zijne aanhangers, den grondeloozen afgrond der toekomst te openen. Het tegenwoordige is de orde niet meer, het is een slagboom voor de menschelijke bestemming; alles wat tot het aanwezen komt, is alleen om hetgene wat het is, vooroordeeld, Godsdienst, koningschap, fortuin, wat het zijn moge: te wezen, is het menschelijke geslacht, tegenhouden. In verschil met God, die de wereld uit den chaos trok, door aan elk ding zijne plaats aan te wijzen, stoot het rationalismus de wereld terug, door het aanranden zelfs van het denkbeeld van plaats; en gelijk God door alle morgensterren werd geprezen, toen zij hare ontelbare sfeeren overeenstemmend langs den hemel zagen rollen, heeft ook het rationalismus zijne dichters, zijne redenaars, en zijne profeten, menschen, door welke de lier der dingen slechts twee snaren heeft, het voorledene en de toekomst en aan welke het gezigt van een rijtuig, dat door den stoom op ijzeren lijnen wordt voortgedreven, de overtuiging geeft, dat alles veranderd is, even als of het hart van den mensch standhoudende, nooit iets in de wereld kon worden veranderd.

Hoe veel edele verstanden zijn onder het rationalismus in deze laatste tijden bezweken! De staatkundige gebeurtenissen van 1830 hebben hun vernuft verpletterd, en zij zijn van den troon met de ouderlingen van het huis van *BOURBON* nedergedaald. Laat ons deze doorluchtige slagtoffers beweenen, die zangers van het ware, die de goddelijke écho's hebben verlaten voor den tijd, en die nog wanen te kunnen profetiseeren, omdat zij, beter dan iemand anders, aan den volgenden dag, het gerucht van den dag van gister, herzeggen!

De verduisteringen van de waarheid in groote vernuften, zijn niet altoos een treurig verschijnsel; zij zijn somwijlen de voorspelling van bewonderenswaardige ontfermingen, die nabij zijn en dat God er de glorie van wil hebben. Doch men gevoeld eenen bitteren schrik van het harte, als men de hulpmiddelen van de rationalistische magt gade slaande, in haar leger, door elkander, mannen van elken stand aantreft, zelfs dezulken die het meeste belang er bij hebben dat zij den zegepraal niet behale. Dit bewijst dat de verblindings groot is, en het schijnt dat na vijftig jaren van de gedenkwaardigste onderrigtingen, het uur zou moeten gekomen zijn, dat het personele belang ten minste verlicht zou zijn geworden. Doch God wil de wereld niet door het egoïsme redden en Hij kan het zelfs niet. De Catholijke magt en de rationalistische magt deelen derhalve onderling de mannen in alle rangen der maatschappij, volgens de woorden van het Evangelie: *Twee mannen zullen in een veld wezen, de eene zal genomen en de andere gelaten worden. Twee vrouwen zullen malen in eenen molen, de eene zal genomen en de andere gelaten worden* (1). Er zijn

(1) *MATH.* XXIV. 40, 41.

Catholijke koningen en rationalistische koningen, Catholijke ministers en rationalistische ministers, Catholijke groote heeren en rationalistische groote heeren, Catholijke burgers en rationalistische burgers, zonder dat een bepaalde regel, reden geeft van de partij, die elk omhelsd heeft. Men merkt zelfs zonderlinge onregelmatigheden op. Een aanzienlijk getal van Sint-Simonisten is zeer onderworpen kinderen van de Kerk geworden, terwijl het geloof is geweken van mannen, die uit zich zelve of uit hoofde van hunnen stand naar de waarheid overhielden. De Engelsche democratie ondersteunt de Catholijke Kerk van *Ierland*, tegen de kamer der Lords, terwijl integendeel, zelfs de Catholijke kantons van *Zwitserland*, den Heiligen Stoel en de geheele kerkelijke instelling van hun land vervolgen. LEOPOLD van *België*, die Protestant is, eerbiedigt de vrijheid van conscientie zijner Catholijke onderdanen meer dan enig vorst ter wereld; LODEWIK PHILIPS van *Frankrijk*, wiens gezag uit eene revolutie voortgesproten is, legt eene welwillende gezindheid jegens de Kerk aan den dag, terwijl *Pruissen* aan het hoofd van het Europeische rationalismus, welks politieke uitwerkingen het zoo ronduit verfoeit, optreedt. Maar hoe! het bezigt veertien millioenen menschen om het rationalismus voort te brengen en driemaal honderduizend mannen om er zekere uitwerkels (*résultats*) van te beletten; hierin bestaat geene evenredigheid.

Deze eenvoudige blik ontdekt ons eensklaps de verschrikkelijke verwarring aller dingen. Hij leert ons, dat de eenheid zelfs niet meer bestaat tusschen het einde en de middelen, maar dat alles door het instinct en het oogenblik gedreven, voortgaat. Het was derhalve geene zaak voor den Heiligen Stoel, om de partij der koningen of die der volken te kiezen. Mogt het Gode behagen dat het geschilpunt, tot zoo gemakkelijke eindigen werd terug gebragt, en dat *Europa* in twee duidelijk bepaalde partijen, de partij van het goede en die van het kwade, werd afgedeeld! Doch het is er anders mede gesteld, en het kwam er op aan om de Catholijke magt tegen de rationalistische magt staande te houden; dit is een geschilpunt, dat eindeloos ingewikkeld is, door de verscheidenheid van elementen, die ten gunste van de eene en de andere magt samenloopen. Als zelfs in dezen verschikkelijken chaos van leer en belangen, de soevereine Opperpriester die gelijktijdig den geheelen gezigteinder van dwaling en waarheid ontdekt, somtijds zich zelve, in zich zelve scheen te ontrusten, dan zou het enkel van JESUS CHRISTUS afhangen, om tot hem inwendig te zeggen: *kleingeloofig man*, waarom hebt gij getwijfeld? En wij, zeker zijnde van zijne zending en getroffen over de overblijfsels der sterfelijkheid, waarvan God nooit zijne Heiligen op aarde ontslaat, wij zouden voor zijne voeten geknielt, uit den grond van onze harten hem moeten toeroepen: o Bisschop! o Vader! o Stedehouder van God, Steen op welke de Kerk gebouwd is, die hen verpletteren moet die op hem vallen, en degenen op welke hij zal vallen, o ge-

zalfde en uitverkorene! schep moed uit onze gehoorzaamheid: het bedroefde *Europa* zal niet meerder tegen den Apostolischen Stoel baren, dan de Fransche republiek en keizer NAPOLEON, en gij hebt deze beide geduchte Colossussen overwonnen door uwe voorgangers PIUS VI en PIUS VII roemrijker gedachtenis!

Doch hoewel de moeilijkheden in deze laatste tijden groot waren, zijn nogtans de daden van den Heiligen Stoel in wijsheid, aan dezelve geëvenredigd geweest. Zonder zich aan eenige partij aan te sluiten, noch zich bezig te houden met den veranderlijken vorm der gouvernementen, heeft de Heilige Stoel, overal, waar de rationalistische dwingelandij beteugeld is geworden, zoo als in *België* en in *Frankrijk*, vriendschappelijke betrekkingen onderhouden; overal waar zij de-overhand heeft bekomen, zoo als in *Spanje* en *Portugal*, heeft hij gepriteerd tegen het schenden van de regten der Kerk en van het geweten. Ten opzichte der magten, die met de eene hand opbouwen, om met de andere te vernielen, die het grondbeginsel van het rationalismus vaststellen en zijne gevolgtrekkingen verwerpen, in beide opzichten even absoluut zijnde, heeft de Heilige Stoel, met eene bittere smart zulk eene noodlottige tegenstrijdigheid ziende, het Christelijke voorschrift gevolgd, om den gevestigden magten te gehoorzamen, al zijn zij zelfs ontrouw aan God. Het was uit dien hoofde dat de soevereine Opperpriester, na de ongelukkige gebeurtenissen van den laatsten Poolschen oorlog, aan de bisschoppen van die beroemde Christenheid schreef om hen te vermanen tot vrede en onderwerping aan de raadsbesluiten der Voorzienigheid.

Het verlies van eene nationaliteit, is voorzeker een der grootste rampen van het menschelijke geslacht, die het meeste de sympathie inroept. Er is in het vaderland iets zoo heiligs, dat wij onder het lezen der geschiedenis aan een dier tijdstippen komende, waarop God door een ondoorgrondelijk oordeel het leven aan eene natie onttrekt, voor dat wegzinkende vaderland, 't welk reeds in de verte der eeuwen is verdwenen, met eene liefde vervuld worden, die het weder zou willen opwekken, even alsof 't het onze ware geweest. Wij wenschten met zijne ongelukkige verdedigers te strijden, wij benijden het lot dat ze ter aarde veld, en dien droefgeestigen roem, dien de vernietigde volken op hun graf aan hunne laatste helden nalaten; de nederige heuvelsjes van *Philopæmen* en *Arminius* zijn met gras begroeid, nooit zullen de Achéische ligue en de Germaansche stammen rondom dezelve ontwaken, om er nog eenmaal te weenen: doch God, die groot is in zijne regtvaardigheid, is het ook in zijne ontferming, en Hij heeft van het hart des menschen, een onsterfelijk vaderland gemaakt, voor allen die het hunne hebben verloren, terwijl zij door hunnen moed waardig bleven, een vaderland te bezitten. De ondergang van een groot volk, is diensvolgens een schouwspel dat verdient met tranen besproeid te worden; de overwinnaars zelfs, zijn er niet gevoelloos voor: SCIPIO

weende toen hij *Carthago* te midden der vlammen zag vallen en daar men er zich over verwonderde, gaf hij ten antwoord: *Ik denk aan den dag van Rome!* De Godsdienst, heeft, zoo gewend als hij er aan is, om de natien even als de menschen te zien sterven, ook verborgene en teedere tranen voor die onmetelijke rampen, die de bouwvalligheid van alles getuigen; doch hij ziet er daarenboven, het herscheppend geheim van het kruis in, dat geheel bebloed op de volken, voor hunne zaligheid is toegepast, en hetzij dat God hen voor altoos veroordeeld heeft, hetzij dat Hij ze eenmaal roept om te herleven, de Godsdienst moet hun woorden van Christelijke onderwerping, den eenigsten troost voor het schepsel, als het niets meer vermag, toespreken. Zoodanig was de geest der Breve die de soevereine Opperpriester aan de Poolsche bisschoppen heeft gerigt, en vooronderstellende, wat ik niet geloof dat de Herder, in de hoop van den toorn van eenen vorst, tegen een gedeelte zijner kudde, te bedaren, zich in uitdrukkingen zou zijn te buiten gegaan, zal ik mij nooit overtuigen, dat PRIAMUS aan de majesteit eens konings en aan de ingewanden eens vaders te kort deed, toen hij de hand van ACHILLES nam en deze verhevene woorden tot hem sprak: Oordeel over de grootheid van mijn ongeluk, daar ik de hand kus die mijn' zoon gedood heeft.

(Het vervolg en slot hierna.)

BEDENKINGEN OVER HET GODSDIENSTIG SCHOOLONDERWIJS.

In nummer 48 van den vorigen jaargang, maakten wij onze lezers met eene verdediging van ons befaamd onderwijsstelsel bekend. Blijkbaar was dezelve tegen den heer GROEN van PRINSTERER gerigt, en ook de schrijver van het antwoord op deze verdediging (1), is van dit gevoelen. De klaagtoon, die in de wederlegging dier verdediging, welke slechts gediend heeft, om de onverdedigbaarheid van den tegenwoordigen toestand van ons onderwijs, meer en meer te doen inzien, — worden aangeheven over de schandelijke verminking van Gods woord, mogen ten bewijze strekken, dat wij vroeger over dit onderwerp niet te veel gezegd hebben.

De schrijver van deze bedenkingen tracht te bewijzen, dat het onderwijs hier te lande vóór den jare 1806, niet zoo slecht was, als zijn tegenstrever zulks heeft doen voorkomen, en ten andere, dat bij de godsdienstige opleiding thans op onze scholen, zeer veel te wenschen overblijft.

Wat het eerste punt betreft, vindt hij met den heer DE RAADT, de allervroegste kiem onzer wetten op het

onderwijs, met dankbare verbazing in het brein der stichters van den Nederlandschen staat!! » Onze schrandere voorvaders begrepen teregt, dat hun werk, de verlossing van *Nederland*, vastheid noch duurzaamheid verkrijgen konde, dan alleen door eene doelmatige inrigting van hooger, middelbaar en lager onderwijs, hetwelk de slagboom moest worden tegen de aanrandingen van den gewetensdwang, die hun zwaard bezig was te verdrijven.” Nu gaat hij voort met op eene rei van plakaten in de 16 en 17 eeuw in het belang der lagere scholen uitgevaardigd te verwijzen en zegt verder met den heer DE RAADT (P. 7): » De boven aangehaalde reglementen zijn niet slechts schetsen, ter loops bewerkt, de zaken ten halve behandelende en met enkele woorden aanduidende; neen, het zijn uitgewerkte, schoone gedenkstukken van der vaderen angstvallige zorg voor vaderland en *gewetensvrijheid*; het zijn uitvoerige regelen van gedrag, levendig en vol vuur, ter voorkoming van alles, wat het vrije onderzoek mogt ondermijnen, enz.”

Een ieder, die deze taal kan verstaan, die weet, dat bij zekere lieden gewetensdwang, — Catholicismus beteekent, — die weet, dat er in de negentiende eeuw in *Nederland*, nog menschen bestaan, die zonder bloezen de plakaten, schoone gedenkteekenen noemen van der vaderen angstvallige zorg, voor de gewetensvrijheid, — die met het dierbare plakkaatboek in de hand, *Nederland*, het oude klassieke land der vrijheid noemen, — een ieder, met één woord, die zulke onbeschaamde wezens in taal en uitdrukking heeft leeren kennen, zal met ons het geluk beëmen, van de groote verwijdering die er tusschen de Catholijken en Protestanten bestond, eene verwijdering, die aan de pogingen van den gewetensdwang dier plakkatendagen, voor de Catholijke jeugd, hare grootste kracht ontnam. Doch, waarom ons met het verledene ophouden, — waarom aan anderen het genoegen beëijden, van de monumenten der edele Nederlandsche vrijheid! te doorsnuffelen? Vestigen wij met den schrijver onzen geest op de tegenwoordige godsdienstige opleiding aan onze scholen. Hier hooren wij RIJKENS klagen dat er geene gelegenheid kan gevonden worden, om de aankweeking van goede zeden en ware godsvrucht te bevorderen, (P. 14) daar weer heet het: » Ach werd deze zaak (het godsdienstig onderwijs) op de lagere scholen meer behartigd en werd zij vooral meer en meer behartigd op de verdere scholen, als de Fransche en Latijnsche scholen? De verbastering toch der zeden onder jonge lieden, welke deze scholen bezoeken, is hier en daar zoo groot, dat men dezelve *schrikbarend* mag noemen.” (P. 16) Na nog eenige getuigenissen te hebben aangevoerd, spreekt de schrijver over de behandeling van den Bijbel. Wij zullen deze belangrijke plaats overschrijven. » Ik mag echter niet verbergen, dat ik voor mij zelven het Bijbel lezen op de scholen niet zoo onbepaald voorsta, » als de Briefschrijver mij toeschijnt zulks te doen. » Ik acht het alleen in zoo verre wenschelijk, als he

(1) Bedenkingen over het godsdienstig schoolonderwijs, naar aanleiding van het werkje: *De Christelijke opleiding op de lagere scholen in ons vaderland*. Rotterdam, wed. PH. TUINZING en Zoon 1838.

» daarmede gepaard gaande onderrigt in den echten geest des Bijbels gestemd zij. Waar dit het geval niet is, — waar men de Bijbelsche Geschiedenissen alleen van de zijde der menschen leert kennen, of uit dezelve de met den inhoud des Bijbels, meest strijdige stellingen afleidt; waar men het kind zijne ware betrekking tot God, niet voor oogen stelt, en hem JESUS alleen, als een voorbeeld van onberispelijken wandel, of als een Kindervriend afschildert; waar men den Bijbel niet als Gods woord leert eerbiedigen, en ook daar gelooven, waar ons verstand het niet bevat, — daar moet het gebruik des Bijbels eer schadelijk, dan wezenlijk nuttig geacht worden. En zoude men nu genoegzamen grond hebben, om te beweren, dat voor zoodanig onbijbelsch onderrigt geen of weinig gevaar bestaat? Ik houd mij van het tegendeel overtuigd. Zij zijn immers bekend, de redevoeringen over het onderwijs in de zedekunde, waarin de mensch wordt verheven tot een redelijk wezen, dat eene eigendommelijke neiging in zich gevoelt, om het goede te beminnen en het kwade te verafschuwen; een wezen, dat, hoe ook door zinnelijke begeerten en driften verlaagd, met den vasten wil, om zich te verbeteren, het hoofd weder kan opheffen tot Hem, die den mensch een heerlijken loopbaan gaf, dat, door rede en openbaring gesterkt, verzekerd kan zijn, dat zijn hemelsche Vader het oog op hem gevestigd houdt, en zijne ernstige pogingen tot bereiking van het doel met welgevallen aanschouwt en ondersteunt (1).»

Wijders herinnert de schrijver aan de zonderlinge behandeling van de Geschiedenis van JOSEPH, als voorbeeld van ouderliefde en vergevingsgezindheid, — of wanneer men den gezegenden Verlosser te beschouwen geeft en zijne *lijdende onschuld, als den zachtmoedigen maar heldhaftigen (1) en waarlijk verhevenen JESUS (2)*. » Waar zoodanig godsdienstig onderwijs aan de kinderen wordt medegedeeld, dus vervolgt de schrijver, ware het oneindig beter nagelaten, opdat ten minste het heilige niet wierde ontheiligd. Als die opleiding *Christelijk* heeten moet, zie ik niet in, waarin zij van de Socratische, dat is Heidensche, verschilt. Voor onderwijzers, die in dien geest hunne kweekelingen opleiden, passen dan ook wonder wel, de onder eenen schoonen vorm zich voordoende kinderwerkjes, waarin men opmerkingen aantreft als de volgende: » Jezus stierf niet om voor onze zonden te boeten: dat is bespottelijk, maar 1.º om ons te doen zien, wat de driften vermogen, wanneer men die niet beteugelt; — Immers waren de driften van zijne vijanden alleen oorzaak van zijnen smartelijken dood: 2.º Om een voorbeeld te geven van lijdzaamheid en grootmoedigheid in het lijden: 3.º Om zelf groot te worden, door lijden: dat leert de Bijbel zelf. — En

waarin men de jeugd met nadruk inscherpt, dat, » wat men haar van genade, van verzoening, van bevindingen, van hel en eeuwige straffen wil diets maken, kwakzalverij is (1).»

Zietdaar, Catholijken! nog eenige staaltjes van den voortgang der verlichting: hetzij gij de allervroegste kiem daarvan moet zoeken in het brein van de eerste stichters van onzen staat, of in dat hunner dierbare naneven van het jaar 1806, gij zult zeker beseffen, wat u in dien stand van zaken te doen staat . . . . . Godsdienst (dus voegen wij onzen wensch bij dien des schrijvers en den schoolopziener MESSCHAERT), — Godsdienst, de reine bron van alle echte deugd, zij ook de oorsprong en grondslag van het zedelijk leven onzer kweekelingen: eerbied voor de H. Schriften . . . worde wederom eene eerlijke bronader van eerwaardige Nederlandsche deugden! — Doch voegen wij er bij: Godsdienst kan die grondslag voor onze kweekelingen niet worden in gemengde scholen; maar wel onverschilligheid en Godvergetenheid. Zij derhalve, die tegenwerken dat men op eigene kosten scholen oprigte, voor bijzondere gezindheden, ten einde daar de Godsdienst, de grondslag kunne worden van het onderwijs, — zijn of openlijke bevorderaars der onverschilligheid en des ongeloofs, of willen zij eene Christelijke opleiding, — dan zijn zij onzinnigen, wijl zij een doel willen bereiken, zonder de middelen te gebruiken. —

Dat zij kiezen! —

VOORUITZIGT.

Onze eeuw is *verlicht* en *beschaafd*! — Dit is de kreet van het egoïstisch menschdom, dat in onze dagen leeft en eenen blik van verachting op de voorgeslachten werpt.

De *industrie* heeft een toppunt bereikt, waartoe zij vroeger nooit gestegen was. De werktuigkunde heeft wonderen uitgevonden. Door een enkel werktuig kunnen de fabrieken, honderden van menschenhanden ontberen? Een zeetogt, die voorheen maanden vorderde, wordt tegenwoordig door stoom-schepen, binnen weinige dagen afgelegd! Langs de ijzeren spoorwegen snelt men van de eene plaats naar de andere, die uren ver van elkander verwijderd zijn, binnen weinige minuten. — Dat alles is waar: maar is het gelukkig?

Alle berigten uit *Frankfort* en naburige plaatsen; klagen eenparig, over *schaarsheid van hout*, die zich in den afgeloopen winter heeft doen gevoelen: men ziet er nu reeds met angst den volgenden winter te gemoet, zoowel daar als overal, schrikt men voor de toenemende overbevolking. Aan welke oorzaken, moet zoowel het eene als het andere worden toegeschreven?

(1) De *Pædagog* II. deel bladz. 1 en 6.

(2) Aldaar bladz. 20.

(1) Het leven de leer en het lijden van JESUS CHRISTUS verhandeld volgens HESZ, gec. p. 32 der Bedenkingen enz.

Aan de dwaasheid der wetgevers die hunne gewaande verlichting in de principes van Protestantismus, Philosophismus en Rationalismus puttende, de kloosters vernietigd hebben! Dit moge in onze eeuw wonderspreukig voorkomen, men moge die stelling dom en fanatiek noemen; maar zij is gemakkelijk te bewijzen!

De kloosters zijn het eenige vreedzame en met den geest van het Christendom, overeenstemmende middel tegen overbevolking. — En een der drangredenen die men tot derzelver vernietiging bezigde, was: *Dat zij aan het toenemen der bevolking schadelijk waren!* Een tweede drangrede was: *Dat de maatschappij geen voordeel had van de vaste goederen en landerijen, die zij bezaten: dat zij in andere en veler handden behoorden over te gaan.* Zij werden verkocht; de Kerk werd van haar eigendom beroofd.

De schraapzuchtige heiligschennige koopers dier goederen, hakten weldra de bosschen omver, die de kloosterlingen met eigen handen geplant hadden en, ondanks het jaarlijks en verstandig hakken en rooijen, door aanhoudend bij te pooten, altoos in denzelfden stand hielden: en reeds klaagt het vroeger boschrijke *Duitschland*, over gebrek aan hout! Ziet daar, een der voordeelen, welke het vernietigen der kloosters, aan de maatschappij heeft toegebracht! Het zou voordeeliger voor de gouvernementen zijn, zeiden men, als de klooster-goederen in de *levende hand* overgingen; wijl de *doode hand* de regten voor den overgang van vaste goederen bepaald, nooit behoefde te betalen. De klooster-goederen, zijn in vele landen, in de *levende hand* overgegaan en de gouvernementen, zijn met schulden overladen!

Al de voordeelen dus, die men zich uit het vernietigen der kloosters had beloofd, zijn gebleken, wezenlijke en in het vooruitzicht schrikbare nadeelen voor de maatschappij te hebben voortgebracht.

Eene verstandige en verlichte wetgeving behoorde derhalve het stichten van kloosters, vooral op woeste en onbebouwde heigronden, niet alleen toe te laten, maar te bevorderen: zulks in onze dagen niet te doen levert een bewijs op, dat men onverlicht is, weinig doorzigt heeft in de toekomst, die een waarlijk donker vooruitzicht oplevert.

Overal maakt men ijzeren banen voor stoomwagens: de stoomschepen vermeederen dagelijks, — maar hoe lang zal men stoomen? Men zou sidderen, als men wist, hoeveel steenkolen al die stoomschepen, stoomwagens en stoommachines dagelijks vernielen, en de stoomwagens zullen nog meer verslinden wanneer al die ontworpen ijzeren spoorwegen zullen gebruikt worden. Zoo de kolenmijnen dit al eenige jaren mogen volhouden, zal ook die brandstof van jaar tot jaar, schaarscher en duurder worden. Men voege hierbij het toenemend gebrek aan en de duurte van het hout, en bedenke dan, waarmede zich de toenemende overbevolking, wier vroegere middelen van bestaan door de stoomwerktuigen der fabrieken reeds zijn weggestoomd, zich in den winter verwarmen zal? Men bedenke, dat

de behoeftige klasse de grootste is der maatschappij; dat zij, door het meer algemeen geworden onderwijs, aan het denken en lezen is gebracht; en dat zij, door den aard van dat onderwijs, onverschilliger dan te voren, voor de teedere maar beteugelende stem van den Godsdienst is geworden, en werpe dan een blik in de toekomst.... Welk een vooruitzicht!

Wij, die *Frankrijk, Duitschland en België* nog in het bezit van derzelver oude landerijen, bezittende kloosters, en den daardoor, in die oorden gelukkigen boerenstand, in deszelfs bloei hebben gekend; wij, die sedert eene halve eeuw, de brommende beloften der zoogenaamde menschevrienden eenen tijd lang hebben geloofd; wij, die den gang der zaken, gedurende al dien tijd, met een opletend oog hebben gadeslagen, wij zeggen uit de volle overtuiging van ons hart: er is slechts een middel om de maatschappij te redden, en dat middel is: dat men het Catholicismus vrijlate, om zoodanige inrigtingen te maken, als geloof en liefde hetzelfde zullen inspireren!

DE APOSTOLISCHE STOEL EN HET BERLIJNSCHE KABINET.

Het is dikwerf gezegt en betoogd geworden, dat het Berlijnsche kabinet, sedert 1815, ondanks de plegtige beloften des konings, die het *handhaven en beschermen*, van den Catholijken Godsdienst, aan de bewoners der Catholijke *Rhijn-Provincien*, die ten gevolge der besluiten van het Weener-congres, onder den Pruissischen scepter zijn gebracht geworden, gewaarborgd had, onophoudelijk heeft getracht het Catholicismus te verzwakken, van het leven te berooven en het Protestantismus uit te breiden: het is dikwerf aangetoond dat het Pruissisch ministerie, hetwelk bij uitstek veel waarde hechte aan den roem van *goed, regtvaardig en verdraagzaam*, te wezen, daarbij al deszelfs maatregelen en pogingen, met den sluier des geheims bedekte, en iedere buitenlandsche stem, die de waarheid zou hebben doen hooren, dadelijk smoorde; terwijl de stem der waarheid in *Pruissen* zelve, sedert lang tot zwijgen veroordeeld was. Het Pruissisch ministerie wist zeer goed, dat publiciteit deszelfs ergste vijandin was, wijl zij de vriendin is der waarheid en oprechtheid.

De Voorzienigheid, heeft eindelijk den geheimvollen sluier verscheurd, en — wij schrijven het waarlijk met een treurig gevoel, nu bleek het, dat het ministerie van eenen monarch, die onder de *groot mogendheden* wordt gerangschikt, bij deszelfs handelwijze, niet slechts list en bedreigingen, maar leugen en bedrog had gebezigd. — Het had niet op publiciteit gerekend. Het heeft echter getracht het gedrag des Pruissischen gouvernementes te verdedigen, in eene soort van justificative Memorie, die, naar men zegt, aan de onderscheidene Hoven is gezonden. Het schijnt

echter, dat hetzelfde; de zwakheid, om niets meer te zeggen van die verdediging zelf heeft gevoeld; en om die reden ook de publiciteit vreest van een stuk, waaraan, als het opregt en op waarheid gegrond was in het belang der Pruisische regering, niet te veel publiciteit kon worden gegeven. Het tegendeel heeft plaats. Men meldt ons uit *Parijs*, dat de Pruisische ambassade aldaar, eene Fransche vertaling van de Ministeriële Memorie, heeft doen vervaardigen en drukken; maar dat dezelve enkel aan *Protestanten*, aan *vrienden*, of *dezulken die men hoopt tot vrienden te maken wordt medegedeeld*. — En geen wonder; want hetgene daarvan bereids is uitgelekt, overtuigt ons, dat die Memorie, slechts tot nieuwe zeer vernederende logenstraffingen aanleiding geven zal.

Van zijnen kant heeft de Apostolischen Stoel, daartoe door de Pruisische Memoria gedrongen, een verslag of voorstelling van den gang der zaken in *Pruissen*, betrekkelijk de gemengde huwelijken doen opstellen, onder den titel van: *Esposizione di fatto documentata su quanto ha preceduto e seguito la deportazione di Monsignor DROSTE, Arcivescovo di Colonia*. Dat is: *Voorstelling der daadzaken, gestaafd door documenten, betrekkelijk alles, wat de wegvoeuring van Monseigneur DROSTE, Aartsbisschop van Keulen, voorafgegaan en gevolgd is*.

In dit stuk straalt overal eenvoudige opregtheid, goede trouw en waarheid door. De bescheiden, of documenten die er in voorkomen, zijn 23 in getal; waaronder 'sommige, die wij bereids aan onze lezers hebben medegedeeld. Wij zullen hen, zoodra mogelijk, nader met dat belangrijk stuk en de documenten die wij nog niet hebben medegedeeld bekend maken. Daar de jongste gewisselde nota's van den Pruisischen gezant BUNSEN en den Kardinaal-Secretaris van staat, LAMBRUSCHINI, den tegenwoordigen stand van zaken doen kennen, hebben wij gemeend, met de mededeeling dier stukken te moeten beginnen.

NOTA VAN DEN PRUISISCHEN GEZANT BUNSEN, AAN DEN KARDINAAL SECRETARIS VAN STAAT LAMBRUSCHINI.

De ondergeteekende, buitengewoon Gezant en gevolmagtigde Minister van Zijne Majesteit den Koning van *Pruissen* bij den Heiligen Stoel, den voet op het Pauselijk grondgebied zettende, heeft door de openbare stem het factum en de algemeene inhoud vernomen van de allocutie van wege Zijne Heiligheid gehouden, betrekkelijk de Keulsche zaak.

Diep bedroeft over de nieuwe verwikkeling welke die stap dreigt aan de bestaande betrekkingen te geven, bepaalt de ondergeteekende getrouw aan het doel van den bijzonderen last, waarmede hij door den koning, zijnen doorluchtigen meester, is vereerd geworden, zich in de tegenwoordige nota tot de *twee punten*, die het zijn pligt is onverwijld te doen constateeren aan zijne Révérendissime Eminentie Mgr. den kardinaal

LAMBRUSCHINI, Ssecretaris van taat van Zijne Heiligheid over dat onderwerp.

Het eerste punt is, om, in dit beslissend oogenblik, het oogpunt wel te bepalen, van waar de koning van *Pruissen* is uitgegaan door temporair perk te stellen aan de uitoefening der bisschoppelijke bediening van Mgr. den Aartsbisschop van *Keulen*. De ondergeteekende heeft de eer van aan te merken dat om de kwestie niet nog meer te verwikkelen, het doel van dit vertoog niet is te bewijzen, hoezeer die oogmerken en vooronderstellingen onbetwistbaar gegrond zijn op positieve daadzaken en algemeen erkende principes maar alleen om het bestaan derzelve in den geest van Zijne Majesteit te doen blijken.

Wat in de eerste plaats *het voorledene* betreft, heeft Zijne Majesteit niet gemeend enigerlei jurisdictie hoe genaamd uit te oefenen, noch zich zelve eenig regt toe te kennen, om den Aartsbisschop als zoodanig af te zetten of te schorsen. De koning integendeel, het geheiligd karakter zijner geestelijke bedieningen eerbiedigende heeft slechts gemeend eene daad dier *zelfsverdediging* uit te oefenen, die, vooral in het regt der natuur, gegrond in eenen uitstekenden graad onafscheidelijk is van het Goddelijk regt elke souvereiniteit.

Zijne Majesteit heeft dus gemeend, dat eene dusdanige daad in zich zelve niet kon worden geacht inbreuk te maken op de regten van het episcopaat; en op die van het Pauselijke hof in het bijzonder, ten minste als men het niet *onmogelijk* stelt, dat een Bisschop aan het gouvernement, welks onderdaan hij is, aanleiding kunne geven, om tegen hem het onderhavige regt te bezigen.

Maar Zijne Majesteit is niet overgegaan tot de uitoefening van dat regt van zelsbehoud dan na de toevlugt te hebben moeten nemen tot de hoop van den Heiligen Stoel, door eene daad van deszelfs oppergezag hem te zien ontslaan van die treurige en zoo bejammerenswaardige noodzakelijkheid.

Daarenboven heeft de uitvoering vooraf den Heiligen Stoel aangekondigd als onvermijdelijk moetende worden voor de veiligheid des koninkrijks en voor de handhaving van de eer der kroon, geen plaats gehad dan ten gevolge van een *begin van onlusten*, die eene geheele provincie met eene revolutie bedreigden, en die, volgens het *eenparig* verslag der autoriteiten, direct of indirect door den Aartsbisschop of door zijne voorgewende vrienden aangestookt waren; want *tot den 14 November 11*. had de koning het besluit niet genomen, om tot den stap over te gaan alvorens nog eenmaal het Hof van *Rome* daarvan te hebben verwittigd en deszelfs welwillende tusschenkomst te hebben verzocht. De stappen van den Aartsbisschop en derzelve gevolgen, maakten alle uitstel onmogelijk. Ziedaar het oogpunt, van waar Zijne Majesteit heeft moeten uitgaan bij de berekening van het uitwerksel, 't welk die *daad van noodzakelijkheid*, op het hof van *Rome* mogt kunnen te weeg brengen. Het resultaat van dat feit, 't welk

de tegenwoordige nota moet constateeren, blijkt te zijn geweest dat de koning geene oorzaak van rupture heeft kunnen zien in het feit zelve, waartoe hij zich genoodzaakt heeft gezien maar daarin een onderwerp van vriendschappelijke ophelderingen, hetzij officiële hetzij confidentiële heeft moeten vooronderstellen.

Even zoo is het gelegen, met de oogmerken van Zijne Majesteit, met betrekking tot de *latere ontwikkeling* dezer zaak.

De koning, verre van inbreuk te willen maken op de regten die hij erkent den Heiligen Stoel toe te behooren, heeft gemeend aan denzelfden, door dien aangaande te doene mededeelingen een zeer *uitstekend* *blijk* te geven van den eerbied dien hij (Zijne Majesteit) hem toedrangt en van de niet gewone achting, die hij bedoelt hem te toonen. Verre van zich zelve tot regter te willen stellen over de punten, die tot het canonieke gebied behooren, heeft de koning tot hiertoe het *canonieke oordeel*, 't welk hij van Zijne Heiligheid *verwachtte*, onaangeroerd (intact) gelaten. Niets is vooraf definitief beslist geworden van den kant des gouvernements, 't welk zich wel gewacht heeft van de arrestatie des Aartsbisschops en het belletten van de uitoefening zijner bediening, als eene meer dan transitoire daad, die voor het oogenblik noodzakelijk geworden was, te bevelen. Het was de *Paus*, dien een magtigen monarch en sterk door de liefde zijner volken, een souverain, die voor zijn persoon vreemd is aan de gemeenschap der Roomsche Katholieke Kerk, openlijk als *regter* van dit geschil wilde erkennen en maken: voorzeker eervolle stand voor den Heiligen Stoel, en het volstreckte tegendeel van eene op de waardigheid des Heiligen Stoels inbreuk makende handelwijze. Het vertrouwen in de regtvaardigheid zijner zaak en in de wijsheid des Heiligen Stoels was dusdanig dat de Koning in die uitspraak des Opperherders wilde berusten.

Alle die oogmerken berusteden echter op eene fundamentele vooronderstelling, te weten, dat de Heilige Stoel zich wel *volledig onderrigten* wilde betrekkelijk deze gewigtigste zaak, alvorens eene uitspraak te doen, welke een magtige souverain aan hem overliet ten openbaren bewijze dat in Geestelijke zaken niets vreemder is aan zijne principes dan gebruik te maken van het geweld der tijdelijke magt.

De opgaven tot de onderrigting noodig, hadden *twee elementen*: documenten en daadzaken, die vatbaar zijn voor openbaarheid, of ten minste voor eene mededeeling aan de geallieërde Hoven; en, in de tweede plaats, *renseignementen* die van kieschen en geheimen aard zijn. Wat de eersten betreft had de koning bevel gegeven, om dezelve in eene *officiële memorie* verzameld optustellen, om eventueel, ter openbaarmaking gereed te zijn, doch die er echter niet aan moest worden overgegeven, dan voor zoo verre het

Hof van Rome, voor welks regtbank de zaak moest worden gebracht, zulks verlangen mogt. Deze achting zal zich des te grooter vertoonen, tegen over de woevende provocatie van den kant des Aartsbisschops en zijner vrienden.

Wat betreft de geheime *renseignementen*, de ondergeteekende moest dezelve, *confidentieel* aan het Hof van Rome voordragen, met dat vertrouwen, 't welk aan vriendschappelijke betrekkingen eigen is. De koning had tot dat einde den ondergeteekende tot levendige bewaarder zijner gedachten gemaakt. Diensvolgens, even als er voor het verledene niets inbreukmakends noch vijandigs in 's konings wijze van handelen kon gelegen zijn, *» hoedanig ook de uitspraak des H. Stoels aangaande den grond der zake zijn mogen.*» Want het is hier enkel zake van het constateeren der inzichten en vooronderstellingen Zijner Majesteit; wat dus de latere ontwikkeling betreft, welke Zijne Majesteit in het oog had kan men niet zien, hoe Zijne Heiligheid meer zou hebben kunnen verlangen.

Alles wat (naar hetgeen Zijne Majesteit vooronderstelde) voor het vaderlijk hart van Zijne Heiligheid van belang zijn kon: de personeele toestand van den Aartsbisschop, het beheer der diocese, de hangende zaken, wat de uitvoering betreft van het Pauselijke verbod der werken van HERMES; eindelijk de uitvoering der Pauselijke bepalingen betrekkelijk de gemengde huwelijken; dit alles behoorde aan de uitspraak van den H. Stoel *onderworpen* te worden, maar, wel te verstaan; nadat dezelve van de zaak onderrigt het koninklijk gouvernement zou hebben gehoord, hetwelk zich in de kanonieke zaak des Aartsbisschops, tot klagende partij stelt.

Ziedaar de uitgestrektheid en het doel der inzichten van Zijne Majesteit, waarvan het eerste gedeelte dezer nota den H. Stoel ten bewijzen moet strekken na de mededeelingen, welke op het tegenwoordig oogenblik reeds zullen hebben plaats gehad, en overeenkomstig de instructien, waarvan die mededeelingen een gedeelte uitmaken. Dezelfde inzichten zijn medegedeeld geworden aan het Hof van Weenen *tusschen den negenden en elfden* dezer. Het is dus, naar het schijnt, volgens die inzichten, dat de koning het doel der plaats gehad hebbende daad zal moeten beoordeelen. Het is ook naar dezelve dat hij zal moeten handelen, zoodra als hij een cathégorisch antwoord zal ontvangen hebben op de vraag, welke de ondergeteekende, volgens den geest zijner instructien aan den H. Stoel in de tegenwoordige omstandigheid moet adresseeren, en wier beknopte voorstelling het tweede gedeelte dezer nota uitmaakt.

(Zie verder het Bijvoegsel).

BIJVOEGSEL

TOT DE

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

Van Zaterdag den 7 April 1838.

Dit BIJVOEGSEL wordt aan de Geabonneerden *gratis* afgezonden.

De *praktische kwestie* te dien opzichte kan niet zijn, dan, om te weten:

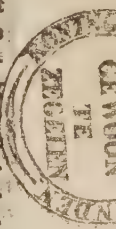
Als de daad der allocutie, in de bedoeling van Zijne Heiligheid eene definitieve uitspraak moet daarstellen, het onderzoek der zaak uitsluitende, die volgens de inzichten des konings, voor denzelfden moest worden toegelicht of ten minste dezelve vooraf te beoordeelen; dan of de H. Stoel, die zaak nog wil opvatten met voorbehoud van de vrijheid, om dezelve te onderzoeken, met die onpartijdigheid welker veronderstelling Z. M. het uitgedrukte denkbeeld had doen opvatten ter definitieve schikking van dezelve.

Het schijnt klaar, dat in de eerste vooronderstelling, het oogmerk des konings ongelukkig is verijld geworden, door eene onvoorziene daad; en dat, diensvolgens, de H. Stoel de rensenignementen niet willende aannemen, van welke de ondergeteekende in naam des konings de overbrenger is, een *begin van vijandelijkheid* naar het principe van het volken-regt daarstelt.

In die vooronderstelling zou de H. Stoel ingewikkeld door die daad de vriendschappelijke betrekkingen, die tusschen de beide Hoven bestaan, hebben willen afbreken en de gevolgen, die er uit moeten voortvloeijen, op zich nemen. Die gevolgtrekking schijnt zoo natuurlijk en noodzakelijk, als noodlottig: maar de ondergeteekende heeft het bevel, om nogmaals *uitdrukkelijk* aan den H. Stoel te verklaren, dat het weigeren van het ontvangen der diplomatieke mededeelingen, waarvan hij de houder is, door Zijne Majesteit zou moeten worden beschouwd als eene daad van vijandelijkheid, en als hem ontslaande van de uitvoering zijner vriendschappelijke bedoelingen, als ook van zijne vroegere verbindtenissen. De koning beschouwt

de eer der kroon des te sterker aan de eer zijner zending verbonden, daar hij geenszins geaarseld heeft om vooraf, en zonder voorbehoud den geest van bevrediging en onbeperkte achting te toonen, die hem bewogen heeft. Het is die overweging, welke den ondergeteekende den heiligen pligt oplegt, van zich door deze nota te doen voorafgaan, die hij van *Ancona* zelve afzendt, met den kabinets-courrier die hem verzeld, en dien hij het oogmerk heeft zoodra te volgen als hij zal kunnen. De stand van gezant des konings, voorzien van alle volmagten om in de vier aangewezen punten de inzichten des H. Stoels te ondersteunen, moet voor geen oogenblik twijfelachtig zijn, om de reden zelve, dat zijne zending slechts een doel van vrede en bevrediging heeft.

De ondergeteekende verzekerd zijnde, dat de allocutie, die hij zelfs niet gezien heeft, niets bevat, 't welk beleedigend zijn kan voor de Majesteit der koninklijke waardigheid, en geenerlei kennis dragende van andere acten, die van eenen vijandelijken aard zouden zijn, aarzelt dus niet aan Zijne Eminentie te verklaren, dat hij niet geneigd is, om eene ingewikkelde verklaring van afbreking der vriendschappelijke betrekkingen en een begin van vijandelijkheid in dat feit zelve te zien. Hij kan niet begrijpen dat de heilige Stoel gemeend heeft op die zoo plegtige wijze te moeten protesteren tegen den schijn zelfs eener oogluiking in hetgene, wat hij, strijdig met de ondubbelzinnige oogmerken van Zijne Majesteit, als eene vijandelijke daad, of ten minste als inbreuk makende op de vrijheid der Kerk, waarvan Zijne Heiligheid het Opperhoofd is en op de regten des H. Stoels, mogt hebben beschouwd. Hoe noodlottig en onvoorzien dusdanige acte alzoo voor Zijne Majesteit zijn moge, ge-

looft de ondergeteekende niet, dat hij er in dien zin, eene oorlogsverklaring in zal behooren te zien.

Zijne Majesteit voorziet, in allen gevalle, te duidelijk de onberekenbare gevolgen, welke eene dusdanige ruptuur voor den vrede der wereld en voor de rust der Europeische maatschappij zou kunnen hebben, dan dat hij des te minder de verantwoordelijkheid, van dezelve ingewikkeld te hebben aangenomen, op zich zou willen laden, daar de uitgedrukte geest van zijn volk, de toestand van de *Rhijn-provinciën* en de gesteldheid van de Catholijke Geestelijkheid der monarchie aan de wereld toonen, dat het niet is voor de integriteit zijner staten en voor de zekerheid van zijn troon, dat hij vreezen zou die aantenemen. Hij zou het dus niet doen, dan op *eene uitdrukkelijke en categorische verklaring*, betrekkelijk het in geschil zijnde punt.

De ondergeteekende heeft getracht de beide gedeelten dezer nota te ontdoen van al de zwarigheden, uit welke de zaak zelve ontstaan is. Hij heeft niets willen bewijzen, niets afleiden, maar enkel den waren staat van zaken *constateren*.

Zich vleijende, dat Zijne Eminentie regt zal willen laten wedervaren aan dat doel en de mededeeling in deze nota vervat, zal willen beschouwen volgens den geest, die dezelve heeft gedictieerd, maakt hij van deze gelegenheid gebruik, om hem de eerbiedige hulde zijner hoogste achting te vernieuwen.

B U N S E N.

NOTA VAN DEN SECRETARIS VAN STAAT VAN DEN

25 DECEMBER 1837, AAN DEN HEER BUNSEN.

De Kardinaal Secretaris van Staat heeft de nota ontvangen, die Uwe Excellentie hem, onder dagteekening van den 17 dezer uit *Ancona*, heeft toegezonden. Zich ten pligt gemaakt hebbende, om dezelve onder de oogen van Zijne Heiligheid te brengen, heeft hij van denzelfven bevel ontvangen, om het volgende antwoord te geven.

Zijne Heiligheid is ten uiterste verwonderd en diep bedroefd geweest, bij het vernemen van de wijze, op welke Mgr. de Aartsbisschop van *Keulen*, is gearresteerd en met geweld uit het midden zijner kudde vervoerd geworden. De heilige Vader zou hebben te kort gedaan aan den gestrengen pligt, dien zijne Apostolische bediening hem oplegt, als hij het stilzwijgen had bewaard bij eene zoo flagrante schending van de regten der Kerk en der Bisschoppelijke waardigheid. Eene andere niet minder gewichtige reden, verplichtte Zijne Heiligheid tot het verheffen zijner stem: te weten, dat de geloovigen zijn stilzwijgen met regt zouden hebben kunnen opnemen, als eene oogluiking bij de zware, hierboven, vermeldde schending: en zij zouden het niet des te meer reden hebben gedaan, daar zekere uitdrukkingen in de documenten, bij deze ge-

legenheid, door het Pruissisch gouvernement openbaar gemaakt, te verstaan geven, dat de heilige Stoel, zich buiten de zaak hield.

In zijne Opperherderlijke allocutie heeft de heilige Vader, overigens niet anders gedaan, dan openlijk te protesteren tegen een openlijk feit; hij heeft slechts op eene plegtige wijze tegen eene bekende en schandaleuze schending van de geheiligdste regten der Kerk gereclameerd. Hem andere bedoelingen te willen toeschrijven, zou het maken eener gratuite en beleedigende vooronderstelling zijn. Alleen de vergelijking van de dagteekeningen der acten van het Pruissisch gouvernement met die van den H. Stoel, bewijst evident, dat ieder denkbeeld van provocatie verre van den geest des heiligen Vaders verwijderd was. De bestendige handhaving der openbare rust in de *Rhijn-provinciën*, de loyale verklaringen eener getrouwe onderwerping, gedaan door eenen Prelaat, wiens conscientie zoo kiesch is, de voorstellen, die het gouvernement hem heeft laten doen, tot op het oogenblik zijner wegvoering toe, doen op eene evidente wijze, ieder mensch van gezond oordeel zien, wat de ware drangrede tot een zoo gewelddadig besluit was.

Dit gesteld zijnde, kon de H. Vader innig overtuigd van de regtvaardigheid zijner reclamatiën door zijne verplichtingen jegens God en jegens de Kerk, strengelijk gehouden, om eene wettige vergoeding te vorderen voor den hoon niet alleen den persoon van een harer Prelaten, maar ook der geheele Catholijke wereld aangedaan, zich niet onthouden van te reclameren, zoo lang als het feit bestaan zal, dat er de oorzaak van is geweest. Z. H. heeft vervolgens den ondergeteekenden Kardinaal, uitdrukkelijk bevolen formeel te vorderen, dat de Aartsbisschop van *Keulen*, in vrijheid worde gesteld en terug gegeven aan het beheer zijner diocese.

De H. Vader heeft te veel vertrouwen in de billijkheid van Z. M. den koning van *Pruissen*, om te betwijfelen, dat zijne vordering gunstig worde opgenomen; en hij zal zich alsdan met genoegen in staat zien, om in de mededeelingen te treden, waartoe uwe Exc. zich zegt geautoriseerd te zijn.

De Kardinaal Secretaris van staat, maakt van deze gelegenheid gebruik, enz.

L. Kard. LAMBRUSCHINI.

NADERE NOTA VAN DEN HEER BUNSEN, ONDER DAG-

TEEKENING VAN 29 DECEMBER 1837, AAN DEN

KARDINAAL SECRETARIS VAN STAAT.

De ondergeteekende, buitengewoon gezant en gevolmagtigde Minister van Z. M. den koning van *Pruissen*, bij den H. Stoel, heeft de eer gehad; eergisteren de nota te ontvangen, die Zijne Reverendissime Exc. Monseigneur de Kardinaal LAMBRUSCHINI, hem de eer heeft gedaan aan hem te zenden, onder dagteekening van 25 dezer, in antwoord op de nota van den onder-

geteekenden, gedagteekend van *Ancona*, den 17.

Die nota bestaat in twee deelen. De ondergeteekende zal achtereenvolgens op elk derzelve antwoorden.

De ondergeteekende, na in zijne nota de vredelievende inzichten en de gevoelens van achting van zijnen doorluchtigen meester jegens den Souvereinen Opperherder, te hebben aangetoond, had in dezelve in de tweede plaats, zoowel in het belang van vrede en bevrediging, als in dat van de eer zijns Souvereins, eene uitlegging gevraagd van den practischen zin der allocutie, de bestaande betrekkingen der beide Hoven, betreffende. De algemeene inhoud der allocutie, en eenige confidentieele mededeelingen, die hem te *Ancona* hadden aangetroffen, hadden hem dien stap voorgeschreven.

De ondergeteekende had van zijnen kant verklaard, dat zoo de H. Stoel niet anders had willen uitdrukken, dan deszelfs diepe droefheid over een feit welks onvermijdelijke noodzakelijkheid hem niet was aangetoond, door op de plegtigste wijze te protesteren tegen alles wat daarin zou kunnen schijnen inbreuk te maken op de regten en immuniteiten der Kerk, waarvan Z. H. het Opperhoofd is, zonder daardoor de vriendschappelijke betrekkingen te willen afbreken, welke tusschen de beide Hoven bestaan, deze, van zijnen kant in die Opperherderlijke acte geene reden zou zien, welke hem den plicht zou opleggen om zijne functien te staken en de bestaande betrekkingen als afgebroken te beschouwen.

De nota van Zijne Reverendissime Eminentie schijnt essentieel, die bevredigende uitlegging aan te nemen daar zij in de sterkste uitdrukkingen, iedere andere drangrede der allocutie verwerpt.

De ondergeteekende onthoudt zich alzoó des te meer van hier in eenige hoegenaamde discussie te treden, over eenige uitdrukkingen, in de nota van Zijne Eminentie, betreffende het onderwerp der allocutie, die schijnen mogten de questie zelve te benadeelen. De officiële Memorie, daarenboven, van den 12 dezer, aan Zijne Eminentie ter hand gesteld, door den dienst van den zaakgelastigde van *Pruissen*, staat in de essentieelste punten den wezenlijken stand van het gouvernement Zijner Majesteit den Koning tegen over de vooronderstellingen, in zake van feiten, van waar de allocutie van Zijne Heiligheid schijnt uitgegaan te zijn, en over welke de zaakgelastigde *ad interim* niet reeds zijne aanmerkingen aan den H. Stoel mogt hebben voorgesteld.

De ondergeteekende had in zijne nota gezegd, dat hij niet alleen houder zijnde van gewichtige documenten, maar ook van confidentieele en geheime opgaven, gereed was om de geheele Keulsche zaak met het Hof van *Rome* op de eervolste wijze voor hetzelfde te behandelen. Het tweede gedeelte der nota van Zijne Reverendissime Eminentie, 't welk dat aanbod beantwoord, verklaart dat Zijne Heiligheid niet meent in zulke onderhandelingen te kunnen treden, voor dat Mgr. den Aartsbisschop van *Keulen* in de uitoefening

zijner bisschoppelijke functien zou zijn hersteld.

De ondergeteekende in zijne nota van *Ancona*, met opzet verklaard hebbende, dat de maatregel des gouvernementen nít de gebiedendste noodzakelijkheid genomen, in zich zelve slechts *temporair* was, kan in dat besluit geen voornemen zien, hetwelk strijdig is met den bevredigenden geest der nota, van Zijne Eminentie en hij haast zich om er in denzelfden zin op te antwoorden. Daar het, tot het laatste oogenblik toe, slechts van Mgr. den Aartsbisschop heeft afgehangen om in zijne functien te blijven, zal het ook nu van hem afhangen, om ze te hernemen, voor zoo verre latere gebeurtenissen de gezindheden van het koninklijke hof te dien opzichte niet mogten hebben doen veranderen. Het zou voldoende zijn geweest, als hij, wat het vooredene betreft, en vooral met betrekking tot de gewichtige gevaren, waaraan hij de veiligheid van den Staat en de openbare rust heeft blootgesteld, de noodige ophelderingen had gegeven, en met betrekking tot de toekomst de onvermijdelijke vereischte waarborgen gave, om naar *Keulen* te kunnen terugkeeren en de volledige uitoefening zijner functien te hernemen.

Het koninklijk gouvernement zal gewisselijk van zijnen kant in het goedgunstig aannemen van dusdanige ophelderingen het uiterste verlangen, toonen, waardoor het bezield wordt, om Mgr. den Aartsbisschop te overtuigen, dat het nooit zake is geweest, van zijne conscientie geweld aan te doen, door van hem te vorderen, wat hij meent strijdig te zijn met zijne pligten als Aartsbisschop, maar alleen van hem te beletten de wetten te schenden, aan welke hij gehoorzaamheid heeft gezworen; de souvereiniteit des konings, wiens onderdaan hij is te compromitteeren, en de openbare rust te storen, tot welker behoud hij behoorde mede te werken.

De rustige en geregelde toestand der diocese en de ongestoorde voortdurend der tijdelijke administratie van het metropolitaan-kapittel moet natuurlijker wijze door het gouvernement worden beschouwd, als de eerste voorwaarde tot het aannemen van eenige hoegenaamde ophelderingen. Want het is al te evident dat een tegenstrijdige staat het gouvernement zou verplichten, om iedere andere overweging op te offeren aan die van zijne waardigheid en van den vrede des koninkrijks.

Om, van zijnen kant, de mogelijkheid te bespoedigen van de ontkenning, aangewezen door het besluit Zijner Heiligheid, zal de ondergeteekende, onverwijld de nota van zijne Reverendissime Eminentie, en de tegenwoordige nota, met de daartoe behoorende verslagen, door eenen kabinets-courrier naar *Berlijn* zenden.

De weg, dien Zijne Heiligheid dus meent te moeten inslaan, ten minste voor dit oogenblik mededeelingen doelloos makende, die volstrekt geen ander doel hadden, dan om tot de spoedigste oplossing der kwestie te geleiden door de regtstreeksche medewerking van den H. Stoel, vervalt het voorstel der nota van *Ancona* van zelve. 't Is enkel, om ieder kwalijk ver-

staan te dien opzichte, voor te komen, dat de ondergeteekende nogmaals uitdrukkelijk verklaard, dat die mededeelingen niets minder dan ten doel hadden, om Zijne Heiligheid over te halen tot concessien hoe ook genaamd, noch in de Keulsche zaak, noch in eenige andere. Niets is ooit verder van het denkbeeld der koninklijke regering verwijderd geweest.

Daar de ondergeteekende alzoo, door den aard van zijnen stand, zich intusschen moet onthouden van die zaak op eene diplomatische wijze met zijne Reverendissime Eminentie te behandelen, zal hij zich des te meer haasten, om hem in alle andere dingen het opregte verlangen van zijn Hof, om met den H. Stoel mede te werken tot het welzijn der Catholijke kerk in *Pruisen*, en aan de altoos toenemende ontwikkeling der instellingen, die haren oorsprong verschuldigd zijn aan de gelukkig bestaande betrekkingen tusschen de beide Hoven te toonen.

Hij maakt van deze gelegenheid gebruik, om aan zijne Reverendissime Eminentie de eerbiedige hulde zijner hoogste achting te vernieuwen.

BUNSEN.

NADERE NOTA VAN DEN KARDINAAL SECRETARIS VAN
STAAT, VAN 2 JANUARIJ AAN DEN HEER BUNSEN.

De Kardinaal-Secretaris van Staat den 31 December II. de nota ontvangen hebbende, die Uwe Excellentie hem heeft gezonden, onder dagteekening van 29 heeft het zich ten plicht gemaakt dezelve oogenblikkelijk onder de oogen van Zijne Heiligheid te brengen, om zijne bevelen, betreffende de gemelde nota te ontvangen.

Daar de gevoelens in de nota blootgelegd, welke de ondergeteekende Kardinaal den 25 der gemelde maand afzond, duidelijk genoeg uitgedrukt en stellig genoeg zijn, om geenerlei twijfel aangaande derzelver verstand over te laten en daar, bovendien, de omstandigheden altoos dezelfde zullen blijven zoolang als de formele vordering, bij die gelegenheid gedaan, niet volledig zal zijn uitgevoerd, heeft de H. Vader diensvolgens geoordeeld, dat er geen ander antwoord te geven valt, dan Uwe Excellentie te verwijzen tot de verklaring in de bovenvermelde nota vervat.

Aldus de bevelen van Zijne Heiligheid volbragt hebbende, maakt de ondergeteekende Kardinaal van deze gelegenheid gebruik, om te zijn . . .

L. Kard. LAMBRUSCHINI.

BIJDRAGEN VOOR HET IVOOREN CRUCIFIX, VOOR DEN
AARTSBISSCHOP VAN KEULEN BESTEMD.

Montant in ons N.^o van 31 Maart vermeld. f 134,61
Van een' Geestelijke uit *Zuid-Holland*, met
het volgende chronicon: „ 10,00

20 Novemb.

IN CRUCE SALUBRITAS

IN CRUCE SOLATIUM

IN CRUCE VICTORIA.

Van den Heer G. B.	„ 3,00
— — — N. N.	„ 2,00
— — — S.	„ 2,60
— — — S.	„ 2,60
— T. W. L., een <i>Oud-Nederlander</i> .	„ 2,50
— den Heer V. V.	„ 5,50
— — — V. L. te H, en eenige vrienden.	„ 8,00
— J. J. A., te B.	„ 2,00
— den Heer H. DE B.	„ 1,00
— een huisgezin te <i>Grave</i> .	„ 7,80
— eenige Godsdienstvrienden uit <i>Amsterdam</i> gezonden.	„ 19,00
— de Eerw. Hooggel. Heer J. A. F.	„ 1,00
— den Heer J. J. H... Koopman.	„ 1,00
— den Eerw. Heer J. W. F.	„ 1,00
— — — W. W., Pastoor te W.	„ 2,00
— — — H. v. D. H. te W.	„ 1,00
— den Heer T. D. J.	„ 4,00
— een' a.... d.....	„ 1,00
Van het Leesgezelschap ter bevordering van onderling Nut, Stichting en Genoegen te <i>Arnhem</i> , door bezorging van den Heer N. VERMEULEN aldaar	„ 27,90

f 235,51

(Het vervolg hierna).

* * J. RUTJES, openbaar Onderwijzer en Kostschoolhouder te *Duiven*, provincie *Gelderland*, maakt bij deze bekend, dat hij na de aanstaande Paaschvacantie nog eenige jongelingen, op zeer billijke voorwaarden, in den kost kan opnemen.

Behalve, in datgene, wat op eene welingerigte school behoort onderwezen te worden, geeft hij ook grondig onderrigt, in de Fransche en Hoogduitsche talen, alsmede in het piano- en orgelspelen; terwijl hij zich voornamelijk beijvert om de aan zijne zorg toevertrouwde jeugd regt Christelijk op te voeden.

Men informere zich bij den Hoog Eerwaarden Heer J. GERRITZEN, oud-Aartspriester van *Gelderland* en Pastoor te *Duiven*. — Brieven franco.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

OVER

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . .
Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn,
gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U:
dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Het hooge gewigt van de *Voorstelling der daadzaken* enz., door den H. Stoel bekend gemaakt, heeft ons doen besluiten, om dat belangrijke stuk, zonder hetzelve af te breken, in deszelfs geheel, in dit N.^o mede te deelen. De daartoe behoorende Documenten (voor zoo verre die niet reeds medegedeeld zijn), zullen wij insgelijks, zoodra mogelijk, in ons Blad plaatsen en onze Lezers met den gang der zaak, die zich nu ook reeds tot de Oostelijke Provinciën uitstrekt, geregeld bekend maken. De uitgebreidheid der Voorstelling heeft ons genoodzaakt, de vermelding der Bijdragen voor het Crucifix tot ons volgend N.^o uit te stellen.

VOORSTELLING DER DAADZAKEN, BETREK- KELIJK DE WEGVOERING VAN DEN AARTS- BISCHOP VAN KEULEN, OPENBAAR GE- MAAKT DOOR DEN HEILIGEN STOEL (1).

Deze hoogst merkwaardige *voorstelling* begint met de volgende inleiding:

» Nadat het Pruissisch gouvernement tegen Mgr. CLEMENS AUGUST DROSTE *zu Vischering*, Aartsbischop van Keulen, de gewelddadige maatregelen die bekend zijn, genomen had, heeft hetzelve aan onderscheidene vreemde hoven een staatschrift, van documenten verzeld, doen ter hand stellen en te gelijker tijd verscheidene andere opstellen gemaakt, met oogmerk, om deszelfs gedrag, bij die gelegenheid te regtvaardigen. Het is om die reden, dat de heilige Stoel zich in de noodzakelijkheid heeft gezien, om, door het tegenwoordig geschrift, den waren staat van zaken te doen kennen.

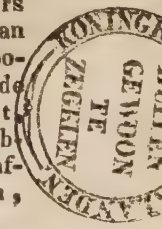
(1) Van dit gewigtig stuk is bereids te Rome zelve eene Fran-
 sche en Hoogduitsche vertaling vervaardigd. RED.

» *Voorstelling der daadzaken, door* *documenten gestaafd.*

» Door een kabinets-bevel van 17 Augustus 1825, beval Z. M. de koning van *Pruissen*, dat in de provincien van den *Rhijn* en *Westphalen*, zoo als hij, door zijne verklaring van 11 November 1803, reeds voor de Oostelijke provincien des koninkrijks had gedaan, dat alle kinderen, die uit gemengde huwelijken zouden geboren worden, zonder onderscheid van geslacht, in den Godsdienst des vaders zouden opgevoed worden, uitgezonderd het enkele geval, dat de ouders eenstemmig zouden zijn, aangaande de Religie aan hunne kinderen te geven. Hij verklaarde daarenboven, dat alle overeenkomst te dien opzichte, door de toekomstige echtgenooten voor het huwelijk gemaakt moest worden beschouwt als geenerlei kracht te hebben; en hij verbood gelijktijdig, op gestrengte straffen, van hunnen kant eenigerlei belofte te vorderen, betreffende de opvoeding der kinderen (1).

» Daaruit is voortgevloeid, dat in het algemeen, de Pastoors der diocesen, van het Westelijk gedeelte des

(1) Documenten, [N.^o I en II. Zie ons Blad van 24 Febr

koningrijks volgens de instructien, door hunne Bisschoppen gegeven, bij ieder huwelijk van eene Catholijke vrouw, met eenen Protestantschen man, zich onthielden van het vorderen dier belofte, maar hunne assistentie weigerden zoo vaak als die verbindtenis niet vrijwillig aangeboden werd, door de contractanten of door hunne ouders. Het Pruissisch gouvernement stond zoo sterk op de stipte uitvoering van het koninklijk edict, dat het dreigde de strafwet af te kondigen tegen de overtredende Geestelijken; en de zaken waren tot het punt gekomen van de vrijheid der sacramentele regtbank en de onschendbaarheid des geheims (der Biecht), in gevaar te stellen. Inderdaad, behalve de regterlijke aanklagte en andere vexation tegen de biechtvaders, had de koning zelf doen begriipen, dat *indien het noodig ware, hij hen verplichten zou tot het doen eener plegtige verklaring*, waardoor zij zouden moeten erkennen, dat zij de absolutie niet geweigerd hadden aan de Catholijke vrouwen, die haren Pastoor niet hebbende kunnen overhalen, om te assisteren bij haar huwelijk met on-Catholijken hetzelfde voor den Protestantschen bedienaar hadden voltrokken.

» Ten gevolge dier maatregelen namen de Bisschoppen dier provincien, aan de pijnlijkste gewetensangsten overgeleverd, afzonderlijk in brieven van Maart en April 1828, de toevlugt tot LEO XII, roemrijker gedachtenis en imploreerden instructien en hulpmiddelen, aan den drang van hunnen toestand geëvenredigd. De toevlugt der Bisschoppen tot den H. Stoel, verre van aan den koning van Pruissen, te mishagen, werd door hem geprovoceerd. Hij wilde dat de minister, te Rome residerende, die brieven zelf aanbod, en ze van de nadrukkelijkste aanbevelingen verzelde. De minister den confidentieelen last van zijnen souverain volbrengende, vorderde bij eene nota van 10 Junij 1822, dat het edict der maand Augustus 1828, deszelfs effect zou kunnen hebben, zelfs ingevalle het gemengde huwelijk mogt plaats hebben, krachtens eene dispensatie der graden van bloedverwantschap, van den Apostolischen Stoel verkregen, dat is, dat hij vorderde, dat die dispensatien zoodanig werden ontworpen, dat zij konden worden uitgevoerd, zelfs dan, wanneer de Protestantsche partij niets beloofde, aangaande de Catholijke opvoeding van al de kinderen die geboren zouden worden.

» De H. Stoel even jaloursch, om de zuiverheid en integriteit van de grondstellingen der Catholijke Kerk, te bewaren, als om gebruik te maken van deszelfs magt, ter gemoetkoming in de noodzakelijkheid van het oogenblik, en in de gewetens-rust der geloovigen te voorzien, haastte zich, om de ernstigste en rijpste overweging, aan die zoo gewigtige zaak te geven. LEO XII, die, hoewel het grootste deel in de omstandigheden nemende, welke de Bisschoppen hadden voorgesteld, wel zag, dat hij niet in alles, wat men van hem gevraagd had, kon toestemmen, was op het punt van hun in dien zin te antwoorden; wel verstaande, dat men aan de Pastoors, niet zou kunnen verbieden, van in zekere speciale en bepaalde

gevallen, eene zuiver *passive* assistentie te verleenen, bij de huwelijken, waarvan het zake was. Maar zijn zoo betreurenswaardige dood, deed de definitive beslissing der zaak verschuiven, tot het pontificaat van PIUS VIII, heiliger gedachtenis. Het was alstoen, dat, na onderscheidene conferentien met den minister van Pruissen, die uitdrukkelijk bestemd waren om hem bekend te maken, met de definitive besluiten des H. Stoels en hem derzelve juistheid te doen begriipen, bleef de Souvereine Opperherder staan bij de maatregelen van zachtheid en bevrediging voorgesteld, in zijne Breve van 25 Maart 1830 en in de instructie naar zijn bevel opgesteld, door wijlen den Kardinaal ALBANI, den 27 derzelfde maand (1). In die Breve werd niet alleen verklaard, dat de gemengde huwelijken die voortaan zouden gesloten worden, zonder inachtneming van den vorm door het concilie van Trente voorgeschreven, moesten gehouden worden voor valide, als er geen ander canoniek huwelijks-beletsel bestond, maar er werd zelfs getolliceerd, dat de Catholijke Herders, na de gebruikelijke afkondigingen aan die huwelijken, eene zuiver *passive* tegenwoordigheid zouden verleenen.

» Vervolgens werd bij de instructie aan de Bisschoppen de magt gedelegeerd, om dispensatien te verleenen, en zelfs *in hunnen grond* (in radice) de reeds aangegaane nietige of bloedschendige huwelijken te legitimeeren. En werd daarenboven aan de Bisschoppen toegestaan, om, gedurende vijf jaren voor die huwelijken te dispenseeren in beletselen van mindere graden van bloedverwantschap ('t welk zij te voren de magt niet hadden te doen), hoewel het huwelijk zou plaats hebben tusschen eene Catholijke vrouw en eenen protestantschen man. En dit was juist het moeilijksste geval, wijl het koninklijk edict aan den vader de keus der godsdienstige opvoeding van de kinderen overliet. Krachtens de concessien konden de gemengde huwelijken geldig (valide), of in den vorm door het concilie van Trente voorgeschreven, of zelfs zonder zich daar naar te voegen, en dezelve niet doende voorafgaan van de belofte, om al de kinderen in de Catholijke Religie op te voeden, worden aangegaan: er was diensvolgens op die wijze voorzien, in de legitimiteit der successie van de nakomelingschap. De H. Stoel bragt dus gelijkelijk toe, om de conscientie der Bisschoppen gerust te stellen, en om, voor zoo veel hem aanging, alles te verzekeren wat te dien opzigte betrekking had tot het openbaar en bijzonder belang in de burgerlijke orde."

» Ook moest de Pruissische minister erkennen, dat, hoewel die Pauselijke concessien zich niet tot alle door zijn Hof gevraagde punten uitstrekten, dezelve van het uiterste gewigt waren. Na textueel te hebben verklaard dat hij *met erkentelijkheid de bevredigende concessien door het Hof van Rome aangeboden* aannam, en dat hij enkel *ad referendum* nam het negatieve besluit des H. Vaders op de vordering

(1) Documenten, III en IV. Zie het Bijvoegsel tot ons Blad van 24 Februarij jl.

betrekkelijk de dispensation regtstreeks door den heiligen Stoel te verleenen; vroeg hij bij eene nota van 20 Maart 1830, de Breve en de Instructie, om dezelve terstond naar *Berlijn* af te zenden alwaar hij het nuttig oordeelde dezelve voor Paschen te doen aankomen. Men stelde ze hem diensvolgens ter hand in vier origineelen volmaakt gelijk en onverzegeld, in getal gelijk aan dat der Bisschoppen van de Westelijke provincien van *Pruissen*, en men verwachtte dat dezelve onmiddellijk aan zijn Hof zouden verzonden worden door eenen expressen courier. Op al die werkdadigheid volgde eene stilte en werkeloosheid van vele maanden: De Breve en de instructie bleven zonder effect te *Berlijn*, gedurende het leven van Pius VIII. Toen die H. Paus, tot de rust der regtvaardigen was overgegaan en toen de goddelijke Voorzienigheid tot het bestuur der Kerk GREGORIUS XVI, gelukkig regerende, verhief, toefde de minister niet, om aan de staats-secretarie de exemplaren, die hij er van ontvangen had, terug te brengen, en bij eene confidentieele nota van 19 Julij 1831 en eene andere officieele van 1 September daaraan volgende, vroeg hij, in naam van zijnen soeverein derzelver wijziging, aangaande onderscheidene punten.

Térvijl Pius VIII de faciliteiten in de Breve en Instructie vervat, toestond, liet hij niet na, textueel te verklaren, dat de H. Stoel geenszins gerechtigd was, om alles toe te staan, wat men vroeg, ter uitvoering van het koninklijk Edict van 1825 in de Westelijke provincien der Pruissische monarchij. Hij voegde er insgelijks bij, dat, wanneer eene Catholijke vrouw met verachting van de ernstigste vermaningen en waarschuwingen op het punt zijn zou van een huwelijk aan te gaan met eenen protestant, zonder vooraf de voegzame waarborgen te vorderen (*opportunis cautionibus*), aangaande de opvoeding der kinderen, de Catholijke Pastoor zich moest onthouden, *niet alleen van iedere Godsdienstige ceremonie, ten doel hebbende het huwelijk te heiligen, maar ook van iedere hoegenaamde daad, die zou kunnen worden uitgelegd als eene goedkeuring. (Non solum à nuptiis sacro quocumque ritu honestandis, sed etiam à aquovis actu quo approbare illas videatur)*. Eindelijk bragt de innige impulsie zijner conscientie hem tot de duidelijke herinnering aan de grondstellingen der Catholijke Kerk en tot het krachtig inscherpen van het nakomen der canonieke regels in alles wat betrekking heeft niet tot de burgerlijke uitwerkselen des huwelijks maar tot de heiligheid van dien band en de Godsdienstige pligten der echtgenooten. (*Non civiles matrimonii effectus, sed ipsam matrimonii ejusdem sanctitatem et religiosa conjugum officia*). Nu, het was voornamelijk op dat punt dat de wijzigingen neêrkwamen, die met den uitersten aandrang, door den Pruissischen minister gevorderd werden.

Hij vorderde 1.º dat men iedere uitdrukking wegliete betrekkelijk het leerstuk der noodzakelijkheid van het Catholijk Geloof, om de zaligheid te verwerven; 2.º dat men alle plaatsen zou uitschrappen, waarin

gesproken werd van instructie en vermaning te geven aan de Catholijke partij vóór de trouw-plegtigheid, hetzij om haar te herinneren dat zij verplicht is verzekeringen te nemen betrekkelijk de opvoeding der kinderen, hetzij, om haar in het algemeen te doen afzien van eene huwelijks-vereëning met een protestant; 3.º eindelijk, dat men ieder woord, strekkende om de Pastoors te waarschuwen van zich te onthouden van enig hoegenaamd blijk van goedkeuring te geven aan de gemengde huwelijken, die op eene illícite wijze in hunne tegenwoordigheid werden aangegaan, en wel meer nog van op die daad eenige hoegenaamde Kerkelijke ceremonie toe te passen, zou weglaten.

De H. Vader niet gemeend hebbende, de gevraagde wijzigingen te kunnen toestaan zonder de geheiligde pligten Zijner Apostolische bediening te verraden, werd de zaak door het hof van *Pruissen* veronachtzaamd tot in de lente van 1834. Op dat tijdstip vernieuwde de minister in het oogenblik, dat hij afscheid nam van Z. H., om eene reis door *Duitschland* te doen hem de voorgaande vorderingen, en dezelfde afkeerigheid van alle nadere concessien vindende, vergenoegde hij zich met uit de handen des heiligen Vaders zelve de vier origineelen der Breve en der Instructie te hernemen, met het uitdrukkelijk inzigt van aan Z. M. te doen weten, dat de H. Stoel, zich niet tot nadere concessien kunnende leenen, het noodig was, om aan die beide acten loop te geven dezelve aan de Bisschoppen bekend te maken in den staat en in den vorm, waarin zij aanvankelijk waren opgesteld en aangenomen. Inderdaad, in de maand Augustus van hetzelfde jaar, weder te *Rome* gekomen zijnde, gaf hij mondeling de verzekering, dat de beide Pauselijke acten zich in de handen des Aartsbischops en der drie Bisschoppen van de Westelijke provincien des koninkrijks bevonden; en men had zelfs, zoo door zijne tussschenkomst, als door andere middelen, de copie van een gedrukt stuk waarbij elk dier prelaten aan derzelver Geestelijkheid de Breve van Pius VIII had medegedeeld.

Ongeveer anderhalf jaar na de terugkomst des ministers kreeg men kennis van het aanwezen eener geheime mededeeling, door wijlen Mgr. SPIEGEL Aartsbischop van *Keulen*, zeide men, eenige maanden voor zijnen dood aan zijne suffraganen gerigt, betrekkelijk de practische uitvoering der Apostolische Breve en der Instructie, die er betrekking toe heeft, uitgevaardigd 27 Maart 1830, door den Kardinaal ALBANI, destijds secretaris van staat. Men ontving ook, langs verschillende wegen den text dier mededeeling, onder den titel van: *instructie* en al aanstonds was het onmogelijk niet te bevroeden dat het gemelde stuk ten doel had, den zin en de grondstellingen dier documenten te vervalschen en derzelver geest en grond te plooiën naar de reeds in 1831 door het koninklijk gouvernement gevorderde en door den H. Stoel verworpene wijzigingen.

Aangezien de uitstekende moeilijkheid, om regtstreeks van de Bisschoppen de nauwkeurige narigten te bekomen, die men noodig had; aangezien het ont-

breken van eenen vertegenwoordiger des H. Stoels te *Berlijn*; aangezien eindelijk dat de Breve en de Instructie geprovoceerd waren door het Hof van *Pruissen*, en door hetzelfde aan de Prelaten der *Rhijn-Provincien* bezorgd, beval de H. Vader, dat ten blijke van de loyaliteit die aan het gedrag des heiligen Stoels eigen en er onafscheidelijk van is, dit zoo onaangenaam incident (*l'accennato disgustoso incidente*), door eene confidentieele nota zou worden medegedeeld aan den Pruissischen minister. In die nota door den Kardinaal secretaris van staat onderteekend den 15 Augustus 1836 (1), toonde men al aanstonds, door eene naauwkeurige ontwikkeling het substantieel onderscheid, 't welk tusschen den inhoud der Opperherderlijke bepalingen en die der mededeeling of instructie aan Mgr. SPIEGEL toegeschreven, bevonden: vervolgens ontveinsde men in dezelve niet, dat de vervalschingen die er in waren vervat, zich in den grond bepaalden, tot de wijzigingen die door het Pruissisch gouvernement waren gereclameerd geworden, toen het aandrang op het verkrijgen van hervorming der Breve van Pius VIII en der instructie van den Kardinaal ALBANI, die er bij gevoegd was. Men verzuimde niet van in dezelve de noodzakelijkheid te doen kennen, waarin Z. H. zich bevond, om de Geloovigen tegen misleiding te hoeden, ten einde men niet aan den H. Stoel een feit mogt toeschrijven, 't welk hem niet aanging. In dien toestand, en om andere redenen welke vermelding hier ongepast wezen zou, deed de H. Vader aan den minister de betamelijkheid en het oogmerk van het zenden eens vertegenwoordigers bij Zijne Pruissische Majesteit uitdrukken, met het billijke en doorzigtige denkbeeld van te allen tijde en door een verzekerd orgaan, de narigten te ontvangen, waarin het Opperhoofd der Catholijke Kerk belangstellen moet, en op die wijze, in het toekomstige, iedere gelegenheid tot noodlottige en onzekere berigten en iedere, altoos onaangename reden tot reclamatie, te verwijderen.

De minister antwoordde op die confidentieele nota van 15 Maart 1836, bij eene nota van 15 April daaraangvolgende (2). In dat stuk, nam hij aan, dat indien de scrupulen des H. Vaders, eenigen grond hadden en zoo de aanklachten, die hem gedaan waren, een ander kenmerk droegen dan dat van onkunde, van laster en fanatisme het onmogelijk zou zijn, om niet aan het koninklijk gouvernement, eene schreeuwende onregtvaardigheid en de schending van deszelfs plegtige verbindtenissen, te verwijten; maar dat hij verklaarde, dat de instructie aan Mgr. SPIEGEL toegeschreven, niet alleen, zoo als hij er stellig van verzekerd was, nooit bestaan had, maar dat zij zedelijkerwijze onmogelijk was, omdat zij niet aanwezig zijn kon, zonder dat het gouvernement van Z. M. en diensvolgens hij (de minister) zelf daarvan kennis droegen. Hij liet zelfs niet vermoeden, dat

hij eene andere kende. Hij voegde er bij, dat zelfs wanneer het waar mogt zijn, dat de Bisschoppen der *Rhijn-Provincien*, uit de handen des Aartsbisschops die betwiste instructie hadden ontvangen en aangenomen, daaruit slechts een onderwerp van contestatie tusschen den H. Stoel en die Prelaten en nooit een onderwerp van klagen tegen het gouvernement van Zijne Pruissische Majesteit kon voortvloeijen, dat hij niets te verbergen, niets te vreezen had en dat hij, zoo als uit de documenten bleek, geheel aan de rijpe overwegingen en aan het vrije geweten der Bisschoppen, de uitlegging en uitvoering der Pauselijke Breve, had overgelaten (1).

Eene zoo stellige en onbepaalde verklaring (in verband vooral met het blijf van bijzondere vrouwen, waarmede de H. Vader, overigens zonder vertegenwoordiger te *Berlijn*, aan dat hof de redenen had doen weten, van deszelfs billijke bekommelingen), scheen niet te kunnen worden overeengebracht met het aanwezen van eenige hoegenaamde acte, bij het Pruissisch gouvernement bekend en veel minder nog, met hetzelfde overlegd, in strijd met den zin der Apostolische bepalingen, wie overigens de opsteller, de vorm, de titel en het middel, om dezelve te verspreiden zijn mogt. Ook meende Zijne Heiligheid, dat het voorzigtig ware, zijn oordeel te schorsen, aangaande de wezenlijke interpretatie en de getrouwe nakoming der Opperherderlijke bepalingen. Daar overigens de minister, in die nota had voorgedragen, dat Mgr. SPIEGEL, door den koning ondervraagd, aangaande de uitvoering der Breve van Pius VIII, zich onthouden had, van zich door iets te verbinden, alvorens zijne Suffraganen te raadplegen en beriep zich op de verslagen, welke diezelfde Bisschoppen binnen kort den H. Stoel moesten doen toekomen; Zijne Heiligheid verwachtte dus de aankomst van die rapporten, met het verlangen, om zijnen geest gerust te stellen, aangaande een punt van zoo groot gewigt.

Er waren reeds eenige maanden in die verwachting verlopen, en de minister hield niet op van mondeling en schriftelijk, die vertraging te regtvaardigen, door onvoorziene omstandigheden, behalve die van den dood van Mgr. SPIEGEL. Eindelijk, door eene confidentieele nota van 6 September 1836, aan den Kardinaal Secretaris van Staat gerigt, maakte dezelfde minister bekend, dat het ministerie van *Berlijn*, ten gevolge der Souvereine autorisatie den Aartsbisschop van *Keulen* en de drie Bisschoppen der *Rhijn-Provincien*, formeel had uitgenoodigd, om ten spoedigste een verslag aan Zijne Heiligheid gereed te maken, betreffende de uitvoering der Breve van Pius VIII, en hen tot langste uitstel, het midden der aanstaande maand October had bepaald; maar kort hierop ontving Zijne Heiligheid, langs bijzondere gelegenheid eenen particulieren brief van wijlen Mgr. von HOMMER, Bisschop van *Trier*, met een geaanexieerd document (2).

(1) Document, N.º V, 't welk wij in het vervolg zullen mededeelen.

(2) Document, N.º VI.

(1) En dezelfde BUNSEN die dit verzekerde, had de Berlijnsche overeenkomst gezamenlijk met den graaf SPIEGEL bewerkt en tot stand gebracht!

RED.

(2) Documenten, N.º VII en VIII.

De Brief stelde vier feiten, het eene gewigtiger dan het andere en geheel zamenhangend vast: 1.º Eene overeenkomst, betreffende de uitvoering der Pauselijke Breve reeds vermeld, gesloten tusschen Zijne Pruissische Majesteit, den overleden Aartsbisschop van *Keulen* en den Ridder *BUNSEN*, die in 1834 eene reis naar *Berlijn* had gedaan: 2.º Eene mededeeling die, op de vordering van den koning de gemelde Aartsbisschop en zijn Secretaris de Kanunnik *MUNCHEN*, afzonderlijk hadden gemaakt, aan de drie Suffragaan-Bisschoppen van *Keulen*, om hen tot het aannemen der bovengemelde overeenkomst te brengen; 3.º De toetreding dier drie Prelaten en eene instructie, door hen, dien ten gevolge aan hunne respectie Vicariaten gerigt; 4.º Eindelijk, de retractatie met volkomen wil en met volle kennis van zaken, door hem, Bisschop van *Trier* bij het naderen des doods gedaan. In die retractatie erkende de Bisschop, dat de acte, van hem, naar het voorbeeld zijner ambtgenooten en ten gevolge der mededeelingen, welke zijn Metropolitaan hem gedaan had uitgegaan, ten eenenmale préjudiciabel was aan de Catholieke kerk, strijdig met hare canons, en hare principes vernietigende. Het aan den Brief geannexeerde document behelsde het vertaalde Exemplaar der instructie, welke dezelfde Bisschop aan zijne geestelijkheid had gerigt, en tot welke zijne retractatie voornamelijk behoorde.

Men kwam door die beide documenten te weten, dat de acte, waarvan de Kardinaal Secretaris van Staat in de nota van 15 Maart 1836 gesproken had, als van eene aan Mgr. *SPIEGEL* toegeschrevene mededeeling of instructie niet wezenlijk bestond onder den vorm, den titel, de uitdrukkingen en het getal der artikelen, welke de bijzondere berigten hadden opgegeven. Maar den text der wezenlijke instructie door middel van den Bisschop van *Trier* ontvangen, met die andere instructie vergelijkende, op welke de gemelde nota van den Kardinaal-Secretaris van Staat had gedoeld, erkende men, dat behalve de uitlating in de eerstgemelde van het artikel betreffende de instructie door den Kardinaal *ALBANI* in al het overige de inhoud dier beide stukken eensluidend was, zoo wat den vorm en de substantie als den algemeenen geest betreft, endat, ten slotte, dezelve gebragt waren tot den inhoud der wijzigingen, die in 1831 door het Hof van *Pruissen* van den H. Stoel gevorderd en door denzelven geweigerd waren. Men kon dus niet meer twifelen aan het bestaan eener acte, betreffende de wijze van uitvoering der Breve van *Pius VIII* en strijdig met de grondstellingen, die er de bepalingen van regelen; eene acte, aan het Pruissisch Gouvernement bekend, ten uitvoer gebragt, ten gevolge eener overeenkomst met hetzelfde; eene acte eindelijk, waarvan de Minister te *Rome* residierende, geen woord gesproken had in zijne nota van 15 April 1836 en waarvan men redelijkerwijze het aanwezen niet vermoeden kon, uit hoofde der onbepaalde verklaring in die nota vervat en de omstandigheden die er aanleiding toe gegeven hadden.

In dien staat van zaken ontving de Minister door een courier van *Berlijn* en deelde aan den Kardinaal-Secretaris van Staat, door eene officiële nota van 15 Januarij 1837 mede, de sedert lang beloofde rapporten der Bisschoppen. Die rapporten bestonden in vier brieven, door hen aan den H. Vader gerigt, ten gevolge der insinuatien van het Pruissisch Gouvernement en gedagteekend, eenige van September anderen van October des vorigen jaars. De tegenwoordige Aartsbisschop van *Keulen*, welke die Kerk niet bestuurd, toen de Breve van *Pius VIII* door het Hof werd betekend, gaf volstrekt geenerlei verslag van de practische wijze der uitvoering dier Breve, door zijnen voorganger ingevoerd; veel minder nog, zegt hij, dat hij in de verplichting was of den wil had, om die wijze van uitvoering in acht te nemen: hij bepaalde er zich enkel toe, om *Z. H.* te verzekeren, dat hij, met de hulp van den Goddelijken bijstand, naar de omstandigheden, de bepalingen der Breve en der instructie van den kardinaal *ALBANI*, die een einde maakte aan de vroegere en zoo gevaarlijke oneenigheden, betreffende de gemengde huwelijken stiptelijk te doen uitvoeren (1).

De bisschoppen van *Trier*, *Munster* en *Paderborn* integendeel bepaalden er zich toe, om door eenige bijzonderheden den regel op te geven dien zij gemeend hadden te moeten volgen in de uitvoering der gemelde Breve. Een hunner voegde er zelfs bij, dat, om aan de priesters eenen algemeenen regel te geven in de twijfelachtige gevallen die zich mogten voordoen, tot welzijn van den vrede en om de promulgatie der Breve reeds zoo lang verlangd, niet geheel te zien beletten, de

bisschoppen niet anders kunnende doen, zij hadden toegegeven aan eenige overeenkomsten met het burgerlijke gezag. (*Ea de causâ quâdam inter nos ipsos ecclesiae praesules, et cum iis, penes quos est rerum civilium summa, pacta sunt. Quod aliter fieri non potuit.*) Maar niemand zond het model der instructie, die confidentieel aan hunne respectieve geestelijkheid gegeven was (1).

In de officiële Nota (2) welke die brieven verzelde, bleef de minister niet in gebreke van den grootsten lof te geven, aan de achtlingwaardige hoedanigheden en de uitstekende deugden der prelaten, welke die brieven onderteekend hadden en poogde te doen begrijpen van hoeveel gewigt hun gezag was. Hij riep inzonderheid de aandacht in, op den persoon des nieuwen Aartsbisschops van *Keulen*, » (zoo als hij zeide) op » den Metropolitaan-zetel gebragt, te midden van den algemeenen erbid en vooraf gegaan door den bestverdienden roem » der administratie van *Munster*, in de moeilijkste tijden, » en later door de hulp aan zijnen broeder als suffragaan verleend."

Bij die gelegenheid deed hij opmerken, welke kracht Zijne Eerwaardige Stem hebben moest, » daar hij, de uitvoering » der Opperherderlijke bepaling in zijne diocese vastgesteld » hebbende gevonden, gemeend heeft, zijne stem en het gewigt zijner onverdachte getuigenis te moeten paren met de » rapporten zijner medebroeders, door aan Zijne Heiligheid » zijne innige en consciensieuse overtuiging uit te drukken, dat » hij gemeend heeft den weg te moeten volgen, dien hij ge- » baand had gevonden, en dat verre van de discipline en het » welzijn der Kerk bedreigd te vinden, door den staat van » zaken, welke uit de uitvoering is voortgevloeid, hij dezelve » integendeel zou zien gecomprometteerd door ieder ander ge- » drag en door iedere andere bepaling (3)."

Na te hebben getracht, om door de brieven der Bisschoppen alles te bevestigen, wat hij reeds in zijne nota van 15 April 1836 had opgegeven, met oogmerk om die aantijging, die zoo honend was voor den overleden Aartsbisschop van *Keulen*, als voor hun, die zijne complissen mogten zijn geweest, te loochenenstraffen, verklaart hij in naam van zijnen Souverein: » Zij- » ne Majesteit vernomen hebbende uit de mededeelingen, wel- » ke de Bisschoppen hem hebben gedaan van den inhoud hun- » ner brieven (4), dat deze eenstemmig zijn in hunne ver- » ringen, zoo wel als in hun gedrag en dat zij daarenboven » meenen zware oneenigheden te moeten vreezen, die algemeene » opschuddingen in de monarchie, in *Duitschland*, in geheel » *Europa* zouden kunnen te weeg brengen, besloten heeft, de » bepalingen van *Pius VIII* en het *status quo* door derzelver » uitvoering van den kant der Bisschoppen tot stand gebragt, » als definitieve maatregelen te beschouwen. Alzoo van zijnen » kant geheel afziende van verzachtende wijzigingen, die hij » (*Z. M.*), met de meerderheid zijner onderdanen, niet heeft » opgehouden, wenschelijk en mogelijk te gelooven, Zijne Ma- » jesteit met vertrouwen even zoo veel van den kant van Zijne » Heiligheid verwachende, den ondergeteekende stellig, for- » meel en onherroepelijk beval, dat hij aan God alleen verant- » woordelijk voor de rust zijner monarchie en voor de handha- » ving der bestaande regten, nooit zal kunnen toestaan, dat » de zaak der gemengde huwelijken het onderwerp zou kunnen » uitmaken, van nieuwe discussien, tusschen zijn gouverne- » ment en den H. Stoel."

Z. H. van die gevoelens van den Souverein van *Pruissen* onderrigt zijnde, aarselde niet daarop te antwoorden, door eenen nieuwen trek van een geheel bijzonder vertrouwen en van Apostolische loyaliteit. Bij eene officiële nota van 3 Februarij 1837 (5), in antwoord op die van 15 Januarij, bij welke de Minister de rapporten der Bisschoppen aan den H. Vader had overgelegd, en werd op uitdrukkelijk bevel aan den Minister eene copie ter-

(1) Documenten, N.^o X, XI, XII.

(2) Document, N.º XIII.

(3) Dat men het Document N.º IX leze en men zal zien, of dat de gevoelens waren, door Mgr. den Aartsbisschop van *Keulen* uitgedrukt. (Aanteekening der voorstelling).

(4) Men weet, dat de Pruissische Bisschoppen, al wat zij aan den H. Vader schrijven, eerst naar *Berlijn* moeten zenden; dat zij niet *regtstreeks* schrijven mogen; en dat men dus te *Berlijn* den inhoud van hetgene wat zij schrijven, niet door hunne mededeelingen, behoeft te vernemen.

(5) Document, N.º XIV.

hand gesteld van den Brief door Mgr. von HOMMER, Bisschop van Trier, eenigen tijd vóór zijnen dood geschreven en eene copie van het stuk, dat denzelven verzelde en die zich reeds meer dan eene maand, voor de overlegging der rapporten, in handen van Zijne Heiligheid bevond. Men verzocht hem tevens, die twee zoo gewichtige stukken onder de oogen van Zijne Majesteit te brengen. De H. Vader deed gelijktijdig het vertrouwen uitdrukken, dat, daar de Koning van Pruisen zich grondende op de rapporten der Bisschoppen, verklaard had, dat hij de bepalingen der Breve van Pius VIII, als definitief beschouwde in den zin der uitvoering, die er door de gemelde Bisschoppen aan gegeven was; Z. M. bij de bloote lezing der beide documenten (door den Bisschop van Trier gezonden) onbetwistbaar zou erkennen, dat, alle andere aanmerkingen daargelaten, Z. H. in de onmogelijkheid was van in eene dusdanige verklaring toe te stemmen; dat geheel integendeel in gevalle hij zijne gevoelens aan de Bisschoppen van de Westelijke provincien der Pruisische monarchie moest bekend maken, hij noodwendig de wijze van uitvoering die zij gemeend hadden aan de bepalingen der vermelde Breve te kunnen geven, zou moeten afkeuren en dezelve te beschouwen als ruineux voor de grondstellingen, de discipline en het welzijn der Catholijke Kerk.

De Minister ontving die mededeeling met een geheel bijzonder ontzag; hij erkende al derzelver gewigt bij eene nota van den 14 derzelve maand (1), en hij deed weten, dat hij al zijne maatregelen genomen had, om die documenten onmiddellijk onder de oogen des Konings te doen komen. Hij was overigens overtuigd, dat Z. M. de uitdrukking der gevoelens, vervat, in den brief van eenen zoo achtungwaardigen Bisschop in ernstige overweging zou nemen en dat hij de *confidentiele en vertrouwende* handelwijze, door den H. Vader jegens zijn Hof gevolgd, volkomen zou weten te waardeeren. Vervolgens er toe gekomen zijnde, om een verschil van vorm en substantie tusschen de instructie door den Bisschop van Trier gezonden, en de andere instructie, welke de Nota, van den Secretaris van Staat van 15 Maart 1836 had gewijzend, voorwendende, ontleende hij daaruit een argument ten voordeele van de waarheid der onbepaalde verklaring, door welke hij in zijn antwoord van 15 April daaraanvolgende, het aanwezige dier eerste instructie formeel had ontkend. Hij voegde er daarenboven bij, dat: » Hoedanig ook het gewigt van dat feit zijn mogt, dat » aan den overleden Bisschop van Trier personeel was, gewis » in den verheven en welwillenden geest van Z. H. hetzelfde » zou worden opgewogen door een ander feit, van den thans » levenden Aartsbisschop van Keulen. Die Prelaat heeft aan » genomen, om Aartsbisschop en Metropolitaan te zijn, met » volledige kennis van die instructie, en van de legale en morele uitwerking, die dezelve sedert twee jaren verkregen » heeft bij de kerkelijke regtbanken en in den openbaren geest. » Hij heeft dus blijkbaar gemeend, *hetzij door dezelve, hetzij » ondanks dezelve* zijne plichten jegens God en den Souvereinen » Opperherder te kunnen vervallen, en hij meent dit blijkbaar » thans nog, na een jaar van ondervinding en na te zijn uit » genoodigd, om aan Z. H. te schrijven."

Terwijl men afwachtte, welke de indruk zijn zou, die op den geest des konings van Pruisen zou worden gemaakt, door de zijding van een zoo gewigtig document, betrekkelijk den overleden Aartsbisschop van Trier, benevens zijne definitieve beslissing, welke de reeds vermelde laatste Nota des ministers te gemoet deed zien, op welke, ten gevolge dier afwachting, het Pauselijk ministerie geenerlei antwoord gegeven had, deed de ridder BUNSEN in de maanden van Mei en Junij 1837, zoo bij monde als bij geschrift aan den kardinaal-secretaris van staat weten, dat zijn gouvernement eenige reden had om zich over den nieuwen Aartsbisschop van Keulen te beklagen. Maar die reden refereerden zich uitsluitend tot de wijze van zien des prelaats, aangaande de strekking der leer en school van HERMES, tot de maatregelen die hij genomen had, ten opzichte van eenen professor der Universteit van Bonn en van de klerken die tot de wijdingen moesten bevorderd worden. Geene dier klagen had strekking tot de gemengde huwelijken, voor welke dezelfde minister, in de beide drie maanden te voren geschrevene Nota's, de voorgewende getuigenis des Aartsbisschops van Keulen had ingeroepen, met oogmerk om de uitlegging te regtvaardigen, die aan de Breve van Pius VIII gegeven was.

Gedurende dien tusschentijd ondernam Mgr. CAPACCINI, substituit door secretarie van staat, met vergunning van Z. H. eene reis door *Duitschland*. Bij die gelegenheid ontving hij van Z. H. geenerlei last voor het Hof van Pruisen. Na zijne aankomst in *Duitschland*, uitgenoodigd zijnde geworden, om zich naar *Berlijn* te begeven, meende hij derwaarts te moeten gaan; en zich gehaast hebbende den H. Vader, van die uitnoodiging en van zijne aanneming te verwittigen, werd zulks door Zijne Heiligheid goedgekeurd. Gedurende het verblijf van Mgr. CAPACCINI in de hoofdstad, hadden er tusschen hem en het Pruisisch ministerie onderscheidene conferentien plaats, betrekkelijk Mgr. den Aartsbisschop van Keulen. Ten opzichte der kwestie van de gemengde huwelijken, verklaarde Mgr. CAPACCINI met opregtheid, dat hij te dien opzichte geenerlei instructie noch magt van Z. H. hebbende, zich daarmee op geenerlei wijze kon inlaten, 't welk billijk en redelijk door het Pruisisch ministerie werd gekeurd, wat de zaak der Hermesianen betreft, deed de prelaat alles wat in zijn vermoegen was, ten einde de zaken te concilieren tot wederzijdsche voldoening van den H. Vader en van Z. M. Te Rome teruggekeerd zijnde, deed Mgr. CAPACCINI met loyaliteit een naauwkeurig verslag van hetgene wat hij over dat ontwerp gehoord en gezien had. Hij deed daarenboven weten, dat, op het oogenblik van zijn vertrek van *Dusseldorf* naar Keulen, het Pruisisch ministerie hem niets anders had verzocht, dan zich te leenen om de kwestie der Hermesianen tot een goed einde te brengen.

Twee maanden waren sedert de terugkomst van Mgr. CAPACCINI te Rome niet verlopen, toen langs eenen bijzonderen maar zekeren weg aan den H. Vader eene copie bezorgd werd van eene mededeeling des barons von ALTENSTEIN, op bevel van Zijne Pruisische Majesteit aan Mgr. den Aartsbisschop van Keulen gedaan, onder dagteekening van 24 October 1837, en die van het antwoord des prelaats van den 31 derzelfde maand. In zijne notificatie aan Mgr. den Aartsbisschop, zeide de minister:

1. Dat Z. M. uit het verslag van den president des gouvernements van de *Rhijn-provincien*, den graaf von STOLBERG, betrekkelijk den uitslag der conferentien met den Aartsbisschop had vernomen, dat deze besloten had een gedrag te houden strijdig tevens met zijne vroegere beloften en met de formeele voorschriften van de wetten des lands.

2. Dat wanneer zelfs Zijne Majesteit mogt toestemmen, om, ten opzichte van het voorledene de stappen te vergeten door den Aartsbisschop in de zaak van HERMES gedaan in strijd met de wetten des lands en wier inadmissibiliteit de prelaat zelf moest erkennen, hij (Z. M.), echter niet zonder een spoedig en sterk misnoegen, alles kon laten doorgaan, wat ten laste van den Aartsbisschop voortvloeide uit de rapporten die men-ontvangen had.

3. Dat Z. M. bezielt door het verlangen, om vreedzame en welwillende betrekkingen onder zijne Catholijke en Protestantische onderdanen te handhaven, geen gebruik had gemaakt van het prerogatief bij het Metropolitaan-kapittel van Keulen tot de promotie van den Aartsbisschop tot dien zetel, dan na van hem de verzekering te hebben ontvangen, dat hij zich ten opzichte der gemengde huwelijken zou houden aan de instructie voor de Vicariaten-Generaal, door zijnen voorganger opgesteld aangenomen en in uitvoering gebracht door de Bisschoppen van Munster, Trier en Paderborn.

4. Dat de Aartsbisschop het vertrouwen van het gezag bedrogen had, zelfs zoo verre van eene instructie te geven aan de pastoors, die hen beval den kerkelijken zegen niet toe te staan, dan in gevalle de beide echtgenooten zich bevoorens zouden hebben verbonden door eene uitdrukkelijke belofte, om al hunne kinderen in den Catholijken Godsdienst op te voeden.

En 5. Dat eindelijk de president, graaf von STOLBERG aan den Aartsbisschop de ernstige gevolgen hebbende voorgesteld welke zijne volharding in een gedrag zoo strijdig met de wetten, zou te weeg te brengen, de prelaat geweigerd had in eenige verdere discussie te treden.

Na die inleiding, verklaarde de Minister aan den Aartsbisschop, krachtens eenen uitdrukkelijken last van zijnen Souverein, dat, ingevalle hij geene voldoende uitlegging aangaande het verledene gave en gelijktijdig eene formele belofte, zonder dubbelzinnigheid en zonder reserve van zich te houden aan de practijk, die hij, bij de aanvaarding zijner Aartsbisschoppelijke functien had gevestigd gevonden, en die reeds bestond voor zekere gedeelten des Aartsbisdoms, vóór de Conventie van 1834,

en daarenboven, om in gestrenge overeenkomst met de wetten van den Staat, de instructie, naar rijp onderzoek der Breve, door de Bisschoppen aan de Vicarissen Generaal gegeven, te doen uitvoeren; Z. M. stellig besloten had, om dadelijk gevolg te geven aan maatregelen, wier onmiddellijk gevolg de ausputie des Aartsbisschops van zijne functien zijn zou. Hij voegde er bij, dat zoo de Aartsbisschop door scrupulen gekweld werd, en niet genegen was, om aan het verlangen des konings in deszelfs geheele uitgestrektheid, te voldoen, hij niet ontslagen was van het nakomen der wetten; en dat hij, in dat geval eenen post, die hij meende niet met eene geruste conscientie te kunnen vervullen, niet behoorde te behouden, Z. M. hem vergunde, om afstand van zijn Aartsbisdom te doen, bij gebreke waarvan zou worden overgegaan tot de maatregelen, waarmede hij was bedreigd geworden.

Het antwoord van Mgr. Droste, in deszelfs beknoptheid duidelijk genoeg, omvatte verscheidene voornaamste punten. In de eerste plaats deed hij opmerken, dat hij nooit de inadmissibiliteit had erkend van de onderscheidene stappen, die hij in de zaak van HERMES had gedaan, en dat die zaak zuiver kerkelijk was, wijl het zake was van de leer. In de tweede plaats, verklaarde hij overeenkomstig de confidentiele mededeeling aan den gemelden Minister Baron von ALTENSTEIN vóór zijne benoeming tot de Metropolitaankerk gerigt, dat hij, in de zaak der gemengde huwelijken handelen zou volgens de Pauselijke Breve en volgens de instructie door de Bisschoppen en aan de Vicarissen Generaal gegeven, bij maniere, van beide, zoo veel mogelijk, te volgen; maar dat hij, in het geval, waarin de instructie niet met de Breve kon overeengebracht worden, zich naar dezen regelen zou. In de derde plaats herinnerde hij, dat in de verklaring aan den Minister vóór zijne verkiezing behandeld, op geenerlei wijze melding was gemaakt van de instructie, door de Bisschoppen aan de Vicariaten gerigt, en dat er geene kwestie van wezen kon, daar de Minister zelf er geenerlei melding van had gemaakt.

Ten laatste protesteerde hij, dat het geene scrupulen waren, die hem handelen deden, maar wel de vaste overtuiging, waarin hij verkeerde, dat geen Bisschop eene andere verklaring doen kon; en hier de vrijheid van conscientie, het behoud van de regten der Catholijke kerk, en de vrije uitoefening van het geestelijk gezag reclamierende, besloot hij daaruit, dat zijne verplichtingen, ten opzichte zijner diocese en jegens de universele kerk, hem gelijkelijk verboden, zoo wel het schorsen der uitoefening zijner functiën, als om afstand van zijne bediening te doen, terwijl hij overigens zich beijverde, om in alle tijdelijke zaken, aan Z. M. te gehoorzamen, zoo als aan een getrouw onderdaan betaamt.

Weinige dagen na de aankomst der copie van gemelde verklaring des Barons von ALTENSTEIN en van het bovenvermelde antwoord des Aartsbisschops van Keulen, had de H. Stoel eene eerste mededeeling in naam van het Hof van Pruissen, betrekkelijk de maatregelen tegen dien Prelaat genomen. Den 1 December II. onderrigtte de zaakgelastigde van Z. M. bij afwezigheid van den Minister, den Ridder BUNSEN, die zich in den jongsten zomer andermaal naar Berlijn had begeven, slechts mondeling en (zoo als hij verklaarde) op eene geheel confidentiele wijze, aan den Kardinaal Secretaris van Staat aangaande het besluit zijns Souvereins, om Mgr. Droste buiten staat te stellen tot de uitoefening zijner Aartsbisschoppelijke bediening, doende voorzien, dat de zaak of volbragt was op het oogenblik, waarin hij sprak, of op het punt om volbragt te worden. Op die mondelinge mededeeling bleef de gezegde Kardinaal niet in gebreken de levendigste vertoogen te doen, tegen het geweld en de onregtvaardigheid van den maatregel, dien men dreigde uit te voeren; gelijktijdig verklarende, dat zoo die maatregel mogt worden tot stand gebracht, de H. Vader niet in gebreke zou blijven, om de gewichtige pligten te vervullen, welke zijne Apostolische bediening hem oplegde.

Intusschen kwamen de vreemde dagbladen aan, die de berigten der Pruisische Staats-Zeitung hadden overgenomen en de verhalen bevestigden, die men gelijktijdig langs bijzondere en secure wegen bekwaam, bekend makende, dat Mgr. de Aartsbisschop van Keulen op den 20 der vorige maand November, krachtens een kabinets-bevel van 15 derzelve maand, op eene gewelddadige wijze van zijnen zetel vervoerd door de gewapende magt weggebracht en in de vesting Minden verbanen was geworden. Men zag gelijktijdig in onderscheidene dagbladen de notificatie medegedeeld, die te Keulen was bekend gemaakt onder de handteekening van het Opper-Ministerie des

konings, waarin, ofschoon als oorzaak van het reeds uitgevoerde bevel van Zijne Majesteit het gedrag des Aartsbisschops als, strijdig met de fundamentele wetten der monarchie opgevende en doende gelooven, dat de H. Stoel volledig van den gang der zaak was onderrigt geworden, niet alleen met bedreiging van straf, aan elk, wie het ook ware, geestelijke of leek, zonder onderscheid van staat, iedere soort van gemeenschap met den Aartsbisschop verboden werd; maar men verklaarde daarenboven, dat, zoo de Prelaat ondanks het verbod dat hij bekomen had openbare functien uitoefende, bevelen en besluiten uitvaardigde, die bevelen en besluiten, zonder pre-judicie der gevolgen die er uit mogten voortvloeijen, moesten beschouwd worden als nul en zonder kracht.

De zaak tot eene dusdanige bekendheid en zekerheid van omstandigheden gekomen zijnde, reclamde de H. Vader, gedrongen door de pligten van zijn universeel Apostolaaf en protesteerde plegtig ter verdediging van de episcopale waardigheid van de kerkelijke immuniteit en van de geheiligde regten der Catholijke kerk en des H. Stoels bij de allocutie in het H. Collegie gehouden in het geheim Consistorie van den 10 December 1837, van welke hij beval, dat men kennis gave, en afschriften ter hand stelde aan het excellentissime corps diplomatique, te Rome residerende, de zaakgelastigde van Z. M. den Koning van Pruissen er onder begrepen (1).

Den 13 December gaf de gemelde zaakgelastigde bij eene officiele nota aan den Kardinaal Secretaris van Staat mededeeling, zoo van het *Publicandum* van het koninklijk Ministerie, te Keulen aangeplakt; van de deportatie des Aartsbisschops, en aan den H. Vader reeds vóór het consistorie bekend, alsmede van de mededeeling door den Baron von ALTENSTEIN aan het Metropolitaan kapittel gedaan. In die acte werd, bij de optelling der redenen van het besluit door den koning genomen, behalve die, welke de gemengde huwelijken betreffen, de stappen aangeduid, door den Bisschop in de Hermesiaansche zaak gedaan, die men volgens de vroegere overeenkomsten meende geëindigd te zijn, en ook van de handelingen des Prelaats, ten nadele der openbare orde, waarvan men, noch te voren, noch naderhand, den geringsten grond heeft kunnen ontdekken.

Dezelfde zaakgelastigde de instructien uitvoerende, die hij van zijn Hof ontvangen had, adresseerde later, bij Nota, van 20 December, aan den kardinaal-secretaris van staat, het gelithographieerde geschrift, hetwelk het Pruisisch gouvernement zegt: van den aanvang af aan onderscheidene vreemde Hoven te hebben ter hand gesteld, met oogmerk om deszelfs gedrag ten opzichte van Mgr. den Aartsbisschop van Keulen te regtvaardigen. Onder de documenten, bij het gemelde geschrift gevoegd bevindt zich de text dier overeenkomst, welke Mgr. von HOMMER, die reeds bisschop van Trier was, in zijnen brief aan den H. Vader, onder dagteekening van 10 November 1836 (2), getuigde te zijn gesloten geworden tusschen Zijne Majesteit den Koning van Pruissen, wijlen Mgr. SPIEGEL en den ridder BUNSEN en aangenomen geworden door de drie suffragaan-bisschoppen, na de mededeelingen, die hun afzonderlijk werden gedaan door den gemelden Aartsbisschop, op bevel des konings. Het was dus ontegenzeglijk, dat de conventie in kwestie was ondernomen geworden, op een uitdrukkelijk bevel des konings; na onderscheidene conferentien gesloten den 19 Junij 1834, en zonder eenige reserve ondertekend, werd door Mgr. FERDINAND SPIEGEL, graaf van Desenberg, als toen Aartsbisschop van Keulen, en met het eenige voorbehoud der koninklijke bekrachtiging, en door den geheimen legatieraad en residerenden Minister bij het Pauselijke Hof, den ridder BUNSEN die destijds te Berlijn was.

Men zag insgelijks uit artikel 6 dier conventie, dat men overeengekomen was, dat de bisschoppen aan de vicarissen-generaal eene gelijkluidende instructie moesten geven, strekkende om de principes vast te stellen volgens welke men moest te werk gaan bij het uitleggen der Breve van Pius VIII, en de wijze die in bijzondere gevallen welke zich mogten voordoen gevolgd moesten worden; in hetzelfde artikel werden de principes stellig voorgeschreven. Bij den eersten oog-opslag ontdekte men, dat zij zoowel door substantie als door het doel op hetzelfde neerkwamen als de wijzigingen, die door het Pruisisch gouvernement in 1831 van den H. Stoel gevraagd en door dezen geweigerd waren; met de mededeeling of in-

(1) En men beweerde veel later te Berlijn, geene officiële kennis van de allocutie te dragen, Red.

(2) Document, N.º XVII.

structie, van welke de kardinaal-secretaris van staat in zijne Nota van 15 Maart 1836 gesproken had, en eindelijk met die, welke de Bisschop van Trier op zijn doodbed herroepen had.

In artikel 7 was vastgesteld, dat in overeenstemming met de bovenvermelde principes, het ontwerp eener dusdanige instructie zou worden opgesteld, opdat iedere Bisschop die aan de vicariaten-generaal zenden mogt, tot derzelver uitsluitend gebruik. Vervolgens in artikel 8 verklaarde men, dat het niet gevoegelijk noch voorzigtig ware, om de instructie, bij de Breve van Pius VIII gevoegd en door den kardinaal ALBANI opgesteld, den 27 Maart 1830, bekend te maken, omdat zij enkel voor de Bisschoppen bestemd was. Eindelijk men erkende dat de zinsnede der instructie geanalyseerd in de Nota van den secretaris van staat van 15 Maart 1836, die zeide, dat de brief van den Kardinaal ALBANI, bij de Breve van den Paus gevoegd, niet door de parochianen behoorde gekend te worden, en aldus geheim bleven, welligt niet geheel en al nauwkeurig was, maar evenwel eenen reëlen zin had en gegrond was, op het daarmede overeenkomend artikel, der conventie, op bevel en onder goedkeuring des konings van *Pruissen* gesloten.

Des avonds van denzelfden dag, waarop de zaakgelastigde des konings van *Pruissen* de Nota teekende, die het bovenvermelde gelithographieerde geschrift verzelde, kwam de ridder BUNSEN weder te Rome. Zijne aankomst werd eenige uren voorafgegaan door eene Nota die hij aan den kardinaal-secretaris van staat, gedagteekend uit Ancona den 17 der zelfde maand December, gezonden had. In die Nota, na aanvankelijk te hebben gezegd, dat zijn souverein niet besloten had om de gevangenneming van Mgr. de Aartsbisschop van Keulen te doen uitvoeren vóór den 14 November des vorigen jaars, omdat hij aanstonds den H. Stoel van den staat van zaken wilde onderwerpen, legde de ridder de redenen bloot, die er Zijne Pruisische Majesteit toe gebragt hadden (1), om dien maatregel te nemen, zich evenwel verbindende om er de oogmerken van te verklaren en te regtvaardigen. In die gelegenheid gaf hij te kennen, dat hij zeer bijzonder gelast was om aan den heiligen Stoel confidentieel geheime narigten te geven. Vervolgens verzekerende dat hij tot op dat oogenblik toe, de Opperherderlijke allocutie niet gelezen had, ging hij over tot het onderzoek eener kwestie, die hij practiesch noemde, en die, naar zijn zeggen zich er toe bepaalde, om te weten, of de gemelde allocutie eene definitieve beslissing der kwestie behelsde, dan liever of de heilige Stoel nog geneigd was, om de zaak des Aartsbisschops van Keulen te onderzoeken. In het eerste geval deed hij gevoelen, dat, indien de H. Stoel weigerde, de mededeelingen te ontvangen, waarmede hij zeer bijzonder gelast was, hij bevel had om ronduit te verklaren, dat een dusdanig gedrag, door zijn Hof zou worden beschouwd als een *begin van vijandelijkheden, volgens het regt der volken*. Hij voegde er echter bij, dat in de vooronderstelling, dat er in de allocutie van den Paus niets beledigends ware voor de Koninklijke Majesteit, hij genegen was, om dezelve te beschouwen als een plechtig protest, tegen eene daad, welke de H. Stoel beschouwde als inbreukmakende op de *vrijheid der Kerk, en dat Zijne Pruisische Majesteit in dat geval in de gezegde allocutie geene oorlogs-verklaring zien zou*. Hij verklaarde eindelijk, dat hoe meer zijn Souverein de onberekenbare gevolgen voorzag, welke eene dusdanige rupture hebben kon voor den vrede der wereld en voor de rust der *Europische Maatschappij*, hij zoo veel te minder de verantwoordelijkheid, op zich wilde laden, van dezelve ingewikkeld te hebben aangenomen; hij besloot, met te zeggen, dat, hoewel volgens den toestand der *Rhijn-Provincien*, de gesteldheid der Catholijke Geestelijkheid van het Koninkrijk en den geest zijner volken, Zijne Majesteit niets te vreezen had voor de integriteit zijner Staten, noch voor de zekerheid van zijn troon; hij evenwel nooit eene dusdanige rupture zou aannemen, dan na eene stellige en categorische verklaring.

Na aanstonds die nota onder de oogen des H. Vaders te hebben gebragt, beval Z. H., dat in het antwoord (2), 't welk den

25 der gemelde maand December gegeven werd, met even zoo veel korthed als de juistheid, de redenen en den geest der consistoriale allocutie zou worden verklaard, zonder te ontveinzen, dat enkel de vergelijking van de dagteekening der acten van het Pruisisch Gouvernement, en die van den H. Stoel blijkbaar het geringste denkbeeld van provocatie van zijnen kant, uitsloot. Weshalve de H. Vader overtuigd van de regtvaardigheid zijner reclamatie en ziende, dat hij geene redevoeringen kon toelaten, zoo lang als het feit dat er aanleiding toe gegeven had, bestaan zou (*veggendo di non potere ammettere discorso, finche sussistesse il fatto*), formeel deed vorderen, dat Mgr. de Aartsbisschop van Keulen, in vrijheid gesteld en aan het beheer zijner diocese zou terug gegeven worden.

De Ridder BUNSEN bleef niet in gebreke om den 29 te repliqueren; doch daar in zijne repliek (1) niets was, 't welk nadere uitleggingen vorderde van den kant des H. Stoels, beriep zich de Kardinaal-Secretaris van Staat, in zijn antwoord onder dagteekening van 2 Januarij (2), op bevel van Z. H. geschreven, geheel en al op den duidelijken en juistten zin der nota van 25 December.

Intusschen had, reeds den 20 December de zaakgelastigde van *Pruissen*, met de nota, die het gelithographieerde geschrift verzelde een ander (geschrift) gezonden, 't welk eenen Brief behelsde door het Metropolitaaan-kapittel van Keulen, den 22 November (3) aan den H. Vader geschreven. In dien Brief gaf men te kennen, op aansporing des konings, door middel van den opperpresident der *Rhijn-Provincien*, te Koblenz residerende, die daartoe te Keulen gekomen was, het kapittel de beheering der Aartsdiocese in handen had genomen en voornemens was eenen kapitulair Vicaris te benoemen en dat zij diensvolgens de autorisatie van den Apostolischen Stoel verzochten. In dienzelfden Brief bedoelde het kapittel zich van geenszins eerbiedige en vrij sussecte uitdrukkingen, betreffende deszelfs eigen herder.

Z. H., die uit de voorafgegane feiten en vroegere narigten, en uit de bewoordingen van den Brief zelve, wel bespeurde welke geest deszelfs inhoud had gesteld, aarselde niet, door zijne epistolaire Breve van 26 December (4), om de regtmatische droefheid te doen kennen, die hij gevoelde over de taal, welke het kapittel gehouden had op rekening van deszelfs zeer achttingwaardigen Prelaat, hetzelfde evenwel verwittigende, van de vordering aan Z. M. den Koning van *Pruissen* gedaan, ter terugkeering van Mgr. Droste op zijnen zetel, en van het vertrouwen dat hij in de billijkheid des konings stelde, om er de spoedigst mogelijke vervulling van te verwachten. De Breve van Z. H. werd, ten einde alle vertraging voor te komen aan den zaakgelastigde van *Pruissen* gezonden, door wiens tuschenkomst hij den Brief van het kapittel ontvangen had. Maar men weet nog niet of die Brief aan deszelfs bestemming gekomen is; want men heeft sedert dien tijd geene andere mededeelingen van den kant des kapittels zelve ontvangen, betreffende het feit der benoeming van eenen kapitulair Vicaris.

Dusdanig is de zuivere en eenvoudige voordragt der omstandigheden, die plaats hebben gehad, sedert den eersten aanvang der noodlottige zaak tot op het punt, waarop de zaken tegenwoordig zijn. Uit het exposé en nog meer door het lezen der documenten, zal men zien, tot welke hoogte in de zaak der gemengde huwelijken in de Westelijke provinciën van het koninkrijk *Pruissen*, aan te gaan, de H. Stoel de inschikkelijkheid en toegevendheid gedreven had en welk gebruik men er van maakt; en hoe sterk iedere ware Catholijk de verklaring door den Aartsbisschop van Keulen uitgedrukt, van niet verder te kunnen gaan, dan de lijn in de Breve van Pius VIII getrokken, moet goedkeuren: eene verklaring die in eene zuiver godsdienstige kwestie hem ten strengsten was opgelegd, door zijne geheiligde plichten en door zijne conscientie.

Uit de Staats-Secretarij, den 4 Maart 1838.

(1) Document, N.º XX. Zie Bijvoegsel tot de *Catholijke Nederlandsche Stemmen* van 7 April.

(2) Document, N.º XXI. Ibid.

(3) Document, N.º XXII.

(4) Document, N.º XXIII. Zie *Catholijke Nederlandsche Stemmen* van 7 April.

(1) Document, N.º XVIII. Zie het Bijvoegsel tot de *Catholijke Nederlandsche Stemmen* van 7 April.

(2) Document, N.º XIX. Bijvoegsel tot de *Catholijke Nederlandsche Stemmen* van 7 April.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn, gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te *Grave*; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor *België* kan men abonneren aan het Postkantoor te *Antwerpen*.

MANDEMENT DES AARTSBISSCHOPS VAN GNESEN EN POSEN.

Wij hebben den merkwaardigen brief des Aartsbisschops van *Gnesen* en *Posen*, van 26 October 1837, aan den koning van *Pruissen* geschreven, vroeger medegedeeld (1). Toen de eerwaardige grijsaard dien brief schreef, was de Aartsbisschop van *Keulen* nog op zijnen zetel. De vervolging tegen de Kerk was nog niet begonnen; GREGORIUS XVI had zijne Apostolische allocutie nog niet uitgesproken. Wij verzoeken onze lezers nog eens na te lezen, wat wij, in het N^o van ons blad van 24 Maart II. bl. 104, 1^e kolom uit het *Handelsblad* hebben afgeschreven; waarna men zou hebben moeten vooronderstellen, dat een enkel gesprek met eenen Pruissischen generaal toereikend ware geweest, om den Aartsbisschop van *Gnesen* en *Posen* vrees aan te jagen, en hem te bewegen om zich naar de despotieke anti-Catholijke oogmerken van het Pruissisch ministerie te schikken. Thans is dat verhaal volkomen GELOGENSTRAFT!

(1) Zie ons blad van 24 Maart 1838.

Zes dagen voor dat ons *Handelsblad* die beuzelpraat had opgedischt, heeft de Aartsbisschop van *Gnesen* en *Posen* een mandement uitgevaardigt van den volgende inhoud:

HERDERLIJKE BRIEF

VAN DEN AARTSBISSCHOP VAN GNESEN EN POSEN
AAN DE GEESTELIJKHEID DIER DIOCESE.

» Wij MARTINUS VON DUNIN, door de Goddelijke barmhartigheid en de gunst des heiligen Apostolischen Stoels, Aartsbisschop van *Gnesen* en *Posen*, Pausselijke legaat enz. aan onze eerwaardige broeders, de dekens, pastoors, vicarissen en geheele geestelijkheid onzer Aartsbisschoppelijke diocese, heil en zegen!

» Door de allocutie van het zichtbaar Opperhoofd onzer heilige Kerk, Paus GREGORIUS XVI van 10 December des vorigen jaars, welke de praktijk, betrekkelijk de gemengde huwelijken op eene onbillijke wijze in geheel *Pruissen*

ingevoerd, afkeurt, gewaarschuwd, en gedrongen door het gevoel van onzen plicht en door onze conscientie, moeten wij aan uwe aandacht herinneren wat dezelfde heilige Apostolische Stoel bevolen heeft door den dienaar van CHRISTUS, godvruchtiger gedachtenis, BENEDICTUS XIV, krachtens de Bulle, die onder ons zoo zeer bewonderd werd, van 1748, gericht aan de Prelaten, Aartsbisschoppen en Bisschoppen van het voormalig koninkrijk *Polen*, betrekkelijk de gemengde huwelijken en wier uitvoering voor altoos is aanbevolen geworden.

• Die Bulle bepaalt namelijk, dat geen Catholijke, die een huwelijk zal willen aangaan met eene oncatholijke vrouw en wederkeerig, den huwelijks-zegen zal kunnen ontvangen volgens den Catholijken ritus, ten minste, zoo hij niet de formeele belofte doet, 1.º dat al de kinderen die uit dat huwelijk zullen geboren worden in de Catholijke religie zullen worden opgevoed; 2.º dat de Catholijke partij zal beveiligd zijn tegen alle gevaar eener verleiding; 3.º dat er hope zij om de oncatholijke partij in den schoot der Kerk terug te brengen. De latere Breve van PIUS VIII van het jaar 1830 beginnende: *litteris altero abhinc anno*, en uitgevaardigd op verzoek der Bisschoppen van *West-Pruissen*, bewijst dat zulks wezenlijk de Catholijke leer is, want dezelve Breve veroorloofd den huwelijks-zegen niet dan op boven vermelde voorwaarden.

• Daar eene smartelijke ondervinding getoond heeft, dat, op onderscheidene plaatsen de geestelijkheid, die met zielzorg is belast, die wet der Kerk vergeten heeft, zult gij u niet verwonderen dat de Opperherder, aan wien de H. Geest de taak heeft toevertrouwd om de kudde van CHRISTUS te verdedigen, zoo vele huwelijken bejammerende, die op eene heiligschennige wijze voltrokken zijn, voor de toekomst het straffen bevolen heeft dergenen die nog inbreuk mogten maken op de wet aangaande de gemengde huwelijken, ten einde die straffen, de tegenwoordige en toekomstige herders, ten minste moge afschrikken en hen terug houden van het Sacrament des huwelijks op eene heiligschennige wijze toe te dienen, aan dezulken die het onwaardig zijn.

• Diensvolgens *suspendeeren* wij, van alle orde, functie en kerkelijk *bénéfice* en zullen met volle regt gesuspendeerd zijn, alle pries-

ters in onze diocesen, die, strijdig met den geest en den text der bovengemelde Bulle, den huwelijks-zegen aan gemengde huwelijken zullen durven geven, ten ware de Catholijke partij vooraf op de stelligste wijze heeft beloofd, dat al de kinderen, die uit dat huwelijk zullen geboren worden, in de Catholijke religie zullen worden opgevoed. Wij veroordeelen tot dezelfde straffen, de priesters die niet alle hunne pogingen zullen aanwenden om aan hunne parochianen in te scherpen, dat dusdanige huwelijken ten eenenmale onwettig (*illicite*), en gestrengelijk door de Kerk verboden zijn.

• In kennisse waarvan wij dezen Herderlijken Brief hebben uitgevaardigd, voorzien van ons zegel; te *Posen*, in ons Aartsbisschoppelijk Paleis, den 17 Februarij 1838.

» (Get.) MARTINUS, *Aartsbisschop.*»

Het Pruissisch ministerie, dat zich in de zaak des Aartsbisschops van *Keulen* op de geestelijkheid der *Oostelijke provincien* beroepen had, werd door het moedig gedrag van den Aartsbisschop van *Gnezen* en *Posen*, voor de geheele wereld, zoodanig ten toon gesteld, dat deszelfs verbittering, tegen dien eerbiedwaardigen grijsaard en zijne getrouwe geestelijkheid niemand bevreesden zal. Volgens onderscheidene berigten uit *Posen*, heeft men den Aartsbisschop *heimelijk* weggevoerd en hem waarschijnlijk in eene vesting opgesloten. Werauwaarts men hem gebragt had, wist men den 24 Maart te *Posen* nog niet. Drie kanunnikken waren gelijktijdig gearresteerd, onder anderen de vicaris-generaal BRODZISZEWSKI, wiens circulaire van 6 September des vorigen jaars (1), door de Pruissische politie, bij alle geestelijken is in beslag genomen, waarvan het gevolg is geweest, dat de Catholijken om strijd afschriften van die circulaire maken en dezelve op die wijze algemeen verspreiden! — Zoo verijdt de Voorzienigheid, de listige plannen der sluwste politiek! Het Berlijnsche kabinet wilde door gemengde huwelijken, de onverschilligheid voortplanten: zij wilde dat de Catholijke kerk, den huwelijks-zegen over dezelve zou uitspreken, om den afkeer der Catholijken van dezelve geheel weg te nemen: — en zij heeft slechts het sluimerend geloof van duizenden opgewekt; zij heeft het door vervolging willen bevreesd maken, en zij heeft slechts den geloofsijver der eerste eeuwen doen ontvlammen! Zij heeft het masker van goedheid, regtvaardigheid en verdraagzaamheid afgelegd en den dolk der vervolging gegrepen, om de wereld van hare vroegere huichelarij, te overtuigen! Zij is in de strikken gevallen, die zij voor het Catholicismus gespannen had en heeft die verbroken; zij heeft het Catholicismus in *Pruissen* en in geheel *Duitschland* gered.

(1) Zie ons blad van 10 Maart 1838.

HET KEULSCHE METROPOLITAAN-KAPITTEL.

Het Keulsche kapittel heeft in de zaak van deszelfs vromen Aartsbisschop, een jammerlijke rol gespeeld en zich met slaafsche gedwéetheid onderworpen aan de eischen van een despotiek tijdelijk gezag, 't welk daardoor hoopte de botsingen voor te komen, welke de gevolgen van de deportatie des Aartsbisschops, noodwendig zijn moesten. Het heeft slechts meerdere botsingen doen ontstaan en de verwarring vermeerderd.

Het heeft zich door het tijdelijk gezag laten bewegen, om zich een beheer over de diocese aan te matigen, waartoe niemand dan de Aartsbisschop, regt had, en van dien onwettigen stap aan den Apostolischen Stoel kennis te geven, op eene wijze, die het hart van onzen algemeenen Vader gevoelig gegriefd en bedroefd, en de verontwaardiging van alle Catholijken opgewekt heeft.

De voorstelling der daadzaken enz. door den Apostolischen Stoel openbaar gemaakt, heeft ook den inhoud van dien brief doen bekend worden (1); hij is deze:

Allerootmoedigst werpen wij ons aan de voeten van U. H. om met een treurig hart den moeilijken toestand te ontvouwen, waarin het Aartsbisdom van Keulen zich tegenwoordig bevindt, en om met gepaste nederigheid de Apostolische raadgeving en bevelen af te smeeken. Drie dagen geleden, op den 20.sten November, werd plotseling, op last van den Koning, onze waardige Aartsbisschop, CLEMENS AUGUST, vrijheer *Droste zu Vischering*, uit het Aartsbisdom, verre weg naar zijn geboorteland gevoerd en hem verboden zich verder met het bestuur des Aartsbisdoms of met eenige der Geestelijke aangelegenheden betreffende hetzelfde te bemoeijen. Gisteren verhaalde de te *Koblentz* residentende opperpresident der *Rijn-Provincie*, vrijheer van *Bodelschwingh*, aan ons terwijl wij in kapittel vereenigd waren, op last des Konings, de toedragt der zaak zoo als zij was voorgevallen, las en gaf ons brieven van Z. Exc. den vrijheer von *ALTENSTEIN*, minister van kerkelijke aangelegenheden, dd. 15 November, welke nopens deze zaak en de te nemen maatregelen aan ons waren gerigt. Deze brieven doen kort en bondig zien wat onze Hoogwaardigste Aartsbisschop sedert de aanvaarding van het beheer des Aartsbisdoms tegen de wetten des vaderlands en de openbare instellingen misdreven, tot welk gevaar voor de openbare rust hij aanleiding gegeven heeft, en welke noodwendigheid ten laatste aan onzen Koning, tot diens grootste smart, is opgelegd, om de, door God hem toevertrouwde magt, zoodanig te gebruiken, dat het kwaad te keer gegaan en de Aartsbisschop verhinderd wierd, zijn ambt ten nadeele van den staat te vervullen. Nadat ons dit was aangetoond, werd ons gezegd, dat Z. M. verwachtte, dat wij volgens onze kennis van zaken en onze regtvaardige en getrouwe denkwijze onverwijld zouden bepalen en tot stand brengen datgene, wat, uit hoofde van verhinderd des Aartsbisschoppelijken Stoels, zoowel ter vereffening der tegenwoordige Kerkelijke aangelegenheden, alsook tot herstel van de met de kanonieke voorschriften strookende administratie voegzaam en wettiglijk te verrigten zoude wezen, en den H. Stoel van alles kennis geven en aan deszelfs wijsheid overlaten wat verder naar de wetten der Kerk te doen zij. Wat onze Hoogwaardigste Aartsbisschop tegen de vaderlandsche wetten heeft misdreven en om welke redenen hij de gunst des Konings heeft verloren, is niet onze zaak te onderzoeken en te beoordeelen. Dit echter kunnen wij niet verbergen, dat wij zijne tot dusverre gevolgde handelwijze niet in alle deelen mogen goedkeuren. Slechts aan weinigen was het vergund hem te naderen; hij scheen de meeste en wel geleerdste en ervarendste mannen te wantrouwen, en toch kon hij zelf, uit hoofde van zijnen hoo-

gen ouderdom, het beheer van een zoo uitgestrekt en hem minder bekend Bisdom bezwaarlijk alleen waarnemen; verscheiden, vooral de jongste Priesters bejegende hij eenigzins norschelijk en niet geheel kanoniek, noodzakende hen theses te onderteekenen, welke niet geheel met de door de Kerk bepaalde leerstellingen overeenstemmen; hij beijverde zich om veel en inzonderheid datgene, wat door zijnen vromen voorganger tot nut en roem der Catholijke Kerk voortreffelijk, wettelijk en na vele moeite was daargesteld, te verwarren, zoodat zijne wijze van beheer niet den jiver om op te bouwen, maar den schijn van vernieling deed blijken. Dit alles hebben wij niet zonder diepe smart waargenomen en zouden zulks ook reeds aan den heiligen Apostolischen Stoel in klaagtoonen hebben kennelijk gemaakt, indien niet het aanzien van den Aartsbisschop, onze eerbied voor hem en de hoop dat hij door de ondervinding geleerd, heilzamer raadgevingen zoude opvolgen, ons hadden weêrhouden. Daar nu de betrekkingen zoodanig zijn en de Aartsbisschoppelijke zetel, als het ware, vakant is, zoo namen wij gisteren het beheer des Aartsbisdoms volgens den bepaalden regtsregel in *cap. si Episcopus* 3. de *supplend. neglig. pract.* in 6. op ons en maakten zulks schriftelijk aan de gansche Geestelijkheid van Keulen bekend, haar tevens vermanende, dat ieder de Apostolische bevelen in bedaarnden en vrouwen gemoede met ons zoude afwachten en voorzigtiglijk en met wijs beleid, om de liefde Gods, zorgen, dat Kerk en Staat geen nadeel kwamen te lijden, noch de gemoederen der geloovigen opgewekt of verontrust wierden, en besloten ter zelfder stond, binnen acht dagen over te gaan, tot de verkiezing van eenen Kapittel-Vicaris. Wat wij tot heden hebben verrigt, smeeken wij allerootmoedigst en nederigst dat door U. H. den Vader der gansche Kerk, niet slechts moge worden goedgekeurd, maar dat ons ook in deze zoo moeilijke gesteltenis moge geraden en voorgeschreven worden, wat U. H. goedgeunkt. Alle gemoederen zijn gespannen op hetgeen U. H. zal bevelen, en daardoor zal een ieder bevredigd en de openbare rust versterkt worden; want alle zijn derwijze van liefde, eerbied, en vertrouwen jegens U. H. doordrongen, dat zij ons alleen niet zullen overtreffen, die tot in het graf blijven Ur. Hs. toegenegendste zonen en ootmoedigste dienaren.

KEULEN,
22 November 1837.

CARL, *Vrijheer van Beijer, Proost*
der *Metropolitaan-Kerk*.

DR. HÜSGEN, *Deken*.

DR. SCHWEITSER, *Canonicus des Kapittels*.

DR. JOS. HEINR. FILZ. *id.*

DR. JOH. JOS. MÜLLER. *id.*

JOH. JAK. SYON. *id.*

DR. NIC. MUNCHEN. *id.*

DR. JOS. LAMB. WEIZ. *id.*

Liefderijk en vaderlijk maar tevens ernstig berispende, was het antwoord des algemeenen Opperherders, 't welk wij bereids hebben medegedeeld (1).

Intusschen heeft het kapittel den heer HÜSGEN, Vicaris-Generaal des Aartsbisschops, tot *Kapitulair-Administrator* benoemd; en hij heeft zich, in openbare stukken, dien wederregtelijken titel aangematigd, en zelfs zich vermeten, eene *dispensatie* voor den Vaste van dit jaar uit te vaardigen, waartoe hij geene magt had. De Catholijken van het Aartsbisdom Keulen, waren dus, zonder de vaderlijke tusschenkomst van den Apostolischen Stoel niet gedispenseerd, maar verplicht den geheele Vaste in al deszelfs gestrengheid te onderhouden: zonder zware zonden konden zij van de gewaande dispensatie van een ingedrongen gezag, geen gebruik maken. De H. Vader gaf dus, uit vaderlijke goedheid, aan zijnen Internuntius te *Brussel* den last, om de Geestelijkheid des Aartsbisdoms van Keulen te verwittigen, dat HÜSGEN geene magt

(1) Nummer 22 der documenten.

(1) Zie ons blad van 10 Maart jl.

had, om te dispensereren: maar dat de H. Vader den geloovigen, van het Aartsbisdom *Keulen* vergunde, om gebruik te maken van de dispensatie, door hunnen Aartsbisschop in het vorige jaar verleend.

In dat bewijs van vaderlijke goedheid zag het Pruisisch ministerie niets anders, dan eene verijdeling van deszelfs doel, om het ingedrongen gezag van HUSGEN te doen eerbiedigen; en de man die zich reeds zoo veel had aangematigd, beweerde nu, dat hij wel degelijk regt had, om te dispensereren, *wijl de Aartsbisschop hem die magt had gesubdelegeerd*. Maar de Aartsbisschop had hem die magt, *als zijnen Vicaris-Generaal* overgedragen; en hij verloor dezelve noodwendig, toen hij de hoedanigheid van *Vicaris-Generaal des Aartsbisschops* verzakende, als zoogenaamde *Kapittel-Beheerder* zich, buiten zijnen Aartsbisschop en ondanks denzelven, als wezenlijke *intrus* het bestuur des Aartsbisdoms aanmatigde.

De Apostolische Stoel kon en mogt hier niet toegeven: en alles doet vreezen, dat de despotieke invloed van het Pruisisch ministerie en de klinkende Daalders (men zegt 1500) die het aan HUSGEN, voor zijn kapittel-beheer heeft toegelegd, en de bekende Hermésiaansche geest van de meeste der Kanunniken, het kapittel in deszelfs ongehoorzaamheid zal doen volharden. En wat zullen dan de gevolgen zijn? Het ministerie zal het *ingedrongen* gezag, waaraan de geloovigen niet gehoorzamen MOGEN handhaven; de Apostolische Stoel kan niet anders, dan eenen Vicarius-Apostolicus benoemen, om het Aartsbisdom *Keulen*, gedurende de afwezigheid des Aartsbisschops te besturen; het gouvernement zal dien niet erkennen, en verbieden hem te gehoorzamen; en zoo zal men, in het Aartsbisdom *Keulen*, hetzelfde zien plaats hebben, wat in het begin der XVIIIe eeuw in ons vaderland plaats had. De Hermésianen zullen even als hier te lande, de Jansenisten met CODDE deden, het met HUSGEN houden: de echte Catholijken zullen de Priesters, die hem gehoorzamen verachten en schuwen; de regtgeaarde Priesters, die zich niet van den Apostolischen Stoel willen laten afscheiden, zullen vervolgd, in de gevangenis geworpen of gebannen worden, en de Catholijken zullen wellicht zonder Godsdienstoefening zijn, even als in de dagen der Fransche republiek, toen geene andere dan beëedigde, dat is, ongehoorzame Priesters den Godsdienst mogten verrigten, doch wier heiligschennige verrigtingen, de geloovigen niet wilden bijwonen. — Wij zijn er getuigen van geweest, dat zulke Priesters niemand konden vinden, om hen, in hunne heiligschennige Missen te dienen. De getrouwheid der Bisschoppen en Priesters, (eenige weinigen uitgezonderd) was in die rampzalige dagen zoo groot, dat zij de ballingschap verre boven de scheuring verkozen; hun gedrag was zoo edel en groot, dat zij overal, waar zij in ballingschap leefden, achting en eerbied voor den Catholijken Godsdienst inboezemden. Het waren voornamelijk de gebannen Fransche Priesters, die het Engelsche volk deszelfs ingekankerd vooroor-

deel tegen het Catholicismus, hebben doen afleggen. De vijanden van onzen Godsdienst hadden de wereld doen gelooven, dat de massa der Fransche Geestelijkheid, bij uitstek bedorven en zedeloos was, dat de Fransche Priesters, deugdieten of huichelaars waren; en alle volken die hen, als ballingen, gastvrijheid verleenden, werden getuigen, dat die zoo gelasterde Geestelijken, voorbeelden waren van deugd en godsvrucht.

Zoo is iedere vervolging heilzaam aan de belangen der Kerk, een nieuwe zegepraal voor het geloof! en wij zijn verzekerd, dat ook het Pruisisch ministerie hetwelk reeds aan den ergsten vijand van het Catholicismus, aan de *onverschilligheid* in geheel *Pruissen*, den doodsteek heeft toegebracht en aan de Kerk des levendigen Gods, een gewigtiger dienst heeft bewezen dan hare getrouwste Priesters in *Duitschland* in staat waren haar te bewijzen, haar nieuwe en schitterende overwinningen voorbereidt.

Den 27 Februarij 11. heeft Monseigneur de Kardi-naal Secretaris van Staat LAMBRUSCHINI, aan den Pausselijken Internuntius te *Brussel*, het volgende geschreven:

» A. I. Tot hiertoe heeft de H. Stoel niets gedaan, noch gezegd, waaruit men het erkennen zou kunnen afleiden van eenen Vicarius (*Cujusdam Vicarii*) dien het kapittel van *Keulen*, zich het regt zou aangematigd hebben, (*præsumsit*) te benoemen sedert de onregtvaardige (*iniquam*) opsluiting van den Aartsbisschop van *Keulen*. Daarenboven na den brief, dien dat kapittel aan den H. Stoel heeft gerigt, gedagteekend 22 November des vorigen jaars, is er aan den H. Stoel geenerlei officieel bericht gegeven; hij is dus geheel onbekend met de verkiezing waarvan het zake is (*electionem plane ignoret*).»

» A. II. De vijfjarige volmagten personeel aan den Aartsbisschop zijn *facultates quinquennales cum personales sint archiepiscopo*, kan de heer HUSGEN *wien overigens de Aartsbisschop geacht wordt alle jurisdictie ontnomen te hebben (cui insuper omnem jurisdictionem eundem archiepiscopum admissæ supponitur)* dezelve niet uitoefenen.»

» A. III. Wat betreft het *indult* voor den veertigdaagschen Vaste, vergunt de H. Vader, de omstandigheden in aanmerking nemende, waarin zich de Aartsdiocese bevindt, dezelfde dispensatie, welke de Eerwaardige Aartsbisschop van *Keulen*, in het vorige jaar aan zijne diocesanen heeft toegestaan.»

» De H. Vader belast u, Mgr., met het kennis geven van zijnen wil aan de andere Pastoors; gij zult in dit geval met voorzigtigheid en behoedzaamheid te werk gaan. enz.»

Diensvolgens heeft Monseigneur SPINELLI, de zaken der Nuntiatuur te *Brussel* waarnemende, eene Circulaire aan de Geestelijken van het Aartsbisdom *Keulen* gerigt, van den volgenden inhoud:

» Daar het ter ooren van onzen H. Vader, Paus GREGORIUS XVI gekomen is, dat de Heer HUSGEN, in strijd, met de bepalingen der heilige Canons, tot Administrator der Aartsdiocese door het kapittel der cathedrale kerk van *Keulen*, na de expulsie van den wettigen Aartsbisschop is verkozen geworden, en daar het notoir is, dat hij, zonder met enig Apostolisch gezag te zijn bekleed, nog zijne functien uitoefent; dat hij zelf dispensatie en andere soortgelijke dingen toestaat, als zijnde gesubdelegeerd, door den reverendissime Aartsbisschop (tweelk op geenerlei wijze blijkt), heeft Zijne Heiligheid lewendig over dien toestand van zaken bedroefd en, willende, voor zoo verre zulks geschieden kan, in het welzijn der zielen dier diocese voorzien, mij bijzonder gelast u het volgende te be-teekenen, u en anderen, die last van zielen hebben.»

» De Souvereine Opperherder het Mandement (*indultim*) voor den Vaste van het tegenwoordige jaar, door den heer HÜSGEN uitgevaardigd, als nul beschouwende, vergunt, met goedheid, dat de geloovigen aan uwe zorgen toevertrouwd, gedurende den Vaste kunnen gebruik maken, van dezelfde gunsten en dispensaties, welke de reverendissime Aartsbisschop in het voorleden jaar had vergund, krachtens de volmagten, die aan hem door den H. Apostolischen Stoel, waren gegeven geworden. U deze welwillende bepalingen van den Souvereinen Opperherder bekend makende, verzoek ik U dezelve zoo spoedig mogelijk aan uwe medebroeders, ten minste bij monde mede te deelen, zoo gij het niet schriftelijk doen kunt, daarbij alle noodige voorzorgen in acht nemende.

Brussel, 12 Maart 1838

» (Get.) ALOJSIUS SPINELLI,
De zaken der Nuntiatuur waarnemende."

DR. BINTERIM.

De Eerw. Heer BINTERIM, Pastoor te *Bilk* bij *Dusseldorp*, is bij de Nederlandsche Catholijken algemeen geacht en bemind, uithoofde der stichting, die zij zoo vaak geput hebben uit de vertalingen der voortreffelijke werken van dien achtlingwaardigen Herder. Het zal hun dus niet onverschillig zijn te vernemen, dat ook die gemoedelijke en godvruchtige Priester het slagtoffer der aangevangene vervolging schijnt te zullen worden.

Den 24 Maart des voormiddags te 11 ure begaven zich de procureur-generaal SCHNAASE, de regter van instructie BECKERS en de commissaris van politie HALTHAUSEN van *Dusseldorp* naar *Bilk* bij Dr. BINTERIM, Pastoor aldaar. Zij maakten hem bekend, dat zij gekomen waren, om de bevelen des gouvernements nittevoeren en zijne papieren te onderzoeken. De Heer BINTERIM opende voor hen zijn studeer-vertrek zoowel als zijne bibliotheek. Zij vonden er talrijke handschriften betreffende de groote Godgeleerde, geschiedkundige en oudheidkundige werken, waarmee die geleerde doctor zich bezig houdt in de zedige afzondering eener land-pastorij.

Na de geheele bibliotheek doorsnuffeld te hebben en alle meubelen te hebben onderzocht zonder iets anders te hebben gevonden dan de brochures die voor en tegen in de zaak des Aartsbisschops van *Keulen*, zijn uitgegeven geworden, begonnen zij een interrogatorium. De procureur toonde aan den heer BINTERIM het blad van een handschrift, 't welk deze naar *Sittard* had gezonden om hetzelfde bij den heer ALBERS te doen drukken; het was een werkje getiteld: *Congregatie van Catholijke broeders en zusters tot vermyding van gemengde huwelijken*.

Op het bevestigend antwoord van den heer BINTERIM dat dit geschrift van zijne hand was, toonde de procureur-generaal hem ook een exemplaar dier brochure, die nog niet door den boekverkooper verzonden was (1), hem vragende of hij ook dat geschrift kende. » Neen », antwoordde de heer BINTERIM 't is de eerste maal,

(1) Hieruit blijkt dat de Pruisische politie ook bij den heer ALBERS onderzoek heeft gedaan, en zich meester gemaakt, zoowel van handschriften als van nog onuitgegeven gedrukte stukken.

» dat ik het zie; en om te weten of dat mijne bro-
» chure is, zoude ik haar eerst moeten lezen." — De
procureur: » Maar hoe kunt gij zulke dingen schrij-
» ven gij weet wel dat het verboden is." — De Heer
BINTERIM: » Ik geloof, dat, om een einde aan die
» treurige zaak te maken, er niets beter te doen is
» dan derzelver oorzaak, dat is de gemengde huwe-
» lijken weg te nemen. Dit heeft mij dan doen be-
» sluiten om aan de Catholijken al het gevaarlijke en
» misdadige van zoodanige huwelijken, te herinneren;
» ik heb er daarenboven een gebed en eene gelofte
» bijgevoegd voor de Catholijke meisjes, die in de
» *Clementijnsche* congregatie (1) getreden zijn."

Na eene menigte van andere vragen op welke de Heer BINTERIM met dezelfde vrijmoedigheid antwoordde, vroeg men hem of hij een aanhanger van den Aartsbisschop was? — » Ik ben niet slechts een aan-
» hanger van den Aartsbisschop, maar een der warm-
» ste verdedigers van dien achtlingwaardigen Prelaat;
» en ik aarsel geen oogenblik, mijne heeren, om u
» het innigste mijner gedachten te doen kennen."

Bij het heengaan, wilden die heeren een exemplaar medenemen van den *Athanasius* van GOERRES en verscheidene andere brochures die ter verdediging van den Aartsbisschop uitgegeven zijn. De Heer BINTERIM verzette zich daartegen; doende opmerken dat die boeken zijn eigendom waren en dat men met hetzelfde regt, zich meester zou kunnen maken van zijne geheele bibliotheek. — » Maar, zeide de procureur-gene-
» raal, die boeken hebben betrekking tot de Keulsche
» zaak." — » Waarom neemt gij dan de brochures
» niet die vijandig tegen den Aartsbisschop zijn?
» want om eene zaak wel te kennen, moet men het
» voor en tegen lezen." — » Wij zijn gelast, die
» boeken bij de boekverkoopers, in beslag te nemen."
— » Maar, mijne heeren, ik ben geen boekverkoo-
» per, en ik verzoek u, mij mijne boeken te laten." —
De procureur en zijne gezellen wisten hierop niets te
antwoorden, en te vijf ure na den middag, vertrokken zij.

HET ROODE BOEK.

TWEDE ZAMENSpraak (2):

DE VORIGEN zijn juist te acht ure weder bij
elkander. — DE MEESTER, *HET ROODE*
BOEK uit den zak halende begint aldus:

Ik moet het u zeggen; ik zou nooit gedacht heb-
ben, dat men in staat ware, om ons zoo te verdruk-
ken en te vervolgen, ons Catholijken en onzen H.
Godsdienst, als ik het niet handtastelijk in dit boek
had bewezen gezien.

(1) *Clementijnsche* Congregatie. Zoo wordt het genootschap
genoemd, hetwelk eerst de Keulsche, en vervolgens andere-
Pruissische meisjes hebben gevormd, om zich te verbinden van
nooit een gemengd huwelijk te zullen aangaan. Het voert den
naam van *Clementijnsche*, ter eere van den moedigen CLEMENS.
AUGUST.

(2) Zie ons nummer van 17 Maart jl.

RED.

CHRISTIAAN.

Heer Schoolmeester, vergeef aan mijne onkunde, dat ik u dus in de rede val. Ik meen te begrijpen, dat in dit boek over de zonden van anderen gesproken wordt, en ik hoor niet gaarne kwaad van anderen spreken; want men wordt in deze wereld zoo dikwerf bedrogen: dikwerf is het kwaadspreken laster. Kunnen wij geloof hechten aan de dingen, die gij in dat boek gezien hebt?

DE MEESTER.

Dit boek is reeds sedert drie maanden bekend, vriend! geloof mij, *als het leugens verhaalde, zou het reeds wederlegd zijn, en men zou niet noodig hebben gehad, hetzelfde zoo gestreng te verbieden.*

Om mij beter te doen begrijpen, zal ik u een voorbeeld aanvoeren:

Vooronderstel dat iemand in het land het gerucht verspreidde dat gij eergisteren, omstreeks acht uren des avonds, een paard gestolen had, in die of die straat, dit of dat nummer in de stad Bonn. Wat zoudt gij dan doen, vriend? Zoudt gij aan de menschen, die er over konden spreken, gaan zeggen: *Zwijgt stil, zwijgt stil!* opdat het gerucht niet verder loope.

CHRISTIAAN.

Neen, zeker niet; maar ik zou openlijk bewijzen, dat ik eergisteren avond, omstreeks acht ure, niet te Bonn, noch in het aangewezen huis kon zijn geweest; vermits ik mij alhier bevond, met mijne buren en met u; en daardoor zou de beschuldiging tegen mij ingebracht van zelven vervallen.

DE MEESTER.

Gij hebt gelijk. Welnu, zouden die menschen, die sedert drie honderd jaren, aan het *Protesteren* tegen ons gewoon zijn, niet even zoo gedaan hebben als gij, als het hun mogelijk ware geweest, de valsheid te bewijzen, van hetgene wat men tegen hun schrijft (1).

SPITZ.

Goed gezegd, Heer Schoolmeester! een braaf man zal nooit een leugen over zijn hoofd laten zweven.

DE MEESTER.

Zeker niet. Maar luistert, ik zal u verhalen wat ik gelezen heb.

ALLEN.

Begin Heer Schoolmeester, wij zijn enkel ooren.

.....

DE MEESTER.

Het boek stelt, in de de eerste plaats, de slechte handelwijze van het Pruisisch gouvernement met onze geestelijken, en inzonderheid met onze Bisschoppen voor, die wij zoo billijk als de opvolgers der Apostelen eeren. Men ziet er onderandere in, dat het zoo wel aan de Bisschoppen, als aan de eenvoudige

(1) Er is werkelijk, een jaar na de uitgave der *bijdrage*, een zoogenaamde, doch niets beduidende wederlegging verschenen die men voor het werk van eenen Catholijk heeft willen doen doorgaan. Men heeft de achting voor het ROODE BOEK er slechts door vermeerderd.

geloovigen verboden is, om, al ware het, slechts eenen enkelen regel aan den Paus te schrijven, zelfs niet over de gewigtigste zaken, zonder verlof van het Berlijnsche Ministerie (1). De Paus is ons evenwel door JESUS CHRISTUS gegeven, als zichtbaar Opperhoofd zijner Kerk, en Opvolger van den H. PETRUS. Ons de gemeenschap met hem te verbieden, is aan kinderen het onderhouden van gemeenschap met hunnen vader verbieden; want wat is de Paus anders, dan onze geestelijke Vader? Zietdaar hoe men ons Catholijken behandelt: 't is tegen natuurlijk.

.....

CHRISTIAAN.

Maar, om Gods wil! hoe komt de koning tot zulke dingen? Is dat dan den Catholijken Godsdienst beschermen, zooals hij plegtig gezworen had? Wij kunnen dan niemand meer vertrouwen, daar de koning zelf ons bedrogen heeft?

SPITZ.

Zietdaar wat een koning is, die men den bijnaam van: den zeer regtvaardigen geeft! Och! wijlen onze oude Schepen had wel gelijk, toen hij ons, drie en twintig jaren geleden zeide: *Dat de goede God u behoede tegen het ongeluk, van Pruissen te worden!* Als men ons, toen men ons van gouvernement deed veranderen, gezegd had: *Gij, die Catholijk zijt*, gij zult niet vrijelijk meer aan uwen geestelijken Vader kunnen schrijven; ik zal uwe Bisschoppen en uwe Priesters onder den stok houden; — wat meent gij, dat er zou gebeurd zijn?

ERNEST.

Ik geloof, dat de heeren Pruissen reeds lang zouden vergeten zijn, met al de misselijke uitdrukkingen, door welke de Berlijners ons de ooren doen tuiten!

DE MEESTER.

Zoo als ik reeds meermalen in mijne school heb gezegd: Wie muizen wil vangen, moet spek gebruiken.

.....

CHRISTIAAN.

Wat de Heer Schoolmeester ons verteld heeft over het verbod van naar Rome te schrijven, maakt mij nog altijd door het hoofd. Op die wijze zou de koning ons wel geheel van het Hoofd der Kerk kunnen afscheiden en de stem van onzen algemeenen Vader belletten, tot ons te komen. Wat zou er dan van de verlatene kudde worden?

SPITZ.

Zeker zou de koning dat kunnen doen; en wie weet, wat hij zou gedaan hebben, als hij niet van tijd tot tijd een klein lesje had gekregen over het spreekwoord: *Als de maat vol is loopt zij over!*

DE MEESTER.

De Pruisische maat is reeds zeer vol, en het zou mij niet verwonderen, als zij spoedig overliep; want

(1) Een der eerste verrigtingen van den vorigen Aartsbisschop van Keulen, graaf SPIEGEL, in die hoedanigheid, was: aan zijne onderhoorige Geestelijken, alle briefwisseling met Rome te verbieden.

RED.

het verbod aan de Catholijken van naar *Rome* te schrijven, is nog niet alles. Een Bisschop kan niets, wat het ook zij, laten drukken, noch ons doen toekomen, als hij er niet eerst verlof van den Protestantschen Oppresident toe bekomen heeft. Wil hij een vastement maken, of eene vermaning tot boetvaardigheid doen, of een reglement maken voor de geestelijken, dan moet hij eerst onderzoeken, of zulks aan den Heer President behaagt; en zoo deze bij geval er iets tegen te zeggen vindt, dan moet de Bisschop er dat uitlaten, of hij zou de vervolging en de straf van het Protestantsche gouvernement beloopten.

HASEFOUSSE.

Maar, wie blind is, kan nog hooren, denk ik; en als hij niet hoort, dan moet hij voelen; want God is toch niet gewoon, om de menschen te gelijk van alle zintuigen te berooven.

DE MEESTER.

Bravo! meester HASEFOUSSE; men had u dezen avond nog niet gehoord.

HASEFOUSSE.

En ik heb misschien meer gezegd, dan gij allen te zamen.

DE MEESTER, voortgaande.

Gij zult misschien verwonderd zijn, dat men tot hiertoe, van dit alles niets geweten heeft. Maar hoe zouden wij iets weten daar het protestantsch gouvernement niet veroorloofd een enkel woord te drukken, 't welk de oogen van het volk zou kunnen openen? Men spreekt in *Pruissen* van niets anders, dan van voortgang der verlichting; maar men wil, dat wij dom en blind zullen blijven bij al de slechte poetsen, die men ons speelt. Zelfs de Catholijke boeken, waarin onze H. Kerk wordt voorgesteld, als de eenige ware en buiten welke er geene zaligheid is, kunnen in *Pruissen* niet gedrukt worden; en de boekverkoopers aan welke men toestaat allerlei zedeloze boeken te verkoopen, zouden zeer mishandeld worden; als zij dusdanige boeken verkochten. Wee! hem, bij wien de Pruisische politie een boek mogt vinden waarin bij geval werd gezegd, dat LUTHER een slechte monnik is geweest! Men vergenoegde zich niet, met willekeurig den mond onzer Catholijke schrijvers te sluiten; een buiten 's lands gedrukt boek, 't welk onzen Godsdienst tegen de aanvallen der protestanten zou verdedigen en de gebreken der hervorming aanwees zou in *Pruissen* niet mogen binnen komen (1). Zoo handelt men ook ten opzichte der vrijheid van spreken. De koning heeft alle controvers uitdrukkelijk verboden en zijne ambtenaren, loeren, om den Catholijken Priester te ontdekken en aan te klagen, die het ongeluk heeft van zich een enkel woord tegen de protes-

tantsche leer te laten ontglippen. Maar de predikanten integendeel, kunnen tegen de Catholijken al zeggen, wat hun in het hoofd komt; de laaghartigste spottertijen en de lompste beleedigingen.

CHRISTIAAN.

Dat is bijna als ten tijde der Apostelen. De Joden knersten op de tanden, toen de H. STEPHANUS hen zeide, dat zij dwaalden en zich bekeeren moesten.

SPITZ.

Maar hoe zou men mij toch kunnen straffen, als ik mij veroorloofde te zeggen, dat LUTHER een slecht voorwerp is geweest.

HASEFOUSSE.

De protestanten weten het zoowel als gij; doch zij willen niet, dat het hun gezegd wordt.

SPITZ.

En vooral willen zij niet dat men het hun bewijze.

DE MEESTER.

Men kan aan zulke menschen alles zeggen, wat men wil; zij protesteren altijd. Op welken grond? Dat scheelt hen weinig. Hunne ouders zijn Protestant geweest, zij willen het ook zijn. Ongelukkig is dit wat dom. Alsof een slecht voorwerp zich zou kunnen verschoonen, door te zeggen, dat hij slecht is, omdat zijne ouders slecht zijn geweest. Overigens is het gros der Protestanten zoo onkundig, dat het LUTHER als een heilige beschouwt. Toen wij, eenige jaren geleden, hier troepen hadden, had ik gelegenheid, om met soldaten over hunnen Godsdienst te spreken. Toen er van LUTHER gesproken werd, riepen zij uit: O, de groote LUTHER! — Zoo haastig niet, antwoordde ik: waarin is LUTHER dan zoo groot geweest? — Ha! onze predikant heeft ons gezegd, dat LUTHER door den Geest Gods is opgewekt geworden, om den waren Godsdienst over de aarde te verbreiden. — En weet gij, vroeg ik hun, hoe LUTHER heeft geleefd? Welke vuile gesprekken hij gehouden heeft? Hierop schoten zij te kort. Ik verhaalde hen vervolgens, in 't kort, het leven van den grooten LUTHER. — Dat is niet mogelijk, hernamen zij, de predikant zou het ons wel gezegd hebben: als het waar was, zou LUTHER niet voor een Propheet doorgaan; want God kan, om zich te doen kennen, geene menschen gebruiken, die in eene dusdanige losbandigheid gedompeld zijn.

CHRISTIAAN.

Men moet medelijden met zulke menschen hebben en voor hun bidden, dat God hen eens tot het ware geloof brenge.

DE MEESTER.

Hoort nu op welke wijze het Gouvernement zich ten opzichte der Protestanten gedraagt. Tegen onzen H. Godsdienst is alles hun geoorloofd; zij kunnen de afschuwelijkste lasteringen zeggen, schrijven en verspreiden. In hunne preken mogen de predikanten de schandelijkste dingen tegen den Paus, de Catholijke Priesters en gebruiken uitbraken (en zij hebben het

(1) Die maatregel wordt uitgestrekt tot alle Buitenlandsche dagbladen die het Catholicismus verdedigen en eenig licht over de handelwijze van het Pruisisch ministerie verspreiden.

in de jaren 1817 (1) en 1830 dikwerf gedaan). Wel-
verre van daarover eenig nadeel te ondervinden, juicht
men hun toe; men beloond hunnen ijver door betere
standplaatsen; men overlaadt hen met eerbewijzen;
velen verkrijgen daarvoor zelfs het kruis, 't welk on-
langs een geestig man deed zeggen: » Eertijds hechte
» men de boosdoeners aan het kruis; maar tegenwoor-
» dig hecht men het kruis aan de kwaaddoenders.”

SPITZ.

Ik heb dikwerf hooren zeggen, dat vele Protestan-
ten Catholijk zouden worden, als zij niet bang waren
om in 's Konings ongenade te vallen en hunne posten
te verliezen.

DE MEESTER.

Dat is waar. Een Protestantsch ambtenaar stelt
zich aan afzetting bloot als hij Catholijk wordt. Ziet
de heeren BECKDORF, JARCKE, PHILIPPS, FREUDENFELD
en zoo vele andere kundige mannen en die eene groote
achting genooten toen zij Protestantsch waren; eenmaal
Catholijk zijnde, verloren zij hunne plaatsen en wer-
den behandeld als menschen die nergens toe deugden.

CHRISTIAAN.

Maar wat hebben die heeren toen gedaan? Mis-
schien zijn ze weer protestantsch geworden?

DE MEESTER.

Zij waren zoo zot niet! Zij dachten even als alle
ware Catholijken, dat het beter is alles te verliezen,
dan het ware Geloof.

ERNEST.

Zalke menschen verdienen de grootste achting.

DE MEESTER, *zijn horologie uittrekkende.*

Ziet eens vrienden het is reeds over elf uren! Wij
moeten iets tot Zondag avond overlaten.

ALLEN.

Goed, dat blijft gezegd.

. . . . . ZIJ VERTREKKEN.

* * Heden overleed, gesterkt door de heilige Sa-
cramenten der Stervenden, mijn zeer geliefde Broe-
der, de Wel Eerw. Heer JOANNES BOOTSMA,
Priester en, sinds 1810, Pastoor der R. C. Gemeente
Sensmeer in Vriesland, in den ouderdom van 64 ja-
ren en 6 dagen. Groot is mij dit verlies; maar groo-
ter nog de troost, dien de Godsdienst er mij bij aan-
biedt: de naauwgezette ijver, waarmede de Overledene
zijne zoo heilige pligten altijd vervulde; de innige
liefde voor God en den naaste, die in al zijn doen en
laten, — en de kinderlijke onderwerping aan den wil
des Heeren, welke steeds in het lijden, waarvan zijn
leven een weefsel was, uitblonken, — met één woord:

(1) De gedrukte eeuwpreken van 1817, kunnen te allen
tijde getuigen, dat het destijds ook hier te lande zoo ging.
RED.

zijn echte Priesterlijke wandel geeft mij grond, om te
vertrouwen, dat de dood voor hem het begin eens za-
ligen levens geweest is. Zijne ziel zij echter den Ge-
loovigen in hunne godvruchtige gebeden aanbevolen.

Franeke, T. BOOTSMA.
2 April 1838.

* * Verkoop van eene fraaije Verzameling Boe-
ken, waaronder zeer veel zeldzame Werken, in al-
lerlei Talen en vakken van Wetenschap; meerendaels
nagelaten door wijlen den Wel Eerw., Zeer Geleerden
Heer G. S. FLAMENT, Doctor en Oud-Professor van
de *Sorbonne*, Bibliothecaris van Z. M. den Koning,
en Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw.

Welke zal gehouden worden op Dingsdag den 24
April 1838, en volgende dagen; door en ten huize
van den Boekhandelaar J. W. TEN HAGEN, Hooge
West-Einde te 's Gravenhage.

De Catalogus is algemeen verzonden en op *franko*
aanvraag verkrijgbaar. Prijs 25 Cents.

BIJDAGEN VOOR HET IVOOREN CRUCIFIX VOOR DEN AARTSBISSCHOP VAN KEULEN BESTEMD.

Montant in het N ^o van 7 April vermeld: f 235,51	<i>Transport. f 295,20</i>
Van iemand die vol- gens THOMAS A KEM- piskerkiest onbekend te blijven. » 3,00	toor te Harmelen en eenige zijner gemeen- tenaren. » 7,50
Van het leesgezelschap te G. » 3,00	Door O. uit D. ontvan- gen. » 6,00
Van J. Z., te Dor- recht, onder de zins- preuk: Hulde aan den AMBROSIIUS on- zer eeuw. » 2,00	Van den Eerw. Heer J. v. J. te D. » 1,00
Van eenige inwoners der gemeente Reek, door de bezorging van den heer F. C. SMITS aldaar, onder de zinspreuk: <i>Vir fidelis multum lau- dabitur.</i> » 6,50	Van F. v. J. te D. » 1,00
Van J. v. D. H. » 1,50	» R. C. te S.M.G. » 1,00
» H. F. v. M. » 3,00	» den Eerw. Heer H. d. B. te A. » 2,00
» Th. D. » 1,50	Van eenige werklieden te Rotterdam, als eene hulde aan den hedendaagschen be- lijder. » 12,37½
» Eenige R. C. gees- telijken van het dis- trict Utrecht A..... » 25,00	Van G. d. Sw. te A. en eenige medelezers der Catholijke Stemmen. » 1,50
Van J. — S. — E. onder de zinspreuk: <i>Domi- nus conservet eum.... et non tradat eum in animam inimicorum ejus.</i> » 7,42½	Van eenige geestelijken uit het vicariaat van Breda. » 6,85
Van het leesgezelschap tot Nut en Vermaak te H..... » 6,51½	Van den Wel Ed. Heer W. te E. » 1,50
Van A. H te H..... » 0,25	Van den Heer P. te E. » 1,00
» den Eerw. Heer M. VAN LEEK, Pas-	Van F. G. B. onder de zinspreuk: <i>Liefde en standvastigheid.</i> » 3,00
	Van den Heer J. S. te 's B. » 0,50
	Van eenige Eerw. HH. uit R. en O. » 5,00
	Van Mej. A. F. te R. » 1,00
	» J. v. G. te R. » 1,00
	» eenige Catholijken der beide gemeenten te K. » 14,50
	f 361,92½
	<i>(Het vervolg hierna.)</i>

Transportere f 295,20

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn, gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

BRIEF OVER DEN H. STOEL,

VAN DEN EERW. HEER H. LACORDAIRE

(Vervolg en Slot van blz. 116).

De Russen zijn eene magtige natie. *Rusland* grenst aan het midden van *Europa* en *Azië*, aan *China* en *Amerika*, door een grondgebied, welks uitgestrektheid minder de verbeelding verschrikt, dan zijne providentielle stelling het verstand verbaast. *Rusland* behoort bij toeval aan den Griekschen Godsdienst, en op geenerlei wijze uit hoofde van zijne politieke behoeften, noch door zijnen geest, die niets gemeens heeft met de schismatieke spitsvondigheid der oude Grieken. Het is zelfs onmogelijk, dat *Rusland* zijne bestemming vervulle, als het niet wat vroeger of wat later, tot de éénheid wederkeert. In der daad, als men het wél beschouwt, dan is *Rusland* eene ophooping van natiën, voor welke de inéénsmelting behoefte is en die eenen zoo veel te sterkeren band doet verlangen, daar zij over een schier grenzenloos grondgebied verspreidt zijn. Wie zal die band wezen, zoo het niet de gemeenschappelijke in het verstand ingewortelde denkbeelden zijn, en wie kan die gemeen-

schappelijke denkbeelden aan de menschen geven dan de Godsdienst? Doch de Godsdienst kan dit zelf niet dan door de eenheid van de leer en van het Priesterschap: doe het Protestantsch worden, en het zal in sommige opzigten erger dan het rationalismus wezen, omdat het aan de verdeeling der geesten, eene goddelijke bekrachtiging geeft. Het Grieksche schisma is ontegenzeggelijk, minder gevaarlijk dan het protestantismus. Intusschen weten zij, die den graaf de MAISTRE gelezen hebben, of die andere narigten hebben geraadpleegd, in hoe verre de doctrinale magt in *Rusland* nietig is, en hoe gemakkelijk dat uitgestrekte rijk, door de sekten en de godsdienstige onverschilligheid zal verteerd worden, naarmate de Europeesche beschaving tot hetzelfde zal doordringen. Met één woord, twee dingen zijn voor het leven van alle wezens noodig, een georganiseerd ligchaam en een geest, die inwendig vloeit. Het ligchaam van *Rusland* is dat van eenen reus: zijn geest is dien van eenen jongeling, die aan vreemde hoven de beste gebruiken heeft geleerd, die met gemakkelijke onderscheidene talen spreekt, die wellevend is, die kan vechten, die de letteren en kunsten waardeert, zonder ze te kunnen voortbrengen, aan wien niets ont-

breekt, dan het diep nadenken en het scheppend vermogen, wyl men hem bij de geboorte in de wateren der *Newa* dompelende, het doopsel geweigerd heeft, waaruit de vruchtbare natiën der Christenheid zijn voortgesproten.

Deze onevenredigheid tusschen het ligchaam en den geest van *Rusland*, wordt nog in 't oogvallender, als men aan zijne bestemming denkt. Wat zal het aan het Oosten brengen, om het te constitueren, of om het uit zijne bouwvallen te doen oprijzen, dat nog veel moeilijker is? Het zal aan het Oosten eene, door de afscheiding van de éénheid, tot op het gebeente vermagerde geestelijkheid, aanbrengen. Aan die ongelukkige landen, die de goddelijke vloek, geenen enkelen dag heeft opgehouden te vervolgen, van het oogenblik af, dat zij *JESUS CHRISTUS* hebben verscheurd, in ellendige twisten, zal *Rusland* de vrucht zelve vertoonen van hunne misdaad, om ze te redden. Het zal schisma op schisma en dood op dood na zich slepen; het zal hun zeggen: zietdaar de drinkschaal die u vernield heeft, laat ons aan dezelfde tafel neêrzitten, laat ons drinken en leven. Ik begrijp het oogschijnlijke voordeel van eene gemeenschappelijke dwaling, als die nog jeugdige dwaling, niet al hare resultaten heeft voortgebracht, en het eerste vuur dat zij uit hare nieuwigheid trekt, nog bestaat: doch als het ligchaam volslagen een lijk is, wat kan men hetzelfde dan geven, en wat kan men er van ontvangen? De behoefte van *Rusland* op het standpunt, waartoe het is geraakt, is, Catholiek te wezen, en het zal dit zijn, zoodra als zijne souverainen het laten begaan. Doch het is bezwaarlijk, dat hetgene, wat in den aard der zaken ligt, niet vervuld worde, en dat de Voorzienigheid, aan een rijk, waaraan zij zoo bewonderenswaardig de grenzen gesteld heeft, den grooten man weigere, dien *PETER I* in den tijd, waarin hij geboren werd, niet kon wezen, den man van geest, zoo als *PETER* zulks van ligchaam was.

Ik behoef niets meerder te zeggen, lieve vriend, om u te doen gevoelen, hoe ingewikkeld en moeilijk de toestand van den *H. Stoel* is. Dan de hinderpalen, die hem van alle zijden belemmeren, en aan al de pogingen, die beproefd worden, om hem zijns ondanks in den Europeischen chaos te slepen, zal hij even als altoos, den tijd, het geduld en de onvernietigbare kracht der éénheid tegenstellen. Het is door den beslissenden invloed der éénheid, dat de Catholijke kerk vroeg of laat, de natiën tot den schaapstal zal terug brengen.

Na de verscheuringen, waarvan niemand het geweld en den duur zou kunnen zeggen, als de dichters de dichters, de profeten de profeten, de hoogmoed den hoogmoed, zullen zijn opgevolgd, en als het onvermogen van het stoffelijke om den mensch te besturen, begrepen zal wezen, zoo wel als het onvermogen van den mensch zelf; dan misschien zullen de herders der volken, hunne hijgende gedachten ten hemel verheffende, beginnen te gelooven, dat de maatschappij een goddelijk werk is. Zij zullen in de vergetene oud-

heid blikken om te ontwaren of er ooit een volk was, dat enkel door de natuur geschapen en door de rede bestuurd werd, dan of het volk altoos van het altaar de rede van het geloof, en de natuur van God, ontsproot. Het vraagpunt zal eenmaal begrepen worden; eenmaal zal het worden erkend, dat de maatschappij met het rationalismus niet mogelijk is en dat zij zulks enkel met het Catholicismus wezen kan, 't welk de éénige ware Godsdienst is, omdat het alleen de éénheid van tijd door zijne geschiedenis, de éénheid van plaats, door zijne bediening, de éénheid van leer, door zijne onveranderlijke symbola, en de éénheid in zich zelve heeft, door het Pausdom, als die stap eenmaal gedaan is, dan behoort men te weten, waarom het Catholicismus gedurende onderscheidene eeuwen eene vermindering van zijn' natuurlijken en wettigen invloed ondergaan heeft, ten einde de wijze te bepalen, om dien te herkrijgen. Als de souverainen, door het ongeluk onderrigt, zich gewaardigen, hierover na te denken, dan zullen zij mischien erkennen, dat dit grootendeels hun misslag was, en dat zij het waren, die van *Europa* hebben gemaakt wat het is. Waartoe zou het dienen de oorzaken te verbergen, als het tijdstip gekomen is, om ze te herstellen? Ik spreek van de toekomst en niet van het tegenwoordige; mij is geene meerdere vrijheid geoorloofd. Ik geloof derhalve, dat de souverainen, meer in gemoede, het Geestelijke gezag behooren te eerbiedigen, en dat zij met meer nadruk het beginsel behooren aan te nemen, dat, hun hetzelfde niet toebehoort en dat het hun niet kan toebehooren. God heeft hun den oorlog, den vrede, de regtvaardigheid en het beheer der tijdelijke belangen toegestaan; Hij heeft hunne hoofden met de majesteit der gewapende magt, bedekt; Hij heeft hun tot zijn zwaard gemaakt om het misdrijf te treffen en den zwakke te beschermen; Hij wil, dat wij ze zullen eerbiedigen, zelfs wanneer zij den Meester niet dienen, die hun het leven en het beheer heeft medegedeeld: doch hoe groot zij ook zijn mogen, de waarheid bukt zich niet onder hunne bevelen, en hunne lippen zullen er niet meerder het orgaan van wezen, dan die van het kind en van den arme. De waarheid en de goddelijke genade zijn door een ander kanaal, 't welk het Gode heeft behaagd te verkiezen, en dat van geslacht tot geslacht, van Priesterschap tot Priesterschap, tot het eerste altaar opklimt, alwaar de echtgenoot, vader, aartsvader en opperpriester aan zijnen Schepper de alstoen onbegrijpelijke hulde, door een slagtoffer, opdroeg, over de menschen uitgestort geworden. Dáár, zetelt, door de kracht der overlevering en niet door de kracht van het zwaard, de eerste magt der wereld, de Geestelijke magt. Die ze wil verwerven, kan het, de veehoeder of de koning. Dat hij zijn vader en zijne moeder verlate, dat hij zich door de kuischheid aansluit aan den maagdelijken stam, waaruit, met de wijding der ouderlingen het sap vloeit, dat het schepsel verandert; dat hij in strenge afzondering, zijn hart dat altoos te trotsch, zijne taal die

voor de waarheid te scherp is, en zijne handen die voor het ongeluk te ruw zijn, ga verzachten; dat hij zijn ligchaam met boetvaardigheid tegen de bechuiging der wereld, overdekke; dat hij wete te bidden, te weenen, zich zelve door krachtige liefde te haten, arm, onbekend, bespot en geharder te wezen dan de diamant, tegen de hoogmoedige en bederfelijke magt, en teederdeer dan eene moeder jegens elk, die lijdt en vraagt: tot dezen prijs kan men de Geestelijke magt verwerven, tot dezen prijs heerscht men over de zielen, en deze heerlijke maatschappij heeft geene andere grenzen dan de deugd.

Wat zou de mensch wezen, als zijn verstand kon begrijpen, dat de waarheid uit het geweld voortspruit? Ook hebben de vorsten, die het Geestelijke gezag begeeren, hetzelfde nooit van het altaar hunner handen durven ontleenen; zij weten wel, dat dit eene veel grootere ongerijmdheid dan de heiligschennis zou wezen. Niet in staat zijnde om regtstreeks erkend te worden, als de bron en de regelaars van den Godsdienst, zoeken zij er zich meester van te maken, door de tusschenkomst van eenig Priesterlijk ligchaam, dat zich naar hun wil geplooid heeft; en dan, opperpriesters zonder zending, overweldigers van de waarheid zelve, meten zij aan de volken de hoeveelheid toe, die zij voldoende wanen tot een breidel tegen het oproer; zij maken van het Bloed van JESUS CHRISTUS een werktuig van morele slavernij en van politieke denkbelden, tot op den dag, als zij door gedachte catastrophes zullen verwittigd worden dat de grootste misdaad der souvereiniteit tegen haar zelve en tegen de maatschappij, de ontheiligende aanranding van den Godsdienst is. Alle gouvernemen ten, wel is waar, drijven het niet zóó ver, er ontbreekt nog de overweldiging van het Geestelijk gezag aan; zij zijn niet allen protestantsch of Grieksch; doch welk is het hof van Europa, zelfs het meest Catholijke dat sedert vierhonderd jaren, door zijne ondernemingen de goddelijke instelling des Christendoms zoodanig als God het daargesteld had, niet heeft verzwakt, noch min of meer gepoogd heeft, dezelve aan zich te onderwerpen. De geschiedenis daarvan zou lang wezen en iedereen kent ze. Wat heeft men er bij gewonnen? Er bestonden voorheen slechts twee regelmatig zamengestelde magten; het Priesterschap en het rijk: tegenwoordig besturen drie magten de menschelijke zaken, de Geestelijke Catholijke magt, de geestelijke rationalistische magt, en de tijdelijke magt. De souvereinen behoorden door eene ondervinding van vijftig jaren geleerd te hebben, of die nieuwe verdeling van de zedelijke sterkte, hunne troonen hechter maakt en meer dan de Kerk het geluk der volken bevordert heeft. Waar is de scholier, die, als het hem behaagt, de majesteit der koningen niet aanrandt en die hun niet trotschelijk uit de punt zijner pen toeroept: Wie zijt gij, en van waar komt gij? Zijt gij niet een stofje, van het volk uitgegaan zijnde, om tot het volk terug te keeren? En overigens, zonder er iets verder van te zeggen, de toe-

stand der wereld spreekt genoeg.

Als de tijd dus recht zal hebben laten wedervaren aan de ongelukkige theorien, die, de Catholijke Kerk onderdrukkende, haar een groot gedeelte van hare maatschappelijke werking hebben ontnomen, zal het niet moeilijk zijn om te weten welk redmiddel men er tegen moet aanwenden; men zal erkennen dat de kunst om de menschen te beheeren niet bestaat in het over hun loslaten van de vrijheid des kwaads, door het goede onder getrouwe en veilige bewaring te plaatsen. Men zal het goede bevrijden, men zal aan de menschen, die door wereldsche vijanden vermoeid zijn, zeggen: Wilt gij u Gode toewijden? wijdt u dan toe. Wilt gij de wereld verlaten in welke het verstandelijke overvloed? Verlaat ze. Wilt gij uw fortuin ter ondersteuning van uwe lijdende broeders bezigen? Bezigt hetzelfde daartoe. Wilt gij uw leven toewijden aan het onderwijzen van de armen en kleinen? Onderwijst dezelve. Gij draagt een naam, die belast is met drie eeuwen van haat, omdat uwe deugden laat in eene wereld verschenen, die ze niet meer waardig was, en hebt gij u niet laten afschrikken om ze nog in dezelve over te brengen? Brengt ze in dezelve over. Gij allen, die het goede wilt, onder welke gedaante het ook zijn moge, die den hoogmoed en de oproerige zinnen bestrijdt, komt en werkt. Wij hebben ons afgetoet met het zamenstellen van maatschappelijke vormen en het leven is nooit afgedaald in onze verbrokene smeltkroezes. Wie het leven heeft, dat hij het geve, wie de liefde bezit, dat hij ze verspreide, wie het geheim weet, dat hij het allen zegge. Dan zullen nieuwe tijden beginnen, met eene nieuwe uitvloeijing van rijkdommen; en de rijkdom, is noch het goud, noch het zilver, noch de schepen die van de uiterste einden der aarde kostbare dingen aanbrengen, noch de stoom en de ijzeren spoorwegen, noch alles wat het vernuft van den mensch aan de ingewanden der natuur kan ontrukken: er is slechts één rijkdom, de liefde. Van God tot den mensch, van de aarde tot den hemel, vereenigt en vervult alleen de liefde alles, zij is het begin, het midden en het einde der dingen. Wie bemint, weet; wie bemint, leeft; wie bemint, offert zich zelve op, wie bemint is tevreden, en een druppel liefde, met de geheele wereld in de weegschaal gelegd, zou dezelve in wigtheid overtreffen, even als een stroo-halmpje dat door eenen storm weggevoerd wordt. Onze dwaasheid heeft de wetten in plaats van het bloed en het mechanismus in plaats van de ongedwongene bewegingen gesteld; dit moest men wel doen, wijl men zich van de Catholijke Kerk wilde afscheiden, die hier beneden de eenige bron is van zuivere en belangeloze liefde. Al onze overige liefde is meer of min personeel en diensvolgens min of meer bedorven. Alleen de Catholijke Kerk, de dochter van eene offerande, die op den Kalvarieberg is volbragt, door eene onbeseftbare liefde, bezit de overlevering van eene liefde, *die niet is gesproten uit het bloed, noch uit het vleesch, noch uit den wil van den mensch, maar uit God zelve.* Met dat element heeft zij de wereld

veranderd, door ons hart te veranderen. Het is dit element dat in de verarmde wereld, verminderd, en alle menschelijke wetenschap zal niet in staat wezen om het weinige te herscheppen; dat noodig zou wezen tot het lesschen van den dorst van eene enkele ziel in een oogenblik van verveling.

Dat de Catholijke Kerk derhalve over hare toekomst gerust zij, even als de zon het over haar licht is aan de hoogte des hemels; zij bezit een goed dat noodzakelijk is voor de menschen, en niemand onder hun kan het verwerven dan door het aan haar te vragen. Zij hebben zich van haar niet verwijderd zonder aanstands de verzwakking van eene ster te gevoelen, als zij zich van het middenpunt van aantrekking, waardoor zij in hare loopbaan wordt gehouden, verwijderd. Hoe meer de liefde in de wereld verkoelt, hoe meer de Kerk in dezelve in hare afwezigheid hare plaats zal bekleeden, tot op den dag waarin de ellende haar top punt bereikt hebbende, ISAÏAS op nieuw aan het radelooze *Jeruzalem* zal toeroepen: » Wend uwe oogen rond en zie: deze allen hebben zich verzameld en zijn tot u gekomen. Ik ben het die leeft, zegt de Heer, en ik zal u ook nog deze geven gelijk een sieraad, en ik zal er u mede omringen even als eene bruid, omdat uwe woestijn en uwe eenzame plaatsen, en de aarde uwer bouwvallen, nu te bekrompen zal wezen voor uwe bewoners, en dat ik hun, die u overheerden, op de vlugt zal drijven. De zonen zelfs uwer onvruchtbaarheid zullen u in het oor zeggen: Deze plaats is mij te naauw, maak mij ruimte opdat ik er wone. En gij, gij zult in uw hart zeggen: Wie heeft mij deze gebarde? Ik was onvruchtbaar en ik baarde geene kinderen, ik was verbannen en gevangen; en wie heeft mij dan deze aangebragt? Ik was verlaten en alleen, en waar waren dan deze? Zie hier wat de Heer heeft gezegd: Ik zal mijne hand uitstrekken over de natien en ik zal mijn teeken verheffen in het midden der volken, en zij zullen u uwe zonen in uwen schoot brengen en uwe dochters op hunne schouderen; en de koningen zullen uwe voedstervaders en de koninginnen uwe voedsters wezen; zij zullen u aanbidden, met het gelaat naar de aarde gewend, en zij zullen het stof van uwe voeten kussen; en gij zult weten, dat ik de Heer ben; bij welke gelegenheid niemand dergenen, die hem verwachten, beschaamd zal worden (1) »

Noch gij, noch ik, waarde vriend, zullen die voorbehoudene wonderen zien, als het aan God, aan de vernederde en miskende liefde behaagt. Wij zullen, integendeel droevige tooneelen zien: het goede somtijds overwinnaar over het kwade door de noodzakelijkheid en het kwade zijne heerschappij hernemende, omdat het goede zelf in zijne overwinning niet zal erkend worden. Te veel strijdige elementen zijn onder elkander gemengd en te zamen gekneed: ééne eeuw zal niet te veel wezen voor de ruwe bezigheid om ze te scheiden en wij zullen sterven vóór de rust; dit is het niet

waarover wij ons beklagen moeten.

Ik wandelde vóór eenige dagen in de vlakte van *Rome*; in de nabijheid der Catacomben van den H. LAURENTIUS; ik begaf mij naar een nieuw kerkhof, 't welk men in deze oude begraafplaats gegraven heeft, en ik werd aan de poort getroffen door een opschrift: *Ween over den doode, omdat hij zich ter rust heeft neêrgelegd!* Ik trad onder het overdenken van deze woorden de poort binnen; want wat beteekenden zij? Het viel mij niet moeilijk om het te begrijpen: Ween over den doode, wijl hij uitrust van goed te doen, wijl zijne handen niet meer kunnen geven, noch zijne voeten het ongeluk te gemoet gaan, omdat zijne ingewanden niet meer bewogen worden door de klagten en wijl zijn geest aan de twisten der menschen verre ontzweven zijnde, hun niet meer de oefening van een ootmoedig en geduldig geloof tegenstelt. Ween over den doode, wijl hij zich ter rust heeft neêrgelegd, terwijl hij die hem op de aarde voedde, met de leer en met het brood des levens, zijn heer en zijn meester nog aan tegenspraak onderworpen is. Ween over den doode, wijl de tijd der deugd voor hem geëindigd is, wijl hij zijne kroon niet meer kan verrijken. Ween over den doode, omdat hij voor God niet meer kan sterven. Ik overdacht deze denkbeelden lang in mijne ziel, wijl zij nog onderhouden werden door de nabijheid der martelaren en door die aangename basiliek, die in de vlakte, ter eere van den heiligen diaken LAURENTIUS is opgericht. Ik beschouwde de oude muren van *Rome*, die voor mij waren, en die rondom den Apostolischen Zetel overeind stonden, even gelijk zij de Cesars omgaven en ik keerde langzaam naar mijne eenzame woning terug, gelukkig zijnde, van mij één oogenblik verre van mijne eeuw te gevoelen, evenwel zonder te wenschen van in eene rustiger eeuw geboren te zijn, daar ik bij het graf der Heiligen en der Martelaren, deze verhevene waarschuwing had gehoord: *Ween over den doode, wijl hij zich ter rust heeft neêrgelegd!*

WITZ.

DE VRIJE GEMEENSCHAP MET DEN APOSTOLISCHEN STOEL.

Wie tot hertoe, nog mogt getwijfeld hebben aan het hooge belang der Catholiciteit, in eene vrije gemeenschap met den Apostolischen Stoel en diensvolgens, aan de strekking van het Rationalistisch Gallicanismus, om de verordeningen van den eenigen zetel, die tot de dagen der Apostelen opklimt, omdat de Opvolger van den Apostel PETRUS, de zichtbare Oppregherder der Kerk, die dezelve, als Plaatsbekleeder van den God-mensch besturen moet, tot aan het einde der dagen, op dien grijzen Stoel van PETRUS, gezeten is. Wie zeg ik, daaraan nog twijfelen mogt, wende het oog naar het koninkrijk *Pruissen* en zie wat de gevolgen zijn, dier anti-Christische wetgevingen, die den Catholijken niet toestaan, eene vrije gemeenschaps-oefening met hunnen algemeenen Vader en Op-

(1) ISAÏAS Hoofdst. XLIX.

perherder te hebben, maar dezelve onderwerpen aan de inzage en goedkeuring van een Rationalistisch tijdelijk gezag, om het even of hetzelfde ongeloovig, schismatiek, of protestantsch, of enkel heerschzuchtig zij.

Had de Pruissische wetgeving den Catholijken Bisschoppen van dat land, niet gestrengelijk alle regtstreeksche correspondentie, met hunnen Opperherder verboden, had de H. Vader, aan zijne Broeders de Bisschoppen, zonder tusschenkomst van een vijandig ministerie, vrijelijk den regel kunnen voorschrijven, dien zij, in de zaak der gemengde huwelijken te volgen hadden; dan, voorzeker, zou het al of niet uitspreken van den Catholijken huwelijkszegen, geene oorzaak zijn geworden van eenen crisis, die, volgens de getuigenis van den al te berucht geworden ridder BUNSEN zelve: *Den vrede der wereld en de rust der Europische maatschappij bedreigt* (1).

Hieruit volgt, dat niet alleen de Catholijke Kerk, maar ook de vorsten, de volken, ja, de geheele wereld belang hebben, bij de vrijheid der Catholijke Kerk, die nooit aangetast wordt, zonder dat daaruit hevige schokken ontstaan, wier gevolgen onberekenbaar zijn.

Het Rationalismus, 't welk zich op de eene plaats als Liberalismus en op de andere plaats als Protestantismus wil doen gelden, en zich schier van alle kabinetten heeft meester gemaakt, schijnt in onze dagen de rol van het vroegere Arianismus te willen spelen, ook die magtige sekte had toegang tot alle troonen gevonden, ook zij vleide de koningen, om onder hunnen mantel te kunnen heerschen. Ook in die dagen werd er slechts één ATHANASIUS, onder al de Bisschoppen gevonden, die zich liever van zijnen Bisschoppelijken zetel sleuren, en in ballingschap voeren liet, dan ontrouw te worden aan de zaak van God en van zijne Kerk. En wat is er geworden van die Ariaansche koninkrijken en volken . . . . ? Ter naauwernood kent men nog hunne namen; maar de Catholijke Kerk, die vernietigd scheen, heeft ze allen overleefd; zij heeft zich meer en meer over de aarde uitgebreid en iedere nieuwe vervolging versterkt de banden harer eenheid, vermeerderd de gehechtheid van alle Catholijken aan den Apostolischen Stoel, en levert nieuwe bewijzen op voor de onloochenbare waarheid; dat zonder dien Stoel, geene eenheid van geloof denkbaar is, dat buiten deszelfs gemeenschap niets dan verwarring, twist, twijfel, ongeloof en willekeurige verdrukking gevonden wordt.

Achttien eeuwen zijn verlopen, sedert dat de Godmensch tot een zijner Apostelen gezegd heeft: *Gij zijt PETRUS en op deze Steenrots zal ik mijne Kerk bouwen; en de poorten der hel zullen tegen haar niet vermogen*. Achttien eeuwen hebben ketterijen, die beweerden, dat die woorden wel tot de belijdenis van PETRUS, maar niet tot den persoon van PETRUS, in zijne Opvolgers voortlevende, gesproken zijn geworden, zien

(1) Zie de nota van den ridder BUNSEN, van 17 December 1837, in het bijvoegsel tot de *Catholijke Nederlandsche Stemmen*, van 6 April 1838.

opkomen, groot worden, en te niet gaan. Achttien eeuwen zijn er getuigen van geweest, dat de Apostolische Stoel, over al zijne vijanden en bestrijders heeft gezegepraald, hoe magtig en talrijk die ook waren. Achttien eeuwen roepen ons dus uit eenen mond toe: » Vreest niet, kleingeloovigen! Het scheepje van PETRUS zal niet vergaan! Als de Heer schijnt te sluimeren te midden der woedende stormen en dreigen » de golven, beproeft Hij slechts uw geloof: Hij zal » op zijnen tijd, alle stormen het zwijgen bevelen en » de kalmte zal terugkeeren."

Niet de vrees, dat de Apostolische Stoel, en met denzelfden het Catholicismus, dat is het eenige ware Christendom, door list of geweld, zou overwonnen worden, doet in deze oogenblikken alle organen van het Catholicismus in alle landen, hunne stemmen verheffen, om het gedrag van het Pruissisch gouvernement te laken; zij worden daarbij niet door wrevel, niet door bruischenden hartstogt, niet door haat en gramschap bezield: zij wenschen niets vuriger, dan dat de grijze koning van *Pruissen*, en alle vorsten eindelijk mogen inzien, dat niets geschikter is, om hen van de liefde en het vertrouwen hunner onderdanen te berooven, de banden der burgerlijke eendragt te verscheuren. verdeeldheid en onrust te doen geboren worden, dan den band der eenheid, dien CHRISTUS aan zijne Kerk gegeven heeft, te willen verbreken, door het verbieden of belemmeren der gemeenschap van kinderen met hunnen vader, van leden met hun Hoofd, van schapen met den Herder, die het goddelijk bevel heeft, om hen te hoeden en te weiden.

Het koninkrijk *Pruissen*, was rustig, bloeiend en zonder schulden: de belijders der verschillende Godsdiensden, leefden in burgerlijke eendragt. Maar de regering verbood alle regtstreeksche gemeenschap met den Apostolischen Stoel en verborg voor dezen de gaven, waarmede een gedeelte van de kudde des Opperherders bedreigd werd. De Aartsbisschop van *Keulen* zag het, en sprak de onvergetelijke woorden: *Ik ga niet verder!* Het ministerie besloot tot de verbanning van den moedigen ATHANASIUS, onzer dagen; ten einde, zoo als de heer VON ALTENSTEIN voorgaf, *de rust en eendragt te bevorderen*. En wat zijn de gevolgen? — Voortdurende gisting der gemoederen; oppositie van den geheelen Westphaalschen adel, die allen omgang met de protestantsche ambtenaren vermijdt; retractatie der andere Bisschoppen in de *Rhijn-Propincien*; de opwekking der hooge Geestelijkheid, in het oostelijk gedeelte des rijks, om in niets af te wijken, van de leer en discipline der Catholijke Kerk, van welke de Apostolische Stoel, het levend orgaan is; afkeer der Catholijken, zoowel in het oosten als in het westen, van allen omgang met protestanten; een plegtig verbond der Catholijke meisjes van alle standen, om nimmer huwelijken met protestanten aan te gaan! En bij dat alles eene uit alle gedeelten van *Europa*, aangeheven kreet van verontwaardiging; — en eindelijk, de zoo zeer gevreesde vredebreuk met den Apostolischen Stoel.

Welligt meent het Pruisisch ministerie er in te zullen slagen, om de Pruisische Catholijken van den Apostolischen Stoel aftescheuren, en door eene zoogenaamde nationale Catholijke Kerk, een schisma te bewerken. — Dat het zich daarmede niet vleije, en, alvorens deszelfs pogingen daartoe verder aan te wenden, bedenke, dat bijna de helft der inwoners van het koninkrijk Catholijk is; dat de Keulsche zaak en derzelver gevolgen, alle Catholijken van *Pruissen* uit den slaap der onverschilligheid opgewekt en hen met warmen Geloofs-ijver bezielt heeft. Het zal dus niet anders, dan tot openbare vervolging de toevlugt kunnen nemen; en welke gevolgen dat geweldig middel zou kunnen hebben, bij eene bevolking, die men verbitterd heeft, en die men belet de vreedzame en tot onderwerping vermanende stem van haren geliefden Opperherder te hooren laat zich niet berekenen!

Wij durven openlijk en rondborstig beweren, dat *Europa* weldra in rust zijn en vrede genieten zou, als de vorsten afzagen van de noedlottige manier om zich met Godsdienst zaken te willen bemoeijen, de vreeje gemeenschaps-oefening der Catholijken met den Apostolischen Stoel te beletten of te belemmeren en zich het beoordeelen van deszelfs uitspraken en verordeningen aan te matigen, en integendeel, is het gemakkelijker te voorspellen, dat volharding bij het gedrogtelijk suprematie-stelsel, van welks heillooze gevolgen, de kabinetten alleen uitgezonderd, alle verstandige menschen tegenwoordig overtuigd zijn allerwege de wanorde, het misnoegen, de verdeeldheid en onrust zal doen toenemen en eindelijk aanleiding geven tot schokken, die *Europa* het onderste boven zullen keeren! Ministers der vorsten! Uwe verantwoordelijkheid is groot. Raadpleegt de geschiedenis van het Grieksche rijk, die der *Bourbons*, die van *NAPOLÉON*; raadpleegt de achttien eeuwen der kerk en laat u, door uwen haat tegen *Rome* niet verleiden, om aan de vorsten, die wij eeren, en voor wier geluk wij bidden, omdat de Kerk het ons beveelt, de volharding aan te raden bij een stelsel, hetwelk strijdig is met de oogmerken en de bevelen van den Almagtigen, en daardoor de vorsten, wier belangen gij bevorderen moest, eindelijk in het verderf te storten!

VOORTGANG DER VERVOLGING IN PRUISSEN.

Wat wij in ons vorig nummer voorspeld hebben, heeft zich reeds verwezenlijkt. De volgende *kabinetsoorde* is den 9 April uitgevaardigd.

» Aan de ministers voor de geestelijke aangelegenheden van Justitie, van Binnenlandsche Zaken en Politie en van Buitenlandsche Zaken.

» Uit uw berigt van 8sten dezer, heb ik gezien, dat in verscheidene oorden mijner sta-

ten verordeningen van buitenlandsche geestelijke Overheden, over Godsdienstige en Kerkelijke zaken, buiten weten mijner overheden, langs heimelijke wegen verspreid worden. Ik gelast derhalve aan u, den minister van Binnenlandsche Zaken en Politie, personen welke zich veroorlooven, zoodanige verordeningen van buitenlandsche geestelijke Overheden, van hunne Agenten en Zaakgelastigden, aan onderdanen mijner staten over te brengen, over te zenden, of ter verspreiding buiten weten mijner autoriteiten verder te bevorderen, alsmede al degenen, die zulke oogmerken door mondelinge of schriftelijke medeeling begunstigen, overal waar zij betrapt worden, zonder onderscheid of zij van geestelijken dan wel wereldlijken stand, en of zij onderdanen des lands zijn al dan niet, terstond door de Politie, onder voorbehoud van nader onderzoek en straffen, te laten in hechtenis nemen en naarmate de omstandigheden naar eene vesting, te laten brengen.

» Dit mijn bevel moet door het Bulletin der wetten ter algemeene kennis gebragt worden.

» *Berlijn*, 9 April 1838.

» FREDERIK WILHELM."

Ziedaar het bewijs, dat het suprematie-stelsel, 't welk zich vermeed, de verordeningen van den Apostolischen Stoel en deszelfs gedelegeerden, aan de goedkeuring van een dikwerf vijandelijk tijdelijk gezag te onderwerpen de vernietiging van het Catholicismus zou ten gevolge hebben, als niet Hij, die alle magt in hemel en op aarde ontvangen heeft, het gezag van zijnen Plaatsbekleeder op aarde, dien Hij het Opperherderschap over zijne geheele kudde heeft opgedragen, en beval zijne broeders te versterken, en die derhalve voor de Catholijken, in welke landen zij zich ook bevinden nooit BUITENLANDSCHE kerkelijke Overheid zijn kan, niet handhaafde tegen de willekeur der aardsche magt. Ziedaar de gevolgen van het suprematie-stelsel: inquisitie — het regt van den sterkste. — Openbare vervolging van allen, die getrouw willen blijven aan het geloof hunner vaders, en in *geestelijke zaken* geen ander gezag willen eerbiedigen, dan dat *JESUS CHRISTUS*, in zijne Kerk heeft ingesteld. — Geduld Pruisische broeders, ook onze vaders zijn in denzelfden smeltkroes der vervolging geweest, waarin gij u thans bevindt. Slechts ruim eene eeuw geleden werden de Catholijken hier te lande, op dezelfde wijze verdrukt: en thans is er geen plekje van den Nederlandschen grond, waar de luister van onzen heiligen Godsdienst niet schittert!

In het jaar 1702 werd hier te lande, alwaar toen

Petrus Codde, die door den Apostolischen Stoel, van alle geestelijke jurisdictie was beroofd geworden, met zijne schismatieke aanhangers, de tegenwoordige rol van **Husgen** en zijnen Hermésiaanschen aanhang speelde, het volgende plakaat uitgevaardigd:

» De Staaten van *Holland* ende *West-Vrieslandt*; allen den geenen die deesen sullen sien ofte hooren leesen, salut, doen te weten: Alsoo tot Onse kennis gekomen is, dat **Petrus Codde**, Aardtsbisschop van *Sebaste*, die over de Roomsche Kercke in de *Vereenighde Nederlanden* met den titul van *Vicariss Apostolick* was gesteldt, voor den Paus naar *Roomen* was ontboden, en aldaar by provisie van die Bedieninge was gesuspendeert, ende in des selfs plaats aangesteld was eenen **Theodorus Cock**, sich onthoudende tot *Leyden*; dat den Internuntius van den Paus alhier een Capitell van eenige Priesters soude hebben willen doen vergaderen, om de voorschreve suspensie ende nieuwe aanstellinge bekend te maken.

» Dat de voornoemde Cock, uyt krachte van die Commissie, albereydis eenige Priesters hadde gesuspendeert en afgeset.

» Dat van tyd tot tyd meer ende meer geordende Priesters en Munnicken, teegens den teneur van Onse voorgaande Placaaten haar in Onsen voorschreeven Lande begeeven, soo ist dat Wy teegens alle hetselve willende voorsien goetgevonden hebben, aan alle soo genaamde Roomsche-Catholique Ingezeten en deeser Landen, ende andere, te verbieden, soo als Wy haar wel expresselijk verbieden by deesen, soodanigen Capitell van Priesters, op de wyse en ten einde als vooren beleyt, te assisteeren, of het geen aldaar beslooten werdt, te achtervolgen, of doen achtervolgen, en specialijk dat niemandt, wie het soude moogen wesen, alhier eenige bevelen van wegens den Paus, of van eenige Vergaderinge, hoedanigh die soude moogen weesen, omme de een ofte andere soogenoemde Roomsche-Catholique te doen vertrecken naar *Roomen*, sal moogen ter executie leggen, ofte ter executie geleght zijnde, gehoorsaamen, alles op pene van daar over arbitralijk te sullen werden gestraft.

» Dat niemandt voor Vicariss sal moogen werden erkent, als die geene die naar *Ordre*, in deese Landen gebruyckelyk behoortlyker wyse geëligeert, en by de Heeren Onse Gecommitteerde Raaden geadmitteert sal weesen; en die sich daar vooren ter contrarie soude moogen uytgeeven, of die qualiteyt aanmatiggen, ofte deselve daar voor erkennen of respecteeren, meede arbitralijk sullen werden gecorrigeert.

» Dat den voornoemden Cock sal werden geinterdiceert, soo als deselve geinterdiceert werdt mits deesen, het voorschreve Vicarisschap in eeniger manieren te exerceeren, ende dat niemandt de selve in die qualiteyt sal hebben te erkennen of te obedieeren, op pene als vooren, ende dat al het geene hy op die naam soude moogen hebben verricht ofte geordonneert, ende specialijk het suspendeeren ende afstellen van eenige Priesters, **VOOR NUL ENDE VAN GEENDER WAARDE SAL WERDEN GEHOUDEN** (1).

» Dat eyndelyk sal werden geinterdiceert, soo als geinterdiceert werdt mits deesen, op pene als vooren, dat van nu af aan geen geordende Priesters ofte Munnicken binnen deese Landen sullen vermoogen te koomen.

» Ende opdat niemandt hier van ignorantie soude moogen prætendeeren, soo begeeren Wy dat deesen alomme gepubliceert ende geaffigeert sal werden daar het behoort, ende te geschieden gebruyckelyk is. Gedaan in den *Hage*, onder het kleyn Zegel van den Lande, den seeventienden Augusti seeventien hondert twee. Onder stondt, Ter ordonnantie van de Staaten. Was geteekent,

SIMON VAN BEAUMONT.

Hierop volgden nog eenige plakaten, ten gevolge van de klachten der vrienden van **Petrus Codde**, tegen de uitoefening van het geestelijk gezag van den Apostolischen Vicariss **Theodorus Cock**, op wiens hoofd, in het volgende jaar, eene premie van drie duizend gulden werd gesteld. Alles te vergeefs! de Nederlandsche Catholijken, in het burgerlijke getrouw en gehoorzaam aan hunne onderdrukkers, gehoorzaamden in geestelijke zaken aan niemand dan aan den wetti-

gen Vicariss Apostolicus Cock, en schuwden de schismatieke priesters, die het met **Codde** hielden. Zij verborgen de moedige Priesters, die hen, door hunne wettige geestelijke overheid gezonden werden, zoo als de eerste Christenen vaak de Apostelen verbergen moesten; zij vertrouwden hunne zaak aan God toe, en hun geloof heeft de republiek der Vereenigde Nederlanden overleefd!

Catholijken van de *Rhijn-Provincien* en *Westphalen*? Volgt het voorbeeld van de Nederlandsche Catholijken der achttiende eeuw; blijft in alles wat de Godsdienst betreft, gehecht en getrouw aan den Apostolische Stoel en aan de Priesters die met hem vereenigd zijn, en gemeenschap met hem houden; schuwt de schismatieken en ingedrongenen! Maar blijft ook, in burgerlijke zaken, gehoorzaam en getrouw aan uwen vorst, en laat, met volkomen vertrouwen, uwe zaak over aan den regtvaardigen God en aan de wijsheid van den Plaatsbekleeder des Heeren op aarde! De zegepraal van u geloof zal heerlijk zijn!

IETS OVER SOMMIGE STAATSMANNEN EN MINISTERS.

Men spreekt in onze eeuw van groote staatsmannen en groote ministers, wier grootheid, wel beschouwd, in niets anders bestaat, dan in de sluwelst, om zich op het standpunt, van eigene grootheid staande te houden, al zouden zij daaraan de belangen van vorst, vaderland en volk opofferen! Wij zijn meermalen getuigen geweest van een dusdanig gedrag van staatsmannen en ministers, die, even als de *Kameleon*, alle kleuren aannamen, om onder alle godvernemen, die elkander bij de jongst verloopene revolutien opvolgden, slechts hunne eigene grootheid te kunnen behouden. Wij hebben het dikwijls in stilte betreurd, dat de vorsten hunne belangen, en die hunner volken, aan zulke mannen toevertrouwen, en aan hunnen Machiavellistischen raad, gehoor gevende het oor afwendden, om de stem der waarheid niet te hooren!

Thans levert het koninkrijk *Hanover*, weder een voorbeeld op, van zulk eenen staatsman. De dagbladen, melden dienaangaande de volgende bijzonderheden:

» Toen de justitie-raad **Hugo**, afgevaardigde van de stad *Gottingen*, zich, in de tweede kamer der stenden krachtig uitliet, ten voordeele der constitutie van 1833, verklaarde de kanselarij-directeur **Leist**, commissaris des konings bij de stenden, dat hij niet begreep, hoe de afgevaardigde eener stad, voor welke het huis der *Guelphen*, zich zoo edelmoe-dig had getoond weêrstand durfde bieden, aan de vaderlijke bedoelingen des konings. Aanstonds stond **Dr. Christiani** op, en verzocht aan de vergadering ver-lot, om haar een artikel voor te lezen uit den *West-phaauschen Mercurius*, van het jaar 1810; dat artikel was gedagteekend uit *Gottingen*, en van dezen inhoud: *Heden heeft de staatsraad Leist, de eer gehad,*

om de professoren der universiteit aan Z. M. koning JEROME (1) voortestellen en heeft aan Z. M. eene aanspraak gedaan, beginnende met deze woorden: *GEDURENDE EENIGE JAREN VAN HOOGSTDEZELFS GOVERNEMENT, HEEFT U. M. MEER VOOR DE STAD GOTTINGEN GEDAAN, DAN HET GEHEELE HUIS DER GUELFEN, ONDER DE LANGE REGERINGEN VAN VERSCHIEDENE SOUVEREINEN.*

» De heer LEIST, was gevoelig over die citatie gekrenkt, hetwelk een algemeen gelach in de vergadering verwekte. Gedurende de discussien, hebben onderscheidene afgevaardigden insgelijks zinsneden aangevoerd uit het werk over het Germaansche openbare regt, door den heer LEIST uitgegeven, *ten einde zijne tegenwoordige gevoelens in tegenspraak te stellen, met die, welke hij vroeger beleden heeft.* Dit was het beste middel, om den heer LEIST door zich zelve te wederleggen. Over het algemeen, heeft de heer commissaris des konings, te midden van de discussien der tweede kamer, een treurige rol gespeeld, en wij denken niet, dat de plaats van *president van den staatsraad*, die hem *als belooning* is toegezegd, hem deze kwelling zal doen vergeten.

Hieruit blijkt, dat het bewaren en raadplegen van *oude dagbladen*, voor volksvertegenwoordigers, eene zaak van het hoogste gewigt is: en tevens dat de vorsten vaak de mannen zonder principes niet kennen, aan welke zij hunne gewigtigste belangen, en die hunner volken toevertrouwen.

AANKONDIGINGEN.

» Door J. F. SOMMER en B. MULDER, Boekhandelaars te *Almelo en Leeuwarden*, is alom verzonden: Berigt van intekening eener vertaling van het Gebedenboek, getiteld: *Proeve tot het gemakkelijker maken van het inwendig gebed*, door den Hoog Eerwaardigen en Hooggeboren Heere Baron CLEMENS, DROSTE ZU VISSCHERING, Aartsbisschop van Keulen.

GELOOFSGENOOTEN! Wie zal niet gretig verlangen met den vromen geest van den eerbiedwaardigen Keul-schen Kerkvoogd nader bekend te worden, die niet aarzelde zijne vrijheid aan de stem zijn's gewetens ten offer te brengen, en zich volgaarne deszelfs verbanning van zijne dierbaarste kudde en betrekkingen uit liefde tot JESUS en zijne kerk heeft getroost? Wie zal niet hartelijk wenschen een aandenken aan dien grootmoedigen Belijder te bezitten, ten einde, door zijne godsvrucht voorgelicht, niets gretiger, niets hartelijker op aarde dan JESUS CHRISTUS aan te kleven. Hiertoe biedt zich eene schoone gelegenheid aan. Het gebedenboek,

(1) De broeder van NAPOLEON, die door den toen alles beheerschenden keizer, tot koning van Westphalen was gepromoveerd.

RED.

aan hetwelk zijn H. E. vele jaren arbeidde, en eindde-lijk in 1833 als Bisschop van Calama en Wijbisschop te Munster in het licht gaf, zal bevestigen, hoe innig hij van de liefde tot JESUS steeds doordrongen was, en zijne overwegingen zullen ons leeren, op welke wijze wij ons met God onderhouden moeten, om geheel voor JESUS CHRISTUS te leven.

De intekening blijft open tot 15 Mei eerstkomende.

PS. Op EENIGE der berigten, Pag. 2 staat: » Om geheel JESUS CHRISTUS te leven, » lees, » om geheel voor JESUS CHRISTUS te leven.

Het Prospectus was reeds alom verzonden, eer dit abuis ontdekt is.

» Bij den Boekhandelaar P. N. VERHOEVEN te Uden is verkrijgbaar:

J. PERONE, *Prælectiones theologiæ ad* . f 1-50
In N.º 13 is ~~zalks~~ abusivelijk genoteerd ad . » 1-75
Theologia LIBERMAN laatste uitgaaf. . . » 10-50
Le livre rouge, Tableau des persécutions exercées contre les Catholiques en Prusse. Traduit de l'Allemand. . . » 1-00

BIJDAGEN VOOR HET IVOOREN CRUCIFIX VOOR DEN AARTSBISSCHOP VAN KEULEN BESTEMD:

Montant in het N.º van 21 April vermeld. f 361,92

Van A. v. C., te Goes, uit opregte godsdienstliefde. » 3,10
Van den Eerw. Heer A. K. » 1,00
Van *** , voor *trouw en moed* in zijne vervolging. » 2,47½
Van den Eerw. Heer W. B. » 1,00
— — — — — TH. W. » 1,00

Bijdragen door eenige leden der R. C. gemeenten *Blaauwhuis* en *Sensmeer*. » 18,00½

Van A. B. *Pro Catholica fide et Romano Pontifice* » 2,47½

De Eerw. Heer J. VAN BUIJNDER, Pastoor te *Lamswaarde*, met de volgende regels: » 5,20

Hij, die voor 40 jaren, om 't weig'ren van den eed,
Van vrijgeest en barbaren, last en vervolging leed,
Wenscht aan den Held der eeuw, aan Zijn Hoogwaardigheid,
In 't strijden leeuwenmoed en Eng'len zaligheid.

De Eerw. Heer W. HOEBENS, Pastoor te *Graauw* » 2,00

De Eerw. Heer W. Z., Pastoor te *Stop*: » 1,50

De Eerw. Heer J. F. SMULDERS, Pastoor te *Hengstdijk* » 1,50

De Eerw. Heer A. A. — A. te *L.* » 1,50

f 402,67½

(Het vervolg hierna.)

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

OVER

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn, gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

STAND VAN DE CATHOLIJKE DRUKPERS
IN DUITSCHLAND.

De *Wurtzburger Zeitung*, heeft aangaande den stand der Catholijke Druipers in *Duitschland*, het volgende artikel medegedeeld:

Franconie, 29 Maart. — Nog maar weinige maanden geleden, waanden de vijanden van het Catholicismus, zich heeren en meesters der publieke opinie te zijn, in de geheele uitgestrektheid der Duitse Staten. En, inderdaad, zij waren dit in een zeker opzigt geworden, onder begunstiging van den tijd en de omstandigheden, als ook uit hoofde van ongevoeligheid der meeste Catholijken, en de duizenderlei kunstgrepen, door welke de vijanden der Kerk er in slaagden, om zelfs in die landen, die vreemd aan de dwaling zijn, de gewigtigste daadzaken te vervalschen. Wij kennen meer dan een geheim der boosheid van die soort, dat wij op zijnen tijd zullen ontsluijeren. De dagelijksche Druipers was, volgens de gebruikelijke uitdrukking in geheel *Duitschland* goed georganiseerd, en op eenige onmerkbare uitzonderingen na, werd zij met een anti-

Catholijk doel bestuurd. Als bijgeval de *Augsburgsche Zeitung* een artikel leverde, 't welk gunstig voor de Catholijke belangen was, dan deed men om er den indruk van te vernietigen, aanstonds elders een half dozijn artikelen verschijnen, die in eenen tegenovergestelden zin waren geschreven; men was verzekerd, van daarin zekere gestéréotypheerde volzinnen aan te treffen, waarin men de woorden: *Ultramontanismus*, *obscurantismus*, *duisternis* enz. helder deed bulderen. De snoodste aantijgingen, de openlijke aanvallen, hoonende beleedigingen zelfs en de lompste lasteringen, door die partij in het werk gesteld, hadden geen einde, omdat zij gerigt werden tegen eenen vijand, die zich niet verdedigde, tegen eenen vijand zelfs, die men, vooral in zekere landen geheel ontwapend had. Ook maakte men overal openlijk bekend, dat, na verloop van veertien dagen, de maatregelen, die in November tegen den Aartsbisschop van *Keulen* genomen waren, geheel zouden vergeten zijn, en dit was zeer waarschijnlijk. Men had er gewisselijk op gerekend, dat de goedgeorganiseerde Druipers, zoodanig als zij was, aan het publiek niets anders vertellen zou, dan wat hetzelfde weten moest, want men had zich

sedert lang weinig meer bekreund over den grondregel: *audiat et altera pars*.

De partij stond geheel verbaasd, dat zij buiten den waard had gerekend, want het diepe gevoel van smart, 't welk wij ondervonden, bij het zien van dien verregaanden stap, tegen de Kerk en tegen de Godsdienstige regten der Catholijken gedaan, deed ons besluiten om onze stem in de *Nieuwe Wurtzburgsche Zeitung* te verheffen, en ons verlatende op de gerechtigheid onzer zaak, durfden wij, in het aangezicht van de georganiseerde tegen de Kerk zamengespannen Drukpers, ons als kampvechters voor de Catholijke belangen, aan de publieke opinie vertoonen. Wat kan een enkele strijder tegen een zoo groot aantal verrigten zeiden onze trotsche vijanden, die reeds waanden, en zelfs verklaarden, dat de Catholijke Kerk in de géographie der Christen-wereld was uitgeschrapt! Ook toen men van de eerste verbaasdheid, welke de verschijning van het vermetele blad, hetwelk in het strijdperk durfde treden, eenigzins bekomen was, verzekerde de *Leipsicher Zeitung*, de *Hanoversche Zeitung*, het *Fransche Journal de Francfort*, en al de organen der weldenkende Drukpers (1) openlijk, dat de *Nieuwe Wurtzburger Zeitung* onder de bespottling vallen zou. Intusschen deden wij Document op Document verschijnen, wij onmaskerden het eene na het andere, feiten, die tot dusverre aan het publiek onbekend waren. Toen men eindelijk den indruk bespeurde, dien de *Nieuwe Wurtzburger Zeitung* op de publieke opinie maakte, schreeuwde de geheele Journalistische bende over opruijing, revolutie en zamenzwering tegen een wettig gouvernement (2): ellendige laster, waaraan deszelfs uitvinders zoo weinig geloofden, dat zij, eenige dagen te voren ons het verwijt van *ultra-ligitimismus*, *absolutismus* enz. hadden gedaan, omdat wij op het slagveld, strijdende voor de regten der souverainen, tegen het liberalismus en de pogingen der revolutionnairén, waren gevonden..... Maar onze vijanden hadden zeer goede redenen, om bij ons revolutionnaire oogmerken te vooronderstellen, daar zij zich niet geschaamd hebben dezelfde aantijging tegen Mgr. den Aartsbisschop van Keulen in te

(1) De gewone bron, waaruit ons *Händelsblad*, sedert eenige maanden al die tergende en dwaze artikelen heeft geput, die het eene voor en het andere na, zijn geloochenstraft geworden.

RED.

(2) Om zich te overtuigen, dat men daarmede nog altoos voortgaat, behoeft men slechts in het *Amsterdamsche Handelsblad* van 20 April II. het artikel te lezen, voorkomende op de derde colom, en beginnende met de woorden: *Men schryft ons van den Rhijn* dd. 11 April als volgt: *Het door de Ultra-montanen verspreide gerucht*, enz. In dat nieuwe laster-artikel, wordt onderanderen gezegd: *De Jesuiten in Belgie zijn buitengewoon woelig; hunne circulaires doorloopen ganach Limburg en Luxemburg. Om het volk tot het opvatten der wapenen en tot wederstand tegen den afstand aan Holland aan te zetten.* Zoo heeft de goedgeorganiseerde *Britische Drukpers*, ook hier te lande hare organen, of geassocieerden; waaronder ook de *opregte Haarlemsche Courant* en het *Utrechtsche Courantje* behooren.

RED.

brengen. Het is aan hunnen listigen geest niet ontsnapt, dat zij geenerlei vat op ons hadden en dat wij door niets tot zwijgen konden worden gebragt, zoo lang als die gebeurtenis uit haar Godsdienstig oogpunt werd beschouwd. De questie moest derhalve worden verplaatst, om haar over te brengen op het politieke terrein, waar men hoopte ons gemakkelijker van het spoor te brengen, en ons door bedreigingen stil-zwijgen op te leggen.

Maar met welk regt kon die partij van deze zaak eene politieke zaak maken? Het is hier formeel en alleen zake van de vrijheid der leer en discipline van de Kerk; het is zake van datgene wat voor den mensch het dierbaarste ter wereld is, van den Godsdienst.

Als de Catholijke Kerk en haar wettig Opperhoofd zich in conflict bevinden met een Protestantsch gouvernement, houdt daarom de questie niet op eene religieuse questie te zijn. Het zijn geene *politieke regten*, welke de Catholijke Kerk en hare verdedigers reclameren, maar *geheel en al geestelijke regten*; het zijn geene *nieuwe regten*, maar *aloude regten*, *conscientie-regten*, plegtig gewaarborgd door tractaten die nog in vigeur zijn. Hoewel de partij der Kerk niet enkel een Godgeleerd-ligchaam, maar wel degelijk een gouvernement is, verandert zulks niets aan de zaak. Al wie de geschiedenis wil raadplegen zal zien, dat ten tijde van het Germaansche keizerrijk, zoo vaak als eene politieke questie, in het allergeeringste de zaken der Kerk raakte, het Evangelisch ligchaam (*corpus Evangelicorum*), haar *religieuse questie* verklaarde, en zich haaste, om te reclameren, wat men *itio in partibus* noemde (hierdoor verstond men de uitsluiting der Catholijke stemmen bij de raadplegingen van den rijksdag over Protestantsche zaken.) Maar, wat de Protestanten destijds, in hun belang reclameerden, kunnen en moeten de Catholijken, met dubbeld regt, in de tegenwoordige questie vorderen."

Onze Beijersche particuliere correspondentie (1) zegt *l'Univers* van 17 April, berigt ons, dat de benoeming van den heer von ABEL tot den post van Minister van Binnenlandsche zaken in dat koninkrijk eene ware zegenpraal voor de zaak der Kerk is geweest. Wij zien daarvan het beste bewijs in den vrijeren gang der dagbladen, die aan de verdediging der Kerk zijn toegewijd sedert dat die minister in staat is om toe- zigt over de censuur te houden. Koning LODEWIJK heeft in het volharden bij deze daad, van hooge en ware politiek, niet alleen te worstelen gehad met de

(1) Ook wij hadden eene particuliere correspondentie, die zeer belangrijk was. Doch sedert het begin van dit jaar hebben wij geenerlei antwoord, op onze brieven aan onze correspondenten in *Beijeren* en te *Frankfort* ontvangen. Of het waar zij, dat de brieven in *Praissen* gepend worden, kunnen wij niet met zekerheid beslissen, doch moeten zulks vermoeden, daar onze correspondenten ons te voren, nimmer op antwoord hebben laten wachten.

RED.

immer heviger wordende reclamatiën van *Pruissen*, maar tegen de veel sterker invloed hebbende aanzee-ken, eener groote, naburige *Catholijke* mogendheid. Men spreekt zelfs van eenen zeer dringenden brief van *Duitschlands* beroemdsten Minister aan den koning van *Beijeren*, om hem van die *Catholijke* demonstratie af te houden.

Maar koning *LODEWIJK* heeft roemrijk weêrstand geboden: en hij zal er roemrijk voor worden beloond; voortaan zullen de *Catholijken* der geheele wereld weten, dat zij in hunne gebeden, in hunne bewondering en in hunne liefde, regt hebben, om naast *GREGORIUS XVI*, naast de Aartsbisschoppen van *Keulen* en van *Posen*, *LODEWIJK* van *Beijeren* te plaatsen, de eenige souverein van *Europa* die ronduit, onbewimpeld *Catholijk* is."

Die lof komt ons voor wat al te uitsluitend te zijn. Ook koning *KAREL ALBERT* van *Sardinië* is rondborstig *Catholijk*.

Maar welk eene treurige rol speelt het *Catholijke* huis van *Oostenrijk*, dat eertijds aan het hoofd van *Duitschland* stond, en reeds zoo diep is vernederd geworden, dat deszelfs voorheen magtigen invloed reeds voor dien van het eertijds kleine *Pruissen*, door den colossus van het Noorden ondersteund heeft moeten zien zwichten. Wij beklagen niet de Kerk, dat zij den steun van het huis van *Oostenrijk* mist, maar wij beklagen dat onde en doorluchtige huis, dat de belangen der Kerk opoffert aan eene valsche zoogenaamde politiek, die aan hetzelfde nieuwe vernederingen voorbereid. En al noemde men den staatsman die het gedrag van het *Oostenrijksche* huis bestuurd duizendmaal groot, zal het meer en meer blijken, dat het huis van *Oostenrijk*, de zaak van het *Catholicismus* verlatende, zijne grootheid verloren heeft.

GEHEIME INSTRUCTIE DOOR HET PRUIS- SISCH MINISTERIE IN 1832 AAN DEN GE- HEIMRAAD *SCHMEDDING* GEGEVEN.

De *Neue Wurtzburger Zeitung*, die reeds zoo veel, 't welk met den sluier des geheims bedekt was, heeft openbaar gemaakt, heeft ook de onderstaande *geheime instructie*, die tot hertoe onbekend gebleven was, doen bekend worden. Dit stuk, van denzelfden *VON ALTENSTEIN*, die thans zoo uit de hoogte spreekt, ademt eenen geheel anderen geest, dien van vleijerij, list en verleiding. Ieder woord van hetzelfde, verdient overwogen te worden, want er kan niets worden geleverd, 't welk beter geschikt is, om het snoode weefsel te doen kennen, 't welk door den Apostolischen Stoel is geschandvlekt geworden, met woorden, die door de eeuwen niet zullen worden uitgewischt. » Wat intusschen niemand had kunnen den-

ken noch voorzien, zeide de *H. Vader* in zijne allocutie, *WAT MISDADIG ZOU ZIJN GEWEEST, ZELFSLIGTELIJK TE VERMOEDEN, HEEFT PLAATS GEHAD, DOOR DE LISTIGE HANDELINGEN DER TIJDELIJKE MAGT.*"

Men zal zich herinneren, dat het *Pruissische* Ministerie de Breve van *Pius VIII* aan de Bisschoppen der Westelijke provinciën van *Pruissen*, den 25 Maart 1830 uitgevaardigd, niet aan die Bisschoppen heeft doen geworden, maar dezelve te *Berlijn* ophield, wijl die Breve deszelfs oogmerken niet begunstigde. Het besloot dus, om de bepalingen dier Breve krachteloos te maken, en daartoe de *Catholijke* Bisschoppen zelve te doen medewerken: en het gouvernement vond ongelukkig priesters, die zich tot handlangers leenden van een Ministerie, 't welk de onderstaande huichelachtige geheime instructie durfde geven:

» Zijne Majesteit heeft op voordragt van den Minister van Buitenlandsche zaken en op de mijne, zich den 26 der voorledene maand gewaardigd, u te autoriseren, tot het houden van geheime converentien met Monseigneur den Aartsbisschop van *Keulen* en de Heeren Bisschoppen van *Trier*, *Paderborn* en *Münster*; betrekkelijk de onderhandelingen, welke te *Rome* ahangig zijn (1), aangaande de gemengde huwelijken. Gij moet aan de gemelde Bisschoppen, met het volledigste vertrouwen, de voorstellingen mededeelen, die door het Hof van *Rome* gedaan zijn, bepaaldelijk in de Breve van *Pius VIII*, die de koninklijke goedkeuring niet verworven heeft en de wijziging dier Breve, in welke dat Hof genegen is toe te stemmen (2). Het is van gewigt, dat zij, wel is waar, confidencieel, maar op eene zeer duidelijke wijze doen weten, hoedanig hun gedrag zijn zal, ingevalle *Z. M.* zich gewaardigen mogt, om de concessien, door het Hof van *Rome* voorgesteld, goed te keuren. Zouden zij zich aan de letter der *Pausselijke* Breve houden, of zullen zij, naar het voorbeeld der Bisschoppen van de Oostelijke provinciën der monarchie, en der andere *Catholijke* Bisschoppen, die aan den scepter van eenen *Evangelischen vorst!* onderworpen zijn, het op zich nemen, om eenen stap verder te doen, vooral door het stilzwijgend voorbijgaan of verzachten der harde waarschuwingen, die door de Priesters aan de verloofden moeten gegeven worden vóór de *passive assistentie* (*assistencia passiva*)? Ingevallen de verloofden zich niet mogten kunnen verstaan, aangaande de questie, om te weten of al de kinderen, in de *Catholijke* Religie zouden opgevoed worden: zouden dan de Bisschoppen er in toestemmen, dat gelijkelijk werde overgegaan tot den huwelijks-zegen, zoo niet op hetzelfde oogenblik dan toch na een kort vooraf bepaald uitstel? Gij moet

(1) Te weten: de vergeefsche aanzoecken om wijzigingen in de Breve van *Pius VIII* te verkrijgen. Zie voorstelling der daadzaken, enz. In ons Blad van 1 April. RED.

(2) Een, door de voorstelling der daadzaken, op de eenvoudigste wijze stellig gelogenstrafte leugen. RED.

vooral niet uit het oog verliezen, dat zoo de heeren Bisschoppen, zich aan den stipten letter mogten houden van de concessien door het hof van Rome gedaan, zulks noodwendig tot nadeel van den vrede der familien en van de harmonie, welke tot hiertoe tusschen de twee Christelijke belijdenissen geheerscht heeft, wezen zou; waardoor ook de vaderlijke bedoelingen van Zijne Majesteit, die zijne onderhandelingen met den H. Stoel hebben bestuurd en bezielt, niet zouden kunnen vervuld worden. Veel meer zou men gevaar loopen van zich te verwijderen van het doel, *'t welk reeds in de Oostelijke provincien en in de andere landen, die aan den scepter van Evangelische vorsten onderworpen zijn, is bereikt geworden* (1), als men door de zuivere en eenvoudige aanneming der voorstelling van het hof van Rome de verdraagzaamheid der Bisschoppen van den *Rhijn en Westphalen*, binnen engere grenzen ging beperken. Hieruit vloeit zeer natuurlijk voort, dat Z. M. in deze zaak, geen hoog besluit nemen kan, dan na door eene confidentieele, maar zeer duidelijke nota de inzichten der Bisschoppen en de wijze, op welke zij zouden geneegen zijn, om de reglementen van het Hof van Rome nuitevoeren, vernomen te hebben. Gij kent uit de acten zelve, zeer goed, den staat der onderhandelingen de gemengde huwelijken betreffende; gij kent ook als Regtsgeleerde, als Westphalinger en als Catholijk, de verschillende belangen, welke deze zaak raakt, de omstandigheden die haar verzellen, en in 1823, hebt gij, tot mijne voldoening eene soortgelijke onderhandeling, bij dezelfde Bisschoppen tot stand gebragt. Daarom geef ik u, met goedvinden des konings, de noodige volmagten, om die zaak met Mgr. SPIEPEL, Aartsbisschop van Keulen en met de Heeren VON HOMMER, VON LEDEBUR en DROSTE zu Vischering, Bisschoppen van Trier, Paderborn en Munster, te behandelen. Het voorname doel dier onderhandeling, is, om van die waardige Hoofden der Catholijke Geestelijkheid van de *Rhijn-provincien en Westphalen* te verkrijgen, dat zij overeenkomstig met hun geheiligd karakter en met den bijzonderen stand, waarin zij zich bevinden, arbeiden, om de vaderlijke oogmerken van Z. M. tot behoud van den vrede der familien en de eendragt der burgers, door de Christelijke wet voorgeschreven, ondersteunen. Het groote feit van het gebruik, dat reeds sedert bijna twee geslachten in de Oostelijke provontien is gevolgd geworden; het voorbeeld van andere Catholijke landen, die aan Souvereinen van de Evangelische belijdenis onderworpen zijn, bewijzen op eene schitterende manier, dat de canons, in andere tijden, onder geheel verschillende politieke constitutiën, gedecreteerd, canons, waaruit men voorgeeft het verbod afteleiden van huwelijken met de leden der Augsburgsche confessie aantegaan, kunnen geene wet maken in de Pruiussische monarchie. Het

Hof van Rome zelf, begrijpt het zeer wel, en zoo hetzelve niet uitdrukkelijk de laatste hinderpalen vernietigt, die zich tegen de inzegening van gemengde huwelijken verzetten, dan kan zulks enkel het gevolg zijn van deszelfs eigen stand, en de gegronde vrees misschien van gelijksoortige eischen te zien oprijzen van den kant van andere mogendheden, die zich in een zeer verschillenden stand bevinden. Die inzichten van het Hof van Rome, zijn, zoo als gij zeer wel weet, dikwerf in de instructien die hetzelve aan zijne gezanten gegeven heeft, geweest. Men zou onder anderen kunnen aanvoeren de uitdrukkingen van Paus Pius VIII, die wilde, dat de Bisschoppen zich zouden belasten met een gedeelte van den gemeenschappelijken last. Mannen met zulke zuivere politieke inzichten, met zulke waarlijk Christelijke denkbeelden, met zulke vaderlandslievende harten, als gelukkig voor ons Mgr. de Aartsbisschop en de drie Bisschoppen zijn, zullen zich gemakkelijk overtuigen, dat men den *voornaamsten en magtigsten vorst van de Evangelische religie*, niet kunne aanraden, om, met betrekking tot de gemengde huwelijken zijne onderdanen van de *Rhijn-provincien en Westphalen* te onderwerpen aan belemmeringen, die in de andere provincien van zijn koninkrijk en in andere landen, die door Evangelische vorsten bestuurd worden niet bestaan. Het ware godsdienstige gevoel, dat uwe opregte gehechtheid, aan de monarchie, zoowel als aan het Opperhoofd der Catholijke Kerk bezielt, zal u ook alle maatregelen voorschrijven, die onafscheidelijk zijn van uwen pligt en van uwe waardigheid, welke gij in staat zult zijn te nemen, om eene rupture met het hof van Rome en de herziening der gedane aangeboden concessien voor te komen. Gij kunt niet twifelen aan den goeden uitslag uwer pogingen bij de heeren Bisschoppen, en alles moet u doen hopen, om van hun de vriendschappelijkste en confidentieelste mededeelingen te verkrijgen. Ik heb vooral het volledigste vertrouwen in de zuiverheid en verhevenheid der inzichten van Mgr. den Aartsbisschop van Keulen. Het levendig belang hetwelk Z. M. in den goeden uitslag dezer onderhandeling stelt, is voor de heeren Bisschoppen een zekeren waarborg voor de talrijke regten, die zij op de gunst des konings zullen verwerven, zoo zijne verwachtingen niet bedrogen worden. Ik zal u afzonderlijke brieven zenden voor de heeren Bisschoppen, en ten einde *het doel dezer onderhandeling niet uitlekke*, zal ik u eene andere erkende en minder gewigtige taak opleggen.

Berlijn, 8 September 1832.

(Get.) VON ALTENSTEIN;

(1) De uitkomst bewijst, hoe deerlijk men zich ook in dit opzigt, ondanks alle aangewende listen en kuiperijen, bedrogen heeft.

DE KONING VAN PRUISSEN EN DE AARTS-BISSCHOP VAN GNESEN EN POSEN.

Wij hebben eenigen tijd geleden (1) den brief des Aartsbisschops van *Gnesen en Posen* aan den koning van *Pruissen*, betrekkelijk de gemengde huwelijken, medegedeeld; wij zijn thans in staat om ook het antwoord des konings aan den moedigen prelaat, aan onze lezers mede te deelen. Als men dit stuk gelezen heeft zal men nog beter begrijpen, hoeveel vastheid van karakter en geestkracht de moedige Mgr. VON DUNIN bezitten moet, daar hij, na het ontvangen van zulk eenen brief, den moed had, om, ten gevolge der gevangenneming van den Aartsbisschop van *Keulen* en der allocutie van onzen H. Vader GREGORIUS XVI, den *Herderlijken Brief* dien wij ingelijks hebben medegedeeld (2), aan zijne geestelijkheid te zenden. Het antwoord des konings is als volgt:

« Révérendissime Aartsbisschop! ik heb kennis genomen van de grieven, die gij hebt opgenoemd in uwen brief van 26 October 11., tegen de instructien die u den 10 Julij, voorgaande zijn overgelegd geworden door den minister van kerkelijke zaken, en ik kan niet goedvinden, dat gij eenen stap doet, waarvan het regtstreeksche gevolg zijn zou, het maken van inbreuk op een gebruik 't welk in alle Oostelijke provincien der monarchie in vigeur is; een gebruik, krachtens 't welk de huwelijken, die gemengde worden genoemd, afgekondigd en voltrokken worden, zonder dat er eenigerlei belofte van de verloofden wordt gevorderd. Veel meer verwacht ik van u, dat gij in uwe hoedanigheid van Aartsbisschop alle uwe pogingen zult aanwenden om de geestelijkheid, die aan uwe jurisdictie onderworpen is, op den weg te houden, die tot hiertoe gevolgd is; des te meer, wijl gij in eene acte, den 20 Januarij 1830 van u uitgegaan, toen gij kapitulair administrator der diocese waart, het bestaan van dat gebruik getuigd hebt, zonder er de minste lakende aanmerking op te maken. Ik kan u dus niet vergunnen, de Breve van BENEDICTUS XIV af te kondigen, of u tot den H. Stoel te wenden, om uwe twijfelingen op te helderen aangaande eene questie, die sedert lang eene besliste zaak is. Ik vernieuw u de verzekering mijner welwillendheid.

« *Berlijn*, 30 December 1837.

» FREDERIK WILHELM.»

PLAN TOT OPRIGTING EENER CHRISTELIJKE BROEDER - MAATSCHAPPIJ.

Onze aandacht werd onlangs getroffen door eenen brief, in het *Handelsblad* van Donderdag 12 April, betrekkelijk zeker werkje onlangs te 's *Hage* uitgegeven, waarover wij, opzettelijk hopen te spreken; doch meenen voorloopig iets over den bovenvermelden brief, te moeten zeggen. De briefschrijver zegt:

« Sedert eenige dagen ziet bij den Boekhandelaar W. P. VAN STOCKUM te 's *Gravenhage* eene Brochure het licht, waarop de aandacht van het godsdienstig publiek zich, niet zonder gewigtige redenen, in eene hooge mate begint te vestigen. Immers terwijl er bijna dagelijks geschriften van de pers komen, wier geest afscheiding ademen (ademt), bevat deze brief woorden van eenigheid des geestes en Christelijke broederliefde.»

« Hetzelve is getiteld: *Brief aan eenen vriend over een plan*

(1) Zie ons blad van 24 Maart jl.

(2) Zie ons blad van 21 April jl.

tot oprigting eener Christelijke Broeder-Maatschappij.»

« De schrijver of liever de schrijvers, (want wij vermoeden dat het een gezelschap achtingswaardige mannen is, die, in den vorm eens briefs, een hoogstbelangrijk ontwerp willen openbaar maken) pogen in denzelfden te betoogen, hoe wenschelijk het ware, dat de meest verlichte onder de Christenen van alle gezindheden, zonder zich in te laten met Godgeleerde of Staatkundige geschillen, de handen in een sloegen, om den geest van afscheiding in de algemeene Christelijke kerk tegen te gaan, en door vereenigde krachten, den echten geest des Evangelies, broederliefde, menschenmin en goede zeden, naar het voorschrift van den Goddelijken Stichter des Christendoms, te bevorderen.»

Het verheugde ons hier met ronde woorden onzen gezegenden Verlosser als den *Goddelijken Stichter des Christendoms*, openlijk te zien erkennen, en den wensch te vernemen, om de eenheid der Christenen, naar diens voorschrift te bevorderen en den *geest van afscheiding* tegen te gaan. Het doel is edel en groot, en niet moeilijk te bereiken, als men zich ter goeder trouw naar de voorschriften van den Goddelijken Stichter des Christendoms regelen wil.

De briefschrijver vindt het wenschelijk, *dat de meest verlichte onder de Christenen van alle gezindheden, zonder zich in te laten met Godgeleerde of staatkundige geschillen, de handen in een sloegen, om den geest van afscheiding in de ALGEMEENE CHRISTELIJKE KERK tegen te gaan, en door vereenigde krachten, den echten geest des Evangelies, broederliefde, menschenmin en goede zeden, NAAR HET VOORSCHRIFT VAN DEN GODDELIJKEN STICHTER DES CHRISTENDOMS, TE BEVORDEREN.*

Wat verstaat de schrijver door *meest verlichte onder de Christenen van alle gezindheden*? Verstaat hij hierdoor dezulken, die in iedere gezindheid de meeste kunde bezitten betrekkelijk de karakterestieke punten, waardoor zijne gezindheid, zich van andere gezindheden onderscheidt? Of dezulke, die beweren, dat leerstellingen niets ter zake doen, als men maar menschlievend en braaf is? Aan welke laatste soort men in onze dagen gewoon is, den naam van verlicht te geven. Wij meenen het laatste te moeten vermoeden; omdat de schrijver wil, dat men zich niet inlate, met *Godgeleerde of staatkundige geschillen*, bij het in een slaan der handen, om den *geest van afscheiding in de algemeene Christelijke Kerk* tegen te gaan. Wat verstaat men door *Godgeleerde en staatkundige geschillen*? Wat door: *Algemeene Christelijke Kerk*. Verstaat men door *Godgeleerde geschillen* LEERSTELLINGEN, van welke de meeste Christenen gelooven, dat zij in een onafscheidelijk verband staan met de eeuwige zaligheid, en, om zalig te kunnen worden, moeten geloofd en beleden worden? Verstaat men door *staatkundige geschillen*, de groote questie van leven of dood voor den Godsdienst: of de souverainen al dan niet regt hebben, om *suprematie* in het Christendom uit te oefenen? Dan voorzeker kunnen die geschillen niet ter zijde worden geschoven bij een plan, tot vereeniging der Christenen en als men door: *algemeene Kerk*, alle gezindheden, die zich Christenen noemen, verstaat, zoo als wij uit den geest

van dezen brief meenen te moeten opmaken, dan kan er ook geene *afscheiding* plaats hebben, van die algemeene Christelijke Kerk, tot welke men blijft behooren, wat men ook geloove of niet geloove, als men zich maar Christen noemt. Als wij het wel begrijpen, dan wenscht de schrijver eigenlijk het reeds vaak beproefde onmogelijke; te weten: een Christendom zonder leerstellingen; of ten minste bij de Christenen, zoo weinig gehechtheid aan leerstellingen, dat zij zich uit dien hoofde niet in onderscheidene genootschappen verdeelen; met een woord eene *ineensmelting* der onderscheidene gezindheden. Hij wil, dat men met *vereenigde krachten, den echten geest des Evangelies, broederliefde, menschenmin en goede zeden, naar het voorschrift van den goddelijken Stichter des Christendoms, bevordere.*

Maar de *goddelijke Stichter des Christendoms*, heeft vrij wat meer voorgeschreven. Hij heeft het geloof als volstreckte voorwaarde van de zaligheid opgegeven: wie niet geloofd zal hebben, die zal verdoemd worden. Zonder dat geloof, zullen *broederliefde, menschenmin en goede zeden*, den mensch weinig baten: zonder geloof is het onmogelijk Gode te behagen! De *broederliefde, de menschenmin en goede zeden*, moeten vruchten zijn, van het geloof: zonder geloof, zonder *eenheid van geloof*, is het bevorderen derzelve onmogelijk. Ja, wat meer is, alle pogingen daartoe, zullen juist het tegendeel bewerken, van het doel, 't welk men zich had voorgesteld.

Hoe zeer zijn verwarring, verdeeldheden en zedenverbastering in *Europa* toegenomen, sedert de oprigting der *vrijmetselaars-broeder-maatschappij*, die almede met grooten ophef verzekert, *broederliefde, menschenmin en goede zeden* te bevorderen. Wat heeft de Maatschappij, die zich noemt *tot Nut van 't Algemeen*, die insgelijks het doel poogde te bereiken, om door de bevordering van een *algemeen Christendom, broederliefde, menschenmin en goede zeden* te bevorderen uitgewerkt? Zij heeft de *onverschilligheid* bij de Protestanten zoodanig bevorderd, dat daaruit eindelijk, weder eene nieuwe *afscheiding*, die der oud-Gereformeerden ontstaan is! Zoo zal het altoos gaan, zoo lang als men, *broederliefde, menschenmin en goede zeden*, anders dan door *eenheid van geloof* bevorderen wil. Wie den geest der *afscheiding* met vrucht wil tegen gaan, kiese den geest der *eenheid* tot geleider, en leere van den *Goddelijken Insteller des Christendoms*, dat al wie niet met Hem, en op die wijze, welke Hij voorgeschreven heeft, vergadert, niet anders doet dan verstrooijen en verdeelen.

De schrijver zegt verder:

» De schrijvers ontveinzen geenszins het moeilijke ter verwezenlijking van het, in vele opzichten, hoogst gewigtig plan, echter vertrouwen zij, dat onder vele duizende Christenen er wel een genoegzaam getal zal gevonden worden, welke het in de hoofdzaak met de schrijvers eens is, en dat er vele zullen toetreden tot het lidmaatschap van een onder Gods zegen, op te rigten genootschap of maatschappij, welke eenig in hare soort zal zijn, en waarin vrede, liefde en goede zeden zullen worden aangekweekt.»

Goedhartige menschen! wij achten uwe zucht, voor *liefde, vrede en goede zeden*, hoog; ons hart klopt van liefde voor u; want gij wenscht, wat ook wij wenschen: maar wij moeten de blindheid uwer vooroordeelen bejammeren, die u belet te zien, dat gij ook bij het beste gevolg uwer pogingen, niets anders, dan een nieuw genootschap, eene nieuwe sekte, eene nieuwe *afscheiding*, tot stand zult kunnen brengen; dat gij zult bevorderen, wat gij tracht tegen te gaan! Ten slotte, zegt de briefschrijver:

» Zonder nu in alles met den schrijver of de schrijvers des briefs overeen te stemmen, komt ons het plan belangrijk genoeg voor, om onze Christelijke Liddgenooten, met den meesten ernst, op hetzelfde opmerkzaam te maken, met den hartenlijken wensch, dat hetzelfde zich spoedig moge verwezenlijken en heilrijke vruchten van echte godsvrucht en goede zeden moge voortbrengen. » C * * n. »

Wij zullen onze lezers, zoo spoedig mogelijk, met het geschrift zelve bekend maken, en onze aanmerkingen op hetzelfde mededeelen.

SCHAND-ZUIL, DOOR Mr. ROBIDÉ VAN DER AA, VOOR ZICH ZELVEN OPPERIGT.

Als niet de vooroordeelen, het gros der menschen verblind en hun verstand bedwelmd had, dan zou bij elken nieuwen worstelstrijd van het Catholicismus tegen vervolging, overheersching en scheuring, de regtvaardigheid zijner zaak, de goede trouw en bezadigdheid zijner verdedigers en de domme haat, met onregtvaardigheid, hoon en laster gepaard, waarmee de bestrijders van het Catholicismus, telkens hunne aanvallen vernieuwen, spoedig allen, die niet geheel van hun verstand beroofd zijn, in het oog vallen.

Zoo is het in ons vaderland: zoo is het overal. Wanneer nu zulke haat ademende wezens, invloed op de gouvernementen uitoefenen; dezelve weten te bedriegen en bang te maken, voor de spoken hunner eigene verbeelding; wanneer zij het zoo ver weten te brengen, dat het honen en lasteren van het Catholicismus en deszelfs verdedigers, *straffeloos* toegelaten, of zelfs met eer en voordeel beloond wordt; en daarbij de kalme verdediger der waarheid zwijgen moet, of zich aan vervolging ziet blootstellen, dan is verbittering der gemoederen, daarvan het eerste gevolg: dan laten zich van alle kanten klagen hooren; dan wordt allerwege op redres van grieven aangedrongen . . . . en als ook dan die schreeuwers, door hun getier die klagen verdooven, en de gouvernementen zoo ver weten te brengen, dat zij er geen acht op slaan, dan paart zich de wanhoop met de verbittering; rede en Godsdienst zwijgen en eene enkele oproerkreet is toereikende, om de gistende gemoederen, aan het muiten te brengen, tot plundering, moord en allerlei gruwelen te doen overslaan; en eene volslagene revolutie toont soms aan de regeringen, hoe gevaarlijk die schijnvrienden zijn, die aan de gouver-

nementen diets maken, dat eene regering, die niet op rechtvaardigheid gegrond is, die over het geloof en de conscientien heerschen wil, evenwel gelukkig zou kunnen wezen.

Als wij hier, in plaats van een artikel voor ons Weekblad, eene geschiedkundige verhandeling wilden schrijven, zouden wij overtuigend doen zien, dat zulks werkelijk het geval met de Belgische revolutie is geweest; dat de hatelijke en kwaadaardige brochures en dagblad-artikelen, die dagelijks in de Noordelijke provincien verschenen, de Belgen aanhoudend getergd, en tot gisting gebragt hebben, die de altoos bejammerenswaardige scheuring van het bloeiende rijk der *Nederlanden*, heeft ten gevolge gehad!

Het behoort tot de vrijheid van Godsdienst, dat de Catholijk zijnen Godsdienst en de Protestant den zijnen vrijelijk kunne verdedigen: dat de Protestant het Catholicismus en de Catholijk het Protestantismus bestrijde: dat beiden de voortreffelijkheid van hunnen Godsdienst, boven alle andere Godsdiensten trachten te bewijzen. Dit zal noch de verstandige Catholijk, noch de rechtschapen Protestant afkeuren. Maar het is schandelijk, het is afschuwelijk, in dien strijd, de verachtelijke wapenen van hoon, verguizing, leugen en laster te bezigen. — Dat misdrijf kan men met grond den verdedigers van het Catholicismus niet aantijgen.

Maar zoo is het, helaas! met de bestrijders van het Catholicismus niet gelegen! De heer ROBIDÉ VAN DER AA, heeft daarvan weder een alleraanstootelijkst voorbeeld opgeleverd in een geschrift in dichtmaat, waarin hij de schoone poëzij tot een werktuig van domheid en lasterzucht heeft misbruikt, en dat den naam draagt van: **OPROER EN PRIESTERDWANG**; 't welk tot niets anders strekken kan, dan om de Catholijken van verontwaardiging te doen gloeijen en hen te verbitteren: en tevens om onkundige en ligtgeloovige Protestanten tegen hen op te ruijen; een geschrift, waarin hij lastert wat hij niet kent, en blijken geeft van eenen haat, die aan verstandsverbijstering grenst.

Maar de tijden zijn voorbij waarin zulke onbeschofte en tergende lasteringen door schier alle Noord-Nederlandsche dagbladen werden toegejuicht: de publieke opinie is verstandiger geworden! Hare organen hebben niet gewacht, tot dat onze *Catholijke Nederlandsche Stemmen* de gewaarwordingen der Catholijken, door dat tergend en opruijend geschrift, eenen verstandigen Nederlander onwaardig, deden kennen: naauwelijks was het gedicht van ROBIDÉ VAN DER AA verschenen, of onderscheidene dagbladen brandmerkten hetzelfde naar verdienste. De *Onpartijdige* heeft er bereids twee artikelen, waarvan het eerste uit *Arnhem* was ingezonden, aan toegewijd; de *Arnhemse Courant* die zelve eertijds bitterheid tegen de Catholijken en hunnen Godsdienst ademde, en zoo veel aan de verbittering der Belgen heeft toegebragt, is als verdedigster onzer zaak tegen den Arnhemschen *regter-plaatsvervanger* opgetreden; het *Amsterdamsche Handelsblad*, heeft

openlijk het gedrag van Mr ROBIDÉ VAN DER AA afgekeurd, en het semi-officieel *Journal de la Haye* heeft daarvan een uittreksel vertaald. Wij zullen in ons volgend N.^o die onderscheidene artikelen, benevens onze aanmerkingen op sommige gedeelten derzelve mededeelen. — Intusschen hebben die dagbladen reeds genoeg gezegd, om Mr ROBIDÉ VAN DER AA te doen zien, dat hij door zijn hatelijk en lasterlijk geschrift, slechts een *schand-zuil voor zich zelven* heeft opgericht.

DR. MOEHLER:

Deze beroemde geleerde, wiens onsterfelijk werk de *Symboliek* enz., hem zelfs te *Rome*, den lof verworven heeft, dat over dit gewigtig onderwerp nooit beter is geschreven geworden, is in den namiddag van den 12 April laatstl., te *Munchen*, in den Heer ontslapen, nog slechts den ouderdom van 42 jaren bereikt hebbende. Hij werd in *Franconie* in 1796 geboren; in September 1819, Priester gewijd, en bekleedde met roem een Professoraat aan de universiteit van *Tubingen*; doch de onverdraagzaamheid zijner Protestantische Ambtgenooten, deed hem in *Beijeren* eene schuilplaats zoeken, alwaar koning *LODEWIJK*, die zijne verdiensten kende en waardeerde, hem een Professoraat aan de universiteit van *Munchen* schonk. Slechts weinige weken geleden, benoemde die vorst hem tot deken van het kapittel van *Wurtzburg*, en bestemde hem voor eenen Bisschoppelijken zetel.....! De Voorzienigheid had het anders beschikt! Eene borst-kwaal maakte vroeg een einde aan een zoo nuttig en dierbaar leven.

Hij was een ijverige verdediger van de gezonde Leer. De jongste gebeurtenissen in *Pruisen*, hadden zijn zwak gestel hevig geschokt en schijnen zijnen dood te hebben vervroegd. Wij zullen een breedvoeriger artikel aan de nagedachtenis, van dien grooten man toewijden.

MEN ZEGT.

Men zegt, dat de reden, om welke men den heer MICHELIS, secretaris van Mgr. den Aartsbisschop van *Keulen*, uit *Minden* heeft verwijderd, gelegen is in de buitengewone belangstelling van een voornaam Protestantisch jonkheer, die door zijne gesprekken met dien verdienstelijken priester van de waarheid der Catholijke leer overtuigd geworden, het voornemen zou hebben geuit, om de Catholijke religie te omhelzen.

De Catholijken in *Keulen* weten nog minder dan wij. Alles is er met den sluier des geheims bedekt: men weet er zelfs niet of het kapittel zich al dan niet onderworpen heeft, ... met een woord, men weet er niets,

AANKONDIGINGEN.

Bij C. J. BOLAN, Boekhandelaar te Rotterdam, is van de pers gekomen en zal binnen weinige dagen, worden verzonden, en mede aan het Bureau der *Catholijke Nederlandsche Stemmen te Grave*, te bekomen zijn:

DE GROOTE DAG NADERT! of *Brieven over de eerste Communie, door een Oud-Missionaris. Naar het Fransch, door J. G. LE SAGE TEN BROEK*, Oud-Notaris. Ten voordeele der *Holsteinsche Missie*. Met Kerkelijke Goedkeuring . . . Prijs f 1,20

** Bij J. R. VAN DIEREN, Drukker en Boekhandelaar te Grave, is ter perse en zal aan het Bureau der *Catholijke Nederlandsche Stemmen te Grave*, worden uitgegeven:

Het leven van VICTORINE DE GALARD-TERRAUBE, op den 8.sten Februarij 1836 te Parijs, in geur van Heiligheid overleden. Naar het Fransch, door J. WITZ.

** Bij C. L. VAN LANGENHUYZEN te Amsterdam komt van de pers en zal dezer dagen verzonden worden.

Antwoord op het boekje van den heer J. J. LE ROY Predikant te Oude-Tonge, getiteld: *Zestal Brieven over de onfeilbaarheid van den Paus en van de Kerk van Rome; ter beantwoording der Brieven van den Heer LE SAGE TEN BROEK, voorkomende in N.º 10 tot 13 van de Catholijke Nederlandsche Stemmen, en betrekking hebbende tot de hem voorgestelde en door hem aangenomene onderhandeling over dat onderwerp.* Door H. HOEPERMANS Pastoor te Makkum. In gr. 12.ºº prijs f 1-80.

Ook is bij bovengenoemde ter perse, het in deze dagen zoo belangrijk werk getiteld:

Bijdrage tot de kerkelijke geschiedenis der 19.º eeuw in *Duitschland*, of het zoogenaamde ROODE BOEK.

** Bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON Boekhandelaars te 's Bosch, komt van de pers en is alom verzonden:

De Aartsbisschop van Keulen, CLEMENS AUGUST, DROSTE zu Vischering in de gevangenis te Minden, door eenen R. C. Priester . . . 20 Cents

Gevaarlijke strekking van het openbaar Onderwijs in *Nederland* . . . 15 Cents

Bij getallen tot minderen prijs.

Ter perse en wordt eerstdaags verzonden:

Gebedenboek voor Roomsche-Catholijken van eenen gevorderden leeftijd, verzameld door M. A. VAN STEENWYK, Pastoor te Amsterdam. Kerkelijk Goedgekeurd.

Gemeenzame Preken op alle Zon- en Feestdagen van het Jaar, door M. BONNARDEL, naar de elfde Fransche uitgave. Vertaald door een' R. C. Priester. Eerste Deel. Kerkelijk Goedgekeurd.

Viennent de paraître à Paris et se trouvent à la Librairie de J. W. TEN HAGEN à la Haye:

Cours complets

D'ÉCRITURE SAINTE

ET DE THÉOLOGIE,

1.º FORMÉS UNIQUEMENT DE COMMENTAIRES ET DE TRAITÉS PARTOUT RECONNUS COMME DES CHEFS-D'ŒUVRE, ET DÉSIGNÉS PAR UNE PARTIE DES ÉVÊQUES ET DES THÉOLOGIENS DE L'EUROPE CATHOLIQUE, UNIVERSELLEMENT CONSULTÉS A CET EFFET;

2.º PUBLIÉS ET ANNOTÉS, SOUS LA DIRECTION D'UN ÉVÊQUE, PAR UNE SOCIÉTÉ DE DOUZE ECCLÉSIASTIQUES, TOUS CURÉS, SUPÉRIEURS OU PROFESSEURS DE SÉMINAIRES DANS PARIS, ET PAR DOUZE SÉMINAIRES DE PROVINCE.

Chaque Cours forme vingt magnifiques volumes in 4.º à deux Colonnas, et contiennent chacun la matière de 8 vol. ordinaires.

Jusqu'au 15 Mai prochain le prix de chaque volume sera de f3.00 et après cet époque f3.50. — Les douze premiers volumes sont en vente. —

Les Prospectus de ces importants ouvrages se distribuent gratis.

BIJDAGEN VOOR HET IVOOREN CRUCIFIX VOOR DEN AARTSBISSCHOP VAN KEULEN BESTEMD:

Montant in het N.º van 28 April vermeld. f 402,67½

Van R. D. onder de zinspreuk: *Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis.* . . . 2,60

Van N. P. te Rotterdam, onder de zinspreuk: *Hulde aan de standvastigheid.* . . . 2,25

Van den Wel Ed. Heer H. D. W. . . . 5,00

Van het R. C. Leesgezelschap te Zutphen, » 12,37½ met de volgende dichtregelen:

Getrouw te zijn aan God als alles gaat naar wensch,
Is op zich zelve schoon, maar dit kan ieder mensch;
Kost echter deze trouw de gunst van aardse magten,
Dan is getrouwheid groot en vordert groote krachten,
Zoo toonde CLEMENS, die met regt AUGUSTUS heet,
Die hoe zachtmoedig ook, voor regt en waarheid streed,
Die fieren leeuwenmoed met lamm'ren zachtheid paarde,
Wiens lof ten Hemel stijgt, uit elken hoek der aarde:
Wien ook ons vaderland, ook onze Vriendenkring,
Een dankbaar offer biedt, schoon 't offer is gering!

f 424,90

(Het vervolg hierna).

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn, gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

MR. ROBIDÉ VAN DER AA'S, LIBEL: OPROER
EN PRIESTERDWANG, DOOR DE PUBLIEKE
OPINIE BEOORDEELD.

Nauwelijks was dit onzinnig libel verschenen, of de publieke opinie sprak openlijk een afkeurend vonnis over hetzelfde uit.

De Onpartijdige deelde, in deszelfs blad van 20 April een ingezonden artikel mede, van den volgende inhoud:

De onder bovenstaanden titel in het licht verschenen dichtregelen van Mr. C. P. E. Robidé van der Aa schijnen aanvankelijk niet voor de pers te zijn vervaardigd, maar moesten als eene bijdrage, na eene lezing in het Arnheemsche genootschap » *prodesse conamur* » dienen; althans dezelve zijn in dat genootschap door den schrijver voorgedragen, niettegenstaande NB. bij het reglement bepaald is, dat er niet over staatkundige of godsdienstige punten mag gelezen worden. Doch een dichter zoude het te moeilijk vallen, eenig voortbrengsel van zijne lier, na de voorlezing in een genootschap, in zijne portefeuille te bewaren om niet verder bekend te worden, en daarom, meenden wij, zien dan ook deze dichtregelen het licht; want wij konden niet doorgronden, welke andere beweegredenen de uitgave regtvaardigen konden. Maar wij hebben ons bedrogen, en eene er bij gevoegde voorrede en noot maken ons bekend met de redenen,

waarom de heer ROBIDÉ VAN DER AA, tot de uitgave besloten heeft.

» De heer VAN DER AA had eenmaal deze regelen gedicht en, gelet op den tijd, welken wij beleven, vreesde Z. Ed. dat het strafbaar kon worden, te zwijgen. Dit vinden wij zeer natuurlijk; daarbij zijn de dichters gewoon iedere groote gebeurtenis te bezingen, en hoewel er reeds veel over den Aartsbisschop van Keulen en den Koning van Pruisen geschreven is, niemand had nog den laatsten in een loflied bezongen; wel-aan! wie kon beter in dit gemis voorzien, dan de maker van het *vivat papa CHASSE*?

» Wat nu van de dichtregelen zelve gezegd?

» Dezelve zijn gerigt tegen de priesters en de liberalen, welke door den dichter mede nog in de voorrede, zeer dichterlijk, *geestelijke en wereldlijke wolven in schaapskleederen* worden genoemd, en bevatten eene menigte van scheldwoorden en kwaade bedoelingen, tegen beide soorten van wolven gerigt, die niet kunnen wederlegd worden, maar ook niet behoeven te worden wederlegd, omdat deze steeds pleiten tegen hem, die ze gebruikt en tegen de zaak welke hij is toegedaan. Dezelve dragen wel de blijken der verregaandste onverdraagzaamheid en onchristelijke ophitsing, maar waarom zoude zulke taal bevreemding wekken, daar dezelve slechts voortgebragt is door den vleijer van de magthebbenden op de aarde en vooral in dit land, door den bewonderaar en den aanbieder van het despotismus van den; in de oogen des dichters, zoo regtvaardigen en christelijken Koning van Pruisen?

» Wij gelooven, dat het stukje bij het beschaafd publiek naar waarheid zal worden gewaardeerd, en teekenen slechts op, dat men in deze honderd en dertig dichtregelen, de volgende scheldwoorden, herhaalde malen gebezigt vindt:

» *Monster, domheid, ondie, laag, in 't stof, laaghartig, 't gebroed, 't insect, in slyk geboren, verraad, logen, helsch, eervergeten, list, schuimbekken, huilen, miltzucht, snoode, Landsverrader.*

» Het is een dichter die deze woorden uitsprak, gedekt door de *licentia poetica*, anders zouden wij vragen of de schrijver wel op de *Fransche school* zijne opvoeding genoten had."

Arnhem. . . .

Z.

Reeds den volgende dag drukte de *Arnhemse Courant* van 21 April, zich daarover op de volgende wijze uit:

» Wij zouden deze » dichtregelen" stilzwijgend hebben overgelaten aan het medelijden, hetwelk zij waarschijnlijk bij elken beschaafden en weldenkenden Nederlander zullen verwekken, ten ware de stand van den schrijver ons noopte er eenige woorden van te zeggen en er het gouvernement opletend op te maken. De heer ROBIÉ VAN DER AA, namelijk, na eenige jaren almanakken te hebben geschreven en onlangs iets over wijlen de koningin te hebben uitgegeven of aangekondigd, is, een paar maanden geleden, verheven tot regter-plaatsvervanger in de regthaak te Arnhem. Nu zijn ons de gevoelens of denkbeelden van hen, die eenmaal zouden kunnen geroepen worden om over onze bezittingen en personen te beslissen, gansch niet onverschillig; denkbeelden die in eenen partikulier slechts belagchelijk zijn, kunnen in eenen regter zeer gevaarlijk wezen; iets waarbij in een partikulier, het gouvernement onverschillig kan blijven; zou, in eenen ambtenaar onverschillig toegezien, goedkeuring gelijken. En wij houden ons overtuigd, dat het gouvernement geenszins gezind is om aan het bevorderen van godsdiensthaat en tweedragt, ter wier opwekking deze » dichtregelen" ons bij uitstek geschikt schijnen de hand te leenen.

» Naar men ons gezegd heeft, zijn de » dichtregelen" voorgedragen in eene wetenschappelijke vereeniging, waar personen van allerhande godsdienstige gezindheden vergaderden, en waar het bij de reglementen verboden is over staatkundige en godsdienstige onderwerpen te handelen. Het voordragen van de » dichtregelen" aldaar, kan dus reeds voorloopig een denkbeeld geven van des heeren VAN DER AA kieschheid, vreedelievendheid, en eerbied voor wetten.

Deze » dichtregelen" nu worden voorafgegaan door eenige regels proza. Dezelve vangen aan:

» In eenen tijd, dat het *Jesuitismus*, alomme, onrustbarend het hoofd opsteekt; geheime zendelingen van Rome alle Protestantische Landen doorkruisen, geene middelen ongebezigd laten, om hunne Kerk uit te breiden, ja zich zelfs niet ontzien, den ontevreden, van allerlei kleur, de hand te reiken, en, overal, de zucht tot opstand, tegen het Wettig Gezag, op te wekken of levendig te houden; in zulk eenen tijd kan het strafbaar worden, te *zwijgen*!"

» Van de onrustbarende hoofd-opsteking des *Jesuitismus*, in ons land, moeten wij bekeenen tot nog toe niets te hebben gemerkt; doch van zijn *huis den Hemelschen Berg*, een uur van de stad gelegen en dus bij uitnemendheid geschikt tot woonplaats van eenen regterlijken ambtenaar, heeft de schrijver welligt een beter uitzicht gehad, misschien ook wel iets anders, een dorren boom, een heuveltje, een grazend dier of een vlieger, voor een onrustbarend opgestoken jezuïeten-hoofd gehouden. Maar wij vragen, zou het, indien men wezenlijk meende iets dergelijks te hebben ontdekt, niet beter zijn er de politie kennis van te geven, dan door ijdel geraas de vreedzame gemeente in rep en roer te brengen, en den een of anderen onschuldigen wandelaar in gevaar te stellen, van door wie weet welken angstvalligen, als een jezuïeten-hoofd of geheime zendeling van Rome te worden nagejuld en vervolgd? Indien men kennis draagt aan lieden, die overal, dus ook bij ons, zucht tot opstand tegen het wettig gezag opwekken. — ja, dan kan het strafbaar worden te *zwijgen*, dan behoort men te spreken, ter wettiger plaatse namelijk, voor de bevoegde overheid; dan behoort men aan te klagen, niet in het wilde te schelden, en aan het bestuur eener bij ons wettig erkende gezindheid eene handelwijze te verwijten, die hoogst ongodsdienstig, hoogst misdadig zijn zou, en waaraan wij dus geen geloof hechten, alvorens zij in regten is bewezen. Bevinden er zich in ons midden lieden, die opstand pogen te wekken, zoo

moeten zij door de bevoegde magt worden vervolgd; geschiedt zulks niet, dan moet men het er voor houden, dat er geene dergelijke lieden aanwezig zijn, uitgenomen in de verhitte verbeelding van den een of anderen, die, wij gelooven gaarne, uit gebrek aan verstand, door zijn geraas, zaden van onrust en tweedragt strooit.

» Men oordeele zelf over de eensgezindheid en het nut, welke de » dichtregelen" moeten stichten; zie hier den aanhef;

» *Het monster, dat, in 't duister woelend,
Staag aan der volken welvaart knaagt,
En, slechts op eigen grootheid doelend,
Het rijk der domheid onderschraagt;
Dat ondie, laag in 't stof gedoken,
Toen de ijren schepter eens Tirans
Van menschenbloed Euroop' deed rooken,
Heeft, stout, den kop weer opgestoken,
En strijdt nu om den zegekrans.*

*Ja Rome, dat, genade smeekend,
Eens aan de voelbank lag geknield
Van Hem, die, kroon en mijter brekend,
Den sleutel aller Rijken hield,
Zendt, wyden zyd, op nieuw, haar knechten
In 't achtbaar kleed der Godsdienst heen,
Niet om den tijdgeest te bevestigen,
Die 't heiligt wil met voeten treên;
Maar om, laaghartig en vermetel,
De hand te reiken aan 't gebroed
Dat, rustloos, ganach Euroop' doorwoet, enz.*

Verder:
*En Rome met verraad en logen
Op 't naauwst vereend, —*

En:
*Gij, vorsten! die, aan 't hoofd der volken
't Gewoel van oproer en verraad
En de op uw borst gewette dolken
Niet onbekommert gadeslaat;
Ziet, wat zich Rome durft vermeten. . . .*

» Zoo wordt nu in een land, waar de Roomsche-Katholieken wettig erkend zijn, een derde der bevolking uitmaken, zich in alle opzigten als goede burgers gedragen, en dus achting en eerbiediging van hunne Godsdienst kunnen vorderen, over het hoofd of de hoofden hunner Godsdienst gesproken. Hoe zouden de Protestanten het vinden, indien er op dezelfde wijze over de Hervormde Kerk gesproken werd? Zouden soortgelijke dichtregelen, door de verschillende godsdienstige gezindheden elkander toegezongen, voor de rust en de welvaart van Nederland wel zeer bevorderlijk zijn?

» Doch wij hopen, dat de Roomsche-Katholieken verstandig genoeg zullen wezen, om het voorbeeld des heeren ROBIÉ VAN DER AA niet te volgen, en dat de Nederlandsche regering, protestantsch gelijk wij, mede hare afkeuring van deszelfs handelwijze, voor zoo verre bij haar staat, zal kenbaar maken; ten einde bij de Roomsche-Katholieken niet den schijn te bekomen, alsof hunne verguizing haar aangenaam was."

In het *Journal de la Haye*, van 22 en 23 April, werd het volgende aangetroffen:

» L'*Arnhemse Courant* désapprouve hautement, et selon nous avec beaucoup de raison, la publication d'un morceau de poésie en langue Hollandaise, intitulé: *Oproer en Priesterdwang* (Révolte et despotisme sacerdotal.) A en juger par les extraits qu'en donne ce journal, l'auteur de ces vers, auquel sa qualité de magistrat commandait, plus qu'à tout autre, un esprit de paix, de concorde et de justice, a eu pour but de faire considérer Rome, qu'il accable d'épithètes les plus injurieuses, comme en état de conspiration flagrante avec tout ce qui tend en Europe au renversement de l'ordre et à la destruction des trônes."

» Après la citation de quelques passages empreints de cet esprit, l'*Arnhemse Courant*, ajoute:

» C'est ainsi que l'on s'exprime sur le chef de la religion Catholique, dans un pays où cette religion est légalement reconnue, et où ceux qui la professent, formant un tiers de la population, se conduisent, sous tous les rapports, comme

» de bons citoyens, et ont par conséquent droit d'exiger que leur religion soit respectée.
 » Que diraient les Protestants si l'on employait un pareil langage en parlant de l'église réformée? Croit-on que si les différens cultes s'adressaient réciproquement, des vers de ce genre, le repos et le bonheur de la *Néerlande*, n'en souffriraient pas? Mais nous espérons que les Catholiques seront assez raisonnables pour ne pas suivre cet exemple, et que le gouvernement, protestant comme nous, manifesterà en autant qu'il le pourra sa désapprobation à ce sujet, afin d'éviter qu'aux yeux des Catholiques, il ne passe pour voir avec satisfaction qu'on les outrage."

» On ne peut que reconnaître la justesse de cette censure de l'*Arnhemsche Courant*. Nous ferons observer toutefois, qu'il n'est guère probable qu'aucun Catholique s'imaginerait chez nous, que le gouvernement, qui protège tous les cultes avec une égale sollicitude et une égale justice, puisse voir autrement qu'avec un sentiment de peine, les écarts d'un zèle peu réfléchi et peu propre à la conservation de cet esprit de tolérance sanctionné par notre loi fondamentale, et dont la consolidation et la pratique forment le but constant des efforts du Roi."

Nadat de *Onpartijdige* van 25 April het artikel uit de *Arnhemsche Courant* had overgenomen, laat hij er op volgen:

» Indien nu weldenkende Protestanten hunne verontwaardiging niet kunnen inhouden bij het lezen van zulke verzen, welke uitwerking kan men dan niet verwachten, dat dezelve op de gemoederen der Katholijken hebben?

» En het is een man, die nog onlangs waardig gekeurd werd 's Konings gunst te genieten, een man die eene *regterlijke* bediening in *Nederland* bekleedt, die aldus schrijft. Heeft hij hierdoor zijne dankbaarheid aan den Koning willen bewijzen? — Ons dunkt den bloe van verontwaardiging te zien opkomen op het gelaat van den edelen Vorst, bij het lezen der taal, en zijn hart berouw gevoelen van zulk een man tot eene bediening te hebben geroepen, die de uiterste kiescheheid, de meest Christelijke liefde en ongeschondenste onpartijdigheid vordert.

» Doch, Mr. VAN DER AA, gedooft, dat wij u eenige vragen voorleggen, en zoo het u mocht convenieren eenig antwoord te doen geworden aan eenen aanhanger en volgeling van dat monster, van dat *Rome*, met verraad en logen op 't nauwst verend, zullen wij dezelve gaarne van u vernemen.

» 1°. Verondersteld, dat eenige eenvoudige, onopgevoede R. K., uw geschrift in handen krijgende, niet genoegzaam begrepen dat *verachting* het eenige gevoel is, hetwelk hetzelfde moet inboezemen, en voor de inspraken des verstands en der rede doof, aan eene, maar al te gaande gemaakte, verontwaardiging gehoor gaven, naar u toe trokken, uw huis omsingelden, uwe glazen inwierpen, ja zelfs uwen achtbaren persoon mishandelden; verondersteld verder dat eenige evenmin verstandige Protestanten, door uwe dichtregelen opgehitst, uwe partij trokken, dat hieruit natuurlijkerwijze een burgergevecht uit ontstond, hetwelk zich als een zwavelvuur verspreidde, zouden dan die arme burgers niet gevat en voor de regthanken gebragt worden, zich de strafwetten op de woelingen zien toepassen, en wellicht hun bedrijf met schavot en gevangenis straf moeten boeten? Voorzeker ja. Welnu, wij vragen u dan, of gij, Mr. VAN DER AA, niet schuldig, niet schuldiger zoudt zijn, die door uwe pen die woelingen zoudt hebben geprovoceerd? Wij vragen u zelfs, indien uwe dichtregelen die gevolgen niet zullen hebben, gij echter kunt zeggen geheel *schuldloos* te zijn, door evenwel tot dezelve aanleiding gegeven te hebben.

» 2°. Indien bij de regtbank, in dewelke gij de eer hebt eene plaats te bekleeden, een R. K. gedaagd wordt, zoude deze het regt niet hebben, om u, Mr. VAN DER AA, volgens art. 378, 9° van het wetboek van Burgerlijke rechtspleging te recuseren, *pour cause d'inimitié*, en zoude er wel immer eene meer gegronde reden bestaan hebben, om aan zoodanige recusatie regt te doen wedervaren.

» 3°. Weet gij ook niet, Mr. VAN DER AA, dat het Hof van *Rome*, bij onze regering eenen Vertegenwoordiger heeft, zoo wel als *Frankrijk*, *Engeland* en alle andere Staten. Wat denkt gij, indien die man uw geschrift lezende, waarin onder anderen voorkomt, dat zijne regering (*Rome*) *geheime vindingen rondzendt, welke zich niet ontzien, de ontèrredenen, van allerlei kleur, de hand te reiken, en overal, de zucht tot op-*

stand, tegen het Wettig Gezag, op te wekken of levendig te houden, —; waarin gij zijne regering van *VERRAAD* en logen beschuldigt, waarin gij aan de vorsten *Rome* aanwijst als de plaats, waar de op hunne borsten gerigte dolken gewet worden; wat denkt gij, indien *Rome's* Afgezant bij ons Hof eens eene Nota indiende aan onze Regering, waarbij hij voldoening vorderde voor de smaad en hoen zijnen meester aangedaan, door een van 's Konings onderdanen en ambtenaren? Wat zoudt gij dan zeggen en aan onze Regering te rade geven? Of zoude deze Nota, naar uw inzien, met dezelfde verachting moeten ontvangen worden, welke u, Mr. VAN DER AA, voor *Rome* en derzelver vrienden bezielt? Doch indien een Fransch dagblad of een ambtenaar der Fransche Regering eens openlijk verkondigde, dat het de Koning der *Nederlanden* is, die het *machine infernale* van Fieschi aangelegd, het vuurwapen van ALIBAU geladen heeft, zoudt gij dan niet met de geheele Natie verlangen, dat over zulk eene lasterlijke aantijging van de Fransche Regering prompte voldoening geëischt werd? En waarom zoude dan de Afgezant van *Rome* zulks, in het onderhavige geval, niet bij de onze kunnen en mogen doen? Waarlijk, *doctissime Domine*, gij hebt der regering eene zeer slechte dienst bewezen. En gij hebt zelfs de geheele Natie beleedigd, door haar voor te houden, dat zij onder haar een hoop Koningsmoorders en Landverraders telt, en dat die hoop nog wel het derde gedeelte van hare bevolking uitmaakt.

Eindelijk, en ten gevolge der bovengemelde vragen, zullen wij u 4.° nog afvragen: kunt gij nu nog, de hand op uw hart leggende, in gemoede volhouden, dat gij bekwaam en waardig zijt den post te bekleeden, met welken de goedheid en het vertrouwen des Konings u vereerd heeft?

» Nu Mr. VAN DER AA, zoo het u lust, zal het ons aange-naam zijn, op deze onze vragen van u een antwoord, doch vooral een *fatsoenlijk* antwoord te erlangen. Nog aangenamer zal het ons zijn, indien gij tevens de waarheid wildet bewijzen van de *eervolle* epitheta, welke gij den R. K. zoo ruimschoots toedeelt, en zoo lang gij dit niet gedaan hebt, zult gij ons wel willen gedooft, die gevoelens jegens u te blijven koesteren, welke uw geschrift » dichtregelen » genaamd, ons hebben ingeboezemd."

Het *Handelsblad* eindelijk, van denzelfden dag, gaf het volgende uittreksel van het artikel uit het *Journal de la Haye*, hierboven vermeld.

» Het *Journal de la Haye* vermeent, dat de *Arnhemsche Courant* te regt de uitgave ten hoogste misprijst van een dichtstuk in de Hollandsche taal, getiteld: *Oproer en Priesterdwang* door ROBIDÉ VAN DER AA. Het *Journal* voegt bij hetgeen de gemelde Courant over dit dichtstuk, zegt het volgende: » Wij moeten doen opmerken, dat het niet zeer waarschijnlijk is, dat eenig Catholijk in ons land zich verbeeldt, dat de regering, die alle de eerediensten met eene gelijke zorg en eene gelijke regtvaardigheid behandelt, anders dan met een gevoel van smart de afwijkingen zou zien van een weinig overdachten ijver, die niet zeer geschikt is tot het behoud van dien geest van verdraagzaamheid, door onze grondwet gewaarborgd, en waarvan het behoud en de uitoefening het bestendig doel van onzen koning zijn."

Het semi-officieele karakter van het *Journal de la Haye*, en het standpunt waarop tegenwoordig de *Arnhemsche Courant*, als bekend oppositie-blad, hetwelk uit dien hoofde de voordeelen aan een *Provinciaal Blad* verbonden, verloren heeft, ten opzichte van de regering staat, maken deze woorden van het *Journal de la Haye*, van veel gewigt; hoewel de uitdrukking: *Weinig overdachten ijver* (zèle peu réfléchi) wat al te verschoonend, voor zulke grove beleedigingen is; en het ons voorkomt, dat het gevoel van smart bij de regering hier wel een gevoel van verontwaardiging en misnoegen had mogen zijn; te meer, wijl naar ons inzien, de *Arnhemsche regter plaatsvervanger* zich in dit geschrift heeft schuldig gemaakt, aan overtre-

ding van art. 367 van het nog bestaande strafwetboek, 't welk zegt:

„Schuldig aan het wanbedrijf van lastering zal zijn, die, het zij op of in openbare plaatsen of bijeenkomsten, het zij in een authentieke of publieke akte, het zij in een *gedrukt of ongedrukt geschrift*, dat aangeslagen, *verkocht of verspreid is* geworden aan iemand wie het ook zij, daden te last gelegd zal hebben, *die, ingevalle zij plaats hadden*, den gene, tegen wien zij geduid zij aan lijf- of boetstraffelijke vervolging, of wel blootelijk aan de *verachting en den haat der burgeren* bloot zouden stellen.”

De handhaving van dit artikel ('t welk wij aan de overweging van sommige schrijvers en dagbladen, vooral tegenwoordig aanbevelen), zou meer bijdragen ter bevordering van rust en eendragt, dan de aanhoudende en verkeerde toepassing der artikelen 291 enz. op de afgescheidene Gereformeerden.

Men behoeft slechts de dagblad-artikelen, betrekkelijk dat geschrift door ons hierboven vermeld, met aandacht te lezen, om zich te overtuigen, dat de regtvaardige zaak van het Catholicismus, in ons vaderland veel gewonnen heeft; daar dezelfde *Arnhemsche Courant*, die te voren dezelfde, honende en tergende rol speelde, welke zij thans in Mr. ROBIDÉ VAN DER AA zoo sterk afkeurt, de regten der Catholijken, op bescheidenheid en achting, nadrukkelijk verdedigt; en daar een half *officieel blad* dusdanige handelwijze van een *oppositie-blad* openlijk goedkeurt.

Of de redactie der *Arnhemsche Courant*, in andere handen is, dan voor weinige jaren, en vooral vóór den Belgieschen opstand, is ons onbekend: doch dit zij zoo het wil; na het door ons medegedeelde artikel over ROBIDÉ VAN DER AA's dichtregelen, moet de redactie der *Arnhemsche Courant* met schaamte, de vorige jaargangen van haar blad doorbladeren: zij behoort te gevoelen, dat zij, alvorens, op dien toon te spreken, haar eigen vroeger gedrag openlijk behoorde af te keuren, en deswege *amende honorable* te doen.

Intusschen kunnen wij de uitdrukking, door de protestantsche redactie der *Arnhemsche Courant*, gebezigd: *DE NEDERLANDSCHE REGERING PROTESTANTSCH GELIJK WIJ*, niet stilzwijgend over het hoofd zien: zij is onwaar. De koning is, *als individu*, protestant; maar niet als hoofd van den staat. De tegenwoordige grondwet is niet, zoo als die van 1814, een juk voor den vorst: de koning kan, volgens de tegenwoordige staatsregeling, zoowel Catholijk als Protestantsch wezen. De ministers en hooge ambtenaren, zijn meest allen Protestantsch; doch zij zijn dit als individus en niet als ministers, staatsraden enz. De grondwet verklaart plegtig, dat de belijders der verschillende Godsdiensten, gelijke aanspraak hebben op ambten en bedieningen: de koning zou derhalve, zulks

verkiezende, een gedeeltelijk, ja zelfs geheel Catholijk ministerie kunnen aanstellen; en het is derhalve, eene gevaarlijke dwaling, die wij met kracht meenen te moeten bestrijden, als men openlijk beweert, dat de *REGERING* als zoodanig *Protestantsch* is, en daaruit welligt in het vervolg zou willen afleiden, dat zij Protestantsch zijn *MOET*. Wij Roomsche Catholijken zijn in dit land niet slechts wettig erkend; maar in alle opzichten, met de belijders van andere Godsdiensten, *volkomen gelijk gesteld*; iedere voorrang, ieder voorregt, 't welk aan de Protestanten en hunnen Godsdienst, boven ons en onzen Godsdienst wordt verleend, is eene onregtvaardigheid; zoo als b. v. de toepassing der *wet* op het vieren der Zon- en Feestdagen, alleen op die Feestdagen welke de Protestanten nog hebben overgehouden; terwijl op die dagen welke voor de Catholijken even heilig en verheven zijn, als de Zondag, het kóopen en verkoopen, het houden van markten, het uitoefenen van alle ambachten enz. enz. toegelaten wordt. Wij zouden welligt die snaar niet hebben geroerd, als men niet bleef beweren, wat wij ontkennen: dat de *regering Protestantsch is*. De wet op het vieren van den Zondag enz., die men weder in het leven heeft teruggeroepen, en ten gevolge waarvan reeds menige winkelier enz. tot geldboete is veroordeeld geworden, levert almede een bewijs op, dat de regering van een land, waarin alle Godsdiensten zijn gelijk gesteld en de belijders van alle Godsdiensten, gelijke regten hebben, zich op geenerlei wijze met verordeningen, betrekkelijk Godsdienstzaken, kan inlaten, zonder onregtvaardig te worden. De Joden hebben in *Nederland*, volgens de grondwet, gelijke regten als wij: zij hebben een streng gebod, om den Sabbath te heiligen, dien zij ook stiptelijk onderhouden; zij mogen op dien dag geenerlei handel drijven; en nu gebied hen de burgerlijke wet, om daarenboven, op de Zondagen enz. hunne winkels gesloten te houden. Waaruit volgt dat de burgerlijke wet aan de Joden, ruim *vijftig dagen* in het jaar minder toestaat, om hunne neering of beroep uit te oefenen dan aan hunne medeburgers: en toch kent de grondwet, hen gelijke regten toe.

Men denke niet, dat wij de ontheiliging van den zondag verlangen of billijken; maar wij beweren, dat eene *wet*, als die op het vieren der zondagen enz., dat is eene wet, welke beveelt, zich van alle openbare werken, handel, enz. te onthouden, op die dagen, welke een gedeelte der bevolking, als geheiligd beschouwt, en het toelaten van dat alles, op dagen, die door een *ander gedeelte der bevolking*, als even heilig of nog heiliger beschouwd wordt, lijnrecht strijdig is met eene grondwet, die aan alle *godsdienstgezindheden* gelijke bescherming waarborgt.

Hieruit volgt, dat de stelling van het *Journal de la Haye*, door het *Handelsblad*, vertaald overgenomen: dat de *regering al de eerediensten met eene gelijke zorg en eene gelijke regtvaardigheid behandelt*, niet volledig kan worden toegestemd.

Overigens is die gelijke bescherming geenszins ee-

ne gunst, welke de regering naar goedvinden kan toestaan, wijzigen of weigeren; het is eene verpligting, haar door de grondwet opgelegd; het is een *regt*, waarop de belijders der verscheidene godsdienstgevoelens aanspraak hebben, en waarvan zij, zonder schending der grondwet, niet kunnen beroofd worden. Art. 191 der nog bestaande grondwet, zegt met ronde woorden: » Aan alle godsdienstige gezindheden in het koninkrijk bestaande, wordt gelijke bescherming verleend."

Wij moeten doen opmerken, dat hier niet van *eerediensten* gesproken wordt; maar van *godsdienstige gezindheden*, welke uitdrukking eene veel ruimere beteekenis heeft. Het verwerpen van oude onvertaaltbare woorden, die in alle talen overgenomen zijn, heeft het hare toegebracht, om eene verwarring van denkbeelden te doen ontstaan, die aan de gewigtigste zaken wezenlijk nadeel zou kunnen toebrengen. Zoo heeft men uit onze taal het woord: *religie* verbannen, en het woord: *eeredienst* aangenomen, 'twelk geheel iets anders uitdrukt; daar de eeredienst of Godsvereering, de eigenlijke Godsdienst, slechts een uitwerksel van de religie is; en diensvolgens verschilt, omdat hij door de verschillende religien voorgeschreven en gewijzigd wordt. Dit punt is van meer gewigt, dan men oppervlakkig denken zou, en het is daarom van belang, zich aan de letter der grondwet te houden. De onderscheidene *godsdienstige gezindheden* en niet slechts de onderscheidene eerediensten hebben aanspraak op gelijke bescherming. Wij willen dit onderscheid door een voorbeeld ophelderen.

De Spaansche en Portugesche liberalen, de Zwitsersche radicalen en het protestantsche Pruissische Ministerie laten den *Catholijken eeredienst* ongemeid; terwijl zij zich allen de geweldigste inbreuken op de Catholijke religie vermeeten. De *Catholijke gezindheid* kan niet bestaan, zonder éénheid: deze alleen doet haar Catholijk zijn. Die éénheid kan niet worden bewaard en gehandhaafd, dan door vrije gemeenschap met het zichtbaar opperhoofd der geheele Catholiciteit, den Herder der herderen, dien alle Catholijken, als den Plaatsbekleeder van JESUS CHRISTUS op aarde eerbiedigen, dien zij, in geestelijke zaken, als *hoogste gezag* moeten gehoorzamen; en dien zij dus, in twijfelachtige gevallen, vrijelijk, zonder vreemde tusschenkomst, moeten kunnen raadplegen. Waar dit belet of belemmerd wordt, is de Catholijke *gezindheid* niet vrij; zij wordt niet beschermd, maar verdrukt, al liet men haar den Catholijken eeredienst op de schitterendste wijze uitoefenen. — Het is dus niet slechts op de bescherming van onzen eeredienst, maar van de *religie van onze gezindheid* in haar voornaamste en wezenlijkste deel, dat de grondwet ons aanspraak geeft. Deze onderscheiding behoorde men nooit uit het oog te verliezen. De Jansenisten en Hermésianen hebben denzelfden *eeredienst* als de Catholijken; maar niet dezelfde religie, dat is, niet dezelfde leer; zij zijn *andere* van de *Catholijke gezind-*

heid, verschillende gezindheden.

Wij hebben, van onzen kant, gemeend, onze regering oplettend op dit alles te moeten maken; opdat alle nieuwe zaden van wantrouwen en misnoegen zorgvuldig mogen geweerd worden, waartoe vooral de officiële en half officiële dagbladen behooren mede te werken, door alles te vermijden, wat aan de *grootste godsdienstgezindheid* (1) in Nederland vermoedens zou kunnen inboezemen, die het tegenwoordig zoo gelukkig bestaande vertrouwen op de regtvaardigheid der hooge regering zouden kunnen verzwakken. Gaarne erkennen wij dankbaar al het goede, 't welk wij Catholijken sedert eenige jaren, onder de regering van onzen geëerbiedigden koning genieten; doch achten ons tevens verpligt, om bij deze gelegenheid te verklaren, dat het minder de bescherming van onzen *eeredienst*, dan de bescherming van onze *religie*, dat is, zoo als de grondwet met reden zegt, van onze *godsdienstige gezindheid* is, waarop alle Catholijken den hoogsten prijs stellen, en het is niet onze *eeredienst*, maar onze *religie*, de kern van onze religie, welke door den heer ROBIDÉ VAN DER AA op de aanstootelijkste wijze is *aangevallen, gehoond en gelasterd* geworden, tegen welk wanbedrijf wij het regt hebben de bescherming der wetten, voor onze godsdienstige gezindheid in te roepen en te vorderen. .... Daar echter onze religie ons leert, geen kwaad met kwaad te vergelden, te zegenen, die ons vloeken en voor onze vijanden te bidden, verlangen wij geene *regterlijke vervolging*, tegen den man, die onze godsdienstige gezindheid zoo schandelijk gehoond en het zichtbaar Opperhoofd onzer Kerk, dien wij, als den Plaatsbekleeder van JESUS CHRISTUS op aarde eerbiedigen, in godsdienstzaken alleen gehoorzamen en als onzen Vader beminnen, op de snodeste wijze gelasterd heeft; maar wij hoopen en vertrouwen, dat onze hooge regering het openlijk hoonen en lasteren van onze godsdienstige gezindheid, door *openbare ambtenaren van den staat*, door gepaste middelen zal weten te beletten!

ZONDERLINGE PROCLAMATIE DES KONINGS VAN PRUISSEN.

Eenige Pruissische bladen, hebben eene soort van proclamatie medegedeeld, aan de Catholijke bewoners van *Pruissisch-Polen* gerigt:

» Aan mijne Catholijke onderdanen in het groothertogdom *Posen*: met regtmatige afkeuring heb ik vernomen, dat kwaadgezinde personen onder u de meening trachten te verspreiden, als of ik het oogmerk koesterde om u in de uitoefening van den Catholijken

(1) Als men de Protestanten, zoo als betamelijk is, in onderscheidene *gezindheden* splitst, dan meenen wij gerustelijk te mogen beweren, dat de Roomsche-Catholijke Apostolische gezindheid de grootste in Nederland is.

Godsdienst en in de betrachting zijner geloofsleer te verhinderen en te beperken. Alhoewel, ik durf veronderstellen, dat zoodanige strafbare pogingen, geenen ingang bij u zullen vinden, omdat die logenachtige inblazingen door de dagelijksche ondervinding toereikend worden wederlegd, heb ik toch, ten einde allen twijfel aan mijne landsvaderlijke gezindheid nopens deze aangelegenheid uit den weg te ruimen, noodig geacht, u bij deze kennelijk te maken, dat mijn ernstige wil daarheen streeft om u, even als tot dusverre, zoo ook in het vervolg, krachtens het patent van bezitneming dd. 15 Mei 1815, in uwe Godsdienst-oefening te beschermen en mitsdien niet te gedogen, dat de geloofs en conscientie vrijheid bij mijne landswetten bevolen in eenig opzigt der Kerkelijke Leer hoegenaamd, verstoord of verhinderd worde. Mijne ijverigste pogingen strekken om de door uwe voorvaderen bezeten en uitgeoefende geloofs- en conscientie vrijheid ook voor u te bewaren; daarentegen zal de gestrengheid van de volheid der magt, door God, aan mij als heer des lands verleend dengenens treffen, die het waagt dezen toestand te veranderen, u door onware voorstellingen in uw vertrouwen op het woord uws konings te doen wankelen, en de liefde en eendragt te storen, waarin de verschillende Christelijke Godsdienst-belijders in mijne landen tot op den tegenwoordigen stond tot mijne vreugde nevens elkander hebben geleefd. Gaat derhalve voort in uwe kerken, uwen Godsdienst uit te oefenen en bidt God met mij, dat de Almagtige alle verderfelijk zaad van wantrouwen en tweedragt uitroeije, 't welk boosaardige bedoelingen of kwalijk begrepen en in dwaling verkeerenden ijver pogen mogten onder u te verspreiden.

Berlijn 12 April 1838.

(Get.)

FREDERIK WILHELLEM.

Welk denkbeeld heeft toch de zoogenaamde staatkunde van de geloofs- en conscientie-vrijheid der Catholijken? De koning zegt in dit zonderling stuk niet te zullen gedogen, dat de geloofs- en conscientie vrijheid BIJ ZIJNE LANDSWETTEN BEVOLEN; in eenig opzigt der Kerkelijke Leer hoegenaamd gestoord of verhinderd worde; dat zijne ijverigste pogingen strekken om de door de voorvaderen der Catholijke bewoners van het groot-hertogdom *Poten*, bezeten en uitgeoefende geloofs- en conscientie-vrijheid ook voor hente bewaren. En het zijn juist die landswetten, welke de Catholijke Priesters en de Catholijken in het algemeen, van hunne geloofs- en conscientie vrijheid beroven; daar zij het uitspreken van den huwelijkszegen eischen; waar de *Leer der Kerk*, zulks uitdrukkelijk verbied.

Waar is de vorst, die bewijzen kan, dat God hem, als heer des lands, eene VOLHEID VAN MAGT heeft verleend, welke hem veroorloofd, om Catholijke Bisschoppen en Priesters te dwingen, om zijne landswetten boven de wetten der kerk te eerbiedigen, en

den menschen meer te gehoorzamen dan Gode die hen de bewaring van het pand des Geloofs toevertrouwd en geleerd heeft aan CESAR te geven, wat CESAR toekomt, maar ook aan God wat Gode toekomt!

De koning zegt, dat die volheid van magt dengene zal treffen die het waagt dezen toestand te veranderen, te weten: het bezit van geloofs- en conscientie vrijheid, zoo als de voorvaderen der tegenwoordige Catholijken dezelve genooten. Dat dan in de eerste plaats, die volheid van magt 's konings ministers treffe....! Maar neen! zij zal hen treffen die de Catholijken, door onware voorstellen in hun vertrouwen op het woord huns konings te doen wankelen, en de liefde en eendragt te storen, waarin de verschillende Christelijke Godsdienst belijders in zijne landen tot op den tegenwoordigen stond tot zijne vreugde nevens elkander hebben geleefd, dat is, alle getrouwe Herders, die den waren staat van zaken waarvan zij, door hunnen Aartsbisschop zijn onderrigt geworden kennende, doch die men verkiest om ware voorstellingen te noemen, de Geloovigen die aan hunne zorg zijn toevertrouwd en van wier zielen zij eenmaal rekenschap zullen moeten geven waarschuwen, tegen het aangaan van huwelijken, die door hunne Kerk stellig verboden zijn, zonder de waarborgen welke de Kerk daarbij voorschrijft; maar die door de landswetten verboden worden te vorderen! En dat alles moet nog verdraagzaamheid heeten.

Wij willen hier een staaltje aanvoeren ten bewijze, dat FREDERIK de Grootte beter wist, wat verdraagzaamheid, geloofs- en conscientie-vrijheid en gezonde staatkunde van eenen wijzen vorst vorderen dan de tegenwoordige Pruisische staatsmannen.

Zekere B., Catholijk inwoner van Halberstad en kleermaker van beroep, had eene protestantsche vrouw getrouwd en dus de canons der kerk overtreden. De Paters Dominicanen, die eene parochie dier stad bedienden weigerden de Sacramenten der Kerk aan B. toe te dienen. De kleedermaker wendde zich tot het gouvernement, 't welk in die stad gevestigd was, en hetzelfde deed verslag van die zaak aan den koning. Zie hier het energieke en doorzigtige antwoord van den Grooten FREDERIK:

» Lieve en getrouwe onderdanen! Wij hadden van » uwen kant niets minder gewacht, dan soortgelijke » vragen en voorstellingen, als die gij ons, in uwen » brief van 12 Februarij hebt doen toekomen en die » betrekking hebben tot de klagten van den Catholij- » ken inwoner en kleermaker B. tegen de Dominica- » nen uwer stad. Want de beslissing dier zaak wordt » met zeer duidelijke woorden in de acte van den » Westphaalschen vrede gevonden. Wij verzenden u » dus. eenvoudig naar § 48 dier acte ten einde het u » tot regel van gedrag strekke, zoo in dit geval, als » in andere gelijksoortige gevallen. In die acte wordt » gezegd: Het is niet meerder geoorloofd aan eenen » Protestantischen vorst, krachtens zijne kerkelijke » jurisdictie, een zijner Roomsche Catholijke onder-

» *danen te noodzaken, tot eene daad, die strijdig is met zijne godsdienstige overtuiging en met zijne conscientie, dan het aan eenen Catholijken vorst geoorloofd is, een dusdanig geweld uit te oefenen tegen een zijner onderdanen, die tot de Augsburgsche confessie behoort.*»

» Het zou dus een wezenlijke inbreuk zijn op den vrede, de Dominicanen te willen noodzaken, tot eene daad, die strijdig is met de decreten der concilien en met de fundamentele wetten der Roomsche Kerk. Want als zij aan den gezegden B. de absolute en de communie weigeren, *dan maken zij geenerlei inbreuk op de regten, die wij betrekkelijk de huwelijks-dispensaties hebben; in tegendeel zij doen niets anders, dan dat zij den gemelden B. van de Sacramenten uitsluiten, waarvan hij zich zelve beroofd heeft, door een huwelijk, 't welk in de Roomsche Kerk verboden is, en tot hetwelke hij niet kan worden toegelaten, zoo lang als hij lid is dier Kerk, in gevalle de principes van zijne kerk, en de noodzakelijkheid eener Pausselijke dispensatie hem bekend zijn. In die omstandigheden kunnen wij op geenerlei wijze gedoogen, dat gij dwangmiddelen tegen de Dominicanen bezigt, of dat gij u verbeeldt, dat men hen zou mogen bedreigen, alsof zij dat voorrecht niet bezaten, dan als eene gunst en bijzondere tolerantie.*»

» Want, aan den eenen kant heeft men hen, tijdens hunne toelating al de regten toegestaan, welke de andere kloosters van dit vorstendom bezaten, en die men hen niet kan ontnemen, zoo lang als die religieusen zich naar het vermelde vredes-tractaat gedragen; en van den anderen kant is het zeker, dat wij, door eene nieuwe gunst, onze Catholijke onderdanen in verschillende oorden van ons koninkrijk, *de vrije uitoefening van hunne religie hebben toegestaan, op dezelfde wijze, alsof zij, dat rege reeds hadden bedeten, in het bepaalde jaar (anno decretorio) 1624. Daarenboven zijn wij zeer genegen voor de tolerantie.* Uwe vragen en voorstellingen hadden dus eene berisping verdiend. Maar wij willen nu nog ditmaal u dezelfde besparen, en wij vermanen u bij herhaling, om in het vervolg met meerdere voorzigtigheid te werk te gaan in soortgelijke zaken.

» Gegeven te Berlijn den 1ste April 1749.

(Get.) FREDERIK.

Had men dien weg blijven bewandelen, had men zich niet wijzer en verlichter, dan de groote FREDERIK gewaand, dan ware de rust niet gestoord, het regt der Kerk niet geschonden geworden in het land, dat door hem groot geworden is. En wat is het nu? In eenen brief uit Berlijn van 16 April, wordt het volgende geschreven:

» De zonderlingste en tegenstrijdigste berigten zijn hier in omloop, betrekkelijk het groot-hertogdom Posen en zelfs moet men zeggen, betrekkelijk een

» zeer uitgestrekt gedeelte der Oostelijke provincien onzer monarchie. » Wat vooral aanleiding tot die geruchten geeft, is het volstrekte stilzwijgen, » welk de regering bewaart, ten opzichte der gebeurtenissen, die er plaats hebben. Het grootste gedeelte der ambtenaren van het gouvernement, van den Protestantischen Godsdienst zijnde, hunne antipathie tegen de Catholijken, en de strenge bevelen, die hen zijn gegeven geworden, beketten geloof te geven aan de berigten, die zij ons overzenden. De Catholijken hebben ongetwijfeld insgelijks hunne redenen om te zwijgen, zoodat men in de grootste onzekerheid blijft, wegens den waren staat van zaken in die oorden. De narigten die ons uit de *Rhijn-Provincien* en *Westphalen* geworden, bepalen zich tot weinige zaken, omdat, sedert dat de anti-Catholijke partij zich van alle correspondentien heeft meester gemaakt, iedereen vreest zijne brieven in handen te zien vallen van menschen, die er belang in hebben, om den inhoud te vervalschen, als zij die niet overeenkomstig hunne oogmerken kunnen uitleggen. Het is evenwel zeker, dat in de Protestantische provincien, niet alleen de publieke opinie zich niet gunstig heeft getoond, ten opzichte der maatregelen, die tegen de Aartsbisschoppen van *Keulen* en *Posen* genomen zijn, maar dat alle echte *Lutheranen openlijk hun misnoegen daarover hebben uitgedrukt.* Het nieuwe ritueel heeft ingang gevonden in de kerken, maar het is nog niet aangenomen door de geesten, die de levendigste gehechtheid blijven toonen aan de Luthersche leeraars die afgezet zijn, onder welke velen zich in de noodzakelijkheid hebben bevonden, om het koninkrijk te verlaten.»

Ziedaar dan het misnoegen reeds algemeen, zoowel bij die van de *Augsburgsche* confessie, als bij de *Catholijken*, wederom te weeg gebragt door de noodlottige zucht des gouvernementes, om zich met religiezaken te bemoeijen, en de religie te wijzigen naar de grilligheid eener valsche staatkunde; door welken démon reeds zoo vele onheilen zijn gesticht en nog gesticht zullen worden, als de aardsche vorsten voortgaan met de ongerijmde aanmatiging, om hun gezag verder uit te strekken, dan de grenzen, welke de Koning der koningen aan hetzelfde heeft gesteld, die der tijdelijke en aardsche dingen!

NADERE PROCLAMATIE.

Ook de Minister van ALTENSTEIN heeft eene proclamatie, in den bekenden despotieken geest van het Prussisch Ministerie doen afkondigen. Zij is van den volgende inhoud:

» Aangezien de Aartsbisschop van *Guesen* en *Posen*, zonder voorafgegane toestemming der desbevoegde Staatsbeambten, ja tegen uitdrukkelijk verbod van Z. M. den Koning, gedagteekend 27 Februarij dezes jaars, in de Latijnsche taal, eene verordening aan de geestelijkheid uitgevaardigd heeft, waarin

dezelve het gebruik in zijne diocese, zoo als in alle overige oostelijke landen der monarchie bestaande, dat huwelijken tusschen personen van onderscheidene geloofsbelijdenis ingezegend worden, zonder van de verloofden, wegens het opvoeden van alle kinderen in de Catholijke religie, alvorens eene belofte te ontvangen, willekeurig opheft, en wel zoodanig, dat geestelijken, die dergelijke huwelijken voortaan zullen inzegenen, juist daardoor van zelve in de schorsing van hunne priesterlijke bediening vervallen, en ambt en inkomen verbeuren, zoo wordt, met betrekking tot het algemeene Landsregt, Deel II, Tit. II, §§ 117 en 118, deze onbevoegde verordening, mits deze van staatswege krachteloos gemaakt, en voor een te buitengaan van het ambtsgezag verklaard, waaraan geenerlei gevolg kan worden gegeven. Diensvolgens wordt aan een iegelijk verboden, de gezegde willekeurige verordening in acht te nemen, haar te verspreiden, af te kondigen en tot rigtsnoer van zijn ambtelijk gedrag aan te nemen. Wie wetens tegen dit voorschrift handelt, maakt zich schuldig aan verzet tegen de openbare orde en tegen de landswetten. Daarentegen wordt aan alle Geestelijken, die hunne pligten jegens de regering in-dachtig zijn (1), de bescherming der wetten hiermede toegezegd tegen alle verontrusting, die hun, op grond van meergemelde onbevoegde verordening zoude mogen aangedaan worden.

» Berlijn, 14 April 1838.

» De Minister van Kerkelijke Zaken,
» (Get.) VON ALTENSTEIN."

Zietdaar hoe getrouw het Pruisisch gouvernement is, aan de plegtige belofte, van de Catholijke religie te zullen handhaven en beschermen; hoe hetzelfde de *conscientie* en godsdienstvrijheid eerbiedigt! Als een Aartsbisschop der Catholijke Kerk de onveranderlijke leer en discipline zijner kerk handhaaft, dan noemt hetzelfde zijn gedrag *willekeurig*. Het dwingt de Catholijke Priesters, om ongehoorzaam te zijn aan de stem van hunnen Herder, de leer hunner Kerk te ver-zaken en ontrouw te worden aan hunnen heiligsten pligt; het neemt de ongehoorzamen en weerspannigen in zijne bescherming, en trapt de geheiligste regten der Kerk onder den voet! Het tracht eene revolutie in de Catholijke Kerk te bewerken; het reikt alle revolutionnair van *Europa* in het vervolgen der Kerk broederlijk de hand; het is echt revolutionnair! Geduld, Catholijken! ons geloof heeft alle revolutiën en revolutionnair overleefd. Ons geloof overwint de wereld.

Sedert meer dan acht dagen leest men de tegenstrijdigste berigten in onze gediensstige couranten, betrekkelijk den Aartsbisschop van *Gnesen* en *Posen*: wij zullen van dezelve voor ons volgend nummer eene curieuse kronijk zamenstellen. De Aartsbisschop, zoo vertelden de *officiële* Berlijnsche berigten, had zijn *onwettelijk* gedrag erkend, vergiffenis gevraagd, zijnen herdelijken brief herroepen enz. enz. — Weldra bleek het dat die officiële berigten mank gingen...; wat nu gedaan? Men hield vol, dat de Aartsbisschop werkelijk berouw getoond en alles toegegeven had;

(1) Dat is, haar ten gevalle, hunne pligten jegens God en de Kerk verzaken en *meineedig* te worden. RED.

maar dat hij zoo *wankelmoedig* en zwak van karakter is, dat hij drie dagen later, zijne onderwerping *herroepen* en zijne vorige stijfhoofdigheid hernomen heeft. Om eenen leugen vol te houden, moet men tien andere leugens verzinnen; en daarbij weerspreekt de leugenaar immer zich zelve. Van daar het spreekwoord: *Een leugenaar moet een goed geheugen hebben*. Het geheugen der Pruisische *officiële* berigtgever schijnt zeer zwak te zijn, en *heden* niet te weten wat het gisteren had verteld, zoo als wij in ons *kronijk artikel* zullen doen opmerken. Wij zouden er in dit nummer niet van gesproken hebben, ware het niet, om onze goede Catholijke lezers te doen begrijpen, hoe weinig staat zij op gewone courant-artikelen kunnen maken, en hoe weinig geloof zij kunnen hechten aan de berigten uit *Berlijn*, vooral wanneer dezelve *officiël* zijn, of ten minste als *officiël* opgegeven worden.

Hoogst moeilijk is het tegenwoordig, om, zoowel uit het hertogdom *Posen*, als van de *Rhijnovers*, *ECHTE* berigten mede te deelen, wijl niemand in *Pruissen*, zijne brieven meer aan den post durft toevertrouwen: men moet ze op de eene of andere wijze over de grenzen weten te bezorgen; en daardoor loopt het soms eenige dagen aan, vóór dat de Catholijke drukpers officiële berigten logenstraffen kan.

De Eerw. Heer BINTERIM is niet, zoo als eenige dagbladen hebben gemeld, een grijsaard van 76 jaren; hij is nog maar 58 jaren oud. Ook is het onwaar, dat tegen hem eene crimineele actie zou zijn geïnstitueerd; men heeft niets bij hem gevonden, 't welk daartoe aanleiding zou kunnen geven.

A A N K O N D I G I N G.

Bij de Wed. J. VAN GEMERT EN ZONEN te *Tilburg*, is op de pers om eerstdaags in het licht te verschijnen:

De Dorpeling, een leesboek ter bevordering van nuttige kennis en goede zeden.

Motto: *De mensch is datgene, wat opvoeding, onderwijs en omgang van hem maken.*

De uitgevers nemen de vrijheid alle vrienden der jeugd, en vooral de Schoolonderwijzers ten platte landen, als ook de Eerwaarde Heeren Geestelijken aldaar, reeds bij voorbaat uit te noodigen, hunne aandacht op dit schoolboekje te willen vestigen, zich vleijende, dat het niet kan missen of de leerzame en toepasselijke inhoud en inzonderheid de stichtelijke geest, waardoor dit boekje zich zoo gunstig onderscheidt, zal algemeen bijval vinden en een ruim debiet uitlokken.

Door plaatsgebrek zijn wij genoodzaakt de bijdragen voor het *Crusifix* tot ons volgend N.^o uit te stellen.

BIJVOEGSEL

TOT DE

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

Van Zaterdag den 12 Mei 1838.

Dit BIJVOEGSEL wordt aan de Geabonneerden *gratis* afgezonden.

BELANGRIJKE DOCUMENTEN.

De verplichting, welke de Catholiciteit aan de nieuwe *Wurtzburgsche Zeitung* heeft, is onbegrensd. De redactie van dat blad is, door hare betrekkingen in de gelegenheid, om al die belangrijke stukken, die het Pruisisch gouvernement met zoo veel zorgvuldigheid heeft trachten geheim te houden, te bekomen, en deelt ze met moedvolle vrijmoedigheid mede. Zoo hebben wij het dan ook aan haar te danken, dat de brieven der Bisschoppen van *Munster* en *Paderborn*, aan den minister *VON ALTENSTEIN*, en diens misselijk antwoord op dezelve, zijn bekend geworden. Wij deelen hier de vertaling dier stukken mede:

» *Brief van Monseigneur den Bisschop van Munster, aan den Heer VON ALTENSTEIN, Minister der Kerkelyke Zaken.*

» Ik beschouw het voor mij als eenen plicht, om uwe Exc. te doen weten, dat, aangezien de allocutie door Zijne Heiligheid aan de Kardinalen gerigt, den 10 December des vorigen jaars, eene allocutie, in welke hij de beslissingen den 19 Julij 1834, te *Berlijn* genomen, en de instructie, betrekkelijk dat onderwerp, door de Bisschoppen aan de Vicariaten-Generaal gezonden, opzigtelijk de gemengde huwelijken openlijk heeft gelaakt, ik mij niet meer beschouw als eenigermate gebonden, door de gemelde instructie en dat de Pausselijke Breve van 25 Maart 1830, voortaan altoos de eenige regel van mijn gedrag, in dit punt zijn zal.

» 2 Januarij 1838.

» (Get) *CASPAR MAXIMILIAAN, Bisschop van Munster, DROSTE zu Vischering.*”

» *Brief van den Bisschop van Paderborn, aan den Heer VON ALTENSTEIN.*

» Ofschoon de beslissing van den Paus, uitgedrukt in zijne allocutie van 10 December II., betrekkelijk de overeenkomst der Bisschoppen, van de westelijke provincien van *Pruissen*, en de uitvoering der Pausselijke Breve van 25 Maart 1830, betrekkelijk de gemengde huwelijken, niet tot onze kennis is gekomen dan door de dagbladen, is dezelve echter, zoo openbaar bekend als mogelijk is, en binnen weinige da-

gen zal men in *Westphalen* en in de *Rhijn-provincien*, alwaar de allocutie tot hertoe onbekend was, geenerlei spoor meer aantreffen van de verdeeldheid, welke tegenwoordig de geesten verdeeld. Van den anderen kant is de overeenkomst der Bisschoppen, betrekkelijk de questie der gemengde huwelijken, niet minder openbaar, en er bestaat in dit oogenblik eene onloochenbare tegenstrijdigheid tusschen de uitspraak van het Hoofd der Kerk en die der Bisschoppen; eene tegenstrijdigheid, die niet langer duren kan, zonder het grootste schandaal voor de geestelijkheid en geloovigen dier diocesen. Om het schandaal te doen ophouden is het voldoende, te verklaren, dat de overeenkomst der Bisschoppen, door hun als nietig wordt beschouwd en dat hunne instructien te dien opzichte, aan de Vicarissen-Generaal gerigt, worden ingetrokken; ik zeg als nietig beschouwd, want het is evident, dat die conventie nietig is, door het enkele feit der uitspraak van den H. Vader. De overeenkomst der Bisschoppen bepaalde, hoedanig de Breve van 25 Maart 1830, moest worden geïnterpreteerd en uitgevoerd: inderdaad, de Apostolische Stoel die ontegenzeggelijk de eenige authentieke uitlegger is der acten, die van denzelfden zijn uitgegaan heeft formeel verklaard, dat men zijne bedoelingen ten eenemale miskend en den geest der Breve vervalscht had. Diensvolgens hebben de redenen der conventie, geenerlei grond meer. Uwe Exc. zal dus volledig begrijpen, om welke reden, ik mij niet meer aan die conventie kan houden; zij is ten eenemale nietig in mijne oogen, en mijn plicht is, om aan mijne Vicarissen-Generaal het uitvoeren der instructien, die ik hen had ter hand gesteld, voor het vervolg te verbieden.

» *Paderborn, 10 Januarij 1838.*

» *FREDERIK CLEMENS, Bisschop van Paderborn, VON LEDEBUR.*”

Uit den brief des Bisschops van *Paderborn*, blijkt middagklaar, dat de algemeene bekendheid eener Op-herderlijke uitspraak toereikend is voor Herders en geloovigen, om er zich naar te regelen; en, diensvolgens hoe nietig, onbestaanbaar en zelfs belagchelijk de aanmatigen zijn, van het zoogenaamd suprematie-regt, 't welk meent de uitspraken des Plaats-bekleeders van *Jesus Christus* op aarde, aan het on-

derzoek en placet der aardsche magten te onderwerpen, in eenen tijd, waarin iedere Opperherdelijke uitspraak, door duizende van dagbladen, binnen weinige dagen aan de geheele wereld wordt bekend gemaakt. Bij eene strenge censuur ware zelfs dat stelsel niet meer vol te houden: men zou aan alle inwoners van een land, het reizen, en aan alle reizigers, het binnenkomen moeten verbieden: *Pruissen* is hiervan getuige. Dáár mag niets binnenkomen, wat niet naar den smaak van het ministerie is; alle buitenlandsche dagbladen, die iets ten voordeele van het Catholicismus mededeelen, alle brieven van dien aard worden aan de grenzen afgewezen. Welnu, in plaats van honderd dagbladen, sluipen er misschien slechts vier of vijf in *Pruissen* binnen, welke eene Opperherderlijke uitspraak bekend maken; maar aanstonds worden daaryan *afschriften* gemaakt die weder afgeschreven, en in het oneindige vermenigvuldigd worden! En hoe zou men dan zulk een gedrochtelijk stelsel kunnen volhouden, in die landen waar de vrijheid van drukpers bestaat; waar men niet kleingeestig en kinderachtig genoeg is, om talrijke suppoosten aan de grenzen te plaatsen, die vreemde dagbladen weeren en aan de waarheid zeggen moeten: *Gij moogt hier niet binnen komen?*

Het antwoord van den minister VON ALTENSTEIN, aan de retracteerende Bisschoppen, is van den volgende inhoud:

» *Antwoord van den Heer VON ALTENSTEIN aan de Bisschoppen.*

» Zijne Majesteit heeft ter gelegenheid van de retractatie, door een der Heeren Bisschoppen van de Westelijke provinciën ingezonden, van het gevoelen, 't welk hij met zijne ambtgenooten had gedeeld in een besluit, genomen den 19 Junij 1834, betrekkelijk de questie der gemengde huwelijken, zich gewaardigd, bij een kabinets-bevel van den 28sten der vorige maand, aan den Minister van buitenlandsche zaken en aan dien der kerkelijke zaken gerigt, te verklaren: 1.º Dat niets hem schijnt te bewijzen, dat in *Duitschland* de questie der gemengde huwelijken niet van de onmiddellijke competentie der Bisschoppen, maar van die des heiligen Stoels zij (1); 2.º dat een synallagmatisch contract, niet door een der partijen kan verbroken worden; 3.º dat de allocutie geenerlei bevel bevat, en vooral, dat eene uitspraak van den Paus, hoedanig ook de naam zij, die men er aan geeft, in de staten van Zijne Majesteit, niet kan worden achtervolgd, zonder alvorens de toestemming van het gouvernement te hebben verworven. De wetten en de instellingen van een land zouden wel zeer zwak zijn, als eene redevoering te *Rome* voldoende ware, om ze te vernietigen. Nooit zal Zijne Majesteit een dusdanig prin-

cipe toegang tot zijne staten verleenen (1). Ik ben dus gelast, om de Heeren Bisschoppen en hunne kaptittels te herinneren aan Titel. II. paragraphe 118, tweede gedeelte der constitutie van de Pruisische monarchie, en hun te doen weten dat Z. M. hun altoos beschouwt, hun en hunne opvolgers als verplicht, om zich te houden aan de conventie van 19 Junij 1834. In plaats van de nietigheid dier overeenkomst te verklaren, zou men hebben moeten aantoonen, in welk opzigt dezelve strijdig is met de Breve van Pius VIII, van 25 Maart 1830, en hoe men die Breve in het toekomstende denkt, uit te leggen. Het is ten-eenemale onnaauwkeurig, te zeggen, zoo als sommige Priesters schijnen te gelooven, dat het kabinets-bevel van 17 Augustus 1825, aan de Catholijke geestelijkheid van *Westphalen* en van de *Rhijn-Provinciën* het inzegenen der gemengde huwelijken, zonder eenige reserve, beveelt: het is hen alleenlijk verboden de formele belofte te vorderen, hetzij bij monde of schriftelijk, dat de kinderen in de Catholijke religie zullen worden opgevoed; omdat eene dusdanige belofte niet zou overeen te brengen zijn met de wetten des koninkrijks, aangaande de gemengde huwelijken, en met de gelijkheid, die aan de Evangelische belijdenis gewaarborgt is (2). Niemand verbied den Catholijken Priester het maken van aanmerkingen, mits hij zulks met voorzigtigheid doe en zoo hij geloofd, dat zijne conscientie hem niet toestaat, om tot de inzegening van het huwelijk over te gaan, dat hij dan de questie voor de regtbank van zijnen Bisschop bringe, die de eenige competente regter is, die in hoogst beroep uitspraak doen zal.

» Als de Bisschoppen hun belang wel begrijpen, zullen zij gevoelen, dat het van het hoogste gewigt is, dat zij de Breve van 25 Maart 1830 uitleggen in den ruimsten zin, en, diensvolgens, dat zij zich houden aan de conventie van 19 Junij 1834, zonder er aan te denken, om door het bekendmaken hunner personele overtuiging, eene conventie te bestrijden, die eenparig gemaakt is. Dit verwacht Z. M. van hun, en ik twijfel niet of gij zult, als gij zijne inzichten op

(1) Dat de gouvernementen, bij hunne wetten en instellingen, zich niet in de zaken van den Godsdienst mengen: en *Rome* zal zich met hunne wetten en instellingen niet anders bemoeijen, dan om gehoorzaamheid aan dezelve te bevelen: maar strijden die wetten en instellingen met de bevelen des Heeren, wier handhaving Hij aan zijnen Plaatsbekleeder op aarde heeft toevertrouwd, dan is de uitspraak onveranderlijk en onherroepelijk: *Men moet Gode meer gehoorzamen dan den menschen!* RED.

(2) De stellige belofte: *Dat alle kinderen in de Catholijke Religie zullen worden opgevoed*, is de uitdrukkelijke voorwaarde op welke alleen de Catholijke Kerk het uitspreken van haren zegen over een gemengd huwelijk toestaat, strijd nu die belofte met de wetten des lands, dan moet men die wetten veranderen, of erkennen, dat men ontrouw is aan de plegtige belofte: dat men de Catholijke Kerk, de Catholijke Religie, zou handhaven en beschermen. De wetten des lands kunnen gewijzigd en veranderd worden, maar niet de Goddelijke Leer der Catholijke Kerk. Verbiedt men het vorderen der belofte, aan welke de Kerk haren zegen verbindt; dan moet men de Kerk ook vrij laten, om het uitspreken van haren zegen te verbieden. RED.

(1) Hoe kan de minister VON ALTENSTEIN dit beweren? Heeft het Pruisisch gouvernement zelf de Bisschoppen der *Rhijn-provinciën*, in 1828 niet gedrongen, om den H. Stoel over die questie te raadplegen? RED.

eene zoo duidelijke wijze zult kennen, uwe pogingen verdubbelen, om u niet te verwijderen van de getrouwheid, die gij hem schuldig zijt, en om, door uwe wijze onderrichtingen, de geestelijkheid, die aan uwe jurisdictie onderworpen is, in dezelve te houden. Gij zult vooral niet gedoogen, dat in die gedeelten uwer diocese, alwaar eene grootere tolerantie, betrekkelijk de gemengde huwelijken gebruikelijk is, onder eenigerlei voorwendsel verandering worde gemaakt in het aangenomen gebruik. U verzoekende, om aan het kapittel uwer Cathedrale kerk, aan de vicarissen-generaal en de pastoors uwer diocese dezen brief mede te deelen, verwittig ik u, dat hij zich reeds in handen der plaatselijke autoriteiten bevindt, die door het gouvernement gelast zijn, om over deszelfs uitvoering te waken.

• *Berlijn*, 19 Februarij 1838.

Get. VON ALTENSTEIN."

Het is inderdaad, ultra-belagchelijk, eenen minister van kerkelijke zaken van eenen vorst die niet tot de Catholieke Kerk behoort, aan Catholieke Bisschoppen te hooren zeggen: *niet de Opperherder maar gij, zijt regter in het hoogste RESSORT onder voorwaarde dat ge mij zult toelaten, u voor te schrijven en te bevelen, hoedanig uwe uitspraak zijn zal.*

• *Brief van het Keulsche Kapittel aan Z. H. Paus GREGORIUS XVI.*

• ALLERHEILIGSTE VADER.

• De Brief van uwe Heiligheid gedagteekend 6 December des vorigen jaars heeft ons diep neêrgeslagen. Iets gedaan te hebben, 't welk onaangenaam aan uwe Heiligheid zijn kunne, en uw Vaderlijk hart te hebben bedroefd, ziedaar wat ons met eene onuitsprekelijke droefheid heeft overstelpt. Alleen de zachte goedheid en vaderlijke teederheid waarmede gij ons begroet, en als aan geliefde zonen, uwen Apostolischen zegen gegeven hebt, troost ons en beurt onzen moed op. Hoe meer waarde en liefvalligheid dezelve voor ons heeft, zoo meer wij altoos handelen zullen op eene wijze, die niet alleen geschikt is, om de wonde aan uw Vaderlijk hart toegebracht te verzachten, maar ook om uwe Heiligheid te verheugen en eerbiedig de Vaderlijke hand kusschen, zelfs dan wanneer zij kastijd en slaat (*qui et castigantem profigantemque paternam manum pie veneramur.*)

Diensvolgens zouden wij het als eene misdaad beschouwen als wij toefden om vergiffenis te vragen en den waren zin en wezenlijke bedoeling van ons verslag bloot te leggen (*verum exponere litterarum nostrarum mentem et consilium*). Wij werpen ons ootmoedig neder voor de voeten uwer Heiligheid en wij smeeken denzelfden dringend, dat hij ons wel gelieve te vergeven, dat hij niet gedooge dat zijne welwillendheid ten onzen opzichte nergens in verminderd worde, en dat hij in het toekomende niets kwaads noch ondeugens van ons denke, (*nec mali quid vel improbi porro de nobis sentiat*).

Wat wij aan uwe Heiligheid hebben berigt, aangaande de administratie van den Hoogwaardigen Bisschop CLEMENS AUGUST, hadden wij niet met vijandige oogmerken geschreven, noch om te beschuldigen of aan te klagen; in alles wat wij gedaan hebben, zijn wij slechts geleid geworden door waarheidsliefde en door het gevoel van onzen pligt en van onze teederheid jegens den Apostolischen Stoel. De tijding, dat onze Aartsbisschop was gedeporteerd, had ons ontsteld. Wij hadden zelfs niet het geringste ter wereld dien buitengewonen slag vermoed en wij bleven in eene angstige onzekerheid, omtrent hetgene wat gedaan moest worden (*et quid esset concilii capiendum anxie hæsimus*). Wij konden geenen raad aan onzen Aartsbisschop geven, noch hem hulp verleenen, want hij was reeds verre en door een koninklijk bevel (*lege regia*), was het ons verboden met hem te corresponderen. Wij wisten niets stelligs aangaande de oorzaken, welke de zaken tot dat punt hadden gebracht en wij kenden zoo weinig de oogmerken en de gevoelens van den Aartsbisschop, dat wij geenerlei gissing konden maken aangaande hetgene, wat hij goedkeurde en wat hem mishagde.

Nu het was klaar; dat die geheele zaak niet van ons ressort was, (*non esse nostri iudicii*), en het scheen ons toe, dat ons niets anders meer overbleef, dan om in het beheer van het Aartsbisdom te voorzien, volgens de beginselen van het regt en alles onaangeroerd en ontdaan van alle onzijdige tusshenkomst in handen van uwe Heiligheid te stellen. Overigens ontried het gevaar van oproer en mouterij, vreeselijk onheil, 't welk voorzeker aan Bedienaren der Kerk niet geoorloofd is aan te stoken, ons anders te handelen.

Terwijl wij dus in gedachte, als gehoorzame zonen aan de voeten des H. Vaders, geknield, hem de zaak en de moeilijkheden, waarvan zij kriede voordroegen en wij hem, volgens de voorschriften van het regt, vaderlijken raad vroegen, hebben wij gemeend, dat, ten einde uwe Heiligheid een juist denkbeeld mogt kunnen vormen van onze zaken, en ons beteren raad geven, wij hem niet alleen moesten doen kennen, wat wij op de plaats zelve geplaatst van het beheer der diocese wisten, maar wij hebben zelfs gemeend, dat het zwijgen de schending van een pligt zijn zou.

Inderdaad, het heeft ons toegeschenen, uit uwen vaderlijken mond deze vraag te hooren: • Maar, gijlieden! wat weet gij van het beheer der Kerkelijke zaken en waarvan kunt gij getuigenis geven? (*At vos quid de ecclesiasticis rebus gestis scitis et testificari potestis?*) Op die vraag scheen het ons niet geoorloofd te zijn, te zwijgen of niet alles wat deze zaak betrof, de geheele waarheid, te zeggen. Want het betaamde niet, dat uwe Heiligheid, de Vader der universeele Kerk, voor wien het van belang was, in staat te zijn, om in onze behoeften te voorzien, onbekend bleef, met hetgene wat een zoo uitgestrekt en zoo heroemd Aartsbisdom betrof, vooral in het oogenblik, waarin het zich in zulke critieke en moei-

jelijke omstandigheden geplaatst vond.

Neen, wij hebben den geheiligden band niet vergeten, die ons met onzen Aartsbisschop vereenigde; maar wij hebben begrepen, dat een nog naauwer en geheiligder band ons aan de waarheid en aan den zichtbaren Plaatsbekleeder van JESUS CHRISTUS op aarde, bond. Nu hetgene wat wij hebben ingebracht, kunnen wij bewijzen en zullen het bewijzen, zoodra als men het van ons vorderen zal (1), en wat wij hier zeggen, herhalen wij, dat wij niet zeggen met kwaadwillige bedoelingen, noch om te beschuldigen, maar uit enkele waarheidsliefde. Wij hebben noch de rechtzchapenheid der bedoelingen, noch den ijver, noch de andere deugden van onzen Aartsbisschop, die, inderdaad, ons minder bekend zijn, aangetast noch meenen aan te tasten (*Antistitis nostri rectitudinem et solertiam aliasque animi virtutes, nobis quidem minus notas, nec impugnativimus nec impugnare intendimus*); wij hebben enkel zijne administratie in het oog gehad. En daar met onze gevoelens van eerbied en teederheid voor onzen Aartsbisschop en vooreenen grijsaard (*erga antistitem et senem*), zich een gevoel van droefheid en neêrslagtigheid mengde, hebben wij liever, door toegevendheid en de zachtste uitdrukkingen, die wij konden vinden, willen te verstaan geven wat wij niet gelooven te hebben mogen verzwijgen, dan hetzelfde in bijzonderheden voor te stellen en langwylig te beschrijven (2) (*ea quæ non reticenda esse videbantur, lenissimis mitissimisque, quibus fieri potuit, verbis indicare quam explanare et perscribere maluimus*); ten einde wij op die wijze, gelijktijdig aan onze getrouwe teederheid zouden kunnen voldoen, en het schandelijk verwijt niet belooopen van gezwezen te hebben, daar waar wij spreken moesten. Onze dwaling bestaat dus hierin, dat wij, uit ijver voor de waarheid en uit gevoel van onzen pligt jegens Uwe Heiligheid, gemeend hebben daar te moeten spreken, waar men liever had moeten zwijgen. (*Quod ex veritatis atque obsequii erga S. V. studio loquendum esse existimavimus, ubi magis tacendum fuisset*). Het grootste getal onder ons is niet alleen het vijfzigste maar ook het zestigste en zeventigste jaar te boven gegaan; in dien ouderdom zijn gewoonlijk de hartstogten bedaarder. Van onze kindschheid af opgevoed in de Catholijke religie, van onze jongelingsjaren af onderwezen in de Catholijke leer en de godgeleerde wetenschappen door meesters, op welke nooit het geringste vermoeden van dwaling is gevallen, en uit boeken, door alle Catholijke godgeleerden goedge-

(1) VON ALTENSTEIN, zou ook de trouweloosheid en het verraad van den Aartsbisschop bewijzen . . . ? Maar het bewijs is nooit verschenen en echter ware dat bewijs het eenigste middel geweest, om de eer van zijn gouvernement te redden. Het Keulsche kapittel zal waarschijnlijk bewijzen, als von ALTENSTEIN, bewezen heeft.

RED.

(2) Deze misselijke brief is waarlijk langwylig genoeg.

RED.

keurd, hebben wij ons van onze jeugd af aan toegewijd aan de kerkelijke zaken, en wij hebben dezelve naar onze krachten bestuurd, opregtelijk gehecht aan de Kerk en aan den Apostolischen Stoel; wij zullen weldra rekenschap geven van ons beheer. Zij doet ons derhalve onuitsprekelijk leed, de gedachte, dat eene dwaling, die wij mogten begaan hebben, Uwe Heiligheid zoo sterk heeft beleedigd, dat hij heeft kunnen gelooven, dat wij van huisgenooten zijne vijanden zouden geworden zijn (*non ex domesticis inimicos esse factos*), dat wij ons zouden hebben laten vervoeren, tot verdachte leerstellingen, en hij ons dit heeft kunnen verwijten.

Als de onderworpenste zonen, onderwerpen wij ons in alle ootmoedigheid aan de uitspraak van eenen vader vol van vertrouwen op zijne vaderlijke goedertierenheid en overtuigd, dat wij onze bedoelingen duidelijker aan hem voorgesteld hebbende, reeds de vergiffenis verworven hebben. Er is slechts eene zaak, die ons eene grievende smart veroorzaakt (*Id unum nos pungit*), te weten, dat, vóór dat uwen brief ons toegekomen was, vreemde dagbladen deszelfs inhoud aan het publiek hadden kenbaar gemaakt, en dat wij niet twijfelen, of deze brief zal weldra door kwaadwilligen in dezelfde dagbladen worden gedrukt, die vermaak in de onlusten stellen (*qui perturbationibus delectantur*). En zoo schijnt het ons toe, dat wij zullen gebrandmerkt worden met eene onverdiende schande en geschandvlekt als verraders (*At que ita nobis immerita ignominia publice notati et tanquam proditores diffamati videmur*), in welke de geloovigen naauwelijks nog eenig vertrouwen kunnen stellen.

Om die redenen smeeken wij Uwe Heiligheid ootmoediglijk, niet alleen, ons met minder gestrengheid te willen beoordeelen, maar zelfs, zich in zijne goedertierenheid te gewaardigen, ons te troosten door eenige welwillender woorden en ons Zijnen Apostolischen zegen te geven, aan ons, die niet dan met het leven zullen ophouden met den diepsten eerbied en de eerbiedigste gedweeheid te zijn,

Van Uwe Heiligheid,

De zeer toegedane en zeer ootmoedige dienaren en zonen.

Keulen, 20 Februarij 1838.

Volgen de onderteekingen.

Men herinnert zich dezen jammerlijken brief lezende, dat von ALTENSTEIN aan het kapittel bevolen heeft een verslag aan den heiligen Vader te geven: de geest die in denzelfden spreekt, is te kenbaar, om zich te kunnen vermommen. Het is de taal der vleijende hufchelaarij, uitgesproken door den mond van zwakke grijsaards, die gewoon zijn te gehoorzamen, met de buigzame gedweeheid dier ongelukkigen, die door eene harde slavernij alle geestkracht verloren hebben! . . .

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn, gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

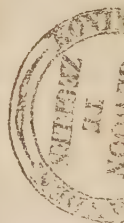
JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8.50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

CONSCIENTIE EN GODSDIENST-VRIJHEID
IN ZWITSERLAND.

Nadat de gewaande Hervorming der XVIe eeuw de Catholijke Kerk als eene afvallige, als de hoer van Babel en haar zichtbaar opperhoofd als den wezenlijken anti-christ als het beest uit de openbaring had afgeschilderd; nadat zij, gedurende drie eeuwen de Catholijke Kerk verguisd en, waar zij meester was, verdrukt en vervolgd had; nadat zij, gedurende al dien tijd hare meerderheid en verhevenheid, boven de Catholijke Kerk had beweerd, heeft zij in onze dagen hare taktiek veranderd: zij wil wel de goedheid hebben, om alle aanspraak op meerderheid te laten varen, als de Catholijke Kerk, slechts erkennen wil, met haar gelijk te staan, niet in het burgerlijke, 't welk alle Catholijken gaarne willen toestemmen; maar in het Godsdienstige, 't welk zij, zonder verzaking van hun geloof nimmer toestemmen kunnen. De Hervorming gaat tegenwoordig nog verder; zij wil Catholicismus en Protestantismus, zoo al niet in een smelten, dan ten minste Catholijken dwingen tot beurt-

linge gemeenschappelijke Godsdienstoefening; dat is, dat de onfeilbare Catholijke Kerk haar anathema zal intrekken; en, diensvolgens erkennen, dat zij gedwaald heeft, toen zij het Protestantismus als dwaling en ketterij veroordeeld heeft. Als men de zaak uit dat oogpunt beschouwt, zal het niemand meer bevreemden, dat het Pruissisch gouvernement zoo veel gewigt hecht aan het uitspreken van den Catholijken huwelijkszegen over gemengde huwelijken, 't welk oppervlakkig beschouwd zijnde, slechts eene belagchelike en louter despotieke vordering schijnt te zijn. Immers, als de Catholijke Kerk het inzegenen dier huwelijken toeliet, zonder de waarborg, dat alle kinderen, die uit hetzelfde mogten geboren worden, haar zullen toebehooren, zou zij daardoor den schijn geven, alsof het haar onverschillig ware, of het toekomstig geslacht Catholijk of Protestantsch zij; of zij haren zegen uitsprak over den aangroei van het Protestantismus of dien van het Catholicismus. Men wilde blijkbaar, dat de Catholijken het Protestantismus niet langer, als eene veroordeelde dwaling en afwijking van het eenige ware geloof, zonder 't welk het onmogelijk is Gode te behagen, als eene verzaking van de

de leer der *alleen zaligmakende Kerk*, maar als een *zuster-geloof* zouden beschouwen; en men ging diensvolgens, in *Pruissen* zoo ver, dat men zelfs de Catholijke militairen dwong, om eenmaal ter maand eene Protestantische preek te hooren. Tot dusverre was dit alles zonder voorbeeld in de hervorming en men schreef het enkel toe aan den geest van despotismus, door welken het Pruissisch gouvernement wordt beziel. Slechts weinigen geloofden, dat zulks minder den geest van dat gouvernement op zich zelve, dan de nieuwere strekking, van den zoogenaamden *vrijzinnigen*, Protestantischen geest zij. Om allen hiervan te overtuigen was een nieuw voorbeeld noodig. Een *republikeinsch* bestuur, *Zwitserland*, zoo trotsch op zijne *vrijheid*, die het sedert zoo vele eeuwen heeft gehandhaafd, zonder ooit onder eenen vorstelijken scepter te willen bukken, gaat in dat opzigt, nog eene schrede verder, dan het despotieke *Pruissen*. Reeds had men sedert lang, met verguizing der tractaten en schending der constitutie, in de *gemengde cantons* het gezag der Catholijke Kerk, aan dat van het burgerlijk bestuur willen onderwerpen; reeds had men van de Catholijke Geestelijkheid eenen eed gevergd, dien de Kerk haar verbod afteleggen; reeds had men er de kloosters in beslag genomen en vernietigd, en na dat alles wil het Protestantismus werkelijk de Catholijken tot *gemeenschappelijke Godsdienstoefening* dwingen.

La Sentinelle du Jura van 23 April, deelt het volgende mede:

» Den 17 heeft een regter van instructie zich met » groote statie naar *Nafels* begeven; hij heeft de » Pastoors van *Nafels* en van *Oberurnen* voor zich » ontboden, en heeft hen interrogatorien doen ondergaan, » die meer dan twee uren duurden. Den 16 zijn de » Pastoors van *Nettstall*, van *Glaris* en van *Linthal* » te *Glaris* ontboden en gesommeerd, om rekenschap » te geven van de redenen, die hen bewogen hadden, » om aan hunnen Bisschop te gehoorzamen (die hen » verboden had zich op het herinnerings-feest van den » veldslag van *Nafels* (1) te laten vinden). — Den » 19 vergaderde de drie dubbele raad; de Protestant- » sche meerderheid besloot, dat het Catholijk ge- » deelte van *Glaris* zich van het Bisdom van *Chur* » zou afscheiden; dat dit Besluit in de stelligste » uitdrukkingen aan den Bisschop zou worden bekend » gemaakt, en op eene zachtere wijze aan den Nun-

» tius van den Paus; aan den laatstgemelde den wensch » uitdrukken, dat hij ten opzichte van de Catholijken » te *Glaris* de noodige maatregelen mogt willen ne- » men. Ingevalle hij niet mogt willen antwoorden op » eene wijze, die met het verlangen van den landraad » overeenstemde, zou hem worden bekend gemaakt, » even als aan den Bisschop van *Chur*, dat alle be- » trekkingen tusschen het Catholijk gedeelte van *Gla- » ris* en den H. Stoel verbroken waren. — Wat het » lot der Pastoors betreft, de drie dubbele Raad heeft » hetzelfde in handen van den enkelen Raad gesteld, » die naar plicht en eed aanstonds is zamengeroepen » geworden. Hij heeft aan zijnen last niet te kort » gedaan; alle Geestelijken van het kanton *Glaris*, » zijn door denzelfden naar den *criminelen* register ver- » wezen; de vreemde Priesters zijn uit het land ver- » dreven.”

Om die gewelddadige handelwijze te begrijpen, be- hoort men te weten, dat een besluit van het gouvern- nement des cantons, van den 28 Maart 11. aan de bedienaars van den Catholijken Godsdienst had ge- last, dat zij het feest gemeenschappelijk met de Protestanten zouden hebben te vieren. Van zijnen kant waarschuwde de bisschop van *Chur* de geeste- lijkheid door eene circulaire, dat de *Godsdienstige feesten*, niet *gemeenschappelijk* konden worden worden ge- vierd, door twee verschillende Godsdiensten; en terwijl men voor de Catholijken de viering van het feest, die sedert meer dan eene eeuw vastgesteld was, had ver- anderd, verbood hij aan de priesters en aan de geloov- igen, deel te nemen aan de ceremonien der Protes- tanten, en noodigde hen uit, om den verjaardag op eenen anderen dag en afzonderlijk te vieren.

Den 6 April had de processie van *Nafels*, volgens gewoonte, plaats. Overeenkomstig de bevelen des bisschops van *Chur* hebben de Catholijke geestelijken zich bij de Protestantische feestviering niet vertoond. De pastoor van *Schannis*, EICHER, had zich evenwel vermeten, om, op zijn eigen gezag, de Misse te ce- lebreeren, die bij het programma van het burgerlijke bestuur was aangekondigd. De Protestanten juichten, dit zijn gedrag toe, terwijl zij tegen den bisschop en de overige geestelijkheid bij uitstek toornig waren. De land-aman SCHINDLER kondigde op het slagveld van *Nafels* aan, dat er over eene dusdanige weigering regt zou gedaan worden; en dat zoogenaamde regt, bestond in de willekeurige handelwijze van den raad, die wij hierboven hebben vermeld.

Men ziet hieruit dat de willekeur van het absolut monarchaal Pruissisch gouvernement, door de wille- keur des gouvernements van een canton van het vrije en republikeinsche *Zwitserland* nog overtroffen wordt. Dat de Protestantische verdraagzaamheid snelle vorde- ringen maakt, en dat de hervorming haar hooggeroemd grond-principe: *conscientie en godsdienstvrijheid*, om welke te *veroveren* zij allerwege de wapens heeft op- gevat, bij uitstek eerbiedigt!

(1) Die veldslag had in 1388 plaats. De Zwitsers, die in 1307 de wapens tegen het huis van *Oostenrijk*, onder welks souvereiniteit zij stonden, onder aanvoering van WILLEM TELL, en eenige andere hoofden hadden opgevat, behaalden op den 9 April van dat jaar eene beslissende overwinning, die hunne vrijheid verzekerde, en waarvan de gedachtenis jaarlijks op den eersten donderdag van April gevierd wordt. Men moet erkennen, dat een herinnerings feest, ter eere van den zege- praal der vrijheid een zonderling gekozen oogenblik is, om de Catholijken, welke die zegepraal verwierven, lang vóór dat het Protestantismus bestond, op de schandelijkste wijze te onderdrukken.

DE AARTSBISSCHOP VAN GNESEN EN POSEN.

Wij hebben aan onze lezers den belangrijken brief van dien eerbiedwaardigen grijzen Prelaat, aan den koning van *Pruissen*, gedagteekend 26 October 1837 (1), en 's konings antwoord van 30 December deszelfs jaars (2) medegedeeld. De nadere brief van den Aartsbisschop aan den koning, een echt gedenkstuk van Christelijke eenvoudigheid en opregtheid, is van den volgenden inhoud:

» Als getrouwe staatsburger, gehoorzame onderdaan en aan zijnen heiligen plicht getrouwe Apostel CHRISTI, heb ik het gewaagd, den 21 October van het vorige jaar, uwer Majesteits verheven troon te naderen, en ten aanzien der gemengde huwelijken, eerbiediglijk eene zeer onderdanige voordragt te doen. Door den pijnigendsten gewetensangst gefolterd, daar ik de principes der Catholijke Religie, welker handhaving, wettelijke bescherming en veiligheid ons plegtig was toegezegd, door de jongste bepalingen van den wereldlijken wetgever in dit opzigt bedreigd zag, smeekte ik in alle onderdanigheid, uwer Majesteits mildheid en genade; de Catholijke Geestelijkheid toch niet tot eene onvoorwaardelijke inzegening, der gemengde huwelijken te doen dwingen, of aller genadigst te gedoogen, dat ik deswege van den Apostolischen Stoel, de noodige inlichtingen zoude inroepen. Uwer Majesteits allerhoogst antwoord van den 30 December jl., 't welk noch het eene, noch het andere toestaat, maar veeleer gebiedt, volgens de praxis in deze provincie gebruikelijk verder te handelen, heeft mij met de diepste smart vervuld, vermits hetzelfde mij slechts de keuze overlaat tusschen twee uitersten, dat is, om, of met schending van de onwrikbare principes der Catholijke Kerk, welker wachter ik uit kracht van mijne bediening en van mijnen stand in de mij toevertrouwde Aartsbisdommen ben, naar de niet door die Kerk aangenomene bepalingen, des wereldlijken wetgevers te schikken, — of, om, door eene stipte vervulling der heiligste, mij door den Plaatsbekleeder CHRISTI opgelegde pligten, mij aan het misnoegen van mijnen allergenadigsten vorst, bloot te stellen.

» Ik wil en mag uwe Majesteit niet vermoeijen met eene herhaalde niteenzetting, der wijze op welke in deze provincie eene praxis, die strijdig is met de grond-

stellingen der Catholijke Religie, betrekkelijk de inzegening van gemengde huwelijken hier en daar bestaat, doch onderdanigst waag ik het, te herhalen, dat, daar de Catholijken in gewetenszaken geene verjaring kennen, maar veeleer verplicht zijn, de dwaling te verbeteren, zoodra dezelve zich openbaart, die praxis te minder kan blijven voortduren, daar dezelve door den Plaatsbekleeder CHRISTI, — het zichtbaar hoofd der Kerk, openlijk afgekeurd en verworpen is. Het verder voortgaan in dezelve, zoude eene scheuring te weeg brengen, *tot welke ik mijne hand nimmer leenen kan*. Uit plicht en uit innige overtuiging, gehoorzaam ik de aanwijzingen des Opvolgers van PETRUS, *en niets kan mij van de éénheid der Catholijke Kerk losscheuren, want mijn geloof is vast en onwrikbaar*. Uwe Majesteit, gelieve in den grond van uw vaderhart zelf na te gaan, of mij, bij de zoo luid gewordene stem, van het hoofd der Catholijke Kerk, en bij de waarschuwende vermaningen van mijne eigene conscientie, iets anders overbleef, dan om de Geestelijkheid, die aan mijne kerkelijke leiding is toevertrouwd, naar de grondstellingen dier H. Kerk te verwijzen en hun de getrouwe en stipte naleving derzelve, met klem op het hart te drukken. Ja, ik deed zulks; want het is eene conscientie-zaak, gelijk het Rijk van CHRISTUS, niet van deze wereld is. Aan de voeten uwer Majesteit, leg ik deze belijdenis met eerbied neder, en zie met de gelatenheid eens Priesters, wiens conscientie, ten aanzien van de vervulling zijner heilige pligten, zuiver is, mijn verder lot te ontmoet. Uwe Majesteit moge thans over mijn grijsaards hoofd beschikken, de rust mijner conscientie en de vrede mijner ziel, zijn gered. Met den diepsten eerbied blijve ik, van uwe Majesteit:

» *Posen*, de onderdanigste en gehoorzaamste
10 Maart 1838. Von DUNIN."

Zouden er Catholijken kunnen zijn, wier harten bij het lezen van den bovenstaanden brief, niet warm worden, niet van geloof en liefde gloeijen? Zou hij zich Catholijk durven noemen, die zich daarbij niet gelukkig gevoelt, van tot eene Kerk te behooren, wier Bisschoppen Opvolgers der Apostelen zijnde, na verloop van achttien eeuwen, nog dezelfde bescheidenheid met denzelfden moed gepaard, als de eerste Apostelen des Heeren doen blijken? Maar wiens hart klopt tevens niet van verontwaardiging, als hij de vijanden en onderdrukkers der Kerk, om de nederlaag te ontveinzen, welke hun zwetsende trots, bij het standvastig geloof van eenen Apostolischen grijsaard geleden heeft,

(1) Zie ons blad van 24 Maart jl.

(2) Zie ons blad van 5 Mei jl.

toevlugt ziet nemen, tot de verachtelijkste middelen, die den redelijken mensch in de oogen van alle welkenenden, het diepste vernederen, tot leugen en laster?

Daar het Pruisisch ministerie, om deszelfs despoticke anti-Catholijke eischen in de Westelijke provinciën der monarchie klem bij te zetten, zich op het gebruik der Oostelijke provincien beroepen had, konden deszelfs plannen niet gevoeliger verijdeld worden, dan door de plegtige verklaring van het hoogste kerkelijk gezag in die provinciën: » *Het gebruik waarop gij u beroept, en dat werkelijk HIER EN DAAR ingeslopen was, is een MISBRUIK, 't welk strijdig is met de onveranderlijke leer der Catholijke Kerk, en dat wij voortaan niet meer gedogen zullen; want de stem van den Oppreherder, den plaatsbekleeder van JESUS CHRISTUS op aarde is, ook ZONDER UW PLACET, onze gids, en onze regel: Rome heeft gesproken: de zaak is geeindigd! Gij kunt over ons leven beschikken, maar gehoorzamen kunnen wij u in deze zaak niet!* »

Die teleurstelling was te groot, om het ministerie niet in gramschap te ontsteken. De edele grijsaard die zoo tegen eenen magtigen monarch durfde spreken, moest met een crimineel proces als overtreder der landswetten, als ongehoorzame onderdaan, bedreigd worden. . . ! Alles te vergeefs. Maar men heeft den Aartsbisschop in zijne magt. . . Hij kan zich niet verdedigen, noch de onwaarheid loochenstraffen. . . Men is daarbij zoo gewoon slaafsche zielen te vinden, dat men zich geen denkbeeld van eene waarlijk vrije Apostel-ziel maken kan. . . Men vleit zich dus nog immer hem door vleijerij met bedreigingen gepaard, te zullen doen wankelen; zijne liefvallige bezadigdheid, zijne betuigingen van trouw en gehoorzaamheid, waartoe hij zich verbindt de zijne te vermanen, versterken de hoop op zijne onderwerping; men houdt er zich zoo van verzekerd, dat men niet schroomd, de officiële tijding zijner onderwerping naar Berlijn te zenden. . . Maar de intrigue mislukt bij de standvastigheid des Aartsbisschops. . . en om niet te erkennen, dat men te voorbarig is geweest, schetst men den man, wiens standvastig karakter bij de geheele wereld bekend is als eenen wankelmoedige af, die heden zijn woord geeft, om het morgen weder te verbreken! — En zoo maakt het Pruisisch ministerie zich zelve van dag tot dag in de oogen der geheele wereld, meer en meer belagehelijk en verachtelijk.

BERLIJNSCH-POSENSCHE KRONIJK.

Onze dagbladen en met name ons dagelijks uitkomend *Handelsblad*, bejiven zich om artikelen uit eenige Duitsche bladen over te nemen, betrekkelijk de geschillen der Catholijke Kerk met het Pruisisch gouvernement, welke de strekking hebben, om dat gouvernement, in deszelfs gedrag jegens de Catholijke

Kerk te verdedigen en deszelfs maatregelen als doelmatig en met den besten uitslag bekroond wordende, te doen voorkomen. Of die artikelen waarheid bevatten, dan of zij leugenachtig zijn, wordt niet onderzocht en als zij gelogenstraft worden, bekommerd men zich daarover niet; en even weinig, over de verontwaardiging, die men maar al te vaak, in den hoogsten graad bij de Catholijken heeft opgewekt.

Intusschen kan die handelwijze in de gevolgen veel nut stichten. De opletende lezer, aan al die berigten herinnert wordende en de overtuiging bekomende van derzelver valsheid en bedriegelijk doel, zal zich voortaan, door dezelve niet meer laten misleiden, maar veeleer alles wantrouwen, wat onze dagbladen van dien aard opleveren. Het regtschapen gedrag des Aartsbisschops van *Posen* en *Gnesen*, heeft de oogmerken van het Pruisisch ministerie welligt nog meer dan de Keulsche zaak verijdeld, en het laat zich dus gemakkelijk begrijpen, dat men zich in allerlei bogten wringen moet, om den indruk van dat gedrag te verminderen. Men is blind genoeg om niet te zien, dat het ontdekt worden dier kunstgrepen en laaghartige middelen, krachtdadig medewerken moet, tot beschaming en vernedering van een ministerie, 't welk dezelve bezigt, en tot roem van den grijzen prelaat, tegen wien zij gebezigt worden.

Maar de Catholijke drukpers was reeds vooraf van dien uitslag verzekerd, en wachtte haren tijd af, om er voordeel mede te doen.

Onze lezers zullen zich herinneren, dat wij hen in den tijd (1) opletend hebben gemaakt, op een Berlijnsch berigt, betrekkelijk den Aartsbisschop van *Gnesen* en *Posen*, door het *Amsterdamsche Handelsblad* mededeeld, volgens hetwelk die prelaat na een vriendschappelijk gesprek met den generaal *VON GROLLMAN* zijne *FANATISCHE* gezindheid veranderde en alzoo verklaarde tot de *VERLICHTTE GEESTELIJKHEID* te behooren.

De Herderlijke Brief, door Mgr. *VON DUNIN*, betrekkelijk de gemengde huwelijken aan zijne geestelijken gerigt, logenstrafte dat verhaal, op de eenvoudigste en onwederlegbaarste wijze. Die circulaire werd weldra algemeen bekend.

Dit bragt het Pruisisch ministerie blijkbaar in de war. Het dacht er toen niet aan, om den Aartsbisschop van veranderlijkheid en wankelmoedigheid te beschuldigen. Al de berigten uit *Berlijn* kwamen hierop neder: dat de Aartsbisschop, zijn vicaris-generaal *BRODZISZEWSKI* en nog twee of drie andere kanunniken in hunne woning werden bewaakt, en dat tegen den Aartsbisschop een crimineel regtsgeding zou worden aangevangen. — Eensklaps veranderde men van toon en begon triomf te blazen! Van dat oogenblik af besloten wij, om dagelijks de artikelen uit het *Handelsblad*, betrekkelijk die zaak af te schrijven en tot eene *kronijk* te verzamelen, die niet slechts voor

(1) Zie ons blad van 24 Maart 1838.

onze tegenwoordige lezers, maar zelfs voor de nakomelingschap nuttig en belangrijk zijn kan.

KRONIK.

Händelsblad van 1 Mei. » *Berlijn* 25 April. De krachtige bekendmaking des Konings (1) aan de Katholijken » der provincie *Posen*, en de door den Heer von » *Flottwell* voor den Aartsbisschop von *Dunin* mede- » genomen instructien, hebben tegen alle verwach- » ting de meest gewenschte uitwerking te weeg » gebragt. Volgens de gisteren ontvangen officiële » berigten, heeft de Heer von *Dunin* zoowel den » herderlijken brief (2) als zijne andere *scrupuleuse* » *zienswijzen* tegen onze regering uit eigen bewe- » ging ingetrokken en in alles toegestemd wat ons » Ministerie van hem verlangde. Genoemde aarts- » bisschop vervult thans weder zijn *priesterlijk ambt* » en men gelooft, dat het tegen hem aangelegde » regtsgeding zal worden vernietigd."

De woorden: tegen alle verwachting zijn hier van groot gewigt. Als de Aartsbisschop in de maand Februarij, door een enkel gesprek met den generaal von *Grollman*, was overgehaald om van *fanatiek*, verlicht te worden; dan was het meer dan waarschijnlijk, dat de opper-president von *Flottwell*, met instructien voor den prelaat beladen, hem zeer gemakkelijk tot het intrekken zijner *scrupuleuse zienswijze* zou overhalen. De uitdrukking tegen alle verwachting, zegt hier dus even zoo veel als wij hebben in Februarij gelogen.

— 2 Mei. » De Aartsbisschop *Dunin* heeft, zoo als wij » gisteren gemeld hebben, zijn onrecht erkend, en » in eenen nieuwen herderbrief den inhoud des vorigen herroepen; hij heeft verder zich verbonden » om, onverwijd, alle geestelijken tot gehoorzaam- » heid en trouw jegens den koning te vermanen; » ook heeft hij, wat het gewigtigste is, den Vi- » karis Generaal van *Gnesen*, van het Vikariaat » ontzet."

Als de Aartsbisschop, zoo dachten wij, bij het lezen van dit artikel, werkelijk, door eenen nieuwen herderlijken brief, den inhoud des vorigen herroepen had, zou men niet getoefd hebben, dien nieuwen herderlijken brief in alle Pruisische bladen bekend te maken. Ergo: non credimus! — De ware Katholieke Bisschop kan en zal zelfs bij het ondergaan der onregtvaardigste vervolging, zijne geestelijkheid tot trouw en gehoorzaamheid aan den vervolger vermanen.

— van 3 Mei. » *Posen*, 21 April. Gisteren keerde de » Heer *Flottwell* herwaarts terug en verkondigde den Aartsbisschops, dat en waarom de koning in zijn gedrag niet eene door plicht en geweten verbodene, maar eene onwettelijke en strafbare handelwijze meende te zien; dat echter, bijaldien de Heer V. *Dunin* zulks inzag en diens tengevolge handelde, Z. M., in aanmerking nemende zijne jaren en zijn vroeger lofwaardig gedrag, geneigd was hem vergiffenis te schenken. Met deze plegtige opening verbond de Heer *Flottwell* de vertooning van het koninklijk berigt, aan de Katholieke bewoners van het Groot-hertogdom *Posen*, hetwelk uit de couranten bereids bekend is geworden."

» Het duidelijke bewijs nopens onrecht, verbonden » met zoo veel genade van de zijde des Konings, » maakte eenen diepen indruk op den Aartsbisschop, » en na verlangden korten bedenktijd, verklaarde » hij den opper-president: » dat hij nu volkomen » overtuigd was, door de van hem uitgegane ver- » ordeningen kwalijk gehandeld te hebben; dat hij » derhalve Z. M. om vergiffenis verzocht en bereid » was met daden en oprechtheid dezer gezindheid » te staven. Hij zoude namelijk zijne gemelde brieven aan de geestelijkheid herroepen, en aan den- » zelve een naar de wetten geordend gedrag tot » plicht maken; dat hij de woorden Zijner Majesteit aan Hoogstdezelfs Katholieke onderdanen » van alle kansels zou verkondigen, en dat hij de » gemeenten tot dankbare erkenning der koninklijke genade tot gehoorzaamheid, tot eendragt met » de belijders van andere eerediensten, en tot een » gemeenschappelijk gebed voor het behoud des » Konings en van zijn huis zou vermanen; dat hij » eindelijk den officiaal *Brodziszewski* terstond af- » zetten en deszelfs bediening aan eenen anderen » opdragen zou."

En wat verder.

» De machination in *Rijn-Pruisen* en in het groot-hertogdom *Posen*, hebben de vrees doen ontstaan, » dat de gevondene sporen eene algemeene (centrale) » onderzoeking zouden noodzakelijk maken. Uit *Posen*, luiden intusschen de *particuliere* berigten, dd. » 19 en 21 April jl. wederom meer bevredigend. Des Aartsbisschops von *Dunin* berouw, wordt hier als innig, » gemoedelijk en oprecht afgeschilderd. Het hem vergunde uitstel tot herroeping zijner onwettelijke handwijze, was op slechts 24 uren vastgesteld. De taal van den opper-president *Flottwell*, was derwijze beslissend, dat den Aartsbisschop geene andere keuze overbleef. Dit verblijdend voorval heeft » in de *Rijn-gewesten*, zoo als van daar gemeld » wordt, den besten indruk gemaakt. De *Ultramon-* » *tanen* zijn door vrees bevangen, hun trots is vernederd; de weldenkenden zijn bemoedigd en verze- » kerd, te zullen zegevieren; want de Pruisische regering betoont zich, zoo als men gehoopt en verwacht had, vast, krachtvol en zachtmoedig. Met » de wapenen der waarheid en des rechts, bestrijdt » zij hare tegenstrevers en zij is tot verzoening bereid."

Uit het eerste dezer berigten, zoo als men voorgaf, uit *Posen* geschreven, viel het elken oplettenden lezer terstond in het oog, dat het verhaal van den vorigen dag ten minste voorbarig was geweest. Immers toen had men verteld, dat de Aartsbisschop door eenen nieuwen herderlijken brief den inhoud des vorigen herroepen had; terwijl dit nadere berigt slechts voorgaf, dat hij zijne brieven aan de geestelijkheid herroepen zou. Wij begrepen dus gemakkelijk, dat het verhaal van die herroeping en intrekking mank ging, en waren slechts nieuwsgierig naar de wijze, op welke men het ligtgelovig publiek zou trachten te beduiden, dat men het niet bedrogen had? — Hoe ultramontaansch wij ook denken, hadden die berigten ons niet met vrees bevangen. Al ware von *Flottwell* er ingeslaagd, om het hart van eenen zachtzin-

(1) Zie ons blad van 12 Mei 1838.

(2) Zie ons blad van 21 April jl.

nigen, gevoeligen en vredelievenden grijsaard, door het roemen op 's konings goedheid en welwillendheid, waartoe de proclamatie aan de Catholijken van *Posen* (1) hem eene schoone gelegenheid aanbood, tot de eene of andere concessie over te halen; ja, al had hij hem, door von ALTENSTEINS bedreigingen (2) een oogenblikkelijken schrik aangejaagd, dan had men nog niets gewonnen. Het zou veeleer tot schande van het Pruisisch ministerie strekken, als het, door zulke midelen eenen zwakken grijsaard ontrouw aan zijnen heiligsten plicht had doen worden. Wat heeft het gebaat, dat men de Bisschoppen van *Trier*, *Paderborn* en *Munster*, door allerlei kunstgrepen, tot ongeoorloofde concessien had verleid? hunne brieven van retractatie aan von ALTENSTEIN gezonden (3) zijn onschatbare gedenkstukken en voorbeelden hoe Catholijke Bisschoppen handelen als zij door de stem des Opperherders gewaarschuwd worden, dat zij van den weg hunner plichten waren afgeweken. Wij *Ultramontanen* betreuren den val van elken Priester, van elken Bisschop, die om het tijdelijk gezag te behagen, of uit vrees voor hetzelfde zich tot schismatieke oogmerken leent; gelijk met zoo vele Bisschoppen en Priesters in *Spanje* en *Portugal* het geval is; maar wij worden er niet door *met vrees bevangen*! Niet op eenen Bisschop, niet op tien, niet op honderd Bisschoppen rust het gebouw der Kerk: de Almagtige heeft het op den rotssteen *PETRUS* gebouwd! Niet het geloof van individueele Bisschoppen, maar het geloof van *PETRUS* is onwankelbaar, als Opperherder over de geheele kudde des Heeren, als Plaatsbekleeder van *JESUS CHRISTUS*, is hij aller gids, ook die der Bisschoppen; en al weigerden eenigen, ja zelfs velen derzelve, naar zijne stem te hooren, wordt hij daardoor niet van de magt beroofd, om te binden en te ontbinden op aarde en de hemelsche bekrachtiging zijner uitspraak is onvoorwaardelijk toegezegd! *ULTRAMONTES* is en blijft de baak in alle stormen van vervolging, de baak, wier licht noch door de duisternis der ketterijen, noch door de nevelen der politiek verdoofd wordt, en het oude: *Roma locuta est*, zal, ten eeuwigen dage het schild zijn, waarmede de Catholijken zich kunnen bedekken, tegen al de pijlen hunner gezamenlijke vijanden.

(Het vervolg hierna.)

HET ROODE BOEK.

DERDE ZAMENSpraak.

Het is eerst kwart over zeven ure, en ERNEST, SPITS en HASEFOUSSE zijn reeds om den haard van CHRISTIAAN.

(1) Zie ons blad van 12 Mei.

(2) Zie Idem.

(3) Zie Bijvoegsel tot ons blad van 12 Mei.

DE MEESTER zich met zijn stoel in den kring plaatsende.

Welnu, weet niemand uwer wat nieuws? .... Niet? Ik zal u wat nieuws zeggen. Te *Zaunheim* is verleden Zondag, een geheel protestantsch huisgezin; de vader, de moeder, twee zoons en eene dochter, Catholijk geworden.

CHRISTIAAN.

God zij er voor geloofd!

HASEFOUSSE.

Dat had ik wel willen zien, men zal er veel plegtigheid bij gemaakt hebben.

ERNEST.

En wat hebben die menschen gedaan om zich te bekeeren.

DE MEESTER.

Naar men mij gezegd heeft, is de vader een schoenmaker die sedert lang in de parochie gevestigd is; hij is bekend als iemand, die altoos zeer geregeld geleefd, en aan zijne kinderen eene goede opvoeding gegeven heeft.... (1).

. . . . .

ERNEST.

De protestanten zullen niet weinig boos op den Pastoor zijn over die bekeering!

SPITZ.

Hij zal er niet veel om geven.

DE MEESTER.

Voorzeker zullen de protestanten niet in gebreke blijven zich daarvan tot nieuwe aanvallen op ons te bedienen; telkens als zoo iets gebeurt, roepen zij luidkeels uit, dat de bekeerde het verstand had verloren, dat de Pastoor hem door geld had gewonnen, of, dat hij allerlei listen gebezigt heeft, om hem Catholijk te maken.

. . . . .

DE MEESTER.

Het is, inderdaad, afschuwelijk, zoo als men de Catholijke Priesters behandelt! Dienaangaande heb ik gelezen, dat een bevelschrift des konings bepaalt, dat zoo vaak een protestant Catholijk wil worden, de Priester zelf daarvan het gouvernement verwittigen moet, en aan hetzelfde den naam, de woonplaats, het beroep en het fortuin des bekeerden moet doen kennen, als ook moet verklaren, dat hij hem in den Catholijken Godsdienst onderwezen heeft.

SPITZ.

Dat is misschien, opdat de heeren van het gouvernement zich in den Catholijken Godsdienst mogten laten onderwijzen, als zij in de protestantsche leer geen rust meer vinden.

CHRISTIAAN.

Och! neen, daar moet wat achter steken.

DE MEESTER.

Gij hebt het geraden, en ziet hier wat er achter

(1) De Schoolmeester doet hier een breedvoerig verhaal van al de bijzonderheden, betreffende den overgang tot den Catholijken Godsdienst.

steekt: het is, opdat de Priester en de bekeerde niets meer van het gouvernement te hopen en alles van hetzelfde te vreezen zouden hebben.

HASEFOUSSE.

Een goede Geestelijke bekommert er zich weinig over, of hij al dan niet aan een Protestantsch gouvernement behaagt.

ERNEST.

Gewis; maar onder de Apostelen was evenwel een verrader.

DE MEESTER.

Het is wel ongelukkig, dat er hier en daar gevonden worden, die lafhartig en eierzuchtig genoeg zijn, om zich bang te laten maken door de bedreigingen van het gezag, en om aan hetzelfde voor geldswaarde en voor eenigen eerepost, de belangen van onzen heiligen Godsdienst te verkoopen.

CHRISTIAAN.

Men moest zulke huurlingen weggagen.

SPITZ.

Wat daarvan zij, een gouvernement behoorde te bloezen, over het bezigen van zulke middelen, om den protestantschen Godsdienst staande te houden.

DE MEESTER.

Men kan zich niet verbeelden, tot hoeverre de menschen de verblindende en de partijdigheid drijven! Als de een of andere protestant Catholijk wordt, spaart men noch laster, noch gestrengheid tegen den Priester die zijne afzwering ontvangen heeft; maar als een Catholijk protestantsch wordt (het welk zoo als gij begrijpt in den hoogsten graad misdadig of dom is), dan wordt niemand gelaakt: Allen integendeel verdienen lof en belooning. De gunst van het gouvernement strekt zich te gelijk tot den bekeerder en den bekeerde uit. Ook verhaalde mij onlangs een heer uit onzen omstreek, dat, in zijne geboorte plaats een Catholijk op het punt was geweest, om met zijn geheel huisgezin protestantsch te worden; omdat, zoo als hij zelf zeide, er geen ander middel was om zaken te doen.

SPITZ.

Ziedaar weder een geloovige om des broods wille.

DE MEESTER.

Het proseljëtismus is in *Pruissen* overal zichtbaar. De vrouw van onzen koning en de kroonprinses, de zuster des konings van *Beijeren*, zijn te *Berlijn* Protestantsch geworden. Er bestaat zelfs in die stad eene Protestantsche maatschappij, onder patronage des konings, en die de bijzondere taak heeft, om de Joden tot de hervorming te bekeeren.

SPITZ.

De arme Joden zullen dikwijls awaai! awaai! roepen.

HASEFOUSSE.

Het Proseljëtismus is, bij de *Pruissen*, een oud beroep. Reeds vijftig jaren geleden, gaf men hen, misschien in eenen voorzeggenden geest den naam van *zielverkoopers*.

DE MEESTER.

Het is waarlijk wel bedroevend, dat het Protestantsch gouvernement zoo hard handelt met ons Catholijken. Alle verzoeken, die men aan hetzelfde doet; alle verzoeken aan hetzelfde gedaan, om den Goddelijken dienst, gemakkelijk te maken en te handhaven, worden onbarmhartig verworpen. Zie hier een voorbeeld, dat mij verontwaardigd heeft. In het *Oberlausitz*, en bepaaldelijk te *Goerlitz*, zijn zes honderd Catholijken, die noch Kerk, noch Priester hebben. Om de officien van hunnen Godsdienst bij te wonen, moeten zij eenen weg van twee uren afleggen. Welnu, gedurende acht jaren vernieuwen zij telkens de dringendste verzoeken, ten einde het gouvernement hen verlof geve, om in hunne woonplaats eenen Catholijken dienst te hebben, maar altoos te vergeefs. In het jaar 1826, zonden zij een zoo aandoenlijk smeekschrift aan den koning, dat het de hardste harten zou vermurwd hebben; zij verzochten alleenlijk, dat hun vergund werde een huis te kopen en hetzelfde ten hunnen koste, in te rigten, om hun tot kerk te dienen; maar men was doof voor hunne verzoeken, zij verwierpen niets. Eenigen tijd daarna in 1829, stond men hun evenwel de gunst toe om den Goddelijken dienst *negenmaal in het jaar* te doen celebreren, in een bijzonder huis, dat ze wel konden huren, tot dat heilige gebruik, maar dat men hun verbood te koopen. Wat zegt gij daar van?

CHRISTIAAN.

Er zijn geene woorden om uit te drukken wat men bij zulk eene handelwijze gevoeld.

DE MEESTER.

Men moet er nog bijvoegen, dat de Protestanten te *Goerlitz* zeven kerken hebben, waarvan zes oorspronkelijk den Catholijken toebehoorden, en van welke vier schier tot niets dienen.

ERNEST.

Men ziet het, de sterkste doet wat hij wil.

. . . . .

SPITZ.

Het zou eervoller voor hem zijn, als hij deed, wat hij behoorde te doen.

DE MEESTER.

Ik weet ook dat binnen zeer weinige jaren, in *Silesie* meer dan tien Protestantsche tempels zijn opgericht in plaatsen, alwaar ten hoogste dertig of veertig personen van dien Godsdienst waren; en zulks bijna geheel ten koste van den Staat. Gij weet, zoo wel als ik, wat in onze nabuurschap te *Prumm* heeft plaats gehad. Als de Protestanten iets noodig hebben, voor hunnen Godsdienst, dan zijn ze niet verplicht, om, gelijk de Catholijken van *Goerlitz* jaren lang verzoekschriften aan het gouvernement te zenden; men voorkomt hen integendeel, men spoort hen aan, men berispt hen zelfs over hunne onverschilligheid jegens de goede zaak; want zij behooren te weten, dat men hun niets weigeren zal. Als de Catholijken iets te vragen hebben, dan is de schatkist van den Staat altijd ledig of gesloten.

CHRISTIAAN.

Ik hoor zoo dikwijls van de schatkist van den Staat spreken. Wat is dan toch die schatkist van den Staat?

SPITZ.

Dat zal ik u zeggen, vriendje! De schatkist van den Staat is een groote zak zonder bodem, waar in de thalers verzinken, die wij met zoo veel moeite verzamelen en die wij alle maanden bij den ontvanger der belastingen moeten brengen. Is het niet zoo heer schoolmeester?

DE MEESTER.

Juist, als er in die schatkist twaalf thalers zijn, kan men wel zeggen, dat ten minste vijf derzelve van de Catholijken komen; want wij maken wel vijf twaalfde gedeelte van geheel *Pruissen* uit.

ERNEST.

Het is wel gelukkig voor ons, dat men dit alles eindelijk ontdekt heeft.

DE MEESTER.

Dit is tegenwoordig overal bekend. Eenige jaren geleden is er een boek uitgekomen, tot tijtel hebbende: *Pruissen en Frankrijk*, waarin de tegenwoordige tijd vergeleken wordt met dien, toen wij Fransch waren. Ik heb er in gelezen, welke schoone beloften, en welke vleijende woorden de koning tot ons *Rhijn*-bewoners sprak, op den 5 April 1815. Hij zeide ons onder andere dingen: *Ik zal u niet met belastingen overladen, de belastingen zullen allen met uwe medewerking geregeld worden....*

SPITZ.

Ik zou toch wel eens willen weten uit kracht van welk regt, en volgens welke conscientie men zich zulke dingen veroorloven kan.

CHRISTIAAN.

Men moet erkennen dat dit wraak roept. Onze Catechismus zegt ook, dat het verdrukken der armen eene wraakroepende zonde is.

ERNEST.

Laat ons daar het hoofd niet mede breken. Maar weet gij wel hoe laat het is?

DE MEESTER.

Ik zal 't u zeggen (*zijne horlogie uithalende*): elf ure geslagen.

SPITZ.

Het is met den tijd als met de schatkist van den Staat: hij verslindt onze uren, zoo als zij onze thalers.

DE MEESTER.

Diensvolgens, tot Dingsdag avond.

ERNEST.

Hebt gij nog iets in het boek gevonden?

DE MEESTER.

Gewis; Dingsdag zal ik met eenen nieuwen voorraad komen.

BIJDAGEN VOOR HET IVOOREN CRUCIFIX VOOR DEN
AARTSBISSCHOP VAN KEULEN BESTEMD:

Montant in het N. ^o van 5 Mei vermeld	f 424,90
Van den Eerw. Heer Th. M.	» 1,50
Van een Eerw. Priester in het <i>Land v. Cuijk.</i>	» 2,00
Van een gepensioneerd officier	» 1,00
Van J. J..... en S..... te 's <i>Bosch</i>	» 3,00
Van een R. C. Geestelijke	» 2,50
Van den Zeer Eerw. Heer J. O. te <i>H.</i>	» 3,00
Van R. N. te <i>H.</i>	» 1,57½
Van den Eerw. Heer W. G., R. K. Kap. te <i>St. A.</i>	» 1,50
Van den Eerw. Heer A. v. H. D. en P. te <i>H. in Zeeland</i>	» 3,00
Van den Eerw. Heer J. E. onderpast. te <i>Hulst.</i>	» 1,50
Van eenige geestelijken uit het dekenaat van <i>Bergen-op-Zoom</i>	» 26,00
Van drie Priesters uit het dekenaat van <i>Schieland.</i>	
Van den Eerw. Heer. X.	» 3,47½
— — — — Y.	» 2,60
— — — — Z.	» 1,85

Met de zinspreuk: *Confortare et esto Robustus.*
Van het R. C. Leesgezelschap te *H.* onder
de zinspreuk:

<i>Hulde aan CLEMENS AUGUST.</i>	» 6,18½
Van eenige lezers van de <i>Catholijke Ne- derlandsche Stemmen.</i>	» 5,00—

f 490,58½

(Het vervolg hierna).

AANKONDIGING.

Bij C. L. VAN LANGEHUYZEN, te Amsterdam,
is van de Pers gekomen en verzonden:

Antwoord op het Boekje van den heer J. J. LE ROY,
Predikant te *Oude-Tonge*, getiteld: *Zestel Brieven
over de onfeilbaarheid van den Paus en van de Kerk
van Rome; ter beantwoording der Brieven van den
heer J. G. LE SAGETEN BROEK, voorkomende in N.º 10
tot 13 van de Catholijke Nederlandsche Stemmen, en
betrekking hebbende tot de hem voorgestelde en door
hem aangenomene onderhandeling over dat onderwerp.*
Door H. HOEPERMANS, Pastoor te *Makkum*. In gr.
12,mo XXXVI en 329 bladz. groot. Prijs. . . f 1,80.

— Dit werkje is van eene aanprijzende Kerkelijke
Goedkeuring voorzien.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

*Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hy: . . . . .
Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn,
gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U:
dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
wete, dat Gij mij gezonden hebt.*

JOANN. XVII.

BREVE VAN ONZEN H. VADER GREGORIUS XVI.

Aan den Redacteur van ons Blad.

GREGORIUS PP. XVI.

DILECTE FILI SALUTEM ET APOS-
TOLICAM BENEDICTIONEM.

Allata Nobis sunt cum tuis Litteris tria vo-
lumina Ephemeridum a Te annis proximis
editarum cum titulo » Voces Catholicae Neer-
landicae. » Eas quidem legere non potuimus,
quum Neerlandorum linguam, qua exaratæ
sunt, minime calleamus. Officium tamen, do-
numque tuum libentissimo plane, gratoque

GREGORIUS PP. XVI.

GELIEFDE ZOON HEIL EN APOS-
TOLISCHEN ZEGEN.

Men heeft Ons met uwen brief drie deelen
overhandigd van het weekblad, hetwelk in de
laatste jaren door u is uitgegeven, onder den
titel van » Catholijke Nederlandsche Stemmen. »
Wij hebben dezelve niet kunnen lezen
dewijl wij de Nederlandsche taal, waarin zij
geschreven zijn, niet verstaan. Maar Wij heb-
ben toch uw bewijs van hulde en uw geschenk
volgaarne en met een gevoel van dankbaar-

animo exceperimus; quandoquidem haud certe ignoramus, Te, Dilecte Fili, eruditione non minus quam devotione in sedem hanc Apostolicam, et religionis studio apud Catholicos populares tuos commendari. Quare hanc etiam occasionem complectimur, ut sensus paternæ in Te benevolentiae nostræ testemur et confirmemus hisce Litteris, et Apostolica Benedictione, quam ex imo corde depromptam, et cum veræ omnis prosperitatis voto conjunctam Tibi, Dilecte Fili, amanter impertimur.

Datum *Romæ* apud S. PETRUM die 11 Aprilis anni 1838.

Pontificatus Nostri anno Octavo.

CAROLUS VIZZARDELLI,
SS: Di. N: ab Epistolis Latinis.

Het opschrift was:

DILECTO FILIO
J. G. LE SAGE TEN BROEK,
GRAVIAM.

Daar men een exemplaar van ons blad voor de bibliotheek der *Propaganda Fide* te Rome had aangevraagd, en er niet meer dan één compleet exemplaar van hetzelfde voor handen was, besloot de Redacteur, om dat exemplaar, behoorlijk gebonden, den H. Vader aan te bieden, en daarvan de *Propaganda* te verwittigen: De bovenstaande Breve is daarvan het gevolg.

Onze lezers zijn te wel bekend, met onze gevoelens en gehechtheid aan den Apostolischen Stoel, dan dat wij iets zouden behoeven te zeggen, over den aangenamen indruk, dien deze Breve op ons hart heeft gemaakt. Wij hechten aan den Apostolischen zegen zoo veel waarde, dat wij daardoor meer dan door den grootsten bijval bemoedigd worden en onze taak voelen verligten.

COALLITIE TEGEN DE CATHOLIJKE KERK.

In het Amsterdamsch *Handelsblad*, van Maandag 14 Mei 1838, wordt een berigt uit *Berlijn* aangetroffen, 't welk ongerijmd, aanstootelijk en geschikt is, om de allerwege reeds gistende gemoederen meer en meer te verbitteren. Het is van den volgende inhoud:

» *Berlijn*, 7 Mei. Bij gelegenheid van het verblijf der Keizerlijke Russische familie alhier, zullen zich ook alle Protestantsche vorsten van *Duitschland*, aan ons hof verzamelen. De verderfelijke toeneming der *Katholijke hierarchie*, moet de voornaamste aanleiding tot deze bijeenkomst van hooge personen wezen.

heid aangenomen, daar het ons zeer goed bekend is, dat gij u, Beminde Zoon, zoowel door uwe geleerdheid als door uwen onderworpen eerbied jegens onzen Apostolischen Stoel en door uwen Godsdienst-ijver bij uwe Catholijke landgenooten verdienstelijk maakt. Derhalve nemen wij dan ook deze gelegenheid te baat, om u, de verzekering te geven van ons vaderlijk gevoel van welwillendheid jegens u, welke wij door dezen brief betuigen en bevestigen door onzen Apostolischen zegen, dien wij u, Beminde Zoon, uit den grond onzes harte en met onzen opregten wensch van allen voorspoed, op de minzaamste wijze verleenen.

Gegeven te *Rome*, bij den H. PETRUS, op den 11 den April van het jaar 1838.

Het achtste jaar van ons Opperpriesterschap.

CAROLUS VIZZARDELLI,
Secretaris van Z. H. voor de Latijnsche Brieven.

Waarschijnlijk zal hier worden besloten, hoe het best aan de *woelingen der Jesuiten spoedig een einde te maken*. Tot dit oogmerk worden ook prins METTERNICH en de hertog van *Lucca*, die sedert een jaar het Protestantsche geloof heeft omhelsd, bij deze vereeniging verwacht."

Men heeft waarschijnlijk, vergeten, dat men reeds vijf jaren geleden, het sprookje van het Protestantsch worden des hertogs van *Lucca*, schier overal in de Protestantsche dagbladen had uitgevant, en op de beschamendste wijze is gelogenstraft geworden. Nu zou die vorst sedert een jaar het Protestantsch geloof, hebben omhelsd! Allerongerijmdst is het, den prins

VON METTERNICH, deel aan deze coalitie te laten nemen. Waarlijk in dat geval, zou hij den roem van *Duitschland's* grootsten staatsman te zijn, niet lang behouden. Het is algemeen bekend, dat het behoud van den vrede, het hoofddoel diens ministers is; dat daaraan de vertoogen moeten worden toegeschreven, welke hij nog onlangs, aan den koning van *Beijeren* heeft gedaan; ten einde dien vorst van iedere Catholijke demonstratie in zijne staten te doen afzien; en nu zou die sluwe staatsman tegenwoordig zijn bij en deel nemen aan eene *Protestantsche demonstratie*, die de strekking zou hebben, om geheel *Europa* in vuur en vlam te zetten, en welligt burgeroorlogen, aan die der *XVIe* eeuw gelijk, in ons schijnbaar vreedzaam werelddeel, te doen uitbarsten, en, in alle landen van gemengde bevolking, den fakkel van tweedragt en Godsdienstvaart te ontsteken! Wij gelooven liever, als het waar is, dat de *Protestantsche vorsten* van *Duitschland*, zich te *Berlijn*, met den Russischen czaar zullen vereenigen, om eene coalitie tegen de Catholijke Kerk te vormen, de doorzichtige METTERNICH, zich derwaarts zal begeven, om hen van dien gevaarlijken, en, vooral in onze dagen onzinnigen stap aftehouden.

Die *Protestantsche vorsten* zouden zich dus van de tegenwoordigheid des Grieksch-Russischen keizers, in het *Rome* van het Protestantismus, bedienen, ten einde gezamenlijk, met dien colossus van het Noorden maatregelen te beramen tegen de *verderfelijke toeneming der Katholijke hiërarchie* en — *EEN SPOEDIG EINDE TE MAKEN* aan de woelingen der *Jesuiten*! Kan er bitterer spotternij worden gebezigd, dan in dit *Berlijnsche* bericht gevonden wordt? Onteerend en ergerlijk is de slavernij in welke de *Protestantsche vorsten* van *Duitschland*, ondanks hunne plegtige beloften, ondanks hunne concordaten met den Apostolischen Stoel, de Catholijke Kerk, die zonder hare hiërarchie, zonder haar Apostolisch Opperhoofd een dood en langzaam rottend ligchaam zijn zou, trachten te houden! Wat heeft de *Catholijke hiërarchie* gedaan, om hare schandelijke boeien te verbreken? Heeft zij, even als de Hervorming der *XVI* eeuw, de *wettigheid van den opstand*, tot het veroveren van conscientie- en Godsdienstvrijheid geproclameerd? — Niets van dat alles! Zij heeft met onderwerping aan de ondoordringbare raadsbesluiten der Voorzienigheid, dat knellend juk gedragen; zij heeft toegegeven en hare smarten zwijgend verkropt, tot dat het Pruissisch gouvernement haar dwingen wilde, om zich aan zelfmoord schuldig te maken! Wat toch was de eisch der Pruissische regering anders? Men wilde gemengde huwelijken van *Protestantsche ambtenaren* met *Catholijke meisjes*; men wilde, dat die huwelijken kweekhoven voor het Protestantismus zouden worden; diensvolgens gebod men, dat al de kinderen in den Godsdienst des vaders zouden worden opgevoed; en eindelijk, dat de *Catholijke hiërarchie*, die ongeoorloofde door de Kerk van alle eeuwen verafschuwde huwelijken zou inzegenen; dat is, dat zij haren zegen zou uit-

spreken over de verachting van haar gezag, over hare eigene vernietiging. De zwaarte der kluisters had de geestkracht der Bisschoppen verlamd: ook deze werkten mede aan de langzame vernietiging der Kerk, tot dat de Almagtige eenen tweeden *ATHANASIUS* verwekte die het geheim der boosheid doorgrondde, en door zijnen moed verijdelde! Het Apostolisch hoofd der Catholijke hiërarchie, prees openlijk het gedrag van den doorluchtigen *CLEMENS AUGUST*; het berispte met vaderlijke zachtmoedigheid de zwakheid der andere Bisschoppen, en protesteerde voor de geheele wereld tegen de geweldenarijen van het tijdelijk gezag en deszelfs overweldiging van de regten der geestelijke magt. Tot dien stap was de Opperherder verplicht, als hij zich niet schuldig wilde maken aan ontrouw jegens zijnen Heer, die hem het geestelijk bestuur, over al zijne schapen en lammeren, zoowel in *Duitschland* en *Pruissen* als te *Rome*, en ieder gedeelte der wereld heeft toevertrouwd. — Verder ging hij niet. — Waarin bestaat dan de *verderfelijke toeneming der Catholijke hiërarchie*? In den Apostolischen moed van twee Aartsbisschoppen die openlijk verklaren: *wij willen u in alle tydelijke zaken gehoorzamen: gij kunt over ons leven gebieden; maar gehoorzamen kunnen wij u niet als uwe bevelen strijdig zijn met de wet van God!* Inderdaad, als men zulk een edel gedrag *verderfelijk* noemt, dan bestrijde men openlijk het Christendom als *verderfelijk*; want zoodanig hebben reeds de eerste Apostelen gehandeld!

Geeft aan *CÆSAR*, wat *CÆSAR* toekomt; en aan God, wat God toekomt, is een goddelijk bevel. Daarom bemoeit de Catholijke hiërarchie zich noch met regeringsvormen, noch met burgerlijke wetten, in de onderscheidene staten: als de vorsten der aarde even zoo handelden, als zij zich niet bemoeiden met de Catholijke hiërarchie, noch met de geestelijke wetten der kerk, die het rijk van *CHRISTUS* is, 't welk niet is van deze wereld, dan zouden zij rustig regeren en in de *Catholijke hiërarchie* den steun hunner troonen vinden; maar de goddelijke orde omkeerende, verzetten zij zich tegen God, die wel langmoedig, maar ook regtvaardig is; en die, vroeg of laat, het schenden van de regten en vrijheden, die Hij aan zijne kerk geschonken heeft, wreken zal, en die daartoe de magt heeft, al spanden al de magten der aarde te zamen! Wij beklagen dus de vorsten, die zich door heerschzucht of blinden ijver voor de dwaling laten vervoeren, om den strijd tegen de kerk des levenden Gods vol te houden; maar wij vreezen hen niet. Want onze goddelijke Meester heeft ons het voorschrift gegeven: *Vreest hen niet, die wel het ligchaam kunnen dooden, doch de ziel niet kunnen schaden; maar vreest veel meer Hem, die beide, ziel en ligchaam, kan verdooven in de hel!* Als de eeuwige wijsheid, in hare heilige, en voor ons ondoordringbare oogmerken, in onze dagen eenen openbaren strijd tegen zijne kerk toelaat, dan zal Hij ook aan zijne belijders denzelfden moed schenken, waarmede Hij het *Thebaan-*

sche legioen bezielde... de dood dier helden was de voorbode van den triomph der kerk en van den val des Heidendoms!

Gelukkig is het reeds voor de kerk, dat hare vijanden het masker hebben afgeligt! Men zal haar kunnen vervolgen, maar, als de Bisschoppen getrouw zijn aan hunnen heiligen plicht (en zij beginnen dien te gevoelen,) zal men hare hiërarchie niet meer kunnen kluisteren.

Zij zal, zij mag zich niet onderwerpen aan onwetige zoogenaamde wetten, die haar de vrije gemeenschap met haar Apostolisch Opperhoofd verbieden; zij kan, zij mag de benoeming harer leden niet overlaten aan tijdelijke magten, die getoond hebben haar te willen vernielen; zij kan, zij mag hare kerkelijke verordeningen niet onderwerpen aan de goed- of afkeuring eener vijandelijke of verdachte tijdelijke magt! Men heeft de kerk van hare goederen, en daardoor de armen van hunnen schat beroofd, de *Catholijke hiërarchie* heeft er zich over beklagd; maar den roof geduldig verdragen en het bezit van het geroofde zelfs geconcedeert onder voorwaarde, dat men in het onderhoud harer bedienaren zou voorzien.... Wel nu, dat men des noods, ook daarvan afstand doe, dat men vertrouw op de Voorzienigheid en op de liefde der Catholijken; en dan blijven aan de vijanden der kerk geenerlei middelen meer overig dan zwaard en kerker; maar de banden zijn voor altoos verbroken; en het is niet de vervolging, maar de kluisters der aarde, die zij te duchten heeft. De vrijheid der waarheid is haar zegepraal! Dit weet de dwaling zeer goed: daarom wil zij geene openbare vervolging tegen de kerk maar heure slavernij. Zoodra echter als de Catholijke hiërarchie de vrijheid der kerk ernstig wil en de armoede boven de slavernij verkiest, blijft aan de magtigen der aarde niets anders over, dan de kerk vrij te laten, of haar te vervolgen! Dat *Ierland* getuige!

De Catholijke kerk heeft, diensvolgens, van de Berlijnsche coalitie niets te vreezen, als hare hiërarchie, die in deze oogenblikken haren plicht meer dan ooit heeft leeren beseffen, aan dien plicht getrouw blijft, en die getrouwheid zal door millioenen van Catholijken voor haar worden afgesmeekt; en de Almagtige, die het gebed der kleine kerk te *Jeruzalem* voor den *gevangen* PETRUS verhoorde; die op het eenparig gebed der geloovigen in alle landen, den scepter van NAPOLEON gelijktijdig met de boeien van PIUS VII verbrak, zal ook het vurig gebed voor de *vrijheid der kerk*, dat uit alle oorden der wereld tot Hem opklimt, eenmaal verhooren!

Maar niet enkel de Catholijke hiërarchie heeft in deze oogenblikken gewichtige pligten te vervullen, ook op de Catholijken van alle standen rust thans eene dure verplichting: bidden is niet genoeg; want wij weten, dat God het gebed des zondaars niet verhoort! Het gebed moet dus met een heilig leven gepaard gaan; de ijdele vermaken der wereld, hare pracht en weelde moeten verzaakt worden, zij zijn den Christen

onwaardig! Niet in de danszalen, niet in de schouwburgen, maar in de kerken, aan den voet der altaren hebben de eerste Christenen dien moed geput, die hen over alle vervolgingen heeft doen zegepralen.

Ziet daar Catholijken! Onze wapenen. Verbittert u niet, over het onzinnig geschrijf onzer vijanden. Hun doel is aanvankelijk verijdeld, en zal verder verijdeld worden; want de poorten der hel, zullen tegen de Kerk niet vermogen! Nogmaals verbittert u niet, en tracht vooral de zaak van God niet door vleeschelijke wapenen te ondersteunen: wij zullen het met boetvaardigheid en gebed verder brengen dan onze vijanden met hunne magtige legers! Bekommert er u niet over dat de Kerk thans geene aardsche vorsten heeft, die hare zaak verdedigen: des te duidelijker zal het blijken, dat de Almagtige haar beschermer en verdediger is.

In der daad als wij de zaak met het oog des geloofs uit een zuiver godsdienstig oogpunt beschouwen: als wij aan de geschiedenis vragen, wat er geworden is, van het wereld beheerschend Heidensche *Rome*, van het magtige Grieksche rijk, en de heerschzuchtige Ariaansche vorsten, wat van den overal zegevierenden NAPOLEON, en van alle vijanden en vervolgers der Kerk! Dan kunnen wij niet anders dan een blik van medelijden werpen op de vorsten, die zich magtig en groot genoeg wanen, om, in het vervolgen en verdrukken der Kerk, beter dan hunne voorgangers te slagen! Maar als wij de Berlijnsche coalitie van den kant der politiek overwegen, bij de tegenwoordige gesteldheid der denkbeelden en behoeften, die aan niemand minder bekend zijn dan aan de vorsten, dan sidderen wij voor het lot van *Europa*, bij eene openlijk bekende coalitie der Duitsch protestantsche vorsten met *Rusland* vereenigd, tegen de Catholijke Kerk! Doch het is ons doel niet de zaak uit dat oogpunt te beschouwen. Wij willen slechts nog iets zeggen betrekkelijk het voorgewende doel der Berlijnsche bijeenkomst: *om aan de woelingen der Jesuiten EEN SPOEDIG EINDE TE MAKEN.*

Waarin bestaan die *woelingen der Jesuiten*? Waar hebben dezelve plaats? Dat men die toch eenmaal aanwijze! Als wij melding maken van de *woelingen van het protestantismus* 't welk onder bedriegelijke titels, niet slechts protestantsche bijbels, wier lezing door de Kerk verboden is, maar allerlei lasterlijke kettersche geschriften, door gepatenteerde marsdragers, die den naam van *colporteurs* voeren, onder de Catholijke bevolkingen tracht te verspreiden; dan kunnen wij de plaatsen waar men zulks deed, en de namen dier lieden noemen; en de Catholijke drukpers heeft zulks meermalen werkelijk gedaan: waarom handelt men niet op dezelfde wijze. De gebeurtenissen, die tusschen de vernietiging der Jesuiten-orde en hare herstelling hebben plaats gehad, spreken luider ten voordeele dier orde, dan de bondigste redeneringen: er is voorzeker geen stand, geene klasse van menschen men moge zeggen wat men wil, die zich minder

met de politiek bemoeijen, dan de wezenlijke Jesuiten de leden der orde van den H. IGNATIUS. Zij prediken het Catholijk Geloof, in deszelfs eenvoudige zuiverheid en velen hunner hebben daarvoor hun bloed vergoten en de martelkroon verworven; zij bestrijden met nadruk het zedenbederf, de onverschilligheid, het schisma en de dwaling; zij trachten, door hun onderwijs, het opkomend geslacht te beveiligen tegen de verderfelijke grondstellingen, die sedert de vernietiging hunner orde allerwege hebben gezegevierd, en Europa van de eene revolutie in de andere hebben gestort. Ziedaar de zoogenaamde woelingen der Jesuiten! En aan deze beweert men dat de protestantsche vorsten van *Duitschland* een spoedig einde zullen trachten te maken... om dat doel te bereiken zouden zij een einde moeten maken aan het bestaan der Catholijke Kerk, die de waarde der Jesuiten volledig heeft leeren kennen, waaraan zij de herstelling hunner orde door den onsterfelijken Pius VIII te danken hadden en het is ook om die reden, dat de tegenwoordige Opperherder de allergewichtigste inrigting der *propaganda fide* aan hunne leiding heeft toevertrouwd. Aan dat alles een *spoedig einde* te maken gaat de vereenigde magt van alle vorsten der aarde te boven!

KRONIJK.

(Vervolg van blz. 174.)

Handelsblad van 4 Mei. » *Bertijn*, 28 April. Nadat de Heer » VON DUNIN op vrije voeten was gesteld, greep » *werkelijk het vermoedde geval* plaats, hetwelk » onze regering niet voorzigtig genoeg voor- » komen had. De wankelmoedige trouwlooze » Bisschop had berouw, zijn woord gegeven te » hebben, zijnen Herderbrief openlijk te her- » roepen, en liet zich door eene oude *Poolsche* » *adellijke Dame* overreden, zijne gegevene be- » lofte terug te nemen en verontschuldigde zich » daarbij, dat zijn zwaar belast geweten hem » niet toeliet, zoo verregaande wrevelmoedig » tegen de alléénzalmakende Kerk te hande- » len. Dit *hoogst bevreemdend berigt*, is gis- » teren per koerier alhier aangekomen. Men is » verontwaardigd, over het onredelijke gedrag » van dezen hoogen Geestelijke, en weet niet of » hij als *hoog verrader*, dan als krankzinnige » moet beschouwd worden. Nog is niets bekend » geworden, omtrent hetgeen onze regering bij » eene zoodanige handeling zal doen, doch men » twijfelt niet, dat thans de strengste maatre- » gelen zullen bewerkstelligd worden."

Men had dus den terugtred des Aartsbisschops VERMOED. In het berigt van gisteren nog had men gezegd: *des Aartsbisschops VON DUNIN berouw wordt hier als INNIG, GEMOEDELIJK EN OPREGT afgeschil- derd*: en heden zegt men het tegendeel te hebben *vermoed*! Maar als men dusdanig vermoeden werkelijk had, hoe kon dan het berigt, dat hetzelfde gegrond was geweest, een *HOOGST BEFREEMDEND BERIGT* genoemd worden?

Men brengt hier eene *oude Poolsche adellijke Dame*

in het spel. Door deze liet de Bisschop zich bewe- gen, om *zijne belofte terug te nemen*. — Hij had dus nog maar beloofd: en nog niets *gedaan*; veel min *uit eigen beweging alles ingetrokken*, zoo als de eerste (let wel) *OFFICIELE berigten* hadden verteld.

Handelsblad van 5 Mei. » *Frankfort*, 30 April. De berigten » uit *Posen* verdringen elkander op eene zon- » derling bevreemdende wijze. Naauwelijks zijn » eenige weinige dagen voorbij gegaan, sedert » wij de verblijdende boodschap ontvingen, dat » de Aartsbisschop van *Gnesen en Posen*, de » Heer VON DUNIN, door des Konings *lankmoe- digheid* getroffen, *boete* gedaan had, voor zij- » ne tegenwettelijke, strafwaardige handelwij- » ze. Toen de heer opper-president FLOTTWELL, » die den 20 April van *Posen* is teruggekeerd, » den Aartsbisschop verkondigde, dat in geval » hij zijn onrecht inzag, en des overeenkomstig » handelde, Z. M. genegen was, hem, uit aan- » merking zijner jaren en zijner vroegere lof- » waardige gedragingen, *vergifenis* te schen- » ken, waren de medeleden van het domkapittel » tegenwoordig, en drongen zij den Aartsbis- » schop, om aan de landoederlyke en goedgun- » tige aanmaning, gehoorzaamheid en gevolg te » geven; tevens verklaarden zij den Prelaat, » dat hij in zijn onwettelijk gedrag volharden » de, op hunne toetreding en ophunnen bijstand » niet kon rekenen. Wat de Aartsbisschop, die » een korten tijd van beraad verzocht had, den » opper-president te kennen gaf; wat hij daar » plegtig en formeel beloofde en deed; *DIT WEET* » *DE GEHEELE WERELD*; de geheele wereld » vernam het met vreugde. In de verklaring, » welke hij voor den heer FLOTTWELL aflegde, » erkende de Prelaat, *zijn groot onrecht*; hij » verzocht des grootmoedigen Konings *vergifenis*; hij was bereid, de opregtheid van deze » zijne gevoelens te bevestigen; hij wilde zijn » tegenwettelijk schrijven, aan de Geestelijken » herroepen en hun eene volkomen met de wet- » ten overeenstemmende handelwijze bij de inze- » gening der gemengde huwelijken, *TOT PLIGT* » *MAKEN*; hij wilde des Konings proclamatie » van de kansels doen verkondigen, de Catho- » lijke gemeenten doen aanmanen, tot dankbare » *erkenntenis der koninklijke gunst*, tot gehoor- » zaamheid, tot eendragt met de belijders van » andere Geloofsleeren, en tot *eengemeenschap- pelyk gebed voor het behoud des Konings en* » *zijn Huis*; hij wilde eindelijk den Officiaal » BRODZISZEWSKI afzetten en zijn ambt aan eenen anderen overdragen. *Dit alles verklaarde* » *en beloofde de Prelaat — OM HET DRIE DA- GEN LATER TE HERROEPEN*. Toen de Offi- » ciaal BRODZISZEWSKI berigt ontving, van zijne » reeds *werkelijk door den Aartsbisschop veror- dendes afzetting*, en van het berouw en den omkeer » des Prelaats, die tot dusverre zijne ingeving » en strafwaardige raadgevingen *blindelings ge- volgd was*, *SPOEDDE HIJ ZICH IN ALLER- IJL VAN GNESEN NAAR POSEN*. Hij ver- » voegt zich bij den Aartsbisschop, en blijft » met hem in een langdurend mondgesprek. De medeleden van het domkapittel melden zich, » op uitnoodiging van den opper-president FLOTT- » WELL, in het hôtel van den Aartsbisschop aan, » om diens *schriftelijke eind-verklaring* en in- » structie te ontvangen. Maar zij worden niet » toegelaten; de wankelmoedige Prelaat zendt » aan een hunner een briefje, als antwoord » toe, met kortweg de verklaring, *dat hij bij* » *zijne vroegere handelingen en besluiten bleef*, » en niets herriep. — Deze tijding vervult alle

» *eerlijke gemoederen met verontwaardiging,*
» doch het zal niet minder eene *algemeene goed-*
» *keuring* verwerven, het in dit geval onver-

» *middelijke besluit der Pruisische regering te*
» vernemen, om den de *landswetren met voeten*
» *tredenden Prelaat* en onderdaan voor het regt
» te doen verschijnen, en over hem die de ko-
» ninklijke gunst wrevelmoedig van zich heeft
» gestoten, de uitspraak en alle de gestreng-
» heid der wetten te doen komen."

Dit bericht is een der fraaiste uit de geheele collec-
tie! Wanneer men al die officiële en niet officiële be-
rigten, betrekkelijk den Aartsbisschop van *Gnesen* en
Posen, achter elkander leest, dan denkt men onwil-
lekeurig aan de dagen zijner jeugd, toen men zich
met de vertooningen eener tooverlantaarn vermaakte,
en telkens, bij den uitroep: *alweer een andere ver-*
tooning! nieuwsgierig opkeek, wat er nu komen zou...
Immers: hier ziet gij *eene oude Poolsche adellijke*
Dame, den Aartsbisschop bepraten..... Hier ziet
gij: den officiaal *BRODZISZEWSKI* van *Gnesen* naar
Posen ijlen..... Hier ziet gij hem den Aartsbis-
schop overhalen, om zijn gegeven woord in te trek-
ken!.....

Vroeger had men gemeld, dat de Heer *BRODZIS-*
ZEWSKI in zijn huis werd bewaakt: zijne wachters moe-
ten zich wel zeer slecht van hunnen plicht gekweten
hebben, als zij dien gehaten man, op wien men het
bijzonder geladen heeft, zoo weinig hebben in het oog
gehouden, dat hij zijne woning en *Gnesen* heeft kun-
nen verlaten, om zich naar den Aartsbisschop, dien
men dwingen en bang maken wilde, te spoeden; en
ook te *Posen* schijnt men niet zeer opletend te zijn
geweest, toen men dien gevaarlijken man, *wiens in-*
blazingen en raadgevingen de Aartsbisschop gewoon
was blindeling te volgen, toeliet den grijsaard te na-
deren. — Of zou de Pruisische politie te *Gnesen* en
te *Posen* geslapen hebben?

Als het verhaal betrekkelijk het dom-kapittel waar-
heid bevat, dan levert het slechts een nieuw bewijs
op, dat benoemingen tot geestelijke waardigheden,
door het tijdelijk gezag, vooral wanneer hetzelfde niet
Catholiek is, onnatuurlijk, ongerijmd en schandeleus
zijn. Wat is een kapittel? — De raad des Bisschops.
De Kanunnikken zijn eenigermate van den Bisschop,
wat de ministers van den koning zijn; vertrouwden
en raadsmanen. Welnu, waar is de constitutionele
staat, alwaar men het principe der volks-sovereiniteit
heeft aangenomen, en den koning slechts als den
voornaamsten burger, hoogsten ambtenaar en uitvoer-
der van den wil des soevereinen volks erkent, daar
men de ongerijmdheid nog zoo vergedreven heeft, van
te eischen of te beweren, dat 's konings ministers en
ambtenaren, door het soevereine volk moeten benoemd
worden? Zou men zoo iets niet als eene gedrogtelijke
ongerijmdheid beschouwen? — Maar het is even onge-
rijmd, dat het burgerlijk gezag kerkelijke beambten
benoemt, en nog veel ongerijmd, als dat burgerlijk
gezag niet uitsluitend Catholiek is. — De gebeurte-
nissen in *Pruissen*, de handelwijze der kapittels van

Keulen en *Posen* zijn zoo vele waarschuwingen voor
het kerkelijk gezag, om zorgvuldig tegen dusdanige
overweldiging te waken, en zelfs liever alle tijdelijke
voordeelen op te offeren, dan, in dit allergewichtigste
punt, de aanmatigingen van het tijdelijk gezag in te
willigen. Het is daaraan, dat *Ierland* het behoud des
geloofs te danken heeft!

Het bericht zegt: dat de *geheele wereld weet*, wat
de Aartsbisschop daar *plegtig beloofde en deed*, en
noemt vervolgens alles op, wat men den Aartsbis-
schop heeft *laten beloven* en doen; en waardoor de
prelaat, als hij het beloofd en gedaan had een lafhar-
tige verrader van de heilige zaak der Catholijke kerk
zou zijn geworden! En om die rede hebben slechts
eenige ligtgeloovige vijanden der kerk die beuzelbe-
rigten geloofd en verspreid, wier valsheid, door
niet een enkel verstandig mensch in de geheele we-
reld meer betwijfeld wordt.

Handelsblad van 7 Mei. Tweede editie. » Uit *Berlijn* wordt
» gemeld, dat tegen den Aartsbisschop, den Heer
» *VON DUNIN*, een crimineel regtsgeding zal aan-
» gelegd worden."

't Is jammer dat men in *Pruissen* de doodstraf heeft
afgeschaft! Welligt maakt men in dit geval eene uit-
zondering.

Handelsblad van 8 Mei. » De *herhaalde herroepingen* van den
» Aartsbisschop van *Posen* zijn overal het onder-
» werp van de gesprekken en eenieder is over
» het wankelmoedige gedrag van dien prelaat
» verstoord. Ons gouvernement moet thans
» krachtadige maatregelen nemen. Men ge-
» looft, dat de Aartsbisschop zich wederom
» onder opzigt bevindt en het proces thans te-
» gen hem is aangevangen. Verscheiden steden
» in het groothertogdom *Posen* hebben, ten ge-
» volge van hun daartoe gedaan aanzoek, gar-
» nizoen bekomen. Aan drie regimenten is be-
» vel gegeven, om naar die provincie op marsch
» te gaan en de daar aanwezige troepen te ver-
» sterken. Alle berichten uit *Polen* luiden gunstig."

Men schijnt zich eindelijk te hebben herinnerd, dat
men reeds vroeger den heer *VON GROLLMAN* de eer
had gegeven van den Aartsbisschop uit den rei der
fanatieken, tot den rang der *verlichte Geestelijken*
te doen overgaan en spreekt dus in dit bericht van
zijne *herhaalde herroepingen!*

Dat *sommige steden* van het groothertogdom *Posen*
Pruissisch garnizoen zouden hebben *verzocht*, laat
zich ook al gemakkelijker vertellen dan geloven. Maar
dat de *Pruissische ambtenaren*, die schier alle vreem-
delingen en on-Catholijken zijn, dusdanig verzoek ge-
daan hebben laat zich zeer ligt begrijpen. Het be-
wijst intusschen dat de gisting in die oorden zoo groot
is, dat men versterking van de gewapende magt der-
waarts meent te moeten zenden.

Handelsblad van 9 Mei. » De *Duitsche post* brengt ons heden
» niets belangrijks."

Geen wonder! men raakt eens uitgeput. Met het
crimineele proces schijnt het niet zeer flot te gaan:
misschien wil men eerst de versterking der militaire
magt afwachten; misschien zullen de heeren von

GROLLMAN en FLOTTWELL nog eens *gezamenlijk* beproeven of zij den Aartsbisschop niet ten derdenmale tot *herroepen* kunnen bewegen! Men zou dan alvorens eerst de *oude Poolische adellijke Dame*, en den officiaal BRODZISZEWSKI in eene vesting kunnen opsluiten om te beletten, dat zij hem nogmaals van besluit doen veranderen.

Handelsblad van 10 Mei. » *Berlijn*, 4 Mei. Het berigt dat de Aartsbisschop van *Posen* en *Gnesen* zijne herroeping *andermaal* herroepen zou hebben is tot op dit oogenblik een gerucht, dat grootelyks bevestiging noodig heeft. Naar men men verneemt zou de nieuwe oneenigheid gerezen zijn door het opstel van den herderlijken Brief, vermits de Aartsbisschop daarin slechts wilde verklaren dat hij voor de magt en het geweld van den staat zwichtte en dus zijne innerlijke overtuiging voorbehielt, en slechts ter afkeering van onheil toegaf. Doch eene zoodanige verklaring kan den staat niet bevredigen, vermits hij daardoor als dwingeland verschijnen zou en daarentegen de Aartsbisschop en zijne zwakheid een voorwerp van wegevoel, dat in 's menschen borst zich steeds jegens onderdrukten verheft, zoude worden."

Al weder eene andere vertooning! In plaats van oprecht en *gemoedelijk* berouw te toonen; boete te doen voor zijn onwettelijk gedrag; 's konings vergiffenis te smeeken en zijne Geestelijkheid tot het naleven der landswetten betrekkelijk de gemengde huwelijken te vermanen, heeft de Aartsbisschop eigenlijk volgens dit berigt, niets anders willen doen, dan openlijk verklaren, dat hij met geweld gedwongen werd om tegen zijne overtuiging te handelen, dat is, zoo als de berigtgever ditmaal te regt aanmerkt: dat de staat de rol van dwingeland speelde....! En is het wel anders? Welken anderen naam zal men er aan geven als men eenen Catholijken Aartsbisschop niet een crimineel proces, met al de gestrengheid der hoogst onregtvaardige wetten bedreigd, zoo hij niet trouweloos zijne heiligste plichten verzaakt, de leer der Apostelen niet verloochend en het pand des geloofs, waarvan de bewaring hem is toevertrouwd niet prijs geeft aan de vijanden der Kerk? — Doch waarom draait men zoo lang met het crimineel proces tegen dien Prelaat....? Dat dreigen en dralen heeft allen schijn van bevreemdheid, en doet vermoeden dat men nog een nieuw kunstje beproeven zal; waartoe overigens de aanhef van dit berigt, 't welk quasie als een gerucht dat grootelyks bevestiging noodig heeft wordt opgegeven, genoegzamen grond oplevert.

Na dat het *Handelsblad* in de N.^{os} van 11, 12 en 14 Mei, en in de tweede Editie van dien dag, niets betrekkelijk *Posen* had gemeld, had het N.^o van 15 Mei weder het volgende berigt:

Handelsblad van 15 Mei. » *Berlijn*, 9 Mei. Al hetgeen men uit *Posen* verneemt, is geenszins geschikt, om het geloof aan eene verzoening met den Aartsbisschop langer staande te houden. De Heer VON DUNIN, *SCHIJNT*, na een gevoel van schrik en berouw, des te vaster tot zijn verzet terug gekeerd te zijn, en, na overleg met zijne verwantelingen, aan geene voorstellen verder het

» oor te willen leenen. De onmiddellijke *aanvang* van zijn proces is daarvan het gevolg en de verwachting op den afloop van hetzelfde, is ten hoogste gespannen."

Hier zullen wij deze kronijk eindigen, want het walgt ons, langer zulke ergerlijke leugens afteschrijven, die wij echter hebben willen doen opmerken, als getuige tegen de goede trouw der verdedigers van het gedrag des Pruissischen gouvernementes. Had ons *Handelsblad* in deze zaak gehandeld, zoo als het in andere gevallen doet, en ook de Berlijnsche berigten uit de *Augsburgsche zeitung* en andere Duitsche bladen medegedeeld, dan zou het ten minste den blaam van de hatelijkste partijdigheid die nu op hetzelfde drukt, van zich hebben geweerd. —

Wij zijn reeds verzekerd, dat wij van den aanvang dezer zaak af de waarheid hebben gegist. Wij weten thans met zekerheid, dat de Aartsbisschop van *Gnesen* en *Posen* geen enkel oogenblik gewankeld heeft. De wankelmoedigheid, die men hem ten laste legt, is niet anders dan eene lasterlijke uitvinding. Wij zullen aan onze lezers een naauwkeurig verhaal van al het gebeurde mededeelen, waartoe wij bereids vele belangrijke bouwstoffen ontvangen hebben.

DOOD VAN TALLEYRAND.

Parijs, 18 Mei 1838. TALLEYRAND is gister 17 Mei te vier ure na middag overleden. Bij het vernemen dier tijding, zal de eerste vraag van een ieder zijn: hoe is die buitengewone man afgestorven? Heeft hij in zijne langdurige dwalingen volhardt? of heeft hij eindelijk in dat geduchte uur, waarin alle illusien ophouden, eindelijk gevoelt, dat hij eene groote en plegtige vergoeding te doen, eene groote ergernis uit te wischen had? Ja, hij heeft het gevoelt, en de laatste woorden des grijsaards aan den rand van zijn graf, waren eene veroordeeling van zijn leven. De Eerw. Heer DUPANLOUP, is meermalen, op last van den heer TALLEYRAND, zelve hij hem geroepen en heeft hem de Sacramenten der Kerk toegediend. De kranke, in het volle bezit zijner geestvermogens zijnde, heeft, in tegenwoordigheid van twaalf getuigen, de openbare retractatie zijner dwalingen gedaan; dezelve is geteekend geworden door de heeren MOLE, DE BARANTE, DE ST. AULAIRE, ROYER-COLLARD, de hertog van Valençay, enz. De heer TALLEYRAND begeerde, dat in de acte zijner retractatie zou worden gevoegd, dat hij daartoe reeds de gedachte had, sedert den dag zijner jongste redevoering in de akademie. Het is ons niet bekend, om welke redenen hij gemeend heeft, haar zoo lang te moeten verborgen houden en een geheim eerbiedigende, 't welk thans in het graf rust,

LETTERKUNDE.

bevredigt het ons, den oppersten Regter te mogen bidden, dat Hij dit jongste berouw, hoe laat het zich ook vertoone, gunstig gelieve aan te nemen.

Parijs, 19 Mei. Sedert eenigen tijd had de prins DE TALLEYRAND, wiens gezondheid van dag tot dag verminderde, er aangedacht, om aan de Kerk die hij zoo zeer bedroefd had alle mogelijke voldoening te geven en had eene herroeping van zijne dwalingen en van zijn gedrag opgesteld die hij voornemens was aan den soevereinen Opperherder te zenden. De Eerw. heer DUPANLOUP, die hem dikwerf bezocht, onderhield hem in die goede gesteldheid. Zijn einde voelende naderen oordeelde de vorst, dat het tijd was, om het zegel op die acte te drukken, en gisteren 17 Mei, te zes ure 's morgens na zich het opstel, 't welk hij reeds gemaakt had, en dat van den 10 Maart gedagteekend is, te hebben doen voorlezen ondertekkende hij hetzelfde in tegenwoordigheid van onderscheidene getuigen, (hierboven vermeld).

Die voldoening gegeven zijnde, hoorde de prins met blijken van welwillendheid den deugdzamen Priester, die hem de hulp zijner bediening aanbood. Hij ontving openlijk de absolutie en het Sacrament der laatste zalving van de hand des Heeren DUPANLOUP de toestand zijner ziekte niet gedoogende hem het H. Viaticum toe te dienen. Zijne familie en talrijke getuigen vervulden de kamer, allen geknield en in tranen smeltende. Toen het laatste oogenblik naderde had men de gebeden der stervenden en de kranke vereenigde zich met ootmoedigheid, vertrouwen en vurigheid met de gebeden der aanwezigen. Meer dan eens zocht hij met de oogen die van zijnen Biechtvader om hem de gevoelens uittedrukken waarvan hij doordrongen was en die hij niet meer anders kon doen blijken. Eindelijk overleed hij kwartier voor vier ure zonder doodstrijd, en zijne volle bewustheid tot het laatste oogenblik toe behouden hebbende.

De prins DE TALLEYRAND had reeds des morgens de door hem ondertekkende acte aan Monseigneur den Aartsbisschop van *Parijs* gezonden, ten einde dezelve aan hare bestemming te doen geworden.

Men ziet hieruit op nieuw hoe weinig staat er te maken is op de berigten van het *Handelsblad*, als dezelve het Catholicismus betreffen; en hoe gevaarlijk hetzij berigten uit dat blad over te nemen. In het N.^o van maandag 21 Mei, waarin de dood van den prins DE TALLEYRAND gemeld wordt zegt dat blad:

» Daags voor zijn overlijden ontving hij het bezoek » van eenen *vermaarden leeraar (!)*, de abt DUPAN- » LOUP; *het schijnt echter niet dat dit bezoek de » bekeering heeft uitgewerkt, van welke de LEGIMIS- » TEN hoopten partij te trekken.* — Welke beuzel- » praat.

DE GROOTE DAG NADERT! of *Brieven over de eerste Communie* enz. (1). Dit werkje bevat twintig brieven, van eenen oud-missionaris van *Amerika*; waarvan de eerste aan de moeder van twee kinderen, die tot hunne eerste Communie werden voorbereid, en de negentien andere aan die kinderen zelve gericht zijn. Zij hebben de volgende onderwerpen: 1. Over de tegenwoordige oogenblikken. — 2. De Wilden. — 3. De Tuin. — 4. De groote Koning van het *Oosten*. — 5. De kleine vrienden Gods. — 6. Het misdrijf. — 7. Het onheil. — 8. De dood. — 9. De jonge Wilden. — 10. De jonge Adders. — 11. De strijd. — 12. De wapens en de aanval. — 13. Nogmaals de wapenen en de aanval. — 14. De schipbreuk. — 15. Het uurwerk. — 16. De leugens. — 17. De enten. — 18. Het Cénaculum. — 19. De dag voor den grooten dag. — 20. De groote dag.

Dit werkje is met een dubbel doel vertaald: deels om nuttig te zijn aan de lieve jeugd, en haar oplettend te maken op het groote gewigt der eerste Communie; anderdeels om iets bij te dragen ten voordeele der zoo belangrijke Holsteinsche Missie, ten behoeve van welke het voordeel dezer oplage geheel bestemd is.

Tot aanprijzing van dit werkje, kan in dit blad niet wel iets worden gezegd; en het zou inderdaad ook overbodig zijn, daarvan iets te zeggen; na de gunstige beoordeeling van den achttingwaardigen grijzen kerkvoogd, wiens goedkeuring aan dit werkje verleend, wij hier afschrijven:

» Met een innig genoegen en groote stichting, hebben wij het werkje gelezen, getiteld: *De groote dag nadert! of Brieven over de eerste H. Communie, door een Oud-Missionaris van Amerika, (uit het Fransch vertaald)* door den onvermoeiden en verdienstelijken Heer J. G. LE SAGE TEN BROEK, Oud-Notaris; en daarin niets gevonden, wat strijdig is met de heilige Leer van den Catholijken Godsdienst; integendeel, wij beschouwen het uitnemend geschikt, om de kinderen voor te bereiden tot het waardig ontvangen van hunnen Heer op den *grootsten Dag huns Levens!* den dag van hunne eerste H. Communie; menigvuldig zijn de schoone voorbeelden, de heilrijke zedelessen, en de godvruchtige oefeningen, welke men in dit boekje aantreft, weshalve wij het aan onze Wel Eerw. Zielzorgers en Godsvrucht-minnende ouders, hartelijk aanbevelen.»

» Gegeven te GRAVE, den 22 April 1838.

» G. HERMANS, Vicaris-Generaal Apostoliek over de Noord-Nederlandsche Distrikten van het voormalig Bisdom van Roermond en Pastoor te Grave.»

BIJDRAGEN VOOR HET IVOOREN CRUCIFIX VOOR DEN AARTSBISSCHOP VAN KEULEN BESTEMD.

Montant in het N.^o van 19 Mei vermeld. f 490,58½
Van den Eerw. Heer A. B. Pastoor te V. » 3,87½
Van eenige Jufvrouwen te *Amersfoort* » 4,00
Nog uit *Vriesland* ontvangen met de woorden:
(BLAAUWHUIS,) *qui autem fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in Regno Caelorum.* 12,90

f 511,36

(1) Zie de Annonce in N.º 18 van ons Blad.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn, gelijk wij . . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

VERJARINGS-FEEST DOOR DE UITGEWEKENE POLEN, TE PARIJS, GEVIERT.

Polen, dat tegenwoordig verbrokkeld is en verdrukt wordt, dat beroemd is door deszelfs buitengewone rampen (1), geeft aan geheel Europa een voorbeeld van Christelijke onderwerping; het behoud in al hare kracht de liefde jegens God en jegens het vaderland.

(1) Reeds in 1772 verdeelden Rusland, Oostenrijk en Pruissen, tot verbazing van geheel Europa, het koninkrijk Polen onderling. De rijksdag van het nog overgebleven gedeelte, maakte eene constitutie, die een meesterstuk van wijsheid was, en proclameerde die op den 3 Mei 1791. — Maar die mogendheden, de gevolgen daarvan duchtende maakten zich in 1793 en 1795 ook meester van het overige gedeelte van het edele Polen, dat vroeger het bolwerk van Europa tegen de barbaarscheid was. Zij hebben echter noch de godsdienstige denkwijze, noch de vaderlandsliefde der natie, gedurende al dien tijd niet kunnen veranderen noch wijzigen, en de Polen, die ten gevolge van Ruslands overmacht in 1831 overwonnen, allerwege verspreid zijn, blijven overal echte Polen, en boezemen aan de volken, die hun gastvrijheid verleenen de warmste belangstelling in hun lot en afkeer van hunne overweldigers in.

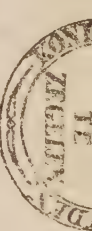
RED.

Die gevoelens toont het verminkte Polen aan de oogen der wereld; deszelfs inwendig en moreel leven, zal na eene ontwikkeling, geëvenredigd aan deszelfs grievende smarten, vermogend bijdragen tot de toekomstige wedergeboorte.

Wij kunnen de vreugd niet ontveinzen, die wij in een tijdvak van egoïsmus en verharding, zoo als het onze, gevoelen, bij het zien der kinderen van het ongelukkige Polen, in de vier deelen der wereld verspreid, hunne gewonde en verscheurde harten door liefde en geloof verwarmende.

Terwijl het Catholicismus in die gedeelten van Polen, die aan Pruissen vervallen zijn en in die onder de heerschappij van Rusland zuchten, vervolgd wordt, zullen alle Catholijken met belangstelling woorden lezen, die met de grootste naauwkeurigheid het godsdienstig karakter der uitgewekene Polen schilderen.

Eene aandoenelijke plegtigheid heeft te Parijs plaats gehad, ter gelegenheid der 47e verjaring van den dag waarop door den grooten Poolschen rijksdag de constitutie van 3 Mei in 1791 werd geproclameerd; eene constitutie, die eene kwalijk begrepene vrijheid betengelde en die op de vaste grondslagen der orde en

openbare veiligheid gevestigd was, heeft het letterkundig Poolsch genootschap te *Parÿs*, onder voorzitting van den prins ADAM CZARTORYSKI, eene buitengewone zitting gehouden, op den 3 Mei 11. en omdat groote jaarfeest des te waardiger te vieren zijn in hetzelfde redevoeringen uitgesproken, die van deszelfs godsdienstige vaderlandsliefde getuigen. Nadat de waardige president in eene vlugtige schets de rampen die elkander in *Polen* zijn opgevolgd, had aangestipt, deed hij opmerken dat een gewigtig en moeilijk op te lossen vraagstuk zich aan den geest van den onpartijdigen geschiedschrijver voordeed.

» Hoe zal men, zeide hij, de moreele verantwoordelijkheid, door zoo vele rampen beloopt, op eene regtvaardige wijze verdeelen? Hoe zal men met juistheid het deel der misdadige eerzucht van de naburige mogendheden aanwijzen; hoe dat der misslagen die zij begingen, die aan het hoofd der natie werden geplaatst; hoe, eindelijk dat, der noodlottige verdoeligheden van de natie zelve? Welke afkeuring het gedrag der Mogendheden ook verdienet, die gedurende eene halve eeuw, den ondergang van *Polen* hebben beraamd, blijft het niet te min zeker, dat voor de individus even als voor de natien niets heilzamer is, dan zich zelve te leeren kennen als de voornaamste oorzaak der lotgevallen, en op dezelfde wijze alleen in zich zelve, alle hulpmiddelen en verwachtingen te zoeken. — En dit is vooral ten opzichte der natien waar; want haar leven is langer dan dat der individus, die vaak door den dood belet worden, zich eene duur gekochte ondervinding ten nutte te maken.

» De natien hebben altoos het vermogen van zich te herscheppen en te herleven. Haar leven, haar inwendig leven vooral, hangt van haren eigen wil af; zij onderhouden zich door het behoud van zekere gevoelens, die aan de totaliteit harer leden gemeen zijn.

» Eene natie kan, zelfs in de boeien zich verbeteren, boete doen, terugkomen van dwalingen, die haar hebben doen verloren gaan, onophoudelijk arbeiden aan het groote doel harer emancipatie, hetzelfde trachten te bereiken en er zich toe voorbereiden.

» De bewijzen voor mijn gezegde ontbreken niet in de geschiedenis en de *Polen* zijn geroepen, om er een nog schitterender bewijs van te geven, dan die, welke tot hertoe zijn gegeven geworden. Dat zij onveranderlijk op dien weg blijven, en deze zal hen tot eene zekere bewustheid voeren.

» Laten wij ons verheugen, mijne Heeren! dat het nationaal leven zich bij ons, door Godsdienstige aandoeningen, aankondigt, als zij steunt op het geloof harer vaders, den eenigen zekeren grondslag van allen voortgang.

» Eerwaardige Prelaten (1) hebben in het hertogdom *Posen*, eenen onwrikbaren weerstand geboden aan ieder gezag, welk in Godsdienst zaken hen zou willen dwingen om met hun geloof, met hunne conscientie en met de gehoorzaamheid die zij aan de Kerk en aan haar zichtbaar Opperhoofd verschuldigd zijn, te transigeren. Te vergeefs zal men beproeven hen van den weg des pligts af te leiden. De godsvrucht alleen is toereikend geweest om hen te inspireren; hoe zouden zij dan wankelen, daar de geheele natie zich beijvert om hunne Apostolische standvastigheid te roemen en te vereeren door haren eerbied en door hare dankbaarheid?

» De Voorzienigheid opent voor ons met bitterheden gedrenkt en vreesselijk verminkt vaderland, de vruchtbaarste bron van troost en eenheid, daar zij met eene nieuwe kracht en door de vervolging zelve den Catholijken ijver, dat Symbolum van de zuiverste vaderlandsliefde der *Polen* opwekt.

» Laat ons evenwel hopen, dat de bevolking van het hertogdom *Posen*, zoo wijs en tevens zoo gehecht aan de nationale zaak nergens de grenzen der zuiver godsdienstige kwestie zullen overschreiden en zich niet zullen laten voeren tot ge-

deeltelijke uitbarstingen, die ontijdig en noodlottig voor het land en deszelfs toekomstig lot zouden wezen.

» Toen wij gewapend streeden, om het vaderland te redden, was het onze zaak, om op het slagveld wonderen te verrigten. Thans vordert het vaderland wonderen van eenen anderen aard; het wil in ons eene onvermoeibare volharding; het vordert van elk eene bewonderenswaardige ontwikkeling van deugden en doorzicht; het wil de vereeniging van den geestdrift met de wijsheid en den geest van orde.

» En als de dag der gerechtigheid en der vergelding zal aanbreken, als na lange rampen, de Voorzienigheid ons tijden van geluk zal toezenden; als wij, in de haven terug gekeerd, de oogen achterwaarts zullen slaan op de beroerde en met de overblijfselen onzer ongelukken bedekte zee, dan zullen wij God danken, zelfs voor de ongelukken, die ons door zijnen wil overkwamen; voor de beproevingen, door welke de natie zich heeft kunnen leeren kennen, harden en verlichten.

» Dan ook zullen wij, zelfs te midden van den grootsten voorspoed, kunnen bespeuren, dat in de lange en moeilijke loopbaan die onze volledige wedergeboorte voorbereidde, de eerste schrede gedaan waren door de roemvolle en gedenkwaardige hervorming van den 3 Mei."

Na die woorden, die met al de kracht des geloofs werden uitgesproken, nam een der beroemdste letterkundigen van *Polen* (1) het woord, en heeft zijne redevoering dus geëindigd:

» Wij vergeten niet, waarin het essentiele leven onzer natie huisvest, waarin dat leven zich met de meeste kracht heeft geopenbaard, en waarvan het toekomstig lot van ons vaderland verbonden is. Behalve de ondervinding, die tot leermeesteresse verstrekt aan alle natien, heeft de Voorzienigheid, door ons het ongeluk tot tweede onderwijzer te geven, ons des te zekerder willen behoeden tegen den hoogmoed en de dwalingen onzer eeuw en ons in hare wegen bevestigen.

» In deszelfs aanwezen is *Polen* altoos bij uitstek Catholijk geweest. Deszelfs schoonste overwinningen waren die van de Religie; deszelfs beroemdste oorlogshelden waren gelijktijdig soldaten der Kerk, en deszelfs koningen, voor het geloof en voor de verdediging, niet slechts van vreemden, maar zelfs van vijandige staten strijdende, toonden zich waardig den naam van *orthodox*, welken titel de heilige Stoel hun had toegestaan, jégens welken zij de eenige vorsten van Europa waren, die zich nooit het geringste gebrek aan onderwerping te verwijten hadden.

» De dag, waarvan wij den verjaartijd vieren, draagt ook het kenmerk van de ingeschapene godsvrucht der *Polen*. Toen, op dien dag aan de natie eene Kardinale instelling werd geschonken, offerde zij aan God een nieuw heiligdom en legde den eersten steen van hetzelfde (2).

» Laat ons hopen, dat God die offerande niet verworpen heeft, hoewel het tot heden niet vergund werd haar te voltrekken; laat ons hopen, dat, die des tijds zoo plegtig beloofde tempel eenmaal zal oprijzen, en dat hij weergalmen zal van de dankzegging der *Polen* voor de bevrijding huns vaderlands, van de verschrikkelijke smarten, die het heden overstelpen. Laat ons intusschen aan den almachtigen God de eenige offerande doen, die in onze magt is, die onzer harten, die den tempel zijner glorie zullen wezen."

Waarlijk, eene dusdanige taal en zulke verhevene gevoelens kunnen alleen door een waarachtig en levendig geloof worden ingeboezemd. — Nu de Heer der Heeren, de Koning der koningen, wien alle magt gegeven is in hemel en op aarde, die de tijden en de stonden verandert, die de koningen bevestigt

(1) De heer STEVAN WITWICKI.

(2) Op den 3 Mei 1791 besloot men om te *Warschau* eene nieuwe kerk op te rigten; de koning legde den eersten steen. De latere gebeurtenissen verhinderden de uitvoering van dat besluit. Thans bouwt men niet alleen geene kerken, maar men vernielt de bestaande, of geeft ze aan de schismatieke Grieken;

(1) Ook de Bisschop van *Ermeland* heeft het Pruisisch gouvernement verwittigd van zijne toetreding tot de verordeningen van den Aartsbisschop van *Gnesen* en *Posen*. RED.

en afzet, heeft verzekerd: dat een geloof als een mostaard-zaad toereikend is OM BERGEN TE VERZETTEN! .....

HET ROODE BOEK.

(VIERDE ZAMENSpraak.)

Omstreeks acht ure is de kleine vriendenkring even als te voren, bij elkander; alleen heeft SPITZ, den oudsten zijner zoons mede gebragt, die den vorigen dag uit den dienst der koninklijke garde van *Berlijn* was terug gekomen.

SPITZ *zijn zoon aan zijne vrienden voorstellende.*

Ik heb mij hier door mijn zoon JAN, doen verzellen, een schoone groote soldaat, van zes voeten, zoo als gij ziet; ik denk dat gij dit niet kwalijk zult nemen.

CHRISTIAAN.

Gij hebt wel gedaan; dat hij welkom zij. Welk een klant! ik zou hem waarlijk niet herkend hebben.

ERNEST.

Och! drie jaren meer, doen een mensch wel veranderen. Ik geloof dat JAN nog gegroeid is; maar hij is dunner geworden.

SPITZ.

Ik heb hem al gevraagd, waar hij zijn buik gelaten heeft.

HASEFOUSSE.

Zijn buik is niet verloren; hij zal wel terug komen. Ik weet, dat men in de Pruissische armée de buiken in *reserve* stelt, tot na het *congé*; is het niet waar JAN?

JAN *binnensmonds laghende.*

Men zou zeggen, dat gij Pruissisch soldaat zijt geweest, heer HASEFOUSSE! zoo goed weet gij, hoe alles toegaat .....

SPITZ.

..... A propos, heer Schoolmeester! JAN heeft ook een boek mede gebragt. Hebt gij het bij u JAN? Laat het ons eens zien.

DE MEESTER.

De droes! het is een protestantsche bijbel! Hoe komt gij aan zulk een boek JAN?

JAN.

Men heeft dit aan ons allen *gratis* uitgedeeld.

DE MEESTER.

Ziedaar de bijbelsche propaganda, die, als een ware slang, overal insluipt.

SPITZ *het boek nemende en er de bladen uitscheurende.*

Gij hebt wel gedaan JAN! dat gij dit hebt mede gebragt: wij hebben voor den geheelen winter voorraad, om onze pijpen aan te steken.

ERNEST.

En wie zal den band hebben?

SPITZ *dien in de kagchel werpende.*

Daar, hij komt van regtswege toe, aan onzen goe-

den buurman, die ons verwarmt.

DE MEESTER.

Wij zullen naderhand op de protestantsche boeken terugkomen. Het spijt mij niet, dat JAN hier is: hij zal ons aangaande zekere zaken, vele inlichtingen kunnen geven . . . Waarover spraken wij eergisteren?

SPITZ.

Over de schatkist van den staat, heer Schoolmeester?

CHRISTIAAN.

Ik weet nu wat de schatkist van den staat is; maar ik wilde ook wel weten, wie al dat geld verzamelt, dat in de groote zak komt.

DE MEESTER.

Ik zal het u zeggen. In de eerste plaats neemt de koning en de koninklijke familie het beste gedeelte; dan komen de groote heeren die den koning in het gouvernement en in het deelen van onze Thalers helpen. Ik zou er u eene litanie zonder einde van kunnen opnoemen: de heeren ministers, staatsraden, presidenten, vice-presidenten, gouvernements-, arrondissements-, en tribunaal-raden; met een woord, dat monster-regiment van ambtenaren, dat met geene mogelijkheid kan geteld worden. De schatkist van den staat voedt ook nog het leger, hetwelk ons moet beschermen en beletten dat de vreemden, ons wegnemen en . . . .

SPITZ *hem in de rede vallende.*

Heer Schoolmeester! gij vergeet de protestantsche predikanten en kerken.

ERNEST.

En de Pastoors der Catholijke kerken!

SPITZ.

Ei! deze ontvangen wat schoons!...

CHRISTIAAN.

Maar ook hebben onze Priesters geene vrouwen en kinderen te onderhouden.

SPITZ.

Wel ja en de armen, die door de Catholijke Priesters ondersteund worden? kunnen die niet als hunne kinderen worden gerekend?....

DE MEESTER *voortgaande.*

De schatkist van den staat betaald ook de duizenden van pennen, de balen papier en de oxhoofden inkt, die onze duizenden van ambtenaren verbruiken; kortom alles wat men in het groote huishouden van den staat als noodzakelijk beschouwt. Men zou op dat alles wel eenige millioenen kunnen bezuinigen, zooals de schrijver van het boek: *Pruissen en Frankrijk*, duidelijk heeft aangetoond: ook zijn ze te *Berlijn* zeer op hem en op zijn boek gebeten. Die heer is een zeer knap man: men heeft hem reeds meermalen tot eenen post voorgedragen; maar telkens heeft het gouvernement zulks afgeslagen.

CHRISTIAAN.

Ik zou zoo niet gedaan hebben. Als iemand mij kwam leeren, hoe ik alle jaren zou kunnen bezuinigen, in mijn huishouden; zou ik hem integendeel zeer dankbaar zijn.

SPITZ.

Hebt gij niet dikwijls hooren zeggen: dat het goed riemen snijden is van een ander mans leer?

CHRISTIAAN.

Maar ik denk heer Schoolmeester, dat al dat geld, aan de heeren ambtenaren uitgedeeld, bij slot van rekening, in het land moet terug komen.

DE MEESTER.

Gewis komt het terug; maar enkel voor de protestanten: er komt zeer weinig van in de handen der Catholijken.

CHRISTIAAN.

Dat begrijp ik niet goed, heer Schoolmeester.

DE MEESTER.

Luister: in *Pruissen* zijn zoo als ik gelezen heb, allen, die de beste plaatsen bekleeden, protestant; de ministers, de generaals, de presidenten, het grootste gedeelte der regters, de staatsraden, de provinciaal-raden enz., en het zijn juist die lieden, die hunne handen het diepste in den grooten zak steken. De hemel weet, hoeveel millioenen thalers zij er uit halen. Wat vooral schandelijk mag heeten is, dat wij zelfs in onze oorden, die bijna geheel Catholijk zijn verplicht zijn, om bestuurd en dikwijls getergd te worden, door protestantsche ambtenaren. Bij geval geeft men een schraal postje, met een mager inkomen, aan Catholijken; en nog is dat zeer zeldzaam. Zelfs niet de geringste postjes van tolbedienden, van opzigters der wegen, van brieven-bestellers, enz., die niet door *Pruissen* van den ouden stam weggekaapt worden. Nu laat ik u oordeelen, hoeveel er van de vijf millioenen thalers, die wij jaarlijks in de groote schatkist van den staat storten, aan ons Catholijken terug komt! ook is het een spreekwoord geworden: dat de *Rhijn-provinciën* eene melk-koe voor geheel *Pruissen* zijn.

ERNEST.

Kan men zich dan nog verwonderen, als wij Catholijken van dag tot dag armer en de protestanten rijker worden?

HASEFOUSSE.

Het schijnt dat men slechts eene zaak beoogt: te weten, om te maken, dat de protestanten bij ons meester worden.

DE MEESTER.

Juist: ziedaar ook, waarom men zoo vele protestanten in onze oorden plaatst. Men wil dat zij met hunne hooge en schitterende posten, het hart van de rijke Catholijke meisjes des lands zouden kunnen winnen, en vervolgens hunne kinderen in den protestantschen godsdienst opvoeden.

CHRISTIAAN.

Ziedaar wat schoons! Daar had ik niet overgedacht; maar als ik eene dochter had, die zich door eenen met goud beladen protestant liet vangen, zou ik haar liever op het kerkhof zien.

ERNEST.

En evenwel beginnen de huwelijken met protestan-

ten menigvuldig te worden: ik heb zelfs hooren zeggen, dat er Catholijke ouders zijn, vooral wereldsch gezinde moeders, die ontaard genoeg zijn, om er hare dochters toe te dwingen.

CHRISTIAAN.

Zulke ouders mogt men teregt zielverkoopers noemen; ik weet niet wat zij aan God zullen antwoorden, als Hij hun rekenschap van hunne kinderen vraagt.

DE MEESTER.

Die meisjes moeten ook het verstand verloren hebben; hoe zouden zij anders hare toestemming kunnen geven, om met eenen protestant te trouwen, die, in elf verschillende gevallen het regt heeft, om haar te laten zitten en met een ander te trouwen.

CHRISTIAAN.

Zoo! maar ik had altoos gedacht dat het huwelijk onverbreekbaar was.

DE MEESTER.

Zoo is het ook voor ons Catholijken; maar als een protestantsch echtgenoot zich van zijne vrouw ontslaan wil, dan behoeft hij slechts voor de regtbank te verklaren, dat hij tegenzin in haar heeft, dat hij haar niet langer verdragen kan: dan wordt zijn huwelijk vernietigd, en hij krijgt verlof om eene andere te trouwen. De Catholijke vrouw moet het veld ruimen; doch zij is verplicht om den dood van dien man afte wachten, als zij een ander nemen wil. Wat de kinderen betreft zelfs wanneer de protestantsche echtgenoot plegtig mogt hebben beloofd, of op zijne eer gezworen, dezelve in den Catholijken Godsdienst te doen opvoeden, blijft hij niet te min, naderhand meester, om te handelen, zoo als hem behaagt. Als het noodig is, ontslaat de koning hem van zijnen eed, en de vrouw is veroordeeld om te zwijgen, of hare zotheid te beweenen.

SPITZ.

Ziedaar dingen, die onder de oogen van alle Catholijke meisjes moesten worden gebragt; dan zouden zij gewis de lust, om protestanten te trouwen, wel verliezen.

HASEFOUSSE.

Maar hoedanig is dan de toestand der getrouwen, in de protestantsche steden? Weet gij dat ook, JAN? Gij die te *Berlijn*, geweest zijt?

JAN.

Scheiden en hertrouwen, is eene zoo gewone zaak te *Berlijn*, dat men er niet meer op let. Men ziet er mans, die hunne derde vrouw hebben, hoewel de beide eerste nog leven. Even zoo is het met de vrouwen.

DE MEESTER.

Welnu, mijn vriend! wat denkt gij er van? Ik heb gehoord, dat men er meermaals, eene handelspeculatie van maakt . . . .

CHRISTIAAN.

Genoeg, heer Schoolmeester! schei uit, het is om het verstand te verliezen.

ERNEST.

Ziedaar schoone Evangeliesch-Christenen!

SPITZ.

Als die in den hemel komen, weet ik niet, wie naar de hel zullen gaan.

CHRISTIAAN.

Laat ons daar een speltje bij steken; ik meen gehoord te hebben, dat de protestanten eenige jaren geleden nader bij onze godsdienstige gebruiken zijn gekomen, dat zij, b. v. CHRISTUS-beelden in hunne tempels hebben toegelaten en dat zij zelfs eene soort van Mis celebreren: weet gij daar iets van, heer Schoolmeester?

DE MEESTER.

Voorzeker; dat is eene zeer kluchtige geschiedenis. Luistert: gij zult er om lagchen.

Eenige jaren geleden liet de koning een boek opstellen, onder den titel van: AGENDA. Dat boek schreef aan de predikanten, de wijze voor, op welke zij den Godsdienst moesten uitoefenen; men beval daarin waskaarsen, een crucifix, eenige zangstukken zoo als b. v. een *Kyrie Eleison*, eene soort van *Gloria*, een verminkt *Credo*, eene soort van *Prefatie*, een *Dominus Vobiscum* in het Hoogduitsch, voorts het *Amen* en eindelijk het *Alleluia*. Ziedaar het geheele tohu-bohu, hetwelk de protestanten, mal genoeg, eene Mis noemen.

HASEFOUSSE.

En wat zijn de predikanten anders dan menschen, zoo als wij?

DE MEESTER.

Zeker; daarom kan ik mij niet van lagchen onthouden, als ik eenen predikant onze Priesters medebroeders (collega's) hoor noemen. Dan zeg ik bij mij zelve: Gij zijt een lieve *frater*!

CHRISTIAAN.

Maar, heer Schoolmeester! hoe is dat op bevel des konings opgestelde boek, door de protestanten, kunnen aangenomen worden?

DE MEESTER.

Ha! Dat is al kluchtig toegegaan: de protestanten zijn zoo als gij weet, onderling nooit overeenstemmend geweest: eenige zijn Lutheranen, andere Calvinisten, en velen Rationalisten, dat is menschen, die alles door de rede willen kennen, en zich weinig bekommeren over de predikanten. De koning alle verschillende hoofden, onder eene en dezelfde muts willende brengen, deed die beruchte AGENDA opstellen, en beval haar overal in te voeren. Maar toen was er een groot getier! Te Keulen, vergaderden vele predikanten in eenen tempel, om te raadplegen over hetgene wat hun te doen stond: . . . . men zong, men preekte: tot dusverre ging alles goed. Maar eensklaps berste de bommen los: naauwelijks had men het raadplegen begonnen over de vraag, of de nieuwe AGENDA zou worden ingevoerd, en of men zich vereenigen zou? Of er ontstond een dusdanig geraas en verwar-

ring, dat de voorbijgangers meenden, dat men handgemeen was. Spoedig evenwel, werd dat getier door eene diepe stilte gevolgd. Een agent des konings, die er bij tegenwoordig was, haalde een grooten brief uit zijn zak, waarin Z. M. verklaarde, dat hij de predikanten zou afzetten, die weigerden de AGENDA aan te nemen. Dit was genoeg: die heeren werden zoo zoet als lammeren en onderteekenden alles, wat de koning wilde.

SPITZ.

Ziedaar ware geloofshelden!!

HASEFOUSSE.

Ja, ja! dat kan men noemen weêrstand bieden tot aan de beurs.

DE MEESTER.

En evenwel gaat de zaak nog niet regt vooruit.

Vele protestanten hebben zich zoo sterk ten voordeele der AGENDA uitgedrukt, dat een hunner heeft aangeboden zich daarvoor aan het kruis te laten hechten: men ontsloeg hem van dat martelaarschap; in plaats van hem aan het kruis te hechten, werd het kruis aan hem gehecht.

SPITZ.

Zoet geweld!

DE MEESTER.

Sedert 1817 heeft men te *Berlijn*, met veel drift gearbeid, om de protestanten ten opzichte van dat punt te vereenigen, en naar men mij gezegd heeft, is het de Pruissische adelaar, die de meeste predikanten van den eersten rang vereenigd heeft.

SPITZ.

Hoe dat?

DE MEESTER.

. . . . . Er waren echter ook vele protestanten en zelfs predikanten, die zoo sterk tegen die AGENDA waren, dat de tooverkracht van den koninklijken brief waarvan ik gesproken heb, noodig was, om hunne gramschap te beteugelen. Men noemt een Luthersch predikant te *Breslau*, die met zijne gemeente volhield; hij toonde aan, dat tusschen de Lutheranen en Calvinisten niet minder verschil is, dan tusschen de Lutheranen en Catholijken. Maar hij werd afgezet en was genoodzaakt, om met zijne vrouw en kinderen, buiten 's lands brood te gaan zoeken. Een ander predikant KELLNER genaamd, te *Hœnigern*, in *Silesië*, heeft ook weêrstand willen bieden; aanstonds werden er honderd soldaten in zijne gemeente gezonden, met bevel om zich met de bajonnet meester van de kerk te maken en te *Hœnigern* te blijven, tot dat al de inwoners de AGENDA zouden aangenomen hebben. De leeraar KELLNER, werd niet alleen afgezet, maar men wierp hem in de gevangenis en hij is er mischien nog (1).

(1) Volgens latere berigten bevinden zich tegenwoordig verscheidene predikanten in de gevangenis, om het weigeren der AGENDA.
RED.

SPITZ.

Lieve vereeniging! die men door soldaten en gevangenis tot stand brengt!

DE MEESTER.

Overigens bevestigt die geheele vereenigings-geschiedenis de zoo vaak herhaalde ondervinding, dat geene ketterij zich langer dan 300 jaren kan staande houden. In 1530, werd het protestantsch geloof in eene openbare *confessie* bekend gemaakt, en in 1830 waren die heeren zoo ver gekomen, van te erkennen, dat het aan elk vergund was, te gelooven, wat hij wilde. Sedert dat tijdstip schikken de protestanten hun Avondmaal naar den smaak van hun, die het begeeren; al die hetzelfde op zijn Luthersch wil, ontvangt hetzelfde van den predikant op zijn Luthersch; zegt iemand hem: ik ben Calvinist, dan dient dezelfde predikant hem hetzelfde op de Calvinistische wijze toe. Volgens het Luthersch geloofsbegrip, geeft hij het Ligchaam en Bloed des Heeren; volgens dat van CALVYN, is het Avondmaal slechts een teeken van het Ligchaam en Bloed van CHRISTUS, en het is dezelfde predikant, die dat alles doet. Want, zoo als de geheele wereld weet, leert LUTHER, dat de geloovigen in de Communie het Ligchaam en Bloed des Zaligmakers ontvangen, terwijl CALVYN daarin slechts een nandenken erkent. Ziedaar die ééne Evangeliesche kerk, doch wier eenheid zoo elastiek is, dat men er lidt van zijn kan, en evenwel gelooven wat men wil. Dit bewijst ook weder, tot welke afdwalingen de Christenen in staat zijn, die zich buiten den schaaftal van JESUS CHRISTUS begeven. Als die Evangeliesche kerk op denzelfden voet voortgaat, zal zij weldra ook de TURKEN, in haren schoot opnemen; want ook deze gelooven aan CHRISTUS, ten minste als een Afgezant van God. ERNEST.

Van welke godvruchtige gevoelens moeten zij gedrongen zijn . . . .

DE MEESTER.

Het is waarlijk, ongeloofelijk. Ik heb dikwerf gewenscht, om eens bij eene Godsdienstoefening der Evangelieschen tegenwoordig te zijn; maar hier JAN, zal ons wel weten te zeggen, hoe het toegaat.

SPITZ.

Hoe zou hij dat? Ik hoop toch niet dat hij de vermetelheid gehad heeft om . . . .

JAN hem in de reden vallende.

Ik . . . ? Ik ben meer dan dertigmaal in den protestantschen tempel geweest; ik heb er echter niet veel geleerd: men preekt er, men zingt er, en ziedaar alles.

SPITZ in gramschap.

Wat deed gij op zulk eene plaats deugd niet! daar gij zijt?

HASEFOUSSE.

Hola! niet zoo erg Meester SPITZ! de jonge lieden zijn nieuwsgierig: zij willen zoo wat van alles zien, in eene groote stad.

JAN.

Waar praat gij van! Gij weet dan niet dat wij ge-

dwongen werden om naar den tempel te gaan! Wel ja de een of ander moest maar eens getoond hebben, zich daartegen te willen verzetten. . .

SPITZ.

Wat d. . . . , dwong u daartoe lafaards! daar gij zijt? Waarom niet netjes aan uwe officieren gezegd: *Ik ben te Berlijn gekomen om mijnen Militairen dienst waar te nemen, en niet om Protestant te worden?* Duizend millioenen! wat beteekend dat?

DE MEESTER.

Ziedaar juist, wat mijn hart verscheurt. Arme Catholijke soldaten, die gedwongen worden, de Godsdienstoefeningen der Protestanten bij te wonen! Soldaten, die uit andere steden kwamen, waar garnizoen was, hadden het mij reeds verteld, en ik ben overtuigd, dat het in gansch *Pruissen* zoo is.

CHRISTIAAN.

De haren rijzen mij te berge, als ik zulke dingen hoor. Het is dan niet genoeg, onze kinderen schier van honger te laten sterven, zij willen er ook nog Protestanten van maken! och! dat is te erg!

ERNEST.

Waarlijk als ik soldaat was, en als men mij tot zoo iets dwingen wilde, weet ik niet, waartoe ik in staat zou wezen.

DE MEESTER.

Ter gelegenheid van dien schandelijken dwang, waarover het gouvernement, zelfs voor Heidenen, bloezen moest, zal ik u een aandoenlijk tooneel verhalen. Op eenen feestdag in 1834, werden de Catholijke soldaten, in garnizoen te *Mentz*, naar het houden eener revue, naar den Protestantschen tempel geleid. Daar men, aan de deur gekomen zijnde: *voorwaarts* commandeerde bleef de jonge graaf von BOCHOLZ-ASSEBOURG pal staan, en zeide kort af: *Tot hiertoe en niet verder!* Ik heb mijnen dienst verrigt, ik ben bij de revue geweest; maar het is mij niet geoorloofd, deel te nemen aan eenen Godsdienst, die niet de mijne is.

SPITZ.

Ziet daar een graaf, voor wien ik, als ik hem ontmoette, mijn hoed tot de aarde toe zou afnemen.

DE MEESTER.

Maar, wat gebeurde er? De jonge graaf werd, als muiters, tot dwangarrest, veroordeeld.

JAN.

Dit zou ons lot geweest zijn, als wij den geringsten weêrstand hadden geboden.

SPITZ.

Dat doet er niets toe, men moest er zich tegen verzetten; gij moest het als een groot geluk hebben beschouwd voor het geloof te lijden.

ERNEST.

Als alle Catholijken zich zoodanig gedroegen, geloof ik dat men weldra met arresteren zou uitscheiden.

CHRISTIAAN.

Neen, JAN! gij moest u niet zoo gemakkelijk naar den Protestantschen tempel hebben laten brengen. Ik weet, dat mijn PIETER, die waarschuwend in het vol-

gende jaar vertrekken zal, zoo niet doen zal als gij. Bij zijn vertrek zal ik hem zeggen: » Laat u liever » tienmaal gevangen zetten, dan eenen enkelen keer » bij de Godsdienstoefening der Protestanten tegen- » woordig te zijn."

HASEFOUSSE.

Ik zal hetzelfde aan den mijnen zeggen, al moest hij er martelaar om worden: men moet aan God meer gehoorzamen dan aan de menschen.

CHRISTIAAN.

Vergeef mij, Heer schoolmeester! als ik u eenen raad geef; ik geloof dat het goed zou zijn, al die dingen dikwijls aan de jongens in de school te vertellen.

DE MEESTER.

Dat doe ik reeds; maar ik zal het voortaan meer- malen doen. Ik zal hun de geschiedenis der martela- ren uit de eerste eeuwen voorlezen en hen vervolgens zeggen: » Ziet daar, kinderen! de voorbeelden, die » gij naleven moet, als men u ooit dwingt, om iets » te doen, 't welk de Godsdienst verbiedt, zoo als » b. v. naar de Protestantsche Godsdienstoefeningen te » gaan; of als men u wil dwingen, om iets na te la- » ten, 't welk de Godsdienst beveelt, zoo als het bij- » wonen der Misse op den Zondag. Gij moet de mar- » telaars navolgen en liever gevangenis, beledigin- » gen, den dood zelfs verduren, dan tegen uw geloof » te handelen."

SPITZ.

Ach! wie zou twintig jaren geleden, gedacht heb- ben, dat wij onze kinderen tot het martelaarschap zou- den moeten voorbereiden?

DE MEESTER.

Daar het gewoonlijk op Zondag is, dat men de Ca- tholijke soldaten naar den Protestantschen tempel brengt, is het waarschijnlijk, dat zij dien dag de H. Misse niet kunnen hooren. Liet men u naar de Mis gaan, JAN?

JAN.

Neen, de Misse te hooren was onmogelijk; te meer, daar het dikwerf gebeurde, dat men ons op de Zon- en Feestdagen, met buitengewone exercitien bezig hield. Somtjids was het om alle geduld te verliezen. Als wij de geheele week niets hadden te doen gehad, liet men ons des Zondags dienst doen, alsof men er slechts op gestudeerd had, om ons het naar de Kerk gaan te beletten. Als wij er iets over aan onzen onder-officier durfden zeggen, dan was zijn antwoord altoos gereed: Bah! de Kerk! de dienst des meesters boven den dienst van God!

DE MEESTER.

Gij hoort het! Ziedaar evenwel hoe het gaat.

CHRISTIAAN.

Maar zeggen de Catholijke Priesters daar niets van?

DE MEESTER.

Men zou hen uitlagchen . . . . .

SPITZ.

Wel nu, ik zeg rondborstig: als de koning dat alles

weet, en er geen orde op stelt, dan kunnen wij niets anders meer doen, dan ons tot den Koning der konin- gen te wenden, die in den Hemel is, opdat Hij zich onzer gelieve aan te trekken.

DE MEESTER.

Gij hebt gelijk. Ziedaar meester ERNEST uw boek: ik bedank u voor het leenen van 't zelve.

ERNEST.

Gij hebt niet te danken heer schoolmeester! wij zijn integendeel u dank verschuldigd, omdat gij het ons zoo goed hebt uitgelegd.

SPITZ.

Ja, ik erken, dat voor mij de tijd nooit zoo snel is voortgegaan, als in deze avonden... ook zal ik er dikwerf aan denken.

ERNEST.

Nog een woordje heer schoolmeester! Onder aan de laatste bladzijden van dit boek, staan eenige woorden, om welke te begrijpen ik mij het hoofd gebroken heb: DABIT ET DEUS. Zie eens: gij weet voorzeker wat dat beteekent.

DE MEESTER *glimlagchende*.

Dabit et Deus his quoque finem. Dat wil in onze taal zeggen: God zal ook aan al deze rampen een einde maken.

SPITZ.

Wel nu, laat ons hierop allen *Amen!* zeggen.

ALLEN.

Amen! Amen! Amen!

ERNEST.

. . . . . Het zal elf uren slaan en het is mij alsof wij pas begonnen; het spijt mij waarlijk dat het ROODE BOEK niet dikker is; maar ik weet dat de heer school- meester ons niet alles verteld heeft.

DE MEESTER.

Het is zoo, er is nog een gewigtig aanhangsel bij, over de gemengde huwelijken; doch dat schijnt mij toe voor Geestelijken geschreven te wezen en daar wij geen van allen Godgeleerden zijn, zullen wij best doen ons daar niet mede te bemoeijen. Wij moeten het he- den hierbij laten. Evenwel zoo gij wilt zullen wij morgen avond weder bij elkander komen; ik beloof u dingen te verhalen, die gij niet verwacht.

ALLEN.

Bravo! Heer schoolmeester wij zullen vroegtijdig hier zijn. Tot weérziens! (*Zij scheiden*).

(*Het vervolg hierna*).

NIEUWE AANSLAGEN TEGEN DE VRIJHEID DER KERK.

De jongste berigten uit *Duitschland* melden, dat de keizerin van *Rusland*, die, zoo als men weet, eene dochter des konings van *Pruissen* is, zich naar de baden van *Kreuth*, nabij *Mun- chen*, zal begeven, en dat keizer *Nicolaas* haar verzellen of derwaarts volgen zal. Onze bijzondere correspondentie ver- wittigt ons, dat de Catholijken alles van die reis te vreezen hebben, daar dezelve enkel op inblazing van den koning van

Pruissen ondernomen wordt, ten einde den koning van *Beieren* van de bescherming, die hij aan de Catholijke belangen verleent te doen afzien en hem ten minste lijdelyk, even als de andere mogendheden van *Duitschland* te verbinden aan de groote zamenzweering van het Moscovitiesch despotismus en het Pruisisch philosophismus tegen de vrijheid der Kerk. De weêrstand der Bisschoppen van *Wilna* en van *Podlachië* tegen de goddelooze wetten van *NICOLAAS*, betrekkelijk de gemengde huwelijken, zal hem de dringendste argumenten aan de hand geven tegen de zaak der Aartsbisschoppen van *Keulen* en van *Posen*. Men heeft des te meer reden, om voor die reis te schrikken, daar het Beijersche gouvernement onophoudelijk worstelt tegen den echt Catholijken geest van deszelfs koning, om hem tot deelneming aan de *ligue* tegen de Kerk te dringen. Laat ons hopen, dat God dien monarch zal verlichten en ondersteunen, die tot hiertoe aan de goede zaak op eene zoo edele wijze is dienstbaar geweest.

Overigens is de bescherming die hij aan de verdediging der religie verleent, men moet heterkennen, slechts zuiver defensief en beperkt binnen de engste grenzen. Zij bepaalt zich tot het tolereeren van een arm dagblad, dat gestrengelijk gecensureerd wordt, maar dat van tijd tot tijd eenige daadzaken verhaalt en eenige stukken aanvoert, die niet ten nadeele der Kerk verstrekken, dat dagblad is de *Nieuwe Wurtzburgsche Zeitung*, die aan de Pruisische Majesteit bekommering en aanstoot geeft. Het is stellig zeker, dat *FREDERIK WILHELM* aan den Duitschen bondsdag eenen formeelen eisch heeft gerigt, strekkende, om den koning van *Beieren*, door middel van het Duitsche bond te noodzaken tot het supprimeeren van dat dagblad. Hij deinst niet terug voor het belagchelyke, om de ministers en ambassadeurs van zeven en dertig groote en kleine mogendheden in beweging te brengen tegen een enkel gecensureerd dagblad! welk een heerlijk bewijs voor de onbedwingbare kracht der waarheid en de onuitsprekelyke ellende der ongeregtheid!

L'Univers van 24 Mei 1838.

BIJDAGEN VOOR HET IVOOREN CRUCIFIX VOOR DEN
AARTSBISSCHOP VAN KEULEN BESTEMD.

Montant in ons vorig N. ^o vermeld . . .	f 511,36
Van den Hoogwelgeboren Heer LEOPOLD VAN SASSEN VAN IJSSELT, Lid der rid- derschap van <i>Noord-Braband</i>	10,00
Van eene Dienstmaagd uit <i>Pruissen</i> ge- boortig.	00,25
Van D. D. M.	00,50
	f 522,11

AANKONDINGEN.

De Boekhandelaar J. W. TEN HAGEN, te 's Gravenhage, heeft alom verzonden het *Prospectus* van de

COURS COMPLETS

D'ÉCRITURE SAINTE ET DE THEOLOGIE,

- 1.º *Formés uniquement de Commentaire et de Traités partout reconnus comme, des chefs-d'œuvre et désignés par une partie des Evêques et des Théologiens de l'Europe Catholique, universellement consultés à cet effet;*

2.º PUBLIÉS ET ANNOTÉS, SOUS LA DIRECTION D'UN
ÉVÊQUE, PAR UNE SOCIÉTÉ DE DOUZE ECCLÉSIASTI-
QUES, TOUS CURÉS, SUPÉRIEURS OU PROFESSEURS
DE SÉMINAIRES DANS PARIS, ET PAR DOUZE
SÉMINAIRES DE PROVINCE.

40 volumes, in 4to à deux colonnes.

De zes eerste deelen (*tweede uitgave*) van deze belangrijke werken, waarvan in korten tijd meer dan 9000 exemplaren verkocht zijn, zien het licht, en zullen nog in den loop dezer maand aan de inteeke- naren geleverd worden, à fr. 6,00 of f 3,00 per deel.

Benevens het *Prospectus* van de

CONCORDANTIE
BIBLIORUM SACRORUM
VULGATÆ EDITIONIS

EMENDATÆ, MULTOQUE PRIORIBUS AUCTIONES,

emendante

Accuratissime denuo colligente et cum omnibus
bibliorum textibus conferente

F. P. DUTRIPON,
Professore, Theologia Perito.

OPUS DICATUM D. D. DE QUELEN, ACHIEPISCOPO
PARISIENSI.

De nieuwe uitgave van dit belangrijke en onmisbaar werk, voor allen die de H. Schriften met nadruk beoefenen, overtreft verre alle vroegere Editiën, als zijnde daarin een aantal verbeteringen en duizendvoudige vermeerderingen aangebragt, zoo als men zich bij vergelijking kan overtuigen. Dit werk dat met algemeenen bijval door alle godgeleerden van *Frankrijk*, *Duitschland*, enz. is ontvangen, zal bestaan in één deel, in gr. 4° van 180 vellen druks, voor den geringen prijs van nog geene *twaalf centen* per vel, of f 20,00 voor het geheele werk. Reeds zes afleveringen elk à f 2,25 zien het licht; de betaling kan in eens of maandelijks geschieden.

NB De ondergeteekende is, ten gevolge eener aangegane overeenkomst, UITSLUITEND met het debiet voor ons vaderland belast.

J. W. TEN HAGEN.

* * Bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON, te 's Bosch, is ter perse en zal eerstdaags verzonden worden:

ECHO op Mr. C. P. E. ROBIDÉ VAN DER AA's
Dichtregelen, OPROER EN PRIESTERDWANG.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

OVER

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . .
 Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn,
 gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
 woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U:
 dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
 ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
 wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
 wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en
 bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50
 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle
 abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brie-
 ven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst.
 Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

DE BIJBEL EN HET GEZAG (1).

(Ingezonden.)

Alle geloofsgezindheden, hoe zeer zij in gebruiken en
 leerstellingen, hemelsbreed verschillen, komen hierin
 over een, dat zij een beginsel aannemen, waaruit zij
 pogen af te leiden, wat de mensch behoort te geloo-
 ven, te doen en te laten, om het eeuwig rijk te kun-
 nen beërven, en daar, in het aangenaam gezelschap
 van Engelen en Heiligen het aanschijn Gods in eenwigheid te genieten. — Zulk een beginsel noemen
 wij fundament of grondslag des geloofs. — Is de
 grondslag onbetwistbaar, onwankelbaar vast, dan blijft
 natuurlijk het leerstelsel, hetwelk er uit voortvloeit,
 zuiver en houdt stand; maar is deszelfs grondslag
 gebrekkig, niet aanneembaar, dan moet noodza-
 kelijk het leerstelsel in deszelfs gebrek deelen, zich

modificeren, van tijd tot tijd veranderen en eindelijk
 een verward samenweefsel gelijken, dat, even als het
 protestantismus onzer dagen, aan de nageslachten de waar-
 achtige spreuk des Heeren herinnert: » Nisi dominus
 » edificaverit domum, in vanum laborant, qui aedi-
 » ficant eam: » Als de Heer het huis niet timmert,
 » verrigten zij vergeefs werk die bouwen."

Onder degenen, die zonder vasten grond hebben
 gebouwd — geloofspunten verbreed — en derhalve
 onnutte werklieden in het heilig Sion, in de Kerk
 Gods, zijn geweest, kan men in de eerste plaats rang-
 schikken de Profeten, over welke JEREMIAS op deze
 wijze klaagt: » zij voorzeggden onwaarheden in mijnen
 » (Gods) naam: Ik (God) heb hen niet gezonden, hun
 » geen bevel gegeven, tot hen niet gesproken: zij
 » prediken leugenachtige visioenen, voorzeggingen,
 » het bedrog en de verleiding van hun hart." JERE-
 MIAS XIV. Onnutte werklieden zijn ook al diege-
 nen, over welke EZECHIEL XXIII het schrikbaar wee!
 uitgesproken wordt: » Wee! den onzinnigen Profeten,
 » die hunnen geest volgen." Verderfelijke werklieden
 schadelijke leeraars, zijn om dezelfde reden: ELYMAS de
 Groote, bijgenaamd BARJESU, die den proconsul SER-
 GIUS van het heilig Geloof wilde doen afvallen; Hand,

(1) De aanleidende oorzaak tot het opstellen dezer verhande-
 ling, was eene kwistige verspreiding van protestantsche bijbels
 in de gemeente, alwaar de Eerw. opsteller woonde, en waar-
 tegen hij ook gemeend heeft destijds in eene opzettelijke predi-
 catie de Catholijken dier gemeente te moeten waarschuwen.

der Apost. XIII; HYMENÆUS en PHILETUS, die de aanstaande opstanding van het vleesch bestreden; II ad. TIM. II.; MENANDER, CERINTHUS, VIGILANTIUS, PELAGIUS, PETRUS DE BRUIS, JOANNES WIKLHEFF, JAN HUS, ZWINGEL, MELANCHTON en honderden meer, wier werk — wier leer — de proef der duurzaamheid, zoo weinig, heeft kunnen doorstaan, dat nauwelijks hunne onedele namen ons zijn overgebleven. — Waarlijk! indien de Heer het huis niet bouwt, arbeiden zij vergeefs, die bouwen! Doch het ligt niet in ons plan hierover verder uit te weiden. Alleen willen wij onze lezers doen opmerken, dat de deur voor allerlei dwaling, zelfs zottentij geopend was, zoodra waanwijze joden het waagden de leiding der Godsgezanten vaarwel te zeggen, en in plaats van deze, hun eigen bijbel-begrip te huldigen. — Men hoorde van scheidings-brieven, waardoor den onverbreekbaren band des huwelijks, om elke kleinigheid, werd verbroken; van bijgeloof en afgoderij; van sekten-haat; van twist en moord.... Even eens ging het, tijdens het nieuw Verbond, als mannen, door ontijdige vernieuwingszucht gedreven, het gezag der leerende Kerk, de grondzuil der waarheid, den Steenrots PETRUS, op welken, onze Heer JESUS zijne Kerk gebouwd heeft MATTH. XVI. 18. verlieten, en ongeacht de vermaning van PAULUS Rom. XV, 15. » Hoe zullen zij preken als zij niet gezond worden? » den predikstoel betraden. — Er ontstonden, als van zelve, ver uiteenlopende ketterijen: Arianen, Pelagianen, Nestorianen, Euteugianen, Kwakers, Hernhutters, Wederdoopers, Anglikanen, Lutheranen, Calvinisten van het oude en van het nieuwe licht.... die zich allen op den bijbel beriepen en dit Goddelijk boek als de onfeibare getuige van hun geloof-stelsel uitkreten. — Als men ondertusschen het gebeurde oplettend gadeslaat en daarbij Gods-woord met een onpartijdig oog inzielt, dan is het blijkaar, dat de algoede Hemelsche Vader dit heilig Boek, noch als het eenige, noch als het voornaamste middel heeft uitverkoren om aan de volken Zijnen wil kennelijk te maken — dat de Bijbel A.) niet is de grondslag, van het Christelijk Geloof. B.) dat hij het onmogelijk zijn kan. —

A.

De Apostelen hebben, brieven vol heilzame lessen aan gevestigde gemeenten te Rome, te Corinthe, enz. gerigt, somtijds hebben zij ook aan enkele personen geschreven. Echter bedoelden zij geenszins elk lid der gemeente, tot eigen Schrift onderzoek te verplichten. Wanneer de inhoud dier Schriften het algemeen belang betrof, werd van dezelve in de openbare vergaderingen der geloovigen verslag gegeven, en hetgeen duister of dubbelzinnig daarin mogt zijn uitgedrukt, door hen, die in de geheimen van de Godsdienst waren ingewijd en bekwaam geoordeeld, om anderen te onderwijzen, opgehelderd. Dienaangaande verhaalt de H. JUSTINIANUS, in zijn verweerschrift aan keizer ANTONIUS, aan de beide CÆSARS, aan MARCUS AURELIUS, aan den senaat en het Romeinsche volk: » Op

» den dag, welke naar de zon genoemd wordt, versgaderen allen, die in de stad en op het land wonen » in eene plaats, daar worden de *Schriften der Apostelen* of de *Geschriften der Profeten* voorgelezen, » zoo lang de tijd het toelaat. Als de voorlezing geëindigd is, houdt de opziener eene redevoering, in » welke hij deze verhevene leer aan het volk ter behartiging voorstelt en hen opwekt tot derzelver beoefening (1). » Al het gezegde wordt tot op den huidigen dag door de Catholijke Priesters verrigt. . .

Het is waar, er komen in de H. Schriften plaatsen voor, welke het eigen Bijbelonderzoek schijnen te bevelen. Zoo schrijft de wereld-Apostel aan die van *Thessalonika* V. 4 21. (Christenen!) » onderzoekt alles en behoudt het goeden. » Ei lieve! waar moeten de Christenen naar het goede — naar het beste — onderzoeken . . . ? in den Bijbel alleen? PAULUS beantwoordt deze vraag ontkennend in het VI. hoofdst. van denzelfden brief: » Broeders! » zegt hij, » wij » bidden u in den Heer JESUS CHRISTUS, dat gij gelijk gij van ons gehoord hebt, hoe gij behoort te » wandelen en God te behagen, gij alzo handelt. » PAULUS wil derhalve, dat in het onderzoek naar Christelijke waarheid, — naar het goede en het beste, — het mondeling onderwijs der Herders op den voorgrond sta, daarom schrijft hij: Broeders, wij bidden u . . . Men vindt aan de Rom. XV. 4. » Broeders, » al wat er geschreven is, is tot onze onderrigting » geschreven, opdat wij door de verduidelijking en de » vertroosting der Schriften hoop hebben. » In den 2 aan Tim. III. 15. » Alle Schrift, welke door God is » ingegeven (*inspirata*), is nuttig om te onderwijzen, » te vermanen, te bestraffen en tot regtvaardigheid » op te leiden. » En in den 2 van den H. PETRUS, I. 13. 19. » Wij hebben eene stem uit den Hemel » gehoord . . . maar wij hebben het woord der Profeten, dat nog sterker is, op hetwelk gij behoort » te letten als op een licht in de duisternis. » Deze teksten duiden aan, dat de H. Schrift is ingegeven, dat zij onschatbaar kostbaar is, om te onderwijzen en tot gerechtigheid op te leiden, dat zij een licht is in de duisternis; maar dat een ieder ze moet lezen, of dat zij de *eenigste en voornaamste bron* der goddelijke openbaring uitmaakt, behelzen zij even weinig als die, welke soms uit JOANN. V. 29. HAND. DER APOST. XVII. 11. en LUC. XVI. worden aangevoerd. — De eeuwige Waarheid, zegt door zijnen lieveling JOANNES, » *Scrutamini Scripturas*: *ἑρευρετε τὰς γραφὰς* » dan deze uitdrukking kan zoowel naar het Latijn als naar het Grieksch, in eene aantoonende en ook in eene gebiedende betekenis genomen worden, en het staat ons vrij gebiedende te vertalen: » onderzoekt de Schriften » en verhalende » gij onderzoekt de Schriften: » beide vertalingen zijn even aannemelijk. Mag men nu uit deze, naar den zin, twijfelachtige woorden, eene

(1) *Kerkelijke Geschiedenis* door TH. KATERRAMP, uit het Hoogd. vertaald door J. G. WENNEKENDONK, Utrecht 1835.

stellige wet vormen? Mag men denzelven den ongetuigenissen, als eene gebiedende spreuk des Heeren opdringen . . . ? Daar de bedoelde uitdrukking: gij onderzoekt — of onderzoekt de Schriften, al mogt zij door Jesus, gebiedend gebezigd zijn doch slechts weinige hardnekkige Joden geldt, die, omdat zij Hem op zijn woord, dat overvloedig door wonderwerken was bekrachtigd, weigerden te gelooven, niet naar de Boeken van het Nieuwe Testament, maar die van het Oud Verbond, werden verwezen, wijl deze getuigenissen van Hem, den waren MESSIAS geven. — Tusschen eenigen, die wellicht Schriftgeleerden waren en tusschen allen, tusschen Joden en Christenen, en tusschen het Oude en het Nieuwe Verbond, bestaat zeker wel een zoo merkbaar verschil, dat ieder redelijk verstand gemakkelijk begrijpt, dat de aangevoerde tekst in geenen deele de Christenen verplicht. — Even min afdoende is hetgeen wijl HAND. DER APOST. XVII. aantreffen, daar is weder niet de rede over Christenen, noch over het Nieuwe Testament, noch over een hierop betrekkelijk gebod. Alleen vergelijkt de heilige Schrijver Joden, die dagelijks de Schriften onderzoeken met andere Joden, die dit onderzoek verwaarloosden. — Wij roemen met de H. Schrift, de zorgvuldige waarheidsliefde der Bereërs en bekennen rond uit: dat deze edeler waren gezind, dan die van *Thessalonika*, als die het woord ontvingen met alle tegenenigheid, onderzoekende dagelijks de Schriften . . . . Doch wij noemen het tevens een schandelijk verdraaijen van Gods woord en wij verfoeijen het, indien men uit die geschiedenis, welke het Israëlitische volk betreft, en alzoo op de Boeken van het Oude Testament doelt, besluit, dat de Christenen in het algemeen hunne Evangelieën benevens hunne Brieven der Apostelen moeten raadplegen. Eindelijk vermeldt Luc. XVI. het ongelukkig lot van den gierigen vrek, die wegens zijne hardheid jegens den armen in de hel is begraven. — *» Sepultus est in inferno »* — In dien vurigen poel van jammeren gedompeld, verzocht hij ABRAHAM, een' bode aan zijne vijf broeders te zenden, om hen tegen de zonde te waarschuwen. — Neen! antwoordt ABRAHAM: » Zij hebben » Mozes en de Profeten, laten zij naar deze hooren, » indien zij naar deze niet luisteren, zullen zij iemand » die van den dood is opgestaan, ook niet gelooven ». Wie ziet hier de verplichting van Christenen, om zelve den Bijbel te onderzoeken, uitgedrukt. . . . ? Wie dit ziet, ziet meer dan iemand . . . .

Het hooge denkbeeld van Gods oneindige wijsheid, zoo wel als der aanbiddelijke Voorzienigheid van onzen Verlosser, die aangebeden zal worden in eeuwigheid; nopen ons van den God-mensch te veronderstellen, dat Hij niet in gebreke zoude gebleven zijn, het Bijbel lezen met duidelijke bewoordingen te bevelen, indien het Hem had behaagd, dat alle Christenen, dit goddelijk boek naauwkeurig zouden navorschen. Want, waarlijk, wij vreezen ons aan godslastering schuldig te maken, wanneer wij van den Heer, die gekomen is om de verdwaalde schapen op te zoeken

en te regt te brengen, die hen op het vurigst bemind voor hun welzijn dag en nacht gearbeid, moeilijke reizen ondernomen, leerreden gehouden, wonderen verricht en ten laatste in hunne plaats, de schandelijkste aller doodstraffen heeft ondergaan, vermoeden; dat Hij zonde vergeten hebben aan zijne geliefde Apostelen de noodige bevelen aangaande iets zoo gewigtigs mede te deelen. — Trouwens, in dit geval, zoude de zorgvuldige Heer niet verzuimd hebben, een zeer groot groot aantal Bijbels, in alle talen en tongvallen opgesteld, in gereedheid te doen brengen, ten einde dezelve door zijne zendelingen allereerst, bij de plegtige verkondiging van het Evangelie binnen *Jeruzalem*, en later onder al de overige volken der aarde te verspreiden, hun zeggende: » Lieve menschen! wij bieden » u een' zeer kostbaren schat aan, het Boek der boeken! leest hetzelfde vlijtig, het bevat het waarachtig » woord van uwen Schepper; het onderwijst, het vermaant, het vertroost u . . . » of, op het allerminst genomen, hadden de Apostelen, naar het voorbeeld der tegenwoordige Hervormden, colporteurs, mannen met zware pakken Bijbels beladen, moeten afzenden, met last om dezelve aan Jood en Heiden aan te bieden, zoo billijk mogelijk te verkoopen, en steeds onvermoeid, langs wegen en straten uit te roepen: koop! koop! Bijbels koop! Niets van dit alles zal men in de kerkelijke geschiedenis ontdekken. Integendeel heeft de Goddelijke Stichter des Christendoms, het prediken boven het schrijven; en het hooren boven het lezen verkoren. Hij zelf heeft geen woord van zijne verhevene leer opgeteekend, maar steeds onvermoeid gepredikt. Hij verkondigt zijne schoone lessen aan de vergaderde menigte, dan eens in de opene lucht, dan eens in den tempel, dan in de synagoge of elders. — Voorts heeft Hij aan de Apostelen bevolen, de, door Hem voorgedragene waarheid, op dezelfde wijze, door prediking, onder de menschen te verbreiden; » gaat, » zeide hij hun » leert alle volken: predikt het Evangelie aan alle schepselen. » De Apostelen hielden zich getrouw aan dit gegeven bevel, en droegen de leer huns meesters mondelijk voor, onder Joden en Heidenen, te *Jeruzalem*, in *Judea*, in *Samarië* en in de verafgelegene oorden. — Van daar het bekende gezegde des Apostels: » het geloof komt door het gehoor. » — Bovendien is het eene onbetwistbare daadzaak, dat, in den jare 33 onzer jaartelling, niet één volledig Bijbelboek; Oud en Nieuw Testament, heeft bestaan. Onder al de duizenden die zich volgens het verhaal in de HAND. DER APOST. II, IV, VI tot het Christendom hadden bekeerd, en welk getal, 29 jaren later zoo sterk was aangegroeid, dat de H. PAULUS aan de Collossers I, kon melden: » het Evangelie is » door de geheele wereld verkondigd en bloeit alom, » werd niet één enkel Nieuw Testament gevonden, waarbij zij toch een bijna uitsluitend belang zouden gehad hebben, omdat in dat gedeelte der H. Schrift en niet in het Oude Testament de geloofs- en zede-regels der Christenen vervat zijn. — Ziet hier het bewijs.

Omstreeks het jaar 40 na CHRISTUS, is het eerste

boek van het Nieuwe Verbond, dat den Evangelist MATTHEUS wordt toegeschreven, opgesteld. De heilige MARCUS heeft zijn Evangelie in het jaar 44, de heilige LUCAS het zijne in 53, en de heilige JOANNES het zijne in 85 geschreven, terwijl de eerste der brieven niet vroeger dan van het jaar 52 dagteekent. — Alzoo hebben de Christenen omtrent 10 jaren het Evangelie van MATTHEUS en 20 jaren dat van MARCUS en JOANNES benevens al de Apostolische brieven gemist. Voegt hier nog bij, dat er, uit gebrek aan drukpersen, een zeer aanmerkelijk tijdperk moest verlopen, eer al deze canonieke boeken verzameld, afgeschreven, in verschillende talen vertolkt, en algemeen gekend werden. Hetgeen ook de H. IRENEUS verzekert, daar hij in zijn boek Haer. L. III. C. 4. getuigt: » dat er ten zijnen tijde, » dus omtrent het midden der tweede eeuw, » nog gansche volken be- » stonden, die zonder pen en inkt in den Heer JESUS » CHRISTUS geloofden, en dit geloof door den heiligen Geest in hunne harten geschreven, zorgvuldig » bewaarden, houdende zij zich aan de menschelijke » overlevering. » — De regtgelooigen hebben derhalve het Nieuwe Testament, den eigenlijken Bijbel der Christenen, in de vroegste tijden des Christendoms niet gezien veel minder gelezen.... En hiermede weten wij dan zeker — dat onze geliefde Heer en Zaligmaker den Bijbel niet als den eenigsten en voornaamsten grondslag, niet als basis van zijn' H. Godsdienst gelegd heeft, en dat het lezen van dit boek, ofschoon het een geheel Goddelijk voortbrengsel is, geenszins vereischt wordt, om goed, zelfs volmaakt Christen te wezen. — De Christenen immers bezaten in de eerste tijden des Christendoms geene Bijbels, zij konden ze bij gevolg niet lezen. En toch muntten zij uit in Godsvrucht. Niet slechts op het platte land, waar veel eenvoudigheid en volgzaamheid pleegte heerschen, maar ook in de steden, ja in de hoofdstad der wereld, te Rome, waren bijna alle Christenen heiligen. — Zij gedroegen zich in den echten zin des woords als broeders, oneindig beter dien naam waardig, dan eene menigte broeders naar den bloede, die om een handvol geld schandelijk twisten, en als ware het, de schimmen hunner overledene ouders verontrusten. De liefde was de band welke hen onderling vereenigde. » Hun eigendom, » zegt LUCIANUS: » beschouwden zij als gemeen goed, van hetwelk zij niets spaarden tot ondersteuning der noodlijdenden; en al hetgeen zij gemeenschappelijk deden, verrigteden zij met de bereidvaardigste liefde, » omdat zij noch rijkdom, noch het leven achtten en » in de hoop der onsterfelijkheid, hunnen Wetgever » volgden, wiens voorschrift gebiedt, dat zij elkander » als broeders beminnen zullen (1). » Deze getuigenis van den heidenschen geschiedschrijver wordt bekrachtigd door hetgeen wij HAND. DER APOST. II 42 en IV 32 lezen: » De geloovigen hadden maar een hart en

» eene ziel; hunne goederen strekten ten algemeenen » dienste, zij baden en braken gemeenschappelijk *het brood.* » — *Het Brood*, dat door de heilige Vaders, in overeenstemming met de Syrische Bijbeloverzetting, Eucharistie wordt genoemd, en alzoo onder de gedaante des broods, het waarachtig Ligchaam en Bloed van onzen Heer, met deszelfs Godheid en Menschheid bevat. — Grootte God! welke dagen zijn de eerste tijden des Christendoms opgevolgd! Sedert dat ieder, die daartoe lust gevoelde, zich het regt heeft aangematigd, om tolk van Gods eeuwig woord te wezen, is de wereld van gedaante veranderd! De Christenen willen niet meer gezamenlijk bidden, Godsdiensstoefenen, noch aan dezelfde tafel zitten, om het Brood der onsterfelijkheid te nuttigen! Ach, Bijbel! gij zijt niet de grondslag waaruit dat zuiver Christelijk geloof ontspruit, hetwelk de menschen door de liefde als broeders vereenigd. (Het vervolg hierna.)

KAN DAT REGTVAARDIGHEID EN VERDRAAGZAAMHEID GENOEMD WORDEN.

De vijanden van het Catholicismus van allerlei soort, hebben allerwege het woord: verdraagzaamheid in den mond, en beschuldigen de Catholijke Kerk, dat zij onverdraaglijk onverdraagzaam is. Onverdraagzaam is zij voorzeker in het handhaven van de zuiverheid der leer, die haar is overgeleverd geworden: al wat de reinheid dier leer zou kunnen bezoedelen, derzelver onveranderlijkheid wijzigen, of derzelver Goddelijkheid doen ontaarten; en diensvolgens alle *nieuwigheden*, die afwijken van die leer, welke zij van den Heer en van zijne Apostelen ontvangen heeft, wordt zonder de minste oogluiking, door haar veroordeeld en uit haren schoot geweerd, en zij aarselt niet, om alle afwijkingen van die leer als dwaling of ketterij te doemen, en er haar *anathema!* over uit te spreken; ten einde hare kinderen tegen het schoonschijnend en zoetsmakend gif der dwaling te behoeden. — Verder gaat hare onverdraagzaamheid niet.

Het protestantismus heeft in naam der verdraagzaamheid, en der Godsdienstvrijheid eenen opstand tegen de Catholijke Kerk aangevangen en eene revolutie in het Christendom te weeg gebracht, die lijnrecht strijdig is met deszelfs geest en voorschriften: want de geest des Christendoms is die van liefde en eenheid; deszelfs voorschriften zijn: gehoorzaamheid aan de Kerk, broederliefde, liefde jegens allen.

Het tegenwoordig aanwezen van het protestantismus is gelijk aan dat van eenen staat, die zich aan de gehoorzaamheid van zijnen wettigen soeverein onttrokken hebbende, zich tot eene onafhankelijke republiek heeft geproclameerd: zonder dat de dynastie der oude soevereinen de *wettigheid* van dien staat ooit erkend heeft of erkennen kan; omdat hare regten op denzelven goddelijk en onveranderlijk zijn. Zij erkent dus wel den nieuwen staat als een staat die *facto* aanwe-

(1) *Kerkelijke Geschiedenis* door TH. KATERKAMP, uit het Hoogd. vertaald door J. G. WENNEKENDONK, I Deel bladz. 31.

zig is, en met wier beheer en inwendige inrigtingen zij zich niet kan noch wil bemoeijen; dien zij geheel aan zich zelve overlaat, tot dat hij, vrijwillig, tot de gehoorzaamheid aan het wettig gezag, welks regten onverjaarbaar zijn, zal terugkeeren; maar zij kan nooit erkennen, dat hij *jure* bestaat. Ziedaar het geval der Catholijke Kerk ten opzichte van het protestantismus, dat zij nooit als wettige Christenkerk erkennen kan; ofschoon zij het daadwerkelijke aanwezen erkent eener maatschappij, die, hoewel uit verschillende en tegenstrijdige deelen bestaande, zich echter Christendom en Christelijke Kerk noemt: zij laat die maatschappij geheel aan zich zelve over en bemoeit zich op geenerlei wijze, noch met hare wetten, noch met hare inrigtingen, noch met hare vormen; zij beschouwt hare leden wel als *ongehoorzame kinderen*, maar toch altoos als kinderen, als geliefde kinderen, op wier terugkeer zij immer hoopt, en daarom hare Moeder-armen altoos geopend houdt.

Het protestantismus integendeel erkent tegenwoordig openlijk de Catholijke Kerk als Christen Kerk; maar wil met haar hoewel tegen de hare lijnrecht strijdige principes aannemende, met haar het *onverdeeltbare rijk van Christus*, de *algemeene Christelijke-Kerk* uitmaken. Iets, 't welk zoo ongerijmd is, dat het zich waarlijk niet begrijpen laat, hoe een dusdanig denkbeeld in het brein van verstandige mannen zetelen kan.

Van daar dan ook, dat het protestantismus immer invloed wil uitoefenen op de inwendige inrigtingen en verordeningen der Catholijke Kerk; ten einde haar, ware het mogelijk van lieverlede, tot het wijzigen harer onveranderlijke leer te brengen. Ontmoet hetzelfde daarin dien weerstand, dien het bij getrouwe Bisschoppen, die als Opvolgers der Apostelen voor de *bewaring van het pand des Geloofs*, dat hun is toevertrouwd moeten waken, noodwendig vinden moet, dan vergeet het de rol van verdraagzaamheid, die het om zijne oogmerken te bereiken overal ten opzichte van den uitwendigen staat der Catholijke Kerk speelt, en den naam van Evangelisch, dien het heeft aangenomen; het neemt de toevlugt tot logen, laster, schelden, verguizen en vervolgen; met een woord tot alles, wat door het *Evangelie* stellig verboden is, en met ieder denkbeeld van *verdraagzaamheid* strijd.

Dit alles wordt op nieuw door de gebeurtenissen in *Pruissen* bevestigd. De Pruissische regering, die men als eene *personificatie* van het hedendaagsche Protestantismus beschouwen kan, ondernam niets tegen den *uitwendigen vorm* der Catholijke Kerk; zij erkende den Opperherder, als haar Opperhoofd, en sloot, als zoodanig, met hem een concordaat; zij liet de Bisschoppelijke zetels, en de openbare Godsdienstoeffeningen, der Catholijke Kerk in wezen; maar zij wilde haar *inwendig* aanwezen, hare leer en discipline wijzigen, dat is, haar van datgene berooven, wat haar van het Protestantismus en van ieder schisma onderscheidt, van hare éénheid; en daartoe de Catholijke Bisschoppen, als handlangers bezigen. Maar zij ontmoet eindelijk in CLEMENS AUGUST, eenen waren ATHA-

NASIUM; en nu vergeet het Pruissisch ministerie en deszelfs bezoldigde of begunstigde schrijvers alle bescheidenheid; men denkt er niet aan, dat men den lof, dien men zich zelve gegeven en zoo dikwerf herhaald had, dat de wereld dien als waarheid begon te beschouwen, dien van *wijs*, *regtvaardig* en *verdraagzaam* te zijn, eigenhandig wegwierp en zich met schande overlaadde.

Regtvaardig was het niet, dat men in *Pruissen*, de protestantsche drukpers vrij liet, om het Catholicismus te honen en te beledigen, terwijl men de Catholijke drukpers kluisterde en haar niet toeliet, de zaak van het Catholicismus te verdedigen of de grofste onwaarheden te logenstraffen: verdraagzaam was het even weinig.

Maar men meende toch dat het *wijs* ware! Want, de gesmoorde klagten der Catholijken, konden nu niet naar buiten 's lands uitherten; en men had invloed genoeg, om door middel der censuur in geheel *Duitschland*, iedere stem tot zwijgen te brengen die zich de geringste aanmerkingen op het gedrag, van het Pruissisch ministerie zou durven veroorloven.

Eindelijk verhief zich in *Beijeren*, eene stem, door wier orgaan de Pruissische Catholijken, hunne grieven aan geheel *Europa* bekend maakten; en die met waardigheid, maar tevens met bescheidenheid hunne zaak verdedigde. Aanstonds poogde het Pruissisch ministerie, gewoon, om ook in *Beijeren*, zijnen invloed te doen gelden, ook die stem tot zwijgen te brengen. En daar zulks ditmaal vergeefs was, maakte men allerwege bekend, dat het Pruissisch gouvernement zich tot den Duitschen bondsdag zou wenden, ten einde door deszelfs tusschenkomst, door eene algemeene en strenge censuur, alle bekendmakingen en beoordeelingen van deszelfs gedrag te beletten.

En echter heeft noch de Beijersche, noch eenige andere buitenlandsche drukpers iets tegen de Pruissische regering of haar onderdrukkings-stelsel, proelytismus en intrigues gezegd, hetwelk niet door onwraakbare documenten en daadzaken, gestaafd is geworden. Wat zou men gezegd hebben, als een vreemd blad of buitenlandsche schrijvers, de inwoners van de *Rhijn-provinciën*, of die van het hertogdom *Posen*, openlijk had aangezet, om oproerig te worden en zich aan het gebied der Pruissische regering te onttrekken? Zou men niet aanstonds bij de regering van het land waar dat blad uitgegeven werd of die schrijver woonde, *ernstige en dreigende vertoogen* hebben gedaan? Welnu, waarom laat dan het Pruissisch gouvernement toe, dat deszelfs onderdanen op die wijze handelen, ten opzichte der Catholijke Kerk en haar Opperhoofd? Is zijn bestuur over de Kerk minder wettig, minder heilig, dan dat des konings van *Pruissen*, over de *Rhijn-provinciën* en *Posen*? Wij gelooven het niet en echter heeft de reeds genoeg bekende professor AUGUSTI, onlangs een werk uitgegeven: *Over het Aartsbisdom van Utrecht*, waarin hij de Catholijken uitnoodigt, om het voorbeeld der Hollandsche Jansenisten te volgen; dat is, *zich aan*

het wettig gezag van den Apostolischen Stoel te onttrekken! Een zekere heer BERGMAN, heeft gelijktijdig een werk uitgegeven, getiteld: *Het Pausdom door den duivel ondersteund*, waarin de schrijver eenen prophetischen toon aannemende verzekert, dat de Catholijken zich eenmaal zouden verheugen, zich van Rome te hebben afgescheiden. Op die wijze tracht men in Pruissen, het volk tot een schisma voor te bereiden, en daar het den Catholijken verboden is, om ter verdediging hunner zaak te schrijven, heeft het arme Catholijke volk, niets anders dan deszelfs gezond verstand, om aan die trouwelooze strikken te ontsnappen; zoo de Catholijken bij geval iets te Sittard, of buitenslands laten drukken, dan, schreeuwt men aanstonds over *intrigue over geest van tegenstand zamenzwering* enz. enz. Uit loutere verdraagzaamheid beschouwt men alles, wat de Catholijken zeggen of schrijven, om de ongegrondheid en ongerijmdheid van het protestantismus aan te toonen, als iets dat ongeoorloofd en niet te gedoogen is; maar men belgt er zich niet over, als protestanten, op de onbeschofste wijze tegen het Catholicismus en alles, wat den Catholijken dierbaar is, uitvaren.

In de stad Quedlinburg, district Maagdenburg en diensvolgens met vergunning van de Pruissische censuur, is een geschrift uitgegeven getiteld: *Oproer en zamenzwering van den Aartsbisschop van Keulen* enz. In hetzelfde kan men de volgende woorden lezen: » Wij vervloeken en verwenschen elken Paus, wie hij ook » zij alleen daarom wijl hij als Paus handelt. Wij » vervloeken en verwenschen de geheele Roomsche » hierarchie zoodra als zij buiten het gebied komt, » DAT ONGELUKKIG TEGENWOORDIG NOG ONDER DE » HEERSCHAPPIJ VAN DEN PAUS VAN ROME IS. Wij » vervloeken en verwenschen allen, die de Paapsche » dwalingen verdedigen, gaan onderwijzen of bescher- » men; wij vervloeken en verwenschen allen, die » leeren, dat men in de landen der Evangelischen, in » zaken die de Religie betreffen veeleer aan den » Roomschen Paus dan aan de koningen en vorsten » moet gehoorzamen. Onze cosmopolieten en philan- » trophen hebben sedert lang van hunne litanie den » Paus en den Turk uitgesloten, die meesters van » twee zulke schoone streken, die ongelukkig tegen- » woordig nog onder hunne heerschappij zuchten EN » ONZE WELDADIGE BESCHAVING heeft getracht over » dezelve eenige stralen van haren herscheppenden » fakkel te verspreiden. De Turk door de kanon- » schoten van Navarin, Schumla, enz. onderrigt, » zal meer en meer inschikkelijk worden, of schijnt » zulks ten minste te willen worden; maar de Paus » is altoos dezelfde; men zou hem dus zijne plaats » in onze litanie moeten terug geven als hij niet se- » dert lang in de oogen van ieder gezond verstand » het SPOOK VAN HET GEESTELIJK DESPOTISMUS » ware. Eer en glorie aan onzen soeverein en aan » zijn gouvernement, DIE EEN EINDE AAN ZIJNE » MACHINATIEN EN COMPLOTTEN MAKENDE DE REG- » TEN DER EVANGELISCHE KERK roemvol handhaaft."

» Wij gelooven zegt de nieuwe *Wurtzburgsche Zei- tung* het bovenstaande uittreksel mededeelende, dat commentarissen slechts het uitwerksel zoude verzwaken, 't welk het lezen van deze regels bij ieder onpartijdig mensch moet voortbrengen; maar wij vragen; waar zal men in *Beijeren* iets vinden dat zoo sterk is, en door de tegenovergestelde partij gedrukt, of door het gouvernement getolereerd wordt? Dat men dan niet meer uit *Berlijn* kome schrijven, in de *Hanoversche Zeitung* of in andere bladen van die soort niet spreken van de *beledigingen der Beijersche drukpers*, door de censuur getolereerd; dat men in tegendeel een blik werpe op hetgene wat in zijne eigene staten de Pruissische censuur laat drukken *tegen twintig millioenen Duitschers*, tegen hun wettig Geestelijk Opperhoofd en tegen de Catholijke vorsten en gouvernementen. Maar hoe meer en heviger men ons Catholijken aanvalt zoo meer vordert men, dat wij zullen zwijgen, en het veld aan onze tegenstrevers vrijlaten. *Sapienti sat!*"

Wij vragen aan alle regtschapene menschen, wier hersenen niet gekrenkt zijn; en wier hart niet gevoelloos is, om 't even, tot welke Godsdienst-gezindheid zij behooren: kan dat *regtvaardigheid en verdraagzaamheid* genoemd worden.

DE LEER VAN HERMES.

Volgens het geloof der Catholijken, zijn alle *doctrinale uitspraken* van den Apostolischen Stoel onfeilbaar. Als eene latere doctrinale uitspraak, eene vroegere doctrinale beslissing wedersprak of reformeerde, dan was de feilbaarheid van het Apostolisch gezag in deszelfs uitspraken, betreffende de leer, door den Apostolischen Stoel zelve erkend; dan had het geloof van PETRUS gewankeld, dan was er geene doctrinale zekerheid meer, dan ware het Catholicismus vernietigd!

Welnu, GREGORIUS XVI, heeft de leer van HERMES, bij eene opzettelijke Bulle plegtig veroordeeld, en dezelve als schadelijk, als dwaalleer en strijdig met de leer der Catholijke Kerk gedoemd. Als het dus waar was, wat een *Berlijnsch berigt* meldt, dat doctor ELVENICH (1), uit Straatsburg geschreven heeft, dat men te Rome eindelijk, de leer van HERMES onderzocht, en daarin niets strijdigs met de Catholijke leer gevonden heeft (2), dan heeft de Apostolische Stoel vroeger veroordeeld, wat hij niet kende; dan heeft hij nu erkend, dat hij toen had gedwaald; dan beroepen de apellanten zich met regt, op een toekomstig algemeen en dus onfeilbaar concilie, dan heeft het Jansenismus gewonnen spel; dan is er geenerlei zeker-

(1) De heer ELVENICH en doctor BRAUN, twee bekende Hermesianen, zijn in het vorige jaar naar Rome gereisd, alwaar zij zeer afgezonderd geleefd, en zich enkel met de studiën bezig gehouden hebben. Het oogmerk van hunne reis was, om er de leer van HERMES naauwkeurig voor te dragen. Het blijkt nergens uit, dat zij dit werkelijk hebben gedaan. RED.

(2) Zie *Journal de la Haye*, van 17 Mei. RED.

heid meer in de Catholijke Kerk. — Ziedaar redenen genoeg, om zulk een sprookje te *Berlijn*, te fabricceeren. Reeds had een Berlijnsch berigt van 4 Mei (1) ons op het volgende nieuws vergast:

» Met groote verwachtingen ziet men hier dagelijks de terugkomst der professoren BRAUN en ELVENICH, uit *Rome* te ontmoet. Brieven van deze heeren melden ons, dat onder de zeer vele aldaar residerende Kardinalen, ZICH OOK EENE VERLICHTE PARTIJ BEVINDT, die het halstarrige en ongehoorzame gedrag van den Heer DROST tot Vischering, afkeurt, EN AAN DE HANDELINGEN ONZER REGERING ALLEN RIJVAL SCHENKT. Iets naders deswegens zullen gemelde professoren, bij hunne aanwezigheid alhier, openbaar maken. » Wapent u met geduld, Catholijken! tegen de vertellingen, welke de Berlijnsche berigten, de heeren ELVENICH en BRAUN, zullen laten doen. Intusschen schijnen zij, toen zij die brieven schreven, nog niets van de rehabilitatie, der leer van HERMES, geweten te hebben. . . . Misschien hebben zij te Straatsburg een courrier uit *Rome* ontvangen, om hen dat gewichtig nieuws, mede te deelen!

Waarlijk soortgelijke beuzelpraat, verdient geene wederlegging! Men zal het weldra zoo ver hebben gebracht, dat men van lompe leugens zeggen zal: dat gelijkt naar een Berlijnsch berigt.

PROFETIEN.

Ter gelegenheid van een misselijk artikel door het Handelsblad van maandag 28 Mei uit *Munster* medegedeeld, beginnende: » De eene profetie verdringt hier de andere; enz. » willen wij niet langer uitsstellen iets merkwaardigs te verhalen.

In het jaar 1826, hadden drie of vier verschillende personen, die, op zeer verre van elkander verwijderde plaatsen woonden, en die alle, ten gevolge der krachtvolle gebeden van den prins van HOHENLOHE waren genezen geworden, revelatie, die zij aan hunne Geestelijken, en dezelve aan de plaatselijke Bisschoppen openbaarden, onderteeekenden en aan den prins van HOHENLOHE zonden. Wij ontvingen in der tijd echte afschriften dier verklaringen; die wij in 1830, aan eenen vriend op diens dringend verzoek, zonden, doch die wij nimmer terug bekomen hebben; ofschoon hij ons meermalen verzekerd heeft dezelve terug gezonden te hebben. Eenige maanden geleden, schreven wij, aan den Hoogw. Geestelijke, die ons de gemelde stukken, namens den prins van HOHENLOHE, gezonden had, met verzoek, om andere afschriften dier stukken. Daar wij in denzelfden brief over onderwerpen hadden geschreven, die een spoedig antwoord vorderden, en die Geestelijke ons nooit op antwoord heeft laten wachten; en daar wij ook op andere brieven, aan onderscheidene personen in *Beijeren* ge-

schreven; geenerlei antwoord bekomen, is het mees dan waarschijnlijk, dat dezelve in *Pruissen* worden opgehouden.

Daar wij ons echter den hoofdzakelijken inhoud van die revelatie, die bijna gelijktijdig plaats hadden, en volmaakt overeenstemden, nog zeer goed herinneren, willen wij dezelve hier voorloopig mededeelen, terwijl wij langs eenen omweg nogmaals afschriften van dezelve zullen verzoeken, en die na den ontvangst, geheel mededeelen. — De hoofd-inhoud dier revelatie is deze:

» Er zal in het jaar 1830 eene nieuwe vervolging tegen de Kerk ontstaan. Dezelve zal in *Frankrijk* beginnen; zij zal zich allerwegen uitstrekken, en hoe langer zoo heviger worden. . . . Doch in het jaar 1840, zal zij door eene schitterende zegepraal der Kerk worden gevolgd.»

Inderdaad, hoe dreigend vertoonde zich de Julirevolutie van 1830! Allerwege werden de Kruisen vernield, de kerken ontheilgd en gesloten. . . . In *Portugal* en *Spanje* werden kerken en kloosters beroofd, de religieuzen vermoord of in hunne kloosters verbrand; de getrouwe Bisschoppen verdreven, en het schisma voltooid; in *Rusland* werden de kloosters vernietigd; de Catholijke kerken aan schismatieken gegeven; de Catholijke Grieksche priesters gedwongen, om zich van schismatieke missalen en rituelen te bedienen. . . ; in *Zwitserland* worden de kloosters almede vernietigd, en de Catholijke Priesters, die niet trouwloos eenen schismatieken eed willen zweeren vervolg en in de kerken geworpen; in *Pruissen* werd het Catholicismus, op eene listige wijze in deszelfs grondslagen aangetast en men heeft zich niet ontzien om openlijk eene coalitie der protestantsche vorsten met den keizer van *Rusland* tegen de Catholijke hiërarchie aan te kondigen. . . . Die profetien, voor welker vervulling in 1826 geenerlei waarschijnlijkheid bestond, zijn dus tot hiertoe volkomen bewaarheid geworden, en het is tevens gebleken, dat aardse magt en despotismus niets vermogen tegen de standvastigheid van echt Catholijke Bisschoppen. . . . Hun trouw en moed wordt door het gebed der geheele Catholiciteit ondersteund; de tegenwoordige vervolging heeft den band die alle Catholijke bevolkingen onderling verbind, naauwer toegehaald, het geloof overal verlevendigd en den ijver voor de zaak van God en zijne Kerk opgewekt! Mogt dan ook het laatste gedeelte der revelatie of profetien, betrekkelijk den zegepraal der Kerk en deszelfs vreedzame gevolgen, in 1840 volledig vervuld worden!

NIEUWE ERGERNIS.

En Hij zeide tot zijne Discipelen: het is onmogelijk dat er geene ergernissen komen; maar wees! dengenen door wien zij komen. LUC. XVII. 1.

Door, of op naam, van den gewezen Haarlemschen Kapellaan TH. SPAAN, is onlangs een verfoeilijk ge-

schrift uitgegeven, waarover de vijanden der Kerk zich verheugen, de klein-geloovigen zich ergeren en alle ware Godsdienstvrienden verontwaardigd zijn!

De inhoud dier zedelloozen Roman, is deze: »SPAAN, was Priester, en o! zoo gelukkig voor dat hij CONNELIA gezien had . . . nu werd hij verliefd, en, (wat niet in het boekje staat, doch in *Haarlem* genoeg bekend is, in plaats van zoo als zijn pligt was, het gevaar en de gelegenheid tot zondigen te ontwijken, liep hij KEETJE overal na, zoo als een malte verliefde-jongen gewoon is,) het gevolg was, dat ook KEETJE verliefd en . . . zwanger werd. Wel verre van zijnen val bitterlijk te beweenen, en boosvaardigheid te doen, trapt hij de wetten der Kerk ten eenenmale onder den voet, en, terwijl hij liefde en eerbied voor de Kerk huichelt, veracht hij hare heiligste voorschriften, en gaat met KEETJE, een *burgerlijk contract* aan, hetwelk hij verkiest huwelijk te noemen, doch dat niet anders dan een voortleven in concubinage is, waardoor hij zijne lieve CORNELIA nog veel ongelukkiger maakt, dan hij haar reeds gemaakt had. Zoo stapelt hij misdrijf op misdrijf, daar hij zulke zedeloze gedragingen, onder de oogen van het publiek durft brengen en daarbij tracht hij, de schuld op de Kerk te schuiven, door het Celibaat, *eene harde wet*, te noemen.” — De ongelukkige! *Driewerf* heeft hem immers de Bisschop, vóór dat hij hem de heilige wijdingen, die hem tot reinheid verplichten verleende, in de tegenwoordigheid van God afgevraagd, of hij zich wel in staat gevoelde, om die heilige wet te onderhouden; en hem in het tegenovergestelde geval, tot den terugtred vermaand! Hij heeft zich dus vrijwillig aan die wet onderworpen, die het Priesterschap der Catholijke Kerk, zoo heilig en eerbiedwaardig maakt! Hij was geen kind meer, toen hij zich *vrijwillig* aan dezelve onderwierp; niemand kon hem dwingen, om zich aan eene wet te onderwerpen, die alleen in de oogen van den vleeschelijkegezinden mensch, als hard voorkomen kan.

Ziedaar binnen den tijd van een jaar, het tweede geval van eenen Priester, die openlijk bewijst dat hij nooit Priester had moeten worden! Zijn voorganger op den weg der ergernis, de gewezen Pater VERHOEF en de bekende deserteur, uit de orde der Augustijnen VAN OLMEN, die, insgelijks strijdig met de canons der Kerk; tegenwoordig de rol van *medicinæ doctor* te Amsterdam speelt, waren de getuigen, bij zijn zoogenaamd huwelijk!

Doch waartoe, vraagt men welligt, hield SPAAN, zich niet tevreden, met in het verborgen zijn vermeend geluk te genieten? Waarom moest hij, door een openlijk geschrift, t welk in eenen fraaijen stijl gehuld, toch niet anders is, dan een wezenlijke schandzuil, alle ware Catholijken in Nederland ergeren? — Om geld te bekomen! Een klein *Romannetje* van een

nen Priester die trouwt, omdat de wet van het Celibaat te hard is . . . welk een schoone speculatie in Nederland, waar de Protestanten zoo gaarne die snaar hooren roeren . . . ? Doch daartoe moet men schrijftalent hebben en dat bezit SPAAN niet . . . . Geen nood! Onder zijne vrienden zijn wel mannen, die lustig de pen kunnen voeren; die snugger genoeg zijn, om te vertellen, wat de Kerk in Noord-Nederland zijn kan en worden moet, die huilende moedertjes laten jammeren, en praatjes weten te verzinnen; een hunner, zal dan ook wel een *Romannetje* voor SPAAN schrijven, die zoo veel blijken van hartsverdeling geeft, om den nieuwen broeder der ergernisclub aan centen te helpen . . . . De speculatie is inderdaad, bij uitstek geslaagd! Eenige duizenden van exemplaren zijn reeds aan de woning van SPAAN, op den Zeedijk, te Amsterdam afgehaald, de eerste druk is uitverkocht! Een tweede druk is ter perse, en het *Handelsblad* zal bekend maken, wanneer zij, die zich gaarne op schandalen vergasten, zich dit giftig geschrift weder zullen kunnen aanschaffen!

Intusschen meenen wij ons op nieuw te moeten beklagen, over de *burgerlijke voltrekking* van een zoogenaamd huwelijk, dat onbestaanbaar is, met de *bescherming* door de grondwet aan de Catholijke Godsdienstgezindheid plegtig gewaarborgd. Het ontvangen der heilige wijdingen, is in de Catholijke Kerk, een wettig *huwelijks-beleetsel*; en alleen diegenen, die de Catholijke Kerk verlaten, kunnen in de oogen van het burgerlijk gezag, als van dat *wettig beleetsel* ontheven, beschouwd worden; en wij reclameren openlijk, tegen de burgerlijke voltrekking van zoogenaamde huwelijken van Catholijke Priesters, die voorwenden Catholijk te blijven, als tegen eene aanstootelijke *schending der grondwet*, die aan de Catholijke Godsdienstgezindheid, en mitsdien aan de handhaving harer kerkelijke wetten, *bescherming* heeft gewaarborgd.

* * Heden na voorzien te zijn, van de heilige Sacramenten onzer Moeder de H. Kerk, overleed tot onze innige droefheid, onze waarde Vader en Behuwd-Vader, ADRIANUS JOANNES VERHOEVEN, Oud-Burgemeester dezor Gemeente, in den ouderdom van ruim 51 Jaren.

Strekkende deze tot algemeene en bijzondere kennisgeving aan Naastbestaanden en Vrienden, terwijl wij verzoeken van Brieven van Rouwbeklag, verschoont te blijven.

Uden,
29 Mei 1838.

Uit aller Naam,
J. A. VERHOEVEN,
P. M. VERHOEVEN.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn, gelijk wij . . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

DE BIJBEL EN HET GEZAG.

(Vervolg van bladz. 196).

B.

Neen, eerwaardig Boek! gij zult de grondslag der liefdevolle eenheid nimmer wezen.

Wanneer men beweert, dat de Bijbel de eenige kenbron der goddelijke openbaring is, dan moet men deze stelling niet door afgesleten magtspreuken, maar door duidelijke Schriftuur-plaatsen of wel door bovennatuurlijke wonderwerken of ten minste door een ander geldig bewijs staven. — De vereischte schriftuurteksten zijn niet voorhanden, gelijk blijkt uit hetgeen wij boven onder lit. A. hebben bijgebracht; het verrigten van wonderwerken, ter bevestiging der gezegde stelling, zal niemand op zich nemen; en het leveren van een ander voldoende bewijs schijnt ons onmogelijk, omdat de heilige Geest, in de heilige bladeren, dikwerf te kennen geeft, dat er punten bestaan, welke tot den Christelijken Godsdienst behooren, en niet in den Bijbel zijn opgeteekend. » Ik had u nog veel te schrijven » lezen wij II JOAN. 12 » doch ik heb het niet willen doen door pa-

pier en inkt want ik hoop bij u te komen, en het u mondelijk te zeggen; » het laatste vers van het Evangelie van den H. JOANNES drukt het gevoelen uit: » dat de wereld de boeken niet zoude kunnen bevatten, welke geschreven zouden moeten worden, als » men alles wilde schrijven wat JESUS gedaan heeft. » Onder andere heeft onze Goddelijke Meester voor de leerlingen die naar Emmaus wandelden, een leerrede uitgesproken, handelende over Mozes en de Profeten die over hem hadden geschreven. LUC. XXIV. Na zijne wonderbare opstanding van den dood is Hij aan zijne leerlingen meermalen verschenen, en heeft hen over het rijk Gods — de Kerk op aarde — onderwezen. Hand. der Apost. I. Terwijl wij nu nergens den inhoud dier gesprekken des Heeren geboekt vinden; zal het niemand gelukken ons aan te toonen, dat de geheele openbaring van CHRISTUS, en niet eens, dat derzelver gewigtigste deel in den Bijbel wordt gevonden; daar het zeker, geene kleinigheden zijn geweest, welke de H. JOANNES in zijn' tweede brief vr. 12, den geloovigen bij monde hoopte te verklaren » opdat hunne vreugde vol worde » en welke de heilige PAULUS den Thessaloniensers in het algemeen en aan TIMOTHEUS in het bijzonder mondelings had toevertrouwd; » staat dan vast, broeders » schrijft hij II

THESS. II 4, » en houdt de leeringen, die gij, het- » zij door *ons woord*, het zij door onzen brief hebt » vernomen." En in den II.^{den} brief aan Tim. II. 2 wordt aan TIMOTHEUS bevolen: eenige zaken welke hij van PAULUS gehoord had, aan getrouwe menschen mede te deelen, die bekwaam zijn weder anderen te leeren. Wij zouden hier nog andere gronden kunnen aanvoeren, welke de Catholijke Godgeleerden doorgaans bijbrengen, om te betoogen, dat er onopgeschrevene geloofs-artikelen bestaan, doch wij vergenoegen ons te doen opmerken, dat juist de laatste brief uit de pen van PAULUS, en de canonische geschriften van den H. JOANNES, die later, dan alle overige Apostelen heeft geschreven, op het allerminst genomen, een grondig vermoeden baren, dat de H. Schrift niet alles bevat, hetgeen tot de Christelijke leer behoort, en alzoo achten wij ons gerechtigd te beweeran: — dat niemand den Bijbel, als eenige oirconde der Goddelijke openbaring kan of mag uitroepen!

Hetzelfde besluit kan men afleiden, 1.º uit de schier algemeene onkunde der volkeren in de lees-kunst; 2.º uit de bekrompene geestvermogens van velen; 3.º uit hun tegezin in — en hunne ongeschiktheid tot het onderzoek. — Trouwens het is niet zeer lang geleden, dat de leeskunst bij de lage en middelbare volksklassen, welke het grootste gedeelte der menschen bevatten, tot de zeldzaamheden behoorde, zelfs in onze dagen, nu er zoo veel werks van het schoolwezen wordt gemaakt, worden er nog zeer vele lieden aangetroffen die in het geheel niet of slechts gebrekkig kunnen lezen. — En aan hoe velen ontbreekt lust, tijd en gezond oordeel, welke vereischt worden, om de schriften grondig te onderzoeken! Wij weten door eene langdurige ondervinding, dat velen, door eigene oefening en door de hulp hunner meesters, naauwelijks zoo verre vorderen, dat zij een eenvoudig Cathéchismus-boekje ten volle begrijpen. Zal men dan van dezulken, en hoe groot is hun getal! vorderen, dat zij zich in het boek der boeken verdiepen, — dat volgens den II.^{den} brief van PETRUS III Hoofdst.: » vele ongeletterde en onvaste lezers verdraaijen tot hen eigen verderf" — zal men van lieden, die bijna den geheelen dag arbeiden om het dagelijksch brood te verdienen; zal men van boerenknechten, daglooners, dienstboden, ambachtslieden, waschvrouwen enz. vorderen, dat zij den Bijbel, deszelfs verschillende leeswijzen en uitleggingen bestuderen, zich toeleggen op taalkunde, oudheidkunde en hetgeen verder tot het regt verstaan des Bijbels noodig is, zal men het denzulken tot pligt maken, dat zij dag en nacht de letteren beoefenen, ten einde den Bijbel grondig te verstaan, daar geleerden, die bij hunne bijbel-studie grijs zijn geworden, gul uit bekenen, dat zij vele zaken, welke nogthans volgens de meening van anderen, tot de grond — of hoofd-waarheden des Christendoms behooren, niet kunnen ontdekken, en alzoo over den waren zin des Bijbels twisten en blijven twisten. —

Neen! Catholijke broeders! de wijze God heeft het anders bepaald. Hij heeft u een veel gemakkelijker

en zekerder weg geopend om de zaligmakende waarheid te kennen; » Hij (God) heeft," zegt de H. AUGUSTINUS (1) » om verscheidene redenen toegelaten, » dat de H. Schrift duister zoude wezen; onder anderen, — omdat het zijn wil is, dat er leeraars en » leerlingen zouden zijn. Waren toch allen even kundig, er zou geen leeraar noodig zijn en in plaats » van orde wanorde heerschen."

Men schaffe de Leeraars af; men geve elk eenen Bijbel; men verklare elk bevoegd om denzelven naar overtuiging uit te leggen; men stelde dit heilig Boek als de eenige of voornaamste kenbron der Christelijke waarheid, spoedig zal de eenheid der Catholijke Kerk, haar schoonste sieraad, verdwijnen. De een zal den doop noodzakelijk ter zaligheid noemen, een ander zal het halstarrig loochenen, een derde zal in CHRISTUS Kerk, zeven, twee of drie Sacramenten erkennen, de vierde houdt zich aan de strenge voorbeschikkingsleer, (prædestinatie), een vijfde lacht over het vasten, bidden en godvruchtig leven zijner medemenschen, een zesde ziet in den Persoon van den aanbiddelijken God-mensch, niets meer dan een allereuigzaamst mensch, een zevende kan aan de onbegrijpelijke Drieëenheid, juist omdat zij onbegrijpelijk is, geen geloof slaan. . . . En terwijl er volgens PAULUS: » Maar een God, een Doopsel en een Geloof » bestaat," zullen daardoor zoo vele Gelooven geboren worden, als er hoofden zijn. Hetgeen onder onze afgescheidene broeders zoo in het oogvallend bewaarheid is, dat de ongodist ROUSSEAU, betrekkelijk de Protestantische leeraars getuigt: » Zij weten niet meer » wat zij gelooven, zelfs niet, wat zij schijnen willen te gelooven, de eenige wijze van hun geloof te » betoogen, is dat van anderen aan te vallen (1)." Wie zich hiervan ten volle wenscht te overtuigen: leze de *Evangelische Weerhaan*, zoo als hij in verschillende nummers van de *Catholijke Nederlandse Stemmen* voorkomt; de periodieke schriften voor en tegen de afscheiding van het Hervormd Kerkgenootschap door DOMINÉ SCHOLTE, c. s.; BOSSUET, over de verandering van de Protestantische kerken; Doctor J. von HOENINGHAUS, resultaat mijner wandelingen in het gebied der Protestantische letterkunde. . . .

Verbeeldt u echter niet, Christenen! dat wij iets tegen den Bijbel hebben. Wij achten denzelven als een geheel goddelijk voortbrengsel, eenigermate zoo waardig als God zelf, dat niet genoeg kan in eere gehouden worden. Wij meenen, dat dit Boek, hetwelk de spijs onzer zielen en der onsterfelijkheid in zich bevat, in eenige opzigten aan het stoffelijk brood gelijk, dat onze lichamen voedt. Even gelijk eene verstandige moeder niet kan gedoogen, dat hare onmondige kinderen het lichamelijk brood naar willekeur gebruiken en vermorsen, of evenmin als zij zal toelaten dat de haren spijs eten, welke door eene kwaadwillige hand met aan de gezondheid nadeelige stof-

(1) HOM. XLIV. en MATTH. doct. Christ.

(2) Vergel. *Wysgeerige Cath.* van F. X. DE FELLER II deel bladz. 157.

fen is vermengd; — zoo moet de R. C. Kerk, onze Moeder, de vervalschte en kettersche bijbels weeren en het gebruik der echte Bijbels, door wijze wetten regelen. — Uit dien hoofde heeft de algemeene Kerkvergadering van *Trente*, vierde zitting het doemvonnis uitgesproken tegen hen, die Gods woord in geloofsen zedepunten uitleggen, strijdig met den zin, welke de Kerk van CHRISTUS, en de heilige Vaders er eenparig aan hechten. — Daarom gelast zij, dat Bijbels, niet anders, dan met de Apostolische goedkeuring voorzien, mogen worden uitgegeven. Daarom wenscht zij, dat de geloovigen vlijtig gebruik maken van Bijbels, welke door aantekeningen van Catholijke Geleerden of van heilige Vaders, zijn opgehelderd (1), en verbiedt den ongeletterden, die alleen hunne moedertaal verstaan en alzoo meestal weinig in oordeelkunde geoefend zijn, het lezen van niet opgehelderde en met aantekeningen verrijkte Bijbels, ten zij deze vooraf, het daartoe vereischte verlot gevraagd en verkregen hebben (2). Daarom eindelijk, is zij, en met het meeste regt, gebelgd op die bijbelgenootschappen, die ondanks haar verbod, aan de Catholijken, verbodene boeken, en niet zelden vervalschte bijbels (3) uitdeelen. —

Geliefde Catholijken! wanneer het eens mogt gebeuren, dat iemand dier bijbelverspreiders tot u komt, en u eenen bijbel wil verkoopen of ten geschenke geven, zegt hem dan vrijmoedig: — Vriend! gij biedt mij een boek aan, — is het de Bijbel? — is het Gods woord? — kan ik het met zekerheid vertrouwen? — is hij onvervalscht . . . ? Ofschoon de colporteur al deze vragen zal beämen, begrijpt gij ligt, dat de zaak van te groot belang is, dan dat gij u op de getuigenis van zulke lieden kunt verlaten, die spreken gelijk hun is voorgepraat, en die hun woord door niets kunnen bevestigen, dan door het gezegde: — wij gelooven het zoo. — Misschien zullen zij ook bijbelteksten aanvoeren, om u tot het bijbellezen te bewegen. Maar uw antwoord zij: Vriend! verstaat gij, hetgeen gij leest! De goede God verlangt van ons, dat wij aan onze Leidsmannen onderworpen zijn, die over onze zielen waken, als zullende voor dezelve rekenschap geven, ad HEBR. XIII., en die even als de wereldsche regters over landswetten, over den zin van Gods woord, uitspraak doen. Wij moeten niet u maar hen hooren. (Het vervolg hierna.)

REDEVOERING VAN DEN HEER O'CONNELL.

Wij hebben onlangs (1), de Godsdienstige gevoelens der Poolsche uitgewekenen aan onze lezers medege-

(1) BENEDICTUS XIV. Decret. S. Congr. Prd. d. 13 Jan. 1757, en PIUS VI aan den Abt MARTINI. Vergl. MARC. I. c. bl. 139.

(2) Conc. Trid. IV Reg. de Libr. prohib.

(3) Vergel. *Catholijke Nederlandsche Stemmen* 3.de Jaargang N.º 31 bladz. 249.

(4) Zie ons Blad van 2 Juli 11.

deeld. Hun levendig geloof en warme vaderlandsliefde spreken in ieder woord; doch alles ademt in hunne redevoeringen, echten Christen zin, vrij van lagen hartstogt en wraaklust; en echter zien de edele Polen, de beide voorwerpen van hunne liefde en van hunnen eerbied, den Godsdienst hunner vaders, en het land hunner geboorte, op eene tergende wijze mishandelen. . . .

De echte geest van het Catholicismus is overal dezelfde. Wie weet niet hoe onbeseftbaar veel *Ierland*, sedert de Protestantische overheersching van *Engeland* geleden heeft; wie weet niet, dat de beroemde DANIEL O'CONNELL de man is, van wiens verbazenden invloed, op de geheele bevolking van zijn vaderland het zou afhangen, om, als hij dat beoogde de Iersche natie in massa tegen hare onderdrukkers te doen opstaan. Ook hebben de vijanden van het Catholicismus niets onbeproefd gelaten, om DANIEL O'CONNELL als een revolutionnair Demagoog, volksopruijer en oproerige heethoofd te doen voorkomen. Het is derhalve van belang, dien grooten en vermoedenden O'CONNELL, bij eene plegtige gelegenheid zijne gevoelens te hooren uiteen, aangaande de ware belangen van Godsdienst en vaderland.

L'Univers van 27 Mei 1838, deelt een verslag mede, van eenen oor- en ooggetuige, die eene reis door *Engeland* en *Ierland* heeft gedaan, hetzelfde is alleszins merkwaardig en van den volgenden inhoud:

» Ik had den Heer DANIEL O'CONNELL, te *Londen* en te *Dublin* bezocht en ik achtte mij gelukkig, van kennis met dien vermogenden en deugdzamen man te hebben gemaakt, die van nabij gekend, oneindig won in het gevoelen van dengenen, die hem bewonderde, zonder hem persoonlijk te kennen."

» Daar ik nog het voorregt niet had kunnen hebben, om eene redevoering van dien grooten populaireren redenaar te hooren, maakte ik gebruik van de aankondiging eener meeting of volksvergadering, die, gedurende mijn verblijf te *Dublin* zou plaats hebben, in de groote Catholijke Kerk van den H. ANDREAS van *Westland-Row*, en alwaar de Heer O'CONNELL het woord moest voeren."

» Die Kerk, nieuwelings, met groote kosten, door de liefdadigheid der geloovigen opgericht, was nog niet geheel en al voltooid, en eene laatste inspanning der liefde was daartoe noodig."

» Ten einde die inspanning te bewerken, had de Eerw. doctor MEYLER, Vicaris-Generaal van Mgr. den Aartsbisschop van *Dublin* en Pastoor dier parochie, den Heer O'CONNELL uitgenoodigd, om het woord te voeren in eene openbare vergadering, die hij had bijeen geroepen tegen Zondag 7 Januarij 1838, ten einde verslag te geven van het beheer der fondsen tot het bouwen der Kerk bestemd, en van den staat der onderneming."

» Ik begaf mij dus op dien dag naar de Kerk van den H. ANDREAS."

» De vergadering was eerst tegen twee uren naden middag bijeen geroepen, maar lang voor dat uur, waren de toegangen tot de nieuwe Kerk, door de menigte

bedekt, die met ongeduld de aankomst van haren geliefden beschermer verbeidde; een groote angst vertoonde zich in die verbazende vergadering, welke naar O'CONNELL verlangde, die zich voor de eerste maal in het openbaar vertoonde, na de ernstige ongesteldheid, die hem lang het huis had doen houden."

» Eindelijk werd het verlangen der menigte bevredigd, toen de achtlingwaardige man, in volle gezondheid en door nieuw vuur beziel, verscheen, en hij werd met de levendigste toejuiching gegroet."

» Die toejuichingen hadden voor mij iets aandoenlijks, ziende, dat alle standen der maatschappij zich daaraan overgaven met hetzelfde enthousiasme; ik zag mylords, en millionnaires naast eenen armen met lompen bedekten bedelaar; bevende en gekromde grijsaards en kinderen, vooral een groot aantal van arme kinderen, op wier gelaat vrengde schitterde, met nadruk in de handen klappende en alle mogelijke bewijzen gevende van eene liefde en van eenen eerbied zonder grenzen."

» Op die donderende toejuiching volgde eensklaps eene volstreckte stilte en, mijne oogen opslaande, zag ik zeer nabij, DANIEL O'CONNELL geknielt, de handen voor de borst gevouwen, ootmoedig voor Gods aangezicht biddende; en, op die wijze, door zijn voorbeeld, tot het volk gesproken hebbende, met eene edele eenvoudigheid, het kruisteecken makende, trad hij in het midden der Kerk en nam plaats op een der stoelen, die rondom eene kleine tafel stonden."

» De Eerw. Doctor MEYLER werd geroepen om de vergadering te presideren, tot wier secretaris de Eerw. Heer ENNIS benoemd werd."

» De Heer ENNIS, een jonge Priester, vol van liefdadigheid en talent, die zijne studien in het seminarie van St. Sulpice te Parijs heeft gedaan, en wiens voorzigtige en onvermoeibare werkdadigheid veel heeft toegebracht tot den goeden uitslag der groote onderneming, waarover de vergadering onderhouden zou worden, deed met weinige woorden verslag van den tegenwoordigen staat van het werk."

» De onderneming werd, zes jaren geleden, begonnen; vele, al te omzigtige lieden, laakten dezelve; en evenwel is het werk bijna voltooid; eene ruime en heerlijke Kerk met een gemakkelijk en betamelijk presbyterium, zijn daar als getuigen van hetgene wat liefdadigheid met volharding gepaard kan te weeg brengen. 18.000 Ponden sterling, (nagenoeg 200.000 Gulden) door de liefdadigheid der geloovigen van Dublin geofferd en bepaaldelijk door die der parochie van den H. ANDREAS, welke die van den Heer O'CONNELL is, zijn tot het bouwen van de Kerk en van het presbyterium besteed geworden; en om die gebouwen te voltooien, wordt niet meer dan de som van 1,200 ponden vereischt; zwakke en laatste inspanning; welke de beproefde liefdadigheid der parochianen, zich nog wel zal willen getroosten, om haar werk te tooien. Nadat de Eerw. Heer ENNIS gesproken had, werden onderscheidene voorstellen van leden der vergadering aangenomen en ten slotte die van dankzegging aan de personen, die week voor week de kleine voor

dat werk ingeteekende bijdragen, wel hadden willen inzamelen."

» Onmiddellijk na dat besluit stond de heer O'CONNELL op, om te spreken. Doch laat ons alvorens hem te hooren, dien man nog wat meer van nabij beschouwen.

» De heer O'CONNELL is een man van eene meer lange dan middelmatige gestalte, zeer welgemaakt van persoon. Zijne schouders en borst zijn breed, hij heeft een open en gunstig gelaat, zijne blikken zijn zuiver en doordringend, zijne gebaarden vertoonen een mengsel van edelheid en vastheid, alles geregeld en getemperd door het geloof dat zijn hart beheert.

» Hij was in eenen groenen mantel gewikkeld en had bond om den hals. Toen hij opstond om te spreken hielpen zij, die hem omringden, hem aanstonds in het afdoen daarvan. Hij droeg eene zeer sierlijke zwarte muts, die den vorm eener vierkante Romeinsche muts had; zijne kleeding was, over het algemeen, ongesmukt, maar zeer net. In het midden der vergadering staande, die enkel oor was, om naar hem te luisteren, drukte DANIEL O'CONNELL, met eene heldere mans stem, de zwaarste die ik ooit gehoord heb, zich in deze bewoordingen uit:

» Het is zeer billijk die achtlingwaardige mannen te bedanken, die zich tot de edelste onderneming hebben geleend, om van week tot week het bedrag der intekeningen hunner medeburgers op te halen. Men kan zeggen, dat zij daaraan niet alleen hunne moeite, maar ook hun eigendom hebben opgeofferd; want hun rijkdom is hun tijd, en dien aan hunne huisgezinnen en aan hunne zaken onttrekende, doen zij de rijkste gift, welke de edelmoedigheid doen kan.

» Het is aangenaam te denken, dat vooral aan hun het geluk is dank te weten, dat wij met bewondering dezen ruimen tempel kunnen beschouwen, waarvan men zes jaren geleden zelfs geene sporen zag. Wij hadden toen noch kerk, noch kapel, die onzen majesteuzen Godsdienst eeniger mate waardig was; wij hadden noch geld, noch crediet, en zeer weinige vrienden; het oude gebouw, dat ons tot kerk diende, was zelfs met schulden bezwaard, en voor alle onze behoeften hadden wij geene andere toevlugt, dan de liefdadigheid der bevolking. En van waar zijn dan die 18,000 ponden sterlings gekomen? Ze zijn gekomen uit die onuitputbare mijn, die, zoo bewerkt als heeft plaats gehad, door een moreel mirakel hare giften heeft uitgestort; door de edelmoedigheid dier zelfde godvruchtige harten, die altoos getrouw zijn gebleven aan hunnen God en aan hun land. De geestelijkheid en het volk hebben elkander wederkeerig geholpen en hunne unie heeft dat groote resultaat voortgebracht.

» Die zelfde zoo zeldzame getrouwheid, heeft te midden der verloopene eeuwen geschitterd. Toen Europa in de onwetendheid gedompeld lag, en de wetenschap in alle andere oorden was uitgedoofd, heeft de godsdienstige getrouwheid van ons volk, niet alleen inwendig geschitterd door werken van Godsdienst en vaderlandsliefde; maar ook naar buiten haren heilzamen invloed van liefdadigheid uitgestrekt tot andere volken gelijk de verlevendigende stralen der zon, en overal

heeft zij de glorieijke gedenkstukken van haren ijver voor den Godsdienst en voor de waarheid achtergelaten. Dit is noch fictie, noch vleijerij; 't is de getuigenis der waarheid, in de geschiedenis der volken geschreven. Want ofschoon gedurende drie eeuwen de vervolgingen onzer vijanden alles gedaan hebben om onze gedenkstukken en herinneringen te vernietigen, leven echter de feiten, die ik aanvoer in de bladzijden der Britsche en Saxiesche geschiedschrijvers, en ze zijn de onwraakbare bewijzen van de godsdienstige getrouwheid des Ierschen volks.

» De 18,000 ponden sterlings, mijne heeren! geworden ons heden uit dezelfde bron, die de vervolging en de schavotten braveerde, die dezelve overleefd, en, tot op dezen dag toe onze heilige religie in hare ongeschondene zuiverheid gehandhaafd heeft! 't Is een merkwaardig feit, dat toen de arglistigheid en de sluwheid, er in geslaagd zijn, om de geestelijkheid en het volk van *Engeland*, even als in die andere landen, die van geloof veranderd zijn, van hun geloof af te brengen, de Bisschoppen en de Geestelijkheid in *Ierland* getrouw zijn gebleven, aan de heilige religie hunner vaderen. Ja, in *Engeland* werden onder het groot aantal van Bisschoppen, die ten tijde der Hervorming de zetels bekleedden, slechts twee mannen gevonden, die niet de verraders van hunne religie en van hunnen God geworden zijn, terwijl in dit land in ons geliefd *Ierland* er juist niet meer dan twee gevonden werden, die zwak genoeg waren, om hun geloof te verloochenen, en nog *was één dier twee een Engelschman!* (Groote sensatie en toejuiching). Het volk ondersteunde deszelfs geestelijkheid. De geestelijkheid ondersteunde en bestuurde het volk, en hunne wederkeerige getrouwheid heeft de waarheid behouden en ze ons ongeschonden en zuiver overgeleverd.

» Ja, de Herders hebben hunne kudde gedrenkt met de levendige wateren der waarheid en der deugd, en hebben ze behoed tegen den stinkenden dampkring van hoogmoed en verdeeldheid, die den zwakken geest van elken individu, tot de verwatenheid, om zich tot regter over de geheimen des geloofs op te werpen, en die zijne verwatenheid bekleedde met eene onfeilbaarheid, die zij in onze heilige Kerk als afschuwlijk (execrable) verwerpen. Ik ben fier, mijne heeren! als ik rondom mij zie, als ik de groote werken beschouw, die wij binnen zoo weinige jaren hebben tot stand gebracht. Wij hebben dezen ruimen tempel bijna voltooid, die alle gemak aan die ontelbare menigte aanbiedt, die wij er zoo dikwerf zien, aan allen een gelijk gemak verschaffende, geen onderscheid makende tusschen de rijken en den armen (1). Ik

(1) Men leze dienaangaande wat de H. Apostel JACOBUS, in zijnen algemeenen Zendbrief schrijft:

» Mijne broeders, ziet toe dat gij, het geloof der heerlijkheid van onzen Heer JESUS CHRISTUS niet hebt, met aanne-
» ming des persoons? Want indien er in uwe vergadering
» een man komt, die een gouden ring draagt en kostelijk
» gekleed is, en er ook een arme inkomt, die slecht in de
» kleederen is: En gij het oog slaat op dengenen, die het kos-
» telijke kleed aan heeft en tot hem zegt: Zit hier deftig ne-

ben eveneens verheugd van naast die kerk een gemak-
kelijk presbyterium te zien; 't welk tot den welstand
onzer voortreffelijke geestelijkheid zal bijdragen, en haar
nog meer in staat zal stellen, om den arme en den kranke
ieder oogenblik ter hulpe te komen. En God zij geloofd!
onze geestelijkheid, is altoos op haren post. Toen de
épidémie op ons land drukte, toen de hongersnood de
woningen der ellende doorliep, was zij het, die de
behoefte ondersteunde, die de bedrukten troostte!

Ja, mijne heeren! zoo er eenige daad in mijn le-
ven is, waarop ik mij met eene edele fierheid ver-
hef, dan is het, dat ik naar mijn beste vermogen,
heb medegewerkt tot dat werk, dat even weldadig
voor het volk en voor de geestelijkheid is; en met
den bijstand van God zal ik voortgaan, daartoe bij te
dragen, tot dat dit roemvolle werk geheel voltooid is.

» Het portiek is thans half afgewerkt; deszelfs
grootheid en indrukwekkend effect, zal op eene bij-
zondere wijze ter versiering onzer stad bijdragen, en
die zuivere en correcte stijl van deszelfs bouwvorde,
stemt inzonderheid overeen, met de Majestueuse een-
voudigheid eener Catholijke kerk en Godsvereering,
ik verbindt mij, om, als dat portiek zal voltooid zijn,
daarop eenen klokkentoren op te rigten, die met het
overige van het gebouw in harmonie zij, en deszelfs
spits tot eene dusdanige hoogte op te trekken, dat
het eerste door de zeelieden te bespeuren teeken, als
zij uit de hooge zee, *Dublin* naderen het kruis zij,
dat zal geplaatst worden op den top der verheven spits
van St. ANDREAS van *Westland Row*. (Algemeene be-
weging, toejuiching). Welk eene groote les geeft
dit Majestueus gebouw aan het protestantsche *Engel-
land!* Ziedaar eenige duizende ponden Sterling bij-
eengebragt, zonder den geringsten dwang, zonder een-
nigerlei legale verplichting. God zij gedankt! wij Ca-
tholijken dwingen niemand om bij te dragen tot den
opbouw, of herstelling onzer kerken! Het is waar,
wij zijn niet meer genoodzaakt, zoo als eertijds, om
tempels voor de protestanten te bouwen of te herstel-
len. Ik meen aanspraak te mogen maken op de eer
van die hatelijke belasting te hebben vernietigd, en
ik hoop dat *de tienden*, weldra hetzelfde lot zullen
hebben, en dat binnen kort elk vrijelijk zal kunnen
bijdragen tot het onderhoud van zijne eigene Kerk,
en van zijnen Herder zonder andere legale procedure.
Niemand zegge, dat zulks geen zegepraal is van het
Catholijk principe! Is de som van 18,000 ponden Ster-
ling, waartoe gij hebt bijgedragen, door den man der
belastingen (taxes) of die der mandaten geheven gewor-
den? Heeft een enkel lid onzer Eerwaardige geeste-

» der: Maar tot den arme zegt: Blijf daar staan, of zit daar
» onder aan mijne voetbank: Hebt gij dan geen onderscheid
» gemaakt bij u zelven: en zijt gij niet regters onregmatig van
» gedachten? Hoort, mijne geliefde broeders, heeft God niet
» de armen dezer wereld uitverkoren, die rijk zijn in het ge-
» loof en erfgenamen des Rijks, hetwelk God beloofd heeft.
» dengenen die Hem liefbebben. Maar gijlieden hebt de armen
» onteerd. Zijn het niet de rijken die u overheerschen . . .
» Zijn zij het niet, die den goeden naam naar welken gij ge-
» noemd wordt, onteeren? (Jac. II. 1 — 7.)

lijkheid, ooit dwang verkooping en doen nitroepen of plaats hebben, om uwe inschrijvingen voltallig te maken! — Maar overal, waar de Godsdienst u roept of de zaak van waarheid en deugd uwe hulp verlangt, zijt gij altoos gereed om bij te dragen, zonder vrees of dwang te kennen. Dit is het principe van de ware Religie en alleen het Catholicismus, kan op zulke vruchten roem dragen.

» Ik doorbladerde heden een protestantsch geschiedschrijver, sir ROBERT ATKINS, om de statistiek der anglikaansche kerk, vóór de reformatie, te vernemen. Ik heb bevonden, dat vóór dat tijdstip, *Engeland* 55,000 kerken en 42,000 kapellen bezat; 't welk een totaal van 97,000 gebouwen uitmaakt, die in het Catholijke *Engeland* aan den Goddelijke dienst waren toegewijd; en hoedanig denkt gij, dat dit getal in het protestantsche *Engeland* is, met deszelfs rijk gedoteerde geestelijkheid en zijne groot gezag hebbende Bisschoppen? Niet meer dan 11,000! Gewis is *Engeland* niet geheel anglikaansch, want de geest van het protestantismus heeft hetzelfde in ontelbare secten gesplitst, en de gebouwen der verschillende godsdiensten te zamen genomen, met de Catholijke kapellen, zullen een dubbeld getal opleveren; maar onder dat getal zijn ten minste 600 Catholijke kerken en kapellen, die hoewel minder ruim, dan de kerken en kapellen der dissidenten, evenwel even zoo goed, zoo niet beter bezocht worden, door het immer aangroeiend getal geovigen onzer Kerk."

» Nu, als wij het toenemen der bevolking sedert de hervorming overwegen, en de behoeften aan Godsdienstig onderrigt aan de menigte berekenen, hoe gering zijn dan de pogingen van het protestantismus, om aan de Godsdienstige behoeften dier bevolking te voldoen, die, toen zij niet half zoo talrijk was, die verbazende weldaad van 97,000 gebouwen tot den Goddelijken dienst bestemd bezat, boven de 22,000 die zij thans bezit. Dit is eene gewigtige les voor hen, die de verhevenheid van het protestantismus in het voortbrengen van Godsdienstige en liefdadige werken, roemen. Ik ben geroepen, om aan mannen van het geloof onzer voorvaderen, heden de openbare erkentelijkheid uit te drukken, voor de edelmoedige ondersteuning van het werk, waarmede de vergadering zich bezig houdt, aan echt Catholijke mannen, die hunnen pligt doen, ondanks goede of slechte oordeelvellingen; die de Geestelijkheid op eene vermogende wijze ondersteunen in alles, wat zij voor de religie en voor de glorie van God onderneemt; die in spijt van de hinderpalen en den laster hunner vijanden, ondanks de verraderij van valsche vrienden hun werk voor de religie en de vrijheid ondernemen, met die deugdzaam volharding bekroonen, die altoos met een volkomen succes beloond wordt."

» Ja dit is het systema dat ik verdedig, dat is de de revolutie, waarvan ik fier ben een Apostel te wezen. Ik ondersteun de volltrekking van iedere onderneming, die het geluk, de ware vrijheid van den mensch den moreelen invloed eener vreedzame beweging ten doel heeft. Ik keur allen twist af, ik verwerp iedere poging voor elk ander principe. Ik ver-

foei iedere hervorming, die door eenen enkelen druppel bloeds moet gekocht worden! (grootte sensatie). De rechterhand der Goddelijke wraak, zal vroeg of laat, diegenen treffen, die deel aan eene dusdanige handelwijze hebben; en ofschoon een oogenblikkelijk slagen, soortgelijke ondernemingen schijnt te billijken, zal derzelver einde haar verraden, en zij zullen de bittere vruchten hunner eigene boosheid inoogsten. De hemel zij gedankt! onze vreedzame inspanningen van liefde, beloven ons een gelukkig en spoedig resultaat. Voor dat een volgend jaar afloopt, zullen onze corporatie en de questie der tienden naar ons genoegen geregeld zijn, en ongetwijfeld zullen op den dag, waarop het heerlijke voltooid portaal eenen ingang te meer tot dezen heiligen tempel zal openen, onze waarde medeburger JOHN POWER eerste lord-maire, met een goed derde onzer corporatie, onder deszelfs edel gewelf doorgaan, om openlijk in deze kerk aan hunne devotie te voldoen."

» Laat ons dus opstaan, om eene laatste inspanning te doen, ter voltooiing van dit gebouw. Laat ons op eene edelmoedige wijze de pogingen onzer uitmunten- de Geestelijkheid ondersteunen, om waardiglijk een werk te eindigen, waarvan wij al het aangename, de eer en het voordeel gevoelen, een werk eindelijk, 't welk zal overgaan tot onze kinderen, om aan de toekomstige geslachten te herinneren, dat hunne vaderen dat Geloof beminden en die religie lief hadden, welke hen door hunne voorvaderen waren overgeleverd geworden."

De redenaar ging onder groote toejuichingen zitten. De vergadering was in den hoogsten graad bewogen en verrukt. Het zou niet mogelijk zijn het uitwerksel door deze redevoering te weeg gebragt, te beschrijven. Ik vertrok met de overtuiging, dat DANIEL O'CONNELL de grootste populaire redenaar van onzen tijd en welligt de eenige waarlijk Christelijk politieke redenaar is!

CABINETS-ORDE DES KONINGS VAN PRUISSEN.

» Aan AUGUST FIEDLER en consorten
te Klemsig bij Zullichau.

» Het heeft mij gevoelig leed gedaan, te vernemen, dat eenigen mijner anderzins loyale en getrouwe onderdanen, maar medegesleept en verblind, door fanaticismus en verkeerde leer- ringen, die hen doet twijfelen aan de vaderlijke bedoelingen, waarvan ik hun de verzekering heb gegeven, zich met halstarrigheid overreden, dat de ware Luthersche religie ver- drukt wordt, 't welk nooit in iemands gedachten gekomen was. Zonder acht te slaan, op alle de consideratien die hen van hunne dwaling hadden moeten overtuigen, maken zij zich gereed om hun vaderland te verlaten, om het oude Lutheranismus te gaan wedervinden, in de Zuidelijke streken, duizenden van uren verwijderd, van het dak dat hen heeft zien geboren wor- den en om er eene vrijere ontwikkeling aan hunne fanatieke plannen te geven van hersenschimmige onafhankelijkheid, ter- wijl de arme ongelukkigen in hun land, de ware leer van LU- THER, vreedzaam zouden kunnen naleven, zoo als dezelve zich in de Augsburgsche Confessie bevindt; daartoe zou het hun ge- noeg zijn de krachten te bezitten, om de banden te verscheu- ren, in welke het aan eenige misdadige hypocriten gelukt is,

hunne beschroomde conscientie te verstrikken. Gij kunt niet vreezen in uw geloof bedrogen te worden, want men heeft u duizendmaal de verzekering gegeven, dat indien gij zulks verlangdet, uwe Leeraars zich zouden verbinden, om geene andere leer te onderwijzen, dan de *zuivere leer van LUTHER*. Keert dan terug, ongelukkige verdooften! Het is nog tijd om af te zien van een ontwerp, waarover gij naderhand berouw zoudt hebben, en dat noch door uw eeuwig, noch door uw tijdelijk geluk gevorderd wordt. Zoo evenwel uwe halstarrigheid, door niets kan overwonnen worden, zult gij u te voegen hebben naar de reglementen op de onteigeningen; er zou voor mij niets anders overblijven, dan u aan uw lot overlatende, u te beklagen.

» *Berlijn*, 10 Maart 1838.»

Deze zonderlinge kabinets-orde, door een Beijersch blad medegedeeld, is van gewigt: uit dezelve blijkt ontegenzegglijk, dat zoowel de aanhangers der oude Lutherse leer, als de Catholijken zich over de maatregelen der Pruisische regering, waardoor alle conscientie en Godsdienst-vrijheid vernietigd wordt, beklagen, niet alleen, maar zich werkelijk gereed maken, om hun vaderland te verlaten, ten einde elders de vrijheid van Godsdienst te kunnen genieten.

Merkwaardig is inderdaad het verschijnsel, dat gelijk de Catholijken, *altoos en overal*, de onafhankelijkheid van den Godsdienst, tegen alle inbreuken van het tijdelijk gezag op de regten en vrijheid der Kerk, hebben verdedigd, en die vrijheid als eene kwestie van leven of dood, hebben gereclameerd, die gedeelten der twee groote fractien van het Protestantismus, die nog eenig leven vertoonen, en prijs op geloofswaarheden stellen, zich in onze dagen, openlijk verzetten, tegen de aanmatigingen van het tijdelijk gezag, welks verdedigers te regt beweerden, dat het suprematie-stelsel met de hervorming geboren en een gevolg van dezelve is. De Lutheranen in *Pruissen* en andere gedeelten van *Duitschland*, en de Calvinisten in *Nederland*, verzetten zich tegen het suprematie stelsel, met eenen ijver, die eene betere zaak waardig was, en bewijzen daardoor, dat de hervorming met haar suprematie-stelsel, van de oude leer der hervormers geheel is afgeweken; dat het Protestantismus niet meer is, wat het aanvankelijk was, maar vervangen is geworden, door een *negatief legaal Protestantismus*, 't welk al die leerstukken, om welke de eerste hervormers de Catholijke Kerk verlaten en hunne aanhangers de wapens opgevat hebben, *onverschillige zaken* zijn!

De *afscheiding* der Lutheranen en Calvinisten van de *legale Protestantische* kerken was noodig, om de wereld te overtuigen, dat de twee hoofd-afdeelingen van het Protestantismus van de oorspronkelijke leer harer stichters geheel is afgeweken: het klein getal der afgescheidenen in vergelijking van dat dergenen, die tot de *legale kerken* behooren, bewijst, hoe weinig leven en kracht in het Protestantismus is overgebleven.

Eindelijk bewijst de gestrengheid, waarmede de gouvernementen van Protestantische vorsten, de afgescheidenen zoo Lutheranen als Calvinisten behandelen, hoeveel prijs die gouvernementen nog op het gedrochtelijk stelsel van suprematie stellen, 't welk noodwendig moet medewerken, om de Catholijke Bisschoppen te overtuigen, hoe gevaarlijk het zijn zou, om, behoudens

de gehoorzaamheid, die zij in zuiver tijdelijke zaken, aan de aardsche magten verschuldigd zijn, iets toe te geven, waardoor de regten der Kerk, betrekkelijk de leer en discipline, eenig gevaar zouden kunnen loopen.

ZONDERLINGE CABINETS-ORDE DES KONINGS VAN PRUISSEN.

» De Posensche Catholijke *Kirchenzeitung* heeft de volgende cabinetsorde medegedeeld, aan eenen *Provincie-Raad*, met bijvoeging van de aanmerking, dat die heer, tot de Evangelische belijdenis behorende, met eene Catholijke vrouw getrouwd is en zijne kinderen in de Catholijke Religie doet opvoeden.

» Ik heb vernomen, dat gij uwen zoon, die bij het regiment van . . . , dient, in de Catholijke religie doet opvoeden, ofschoon gij zelve, tot de Evangelische Religie behoort. Hoewel een dusdanig gedrag, tot deszelfs regtvaardiging zich op de wetten kunne beroepen, kan ik niet nalaten u te verklaren, daar gij daardoor voor uwe Religie eene misdadige onverschilligheid hebt getoond, die ik verplicht ben te laken.

» *Berlijn*, 13 Januarij 1838.

» *FREDERIK WILHELM.*»

Als het opvoeden zijner kinderen, in eene Religie, waartoe men zelve niet behoort, eene misdadige onverschilligheid te kennen geeft, waarom heeft dan het Pruisisch gouvernement zich sedert eene reeks van jaren zoo veel moeite gegeven, om, door allerlei wetten cabinets-bevelen, conventien en geheime instructien, de Catholijken, tot dusdanige *misdadige onverschilligheid* te verleiden of te dwingen? Maar zoo gaat het? Men wil, dat eene Catholijke vrouw een huwelijk zal aangaan met eenen Protestant, die het regt heeft, om hare kinderen, in eene andere Religie, dan de hare op te voeden; want zoo wil het de burgerlijke wet; en als zij op die wijze, de wetten harer Kerk overtreedt, om kinderen aan het Protestantismus te schenken, dan wordt zulks *Christelijke verdraagzaamheid* genoemd; maar als de Protestantsche vader gebruik maakt van het regt, hem door die *zelfde burgerlijke wetten verleend*, om aan zijne kinderen eene Catholijke opvoeding te geven, dan is het *misdadige onverschilligheid*; dan is dezelfde vorst op wiens naam, de Catholijke Bisschoppen, die hunne onderhoorigen, tegen eene dusdanige misdadige onverschilligheid waarschuwen, vervolgd en gevangen gehouden worden, verplicht, om die *misdadige onverschilligheid*, openlijk door eene *cabinets-orde* te laken, en men durft nog roem dragen op regtvaardigheid en verdraagzaamheid! Men durft het euvel opnemen, als men dusdanige handelwijze een hatelijk proselytismus noemt!

GEWIGTIGE LOGENSTRAFFING.

De algemeene *Augsburgsche Zeitung*, heeft, daartoe nitgenoodigd zijnde, een hoogst belangrijk stuk medegedeeld, hetwelk ook door het *Amsterdamsche Handelsblad*, van Vrijdag 1 Junij is overgenomen geworden, en waardoor al de leugenachtige artikelen, welke dat blad dag voor dag, uit eenige Duitsche bladen had opgedischt, volledig gelogenstraft worden. Dat stuk is niet van dezen of genen dagbladschrijver of dagblad-

correspondent, die slechts mededeelt, wat hij heeft hooren verhalen; maar van den achtingswaardigen Proost, van het Posensche dom-kapittel, die, als zoodanig met den Aartsbisschop von DUNIN, in de nauwste betrekking staat en in de zaak zelve betrokken is. Dat stuk is van den volgende inhoud:

» Sedert de terugkomst van den opperpresident, den Heer FLOWELL, uit de residentie naar Posen, op den 19 April ll. en sedert dat zijne Aartsbisschoppelijke genade de heer von DUNIN, met den wil Zijner Majesteit is bekend gemaakt (1), zijn laffe en beleedigende geruchten nopens de verdere houding des Aartsbisschops verspreid en in eene rij van artikelen, inzonderheid in den *Hamburger Correspondent* (naar het schijnt meestal uit het *Frankfurter Journal*) opgenomen (2), die tot 12 Mei ingesloten voor ons ligt. Al deze berichten, zij mogen van den Rijn of van de Oder (de Warthe?) gedagteekend zijn, verraden ééne bron, ééne kleur, en hebben ook slechts ééne strekking; om namelijk den door den Aartsbisschop met betrekking tot de gemengde huwelijken genomen maatregel als onoverlegd, onzelfstandig en onbeslist te doen voorkomen. Daarom wordt herhaaldelijk en met onbeschaamd vertrouwen verzekerd: dat de heer Aartsbisschop, nadat hem Zijner Majesteit wil was bekend gemaakt, zijne gedane stappen had herroepen; dat hij echter daarna door adellijke vrouwen en andermaal door zijne zuster was overgehaald om zijne vroegere instructiën aan de geestelijkheid te handhaven; dat men derhalve, naar gelang dat de wind zal waaijen, nog vele nieuwe verklaringen des Aartsbisschops te gemoet mag zien! Tot bekendmaking der waarheid in het belang, hetwelk Kerk en staat er bij hebben, om den waren stand van zaken aan het kwalijk onderrigte publiek ter kennis te brengen, geeft de ondergeteekende de volgende verklaring over dit alom ter sprake gekomen onderwerp. Z. M. heeft den heer Aartsbisschop door den opperpresident dezer provincie doen weten, dat het geenszins zijne bedoeling was om Katholieke geestelijken tot het onvoorwaardelijke inzegenen van gemengde huwelijken te noodzaken. Over deze opening was de heer Aartsbisschop verrast en met dank vervuld. Op het feest van den H. ADALBERT heeft hij in de Metropolitane kerk te Gnesen deze opening van den kansel doen verkondigen, en dit met te meer genoegen, daar, naar het gevoelen der plaatselijke overheden, de volkgisting aldaar op dat feest eenige vrees scheen te verwekken. Doch aan de uitnoodiging om zijne maatregelen alsmede den herderlijken brief aan de geestelijkheid te herroepen, heeft de heer Aartsbisschop geenszins kunnen voldoen (3); dit verboden hem de uit de leerstellingen der Katholieke Kerk afgeleide beginselen, welke hij volgens de heilige pligten zijner bediening heeft te handhaven. Zijn gedrag berust op een helder inzicht der zaak,

(1) Dat is met den zoetsappigen inhoud der proclamatie aan de inwoners van het hertogdom Posen gerigt, die wij in ons nummer van 12 Mei ll. hebben medegedeeld.

(2) Vele dier laffe en longerijnde berichten, zijn ook uit de *Leipsicher Zeitung*, afkomstig; doch allen schijnen te *Berlijn* verzonden te wezen. Althans zijn al die fraaije berichten, waarvan sommigen als officieel werden opgegeven, uit *Berlijn*, gedagteekend.

(3) Men herleze hier de Kronijk, die wij in ons blad van 19 en van 26 Mei ll. hebben geplaatst, en oordeele over de Berlijnsche goede trouw. Inderdaad, de vrome en oprechte Katholieke Aartsbisschop, kon na de bekende proclamatie, en de mondelinge openingen door FLOWELL gegeven, niet vermoeden, dat hem strikken werden gespannen en dat men anders handelen dan spreken zou; 't welk echter uit de nadere proclamatie van von ALTENSTEIN, (zie ons blad van 12 Mei ll.) maar al te duidelijk bleek het geval te zijn. Het is dus zeer natuurlijk, dat de edele en trouwhartige grijsaard, de voorgevende welwillendheid des konings algemeen deed bekend maken, ten einde daardoor de gistende gemoederen tot bedaren te brengen.

en hij heeft derhalve alle schijnmiddelen, waarmede men een nuttig verdrag tusschen de ongelijksoortige beginselen der Kerk en der staatswetten tot stand wilde brengen, en welke de opperpresident hem door eenen tusschenpersoon had voorgelagen, beslissend van de hand gewezen. Nimmer heeft hij zijne maatregelen herroepen en daarom behoeft hij ook niet zijne herroeping andermaal te herroepen (1). Alle berichten met deze mededeeling strijdig, zijn derhalve valsch, en wanneer de schrijver van het artikel in den *Hamb. Corresp.* van 11 Mei, zelfs zoo ver gaat van te zeggen: » dat het aan onbezonnenheid grenzende wankelende gedrag des Aartsbisschops in Posen de regering nopen zal, deszelfs verstandelijke gezondheidsgesteldheid gade te slaan, vermits hij er maar al te veel aanleiding toe gegeven heeft om derzelver normalen toestand te betwijfelen, » — zoo kunnen wij veeleer overeenkomstig de waarheid het publiek verzekeren, dat de heer Aartsbisschop zich, zoo lichamelijk als verstandelijk, zelfs bij zijn veelvuldig verdriet, zoo wel en vrolijk bevindt, als bij zijnen vergevorderden ouderdom, maar eenigzins verwacht kan worden. Wat echter den schrijver dier artikelen betreft, koesteren wij geenerlei twijfel omtrent den normalen toestand zijns verstands, doch wel omtrent den normalen toestand van zijn hart. V. MISZEWski, Domproost van het Posener Metropolitane-kapittel.»

Ziedaar dan al dat gezwels over de *wankelmoedigheid*, herroepingen en *herroepingen* van herroepingen, van den eerbiedwaardigen Aartsbisschop van Gnesen en Posen, met al den aanleve van dien, waarmede men ons eenige maanden heeft bezig gehouden, in rook verdwenen! Welk eene heerlijke zegepraal voor de Katholieke Kerk en haar Episcopaat, moet de overtuiging zijn, welke deze zaak bij alle weldenkenden moet te weeg brengen, dat de vijanden van het Catholicismus om hetzelfde te bezwaken, de toevlugt tot zulke ellendige, laaghartige, verfoeilijke, den redelijken mensch onteerende middelen, de toevlugt moeten nemen!

A A N K O N D I G I N G E N.

Bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON, Boekhandelaars te 's Bosch, komt van de Pers en is alom verzonden:

I. Echo op Mr. G. P. E. ROBIDÉ VAN DER AA's *Dichtregelen, Oproer en Priesterdwang*. 20 cents.

II. Brief over den H. Stoel, door den Eerwaarden Heer LACORDAIRE, Kanunnik honorair van *Parijs*. Uit het Fransch vertaald door J. WITZ. Prijs 50 cents.

* * Bij de Kunsthandelaars FRANS BUFFA EN ZONEN, *Kalverstraat*, hoek van de *Gapersteeg*, N.º 221 te Amsterdam, wordt uitgegeven het welgelijkt PORTRET van den Hoogwaarden en Welgeboren Heer CORNELIUS LUDOVICUS Baron van *Wijckerslooth*, Heer van *Schalkwijk*, Bisschop van *Curium*, naar de originele schilderij van den Heer CH. VAN BEVEREN, geteekend en op staal gegraveerd door den Heer H. W. COUWENBERG, gepensioneerd door Z. M. den Koning der Nederlanden.

Door plaatsgebrek moeten wij de vermelding der bijdragen voor het Crucifix weder tot ons volgend Nummer uitstellen.

(1) Ziedaar juist de zaak, zoo als wij dezelve vroeger hebben voorgesteld.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn, gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

DE BIJBEL EN HET GEZAG.

(Vervolg en slot van blad. 203.)

§. II.

Naar het leerend gezag der Kerk.

Moeten wij hooren. Wij lezen in het H. Evangelie van LUCAS VI, dat onze beminde Heer JESUS CHRISTUS, toen Hij in de eerste tijden van zijn openbaar leven, eenen nacht in het gebed had doorgebracht, als het dag geworden was, zijne Leerlingen bij zich heeft geroepen, en er uit deze twaalf heeft uitgekozen, welke Hij, onder den naam van Apostelen, — tot het prediken van het Evangelie bestemde. O! hoe stichtend is de gedachte: JESUS bragt den geheelen nacht in het gebed door! Welk een treffend voorbeeld voor ons! Zullen wij het aanhoudend gebed verzuimen, daar JESUS aanhoudend gebeden heeft? Als het dag geworden was, verkoos onze Zaligmaker twaalf mannen tot zijne afgezanten; Hij verkoos niet diegenen, die Hem door het volk werden voorgesteld, of die zelve gaarne wilden gezonden worden; Hij verkoos die, welke

Hem behaagden; Hij verkoos: SIMON, bijgenaamd PETRUS, die door den H. Evangelist MARCUS zoowel als door LUCAS boven aan de lijst der Apostelen is geplaatst en door den H. MATTHEUS uitdrukkelijk *primus*; de eerste wordt genoemd; Hij verkoos JACOBUS en JOANNES, de zonen van ZEBEDEUS; ANDREAS, PHILIPPUS, BARTHOLOMEUS, JACOBUS, de zoon van ALPHEUS; SIMON, JUDAS-THADEUS en JUDAS den Iscarioter, die JESUS verraden heeft. — Hij verleende hun de magt om duivelen uit te drijven en allerlei ziekten te genezen. Hij sprak ook tot hen, MATTH. XVII: » Ik » zeg u, voorwaar! Wat gij op aarde zult binden, zal » gebonden zijn in den hemel, en al hetgeen gij op » aarde zult ontbinden, zal ook in den hemel onthouden zijn. Gaat, » zoo beveelt Hij hun, MARC. XVI. » verkondigt het Evangelie aan alle schepselen. » Des avonds van den dag, op welchen Hij wonderbaar van den dood was verreezen, verscheen Hij in het vertrek, waar zijne Apostelen, uit vrees voor de Joden, met gesloten deuren waren vergaderd, en zeide tot hen: » Vrede zij met ulieden! gelijk de Vader mij » gezonden heeft, zoo zend ik u. . . . . ontvangt den » H. Geest. » JOAN. XX. Gelijk JESUS door zijnen

Hemelschen Vader op aarde was gezonden, zoo heeft Hij zijne Apostelen gezonden. De Vader heeft zijnen van eeuwigheid af geteelden Zoon, onzen Heer, gezonden, om der gekrenkte Goddelijke Majesteit, voor de belediging welke zij van den kant der menschen ondervonden had, voldoening te geven, het schepsel met den Schepper te verzoenen en middelen daar te stellen, door welke deszelfs verdiensten aan het menschelijk geslacht zouden worden toegevoegd. — Aan de Goddelijke regtvaardigheid is voldaan, de mensch is uit de slavernij des duivels verlost, maar de *heilmiddelen*, als daar zijn — het onderwijs in CHRISTUS leer, en de Sacramenten der Nieuwe Wet, moeten tot het einde der eeuwen tot heiligmaking der menschen worden aangewend. — Hierom wilde JESUS, die besloten had deze aarde te verlaten, eenige mannen aanstellen, die in zijnen naam en in zijne plaats de volken zouden onderwijzen, doopen, vormen, absolveren enz.... Dit is het heilig ambt der Apostelen, die, gelijk zoo even gezegd is, met den H. Geest toegerust, door Hem gezonden werden, gelijk Hij zelf door den Vader gezonden was. — Aanstands na het vertrek des Heeren maakten de Apostelen van hunne volmagt gebruik. Zij stellen eenen nieuwen Apostel aan, in plaats van den verrader JUDAS; HAND. DER APOST. I, zij onderwijzen volken van alle oorden der wereld, Idem II; zij doopen, Idem II v.^s 41; zij houden Godsdienst-oefening en breken het brood (nuttigen de H.H. Eucharistie) Idem II, v.^s 42; zij wijden zeven Diaconen, en leggen hun de handen op, Idem VI zij beleggen eene kerkvergadering binnen *Jeruzalem*, zij doen, als werktuigen van den H. Geest, uitspraak over een' geloofs-twist en schrijven eene kerkelijke disciplinaire onthoudings-wet uit, zeggende: het heeft ons en den H. Geest behaagt, Idem XV; PETRUS bestraft den leugenaar ANANIAS, en deszelfs vrouw SAPHIRA, Idem Cap. V; PETRUS en JOANNES begeven zich naar *Samarië* om den gedoopten de handen op te leggen, hen te vormen, Idem Cap. VIII; PAULUS, die te *Damascus* tot den Christelijken Godsdienst is overgegaan, die door de oplegging der handen van ANANIAS met den H. Geest was vervuld, begeeft zich naar *Jeruzalem*, spreekt met de Apostelen, wordt door hen als medeleenaar erkent, en predikt onder hunne oogen voor vreemdelingen en Grieken, Idem IX; vervolgens predikt hij wijd en zijd den gekruisten JESUS, voor wien hij ontelbare geloovigen wint, welke hij allen beveelt in de leer der Apostelen te volharden; hen, die tegen derzelver voorschriften handelen, tuchtigt hij met geestelijke straffen, zoo als hij den bloedschender te *Corinthe* gestraft heeft; hij stelt TIMOTHEUS als herder aan.... De nieuw benoemde leeraars ordenen op hunne beurt weder anderen? Zoo werd en wordt nog de Kerk van de noodige Bisschoppen, Priesters en Diaconen voorzien, die (omdat zij onmiddelaar door den Goddelijken Zaligmaker of middelbaar door deszelfs plaatsbekleeder in de wereld zijn gezonden, gelijk JESUS zelf gezonden was), in hun ligchaam voor de Kerk aanvullen, hetgeen aan het

lijden van onzen Zaligmaker ontbreekt, COLLOSS. I. — Met andere woorden, die, ofschoon onze Goddelijke Zaligmaker overvloedig ter zaligheid van alle menschen geleden heeft, in hun ligchaam, door hunne vlijt en moeite — de oneindige verdiensten van JESUS kruisdood, den mensch van goeden wille toevoegen, en als waren zij Zaligmakers, (men houde de uitdrukking ten goede) naar het voorbeeld en krachters de zending van den Zaligmaker, het Evangelie verkondigen en uitleggen, vermanen, bestraffen en de genademiddelen, doopsel, vormsel, huwelijk, Priesterschap.... toedienen. —

Deze gedachte wordt door de H. Schrift ondersteunt; want, gelijk men in de heilige schriften niet eene plaats kan aanwijzen welke ons het Bijbel-lezen beveelt, zoo zijn er, ik mag zeggen, ontelbare, die de wettige bedienaars van den Godsdienst, aan wier hoofd zich PETRUS bevindt, en die in hune opvolgers voortleven, als plaatsbekleeders van CHRISTUS, en leeraars der volken voorstellen. Wij zullen nog eenige Schriftuurplaatsen aanvoeren.

De eerste ontleenen wij uit het H. Evangelie van JOANNES XXI. Aldaar zegt de Heer aan PETRUS: » Weidt mijne schapen, weidt mijne lammeren." Aan PETRUS moet de geheele Christelijke kudde onderworpen zijn, gelijk eene kudde schapen en lammeren aan hunnen herder. Dit is de noodwendige zin der woorden: » Weidt mijne schapen weidt mijne lammeren." — De heilige Kerkvaders zoowel onder de Grieken als onder de Latijnen, erkennen PETRUS en deszelfs opvolgers als Opperherder en eerste Gezagvoerder over de Christenen. — ORIGENES (Hom. II. de diversis.) noemt hem: » *Summum Apostolorum verticem*" dat is: het Apostolische toppunt. Even als de toren eener stad boven huizen en kasteelen uitsteekt en den dwalenden reiziger den weg naar een veilig verblijf aanwijst, zoo is PETRUS en zijn opvolger GREGORIUS XVI, *summum Apostolorum verticem*, de voornaamste baak, welke ons tegen dwalingen waarschuwt, de beste wegwijzer naar het hemelsch *Jeruzalem*. — BASILIUS (Serm. de Judicio Dei) zegt: » Hij (PETRUS) » is gelukkig, die boven de overige Leerlingen is » verheven, aan wien de sleutels van het rijk der » Hemelen zijn toevertrouwd." De H. CHRYSOSTOMUS (Hom. V. de poenit.) schrijft: » Na deszelfs zwaren » val, heeft Hij hem (PETRUS) het oppergezag over » de Kerk in de geheele wereld toegestaan." De H. HIERONYMUS. (Lib. I. adv. Jov. CIXIV.) Onder de twaalfen wordt hij (PETRUS) alleen uitverkoren, opdat door zijn oppergezag de scheuring geweerd worde. Twee of meer Bisschoppen geraken over geloofspunten in verschil; partijen verdedigen wederzijdsch hunne meening. Ondertusschen is eene noodlottige scheuring te duchten, ten zij een bevoegd regter, de PETRUS der twaalfen, de eerste der Bisschoppen, in het midden treede en over regt en onregt, dwalingen waarheid uitspraak doe. » Om die reden" zegt de H. CYPRIANUS, een schrijver uit de tweede eeuw der

Kerk, in zijn boek (De Unit. Ecc. cap. 1.) » Heeft de Heer er eenen aangesteld, opdat door dezen eenen de eenheid van geloof, in de Kerk bewaard zoude blijven.”

De tweede tekst ontleenen wij van MATTH. XXVIII. Waar de Heer aan zijne Apostolische Gezanten niet zegt: » Gaat — leert de menschen lezen en geeft hen bijbels . . . . Maar gaat onderwijst alle volken.”

De derde schrijven wij af, uit den brief van den Apostel PAULUS. (Ad. EPH. IV. » Hij (God) heeft (ons) » gegeven eenige Apostelen, Profeten, Herders en Leer- » aars . . . Tot opbouw van zijn Ligchaam (de Kerk » volgens V. hoofdst. diens briefs), opdat wij een zou- » den wezen in geloof . . . en niet door elken wind van » leering, heen en weder geslingerd zouden worden.”

De aangevoerde bijbelteksten, welke nog met vele anderen van denzelfden aard kunnen vermeerderd worden, overtuigen elken onbevooroordeelde, dat het Apostolisch levend gezag door JESUS, als de onwrikbare vaste grondslag der Kerk gesteld is, tegen welke de hel met al hare listen niet zal vermogen. — Men moge twisten over de persoonlijke feilbaarheid van den Paus: ofschoon velen met mij warme voorstanders van zijne onfeilbaarheid zijn; alle Catholijken toch, Ultramontanen en Gallicanen, zijn het hieromtrent ten volle eens, dat hij, die te Rome zetelt, van Godswege het regt bezit en tevens verplicht is, om opkomende ketterijen te doemen, oude dwalingen te weren, bestaande wetten en besluiten der Kerk te handhaven, nieuwe uit te vaardigen en voor derzelver uitvoering te waken, en dat hij als Stedehouder en voornaamste Plaatsbekleeder van onzen Heer JESUS CHRISTUS, moet geacht, geëerd, bemind en gehoorzaamd worden. — Genoeg moet het ons zijn, dat wij tot die vergadering van geloovigen, tot die Kerk behooren, bij welke JESUS met zijnen H. Geest wil blijven tot het einde der eeuwen en welke derhalve niet dwalen kan. — Onze Herder, onze Bisschop, onze Pastoor, onze Zielzorger kan zich vergissen, kan ons een kwaad voorbeeld geven, kan ons een onchristelijk woord toespreken, kan ketterij prediken, echter kunnen de geloovigen, zich gerust aan de leiding van hunnen geestelijken Herder onderwerpen. (Ad. HEBR. XII.) zoo lang zij geene gegronde reden hebben, om aan deszelfs orthodoxie en gehechtheid aan de leer en grondstellingen der algemeene Kerk te twijfelen; dat al mogten de geloovigen, daardoor al eens zakelijk (objective) misdoen, hetgeen evenwel zelden gebeurd, dit kwaad hun door den regtvaardigen God, niet als zonde zal aangerekend worden, die reeds onder de Oude Wet bevolen heeft, den Priesteren in twijfelachtige zaken te gehoorzamen. (DEUT. c. XVII. 6, 7, 10 en 11.) en onder de Nieuwe Wet er heeft bijgevoegd: » Die hen hoort, hoort mij, die hen veracht, veracht mij.” — Dus, Christenen, zoo lang als gij uwen wet- tigen Priester volgt, handelt gij altijd naar den wil van uwen Schepper, en derhalve altijd goed.

Broeders ten slotte bid ik u met PAULUS PHILIP. I:

» dat uwe liefde meer en meer toeneme in wetenschap en in alle kennis, opdat gij moogt onderzoeken wat het beste is.” Onderzoekt naar het beste in goede boeken, leest vlijtig de stukken, welke de Heilige Kerk tot uw gebruik, uit den Bijbel heeft uitgezocht, en in uwe Evangelie boeken worden gevonden; leest den geheelen Bijbel, als gij daartoe verlof hebt gekregen, of als gij eenen echten Bijbel bezit, welke met behoorlijke ophelderingen is voorzien; maar vergeet daarbij nimmer dat het leerend gezag der Kerk de grondzuil der waarheid is, hetwelk u derhalve in alles, wat den Godsdienst betreft, moet leiden.

F.

ONTZETTEND CRIMINEEL REGTSGEDING.

Het verslag der criminele procedures voor het Hof van Assises te 's Hage, betreffende den persoon van J. ROOSE, oud 19 jaren heeft ons hart doen bloeden en een mengsel van mededoogen, afgrijzen en verontwaardiging in hetzelfde doen ontstaan.

Wij lezen dienaangaande in het *Handelsblad* van Donderdag 7 Junij 1838 onder andere:

» Heden stond voor het Hof van Assises alhier te regt, J. ROOSE, oud 19 jaren, beschuldigd van poging tot moord, na reeds wegens misdadig veroordeeld te zijn geweest. Deze beschuldigde te Brugge geboren, was uit België, herwaarts gedeseerdeerd en diende in 1834, als jager bij het korps van CLEERS; destijds wegens diefstal, met bezwarende omstandigheden tot vijf jaren tuchthuisstraf veroordeeld, was hij van den militairen stand vervallen en eerloos verklaard en bragt nu den tijd zijner detentie in de gevangenis voor JEUGDIGE VER- OORDEELDEN te Rotterdam door. Een zijner medegevangenen, LEON KINSBERGEN, klaagde voor eenigen tijd den beschuldigde van verregaande ontucht aan, en haalde zich daardoor deszelfs wrok op den hals, zoodat herhaaldelijk en ten aanhooren van vele der medegevangenen, ROOSE verklaarde dat hij niet zou rusten tot dat hij KINSBERGEN zou hebben van kant gemaakt, en eindelijk in den laten avond van 26 Februarij jl. zijn gruwelijk ontwerp heeft gepoogd ten uitvoer te brengen. Tegen half elf ure, toen al de gevangenen sliepen, sloop ROOSE naar de krib van KINSBERGEN, legde hem eene zijner handen op den mond om hem het schreeuwen te beletten en kneep hem met de andere zoo hevig aan de keel, dat deze in eens doodelijke benaauwdheid ontwaakte, zich het water voelde ontlopen en slechts een dof gesteun meer konde uitbrengen. Hij herkende echter den beschuldigde en was zeer nabij den geest te geven, toen tot zijn geluk, de gevangene die in de krib naast de zijne sliep, door zijn gespartel ontwaakte en den moordenaar belette zijne wandaad te volvoeren. KINSBERGEN, zoodra hij uit de handen des beschuldigde verlost was, begon te kermen en te gillen en het duurde lang eer hij weder spreken konde. Op het geschreeuw van K., was ook een der opzieners toegeschoten, die van het gebeurde rapport opmaakte en ROOSE, die gedurig zijn leedwezen over het mislukken van zijnen aanslag betuigde, in afzonderlijke bewaring deed brengen.”

Alvorens onze aanmerkingen op de feiten in dit verhaal voorkomende te maken, meenen wij het volgende uit de pleitrede van den heer advokaat GEFKEN verdediger des beschuldigten, te moeten afschrijven (1):

(1) Zie *Handelsblad* van Vrijdag 8 Junij 1838.

» Hij kan en mag niet nalaten zijne *uiterste bevreemding* te kennen te geven over twee omstandigheden, welke uit dit gehouden regtsgeding gebleken zijn. In de eerste plaats, dat er geen behoorlijk onderzoek in de gevangenis is bewerkstelligd, naar het noodlottig kwaad dat er bedreven werd, en wezwage eene aanklagte was gedaan. Ware dit geschied, er hadde niets plaats gehad, dat tot dit rampzalig regtsgeding aanleiding had kunnen geven. Bevreemden moet het, dat, hoezeer er tegen dit afschuwelijk en Godslasterend kwaad, bij het nog bestaande strafwetboek, dat erfdeel der overheersching, geene straf is gesteld, in eene gevangenis van jeugdige veroordeelden, VOOR WIER ZEDELIJKE BESCHAVING immers zorg moest worden gedragen, geene voorzieningen tegen het begaan van zulk kwaad zijn genomen, geene straf daartegen is gesteld. Daar het zeker staat, dat in alle tijden en onder alle wetgevingen eene zware, zelfs de doodstraf tegen dit verfoeijelijke kwaad was bepaald, en de hoop of liever de zekerheid van straffeloosheid het plegen van misdaden vermeerdert, zoo uit hij den wensch, die, zegt hij, voorzeker ieder welgezinde in Nederland, deelen zal, dat de Nederlandsche wetgever, bij de nieuwe strafwetten, eene straf tegen dit kwaad, waarvan de algemeenheid de afgrijpselijkheid overtreft, stellen zal. Ten tweede is hij uiterst verwonderd, dat er zich in een vertrek, van niet minder dan 26 jeugdige gevangenen, geen enkel bewaarder heeft bevonden. In de kazernen bevindt zich schier geene zaal, waarin zich niet een eenig hooger militair bevindt, en moeten dan zulke reeds gedeeltelijk verdorven jeugdige knapen geheel alleen worden gelaten? Alle waarschijselijkheid bestaat er, dat, indien een bewaarder in de kamer ware geplaatst geweest, geene poging tot moord begaan ware en de besch., om denzelfen te ontzien, zijn voornemen niet zou hebben beginnen uit te voeren."

Van ganscher harte beamen wij den wensch van den heer GEFKEN, dat de Nederlandsche wetgeving, ons spoedig verlosse van NAPOLEONS strafwetboek, dat erfdeel der overheersching, dat reeds al te lang in ons vaderland bestaan heeft! Wij wenschen, dat, zoo al niet de doodstraf ten minste eene eenwigdurende opsluiting worde gesteld op het plegen dier afschuwelijke zonde, die zulk een gruwel is in de oogen van God, dat Hij om het plegen derzelve geheele steden met hare bewoners, door den vuurregen zijner gramschap heeft vernield! Verschrikkelijke ontdekking! De algemeenheid overtreft de afschuwelijkheid van dit kwaad, van dien hemelergenden gruwel! Wij wenschen nog meer; en ook dien wensch zullen alle regtschapene menschen met ons deelen; te weten: dat bij het nieuwe strafwetboek, 't welk alle weldenkenden in Nederland met verlangen te gemoet zien, ook strafbepalingen, op het plegen van andere soorten van ontucht mogen worden gesteld; alsmede op het verkoopen en openlijk ten toon hangen van ontuchtige prentverbeeldingen en het verspreiden van ontuchtige, zeden verpestende boeken! tegen dusdanig *misbruik der drukpers* behoort zorgvuldig gewaakt te worden; een *patent* behoort geen regt te geven, om zulke jeugd en hartbedervende vruchten van vreemden bodem in te voeren en tot spotprijzen te verkoopen. Bewijst niet het verbazend getal van onechte kinderen, dat van jaar tot jaar toeneemt, hoe noodig het zij, om ook, zooveel mogelijk daartegen te voorzien? — Doch laat ons nu zien tot welke aanmerkingen het regtsgeding tegen ROOSE aanleiding geeft.

In 1823 heeft men een genootschap, *ter zedelijke verbetering der gevangenen* opgericht en van gouvernementswege, tot deelneming aan hetzelfde uitgenoo-

digd. Men heeft te Rotterdam eene inrigting voor jeugdige gevangenen, tot derzelver *zedelijke verbetering* (*zedelijke beschaving* zegt Mr. GEFKEN) verordend: en het is in die gevangenis, dat zulke gruwelen worden gepleegd, als die, welke in dit regtsgeding voorkomen!

De verschrikkelijke geschiedenis van ROOSE, getuigd onwederlegbaar, dat de *inrigting voor jeugdige gevangenen te Rotterdam*, zoo als dezelve thans bestaat, niet geschikt is om hen beter te maken: en dat het genootschap *ter zedelijke verbetering der gevangenen* na een vijftien jarig aanwezen blijken geeft van onvermogen, om deszelfs menschlievend doel te bereiken; want vooral bij de *inrigtingen voor jeugdige gevangenen*, behoorde zorgvuldig alles te worden aangewend, wat tot hunne zedelijke verbetering strekken kunne: daár vooral moet alles worden geveerd, wat naar zedeloosheid zweemt; daar moet alles deugd en liefde ademen, wat de jeugdige gevangenen omringd, want zij moeten de deugd leeren beminnen. — Maar zoo iets kan alleen het Catholicismus daarstellen! het protestantismus heeft geene personen van beiderlei geslacht, die zich uit liefde, zonder tijdelijk loon aan zulke moeilijke pligten, waarvan de menschelijke natuur afkeerig is, toe wijden: het moet zich bedienen van suppoosten welke tot het aanvaarden van die moeilijke taak, door het daaraan verbonden tijdelijk voordeel moeten worden uitgelokt!

Men spreekt in onze eeuw, die zich *verlicht* noemt, veel, zeer veel van *zedelijke verbetering*, en *zedelijke beschaving*: maar wat is dat alles, als het geloof en de Godsdienst niet de grondslag dier verbetering en beschaving zijn? — Niets dan hersenschimmen!

Het kan dan ook den Catholijken niet bevreemden dat het genootschap *ter zedelijke verbetering der gevangenen* het voorgestelde doel niet bereikt. De *Godsdienstvriend* heeft dit, vijftien jaren geleden (1) reeds voorspeld en den Catholijken het deelnemen aan dat genootschap ontraden.

» Het komt ons voor, zeide toen reeds de *Godsdienstvriend* X. Deel blz. 213, dat de oprigting van » twee onderscheidene genootschappen *ter zedelijke verbetering der gevangenen*, het eene voor Catholijken en het andere voor Oncatholijken, eene wenschelijke zaak ware. Elk dezer genootschappen kon, » onder goedkeuring des gouvernements, op zijne wijze, » aan de zedelijke verbetering der gevangenen arbeiden, een edele nadjver zou beide de beste middelen doen zoeken, om dit verheven doel te bereiken en de maatschappij zou aan beide eene groote » verpligting hebben. Een *gemengd* genootschap daarentegen: hetwelk volgens *algemeene* grondstellingen » zou willen handelen en de Catholijke Geestelijken, » de natuurlijke en wettige onderrichters en verbeteraars der Catholijke gevangenen, buiten het verbe-

(1) Zie *Godsdienstvriend* X Deel blz. 210 blz. 226.

» schrijven, tot het geven van één zoogenaamd *doel-*
» *matig* onderwijs; doch hetwelk wij niet als zooda-
» nig beschouwen, zal niet alleen nooit slagen, maar
» eene nieuwe bron worden van verdeeldheid tusschen
» de Catholijke en Onecatholijke ingezetenen des rijk.

De bijzonderheid dat Roose te Brugge geboren, en
hij dus, meer dan waarschijnlijk, tot de Catholijke
Kerk behoort; verplicht ons, om op nieuw den wensch
van den *Godsdienstvriend* te uiten, dat er ook een
Catholijk genootschap ter zedelijke verbetering der
gevangenen, worde opgerigt! Wij durven gerustelijk
verzekeren, dat in eene *Catholijke inrigting voor*
jeugdige gevangenen, naar den geest van het Catho-
licismus bestuurd, de gelegenheid zou hebben ont-
broken, om de gruwelen te plegen, waaraan ROOSE,
zich alleen bij ontstentenis van behoorlijk toezigt en
doelmatige verordeningen heeft kunnen schuldig ma-
ken. Wij herhalen het met weemoed: in eene echte
Catholijke inrigting voor jeugdige gevangenen, zou
Roose geene wandaden hebben kunnen plegen, die den
wereldlijken regter genoodzaakt hebben, om hem tot
het verliezen van zijn jeugdig leven te veroordeelen!

Inderdaad, het is verschrikkelijk, een *doodvonnis*
te hooren uitspreken over eenen jongeling van 19 ja-
ren wegens gruwelen, gepleegd in een gesticht, dat
tot *verbetering der jeugdige gevangenen* strekken
moet...!

Terwijl wij de aandacht der hooge regering op dit
feit wenschen te vestigen, noodigen wij vermogende
en invloed hebbende Catholijken uit, om de oprigting
van een *Catholijk genootschap ter zedelijke verbe-*
tering van gevangenen te beproeven, en van Z. M.
onzen geeerbiedigden koning, tot dat einde eene af-
zonderlijke plaats voor Catholijke gevangenen, te ver-
zoeken, met vergunning, om die inrigting op eene
doelmatige Catholijke wijze te organiseren.

NIEUWE BERLIJNSCHE LEUGENS OP NIEUW GELOGENSTRAFT.

Het *Amsterdamsche Handelsblad*, heeft ons weder
in de gelegenheid gesteld, tot het *logenstraffen* van
Berlijnsche berigten, en heeft daardoor aan de regt-
vaardige zaak van het Catholicismus, op nieuw eenen
gewichtigen dienst bewezen.

» *Berlijn*, 31 Mei. Eergisteren avond is een koerier uit Ro-
me hier aangekomen met de **OFFICIELE BENOEMING EN**
BEVESTIGING van Dr. HUSGEN, als *Kapittelbeheerder*,
van het Keulse Aartsbisdom door den Paus. Over het alge-
meen wil men opgemerkt hebben dat sedert het vertrek van
den heer BUNSEN uit Rome, de H. Vader zich veel inschikke-
lijker ten opzichte van Pruiszens *VORDERINGEN* getoond heeft.
Handelsblad van 6 Junij.

Wij herinneren ons, dit lezende, het *officiële* berigt
uit Posen, en — haalden de schouders op! Wat
schrijft men niet al, dachten wij, om ligtgeloofigen

te misleiden! Dat de H. Vader nooit inschikkelijker
ten opzichte der Pruisische vorderingen worden zal,
hiervan houden wij ons verzekerd: maar het verbaast
ons, dat men bij voortduring berigten durft uitventen,
waarvan men zeker zijn kan, dat ze eerlang zullen
gelogenstraff worden, en aan wier echtheid reeds alle
verstandigen twifelen moesten, toen de inhoud dier
zoogenaamde *officiële benoeming en bevestiging* van
Dr. HUSGEN, niet aanstonds door het Pruisisch
gouvernement werd bekend gemaakt.

» *Frankfort*, 5 Junij. Zoowel uit *Berlijn*, als uit *Weenen*
en *Italië*, zijn hier ZEKERE berigten ontvangen, die het geheel
buiten twijfel stellen, dat de Pruisisch-Roomsche geschillen,
welras bij *minnelijke schikking*, zullen uit den weg zijn ge-
ruimd. Het *krachtadige* en *edele* gedrag van het Pruisische
hof heeft te Rome diepen indruk gemaakt en vele gemoederen,
die vroeger door *valsche berigten* waren misleid, tot eene ge-
negenheid van verzoening gestemd.

Handelsblad van 9 Junij 1838.

Hoe durven toch die verspreiders van *valsche be-*
rigten onbeschaamd genoeg zijn, om voor te wenden;
dat men te Rome door *valsche berigten* zou zijn mis-
leid geweest? Inderdaad na de bekendmaking van de
voorstelling der daadzaken, door documenten gestaafd
enz., op last van den H. Stoel uitgegeven, zijn soort-
gelijke vertelseltjes te kinderachtig, om ze bij ver-
standigen te wederleggen.

En wat is er dan zoo *krachtadig* en *edel* in het gedrag
van het Pruisisch gouvernement, dat het te Rome *diepen*
indruk zal maken? — Neemt een *krachtadig* Gezag
immer de toevlugt tot de laaghartige middelen van
list, geveinsdheid en kuiperijen, zoo als het Pruisisch
ministerie, blijkens de authentieke stukken, in deze
geheele zaak heeft gedaan! En hoe men het gedrag
van het Pruisisch gouvernement in deze geheele zaak
gehouden, EDEL durft noemen, kan iemand, wiens
hart op de rechte plaats zit niet begrijpen.

» *Berlijn*, 6 Junij. Men meent hier uit de zamenkomst van
zoo vele doorluchtige vorsten af te leiden, dat dezelve behal-
ve de familie aangelegenheden, ook de bevestiging van den
vrede tot oogmerk heeft gehad. De koerierwissel met *Frank-*
rijk, *Engeland* en *Oostenrijk*, alsmede de *toegevendheid van*
den Paus, geven grond om eene aanstaande *vereffening van*
alle oneenigheden onder de mogendheden en de volken van Eu-
ropa te hopen.
Handelsblad van 12 Junij 1838.

Inderdaad als de hoop op de *vereffening van alle*
oneenigheden onder de mogendheden en volken van
Europa, geenen anderen grond heeft, dan de TOEGE-
VENDHEID VAN DEN PAUS in den Pruisischen zin, dan
zal het met de *vereffening* niet zoo vlot gaan als men
te *Berlijn* hoopt. Trouwens, hopen kan men altoos.

» De heer HUSGEN, die nu korteling door den Paus bij eene
OPENLIJKE Breve tot werkelijken beheerder van het Keul-
sche domkapittel is BENOEMD, heeft verscheiden Geestelijken
wegens ongehoorzaamheid in hunne ambtsbetrekkingen geschorst.
Deze krachtige handelwijze, welke ieder onbevooroordeelde ge-
wis zal goedkeuren, moet op de Jesuitisch-gezinde Geestelij-
heid eenen HEILZAMEN indruk hebben gemaakt.

Idem.

Hoe durft men van OPENLIJKE Breve spreken, daar
men den inhoud dier Breve zorgvuldig geheim tracht
» *teringsplan* sluiten, of hen wettten zou willen voor-

te houden. Waarschijnlijk zou die Breve wel altoos geheim blijven, als de inhoud enkel uit *Berlijn* kon geweten worden. Ons is dezelve op eene geheel andere wijze bekend geworden. Het ware voldoende, te dien opzichte enkel te zeggen: *het is onwaar dat de Paus toegegeven en Doctor HUSGEN tot kapitulair Administrator (1) benoemd heeft*; want anders zou men het document zelve wel bekend maken: doch wij behoeven niet enkel te veronderstellen, wij kunnen bewijzen, dat alles weder gelogen is.

Wie het zijn, die door Dr HUSGEN zijn geschorst, weten wij nog niet. In gevalle het *Hermesianen* zijn, die zich niet aan de uitspraak van den Apostolischen Stoel willen onderwerpen, dan is het zeer natuurlijk, dat zulks een heilzamen indruk op de *Jesuitischgezinde*, dat is *orthodoxe* geestelijkheid heeft gemaakt. Zoo de heer HUSGEN andere geestelijken mogt hebben geschorst, omdat zij getrouw wilden zijn aan de leer en voorschriften der Kerk, dan zou hij zelf ongehoorzaam zijn, en ook dit zou eenen heilzamen indruk op de *Jesuitische geestelijkheid* kunnen maken, die in dat geval, ronduit alle gehoorzaamheid aan Dr HUSGEN ontzeggen zou.

Intusschen heeft reeds de *Staats-courant* van Maandag 11 Junij, uit de *Munchener Politische Zeitung*, al die curieuse berigten uit *Berlijn* en *Frankfort*, door het *Handelsblad* opgenomen, den bodem ingeslagen. Dat berigt door de *Staats-courant* uit het Beijersche blad ontleent, stemt overigens overeen, met hetgene men ons, betrekkelijk de nieuwe Breve des H. Vaders, aan het Keulsche kapittel, heeft medegedeeld. En dat wij hier laten volgen:

Hoofdzakelijke inhoud der Breve van GREGORIUS XVI aan het Kapittel van Keulen, in antwoord op den brief van het gemelde Kapittel (1).

Deze Pausselijke Breve is een meesterstuk van omzigtigheid en wijsheid; het antwoord des H. Vaders is enkel vertraagd geworden, door de omstandigheid, dat de heer BUNSEN den brief van het Keulsche Kapittel, slechts weinige dagen voor zijn vertrek van Rome aan het Pausselijke bestuur heeft doen toekomen.

De Breve bevat de volgende punten:

1. De Paus staat toe (*Sinimus*) dat Dr. HUSGEN fungere als *Vicaris-generaal van den Aartsbisschop*, omdat de Aartsbisschop hem

(1) De uitdrukking: beheerder van het kapittel is belagchelijk. Niet het kapittel, maar het Aartsbisdom moet beheerd worden.

RED.

(2) Zie ons blad van 12 Mei jl.

sedert lang in die bediening heeft bevestigd en hij dezelve heeft uitgeoefend tot aan de gewelddadige wegvoering van den Aartsbisschop; maar alleenlijk, tot dat de Aartsbisschop aan zijne diocese zal zijn terug gegeven, of de H. Stoel er toe kome, om op eene andere wijze in het beheer der diocese te voorzien, (*Vel alias per nos provideri contingat*).

De Opperherder voegt er echter deze gewichtige voorwaarde bij, *dat hij niet zal beheeren*, dan als vicaris-generaal van den Aartsbisschop; dat hij dien titel in alle acten zal voeren en dat telkens als hij van de vijfjarige faculteiten gebruik zal maken, door hem formeel zal worden uitgedrukt, dat hij niet dan krachtens de sub-délegatie van den Aartsbisschop handelt. *Ita tamen, ut hujusmodi titulum servet atque prae se ferat in omnibus et singulis quae sit peracturus; et quoties necessitas adsit quinquennialibus facultatibus utendi, ejusdem archiepiscopi subdelegationem exprimat.*

2. Dr. HUSGEN, zal voor alles zijne *volkomene onderwerping* aan het oordeel door den H. Stoel over de leer van HERMES uitgesproken moeten doen blijken en die onderwerping moeten vorderen in de eerste plaats van alle Catholijken, die de Godgeleerde wetenschappen in de uitgestrektheid des Aartsbisdoms onderwijzen. (*Illud inprimis praecipimus, ut tum plenam subjectionem suam apostolico judicio de Hermesii doctrinâ lato nobis probet illamque abiis praesertim catholicis viris exigit, qui disciplinis intra fines archidiaecesos tradendis sunt addicti.*)

3. Ten opzichte der gemengde huwelijken zal het hem op generlei wijze veroorloofd zijn, af te wijken van de Breve van PIUS VIII en van de instructie des Kardinaals ALBANI.

Aan het slot der Breve, drukt de H. Vader zijne te vredenheid uit over de gevoelens van gehechtheid en eerbied des kapittels jegens den H. Stoel en verleent aan hetzelfde den Apostolischen zegen.

Bij de Breve is eenen bijzonderen brief aan Dr HUSGEN gevoegd, welks inhoud naar men zegt, bijna gelijkluidend met dien der Breve is.

Wanneer zal men te *Berlijn* toch eens begrijpen, dat de Apostolische Stoel, wel verre van belang te hebben, bij het geheim houden der documenten, die door denzelfden worden uitgevaardigd, integendeel der-

zelve publiciteit verlangt; en dat diensvolgens, alle pogingen, om het publiek, aangaande de gevoelens van den H. Vader en diens handelwijze te bedriegen, niets anders, dan tot schande van het Pruissisch ministerie en deszelfs gediensstige organen kunnen strekken?

Wanneer zal de Redactie van ons *Handelsblad* eens begrijpen, welk een misselijk figuur het maakt, bestendig artikelen over te nemen, die zoo gemakkelijk kunnen gelogenstraft worden, en die dat blad toch eindelijk zelve, moet logenstraffen, als het niet alle achting geheel verliezen wil.

DE NIEUWE WURTSBURGER ZEITUNG.

„Wij hebben eene treurige tijding aan de Catholijken mede te deelen, zegt *l'Univers* van 13 Junij 1838; de *Wurtzburger Zeitung*, dat schier eenig orgaan der Catholijke belangen in Duitschland, is tot zwijgen gedoemd. De heer ERNEST ZANDER, derzelver hoofd redacteur, die zoo regtschapen, zoo moedige en volhardende verdediger van de regten der Kerk, is genoodzaakt geworden, om afstand van zijnen post te doen. Als hij niet vrijwillig afstand gedaan had, zou een arrest van den Duitschen bondsdag tegen hem zijn uitgevaardigd geworden, en hij niet alleen tot correctioneele straffen zijn veroordeeld, maar HET SCHRIJVEN OVER EENIG ONDERWERP HOEGENAAMD, ZOU IEM TEN MINSTE VOOR VIJF JAREN ZIJN VERBODEN GEWORDEN. Dusdanig is het vaderlijk regt, onder hetwelk de Catholijke schrijvers in *Duitschland*, leven . . . .”

l'Univers de opmerking gemaakt hebbende, dat die zoo gehaatte en gevreesde *Wurtzburgsche Zeitung*, zich enkel bepaald heeft, tot het openbaar maken van echte, maar onbekend gebleven stukken, en van de hatelijke uitvallen der *Pruissische bladen*, tegen de Catholijke Kerk en haar Opperhoofd, zegt vervolgens:

„Ziedaar, hare misdaad, ziedaar waarover zij gestraft wordt . . . . En ziedaar wat men in *Duitschland*, verdraagzaamheid, vrijheid van Godsdienst, gelijkheid van geloofsbelijdenissen noemt . . . !”

Onze particuliere correspondentie geeft ons ten opzichte dier gebeurtenis, zeer treurige narigten. Wij hebben slechts eenen troost, te weten, dat de koning van *Beijeren*, zijne vroegere Catholijke gevoelens niet heeft verzaakt, dat hij weêrstand heeft geboden zoo veel als hij kon, maar hij heeft moeten zwichten voor de eenparige eischen van al die groote en kleine soevereinen, die de bondsvergadering van *Frankfort* uitmaken; hij heeft moeten zwichten, wij zeggen het met diep leedwezen, voor de eischen van *Oostenrijk*, van het *Catholijke*, van het *Apostolische Oostenrijk*, dat overeengestemd heeft met het schisma en de ketterij, om dat arme vonkje der Catholijke vlam uit te blusschen! *Oostenrijk*, dat zelfs menschelijker wijze gesproken, zoo vele redenen had, om de zaak der

Kerk, bij deze gelegenheid te verdedigen en op die wijze het beste gedeelte te herkrijgen van dat moreele overwigt, waarvan *Pruissen*, hetzelfde heeft be-roofd (1). En te midden daarvan verkiest het zich door het *Brandenburgsche Protestantismus*, te laten boegseren. De Catholijke magt is, men kan het niet loochenen, door dat feit in *Duitschland*, diep vernederd. Inderdaad, men kan slechts het hoofd buigen en zich herinneren, dat de Kerk geen en vleeschelijken arm noodig heeft, om te leven en te overwinnen.

» Maar men moet erkennen: dat het een vrij hard lot is, het lot der schrijvers, die in den tijd, dien wij beleven hunne pen aan de verdediging van het *Catholicismus* hebben toegewijd. Verdacht bij de volken die hen niet begrijpen, gehaat en vervolgd door vele koningen, die hen maar al te wel begrijpen; maar al te vaak miskend en met onverschilligheid bejegend, door hunne broeders wier zaak zij bepleiten, gelukkig blijft hen de schuldplaats hunner conscientie, en geloof aan de goddelijke beloften over. Ook voelen wij ons niet ontmoedigd en wij zullen den worstelstrijd voortzetten, zonder door het voorbeeld van onzen edelen broeder den heer ZANDER te worden tegen gehouden, *gelukkig ten minste van te leven in een land*, waar, hij die de regten van den Godsdienst verdedigt, zich niet blootstelt, om, gedurende vijf jaren den mond gestopt te worden.”

Wie weet wat wij nog beleven! Dat *Oostenrijk*, welks vorst eertijds het hoofd van geheel *Duitschland* was en den titel voerde van: *Vermeerderaar des rijks*, welverre van de misdaad van JOSEPH II, tegen de Catholijke Kerk gepleegd, te beseffen en te verbeteren, draagt de straf zijner vernedering, zonder tot de oorzaak op te klimmen. Ook het lot van NAPOLEON, heeft het niet wijzer gemaakt; het laat zich aan den leiband zijner natuurlijke vijanden voortslepen . . . En dat *Oostenrijk*, is grootendeels ook meester van *Italië*! Wie weet, waartoe de invloed van *Rusland* en *Pruissen*, hetzelfde nog bewegen zullen; wie weet, of de heilige stad niet ten derdenmale in eene halve eeuw, door de vijanden der Kerk, zal overmeesterd worden! Wie weet of het lot van PIUS VI en PIUS VII, ook den moedigen GREGORIUS XVI, niet treft . . . ! Want tegen den Stoel van PETRUS, zijn al de aanvallen van de poorten der hel gerigt: zij weet, dat met dien Stoel de Kerk des levendigen Gods staat of valt. Maar ook wij Catholijken weten, dat de Almagtige gezegd heeft: *Op deze Steenrots zal ik mijne Kerk bouwen en de poorten der hel zullen haar niet overweldigen!* Wij zijn er reeds tweemaal getuigen van geweest, dat de Kerk over hare vervolgers heeft gezegevierd, en zoo zal het altoos zijn.

(1) Wij hebben onlangs, in ons blad dezelfde aanmerking gemaakt; zij is zoo natuurlijk; en echterschijnen de *Oostenrijksche staatsmannen* blind, voor de gevolgen van dusdanig kleingeestig gedrag. Ziedaar de resultaten der principes van JOSEPH II.

**BIJDRAGEN VOOR HET IVOOREN CRUCIFIX VOOR DEN
AARTSBISSCHOP VAN KEULEN BESTEMD.**

Montant in ons N.º van 2 Junij vermeld .	f 522,11
Van den Wel Eerw. Heer Th. W. Past. te N.	» 01,50
Van een onbekende van U.	» 01,00
Van het Leesgezelschap der Parochie het Goirke te Tilburg met de volgende regels:	» 13,00

Jaarschrift.

HEIL! HEIL, ZIJ CLEMENS IN ZIJN BOEIJEN,
WIENS HART EN ZIN VOOR GODS WET GLOEIJEN.

Motto.

Aan CLEMENS, man naar Godes hart,
De troost in 's Pauses bittere smart;
De stem voor het verdoolde schaap;
De wekker uit der blinden slaap;
De schrik voor altaar dwingeland;
En *Duitschlands* steun, en Godsdienst band.

Van het R. C. Leesgezelschap te *Werschoef* . . . . . » 10,45

Met de volgende dichtregels:

Door Christen deugden groot, aan Eedle daden rijk
In ware wijsheid sterk, in vasten moed beraden,
In trouw aan uw geloof, bleeft gij u steeds gelijk,
Dit bleek ten allen tijd, uit alle uwe daden;
Laat vrij dan d'aardsche magt, u, uwen stoel ontroven,
Hen beidt de straf, u, eeuwig loon hier boven.

f 558,06

AANKONDIGINGEN.

* * Bij P. N. VERHOEVEN, Boekhandelaar te *Uden*,
zijn te bekomen de navolgende werken:

Harmonia Evangelica.
Dictionarium Evangelicum.

Actus Apostolorum, auctore L. J. M. VAN DE WARDT
D'ONSEL, 3 voll. in 8.º . . . . . f 6,00.

Worden ook afzonderlijk verkocht:

Méditations pour tous les jours de l'année, par
Mgr. R. CHALONNER, 4 voll. in gr. 12.º . f 3,50.

Du Pape, suivi de l'Église Gallicane par le Comte
J. DE MAISTRE, 2 voll. in 8.º . . . . f 2,00.

Prônes Réduits en pratique, pour les Dimanches
etc. par M. BILLOT, 5 voll. in 12.º . . . f 3,25.

GOUSSET, Code Civile commenté dans ses rapports
avec la Théologie morale, 2 voll. in 12.º . f 1,50.

Histoire des Papes, depuis St. PIERRE jusqu'à
GRÉGOIRE XVI, par M. HENRION, 2 voll. in
12.º . . . . . f 1,80.

Considérations sur la France, par le Comte J. DE
MAISTRE. . . . . f 1,90.

Grammaire des Grammaires, par GIRAULT-DUVIVIER,
12.ºe edit . . . . . f 2,50.

Réveil des lettres des Evêques et des Missionnai-

res des Missions des deux mondes . . . . f 1,25.

Défense de la morale Catholique, contre l'histoire
des Républiques Italiennes DE M. SISMONDI, par M.
MANZONI. . . . . f 0,75.

Le Comte DE VALMONT, ou les égaremens de la rai-
son par l'Abbé GÉRARD, 2 voll. in 12.º. . f 1,50.

Mémoires de l'Abbé DE CRILLON . . . f 0,75.

Histoire de THÉODOSE le Grand, par FLÉ-
CHIER. . . . . f 0,75.

AVANCINIUS, Vita et Doctrina J. C. . . f 1,75.

* * Bij C. L. VAN LANGENHUIJZEN Boekhande-
laar te *Amsterdam*, ziet het licht en is à 15 Cents
te bekomen:

De voorname Bronnen van de misslagen der jeugd.
— Aangewezen in eene Leerrede, gehouden op den
Feestdag van den H. AUGUSTINUS, in de Kerk van de
EE. PP. Augustijnen te *Amsterdam* in 1837, door den
Zeer Eerwaarden Heer F. J. VAN VREE, P. C. P. in
het Instituut te *Katwijk* aan den *Rijn*.

* * Bij de Wed. J. VAN GEMERT EN ZONEN te
Tilburg, is van de pers gekomen en wordt à 17 Cents
uitgegeven:

De Dorpeling, een Leesboek ter bevordering van
nuttige kundigheden en goede zeden.

Motto: » De mensch is datgene, wat opvoeding,
onderwijs en omgang van hem maken.

* * Bij de Kunsthandelaars FRANS BUFFA EN
ZONEN, *Kalverstraat*, hoek van de *Gapersteeg*,
N.º 221 te *Amsterdam*, wordt uitgegeven het welge-
lijkend PORTRET van den Hoogwaarden en Welge-
boren Heer CORNELIUS LUDOVICUS Baron van
Wijckerslooth, Heer van *Schalkwijk*, Bisschop van
Curium, naar de originele schilderij van den Heer
CH. VAN BEVEREN, geteekend en op staal gegraveerd
door den Heer H. W. COUWENBERG, gepensioneerd
door Z. M. den Koning der *Nederlanden*.

* * Bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON, Boek-
handelaars te 's Bosch, komt van de Pers en is al-
om verzonden:

Echo op Mr. C. P. E. ROBIDÉ VAN DER AA's Dicht-
regelen, *Oproer en Priesterdwang* . . . 20 Cents.

Brief over den H. Stoel, door den Eerwaarden Heer
LACORDAIRE, Kanunnik honorair van *Parijs*. Uit het
Fransch vertaald door J. WITZ . . . . 50 Cents.

CLEMENS AUGUSTUS, DROSTE zu *Vischering*, Ar-
chiepiscopus Coloniensis et ALTENSTEINUS, Minister
Regis *Bornssia*. Drama. . . . . 20 Cents.

Gebedenboek voor Roomsche Catholijken van eenen
gevorderden leeftijd, verzameld door M. A. VAN STEEN-
WYK, Pastoor te *Amsterdam*. Kerkelijk Goedgekeurd.

In alle soorten van banden te bekomen.

Gemeenname Preken, op alle Zon- en Feestdagen
van het Jaar, door M. BONNARDEL, naar de elfde Fran-
sche uitgave. Vertaald door een' R. C. Priester.
Eerste Deel. Kerkelijk Goedgekeurd . . . f 2,50.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

OVER

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn, gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, ne bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelfde wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

DE REDENEN, OM WELKE DE PREDIKANT
LE ROY NIET TOT DE AFGE-
SCHEIDENEN OVERGAAT.

Wij hebben gewag gemaakt, van het verslag, door de Reformatie gegeven van een werkje des predikants LE ROY (1), 't welk wij gemeend hebben, wat nader te moeten overwegen.

De afgescheidenen zeggen in hun verslag bladz. 128 en vervolg.

* Zeer juist, zegt D.^r LE ROY (bladz. 32), dat de ware Godsdienst gelegen is in de gemeenschap met God, en met dien God, zoo als Hij zich in CHRISTUS heeft geopenbaard. Die gemeenschap is eene zaak van het hart en van eene wezenlijke ondervinding. Wij vinden ze in den Bijbel in vele voorbeelden, vooral ook in de Psalmen en in de Schriften der Apostelen voorgesteld. Die gemeenschap moet nog, even zeer als toen, onderhouden worden, en de bron uitmaken, waaruit het Christelijke leven, de ware Christelijke deugd dagelijks moet voortvloeijen. De Christen moet door den Geest van CHRISTUS en in de ondervindelijke gemeenschap met Hem leven, en daarvan de blijken steeds voor zich zelven gewaar worden. Dit, en niet de bloot afgetrokkene begrippen der regtzinnigheid maken den grooten twistappel uit. Men veroordeelt dit

alles als zweeperij en mysticismus, en kan daarom de afgescheidenen het minste verdragen omdat zij vooral op die hoogere Christelijke ondervinding zich gezet toonen."

De protestanten die zich bekeerd en vroom noemen, hebben immer veel werk en ophef van bevindingen gemaakt: en wie niet over bevindingen weet meê te praten staat bij hen nog niet op den trap der echte vroomheid. — Men veroordeelt dit alles als zweeperij en mysticismus, zegt de heer LE ROY en kan daarom de afgescheidenen het minste verdragen omdat zij vooral op die hoogere Christelijke ondervinding zich gezet toonen.

Hierop zegt de Reformatie:

* Wij stemmen dit van ganser harte toe, en de getuigenis dat de afgescheidenen daarop vooral gezet zijn, moet hen zeker bij allen die waarachtige kennis hebben aan de dienst van God, bemind doen zijn als broeders in het geloove. D.^r LE ROY, die betuigt, en van wien wij zulks gaarne gelooven, ook die gemeenschap met God te zoeken, moet hen dan ook als broeders beminnen. Maar waarom leeft Zijn Eerw. dan niet met hen in broederlijke, in kerkelijke gemeenschap?"

Wij, Catholijken, zijn innig overtuigd, dat wij waarachtige kennis hebben aan den dienst van God, omdat wij die kennis verkregen hebben, door die middelen, welke God zelf daartoe heeft ingesteld; en

(1) Zie ons N.^o van 31 Maart. jl.

beminnen volgens de voorschriften der Goddelijke leer, alle menschen ook de afgescheidenen, als onze naasten; maar het is er verre van af, dat wij hen als *broeders in het geloove* zouden moeten beminnen: en de gescheidenen, die zich ook wel zullen verbeelden, *waarachtige kennis aan den dienst van God* te hebben, zullen de Godvruchtige Catholijken, die niets vuriger verlangen dan de vereeniging met God en die niet behoeven te zoeken, wel niet als *broeders in het geloove* beschouwen. De Catholijken die gemeenschap oefenen met God, die hunnen Zaligmaker hartelijk beminnen, en die, wetende, dat ze zonder hem niets kunnen doen, dikwerf het levend brood der Eucharistie, met een liefdevol, maar ootmoedig hart nuttigen, zonder 't welk zij geen leven in zich zouden hebben; die onophoudelijk het licht van den H. Geest inroepen, om hunne zonden en gebreken te kennen, die te betreuren, te belijden, te bestrijden en uit te roeijen, ondervinden dikwerf hoe zoet de Heer is; zij hebben onuitsprekelijke *bevindingen*. . . . Maar zij spreken daar niet over; de ootmoedigheid, de moeder en de grondslag aller deugden, weêrhoudt hen daarvan; het diepe gevoel hunner onwaarde doet hen vreezen, voor den geringsten schijn van zelf-verheffing; zij sidderen voor het denkbeeld, dat zij, door over hunne bevindingen te spreken, anderen aanleiding zouden geven, om hooge gedachten van hun te vormen. Zij verheugen zich in ootmoed en stilte, over iedere *bevinding*, over iedere genade waarmede de Heer hen begunstigt, en danken er voor, als voor eenen schat, die hen in tijden van dorheid en verlatenheid zal te stade komen, om wel met het verlangen der vurige liefde, maar tevens met het geduld, der zich onwaardig achtende ootmoedigheid, de wederkomst der gevoelige genade-bewijzen en bevindingen, te verbeelden.

Ook de protestanten, die zich bekeerd en vroom noemen, hebben bevindingen en gewaarwordingen, die zij als bewijzen hunner gemeenschap met God, beschouwen en verhalen. Bij die klasse van menschen maken die bevindingen en gewaarwordingen, de hoofdzak uit. Die gemeenschap met God, moet, zegt de heer LE ROY *de bron uitmaken, waaruit het Christelyke leven, de ware Christelyke deugd dagelijks moet voortvloeijen*.

Ziedaar dus twee soorten van menschen die meenen gemeenschap met God te hebben en daaraan de bevindingen toeschrijven, waarvan de eene soort onophoudelijk spreekt en die de andere soort zorgvuldig voor de menschen verbergt.

En die twee soorten van menschen, belijden tegenstrijdige leerstelsels. De Catholijken kunnen de leer van het protestantismus, hoedanig ook gewijzigd, niet anders, dan als ketterij beschouwen: en zij, die zich onder de protestanten vroom noemen, beschouwen de Leer der Catholijke Kerk als bijgeloof, afgoderij en anti-christisch. Zij kunnen elkander dus niet als *broeders in het geloof* beminnen; zij kunnen,

gezamenlijk aan de wereld het *kenmerk*, waaraan zij weten kan, wie de discipelen des Heeren zijn, niet geven. Een van beide die soorten moet zich dus noodwendig bedriegen; hare gemeenschap met God moet ingebeeld, hare bevindingen moeten valsch, moeten bedriegerijen zijn van den boozen vijand, die zich somtijds in de gedaante van eenen Engel des lichts vertoont. Want God, die een God is van vrede en niet van verwarring; die wil, dat alle menschen tot de kennissen der waarheid en tot eenheid des geloofs zouden komen, kan de tweedragt en de onzekerheid, aan welken kant zich de waarheid bevindt, niet aankweeken, door aan lijnrecht tegen elkander strijdige partijen echte *bevindingen* en gewaarwordingen, uit innige gemeenschap met Hem voortvloeiende te verleenen: maar de booze geest kan de menschen bedriegen; als geest, werkt hij op eene onbegrijpelijke wijze op den menschelijken geest, om het werk van God tegen te staan, door het aankweeken van dwaling en verdeeldheid, waar hij verlangen naar God en afkeer van de zonde bespeurt. Geen wonder dus, als hij, bij zijne inblazingen, zoo veel als in zijn vermogen is, de werking van eenen goeden geest nabootst; op den Bijbel wijst, en zelfs het voorbeeld van JESUS CHRISTUS en van de Apostelen aanvoert; en, op die wijze zijne bedriegelijke inblazingen voor *bevindingen*, die het uitvloeisel van gemeenschap met God zijn, doet aanzien. Daarom zegt ook de liefderijke Apostel JOANNES: » Geliefden! geloof niet elk geest, maar beproeft de geesten, of zij uit » God zijn. »

De zaak is van het hoogste gewigt. Welk een verschrikkelijk denkbeeld is het een slagtoffer van de bedriegerijen des satans te wezen, en zich te verbeelden dat de bevindingen of gewaarwordingen die zijne bedriegelijke inblazingen doen geboren worden, uitvloeiels zijn eener innige gemeenschap met God! — Doch laat ons het verslag verder overwegen, en zien, waarom de predikant LE ROY niet tot de kerkelijke gemeenschap der afgescheidenen overgaat.

» Wij vinden dit opgegeven bladz. 9; daar zegt Zijn Eerw. bij eigene ondervinding te weten: » dat steeds overal zondanige menschen in de gemeenten aanwezig waren, die zich wijzer en beter dan hunne leeraren achten, met hunne dienst, hoe regtzinnig ook, ontevreden zijn en anderen zoeken af te trekken. Wij gelooven, » zegt Zijn Eerw. verder, dat de verzamelingen der afgescheidenen voor een groot gedeelte uit deze soort van menschen bestaan; en wij houden het voor eene groote onvoorzigtigheid van hen, die beter denken, dat zij om meer steun te vinden bij hunnen op zich zelven regmatigen ijver, tegen het bederf der Kerk en de indringende neologie, zich met deze soort van menschen vereenigd hebben: en ik voor mij wil wel openlijk verklaren, dat 'dit de eenige reden is waarom ik mij niet met hen tot hetzelfde wenschelijke doel vereenig, maar mij liever op mij zelven houde, of vereeniging zoek met de zondanigen, die van de beide uitersten zich even ver verwijderd houden. »

Zonderlinge taal in den mond eens mans, wiens geschrijf zelfs de oorzaak worden moet, dat velen, die het lezen, en wier eigenliefde er door gestreeld wordt, zich wijzer en beter dan hunne leeraren achten, In zijne opdracht van het *zestal brieven aan*

zijne Catholijke landgenooten, die de waarheid beminnen, zegt dezelfde Predikant LE ROY, blz. IV, dat het eenige verschil tusschen de Catholijken en Protestanten, maar daarin gelegen is, waar men de onderwijzing des Heeren zoeken moet, en volledig kunne vinden. — En blz. V.

» En trouwens, zóó gaat ook een vader of meester in zijn onderrigt te werk. Hij heeft een leerboek, » dat hij volgt, en dat het kind, de leerling bij de » hand heeft, en dat hij door 'svaders en 'smeesters » onderrigt nu zelfs leert verstaan, *waardoor hij som-* » *wijlen wel eens de zaak nog beter inziet, eenige* » *misslag in het onderrigt ontdekt, en eindelijk zoo* » *ver komt, dat hij alles zelf kan beoordeelen.* Deze » natuurlijke en eigenaardige manier van onderwijs, » gelooven wij, dat God in zijne Kerk heeft gevolgd » en gesteld. — *Er is zulk een boek, de bijbel of* » *de H. Schriftuur, waaruit onze leeraars, als het* » *wel is, en niet uit hunne eigene hersenen, hun on-* » *derwijs trekken moeten; hetwelk zij moeten vol-* » *gen; EN WAARDOOR DE BIJZONDERE CHRISTEN* » *DUS IN STAAT GESTELD WORDT, OM EINDELIJK* » *ZELF DE WAARHEID IN TE ZIEN."*

Welnu, met die natuurlijke en eigenaardige manier van onderwijs, welke de heer LE ROY gelooft, dat God in zijne Kerk heeft ingesteld; met dat boek, den Bijbel of de H. Schriftuur, die men als een algemeen leerboek der Christenen aanprijst en verspreidt, heeft men het, nadrie eeuwen van onderzoek, zoo ver gebracht, dat de heer LE ROY, zich noch met de bestaande hervormde Kerk in Nederland, noch met hen, die er zich van hebben afgescheiden, vereenigen kan; maar zich liever op zich zelven houdt, of vereeniging zoekt met de zoodanigen, die van de beide uitersten zich even ver verwijderd houden.

En zulk een man durft aan zijne Catholijke landgenooten, die de waarheid beminnen, zulk een manier van onderwijs aanbevelen en verheffen, boven die manier van onderwijs, welke hunne Kerk bezigt, waardoor zij immer een zijn en blijven, gelijk CHRISTUS en de Vader een zijn; waar door zij allen gekomen zijn tot de eenigheid des geloofs! Dan laat ons zien wat de afgescheidenen hierop zeggen.

» De ondervinding, dat er zoodanige waanwijze en daardoor, voor den gaarne getrouwen dienstknecht van CHRISTUS, lastige menschen in de gemeenten aanwezig zijn, is ook de onze."

Het kan ook niet anders. Het is een natuurlijk gevolg van uwe leer: dat de Bijbel alleen het rigtsnoer voor geloof en zeden is en van uwe manier van onderwijs, waardoor het kind, de leerling, zich verbeeldt, dat hij de zaak beter begrijpt dan de vader of leermeester. Zij zeggen verder:

» Wij hebben ons gescheiden van het Nederlandsch Hervormd Kerkgenootschap en hetgeen in hetzelfde tegen de Gereformeerde leer en praktijk strijdt, om ons te vereenigen met en te voegen tot de Kerk van CHRISTUS, gelijk die, overeenkomstig met Gods Woord, in onze Geloofsbelijdenis wordt beschreven; gelijk die, in de wereld, ook in ons vaderland, gevonden wordt.

Volgens onze Belijdenis is dit de plicht van ieder mensch, wie hij ook zij; even zoo als een iegelijk verplicht is te luisteren naar de roepstem des Heeren: Bekeert u!"

Het is hier de plaats niet om te spreken over de misselijke beschrijving, welke de Gereformeerde geloofsbelijdenis van de Kerk geeft: Wij zullen dit doen, als wij, met de beschouwing dier belijdenis aan dat artikel zullen gekomen zijn; en hopen dat eene gunstige wending der omstandigheden in Pruisen ons spoedig zullen toelaten om die taak, zoo wel als onze andere vervolgstukken, weder voort te zetten.

Het: *bekeert u!* beteekent in den mond der Protestanten geheel iets anders dan in dien der Catholijken. En, wat de Reformatie hier behendig verzwijgt, is, dat juist diegenen, die wanen bekeerd te wezen, die *lastige* menschen zijn, die *zich beter en wijzer, dan hunne leeraars achten.* Althans, zoo was het voor veertig en vijftig jaren, toen wij er al menigen predikant over hebben hooren klagen: en zoo zal het nog wel zijn. En geen wonder. Die menschen gaan volgens hunne zoogenaamde bevindingen te werk, en laten zich door niemand, wie het ook zij, overreden, dat het bedrog is. Zij hebben den Apostolischen toetssteen verworpen, waaraan de geesten moeten beproefd worden of ze uit God zijn. En, mogten allen, die hunne zaligheid liefhebben, er toch wel opletten. Hierin is juist het groote onderscheid, tusschen de Protestanten, die zich vroom noemen, en de waarlijk vrome Catholijken gelegen. De Catholijk onderwerpt zijne bevindingen aan het oordeel van zijn wettigen zielbestuurder: hij volgt diens raad met kinderlijke getrouwheid en naauwgezetheid; en handelt dus naar het Apostolisch voorschrift en hieraan kent hij den geest der waarheid en den geest der dwaling. Maar de Protestant die bevindingen heeft, en die men heeft geleerd, alles zelf uit den Bijbel, volgens zijn eigen gevoel en doorzigt te beoordeelen, waant zich wijzer, dan zijn leeraar, en laat zich door dezen, de *echtheid* zijner bevindingen niet betwisten. Van daar dan ook, dat de Catholijke vrome juist het beeld is van een kind, dat gedwee, gezeglijk en leerzaam is, zoo als de Heer verlangde, dat zijne discipelen zijn zouden, toen hij een klein kind in hun midden plaatsende, zeide: *Zoo gij niet wordt als dit kind, zult gij het rijk der hemelen niet ingaan.* De Gereformeerden, die zich vroom noemen, zijn integendeel *lastige menschen, die zich wijzer wanen dan hunne leeraars.* Zij hebben dus geenerlei overeenkomst met het kind in het Evangelie; zij volgen het Apostolisch voorschrift niet, waaraan de geest der waarheid en de geest der dwaling kan getoetst worden; zij laten zich bedriegen door den boozen vijand, zoodra als hij zich in de gedaante van eenen engel des lichts vertoont; en daarom zijn zij lastig en waanwijs; en dit worden zij, omdat zij uit het boek, uit den Bijbel, dien de predikant LE ROY, als het leerboek der Christenen opgeeft meenen te mogen beoordeelen, of hunne leeraars ook ergens in hebben misgetast. Zou de predikant

LE ROY, door het vooroordeel werkelijk zoo verblind zijn, dat hij niet gevoelt hoe ongerijmd het zij, om openlijk een *middel* aan te prijzen, welks *noodwendige gevolgen*, hij even openlijk veroordeelt? De stellers van het verslag zeggen vervolgens, bl. 131:

» Als dienstknechten Gods roepen wij dit dan ook een' iegel'ijk mensch toe. Zijn er, die hier naar luisteren willen, zulks moet ons tot blijdschap verstrekken."

Het is niet genoeg te zeggen: wij zijn *dienstknechten Gods*? Dit moet bewezen worden: het zij door geregelde opklimming tot de eerste Apostelen, het zij door wonderen. Het eerste is onmogelijk, want gij hebt u van de opvolgers der Apostelen afgescheiden: *gij zijt van hen uitgegaan, omdat gij van de hunnen niet waart*; zij hebben verklaard, dat gij *dwaalleeraars* waart en over uwe leer het Apostolisch *Anathema*! uitgesproken. Gij moet alzo *door wonderen* bewijzen, dat gij *dienstknechten Gods* zijt, dat uwe leer Goddelijk is.

» Indien het nu gebeurt, dat iemand tot ons komt met de betuiging, dat hij vurig wenscht bekeerd te worden, dat hij de zonde haat, en dat hij zich nu ook wenscht te voegen tot de gemeente des Heeren, om met haar in gemeenschap te leven, mogen wij den zoodanige dan voor het hoofd stooten; of mogen wij sommigen aannemen en anderen, welke wij als lastige menschen kennen terugstooten, en tot hen zeggen: *houdt u tot u zelven en naakt tot mij niet, want ik ben heiliger dan gij* (Jez. LXV: 5)! Men gevoelt, dat wij zoo doende ten eenen male het voetspoor zouden verlaten van de Apostelen des Heeren, wier handelwijze ons, HAND. II en op vele andere plaatsen, duidelijk staat opgeteeekend. Neen, hoe bevreesd wij van natuur ook zijn mogen, om met zulke menschen in gemeenschap te leven, wij mogen niet met KAIN zeggen: *Ben ik mijn broeders hoeder?* Wij mogen en moeten dezulken getrouw vermanen en ernstig waarschuwen; wij mogen en moeten van hen vorderen onderwerping aan de kerkelijke vermaning en straf, indien zij zich in leer of leven kwamen te ontgaan; wij mogen en moeten naauw toezigt houden vooral over hen, die ons verdacht voorkomen; maar hen uit onze gemeenschap weren, mogen wij niet, zoo wij niet bevonden willen worden tegen God te strijden, die tot Zijne gemeente toedoet *zoo velen en wie Hij wil!*"

Treurige verblindings! Menschen die ijveren, om de zielen, die door onzen goddelijken Verlosser zijn vrij gekocht van de slavernij des duivels en geroepen, tot de *eenheid des geloofs* te doen deelen in hunne scheiding en scheuring, van de eenige ware Kerk van CHRISTUS; en die zich daarbij verbeelden *dienstknechten Gods* te wezen en het voetspoor der Apostelen te betreden! Die de menschen afkeerig maken van het altoos voortdurend Apostolisch gezag en hen daar door berooven van den eenigen toetsteen, waaraan de geesten kunnen beproefd worden of zij uit God zijn; waaraan wij den geest der waarheid en den geest der dwaling kennen. Wij betreuren het lot dier ongelukkigen, die, door hunnen doop tot de Kerk van CHRISTUS behoorende, zich tot zulke blinde leidlieden der blinden wanden, die hen diets maken, dat zij de gemeente des Heeren zijn en hen daardoor aan de eenheid des geloofs, aan de eenige Kerk van CHRISTUS ontrukken om *gestingerd te worden als de golven met alle winden van leeringsen, in de bedriegerijen der menschen, en arglistigheid, om in dwaling te verleiden*. Die

zelven den sleutel der kennis verloren hebbende, de brieven van PAULUS en andere schriften verdraaijen tot hun eigen verderf, voorgeven, dat eenvoudige zielen, om goede Christenen te wezen, den Bijbel moesten lezen en leeren verstaan, en hen daardoor tot *lastige menschen*, in plaats van gehoorzame en buigzame kinderen maken; die wel roepen: *bekeert u!* Maar die niet weten, dat de bekeering in *boetvaardigheid* bestaat. Ach! Mogten zij, die zich opregtelijk wenschen te bekeeren en de zonden haten, in plaats van zich bij eene van de Kerk *afgescheidene gemeente* te voegen, die zelve in de zonde der scheuring hardnekkig voortlevende, dwaalleeraars aankleeft, die zelve niet ingaande, anderen beletten in te gaan, zich voegen bij de *Eene, Heilige, Catholijke, Apostolische Kerk*, en aan de wettige opvolgers der Apostelen vragen: » Wat moeten wij doen om zalig te worden?" Deze zouden hen leeren wat ware bekeering zij; dat het niet genoeg is de zonde te haten, maar dat zij, door waarachtig berouw, belijdenis van schuld en boetvaardigheid, (moet worden) uitgewischt; dat het nadeel aan anderen toegebracht, zoo veel als mogelijk is, moet vergoed worden; dat een heilig leven de vrucht der bekeering zijn moet!

(Het vervolg hierna.)

NIEUWE PRUISSISCHE INSTRUCTIEN.

Het gouvernement van *Posen*, heeft de beide volgende instructien aan de landraden der provincie gezonden; zij ademen den echten geest van het Pruisisch gouvernement, ten opzichte der Catholijke Kerk. Wij hopen, dat verontwaardiging onze lezers niet beletten zal, die stukken tot den einde toe te lezen!

Eerste Instructie.

» Aan al de landraden van het departement en aan den directeur van politie, van de stad en den ring van *Posen*.

» De rapporten aan den heer opper-president der provincie gedaan, ten gevolge zijner circulaire van den 13 en van den 15 II., der vorige maand, door de heeren landraden der twee departementen, bevatten een groot aantal van gevallen van weerstand, tegen het tijdelijk gezag door de Catholijke Geestelijkheid, geboden, betrekkelijk het in beslag nemen van den Herderlijken brief. Daardoor en door de ongehoorzaamheid, die een groot aantal van Pastors en bestuurders van parochien begaan hebben, door het afkondigen van dien Herderlijken brief van den predikstoel, of onder den goddelijken Dienst, ondanks het formeele verbod, daar tegen gedaan, hebben zij zich alle gunsten van den kant des gouvernements onwaardig gemaakt, en volgens eene dispositie van den heer opper-president, zal er voortaan geenerlei beneficij,

aan die weerspannige Priesters worden toegestaan en die hunner, welke reeds eene pastorij bezitten, kunnen ten minste verwachten, dat zij geene betere zullen bekomen, en dat er niets zal gedaan worden, om hun lot te verbeteren. Ten einde in staat te zijn, om ons naar deze instructie te gedragen, in het ressort van ons gezag, en vooral, om van het deel hebben aan de koninklijke beneficiën (!!) de overtredende Priesters, getrouwelijk uit te sluiten, gelasten wij u, ons ten spoedigste en ten langste, binnen den loop van vier weken, te doen weten, wie in uwen ring de Pastors of bestuurders van parochien zijn, welke direct of indirect, zich, ter gelegenheid van den herderlijken brief, in oppositie hebben gesteld tegen de burgerlijke autoriteiten, met bijvoeging van alle de bijzonderheden dier oppositie. Wij bevelen u de grootste nauwkeurigheid en nauwgezetheid aan, om die documenten te verzamelen; want nadat zij behoorlijk zullen zijn opgeteekend en onderzocht, moeten zij in het vervolg tot grondslag dienen, om een oordeel te vellen, als het zake zijn zal, om onder de Geestelijkheid kandidaten te verkiezen, voor de vacante beneficiën.

Posen, 21 April 1838.

(Get.) STRODEL.

Tweede Instructie.

Aan al de landraden der provincie Posen.

Overeenkomstig de bevelen, die mij door het ministerie van binnenlandsche zaken en van politie zijn toegekomen, zend ik u de volgende instructie, betrekkelijk de uitvoering der kabinets-orde, den 9 dezer afgekondigd, *die alle gemeenschap met den H. Stoel en deszelfs Agenten verbiedt*. Ik verwijs u, overigens, ten einde er nadere kennis van te nemen naar het bulletin der wetten, nummer 1881 bladz. 337; gij moet des te meer spoed maken met de uitvoering van dat bevel, daar met dat doel, de krachtdadigste middelen ter uwer beschikking zijn gesteld. 1.º Het reglement dat u gezonden is, eeniglijk gemaakt zijnde, om alle gemeenschap met den H. Stoel en deszelfs Agenten voor te komen, en te beletten, dat voortaan de bevelen der kerkelijke Overheden in het land verspreid worden, is het voldoende, om de wet toe te passen, dat de overtreding geconstateerd worde, dat het bewezen zij, dat de gemeenschap heeft plaats gehad en dat de ontvangene mededeelingen, verspreid worden, hoedanig ook den inhoud dier mededeelingen zij, 't welk de zaak van het onderzoek zijn zal, 't welk later zal gedaan worden. Zoodra als het feit bekend is, moet de opsluiting plaats hebben. 2.º De opsluiting niet anders zijnde, dan eenen preventieven maatregel, moet door de politie bewerkstelligd worden, zonder dat het noodig zij de justitie in te roepen. 3.º Ieder hoofdbeampte der politie, in de groote steden, en iedere landraad wordt geautoriseerd, om te doen gevangen zetten. Als het berigt eener verbodene gemeenschap, ter ooren van eenen onder-

geschikten politie-beampte komt, moet hij er aanstonds den landraad van den ring door eenen *expresse* van verwittigen, en deze is verplicht, om zich onverwijld naar de plaats van het misdrijf te begeven, en het feit, door dit reglement voorzien, te constateren. Is het geval gewigtig genoeg, om de spoedige vervoering van den *delinquent* naar eene vesting, het zekerste middel te doen schijnen, tot het beletten dier mededeeling, dan is de landraad geautoriseerd, om den beschuldigde in eene *post-chais*, tusschen twee *gendarmes* naar de plaats zijner bestemming te doen vervoeren. Zoo, integendeel de opsluiting van den delinquent in zijne woonplaats voldoende schijnt; als men dezelve zonder ongelegenheid kunne bewerkstelligen en zonder vrees, dat dezelve het voorwendsel tot onlusten zou kunnen worden, kan men er zich bij wijze van uitzondering van bedienen, en de zaak overlaten aan de nadere beslissing van den president des gouvernements, dien men er door eene estafette van verwittigen zal. De gemakkelijke middelen, die ter uwer beschikking gesteld zijn, om de kabinets-orde van den 9 dezer, te doen uitvoeren, zijn voldoende, om u alle waakzaamheid, zorgvuldigheid, activiteit en beleid te doen begrijpen, die gij in het bezigen dezer onvermijdelijke maatregelen ter voorkoming van voor den staat gevaarlijke intrigues en zoo geschikt, om eenen heilzamen indruk op het publiek te maken, te werk stellen moet. Hier is het geval, om alle uwe energie te ontwikkelen, ten einde de bevelen van Zijne Majesteit, ten vollen worden uitgevoerd. Te dien einde beveel ik u dringend aan, niet alleen om al den spoed te bezigen, die in § 1 gevorderd wordt, om het misdrijf te constateeren zoodra als hetzelfde ter uwer kennis zal gekomen zijn, maar ook om de uitvoerigste en de nauwkeurigste instructien te geven aan de commissarissen van politie van het district, aan de gendarmes, aan de magistraten en aan de beampten der landelijke politie, betrekkelijk het doel der kabinets-orde van 9 April, en betrekkelijk de maatregelen, die, zelfs de ondergeschikte politie-beampten nemen moeten, om dat doel te doen bereiken. Het is noodeloos te herinneren, dat deze vooral toezigt moeten houden op de *priesters, de landeigenaars en de vrienden, die zich bij de laatstgemelden vervoegen, of op hen die beiden bezoeken*. — De reglementen betrekkelijk hen, die naar vestingen moeten vervoerd worden, zullen door den heer opper-president worden gemaakt, ter wiens beschikking de beschuldigten moeten worden gesteld. De heer president is ook belast, om u, zoowel de onkosten, tot welke het arresteren en vervoeren der beschuldigten aanleiding heeft gegeven, te doen vergoeden.

Posen, 26 April 1838.

(Get.) FLOTTWELL.

De Catholiciteit heeft inderdaad alle reden, om de Voorzienigheid te danken, dat zij in onze dagen, al

het hatelijke en gedrogtelijke van het *Anti-Catholijke* suprematie-stelsel, tot waarschuwing van geestelijken en geloovigen in het helderste daglicht stelt. Men wil dat de uitspraken en verordeningen van den Apostolischen Stoel, van het zichtbaar Opperhoofd der Kerk, van den algemeenen Herder en Vader der Geloovigen, en de mandementen of herderlijke brieven der Bisschoppen, aan de *inzage* en *goedkeuring* van het tijdelijk gezag, 't welk in de Kerk van CHRISTUS niets te bevelen heeft, zullen onderworpen worden; ten einde, zoo als men voorgeeft, te beoordeelen, of daarin iets gevonden wordt, dat strijdig is met het welzijn en de rust van den staat. Te lang, hadden in vele landen, de Bisschoppen zich aan die onnatuurlijke en vernederende eischen onderworpen; en men beschouwde die zaak zelfs als eene bloote formaliteit. De gebeurtenissen onzer dagen hebben ook in dit opzigt, aller oogen geopend.

In *Pruissen* zijn wetsbepalingen en cabinets-bevelen uitgevaardigd, die lijnregt strijdig waren met de leer en discipline der Catholijke Kerk. Door list en intrigue wist men de Bisschoppen over te halen, om aan de uitvoering dier anti-Catholijke wetten de hand te leenen; de Opperherder schreef hen den regel voor, dien zij te volgen hadden; maar het *tijdelijk gezag*, liet niets onbeproefd, om dien regel te verzwakken en illusoir te maken, en intusschen alles zorgvuldig voor den Apostolischen Stoel te verbergen. Maar de sluijf scheurde, en *Rome* sprak zoo luide, dat de geheele wereld, en, ondanks het gewaande suprematie-stelsel, ondanks het vermeende regt van *placet*, ook de Pruissische Catholijken, de woorden der allocutie hoorden; de Bisschoppen keerden terug tot den weg van plicht, en de geloovigen dankten God; want het weefsel van list en bedrog was verscheurd.

Maar nu bleek het, wat het suprematie-stelsel met zijn *placet* beoogt. Nu beval het tijdelijk gezag: » Catholijken! Gij zult niet uwen Opperherder, dien gij als het zichtbaar Opperhoofd der Kerk, als den plaatsbekleeder van JESUS CHRISTUS op aarde eerbiedigt, » maar mij, in de zaken die uw geloof en de zaligheid betreffen, gehoorzamen; gij moogt voortaan zelfs » geene gemeenschap meer met uwen vader hebben, » noch de stem uwer Bisschoppen hooren, dat is: gij » zult niet langer de *vrijheid der kinderen Gods* be- » zitten, gij zult niet langer Catholijk zijn, maar » voortaan slaven en afvalligen wezen, of ik zend u » naar den kerker of naar eene vesting!»

HEBBEN DE CATHOLIKEN IN NEDERLAND, MINDERE REGTEN DAN DE JODEN?

Volgens onze nog bestaande grondwet, hebben alle burgers gelijke regten: alle Godsdienstgezindheden gelijke vrijheid, en aanspraak op gelijke bescherming. Men

kan het ons Catholijken niet ten kwade duiden, dat wij dat regt, die vrijheid en die bescherming inroepen, als het onze dierbaarste belangen, en die onzer kinderen betreft. Daarom hebben wij nooit opgehouden en zullen niet ophouden, de ware *vrijheid van Godsdienst*, tegen het suprematie-stelsel en de vrijheid van onderwijs, tegen het monopolie te verdedigen en die beide vrijheden te reclameren.

Wij hebben, eenigen tijd geleden, in eene volgreeds van artikelen den verderfelijken invloed van een verkeerd onderwijs voor de Catholijke jeugd geschetst, en, uit vele in gebruik zijnde schoolboeken aange- toond, hoe noodzakelijk het zij, eigene Catholijke scholen, voor Catholijke kinderen te hebben. En, inderdaad, daartoe is slechts eene doelmatige, voorzigtig bestuurde algemeene poging noodig. Onze geëerbiedigde koning is te regtvaardig, om ons te weigeren, wat aan de Joden wordt toegestaan, ten ware men bewijzen kon, dat de Catholijken, in *Nederland*, mindere regten hebben, dan de Joden; doch er zal wel niemand in ons vaderland zijn, die zulks zal durven beweren. — Welnu, wij hebben onlangs in het *Handelsblad*, het volgende gelezen:

» Gouda, 9 Junij. Op den 4.^{den} en 5.^{den} dezer maand, werd alhier een geheel nieuw gebouwde school-lokaal voor de burger- en armen-kinderen der Israëlitische gemeente plegtig ingewijd, hebbende deze plegtigheid op den eersten dag, voor zoo veel het Godsdienstige betreft, plaats gehad, onder doelmatige toespraak van den Wel Eerwaarden Heer Opper-Rabijn, Inspecteur, welke tot grondslag zijner rede had psalm 128 vs. 1 tot 4; terwijl op den volgende dag de nieuw benoemde leermeester voor het maatschappelijk onderwijs, in tegenwoordigheid van gecommitteerden uit het Stedelijk Bestuur, de plaatselijke School commissie, den Districts-Schoolopziener, het Israëlitische Kerk- en Schoolbestuur en verdere genoodigden, door den Heer President der plaatselijke School Commissie, onder eene doeltreffende toespraak in zijne functien werd bevestigd, zijnde voorts door den Voorzitter der Israëlitische School-Kommissie, bij die gelegenheid een verslag van den staat van de Israëlitische school alhier opengelegd; de genoemde plegtigheid werd op beide dagen door de ter school zijnde kinderen, van beider kunne, ten getale van 53 met gepaste en wel uitgevoerde gezangen, geopend en gesloten, en men heeft reden zich te verheugen over de daarstelling eener school-inrigting, waaraan groote behoefte bestond, en waarvan men door de doelmatige opleiding en vorming der Israëlitische jeugd, hier ter stede, ook de beste en heilrijkste gevolgen durft verwachten.»

Men had reden om zich te verheugen, zegt het berigt, over de daarstelling eener schoolinrigting waaraan groote behoefte bestond. En toch waren er hier niet meer dan drie en vijftig kinderen, voor welke dusdanige schoolinrigting groote behoefte zijn kon! Is niet het getal van Catholijke kinderen, zelfs in de meeste dorpen van ons vaderland, veel grooter? Waarom hebben wij dan nog geene eigene scholen? — Zou het wel om eene andere reden zijn, dan omdat er niet behoorlijk werk van die aller gewichtigste zaak wordt gemaakt . . . . ?

DE EVANGELISCHE WEERHAAN.

(Vervolg van bladz. 424, IIIe Deel.)

Of iemand die met zware zonden beladen is, of ook zonder Biecht tot het Sacrament mag naderen?

J A.

De Papisten hebben geleerd: wees op uwe hoede, ga niet tot hetzelve, ten ware gij rein zijt en geen boos geweten hebt, zorg dat CHRISTUS toch eene rechte plaats hebbe. Hierdoor hebben zij de arme zielen zoo beschroomd en bevreesd gemaakt, dat zij voor het Sacrament de vlugt hebben genomen, en zij hebben het toch uit dwang moeten ontvangen, met zulke bangheid, dat sommigen even zoo gaarne in eenen vuuroven zouden willen gaan.

In der Sermon vom Sacrament wider die Schwermgeister. 2 Dl. blz. 99, p. 2.

Item. Vooral moet gij, als gij ontwaart, dat gij een zondaar zijt, onwaardig en ongeschikt tot bidden, beginnen te bidden, en het Sacrament ontvangen. Want waardoor wilt gij anders de zekerheid bekomen, dat uwe zonden u vergeven zijn, en dat God u om CHRISTUS wille, in genade aangenomen heeft, dan door het woord en de Sacramenten?

Über den 45 Psalm, 3 Dl. blz. 326, p. 2.

Item. Wie door de zonden een boos geweten heeft, die behoort tot het Sacrament te naderen.

Wider die Himlischen Proffeten, 2 Dl. blz. 52, p. 2.

Item. Geliefde, gij moet niet op u zelve zien, hoe waardig of onwaardig gij zijt, maar op uwe behoefte, die gij aan de genade van CHRISTUS mogt hebben. Als gij de behoefte ziet en gevoelt, dan zijt gij waardig en geschikt genoeg, want Hij heeft ons hetzelve niet tot gif of ongenade, maar tot troost en heil ingesteld.

In der vermanung zum Sacrament, 4 Dl. blz. 406, p. 1.

Item. De allerbeste geschiktheid is die, als de mensch het slechtste geschikt is, en omgekeerd, is de mensch nooit tot het hoogwaardige Sacrament ongeschikter, dan wanneer hij er het geschiktste toe is.

In der predigt von würdiger bereitung zum Sacrament.

Item. Het geweten van iedereen behoort verzekert te wezen tegen alle twijfelingen, dwalingen en tegenspraak. Dat hij deze belofte van CHRISTUS met een onbetwijfeld geloof erlange en dat hij zich voor alles hoede dat hij niet met vertrouwen op zijne biecht, op zijn gebed, of op zijne voorbereiding tot het Sacrament nadere, maar dat alles achterstelle, en tot hetzelve nadere met een stoutmoedig vertrouwen op CHRISTUS, dan, zoo als hiervoren genoeg gezegd is, zal het woord der belofte, hiervoor, tot een rein geloof overgaan, 't welk alleen eene voldoende voorbereiding is.

Von der Babylonischen gefengeknusz, Tom 2, lati V. Vit. fol. 71, p. 1.

Item. Ik wil ten voorbeelde van allen, die zich

willen laten waarschuwen; zelf mijne eigene onder-vinding hier aantoonen, opdat men leere welk een listige schalk de duivel is. Het is mij eenige reizen gebeurd, dat ik mij had voorgenomen, om op dien of dien dag tot het Sacrament te naderen. Als nu die dag gekomen was, dan was die aandacht immer weg, of er was eenige verhindering in gekomen, of ik waande mij ongeschikt, zoodat ik sprak: Welaan, ik zal het over acht dagen doen. De achtste dag vond mij andermaal even zoo ongeschikt en verhinderd als de vorige. Welaan, ik zal het andermaal over acht dagen doen. Die acht dagen werden voor mij zoo vermenigvuldigd, dat ik er geheel van afgeraakt en nooit weder tot het Sacrament genaderd zou zijn. Doch God schonk mij de genade, dat ik de boeverij van den duivel bespeurde en ik sprak: wat wil satan mij maken! zoo hebt gij mij een geheel jaar met uwe en mijne gesteldheid bezig gehouden en ik brak er door heen en ging tot het Sacrament eenige malen ook zonder te biechten, (Ik meen dat heet den duivel trotseeren.) welk ik anders doch niet doe) ten spijt van den duivel.

In der Vermanung zum Sacrament. 4 dl. blz. 404 p. 1.

N E E N.

Daar is, wel is waar, lichamelijk brood en wijn, en eene lichamelijke spijs, doch het spijs niet het ligchaam, maar de ziel. Diensvolgens is het niet bloot lichamelijk brood en wijn, maar het ware Ligchaam en Bloed van CHRISTUS, zoo als Hij zegt: dit is mijn Ligchaam, dit is mijn Bloed. Door zijn woord is het verordend, om de ziel in het Geloof te spijzen ten eeuwigen leven. En het is noodig dat hij zegt om diegenen die hem vreezen, om der woeste en ruwe lieden wille, die de genade van God misbruiken tot hunnen moedwil en om hunne boosheid te bedekken; zij loopen er heen met onverstand, met ontucht en met onbeschroomdheid, gelijk de varkens tot den trog. Ach! zeggen zij, het is enkel de genade en barmhartigheid, diensvolgens zal ik tot hetzelve naderen, ik behoef niet bevreesd te wezen, hij zal mij niet opvreten; even als of het Sacrament tot nieuwigierigheid of tot een spel ware ingesteld.

Über den 111 Psalm, 3 dl. bladz. 538 pag. 1.

Item. In de eerste plaats behooren de leeraars (Pfarherr) de menschen te onderrigten, welk eene groote zonde het is, het Sacrament te onteeren en niet goed te ontvangen; want PAULUS zegt in zijnen eersten brief aan de Corinthers XIe Hoofdstuk; zij zijn schuldig aan het Ligchaam en Bloed van CHRISTUS. Ook zegt hij; zij ontvangen hetzelve tot straf. Item. Daarom zijn onder de Christenen velen krank en gestorven. Want God zegt in het tweede gebod; Exodi aan het XX.^{ste} Hoofdstuk: Wie zijn Naam onteert, zou hij niet onschuldig beschouwen. Ongetwijfeld, zal deze onteering die aan het Ligchaam en Bloed des Heeren wordt aangedaan, niet ongestraft blijven. Het vermijden van deze zonde behoort den menschen vlijtig voorgehouden te worden, en men moet hun opwekken tot vrees, boetvaardigheid en be-

tering. Hierom moeten ook diegenen niet tot het Sacrament toegelaten worden, die in openbare zonden, zoo als echtbreuk, onzuiverheid en dergelijke leven en zich daarvan niet onthouden.

In der Visitatorn Büchel. 9 dl. bladz. 259 pag 1.

Item. Hier is nog eene geestdrijverij, die ook niet op de rechte baan is; wij hebben hier en daar Profeten in het land, die leeren de menschen al te vermetel met de hooge Majesteit redekavelen, als met eenen schoenmakers jongen; want de vermetele en trotsche geesten moet men ook met het ligchaam niet volgen, want het is goed, dat gij beschroomd en bevreesd zijt, dat gij verschrikt wordt en spartelt (Zapplen), zulk eene beschroomdheid bevalt mij niet slecht, en blijf daar bij, en nader dus tot hetzelfde; dat uw geweten gesterkt worde. Doch zulke trotsche geesten en ongebrokene hoofden, die zoo vermetel willen te werk gaan en die God willen wederstreven, even als of hij hun moest vreezen, die wil hij niet hebben. Daarom behoort gij u te verootmoedigen en bevreesd te wezen, dat gij uw dralen en uwe zwakheid gevoelt, en gaarne verlangt, het geloof te bezitten. Als gij dat ontwaart, dank dan Gode, want dat is een zeker teeken, dat u het woord getroffen en geroerd heeft, en dat gij u dus oefent, aanspoort en drijft.

Ordnung und bericht das Sacrament zu empfaen. 7 dl. bladz. 410, pag. 1.

Item. In de tweede plaats, behoort niemand tot het Sacrament toegelaten te worden, zonder dat hij alvorens bij den leeraar (Pfarherr) geweest is; die zal vernemen of hij betrekkelijk het Sacrament genoegzaam onderwezen is en of hij overigens ook raad mogt behoeven.

Hieruit behoort men te leeren, dat alleen diegenen regt tot het Sacrament geschikt zijn, die opregt berouw en leedwezen over hunne zonden hebben en een beschroomd geweten bezitten. Want ruwe en onbevreesde menschen mogen niet tot hetzelfde naderen, wijl er in den eersten brief aan de Corinthers aan het XIe hoofdst. geschreven staat: zoo dikwerf als gij het doet, doet het ter mijner gedachtenis,

In der Visitatorn Buchlin. 2 dl. blz. 259. pag. 1.

(Het vervolg hierna.)

BIJDAGEN VOOR HET IVOOREN CRUCIFIX VOOR DEN AARTSBISSCHOP VAN KEULEN BESTEMD.

Montant in ons N. ^o van 23 Junij vermeld.	f 558,06
Van den Eerw. Th. W., Pastoor te N.	- 1,50
Van een onbekende te U	- 1,00
Van eenige Kinderen uit hun spaarpot.	- 3,00
Van eene Jufvrouw te Amsterdam	- 2,50
Van twee R. C. Priesters te Amsterdam.	- 7,00
Van een — — — — —	- 2,00
Van den Eerw. Heer de Z. Zuid-Beveland	- 3,00
Van eene vereeniging van R. K. Dienstboden uit Nijmegen, onder het devies: Tot meerdere eer en glorie van God, bijgebracht	- 5,00
Van den Heer J. H. van A., uit Nijmegen. Hulde aan den oorsprong der Clemen- tijnsche Congregatie.	- 2,60
	f 588,66

BERIGT.

Door het ontvangen van de voorzetting der daadzaken door documenten gestaafd en betrekkelijk tot alles, wat de gevangenneming van den Aartsbisschop van Keulen is voorafgegaan en gevolgd, zijn wij thans in staat om aan onze lezers, de authentieke stukken, die tot hertoe nog onbekend waren, mede te deelen. Wij zullen daarmede eerlang een begin maken, waardoor onze lezers de verzameling dier stukken volledig zullen bezitten.

Daarenboven zal de verzameling dier stukken, zoo als dezelve op last van den H. Stoel zijn uitgegeven, afzonderlijk het licht zien. Wie deze afzonderlijke uitgave mogt wenschen te bezitten, worden verzocht daarvan zoo spoedig opgave aan hunne respectieve boekhandelaren, of postkantoren te willen doen, die nitgenoodigd worden om ons dezelve op de gebruikelijke wijze op te geven.

AANKONDIGING.

** Bij de Kunsthandelaars FRANS BUFFA EN ZONEN, Kalverstraat, hoek van de Gapersteeg, N.º 221 te Amsterdam, wordt uitgegeven het welgelijkt PORTRET van den Hoogwaarden en Welgeboren Heer CORNELIUS LUDOVICUS Baron van Wijcherslooth, Heer van Schalkwijk, Bisschop van Curium, naar de originele schilderij van den Heer CH. VAN BEVEREN, geteekend en op staal gegraveerd door den Heer H. W. COUWENBERG, gepensioneerd door Z. M. den Koning der Nederlanden.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

OVER

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

*Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . .
 Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn,
 gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
 woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U:
 dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
 ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
 wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
 wete, dat Gij mij gezonden hebt.*

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, ne
 bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50
 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar eueuredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle
 abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brie-
 ven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst.
 Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

DE PROFESSOREN BRAUN EN ELVENICH.

Het is met de Berlijnsche berigten, betrekkelijk
 de heeren BRAUN en ELVENICH, en het schrijven dier
 heeren (1); even als met de berigten uit Posen en
 van den Rhijn, dit kan blijken uit de volgende brief-
 wisseling:

*BRIEF van de Heeren BRAUN en ELVENICH aan
 den H. Vader.*

ALLERHEILIGSTE VADER!

» De troostvolle herinnering, dat de diepe erkente-
 lijkheid, welke ons zijn bijgebleven van de aandoen-
 lijke goedheid en van de vaderlijke belangstelling,
 waarmede uwe Heiligheid zich gewaardigd heeft, ons
 te ontvangen en ons aan te hooren, tijdens onze aan-
 komst in de maand Junij, boezemen ons de hoop en
 het vertrouwen in, dat dezelve met niet minder wel-
 willendheid dezen brief, dien wij aan denzelfden rig-

ten, betrekkelijk den toestand onzer zaak, alvorens
 naar ons vaderland terug te keeren, zal ontvangen.

» Na den gewigtigen brief te hebben overwogen
 dien zijne Eminentie de Hoogwaardige Vorst en Heer
 LAMBRUSCHINI, Kardinaal der heilige Roomsche Kerk
 en Secretaris van staat van uwe Heiligheid, den 5
 Augustus aan ons heeft gerigt, was ons gevoelen,
 dat de zaak, die ons naar Rome gevoerd had, geëin-
 digd was. In dien toestand, om, daar men ons weigerde,
 om te vergunnen, overeenkomstig het door ons gedane
 verzoek, eene geloofsbelijdenis aan den heiligen Stoel
 aan te bieden, of diegene aan te nemen, welke men
 ons geven mogt, namen wij alstoen slechts nog eene
 zaak ter harte, namelijk om te weten, of er niet een
 middel bestaan zou, om aan uwe Heiligheid een blij-
 baar bewijs te geven van de zuiverheid onzes geloofs
 en op die wijze, zooveel mogelijk, nieuwe contestation
 voor te komen, die, ten nadeele der Kerk, bij de
 onze, mogten kunnen oprijzen, zoo niet allen twijfel
 nangaande onze orthodoxie was opgeheven. Tot dat
 einde bood zich een middel aan, 't welk ons ook werd
 aanbevolen door personen, wier raadgevingen eenen
 grooten invloed op ons uitoefenen. Wij besloten tot

(1) Zie ons blad van 9 Junij 1838.

het schrijven van een werkje, 't welk gelijktijdig met andere onderwerpen, diegene zou bevatten waarvan voornamelijk zake is, niet behandelt in den beknopten vorm eener geloofsbelijdenis, maar, op eene meer uitgebreide wijze ontwikkeld.

» Dat werk, 't welk tot titel heeft: *Meletemata Theologica* door ons gemaakt zijnde, zonden wij hetzelfde aan den zeer Eerwaardigen en eervollen meester van het heilig Apostolisch paleis, en verzochten hem eerbiedig om ons wel de autorisatie te willen vergunnen om hetzelfde te drukken, zoo men er niets strijdigs met de Catholijke leer in vond. Den 24 Februarij aan het paleis geroepen zijnde, ontvingen wij van zijn Eerw. het volgende antwoord: Men veelt geen oordeel over den inhoud van uw geschrift; maar men keurt het om andere redenen niet voegzaam de vergunning om het werk te drukken, toe te staan. Wij hebben het oogmerk niet, allerheiligste Vader, om te schijnen te kort te schieten in den eerbied, die aan hem, die de Kerk bestuurd, verschuldigd is door u klagten over dat antwoord te doen; maar dat het ons ten minste geoorloofd zij, met de volkomenste opregtheid te verklaren, dat wij die *Meletemata* schrijvende, wij ons eeniglijk voorstelden het dubbele doel te bereiken 't welk wij hier boven hebben vermeld, en op die wijze aan de zaak der Catholijke Kerk in *Duitschland* dienstbaar te zijn zooveel als in ons vermogen was. Dat antwoord intusschen, hoewel het niet aan ons verlangen voldeed, is voor ons de bron van eenigen troost geweest. Inderdaad daar het de bestendige gewoonte is van den heiligen Stoel, om diegenen te onderrigten die in dwaling waren, en hen op den goeden weg terug te brengen, dezelve niet zou geaarzeld hebben ons te waarschuwen als hij ontdekt had, dat wij afgeweken waren van het Catholijk geloof, in de voorstelling der leer, welke vermogende redenen ons genoopt hadden uit te geven.

» Het komt ons dus voor, dat wij daaruit, zonder vermetelheid van onzen kant, kunnen besluiten, dat de leer door ons in ons werk voorgedragen, in geen enkel punt strijdig is met het Catholijk geloof en zonder eenig nadeel aan hetzelfde toe te brengen, kan onderwezen en betoogd worden in de scholen. Dit moet een troost zijn, niet alleen voor ons zelven, die op het punt zijn van deze hoofdstad te verlaten, maar ook voor een groot aantal van anderen, die even als wij aanklevers zijn, van de leer die in ons boek is vervat en die deelen in den ijver die ons bezielt voor de verdediging der Kerk. Als zij den tegenwoordigen staat onzer onderhandeling zullen vernomen hebben, zullen zij vertroost zijn, en zij zullen des te gemakkelijker het gedrag diergenen verdragen, die niet ophouden, tegen hen te handelen, op eene wijze, die weinig overeenkomst, met de Christelijke regtvaardigheid en liefde heeft.

» Dat de almachtige God zich gewaardige uwe heiligheid nog lang te zegenen en te beschermen, tot eer en glorie der Kerk. Eindigende werpen wij ons

aan uwe voeten, allerheiligste Vader! en smeeken u ootmoediglich, ons uwen Apostolischen zegen te verleenen, als aan uwe getrouwste en eerbiedigste dienaren.

» Rome, 5 Maart 1838.

» JOHAN JOSEPH BRAUN,
Professor en Doctor der Wijsbegeerte.

» JOSEPH ELVENICH,
Professor en Doctor der Philosophie."

ANTWOORD van den Kardinaal-secretaris van Staat
LAMBRUSCHINI, op den voorgaanden Brief.

Rome, 11 Maart 1838.

ZEER GEEERDE HEEREN!

Aanstands na het ontvangen van dezen brief, dien ge mij den 8 dezer geschreven hebt, heb ik niets dringenders gehad, dan om aan den heiligen Vader dien, die voor hem bestemd was, te overhandigen. Hoe meer het hart des H. Vaders verheugd was over de gevoelens van eerbied, die gij daarin voor den heiligen Stoel uitdrukt, destee meer moest hij verwonderd zijn, dat gij uit de omstandigheid, dat gij niet waart geautoriseerd geworden, om uwe *Meletemata Theologica* uit te geven, de conclusie hebt afgeleid, dat de leer, in uw werk voorgedragen, in geenerlei punt strijdig zij met het Catholijk geloof, en, zonder eenig gevaar voor dat geloof, in de scholen kan worden betoogd en onderwezen.

» Op die wijze denkende, Mijne Heeren, zijt gij ver van de waarheid. Wat Zijne Heiligheid van u verlangt en eischt, is u voorgesteld in den brief, die ik, u onder dagteekening van 5 Augustus, heb gezonden, en waarin ik u, in naam des H. Vaders, voorschreef, u met de vereischte gehoorzaamheid, met hart en geest te onderwerpen, aan de uitspraak des heiligen Stoels, de geschriften van HERMES veroordeelende; te verwerpen wat de Stoel van PETRUS verwerpt, alsook, van niets te ondernemen, 't welk u kunne doen afwijken van dien weg, die OP EENE ONFEILBARE WIJZE tot de waarheid voert.

» Daar gij in geenen deele aan die voorschriften hebt voldaan, heeft Z. H. zich grootelijks moeten verwonderen, dat gij daaruit, dat gij niet geautoriseerd waart, om het voorvermelde geschrift te laten drukken, gij gemeend hebt het gevolg te kunnen afleiden, dat de H. Stoel, op eenigerlei wijze, hoe ook genaamd, de leer in dat geschrift vervat, zou hebben goedgekeurd. Gij hebt des te minder op die wijze kunnen argumenteeren, uit het antwoord, dat u door den Eerwaardigen meester van het Apostolisch paleis gegeven is, daar hij u in uitdrukkelijke bewoordingen heeft verklaard, dat men uw werk niet onderzocht had.

» Ik heb u dus te verwittigen, dat Z. H. volhardt in de gevoelens, die u zijn bekend gemaakt, door

mijnen brief van 5 Augustus, en dat gij u grovelijk bedriegt, als gij denkt, dat de H. Stoel zou hebben goedgekeurd wat hij nooit goedgekeurd heeft. Zie daar wat ik u op bevel van Z. H. had mede te deelen. Ik blijve met gevoelens van opregte achting enz.

LAMBRUSCHINI."

Hierop schreven de Hermesiaansche Professoren, den volgenden brief aan den Kardinaal-Secretaris van Staat:

» DOORLUCHTIGE VORST EN HEER!

» Wij doen u opregte dankbetuigingen, Doorluchtige Vorst! daar het u behaagd heeft, onzen brief van 5 Maart, in handen van den H. Vader te stellen en dat gij ons de bedoeling en het besluit van Z. H. hebt doen kennen. Die mededeeling bevat de vermoedste draagredenen, om ons tot een antwoord te bewegen.

» Onze brief aan den H. Vader, was gewis niet duidelijk en naauwkeurig genoeg, om hem, onze ware gevoelens te doen kennen, toen wij zeiden, dat wij meenden zonder vermetelheid te kunnen gelooven, dat de leer in ons werk vervat, niet strijdig was met het Catholijk geloof. Twee redenen hadden in ons dat gevoelen doen gelden: men had ons geantwoord, dat men om redenen die vreemd aan ons werk waren, niet voegzaam oordeelde, ons de authorisatie, om het te drukken te vergunnen; en in de tweede plaats werd ons geenerlei dwaling door den Apostolischen Stoel aangewezen, die nooit in gebreke blijft, diegenen te waarschuwen, welke van de ware leer zijn afgeweken. Bij hetgene, wat wij u reeds hebben voorgesteld, komt nog eene andere reden, die, naar ons gevoelen, van geen minder belang is.

» Sedert verscheidene jaren, zijn de zwaarste beschuldigingen tegen de Hermesiaansche school ingebracht en vooral tegen diegenen harer leden, die openbare leerstoelen bekleeden, aan de akademien en in de seminarien; een groot aantal dier beschuldigingen, zijn ter kennis van den H. Stoel gekomen. — Onderzoek zelve en oordeel, bidden wij u, zeer verheven Vorst! in welken toestand zich mannen bevinden, die zich vrij kennen, van Rationalismus, Socianismus, Pelagianismus en andere dwalingen, echter altijd van die dwaling beschuldigd worden. Zich van heterodoxie verdacht ziende en geschandvlekt voor de oogen der geheele Catholijke Kerk, geboden, de heiligste pligten, niet alleen jegens zich zelve, maar ook jegens God en de Kerk, hun te zorgen voor hunne belangen, en, zoo als zij konden hunne eer, die tot nadeel der Kerk zelve was gekrenkt geworden, te verdedigen. In eenen voor ons zoo treurigen en beklommerenden staat van zaken, hebben wij de toevlucht willen nemen tot de liefde aan regtvaardigheid van den H. Stoel. Wij hebben eene voorstelling onzer leer opgesteld, om dezelve aan een onderzoek te onderwerpen, en wij hebben de vaste hoop, dat wij na dat onderzoek zouden gewaarschuwd worden, als

wij zonder het te weten en zonder het te willen, waren afgeweken van het geloof; en dat wij integendeel, van alle verdenking van heterodoxie zouden worden ontheven, ingevalle onze leer, niet strijdig met het Catholijk geloof mogt worden bevonden.

» Wij hebben ons zeer bedroefd over het verwijt, 't welk gij ons doet, zeer verheven vorst! Dat wij ons niet hebben te vreden gehouden met de onderrigtingen van zijne heiligheid. Wij hebben getracht, om, met den besten wil, datgene te volbrengen, wat de H. Vader zich gewaardigd heeft, ons voor te schrijven, toen wij in deze hoofdstad waren aangekomen. Wij hebben aan den reverendissime generaal, der sociëteit van JESUS (1) alle inlichtingen gegeven welke hij verlangen kon, ten einde geenerlei twijfel over te laten, aangaande eenige zinsneden der *actis Hermesianis*. Maar wij gaan dit voorbij en blijven staan bij het verzoek, dat wij den 24 Julij gedaan hebben, dat men ons, ten einde ons van alle verdenking van heterodoxie te ontslaan, mogt vergunnen, eene geloofsbelijdenis af te leggen, of er eene aan te nemen, welke door den H. Vader zou aangeboden worden. Wij verklaarden ook dat wij bereid waren, om alle ophelderingen en alle verklaringen, te geven, welke men van ons mogt vorderen, betreffende de verschillende punten, welke aanleiding konden geven, tot het vermoeden van heterodoxie. Uwe Eminentie antwoordde ons, door zijnen brief van 5 Augustus, van wegens den H. Stoel in deze bewoordingen: » Het is niet » noodig, dat eene nieuwe geloofsbelijdenis, den H. » Vader worde aanbevolen; het is voldoende, dat gij » met eene volmaakte onderwerping van hart en geest » de uitspraak des heiligen Stoels, die de geschrif- » ten van HERMES veroordeelt, aanneemt; dat gij ver- » werpt, wat de Stoel van den H. PETRUS verwierpt » en dat gij niets doet 't welk u van dien onfeilbaren » weg der waarheid kunne afbrengen." Indien men ons, waaraan wij niet twijfelen, door die woorden wil voorschrijven, datgene te verwerpen, wat de H. Stoel in HERMES verworpen heeft, dan verlangen wij, zeer verheven vorst, dat gij zelve beslist, of wij niet aan dien pligt voldaan hebben.

» Het Apostoliesch decreet, hetwelk de werken van HERMES veroordeelt, voert twee stellingen aan, die het strijdig verklaart met de principes en de Leer der Catholijke Kerk. Eene dier stellingen is de volgende: de rede is de beste grond en het eenige middel, waardoor de mensch de kennis der bovennatuurlijke waarheden kan bekomen; de tweede stelling is deze: De positieve twijfeling is de grondslag van alle Godgeleerde nasporingen. Wij hebben die beide stellingen afgekeurd, die wij nooit te voren aangenomen hadden en wij hebben dezelve wederlegd in onze *Meletematis theologicis* waarvan wij een exemplaar bij dezen brief voegen. Dat uwe Eminentie zich gewaar-

(1) Onze verdienstelijke landgenoot, de Hoogw. Pater Roort-
HAAN.
RED.

digde de § 10, 12, 13 en 14 te onderzoeken, die toonen hoever wij van het rationalismus en van het naturalismus verwijderd zijn, van welken men noodwendig moet erkennen, dat zij het Goddelijk geloof valschen: verder in de § 23 en 24, erkennen wij dat de overlevering en uitlegging van de leer der zaligheid de Kerk van God een onfeilbaar gezag bezit, waaraan men zich onbevreesd kan onderwerpen, en dat veilig is tegen dwalingen waarvan de menschelijke rede niet vrij is. Eindelijk in § 26 stellen wij eene redelijke en lofw aardige wijze van onderzoek voor, die zeer verschillend is van het scepticismus en het mysticismus. Wel is waar buiten die twee stellingen, bestaan er nog andere dingen, die in HERMES veroordeeld, doch daar het decreet van den Apostolischen Stoel, dezelve niet op eene klare en formele wijze beslist en niet zegt waarin dezelve verkeerd zijn, hebben wij dezelve ook niet in duidelijke bewoordingen kunnen verwerpen, en wij enkel datgene kunnen voorstellen, wat in het algemeen was aangewezen, dat is de voornaamste punten onzer leer, en dezelve te onderwerpen aan het onderzoek van den H. Apostolischen Stoel, hopende, dat wij zouden gewaarshuwd worden als het gebleken ware, dat wij ons van de ware Leer der Catholijke Kerk hadden verwijderd.

» Als deze woorden: » Het is voldoende, dat gij » met eene volkomene onderwerping van hart en geest » de uitspraak des H. Stoels aanneemt, die de geschriften van HERMES heeft veroordeeld, » op zich zelf worden genomen, en zonder te letten op de volgende bewoordingen: » dat gij verwerpt » enz. . . , welke de wijze onzer onderwerping schijnen te bepalen; dan kan er, als wij ons niet bedriegen in die woorden eene dubbele beteekenis gelegen zijn: te weten men bedoeld ons voor te schrijven te beloven, dat wij overal, waar wij in het vervolg zullen hebben te onderwijzen, geen gebruik zullen maken van de werken van HERMES, omdat zij veroordeeld zijn; of men schrijft ons voor, te erkennen, dat alle dwalingen, in het Apostolisch decreet aangeduid, hetzij in duidelijke bewoordingen, hetzij op eene algemeene wijze, wezenlijk door HERMES zijn geleeraard en verspreid geworden. Ingevalle de eerste uitlegging wordt aangenomen, dan vindt onze conscientie zich genoegzaam ingelicht en daar omtrent is, voor zoo veel wij weten niet alleen nooit eenige onzekerheid onder de hermesianen geweest, waar zelfs hebben velen hunner (wij zijn bereid onwraakbare getuigenissen te leveren, zoo men het verlangt), die openbare leerstoelen bekleeden, zich gehaast, om zoodra als het Apostolisch decreet betrekkelijk HERMES was afgekondigd, uit eigen beweging aan hunne Bisschoppen of derzelver Vicarissen te verklaren, dat zij uithoofde van derzelver eerbied, die zij bekleeden voor den H. Stoel, zich in het toekomende zouden onthouden, van zich in hunne lessen van werken van HERMES te bedienen, zoo lang als zij veroordeeld waren. Maar als men ons voorschrijft te erkennen, dat de dwalingen welke veroordeeld zijn geworden, hetzij

in duidelijke bewoordingen, hetzij in het algemeen, wezenlijk de dwaling van HERMES en de onze zijn; dan verbiedt de wet onzer conscientie, die wij niet mogen schenden, ons, in dat punt te gehoorzamen, want wij hebben nooit de twee stellingen, die in stellige bewoordingen veroordeeld zijn geworden (wij spreken niet van de anderen, die niet genoemd en bepaald geworden zijn op eene duidelijke wijze) uit den mond van HERMES gehoord, noch in zijne geschriften bij eene oplettende en herhaalde herlezing ontdekt; en als wij zulks, door onze woorden of door ons stilzwijgen getuigende, zouden wij ons schuldig maken aan een ontzettende leugen, of aan eene hatelijke veinserij.

» De stem onzer conscientie waarschuwt ons, dat het ons verboden is zoo te handelen, en dat wij veel eer de grootste rampen moeten verduren dan te trachten ons daaraan te onttrekken. Wij beloven dus in gevalle een solemneele vorm voegzamer schijnen mogt, dat wij besloten hebben, dat wij ons in onze lessen niet zullen bedienen van de werken van HERMES die door den H. Stoel veroordeeld zijn; zoo lang als die veroordeeling op dezelve drukken zal. Wij verwerpen, zoo als wij altoos gedaan hebben, deze stelling: *De rede is de beste grond en het eenige middel waardoor de mensch de kennis der bovennatuurlijke waarheden bekomen kan en wij erkennen veel meer, dat er: Buiten de menschelijke rede, eenen oorsprong van waarheid bestaat, te weten: De bovennatuurlijke openbaring van God.* Wij erkennen, dat er een gezag der goddelijke openbaring is, en een gezag der Kerk, die, volgens de formeelen beloften van den CHRISTUS, door den H. Geest wordt bestuurd en dat door middel dier goddelijke kracht, die Kerk veilig zijnde tegen alle gevaar van dwaling, in de overlevering des geloofs en in de discipline der moraal, zij alzoo de zekerste weg is, om in alle omstandigheden de ware, door God onderwezene leer, aangaande de bovennatuurlijke waarheden, te bekomen.

» Wij verwerpen, zoo als wij altoos gedaan hebben, deze andere stelling: *De positieve twijfeling is de grondslag van alle Godgeleerde nasporingen; omdat die twijfeling strijdig is, met de waarheid.* Eindelijk, wat betreft het geloof en de heilzame discipline der moraal, wijl de Kerk daarbij door den H. Geest wordt bestuurd, en de Catholijke Roomsche Kerk, zich niet kan bedriegen (1), zullen wij ons altoos onbevreesd, aan die Catholijke Roomsche Kerk onderwerpen, van welke de opvolger van den H. PETRUS, het Opperhoofd en middelpunt is, naar de goddelijke instelling en wij zullen ons nooit van dien onfeilbaren weg der waarheid verwijderen. In de hoop dat deze openhartige en naar onze overtuiging, uitgestrekte verklaring door Z. H., voldoende zal worden bevonden, niten wij op nieuw het verzoek, 't welk wij gedaan hebben, dat de H. Stoel, acht slaan-

(1) En niet gemakkelijk kan bedrogen worden, hadden de Hermesiaansche Professoren er kunnen bijvoegen: Zij hebben dit opnieuw ondervonden.
RED.

de op den vrede, op de eendragt en op onze rust, zich gewaardigen zal, de leer die wij hebben voorgesteld in de *meletematibus theologicis*, aan een onderzoek te onderwerpen, zonder eenige acht op HERMES te slaan, en dat ingevalle wij, zonder het te weten, of te willen in dat werk iets hebben uitgedrukt, 't welk strijdig is met het Catholijk Geloof, hij ons daarvan gelieve te verwittigen, als ook dat, ingevalle die Leer overeenkomstig wordt bevonden met het Catholijk Geloof hij ons krachtdadige hulp gelieve te verleen en tegen hen, die niet ophouden in de dagbladen en andere geschriften, ons de hatelijkste benamingen te geven en ons tot groote ergernis der geloovigen, te behandelen, als menschen, die verhard zijn in de dwaling, als schismatieken en als ketters. Wat u betreft, zeer verheven vorst? Wij bidden u dringend ons ootmoedig verzoek aan den H. Vader te doen toekomen en ons uwe vermogende bescherming bij zijne Heiligheid te verleen. Wij zullen altoos voor u de diepste erkentelijkheid voor die weldaad, in ons geheugen houden.

» Wij zijn van uwe Eminentie de zeer ootmoedige en getrouwe dienaren,

» Rome, 4 April 1838.

» JOHAN JOSEPH BRAUN,

Professor en Doctor der Wijsbegeerte.

» JOSEPH ELVENICH,

Professor en Doctor der Philosophie."

ANTWOORD van den Kardinaal-secretaris van Staat
LAMBRUSCHINI, op den voorgaanden Brief.

» Rome, 6 April 1838.

ZEER GEËERDE HEEREN!

» Ik antwoorde onverwijld, en met weinige woorden, op den brief die ge mij gezonden hebt, onder dagteekening van 4 April. In eene zaak van zoo groot gewigt (het is hier werkelijk zake van de zuiverheid des Geloofs, buiten 't welk er niets dierbaar voor den Catholijk is) de liefde van JESUS CHRISTUS en de pligten van mijnen post, nopen mij, mijne Heeren, om openhartig met u te spreken. Ik zal u dan zeggen, dat uit den inhoud van uwen brief blijkt, dat gij u op den dwaalweg begeven hebt, en dat gij het voetspoor volgt dergenen die zich bedriegen.

De uitdrukkingen waarvan ik mij bediend heb in den brief dien ik u, onder dagteekening van 5 Augustus heb geschreven, om u den wil des H. Vaders te doen kennen, zijn zoo duidelijk, dat zij geene aanleiding kunnen geven tot den geringsten twijfel. Maar, in plaats van u te onderwerpen aan hetgene, wat u in naam van Z. H. is opgelegd, doet gij den H. Stoel eene zware beleediging aan, als gij de toewijgt nemende, tot de ijdele onderscheiding van het *feit* en het *regt*, door de jansenisten uitgevonden, ontkent, dat er dwalingen door den H. Stoel in de

geschriften van HERMES veroordeeld, in dezelve vervat zijn, en gij weigert ze te onderwerpen aan de uitspraak van den H. Stoel, die de werken van HERMES veroordeeld; dat is zuiver en eenvoudig te verwerpen, alles wat de Stoel van PETRUS verwerpt.

» Het zal dus geheel nuttelooos zijn, dat ge mij, nog verder over dit onderwerp schrijft, want daar de uitspraak van den H. Stoel altoos vast, onwraakbaar is, is de zaak geëindigd; moge de dwaling gelijkelijk eindigen!

» Ik heb niet alleen het geschrift, dat ge mij gezonden hebt, niet gelezen, ik heb het zelfs niet geopend; gij zult het als bijvoegsel bij dezen brief vinden. Er blijft mij slechts over, den Almagtigen te smeeken, dat Hij van boven met zijne genade den geest gelieve te verlichten, opdat gij begrijpen moogt dat het koninkrijk van God, in de eenvoudigheid des geloofs en niet in twistredenen bestaat, en dat Hij in zijne barmhartigheid, u den geest van ootmoedigheid schenke, opdat gij uw verstand gevangen geeft onder het juk der gehoorzaamheid van JESUS CHRISTUS, ten einde gij niet zijt als die kleine kinderen, die wankelen en geslingerd worden door elken wind van leering, en gij aan u zelven behagende, gij de eenheid der Kerk van CHRISTUS niet door tweedragt verscheurd.

» Ik blijf in de gevoelens eener opregte achting enz.

» LAMBRUSCHINI."

HET SCHOOLONDERWIJS IN NEDERLAND.

Onder diegenen, die de maatregelen der regering tegen de *afgescheidene Gereformeerden* openlijk en met klem hebben afgekeurd, behoort Mr C. M. VAN DER KEMP; die dan ook zoowel als de Heer GROEN VAN PRINSTERER, de (*Gereformeerde*) *Nederlandsche Stemmen*, en de afgescheidenen zelf, met grond en reden klaagt, over het godsdienstig onderwijs in onze openbare scholen: wij zeggen: met grond en reden, want allen, die aan onveranderlijke Goddelijke en door God zelve geopenbaarde waarheden, van welker geloof en naleving de zaligheid afhangt, opregtelijk gelooven, moeten dat zoogenaamd Christelijke onderwijs, 't welk in onze openbare scholen gegeven wordt, als zoetmakend gif, als voedsel voor het indifferentismus en diensvolgens als hoogst verderfelijk beschouwen: en het is uit dien hoofde, dat wij Catholijken, met de oud Gereformeerden, zoo die gescheiden als die niet gescheiden zijn, volmaakt eenstemmig denken, en *eigene scholen*, voor Catholijke kinderen verlangen, wij hebben de noodzakelijkheid daarvan in eenige vervolgartikelen in ons blad betoogd.

Een na dien tijd uitgevaardigd Koninklijk Besluit (1) waarover bereids de *Noord Brabander* en de *Onpartijdige* gesproken hebben en waarover wij later opzettelijk hopen te spreken, heeft dit verlangen niet

(1) Wij hebben de dagteekening van dat Besluit nog nergens aangetroffen.

weinig opgewekt en bevestigd; terwijl alles wat ter verdediging van het tegenwoordig onderwijs gezegd wordt en gezegd kan worden, de noodzakelijkheid van eigen scholen voor de Catholijken, slechts des te sterker bewijst. Wij willen daarvan een staaltje aanvoeren.

In het Bijvoegsel tot het *Amsterdamsche Handelsblad* van Dingsdag 26 Junij, wordt een artikel aange- troffen, waarop wij meenen de aandacht van alle Ca- tholijke ouders te moeten vestigen. Het is van den volgenden inhoud:

.... Junij 1838.

» Geen groot vriend noch voorstander zijnde, van al wat naar twist en tweedragt, in zaken de Godsdienst betreffende, zweemt, bleef ik sedert verscheidene maanden onbekend met de: *Beoordeeling van het Geschil over de Maatregelen tegen de afgescheiden*, door Mr. C. M. VAN DER KEMP. Eenige dagen geleden werd mij deze brochure toegezonden, en weldra ont- waarde ik denzelfden geest, welke het separatismus kenmerkt.

De schrijver moet niet vergeten, dat hij aan dien geest die *het separatisme kenmerkt* het aanwezen der hooggeroemde *Hervorming* te danken heeft: dat men dien geest niet kan bestrijden, zonder het principe der Hervorming te verzaken. Hij zegt verder:

» Geen theologisch collegie gehouden hebbende, ben ik geens- zins bevoegd, mijn oordeel over die *kerkleer*, welker geloofs- inhoud in het gemelde geschrift des Heeren VAN DER KEMP wordt verdedigd uit te spreken, echter ontwaardde ik met droefheid, maar al te zeer, dat, blinde partijdigheid de pen weder bestuurd had. Men leest, wie zou het gelooven, met zoo vele woorden in hetzelfde blad. 22: Zekerlijk zouden er zoo doende ook scholen komen, waarin het Evangelie miskend en verworpen, maar tevens ook scholen, waarin het zuiver ge- leerd werd, *terwijl het nu geheel en al van ALLE scholen ge- weerd is.*

Zoo diep is, door de bemoeijingen der maatschappij, die [zich noemt: *tot nut van 't algemeen*, door hare geschriften, en haren overwegenden invloed op het onderwijs, de onverschilligheid bij de Nederlandsche Protestanten doorgedrongen, dat men de aangevoerde woorden van den Heer VAN DER KEMP lezende, met verbaasheid uitroept: *wie zou het gelooven?* Intus- schen zal de schrijver zoo als wij in het vervolg zien zul- len, het gezegde van den Heer VAN DER KEMP, hoewel hij blind genoeg is, om het niet te zien, wijl hij den waren geest des Christendoms niet kent, zelf bevestigen.

» Het schijnt dus, dat de Heer VAN DER KEMP bereids *alle* scholen bezocht heeft: hoe zou Z. E. anders op zulk een' toon durven spreken. Wij twijfelen er echter aan, ja, wij zijn zelfs overtuigd, dat de man, die verlangt, dat er scholen uitsluitend voor Hervormden, Lutherschen, Remonstranten, Roomsche- Katholijken, Joden en ongeloovigen opgericht werden (blz. 22), zelf niet regt wist, wat hij eigenlijk wenschte, toen hij die regels ter neder schreef, en dat hij niet bevoegd was, op zulk eenen hoogen toon uitspraak te doen over den Godsdienstigen en zedelijken staat van het lager en middelbaar onderwijs in ons Vaderland.

De Heer VAN DER KEMP wist zeer goed, wat hij zeide, toen hij dat schreef, en wij weten ook zeer goed wat wij zeggen als wij beweerden, dat het open- baar onderwijs in de lagere scholen enkel geschikt is, om indifferentisten te vormen. Ook wij Catholijken verlangen, dat Hervormden of gereformeerden, Lu- therschen, Remonstranten, Catholijken en Joden, vol- ledige vrijheid hebben, om eigene scholen voor hunne

eigene kinderen opterigten; omdat de grondwet, gelijks bescherming aan alle bestaande Godsdienstgezindheden waarborgt, en het gouvernement door het schoon mo- nopolie en het onderwijs, 't welk in de meeste open- bare scholen gegeven wordt enkel het indifferentismus, of het zoogenaamd *algemeen Christendom* beschermt tot prejudicie dier Godsdienst-gezindheden, die den hoogsten prijs op positieve leerstukken stellen, 't welk lijnregt strijdig met de grondwet is. Overigens kan noch aan de Gereformeerden, noch aan de Catholijken, met eenigen schijn van regt worden geweigerd, wat aan de Joden wordt toegestaan; en dat deze *eigene scholen* hebben, kan niet worden geloofend. Zelfs heeft men nog onlangs te Gouda, eene nieuwe Joodsche school ingewijd (1). En wat bewijst het ijveren van sommigen tegen de vrijheid van onderwijs? Niets an- ders, dan dat *indifferentismus* en *quasie liberalismus*, ondanks al hun gezwets op verdraagzaamheid en vrij- zinnigheid, veel onverdraagzamer zijn, dan de afge- scheiden Gereformeerden, ja zelfs, dan de Catholijken, die men gewoon is, als de onverdraagzaamsten onder de onverdraagzamen, af te schilderen. Voor de on- geloovigen behoeft men geene eigene scholen toe te laten: de tegenwoordige scholen zullen ongeloovigen genoeg voortbrengen; daarom heeft het ongeloof er niets tegen. (Het vervolg hierna).

IETS OVER DE DISCUSSIE MET DEN PREDIKANT LE ROY EN HET ANTWOORD OP ZIJNE BRIE- VEN, DOOR DEN EERW. HEER H. HOE- PERMANS, R. C. PR. EN PASTOOR TE MAKKUM, IN FRIESLAND,

Onder den titel van:

Antwoord op het boekje van den Heer J. J. LE ROY, Predikant te Oude-Tonge; getiteld: Zestel Brieven, over de onfeilbaarheid van den Paus en van de Kerk van Rome; ter beant- woording der Brieven van den Heer J. G. LE SAGE TEN BROEK, voorkomende in N.º 10 tot 13 van de Catholijke Nederlandsche Stemmen, en betrekking hebbende tot de hem voorgestel- de en door hem aangenomene onderhandeling over dat onderwerp, door H. HOEPERMANS, Pastoor te Makkum. Amsterdam, C. L. VAN LANGENHUYSEN, 1838, groot 12.º, XXXVI. en 329 blad. Prijs f 1,80.

Onze lezers zijn te wel bekend met den loop en het afbreken onzer discussie met den Predikant LE ROY, om daarop terug te komen, of er meer van te zeggen. De wijze waarop hij de zaak behandeld had, ontnam ons de lust, om opzettelijk op zijn *Zestel Brieven* te antwoorden. Wij zouden daarbij welligt aan onze verontwaardiging te veel gehoor hebben verleend. Wij

(1) Zie ons vorig Nummer.

besloten dus tot het geven van een *kort verslag* van den inhoud zijner brieven en het aanwijzen van de drogredenen die er in voorkomen, doch meenden alvorens de Opdragt welke de Predikant LE ROY zich vermeten heeft, aan zijne *Catholijke Landgenooten* die de *waarheid beminnen* te schrijven, geheel en al, van onze aanmerkingen verzeld, in ons blad te moeten mededeelen.... De onverwachte gebeurtenissen in *Pruisen* en elders, hebben ons genoodzaakt, zoowel dit als andere *Vervolgartikelen* te schorsen.

Intusschen is de Eerw. Heer HOEPERMANS, een diergenen, die ons tot het beantwoorden van LE ROY's Brieven had uitgenoodigd zelf opgetreden. En geen wonder! Wien betaamde het beter dan eenen Catholijken Herder, om aan een man, dien alle Catholijken als eenen dwaalleeraar moeten beschouwen, de *waarheid* onder het oog te brengen; hem het ongerijmde van zijne manier van onderwijs en zijne onbevoegdheid om als leeraar der Goddelijke openbaring op te treden aantoonen, en aan de Catholijken het middel te verschaffen, om zich tegen de drogredenen van den Predikant LE ROY en van anderen, te wapenen?

De Eerw. Heer HOEPERMANS, toont voor die taak volmaakt te zijn berekend. Hij schrijft, met die klem en nadruk, die in een soortgelijk geval den man betaamt, die de *magt* om anderen te onderwijzen heeft ontvangen van de Opvolgers der eerste Apostelen, aan welke de God-mensch gezegd heeft: *Mij is alle magt gegeven in Hemel en op aarde. — Gelijk de Vader mij gezonden heeft, zoo zend ik u lieden.* Hij behandelt echter den Predikant LE ROY met zoo veel bescheidenheid, als in dit geval mogelijk was; terwijl hij op eene bevattelijke wijze het ongerijmde der Protestantsche manier van onderwijs, en der stelling: dat de Bijbel het leerboek der Christenen is, en de onbevoegdheid van den Predikant, om zich Leeraar te noemen, aantoot. De eerste brief loopt geheel over de Opdragt van den Heer LE ROY aan zijne *Catholijke Landgenooten* die de *waarheid beminnen*. Wij willen een paar staaltjes uit denzelfden aanvoeren.

„Verbeelden wij ons een kind, dat dikwijls in huis den klank der letters gehoord heeft, zonder derzelver figuren te kennen. Dit kind gaat nu ter school, en ondervindt, dat de meester, eene vroeger gehoorde letter noemende, hem de daarmede overeenstemmende figuur aanwijst. Maken wij nu verder de zotte verbeelding, dat dit kind den meester feilbaar beschouwde, op de gedachte komt dat de meester mistast, en hem eene letter als A aanwijst, welke mening ander meester B. zou noemen. Wat dunkt u van zulk een kind? Doch laten wij het zedelijke van zijn doen voorbijzien. Wanneer zal dit kind, ik zeg niet lezen, maar zelfs het ABC leeren? Zeker nimmer. En toch dit kind handelt naar het regt wat Gij hem in Uw voorbeeld toekent. Het is waar, zulk een kind kon zich naar eene andere school begeven: maar het zou toch overal een feilbaren meester aantreffen, en dus overal dezelfde moeilijkheid ontmoeten. Dit geldt van den gewonen meester gelijk van den verstandigsten en bestgezinden; en Gij ziet, hoop ik, dat zulk een kind niet vrijheid van onderzoek behoudt, dat het gehoorzaam en vertrouwelijk acht geven op 's meesters leering niet slechts nuttig, maar ook noodzakelijk is, en dat dit altijd een blind geloof ten gevolgen hebben moet, wanneer dit kind eenige vrucht van zijne lessen zal genieten. Gij zaagt dit zeker vroeger niet; want Gij leert het ons anders: doch bij al dien Gij het nu niet ziet, dan moet Gij U een kind veronder-

stellen, gelijk er misschien nooit een kind in de wereld geweest is: of, Gij zoudt ook kunnen denken, dat die menschen, die thans niet lezen kunnen, in hunne kinderjaren naar Uw voorbeeld gehandeld hebben.” Blz. 9 en verv.

Het zou naar ons inzien niet wel mogelijk zijn, om al het ongerijmde, onnatuurlijke en tot wanorde (1) leidende, der manier van onderwijs, welke de heer LE ROY in de opdragt van zijn *zest al brieven* den Catholijken tracht aan te prijzen en waarop hij telkens terug komt, eenvoudiger en duidelijker te doen in het het oog vallen, dan de Eerw. Heer HOEPERMANS in zijnen *eersten brief* gedaan heeft, waaruit wij nog het volgende willen afschrijven.

„..... De Bijbel is voor u lieden zulk een gezag. De Bijbel, als boek, bestaande uit papier en letters, is eene stofelijke zelfstandigheid, en, als zoodanig geheel zonder gezag en leven; de geest is tegenover den bijbel, wat eene menschelijke ziel tegenover het ligchaam is. Is nu deze geest des Bijbels waarlijk de geest Gods, in de personen der Apostelen gegeven, om eeuwiglijk bij hen te blijven, dan wordt het daardoor een Goddelijk boek, hetwelk zijn gezag ontleent uit de leeringen van diegenen, die de personen der Apostelen wettiglijk opvolgen en vertoonen, en het den Geest der *waarheid* mogelijk maken, om eeuwiglijk bij hen te blijven (Joh. XIV. 16). Is het echter daarentegen de Protestantsche geest, dan is het de geest van aan henzelve overgelatene menschen, de geest des vrijen, dat is van gezag ontblooten onderzoeks, de geest die van den Bijbel eenen twistappel maakt; de geest, die degenen, welke denzelfden, volgens u, in handen hebben moeten, in een gestadigen wind van leering heen en weer schommeld (Efez. IV: 19); de geest, die, wanneer hij soms al de Geest der *waarheid* is, zich toch nooit als de geest der *waarheid* kan vertoonen, nooit algemeen aangenomen is noch wordt, en, om zoo te spreken, alle oogenblikken door eenen anderen geest verjaagd wordt; de geest, die onbeschaamd genoeg is, om iederen vorm, in welken hij zich bevindt, aan JESUS CHRISTUS toe te schrijven, en al zijn gezag uit zijn gewaande woord te ontleenen, de geest, om maar op te houden, die aan den Bijbel niet alleen geen Goddelijk gezag overlaat, maar zelfs ook dit boek beneden alle menschelijke leerboeken stelt. En beschouwen wij den Bijbel als het wetboek der Christenen, dan is het voor de Protestanten nog minder bruikbaar, dan ons burgerlijk wetboek wezen zou, ingevalle er geene verklarende en beslissende regters en geene commissarissen van politie, of andere beambten der uitvoerende magt, wettiglijk aangesteld en gezonden waren. Neen Eerwaarde Heer, de naam, ik zeg niet van Christen-Leeraars, maar zelfs van *Leeraars*, is voor de hervormde predikanten te hoog. Daar Gij uw beroep beschreven hebt, als blootelijk het volk toelichtende, zoo moesten zij zich met den ootmoedigen naam van *toelichters* vergenoegen: het zou hun waarlijk beter dan ons passen, om den boven aangehaalden tekst (MATTH XXIII: 9, 10.) *Et patrem etc. Nec vocemini magistris etc.*, waarmede Gij ons wildet toelichten, op hen zelven toe te passen. Inderdaad, de Hervorming heeft de Christelijke leerwijze zoo verlaagd, dat hare Predikanten met minder regt, en bij gevolg met minder innig gevoel van waarde, dan een schoolmeester, zich leeraars mogen noemen.” Blz. 88 en verv.

Ons bestek gedooft niet, dat wij meerdere nittreksels uit den *eersten Brief* van den Eerw. Heer HOEPERMANS maken; en even weinig, dat wij dit zoo doeltreffend werk geregeld analyseren, waarvoor het trouwens ook niet wel vatbaar is. Wij hebben slechts iets over den *eersten Brief* willen zeggen; en uit denzelfden aanvoeren, om onze lezers te doen beseffen, hoe belangrijk dit werk zij en in hen de lust op te wekken, om het zich aan te schaffen.

(1) Men leze de redenen, om welke de Predikant LE ROY, zich niet bij de afgescheidenen voegt. Zie ons vorig nummer *Red.*

In den *tweeden Brief* gaat de Eerw. Schrijver over, tot de beantwoording van het eigenlijke *Zestel*, en doet ook dit op eene zoo meesterlijke wijze, dat wij aan het slot van dien brief, met leedwezen, het volgende lezen:

» Zegt Gij dan nog eens ten slotte: » En dus ontbreekt in » de H. Schriftuur dat geheele bewijs, hetwelk wij als eene » Goddelijke getuigenis voor de onfeilbaarheid van de Bisschop- » pen van Rome, met grond meenen te mogen vorderen: » — Zoo geeft Gij daardoor op nieuw het bewijs, dat het onmogelijk is, om een Godsdienstig geschil alleen door middel der H. Schriftuur te beslechten: niet wijl dit Goddelijke Boek daartoe altoos ontoereikende zoude zijn; maar wijl hetzelfde in de verschillende handen der strijders altoos, een verschillend wapen schijnt te wezen! Wat wij Catholijken uit de H. Schrift bewijzen, dit verwerpt Gij, uit hoofde dat er soms niet met klare en uitdrukkelijke woorden in staat: en zoo lang wij niet toonen dat er geschreven staat: *De Catholijke Kerk is alleen de ware Kerk van CHRISTUS, en de Bisschop van Rome, is haar zichtbaar Opperhoofd*, — zult Gij u wel altoos aan de duidelijkste en onbetwistbaarste bewijzen weten te onttrekken met de onzinnige eischen, welke Gij aan den Heer LE SAGE TEN BROEK gedaan hebt, op den voorgrond te stellen, en dan naderhand bijkans om het andere woord, te zeggen: wij hebben niet het minste spoor daarvan gevonden. Daarentegen is in Uwe hand de Bijbel niet zoo streng aan de letter gebonden; alles wat hij er uit trekt, staat er met klare en duidelijke, ja soms met ronde woorden in; en wanneer wij dit niet zien kunnen, is de moeite u niet te groot, om ons dit met Uwe bijvoegingen en verdraaijingen tastbaar te maken. Gij hebt de bewijzen der Catholijken bestreden, alsof de Heer LE SAGE, er niet een woord van gezegd had, en het zwakste van al zijne gezegden uitgekozen, niet om het te wederleggen, maar om het door eene magtspreuk van zijne kracht te berooven. Met menschen die zoo eigendunkelijk den sleutel der wetenschap bemagtigen. (Luk. XI 52.), is het mij niet mogelijk, om altoos binnen de grenzen der diepste bescheidenheid te blijven, en daarom hoop ik, dat Gij het mij vergeven zult, waar ik er soms buiten gegaan magt wezen. Ten einde mij echter buiten gevaar te stellen van mij in het vervolg tegen de wellevendheid te vergrijpen, zal ik op Uwe volgende brieven niet antwoorden; eensdeels vermits Gij zelf erkent, dat wanneer onze bewijzen uit de H. Schriftuur voldoende waren, de zaak voldongen was, en ten andere, wijl ik in Uwe behandeling der Kerkvaders enz. Uwen doorlopenden redeneertrant op menige plaatsen aantref. » Blz. 236.

Gelukkig is dit voornemen van den rondborstigen Frieschen Pastoor niet zoo onverzettelijk, of Zijn Eerw. zal het ten gevalle van het verlangen zijner Geloofsgenooten laten varen. Hij zegt ten slotte:

» Mogten echter mijne Geloofsgenooten mij laten blijken dat ik hunne Goddelijke Kerk, niet genoegzaam van wege Uwe bestrijding gewroken heb; ja mogtet Gij meenen, dat Uwe volgende brieven op betere gronden rusten en dat ik mij daarvan maar afmaken wil, dan ben ik, als de goede God mij leven en krachten spaart, terstond bereid, om den arbeid weder op te vatten en voort te zetten. Al wie zijn bloed niet sparen mag wanneer het te doen is, om daarmede zijnen H. Godsdienst te verdedigen, mag ten minste den last van eenigen arbeid niet schroomen: en wat U aanbelangt, het zal mij eene groote eer zijn U daardoor het bewijs te leveren, dat Gij in mij eenen liefhebber der waarheid gevonden hebt; terwijl ik, onder de hernieuwde betuiging mijner hoogachting verblijve enz.»

Zonder te willen beweerden, dat de Eerw. Heer HOEPERMANS onze *Goddelijke Kerk, wegens de bestrijding des Heeren LE ROY, niet genoegzaam zou gewroken hebben*: en nog minder dat LE ROY's volgende brieven op betere gronden rusten, verzoeken wij echter ook namens onze *Catholijke Landgenooten die de waarheid beminnen* den Eerw. Pastoor van Makkum

zijnen nuttigen en doeltreffenden arbeid, niet slechts ter bevestiging der Catholijken, in het allerheiligst geloof, maar ook ter inlichting van zoodanige Protestanten, die van goeden wille zijn, te willen voortzetten en ons ook een antwoord op de volgende brieven des predikants te leveren; terwijl wij vertrouwen, dat onze Catholijke landgenooten, die eenigen prijs op de verdediging der waarheid stellen, zich het boven vermelde werkje van den Eerw. Heer HOEPERMANS, zullen aanschaffen, voor zoo ver zij dit niet reeds mogten hebben gedaan.

BIJDAGEN VOOR HET IVOOREN CRUCIFIX VOOR DEN AARTSBISSCHOP VAN KEULEN BESTEMD.

Montant in ons vorig N.º, van 30 Junij, vermeld.	f 588.66
Van de twee R. C. Gemeenten te Z.	» 14.50
Van het R. C. Leesgezelschap te Helmond, met de volgende regela:	» 12.50

*Uit achtung voor den man die niet van de aardsehe magt,
Maar van zijn God alleen, zijn hulp en loon verlangt.*

f 615.66

AANKONDIGINGEN.

Door A. P. VAN LANGENHUYZEN, Boek- en Steendrukker te 's Gravenhage, is den 23. Junij aan het gemeente-bestuur alhier vertoond:

LEERREDE over het PRIMAATSCHAP van den PAUS VAN ROME, voorgedragen in de Hoofdkerk te LUIK, door Mgr. den Bisschop, in de Vaste van 1838; gevolgd door eenige aantekeningen. Uit het oorspronkelijke Fransch vertaald.

Deze leerrede is als een vervolg op het *Mandement voor de Vaste van 1838*, door denzelfden Prelaat uitgevaardigd, en waarvan bij denzelfden uitgever onlangs eene vertaling in het licht is verschenen. Deze Leerrede zal dus, even als het *Mandement*, de algemeene belangstelling wegdragen, te meer om de belangrijke aantekeningen, waarmede de Prelaat dezelve, bij het openbaar maken, verrijkt heeft.

** Bij de Kunsthandelaars FRANS BUFFA EN ZONEN, Kalverstraat, hoek van de Gapersteeg, N.º 221 te Amsterdam, wordt uitgegeven het welgelijkend *PORTRET* van den Hoogwaard en Welgeboren Heer CORNELIUS LUDOVICUS Baron van Wijckerslooth, Heer van Schalkwijk, Bisschop van Curium, naar de originele schilderij van den Heer CH. VAN BEVEREN, geteekend en op staal gegraveerd door den Heer H. W. COUWENBERG, gepensioneerd door Z. M. den Koning der Nederlanden.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn, gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, ne bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelfde wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

HET SCHOOLONDERWIJS IN NEDERLAND.

(Vervolg en Slot van bladz. 230.)

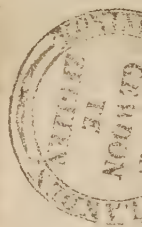
Wet dan de heer van der K. niet, vraagt de schrijver dat er vele scholen zijn, waar het voortreffelijk boekje van N. ANSLIJN: *Het Leven van JESUS*, hetwelk voor de tiende maal herdrukt is, zoowel als de geschiedenis van Joser en andere werkjes, waarvan de geheele inhoud eene zuiver godsdienstige en zedelijke strekking heeft, gelezen en herlezen word (worden).

Het is volstrekt onmogelijk om eene geschiedenis van onzen goddelijken Verlosser te schrijven, die voor alle Godsdienstgezindheden bruikbaar is. Zelfs is de uitdrukking *het Leven van JESUS*, zonder verdere bijvoeging reeds aanstootelijk voor hen, die den Heer JESUS, als hunnen God en Zaligmaker aanbidden. En wel verre van in de meeste werkjes, die in de scholen gelezen en herlezen worden, eene ZUIVER, godsdienstige en zedelijke strekking te erkennen, beschouwen wij dezelve alleen geschikt, om valsche godsdienstgevoelens in te boezemen, en daardoor de moraal van haren stevigsten steun te berooven.

(1) Zie ons vorig N.^o

• Weet hij dan niet dat er geen dag omgaat, op welken de naam van JESUS, op de meeste scholen, niet met eerbied uitgesproken, en geen schooltijd begonnen, noch geëindigd wordt, zonder dat de onderwijzer den God der Christenen plegtiglijk dankt, voor de zegeningen, welke hij en zijne leerlingen geniet? Kent hij den inhoud der schoolgezangen niet, welke uit zoo vele reine kinderharten tot hem, den vader der lichten, van wien alle goede gaven en volmaakte giften nederdalen, opgezonden worden?"

Dit alles klinkt fraai, maar het doet niets af. Wat zegt het, dat men nog wel staanshalve met eerbied den aanbiddelijken naam uitspreekt, die de eenige is welke op aarde is gegeven, door welken wij kunnen zalig worden, en in welken zich alle knieën moeten buigen, die in den hemel, op de aarde en onder de aarde zijn? Juist dat bidden en danken vóór en na den schooltijd, op eene wijze en in bewoordingen, die, zoo wel voor oud Gereformeerden als voor Catholijken aanstootelijk zijn, behoorde in scholen, zoo als onze openbare scholen zijn ingerigt, volstrekt geen plaats te hebben. Over de benaming: *God der Christenen*, willen wij hier niet spreken: de eerste Christenen gaven voorzeker aan die uitdrukking eenen geheel anderen zin, dan de schrijver van dit stuk. Met de reine kinderharten, waaruit de schrijver de school-

gezangen tot den Vader der lichten laat opzenden, is het, helaas! meestal zeer treurig gesteld....!

» Is het hem dan niet bewust, dat de groote waarheden door Jezus uitgesproken: *Hebt God lief boven alles en uw naasten als u zelve*, en het: *doet aan anderen, wat gij wilt dat u geschiede*, den kinderen dagelijks wordt voor oogen gehouden.

Dit zijn geene waarheden, maar *lessen en geboden*. En hoe worden ze door den schrijver van dit stuk nageleefd? Al zeer slecht. Want hij betwist den heer VAN DER KEMP, en natuurlijk ook ons, het regt om scholen te hebben, zoo als wij die verlangen: en hoe zou het hem bevalen, als die scholen, wier onderwijs zoo bijzonder naar zijnen smaak is, in Calvinistische of Catholijke scholen herschapen werden, en hij genoodzaakt was zijne kinderen derwaarts te zenden? Alleen zij, die *voor allen dezelfde vrijheid* verlangen, gehoorzamen in dat opzigt aan het bevel des Heeren! Men moge in zulke scholen waarin een zoogenaamd *algemeen Christendom* wordt bevorderd, die goddelijke lessen, den kinderen dagelijks voor oogen houden zoo veel men wil, zij zullen nooit vruchten voortbrengen, dan door het geloof.

» Het is waar, zegt de schrijver verder en dit geven wij den heer van der K. c. s. volkomen toe, op de scholen wordt den kinderen de vraag niet gedaan: » Welk onderscheid is er tusschen het nachtmaal des Heeren en de Paapsche Mis; » het is waar, en wij ontkennen zulks niet, op de scholen wordt geenszins het *pro* en *contra* der verschillende geloofsbelijdenissen onderwezen, maar wel leert men hun, zich te gedragen naar de inspraak van hun geweten, hunne pligten, ten koste des aard-schen levens zelfs te betrachten, en alle menschen als kinderen van eenen God lief te hebben, die zijnen zoon laat schijnen over goeden en boozen, en de Liefde zelve is; het is eene waarheid, en wij belijden het, op die scholen worden voorzeker geenszins zoodanige geloofspunten behandeld, voor welke ieder Christen uit den Bijbel, het Woord Gods, zijne argumenten trekt, maar wel die algemeene, groote, eeuwige waarheden, welke, onafhankelijk van ieders bijzondere meening, door alle Christenen geëerbiedigd en omhelsd worden.

En welke zijn die *ALGEMEENE, GROOTE, EEUWIGE WAARHEDEN* die door alle Christenen (dat is: door die zich Christenen noemen), geëerbiedigd en omhelsd worden? Wij kennen ze niet: en de schrijver zal ons verplichten, als hij ze ons kennen leert. Er is, voor zoo veel wij weten, slechts *EENE, algemeene, groote en eeuwige waarheid*, welke door allen, die zich zelve den naam van Christenen geven, geëerbiedigd en omhelsd wordt; te weten: *dat er een eenig God is*. En dit hebben zij met de Deïsten, de Joden en Mahomedanen gemeen. Over al de overige leerstukken des Christendoms wordt getwist, onder hen, die zich buiten den schoot der Catholijke Kerk bevinden; dat is door dezulken die, zoo als de schrijver zegt, hunne argumenten uit den Bijbel: het woord Gods, naar eigen goeddunken en met verwerping van het gezag der Apostolische Kerk trekken.

De vraag uit den Heidelbergschen Catechismus, door den schrijver aangevoerd, en die voorheen in de scholen aan de kinderen gedaan werd, was voorzeker, voor Catholijke kinderen, allerhatelijkst; maar juist daardoor veel minder gevaarlijk dan het schoonschijnend,

zachtklinkend, zoogenaamd algemeen Christendom, dat is *indifferentismus*, 't welk men er tegenwoordig aan de kinderen tracht in te boezemen. De Gereformeerde scholen, van den ouden stempel, hebben weinige Catholijke kinderen tot proselieten van het Calvinismus gemaakt: maar God alleen weet, hoe vele kinderen van godvruchtige Catholijken, door het tegenwoordig schoolonderwijs in de netten van het indifferentismus gevangen zijn geworden....!

» Waar moet het heen met de vrede, liefde en Christelijke verdraagzaamheid, als men steeds ten allen tijde de Regering bemoeijelijkt, en onwaarheden, als de zoodanige: » dat het Evangelie geheel en al, van alle scholen geweerd wordt, » door den druk verspreidt?

Niet zij, die op hunne eigene kosten eigene scholen wenschen op te rigten, en daartoe in een land als het onze, en met eene grondwet als de onze, vrijheid vragen, bemoeijelijken de regering; maar de regering bemoeijelijkt zich zelve, door ondanks en tegen de grondwet het *TOEZIGT over het openbaar onderwijs*, hetwelk haar bij dezelve wordt toegekend, zich de *heerschappij over dat onderwijs* te blijven aanmatigen. Wij vragen, op onze beurt, weet de schrijver van dit artikel niet, dat die aanmatiging sedert drie en twintig jaren, een van de hoofdgrieven der Catholijke Kerk in Nederland heeft uitgemaakt! Weet hij niet, dat uit alle oorden van het destijds nog niet gescheurde koninkrijk bij eerbiedige verzoekschriften, de onvervreembare vrijheid van onderwijs is gereclameerd geworden? Toen had hij moeten vragen: » Waar moet het heen met *vrede en eendragt*, als zulke billijke verzoeken, geen gehoor vinden? De Belgiesche revolutie heeft getoond, waar het in zulke gevallen, eindelijk heen moet, als men hen, wier billijke vorderingen geweigerd worden, nog daarenboven boont, tergt en verbittert, zoo als zij, die destijds voorgaven, de zaak des gouvernementes te verdedigen, bij iedere gelegenheid, deden. En zij, die bestendig de woorden: *Vrede, liefde en Christelijke verdraagzaamheid* in den mond hebben, zouden beter doen, zich niet te bemoeijen met eene zaak, die hun niet aangaat: want hoe meer men op dusdanige wijze, als hier plaats heeft tegen de vrijheid van onderwijs, die *alle Catholijken van Nederland*, zoowel als de heer VAN DER KEMP c. s., verlangen, schrijft en uitvaart, zoo meer zal de *vrede en burgerlijke verdraagzaamheid* gevaar loopen, om tot tweedragt en Godsdiensthaat over te slaan; want het is inderdaad ondragelijk voor allen, die de leer hunner Kerk liefhebben, openlijk te hooren beweren, dat het doelmatigste middel, om hunne *geloofsleer* uit de harten hunner kinderen te verdrijven, hen onverschillig, ja, welgevallig zijn moet: dat zij hunne kinderen naar zulke scholen moeten zenden, waar een quasie *algemeen Christendom*, dat zij verafschuwen bevorderd wordt, om er den God der Christenen, (zoo als de Indifferentisten dit verstaan), met den *onderwijzer plegtig te danken, voor de zegeningen welke hij en zijne leerlingen ge-*

nieten! Dat zij, op die wijze hunne conscientie niet langer kunnende verkrachten, vijanden zijn van *vrede, liefde en Christelijke verdraagzaamheid!* Inderdaad, de voorstanders van ons schoolonderwijs geven treffende blijken van liefde en Christelijke verdraagzaamheid. Zij mogen er in slagen, om een gedeelte hunner landgenooten, nog eenigen tijd vruchteloos naar eigene scholen te doen verlangen; maar vrede, liefde en Christelijke verdraagzaamheid bevorderen, zullen zij nooit! Gelijke vrijheid voor allen, is daartoe het eenigste middel.

De Hr. VAN DER KEMP (dus lezen wij verder) moge de alderzuiverste waarheid in het hoofd bezitten, wij vrezen zeer of het geene luidklinkende schel is, welke van het noorden naar het zuiden, van het oosten naar het westen des lands weergalmt, en waarvan de toonen, gelijk deze: » *dat het schoolonderwijs niet Christelijk is of zijn MAG,* » (bl. 23) den opregten vereerder van God en CHRISTUS, den stillen gemoeidelijken Christen, die gelooft, hoopt en alle menschen als broeders lief heeft, tot ernstige en weemoedige gedachten stemt. De heer VAN DER K. moge in gemoede overtuigd zijn (en wij eerbiedigen die overtuiging), dat de geloofsartikelen, op de Synode te Dordrecht vastgesteld, de alleen zaligmakende waarheid bevatten, hetzij zoo; doch wij kunnen hem de verzekering geven, dat duizende Godsdienstvrienden, vrienden van waarheid, regt en zedelijkheid, die het onveranderlijk wezen der godsvrucht, boven de veranderlijke vormen der eeredienst en menschelijke meeningen stellen, van hem in wijze van beschouwing hemelsbreed verschillen, en overtuigd zijn, dat zij niet te vergeefs naar scholen behoeven om te zien, waar hunne kinderen de groote waarheden en goddelijke leer des christendoms: *oordeelt niet op dat gij niet geoordeelt wordt; ieder staat of valt zijn eigen heer; strijdt gij om in te gaan; God is geen aannemer des persoons, maar onder ieder volk, die Hem vreest en gerechtigheid betracht is Hem welgevallig, onderwezen worden;* terwijl zij in den huisselijken kring en inzonderheid bij de leeraars hunner gemeenten hun kroost aan geen leerstellig en kerkelijk onderwijs behoeven te laten ontbreken.

Wij zijn het met den heer VAN DER KEMP volkomen eens, dat het onderwijs in de openbare scholen *niet Christelijk is of zijn mag*; dat het niet Christelijk is, meenen wij onwederlegbaar te zijn betoogd, in de artikelen over het onderwijs, voorkomende in nummer 35 tot 39, des vorigen jaargangs van ons blad (1), naar welke wij hier verwijzen. En dat het *niet Christelijk zijn MAG*, spreekt van zelve, daar men wil, dat het voor allen, die zich verkiesen Christenen te noemen, geschikt zij. Er moet gezwezen worden van die *grondleerstukken* des Christendoms, over welke zich de Ariaan, de Pelagiaan, de Sociniaan, de Neoloog, de Rationalist, enz. enz. zouden kunnen ergeren: en een dusdanig onderwijs is zoo lijnregt strijdig met het denkbeeld eener *bepaalde Goddelijke openbaring*, dat wij niet begrijpen kunnen, hoe men zulk een onderwijs nog *Christelijk*, dat is, de door God geopenbaarde bepaalde leer en voorschriften des Christendoms bevattende, noemen durft. Waarlijk, in dat zoodgenaamd algemeen Christendom, kan men ook de

Mahomedanen, die onzen Heer JESUS CHRISTUS, als een Profeet, en zoodanige verlichte Heidenen, die Hem als een *voorbeeldig mensch*, als eenen grooten wijsgeer, aan SOCRATES gelijk, of dien zelfs nog overtreffende, beschouwen en eerbiedigen, zonder bedenking opnemen. Maar dit is niet het Christendom, niet het Evangelie, zoo als het door de Apostelen gepredikt is. Deze verklaarden: *Al wie u een ander Evangelie verkondigt, dan hetgene, wat wij u verkondigd hebben, al ware hij een engel uit den hemel, die zij Anathema!* Hunne leer was: *Zoo iemand tot u komt en deze leer niet medebrengt, ontvangt hem niet in uw huis . . .* Met de *macconnieke* algemeene broederliefde, die, alle menschen als broeders lief heeft, en wier gezwets, veel meer naar eene luid klinkende schel, welke van het noorden naar het zuiden, van het oosten naar het westen weergalmt, gelijkt, dan de regtmatische klagten van den heer VAN DER KEMP over het onderwijs, hebben wij zeer weinig op: en het is algemeen genoeg bekend, dat die algemeene *broederliefde* tamelijk egoïstisch is; de moeite die zij aanwendt, om meester van het onderwijs te blijven, is daarvan onder anderen een sprekend bewijs.

Het bezigen van eenige *zedelessen* uit het Evangelie, en eenige Evangelische, uit haar verband gerukte, en als magtspreuken aangevoerde uitdrukkingen, waaraan men meestal eenen geheel anderen zin hecht dan de gewijde schrijvers er mede bedoelden, maken het onderwijs nog in verre na niet Christelijk. De leer des Christendoms vordert, in de eerste plaats een onvoorwaardelijk geloof, aan positieve geopenbaarde Goddelijke waarheden: zij zegt met ondubbelzinnige woorden: *wie niet geloofd zal hebben, zal verdoemd worden.* In ons schoolonderwijs daarentegen, is alles negatief, onbestemd, algemeen; en diensvolgens, anti-Christelijk.

Wij moeten eindelijk nog iets zeggen, over het slot van het onderhavige stuk, 't welk geschikt is om de oogen van alle Catholijken, die de *gevaarlijke strekking van het openbaar onderwijs in Nederland*, nog niet bespeurd hebben, te openen. De schrijver zegt aldaar: *dat zij (die over het onchristelijke van het onderwijs klagen) het in den huisselijken kring en inzonderheid bij de leeraars hunner gemeenten hun kroost aan geen leerstellig en kerkelijk onderwijs behoeven te laten ontbreken.*

Dit is waar. Doch het is tevens waar, dat het *leerstellig en kerkelijk onderwijs* in den huisselijken kring van regtgeaarde Catholijken en ook van oud Gereformeerden, en inzonderheid bij de Catholijke zielzorgers hemelsbreed verschilt van het *quasie Godsdienstig onderwijs*, 't welk in de scholen aan de kinderen gegeven wordt. Wat moet daarvan het gevolg zijn? Natuurlijk, dat de kinderen aan het fraaf klinkend, gemakkelijk, voor-zinnen en eigenliefde zoo strekend *algemeen Christendom* der scholen, de voorkeur geven, boven de verootmoedigende der bedorvene

(1) Deze artikelen zijn vervolgens afzonderlijk uitgegeven onder den titel van: *gevaarlijke trekking van het Openbaar Onderwijs in Nederland.* Uittreksel uit de *Catholijke Nederland-sche Stemmen*, van N.º 35 tot 39. Te 's Hertogenbosch, bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON 1838.

menschenlijke natuur zoo ongevallige leer des waren Christendoms, die hen, in den huisselijken kring en inzonderheid, door hunne geestelijken zal onderwezen worden? Of: dat zij, niet wetende wie zij meer verplicht zijn te geloven, den magistralen schoolonderwijzer en de verleidelijke schoolboeken, of de eenvoudige Godvruchtige ouders en hunnen Catechismus: den Catholijken Priester, of den legalen schoolopziener, die veelal een protestantsch predikant is, 't welk de zaak voor de Catholijken nog hatelijker en onverdragelijker maakt: en dat zij dus in latere jaren alles betwijfelen? Die gevolgen zijn zoo natuurlijk, dat het schier als een wonder mag beschouwd worden, als sommigen daaraan ontsnappen en het geloof der vaderen behouden! Waarlijk wij zien niet, hoe Catholijke ouders, wier kinderen ten gevolge van het tegenwoordig schoolonderwijs, indifferentisten, twijfelaars, of ongeloofigen worden, zich voor God zullen kunnen verantwoorden, als Hij hen in den grooten oordeelsdag vragen zal: *Waarom hebt gij uwe kinderen naar zulke scholen gezonden....?*

DE GEVANGENNEMING VAN DEN HOOG- WAARDIGEN AARTSBISSCHOP VAN KEU- LEN, OP DEN 20 NOVEMBER 1837.

Onder de geschriften, die, ondanks de Argus-ogen der Pruissische politie in de *Rijn-provincien*, ter bemoediging en opbeuring der Catholijken, gedrukt en verspreid worden, is er een onder den bovenstaanden titel, waarvan men ons wel een exemplaar heeft willen doen geworden; en van welk belangrijk geschrift wij achtervolgens eene vertaling aan onze lezers zullen mededeelen. Het is van den volgende inhoud:

- » Ziet ik zende u als schapen in het midden der wolven. Daarom weest voorzigtig als de slangen en eenvoudig als de duiven."
- » Wacht u evenwel voor de menschen; want zij zullen u aan het gerecht overleveren, en in hunne vergaderingen zullen zij u geeselen."
- » En gij zult ook om mijnentwil voor stadhouders en koningen geleid worden, om hen en den Heidenen, getuigenis te geven."
- » Doch als zij u zullen overleveren, wees niet bezorgd, hoe of wat gij zeggen zult: want het zal u ter zelfder ure ingegeven worden, wat gij behoort te zeggen."
- » Want gij zijt het niet die daar spreekt, maar het is de geest uws Vaders die in u spreekt."
- » De eene broeder zal den andere en de vader zal den zoon ten dood overleveren; en de kinderen zullen tegen hunne ouders opstaan, en hun dooden."
- » Gij zult om mijnen naam gehaat worden. Doch wie ten einde toe zal volharden, die zal zalig zijn."
- » De leerling is niet boven den meester, noch de knecht boven zijn heer."
- » Het is den leerling genoeg, dat hij gelijk zij aan zijnen meester en den knecht, aan zijnen heer."
- » Weest dan voor hen niet bevreesd, want er is niets zooverborghen, dat niet openbaar, en niets zoo geheim, dat niet ontdekt zal worden."

» Vreest ook diegenen niet, die slechts het ligchaam dooden, maar de ziel niet dooden kunnen; doch vreest liever Dengenen, die de ziel en het ligchaam ter hel kan doemen."

» De haren van uw hoofd zijn zelfs alle geteld. Daarom vreest niet."

MATTH. Hoofdst. X.

» De onfeilbare woorden van de eeuwige Waarheid, zoo als die bij MATTHEUS aan het X. hoofdstuk te lezen zijn, hebben sedert 1800 jaren in de ware Leerlingen des Zaligmakers, bij ontelbare herhalingen hunne volledigste vervulling erlangt. De Joden en de Heidenen, hebben tegen den gezalfden des Heeren uitgewoed; in hunne plaats zijn valsche broeders, de Heidenen in het Christendom, gekomen. Deze schijnt de hel, tot voor onze tijden bewaard te hebben; zij moeten den laatsten storm wagen tegen de Kerk van God, die op eene Rots gebouwd is, en tegen welke reeds zoo menige vermetele verbrijzeld is geworden. De logen en de magt, spannen te zamen, om de Kerk van den Zoon Gods te vernietigen. Doch, Catholijken! weest niet bekommerd, de poorten der hel zullen haar niet overweldigen.

» Zaagt gij voor weinige jaren, het Opperhoofd der Kerk, niet in de magt van den magtigsten dwingeland, dien de geschiedenis kan aantoonen; zaagt gij niet hoe Pius VII, als een der grootste misdadigers in de gevangenissen smachtte? Hoordet gij niet van alle kanten het spottende gelach der hel, en het vreugdegeschrei der goddeloozen, die uitriepen: » Het is gedaan met de Catholijke Kerk."

» En wat is er gebeurd? Knielt neder en aanbidt Dengenen, die alleen magtig is! Vernederd, gevallen en vergeten is de hoogmoedige, die zijne bloedschennige handen naar het heiligdom des Heeren uitstrekke. De Heer onze God, heeft een regtvaardig vonnis geveld. Hij heeft nedergezien op de vernedering zijner bruid, Hij heeft de magtigen van den troon gestooten en de ootmoedigen verheven. —

» *Europa* zag het, en de kreet ging van het eene einde tot het andere op: » Dat is de vinger Gods."

» Wie zou destijds hebben kunnen gelooven, dat, na eene zoo in 't oog vallende waarschuwing van boven, de vorsten het ooit weder zouden durven wagen, om hunne ontheiligende handen aan den gezalfden des Heeren te slaan? Wie zou hebben kunnen gelooven, dat zelfs onder de monarchen, die op het bloedige slagveld van *Leipzig* neêrgeknielt, den Eeuwige hunne overwinning dankbaar toekenden, na verloop van weinige jaren er een zou gevonden worden, die de voetstappen van den daár vernederden HOLOFERNES drukken zou? Het is aan de geheele wereld bekend, dat meer dan vijf millioenen Catholijken, door den Pruissischen staat, om hunnen Godsdienst ter zijde gesteld, gekrenkt en op de onverdraagzaamste wijze behandeld worden. Het gestrengste verbod op het schrijven en spreken, opdat daardoor niets aan het daglicht zou komen, heeft intusschen, de zuchten in de borst der onderdrukten niet kunnen smooren en waar zelfs het

hart aan zijne smarten geene lucht mogt geven, hebben Catholijke broeders, aan welke een gelukkiger lot beschoren is, niet nagelaten, de oogen der volken op dit punt te vestigen. — Doch wat heeft dit tot dus verre geholpen? Op onwederlegbare daadzaken heeft men met lasteringen en smaadreden geantwoordt, men is van den eenen maatregel van geweld tot den anderen overgegaan, even als of men zich ten doel had gesteld om de Catholijken tot opstand of tot vertwijfeling te doen overslaan. Men wil de Bisschoppen dwingen, om hun geheiligd ambt te verraden en tegen de uitdrukkelijke wetten der Kerk te handelen. Daar men eenmaal onverdraagzaam genoeg geweest is, om eene kabinets-orde uit te vaardigen, die regtsteeds de wetten der Kerk wederspreekt, die men plegtig beloofd had te zullen eerbiedigen, zoo is men ook onbeschaamd genoeg, om te vorderen, dat de Bisschoppen zich in Godsdienstzaken behooren te schikken naar de kabinets-orde van eenen protestantschen koning, wijl, zoo als het ministerie zelf in een algemeen bekend geschrift, zich niet geschaamd heeft, uit te drukken, dat gewetensbezwaar niemand van het naleven der wetten kunnen vrijspreken. —

Hoort gij het, volken der aarde! Verstaat gij het arme bewoners van *Ierland*? Zegt het aan uwe kinderen, gij Christenen, die door den sultan beheerscht wordt. Laat het niet uit uw geheugen gewischt worden, dat er in het midden van het beschaafde *Europa* een Catholijk volk bestaat, welks smaad den uwen nog hemelhoog overtreft! Een volk, waaraan men gezegd heeft: „Ik zal uwe religie beschermen,” wil men daar dwingen van zijne Kerk afvallig te worden. Men brengt hetzelfde in de noodzakelijkheid, om, hetzij zonder Bisschoppen te wezen, of de zoodanige aan te nemen, die in kerkelijke zaken, giefelijke navolgers zijn van protestantsche bevelen. —

Laat u de geschiedenis verhalen van eenen man, die in eeuwig en gezegend aandenken zal blijven.

CLEMENS AUGUST, vrijheer von *Droste zu Vische-ring*, een edele en door getrouwheid aan zijn geloof en door zijne godsdienstige gezindheid, uitmuntende grijsaard, besteeg in het jaar 1835, tot algemeene blijdschap der Catholijken, den aartsbisschoppelijken zetel van *Keulen*. Dit was juist het tijdstip, waarin de rampzalige verwarringen, door de leer van Professor HERMES, die door den Roomsehen Stoel verworpen was, veroorzaakt, zich begonnen te openbaren, en wier nit den wegruiming voor den Apostolischen man een te moeilijker taak was, wijl het Pruissisch ministerie de aanhangers dier leer openlijk begunstigde en wijl de laatsten op de wijze der Jansenisten den bliksem van *Rome* poogden af te leiden.

Daar hij wel wist dat men zulke menschen nooit overtuigen kan, koos CLEMENS AUGUST den regten en alleen mogelijken weg tot bereiking van zijn oogmerk. Met Apostolische rondborstigheid en waardigheid verlangde hij eene elken Catholijk passende onderwerping, aan het oordeel, dat het Opperhoofd der Kerk,

na een rijp onderzoek dier zaak had geveld. Wat eens aan den grooten kerkleeraar AUGUSTINUS, voldoende toescheen om zich te onderwerpen: *Roma locuta est*, — dacht CLEMENS, zou eenen Professor der Godgeleerdheid ook niet onteerend toeschijnen. Doch de goede man bedroog zich. In plaats van zich te onderwerpen, gingen de aanhangers dier leer voort, met niet alleen in openbare geschriften die verbodene leer te verspreiden en te verdedigen, maar men leeraarde aan de universiteit en in het Aartsbisschoppelijk seminarie aanhoudend hermesiaansche grondstellingen; en daar alle leeraars-plaatsen, zelfs die van het seminarie, uitsluitend van het Pruissische ministerie afhankelijk zijn, 't geen voorzeker iets ongehoords is, zoo bleef den aan zijne pligten getrouwen Aartsbisschop, niets anders overig, dan de jonge theologanten te waarschuwen tegen het hooren van onkerkelijke leervoorstellingen aan de universiteit, wijl hij hun anders zijne Bisschoppelijke handen niet zou kunnen opleggen. In het seminarie verbood de Aartsbisschop de voorlezingen, der in hetzelfde aangestelde hermesiaansche professoren niet, maar, wijl hij van deze, die insgelijks onder zijne oogen leeraarden, ten minste wat meer behoedzaamheid in hunne voorstellingen verwachtte, liet hij de Seminaristen vrij om twee derzelve al dan niet te hooren. Er was echter niet een eenige seminarist, die deze beide professoren wilde hooren; en op die wijze leven die heeren als sinecuristen, tot op den huidigen dag in het Aartsbisschoppelijk seminarie. De vorming der seminaristen ging intusschen den waardigen Aartsbisschop zoo ter harte, dat hij gedurende den laatsten tijd, twee mannen van bekende theologische bekwaamheid benoemde, die wekelijks, niet in het seminarie, maar in zijne bisschoppelijke woning aan de jonge seminaristen eenige lessen over moraal en dogmatiek moesten geven. Doch dit kon niet worden ten uitvoer gebragt. In den avond van dienzelfden dag, waarop die lessen zouden aanvangen, maar die door het ministerie zijn verboden geworden, werd de getrouwe Herder gewelddadig aan zijne geliefde kudde ontruikt.

Het is noodig om deze omzigtige en waardige handelwijze van den Aartsbisschop hier te ontvouwen, opdat de lezer in de gelegenheid zou kunnen wezen, om den smaad en de aanklagten naar waarde te schatten, die de Pruissische regering, betreffende de hierboven aangestipte zaak, aan de straathoeken der steden aanhief en door alle openbare bladen bekend maken liet.

Intusschen waren de professoren der theologie niet de eenige aanhangers der Hermesiaansche leer, maar vele andere Geestelijken, die met zielzorg belast waren, huldigen die leer.

Dat de Aartsbisschop uit hoofde zijner verhevene bediening, op zulke menschen moest letten, begrijpt men ligtelijk. Doch hij was er verre af, van Kerkelijke straffen uit te spreken over lieden die in dit opzigt van dwaling verdacht waren. Hij vergenoegde

zich met aan diegenen welke op bevordering aandongen, eenige punten betrekkelijk de Catholijke Leer, ter onderteekening voor te leggen, om zich ten minste eenigzins op de Catholiciteit van deze lieden te kunnen verlaten. Zelfs dit werd hem tot misdaad aangerekend; en de Pruisische regering beschuldigt hem van schending der wetten, wyl hij 18 stellingen van het Catholijke Geloof, zonder de goedkeuring der regering heeft doen drukken en door eenige Geestelijken van zijne diocese heeft laten onderteekenen. Hierover heft het ministerie zulk een geschreeuw aan, als of de troon van *Pruissen* geheel ondermijnd en zijn val nabij was. —

Doch dit was niet alles. De koning verlangde eene stipte naleving zijner kabinets-orde van 1825, krachtens welke alle kinderen uit gemengde huwelijken voortspruitende, in den Godsdienst des vaders behooren opgevoed te worden. Hij vorderde de uitvoering eener heiligschennige overeenkomst, die de vorige Aartsbisschop van *Keulen* met het protestantsche ministerie gemaakt had, en ten gevolge van welke de Pastoors zouden verplicht wezen, om alle gemengde huwelijken zonder onderscheid en zonder te vragen of de kinderen Catholijk of protestantsch zouden worden opgevoed, plegtig in te zegenen. Toen CLEMENS AUGUST hierin niet wilde bewilligen, was de koning en zijn ministerie ten hoogste vergramd, en zulks des te meer, wyl men in het vaste vertrouwen, dat CLEMENS AUGUST zich tot alles zou laten overhalen, te *Berlijn*, zijne verkiezing had goedgekeurd. Hij heeft zijn woord geschonden, hij is trouweloos, hij heeft het vertrouwen des konings gekrenkt, dit zijn de hoofdbeschuldigingen, welke men in de acte van beschuldiging, die in alle oorden der *Rijn-provincien*, is verspreid geworden, tegen den Hoogwaardigen en Hoogvereerden Aartsbisschop heeft ingebracht.

De prelaat werd vóór zijne verkiezing, 't welk het hemeltermgendste bewijs voor de onverdraagzaamheid van *Pruissen* is, door een afgezondene, onder de hand gepolst; of hij de overeenkomst, die tusschen zijnen voorganger aangaande de gemengde huwelijken was getroffen en die overeenkomstig de breve van Pius VIII. opgesteld en welker nakoming aan de Vicariaten-generaal voorgeschreven geworden was, zou handhaven? Hierop antwoordde de prelaat: dat hij de overeenkomst, die in gevolge de breve van Pius VIII. was getroffen, doch die hem, niet was medegedeeld geworden, wyl men ze destijds nog zeer geheim hield, in den geest van vrede en liefde zou ten uitvoer brengen. Opdat het ministerie den zin dezer uitdrukking niet zou kunnen misvatten, onderschrapte de prelaat de woorden: ingevolge de breve; 't welk toch niets kon aanduiden dan: als de mij nu onbekende overeenkomst overeenstemt met de breve, dan zal ik dezelve nakomen. Doch het ministerie heeft reden genoeg om hiervan te zwijgen, terwijl het meent, dat het voldoende zij om geloof te vinden; als men voor de geheele wereld schrijft: dat de Aartsbisschop zijn woord

niet gehouden heeft: inzonderheid, als men daarenboven nog aan alle menschen het spreken over die zaak verbiedt. Maar het ministerie bedriegt zich zelf. Alhoewel niemand in de *Rhijnprovincien* over deze zaken overluid durft spreken, wyl overal bespieders zijn aangesteld, zoo heerscht er toch slechts één gevoel over de handelwijze van het ministerie. Niet alleen Catholijken, maar ook onbevooroordeelde Protestanten, kunnen hunne misbillijking van zulk eene schreeuwende onregtvaardigheid, die zich *Pruissen* ten eenwigen dage op den hals geladen heeft, niet verbergen. — Het is onregtvaardig, het is eene hemeltermgende onregtvaardigheid, eenen man, die eene hooge waardigheid bekleedt, en een groot aanzien geniet, eenen weerlozen man, even als een moordenaar, bij nacht te overvallen. Het is onregtvaardig om een man voor de gansche wereld te betichten, als men hem het middel beneemt, om zelfs het geringste woord ter zijner regtvaardiging te kunnen doen hooren.

Het is aanstootelijk en den sekten-geest der donkerste eeuwen waardig, dat tijdelijke regeringen zich in geloofszaken mengen, en de belijders van eenen Godsdienst, dien zij beloofd hadden te zullen beschermen, even als misdadigers behandelen. — Niet de Aartsbisschop CLEMENS AUGUST, maar de koning van *Pruissen* heeft zijn woord geschonden en is aan zijne belofte ontrouw geworden. — Wie hem nog de *regtvaardige* noemen wil, die zegt eene satire op zijnen naam. Zoo denken de bewoners der Rijn streken, zóó lang, als de gedachten in *Pruissen* nog vrij zijn, zoo spreken zij, zoo lang een ellendig werktuig van de Pruisische regtvaardigheid, de wacht voor hunnen mond houdt. —

Het gedrag en de gevangenneming van CLEMENS AUGUST heeft eene in 't oogvallende gelijkvormigheid met de handelingen en de gevangenneming van den Zaligmaker; en geene Christen ziel zal deze gelijkvormigheid, zonder diepe gemoedsaandoening kunnen overwegen. — Wie ooren heeft om te hooren, die hoore!

De Zaligmaker verscheen in het door verscheidene partijen verscheurde en door ongeloovigen beheerschte Jodenland. Uit zijn mond vloeiden woorden des ewigen levens, en zijn wandel als die van den Godmensch, kon niet anders dan vlekkeloos wezen; want het onvermogen tot zondigen ligt in Zijne wezenlijke zelfstandigheid.

CLEMENS AUGUST verschijnt als leeraar en Opperherder in eene diocese, in welke tweedragt en heillooze verwarring heerscht, onder diegenen, die de bewerkers der orde en de boden des vredes behoorden te wezen. Even als in den hoogen raad te *Jerusalem* aardsche beweegredenen de meeste leden van denzelven bestuurden, zoo bestond ook in *Keulen* een domkapittel, welks leden op weinige uitzonderingen na, niet de eer van God, maar hunne eigene eer zochten; een kapittel dat zelfs in zijne plegtige beaardslagingen zijn stand zóó vergat, dat het zich tot

de laagste personaliteiten vernederde, en zich hierdoor, als ook door zijne serviliteit jegens het Protestantsche ministerie, wyl het alleen van het aardsche brood, scheen te leven, in de oogen van de geheele wereld compromitteerde. Niet minder groot was de verwarring onder de lagere Geestelijkheid. Eene door den oppersten Regterstoel in geloofszaken verworpene leer vond hardnekkige aanhangers, die achter het boven gezegde kapittel-bestuur en achter het Protestantsche ministerie, bescherming zochten en vonden. In zulk eenen toestand vond CLEMENS AUGUST, zijne diocese. Hier moest hij, wiens onbesproken wandel en godvrezende gezindheid, reeds lang beproefd waren, verschijnen en met het diepsnjiddende zwaard der waarheid, de *boosheid* ontmantelen, de zwakken versterken, de gevallen opbeuren en de wijsheid der wijzen, naar het vleesch, beschamen. Hij sprak tot allen, die aan zijnen Herderstaf onderworpen waren, woorden van vrede en liefde. Want op die wijze wilde hij het verlorene weder zoeken (1).

(Het vervolg hierna).

ROME HEEFT GESPROKEN: DE ZAAK IS GEEINDIGD.

De Eerw. Heer ROSENBAUM, Professor in het Seminarie van Trier, heeft den 12 Junij, zijne lessen hervat, met de volgende merkwaardige woorden:

» Mijne Heeren! ik ben u eene verklaring schuldig.
» De brieven, door Zijne Em. den Kardinaal LAMBRUSCHINI, secretaris van Staat van Zijne Heiligheid, geschreven en aan de heeren BRAUN en ELVENICH gerigt (2), zijn u ongetwijfeld bekend. Zij maken een einde aan den worstelstrijd, door het Hermesianismus geïmproviseerd. Daar de een of ander onder u nog scrupulen en vermoedens aangaande mijne orthodoxie, als ook betrekkelijk mijne positie ten opzichte van den heiligen Stoel zou kunnen hebben verklaard ik hier, en niet alleen ik, maar ook al mijne Ambtgenooten met mij, dat wij ons volkomen onderwerpen aan de uitspraak van den Apostolischen Stoel. Wij hebben schriftelijk dezelfde verklaring gedaan, aan den heer Administrator des Bisdoms, ten einde dezelve aan Zijne Heiligheid te doen toekomen."

Merkwaardig verschijnsel! Terwijl het Pruissisch gouvernement onder hevige bedreigingen, alle gemeenschap met Rome, en met de agenten des heiligen Stoels, in de Oostelijke provincien verbiedt (3) en ook

in de Westelijke provincien beweert, dat aan de uitspraken van Rome geen gevolg mag worden gegeven, zoo lang dezelve niet zijn geplaceteerd, verklaren de Professoren van een Catholijk Seminarie openlijk: dat de brieven van den Kardinaal secretaris van Staat LAMBRUSCHINI, aan de hermesiaansche professoren BRAUN en ELVENICH een einde aan den hermesiaanschen strijd hebben gemaakt; dat zij zich volkomen aan de uitspraak van Rome onderwerpen! Zoo blijft het dan, ondanks alle bedreigingen van kerker en vesting, zoowel ten opzichte van het *hermesianismus*, als van de *gemengde huwelijken*; ondanks het *weigeren van het placet*, niet alleen, maar zelfs ondanks het stellige bevel van er niet aan te gehoorzamen, ook in Pruisen, en in onze eeuw, waar: Rome heeft gesproken: de zaak is geëindigd!

HET NIEUWE WURTEMBERGSCH STRAFWETBOEK.

In de 88.ste Zitting der tweede kamer van het koninkrijk Wurtemberg, hebben hevige debatten plaats gehad; er werd gehandeld over bepalingen van het Strafwetboek toepasselijk op misdrijven van Geestelijken, die in dat ontwerp van wet in de categorie van *Ambtenaren van den Staat* gerangschikt worden. Monseigneur de Bisschop van Rottenberg, de Deken van het Kapittel en vooral de baron von HARNSTEIN, protesteerden tegen die benaming en betoogden de volstrekte onafhankelijkheid, waarin de Priester ten opzichte van den Staat, zich in alles wat zuiver geestelijke zaken zijn, bevindt. De kamer stemde de *orde van den dag* en in eenige der volgende zittingen verwierp zij de artikelen 425, 426 en 427 van het Wetboek, welke de misdrijven van Geestelijken betreffen. Intusschen heeft de eerste Kamer en het gouvernement geweigerd, in die verwerping toe te stemmen; hoewel dezelve, door voornamen Protestantsche kerkelijke autoriteiten werd ondersteund.

Wij begrijpen intusschen niet, hoe het gouvernement en de eerste Kamer die verworpene artikelen *als wet* zouden kunnen invoeren, als de tweede Kamer bij hare weigering, om dezelve aantenemen blijft volharden. En, wat de zaak zelve betreft is het zeker, dat er geen land in de wereld is, waar de Catholijken achtung zouden hebben voor Bisschoppen en Priesters, die zich openlijk zonder er tegen te protesteren, de benaming van *Ambtenaren van den Staat* lieten welgevalen. De gouvernementen zouden zich geweldig bedriegen, als zij waanden, door zulke Geestelijken het volk afkeerig te maken van de ware vrijheid der kinderen Gods, wier geloof door geene Staatswetten veranderd wordt, en aan 't welk de vrijheid van Godsdienst boven alle goederen der wereld dierbaar is. De gebeurtenissen van onzen leeftijd hebben de volken wijzer gemaakt, dan men denkt.

(1) Men leze den Herderlijken Brief, dien CLEMENS AUGUST, bij het aanvaarden zijner Aartsbischoppelijke bediening aan de gansche Aarts-diocese uitvaardigde.

(2) Zie ons vorig nummer.

(3) Zie ons nummer van 30 Julij II.

ECHO

OP Mr. C. P. E. ROBIDÉ VAN DER AA'S
DICHTREGELEN, OPROER EN
PRIESTERDWANG (1).

Onder dezen titel is eene parodie verschenen op Mr. ROBIDÉ VAN DER AA's berucht schotschrift, 't welk aanleiding heeft gegeven, tot vele belangrijke mededeelingen en ontdekkingen. Zoo heeft men ons uit *Friesland*, alwaar de heer VAN DER AA eenigen tijd gewoond heeft, *belangrijke bijzonderheden* gemeld ....; zoo hebben wij uit een artikel van den *Onpartijdigen* ontdekt, dat de *Utrechtsche Courant* sommige harer artikelen, over welke vele Catholijken en andere regtschappen menschen zich met regt verontwaardigen, aan de dichterlijke pen van den Arnhem-schen regter-plaatsvervanger te danken heeft enz. enz.

De schrijver der *Echo* eene wandeling doende, las op eenen paal, de woorden: *Hemelschen berg, private jagt* .... hij beklom den berg, en vond op denzelven eene bemoste koepel, die door eenige lindenboomen overschaduw was, op welker schors deze groote letters R. V. D. A. gesneden waren. — Hij plaatste zich op eene bank, onder welke hij een boekje vond, dat hij, alleen zijnde, eindelijk hard op begon te declameeren... de *Echo* herhaalde hoewel niet altoos getrouw de klanken, en hij schreef op haar dictamen. — Dit alles wordt in eene soort van Voorafrede vermeld.

Tot eene kleine proeve willen wij eenige regels afschrijven. Het stukje vangt dus aan:

Gij, Rome, dat nooit munitiek, woelend,
Maar overal naar ruste vraagt,
En steeds op Gods vereering doelend,
Zijn rijk met al uw krachten schraagt;
Neen, nooit laagst gij in 't stof gedoken,
Toen de ijzren scepter eens Tirans
Van menschenbloed Euroop deed rooken.

Op bl. 9 lezen wij:

Men zie ze naast elkander prijken,
Een VAN DER AA, een Jacobijn;
Men zie hoezeer ze elkaar gelijken;
Zou ook hun doel hetzelfde zijn?

En op bl. 10:

De keten, die in vroeger dagen
Aan CHRISTUS Kerk werd omgeslagen,
Vóór, en na 't rijk van KONSTANTIËN,
Wil 't ongeloofweér hechter smeden,
Gesterkt door listige overheden (2).
Die slang op haren kop te treden,
Dit slechts kan Rome's oogmerk zijn.

(1) Zie de aankondiging.

(2) Bijv. Een von ALTENSTEIN, c. 3.
Aut. van den Schrijver.

AANKONDIGINGEN.

Bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON, Boekhandelaars te 's Bosch, komt van de Pers en is alom verzonden:

Echo op Mr. C. P. E. ROBIDÉ VAN DER AA's *Dichtregelen, Oproer en Priesterdwang* . . . 20 Cents.

* * Bij den Boekhandelaar C. L. VAN LANGEN-HUYSEN, te Amsterdam, ziet het licht en wordt alom verzonden:

Bijdrage tot de Kerkelijke Geschiedenis van *Duitschland*, in de XIX^{de} Eeuw of het zoogenaamde ROODE BOEK, in groot 8° Prijs f 1,90.

Dit belangrijk Werk levert een getrouw verhaal van de daden der Pruissische Regering omtrent de R. C. Kerk, en men zal bij het lezen van hetzelfde, ontwaren, hoe weinig men hechten kan aan de menigvuldige berigten, welke ons van daar over dit onderwerp zijn medegedeeld. Achter het werk volgt eene THEOLOGISCHE BEOORDEELING der Breve van Pius VIII.

De Kundige hand des Vertalers, en de zeer onvolledige Fransche vertaling van hetzelfde, in welke, behalve de genoemde THEOL. BEOORDEELING, vele wezenlijke stukken zijn uitgelaten, zal voorzeker de algemeene belangstelling in een werk bevorderen, hetgeen reeds vóór de in hechtenisneming van den Aartsbisschop van Keulen in *Duitschland* het licht zag, en daardoor van partijdigheid is vrij te spreken, een Werk nogtans, welks verspreiding kort na de uitgave in *Pruissen* werd verboden en de Exemplaren opgehaald, zonder dat men in staat was, de daadzaken in hetzelfde opgegeven, te wederleggen.

* * G. BOOT, Instituteur à Bodegraven, demande une personne de la religion Catholique, d'un âge mûr, de mœurs irréprochable, qui soit à même d'enseigner par principes la langue Française, et de la parler coulamment. Outre le logement, le blanchissage et la couture, les appointements seront honorables, tandis qu'ils pourront s'augmenter considérablement, si la personne en question sera versée soit dans la langue Latine, soit dans les mathématiques. S'adresser par lettres affranchies au sus dit Instituteur.

BERIGT.

De Heeren Geëbbonneerden te Uden enz., worden verwittigd, dat de Heer P. N. VERHOEVEN, Boekhandelaar aldaar, is *Correspondent van den Godsdienstvriend* en *Uitgever van de Catholijke Nederlandsche Stemmen*.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

OVER

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE

*Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . .
 Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn,
 gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
 woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U;
 dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
 ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
 wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
 wete, dat Gij mij gezonden hebt.*

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, na
 bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50
 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle
 abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brie-
 ven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst.
 Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

PARTICULIERE CORRESPONDENTIE.

Roma, 22 Junij 1838.

, MIJN HEER!

. . . . .

Ik moet u de opmerking maken, dat zich hier
 weinig zaken aan ons voordoen, die schijnen zouden
 te moeten medegedeeld worden. De leugenachtige dag-
 bladen fabriceren er in hunnen geest, die niet bestaan,
 of vervalschen hetgene, waarvan men de verval-
 zehing nooit voorzien kon; en hoe zou men dit kunnen
 voorkomen? En hoe zou men hierop antwoorden, als men
 die zotte lasteringen niet eens kent? En zoo ze al ter
 kennisse komen, zou het antwoord te laat verschijnen. —
 Wat zal men doen met lieden wier geheele Godsdienst
 bestaat, in den gezworen haat tegen het Catholicismus,
 en die alle gevoel van regtvaardigheid en van natuur-
 lijke regtschapenheid braveeren, die niet alleen met
 ter daad niet meer Christenen zijn, maar die zelfs niet
 als redelijke menschen handelen? Men discuteert niet
 met zinneloozen en uitzinnigen. — Men zou zulke
 zotten behooren te binden; maar integendeel zijn zij

het, die men de handen vrijlaat! En het klein getal
 van verstandige menschen . . . ? Men legt hen het
 zwijgen op, zoo als men aan den redacteur der nieu-
 we *Wurtzburgsche Zeitung*, gedaan heeft. Die re-
 dactie is door geweld, in andere handen overgegaan.
 De goede redacteur, omdat hij de waarheid verdedigde
 (en zulks altoos met bezadigheid en den Catholij-
 ken de *rust* en onderwerping aan het gouvernement
 en afschuw van alle revolutionnaire bewegingen predi-
 kende), heeft er van moeten afzien. — De keizer van
Rusland, heeft hem ook sedert de maand December
 het pensioen van 300 Ducaten, hetwelk hij voor be-
 wezene diensten genoot — ontnomen! — Welk eene
 verblindings van den kant der vorsten, die uit fanatis-
 mus en uit haat tegen het Catholicismus, liberale en
 revolutionnaire dagbladschrijvers beloonen en onder-
 steunen, enkel omdat zij, de lompeste beleedigingen
 tegen de Kerk, den Paus en . . . de Jesuiten! uit-
 braken! — Deze, de Jesuiten, moeten er ook bijko-
 men, dit is hun privilegie. — En hoe kan dit alles
 zijn? *Et nunc regis intelligitis!* —

, Gij spreekt mij van artikelen, die uit Rome ge-
 dagteekend zijn. — Het is mogelijk, dat er lieden te

Rome zijn, die zulke artikelen zenden — maar ik ben overtuigd, dat zeer dikwijls die artikelen op de plaats zelve worden gefabriceerd. — Welk een fraai b. v. te zeggen, dat te Rome een groot gedeelte der Kardinalen verlichte gevoelens (op de Pruissische wijze) en inzichten heeft . . . en dat zij diensvolgens regt laten wedervaren aan het zachte, regtvaardige en verdraagzame kabinet van Berlijn! Kunnen zulke zotheden wederlegging verdienen? Of heeft men narigten uit Rome noodig, om aan iemand die zoo onbeschaamd is te zeggen: *Gij hebt het gelogen!* Er zijn ongerijmdheden, die tot schande verstrekken dergenen, die ze voortbrengen en waarlijk ook tot schande der lezers, die men in staat keurt, om er geloof aan te hechten en ze te verzwelgen. Waarlijk, zij hebben eene sterke maag, die goede halsen.

» . . . . .
» Vaarwel! en laat ons de barmhertigheden des Heeren met vertrouwen afsmeecken en verbeiden. Zijn woord: *Ego vobiscum sum* is onwankelbaar. Ik heb de eer enz.”

Onze lezers zullen zich herinneren, dat wij onlangs gesproken hebben over een berigt uit *Berlijn*, door ons *Handelsblad* opgenomen; waarin onder anderen gezegd wordt, dat *brieven van de heeren BRAUN en ELVENICH*, vermelden, **DAT ONDER DE ZEER VELE ALDAAR (te Rome) RESIDERENDE KARDINALEN, ZICH OOK EENE VERLICHTE PARTIJ BEVINDT**, die het halstarrige en ongehoorzame gedrag van den Heer DROST tot Vischering afkeurt, EN AAN DE HANDELINGEN ONZER REGERING, ALLEN BIJVAL SCHENKT.

Van dit fraaije berigt en eenige andere soortgelijke beuzelpraat, waarvan men welligt te Rome niets weet, meenden wij iemand, die er de verhevenste waardigheden bekleed, van te moeten verwittigen. Het bovenstaande is een uittreksel van het antwoord op den brief, waarin wij zulks gedaan hebben. Wij vertrouwen, dat de mededeeling daarvan voldoende zijn zal, opdat onze lezers, die overigens weten, dat wij, bij het plaatsen of overnemen van zekere Berlijnsche berigten, niet naar antwoord uit Rome wachten, om ronduit te verklaren: HET IS GELOCEN, voortaan soortgelijke kinderachtige berigten lezende, aanstonds bij zich zelve zouden denken: dit zal wel weder gelogen zijn, want het is ons niet altoos der moeite waardig, om op zulke zotheden te antwoorden.

HET OPENBAAR ONDERWIJS IN POLEN.

» De generaal SCHYPOFF, directeur van het openbaar onderwijs in het koninkrijk *Lo'en*, heeft een bevelschrift gegeven en uitgevaardigd, waarin de volgende bepalingen voorkomen;

» 1.º In alle parochien, alwaar lagere scholen bestaan, moet een onderwijzer van de Russische taal zijn. Die onderwijzer zal door het gouvernement worden gezonden, en door de respective parochien bezoldigd worden.

» 2.º De kinderen der bewoners van die parochien, van welken rang dezelve ook zijn, moeten de lagere scholen bezoeken en er de Russische taal leeren.

» 3.º Ieder kind, dat weigeren mogt die taal te leeren, zal op de gewone wijze worden gekastijd, en de ouders zullen eene boete betalen, die voor de eerste maal 50 rouble's papieren geld (24 gulden), de tweede maal 100 rouble's, en de derde maal 300 rouble's zijn zal; maar de vierde maal zullen zij en hunne kinderen gevonnisd en gestraft worden, als ongehoorzaam zijnde aan de bevelen der overheid. Het bedrag dier boete zal besteed worden ter verbetering van de lagere scholen.

» 4.º Het wordt aan alle particulieren verboden eenen onderwijzer bij zich te hebben, die niet voorzien is van een certificaat, ten bewijze, dat hij de Russische taal volledig verstaat. Ieder kind, dat bij zijne ouders wordt opgevoed, moet zich eens in de maand bij den onderwijzer der Russische taal van de lagere school zijner parochie vervoegen, om door hem in die taal te worden geëxamineerd.

» 5.º Niemand zal eenen burgerlijken of militairen post kunnen bekleeden, als hij niet kan bewijzen dat hij de Russische taal verstaat.

» De directeur van het openbaar onderwijs heeft bij die ordonnantie eene circulaire gevoegd, waarin hij zegt; dat die maatregel is genomen geworden, tot welzijn der inwoners van Polen zelve, die, tot hiertoe het beoefenen der Russische taal verwaarloosden, zonder welker kennis zij niet in staat zijn zouden, om den staat goed te dienen, en dus hun land zouden blootstellen aan het gevaar van door vreemde ambtenaren te worden bestuurd, die noch deszelfs zeden, noch deszelfs behoeften zouden kennen; dat de Polen, door het stipt nakomen van de bepalingen der ordonnantie, mede de welwillendheid van den soeverein zouden waardig worden, zoo als de Russen het reeds zijn.

» Men begrijpt ligtelijk, zegt een Fransch blad, over die ordonnantie sprekende, dat die circulaire op generlei wijze den treurigen indruk heeft verminderd, die de ordonnantie op de Polen heeft gemaakt, die wel zien, dat dezelve de laatste genadeslag aan hunne nationaliteit toebrengt.”

Maar dit is nog niet alles. Als de goede Voorzienigheid deze echt *Juliaansche* maatregelen niet verijdelt zal daardoor niet alleen de nationaliteit, maar ook de Catholiciteit van Polen geheel vernietigd worden. Die Russische schoolmeesters, die door het gouvernement zullen gezonden worden, zijn gewisselijk alle chismatieken en zullen de kiemen van het chisma in de jeugdige harten planten: de Poolse taal zal, in de lagere scholen niet meer onderwezen wordende, bij de

lagere volksklasse, spoedig verloren gaan; zij zullen geene andere taal dan het Russisch verstaan, en *in die taal* mag door de Catholijke Priesters niet gepredikt, geen godsdienstig onderwijs gegeven worden...

DR. BINTERIM.

Men schrijft uit *Dusseldorf* het volgende: Pastoor Dr. BINTERIM VAN BILK, is nog even als eenige zijner vrienden, in dit oogenblik onder toezigt der politie. Intusschen hindert hem zulks niet veel, zoo min als aan zijne parochianen, wier geheel vertrouwen hij bezit en die zijnen feestdag onlangs hebben gevierd, door het oprigten van triumphbogen, door inscriptien, door illuminatie, door vreugde-gezangen en eene algemeene vrolijkheid. Allen wetijverden in het betoonen van liefde en gehechtheid aan den Eerwaardigen Herder, die, sedert 34 jaren, in ons midden woont.

Voorts kunnen wij verzekeren dat de eerwaardige Pastoor van *Bilk*, niet, zoo als eenige dagbladen hebben gemeld, naar eene vesting is gevoerd, maar zich in zijne eigene woning bevindt. Uit een brief, door dien eerbiedwaardigen man, den 4 dezer maand, aan een onzer vrienden geschreven, en door denzelfden aan ons medegedeeld, blijkt dat de heer BINTERIM gevoelig is, voor de blijken van achting die hem uit ons vaderland gegeven worden: en dat hij vol is van geloof en vertrouwen, bijzonder op de beschermende voorspraak van de H. Maagd en Moeder Gods.

De Eerwaardige heer MICHELIS wordt streng bewaakt: hij mag nog geen voet buiten de vesting *Maagdenburg* zetten. Allen omgang, zelfs met andere gevangenen dier vesting, is hem volstrekt ontzegt.

Berigten uit *Berlijn*, melden dat den heer VON ALTENSTEIN, uit hoofde zijner hooge jaren, als minister van Kerkelijke zaken zal aftreden. — Moge dit bevestigd worden en een voorteeken zijn van een billijker gedrag des gouvernements, ten opzichte der Catholijken.

HET ROODE BOEK.

VIJFDE ZAMENSpraak.

Dezelfde personen komen allen, omstreeks acht uren aan, behalve HASEFOUSSE, die wat later komt, het hoofd in eenen doek gewikkeld hebbende, en zich wegens het laat komen ontschuldigd.

HASEFOUSSE.

Ik heb sedert onze laatste bijeenkomst eene ver-

schrikkelijke hoofdpijn gehad; maar ik zou deze bijeenkomst niet hebben willen verzuimen, al had ik in tien nachten niet geslapen. (*Met zijnen stoel dichters bijshuivende*). Ik zal mij digt bij den heer schoolmeester plaatsen, want met dat vod over de ooren hoor ik niet scherp.

ERNEST.

De heer schoolmeester zal zich wel weten te doen verstaan.

DE MEESTER.

Ik heb u gewichtige zaken te zeggen, aangaande de gymnasien in de *Rhijn-Provincien*. Weet gij wel als de zaken nog lang dien loop hebben, dat wij dan weldra eene verschrikkelijke schaarschheid van Catholijke Priesters zullen hebben?

SPITZ.

Gymnasien, welk een geleerde naam! Wat is dan een gymnasium? Is het niet een huis waar de groote heeren des avonds bijeenkomen om te drinken?

ERNERT.

Toch niet! Dat is casino waarvan gij spreekt.

DE MEESTER.

Ik zal het u uitleggen. De gymnasien zijn scholen, in welke de studerende jongelingen die advocaat of doctor willen worden, of die den Geestelijken staat willen omhelzen aanvankelijk Latijn, Grieksch en nog andere dingen moeten leeren, om vervolgens over te gaan naar de universiteiten, alwaar zij hunne studien voltooijen.

SPITZ.

En wat is eene universiteit?

.....

DE MEESTER.

Laat ik uw eerst een woord over de gymnasien zeggen, wij zullen vervolgens op de universiteiten terugkomen.

Ik zeide u onlangs, dat de gemengde huwelijken bestemd waren om het protestantismus uit te breiden: welnu, het ligt ook in het plan van het gouvernement, om de gymnasien, en alle inrigtingen voor de jeugd, tot nadeel van den Catholijken Godsdienst en ten voordeele van den Protestantischen te doen strekken. Alles wordt er naar dat eenige doel ingerigt; en zie hier hoedanig het geschikt wordt, om de scholen, die aanvankelijk zuiver Catholijk waren, ongevoelig, half of heel protestantsch te doen worden: men benoemt overal protestanten tot professoren. Daar de naam en de inrigting der school meer van den professor dan van de leerlingen afhangen, zoo volgt daaruit, dat al zijn de laatstgemelden, Catholijk, hunne professoren maken dat de school protestantsch wordt.

HASEFOUSSE.

Ik begrijp u zeer goed heer schoolmeester, overal waar de onderwijzer Catholijk is, zoo als bij ons daar is ook de school Catholijk, en waar de onderwijzer protestant is, zoo als in het naburige dorp, daar is ook de school protestantsch.

SPITZ.

Zoo, ook zijn de scholen, die toevertrouwd zijn aan

twee onderwijzers, waarvan de een protestant en de andere Catholijk is, gemengde dat is verfoeijelijke scholen zijn, omdat alles wat bastaard is, niets deugd in deze wereld.

DE MEESTER.

Gij hebt gelijk; ik ga voort: de Catholijke gymnasien in de *Rhijn-Provincien* waren eertijds aan Catholijke professoren en voornamelijk aan Geestelijken, toevertrouwd; maar in 1816 toen onze meesters begonnen ons op zijn Pruisisch te behandelen, verzon men allerlei soorten van voorwendsels, om de professoren van hunne leerstoelen te verwijderen, en hen te noodzaken, tot het nemen van hun afscheid. Terwijl men hen op die wijze, beleefdelijk, met een gering pensioen verdreef, deed men hen vervangen, door zeer jonge professoren die leeken waren. In de protestantsche scholen zond men zelden, of liever nooit, Catholijke professoren; terwijl de Catholijke gymnasien van protestantsche professoren wemelden.

CHRISTIAAN.

Dat toont ons, wat hij, die het zwaard in de hand heeft doen kan; wat hij ook doe, vraagt niemand hem rekenschap.

DE MEESTER.

Goed buurman CHRISTIAAN! Ook zegt men nog de staat heeft geene conscientie; en toen was het eerste doel dat men zich voorstelde, den Catholijke professoren op te leggen, van zich zoo veel mogelijk, uit achtung voor hunne protestantsche ambtgenooten, te onthouden van in de lessen over de Catholijke Religie te spreken. Gij weet wel hoe de zaken in zulke omstandigheden gaan: als men met anderen onder hetzelfde dak leeft, vermijdt men alles wat hen beledigen kan; men geeft hen vooral toe, in alles, wat aanleiding, tot vijandschappen of twisten zou kunnen geven. Maar aldus den Catholijken Godsdienst in eene soort van vergetelheid latende, moet er weldra, voor de leerlingen, de noodlottigste onverschilligheid uit volgen. De contrasten tusschen dien Godsdienst en dien der hervormden, worden ongevoelig in hunnen geest uitgewisselt en zij worden gewoon te denken dat het er weinig toe doet, of men de eene of de andere religie verdedigt. Ziet daar, hoe het Catholicismus, langzamerhand onder de bank geschoven wordt. Gelijktijdig hoopt men, dat de Priesters, welke die gymnasien, zullen verlaten om het bestuur der parochiën op zich te nemen, genoegzaam zullen zijn voorbereid, om eenmaal er in toe te stemmen, om slechts eene kerk met de Lutheranen, Doopsgezinden en Gereformeerden van allerlei soort, uit te maken; dat al de onderdanen van het Pruisisch gouvernement aldus denzelfden God erkennen en Hem in denzelfden eeredienst, waarvan onze koning de *Paus* is aanbidden zullen. Men heeft wel is waar, in de gymnasien eenen Catholijken almoesnier gelaten; maar hij heeft voor zijne godsdienstige onderrichtingen slechts twee of drie uren in de week en, inderdaad, dat is te weinig voor de Catholijke kweekelingen, om er voordeel uit te trekken.

SPITS.

Met zulke maatregelen zal men van ons eene zeer heilige, zeer Catholijke en Apostolische Kerk maken! wij zijn wel gelukkig, dat er onder ons nog goede koppen genoeg zijn, om al die fraaije kunstgrepen te ontdekken; laat ons hopen, dat onze vijanden niet zullen plagen; onze Bisschoppen zullen er zich overigens tegen verzetten.

HASEFOUSSE.

Dat denk ik ook. Zeggen onze Bisschoppen daar niets van?

DE MEESTER.

Helaas! de arme Bisschoppen! Men bindt hen in alles zoodanig de handen, men houdt hen zoo goed bezig met correspondentien, met 's konings ministers en andere bestuurders, men overlaadt hen zoodanig met dat nutteloos gekrabbel, dat zij zelfs den tijd niet hebben om er aan te denken. De Bisschoppen oefenen niet den geringsten invloed uit, noch op het examen, noch op de benoeming der Professoren van de gymnasien, noch op hun onderwijs in de lessen. Het is juist, de Bisschoppen aldus ter zijde stellende, dat men des te zekerer het voorgestelde doel meent te zullen bereiken; dat is, om ongevoelig en als ter sluip, in de geheele Catholijke wereld, dat onbestemde bastaard Christendom in te voeren, dat noch kracht, noch leven heeft.

ERNEST.

Wel te verstaan, dat de koning en zijne ministers de plaatsen van Professor niet geven dan aan hen, die zich het beste leenen tot het invoeren van het Pruisisch Christendom.

CHRISTIAAN.

Het is wel jammer, dat men zich zooveel moeite geeft, om alles te bederven; als men slechts de helft van dien ijver ten goede gebruikte, zouden de schoone tijden van den Godsdienst weldra terugkomen.

DE MEESTER.

Ik zal u met wat meer bijzonderheden verhalen, hoe men dat plan van verre heeft gevormd en voorbereid en in welke betrekking de gymnasien zich hierin met de universiteiten bevinden.

Als een student zich aan de universiteit voorbereid om eenmaal Professor te worden, dan....

SPITS.

Een oogenblik, heer Schoolmeester, gij had beloofd om te zeggen wat eene universiteit is.

DE MEESTER.

Gij hebt gelijk, ik zal het u verklaren. Na de gymnasien komen de universiteiten. Ze zijn in der daad de hoogste inrigtingen van onderwijs. Na het verlaten van het gymnasium, en een eerste examen ondergaan hebbende, gaan de studenten tot de universiteit over, om er onderwezen te worden, overeenkomstig hunne toekomstige bestemming, hetzij in de geneeskunde, hetzij in de regten, hetzij in de godgeleerdheid, hetzij eindelijk in de oude talen enz. Zoodanig is in de *Rhijn-provinciën* de universiteit van *Bonn*.

SPITZ.

O! ja, ja, ik weet dat men er dikwerf geld voor ophaalt. . . .

DE MEESTER.

Ik zal enkel ter loops aanmerken, dat zij ongeveer vijftig jaren geleden, is gefondeerd geworden door eenen Catholijken keurvorst, die zelf Bisschop was. Thans is zij ten opzichte van den Godsdienst gemengd en meer dan drie vierde gedeelten der Professoren zijn Protestantsch.

SPITZ.

Zoo bevindt zich dan de koning te haren opzichte gelijktijdig keurvorst en Bisschop.

DE MEESTER.

Aan die universiteit vormt men ook Professoren die voornamelijk door Protestanten onderwezen en bestuurd worden.

HASEFOUSSE.

Ik begrijp wel, waar dat heen moet.

DE MEESTER.

Men zegt er veel in de lessen, zelfs in die over de oude talen. Als de gelegenheid zich voor doet dan grijpt men die aan, en wanneer zij zich niet voor doet, dan doet men haar behendig geboren worden, om de Catholijke Kerk, hare leer, hare ceremonien, hare gebruiken, hare geboden en hare geloovigen, in een belagchelijk licht te plaatsen. Wel aangevoerde boertijen en geestige schers behagen den jonge lieden zeer: deze beginnen aan hunnen Godsdienst te twijfelen; zij nemen den tijd niet, en zijn ook niet in staat, om hunne twijfelingen op te lossen. Van lieverlede verliezen zij den eerbied voor den Catholijken Godsdienst; eindelijk denken en spreken zij even als de Protestantsche Professoren.

CHRISTIAAN.

Men begrijpt dit gemakkelijk; want in zulke gevallen kunnen de jongelingen zich bij de apen vergelijken.

SPITZ.

Ziedaar wat sijn gesponnen is; doch waarom heeft men er zich niet vroeger tegen verzet!

DE MEESTER.

De Catholijken hebben het sedert lang bespeurd; doch waartoe dienen hunne vertogen? Het antwoord des gouvernements is zeer gereed: » Het is eene staatszaak; » of: » Wij hebben de universiteit gesticht en zijn de meesters van dezelve; wij zullen ons daarbij naar ons welgevallen gedragen, zoo als de meester des huizes in zijne huishouding doet. »

CHRISTIAAN.

Wij Catholijken zijn hun veel dank verschuldigd voor hunne fondatien. . . .

DE MEESTER.

Ik ga voort: Als een student voor het onderwijs of voor de talen (men noemt hen filosofen), tot de zoo-genaamde verhevenheid van geest gekomen is, om al te geloofsbegrippen met dezelfde onverschilligheid te beoordeelen, dan vindt hij daarin reeds eene soort van aanbeveling; men is hen behulpzaam, en in zijn examen is men veel toegerender jegens hem.

SPITZ.

Dat gaat dan zoo als men zegt: *De wolven verscheuren elkander niet.*

DE MEESTER.

Men heeft er nog onlangs te *Bonn* bij het openbaar examen de ondervinding van gehad; men heeft aanstootelijke onregtvaardigheden zien begaan. Zoo werd bij voorbeeld, een student, die zich tot den geestelijken staat voorbereidde, en die tevens de oude talen had geleerd, om naderhand eene plaats in het een of ander gymnasium te verkrijgen, in dat examen zoodanig gekweld en in 't naauw gebragt, dat hij wel moest bezwijken, hoewel hij zich veel bekwaamer had getoond dan andere candidaten, die men zich haaste om toe te laten. De blijkbare bedoeling hiervan is, om voor te komen, dat voortaan geen Geestelijke, naar de plaats van professor in een gymnasium staan zou. De beruchte professor H. . . ., aan de universiteit te *Bonn*, heeft zich onder al zijne ambtgenooten onderscheiden door zijne onbeschaamdheid, en, inderdaad die man heeft zijn doel bereikt; van toen af heeft geen Catholijke Geestelijke zich meer opgedaan, om in de gymnasien te onderwijzen, allen hebben den lust verloren, om in de philologie te studeren.

CHRISTIAAN.

Ziedaar noodlottige voortteekens, waarom zouden de Protestantsche professoren ook niet eenmaal het heidendom in de scholen en van de scholen in de kerk willen invoeren.

DE MEESTER.

Gij hebt den spijker op den kop geslagen, buurman CHRISTIAAN. Dit is reeds in onze lagere scholen beproefd geworden. Eenige jaren geleden heeft men over de Catholijke Feestdagen, een boek uitgegeven, waarin men las dat die Feestdagen van het heidendom in het Christendom waren overgegaan (1). De geringste schijn van gelijkheid, zoo als eene verbitte verbeelding, haar bespeuren kan, was voor den droomenden schrijver genoeg, tot bewijs voor al zijne belagchelijke stellingen. Ziedaar een boek, dat onze onderwijzers sterk aanbevolen is geworden, in de instructie des gouvernements aangaande de scholen.

CHRISTIAAN.

Ik, voor mij weet wel dat ik nooit mijne kinderen naar eenen onderwijzer zou zenden, die vermaak in zulk een boek vond, al had men ons honderd maal bevolen onze kinderen naar de school te zenden; want men moet Gode meer gehoorzamen dan den menschen.

DE MEESTER.

Wat betreft dien dwang, om de kinderen naar de school te zenden, daarvan zullen wij later spreken; laten wij ons nu tot de gymnasien bepalen. In eenige dèrzelve gaan de zaken nog wel erger; ik heb dienaangaande stellige narigten.

(1) Onder de tractaatjes, welke door de protestantsche colporteurs in *Frankrijk* en in *België* verspreid worden, is er onder anderen een, waarin zulks beweerd wordt. En hoe vaak hebben wij het ook hier te lande hooren beweerden. RED.

SPITZ.

Laat ons zien.

DE MEESTER.

Als de professoren hunne plaats in het gymnasium verkregen hebben, zoeken zij alle gelegenheden op, om aan de kweekelingen, dat anti-Catholijke ongedierte mede te deelen, waarvan zij aan de universiteit zijn overdekt geworden; zij houden niet op boosaardige zinspelingen te maken op onze heilige Kerk; hare leer en ceremoniën; nu eens met een geveinsde gematigheid, dan eens door spotternij, en scherts. Dikwerf vergelijken zij JESUS CHRISTUS, bij de oude wijzen des heidendoms, en zij geven voor de leerlingen van het Evangelie te hervinden in de geschriften der Grieken en Romeinen, alsof onze goddelijke Zaligmaker bij de Heidenen had ter schole gegaan. De moeilijke plaatsen uit de oude dichters worden met verrukking uitgelegd en de vuile beelden der Heidensche mythologie voor de oogen der leerlingen ontsluit. Alleen in de school der anti-Christische oudheid, zeggen zij, kan de mensch de ware levenswijsheid leeren. Die heeren werpen vervolgens een' verachtenden blik, op de Catholijke Geestelijken, die het tegendeel aan de jeugd willen bewijzen. Men verheft vooral bij de leerlingen de liefde tot godsdienstigheid en onafhankelijkheid en men vordert als eene voorwaarde van hooger onderwijs, dat zij zich door de Priesters niet als kinderen aan de leiband zullen laten leiden. Daardoor wordt de natuurlijke godsdienstige geaardheid der jonge lieden zeer geschokt; zij wankelen in het geloof en in de deugd.

CHRISTIAAN.

Dit bewijst, hoe langzaam God in het straffen is, daar Hij zulke heiligschennis niet uitroeit.

DE MEESTER.

Men moet even wel zeggen, dat de zaken niet zoo slecht gaan in alle gymnasia; alle professoren trappen hunne plichten zoo niet onder den voet. Maar eenige jaren geleden, waren de zaken, door het onop houdelijk roemen dier vrijheid en onafhankelijkheid tot die hoogte geklommen, dat scholieren, jongens van vijftien of zestien jaren, de wet aan den koning wilden voorschrijven en de wereld meenden te kunnen besturen. Het werd tijd om er orde op te stellen.

CHRISTIAAN.

Ziedaar den gewonen loop der dingen; het onrecht treft altoos het hoofd van deszelfs bedrijver.

DE MEESTER.

Gij haalt daar een spreekwoord aan, welks waarheid gewaarborgd wordt door de geschiedenis en door de ondervinding van elken dag. Hij, die er aan werkt, om de Religie uit het hart der jeugd te rukken, keert de orde het onderste boven en bederft de zedelijkheid; hij geeft eenen dolk in de hand dier opgewondene hoofden, die in hunnen valschen geestdrift onberekenbare rampen kunnen te weeg brengen.

SPITZ.

Dit is het juist, wat men in *Frankrijk* vóór de groote revolutie gedaan heeft: is het niet waar, heer schoolmeester?

DE MEESTER.

Volkomen waar. Men had de jeugd bedorven door principes en voorbeelden van bedorvenheid; het overige volgde noodwendig.

CHRISTIAAN.

Och! ja, een mensch zonder Godsdienst, zonder vreeze Gods, is, in vele opzichten erger dan een wild dier.

DE MEESTER.

Hoe wel die eerste list, al te onhandig gebezigd, niet volledig is geslaagd, gaat men echter met voorzichtige volharding voort in de andere proefneming, om de gymnasia te vermengen, met betrekking tot den Godsdienst; en ik vrees zeer dat men er toe gerake, als de Catholijken niet op hunne hoede zijn. Zie hier, op welke wijze.

In de eerste plaats worden de gymnasia, die protestansch of gemengd zijn, bijzonder door het gouvernement begunstigd; alle jaren ontvangen zij aanmerkelijken bijstand, terwijl de Catholijke gymnasia niets of ten minste zeer weinig verwerven, en enkel, als zij geene andere inkomsten hebben. Onder vele voorbeelden zal ik slechts het volgende kiezen: Te *Keulen* heeft men voor de weinige protestanten, die er zich bevinden, een bijzonder gymnasium opgericht, 't welk jaarlijks van den staat eenen onderstand van duizend Berlijnsche thalers ontvangt: men heeft er, waarschijnlijk in die groote stad der provincie, een instituut van werving voor het Protestantismus van willen maken. Hetzelfde gebeurt voor de lagere scholen: bij *Sterkrath*, in het hertogdom van *Berg*, is eene nieuwe gemeente ontstaan, van welke drie vierde gedeelten der inwoners Catholijk zijn, en slechts het vierde gedeelte Protestantisch is. Toen deze gemeente zich aan de hooge regering adreseerde, ten einde van dezelve een jaarlijks inkomen voor eenen onderwijzer te verkrijgen, werd daar geantwoord: dat enkel in gevalle zij besluiten mogt, om eenen onderwijzer van den *Evangelischen* Godsdienst te verkiezen, de gevraagde onderstand zou worden vergund.

HASEFOUSSE.

Dat is toch waarlijk niet fijn; of de Pruissische fijnheid moet van iedere andere wel zeer verschillen.

DE MEESTER.

Gij kondet wel gelijk hebben meester HASEFOUSSE; eene handelwijze die ten opzichte der Catholijken nog voor fijn, of zoo als men het tegenwoordig noemt, liberaal gehouden wordt, gaat voor eene belediging of onregtvaardigheid door, als het den Protestanten betreft, omdat de Catholijken, op zijn hoogst, slechts het regt hebben van zich te beklagen; terwijl de Protestanten het regt hebben om te eischen en zelfs nog verder te gaan, zoo als de geschiedenis der hervorming genoegzaam bewijst.

CHRISTIAAN.

Ach! ja, ten tijde der hervorming heeft men zulke buitengewone dingen gezien; dat men moet vragen hoe het mogelijk zij, zich aan eene religie te hechten die haar aanwezen enkel aan onregtvaardigheden te danken heeft.

DE MEESTER.

Laat mij den draad mijner denkbeelden volgen. In de oorden en in de steden, alwaar men er reeds toe gekomen is, om het vermogen der Catholijken te vernigelen, en hun getal te verminderen, en alwaar dat der Protestanten tegenwoordig bijna even groot is, neemt men een veel beslissender toon aan bij het werk, dat ten doel heeft om de hogere scholen te vermengen en te Protestantiseeren. Men slaat weinig acht op de openbare welvoegelijkheid, of op het gevoelen der verdrukte Catholijken, die men als genoegzaam tamgemaakt beschouwt. De voorbeelden ontbreken niet; ik zal er slechts eenigen aanvoeren: Het Gijmnasium te *Dusseldorf*, was voor de komst der Pruisen geheel Catholijk; het was zijn aanwezen aan Catholijke fondatiën verschuldigd; thans is het een gemengd Gijmnasium. Zou het ook met dat van *Essen*, 't welk evenwel door eene Catholijke prinses is gefondeerd geworden, die zelfs abdisse was. In dit laatst gemelde gaat het bestuur beurtelings van eenen Catholijken op eenen Protestantschen bestuurder over.

SPITZ.

En wat is er met de Protestantsche Gijmnasium gebeurd?

DE MEESTER.

Die zijn protestantsch gebleven, en als men er bij geval een' Catholijken Professor in toe liet, dan was het enkel om er Catholijke leerlingen te lokken, die, kostgeld betalende, de kosten der inrigting hielpen dragen.

Het Gijmnasium te *Kreutznach*, is deszelfs aanwezigen aan Catholijke fondatiën verschuldigd en was zuiver Catholijk gebleven tot in 1815. Sedert dat tijdstip heeft men er zich op toegelegd, om zich op eene onvoelbare wijze te ontdoen van de Catholijke Professoren, zoo zelfs dat het tegenwoordig bijna geheel Protestantsch is. Dezelfde verandering heeft in de Gijmnasien van *Saarbruggen* en *Wetzlar* plaats gehad.

HASEFOUSSE.

Hoe waar is het spreekwoord: *De wolf verliest wel zijn haar, maar niet zijne klauwen*. Men heeft mij dikwerf verhaald, dat de hervorming zich op die wijze gedragen heeft, men heeft mij gezegd dat twee of drie honderd jaren geleden de heeren Protestanten zich meester hebben gemaakt van de kerken, van de kloosters en abdijen, nadat zij er de monniken uit verjaagd hadden en zelfs van landstrecken naar derzelver inwoners verdreven te hebben.

DE MEESTER.

Hierin is niets dat verwondering kan baren: de stichter van hunne religie, preekte die leer en gaf zelfs het voorbeeld. Een der voorouders van onzen

koning *FREDERIK de Groote*, zeide, van de uitbreiding der hervorming sprekende: » *LUTHER gaf aan de vorsten de goederen der abdijen en der kloosters; en zulks deed veel goed aan de zaak.* » Laat ik u thans ook iets zeggen van de gevolgen van al die kunstgrepen: met die woede om de Gijmnasien te decatholiseeren in onze diocese van *Trier*, die 785 parochien telt, zonder van de succursale kerken te spreken, is men zoo ver gekomen van die Gijmnasien niet meer dan vijftien aspiranten voor den geestelijken staat; middelbaar getal jaarlijks te zien opleveren. Daardoor staan onderscheidene pastorijen ledig; wat wordt er dan van de arme landlieden? Meent men dat eene religie kan blijven bestaan, zonder priesters die haar uitoefenen; of liever wil men de Catholijken uit de kreitzen van *Trier* en *Coblentz* verdrijven.

CHRISTIAAN.

Maar dit is afschuwelijk, heer Schoolmeester, wat zij daar zegt.

DE MEESTER.

Dit moeten wij Catholijken intusschen zien, zonder ons te beklagen. Als daarover eenig geschrift uitkomt, dan wordt het aanstonds geschandvlekt en op den index der verbodene boeken geplaatst. Wat wordt er dus van het voorregt des Roomschen Stoels, om op den index te plaatsn? Als een Catholijke Priester op den kansel eenige woorden uitspreekt, die op de zaken van den Godsdienst doelen, die aan de protestanten mishagen of hunne ontwerpen ontmaskeren, dan wordt aanstonds zijn sermooon uitgekreten als een politieke polemiek. Dan benaauwen het gouvernement, het vicariaat-generaal, de beschuldigingen en de bespieding, den armen Priester; zijn toestand wordt ondragelijk.

Wat ik van de gymnasiën in de kreitzen van *Trier* en *Coblentz* gezegd heb, zal noodwendig met alle Catholijke gymnasiën gebeuren; die door hunne eigene middelen bestaan, of door den bijstand die zij van Catholijke gemeenten ontvangen. Als de tijden nog drukkender zullen worden en de gemeente-raden meer op het materiële belang, dan op het godsdienstig belang lettende, zullen ophouden dien bijstand toe te staan, dan zullen de Gymnasiën niet nalaten, de handen uit te strekken naar de toelagen, welke het gouvernement aanbiedt, en die toelagen zullen als het *handgeld* voor de vermenging zijn, die in de zuiver Catholijke scholen moet worden ingevoerd: gelijke oorzaken, zullen overal gelijke gevolgen voortbrengen.

CHRISTIAAN.

Wat zij daar zegt, heer Schoolmeester, ontroert mij, tot in het diepste der ziel. Ik zou liever alles willen verliezen, dan getuige te zijn van zulk een onheil in onze *Rijn-provincien*, waar het Catholijke geloof zoo zuiver is; doch de mensch wikt, maar God beschikt. Er is te veel Godsdienst in ons land, men zal dat doel nooit bereiken; de Catholijken zullen op hunne hoede zijn; zij zullen hunne zaken aan de bondvergadering voorstellen, en de koning kan het ons

niet kwalijk nemen; hij moet ons daarin noodwendig regt laten wedervaren.

DE MEESTER.

Gij hebt gelijk CHRISTIAAN, het volk laat zich thans niet meer leiden zoo als men wil. De gouvernementen moeten beginnen de regtvaardigheid te eerbiedigen, in eenen burger slechts eenen burger te beschouwen, en geenszins de aanhanger van dezen of dien Godsdienst; wat regtvaardig is voor den eenen moet het ook voor den anderen zijn. Ziedaar wat ik meermalen heb hooren herhalen en wat ook het vredes-traktaat van *Westphalen* zegt, hetwelk in *Duitschland* en vooral in *Pruissen* den regel zijn moet, in het beheer der zaken van Godsdienst . . . . Het volk heeft goede oogen die scherper zien, dan men denkt. Men beklaagt zich nog, dat hetzelfde geen vertrouwen in de gouvernementen stelt; maar men heeft dat vertrouwen verloren, door het geven van eene onwettige voorkeur in burgerlijke en godsdienstige betrekkingen. Men meent genoeg te zeggen, als men zegt, dat men de Bisdommen in de *Rijn-provincien*, rijkelijk heeft gedoteerd; maar men zegt niet, dat dit enkel was, om ze in eene soort van politieke slavernij te doen vervallen.

CHRISTIAAN.

Voorzeker. Op die wijze ware vaecht mr voor den Godsdienst, dat de Bisschoppenede enaatbl oesen der geloovigen leefden, zoo als men zegt, dat zij in *Ierland* doen, alwaar het protestantsch gouvernement, den Bisschoppen ook dikwerf rijkdommen heeft aangeboden, met oogmerk om hen over te halen tot het afstaan van eenige regten over hunne kerken aan hetzelfde. Maar neen, zij willen liever arm leven met hunne kudde, dan voor eenige geldstukken de geheilige regten der Kerk te verkoopen.

ERNEST.

Ik zou de voetstappen dier waardige Prelaten willen kussen; het zijn ware Apostelen; onze tijd heeft er groote behoefte aan.

DE MEESTER.

Ja, ik zeg het onbewimpeld: dat men zich billijker toone; dat men alle onderdanen van den staat, in alle opzichten, als gelijken beschouwe; dat men zich, noch met eene geveinsde gematigdheid, noch als verklaarde vijand tegen de Catholijke Religie verheffe en het vertrouwen in het gouvernement zal kunnen herleven en versterkt worden; dat men eindelijk aan de Bisschoppen wat meer invloed op de inrigtingen van hooger onderwijs geve en de algemeene welvaart van den staat zal op een veel vaster grondslag rusten; want de beste Christen is gelijktijdig de getrouwste en toegenegendste onderdaan.

SPIZZ.

Heer schoolmeester! Gij hebt ons duidelijk voorgesteld, in welke betrekkingen de gymnasien en de uni-

versiteiten met den Godsdienst staan; ik zelf zou dat nooit geraden hebben; maar thans begrijp ik het zeer goed; ik bedank u, voor uwe uitlegging.

DE MEESTER.

Ik zal later op dat onderwerp terug komen; thans is het elf uren geslagen; wij moeten scheiden. GOEDEN NACHT!

Daar onze lezers de bereids door ons medegedeelde gesprekken over het ROODE BOEK, met zoo veel belangstelling gelezen hebben, zal de mededeeling van dit vijfde en laatste gesprek hen voorzeker welkom zijn: en zij zullen zich tevens verheugen, dat van het gemelde beruchte ROODE BOEK eene *Hollandsche vertaling*, door eene kundige hand bewerkt te *Amsterdam* bij den Boekhandelaar C. L. VAN LANGENHUIJSEN (1) het licht ziet.

AANKONDIGINGEN.

G. BOOT, Instituteur à Bodegraven, demande une personne de la religion Catholique, d'un âge mûr, de mœurs irréprochables, qui soit à même d'enseigner par principes la langue Française, et de la parler couramment. Outre le logement, le blanchissage et la couture, les appointements seront honorables, tandis qu'ils pourront s'augmenter considérablement, si la personne en question sera versée soit dans la langue Latine, soit dans les mathématiques.

S'adresser par lettres affranchies au susdit Instituteur.

*. Bij de Kunsthandelaars FRANS BUFFA en ZONEN, *Kalverstraat*, hoek van de *Gaperateeg*, N.º 221 te *Amsterdam*, wordt uitgegeven het welgelijkt PORTRET van den Hoogwaarden en Welgeboren Heer CORNELIUS LUDOVICUS Baron van *Wijckerslooth*, Heer van *Schalkwijk*, Bisschop van *Curium*, naar de originele schilderij van den Heer CH. VAN BEVEREN, geteekend en op staal gegraveerd door den Heer H. W. COUWENBERG, gepensioneerd door Z. M. den Koning der *Nederlanden*.

*. Is van de pers gekomen, en wordt uitgegeven te *Grave*, bij den Drukker en Boekhandelaar J. R. VAN DIEKEN, te *Grave* en aan het Bureau van den Godsdienstvriend, *Bagijnenstraat*, B, N.º 28 aldaar:

Het Leven van VICTORINE DE GALARD-TERRAUB; te Parijs in den geur van heiligheid overleden, op den 8.ºen Februarij 1838. (Naar het Fransch). door J. Wirtz. Gr. 12.ºo, Velin papier VI en 366 blz. Prijs f 1-70.

(1) Zie de aankondiging in ons vorig N.º

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

OVER

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn, gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelfde wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

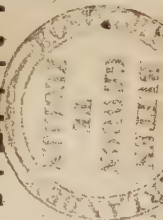
DE VIER-EN-TWINTIG ARTIKELN.

Wij hebben over de toetreding onzer regering tot het tractaat der 24 artikelen tot hiertoe niets gezegd; bij de algemeene toejuiching, welke die stap genoot, zou onze stem niet zijn gehoord geworden. Bij de algemeene verwachting, door schier alle dagbladen geuit, en door zoogenaamde particuliere correspondentien gestaafd, dat de gezamenlijke mogendheden, België zouden dwingen, om Limburg en Luxemburg, aan Noord-Nederland af te staan, besloten wij, om liever te zwijgen, dan een gevoel te uiten, dat wellicht verkeerd zou zijn beoordeeld geworden. Thans echter nu de gang der zaken en omstandigheden, ons niet alleen in ons gevoel bevestigt, maar, naar ons inzien, misschien eerlang, aanleiding tot botsingen en hevige schokken zal geven, meenen wij onze gedachten, over de gevolgen dier toetreding, te moeten openbaren.

Wij, die gewoon zijn alle gebeurtenissen, uit een godsdienstig oogpunt te beschouwen en innig overtuigd zijn, dat alle de moeilijkheden, waarin tegen-

woordig de Europese regeringen zich bevinden, de gevolgen zijn van dat noodlottig politiek systema, 't welk aan den staat invloed op en bemoeijingen met Godsdienstzaken, en eene soort van algemeene suprematie over de verschillende Godsdienstgezindheden toekent; wij, die, gedurende onzen langen leeftijd, de voorbeeldelooze gebeurtenissen, waarvan wij getuigen zijn geweest, oplettend hebben gadegeslagen en ons dikwerf verwonderden, dat schrandere staatsmannen, wier doorzicht algemeen geroemd werd, niet zagen, wat het eenvoudig oog des geloofs zoo duidelijk bespeurde, dat de onnatuurlijke anti-Evangelische, met den geest en de inrigting des Christendoms strijdige politiek, die, zoo als hare verdedigers zelven erkennen, *eene vrucht der hervorming en met haar geboren is* (1), die aan de soevereinen, een gewaand suprematie-regt in Godsdienstzaken toestaat, de oorzaak is van al die verwarringen, verdeeldheden en kuiperijen, van al dat misnoegen en wantrouwen, waardoor de rust allerwege bedreigd, het gezag der regeringen verzwakt en de troonen ondermijnd zijn ge-

(1) Zie ons blad van 20 Januarij 1838.

worden; wij, die het vaste geloof hebben, dat de Almachtige, die de vrijheid zijner Kerk, en het naleven zijner bevelen, die Hij aan haar heeft toevertrouwd, om ze door alle volken te doen onderhouden, niet afhankelijk heeft gemaakt van den wil en de inzichten der aardsche vorsten, die Hij met het bestuur der tijdelijke zaken van de onderscheidene volken heeft belast, nooit duurzamen vrede en zegen verleen zal, aan zoodanige gouvernementen, die den kring, door zijne Voorzienigheid getrokken, te buiten gaan, en zich bemoeijen willen met de zaken van *zijn Rijk*, dat niet van deze wereld is en zich een gedeelte der taak aanmatigen, die de God-mensch uitsluitend aan zijne Kerk heeft toevertrouwd; wij, die, om deze redenen, geene rust, geenen vasten vrede, voor vorsten en volken kunnen hopen, zoo lang als de kabinetten zich tegen de bevelen en oogmerken Gods blijven verzetten, konden van de toetreding onzer regering tot het tractaat der 24 artikelen, geenerlei gunstig resultaat verwachten. — Wij moeten onze gedachten betrekkelijk deze zaak wat breeder ontwikkelen.

Onze boven vermelde overtuiging, om niet te zeggen vast geloof, noopte ons sedert twintig jaren, om een stelsel te bestrijden, dat wij als noodlottig voor Kerk en staat beschouwden en hoe langer zoo meer beschouwden. Daarom drongen wij, onafgebroken op volledige vrijheid van Godsdienst en onderwijs aan: geen oppositie-geest, geen eigenbelang, geene revolutionnaire oogmerken, maar het heil van koning en vaderland, waren daarbij onze drijfveren; wij kenden het algemeene wantrouwen der Catholijken, en het meer en meer toenemend misnoegen, vooral in de Zuidelijke provincien, die het natuurlijk gevolg waren, van de bemoeijingen eener pas gevestigde regering, met de zaken van den Godsdienst, die niet tot haar gebied behoorden. Welmeenend waarschuwen wij, onophoudelijk tegen de gevaren, welke daaruit moesten voortvloeijen; maar onze welmeenende stem werd verdacht gemaakt en gesmoord.... De raad van onvoorzigtige, den volksgeest niet kennende, welligt heerschzuchtige raadslieden vond gehoor; de klagen en verzoeken der natie, werden veracht en door baatzuchtige, of gehuurde pennen verguisd en — de Zuidelijke provincien, scheurden zich van het Noorden af.

Blijkbaar hoopte onze regering op eene restauratie, door tusschenkomst der groote mogendheden, die aan het nieuwe koninkrijk der *Nederlanden*, het aanwezige hadden gegeven en gewaarborgd. Maar de omstandigheden waren veranderd en diensvolgens ook de politiek der kabinetten. Het bleek weldra, dat, van dien kant, geene hoop op restauratie overbleef. Men scheen die echter nog van mogelijke gebeurtenissen te verwachten; het tractaat der 24 artikelen, werd niet aangenomen, en een kostbaar *status quo*, was daarvan het gevolg.

Intusschen bleek het maar al te duidelijk, dat onze regering, nog immer, bij het oude stelsel ten op-

zigte van Godsdienst en onderwijs bleef volharden. Had men ten minste na het jaar 1830, op eene loyale wijze een stelsel laten varen, dat aan onze regering gedurende vijftien jaren zoo veel onrust, en het verlies van de schoonste provincien had gekost; had men daarbij eene vrije gemeenschap met *België* toegestaan, dan hadden de zaken welligt eenen geheel anderen keer genomen: maar niets van dat alles. Het op nieuw benoemen van den heer van *MAANEN*, de wederinvoering van de gehate belasting op het gemaal, enz. enz. waren niet geschikt om *België*, tot verzoening te stemmen; terwijl de volharding bij het oude stelsel van suprematie en monopolie, tegen over de volledige vrijheid van Godsdienst en onderwijs in de Zuidelijke provincien, die geheel onmogelijk maakte. Ja, wat meer is, het liet zich gemakkelijk voorzien, dat zulks eene hinderpaal worden zou, voor de uitvoering der 24 artikelen, ingevalle onze regering, dezelve aannam en op de uitvoering aandrong.

Dit is dan nu ook werkelijk het geval. Nauwelijks was de toetreding onzer regering tot het tractaat der 24 artikelen bekend, of eene menigte van verzoekschriften uit de Provincien *Luxemburg* en *Limburg* stroomde naar de tweede kamer, om tegen den afstand dier provincien te reclameren en vond weêrklank door het geheele land.

Hetzelfde systema dat ons *België* heeft doen verliezen, heeft intusschen ook het eertijds rustige *Pruissen* geschokt. En, welverre van de gisting der gemoederen in de *Rijn-Provincien*, aan de wezenlijke oorzaak, de bemoeijing des gouvernementes met Godsdienstzaken en het handhaven van 't gewaand suprematie-regt toe te schrijven, wierpen de onbehendige verdedigers van de handelwijze der Pruisische regering, de schuld op *België* en de Belgische Geestelijkheid.

Dat de volledige Godsdienstvrijheid, die in de Provincien *Luxemburg* en *Limburg*, welke aan *Pruissen* grenzen, genoten wordt, aan de Catholijken der *Rijn-provincien*, al het smartelijke van hunnen toestand nog dieper doet gevoelen, en dat de nabuurschap dier Provincien bij de tegenwoordige gesteldheid der gemoederen in de westelijke Provincien van *Pruissen* voor het Pruisisch gouvernement een voorwerp van bekommering is, laat zich gemakkelijk begrijpen: en 'even gemakkelijk, dat de Pruisische regering niets liever zien zou, dan dat die beide Provincien van *België* werden afgescheiden.

De belangen van *Pruissen* vorderen derhalve, dat *Luxemburg* en *Limburg* van *België* gescheiden en met *Noord-Nederland* vereenigd worden. Maar juist dit moest, uit hoofde van het gedrag der Pruisische regering ten opzichte der Catholijke Kerk, natuurlijk aanleiding geven, om van de afstand der Provincien *Luxemburg* en *Limburg*, eene meer dan politieke kwestie te maken, en haar op het terrein van den Godsdienst over te brengen.

Ook dit is reeds het geval geworden: om zich hier-

van te overtuigen, behoeft men slechts de redevoeringen in de kamer der Fransche Pairs, op den 6 juni 11. gehouden en inzonderheid die van den graaf DE MONTALEMBERT te lezen.

Hieruit volgt het dubbelde belang, 't welk *Frankrijk* heeft bij het vereenigd blijven van *Limburg* en *Luxemburg* met *België*, te weten: om de Catholijken die langzamerhand het gouvernement van *Louis Philippe* meer en meer genegen worden, uithoofde der meer wezenlijke Godsdienstvrijheid, die zij onder hetzelfde genieten, dan zij onder de restauratie genoten hebben, naauwer aan zich te verbinden, en, op die wijze, den nieuwen troon, door de liefde der dagelijks meer en meer tot het Catholicismus terug keerende bevolkingen, te ondersteunen en tegen alle aanslagen te verzekeren: ten anderen om twee Provinciën, die sedert vijf eeuwen tot *België* behoord hebben en aan *Pruisen* grenzen, voor deszelfs geallieerde te behouden en niet te gedoogen, dat diens magt verzwakt worde. Dit zal *Frankrijk* als een punt van principe en eer beschouwen, en, diensvolgens, zoo al niet regtstreeks dan ten minste zijdelings, de uitvoering der 24 artikelen trachten te beletten.

Het *status quo* zal dus blijven voortduren: of men zal de twee Provinciën *Limburg* en *Luxemburg* gewapenderhand moeten bemagtigen; ten ware op eene diplomatieke wijze, door nieuwe onderhandelingen een einde aan het *status quo* werd gemaakt.

Het kan niet ontkend worden, dat het langdurig *status quo* noodlottig voor *Noord-Nederland* en drukkend voor deszelfs inwoners is geweest: dat die toestand niet langer duren kan. Dit heeft de tweede kamer begrepen en erkend: ook de regering zelf schijnt het begrepen te hebben, en van daar de aan-neming der 24 artikelen.

Het gewapenderhand bemagtigen der Provinciën *Limburg* en *Luxemburg* zou den hevigsten tegenstand ontmoeten en hoogst waarschijnlijk eenen algemeenen oorlog ten gevolge hebben. Wij willen hier, ten einde te doen zien, hoe gevaarlijk het zijn zou dien weg inteslaan, een gedeelte vertalen van de redevoering, door den graaf DE MONTALEMBERT, op den 6 Julij in de kamer der Fransche Pairs uitgesproken. Na dat hij gezegd had, dat de heer MOLÉ, noch een enkele minister van buitenlandsche zaken in die voorwaarde kan toestemmen, wijl zulks eene daad van *félonie* tegen het nationaal belang zijn zou, gaat hij dus voort:

» Men brengt daarenboven, de toestemming der agenten van het huis van *Nassau* bij. Men heeft vijf jaren gewacht eer zij zich gewaardigden die te geven. Vergunt mij te vragen hoe lang gij wachten zult, om de toestemming der bevolkingen te vragen? Zijn bevolkingen van 300,000 zielen der moeite niet waardig, dat men haar raadplege, zoo als men kleine vorsten van *Duitschland* heeft geraadpleegd? Wat mij betreft, ik vraag van de hoogte van dit spreekgestoelte insgelijks een uitspel, ten einde men den wensch der bevolking raadplegen kunne, den wensch van 300,000

zielen, die uwe broeders, uwe naburen zijn, die, met een woord menschen zijn en die het regt hebben, om niet als verachtelijk vee verruild of verkocht te worden. (Nieuwe beweging). Ik zeg met opzet, verruild of verkocht, want het is evident, dat *Holland* dien brok van *Luxemburg* niet zal behouden, die afgescheiden is van deszelfs grondgebied, van deszelfs grenzen. Doch waarom reclameert het dan dit met zoo veel nadruk? Ten einde het weder aan *België* te verkoopen, tegen pécuniele bepalingen, terwijl *België* zich met een merklijk gedeelte der schuld zal belasten, waarvan het zoo noodig heeft zich te ontslaan; of wel, wat veel erger zijn zou, *Holland* reclameert, om dien brok van *Luxemburg* aan *Pruisen* te verruilen tegen eenen aanwas van den kant van *Gelderland* of van het hertogdom *Kleef*; dat is dat men drie maal honderd duizend ijverige Catholijken die de volledigste Godsdienstvrijheid genieten, welke door de Belgische constitutie is gestipuleerd zal afstaan aan eene mogendheid, van welke de heer BREZÉ (1) zoo even met regt zeide; dat zij door hare protestantsche onverdraagzaamheid de aan *Limburg* grenzende bevolkingen griest.

» Die naam van *Pruisen*, dien ik hier uitspreek, herinnert mij aan eene andere gelegenheid, eene zeer natuurlijke gelegenheid voor *Frankrijk*, om de wenschen en behoeften der bevolkingen, die hetzelfde omringen, te ondersteunen.

» *Frankrijk* heeft het tractaat van *Westphalen* gegarandeerd; het heeft op eene uitdrukkelijke wijze de Godsdienstvrijheid van *Duitschland* gestipuleerd; het bedong toen voor de protestanten, omdat het hen meende de zwaksten te zijn. Alles is thans veranderd; het congres van *Weenen* heeft slechts drie Catholijke stemmen aan de Duitse bondsvergadering overgelaten. De Catholijken zijn in dit oogenblik de zwaksten en vooral de Catholijken die aan *Pruisen* onderworpen zijn. Zij worden in hunne conscientie, in hun innig en huisselijk leven gepijnigd, door de legislatieve inquisitie van *Pruisen*. Eene dépêche des ministers van buitenlandsche zaken, eene officieuse, officiele stap, ten behoeve van dat regt, ten behoeve van het Westphaalsche tractaat zou meer uitwerking hebben gedaan, voor de eer en den invloed van *Frankrijk*, dan drie gewonnen veldslagen.

» Denkt niet, mijne heeren! dat ik zoo sprekende, naar den oorlog, naar veroveringen, naar uitbreiding onzer grenzen, onzer grenzen aan den Rijn haak. Neen ik verlang voor mijn land; noch den oorlog, noch de vergrooting, met een enkel dorp, met eenen enkelen duim gronds; maar er zijn andere veroveringen er zijn moreele veroveringen; het zijn deze, welke ik voor mijn land verlang; ik verlang dat men in iedere hut wete, dat *Frankrijk* een magtige nabuur, de vriend van het gegeven woord, van de gerechtigheid, van de ware vrijheid, van de ware orde is, en

(1) De markies DE BRÉZE had vóór den graaf DE MONTALEMBERT het woord gevoerd.

gereed staat om die te handhaven, en dat men er, in vertrouwen op die bescherming, gerust slape.

» Ziedaar de veroveringen, die ik voor mijn land wil, dit is, dunkt mij, geen uitzinnige eierzucht, noch een onbedachten wensch (Blijken van goedkenring).

» Gelooft mij, mijne heeren! Als ik hier de zaak van *België* kon bepleiten, dan is 't veel minder de zaak van *België*, dan die van *Frankrijk*, deszelfs waardigheid. Zonder 't welk ik mij niet zou veroorloofd hebben dit spreekgestoelte te beklimmen.

» Hetzelve heeft twee middelen, om de verbindende uitvoering der 24 artikelen te beletten; in de eerste plaats zal het niet een enkele centime betalen van de schuld die men aan hetzelve wil opleggen; en ik zou benieuwd zijn om te weten welke garnisaires men bezigen zou, om hetzelve die contributien af te persen. Wat ik ook geloof, en u beloven kan, is, dat de bevolkingen over wier afstand het zake is, zich zullen wapenen, zich niet met gebonden handen en voeten zullen laten wegnemen; zij zullen zich verdedigen, het bloed zal stroomen en wij zullen zien of het stelsel van vrede tot elken prijs weêrstand zal kunnen bieden aan de beroering, die in de Oostelijke provincien zal worden te weeg gebracht, onder de zoo vaderlandslievende bewoners van *Lotharingen* en van den *Elzas*, onder ons leger, 't welk op derzelver grenzen verzameld is, bij het schouwspel van naburen, van broeders, overgeleverd aan de Pruisische bajonnetten en met welk doel? Met het doel, om, zoo veel mogelijk de grenzen van *Frankrijk* te verzwakken; dat gedeelte van *Frankrijk* open te laten, waar-langs de geallieerden in 1792 tot in het hart van *Champagne* zijn doorgedrongen.

» Ja, mijn heeren! wij zijn het, het is onze waardigheid, onze roem, daar het op aankomt. Het is natuurlijk, zoo als de heer de *Brézé* zoo even zeide, dat *Rusland*, bij voorbeeld, met een zeer groot misnoegen de handhaving ziet van eene revolutie die van denzelfden tijd is, als de Poolse revolutie, dat hetzelve verlangt eenen vreemde scepter die van den schoonbroeder des keizers, den prins van *Oranje* op eene bevolking te doen drukken, die even Catholijk, even verliefd op hare vrijheden is, als het Poolse volk. Het is natuurlijk, dat *Pruissen* met zeer groot misnoegen de heerschappij der volledigste Godsdiensvrijheid ziet vestigen aan de grenzen der landen, die onder deszelfs onverdraagzaamheid zuchten.

» Het is natuurlijk dat *Oostenrijk*.... doch neen, mijne heeren! Het is niet natuurlijk; maar het moge aan *Oostenrijk* geoorloofd zijn, om, ik weet niet aan welk belang te gehoorzamen, om de oude en onwankelbare getrouwheid te vergeten, die de Belgische provincien aan hetzelve hebben getoond, en waarvan zij aan hetzelve zoo vele bewijzen hebben gegeven, vooral ten tijde, toen de prins van *Oranje* aan het huis van *Oostenrijk* de negen (zeven) Hollandische provincien onrukte; de prins van *Oranje* voorzaat van den koning van *Holland*, dat hetzelve

thans ten koste van *België* vergrooten wil; dat het aan *Oostenrijk* geoorloofd zij, dit alles te verwerven. Maar ik beweer, dat het aan *Frankrijk* niet geoorloofd is, die politiek aan te nemen; *Frankrijk* kan er zich niet mede vereenigen; het heeft eene andere rol in de wereld te spelen; deszelfs voorleden, en zijne toekomst, leggen die aan hetzelve op: het is geroepen, om de belangen en regten, die gelijksoortig zijn, met de zijne te beschermen. Dit is de eenige rol die aan hetzelve betaamt; het moet dat hooge protectoraat der vrijheid en der gerechtigheid uitoefenen, dat edele overwigt, ten behoeve van het regt, hetwelk alle de overige mogendheden, aan hetzelve afstaan. Dit zou veel roomrijker zijn, naar mijn inzien, dan dubbelzinnige allianciën aan te gaan, dan diensten te bewijzen, die niet altoos, veel erkentelijkheid erlangen, dan voorschotten te doen, die altoos onbeantwoord blijven.

» Ik heb het meer dan eens gezegd, mijne heeren! ik ben de toegenegen en oprechte aankleever der Julirevolutie; de loyale, ootmoedige, maar vooral belangeloze vriend der dynastie, die zij op den troon heeft geplaatst. Ik ben ook de vriend van het ministerie, 't welk de amnestie heeft verleend, *Saint-Germain-l'Auxerrois* heeft heropend; want ik zal nooit die twee groote weldaden vergeten. Ik breng hier dus geenerlei verlangen mede, om het gezag te bemoeijelijken, of in minachting te brengen; maar breng er de oprechte overtuiging mede, dat het werk der revolutie niet zal voltooid zijn, dat haar roem niet met zekerheid zal zijn gevestigd, dat de dynastie van *Orleans*, die zoo essentieel voor onze rust, voor onze vrijheden is, niet bevestigd zijn zal, dan wanneer onze buitenlandsche politiek van gedaante zal zijn veranderd, wanneer onze diplomaten zullen begrepen hebben, dat men zich niet met het beschermen van gelijksoortige belangen, als die van *Frankrijk* moet bezig houden, eene rol, die altoos in deszelfs bestemming en gewoonten gelegen was, die hetzelve onder *HENDRIK IV*, onder *LODEWIJK XIV*, onder de restauratie zelfs, heeft uitgevoerd, en die het thans schijnt te verlaten. Wij zijn er meer dan ooit toe verplicht, en meer, dan ten opzichte van iemand anders, ten opzichte van *België*, dat eigenlijk onze eenigste geallieerde is.

» Men kan ons, mij en andere vrienden van *België*, hier niet komen tegenwerpen, wat men ons tegenwierp, toen wij de zaak van *Polen* en van *Krakau* bepleitden: dat het te ver is; *België* is aan onze deuren, en wij kunnen niet toestaan, dat men aan hetzelve de harde voorwaarde oplegt. Ik eindig met eene consideratie, die mijne geheele gedachte resumeert. Van waar, mijne heeren, komt de zamenzwering van alle absolute gouvernementen en van al derzelver aanhangers tegen *België*; van waar komt die wensch, om hetzelve te verkleinen, van het te vernederen? Ik zal het u zeggen, 't is; mijne heeren! omdat *België* *Frankrijk* heeft nagevolgd; 't is, omdat hetzelve getoond heeft, dat er een gelukkige middenweg mo-

gelijk is, tusschen het despotismus en de losbandigheid, dat men het juk, dat, hetzij door vreemden, hetzij door een aan deszelfs eden ontrouw gezag was opgelegd, kan afschudden, zonder zich in de saturnalen der anarchie te werpen.....

» Ziedaar wat *België* gedaan heeft. Door dat te doen heeft het eenen doodelijken slag aan de absolute gouvernementen toegebracht, omdat het aan de volken getoond heeft, dat zij in een noodlottig uiterste, dezelve konden missen, zonder noodwendig in de wanorde te vervallen. Ziedaar wat *België* gedaan heeft, en ziedaar ook wat *Frankrijk* heeft gedaan. Ziedaar, wat tegen *België* den haat der absolutisten van alle landen, van alle kleuren opwekt. Maar ziedaar ook wat tusschen hetzelfde en ons eene onvernieligbare alliancie, eene roemvolle en vruchtbare sijnphatie daar stellen moet, die ik niet schroom, heden te hebben ingeroepen."

Deze redevoering en nog meer de algemeene blijken van goedkeuring, die zij in de kamer der Pairs genoten heeft, toonen genoeg, hoedanig de geesten in *Frankrijk* gestemd zijn.... De geringste aanslag op *België*, zou in deze oogenblikken geheel *Frankrijk*, door de handelwijze der Pruissische regering, zoo verontwaardigen en verbitteren, dat zich in geheel *Frankrijk* geene stem, zelfs niet die der absolutisten, hooren laat, welke die handelwijze niet openlijk en vaak met hevigheid verfoeit. Met geweld van wapenen, kan men dus in deze oogenblikken niets ondernemen, zonder *Europa* in vuur en vlam te zetten.

Om tot eene eindschikking te geraken blijft derhalve niets over, dan om op nieuw den weg der diplomatieke onderhandelingen in te slaan, waarbij we hopen, dat onze regering zal in het oog houden, dat de zaken, sedert 1831 aanmerkelijk zijn veranderd; dat het gouvernement van *Louis Philippe*, waarvan op dien tijd, schier alle Fransche Catholijken afkeerig waren, ongelooflijk in vastheid heeft toegenomen, door deszelfs wijs en voorzigtig gedrag; waaraan het moet worden toegeschreven, dat de meeste Catholijken hetzelfde verre de voorkeur geven, boven de restauratie, die, ondanks de geduchtste lessen en pijnlijkste ondervinding nog immer bezielde bleef door de ongelukkige zucht om het Gallicanismus, die bastaard vrucht der hervorming, te handhaven, en den Godsdienst niets te laten verrigten, dan hetgene wat zij had geotroffeerd. Van daar, die schier mirakuleuze verandering der gevoelens van de Fransche Catholijken; van daar die algemeene tevredenheid in *Frankrijk*, die vastheid van het gouvernement.

Daarentegen heerscht in *Pruissen* de geest van misnoegen en wantrouwen, die zich wel niet openlijk durft uiten, doch juist daardoor des te gevaarlijker is; en dat misnoegen, dat wantrouwen zijn de gevolgen van een gedrag 't welk lijnrecht strijdig is, met de handelwijze der Fransche regering. De *Rhijn-provincien*, die, zonder daar in gekend te worden en haars ondanks onder den Pruissischen scepter zijn ge-

bragt, haken welligt naar eene hereeniging met *Frankrijk*, of vereeniging met *België*; wat in den tegenwoordigen toestand en bij de ongunstige stemming der gemoederen, ligtelijk het gevolg zou kunnen worden, van onvoorzigtige stappen of bedreigingen van den kant des Pruissischen gouvernements. Wie met de tegenwoordige spanning die in de *Rhijn-provincien* plaats heeft, bekend is, en zich niet, door leugenachtige berigten van afhankelijke dagbladen bedriegen laat, kan zulks niet in twijfel trekken; en men schijnt het zelfs niet langer te willen verbloemen. Zoo leest men, onder anderen, in het Fransche blad *L'Univers* van 8 Julij laatstl. in eene *Correspondance de la Prusse*, het volgende uit de omstreken van *Keulen*:

» Je vais en peu de mots vous dire quel est ici l'état des esprits. Le gouvernement Prussien est ruiné dans l'opinion publique, il n'a plus de base ici ni en *Westphalie*; la désaffection est si grande que si une guerre éclatait, il y aurait dans les campagnes des scènes comme les *Vêpres Siciliennes* (1)...."

In eenen anderen brief uit *Keulen* zelve aan het gemelde blad geschreven, wordt met ronde woorden gezegd:

» On n'est pas dupe des protestations des fonctionnaires qui affectent de ne voir en tout ceci que la propagande Belge.... Le peuple dit ici que, si les Français se présentaient sous les murs de *Cologne* avec des bâtons, la ville serait à eux à l'instant (2)."

Van den anderen kant, zijn ook de oud-Lutherschen en Calvinisten in *Pruissen* misnoegd: ruim zes honderd der eerst gemelden hebben bereids hun vaderland verlaten, om in afgelegene landen, Godsdienstvrijheid te zoeken!

Dat alles is op nieuw een gevolg der noodlottige, niet slechts voor de rust der volken, maar voor de ware belangen en vastheid der gouvernementen zelve, zoo gevaarlijke bemoeijingen van den Staat, met de zaken van den Godsdienst! Hierdoor is *Pruissen*, in deze oogenblikken, minder geschikt, om de eischen van onze regering te ondersteunen, dan in 1831, maar, *Rusland*?

Voorzeker is de magt van *Rusland* colossaal, maar zal *Rusland* zich in deze oogenblikken, in dit gedeelte van *Europa*, aan de kansen van eenen oorlog, van beginselen kunnen en durven blootstellen? Het is waar, de Poolsehe opstand is onderdrukt: doch de Poolsehe natie is, door de verdrukkende maatregelen van *Rusland*, die het onmiskkenbaar doel hebben, om

(1) Dat is: ik ga u met weinige woorden zeggen, hoedanig hier de toestand der geesten is. Het Pruissisch gouvernement is in de publieke opinie verloren, het heeft geen steun meer, noch hier, noch in *Westphalen*; de ongenegenheid is zoo groot, dat als er een oorlog uitbarste, op het platte land tooneelen zouden plaats hebben als de *Siciliaansche Vespers*.

(2) Men laat zich niet misleiden, door de betuigingen der ambtenaren, die voorgeven in dit alles niets anders te zien, dan de Belgische propaganda. Het volk zegt hier, dat zoo de Franschen zich met stokken onder de muren van *Keulen* vertoonden de stad aanstonds de huane zijn zou.

haar te de-Catholiseren, en van hare nationaliteit te berooven nog meer verbitterd, en in eenen toestand gebragt, die aan wanhoop grenst. En waartoe is de wanhoop niet in staat . . . ? Wat kan de gistende verbittering niet te weeg brengen? Wat vermag de nationale geestdrift niet, als dezelve door eene straal van hoop ontvlamd wordt? En men vergete niet, dat ook het Pruissisch gedeelte van *Polen*, tegenwoordig misnoegd en in eenen staat van hevige gisting is. — Almede de onvermijdelijke gevolgen, der bemoeijingen van den staat met de zaken van den Godsdienst!

Zal *Rusland*, die eene aanzienlijke magt noodig heeft, om de Circassiërs, die door *Engeland* ondersteund worden, in toom te houden, en tegen welks leger, volgens de jongste geruchten, de Engelschen in het Oosten oprukken, een leger naar de boorden van den *Rijn* en de *Maas* durven zenden, en daarbij het getergde *Polen*, achter den rug van dat leger laten?

Zou *Oostenrijk*, 't welk bij deszelfs onbegrijpelijke politiek, het smeuend vuur der vrijheidsliefde in *Hongarije*, *Italië*, en andere gedeelten zijner uitgebreide staten te duchten heeft, zich de zaak der uitvoering van de 24 artikelen ernstig aantrekken, als daaraan het gevaar van vredebreuk verbonden ware? — Wie zou zulks kunnen gelooven?

Dat *Noord-Nederland*, in dit geval op geene ondersteuning van *Engeland* te hopen heeft, zal wel geen betoog behoeven.

Wanneer wij nu bij dit alles, den Belgischen geest die in de organen der publieke opinie van dat land doorstraalt, raadplegen, dan bevinden wij dat *België*, hoe stellig ook besloten, om *Limburg* en *Luxemburg* niet af te staan, niet ongenegen is, om, voor het behoud dier provincien *Luxemburg* en *Limburg* en den vrede, geldelijke opofferingen te doen.

Ziedaar dan, naar ons gevoelen, duidelijk aange-toond, dat voor ons gouvernement geenen anderen weg open blijft, dan dien van nieuwe onderhandelingen.

En wij hopen dat onze regering bij die onderhandelingen, ingevalle *België*, een pecunieel aanbod, voor het behoud der provincien *Luxemburg* en *Limburg* mogt doen, het bedrag dier som, tot het hoofdonderwerp der onderhandelingen maken zal; dat zij niet zal aandringen op den afstand dier provincien, die, na den hevigen afkeer, dien zij van eene vereeniging met *Noord Nederland*, zoo openlijk hebben getoond, ons vaderland niet dan onrust zouden veroorzaken, en welligt van den lande meer kosten zouden vorderen, dan zij voordeelen zouden aanbren-gen; wijl het bestendig noodig zijn zou, eene groote militaire magt in die provincien te onderhouden. — En *Neder'and*, heeft de rust, eendragt en vermindering van lasten noodig. Toen *Nederland* rijk en magtig was, behoorden die provincien, niet aan hetzelfde . . . . .

Het zal echter van het hoogste belang zijn, dat onze regering een geheel ander stelsel aanneme, dan

zij tot hiertoe gevolgd heeft. Wil zij onder de *constitutioneele gouvernementen* blijven gerangschikt worden, dan moet zij de lijn van haar gedrag geheel veranderen: en de invoering van het absolutismus, zou in *Nederland* nimmer slagen. De groote taak, welke onze regering in deze oogenblikken te vervullen heeft, is, zich buitenlandsch achting, en inwending de liefde der bevolkingen te verwerven. Om dit dubbele doel te bereiken, moet zij noodwendig haar gedrag wijzigen. » Je ne reviendrai pas sur cette loi fondamentale . . . . », zeide de graaf DE MONTALEMBERT, in zijne bovenvermelde redevoering, van onze grondwet sprekende. *Ce n'était, comme on la dit, ni une CHARTE OCTROYÉE, ni une CHARTE NATIONALE comme la nôtre, c'était UNE FRAUDE POLITIQUE sans exemple dans l'histoire* (1).»

Zoo denkt men buitenlandsch, zoo denkt men in *Frankrijk* over onze, soms dubbelzinnige soms duistere (2) grondwet, maar die echter op de punten van Godsdienstvrijheid en onderwijs duidelijk genoeg spreekt, om de stelsels van suprematie en uitsluitende beheersching van het onderwijs, als eene verkrachting der grondwet te kunnen beschouwen; om de handhaving van artikelen van NAPOLEONS strafwetboek, die lijnrecht strijdig zijn, met de grondwettige Godsdienstvrijheid, hatelijk te maken in de oogen der Nederlanders; om uit de voortdurende instandhouding van dat waarlijk despotieke strafwetboek, terwijl al de overige wetboeken zijn veranderd geworden, wantrouwen wegens de oogmerken des gouvernements, te doen geboren worden; die vroeger of later, de gevaarlijkste gevolgen kunnen hebben.

En is de zoogenaamde vertegenwoordiging des Nederlandschen volks ook niet eene *fraude politique*, die voor de vreemdelingen en voor de inwoners in het ooglopend is. De Catholijken maken een derde der bevolking en naauwelijks een tiende der vertegenwoordiging uit. — Kan dat eene volksvertegenwoordiging heeten.

In de tegenwoordige toestand van zaken, waarin onze regering, zoo als wij overtuigend meenen te hebben aangetoond, niets van de buitenlandsche mogendheden te wachten heeft, moet zij zich frachten sterk te maken door de liefde des volks, die de stevigste steun van alle troonen is.

Dat men dan eenen blik op het verledene werpe: dat men overwege, wat ons gouvernement van de liefde der Belgen heeft beroofd; dat men het oog sla op de naburige volken en onderzoekte, wat de oorzaken zijn, dat de gouvernementen op de liefde hunner vol-

(1) Ik zal niet terug komen op die grondwet . . . . Het was zoo als men er van gezeed heeft, noch een *geoctroyeerd charter*, noch een *nationaal charter*, zoo als het onze, het was een *politiek bedrog*, zonder voorbeeld in de geschiedenis.

(2) Duisterheid en dubbelzinnigheid zijn gebreken, die bij eene wetgeving vooral moeten vermeden worden; doch waarvan onze wetten gewoonlijk krieelen.

ken niet kunnen rekenen; en overal zal men de *be-moeijing van den staat met Godsdienstzaken*, en met het daarmede, zoo naauw verbonden hooger en lager onderwijs, als de bron van misnoegen, wantrouwen en afkeer aantreffen! Dat men dan in ons dierbaar vaderland, die noodlottige bron voor altoos dempe; dat men die gevaarlijke klip mijde, op welke wij reeds eenmaal schipbreuk geleden hebben; opdat het hulkje van den staat niet andermaal op dezelve stote en — verga!

Deze taal is voorzeker niet, die der vleijerij; maar zij is de taal der ondervinding, der innige overtuiging en der warme maar belangelooze vaderlandsliefde; zij is de taal van iemand, die, in zijnen leeftijd, ons vaderland reeds zes of zeven maal eene revolutie heeft zien ondergaan en getuige is geweest van een aantal revolutien in andere landen . . . . . en wiens vurige wensch is, dat ons vaderland bij nieuwe mogelijke schokken, tegen dezelve beveiligd blijve, en *door eendragt groot worde*, gelijk in de dagen onzer vaderen: en dat zal het gewisselijk bij volledige Godsdienstvrijheid en gelijkstelling van alle burgers zonder onderscheid van Godsdienstgezindheid. Mogt dan in deze oogenblikken onze welmeenende stem luider klinken dan die van vleijers, baatzuchtige en opruijers.

DE KROONPRINS VAN BEIJEREN.

De meeste Engelsche dagbladen hebben verhaald, dat de kroonprins van *Beijeren*, *incognito*, bij het krooningsfeest van koningin *VICTORIA* is tegenwoordig geweest. Thans meldt men uit *Frankrijk*, dat zich die jonge vorst niet alleen werkelijk te *Londen* bevindt, maar als het ware ter sluip, uit *Munchen* ontsnapt is, en dat hij enkel, van twee vertrouwde personen verzeld, in het grootste geheim, het grondgebied van het Duitsche bond is doorgereisd. De reden van die verwijdering is thans geen geheim meer: men wil met geweld *Beijeren* tot de Russisch-Pruisische coalitie tegen het Catholicismus overhalen, en heeft, tot dat einde een huwelijk van den Beijerschen kroonprins, met eene der groot-vorstinnen, dochters van keizer *NICOLAAS* ontworpen; van daar de voorgenomen reis van de Russische keizerin naar de wateren van *Kreuth* en die des keizers naar *Munchen*, die zoo veel verwondering heeft gebaard. — Onverzettelijke afkeer van dat huwelijk is de oorzaak van de vlugt des erfgenaams van den Beijerschen troon, die zeven en twintig jaren oud en ijverig Catholijk is.

PRINS WILHELM VAN PRUISSEN IN DE RHIJN-PROVINCIE EN WESTPHALEN.

Prins *WILHELM* van *Pruissen* heeft zoo als men weet eene reize door de *Rhijn-provincien* en *Westphalen* gedaan; waarschijnlijk om zich van den volksgeest in die provincien te overtuigen. De vorst is in de

gelegenheid geweest, om dien te leeren kennen op eene wijze, die niet zeer vleijend voor het gouvernement zijns vaders is. Overal is hij met de grootste koelheid, hier en daar zelfs met onbeleefdheid ontvangen. De adel der meeste steden, verliet dezelve vóór zijne aankomst: alleen de ambtenaren en plaatselijke besturen bewezen den prins de eer aan zijnen rang verschuldigd. Te *Munster* zag men onderscheidene lieden den hoed op het hoofd en de pijp in den mond houden, terwijl de prins hen voorbijging of reed. De *Munstersche* regering had de burgers verzocht te illumineeren; en korte oogenblikken daarna las men overal de volgende regels aangeplakt:

So lang der Erzbisschop ist in *Minden*

Ist in *Munster* kein Oel und Talg zu finden.

Part. Corr.

DE DORPELING,

eene Leesboek ter bevordering van nuttige Kennis en goede Zeden. Te *Tilburg*, bij de Wed. J. VAN GEMERT EN ZONEN, 1838. Prijs 17½ Cents.

Met genoegen maken wij melding van dit Leesboekje voor kinderen. Het is, inderdaad, vooral in onzen tijd, nuttig en noodig, goede School- en Kinderboekjes te hebben; want, zoo als het motto van dit boekje teregt heeft: » *De mensch is datgene, wat opvoeding, » onderwijs en omgang van hem maken.* »

Voor kinderen te schrijven is eene taak, waarvoor weinigen berekend zijn. Om voor kinderen bevattelijk, en toch niet zoo plat te schrijven, dat het hen, die wat meer in jaren gevorderd zijn, reeds te kinderachtig toeschijnt is hoogst moeilijk en vordert eene groote kennis van het menschelijk hart bij deszelfs vroegste en verdere ontwikkeling. De Schrijver, die zijne pen aan dusdanige werkjes toewijdt, moet niet slechts een kindervriend zijn, die hen tracht te bevallen en te vermaken, hij moet doordrongen zijn van echt Godsdienstig Christelijk gevoel, en dat gevoel in het hart zijner jeugdige lezers trachten over te brengen, als de vruchtbare bron van goede zeden. Die hoedanigheden meenen wij, na het lezen van dit werkje in deszelfs Schrijver, te mogen vooronderstellen. Althans dit boekje ademt niets anders, dan zuivere gevoelens, van Godsdienst en deugd. Wij meenen dus hetzelfde tot Schoolgebruik en Leesboekje in de huisgezinnen te moeten aanbevelen.

Het werkje is in 55 leeslesjes verdeeld, waarvan wij tot proeve de volgende willen afschrijven.

3.

„ Opschik.

» Een *MIETJE* nog zeer jong was, werd zij reeds om hare netheid en hare fraaijen opschik geprezen.

» Kreeg zij eend een nieuw jakje, eenen nieuwen voor-
schouw of iets dergelijks, dan hield het: » Waar is ons
» MIETJE mooi, wat staat dat jakje fraai, enz."

» Ook was de moeder dwaad genoeg, hield opgeschikt
meisjes bij degen en gaven rond te leiden.

» Grootmoeder en eenen onder tante vooral, moesten ieder
nieuw stukje goeds, tot een strikje op de muts of een
kintje aan den voorschouw toe, zien en bewonderen.

» Zoo werd MIETJE'S zusjes tot opschik aanhoudend
voedsel gegeven, en nu hield meisjes groot is, wil zij ge-
stellig iets nieuws hebben, zij versorgde hare ouders
gaten onkosten en in eenen regter modegekkij."

Worden werkelijk op die wijze, niet vele kinderen
bedorven? Hebben de ouders niet meestal de praal-
zucht hunner kinderen, aan zich zelve te wijten?

22.

» De Krijtschrijver.

» Zekere jongen had de gewoonte / het gansche
dorp door / de deuren / vensters / planken beschutst
enz. met krijt te beschrijven / en dit duurde zoo lang
tot een kluchtig voorbal daaraan een einde maakte.

» Eenig hield hij zich bezig met op het venster van
een achterhuis zijne schrijfskunst uit te oefenen / toen
onverwacht de eigenaar van het huis te voorbijkom-
trad.

» Wa / Krijtschrijver! heb ik u daar /" sprak de
man / terwijl hij hem bij den kraag vatte en / zon-
der omwegen / in zijn huis geleidde.

» Hier deed hij den knaap eenen linnen voorschouw
voor / zette hem eenen ouden vrouwenhoed op het
hoofd / gaf hem in de eene hand een napje met wa-
ter gebuld en in de andere hand eenen schotelboek.

» Kom aan /" zei de man / » wij willen dat boel-
» tje eens zuiver maken /" ging er mede op straat
en deed hem / van huis tot huis / het krijt van deu-
ren en vensters wischen.

» De kinderen kwamen van alle kanten in menigte
toelopen en riepen: » dat is eene fiksche schoon-
» maakster!" en schatterden ondertusschen lagchen.

» Onze Krijtschrijver werd zoo beschaamd / dat hij
naauwelijks de oogen durfde opslaan / en men heeft
sebert dien tijd in het gansche dorp geen geschrijf
op deuren en vensters meer aangetroffen."

39.

» De Schaapherder.

» Hoezeer ware het te wenschen, dat alle schaap-
herders, of jongens, die in het vervolg de schapen
zullen hoeden, een voorbeeld aan JOANNES namen.

» Onlangs dreef hij, onder het zingen van een
vrolijk liedje, zijne schapen naar de heide, juist
toen ik, over den weg wandelende, gelegenheid had
hem ongemerkt te kunnen gadeslaan.

» De trouwe herdershond ging aan zijne zijde
en wachtte naauwelijks het bevel van zijnen meester
af, om de schapen, die nu en dan van de kudde
afweken, aanstonds terug te drijven.

» Den ganschen weg, waar JOANNES dagelijks zijne
schapen drijft, ziet men het jonge houtgewas onbe-
schadigd; naauwelijks is een enkel scheutje of takje
aan de kanten der slooten afgeknabbeld, en dit be-
wijst eerst recht de goede zorg van den herder.

» JOANNES dreef zijne schapen breijende aan. Ook
merkte ik op, dat hij een paar boeken bij zich had;
vermoedelijk om zich in het lezen te oefenen of zijne
catechismus-les te leeren.

» Het lijkt geen twijfel, of JOANNES weet zich den
tijd, dien vele schaapherders met allerlei bezuizingen
doorbrengen, zeer wel ten nutte te maken."

De verschillende lettersoorten, waarmede deze lees-
lesjes gedrukt zijn, maken dit werkje tevens zeer ge-
schikt, om de jeugd in het lezen van allerlei letter-
schrift te oefenen.

Wij hopen, dat een goed vertier den Schrijver zal
aanmoedigen, om ons meer soortgelijke werkjes te le-
veren.

AANKONDIGING.

Bij A. P. VAN LANGENHUYSEN, Boek en Steen-
drukker, te 's Gravenhage, ziet het licht en wordt
alom verzonden: *LEERREDE over het Primaatschap
van den Paus van Rome, voorgedragen in de Hoofd-
kerk te Luik, door Monseigneur den Bisschop, in
de Vaste van 1838. Gevolgd door eenige aanteeke-
ningen. Naar het Fransch. Prijs 75 cents.*

Mede te bekomen bij J. J. ARKESTEYN EN ZON
te 's Bosch.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

OVER

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn, gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

HET PROTESTANTSCH PRINCIPE IMMER TOT SCHEIDING EN SCHEURING VOERENDE.

Het Protestantsch principe is een principe van verdeeldheid: dit is duizend en duizendmaal gezegd en bewezen; met hetzelve laat zich geene eenheid in het Christendom denken. Alles is en blijft in het Protestantismus individueel: de hervorming is het werk van het egoïsme; en kan uit dien hoofde, geene andere vruchten, dan die van verdeeldheid en wanorde voortbrengen.

De Protestanten van alle gezindheden beweren wel, dat de Bijbel, het woord Gods de eenige regel voor hun geloof en zeden is: maar de duizenderlei verschillende gevoelens en uitleggingswijzen over en van den Bijbel, getuigen onwederlegbaar, dat niet Gods woord, 't welk altoos en overal onveranderlijk is, en dus denzelfden zin hebben moet, maar het individueel gevoelen, die regel is.

Van daar dan ook, dat de eerste zoogenaamde hervormers, niet zoo als de Apostelen des Heeren, altijd en overal hetzelfde predikten; niet, zoo als die

groote hervormers der wereld, door onderlinge liefde verbonden en vereenigd waren; maar van den aanvang van hun anti-Christisch verdeelingswerk af, elkander tegengesproken, gescholden en gehaat hebben; van daar dat zich de gewaande hervorming, in zoo veel partijen verdeelde, als er hervormers waren en die geenerlei kerkelijke gemeenschap met elkander onderhielden.

Van daar, verder, dat geene Protestantsche secte of gezindheid, lang bestaan kan, zonder nieuwe secten en scheuringen te weeg te brengen: want men kan geene vijgen of druiven, van doornen of distels plukken: zij worden uit hunne vruchten gekend.

Immers, het Protestantismus, kan zich, om den Bijbel te verstaan en uit te leggen, niet op *kerkelijk* gezag noch op *overleveringen* beroepen, daar het die beide verworpen heeft. De rede en inwendig licht, zijn de bedriegelijke gidsen, aan wier leiding de Protestanten zich toevertrouwen. De rede, de bedorvene, de kortzigtige menschelijke rede, heeft dan ook, van lieverlede, de goddelijke waarheden en geheimen des Christendoms verworpen, en is, daardoor verblindendheid geworden, hetwelk in deszelfs vermoede verzaking van het Christendom, verloochening en van de

Godheid des Heeren, door verwerping van alle positieve leerstukken, ten minste tot eene negative eenheid, wier band en middenpunt onverschilligheid is, gekomen is. — Zoo ver heeft men het werkelijk in onze dagen onder het geleide van den eenen gids gebragt.

De andere gids, die men *inwendig licht* noemt, is even bedrieglijk; maar voert tot een tegen-overgesteld uiterste, tot eindelooze splitsingen en verdeeldheden.

Als dat inwendig licht niet een bedriegelijk licht, hetwelk de booze vijand als engel des lichts vermomt, in den menschelijken geest flikkeren doet, maar een *goddelijk licht* ware, dan moesten zij, die beweren daardoor verlicht te worden, altoos en overal hetzelfde zien; dan moesten de gevolgen dier verlichting, vrede, liefde, eenheid wezen. Maar het tegendeel heeft plaats. Zij, die dat inwendig licht tot gids gekozen hebben, zien, wel is waar, allen, dat het Christendom zonder positieve leerstukken, niet goddelijk zijn, niet bestaan kan; van daar, dat zij hunne mede-Protestanten, die de rede tot gids gekozen hebben, werkelijk als afvalligen en heidenen beschouwen: maar zij zien niet, dat hun gewaand inwendig licht eigenlijk niets anders is, dan eene andere wijziging van de bedorvene menschelijke rede, die van geboorte, opvoeding, temperament en andere toevalligheden afhankelijk is.

Die tweede gids dergenen, die den goddelijken leidraad van het kerkelijk gezag losgelaten hebben, is ten eenenmale anti-genootschappelijk en gevaarlijk zelfs voor de openbare rust: hij is het die de dweepers in alle eeuwen gevormd, en vaak tot de grootste buitensporigheden gevoerd heeft.

Men heeft dan ook te allen tijde, buiten de Catholijke Kerk, te vergeefs getracht, dien gevaarlijken egoïstischen geest, te beteugelen. Wil de tijdelijke magt zulks, dan wordt hij oproerig, en doet zijn gewaand licht, te vuur en te zwaard, eerbiedigen of vreezen. Kerkelijk gezag, is voor hem eene ongeërfde, Paapsche dwingelandij, anti-Christisch, zoodra als hetzelfde eene andere taal voert, dan die met zijn individueel inwendig licht overeenkomt. — Van daar die *lastige mensen*, waarover de predikant LE ROY klaagt, die wijzer meenen te zijn, dan hunne leeraars; terwijl hij niet voelt, dat hij door denzelfden geest bestuurd wordt, als hij meent wijzer te zijn, dan de vergadering der algemeene hervormde synode, die hij in zijn adres aan dezelve: *MANNEN, VADERS EN BROEDERS* noemt, en tevens wijzer dan de afgescheidenen, die hem onophoudelijk toeroepen: » Gij zijt verplicht, u bij ons te voegen, want wij zijn de ware kerke CHRISTI, en, volgens onze beproefde geloofsbelijdenis, mag niemand zich, op zich zelven houden. » — Neen, zegt de heer LE ROY: *Ik wil mij liever op mij zelven houden, of vereeniging zoeken met de zoodanigen, die van de beide uitersten zich even ver verwijderd houden* (1). Hetwelk eigenlijk

niets anders beteekend, dan: *Ik wil mij aan mijne individueele gevoelens houden, of vereeniging zoeken met dezulken, wier individueele gevoelens met de mijne overeenstemmen*. Hetwelk juist de uitdrukking is van den egoïstischen anti-maatschappelijken, en, diensvolgens onchristelijken geest van het Protestantismus.

Zoo hebben zij, die zich op den Bijbel als *eenige kenbron der waarheid* beroepen, ten allen tijde, bewezen, dat de Bijbel, de *eenige kenbron der waarheid* niet is; daar zij met den Bijbel in de hand en voorgevende, zich aan den Bijbel alleen te houden, tot twee uitersten: ongelooft en dweeperij, vervallen kunnen, en werkelijk vervallen.

Men heeft dit trachten voor te komen, door een geheel anti-Protestantsch middel, te weten: door zoodaanaamde *formulieren van eenigheid*, concessien, geloofsbelijdenissen enz., die eene soort van *verbindend gezag* uitmaakten, waaraan zich de leden van het genootschap, waarvoor zij bestemd waren, moesten onderwerpen. Maar, die belijdenissen en formulieren, die in sommige punten den zin des Bijbels bepaalden, konden even weinig als de Bijbel zelf het egoïsmus bedwingen, of de individueele gevoelens vereenigen. Zoo waren het, bij voorbeeld, niet de formulieren van eenigheid, die in *Nederland*, de *eenheid* van het Gereformeerde genootschap handhaafden, maar het was de regering des lands, welke die formulieren in hare bescherming had genomen: het waren de tijdelijke voordeelen, aan de belijdenis der vastgestelde formulieren verbonden, waardoor gedurende het bestaan der Nederlandsche republiek, de Gereformeerde heerschende kerk, een groot ligchaam was, hetwelk door schijnbare eenheid was verbonden.

Maar, die schijnbare eenheid ging verloren, zoodra als een nieuw gouvernement het *verbindend gezag der formulieren van eenheid*, niet meer handhaafde. Toen werd hunne plaats weldra ingenomen, door het gezag der rede; en zoo ontstond in de hervormde kerk dat onchristelijk stelsel, dat zich *algemeen Christendom* noemt en alle gevoelens toelaat, omdat het een stelsel van onverschilligheid is.

Intusschen bleven de krachteloos geworden *formulieren van eenigheid*, nog een vereenigingspunt, voor die Gereformeerden, welke aan positieve leerstukken gehecht bleven: maar dit duurde niet lang. Sommigen hunner scheidden zich openlijk van de *legale* hervormde Gereformeerde kerk af: en nu werden ook de aanhangers der formulieren *verdeeld*. Zij, die in het hervormd genootschap gebleven waren, beweerden, dat *men zich niet van hetzelfde moest hebben afgescheiden*, maar eene *hervorming der kerk in de kerk*, moest hebben beproefd: de gescheidenen beweerden daarentegen, dat hunne broeders in het geloof, volgens hunne *belijdenis* verplicht waren, om zich van de *valsehe kerk* af te scheiden, en bij hen wier verzameling zij de *ware kerk* noemen, te voegen; en op die wijze, werd de verwarring hoe langer zoo grooter. En bij dat

(1) Vrijmoedig woord over de geschriften van de heeren FRETZ VAN APPELTERRE en een ongenoemde enz.

alles leveren de afgescheidenen zelfven, op nieuw het bewijs op, van de waarheid: dat zonder gezag geene eenheid mogelijk is: en tevens, dat zoo min de formulieren van eenigheid als de *Bijbel* uit zich zelve, dat gezag bezitten, hetwelk noodig is, om de eenheid te handhaven. De twee laatste nummers van het tijdschrift der afgescheidenen: de *Reformatie*, zijn in dit opzigt allermerkwaardigst! In het nummer voor Junij 1838, wordt blz. 363 het volgende aangetroffen:

„Aan de gemeente onzes Heeren Jesu CHRISTI in Nederland wordt namens de provinciale Kerkvergadering, gehouden te Utrecht, den 19.^{den} en 20.sten April II. bekrachtigd, dat sedert geruimen tijd een man, die lidmaat was der gemeente te Noordwijk, met name Cors Noorduyn, zich in de H. Bediening heeft ingedrongen, nadat hij opzettelijk daartegen vermaand was door de opzieners der gemeente. De opzieners hadden geweigerd, om hem tot die bediening toe te laten, dewijl zij de overtuigendste bewijzen in handen hadden van zijne onbekwaamheid. Nadat echter op de provinciale Kerkvergaderingen, in tegenwoordigheid van den afgevaardigde uit den Kerkeraad te Noordwijk, gehandeld was, is Cors Noorduyn evenwel voortgegaan om de gemeente voor zich te winnen, en werd het gerucht gehoord, dat hij zonder wettige roeping en zending evenwel zich in de bediening had ingedrongen. Op de provinciale Kerkvergadering, gehouden te Utrecht den 16.^{den} en 17.^{den} Maart 1837, en alwaar toen drie onzer Herders en Leeraars aanwezig waren, is weder in tegenwoordigheid van den afgevaardigden ouderling van Noordwijk ernstig over die zaak gehandeld; de aanwezige brieven zoo van Cors Noorduyn als van den Kerkeraad van Noordwijk gelezen en overwogen, het geheele gedrag van Cors Noorduyn vergeleken met Gods Woord, en eenparig geoordeeld, dat hij gehandeld had in strijd met den geopenbaarden wil van God; en dat hij, zoowel als degenen, die door hem verleid werden, zich daarentegen beriep op voorgewend inwendig licht en inwendige roeping. De gemeente van Noordwijk benevens Cors Noorduyn zijn altoos schriftelijk vermaand, om terug te keeren op den ouden en beproefden weg des Goddelijken Woords, en niet voort te varen op den eigen gekozen en reeds ingeslagen verkeerden weg. De broeders van Katwijk, die met Noordwijk te zamen eene gemeente uitmaakten, hebben aan die vermaning gehoor gegeven en Cors Noorduyn laten varen. Te Noordwijk is men echter voortgegaan, hem te hooren en te volgen, terwijl hij sedert dien tijd openlijk als een verachter der gemeente des Heeren is opgetreden, en heeft hij de gemeente van Noordwijk verleid om de gemeenschap der Kerk te verachten en zich van dezelve af te scheuren. Nog eenmaal zijn de afgevaardigden van Noordwijk op de classicale vergadering te Leyden verschenen; doch door de aldaar vergaderde opzieners beschaamd gemaakt met Gods Woord, heeft de Kerkeraad opgehouden zich, niettegenstaande de meermalen gedane opwekking, op de Kerkvergaderingen te doen vertegenwoordigen.

„Nadat nu alle zoo mondelinge als schriftelijke vermaningen der broeders vruchteloos bevonden zijn, zoo is op de bovengenoemde provinciale Kerkvergadering van 19 en 20 April II. eindelijk besloten in den naam des Heeren: om 1.º Cors Noorduyn te verklaren als een indringer en scheurmaker; 2.º den Kerkeraad van Noordwijk te vermanen, hem te verwerpen en voortaan hem niet meer als leeraar te erkennen, en zoo die Kerkeraad zich mede verhardt, denzelven voortaan niet meer als opzieners te erkennen; 3.º de gemeente van Noordwijk te vermanen, om niet in de scheuring te volharden, maar tot de gemeenschap der Kerk terug te keeren, en eindelijk volgens het vroeger besluit in 1837, bij de openbaar geworden verharding van Cors Noorduyn, het geval ter kennis te brengen van al de gemeenten in ons vaderland, door middel van het Tijdschrift de *Reformatie*. De brieven aan Cors Noorduyn en den Kerkeraad zijn reeds verzonden met vermaning, om beide aan de gemeente bekend te maken. Er zal, zoo de Heere wil, een stuk aan de gemeente gezonden worden, hetwelk tevens zal worden gedrukt in de *Bijdragen tot de leer en praktijk der christelijke tucht en kerkregering*, opdat niemand eenige onkunde of onwetendheid in deze zaak zou kunnen voorwenden; en opdat

een iegelijk mensch gewaarschuwd worde, niet het oor te leenen aan indringers en scheurmakers, die alleen eigen eer en voordeel en gemak zoeken.

„Wij beleven eenen tijd, dat de verborgene dingen des harten openbaar worden; de Kerk Gods wordt geschud en besprongen, maar zij zal door dat alles des te vaster wortelen op den eenigen rotssteen JESUS CHRISTUS, den eenigen Gever van Herders en Leeraars in Zijne gemeente. Mogt het geroep tot dien Koning opgaan in den nood, opdat Hij in Zijne gemeente de personen en de gaven schenke, waardoor naar Zijn Woord de volmaking der heiligen, het werk der bediening en de opbouw des lichaams Christigewrocht wordt, EERZ. IV: 11, 12 enz.; want ook nog is de oogst groot en de arbeiders zijn weinige.”

Wie wordt, dit berigt lezende, niet tot medelijden bewogen, met die ongelukkigen, wier blindheid zoo groot is, dat zij het ongerijmd van hun vermetel gedrag niet bespeuren! Wat doet Cors Noorduyn, dan anders, dan het gedrag der gewaande hervormers navelolgen? Beriepen ook deze zich niet op inwendig licht en inwendige roeping? Ook deze wierpen zich op en drongen zich in, ondanks de vermaningen en waarschuwingen van de wettige bestuurders der eene heilige Catholijke Apostolische Kerk; ook deze hebben de volken verleid, om de gemeenschap der Kerk te verachten en zich van dezelve af te scheuren. — Ook de zoogenaamde Herders en Leeraars der afgescheidenen, hebben een inwendig licht en inwendige roeping voorgewend, om eene gemeente van gescheidenen te vormen; ook zij hebben duizenden verleid, om de gemeenschap HUNTER Kerk te verachten en zich van dezelve af te scheuren. De legale hervormde Nederlandche kerk erkent, de door haar afgezette predikant SCHOLTE, BRUMMELKAMP, GEZELLE MEERBURG en anderen, even weinig, als wettig gezonden, en geroepene Herders en Leeraars, als deze Cors Noorduyn als zoodanig erkennen, en als de Catholijke Kerk, de gewaande hervormers waarvan zij allen afstammen, als zoodanig erkend heeft. — Cors Noorduyn heeft hetzelfde regt, om ondanks alle vermaningen, censuren en anathema's der Gereformeerde afgescheidene synode, te prediken en inrigtingen te maken, als SCHOLTE c. s., om zulks ondanks de vermaningen en afzetting, door het kerkbestuur der hervormde kerk, tegen hen uitgesproken te doen; hij heeft hetzelfde regt als LUTHER, ZWINGEL, CALYEN en anderen, om, ondanks de vermaningen en het anathema der Catholijke Kerk, een ander Evangelie te verkondigen, dan de Catholijke Kerk aan de volken verkondigd had. — Wie Cors Noorduyn veroordeelen wil, moet ook de gewaande hervormers veroordeelen, zoo wel de eene als de andere scheuring verlaten en terugkeeren tot de gemeenschap dier Kerk, die, over de geheele aarde verspreid, slechts ééne kudde en één Herder is! Mogt de H. Geest door zijn goddelijk licht, een waarachtig inwendig licht in de zielen onzer dwalende broeders verspreiden, die zich door een valsch inwendig licht, van den geest der scheuring laten bedriegen! Mogt de goddelijke genade zich over alle gescheidenen en afgescheurden ontfermen, en allen terugbrengen tot den eenigen schaapstal van CHRISTUS!

De scheuring van Cors Noorduin is niet de eenige, die in de scheuring der afgescheidenen, plaats heeft. Wij lezen in hetzelfde nummer der *Reformatie*, blz. 365:

» De Kerkeraad der afgescheidene gemeente van Woerden en gedeeltelijk die van Linschoten, die reeds sedert geruimen tijd, onder eigenwillige voorwendsels, de gemeenschaps-oefening met de overige opzieners nalieten, zijn, na schriftelijke en mondelinge vermaning, eindelijk tot eene geheele afscheuring gekomen, en weigeren zelfs de aangeboden onderhandeling.

» Onder het voorgeven van zich aan het oude te houden, is echter het kennelijk beginsel gekrenkte eerzucht, dewijl in de zij vernieuwing openbaar wordende gemeente geene troonen gemaakt worden, waarop eenige keurmeesters zich kunnen nederzetten, om in de zoete rust van zonder twijfel vroom te zijn, en onder de bewierooking van sommige onkundigen, de uitspraak te doen over iemands begenadigden of onbegenadigden toestand; zoo kan het niet anders, of zij, die aan deze jammerlijke gewoonte verslaafd waren, moeten geweldig pijn lijden in eene gemeente, waar niet alleen met woorden, maar ook met daden getoond wordt, dat men naar 's Heeren Woord vastelijk gelooft, dat het vaste fundament Gods staat, hebbende dezen zegel: De Heer kent degene die de Zijne zijn, ende een yegelijk die den name CHRISTI noemt sta af van ongerechtigheid, 2. TIM. II, 19. Wanneer dit vastelijk geloofd wordt, dan is er geene mogelijkheid, dat men op het oordeel van eenen mensch iemand voor bekeerd of onbekeerd houdt, maar dan wordt het oordeel over het hart aan den Heere overgelaten. Doch even getrouw leert men ook door zulk een geloof, op de vruchten der belijdenis van den naam CHRISTI letten, en men kan dan de ongerechtigheid van hen, die vromen genoemd worden, niet bedekken onder den titel van gebreken of onvolmaaktheden der heiligen. Wij hadden de openbaarmaking der bovengenoemde scheuring zeker nog uitgesteld, ware het niet dat A. FLIER, tot dusverre ouderling der afgescheidene gemeente te Woerden, op Zondag den 13. den Mei had afgelezen, dat hij over veertien dagen zelf zou doopen. Dit voorval deed ons denken aan 2. TIM. III: 8, 9, en is dan ook reeds oorzaak geweest, dat eene vrouw, lidmaat der gemeente, tot de gemeenschap der Kerk is teruggekeerd, en de bediening des heiligen Doops aan haar kindeken van eenen onzer Herders en Leeraars gevraagd is geworden."

Welk eene verwarring! Welk eene vermetelheid, bij menschen, die zich een Apostolisch gezag aanmatigen, terwijl zij geenerlei wettig gezag bezitten! Bij wie was immer, onder het voorgeven van zich aan het oude te houden, duidelijker het kennelijk beginsel, gekrenkte eerzucht, dan bij den patriarch der hervorming, den eerzuchtigen LUTHER? Waarlijk, het betaamt niemand minder dan de afgescheidenen, om te zeggen, dat bij hun geene troonen gemaakt worden; daar hunne zoogenaamde Herders en Leeraars, zich eene algemeene jurisdictie aanmatigen, en zich dus TROONEN gemaakt hebben, welke verhevener zijn, dan die der Catholijke Bisschoppen, die zij van heerschappij beschuldigen.

In de *Reformatie* voor Julij, wordt het volgende aangetroffen:

» Hebben wij in ons vorig Nummer melding gemaakt van den treurigen toestand der Woerdensche gemeente, wij hebben daarbij vergeten te vermelden, dat een der diakenen aldaar, zich, van den beginne af aan, onthouden heeft van alle deelgenootschap in het scheurmakend gedrag van den ouderling A. FLIER. Die diaken heeft ons verzocht, hiervan melding te maken, aan welk verzoek wij hiermede voldoen. Tevens kunnen wij niet nalaten reeds dadelijk eene proeve te leveren van de wijze, waarop A. FLIER in de gemeente handelt. Op den 21. den Julij 11. ontving bovengenoemde diaken, zonder eenige voorafgaande vermaning, bestraffing of censuur, het navolgende briefje:

Aan A. BOUWMAN.

» De kerkenraad der Grifformeerde gemeente alhier hebben bij deeze op hunne vergadering gehouden den 18 Junij 1838 ADRIANUS BOUWMAN en zijne huisvrouw GEERTRUI EYTMAN en derzelve zoontje JACOB om hunne volharding in de dwaling der bovengenoemde leer (1) van hunne gemeente uitgesloote en Ul. naamen van het ledemate Boek geroeerd waar van Ul. bij deeze kennis ontvang

Woerden 21 Junij 38   namens de kerkeraad
C. GEERLING

» Wij onthouden ons van alle aanmerking op dit allerongelukigst voortbrengsel, waarin men te vergeefs naar eenen zweem zoekt van den Geest van CHRISTUS, welke vooral kennelijk dient te zijn bij de uitoefening der Christelijke tucht, die hier wordt nagebootst. De Heere ontferme zich over Zijne uit en inwendig aangevochtene gemeente, en doe het gebed des geboofs tot Hem opklimmen!"

Wanneer zal men toch eens zien, dat in alle groo-tere of kleinere, van de Catholijke Kerk gescheidene genootschappen, alles louter *scheuring* en *nabootsing* is! De scheuringen onder de afgescheidenen, toonen op nieuw, dat het Protestantismus op eigene voeten niet staan kan. Dat alleen het gezag der aardsche magten hetzelfde nog eenigen tijd kan in stand houden, in *legale kerken*; dat hetzelfde aan den leiband der gouvernementen loopen of vallen moet; dat in hetzelfde, door het *tijdelijk gezag*, eene soort van eenheid, met geweld moet worden gehandhaafd, of dat het zich in ontelbare *individualiteiten* oplost; en daardoor aan de wereld getuigenis geeft, dat de zoogenaamde hervorming het tegenovergestelde is van de Kerk van CHRISTUS, voor wier eenheid Hij zoo dringend en bij herhaling gebeden heeft: dat zij het tegenovergestelde is van zijn Rijk, hetwelk niet van deze wereld is.

IETS OVER DE KLAGTEN DER CATHOLIKEN IN NEDERLAND.

Nog immer treffen wij hier en daar in geschriften, en met name in den *Onpartijdige*, klagten aan, over de onevenredige bedeling der ambten en bedieningen. De benoeming der leden van den *hoogen raad* is waarlijk in het oogloopend en vernederend voor de Catholijken.

Men beklagt zich te regt, dat de Catholijken in de tweede kamer schier niet vertegenwoordigd worden; dat in plaats, alwaar de bevolking bijna uitsluitend Catholijk is, Protestantsche burgemeesters enz. worden aangesteld; dat, zelfs in *Noord-Brabant*, alwaar de Protestanten slechts een gering gedeelte der bevolking uitmaken, het grootste getal der ambtenaren Pro-

(1) Der bovengenoemde leer! daar er van geene leer, maar van Grifformeerde gemeente gesproken is, kan die dwaling niet anders dan op de Grifformeerde leer worden toegepast.
RED.

testantsch is. In den *Onpartijdige* van Vrijdag 20 Julij troffen wij een statistiek aan van de notarissen in de provincie *Noord-Brabant*, waaruit blijkt, dat het getal der notarissen in die provincie honderd en tien bedraagt, waarvan veertig notarissen Catholijk en de zeventig overigen Protestantsch zijn.

Deze zijn verdeeld over de arrondissementen:

's *Hertogenbosch* 13 Catholijken, 31 Protestanten.

Breda 16 „ 19 „

Eindhoven 11 „ 20 „

In het arrondissement 's *Hertogenbosch* zijn drie kantons, waarin geen Catholijk notaris gevonden wordt en twee in het arrondissement *Eindhoven*, slechts in een kanton van dat arrondissement zijn al de notarissen Catholijk.

Behalve in het kanton *Heusden*, alwaar het grootste gedeelte der bevolking Protestantsch is, en waarin ook geen Catholijk notaris gevonden wordt, is het getal der Protestanten, in meest al de overige kantons zeer gering, en zelfs niet noemenswaardig, in vergelijking van dat der Catholijken, in de kantons van *St. Oedenrode* en *Asten*, in welke evenwel al de notarissen Protestantsch zijn.

Bij het mededeelen dier statistiek wordt de wensch geuit, dat bij de aanstaande organisatie der regterlijke magt, de evenredigheid wat meer in het oog moge worden gehouden.

Inderdaad, de voorkeur welke de regering, ondanks alle daar tegen ingebragte klagten, in het begeven van ambten, aan de Protestanten schijnt te geven, is in het ooglopend; en zal vroeger of later, als er niet in voorzien wordt, aanleiding tot botsingen geven; 't welk de eenige reden is, waarom wij die snaar roeren. Vooral het notariaat is eene bediening, die het volkomen vertrouwen der ingezetenen vordert, en die, bijzonder in testamenten, van dien aard is, dat Catholijken meestal ongaarne, eenen Protestantschen notaris zullen bezigen; vooral wanneer zij bij hunne testamenten, godsdienstige bepalingen wenschen te maken; en het is diensvolgens hoogst onaangenaam, voor de talrijke Catholijke bewoners van sommige kantons, dat in dezelve geen enkele Catholijke notaris gevonden wordt. In de dagen der verdrukking, toen alle ambten en bedieningen uitsluitend voor die van de *Gereformeerde* belijdenis voorbehouden waren, moest men zich die onregtvaardigheid laten welgevallen; doch onder eene grondwet, die de gelijkheid van alle godsdienstgezindheden erkent, en uitdrukkelijk zegt, dat de belijders der verschillende Godsdiensten, gelijke aanspraak op ambten en bedieningen hebben, is de blijkbare voorkeur, die aan de Protestanten gegeven wordt, voor de Catholijken beleedigend en vernederend, en eene bron van misnoegen, waarop de regering niet genoeg oplettend kan gemaakt worden.

Ook wij hopen, dat bij de organisatie van de regterlijke magt, de gelijkheid meer zal worden in het oog gehouden, en dat de Catholijken daarin geene aanleiding tot nieuwe billijke klagten zullen vinden.

Waarlijk, de onevenredigheid is al te in 't ooglopend, om geen toenemend misnoegen te baren!

CIRCULAIRE VAN DR. HUSGEN.

JOANNES HUSGEN, doctor der Godgeleerdheid en des regts, Deken der Metropolitane kerk van *Keulen*, *Vicaris-Generaal van den Aartsbisschop van Keulen*, voor de Geestelijke zaken, Ridder van den Rooden Adelaar, derde klasse.

Aan zijne Eerwaardige en geliefde Broeders in *Jesus Christus*, aan den Proost en aan de Kanunniken der collegiale kerk van *Aken*, aan de Dekens, aan de Pastoors, en aan de geheele Geestelijkheid der Aartsdiocese van *Keulen*, zaligheid in den Heer!

De vaderlijke en wijsheidvolle zorgvuldigheid van onzen allerheiligsten Vader *GREGORIUS XVI*, heeft zich geopenbaard in eenen zeer genadigen brief, den 9 der maand Mei, aan het kapittel der Metropolitane kerk van *Keulen* gerigt, en in eenen anderen, ten zelfden dage aan ons gerigt.

Daar gij, sedert den brief van 21 November des vorigen jaars, door het Eerwaardig Metropolitane kapittel uitgevaardigd, de bevelen des H. Stoels verwacht, toeven wij niet, Eerwaardige Broeders! (het koninklijk placet, daarop uitgedrukt zijnde, den 13 Junij dezes jaars) van het gevoelen en den wil van Zijne Heiligheid, kennis te geven. De mededeeling zal al de gemoederen bedaren, allen twijfel wegnemen en eene wet voor allen zijn.

Inderdaad, de allerheiligste Vader, heeft verklaard, dat het geschrift hetwelk den 12 Maart dezes jaars te *Brussel*, is uitgevaardigd en vervolgens door den druk openbaar gemaakt, eenige geesten ontroerd en bekommerd had, op geenerlei wijze van den H. Stoel heeft kunnen uitgaan, en dat hij niet ontveinsde, dat deszelfs inhoud bijna geheel strijdig was met het inzicht, in zijnen naam beteekent (*mentem suo nomine significatam*); dat hij niet gelast had, eenige uitspraak te doen betrekkelijk het beheer der Keulsche Kerk door het kapittel, noch betrekkelijk de gedane keuze van eenen kapitulair Vikaris; dat hij zich niet met opzet onthield, van een gevoelens daarover te uiten, zoo als hij er zich zelfs op dit oogenblik van onthield, omdat hij de omstandigheden van het feit, waarvan de beslissing der questie van regt afhangt, nog niet genoeg kon kennen, noch doorgronden; maar dat hij die questie geheel ter zijde latende (*hujusmodi autem questione plane seposita*), krachtens zijne universeele Apostolische bediening, tot geestelijk voordeel der geloovigen en tot het geldig beheer der heilige jurisdictie had toegestaan, dat hij, die overigens, reeds te voren de functien van Vikaris-Generaal had uitgeoefend, de Aartsdiocese besture (*præesse*).

Vervolgens schrijft Zijne Heiligheid, wat hij wil hebben nagekomen (*quæ velit servari*) met deze woor-

den voor: » In dien tusschentijd meenen wij, dat om » allen twijfel weg te nemen en de geesten te beda- » ren, (et ad quietem animorum curandam), het nut- » tig zij, dat wij, in dit oogenblik, uitdrukkelijk » verklaren, hetwelk wij reeds metterdaad hebben » getoond, (ut quod factu hactenus ostendimus, id » modo expressè declaremus.) Wij vergunnen dus, » onzen geliefden Zoon, JOANNES HUSGEN! Deken van » dat kapittelt, de kerk van Keulen te administree- » ren, als Vicaris-Generaal, van onzen Eerwaardi- » gen Broeder CLEMENS AUGUST, tot dat de laatst- » genoemde op zijnen zetel zal zijn hersteld, of het » gebeure, dat daarin door ons op eene andere wijze » voorzien worde."

Daaruit begrijpt gij, zeer geliefde Broeders! dat onze allerheiligste Vader voorzien heeft, in het geldig beheer, zoo voor het verledene als voor het toekomstende, (validæ administrationi et gestæ adhuc et gerendæ providisse.) Het zal voor u voldoende zijn, dien wil des allerheiligsten Vaders, te kennen. Wes- halve wij het beheer der Aartsdiocese waarnemende, krachtens den last, van den universeelen Apostoli- schen Vicaris ontvangen, u bij dezen bevelen, dat gij ons betrekkelijk het beheer der zaken, als aan uwen Aartsbisschoppelijken Vicaris schrijft.

Keulen, 30 Junij, 1838.

HUSGEN.

Waarom heeft doctor HUSGEN de beide Breven des H. Vaders niet geheel medegedeeld? Of zou men te Berlijn slechts de aangevoerde uittreksels hebben geplaceteerd? Wij vertrouwen dat de drukpers weldra den geheelen inhoud dier belangrijke stukken, zal openbaar maken.

ONDERWERPING DER HERMESIAANSCHÉ PROFESSOREN VAN TRIER.

Wij hebben in N.º 28 van ons blad de verklaring medegedeeld; door den Eerw. Heer ROSENBAUM, ook namens zijne ambtgenooten, bij het hervatten der lessen, afgelegd: thans kunnen wij ook de brieven, door de Professoren van Trier aan den H. Vader, en aan den Hoogw. kapitulairén Administrator en Wj- bisschop van Trier geschreven, mededeelen.

Zoodra als de Hermesiaansche Professoren van Trier, door middel der dagbladen (1), gezien hadden, dat de heeren BRAUN en ELVENICH Rome hadden verlaten, en vóór dat ze nog de brieven van den kardinaal LAMBRUSCHINI, aan die heeren, kenden, schreven zij aan den H. Vader den volgende brief:

» ALLERHEILIGSTE VADER!

» Van den dag af, toen gij gemeend hebt de boeken van HERMES te moeten veroordeelen, zijn wij genegen geweest, om uwe

(1) Zoo bevorderlijk is de publiciteit aan de zaak der waarheid: zij zal ongetwijfeld hare zegepraal verhaasten.

VERT.

beslissing aan te nemen en aan uwe bevelen te gehoorzamen, zoo als ware kinderen behooren te doen. Doch daar de heilige Stoel aan twee leerlingen van HERMES, de Professoren BRAUN en ELVENICH heeft vergund, om eene uitgebreider voorstelling van zijne leer te doen, hebben wij gemeend te moeten zwijgen, tot dat zij hunne taak zouden hebben vervuld. Ook hebben wij niet zoodra vernomen, dat die twee Professoren Rome verlaten hadden, nadat zij de voorstelling dier leer hadden gegeven, of, zonder nog iets van het resultaat van hunnen arbeid te weten, haasten wij ons te verklaren: dat wij uwe beslissing aangaande dat onderwerp eenvoudig aannemen, zonder eenige voorwaarde, en zonder den minsten schijn van mentale restrictie: Wij kussen de voeten van uwe Heiligheid, denzelven biddende ons zijnen Apostolischen zegen wel te willen verleen.

» Deszelfs zeer gehoorzame zonen van het seminarie van Trier.
» 8 Junij 1838."

(Volgen de onderteekeningen.)

Deze brief was naauwelijks verzonden, of de schrijvers vernamen insgelijks, uit de dagbladen, den inhoud van den eersten brief van den Kardinaal LAMBRUSCHINI aan de heeren BRAUN en ELVENICH; aanstonds schreven zij nu aan Monseigneur GÜNTHER, Wj-bisschop en Administrator der diocese van Trier, eenen brief van den volgende inhoud:

» HOOGWAARDIGE HEER, BISSCHOP EN ADMINISTRATOR
DER DIOCESE!

» Wij hebben u, den 8 dezer maand, allerootmoedigst brieven ter hand gesteld, Hoogwaardigste Heer! om aan onzen allerheiligsten Vader te doen toekomen, waarin wij verklaarden, de uitspraak van den H. Stoel, betrekkelijk de zaak van HERMES aan te nemen. Vervolgens in de openbare papieren gelezen hebbende, dat de allerheiligste Vader vorderde, dat de discipelen van HERMES dit formulier van onderwerping zouden onderteekenen: Dat zij uit hart en geest, volgens de gehoorzaamheid aan de Kerk verschuldigd, zich wilden onderwerpen aan de uitspraak van den H. Stoel, door welken de geschriften van HERMES zijn veroordeeld geworden, verwerpende, wat door den Stoel van PETRUS is verworpen geworden, en zich verbindende om niets te doen 't welk hen mogt verwijderen van dien onbetwistbaren weg der waarheid." Aanstonds onderteekenden wij dat formulier in alle opregtheid des harte, en zonder eenige mentale restrictie, in deze zaak enkel ter harte hebbende, om aan den allerheiligsten Vader de voldoening te geven, die hij verlangt, onze orthodoxie te doen kennen, alsook onzen eerbied en onze gehoorzaamheid jegens den Apostolischen Stoel, niet alleen met woorden, maar ook met daden. Wij bidden u dus ootmoediglijk, hoogwaardigste Heer, zorg te dragen, dat den allerheiligsten Vader deze, door ons onderteekende verklaring, geworde.

» De zeer gehoorzame dienaren van den hoogwaardigsten Heer, Bisschop en Administrator der Diocese. |

» Trier, 12 Junij 1838."

(Volgen de onderteekeningen.)

Ziedaar dan, God zij gedankt, den vrede in een aanmerkelijk gedeelte der Kerk hersteld, ondanks alle pogingen harer vijanden.

Doch daar het Pruissisch gouvernement bij iedere gelegenheid schijnt te willen toonen, dat het afkeerig is van alles, wat de eer en de onafhankelijkheid der Catholijken betreft, heeft het zich ook op eene aanstootelijke wijze in deze zaak gemengd.

De onderteekenaars van den brief aan den H. Vader, zich herinnerende, dat drie Kanunnikken hunner diocese, door het Pruissisch gouvernement waren veroordeeld geworden, om eene berisping te ondergaan en eene boete te betalen, dewijl zij zich regtstreeks

tot den Opperherder hadden gewand, betrekkelijk de zaak der gemengde huwelijkken, besloten den zoogenamden *legalen weg* in te slaan, dat is, de tusschenkomst van het ministerie der kerkelijke zaken te *Berlijn* te bezigen. Zij zonden dus hunnen brief aan den heer VON ALTENSTEIN, om denzelven naar *Rome* te verzenden. Wat ongelooflijk en echter volkomen waar is, is, dat dezelfde minister, die zoo vaak in de officieele bekendmakingen betrekkelijk de Keulse zaak heeft verklaard, dat het gouvernement geenerlei deel nam aan de zaak van HERMES, aan de Professoren van *Trier* heeft verklaard, dat hij het NUTTELOOS VOND HUNNEN BRIEF NAAR *ROME* TE ZENDEN!

Diensovolgens, als Catholijke Priesters zich tot hunnen Opperherder, hunnen leidsman op den weg des geloofs wenden, om te worden ingelicht, dan veroordeelt men hen tot boete, omdat zij den *legalen weg* niet gevolgd zijn, en als zij den *legalen weg* volgen, om zijn vaderlijk hart door hunne gehoorzaamheid op te beuren, dan verklaart men hun, dat zulks *nutteloos* is, en dat hun brief niet zal verzonden worden.

Hoe gelukkig is het onder zulk een *zacht, wijs, gematigd, rechtvaardig, verdraagzaam* bestuur te leven!

Intusschen maakt in onze eeuw, bij de publiciteit, die door honderden van dagbladen aan alles gegeven wordt, het *suprematie-stelsel* met deszelfs placet, verbodswetten enz. enz. meer en meer een jammerlijk figuur, en zullen de gouvernementen, die hetzelfde, ondanks deszelfs onbestaanbaarheid, ondanks den geest der eeuw, ondanks de publieke opinie willen volhouden, zich geheel in minachting brengen en belagchelijk maken in de oogen der volken. — Zal men dit dan nooit zien?

Wat baat het, dat het Pruissisch gouvernement zijn placet aan eene Pausselijke Breve weigert? De Catholijke Priesters en geloovigen lezen de Breve in de dagbladen en zij strekt hun tot rigtsnoer! De brieven van den Kardinaal LAMBRUSCHINI aan de heeren BRAUN en ELVENICH worden in de dagbladen gelezen, en de Hermesianen onderwerpen zich! En het hart des H. Vaders zal, hunnen brief in de dagbladen lezende, zich even goed over hunne onderwerping verheugen, al vindt VON ALTENSTEIN het verzenden van hunnen brief nutteloos!

LETTERKUNDE.

Wij hebben gemeend, het volgende uit de *Bredasche* courant te moeten overnemen:

Twee Reizen door Italië, van J. JANIN en JAN J., F. WAP.

» De geestige feuilletonnist van het *Journal des Débats*, die door zijn veelzijdig en rijk vernuft zoo bekende J. JANIN, heeft dezer dagen in het gewone feuilleton van het bedoelde blad, het begin van een reisverhaal (in brieven) in *Italië*, geleverd. Het begin van iets zoodanigs, en van zulk een schrijver, is wel geschikt, om de nieuwsgierigheid te prikkelen van het Fransche en ook vreemde publiek, en dit was het, dat ons

aanleiding gaf, om van een dergelijk voortbrengsel van vernuft, smaak, opmerking en kennis te gewagen, welks eerste gedeelte, in de maand October aanstaande, de pers van onzen stadgenoot den heer STERK zal verlaten, en dat voorzeker niet minder de algemeene nieuwsgierigheid zal opwekken. Ook hier geldt het iets geestigs, iets piquants, in den vorm van hetgeen een SANTO DOMINGO ons, in zijne taal, op *tablettes* schetste wat hij in *Frankrijk en Italië*, had kunnen opmerken, iets geheel oorspronkelijks, iets nieuws in onze letterkunde, namelijk het verhaal eener reis door *Italië*, door den heer koninklijk militair akademie-leeraar JAN J. F. WAP; wat bij J. JANIN, wellicht, grootendeels fictie is, in het genre van de reis naar *Java* van den Franschen romanschrijver BALZAC, van uit zijne kamer gedaan, en van daaruit geschreven, zal bij de achtsen van den heer W., wezenlijkheid zijn. J. JANIN, is voorgegaan, de heer W. zal volgen, en het is juist daarom, dat wij het voor onze lezers van eenig belang rekenen, hen reeds voorloopig bekend te maken met den hoofdzakelijken inhoud en den vorm van een geschrift, dat beloofd *epoque* te maken in onze letterkunde. Daarna zal het publiek een oordeel kunnen vellen aan wien der beide schrijvers, de prijs van waarheid, vernuftig oordeel, scherpzinnigheid in opmerking en bevalligheid van stijl en voordragt moet uitgereikt worden. Ons voorgesteld doel zal het best worden bereikt, door de mededeeling van de beweegredenen tot de bedoelde Reize, en tot het in het licht geven van derzelve beschrijving.

» De heer W. had in het laatst van 1836 een smartelijk verlies geleden, 't welk hem te diep had getroffen, om niet naar middelen te zoeken, zich eene verademing van leed en droefheid te verschaffen. Tot eene reis naar het bekoorlijke *Italië*, dat zoo dikwerf beschreven, en toch nog zoo onvolmaakt geschetst was, dat bij voortdurend voor elk kunstgevoel zoo veel nieuw en niet gekend genot en opwekking daartoe aanbiedt, en dat aan het lijdend ligchaam door deszelfs zachten en geurigen atmosfeer, leniging en nieuwe krachten belooft, werd een besluit opgevat. In het begin van het jaar 1837 begaf de reiziger zich derwaarts, begunstigd door eene bijzondere aanbeveling van Z. E. den heere Minister van Buitenlandsche zaken. Het voorname doel was *Rome*, om daar bepaaldelijk de ceremoniën der Goede Week en van het Paascheest bij te wonen, — het schitterende tijdvak van elken jaarkring voor reizigers; het *rendez-vous* van duizenden kunstminnende en verscheidenheid zoekende vreemdelingen. Het nevensdoel was, tijd en gelegenheid ten nutte te maken, om alles te zien, wat hij op zijnen togt derwaarts moest doortrekken, om met allen persoonlijk bekend te worden, die in de laatste tijd zich in eenig vak van menschelijke kennis hadden beroemd gemaakt. Zoo leerde hij van nabij kennen, — om naar de natuur te kunnen schetsen, en in alle hunne nuances te kunnen omschrijven, — eenen de LAMARTINE, de LAMENNAIS, VICTOR HUGO, CHATEAUBRIAND en vele voorname schilders te *Parijs*, ook hen die, op Nederlandschen bodem geboren, den roem onzer schilderschool daar waardig handhaven, zoo als eenen SCHEFFER, van SPANNDONK en anderen; — te *Turin*, den door geheel *Europa* zoo veel belangwekkenden SILVIO PELlico; te *Florence*, onzen voormaligen koning LODEWIK; te *Milaan*, den klassieken MANZONI; te *Bologne*, ROSSINI; en in *Rome* de verhevenste vernuften van kunst en smaak, daaronder ook den taalreus MEZZOFANTI, die zich in ruim zeventig talen gemakkelijk uitdrukt. Te *Rome* zijnde, genoot de schrijver de eer aan Z. H. te worden voorgesteld, en door dezen te worden benoemd tot doctor in de wijsbegeerte aan de grijze hoogeschool *La Sapienza*.

» Een reisverhaal van dien aard, in eenen van *humor* en ernst afwisselenden toon, en met des schrijvers bekenden puntigen geest, kon niet anders dan het verlangen opwekken, om zich daarmede bekend te maken, en het was dan ook, doch na een herhaald aanzoek tot de uitgave zijner aantekeningen, dat de heer W. besloot, zijne opmerkingen, in den vorm van *tabletters*, het licht te doen zien. De uitgever, van zijne zijde de belangrijkheid van dit geschrift inziende, heeft den gelukkigen inval gehad, om het uiterlijke in smaak te doen wedijveren met de keurige en elegante (om deze vreemde en toch hier zoo eigenaardige uitdrukking te bezigen) wijze van bearbeiding des inhouds. Daartoe zoude moeten medewerken een Album van schetsen, en eenige afbeeldsels van beroemde mannen, wier sprekende gelijkenis door den schrijver worden gewaarborgd, allen door kundige meesters op steen gebragt. Deze met de

bijgevoegde handschriften, zullen naar keuze al of niet bij het werk gevoegd worden.

» Bij de samenstelling van zijn werk, heeft de reiziger zich alleen ten doel gesteld, enkel datgene mede te deelen, wat elders niet te lezen staat, en wat hem personeel merkwaardig is wedervaren; dit voorzeker zal iets geheel oorspronkelijks, iets bijzonder eigenaardigs voorstellen; te meer daar de schrijver zich er op toegelegd heeft, om de aandacht van alle soorten van lezers — iets dat zoo moeilijk te treffen is — aanhoudend bezig te houden en hunnen smaak te streelen.

» Datgene wat wij bereids door vriendelijke mededeeling van dit werk gezien hebben, geeft ons het regt, om nu reeds den prijs van belangrĳkheid in den aanloop van beide bovenbedoelde werken, aan den Franschen schrijver J. JANIN te onttrekken, en voorzeker datgene wat onze Nederlandsche reiziger, van zijne bezoeken bij LAMARTINE, LAMMENAIS, enz. zegt, overtreft verre weg *Lyon — Les chemins de fer, — Le Mont Cenis* van JANIN, in pikante en smaakvolle bearbeiding en in nieuwe gezigtspunten, waaruit hij personen en zaken overziet.

» Eenige der onderwerpen, zoo als de boven aangeduide, en de bezoeken des Nederlandschen reizigers op de *Grande Chartreuse*, aan de Militaire Akademie te *Turin*, aan de onderscheidene hoogeschole in *Italië*, en in de propaganda te *Rome*, hebben wij vlugtig mogen lezen, en deze beloofden alles van de naauwkeurige narigten, welke de schrijver nopens toon-, schilder-, beeldhouw- en bouwkunst der door hem bezochte steden zal mededeelen. Alle deze onderwerpen zijn zeer afwisselend behandeld, en geschakeerd tusschen tafereelen van verschillenden aard, waaronder wij hebben opgemerkt, *de Paaschviering in de St. Pieterskerk, de lijkstatie van den Engelschen kardinaal WELT*, de zoogenaamde *girandola* (het grootte vuurwerk) van MICHEL ANGELO op den Engelenburgt. Onder deze minbekende zaken, troffen wij een nog onuitgegeven en niet gekend gedicht van LAMARTINE, zijnde een weerklink, » op de ode van den heer WAP, op JULIUS DOOD" eene poetische ontboezeming, die voorzeker onder de gevoelvolste stukken van den Franschen puikdichter moet gerangschikt worden.

» Ziedaar hetgeen wij voorloopig kunnen zeggen van een geschrift, dat — zoo als wij in den aanhef zeiden — onze belangstelling bijzonder had gaande gemaakt, uit hoofde van gelĳktijdige behandeling van hetzelfde onderwerp, door twee schrijvers, die in enkele opzigten met elkander kunnen vergeleken worden. Mogelijk zien wij ons binnen kort in de gelegenheid gesteld, het een of ander hoofdstuk ten voorproef in ons menŋelwerk mede te deelen."

Dit gevoelen van eenen geleerde, die niet van vooringenomenheid kan verdacht worden, en die slechts eenige Tabletten van het Werk des heeren WAP heeft onder de oogen gehad, zal voldoende zijn, om een denkbeeld van deszelfs belangrĳkheid te geven.

BIJDAGEN VOOR HET IVOOREN CRUCIFIX VOOR DEN AARTSBISSCHOP VAN KEULEN BESTEND.

Montant in ons N.º van 7 Julij vermeld . f 615,66
Van een klein gezelschap lezers van de *Catholijke Stemmen*, met de woorden:

Goede voorbeelden verdienen navolging . . . » 1,50
Bij den Heer A. H. BANNING, te *Utrecht*
gedeponeerd, van een' onbekende uit B. » 3,00
Van den Eerw. Heer G. B., Pastoor te K. » 3,00
Uit de gemeente *St. Nicolaasga*. . . . » 3,50

Transportere f 626,16

Transport. f 626,16
Van eenige leden van het R. C. leesgezelschap: *Tot nut vermaak en oefening te Amersfoort* 7,50

f 634,16

AANKONDIGINGEN.

De inschrijvingen op de *Reis naar Rome*, door den heer WAP, in het vorige jaar gedaan, kunnen nog tot uiterlijk 1 September worden aangenomen: niet wĳl de bestellingen op dat werk, niet reeds toereikend zijn, om de uitgave te doen voortgaan, maar, ten einde het publiek in staat te stellen, om door de opgaven vóór dien tijd, nog genot te kunnen hebben van de toegezegde prijsvermindering. Want het werk, zal, in allen gevalle, op den bepaalden tijd worden uitgegeven, en er zal met den prijs niet worden geknoeid.

* * Bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON, te 's Bosch, is eene Vertaling ter Perse van het Werkje, getiteld: *Instructions pour éclairer les ames pieuses, dans leurs doutes et pour les rassurer dans leurs craintes; par le P. QUADRUPANI, Barnabite. Traduction de l'Italien*. Bij deze Vertaling zal den Italiaanschen text worden geraadpleegd.

Bij bovengemelden zijn mede ter perse:

Zestal Leerreden handelende over de geheimen der verlossing des menschedoms, volbragt in het lijden, den dood, de verrijzenis en hemelvaart onzes goddelijken Verlosser JESUS CHRISTUS, alsmede in de nederdaling van den H. Geest; uitgesproken bij gelegenheid van derzelver jaarlijksche gedachtenisviering. Door S. UTBERG, R. C. P. en Pastoor.

Een woordje van pas over de gemengde Huwelĳken, ter behartiging voor de Catholĳke jongelingschap, voornamelijk in toepassing op de thans in de Pruissische *Rĳn-provincien*, plaats hebbende gebeurtenissen, door eenen welmeenenden Catholĳke. Naar het Hoogduitsch.

De Engel-Bestuurder in gebeden en godvruchtige oefeningen, om de zielen eene gelukzalige eenwigheid te verzekeren. Nieuwe verbeterde uitgave door M. A. VAN STEENWIJK, Pastoor te *Amsterdam*.

* * Bij de Kunsthandelaars FRANS BUFFA EN ZONEN, *Kalverstraat*, hoek van de *Gapersteeg*, N.º 221 te *Amsterdam*, wordt uitgegeven het welgelĳkend PORTRET van den Hoogwaarden en Welgeboren Heer CORNELIUS LUDOVICUS Baron van *Wĳckerslooth*, Heer van *Schalkwĳk*, Bisschop van *Curium*, naar de originele schilderĳ van den Heer CH. VAN BEVEREN, geteekend en op staal gegraveerd door den Heer H. W. COUWENBERG, gepensioneerd door Z. M. den Koning der Nederlanden,

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . : Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn, gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

HET OUDE EN NIEUWE PROTESTANTISMUS,
TWISTENDE IN DE NEDERLANDEN.
(HOLLAND.)

Onder dit opschrift deelt een nieuw Catholijk Fransch blad van de geschillen, tusschen de afgescheiden Gereformeerden en de Nederlandsche hervormde kerk sprekende, eenige belangrijke bijzonderheden mede, die ons tot de vertaling van dat stuk hebben doen besluiten. Het is van den volgende inhoud:

» De veranderingen die de hervorming tegenwoordig in twee harer voornaamste zetelplaatsen ondergaat, zijn de aandacht overwaardig. In Pruisen, maakt FREDERIK WILHELM, zich hoogepriester van het Evangelismus; hij stelt in die hoedanigheid geloofsformulieren, catechismen, gezangen, enz. enz. op, of doet ze opstellen zonder er veel op te letten, of dat alles al dan niet overeenstemt met de bepalingen der Augsburgsche confessie. Het klein getal der bevolkingen, hetwelk doordrongen is gebleven van de denkbeelden dier beruchte confessie, heeft over onderdrukking geschreeuwd,

men heeft ze gerust gesteld (1). Zoo is het in Holland niet gelegen.

» De Calvinistische confessie van 1566 ter zijde gesteld zijnde, heeft er slechts eenige aanhangers behouden, die, de minderheid uitmakende, dissidenten zijn genoemd geworden. Het is die klasse van Protestanten, welke de meerderheid door het bewind doet vervolgen. De brieven, die wij mededeelen, doen den politieken toestand kennen, waarin zich die minderheid bevindt, waarvan wij reeds meermalen gesproken hebben.

» EXTRACT UIT DEN EERSTEN BRIEF.

» Aan de Leeraars der nationale Gereformeerde kerk in het kanton van Waadland.

» Wij hebben een grooten troost genoten, door te vernemen, dat vele onzer broeders in onderscheidene landen, deel nemen aan den toestand, waarin wij ons

(1) Niet allen hebben zich laten gerust stellen; en deze heeft men vervolgd en dweepers genoemd. Het is uit de dagbladen bekend, dat reeds zes honderd oud-Lutherschen hun vaderland hebben verlaten, om Australië te gaan bevolken.

RED.

hier bevinden. Wij willen niet uitstellen, u uit te drukken, hoezeer wij zijn vertroost geworden, door de blijken, die gij ons van uwe sympathie gegeven hebt.

» *Wij worden verdrukt en vervolgd, door menschen, die openlijk vijanden zijn van den dienst des Heeren.* Wij zijn verplicht geweest, om een genootschap te verlaten, dat wel aan zich zelve den naam geeft van *Nederlandsche hervormde kerk*, doch waarin men te vergeefs, de eenigheid in CHRISTUS zoekt. Wij zullen u thans het verhaal niet doen van de omstandigheden, die onze scheiding van haar hebben te weeg gebracht; wij zullen enkel aanmerken, dat hoewel er zich in dezelve nog leden en leeraars bevinden, die aan de leer der waarheid gehecht zijn, welke naar de Godzaligheid is, dat genootschap echter die waarheid niet meer belijdt. Men laat er aan elk de vrijheid, om alle soorten van dwaling en ketterij te prediken. Dat zich daarenboven aan het hoofd van dat kerkgenootschap, eene administratie bevindt, die aanvankelijk door Z. M. onzen geëerbiedigden soeverein den koning der *Nederlanden*, is aangesteld en die door het burgerlijk gezag ondersteund, besluiten heeft genomen, welke den ondergang der waarheid na zich slepen en de oorzaak zijn, dat de kudde niet wordt opgebouwd. — En dat *eindelyk die administratie het prediken verbood aan de leeraren, die de leer der Gereformeerde kerk in derzelver geheele uitgestrektheid verkondigden, zoo als dezelve beleden werd in de eerste tijden der hervorming*, en die de opleiding der kudde, aan het nakomen der gemelde besluiten niet wilden opofferen. Ziedaar waarom wij ons gedrongen hebben gevoeld, om ons te onttrekken aan dat bestuur, en wij hebben ons vereenigd, om den Heere te belijden en te dienen naar de waarheid, *gelijk eertijds de Gereformeerde kerken gedaan hebben.* Het is ten gevolge van dat besluit, dat wij, op aanstoking van dat bestuur, op allerlei wijze door het burgerlijk gezag, zijn verdrukt en vervolgd geworden.

» Gij ziet hieruit, dat wij ons niet hebben afgescheiden van de kerk, en dat wij er geenerlei nieuwigheid hebben willen invoeren (1). De ware en eenige oorzaak van het gebeurde, is, dat wij den Heer JESUS CHRISTUS erkennen als Koning der kerk en dat wij diensvolgens IEDER TIJDELIJK GEZAG OVER DE KERK EN ALLE MENSCHELIJKE BEVELEN, DIE STRIDIG ZIJN MET HET WOORD VAN GOD, VERWERPEN. Want God heeft zijnen Zoon tot Koning over *Sion*, den berg zijner heiligheid gezalft. (Ps. II.) Volgens hetgene wij van u vernomen hebben, houden wij ons verzekerd, broeders! dat gij met ons overeenstemt, niet alleen in naam, maar metterdaad en in waarheid, om den eeuwigen Koning der kerk te erkennen. En daar in onze dagen, die Koning zoo zeer

verloochend wordt; zullen de eenigheid der kerk, over de geheele aarde en hare afscheiding van de wereld, gewisselijk meer en meer openbaar worden, door de getrouwheid der geloovigen.

» Geschreven in de kerkelijke vergadering van Boven-G., gehouden te Appeldoorn, den 7 Februarij 1838.

» *In naam der provinciale kerkelijke vergadering,*

» C. G. DE MOEN, *ouderling - secretaris.*

» (Get.) BRUMMELKAMP, *president.*

» (Get.) S. VAN JEELSEN, *bedienaar des goddelijken woords."*

» EXTRACT UIT DEN TWEEDEN BRIEF.

» HATTEM, (prov. Gelderland), 10 Februarij 1838.

» *Aan den Wel Eerw. Heer V. MELIET, Deken der classis van Lausanne en Vevey.*

WEL EERW. HEER EN BROEDER IN ONZEN GROOTEN GOD EN ZALIGMAKER JESUS CHRISTUS, HET VERHEERLIJKE HOOFD DER KERK.

» Met de levendigste belangstelling en niet zonder aandoening, hebben de verdrukte Gereformeerden van ons vaderland, de Christelijke en liefdevolle brieven gelezen, die in het voorleden jaar door de herders en leeraars van het *Waadland*, aan Z. M. onzen geëerbiedigden koning, aan de leeraars van het hervormd kerkgenootschap, als ook aan de synodale commissie, zitting houdende te 's Hage, zijn gerigt geworden (1).

» Onze Zwitsersche broeders wisten dan, dat wij, sedert ongeveer drie jaren, de smartelijkste vervolgingen ondergaan. Zij werden ons in den beginne op den hals gehaald door de synode, die zich den titel geeft van: *Algemeene Christelijke synode der Nederlandsche hervormde kerk.* Te dien einde, nam zij de de toevlugt tot Z. Exc., den minister van staat, belast met de algemeene directie der hervormde kerk, en tot zijnen vermogenden invloed op Z. Exc. den minister van justitie, ten einde de laatstgemelde de ambtenaren en bedienden van zijn departement, bevel gave, om alle overtreding der bestaande wetten, met gestrengheid te straffen, en (om ons van de woorden der synode te bedienen), met ijver te waken voor de uitvoering der artikelen 281 en 294 van het strafwetboek voor het koninkrijk der *Nederlanden* (Code NÂPoleon). Eene copie van dat verzoek der synode, verzeld van eenen brief van Z. Exc., werd aan den minister van justitie gezonden. Ten gevolge diar bepalingen werd de uitoefening van onzen Godsdienst be-

(1) De leerende Ouderlingen is toch wat nieuws in de Gereformeerde kerk.

(1) Wij laten deze stukken achter dit artikel onmiddellijk volgen.

schouwd, als eene verbodene associatie; onze predikanten, onze onderlingen en onze diakenen, als ook de bewoners der huizen in welke de Godsdienst plaats had, werden tot hooge boeten veroordeeld, terwijl de min-gegoedden, na het verkoopen hunner goederen, in de gevangenis werden gezet: onlangs nog is er een onzer broeders, in den Heer ontslapen. Hoewel wij door de meeste regtbanken zijn veroordeeld geworden, moeten wij niet nalaten te zeggen, dat die van *Amsterdam* en *Heerenveen* eene lofwaardige uitzondering maken; zij hebben ons vrijgesproken, *altoos erkend hebbende, dat de grondwet ons vrijheid van Godsdienst waarborgt*. Die uitspraken zijn echter zonder gevolg gebleven, om de vervolgingen en militaire inlgeringen te doen ophouden, die, vooral sedert eenigen tijd *uitsluitend* ten laste der gescheidene Gereformeerden zijn, zoodat eenige huisgezinnen, gedurende eenige nchtereenvolgende dagen, huisvesting hebben moeten geven, aan 2, 4, 5, 10 à 15 man. Het is zelfs eens gebeurd, dat een onzer broeders, gedurende vier dagen, 31 man heeft moeten huisvesten en voeden . . . . .

» Uw toegenegen Dienaar en Broeder in den Heer,

» Wel Eerw. Heer en Broeder in CHRISTUS.

» (Get) C. G. DE MOEN, *ouderling en secretaris der kerkelijke vergadering.*

» Uit deze brieven blijkt duidelijk, dat de leer welke aanvankelijk door de hervorming gepredikt werd, in de *Nederlanden*, niet meer dan in *Pruissen*, geëerbiedigd wordt. Hier ziet men, ofschoon uit eenen mystieken vorm, dat de afgescheidenen, door zich den titel te geven van: *Geloovigen, die den Heer JESUS CHRISTUS, erkennen als Koning der kerk, maar die, in onze dagen, zeggen zij, die Koning zeer verloochend wordende, zich vereenigd hebben, om Hem te belijden naar de waarheid; hetwelk be- teekent, dat de meerderheid der Protestanten in Nederland, nagenoeg openlijk de Godheid van onzen Heer verwerpen.*

» Wij wisten het, want de Calvinisten van *Geneve* en zelfs die van *Frankrijk*, laten het in hunne geschriften genoeg doorstralen. Maar die groote pochers op het vrije onderzoek, behoorden minder in- consequent te zijn in hunne eigene grondstellingen, en niet diegenen hunner Godsdienstgenooten in klei- nen getale vervolgen, die, hoewel aan de groote dwa- lingen der ketterij gehecht, zich hoeden willen tegen het ongelooft, waartoe de leerstellingen der hervorming onweêrstaanbaar geleiden, wanneer zij tot hare eindelijke consequentiën worden gedrongen."

» *Brief der herders en dienaars in het kanton Waadland, aan Z. M. den koning der Ne- derlanden (1).*

Aan den Koning.

» SIRE!

» Er bestaat van ouds een band van Christelijke broeder- schap, tusschen *Zwitserland* en de *Nederlanden*. Toen Uwer Majesteits doorluchtige voorouders voor de zaak der waarheid en der Evangelische vrijheid streden, hadden zij niet alleen aanspraak op de erkenenis van het volk, waarover God Uwe Majesteit thans heeft gesteld, maar ook op de onze en op die van alle Gereformeerde Christenen. Toen zij, aan hen, die de bloedige vervolgingen, ter zake van de Godsdienst, in *Frankrijk*, *Groot-Brittanie* en andere landen ter naauwer nood ontkomen waren, eenen vrijen toegang in hunne Provinciën verleenden, hebben zij, door deze weldadigheid aan onze broeders, ook ons verplicht. Uwe Majesteit heeft ons, met eene billijke verwachting op haar doen zien, als op een' waardigen opvolger van die Vorsten en belijder van dat eeuwig Evange- lie, hetwelk *Holland* zich ten koste van zijn bloed heeft ver- worven. De ondergeteekenden, dienaars van de Nationale Kerk in het kanton *Waadland*, veroorloven zich alzoo eerbied- diglijk, Uwe Majesteit het verlangen hunner harten open te leggen, ten aanzien van de maatregelen, die men tegen de afgescheidene Christenen van de door den Staat erkende Gere- formeerde Kerk, in Uwer Majesteits Rijk genomen heeft. In omstandigheden, die ons niet allen even goed bekend zijn, ver- meten wij ons niet, als registers of voorspraken voor onze broe- ders op te treden, want, zoo als de Schrift zegt: » *wy struy- kelen allen in vele*," dit weten wij, maar gelooven ook, dat er eeuwige beginselen van recht en waarheid zijn, die door de gebreken der menschen niet komen te vervallen.

» Met eerbiedig vertrouwen verzoeken wij dan Uwe Majesteit aan die Christenen volkomene vrijheid te geven, om God, overeenkomstig hunne overtuiging, te dienen.

» Wij vragen u dit, SIRE! omdat wij deze vrijheid van Gods- dienst niet alleen met heerlijke trekken in Gods Woord, maar ook in de jaarboeken van Uw Huis en volk uitgedrukt vinden, — omdat wij voor God de overtuiging hebben, dat de mensch in zijn geloof vrij moet zijn, en omdat, volgens een beroemd gezegde, de magt der koningen daár eindigt, waar die van het geweten begint; eindelijk, omdat wij, als dienaars van eene Nationale Kerk, in een land, waar de afgescheidenen gedurende eenige jaren vervolgd en door de wet zijn gestraft geworden, proefondervindelijk weten, dat eene met den Staat vereenigde Kerk door niets zoo zeer prijs gegeven, verzwakt en beroerd wordt, dan door dergelijke vervolgingen; terwijl daarentegen verdraagzaamheid en vrijheid zeer veel toebrengen, om dezelve gelukkig, vreedzaam en voor een' ieder eer- waardig te maken.

» Vergun ons alzoo, SIRE! dat wij, thans in rust zijnde, uit het midden onzer gebergten, ons dringend verzoekschrift aan Uwe voeten nederleggen; ontvang hetzelfde met die goed- heid, waarvan Uwe voorouders zoo vele bewijzen aan onze vaders hebben gegeven.

» Daar Uw en onze Vader en God, — dat de eeuwige God, den rijkdom Zijner zegeningen over Uwen persoon, over Uw Gezin, over Uwe Kerk en over uw volk uitstort! Dat vrede en voorspoed wonen in die bij alle Gereformeerden zoo geliefde Provinciën, welke, gedurende bijna drie eeuwen, een toevlugs- oord voor hen geweest zijn, die om het geloof aan het zuiver en heerlijk Evangelie van onzen grooten God en Zaligmaker JESUS CHRISTUS geleden hebben.

» *Lausanne, Augustus 1837.*

» (Volgen de ondertekeningen van 173 Herders en Leeraars)."

» *Brief van de Leeraars der Hervormde Nationale Kerk in Waadland, aan de Leeraars der Nederlandsche Hervormde Nationale Kerk.*

» Welcerwaarde Heeren Broeders en Medearbeiders in het werk des Heeren!

» Het Woord van God dat wij verkondigen leert ons, dat » wanneer één lid lijdt, alle de andere met hem lijden. — Wij hebben derhalve niet dan met eene levendige droefheid vernomen, dat eenige van onze broeders in Nederland sedert eenigen tijd verdrukking ondergaan, ten gevolge van hun geloof in de waarheden van het Evangelie der zaligheid.

» Wij zijn met de bijzonderheden van deze zaak te weinig bekend, om alle de handelingen van deze broeders te kunnen regtvaardigen of om iemand te veroordeelen; maar wij gevoelen ons desniettemin gedrongen, om onze innige droefheid te kennen te geven over de vervolgingen, waarvan de voornoemde broeders het slagoffer zijn. Daar wij nu van oordeel zijn, dat Uw invloed bij de overheid van Uw land veel bij zoude kunnen dragen, om dezen staat van zaken te wijzigen, of geheel te doen ophouden, die zoo zeer met de liefde, die de Christenen elkander verschuldigd zijn, in strijd is; daar wij ons de broederlijke en menigvuldige betrekkingen herinneren, die Uwe Kerk aan die van ons kanton verbinden; daar wij eindelijk gehoorzamen aan het Woord van God, dat ons vermaant om op elkander acht te geven, ten einde elkander in de liefde en tot de goede werken op te wekken, zoo bidden wij U, geliefde broeders! in den naam van Hem, die ons zoo lief gehad heeft, dat Hij Zijn bloed voor ons stortte, aandachtig te willen nadenken of het niet in Uwe magt is, voor die vervolgde broeders de vrijheid te verkrijgen, dat zij God naar hun geweten mogen dienen en onverhinderd hun geloof in het Evangelie van onzen grooten God en Zaligmaker mogen belijden in dat zelfde land, alwaar zoo vele Christenen eertijds eene toevlugt vonden tegen de vervolgingen, die hen uit hun Vaderland verdreven.

» Weest overtuigd, geëerde Broeders, dat indien het verzoek, waarmede wij ons tot U wenden, ons voorgeschreven wordt door de belangstelling die wij gevoelen voor hen die verdrukt worden, wij ons evenzeer daarom gedrongen gevoelen door den band der liefde, die ons met U en uwe Kerken vereenigt. Aangenaam ware het ons van U te mogen vernemen, dat gij onze bedoelingen begrepen hebt, dat gij aan ons verlangen wel hebt willen voldoen, en dat vele onzer broeders, tot nu toe in hunne godsdienstoefening gestoord, voortaan in alle godsvrucht en in rust een stil en eerbaar leven mogen leiden.

» In deze hoop bidden wij U, geëerde broederen, de verzekering van onzen eerbied en broederlijke verkleefdheid wel te willen ontvangen.

» *Lausanne, Augustus 1837.*

» (Hierop volgen de onderteekeningen).

» Het voorafgaand Adres is aan de Synodale Commissie te » Hage verzonden geworden door den Deken van de Classe van *Lausanne*, met den volgenden brief tot geleide:

» *Mijne Heeren en zeer geëerde Broeders!*

» Ik neem de vrijheid, om door uwe medewerking den nevengaanzen brief aan de Leeraars der Nederlandsche Gereformeerde Kerk te doen toekomen. Ik durf mij vleien, dat deze toezending U geenszins zal bevreemden. Wij hopen tot dezen stap door geene andere beveegredenen geleid te zijn geworden, dan door Zwitsersche opregtheid en Christelijke liefde, en wij zouden ons verheugen in gelijke omstandigheden door onze Hollandsche broeders met hunne vriendschappelijke aanmerkingen en raad vereerd te mogen worden. Vergun mij onze broederlijke zegenwenschen nogmaals te herhalen: dat Uwe Kerk gezegend zij van den Vader, den Zoon, en den heiligen Geest! want wij weten het uit eigen ondervinding, dat niets zoo bevorderlijk is voor den bloei eener Kerk dan het levendig geloof in den Vader, die ons uitverkoren heeft, en uit wiens handen niets ons rukken kan; in den Zoon, die, toen wij nog in onze zonden waren, ons zalig gemaakt heeft door de besprenging van Zijn bloed; en in den Heiligen Geest, die ons wederbaart en ons herschept naar het beeld van dien Jezus Christus, die

God is te prijzen in alle eeuwigheid. Naar mate de leer zuiverder, de wandel heiliger is, ziet men ook het leven in eene Kerk toenemen. Indien God aan de Kerk in uw land nog zulke roemrijke dagen toegedacht heeft, als in die, waarin geheel het Hervormd *Europa* de oogen op haar gerigt hield, dan zal het alleen zijn, wanneer zich de Kerk met kracht vastklemt aan de leer der genade, waarvan de Heere haar toen de uitdrukking, ontwikkeling en verdediging opdroeg, en die zij ook inderdaad in eene met regt vermaarde Kerkvergadering ontwikkelde en verdedigde, en zulks met eene getrouwheid, die haar de dankbaarheid der Hervormde Kerken en bepaaldelijk die der onze verwierf. — De leer der onvoorwaardelijke verkiezing Gods is de kroon zoo wel van het geloof van den Christen, als van de Christelijke Godgeleerdheid. Dat niemand deze kroon aan uwe kerken ontroove. Wij weten dat door de genade Gods zich in haar midden zoowel leeraars als geloovigen bevinden, die met eene onwankelbare trouw aan deze hoofdgronden van de belijdenis der Gereformeerde Kerken gehecht zijn. Deze, ik erken het gaarne, zijn de voorwerpen onzer bijzondere hoogachting, en wij zijn ten volle overtuigd, dat zij, of liever, dat het geloof dat hen bezielt, de ware schutsmuur der Kerk uitmaakt. Moge door de zegeningen des Heiligen Geestes het getal van de zoodanigen van dag tot dag onder u toenemen. Mogt gij die stad op een berg gelegen zijn, wier licht niet verborgen kan blijven, en mogen weldra alle volkeren der aarde met U en met ons uitroepen: » De zaligheid is van onzen God die op den troon zit, en van het Lam! »

» (Get.) V. MELLETT,

» *Deken van de Classe van Lausanne en Vevey.* »

Op deze brieven, die het boven medegedeelde schrijven, der afgescheidenen hebben ten gevolge gehad, heeft de hervormde synode het volgende geantwoord (1):

» Aan den Heer VICTOR MELLETT, predikant te *Vevey*, Deken van de Classis van *Lausanne*.

» Mijn heer en zeer geëerde Broeder in onzen Heer JESUS CHRISTUS!

» De brief, gedateerd uit *Lausanne*, Augustus 1837, waarbij de uwe tot inleiding diende, heeft de synodale commissie der Hervormde Kerk in het Koninkrijk der *Nederlanden*, volkomen van het hooge belang overtuigd, hetwelk onze broeders in het *Waadland* in den voorspoed en in de rust van onze kerken stellen. Deze broederlijke gezindheid heeft ons minder verwonderd, dan zij ons voldoening veroorzaakt. Wij schrijven dezelve aan den uitstekend christelijken geest toe, die alle discipelen van het zuiver Evangelie dringt, om zich als leden van dat ligchaam te beschouwen, waarvan CHRISTUS onze Heer en Zaligmaker, het goddelijke Hoofd is.

» Van geene meer achtingswaardige zijde, dan van onze Zwitsersche broeders, konde ons eene aandoenlijke getuigenis van genegenheid toekomen; wij toch zijn met hen verbonden door de eenheid des geloofs, en door eene onderlinge betrekking, waarvan onze jaarboeken de oudheid en innigheid doen blijken.

» Niets zou de synodale commissie aangener geweest zijn, dan harerzijds soortgelijke gevoelens aan den dag te kunnen leggen, maar daarom doet het haar juist bijzonder leed, in deze gelegenheid aan hetgeen men van haar vraagt, niet te kunnen voldoen.

» Veroorloof mij, u vrijmoedig de oorzaak, de ware, de eenige oorzaak te ontvouwen, welke ons verhindert om er zelfs een onderwerp van overweging van te maken. Onze buitenlandsche broeders schijnen niet wel onderrigt te zijn van den varen staat der zaken; zoo zij naauwkeurige en onpartijdige inlichtingen ontvangen hadden, omtrent de omstandigheden, die de twisten en de scheiding, welke wij mede betreuren, betreffen, zij zouden erkennen, dat er geene aanleiding heeft bestaan om ons de plaats gehad hebbende uitnoodiging te doen.

» Ziedaar, mijn Heer en zeer geëerde Broeder, hetgeen ik gemagtigd ben, u broederlijk en onder 's hands mede te deelen. De commissie huldigt intusschen de beginselen en de wel-

(1) Zie *Reformatie* voor Februarij 1838.

meenendheid, welke onze broeders in het *Waadland* tot dezen stap hebben doen overgaan.

» De God der waarheid en der liefde boezeme, door Zijne genade, aan allen, die opregtelijk de waarheid zoeken, dien geest der liefde in, zonder welchen alle wenschen en alle pogingen tot handhaving of herstel van vrede en eendragt, tot opbouw der Kerk en tot versterking van dat geloof, hetwelk onmisbaar is tot het heil onzer zielen, altijd krachteloos zullen blijven.

» Ontvang, mijn Heer en zeer geëerde Broeder, de verzeeringen van de hoogachting en der broederlijke genegenheid, waarmede ik ben,

» Mijn heer en zeer geëerde Broeder!

» Uw toegenegene Dienaar en Broeder in JESUS CHRISTUS, (get.) J. J. DERMOUT,

» Secretaris van de algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden."

De afgescheidenen zeggen hierop in hun tijdschrift (Februarij 1838) blz. 90:

» Uit dit stuk blijkt op nieuw het kenmerkend beginsel, door de synode van het Nederlandsche hervormde kerkgenootschap éénmaal aangenomen, om, *trotsch op de haar verleende magt van den staat*, alle onderzoek, of uitspraak van de hand te wijzen, hoe achtingswaardig ook de aanvragers mogen zijn. De redactie van de *Archives* (1), gevoelt ook zeer juist de strekking van het antwoord, en maakt op dezen brief de navolgende aanmerking:

» Te midden van de uitdrukkingen van welvoegelijkheid, waarmede deze weigering omkleed is, ziet men uit dien brief, den onwil van de synodale commissie, om zelfs een punt van deliberatie te maken, van een verzoek, door 173 leeraars eener kerk onderteekend, waaraan zij zich door de eenigheid des geloofs en door oude en innige betrekkingen, verbonden noemt. — *Gij zijt verkeerd onderdrukt, en gij zoudt beter gedaan hebben, u stil te houden.* Ziedaar in waarheid, wat de secretaris broederlijk en officieus gemagtigd is, zonder één woord van nadere inlichting aan de onderteekenaars van den brief mede te deelen. De zaak was nogtans wel der moeite waardig, al ware het slechts welstaanshalve. De wenschen naar *liefde*, waarmede dit kenschetsende stuk eindigt, zouden ons meer innemen, indien zij, op wier naam dezelve gedaan worden, ophielden de vervolgingen *goed te keuren*.

» Ja, wij kunnen daarbij voegen, gelijk de lezers van ons tijdschrift, » *de Reformatie* " in het laatste nummer, voor Januarij blz. 51 gezien hebben: dat het de synode is, die de vervolgingen *verzocht* heeft."

Wij twijfelen niet of de *Waadlandsche* predikanten, zullen de brieven der afgescheidenen beantwoorden:

(1) *Archives du Christianisme*, een Fransch Protestantsch tijdschrift, waaruit de *Reformatie* deze stukken heeft ontleend.
RED.

zoo ook daaraan publiciteit wordt gegeven, zullen wij die antwoorden, ook aan onze lezers mededeelen.

Intusschen vernemen wij, dat te *Londen* een genootschap is opgericht, bestaande uit verdraagzame Anglikenen en Dissidenten, welke niet tot de legale Engelsche kerk behooren; welk genootschap, naar luid van het bericht het dubbela doel heeft, om eene *schikking* te beproeven tusschen de gescheidene en legale kerk: en de Nederlandsche regering te bewegen tot het eerbiedigen der conscientie-vrijheid, dier onderdanen, die hunnen Godsdienst onafhankelijk van den Staat willen uitoefenen.

NIEUWE TERGENDE PRUISSISCHE BEKENDMAKING.

De opper-president BODELSCHWINGH heeft de volgende bekendmaking uitgevaardigd:

» Bij kabinets-order van 13 Junij, heeft het Zijne Majesteit behaagd te bepalen, dat, onder uitdrukkelijke voorbehouding van al de regten, die wettelijk aan het Metropolitään-kapittel van *Keulen* toekomen, alsmede volgens gewoonte, de tegenwoordige administrateur van het kapittel des Aartsbisdoms van *Keulen*, de Deken Dr. HÜSGEN, zal voortgaan, door *ziek zelve* het bisdom te besturen, onder benaming en handteekening van den Aartsbisschoppelijken Vicarius-Generaal.

» Monseigneur de Deken Dr. HÜSGEN heeft zich, dien ten gevolge, en op voorschreven wijze, met de administratie van het aartsbisdom van *Keulen* belast, en ingevolge de latere dispositie van gezegde kabinets-order blijft alle gemeenschap, betrekkelijk zijne bediening met Monseigneur den Aartsbisschop Baron DROSTE zu VISSCHERING verboden. (*Conferatur Publicandum* van den 15 November 1837.)

» Ten gevolge mijner publikatie van 29 November des vooreleden jaars, breng ik het vorenstaande ter kennis van het publiek.

» *Coblenz*, 14 Julij 1838.

» De Opperpresident der *Rhijn-provinciën*,
» BODELSCHWINGH."

Het schijnt, dat het Pruisisch ministerie alle mogelijke middelen aanwendt, om den Apostolischen Stoel, wiens *inschikkelijkheid*, ten opzichte van Dr. HÜSGEN, de Pruisische bladen zelve erkend en genoemd hebben, te noodzaken tot het benoemen van eenen Vicarius-Generaal, en het suspenderen van eenen man, dien men verbiedt gemeenschap te houden met zijnen Aartsbisschop, wiens Vicarius-Generaal hij slechts is. De bekendmaking van BODELSCHWINGH zal aanleiding tot nieuwe verwickelingen en verwarringen geven.

HOOGST MERKWAARDIGE STATISTIEK.

Uit eene opgave, voorkomende in het *Handelsblad* van 12 Julij jl. blijkt, dat de bevolking der zeven Vereenigde Nederlandsche Provinciën in het begin der vorige eeuw beliep: 2,162,000 zielen; — op den eersten Januarij 1837 bedroeg de bevolking van *Noord-Nederland*, (dat is van die zelfde Provinciën); 2,557,522; — zoodat, in den loop eener eeuw, onze

bevolking met ruim vier honderd vijf en twintig duizend zielen is VERMEERDERD.

Al verder blijkt het uit die opgave, dat, in het begin der vorige eeuw, de bevolking, wat de verschillende Godsdienst-gezindheden betreft, verdeeld was als volgt:

Gereformeerden	1,500,000
Catholijken	330,000
Doopsgezinden	160,000
Lutherschen	80,000
Remonstranten	60,000
Israëlieten	25,000
Allerlei kleine Protest. genootschappen .	7,000
Te zamen	2,162,000

Op den 1 Januarij, 1837, was deze verhouding dus:

Hervormden (1)	1,518,700
Lutherschen	55,400
Doopsgezinden	32,700
Herstelde Lutherschen	12,300
Remonstranten	5,000
Jansenisten	4,950
Hernhutters, Grieken, Episcopalen, Presbyterianen, Polsbroekers, enz. .	3,500
Catholijken	877,674
Israëlieten	47,523
Te zamen	2,557,747

Wanneer men nu, uit deze beide laatste statistieke tafels, de gezamenlijke Protestanten bijeen telt, dan volgt daaruit, dat er in de vorige eeuw 1,807,000, waren, en in het verloopene jaar, slechts 1,627,600; weshalve hun getal in honderd jaren tijds in ons vaderland met honderd tachtig duizend is VERMINDERD; — terwijl, daarentegen, onze Catholijke bevolking, die, in het begin van 1700, slechts 330,000 zielen beliep, in den jare 1837 was geklommen tot 877,674, en derhalve is VERMEERDERD met vijf honderd zeven en veertig duizend, zes honderd vier en zeventig zielen; dat is, met ruim een half millioen zielen in hetzelfde tijdsverloop.

De bovengemelde, onloochenbare daadzaak is waarlijk bewonderenswaardig! Wie weet welke resultaten de volks-telling in *Nederland* in de volgende eeuw zal opleveren? Wat ook de oorzaak der verbazende toeneming van het getal der Catholijken in *Nederland* (2) zijn moge; zij is het werk der Voorzienigheid en onze overweging dubbel waardig.

AANMERKINGEN BETREKKELIJK DE PLEGTIG: HEDEN DER KROONING VAN KONINGIN VICTORIA.

(Naar het Franssch.)

» Deze plegtigheden hebben, in de oogen van het Engelsche volk eenen hoogen politieken en eenen uitgebreiden godsdienstigen zin: politiekerwijze zijn zij de sòlemnele vereeniging van het koningschap met het volk, gewaarborgd door wederkeerige eeden, en volmaakt overeenkomende met den geest en de gebruiken der Catholijke middeleeuwen, vóór dat het hedendaagsche absolutismus alles was komen veranderen en verwarren; godsdienstigerwijze is het de verrigting, waardoor het hoofd van den staat bij de vernieuwing van elke regering zich voor den Allerhoogsten komt nederbuigen, in het aangezicht van het geheele volk, en erkennen, dat hij, *door de gratie Gods*, de kroon ontvangt, welke de volkskeuze aan zijne voorouders heeft opgedragen. Lees onze oude geschiedschrijvers, en gij zult zien, dat al de oude Fransche koningen, tot in de vijftiende eeuw, volmaakt in denzelfden geest en op dezelfde wijze gekroond werden. Iedere Catholijk moet, wel is waar, betreuren, dat eene nieuwe en ingedrongene kerk zich bedriegelijk in dat heiligdom des ouden geloofs heeft nedergezet en er onbeschaamd, tot de koningen en het volk van *Engeland*, dezelfde taal voert, welke de universeele Kerk eertijds tot hen sprak; maar tevens moet iedere Catholijk, mijns bedunkens, met aandoening het behoud erkennen, van dat bewonderenswaardige Symbolisme, hetwelk de Kerk heeft ingesteld; van die heilige zalving, van die twee zwaarden van gerechtigheid en barmhartigheid, van dien stoel des konings *EDUARD den Belijder*, van die koningin voor eenen Aartsbisschop geknield, van die zachtzinnige duif, die op den scepter van het magtige *Engeland* is geplaatst, en zelfs van die verhevene gebeden, door den schismatieken Aartsbisschop uitgesproken, waarin men niet een enkel woord van de oude Liturgie heeft veranderd. Waarlijk, er is een groot verschil tusschen eene dusdanige plegtigheid en de krooning of inhuldiging dier koningen, die, of in eene kerk zich zelve de kroon opzetten, of, zonder tusschenkomst van den Godsdienst, gekroond in het openbaar verschijnen, om gehuldigd te worden en zich evenwel ook koningen bij de *gratie Gods* noemen . . . . .

» Daarenboven moet iedere Catholijk die vurige geestdrift, dien teederen eerbied toejuichen, waarmede het vrijste en onaf hankelijkste volk der aarde, zijne getrouwheid en gehechtheid aan het beschermend gezag, 't welk zijne vrijheid en zijne voorspoed waarborgt, beuigt. Dit zijn geheel Catholijke gezinningen, zeer verschillende van dien geest van haat, van laster en hoorn jegens het gezag, die in bijna alle andere landen, alle partijen, en schier alle individuen kenmerkt.

(1) Wanneer men van dit getal de *Afgescheidenen* aftrekt, dan meenen wij te mogen vooronderstellen, dat de Hervormden niet meer dan een millioen zielen zullen uitmaken.

(2) De aanwas van het getal der Catholijken in *Engeland* is wellicht nog verbazender.

» Geloof mij, er is in *Engeland* meer Catholicismus overgebleven, dan men gewoonlijk denkt. De toekomst zal dit toonen, zoo als de graaf DE MAISTRE, reeds heeft aangekondigd. De constitutie van dat land en al deszelfs politieke instellingen, dagteekenen van het Catholijke tijdvak, en dragen er nog het onuitwisbare kenmerk van. Het Engelsche volk is tegenwoordig te veel in deszelfs materiele belangen verzwolgen; dit is deszelfs verkeerdheid en tevens zijne straf: maar het is zulks niet in hooger graad, dan het Catholijke *Venetie*, of het Catholijke *Vlaanderen*, der middeleeuwen. Daarentegen heeft hetzelfde in eenen veel hooger graad dan alle andere volken, het gevoel der politieke waardigheid van de maatschappelijke hiërarchie, van de gematigdheid in het gezag, en van den eerbied voor hetzelfde bewaard: en dit zijn de zekerste vruchten van het Catholicismus, uit het maatschappelijk oogpunt beschouwd.”

VERDEDIGING (1).

Toen ik kortelings van mijne Missie-reize, te huis was wedergekeerd, werd mij aanstonds eenen spitsvindingen welkomst-groet, in het *Itzehoër Wochenblatt* van den 11 Februarij jl. geplaatst, vertoond. Uit dezen hoofde zie ik mij ten tweeden male gedrongen, tot het opnemen der pen, om den *Anonymus* en allen die zijnen doolweg volgen, zoo veel in mijn vermoegen is, te overtuigen.

In mijne eerste verdediging van het Catholijke geloof, betrekkelijk de vereering der Heiligen, heb ik aangetoond, hoe de Catholijke Kerk deze vereering, volgens de leer der Apostelen (2), haren geloovigen aanraadt, alhoewel zij het vereeren der Heiligen, niemand als plicht voorschrijft. De *Anonymus* meent, dat deze vereering eerst sedert gisteren door den Paus voorgeschreven zij, en hij beweert uit de geschiedenis der Kerk te weten, van waar de Catholijken hunne Heiligen hebben ontleend. Doch hij heeft hoogst waarschijnlijk de Kerkgeschiedenis nooit gelezen, noch verstaan, wijl het hem anders niet onbekend zou kunnen wezen, dat de zoogenaamde *Notolitia Martyrum*, de dagen, waarop zij den marteldood ondergaan hebben, bereids in de tweede eeuw, gevierd werden. De gemeente te *Smyrna*, schreef in die eeuw, aan de gemeente van *Philamelium*, dat zij voornemens was, om op de plaats, waar de beenderen rustten van den H. POLYCARPUS, die haar Bisschop geweest, en in het jaar 168 ter dood gebragt geworden is, jaarlijks bijeen te komen, om zijne nagedachtenis te vieren (3). Bij TERTULLIANUS en CYPRIANUS (4), welke eerste in

het laatst der tweede eeuw en de andere in de derde eeuw leefde, komen vele plaatsen hierover voor. TERTULLIANUS schrijft: wij dragen de offeranden, op het feest der nagedachtenis van hunnen dood, den Heere op! En CYPRIANUS vermaant, dat men den dag des doods der Martelaren, naauwkeurig behoort op te teekenen, opdat men hunne nagedachtenis vieren en offeranden en geschenken aan dezelve brengen kunne. Tegen deze bewijzen zal de *Anonymus*, zeker niets kunnen inbrengen; ook zijn er vele geleerde Protestanten geweest, die over dit onderwerp geheel anders geoordeeld hebben, dan *Anonymus* zich uitdrukt. Bijv. Bisschop RICHARD MOUTASGU van *Nouwith*, een Engelschman, beweert, dat de geheele Christen-oudheid, hetgeen niet ontkend kan worden, gelooft heeft, dat de Heiligen in den Hemel voor ons bidden, en dat diensvolgens de smeekingen tot hen en hunne voorbede, voor goed beschouwd moeten worden, en dat de Catholijken daardoor het Middelaars-ambt van CHRISTUS niet verminderen. Ook verklaart zich deze Bisschop, ten voordeele der beelden (1); doch mijn heer de *Anonymus*, vindt het aanstootelijk en bijgeloovig, om te gelooven, dat de Heiligen, door God wonderen verrigten . . . Zal hij het dan nog langer als onzin beschouwen, als ik hem den gestorvene aantoon, die men in het graf van ELISA legde, en die het leven herkreeg, toen hij diens beenderen aanraakte; zal hij het nog aanstootelijk vinden, dat de Christenen te *Ephese*, in de tijden van den H. PAULUS, diens zweetdoek, op zieken legden, die daardoor genezen werden of dat de Christenen te *Jeruzalem*, de zieken in de schaduw van PETRUS bragten, die insgelijks de gezondheid herkregen. Hebben de beenderen van ELISA, de kleederen van PAULUS, en zelfs de schaduw van PETRUS, zulke wonderen gedaan (2)? Voorzeker niet, maar het was God, die door zulke wondervolle genezingen, het geloof en het vertrouwen der zieken en hunner betrekkingen heeft willen beloonen. Heeft God zijne welgezindheid jegens de zijnen veranderd? Heeft Hij iets van zijne magt verloren? Neen, Hij is onveranderlijk! Mijn heer de *Anonymus* maakt mij voorts de opmerking, dat ik moest ophouden, aan het net van PETRUS te trekken, wijl, daar ik aan de *Doode zee* woon, waar geene visschen zich bevinden, mijne moeite te vergeefs is. Wat de visschen aangaat, er zijn er misschien veel meer, dan *Anonymus* zich verbeeldt, en als het ons vergund wordt, onze netten uit te werpen, dan houde ik mij overtuigd, dat, de honderden, weldra tot duizenden zullen aangroeijen, doch daar tegenwoordig onze handen nog gebonden zijn, en ons elke visch, dien wij in ons net zouden opnemen, duur te staan zou komen, zullen wij zoo lang, volledig aan den wil van God onderworpen, geduldig verbeiden, tot dat het den Visscher van alle visschen, zal behagen, ook diegenen, die hier aan de *Doode zee*, ronddoolen,

(1) De Eerw. Heer HEIREMANS, heeft ons dit stukje in het Hoogduitsch gezonden, met verzoek om het vertaald in den *Godsdienstvriend* en in de *Catholijke Nederlandsche Stemmen*, te plaatsen.

(2) HEBR. XIII. 7.

(3) EUSEB. Lib. IV. Cap. 15.

(4) TERTULLIAN. de corona militum, 3 CIPR. spit, 37, 48.

(1) TABARAND DE LA KEUNIOU, pag. 240.

(2) REG. XIII. 21. Act. Apost. IX. 19. XII. 15. 16.

tot het levende water terug te voeren! Verder verheugt zich mijn heer de *Anonymus*, over de broederlijke liefde, welke onder de Catholijken en de Lutherschen in die streek heerscht, wyl eenige reeds zoo verlicht zijn, dat zij met elkander het nachtmaal houden! Ik moet u met droefheid verklaren, dat het niet prijzenswaardig zijn kan, waar de verlichting zoo ver gaat, dat men, om den vriend des keizers te zijn, zulk eene broederlijke liefde onderhoudt en zijn geloof verloochent; doch, wat zijn dat voor Catholijken, die zulk eene gemeenschap aangaan? Zij toonen hierdoor hunne onwetendheid en hunne onverschilligheid in de gewichtigste aangelegenheden te kennen. Zij zijn gelijk een' broozen rietstengel, die door elken wind, nu eens naar deze en dan weder naargene zijde geslingerd wordt. Het zijn ligtzinnigen, die van hetgene, wat zij moeten gelooven en doen, niet doordrongen zijn; hun toestand wordt elken dag erger. De onderzinding bevestigt hetgene, wat ik hier zeg, zij zijn enkel Christenen in naam, zonder ware kennis te hebben van hunne pligten, elke dweeper kan hun hoofd en hart doen doolen, en aan hetzelfde valsche en schadelijke grondstellingen inprenten, zij zijn even zoo gestemd als de verleiders, onder welke zij geraakt zijn, zij laten hun' eerbied voor den Godsdienst varen, want zij beschouwen hetgene, wat hun het heiligste behoorde te wezen, als een onding, waarmede men naar welgevallen speelt. Want niet langs wegen, die met doornen, maar die met roozen bestrooid zijn, willen zij het rijk der Hemelen ingaan. Wil mijn heer de *Anonymus*, nu nog langer zijne nuttelooze pogingen aanwenden, dan kan hij verzekerd wezen, dat het hem nooit zal gelukken, den standvastigen, die uit hart en ziel aan den Godsdienst en aan de deugd gehecht is, op den weg der waarheid te doen wankelen. Den zwakken en eenvoudigen, zal ik echter, te allen tijde, met CHRISTUS toeroepen: *Neemt u in acht voor de valsche Profeten, die in schaapskleederen tot u komen, doch die inwendig des te gevaarlijker zijn.* MATT. VII. 15.

FREDERIKSTAD
aan den Eider, 1838.

HEIREMANS,
Pastoor en Missionaris.

DE KERKELIJKE ZAKEN IN PRUISSEN.

Hoe langer de verwikkelingen, door de aanmatigingen van het tijdelijk gezag in *Pruissen*, en deszelfs inbreuken op de regten der Catholijke Kerk, ontstaan, blijven voortduren, zoo meer vertoont zich de grootheid en onverwinnbare kracht der Catholijke hierarchie, en de magteloosheid der materiele magt! Men heeft de criminele instructien tegen den Aartsbisschop van *Gnesen* en *Posen* begonnen: de Prelaat geeft geneerlei antwoord, op de vragen, die hem gedaan worden: hij erkent het gouvernement, als zijne wettige overheid

in tijdelijke zaken; maar hij weigert aan hetzelfde, eenig gewag in geestelijke zaken toe te kennen en zich, waar het geestelijke zaken geldt, aan deszelfs regtbank te onderwerpen.

VON ALTENSTEIN vaardigt instructiën en bevelen uit; maar de geestelijkheid antwoordt, dat zij in kerkelijke zaken, aan de Kerk, en niet aan de tijdelijke magt moeten gehoorzamen.

Dr. HÜSGEN zet zijne dubbelhartige taak op eene ellendige wijze voort: hij deelt verminkte gedeelten mede van de pauselijke Breve en vertelt, in *parenthesis*, dat zij door den koning is geplaceteerd! De opperpresident VON BODELSCHWING maakt tevens bekend dat hij uit zich zelve handelt, en geene gemeenschap onderhoudt met zijnen Aartsbisschop, wiens *Groot-Vicaris* en *Sub-gedelegeerde* hij is.

Door dit een en ander zullen zij zich beiden slechts met nieuwe schande beladen: want te vergeefs heeft men getracht, de pauselijke Breve, die men als eene concessie van den kant des H. Vaders tracht te doen voorkomen, te verdonkeren: de inhoud dier Breve, die men zoo zorgvuldig heeft trachten geheim te houden, is thans geheel bekend. Wij zullen eene naauwkeurige vertaling derzelve in ons volgend N.^o mededeelen; en dan zal men ligtelijk bespeuren, dat Dr. HÜSGEN zich niet lang door kunstgrepen zal kunnen dekken, maar zich hoe langer zoo meer, als eenen lafhartigen verrader van de zaak zijns Aartsbisschops, welke die van den Apostolischen Stoel en der Kerk is, zal ten toon stellen, als hij niet volledig aan den inhoud der Breve voldoet.

SOESTERBERG, den 26 Julij. Heden is de eerste steen voor ons nieuw te stichten kerkgebouw, door den Hoog Eerwaarden Heer Aartspriester van het Utrechtsch Kerkdistrict, plegtig gewijd en door Jonker CHARLES THEODOR JEAN BOSCH VAN DRAKENSTEIN, 1.ste Luitenant bij de Dragonders, gelegd geworden, welke den grond voor Kerk, Pastorij en Kerkhof vroeger goedgunstig had geschonken.

AANKONDIGING.

Bij A. SCHIKHOFF, Boekdrukker en Boekverkooper te *Utrecht*, is van de pers gekomen:

Mijne nalatenschap aan de Kerkleeraars en Beneficiarissen der Engelsche Kerk. BRIEVEN over den tegenwoordigen toestand der door de wet gevestigde Kerk in ENGELAND en IERLAND, door WILLIAM COBBETT, Schrijver der *Geschiedkundige Brieven over de Hervorming* enz. Uit het Fransch vertaald en met eenige korte aanmerkingen vermeerderd, door ... M. D.

NB. Dit werk wordt niet in Commissie verzonden. Prijs f 1-60.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn, gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

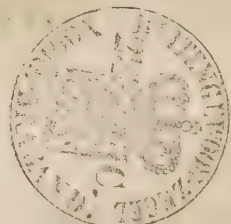
BREVE VAN ONZEN H. VADER GREGORIUS XVI, AAN HET METROPOLITAAN-KAPITTEL VAN KEULEN.

Aan onze geliefde Zonen den Praost en Kanunniken van het Metropolitaa-Kapittel van Keulen.

De brief van 19 December des vorigen jaars, waarin gij ons berigt hebt, geliefde Zonen! dat gij eenen kapitulair Vicaris gekozen had, als ook die, welke de gekozene ons reeds den 5 derzelfde maand geschreven had, om zekere volmagten te bekomen, zijn ons niet geworden voor den 7 April ll. Het is alleen daaruit genoegzaam duidelijk, dat het geschrift, waarover gij ons in uwen jongsten brief spreekt, als den 12 Maart van dit jaar verschenen en vervolgens gedrukt geworden zijnde, op geenerlei wijze van ons en van den H. Stoel heeft kunnen uitgaan, in den zin waarin hetzelve vervat is; en wij ontveinzen niet, dat bijna alles, wat in dat geschrift gevonden wordt,

is aangevoerd tegen de bedoeling, die in onzen naam werd beteekend; want de bekommering vernomen hebbende, die velen in dat Aartsbisdom kwelde betrekkelijk het gebruik der spijsen bij het naderen van den Vaste, hadden wij hem, die ons daarvan verwittigd had, alleenlijk gelast, om voorzigtiglijk te doen weten, dat wij, door den treurigen toestand dier Aartsdiocese getroffen, vergunden, dat de geloovigen die hetzelve bewonen, genot zouden hebben van hetzelfde indult, hetwelk in het vorige jaar was uitgevaardigd geworden, door den Eerwaardigen Broeder CLEMENS AUGUST, Aartsbisschop van Keulen. Overigens hadden wij hem geenerlei last gegeven, om iets te verklaren daarover, dat gij het beheer der Kerk had in handen genomen en over de verkiezing van eenen kapitulair Vicaris. Wij hebben ons met opzet onthouden, van iets betrekkelijk die zaken te beslissen, zoo als wij ons daarvan zelfs nu nog onthouden daar wij, al de omstandigheden van het feit, noch op eene voldoende wijze kunnen weten; noch behoorlijk overwegen en dat evenwel daarvan de volkomene waardeering van het regt afhangt.

Die kwestie dus geheel ter zijde latende en, vol-

gens den universeelen last van het Apostolaat, dat wij uitoefenen op het geestelijk welzijn der geloovigen en op het geldig beheer der kerkelijke jurisdictie lettende, hebben wij gedooft dat diegene zelf, die er overigens de bediening van Groot-Vicaris, tot aan de gewelddadige vervoering van den Aartsbisschop had uitgeoefend, het Aartsbisdom besture. Wij begrijpen echter, dat het, om allen twijfel wég te nemen, en de gerustheid der gemoederen te waeg te brengen dienstig zij, thans uitdrukkelijk te verklaren, wat wij tot hiertoe metterdaad hebben getoond.

Wij vergunnen dus, dat onze geliefde Zoon JOANES HUSGEN, Deken van het kapittel met het beheer der Keulsche Kerk belast zij, als Vicaris-Generaal van den Eerwaardigen Aartsbisschop CLEMENS AUGUST, tot dat hij op zijnen zetel zal hersteld zijn, *of wij daar in op eene andere wijze zullen voorzien*, zoodanig evenwel, dat hij dien titel voere en behoude, in alles, wat hij zal te verrigten hebben en dat telkens als het noodig zijn zal, gebruik te maken van de vijfjarige volmagten, hij zich als sub-gedelegeerde van denzelven Aartsbisschop uitgeve.

En hier willen wij niet, geliefde Zonen! dat u onbekend zij, dat wij niet weinig onzeker zijn geweest en dat wij genarseld hebben, om deze partij te kiezen, tot welzijn der Kerk van *Keulen*, uit hoofde van zekere aan den H. Stoel bekend gemaakte feiten betreffende den vorm van beheer, tot hiertoe, door denzelven Deken gebezigd. Ingevalle die feiten echt waren, zouden zij ons zeker smartelijk zijn, en onze afkeuring volkomen verdienen, omdat zij strijdig zijn met de canonieke regels, welke zelfs bij eenen waarlijk vacanten zetel, alle inovatien ten nadeele van de Kerk of van den Bisschop verbieden.

Hem, bij eenen brief van dezen zelfden dag bevelende, dienaangaande eene naauwkeurige rekenschap te geven, bevelen wij hem ook vooral ons zijne volkomene onderwerping aan de Apostolische uitspraak, over de leer van HERMES uitgebragt, te bewijzen en ook de onderwerping te vorderen, voornamelijk van de Catholijken, die met het onderwijs in de diocese zijn belast, als ook om zich in de zaak der gemengde huwelijken op geenerlei wijze te verwijderen van de regels die aangewezen zijn, in de bekende Breve van onzen voorganger PIUS VIII en in de instructie door den Kardinaal ALBANI, roemrijker gedachtenis, onderteekend.

Thans nader tot u komende, geliefde Zonen! ontkennen wij niet dat de smart die wij onlangs gevoelden eenige leening heeft ontvangen, uit uwe beide brieven van 10 Februarij en 29 Maart van dit jaar, die ons echter niet zijn toegekomen, dan bijna aan het einde der vorige maand. Want gij hebt niet alleen diepe gevoelens van gehechtheid en eerbied jegens ons en jegens dezen Stoel van den gelukzaligen PETRUS getoond, bereid zijnde, om aan alle onze bevelen te gehoorzamen; maar gij hebt ons uwe ziel geopend en gij hebt onbewimpeld erkent, dat gij niet zeer wel

had gehandeld; toen gij ons ongunstige zaken schreeft betreffende uw doorluchtigen Prelaat, vooral in den tijd, toen het gemeenschappelijk belang ten zijnen voordeele, met eenen levendigen luister had behooren te schitteren. En voorzeker, kon het gedrag dat gij gehouden hebt, als het wel onderzocht werd, u zelve niet anders, dan geheel ongepast voorkomen. Want gij hebt op die wijze, oogluikend schijnen toe te geven aan den raad van het burgerlijk gezag en u eenigermate met deszelfs pogingen te vereenigen.

Zoo gij integendeel met eene Apostolische vrijheid en standvastigheid, zoo als billijk was en er zich eene gunstige gelegenheid toe aanbood, de zaak van denzelven Aartsbisschop, welke die van den H. Stoel en van het geheele Episcopaat en diensvolgens van de geheele Catholijke Kerk is, had verdedigd, zou mischien het gouvernement, door uwe reclamatie beter onderrigt aangaande de Catholijke leer en de wetten der Kerk, en getroffen door uwe verzoeken van inzicht zijn veranderd. Wat valt er van te zeggen, dat gij u schriftelijk tot de Geestelijkheid der geheele Aartsdiocese wendende, op denzelfden dag toen u de zaak op bevel des konings werd medegedeeld, hebt te verstaan gegeven, dat de Aartsbisschop om gewigtige redenen, verre weg was gevoerd geworden en dat de uitoefening der herderlijke jurisdictie hem verboden geworden was? Was dit niet openlijk, datgene ondersteunen, wat het gouvernement had gedaan?

Maar het staat ons tegen, langer op dit punt stil te staan en het is onze bedoeling niet, om met nieuwe verwijtingen diegenen te vervolgen, die hunne dwaling erkennen. Wij willen liever, vol van vertrouwen op de betuigingen van eerbied en gehoorzaamheid, door u lieden herhaalt in de zorgvuldigheid der vaderlijke liefde, bij de ingewanden van Hem, die de Kerk door zijn bloed verworven heeft, elk uwer vermanen om uit al uwe krachten voor zijne zaak te arbeiden, met ter zijde stelling van alle menschelijke overweging, u vastelijk te hechten aan dat middenpunt der Catholijke Eenheid en u eeniglijk derwaarts te rigten, waar de stem van het gezag van PETRUS u leiden zal. Herinnert u wel, geliefde Zonen, welke pligten uwe titels u opleggen jegens de uitmuntende Kerk van *Keulen*, en tracht door eene standvastig getrouwe bediening, dat zij in droefheid en rouw zijnde, uithoofde van het verlies van haren Herder, tijdig troost ontvange van u die haren senaat zijt.

Wat ons betreft, wij kunnen naauwelijks zeggen, door hoe vele bekommelingen wij, uit haren hoofde bestendig overstelpt worden. Onophoudelijk bezig om hare droefheid te doen ophouden, hebben wij niet verzuimd, op nieuw de terugkeering te vorderen van den Eerwaardigen broeder CLEMENS AUGUST, en wij zullen niet ophouden onze vorderingen te herhalen, voor dat wij het doel onzer wenschen hebben verkregen; hopende dat de goddelijke hulp ons tot dat einde barmhartiglijk zal worden toegestaan, verleenen wij u, geliefde Zonen, den Apostolischen zegen.

Gegeven te Rome, bij St. PETRUS den 9 Mei 1838, het VIII.^{de} jaar van ons Pausdom.

*Breve van den H. Vader aan Dr. HUSGEN,
Deken van het Keulsche kapittel.*

Onder de pijnlijke angsten waarin wij ons geworpen zagen toen wij vernamen, dat de Eerwaardige broeder CLEMENS AUGUST, Aartsbisschop van Keulen geweldadig van zijnen zetel verdreven was geworden op bevel van het tijdelijk gezag, en dat men hem alle uitoefening zijner Geestelijke jurisdictie verboden had, was hetgene, wat ons het meeste kwelde de zorg voor dat gedeelte der Catholijken kudde die jammerlijk beroofd was van de vertroosting en van de hulp haars Herders. Het viel u gemakkelijk, geliefde Zoon uit het feit zelve op te maken, welken weg van voorzigtigheid wij gemeend hebben te moeten volgen, nadat wij den samenhang der omstandigheden wel hadden onderzocht en gij zult dit nog beter kunnen beseffen uit onzen brief over dat onderwerp, heden aan het geheele kapittel in 't welk gij de plaats van Deken bekleedt, gerigt. Om u dus ten eenenmale alle oorzaak van twijfeling te benemen en te voorzien in den gemeenschappelijken vrede en rust keuren wij het dienstig u meer in het breede onze bedoelingen te verklaren.

Alzoo vergunnen wij, dat gij het Aartsbisdom van Keulen bestuurd, als *Vicaris-Generaal van den Eerwaardigen broeder CLEMENS AUGUST* tot dat hij op zijnen zetel hersteld zij, of het ons gebeure daarin op eene andere wijze te voorzien zoodanig evenwel, dat gij dien titel aanneemt en behoudt in alle en elk der stukken die gij maken zult, en dat gij, telkens als het noodig zijn zal, gebruik te maken van de vijfjarige faculteiten, de sub-delegatie van denzelven Aartsbisschop zult uitdrukken.

U daarvan verwittigende, ontveinzen wij u niet, dat wij zelfs zeer geaarseld hebben om die partij te kiezen; want deze heilige Stoel is onderrigt geworden, dat zij tot hiertoe eenen vorm van beheer had gehouden, waaruit de grootste hoon voor uwen doorluchtigen Prelaat en de geheele vernietiging van alles wat wijselijk door hem was ingesteld geworden, voortvloeijen zou. Zoo werden naar men zegt de examinatoren weggezonden, welke de Aartsbisschop teregt belast had, om de Geestelijken voor de zorg der zielen te beproeven, en men heeft er genomen uit de meesters, die hij verwijderd had van dat officie, uithoofde hunner verdachte leer. Insgelijks heeft men voor de parochien, en om de Pastoors te vervangen mannen genomen welke de Hermesiaansche principes toegedaan waren. Er zijn nog andere zaken, die wij ons onthouden, in het bijzonder te doorloopen. Indien alles wezenlijk gebeurd is, zoo als men berigt heeft, zouden wij er zeer over bedroefd zijn, en hetzelfde geheel en al afkeuren, wijl het onder andere bij de canons verboden is iets te innoveeren ten nadeele van de Kerk

of van den Bisschop, zelfs bij eenen waarlijk vacanten zetel.

Alzoo van u door dezen brief eischende, dat gij ons ten spoedigste rekenschap geeft van dat alles, alsmede van den geheelen vorm van uo beheer, bevelen wij u daarenboven ons niet alleen uwe volkomene onderwerping te toonen aan de Apostolische uitspraak, betrekkelijk de leer van HERMES uitgebragt en die onderwerping te vorderen van de Catholijken, vooral die in de diocese onderwijzen; maar ook dat gij u op geenerlei wijze in de zaak der gemengde huwelijken verwijdert van den regel, voorgeschreven in de zoo bekende Breve van PIUS VIII, onzen voorzaat en in de instructie door den Kardinaal ALBANI, roemrijk gedachtenis, onderteekend.

Gij vindt hier, geliefde Zoon! onze bedoelingen voldoende verklaard en wij twijfelen niet, of gij zult er getrouwelijk aan gehoorzamen. Overigens gaarne de hoop voedende, dat gij zult kunnen antwoorden op hetgene, wat tegen u is ingebragt geworden, op eene wijze, die ons het verdriet beneemt, dat wij er door gekregen hadden, vermanen wij u meer en meer in den Heer, om u in de uitoefening uwer bediening zoodanig te toonen als onze wenschen en de treurige toestand dier Kerk vorderen.

Middelwyl verleen wij u met genegenheid den Apostolischen zegen, als onderpand eener gunstige hulp des Hemels.

Dat men nu met deze Breve de circulaire van Doctor HUSGEN van 30 Junij (1) vergelijke, en men zal wel dra bespeuren, dat hij gewigtige redenen had, om den hoofdzakelijken inhoud dier Breve te verzwijgen. Doch welke eene figuur maakt hij thans, nu die Breven bekend geworden zijn? Hoe zal hij zich wegens zijn tot hiertoe gehouden gedrag bij den Apostolischen Stoel verantwoorden? Zal hij zich volledig aan de uitspraak van den H. Stoel, betrekkelijk de leer van HERMES onderwerpen, en, naar het bevel des H. Vaders, die onderwerping ook van anderen vorderen...? Dit zal de tijd leeren: maar als hij dit alles niet doet, dan laadt hij de misdaad van ongehoorzaamheid en weerspannigheid op zich, en de gunst van het Pruisisch ministerie zal hem niet kunnen beveiligen tegen de Kerkelijke straffen, die hem ongetwijfeld in dat geval zullen treffen. En in dat geval zou het Pruisisch gouvernement, te vergeefs gehoorzaamheid bevelen aan den man, die zelfs wegens de ongehoorzaamheid door den Apostolischen Stoel, van alle Geestelijke jurisdictie, mogt worden beroofd.

Inderdaad het Pruisisch gouvernement behoorde te gevoelen, dat hetzelfde zich reeds te veel heeft ten toon gesteld: een verstandig toegeven en afzien van aanmatigheden, die ongerijmd en belagchelijk zijn, is

(1) Zie ons Blad van 4 Augustus 1838.

het eenige middel, om den vrede in dat rijk te behouden, de eer des gouvernement te redden en deszelfs gezag niet geheel te verliezen.

Het gebeurde in het Aartsbisdom van *Gnesen en Posen*, behoorde het gouvernement daarvan volledig te overtuigen. Te vergeefs dreigde er de kwaadaardige *VON ALTENSTEIN*; te vergeefs verbood hij er de Geestelijkheid het gehoorzamen aan den Herderlijken brief, des Eerbiedwaardigen Aartsbisshops. Een der decanaten heeft bereids de volgende verklaring aan den president der provincie gezonden:

» HOOG WELGEBOREN HEER OPPER-PRESIDENT!

» De Catholijke Geestelijkheid van het *Kozminer*-Decanaat werd na de lezing der verordening van *Z. E.* den minister *VON ALTENSTEIN* betrekkelijk de gemengde huwelijken diep bedroefd, daar door dezelve de leer onzer Kerk, welke onze genadigste Heer Aartsbisshop bij zijnen rondgaanden brief van 27 Februarij, ons in het geheugen terug gebragt heeft, door de wereldlijke magt geheel tegen ons geweten zou worden verkracht. Getroffen door deze in onze Kerk geheel onverwachte gebeurtenis, welke zelfs tot splitsing onder de Catholijken aanleiding kan geven, wenden wij ons tot U, Hoog Welgeboren, het hoogste gezag in onze provincie, met de ootmoedige verklaring, dat zoo lang de leer onzer Kerk dezelfde blijft en op de oude onveranderlijke grondslagen rust, de ondergeteekende Geestelijkheid niets aannemen of beginnen mag, hetwelk derzelver geest veranderen, ons geweten bezwaren en eindelijk ons als ongehoorzaam tegen onze Geestelijke meerderen, toonen zoude. De stap, dien wij thans nemen, doen wij in de vaste overtuiging, dat de beloften van *Z. M.* den koning, bij het in bezit nemen dezer provincie, om namelijk de algeheele tucht onzer Kerk onaangeroerd te laten, niet ijdel zijn zullen, en dat mitsdien ook wij, als getrouwe en rustige onderdanen in burgerlijke zaken, in het rustige bezit blijven zullen van hetgeen wij als ons dierbaarste goed beschouwen en waarvan het ons ook niet geoorloofd is eene schrede af te wijken, zonder verraders tegen Gods heilige zaak te worden, zonder ons in de oogen der wereld als de verachtelijkste menschen bloot te stellen, want de wereld waardeert alleen de getrouwheid aan roeping en vastheid van karakter, welke zij als de hechte grondslagen van ware godsdienstigheid en rechtschapenheid beschouwt. Het is derhalve onze laatste verklaring: de leer onzer heilige Kerk na te leven, *de stem van onzen genadigsten Heer Aartsbisshop te volgen, en mitsdien getrouw zijnen herderlijken Brief van 27 Februarij dezes jaars uit te voeren.* — Deze verklaring hebben wij aan Zijne Hoogwaardige genade den Heer Aartsbisshop tot kennisgeving gezonden. U Hoog Wel Geb. echter bidden wij ootmoedig, dit schrijven aan *Z. Exc.* den Minister Heer *VON ALTENSTEIN* voor te leggen, met de dringende bede van onze zijde om ons

het rustige bezit van het Geloof onzer vaderen te laten, waarentegen hij in ons steeds getrouwe en rustige staatsburgers in alle wereldlijke aangelegenheden vinden zal.

Odalaron (zetel van dit decanaat), 13 Julij 1838."

Volgen de onderteekeningen van den Deken en de gezamenlijke Geestelijken van het Decanaat.

Ook al de overige Decanaten hebben soortgelijke verklaringen ingezonden, of zouden dit nog doen en zoo zal het gedrag der Geestelijkheid van die Aartsbisdommen niet slechts den Eerbiedwaardigen grijsaard, wiens Apostolisch gemoed de plannen van eenen *VON ALTENSTEIN* vrijdelde, troosten en bemoedigen, maar in de Kerkgeschiedenis met lof worden vermeld, en aan de verste nageslachten toonen, dat het Catholijk Geloof in de *XIX.*^{de} eeuw nog even levendig en krachtvol was, als in de dagen der *Diocletianen* en *Julianen*.

DE GEVANGENNEMING VAN DEN HOOG-
WAARDIGEN AARTSBISSCHOP VAN *KEU-*
LEN, OP DEN 20 NOVEMBER 1837.

(*Vervolg van bladz. 239.*)

De Zaligmaker, wiens eenvoudige leefwandel door de kinderen der wereld, gelaakt werd, poogde zich bij hoogen en geringen, bij geleerden en ongeleerden van den last te kwijten dien Hem de Vader opgelegd had. Hij bekommerde zich niet over het aanzien van den persoon. Hoewel Hij de verachting en de lasteringen van de Pharizeën en Schriftgeleerden moest dulden, sprak Hij: Ik moet den wil volbrengen van den-geen, die mij gezonden heeft. —

CLEMENS AUGUST zocht geen aardschen glans, hij hield geene kostbare maaltijden, noch eene wereldsche en verkwistende hofhouding. Hij leefde sober en eenvoudig; en wat hij kon besparen, vloede zijne behoeftige broeders, de armen, toe. Hierom werd hij uitgekreten als een zonderlinge, wiens levenswijze niet geevenredigd was aan den tijd, en te zeer afstak bij die van zijnen voorganger. Hij bewandelde den regten weg en sloeg geen acht op de tegenspraak en vitterlijen van wereldsgezinde zielen. Hij vorderde niet meer, dan: dat men God zou geven wat Godes en den keizer, wat des keizers is; dat men de Kerk in geestelijke zaken en den koning in tijdelijke dingen behoorde te hooren. Bij deze regtvaardige denkwijze stond hij intusschen vast, hij bekommerde zich geenszins over het misnoegen dat hij zich van vele menschen op den hals haalde, evenmin als over het aanzien van den persoon. Ik moet als Bisschop den wil volbrengen, van den-geen, die mij gezonden heeft, om in zijnen naam het heilig woord te verkondigen,

en te waken over de kudde, over welke Hij mij aangesteld heeft. Ik kan, ik mag mijn ambt niet verraden. Ik ben Gode in geestelijke en den koning in tijdelijke dingen, gehoorzaamheid verschuldigd. Waar echter ergens een mensch mij wilde dwingen tot daden die mijn heilig ambt mij verbiedt, daar zou ik Gode meer gehoorzamen dan den mensch. Zoo dacht, sprak, en handelde CLEMENS AUGUST. —

Toen de Schriftgeleerden en Pharizeën zagen dat zij den Zaligmaker door booze betichtingen niet konden benadeelen, namen zij een ander middel te baat; zij verzonnen allerlei spitsvindigheden en poogden Hem in zijne redenen te verstrikken. Zij sloegen Hem waakzaam gade, in de hoop van in zijne redenen en handelingen iets te zullen vinden, waardoor zij Hem zouden kunnen benadeelen. Doch de eeuwige Wijsheid maakte al hunne aanslagen tot schande. —

CLEMENS AUGUST zag zich omringd niet door Herodianen, maar door Hermesianen, door van ijdele wetenschappen opgeblazene tweeslachtige gestalten, en door huichelachtige Pharizeën, die gezamenlijk zijne schreden beloerden en op elk zijner woorden jagt maakten. Zij deden zich dikwerf als leergrage en ootmoedige leerlingen voor, die allerlei bedenkingen over dit of dat punt opperden, voorgevende, dat zij niets zoo zeer wenschten, als door hem onderwezen te worden. Doch hij verijdelde alle hunne aanslagen en beschouwde het beneden zijne waardigheid en bevoegdheid ten opzichte der Catholijke Kerk, om zich tot de ijdele spitsvindigheden van menschelijke inzigten te verlagen. Hij bezigde de wapens van zijnen goddelijken Leermeester. Wie uit God is, die hoort Gods woord, dat de Kerk verkondigt. Wie de Kerk niet hoort, die is als een Heiden en een Tollenaar. De plaatsbekleeder van JESUS CHRISTUS heeft gesproken, derhalve onderwerpt u aan hem; want tot PETRUS en zijne Opvolgers is gezegd geworden: Weid mijne schapen, weid mijne lammeren. Waar Rome gesproken heeft, daar is het onderhandelen met eenen afzonderlijken Bisschop geheel noodeloos en zondig. Zoo sprak CLEMENS AUGUST; en zij gingen beschaamd heen en hielden raad of er geen ander middel zou kunnen gevonden worden om hem te doen vallen. —

Toen de vijanden des Zaligmakers zagen, dat zij aan de wijsheid niet wederstaan konden, welke uit Hem sprak, en dat hun bedrog en hunne arglistigheid aan de wereld hoe langer zoo meer bekend werd, be raamden zij een in het duister verscholen plan, om zich van iemand meester te maken, die den Verlosser in de handen van de Heidensche overheid zou overleveren. Zij stelden Hem voor als een overtreders en verachtter der keizerlijke bevelen en als een opruijer van het volk. Het is beter, zeiden ze, dat er één opgeofferd worde, dan dat wij allen te gronde gaan. —

Op eene bijna gelijkvormige wijze handelde men met CLEMENS AUGUST, alleen met dat onderscheid, dat de Protestantsche overheid niet zoo onpartijdig was, als de Heidensche PILATUS, ten minste in den beginne. Hier-

om kostte het ook den vijanden des Aartsbisschops, niet veel moeite om hunne plannen verwezenlijkt te zien. De regter was even als de aanklager, ja, hij was zelf aanklager en hij had aan de onschuld den ondergang gezworen. — CLEMENS AUGUST, had aan de valsche leeraars hunne onregtvaardigheid voor oogen gehouden, en daar zij evenwel nog voortgingen met in de harten van vele onschuldige jongelingen, verderfelijke grondstellingen te strooijen, waarschuwde de goede Herder, tegen die valsche Profeten in schaapsvachten, en hij verbood aan allen, die eenmaal als medearbeiders in den wijngaard des Heeren zouden willen optreden, het hooren dier valsche leeraars. En dit was eene der hoofdmisdaden, welke hij in de oogen zijner geestelijke en wereldlijke vijanden bedreven heeft. Die leeraars hieven den kreet aan: Hij onttrekt ons de leerlingen, hij maakt ons verachtelijk in de oogen der wereld; hij wil ons te gronde doen gaan. Dit kan, dit zal toch de koning, die ons als leeraars aangesteld heeft, en door wiens genade wij rijkelijk brood en een rijkelijk leven hebben, niet toelaten. Een hoog Pruissisch Ministerie zal ons toch niet verlaten. Die man wil den musen-tempel, dien de staat met zoo veel kosten heeft opgebouwd, neêrwerpen. Hij veracht de bevelen des konings. Hij heeft gezegd: dat de leer der kerk het placet van den staat niet behoeft, om voor ons Catholijken verbindend te wezen. Hij wil weten, zonder den staat te raadplegen, wien hij de handen behoort op te leggen; hij wil zelfs bepalen, hoe lang een kweekeling in het seminarie blijven moet, eer hij Priester kan worden. Hij heeft ons het biechthooren verboden en het volk kleeft hem aan en verlaat ons. Hij werpt alle orde omver; die de koning in onze kerk meende te hebben ingevoerd. Hij is een eigenzinnig man; als men hem nog langer laat voortvaren, dan heeft de staat niets meer te zeggen, en de koning zelf, staat voor het oog der wereld als een versmadeling daar. De staat hoorde deze taal met een verblijd harte; want hij had zich gaarne, reeds voor lang, van dezen onoverwinnelijk schijnenden wachter in Sion, willen meester maken; maar, hij vreesde het volk. Ook schenen hem deze klagten niet hard genoeg toe, om voor het oordeelvellend oog des publieks, te kunnen bestaan. Er moesten derhalve nieuwe valstrikken gespannen worden; en deze vond men weldra. Aan den geloofsheld, moest eene, met den plicht en het geweten van elken Catholijken Priester strijdige kabinetsorde, ter naleving worden voorgeschreven. Weigert hij dezelve na te komen, dan is het met hem gedaan. Zoo gezegd, zoo gedaan! — Hierop werd een hooge staatsbeambte naar Keulen gezonden, die in de eerste plaats, met CLEMENS AUGUST den vriendschappelijken weg moest inslaan, om des te meer oogschijnlijken grond te vinden, om de latere strenge handelwijze, voor de oogen der wereld te kunnen ontschuldigen. —

Toen de val des Zaligmakers besloten was, en zijne vijanden enkel eene gunstige gelegenheid verbeidden,

om zich van Hem te kunnen meester maken, bood zich hun, hiertoe eene onverwachte en gunstige gelegenheid aan. — JUDAS, een der twaalfen, trad te voorschijn en sprak: » Wat wilt ge mij geven, en ik zal Hem » in uwe handen leveren? » — En zij werden het onderling, voor 30 zilverlingen eens. —

Hier moet worden aangemerkt, dat CLEMENS AUGUST reeds verkocht en verraden was, eer hij den Aartsbisschoppelijken zetel beklommen had. Een der tien, die hem omgaven, had zich bereids voor drie jaren in eenen gelijksoortigen Judas-handel ingelaten. In plaats der zilverlingen, had hij een gulden ridderkruis, en het vooruitzigt op eenen zilveren Bisschopszetel, bekomen. De wereld kent den leerling (*Jünger*) en den handel, uit dien hoofde ga ik hier de bijzondere omstandigheden, die daarop betrekking hebben, stilzwijgend voorbij. Op dezen handel, die bekend is onder den naam van: *de Coblenzer-artikelen*, steunende, verscheen de hierboven vermelde afgezant van *Berlijn te Keulen*. Zijne taal evenaarde zoo wat, die van PILATUS. Uwe eigene lieden, sprak hij, hebben u aangeklaagd, de Hermesianen hebben het gezag van den staat, tegen u ingeroepen. Wat hebt gij gedaan? Doch, hoor! wilt gij u aan den koning onderwerpen, en de overeenkomst, ten uitvoer brengen, die met uwen voorganger is getroffen, en, krachtens welke alle gemengde huwelijken, door de Catholijke Pastors, al worden ook de kinderen niet in de Catholijke Religie opgevoed, zonder onderscheid zullen worden ingezegend, dan zal men geen acht slaan op de klagten der Hermesianen, en de staat zal [dit volkje (*leuten*) dwingen, zich aan u te onderwerpen. Doet gij dit echter niet, dan zal u de ongenade des konings treffen. (*Het vervolg en slot hierna*).

Het leven van VICTORINE DE GALARD-TERRAUBE; te Parijs, in geur van heiligheid overleden den 8 Februarij 1836 (1).

Ab infantia mea crevit mecum miseratio. (Job. C. XXXI. V. 18.)

Om onze lezers met den inhoud en de strekking van dit merkwaardig en, vooral in onze dagen, allernuttigst werkje bekend te maken, meenen wij niet beter te kunnen doen, dan te vertalen, wat een der beste Catholijke Fransche bladen over hetzelfde heeft gezegd:

» In deze jongste, zoo geheel bedorvene dagen, heeft eene heilige ziel, eene kuische duive, haren togt door deze wereld afgelegd, die zij door den geur harer liefelijke deugden heeft verkwikt, en de wereld heeft het schier niet opgemerkt: zij is eenzaam en zonder gerucht weder ten Hemel gestegen van waar

zij was afgedaald, zonder dat de menigte de oogen ophief, om haar in heure vlugt te volgen en ze met hare droefheid te vergezellen. Het gerucht maakt zonder ophouden melding van de bewegingen die onder de volken plaats hebben, van de begrippen, die hen beroeren en van de misdrijven die dagelijks de maatschappij verschrikken. Geene stem heeft zich echter laten hooren, om aan de menschen te zeggen, dat te midden van dat oproer der menschelijke hartstogten en in den verhevensten stand van het ondermaansche, eene vreedzame ziel leefde, die weêrstand aan alle verleidingen bood, die alle deugden beoefende en die onder al de gevoelens die ons beroeren, geen ander gevoel had, dan dat eener onbegrensde liefde voor ieder lijden, en van een toegevend mededooogen met allen die zich zelven bedriegen, en eenen doolweg bewandelen.

» Zoodanig was inderdaad mejufvrouw VICTORINE DE GALARD-TERRAUBE, wier geschiedenis ons door eene bekwaame maar onbekende hand geschetst is geworden. Wie ook de schrijver van dit leven zij, hij heeft meer dan een goed boek gemaakt; hij heeft eene goede daad verricht, waarvoor de Godsdienst hem dank weten moet.

» Jufvrouw VICTORINE DE GALARD-TERRAUBE, werd geboren te *Lyon*, den 15 October 1798, uit den burggraaf DE GALARD-TERRAUBE en mejufvrouw DE GOUT, zijne echtgenoot. Van hare vroegste jeugd af werden in haar twee zaken opgemerkt, ofschoon dezelve zich zeldzaam vereenigd vinden, vooral in dien leeftijd: een levendige en vaardige geest, en eene vroegtijdige godsvrucht. Om zich reden te geven van die gelukkige vereeniging van hoedanigheden, moet men onverwijd zeggen, dat zij veel minder de vrucht was van de natuur dan van de wijsheid en deugd harer ouders, die, al den invloed der eerste indrukken begrijpende, zich toelagden, om de eerste bewegingen van dat jonge en vurige verstand, tot God en den Godsdienst te rigten. Ook bespeurde men bijna in haar, zelfs in den vroegsten leeftijd, nimmer die neigingen en grilligheden, die zoo gewoon zijn in de kinderen van haren stand en van hare kunne.

» Het toilet en alle andere ijdelheden van dien aard schenen haar nooit bezig te houden: die eenvoudigheid in kleeding, welke zij al haar leven behield, kan beschouwd worden, als het blijk van eenen vasten en ernstigen geest, die het innerlijke der zaken beoordeelt en schat, en geenszins naar den schijn en het uitwendige. Dit is overigens het onderscheiden kenmerk van alles, wat zij gezegd en gedaan heeft. Hare woorden zijn, even als hare daden vol van eene waarlijk verbazende rijpheid en wijsheid. Uit hare nagelatene aantekeningen, waarvan de schrijver harer levensgeschiedenis uitmuntend partij heeft weten te trekken, is gemakkelijk te zien, dat zij, nog zeer jong zijnde, eenen bij uitstek opmerkzamen geest bezat. De gemakkelijke waarmede zij de gevoelens harer ziel beschrijft, doet zien, dat zij dikwerf in

(1) Zie de aankondigingen.

zich zelve keerde, om zich rekenschap van hare aandoeningen en neigingen te geven. VICTORINE, bezat ontwijfelbaar eene groote wijsgeerige bekwaamheid en zij zou zich onbetwistbaar door haar vernuft, eenen naam in de wereld verworven hebben, als zij er niet liever een' in den Hemel door hare deugden verworven had.

» Met die onveranderlijke juistheid van oordeel, paart zich echter eene zachte gevoeligheid. Hare geschrevene aantekeningen, hebben ons vaak hier herinnert van de belijdenissen of alleenspraken van den H. AUGUSTINUS. Deze lof is te vleijend, om niet door bewijzen te worden gestaafd. Wij zullen er slechts een voorbeeld van aanvoeren; het zal voldoende zijn, om ons gezegde te staven en een denkbeeld te geven van de verhevenheid van dat jeugdig vernuft.

» Zij werd met den gelukkigsten aanleg voor de studiën geboren en vond in dezelve veelmeer aantrekkelijkheid, dan in het beoefenenen van liefhebberijkunsten of in de handwerken harer kunne. Eenigen tijd na hare eerste Communie, die plaats had op den 3 Mei 1811, had zij van hare moeder de toestemming verkregen, om Latijn te leeren. Hare vorderingen in die taal waren zoo snel, dat zij eenige jaren later, haren kleinen broeder onderwijs in dezelve kon geven. Weldra bespeurde men in haar eene merkbare verandering. Het lezen der Latijnsche schrijvers en meer nog dat der beroemde mannen van PLUTARCHUS, had haar eene buitengewone bewondering ingeboezemd, voor de groote mannen van het oude Rome. De studie verslond hare meeste oogenblikken; alles, wat er haar van afleidde, veroorzaakte haar een levendig misnoegen. Het was moeilijk, zoo als men ligt begrijpen kan, haren Godsdienstijver daarbij geheel onverlet te houden; zij erkende zelfs, dat, toen eene ligte ongesteldheid haar verhinderde om gedurende de week naar de Mis te gaan, zij er eene soort van voldoening in vond, wijl zij toen meer tijd aan de studie kon toewijden. Die al te levendige drift was overmatig; de godsvrucht onzer VICTORINE, toefde niet haar dit te doen begrijpen. Zij treurde er toen ernstig over, zich als eene groote zondares beschouwend; die gedachte verootmoedigde haar diep voor God: dit zal men zien uit de dankzeggingen, die zij Hem doet na de ootmoedige belijdenis van hetgene, wat zij hare afdwalingen noemde:

» Gij hebt, » zegt zij, » o mijn God! eindelijk, in mij dien noodlottigen hartstogt voor de studie die mij zoo schadelijk was, om dat ik voor denzelven gedeeltelijk, mijne rust, mijne tevredenheid, en al mijn geluk in deze wereld, en mijne dierbaarste belangen in de andere, had opgeofferd, geheel en al uitgedoofd; want ik verwijderde mij dagelijks van U, o mijn God, en mijn dor hart, de gewone wrange vrucht van eene al te sterke liefde voor de studie, wist U niet meer te beminnen; die verkeerde liefde was reeds veel verflaauwt door de gelukkige hinderpalen, die zij op het einde van 1815 had ondervonden... tegenwoordig, bestaat zij niet meer; lof en dank zij U daarvoor, o mijn God! Gij alleen hebt eene zoodanige verandering kunnen bewerken. Ik beschouw voortaan de menschelijke wetenschappen niet anders dan als een vergif, dat geschikt is, om den geest op te blazen, en het hart te verdorren, vooral, voor de vrouwen, voor welke in het algemeen,

de studie niet geschikt is, en ik verlang voortaan niets te weten, dan JESUS CHRISTUS, en JESUS CHRISTUS gekruisigd." Bladz. 25 en 26 van de Vert.

» Ziedaar, wat zij in den ouderdom van achttien jaren schreef. Welk eene juistheid van oordeel! welk eene bewonderenswaardige terugkeering tot God! Een zoo geoeftend en rijp verstand, in eenen zoo teederen en zoo weinig tot peinsen geschikten leeftijd, zou onverklaarbaar zijn, als men niet wist, hoe veel eenvoudigheid, opregtheid een licht, godsvrucht en deugd in de ziel brengen.

» Wij willen nog een ander voorbeeld aanvoeren van die verbazende gemakkelijkheid, om het ware, in de meest verwickelde omstandigheden te vinden. Het was in den winter van 1815, de eerste winter na de restauratie. Die omstandigheid had de gewone vermakelijkheden van het jaargetijde zeer doen toenemen. VICTORINE had haar zestiende jaar bereikt: levendig, beminnelijk, vol van geest en kundigheden, en met die hoedanigheden, uitwendige bevalligheden parende, was het natuurlijk, dat zij de oogen tot zich begon te trekken. Hare moeder ontving een biljet, om VICTORINE met name tot eene *soirée dansante* uit te noodigen. De gevoelens van Mevrouw DE GALARD en hare dochter aangaande het danssen waren onwrikbaar. Men had dus stellig besloten om het verzoek te weigeren, doch er bleef eene zwaarigheid over, namelijk in welken vorm men de weigering zou inkleeden. Mevrouw DE GALARD raadpleegde hare dochter dienaangaande.

» Daar gij mij toestaat, lieve mama! » antwoordde zij, » om u mijn gevoelen te zeggen, zoo komt het mij voor u het beste voor, om geenerlei voorwendsel te zoeken; als gij heden iets voorwendt, dan zult gij bij eene volgende uitnoodiging iets anders moeten voorwenden, en zoodoende, zult gij telkens van voren af aan moeten beginnen. Dit is de eerste maal, dat men mij noodigt, laat ons dus deze gelegenheid niet voorbij gaan, en gelief slechts te antwoorden, dat ik niet voornemens ben om op een bal te verschijnen, en dan zal voorzeker alles geëindigd wezen." Bladz. 31 van de Vert.

» Zij had gelijk: een zoo vast antwoord van een zestienjarig meisje verbaasde: men kon niet nalaten hetzelfde te bewonderen en van toen af ontving zij geene soortgelijke uitnoodigingen meer.

» Men zou zich bedriegen, als men uit die gestrengheid van beginselen afleiden wilde, dat hare deugd iets stuursch en terugstootends voor de wereld had. Zij had den aard en het echte karakter der Christelijke godsvrucht beter begrepen.

» Dezen zomer verplicht zijnde, om met allerlei menschen om te gaan, en dikwerf groote maaltijden te moeten bijwonen, heb ik gedacht, dat men zijn tijd nooit beter besteedde, dan als men hem besteedt in gevolge den heiligen wil van God... Ik heb gevoeld, dat men den Godsdienst beminnelijk moet maken, door vrolijk, en verplichtend te wezen, zonder anderen te laken. Hoe meer men de godsvrucht beoefend, hoe meer men zich moet toeleggen op het getrouwelijk vervullen der plichten van de maatschappij, in zoo verre die met den Godsdienst strooken, ten einde aan de wereldschgezinde menschen geene stof te geven, tot het lasteren van het juk des Heeren, dat zoo zoet is voor hen die het geheel en al hebben op zich genomen." Bladz. 44 van de Vert.

» Ons doel is niet om hier eene verkorte geschie-

denis van VICTORINE te leveren; maar enkel, om aan godvruchtige zielen het verlangen in te boezemen, om die, welke wij hier vermelden, te lezen. Daarin zullen zij al de bijzonderheden aantreffen van een leven, dat wij slechts met enkele trekken hebben kunnen schetsen. Wij meenen onze taak te hebben volbragt, als het weinige, dat wij gezegd hebben, het genoeg, 't welk men in het lezen smaken zal, kan doen bevatten. De belangstelling die uit de zaak zelve, uit de schoone daden en liefelijke deugden der godvruchtige VICTORINE geboren wordt, vermeedert nog, door de bekoorlijkheden van het verhaal, waarin de schrijver die weet in te kleeden. Het verhaal is eenvoudig, gemakkelijk en sierlijk. De zaken schakelen zich in eene natuurlijke opvolging, en wijsgeerige en tevens godvruchtige bemerkings vereenigen die onderling, zonder ooit aan den spoed der geschiedenis te benadeelen. Met één woord, het is een goed leesboek, zonder te spreken van de voortreffelijke zaken die het bevat.

» Wij kunnen hier echter niet eindigen zonder iets te zeggen van VICTORINE's laatste oogenblikken. In dat uiterste uur ontsluit de zielen zich en beginnen zich van hun aardse hulsels te ontdoen. Zij scheiden zuiverer en helderder in de oogen dergenen die haar aanschouwen. Haar geschiedschrijver zegt:

» Ook wij zouden hier in zijnen vollen luister, dat geduld willen schetsen, 't welk geene beproeving kon krenken, die naauwgezetheid in alle hare oefeningen van godsvrucht, die allen met bewondering vervulde, welke in de gelegenheid waren om ze gade te slaan; de kalmte harer ziel, die immer met de engelachtigste opgeruimdheid op haar gelaat zweefde, de zachtaardigheid en de weergaellooze goedheid waarmede zij diegenen bejegende die haar naderden, die zielskracht die haar ondersteunde te midden der, voor de natuur moeilijkste offeringen; den brandenden gloed van dat hart, hetwelk door liefde ontstoken werd, op het oogenblik, waarop het zich met zijnen God zou vereenigen....»

» Sedert vele jaren was VICTORINE gewoonlijk lijdende. In de maand December van 1835 bespeurde men bij haar eenen vrij hardnekkigen hoest: Op Zondag den 13 die maand, kon zij voor de eerste maal noch bij de Hoogmis, noch bij de Vesperen tegenwoordig zijn. Den 6 Januarij, den dag der EPIPHANIE, kon zij zich nog naar de kerk van de *Missions Étrangères* begeven, alwaar zij communiceerde. Van dien dag af maakte eene aanhoudende koorts zich meester van haar, en veroorloofde haar niet meer op te staan, dan eenige uren bij tusschenpoozing. Hare ziekte zou moeijelijk te beschrijven zijn, de kundigste geneesheeren konden het niet eens worden over den aard der kwaal. VICTORINE kwijnde eenigen tijd in dien toestand en verzwakte meer en meer.

» Zoo zijn wij aan den dag gekomen, welke dien, die dezen engel des Hemels aan de aarde ontnam, vooraf ging. Mevrouw DE GALARD kon zich de grootheid van het gevaar niet meer ontveinzen; zij liet

aanstands den biechtvader van VICTORINE roepen en verzocht hem, hare heilige dochter, met de gebruikelijke behoedzaamheid, de geheele waarheid bekend te maken. Deze behoefde slechts de woorden der Schriftuur: *Zie de bruidegom komt; ga hem te gemoet*, uit te spreken; VICTORINE begreep de goede tijding en trilde van hoop en blijdschap. De bruidegom kwam inderdaad binnen weinige oogenblikken en de van liefde verrukte bruid ontsloeg zich eenige uren later van hare banden, om Hem in het gelukzalig verblijf te volgen. FRANCISCA CHARLOTTA VICTORINE DE GALARD TERRAUBE eindigde hare korte loopbaan den 8 Februarij 1836, in den ouderdom van 37 jaren, 3 maanden en 22 dagen. Haar stichtelijk afsterven vernemende, zeide de souveraine Opperherder, die zich gewaardigd had, haar bij heure reis door Italië te onderscheiden in 1830 en 1831 en die zich harer volmaakt herinnerde: *Wij betreuren haar voor hare ouders, doch wij hopen dat zij voor ons zal bidden*. In die hoop zullen al diegenen met vertrouwen deelen die het geluk gehad hebben, om VICTORINE DE GALARD levendig op deze aarde te zien, of die haar, uit hare levensgeschiedenis zullen leeren kennen."

AANKONDIGINGEN.

Bij J. R. VAN DIEREN, Drukker en Boekverkoper en aan het Bureau van den *Godsdienstvriend te Grave*, wordt uitgegeven:

Het Leven van VICTORINE DE GALARD-TERRAUBE; te Parijs, in geur van heiligheid overleden den 8.sten Februarij 1836. (Naar het Fransch) door J. WITZ.

Gr. 12. mo, VI. en 270 bladz. groot. Prijs f 1-70. Geartonneerd en half linnen band met vergulden rugtitel . . . . . » 2-00.

* * Bij den Boekhandelaar C. L. VAN LANGEN-HUYZEN, te Amsterdam, zijn nog weinige exemplaren voorhanden van het zoo gezocht wordende werk:

BIJDRAGE tot de Kerkelijke Geschiedenis van Duitschland, in de XIX. de eeuw of het zoogenaamde ROODE BOEK, in groot 8. vo Prijs f 1,90.

Dit belangrijk Werk levert een getrouw verhaal van de daden der Pruisische Regering omtrent de R. C. Kerk, en men zal bij het lezen van hetzelfde, ontwaren, hoe weinig men hechten kan aan de menigvuldige berigten, welke ons van daar over dit onderwerp zijn medegedeeld. Achter het werk volgt eene THEOLOGISCHE BEOORDEELING der Breve van PIUS VIII.

Hetzelve is mede te bekomen bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON, te 's Bosch.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

OVER

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . .
 Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn
 gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
 woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U:
 dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
 ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
 wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
 wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en
 bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50
 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle
 abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brie-
 ven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst.
 Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

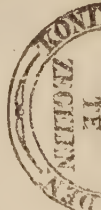
DE GODSDIENST IN RUSLAND.

In den strijd, dien de koning van *Pruissen*, tegen
 de Catholijke Kerk en hare getrouwe Bedienaren blijft
 voeren, laat het zich vooronderstellen, dat hij door
 het droombeeld eener Godsdienst-vermenging bedwelmd,
 zoowel door godsdienstige dweeperij als door politieke
 oogmerken wordt bestuurd. Maar geheel anders is het
 gelegen met de vervolging, welke *Rusland's* alleen-
 heerscher, tegen de Catholijke zoo Grieksche als La-
 tijsche Kerk, in zijn monsterachtig groot rijk uit-
 oefent. FREDERIK WILHELM, wil eene soort van
 onbestaanbare en gedrogtelijke eenheid van Gods-
 dienst, in zijne staten te weeg brengen: NICOLAAS
 tracht meer en meer te verdeelen, volgens den be-
 kenden regel: *Divide et impera*. Nooit was een
 vorst onverschilliger dan hij, ten opzichte der belan-
 gen van den Godsdienst, dien hij belijdt; hij bekreunt
 er zich weinig over, of de Grieksch-Russische kerk,
 van dag tot dag afneemt in de provincien van het
 Noorden en van het Oosten, wier barbaarsche zeden
 sedert lang aan den knout en de verbanning gewoon
 zijn. Zoo al de last zijner dwingelandij, op de pro-

vincien van het Westen en van het Zuiden drukt, is
 zulks blijkbaar, wijl hij begrijpt, dat hij alles wat
 hij wil, zal kunnen doen met een volk, dat hem zijn
 geloof heeft ten offer gebracht.

Dat Godsdienstijver niet het geringste deel heeft,
 in de vervolgingen tegen het Catholicismus in *Rus-
 land* en *Polen*, blijkt middagklaar hieruit, dat het
 gouvernement van den czaar niet de geringste pogin-
 gen aanwendt, om de eenheid der schismatieke kerk
 te handhaven, en de afgescheidene schismatieken met
 haar te hereenigen; maar integendeel, de ketterijen
 in dezelve schijnt aan te moedigen, waarschijnlijk uit
 vrees, dat het *synode* van *St. Petersburg*, het mid-
 denpunt van eenheid der nationale kerk te veel in-
 vloed mogt verkrijgen, waardoor een godsdienstige
 band zou kunnen ontstaan, dáár, waar men geenen
 anderen band wil, dan dien der slaafsche vrees.

In eene algemeene statistiek der onderscheidene
 Godsdiensten in *Rusland*, heeft men het getal der
 belijders van den Grieksch Russischen Godsdienst op-
 gegeven als 41 millioenen bedragende; doch onder
 dien naam van Grieksche kerk, heeft men alle ket-
 terijen en sekten, die haar verdeelen, bijeen geteld.

Het Protestantismus zelf, wint het in anarchie schier niet van die Grieksche kerk, die men ten onregte eenstemmig waant. De Arianen, de Iconoclasten, de Nestorianen, de Eutychianen, de Origenisten, de Jacobieten, de Quaternaires, die van de H. Maagd eene vierde goddelijke Persoon maken, de Manicheën, de Massalianen, schier al de sekten der eerste eeuwen van de Kerk, hebben talrijke aanhangers in de provincien der *Zwarte zee*, in de binnen-provincien en langs de beneden de *Wolga*. Alle die sekten, haten en anathématiseren elkander, maar hebben allen den diepsten afkeer van de Grieken der nationale kerk, die zij als werktuigen van den anti-Christ beschouwen. In de bovenvermelde oorden zijn de meeste lijfeigenen, openlijke of heimelijke aanhangers eener afgescheidene sekte en komen niet in de Grieksche kerk, dan om aan hunne heeren te behagen. In de provincien van het Noorden, hebben de meeste der bovengenoemde ketterijen wel eenige aanhangers; maar de onkunde in die streken nog grooter zijnde, beschouwt men er elken dweeper, als een geïnspireerde en hij wordt het hoofd eener nieuwe sekte. De overheid schijnt vermaak te scheppen in dat ontstaan van scheuringen in de scheuring; zij acht zich gelukkig, dat zij zelfs de moeite niet behoeft te doen, te verdeelen om te heerschen; zij is overtuigd, dat eene stad, of een vlek, door inwendige verdeeldheid verscheurt, des te gemakkelijker onder het juk gehouden kan worden, daar zij den laatsten band van eenheid die nog eenige sterkte had, verscheurd heeft. Dat goddeloos Machiavelismus, verdient des te meer aangewezen en geschandvlekt te worden, daar het geheel nieuw schijnt in de politiek der dwingelanden: het is meer dan onverschilligheid, het is eene schandelijke spottèrrij met iedere soort van Godsdienst. Men begrijpt dat boersche feest waarop czaar PETER I, ten einde de Poolse provincien, die door de tractaten van 1660 en 1667, aan hem onderworpen waren geworden, van de Catholijke eenheid af te scheuren, den geheiligden persoon van den Paus, aan de bespotting zijner onderdanen blootstelde, onder de gedaante van den zot ZOTOFF genaamd. Die ware despoot, aan wien de vleijerij den naam van den *Groote* heeft gegeven, kon den ijver voorwenden, dien hij voor zijnen Godsdienst toonde. Maar, wat moet men denken van eenen man, die aan den eenen kant de Catholijken dwingt, om tot de schismatieke kerk over te gaan en, van den anderen kant die zelfde kerk, door het aanmoedigen en begunstigen van alle ketterijen verscheurt en vernielt? Welk een misbruik, om niet te zeggen, goddelooze ontheiliging van het gezag!

De merkwaardigste nieuwere sekten van het Russische rijk, zijn: 1.° de *Raskolnicks*, wier oorsprong tot 1659 opklimt. De patriarch Nicon belast geworden zijnde, met het opstellen der heilige Boeken, die door de afschrijvers vervalscht waren en eener algemeene Lithurgie, als ook om de handschriften door gedrukte boeken te doen vervangen, beschuldigde na-

genoeg half *Rusland* den patriarch, dat hij de boeken vervalscht en de overleveringen verbasterd had, en scheidde zich van zijne gemeenschap af. De gescheidenen gaven zich den naam van *Staroi-Versti*, dat is: *Oud-Geloovigen*, en noemden de aanhangers der nieuwe Lithurgie *Niconianen*; deze bestempelden de afgescheidenen met den naam van *Raskolnicks*, of *Rebellen* en *Schismatieken*. De *Raskolnicks*, bedienen zich enkel van oude handschriften, of van boeken welke naar die handschriften gedrukt zijn; zij eeren geene beelden dan die, welke ouder zijn dan de hervorming van Nicon; zij maken het kruis met den wijsvinger en middenste vinger, terwijl de andere Grieken, hetzelfde met de drie voorste vingers maken, om de Drieëenheid te eeren en buigen de beide anderen, als zinnebeeld der twee Naturen in JESUS CHRISTUS. Het Grieksche kruis heeft slechts eenen dwarsbalk, terwijl dat der *Raskolnicks* er drie heeft: in de processien rondom het altaar gaan de laatstgenoemden van de linker- naar de rechterzijde en de eerstgemelden van den regter- naar den linkerkant. De gehechtheid der *Raskolnicks* aan alles, wat oud is, gaat zoo ver, dat zij den tabak, de koffij, de thé en de aardappelen verafschuwen, omdat hunne voorvaderen die niet kenden: niets vooral evenaart hunne gehechtheid aan hunnen baard. Ze zijn onder alle regeringen vervolgd geworden, doch vooral door PETER den Groote, die er *hecatomben* van deed maken. Die vorst dwong hen, om een mes van geele stof op den rug te dragen, omdat een hunner hem had willen vermoorden. Zij zijn nog tegenwoordig in alle provinciën verspreid, en in een groot aantal van sekten verdeeld; de meeste Don-kozakken, zijn *Raskolnicks*.

2.° De *Strigolnicks* of vijanden der priesters, die eertijds zeer talrijk waren, hebben thans weinig aanhangers, of komen ten minste niet meer openlijk voor hunne leerstellingen uit; zij vormen echter nog onderscheidene sekten, vooral in de gouvernementen van *Novogorod*, van *Koerland*, enz.

3.° De *Wjetkaers* zoo geheeten naar een eiland, in de *Soschu* gelegen, alwaar hunne secte aanvang nam, dagteekenen van 1730. De dood, langzamerhand al de Grieksche Priesters weg geraapt hebbende, die niet tot de Hervorming van Nicon behoorden en er geen *Raskolnieksche* Bisschop zijnde om andere te wijden, zag men zich genoodzaakt om den dienst van Priesters te derven, of zich van Priesters der Niconsche hervorming te bedienen. Er ontstonden alzoo twee partijen, waarvan de eene zonder priesters wilde wesen; terwijl de andere de priesters die de Russische Kerk verlieten, in haren schoot opnam. Men scheidde zich van elkander, en de beide secten gingen hunne gevoelens in verschillende oorden verspreiden, gedurende eenigen tijd had die secte een klooster van 1200 Monniken, op het eiland *Wjetka*.

4.° De *Philippons*, zoo genaamd naar hunnen stichter, zijn nog bekend onder den naam van *branders* of *moorders*, omdat, volgens hunne leer, de zelf-

moord eene deugd is en zij het ondergaan van eenen geweldigen dood als een geluk beschouwen. Volgens dit beginsel beroofden zij niet alleen elkander van het leven, door verbranding, maar pleegden den zelfmoord, met eene razernij waarvan de geschiedenis geene andere voorbeelden oplevert. Zij maakten eene voorbereiding tot die misdrijven, door vasten en bid-den en vreesden des te minder de vervolging, daar zij niets zoo sterk verlangden als de doodstraf. Zij schijnen thans minder dwaas te zijn, doch begaan evenwel van tijd tot tijd de buitensporigheden hunner stichters: zij plegen tegenwoordig hun zelfmoorden, door zich te verdrinken. Zij erkennen geene Priesters: een grijsaard STARÛ bekleedt derzelver plaats. Ze zijn nog zeer talrijk in *Lithauen*, in het palatinaat van *Augustofen* en op onderscheidene andere plaatsen.

5.° De *Pomorianen*, in verschillende secten verdeeld, zijn verspreid in *Livonie*, *Sibérie*, *Polen* en andere gouvernementen. Zij hebben geen Priesterschap; zij leven afgescheiden van allen, die niet tot hunne secte behooren; zij gedragen zich enkel naar de inspraak van hunne conscientie en erkennen slechts tijdelijk de burgerlijke overheid.

6.° De *Doukhoborten* of *zielworstelaars* begonnen zich te *Moscou* te vertoonen onder de regering van *ANNA IWANOWA* en verspreidden zich weldra door het geheele rijk. De suppressie van het *pariarchaat* door tsaar *PETER I*, was de oorzaak hunner scheuring. Zij meenden, dat de Kerk zonder hoofd zijnde, niet meer de ware Kerk was. Zij bezigen de Slavonische Lithurgie, en wanen af te stammen van de drie jongelingen, die ten tijde van den Propheet *DANIËL*, uit den vurigen oven werden verlost; ze zijn *Iconoclasten*; zij ontkennen het nut der kerk-gebruiken; zij erkennen geene Sacramenten, en maken weinig werk van de H. Schriftuur. Men beweert, dat zij de huwelijks vereeniging miskennen. Mannen en vrouwen groeten elkander driemaal om de H. Drieëenheid te eeren; de naam van vader mag bij hun enkel aan God worden gegeven; het kind noemt hem aan wien het zijn leven te danken heeft bij zijnen naam. Ze zijn in onderscheidene colonien geplaatst, die zij *gave Gods* noemen.

7.° De *Malakanen* of *melketers*, zijn eene soort van *Pythagoristen*, wier oorsprong tot 1610 opklimt. Zij verwerpen de vereering der beelden, de overlevering, en willen de Russische Priesters niet erkennen: de oudste der vergadering bekleedt derzelver plaats. Zij hebben eenen grooten eerbied voor den Bijbel, die hunnen eenigen regel is.

8.° De *Martinisten*, wier secte onder *CATHARINA II*, gesticht werd, door professor *SCHWARTZ*, hebben eenen zekeren eerbied voor den Bijbel, maar vooral voor mystieke en magieke boeken, en voor alles, wat geheime of cabalistische wetenschappen betreft. De vervolging die zij onder tsaar *PAUL I*, ondergingen, heeft hun getal zeer verminderd; intusschen is er niet eene provincie waar zij geene aanhangers hebben.

9.° De *Verminkten* behooren tot eene secte die zeer uitgebreid was, gedurende de oorlogen van *Rusland*, tegen de Fransche republiek en *NAPOLEON*. Afkeer van den krijgsdienst was aanvankelijk de oorzaak der verminkingen; doch weldra mengde er zich het godsdienstig fanatisme onder, en in 1820, bewees het onderzoek der krijgspligten, dat die secte, wel verre van te verminderen, meer en meer toenam.

Wij zouden nog honderd andere secten kunnen opnoemen, die alle misselijke gevoelens hebben; wij willen enkel nog een woord zeggen, over eene secte, die den meesten voortgang in de provincien van het Oosten schijnt te maken. Zij verkiest eenen man, die gezocht wordt *JESUS CHRISTUS* te vertegenwoordigen, en dien zij als zoodanig eert, en eene vrouw, die zij eert als de H. Maagd, twaalf Apostelen enz. enz.

Alle die buitensporige secten, die meer dan de helft der Russische Kerk uitmaken, kunnen haren Godsdienst vrijelijk uitoefenen en proselieten maken, de overheid houdt zich niet in het minste bezig, met pogingen, om ze tot de eenheid der Grieksche Kerk te brengen. Zij schijnt, integendeel, iedere nieuwe secte toe te juichen, en zij durft het verlangen om de godsdienstige eenheid te bevorderen, voorwenden, als zij de Catholijken vervolgt!

HET PROTESTANTISMUS.

(Naar het Fransch).

De midden-eeuwen bereikten hare einde. Die eeuwen zoo vol van kracht en levenssap, wier geest en gestalte beiden met ijzer waren geharnast, namen van lieverlede, onder de vermogende hand der Pausen, zachter en buigzamer vormen aan. Het Christendom deed uit den schoot der wanorde, eene nieuwe maatschappelijke orde geboren worden; het vormde dezelve en nam ze onder zijne bescherming, om ze langzamerhand en zonder schokken tot hare bestemming te voeren. Het schiep, wat de wereld tot hertoe nog niet gezien had, de verdeeling van gezag en magt, tusschen twee opperhoofden: aan den koning het tijdelijk gezag, aan den Paus, als opperhoofd der Kerk, als plaatsbekleeder van *JESUS CHRISTUS* op aarde, de geestelijke magt. Om de woeste of losbandige zeden van dien tijd te verzachten en te beteugelen, om de kiemende twisten der grooten om het gezag, te bedwingen, om alle verspreide en verwarde maatschappelijke elementen, tot eenheid te brengen; om in de ontoereikendheid van het koninklijk gezag te voorzien, was het noodig, dat de magt der Pausen de overhand had en zich, zonder controle over alle volken uitstreckte. Ook zien wij *GREGORIUS VII* en zijne opvolgers, koningen afzetten, over hunne koninkrijken beschikken, hunne onderdanen van den eed van getrouwheid ontslaan, de slavernij afschaffen en hunne suprematie overal doende gelden en eerbiedigen. Het kon niet anders: die onbegrensde magt moest

aan de koningen najver inboezemen; maar zij was onmisbaar in die tijden van verwarring, en toen de orde zich begon te vertoonen, zag men het Opperherderschap zich ongevoelig van zijnen politieken geest ontdoen; zich besluiten binnen den kring der godsdienstige werking, en, over zijnen uitgestrekten arbeid voldaan, zich rustig nederzetten. Eene indrukwekkende eenheid van beschaving, waarvan het Opperherderschap het middenpunt was, strekte zich van het eene einde van *Europa* tot het andere uit, zij gaf aan alle volken gelijksoortige belangen, zij roeide alle kiemen van tweedragt uit en ging met snelheid voort tot het verwezenlijken van een maatschappelijk stelsel, hetwelk het geheele groote Europese huisgezin zou hebben vereenigd, door wetten, door zeden en constitutiën, naar de betrekkelijke behoeften der volken geschikt. Dat sijstema van universeele broederschap, waarvan onze hedendaagsche wijsbegeerte, zoo aanhoudend en te vergeefs droomt, was het doel van den bestendigen arbeid der Pausen, gedurende de midden-eeuwen, en het begon reeds vruchten te dragen, toen een dier geweldige maatschappelijke stormen, die voor eenen langen tijd het geluk der volken vernielen, en hunne bestemming tegenhouden, eensklaps opstak. De inval der Barbaren van de III.^{de} eeuw vernieuwde zich; doch ditmaal verschrikkelijker en noodlottiger; want in plaats, van met den bijl harer voorgangster, wapende de Hervorming zich met drogredenen en dwalingen.

De groote magt, welke de Geestelijkheid gedurende eenige eeuwen bezat, had misbruiken in de Kerk doen ontstaan; het was onmogelijk de losbandige zeden het binnen dringen in het heiligdom en zelfs in de diepste afzondering der kloosters te beletten: eene Hervorming was noodig geworden, dit werd ook werkelijk door vele Bisschoppen ingezien (zoo als onder andere uit de acten van het Bazelsche concilie blijkt), terwijl men gelijktijdig werkzaam was, om de kerken, die in de XII.^{de} eeuw van de eenheid waren afgedwaald, tot dezelve terug te brengen. Vurig verlangde later Paus ADRIANUS VI, de hervorming der zeden, waaraan zijn te vroege dood hem verhinderde werkzaam te zijn.

Als op die wijze eene hervorming ware tot stand gebracht geworden, hoeveel minder bloed zou er niet gestroomd hebben, hoeveel minder misdrijven zouden er gepleegd, hoeveel minder tranen zouden er gestort zijn geworden! Het Catholijk principe zou, zich ontwikkelende, de ware vrijheid en beschaving zonder schokken of geweld hebben voortgebracht, en *Europa* zou het ontbindend principe, waardoor het langzaam sterft, niet in zijnen boezem hebben. Maar de wijsgeerige haarkloevende XV.^{de} eeuw, moest hare vruchten voortbrengen: LUTHER verscheen.

Vol van alle Scholastieke spitsvindigheden, door prikkelbare hartstogten verscheurd, die aangroeiden door de stilte en tucht des kloosters, ondernam die geringe Monnik den strijd tegen den Opperherder,

tegen den Apostolischen Stoel, tegen de eenheid. Hij stond op, en hij verscheen voor de oogen van het verschrikte *Europa*, als een bloedige komeet, als een onbeteugelde brand.

LUTHER koos aanvankelijk tot onderwerp zijner heftige declamatiën, de aalmoessen die de volken naar *Rome* zonden, om de heerlijke hoofdkerk van den H. PETRUS te bouwen. In zijne ruwe en lompe taal donderde hij tegen de zeden der Monniken en tegen de aflaten, welke de Paus had vergund. Dat alles was slechts een ijdel voorwendsel; want men zag hem wat later, de geheele leer der Kerk aantasten, het gezag der Pausen en der laatste kerkvergaderingen loocherende, en geen anderen geloofsregel aannemende, dan den text zelve der H. Schrift. Zoo leverde LUTHER de religie en al de leerstukken aan alle soorten van individueele uitleggingen aan de grilligheden van het menschelijk vernuft, aan de kwade trouw en aan de hartstogten, die immer belang hebben bij het ontkennen of betwijfelen der godsdienstwaarheden, zonder middelen van verdediging over. LEO X veroordeelde een en veertig stellingen, in de leer van LUTHER vervat, en beval hem dezelve binnen zestig dagen te herroepen; de weerspannige gehoorzaamde niet, en heimelijk ondersteund door eenige kleine Duitsche vorsten, dreef hij den spot met het anathema! dat tegen hem uitgesproken werd. Gewelddadig van de Kerk losgerukt, doorliep de afvallige een gedeelte van *Duitschland* en bedwelmdde velen door zijne heftige en gramstorige taal. Weldra werd het geheele Noorden bedekt met predikers, zonder zending, zonder gezag, onkundig in alles, zelfs in de leer die zij wilden voortplanten; maar vurig en onvermoeid, want de hervorming verborg onder haren mantel politieke belangen, welke niet die der volken waren, die zij voorgaf te bevrijden.

De hervorming was nauwelijks geboren, of zij was reeds veelhoofdig en al die hoofden handelden als soevereinen door het veranderen, bijvoegen of wijzigen van het een of ander punt in de nieuwe leer. Men wist niet, of men LUTHER, CALVYN, ZWINGEL, CARLOSTAD, MUNCER, of iemand anders kiezen zou? Er was keuze voor alle dwalingen, voor alle principes van ontbinding en vernietiging. LUTHER ontkende het gezag der meeste kerkvergaderingen, terwijl hij de vroegste kerkvergaderingen aannam; CALVYN, die consequenter was, verwierp ze allen. Van daar strijd en verdeeldheid tusschen de twee trotsche meesters, die elkander over en weder veroordeelden en wier voorbeeld weldra door al de andere hoofden gevolgd werd. De een verwierp de *transsubstantiatie*; een ander nam die aan. Deze ontkende de mede-zelfstandigheid, gene de Godheid van JESUS CHRISTUS. Allen verwierpen het gezag van *Rome* en protesteerden er tegen, om vervolgens tegen elkander en tegen zich zelve te protesteeren; zoodat die *hervormde Godsdienst* zonder gemeenschappelijk hoofd, zonder hierarchie, zonder bepaalde en zekere leer, reeds van hare geboorte af in den chaos verviel.

Doch de wijsgeerige en politieke principes, die uit de hervorming geboren werden harmonieerden zoo goed met de bedorvene neigingen der menschen, dat de nieuwe secte zich met eene ongehoorde snelheid verbreidde. Stoutmoedige predikers doorliepen *Duitschland*, bragten de boeren tot opstand, brandden, plunderden, verwoesteden alles op hunnen doortogt en deden de verbeelding sidderen, door het gruwelijke hunner taal en misdrijven. THOMAS MUNCER aan het hoofd der oproerige Thuringers en der aanhangers van de vroegere secte der Lollardisten en Beggarden, die van de Albigenzen en Waldenzen afstamden, en andere apocalyptieke geestdrijvers, beval, met eene koele razernij, het moorden en branden.

Ziedaar een staaltje van de moraal dier nieuwe Apostelen en van de onderwerping en goede trouw dier nieuwe martelaars!

Terwijl de hervorming *Duitschland* in vuur en vlam bragt, terwijl *Wittemberg* en *Geneve* in strijd waren, de Unitarissen zich over de onverdraagzaamheid der nieuwe kerk beklagden, en CALVYN te *Geneve* MICHAËL SERVET liet verbranden, en ERASMUS met al de hervormers den spotdreef, won het protestantismus toen langs zoo meer veld, het vestigde zich in *Zwitserland*, door den burger-oorlog; in *Frankrijk* en in de *Nederlanden*, door gewapenden opstand en in *Engeland* door een koninklijk besluit! om de hervorming op de puinhoopen van het Catholicismus te verheffen, dat door deszelfs magt en Goddelijke waarheid, niets van drogredenen, te vreezen heeft, vond HENDRIK VIII geen zekerer middel, dan het berooven der kerk. Hij vernietigde drie honderd kloosters, die te zamen een vijfde gedeelte van den grond bezaten, vereenigde hunne goederen met de domeinen der kroon, of verdeelde dezelve onder zijne begunstigde hovelingen, onder beding van zijne hervorming aan te nemen. Slechts weinigen weigerden zulks, zoodat die edele patritiesche Engelsche familien, die zich tegenwoordig met zooveel trotsheid doen gelden, en, voor een gedeelte de onregtvaardige verdrukking der Catholijken willen doen voortduren, hare verbazende rijkdommen, grootendeels aan roof en lafhartigheid te danken hebben. Van dat oogenblik af werd de hervorming de vleisters van dien tijger in menschelijke gedaante, dien men HENDRIK VIII noemt. Die eerste Paus der Anglikaansche kerk was iets gedrochtelijks dat *nergens* naar geleek.

Getrouw aan haren verwoestenden aard, verbande de hervorming de aanroeping der Heiligen en de zoo populaire en lieflijke vereering van de heilige Maagd en Moeder Gods: zij schafte de leer van het vagevuur, de biecht en het celibaat der Priesters af; maar men behield er de oude Romeinsche hiërarchie; doch de Bisschoppen, die men onafhankelijk van den Opperherder verklaard had, werden gedwongen om zich aan den koning, of aan de koningin te onderwerpen, die zij, als beschermers of beschermster en opperhoofd der Anglikaansche kerk moesten gehoorzamen. Ook maakte

het koningschap zich meester van alle magt; zoo wel in *Zweden* en *Denemarken*, waar de hervorming nog zoo wel als in *Engeland* Bisschoppen behouden had: en zoo werd het bewonderenswaardig evenwigt der twee magten, de Geestelijke en de tijdelijke, die door twee onafhankelijke Opperhoofden werden uitgeoefend, verbroken: het despotismus was nu zonder contrôle en zonder teugel en de vrijheid bestond niet meer als principe, maar enkel als een geïsoleert feit, dat afhankelijk was van materiele kracht en omstandigheden.

HENDRIK VIII oefende het wreede despotismus van sommige Romeinsche keizers uit; ELISABETH, daarentegen het dogmatieke en listige despotismus. Onder hare regering werden er afschuwelijke wetten tegen de Catholijken uitgevaardigd, hunne goederen werden verbeurd verklaard, zij werden met duizenden uit hun land verdreven; de doodstraf werd uitgesproken tegen diegenen onder hun, die voor de uitvaardiging van het besluit de wijdingen of eenige graden aan de universiteiten hadden ontvangen en weigerden den eed der suprematie te doen; ook werd de doodstraf uitgesproken tegen al diegenen, die tot de gemeenschap met de Roomsche Kerk terugkeerden; wie niet bij de officien der Anglikaansche kerk verscheen, werd veroordeeld tot eene boete van twintig ponden Sterling. In 1583 werd eene commissie benoemd, uit vier en veertig leden zamengesteld en bekleed met buitengewone volmagten, om onderzoek te doen naar alle kettersche gevoelens, oproerige boeken, complotten, valsche berigten, en alles wat strijdig was met de acten van suprematie en uniformiteit (1).

Terwijl de hervorming zich in *Engeland* zoo gemakkelijk vestigde, met de hulp des konings en der grootten, en door de confiscatie van de goederen der Catholijke Geestelijkheid, was het in *Frankrijk* zoo niet gelegen; maar zij bragt in dat land, even als bij onze overzeesche naburen, even als in de *Nederlanden*, in *Zwitserland* en elders de burger-oorlogen, de moordtooneelen te weeg. De onwetendheid, door verschillende omstandigheden uit de middeleeuwen gekweekt, werd in *Frankrijk* van dag tot dag minder, naar mate de invloed der Geestelijkheid sterker op de bevolking werkte; de ruwe zeden werden van lieverleden zachter, toen het protestantismus, de sluimerende hartsogten kwam opwekken. Naauwelijks geboren, verhieft de woelzieke en oproerige minderheid, die de hervorming omhelsd had, niet te vreden met de vrijheid en de rust, die zij genoot, eensklaps den standaard des opstands; zij benoemde opperhoofden, maakte zich meester van steden en beoogde niets minder, dan eene verandering van dynastie. Er ontstond een

(1) De acten van suprematie en uniformiteit maken den grondslag uit van die verdrukkende wetten, die modellen van ongerijmdheid en bloeddorst opleverden, en welke het Anglicanismus gedurende twee eeuwen, met zoo vele hevigheid op de Catholijken heeft doen drukken en waaronder *Ierland*, nog gedeeltelijk zucht.

verschrikkelijke oorlog, en duurde eene eeuw, door de politieke hartstogten, die zich verheften, ondersteund.

Eindelijk beleefde men het einde dier burger-oorlogen, gedurende welke de beide partijen in woede en wraaklust wetijverden. Het edikt van *Nantes* verscheen; HENDRIK IV stond aan de hervorming vrijheid van conscientie, vrije Godsdienstoefening en politieke regten toe; en als waarborg voor die immuniteiten, stond hij hen eenige sterke plaatsen af. Men denke echter niet, dat zij zich, met die verkregene voorregten vergenoegden; men zag haar weldra gewapenderhand vreemdelingen te hulp roepen, tot het belegeren van *la Rochelle*. Het protestantismus was een soort van kanker, die aan de monarchie knaagde; voor een oogenblik op het eene punt des rijks beteugeld, verhief het zich weldra weder op een ander punt en bedreigde onophoudelijk het koningschap en het Catholicismus. 't Werd noodig om aan hetzelfde de kracht te ontnemen, die het nog bezat, zoo men nieuwe burger-oorlogen aan *Frankrijk* wilde besparen: LODEWIK XIV herriep het edict van *Nantes* en de *Cevennes* zagen voor de laatste maal gewapenden wederstand door de hervorming bieden.

Twée eeuwen waren er nauwelijks, na het verschijnen van den hervormden Godsdienst verlopen, toen het niet meer mogelijk was hem te herkennen onder de honderden van gedaanten, die hij aangenomen had. Ontelbare secten waren uit den schoot der hervorming voortgekomen. Men gevoelde wel het nadeel, 't welk die menigvuldige secten aan het principe der hervorming toebragten; men trachtte daarin meermalen te voorzien, door het ontwerpen eener algemeene belijdenis; maar dit was strijdig met het principe der hervorming, de toevlugt nemen tot het gezag, de individuele uitlegging aan banden leggen, eene inconsequentie; doch het was de eenige niet: *Geneve* en *Heidelberg* zonden een catechismus in de wereld; *Engeland* aanvaardde de beruchte leer der *voornamste punten* (zoogenaamde *grond-waarheden*) en besliste alzoó zonder appel, de Goddelijke instellingen, de leerstukken van den Godsdienst, sommigen waar, en andere valsch, of ten minste nutteloos, verklarende.

Die zonderlinge leer onderging het lot van al de andere. Het aantal der secten verdubbelde, bij de *Presbyterianen*, *Unitarissen*, *Calvinisten*, *Lutheranen*, *Pedo-baptisten*, *Antipedo-baptisten*, enz. enz. kwamen nu *Kwakers*, *Methodisten*, *Socinianen*, *Chambristen*, *Beyers*, enz. Eenige Sectarissen kwamen nader bij het Catholicismus, maar het grootste gedeelte verzonk in het Socinianismus.

Tegenwoordig kan men niet meer zeggen dat het Protestantismus, een eigenlijk gezegde Godsdienst zij; het is met uitzondering van eenige *Separatisten* eene ontkenning van positieve leerstukken, een wijsgeerig stelsel, dat aan Christendom grenst, geworden.

Bijna alle schrijvers der XVIII eeuw waren Protestantisch; want zij hadden het principe der Hervorming

aangenomen, te weten: niets te geloven dan hetgene, wat de rede als waar beschouwt en te loochenen, al wat boven haar bereik is. *Frankrijk* heeft in de verschrikkelijke rampen der omwenteling, al de gevolgen dier noodlottige leer ondervonden en in den naam der vrijheid, die zij proclameerde, bragt zij een systematisch despotismus tot stand, dat zich onder ijdele liberale bewoordingen verbergt.

Daar de hervorming haren oorsprong van het patrijiaat ontleent, kan zij voor de volken niet geschikt zijn. De behoeften der volken is: te beminnen en te geloven; zij hebben behoefte aan eenen Godsdienst die hen troost, die hen de rampen en ellenden des levens, met kalme doet dragen, die hen beschermt tegen de magtigen, en die hunne al te prikkelhare hartstogten beteugelt. Het Catholicismus is inzonderheid de Godsdienst der zwakken en lijdenden; het Protestantismus integendeel spreekt voornamelijk, tot de grooten, tot trotsche en weerspannige geesten.

Het noemt zich: *hervormde Godsdienst*! Maar wat zijn dan deszelfs hervormingen? waartoe strekken zij zich uit, tot de denkbeelden? maar het heeft de trouwrigste en tevens de buitensporigste ongerijmdheden uitgedacht; het heeft met volle handen dwalingen gezaaid; het heeft, gelijktijdig door de tweedragt, die deszelfs eigen boezem verscheurt, in de wereld te werpen, eenen brand gesticht, die haar verteert: door eene jammerlijke consequentie van deszelfs systeem, heeft het alles gematerialiseerd, het heeft de verschrikkelijke en rampzalige leer van het fatalismus in het menschelijke hart gestort, door het loochenen van den vrijen wil. Het individualismus, 't welk de maatschappij ondermijnt, is zijn werk, zoo wel als de geest van opstand, alle bestaande dwalingen zijn er uit voortgevloeid. Waar zijn dan deszelfs hervormingen? in de zeden? . . . . . Beweerde LUTHER niet, dat de goede werken schadelijk zijn aan de zaligheid, CALVIN beweerde, dat iemand, die eens *geregvaardigd* is, voor altoos geregvaardigd was, welke misdrijven hij vervolgens ook mogt begaan. Zijn dat edele, waardevolle hervormingen? het Protestantismus heeft het geloof hervormd: O! hier is de hervorming volledig geweest. Van den verhevensten voortreffelijksten Godsdienst, heeft zij eene soort van mathematische methode gemaakt, waarin alles met eenen passer gemeten wordt, om alles te verwerpen, wat hare Rede niet bereiken kan.

Ziedaar hare werken. Zij ontrust en beweegt zich in onze dagen met eene koortsachtige werkdadigheid. Hare reis-bedienden en pakkendragers verspreiden zich allerwege, in naam van het *bijbel-genootschap*. In *Pruisen* vergenoegt zij zich niet met het verspreiden harer geschriften; zij wil er, door hare wetgeving, de Catholijken tot het verzaken hunner leer, en ongehoorzaamheid aan hunne Kerk dwingen. Maar, dat men zich niet bedriege, het Protestantismus heeft, als Godsdienst zijne loopbaan geeindigd, het heeft onheilengenoeg gesticht. De werkdadigheid, die hetzelfde

tegenwoordig allerwege ontwikkelt is niet het teeken van een krachtvol en geregeld leven, het is de laatste ademtocht van eenen stervenden Redenaar de laatste vonk van den brand, die *Europa* gedurende drie eeuwen gefeist heeft.

ZONDERLING CONTRAST.

De *Onpartijdige* heeft onlangs de inhoud medegedeeld van een verslag, door een Belgisch blad gegeven van zeker werkje, getiteld: *Situation de la Hollande*, door den Baron SCHERPENZEEL HEUSCH geschreven. De *Onpartijdige* zegt daarbij onder anderen:

» De Heer SCHERPENZEEL ziet geen onderscheid tusschen het grondwettig geregeerd wordende *Holland* en *Rusland*, hetwelk alleen door willekeur wordt beheerscht. Ten bewijze hiervan haalt hij aan hetgeen in 1831 in het District *Maas en Waal*, Provincie *Gelderland*, gebeurd is.

Hierbij maakt de *Onpartijdige* de volgende aantekening:

« Om slechts een punt van onderscheid aan te halen: waar is het land waar de *vrijheid van drukpers*, op weinige uitzondering na, zoo ruim toegedeeld is en zoo *vrijelijk genoten wordt*? Weten wij van borgstellingen, van deponeren en van alle verdere hinderpalen, welke zelfs in het klassieke vrije land *Frankrijk*, aan die vrijheid worden in den weg gelegd.....»

Dit schreef de *Onpartijdige* den 3 Augustus.

In den *Noord-Brabander* van 9 Augustus leest men het volgende:

» De geabonneerden op dit Dagblad, welke hetzelfde met de Geldersche of Eindhovensche post ontvangen, worden bij deze geïnformeerd dat door het vroeg vertrekken dezer beide posten, *in verband met de Censuur*, waaraan dit blad onderhevig is, men dikwijls niet in staat is, om hetzelfde van drukfouten te zuiveren, of de Courant niet op dien dag te kunnen verzenden, waarom de geabonneerden verzocht worden, dit in aanmerking te willen nemen.

Dit zal dus één van de *weinige uitzonderingen* zijn, waarvan de *Onpartijdige* spreekt. Doch waar is de grond en het recht tot dusdanige uitzonderingen, bij eene grondwettige vrijheid van drukpers?

Wij hebben geenerlei belang bij den *Noord-Brabander*: maar wij hebben belang bij de *vrijheid van drukpers*, ook als het eenige middel om de Regering in te lichten, wegens plaats hebbende verkeerdheden en willekeurigheden, die eenen noodlottigen indruk maken, en geschikt zijn om wantrouwen in te boe-

men. Waarom mag de *Noord-Brabander* te *'s Bosch* in zijn blad niet opnemen, wat door andere bladen mag worden medegedeeld. Zoo leest men in den *Onpartijdige* van 20 Julij:

» Noord-Brabant, den 14 Julij 1838.

» MIJN HEER DE REDACTEUR!

» Bij gelegenheid der laatste benoemingen van Notarissen in deze Provincie, had ik van deze ambtenaren een statistiek opgemaakt en aan den Redacteur van den *Noord-Brabander* gezonden; hetzelfde niet geplaatst zijnde, heb ik deswege informatie ingewonnen, en ofschoon men er niet stellig voor wil uitkomen, heb ik genoegzaam kunnen opmaken, dat de plaatsing daarvan in gemeld Dagblad niet is toegelaten, ofschoon daarin niets beleedigends voor het Gouvernement gevonden wordt en zuivere waarheid inhoudt.

» Daar in uw Dagblad meermalen statistieken worden opgenomen, vermeen ik UEd. geen ondiens te doen, hetzelfde aan UEd. te doen geworden, met verzoek daarvan het noodige gebruik te willen maken.

» Uw beatendige Lezer.

Daar de *Onpartijdige* en andere bladen, die mededeelen wat de *Noord-Brabander* niet mededeelen mag ook in *Noord-Brabant* gelezen worden, zou men die bladen allen toegang tot deze Provincie moeten ontzeggen: want zonder die voorzorg is de *Censuur* waaraan de *Noord-Brabander* onderworpen is en blijft, niet alleen willekeurig en onregtvaardig maar belagchelijk. — En wat zijn er de gevolgen van? Misnoegen, klimmend misnoegen; allerlei misselijke vermoedens en sprookjes, zelfs *risum teneatis*, dat de *Onpartijdige* door het Gouvernement bezoldigd wordt!!! Dat de staat van beleg niet voortduurt uit vrees voor de Belgen, maar omdat men de Noord-Brabanders niet vertrouwt (1) waaruit noodwendig wantrouwen en misnoegen jegens de Regering voortvloeijen moet; vooral na de voorbeeldige getrouwheid, welke de provincie *Noord-Brabant* in 1830 heeft getoond, waardoor zij de behoudster van *Noord-Nederland* is geworden. Ziedaar de gevolgen van de ongrondwettige en doelmissende Censuur, waaraan de *Noord-Brabander* onderworpen is.

Wij hebben gemeend onze Regering opmerkzaam te moeten maken op de verkeerde uitwerking, welke de aanhoudende Censuur waaraan men op grond van den voortdurenden staat van beleg, den *Noord-Brabander* onderwerpt, op de gemoederen van velen in deze Provincie maakt; eene Provincie, die men vooral geene billijke redenen tot klagen behoort te geven; dit vordert het wel begrepen belang van Regering en Vaderland; en het is alleen daarom, dat wij er melding van maken.

(1) Het *Journal de la Haye* heeft onlangs, dat wantrouwen niet weinig begunstigd, door te beweren: dat de Belgen, uit hoofde van den wapenstilstand, geene voldoende redenen hadden, tot het op de been houden van eene buitengewone krijgsmagt. — Is dit waar, ten opzichte der Belgen, zegt men, dan is het ook ten onzen opzichte waar.

In het *Handelsblad* van 16 Augustus, leest men het volgende:

» In *Noord-Nederland*, hebben in 1835 59, en in 1836 50 echtscheidingen plaats gehad, waarvan in *Holland*, in 1835, 30, en in 1836, 21. In verhouding tot de bevolking levert *Noord-Brabant* de minste echtscheidingen op; een verschijnsel, dat zich uit de omstandigheid dat het meerendeel der bevolking Roomsch-Catholijk is, laat verklaren.”

Merkwaardige getuigenis van het *Handelsblad*! zoo is men dan gedrongen, om openlijk te erkennen, dat het Catholicismus de beste waarborg is tegen de *echtscheidingen*, die kanker, die aan de rust der familien, en aan het welzijn der maatschappij knaagt; en daarom, hoewel door Oncatholijke wetgevingen *toegelaten*, toch moeilijk gemaakt en aan vele formaliteiten onderhevig is. En zou men de echtscheidingen niet met regt eene voortvretende kanker mogen noemen, als men overweegt, dat, volgens de opgave der dagbladen, in het vorige jaar ruim drie duizend zeven honderd echtscheidingen in de Pruisische monarchie hebben plaats gehad! — Welnu, tegen die kanker is slechts één behoedmiddel: het Catholicismus.

BELANGRIJKE SURINAAMSCH E AFBEELDINGEN.

Wij hebben twee gsteendrukte afbeeldingen op Chineesch papier ontvangen, de eene voorstellende de *Pina hut op het etablissement Batavia te Surinamen*, door de Boassi-besmettelingen aldaar als R. C. Kerk bezigt van den jare 1827 tot 1836; de andere de *nieuwe R. C. Kerk der Boassi-besmettelingen op het etablissement Batavia te Surinamen*, welke ten voordeele dier Kerk worden uitgegeven. (Zie de Aankondigingen.) — De eerste dezer afbeeldingen stelt de Pina hut voor. Onder een afdak wordt de H. Misse gecelebreed; op den voorgrond liggen ter rechterzijde van den Priester de vrouwen en ter linkerzijde de mannen geknield. Op de tweede plaat wordt de nieuwe Catholijke Kerk, voor de besmettelingen dier jammerlijke ziekte gebouwd, voorgesteld, door de hutten der besmettelingen omringd; terwijl op den voorgrond drie vaartuigen worden gezien. Wij vertrouwen dat onze Nederlandsche Catholijken, door het aanschaffen dezer belangwekkende platen een klein offer ten behoeve van de Kerk dier ongelukkige lijdens zullen bijdragen.

BIJDRAGEN VOOR HET IVOOREN CRUCIFIX VOOR DEN AARTSBISSCHOP VAN KEULEN BESTEMD.

Montant in ons N.^o van 4 Augustus vermeld. f 634 - 16
Van eenige Jonge Liederen in de gemeente
Uithoorn. 22-00
Van N. N. uit *Dordrecht*. 3-00

f 659 - 16

AANKONDIGINGEN.

Bij den Boekhandelaar C. L. VAN LANGENHUYSEN, te *Amsterdam*, ziet het licht en is alom verzonden:

CHRISTELIJK EN ONSCHULDIG ALLERLEI. — *Aangename Lectuur, verzameld uit oude en nieuwe buitenlandsche Tijdschriften, door een Gezelschap R. C. Priesters in Vriesland.* — Eerste stuk, prijs 75 cents. Hetzelve in carton op zwaar velijn papier f 1,10. Voorzien van Kerkelijke goedkeuring.

Twee Steendrukplaten, op Chinees papier, voorstellende:

1.º De *Pina-Hut* op het Etablissement *Batavia*, te *Suriname*, door de Boassi-besmettelingen aldaar, als R. C. kerk bezigt, van den jare 1827 tot 1836.

2.º De nieuwe R. C. kerk der Boassi-besmettelingen aldaar.

Deze platen worden à 60 Cents per stuk ten voordeele dezer kerk verkocht, en kunnen niet in commissie verzonden worden. Brieven *franko*.

* Er wordt gevraagd een compleet Exemplaar der *Catholijke Nederlandsche Stemmen*, van den eersten Jaargang tot heden. Adres *franko*, met opgaaf van prijs, en hoe hetzelve zich bevindt, bij bovengenoemde Boekhandelaar.

* Bij J. J. ARKESTEYN EN ZON, Boekhandelaars te *Bosch*, komt van de Pers en is alom verzonden: *Aanhangsel tot de Nederlandsche Geschiedenis voor de jeugd.* Prijs . . . . . 30 Cents.

Waardoor de vroeger, door bovengemelden uit het fonds van wijlen den Heer T. L. THOMPSON, aangekochte *Nederlandsche Geschiedenis* met platen compleet is, loopende van den jare 1830, tot op dezen tijd.

* Bij de Boekhandelaar J. NOORDUYN, te *Gorinchem*, is uitgegeven en bij den Boekhandel verkrijgbaar gesteld:

AARDRIJKSKUNDIG WOORDENBOEK DER NEDERLANDEN, bijeengebragt door A. J. VAN DER AA, onder medewerking van eenige Vaderlandsche Geleerden. Eerste en tweede aflevering, à f 1,50 elke aflevering en f 1,75 op Velijn papier, terwijl de intekening na de uitgave der derde aflevering, die met primo November zal plaats hebben, onherroepelijk gesloten is, en het Werk alsdan met $\frac{1}{4}$ verhoogd wordt.

In dit Werk vindt men vele min beknopte geschiedkundige aantekeningen betreffende de Kerken en Kloosters in *Nederland*, van vroegere en latere tijden, en bevat hetzelve ook de Kerkelijke Indelingen van elke Gemeente; terwijl de Redactie het zich ten strengsten pligt heeft gesteld, niets in dit Werk op te nemen wat met eenige Godsdienst strijdig mogt zijn en de vervolging van het Werk, door een zeer groot getal Intekenaars reeds gewaarborgd is.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogten Hemel opgeheven, zeide Hy: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt niet den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

PROTESTANTSCHÉ DIAKONESSEN.

De Zusters van liefde, die met regt de achting en bewondering der wereld hebben verworven, schijnen den naijver van het protestantismus te hebben opgewekt: de hervorming wil iets dergelijks beproeven!

In de maand October van het jaar 1836, heeft een leeraar der zich noemende Evangelische kerk te *Kaiserswerth* een gasthuis gesticht, 't welk door vier vrouwen, aan welke men den naam van *diakonessen* heeft gegeven, bediend wordt. De protestantsche dagbladen verheffen bij uitstek die nieuwe inrigting. De belangstelling en het mededoogen welke het ongeluk ons inboezemt, zouden ons het gelukkig slagen dier onderneming doen wenschen, als wij niet vreesden dezelve te zien bezigen, als een middel, om Catholijke ongelukkigen tot het omhelzen der dwaling over te halen. Doch wij kunnen noch den bloei, noch de duurzaamheid dier inrigting gelooven; vooral gelooven wij niet, dat zij immer eenige uitbreiding, veel min die verbazende ontwikkeling bekomen zal,

welke wij bewonderen in de liefdadige inrigtingen van het Catholicismus. Eene poging, om dezelve na te bootsen laat zich gemakkelijk doen. Eene levendige verbeelding, met geestdrift gepaard, is daartoe voldoende. Maar de geestdrift verkoelt spoedig, de verbeelding verdooft en de onderneming moet mislukken als zij niet geworteld is in den grond, van een Goddelijk geloof, en van de liefde, die er de vrucht van is. Geloof en liefde zijn onafscheidelijk: het geloof verlatende, heeft het protestantismus de liefde verloren, om haar nooit weder te vinden, dan door het weder omhelzen van het geloof. God straft het ongeloof, met het verlies der liefde, en die straf is geducht; want er is geen leven zonder liefde, God is liefde.

Wij willen hier een vlugtigen blik werpen op den oorsprong eener instelling, welke het protestantismus beweert weder te willen invoeren en vernieuwen, en wier naam hetzelve aan de dames van *Kaiserswerth* geeft. De corporatie der diakonessen, behoort tot de eerste inrigtingen des Christendoms. De H. PAULUS schrijft aan de Romeinen (XVI, 1): „Ik beveel u onze zuster PHOEBE, die in den dienst

kerk (diakonesse) te *Cenchrée* (1) is, opdat gij haar ontvangt in den Heere, zoo als het den heiligen betaamt, en haar behulpzaam zijt in alle dingen, die zij van u mogt noodig hebben; want zij heeft er ook zelve velen behulpzaam geweest, en, mij in het bijzonder."

PLINIUS de Jonge schrijft in een zijner brieven aan TRAJANUS, dat hij twee *diakonessen* heeft doen pijnigen, die hij *ministra* noemt.

Die naam van *diakonessen* werd volgens de Apostolische constitutien (lib. 2 en 6, cap. 17 en 57) aan de maagden en weduwen, die slechts eenmaal waren gehuwd geweest, en die zich aan den dienst der kerk toewijdden, gegeven. Zij bewezen aan de vrouwen de goede diensten, welke de diakonen, haar met welvoeglijkheid niet bewijzen konden; bij voorbeeld, bij de plegtigheden van het Doopsel, 't welk aanvankelijk bij indompeling, zoo wel voor vrouwen als voor mannen plaats had. De *Diakonessen* waren mede de bewaartsters der kerken of vergaderplaatsen der Christenen, aan den kant, alwaar de vrouwen zich plaatsten, afgescheiden van de mannen, volgens het toenmalig gebruik, zij waren belast om niet alleen de vrouwelijke catechumenen te onderwijzen, maar ook om de vrouwen der geloovigen te vermanen en te versterken in tijden van vervolging. Zij waren het, die voornamelijk bestemd waren, om de arme kranke en zwakke vrouwen en weezen te bezoeken en te verzorgen, waaraan zij zich toewijdden met eenen ijver, waarvan de geschiedenis het aandenken heeft bewaard. Zij waren ook behulpzaam in het uitdeelen der aalmoezen, die gedaan werden in de gasthuizen der *diakonien*, of kapellen te Rome, welke bestuurd werden door diakonen, wier hoofd aartsdiaken genoemd werd; van waar de benaming van kardinalen-diakonen gekomen is.

In de uitoefening dier verschillende functien waren zij enkel aan de Bisschoppen onderworpen; aangezien het concilie van Niceën van het jaar 325 haar eenen clericalen rang toekende. Volgens LUPUS (comment. over de concilien), en andere kerkelijke schrijvers werden zij door de oplegging der handen gewijd, 't welk BARONIUS zonder behoorlijken grond betwist, want het concilie van Chalcedonië in 451 gehouden, (Sess. 2, can XVI) bepaalde, dat de *diakonessen* niet zouden geordend worden voor den ouderdom van veertig jaren. Die bepaling wijzigde alzoo het vroeger gebruik, volgens 't welk de wijding niet voor het zestigste jaar mogt gegeven worden. TERTULLIANUS spreekt in zijne verhandeling *ad uxorem* (lib. I, cap. VII) van vrouwen, die, nadat zij de wijding ontvangen hadden niet meer konden trouwen. Die wijding kende haar echter geene der heilige verrigtingen van het Priesterschap toe, wijl zij zich enkel bepaalden, tot die, welke wij opgenoemd hebben. De wijding eener diakonesse, bestond in de plegtigheid der Bisschoppelijke

inzegening. Zij werd, tot dat einde, voor het sanctuarium, aan den Bisschop voorgesteld, bekleed met een manteltje, *maforium* genaamd, 't welk haren hals en schouders bedekte. Nadat men het gebed beginnende met de woorden: *De genade verzelle u altoos en overal*, enz. had uitgesproken, boog zij het hoofd, zonder de kniën te buigen; de Bisschop legde haar vervolgens de handen op. Maar dit alles was, zoo als men ziet, geene eigenlijk gezegde ordening: het was eene Godsdienstige plegtigheid gelijk aan de inzegening der abdissen, die haar bekleedde, met eene geestelijke hoedanigheid, die geschikt was, om de achting en het vertrouwen der geloovigen, die zij noodig hadden en verdienden te vermeerderen.

De juiste tijd, waarin de *Diakonessen* hebben opgehouden te bestaan, is niet regt bekend. Zeker is het, dat het Concilie van Oranje, in 441 gehouden, bij deszelfs zes-en-twintigste canon decreteerde, dat er voortaan geene *Diakonessen* meer zouden geordend worden, en dat zij, die het waren, den Bisschoppelijken zegen zouden ontvangen, het hoofd buigende gelijk de eenvoudige geloovigen. *Diaconæ omnimodis non ordinandæ: si quæ jam sunt, benedictioni, quæ populo impenditur capita submittant.* In 533, bekrachtigde het tweede Concilie van Orleans, (Can. 18.) die bepaling, en van die eeuw af, vinden wij in de Kerkelijke Geschiedenis, geene sporen meer van *Diakonessen*; doch het is gemakkelijk, de waarschijnlijke reden harer suppressie te gissen. In de eerste eeuwen der Kerk, was de dienst der vrouwen noodzakelijk, om het vertrouwen van andere vrouwen met minder bezwaar te verwerven: om haar de dwalingen des Heidendoms te leeren kennen, haar in de waarheden des Christendoms te onderwijzen en haar, met des te meer betamelijkheid het Doopsel toe te dienen, daar de doopelingen hunne kleederen aflegden, alvorens in het heilige bad te treden.

Omstreeks het midden der XVIIe eeuw, (in 1643) werd te Chalon-les-Dombes, door mevrouw LOUISE DE MARCILLAC, weduwe van den heer LE GRAS, eene congregatie gesticht, die eenige overeenkomst heeft met de oude *Diakonessen*. Die godvruchtige vrouw, door den H. VINCENTIUS A PAULA ondersteund, kreeg verlof, om een tweede huis in de parochie van St. Nicolaas-du-Chardonnet, te Parijs te stichten, en in 1654, stelde de Kardinaal DE RETZ, Aartsbisschop van Parijs, die congregatie bepaaldelijk in onder den zedigen naam van: *Dienaresen der armen*. De H. VINCENTIUS A PAULA, stelde hare statuten op en vervaardigde zelf de reglementen van inwendig beheer. Algemeen zijn de uitstekende diensten bekend, welke die bewonderenswaardige instelling aan het menschedom bewezen heeft en nog bewijst. De gelofte van den maagdelijken staat te onderhouden, werd in de statuten, als eene stellige voorwaarde ter aanneming in de congregatie, bepaald, en die voorwaarde, welke lijnregt strijdig is, met de principes van het Protestantismus, is juist eene der voornaamste

(1) *Cenchrée* was een voorstad van Corinthe;

oorzaken harer geheele toewijding aan den dienst der armen, zonder daarin door wereldsche bezigheden en beslommeringen verhinderd te worden; want het hart, zich alsdan enkel bezig houdende met het godsdienstig gevoel, 't welk tot het opvolgen der roeping deed besluiten, verkrijgt die zedelijke kracht die het noodig heeft, om deszelfs pligten met eene onbegrensde liefde te volbréngen.

De Protestantsche *Diakonessen*, niet bekleed zijnde, noch kunnende zijn, met het godsdienstig en heilig karakter, hetwelk de *Diakonessen* der primitieve Kerk, wier naam zij dragen, bezaten, zoo volgt daaruit, dat welke opleiding men haar ook geve, die nieuwe inrigting er nooit toe zal geraken, om zulke resultaten op te leveren als die, waarvan onze *Zusters der liefde*, onze *dienadressen der armen*, het heerlijk en aandoenlijk schouwspel opleveren.

DE GEVANGENNEMING VAN DEN HOOGWAARDIGEN AARTSBISSCHOP VAN KEULEN, OP DEN 20 NOVEMBER 1837.

(Vervolg en slot van bladz. 278.)

Men behoeft hier voorzeker niet te zeggen, dat CLEMENS AUGUST toen antwoordde: dat hij liever de genade van den koning van *Pruissen*, dan de genade van den Koning van Hemel en aarde wilde verliezen. De eerbiedwaardige Prelaat herinnerde zich nog, ten slotte van dit onderhoud, het voorbeeld van *Trier*, waar zijn ambtsbroeder op het doodbed, zijne vroeger gedane belofte, om de artikelen van *Koblenz* na te komen, herroepen en met bittere tranen des berouws geboet had. CLEMENS AUGUST sprak; niet zoo, maar rustig wil ik sterven. —

De Zaligmaker zag, als de Zoon van den alwetenden God, zijn einde naderen; en Hij verborg dit aan zijne getrouwe discipelen niet. Hij sprak hun in den laatsten tijd dikwerf over hetgene, wat hun, wel is waar, verborgen en onbegrijpelijk, maar, Hem daarentegen, steeds voor oogen was. —

CLEMENS AUGUST kon uit de gezegden van den Pruisischen afgevaardigde en nog meer uit eenen brief uit *Berlijn*, onder dagteekening van 25 October 1837, aan hem geschreven, en, waarin op eene onduidelijke wijze de wil des konings uitgedrukt was, ligtelijk voorzien, hoedanig het weldra met hem, als Aartsbisschop, afloopen zou. Hij meende, dat hij dit niet langer aan zijne getrouwe vrienden mogt verheelen; hij gaf derhalve, behalve aan het domkapittel, dat deze tijding tamelijk koel aanhoorde, aan de Pastoors van *Keulen* en aan eenige weinige zijner trouwste vrienden, kennis van hetgene, wat hem boven het hoofd hing. Intusschen werd hem ook dit nog als eene misdaad aangerekend. Want men heeft hem hierom een volksopruijer genoemd; ofschoon het

genoeg bekend is, dat deze waardige Prelaat, ten gevolge van zijne allerwege bekende edele denkwijze, voorzeker elk oogenblik, liever zijn leven verloren zou hebben, dan slechts aan een enkel zijner schapen, eene oproerige daad, ter zijner bescherming, te veroorloven. Doch de gewone straf der boosheid is, dat zij, uit kommer, van in hare wezenlijke en ware gedaante gekend te worden, de toevlugt tot middelen neemt, waardoor zij in hare volledige naaktheid wordt ten toon gesteld. De boosheid heeft zich zelve belogen, zegt de H. Schriftuur, en deze spreuk vindt hier derzelve juiste toepassing. —

Het was in het derde jaar van zijn openbaar leeraars-ambt, toen de Zaligmaker zijne openlijke intrede te *Jeruzalem* deed, en er verliepen slechts weinige dagen tusschen dezen feestelijken intogt, waarbij het volk de lucht met jubeltoon der luidruchtigste vreugde deed weërgalmen, op den dag zijner gevangenneming. —

Wie herinnert zich hier niet, den zielroerenden en onvergelykelijk schoonen feestelijken optogt, die weinige dagen vóór de gevangenneming van CLEMENS AUGUST, ter gelegenheid van de zestienhonderdjarige gedachtenisviering van den marteldood der H. *URSULA*, te *Keulen* plaats had? Te midden van dezen, de harten ten Hemel verheffenden statigen optogt, droeg de waardige Opperherder het Allerheiligste. Hierbij slo ten zich processieën aan, die van verre gekomen waren; en het was, alsof een heimelijk voorgevoel, van het nabijzijnde onheil, den Catholijken voor den geest gezweefd had. Nog nooit had men zulk eene menschen-massa, zich voor de woning van den Opperherder zien opeendringen, om van zijne gewijde hand den zegen te ontvangen. Het gevoel laat zich onmogelijk beschrijven, 't welk onwillekeurig elken aanwezige vermeersterde, op het oogenblik, toen de hoogvereerde Prelaat op het balkon van zijn huis verscheen, en een plotseling doorbrekende zonnestraal, bij eenen overigens treurig graauwen Hemel, eensklaps het gelaat van den doorluchtigen Opperherder bescheen. Allen vielen plotseling op hunne knieën neder, terwijl zij voorzeker niet dachten, dat dit de laatste maal zijn zou, waarop de hand dezes regtvaardige, zich over hun zou uitstrekken om hen te zegenen, en nog veel minder, dat zij dat goedaardige, liefdevolle en slechts kalme zielen-rust verkondigende gelaat nimmer weder zouden zien. Doch 't was besloten, dat hij in het derde jaar van zijn Bisschoppelijk-ambt gevangen genomen en weggevoerd zou worden. —

Men koos de ure der duisternis, om den Zaligmaker gevangen te nemen. Slechts zijne getrouwste dienaren, die hij vaderlijk beminde, waren bij Hem, toen men het woeste geraas der naderende bende vernam, die, met gewapende hand, bij het schijnsel van fakkels, het slagtoffer harer wreedheid kwam opsporen. Aan haar hoofd ging de trouwelooze discipel, die tot gids verstrekke, en die zonder blozen, zijnen liefderijksten Vader en Herder met geweld zag wegvóeren. —

Het was in het duister van den nacht van den 20 op den 21sten November 1837, toen de lichtschuwende zwarte daad der gewelddadige wegvoering, aan CLEMENS AUGUST, in de voorheen om hare geloofs-getrouwheid zoo wereldberoemde stad *Keulen*, voltrokken werd. De poorten der stad werden gesloten, de straten en huizen werden met hoopen van gewapende krijgslieden bezet. Het was alsof het den afschuwelijksten booswicht gold, van wien men zich tot elken mogelijken prijs, wilde meester maken. Onder het gekletter der wapenen en bij het schijnsel van smeulende kanon-lonten, naderde de woeste horde de vreedzame woning van den godvruchtigen grijsaard, die zich in zijne stille kamer met de gewigtige pligten van zijn ambt onledig hield. Aan het hoofd van die menschen trad de Catholijke Opper-burgemeester der stad *Keulen* op, terwijl zijne gebeenten niet verschrikt schenen op den weg ter gevangenneming van hem, die zijn geestelijke Vader en Herder was. — Mijn vriend, waartoe zijt gij gekomen?! —

Terwijl JESUS nog sprak, ziel daar kwam eene schaar van soldaten en knechten der Phariseën, met lantarens, met fakkels en met wapenen aanrukken. Toen nu degenen die Hem omgaven, zagen, wat er gebeuren zou, spraken zij tot Hem: Heer! moeten wij er met het zwaard op inhouden? JESUS echter sprak: Laat het nu goed wezen. —

Het kon den inwoners van *Keulen*, hoe heimelijk men ook wilde handelen, niet onbekend blijven, dat hunnen dierbaren Opperherder versmading en onregtvaardigheid boven het hoofd hing. Daarom kwamen er velen, die hunnen geestelijken Vader, insgelijks, eenige dagen vóór de gevangenneming hunne bescherming aanboden; zij verzamelden zich voor zijne woning, zij wilden dezelve niet verlaten en schenen bereid te wezen, om geweld met geweld te keeren. — De edele man verzette zich tegen dit voornemen, hij stelde hun gerust en beval hun het gebed, als de eenige den Catholijken waardige wapenen aan; en zij staken even als PETRUS het zwaard in de schede en lieten het goed wezen. —

Tot de hoofdlieden en de oudsten die tot Hem kwamen, sprak JESUS: Gij zijt even als tegen eenen moordenaar uitgetrokken met zwaarden en spiesen. Ik was dagelijks bij u in den tempel en gij hebt geene hand naar mij uitgestoken. Dit is echter uwe uur en de magt der duisternis.

Toen men aan de woning des Aartsbisschops gekomen was, bezette men alle uitgangen van dezelve zoodanig, als had men een roovers-hol moeten omsingelen; men drong onstuimig die woning binnen, men sloot de bedienden af en men viel met overhaasting op het vertrek aan, waarin zich de edele grijsaard bevond, even alsof men bevreesd ware geweest, dat hij zelf zich wapenen en eenigen dezer helden neêrvellen zou. Doch hoe verbaasd waren zij, toen zij daar een man vonden, die de van woede fonkelende blikken dezer menschen met een vriendelijken glimlach beant-

woordde en aan hunne blinkende zwaarden eene schrijffen, welke hij juist gebruikte, tegenstelde. Nu stonden de vuigen, die een man Gods met dreigende wapens waanden te verschrikken en te doen wankelen, als ontwapend en beschaamd daar. In het rustige en gelatene gedrag des Aartsbisschops lag iets, 't welk aan deze menschen overluid de woorden van JESUS toeriep: » Even als tegen eenen moordenaar zijt gijlieden uitgetogen.» Al deze voorbereidselen en inspanning waren voorzeker niet noodig geweest, om eenen ouden gebrekkelijken Bisschop gevangen te nemen. Zij zagen op die wijze hun vreugde-genot, dat zij zich voorspeld hadden, ten eenen male verijdeld en zij schaamden zich, dat men aan hunne bravoure geenerlei hinderpaal in den weg stelde. — Het was in de ure der duisternis, anders hadden zij welligt de vlugt genomen en hunne aangezichten verborgen voor de helderstralende zon. —

Toen JESUS aan de horde, die Hem gevangen nam, tot twee maal toe gezegd had: Ik ben het, toen grepen zij Hem aan en voerden Hem, gestrengelijk bewaakt, in het stik duister van den nacht over de beek *Cedron*; en de zijnen wisten niet, waar men hunnen meester heen sleepen zou. —

Na vele vergeefsche pogingen, om den standvastigen geloofsheld CLEMENS AUGUST, tot de overtreding zijner pligten te bewegen, werd hem eindelijk verklaard, dat men hem zocht en dat men gekomen was om hem met geweld, niet alleen uit zijne woning, maar uit zijn Bisdom weg te voeren. Toen CLEMENS AUGUST, die bereid was, om den bitteren kelk, dien zijn hemelsche Vader hem toezond, tot den bodem toe te ledigen, deze taal, met eene vriendelijke stem: » Mijne heeren, hier ben ik, » beantwoordde, dwongen zij hem een rijtuig te beklommen en plaats te nemen tusschen twee krijgslieden, en vele soldaten gingen vooruit en velen volgden achter hetzelfde. Geen der zijnen wist waar men hunnen Heer heen zou voeren. Weldra vernamen zij echter, dat men hem over den Rhijn-stroom gesleept had.

Toen JESUS gevangen genomen was, zegt de Evangelist, verlieten Hem al zijne discipelen en vlugteden. Een discipel echter volgde hem en de soldaten grepen dezen.

Bij de gevangenneming van CLEMENS AUGUST, verlieten de Domkapittularissen, die eigenlijk zijne discipelen moesten wezen, hunnen meester en bekommerden zich over hem niet. Zij billikten insgelijks zijne gevangenneming, en zij ontvangen zonder tegen te spreken uit den mond zijner vijanden, den last om hunnen meester af te zetten. In plaats van met droevige zielen te roepen: Geeft ons onzen Heer terug; want hij is onschuldig, en wij kunnen niet anders handelen, dan hij gehandeld heeft, werd er zelfs niet één gevonden, die met PILATUS zou gezegd hebben: » Ik wil onschuldig wezen aan het bloed van dezen regtvaardige. De gedachten hunner harten werden openbaar door hunne handelingen en zij konden geene

andere wezen dan: wij hebben hem niet noodig. Wij kennen dezen mensch niet. Wij zullen wel voor de kudde zorgen. Allen ergerden zich aan hem. Slechts één en wel de jongste zijner discipelen, die hem zoo beminde, als zijn eigen leven, een jongeling, als men hem uitwendig zoo beoordeelen mag: MICHELIS, volgde zijnen Heer. De soldaten grepen hem hevig aan, en, nadat zij hem allerlei schimp-redenen toegedruwt hadden, wierpen zij hem op eenen daarvoor bestemden vrachtwagen en voerden hem weg. —

De hooge priester en de geheele hooge raad zochten valsche getuigenissen tegen JESUS, opdat zij Hem zouden kunnen dooden. En zij vonden geene getuigenis, hoewel zich vele valsche getuigen opdeden. —

De slechtste mensch zelfs, tracht aan zijne handelingen die hij tegen de onschuld onderneemt, een glimp van regtvaardigheid voor de oogen der wereld te geven; ofschoon de middelen waardoor hij dit doet, de schreuwendste onregtvaardigheid en eene nieuwe verdrukking der onschuld zijn. Men behoeft zich diensvolgens niet te verwonderen over de menigvuldige en valsche getuigenissen, die het Pruissisch ministerie tegen den regtvaardigen CLEMENS AUGUST, heeft laten drukken en verspreiden. Men wilde op die wijze de wereld misleiden; en men verried en bedroog zich zelve. — De wereld vond geene getuigenis welke de gevangenneming van CLEMENS AUGUST regtvaardigde; en hoewel niemand in den Pruissischen staat de onschuld van den regtvaardige uitspreken, en nog veel minder dit door geschriften verspreiden durft, schijnt dit alles evenwel niets te helpen. Als de menschen zwijgen, dan zullen de steenen uitroepen: »Hij is onschuldig! wee den boosdoeners! De gramschap vanden Allerhoogste zal hen en hunne kinderen verdelgen!» —

Toen JESUS door de hooge priesters en ouderlingen aangeklaagd werd, antwoordde Hij niets. Toen sprak PILATUS tot Hem: »Hooft gij niet wat zij tegen U getuigen?» En Hij antwoordde hem ook geen enkel woord, zoodat de landvoogd zich zeer verwonderde. —

Sedert de gevangenneming van CLEMENS AUGUST hebben velen, even als PILATUS, gevraagd: waarom hij niet antwoordde op hetgene wat de boosheid hem te laste legde. Als hij getuigenis der waarheid had willen geven, dan zouden hem door de dienaren zijner vijanden, niet alleen kakslagen, maar de hardste mishandelingen zijn toegebracht geworden. Daarenboven smacht de onschuldige man in zulk eene strenge gevangenschap, dat eene wacht voor zijn mond geplaatst is, die elk woord dat hij met een mensch, wie hij ook zijn moge, overbrengen moet. Hierom bewaart de verhevene lijder het diepste stilzwijgen. Waar ergens een moordenaar of dief gevangen genomen wordt, weigert hem geen gezag, om ronduit te antwoorden op hetgene wat hem te last gelegd wordt. Doch een slechter lot moest CLEMENS AUGUST treffen, opdat hij destegelijkvormiger zou kunnen worden aan zijn voorbeeld JESUS, wien ook een moordenaar voortgetrokken werd.

Wij laten aan den lezer over om te beoordeelen, of de gevangenneming van CLEMENS AUGUST niet tot dusverre de in het ooglopendste overeenkomst heeft met die des Zaligmakers. De tijd zal leeren of de vijanden van onze heilige Kerk dezen waardigen opvolger der Apostelen, nog verder den lijdensweg van JESUS zullen opvoeren, dan of zij niet welligt verschrikt door eene verre doordringende stem, op hunne borst slaan en bekennen zullen: *Waarachtig*, hij was onschuldig! — Wz.

MOEDIG GEDRAG DER GEESTELIJKHEID VAN POSEN.

Reeds hebben eenige decanaten in het Aartsbisdom *Posen*, krachtige protesten tegen de handelwijze der Pruissische regering ingezonden. Ook de Geestelijkheid van het decanaat van *Posen*, heeft dat voorbeeld gevolgd en den 22 Julij II. een schriftelijk protest ingeleverd, tegen de bekende proclamatie van den minister von ALTENSTEIN (1), betreffende de gemengde huwelijken.

De Geestelijkheid van *Posen*, zegt in haar protest: dat het vermelde stuk, waarbij haar verboden wordt, de algemeene leer der Catholijke Kerk te volgen, die haar door den herderlijken brief des Aartsbisschops van 27 Februarij II., slechts herinnerd is geworden, doch geenszins nieuw verordend werd, haar met droefheid heeft vervuld, en dat zij, getrouw aan hare roeping, in hare conscientie de stem van God en de verplichting vernam, om, naar de vermaning van CHRISTUS aan God te geven wat Godes en aan den Keizer, wat des Keizers is. Dat zij zich overeenkomstig die grondstelling beijverde, om den Koning en zijn gouvernement in alle wereldlijke aangelegenheden alle onderdanigheid te bewijzen; doch dat zij zich ook gedrongen vond te verklaren, dat zij zich niet bevoegt acht, iets te ondernemen wat tegen de immer sedert hare stichting onveranderlijke leer der Kerk strijden, den zin dier leer veranderen, hare conscientie bezwaren en haar ongehoorzaam jegens hare Geestelijke Overheid, en daardoor jegens God maken zou. Dat zij, even gelijk zij den Koning gehoorzaamheid in alle wereldlijke zaken had gezworen, zoo ook in Geestelijke aangelegenheden aan den Aartsbisschop, inzonderheid ten opzichte der Kerkleer, wier bewaarder hij, in den hem toevertrouwden wijngaard des Heere is, eenen gelijken eed gezworen had. Dat zij, zonder verraad jegens God en mijneedig te worden, zelfs geen enkele schrede van de leer harer Kerk afwijken kan. Dat zij ook niet onvermeld mogt laten, dat zij door de haar bevolene afvalligheid zich in het gezigt der geheele Christenheid verwerpelijk zou toonen, onder hare

(1) Zie ons Blad van 12 Mei dezes Jaars.

geloofsgenooten eene scheuring te weeg brengen, en zelve het voorbeeld eener algemeene trouweloosheid in alle andere maatschappelijke betrekkingen geven zou. Dat de landsregering, haar, wel is waar, eene vaste beschutting toezegt, tegen bedreigde Geestelijke straffen bij het niet vervullen van de haar opgelegde pligten betrekkelijk de gemengde huwelijken, maar dat zij met Christelijke vrijmoedigheid moest verklaren, dat die uitwendige bestherming haar tegen God en hare conscientie niet beschutten kon. Dat de kracht der bedreigde kerkelijke censuur, in welke een ongehoorzame Priester vervalt, van zoodanigen aard is, dat de geloovigen voor zulk eenen Geestelijke, den Tempel Gods sluiten konden en sluiten zouden, en dat hij, zoo lang als hij niet, na strenge boetpleging en berouw, de vergiffenis van zijne Geestelijke Overheid verkregen had, door een iegelijk, als de vervulling van alle Geestelijke ambtsbedieningen onwaardig zou aangezien worden. Dat de Geestelijkheid in dien staat van zaken en tevens op grond der plegtige beloften, door den Koning bij het in bezit nemen der provincie gegeven, van: „het geloof der Catholijke Kerk ongekrenkt te handhaven,“ zich gedrongen zag te verklaren, dat zij van de leer, die in de Catholijke Kerk algemeen, en altoos is in acht genomen geworden, niet afwijken kan en daarom ook alles onderhouden moet, wat de Aartsbisschop in zijnen herderlijken brief haar als pligt heeft voorgeschreven, en zulks des te meer, vermits de voorschriften door den Aartsbisschop vastgesteld geenszins blootelijk op Bullen en Breven der Pausen zijn gegrond, maar met het wezen der Catholijke Kerk en haar onveranderlijk principe op het ianigste verbonden zijn.

Ziedaar eene taal en een gedrag, welke de dankbaarheid der Catholijken van alle landen en werelddeelen, verdienen. Zoo zouden de Priesters in de eerste dagen der Kerk gehandeld en gesproken hebben; zoo handelden en spraken de Apostelen, zoo hadden zij het van hunnen Goddelijken Meester geleerd!

Om het edele en moedige gedrag der Geestelijkheid van het Aartsbisdom *Posen* wel te beseffen, herleze men de instructien door den gouverneur STRODEL, den 21 April en door den opperpresident FLOTWELL den 26 April II. uitgevaardigd (1), waarin de Geestelijken, die getrouw blijven aan de Catholijke voorschriften van hunnen Aartsbisschop, op allerlei wijzen, zelfs met gevangenis en vestingstraf bedreigd worden. Onze onverschillige eeuw, had dat alles noodig, om aan vorsten en volken te toonen, dat het echte Catholicismus, zich door geene vorstelijke bevelen en bedreigingen, laat veranderen of wijzigen.

(1) Zie ons Blad van 30 Junij laatstl.

Berigten uit *Posen* van 12 Augustus laatstl. melden, dat aldaar verscheidene arresteringen en huiszoekingen hebben plaats gehad, ten gevolge van bevelen, den vorigen avond van *Berlijn* ontvangen. Men zegt, dat men bij eenen jongen Pruissischen referendaris, van Poolische afkomst een depôt van revolutionaire geschriften en eene verdachte briefwisseling, met de Parijsche Propagande heeft ontdekt. Men zegt dat door het arresteren van eenige Fransche emissarissen in *Duitschland*, eene zamenzweering is ontdekt, welke die Propaganda tracht te organiseren.

Van den anderen kant, hebben de kerkelijke onlusten het punt krisis bereikt, sedert dat de Decanaten, en de mindere Geestelijkheid insgelijks protesteren tegen de verordeningen des Gouvernements, betrekkelijk de kerkelijke zaken.

Met een zonderling gevoel, heeft de Aartsbisschop Mgr. von DUNIN zelf geofficieerd, bij de solemnele Misse welke dit jaar in onze Cathedrale kerk op den verjaardag des konings is gecelebreerd geworden, hetwelk hij zelden doet. Hij heeft daardoor aan de geheele Catholijke bevolking getoond, dat zijne zuivere dogmatieke geschillen met het gouvernement, niet in staat zijn om zijne gevoelens van eerbied en liefde jegens zijnen soeverein te verdooven en hem in het geringste zijne pligten als onderdaan te doen vergeten.

Welk een edel en echt Christelijk gedrag van den moedigen en in zijne herderspligten onverzettelijken grijsaard.

WAARSCHUWING.

Het geloof is Gods gave. — Zonder geloof is het onmogelijk aan God te behagen! Dit heeft de Geest van God zelf uitdrukkelijk gezegd, en de God-mensch wiens woorden niet vergaan zullen, al vergaat Hemel en aarde, heeft stellig verzekerd, dat, wie niet geloofd zal hebben, verdoemd zal worden. Die voortreffelijke gave Gods, wordt door de eindelooze barmhartigheid nooit geweigerd aan diegenen, die er vurig om bidden. *Bidt en u zal gegeven worden*, zegt de mond der eeuwige Waarheid: en zijn groote Apostel leert, *dat ons geloof de wereld overwint*. Gehoorzaamheid of ongehoorzaamheid aan het Apostolisch onderwijs der Kerk, is volgens de getuigenis van den H. JOANNES de toetsteen, waaraan de geest der waarheid en de geest der dwaling gekend wordt.

Van daar dan ook, dat de vijand onzer zaligheid, geene middelen onbepoofd laat, om dat God gevallen, *alleen zaligmakend geloof* te ondermijnen, te doen verzwakken, en er de menschen van te berooven.

Eene ondervinding van achttien eeuwen heeft hem geleerd, dat vervolging en verdrukking, welverre van dat doel te bevorderen, integendeel, als ik mij zoo mag uitdrukken, de geschiktste bemesting zijn, om den akker der Kerk vruchtbaar te maken. Hij heeft dus eene andere taktiek aangenomen en de *onverschilligheid* uitgedacht, als het beste en zekerste middel,

om waarheid en dwaling, geloof en ongeloof, gelijk te stellen en te vermengen. — De wereld, de zoogenaamde beschaving onzer eeuw, de gewaande heden-daagsche verlichting, de tegenwoordige maatschappelijke instellingen en staatsregelingen, werken daartoe mede, en spannen zamen met den vorst der duisternis, tegen het Goddelijk, onveranderlijk en heilig geloof.

Het is derhalve eene dure verplichting voor Catholijke ouders en onderwijzers, om alles uit de handen hunner kinderen en kweekelingen te weeren, wat voedsel aan de God onteerende onverschilligheid geven, of dezelve bevorderen kunne. Zij behooren met de grootste oplettendheid alle leer-, lees- en onderwijsboekjes te onderzoeken, of kundige vrienden, maar vooral hunne Herders en Zielzorgers te raadplegen, alvorens die boekjes, tot gebruik der hun toevertrouwde jeugd toe te laten. Ten bewijze hoe noodig dit zij, willen wij melding maken van zeker boekje, dat zich werkelijk reeds in handen eener jeugdige Catholijke bevond; maar, door de waakzaamheid van haren Zielbestuurder, aan dezelve onttrokken is geworden. Het is getiteld:

Le trésor des enfans, par PIERRE BLANCHARD, seizième édition. Revue et augmentée de l'explication en Hollandais des mots et des expressions les plus difficiles. Livre destiné à faire lire et traduire les jeunes gens, et à leur inspirer en même temps les principes de la morale, de la vertu et de la civilité. Dordrecht, H. LAGERWEY, libraire-éditeur 1837.

Welk een veel belovende titel: *Schat der kinderen!* Hier zullen hen de principes der moraal, der deugd en der beleefdheid worden ingeboezemd. Maar welk eene moraal, welk eene deugd? Voorzeker niet die des Christendoms niet die des geloofs. Wij willen hiervan slechts een staaltje aanvoeren. Bladz. 130 en 131 wordt het volgende gevonden.

• TREIZIÈME ET DERNIER ENTRETIEN.

» NE CHOQUER QUI QUE CE SOIT DANS SA CROYANCE RELIGIEUSE.

» Mes enfans, vous vivez dans un temps et dans un pays où la liberté, en matière de religion, est permise (1). Imitiez la sagesse de la loi, qui laisse chacun adorer Dieu suivant sa conscience. Voyez dans tous les hommes vos frères, sans vous inquiéter quelle religion ils suivent."

Dat is:

» Niemand, wie hij ook zij, aanstoot geven in zijn godsdienstig Geloof.

» Kinderen! gij leeft in eenen tijd en in een land, waar de vrijheid in zaken van Godsdienst geoorloofd is. Volgt de wijsheid der wet na, die elk, God na zijne conscientie laat aanbidden. Ziet in alle menschen uwe broeders, zonder er u over te bekommeren, welke religie zij volgen."

Het Evangelie beveelt ons wel alle menschen als onze naasten te beschouwen en hen als ons zelve te

beminnen; maar nergens, dat wij alle menschen zonder onderscheid van geloofsbegrippen, zelfs Joden, Mahomedanen en Heidenen, als broeders zullen beschouwen. Die naauwere betrekking kan alleen bestaan tusschen de Christenen: alleen aan de geloovigen geven de Apostelen den naam van broeders; en de groote Apostel maakt uitdrukkelijk onderscheid tusschen de broederliefde en de algemeene menschenliefde als hij zegt: voegt bij de broederlijke liefde, liefde jegens allen.

» Craignez surtout de vous accoutumer, à l'exemple des fanatiques, à voir dans un homme d'une autre religion que la vôtre, un misérable (,) que Dieu a réprouvé et déjà condamné; c'est là un sentiment funeste à la société qui ne peut partir que d'un mauvais principe et qui par conséquent est condamnable devant Dieu, auteur de toute justice."

Dat is:

» Vreest vooral u te gewennen, om, naar het voorbeeld der dweepers in iemand van eene andere religie, dan de uwe een ellendige te zien, dien God verworpen en reeds veroordeeld heeft; dit is een gevoel, dat noodlottig voor de maatschappij is, dat slechts van een verkeerd principe kan uitgaan en diensvolgens berispelijk is voor God de oorsprong aller gerechtigheid."

Voorzeker mogen wij hen, die wij volgens de leer onzer Kerk: Dat buiten de Catholijke Kerk gene zaligheid is, en volgens ons geloof, dat zij alleen de bewaarster der Goddelijke waarheid is, als dwalenden, als ketters, als ongeloovigen moeten beschouwen, niet aanzien als ellendigen, die God verworpen en reeds veroordeeld heeft. — Neen, wij mogen ons niet vermeten, ons op den regterstoel van God te plaatsen: iedere dwalende, iedere ketter, iedere ongeloovige, kan, door de genade Gods verlicht, en dat licht volgende, een geloovige, onze broeder, een heilige worden! Maar zoo lang als hij in onze oogen, niet tot de ware geloovigen behoort, is hij niet een voorwerp van onzen afkeer en haat, maar van ons mededoogen, van onze naasten-liefde die zoo wel zijne als onze zaligheid wenscht, dezelve van God afsmeeft, en geene middelen onbeproefd laat, om hem den weg der waarheid te leeren kennen en beminnen. Op die wijze werken wij mede aan het groote doel van God, die wil, dat alle menschen zalig worden en tot kennisse der waarheid komen. — Dat Goddelijk doel zal men door onverschilligheid niet bereiken, maar werkt hetzelfde lijnregt tegen.

Si vous vous trouvez dans une compagnie composée de personnes de plusieurs Religions....

Dat is:

Zoo gij u in een gezelschap bevindt, dat zamengesteld is uit personen van verschillende Godsdiensten....

In zulke gezelschappen behoorden Catholijke kinderen of jonge lieden zich nimmer te bevinden!

» Cependant, si l'on vous oblige à dire votre sentiment, ne le dissimulez point, mais parlez de manière à ne point blesser ceux qui sont d'un sentiment différent: au surplus, la religion a pour but de porter tous les hommes à adorer Dieu; et l'on doit, autant qu'il est possible, n'en point faire un su-

(1) Non seulement permise, mais garantie comme un droit.

jet de dispute. *Celui qui, pieux avec sincérité, ne fait de mal à personne, a toujours une bonne religion.....*

Dat is:

„Als men u intusschen verplicht, uw gevoelens te zeggen, ontveinst het dan niet, maar spreekt op eene wijze, welke degenen, die van een verschillend gevoelens zijn, niet beledigt: overigens, de Godsdienst heeft tot doel, om alle menschen tot het aanbidden van God te brengen; en men moet, zoo veel mogelijk, er geen onderwerp van twist van maken. *Hij, die met opregtheid vroom, aan niemand kwaad doet, heeft altijd eene goede religie.....*”

Ziedaar de onverschilligheid, zonder omwegen, voorgeschreven. Ziedaar ronduit beweerd dat zij, die met opregtheid, vroom, aan niemand kwaad doen, **ALTOOS** eene goede religie hebben; om 't even, wat zij gelooven of niet gelooven!

Wij meenen genoeg te hebben gezegd, om onze geloofsgenooten te doen zien, dat zij verplicht zijn, het onderhavige boekje uit de handen hunner kinderen te weeren. Wij noodigen tevens onze lezers uit, om het voorbeeld van den achttingwaardigen Geestelijke, die ons dit gevaarlijk boekje wel heeft willen zenden, na te volgen, zoo vaak als zij in kinderboekjes dusdanige, met het Catholijk Geloof strijdige regels en lessen, mogten aantreffen, en ons dezelve te zenden, ten einde daartegen, even als nu, openlijk te kunnen waarschuwen; waardoor zij zullen medewerken, om den afschuwelijken kanker der onverschilligheid uit de harten der jeugd te weren.

AANKONDIGINGEN.

Bij J. A. VAN BELLE, Boekhandelaar te Rotterdam, is van de pers gekomen en aan de Heeren Intekenaren gezonden:

1.º **PELGRIMS-REIZE** naar Jeruzalem en den berg Sinaï, in 1831 — 1833. Door den Eerwaarden Vader **MARIE JOSEPH DE GERAMB**, Religieus van de orde van la Trappe, met bijvoegselen en vermeerderingen, eerste deel. Prijs voor de Intekenaren f 2,60 per deel; buiten inteekening f 3,20.

De inteekening op dit werk, staat open tot 1 October 1838; als wanneer het tweede deel zal worden uitgegeven. Het derde deel zal in Februarij 1839 het licht zien.

2.º **DE CHRISTELIJKE VADER**, of Uitleggingen van al de Evangelien, die door het geheele jaar den Geloovigen in de kerken voorgelezen worden. Getrokken uit de heilige Vaders en Kerkelijke schrijvers. Op nieuw bewerkt en van taal en stijl verbeterd, onder toezigt van een R. C. Priester. Eerste Aflevering van den eersten Zondag in den Advent tot op den feestdag

der H. Onnoozele Kinderen. — Prijs bij inteekening 70 cents de Aflevering.

Intekeningen op de beide bovenstaande werken, zullen worden aangenomen aan het Bureau van den Godsdienstvriend, Bagijnenstraat B. 28, te Grave.

3.º **CHRISTELIJKE LEZING** voor de Jeugd, in Vragen en Antwoorden. Volgens den Catechismus des Aartsbisdoms van Mechelen. Met Kerkelijke goedkeuring.

* * Bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON, Boekhandelaars te 's Bosch, komt van de Pers en is alom verzonden:

Een woordje van pas over de gemengde huwelijken, ter behartiging voor de Catholijke jongelingschap, voornamelijk in toepassing op de thans in de Pruissische Rijn-provinciën, plaats hebbende gebeurtenissen, door eenen welmeenenden Catholijk. Naar het Hoogduitsch. Prijs . . . . . 15 Cents.

Met getallen ter verspreiding tot minder prijs.

En zullen in het Nederduitsch vertaald uitgeven: *Les Aventures de JEAN PAUL CHOPPART, recueillies et racontées à ses jeunes amis, par LOUIS DESNOYERS etc.* 2 voll.^s met platen.

* * Bij den Boekhandelaar J. NOORDUYN, te Gorinchem, is uitgegeven en bij den Boekhandel verkrijgbaar gesteld:

AARDRIJKSKUNDIG WOORDENBOEK DER NEDERLANDEN, bijeengebragt door A. J. VAN DER AA, onder medewerking van eenige Vaderlandsche Geleerden. Eerste en tweede aflevering, à f 1,50 elke aflevering en f 1,75 op Velijn papier, terwijl de inteekening na de uitgave der derde aflevering, die met primo November zal plaats hebben, onherroepelijk gesloten is, en het Werk alsdan met $\frac{1}{4}$ verhoogd wordt.

In dit Werk vindt men vele min beknopte geschiedkundige aantekeningen betreffende de Kerken en Kloosters in Nederland, van vroegere en latere tijden, en bevat hetzelfde ook de Kerkelijke Indelingen van elke Gemeente; terwijl de Redactie het zich ten strengsten pligt heeft gesteld, niets in dit Werk op te nemen wat met eenige Godsdienst strijdig mogt zijn en de vervolging van het Werk, door een zeer groot getal Intekenaars reeds gewaarborgd is.

* * Bij de Kunsthandelaars FRANS BUFFA EN ZONEN, Kalverstraat, hoek van de Gapersteeg, N.º 221 te Amsterdam, wordt uitgegeven het welgeklend **PORTRET** van den Hoogwaarden en Welgeboren Heer CORNELIUS LUDOVICUS Baron van Wijckerslooth, Heer van Schalkwijk, Bisschop van Curium, naar de originele schilderij van den Heer CH. VAN BEVEREN, geteekend en op staal gegraveerd door den Heer H. W. COUWENBERG, gepensioneerd door Z. M. den Koning der Nederlanden.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . .
Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn
gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U:
dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
wete, dat Gij mij gezonden hebt.
 JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

AUTHENTIEKE NOG NIET MEDEGEDEELDE STUKKEN.

Confidentieele nota van den Kardinaal-Secretaris van Staat, aan den Heere Minister van Pruisen, gedagteekend 15 Maart 1836.

Het is nog niet zeer lang geleden, dat ter kennis van Z. H. gekomen is, op eene manier, die redelijkerwijze geen twijfel overlaat, dat eene geheime mededeeling, in de Westelijke provincien der Pruisische monarchie was verspreid geworden, door den overleden Aartsbisschop van Keulen, Monseigneur SPIEGEL, eenige maanden vóór zijnen dood, aan de Bisschoppen der Rhyjn-provinciën, betrekkelijk het ten uitvoer brengen der Breve van Pius VIII, heiliger gedachtenis van den 25 Maart 1830, als ook van de instructie van den 27 derzelfde maand, die er bijgevoegd is geworden, onderteekend door wijlen den Kardinaal ALBANI, destijds Secretaris van Staat, en die beiden het gewigtige onderwerp der voltrekking van gemengde huwelijken betreffen. Die geheime mededeeling, berekend om den zin dier documenten te veranderen,

derzelver inhoud te vervalschen, en de grondstellingen waarop zij rusten te vernietigen, heeft noodwendig de aandacht des H. Vaders opgewekt, die, getrouw aan zijne Apostolische pligten, zich niet zou kunnen weêrhouden van zijne stem te verheffen, ten einde de geloovigen te onderrigten en hen te beletten van aan den H. Stoel een besluit toe te schrijven, 't welk vreemd aan denzelven is. Ten einde uwe Excellentie den aard der kwade trouw, welke die geheime mededeeling kenmerkt, wel te doen gevoelen, meent de ondergeteekende, Secretaris van Staat, aan dezelve de geschiedenis dier Breve, van het begin af aan te moeten herinneren.

Onder dagteekening van 17 Augustus 1825, vaardigde Z. M. de koning van Pruisen, een edict uit, waarin hij beval, dat in de huwelijken tusschen Catholijken en Protestanten; de daaruit voortspruitende kinderen, zonder onderscheid, in de Religie des vaders ten minste, volgens zijnen wil te dien opzigte, zouden worden opgevoed, met uitsluiting en vernietiging van elk daarmede strijdig gedrag en daarenboven, aan de Catholijke Geestelijkheid gestrengelijk verbiedende, van de contracterende partijen eenigerlei belofte, betrek-

kelijk die opvoeding te vorderen (1). De uitvoering van dat edict, ontmoette eenen sterken tegenstand van den kant der Bisschoppen van het Westelijk gedeelte der Pruissische monarchie, en toen was het, dat het gouvernement van Z. M., met den levendigsten aandrang en met herhaalde aanzoeken, aan Paus PIUS VIII verzocht, aan de Bisschoppen en Pastoors van dat gedeelte der monarchie te veroorloven, van zich volkomen te kunnen voegen, naar de stipte uitvoering van dat edict, zelfs in het geval, waarin de faculteit, om een huwelijk aan te gaan, met iemand die niet Catholijk is, regtstreeks, te Rome, was verkregen geworden.

Hoewel Zijne Heiligheid niet meende, aan die reclamatiën welke hem gedaan werden, volledig te kunnen voldoen, verzuimde hij niet, maatregelen te nemen die voor de omstandigheden geschikt, en, van dien aard waren, dat zij konden worden overeen gebragt met de Catholijke principes, en de pligten zijner heilige bediening. Die dispositiën hadden betrekking tot de gemengde huwelijken, niet alleen ingevallē zij werden aangegaan zonder voorafgaande belofte, om de geheele nakomelingschap in de Catholijke Religie op te voeren, maar ook, ingevallē het tusschen eene Catholijke vrouw en eenen Protestantschen man werd aangegaan, hetwelk het moeilijkste van al de punten was, voor de Catholijken, aangezien, volgens het edict van 1825, de godsdienstige opvoeding der kinderen, aan den vader werd overgelaten. En echter wilde die Opperherder wel tolereren; 1.° dat de Pastoors na de gebruikelijke huwelijks-afkondigingen bij die huwelijken zouden tegenwoordig zijn, aan dezelve eene zuiver passieve tegenwoordigheid verleende; 2.° verklaarde hij, dat de huwelijken tusschen Catholijken en Protestanten, die in het vervolg zouden worden aangegaan, *præter formam a Tridentino Concilio præscriptam*, uit hoofde van dat gebrek niet nietig zouden zijn; 3.° men delegueerde aan de Bisschoppen de magt, om te dispenserē, en, op dezelfde wijze voor het verledene de huwelijken geldig te maken, die aangegaan waren met nulliteit, of zelfs bloedschendingerwijze; 4.° eindelijk gaf men, aan de Bisschoppen voor den tijd van vijf jaren de volmagten, om dispensatiën te verleenen in de mindere graden (van bloedverwantschap), voor die huwelijken, zelfs dan, wanneer zij werden aangegaan door eene Catholijke vrouw en eenen Protestantschen man zonder voorafgaande belofte, betrekkelijk de Catholijke opvoeding der kinderen.

De eerste en de tweede der genoemde maatregelen waren in de opperherderlijke Breve, van 25 Maart 1830 vervat. Maar de twee laatstgemelde van eenen geheel buitengewonen en exceptioneelen aard zijnde, werden aan de Bisschoppen kenbaar gemaakt, bij de instructie door den Kardinaal ALBANI, roemrijker gedachtenis onderteekend, den 27 derzelver maand over-

eenkomstig de practijk, in gelijksoortige gevallen, door den H. Stoel gevolgd.

De enkele lezing der vier artikelen welke ik heb opgenoemd, bewijzen voldoende, dat de toegevendheid van Z. H., tot een punt gedreven werd, dat hem niet mogelijk was, over te stappen en hier moet worden bijgevoegd, ik beroep mij, te dien opzichte op de loyaliteit van uwe Excellentie, dat zij het resultaat waren van langer onderhandelingen en van besluiten, die eenstemmig met uwe Excellentie aangenomen werden, die, hij zal het zich wel kunnen herinneren, bij het aannemen der Breve en instructie, bij herhaling zijne volledige voldoening uitdrukte over de concessiën, die er in vervat waren.

Intusschen gaf het Pruissisch gouvernement, wat daarvan ook de rede zij geweest, gedurende het leven van Paus PIUS VIII, geen gevolg aan de Breve, noch aan de instructie. En naauwelijks had de tegenwoordige Opperherder bezit genomen van het bestuur over de universeele Kerk, of het Pruissisch ministerie haastte zich, om aan de Staats-Secretarie, de Breve en de instructie terug te geven, vorderende, dat beiden in verscheidene opzichten zouden gewijzigd worden.

De maatregelen door Paus PIUS VIII gekozen, hadden de uiterste grens bereikt, tot welke de H. Stoel zijne toegevendheid kon uitstrekken, en de tegenwoordige H. Vader vond zich diensvolgens verplicht, om de gevorderde wijzigingen te weigeren en rondborstig te verklaren, dat zijne geheiligde pligten hem verboden, om de toegevendheid verder uit te strekken, dan zijn voorganger. Het was toen, dat uwe Excellentie op het punt, om naar Berlijn te vertrekken, uit handen van den H. Vader zelf, de Breve van PIUS VIII en de instructie, die er betrekking toe had, terug nam, ten einde Z. M. te doen gevoelen, dat ingevallē dezelve, gevolg aan die acte wilde geven, daar de H. Stoel dezelve, in geenerlei opzigt, niet meer kon wijzigen, het onvermijdelijk ware, dezelve aan de Bisschoppen te zenden, in den identieken vorm en origineele redactie, zoodanig als dezelve was voorgesteld en aangenomen geworden.

De ondergeteekende Kardinaal, verzoekt thans uwe Excellentie, met deszelfs gewone loyaliteit te oordeelen, of de artikelen der instructie, aan wijlen den Aartsbisschop van Keulen toegeschreven, en aan de Bisschoppen der Rijn-provinciën gezonden, al dan niet in overeenstemming zijn, met de acte des H. Stoels; en of derzelver doel niet veeleer is, om den zin en de principes waarop dezelve rusten, te vernietigen en boosaardig te veranderen. Een eenvoudige en vlugtige blik op de acht artikelen, waaruit die instructie bestaat, zal overvloedig voldoende zijn, om er het bewijs van te leveren.

Welverre van zich geheel en al te paren met het koninklijk edict van 1825, verklaart de opperherderlijke Breve integendeel, op eene uitdrukkelijke wijze, dat: »*Sanctæ sedi prorsus non licet permitttere*," al die ruimte, welke de Bisschoppen verklaard hadden

(1) Wij hebben dat edict reeds vroeger medegedeeld. RAN.

te worden gevorderd: » *Ad ejus legis executionem.*” In plaats van dat in het eerste der aangevoerde artikelen van de instructie en volgens den text, die daarvan aan den H. Stoel is toegekomen, zonder voorbehouding wordt verklaard, dat: » *Apostolica sedes disciplinam respectu, matrimoniorum mixtorum ita mitigarit, ut regio mandato de anno 1825, justo quod proles in Religione Patris educandæ sunt satisfieri possit (1),*” en ten einde geenerlei hinderpaal zich verzette tegen de uitvoering van het koninklijk edict en ten einde de uitdrukkingen der bovenvermelde Breve niet de geringste zwaarigheid mogten opleveren, voegt men er in het tweede artikel der instructie bij, dat: » *A parochis non solum omnia Apostolicis litteris Pii VIII, expressa non prohibita, vel ad observandum præscripta in praxi exerceri queunt, sed etiam specialiter determinata generatim veneranda sunt in sensu laxiori et leviori*”, (dat wil zeggen: dat de Pastoors alles doen kunnen, wat niet uitdrukkelijk door de Breve is verboden, en dat betrekkelijk hetgene wat op eene bijzondere wijze is bepaald, in eenen gematigden) (letterlijk ruimen) zin, moet genomen worden,

Tevens ook wordt in de Pauselijke Breve gezegd, dat de Kerk altoos afschuw van zulke huwelijks-verbindingen heeft gehad: » *Quæ non parum deformitatis et spiritualis periculi præ se ferunt;*” (dat is: vol van misvormigheid en gevaar) en dat de Roomsche Opperherders niet besloten hebben, om van de kanonieke wetten die dezelve strengelijk verbieden, te dispensereren, dan om redenen van het grootste gewigt en dan zelfs nog met smart op de uitdrukkelijke voorwaarde, dat de kinderen van beiderlei geslacht, in de heilige Catholijke Religie zouden worden opgevoed; dat de Catholijke vrouwen, die een huwelijk met niet-Catholijken aangaan, op eene wijze die hare kinderen vermetel zou blootstellen aan de gevaren des verderfs, niet alleen de heilige Canons schenden, maar regstreeks en zwaarlijk zondigen, tegen de natuurlijke en goddelijke wet: » *Directe gravissimeque in legem naturalem et divinam,*” men prijst, eindelijk den ijver, dien de Bisschoppen getoond hebben, om de diocesanen af te houden van het aangaan van gemengde huwelijken en vervolgens wordt gesteld: » *Quoties præsertim Catholica aliqua mulier viro acatholico nubere velit, deligenter ab episcopo seu paracho edocenda erit, quænam circa hujusmodi nuptias Canonum sententia sit . . . proindeque agnoscat se in filios quos a Deo expectat, jam nunc crudelissime acturam, si talas contraxerit nuptias in quibus sciat illorum educationem in viri acatholici arbitrio futuram,*” (dat is: dat telkens als eene

Catholijke vrouw eenen niet-Catholijken man trouwen wil, de Bisschop of de Pastoor haar zorgvuldig moet waarschuwen, hoedanig de Canons over dergelijke huwelijken denken. . . . en hoe wreedardig zij handelen zou ten opzichte der kinderen, die zij van God hoopt, als zij een huwelijk aanging, onder wetsbepalingen, volgens welke de opvoeding harer kinderen zou afhangen van den wil eens niet-Catholijken mans.) Men wil daarenboven, dat zulke vermaningen (*Prout prudentia suggererit*) zoo als de voorzigtigheid die zal voorschrijven, zullen worden vernieuwd, op het oogenblik dat het huwelijk zal voltrokken worden: » *Eo præsertim tempore quo nuptiarum dies instare videatur.*” Terwijl de Breve met even klare als uitdrukkelijke bewoordingen verklaart, dat al die voorzorgen, door de Bisschoppen en Pastoors moeten genomen worden, ten opzichte van de opvoeding der kinderen, welke uit gemengde huwelijken zullen geboren worden, bepaalt, de instructie, die men zegt van den Aartsbisschop van Keulen uit te gaan, in art. 3 en 4, dat: » *Pars Catholica instructione et cohortatione ad implenda circa prolium educationem officia est lucrandæ,*” en dat: » *Secundum hanc mentem cum parte Catholica agendum et in omnibus casibus judicium ferendum est,*” en vervolgens voegt men er in art. 3 bij: » *A postulatione seu præstolatione voti proles omnes educandi in Religione Catholica omnino abstinendum est,*” (dat is: de Catholijke partij moet worden onderrigt en vermaand, tot het vervullen harer pligten in hetgene wat de opvoeding der kinderen betreft, maar dat men zich geheel en al moet onthouden, van haar de verzekering af te vorderen van dezelve in de Catholijke Religie, te doen opvoeden.)

De Breve van Paus Pius VIII, voorziende, dat de eene of andere Catholijke individu, ondanks de vermaningen van den Bisschop en van den Pastoor bij het huwelijks-ontwerp, met iemand van eene verschillende Religie mogt willen volharden zonder de voorgescrevene beloften te willen geven, betrekkelijk de Catholijke opvoeding der kinderen, dat in zulk een geval de Catholijke Priester zich onthouden moet: » *Non solum a nuptiis quæ deinde fiant sacro quocumque ritu honestandis, sed etiam a quovis actu quo approbare illas videatur,*” en aan zulk een huwelijk, de gewone huwelijks-afkondigingen voorafgegaan, niet dan eene zuiver passieve assistentie zullen verleenen. Niets kan duidelijker zijn, dan de geest en de schikking der Breve, die volstrektelijk verbiedt eenig gemengd huwelijk, door de gewijde verrichtingen van den huwelijkszegen te heiligen, dat zonder de vereischte voorzorgen en de toegestane regten, en vooral die welke de opvoeding der kinderen, in de Catholijke Religie betreffen, aangegaan wordt. Ondanks de duidelijkheid dier opperherderlijke bepalingen, zijn de voorschriften in de instructie vervat en aan de Pastoors gerigt, lijnrecht strijdig met dezelve, want er wordt in art. 6 gezegd: » *Assistentia passiva quantum fieri potest utpote extraordinaria, in-*

(1) Dat is: dat de Apostolische Stoel de discipline dusdanig heeft gewijzigd, in hetgene, wat de gemengde huwelijken betreft, dat men thans geheel en zonder eenigerlei voorbehouding zich naar het koninklijk bevel van 1825 kan voegen. Volgens hetwelk de afstammelingen in den Godsdienst des vaders moeten worden opgevoed.

solita, et odiosa restringenda, et tunc tandem præstanda si pars Catholica de educatione prolium in confessione protestantica certa indifferentiam in Religionem et erga Ecclesiam Catholicam, ac officia conjugalia de educatione prolium prodat. Alias si talis levitas præsumi nequeat vel excusari possit, assistentia passiva locum non habet, id est præstande est benedictio nuptialis in Ecclesia:” (dat is: dat de passieve assistentie altoos moet beperkt worden, als zijnde hatelijk en ongewoon, en dat dezelve geen plaats moet hebben, dan alleen ingevale, de Catholijke partij de misdadigste onverschilligheid toont jegens de Religie en Catholijke Kerk; dat anders als die onverschilligheid of ligtzinnigheid niet uitdrukkelijk is, of als die *zelfs* verschoonbaar is, moet de Sacramenteele inzegening plaats hebben). Men voegt er art. 7 bij: » *Puerperis Catholicis in matrimoniis mixtis, quarum proles in confessione protestantica educantur et quæ a ministro protestante baptizatae sunt, benedictio nonquam deneganda est qui talis denegatio qua censura habenda est;”* (dat is: dat men aan de herstelde kraamvrouwen, den zegen in gemengde huwelijken nimmer weigeren moet, zelfs niet wanneer de kinderen in de Protestantsche belijdenis opgevoed en door eenen Protestantschen bedienaar gedoopt worden, omdat zulk eene weigering den schijn eener censuur zou hebben).

Eindelijk volgens de Opperherderlijke bedoelingen den aard der onderhandelingen en de aanneming door Uwe Excellentie gedaan, moet de Breve van Paus PIUS VIII niet gescheiden worden van de instructie, door den kardinaal ALBANI onderteekend, die haar volledig gevolg hebben moet, hetzij in die gedeelten, welke betrekking hebben tot de dispensaties der Breve, die zij verklaart en uitlegt, hetzij in die, welke voorschriften geven, die niet in de Breve zijn uitgedrukt, alles ten einde de grondstellingen der Catholijke Kerk ongeschonden te houden en de mogelijke misbruiken voor te komen. Ook kon Uwe Excellentie niet dan verwonderd zijn over de boosaardige, onbillijke en honende verklaring, gedaan in het 8 en laatste artikel der meergemelde en aan de Bisschoppen der *Rhijn-provinciën* gerigte instructie *litteræ alissimi cardinalis ALBANI Breve PII VIII de anno 1830 comitantes parochis minime palam faciendæ; ideo sunt reservatæ et qua nullæ declaratæ* (dat is: dat het schrijven van den Kardinaal ALBANI, bij de Breve van PIUS VIII van het jaar 1830 vermeld, op generlei wijze aan de Pastors moet worden bekend gemaakt, en dat hetzelfde als nietig en niet geschreven moet beschouwd worden.)

De H. Vader kan intusschen geen geloof geven aan hetgene, wat hem van onderscheidene kanten is berigt geworden, dat die *vervalschingen* (travisamenti) bij herhaling dezelfde punten betreffen en zich bepalen tot soortgelijke *wijzigingen*, als door het Pruisisch gouvernement zijn gevorderd geworden, toen hetzelfde de herziening der Breve van PIUS VIII en

der instructie, die er betrekking toe heeft, verlangde, het resultaat zouden zijn eener conferentie te *Colblentz* gehouden. Zijne Heiligheid beroept zich op de goede trouw van Uwe Excellentie en op de gewis volledige kennis, die dezelve van dat verdrag heeft en aarzelt niet, om te gelooven, dat hij zelf de noodzakelijkheid zal erkennen, waarin de H. Vader zich zal bevinden om den oorspronkelijken text der instructie van den Kardinaal ALBANI openbaar te maken, ten einde men derzelver waren zin kenne, en aan den heiligen Stoel niet een feit toekenne waaraan dezelve geheel vreemd is, en die zoo treffend verschilt van de Opperherderlijke maatregelen.... —

Na aldus te hebben voorgesteld enz. kan de ondergeteekende kardinaal, overeenkomstig de bevelen van Z. H. voor Uwe Excellentie niet verbergen, dat de H. Vader zich bij ontstentenis van eenen diplomatieken agent te *Berlijn*, in die smartelijke noodzakelijkheid bevindt, om aan Zijne Majesteit zijne klagten te doen hooren en van dezelve, na een zoo lang tijdverloop eene spoedige herstelling te vorderen; want het kan niet betwijfeld worden, dat ingevale de H. Stoel tijdig, door iemand zijner keuze, ware onderrigt geworden, van de maatregelen, welke de ongelegenheden hebben te weeg gebracht, waarover hij zich thans beklagt en zich alzoo in de mogelijkheid had bevonden, om den zoo regtvaardigen als billijken geest, van Zijne Pruisische Majesteit, die consideratien te doen hooren, waarvan het Opperhoofd der Kerk zich niet kan ontslaan, zou Zijne Majesteit in de loyaliteit en zachtheid van zijn edel karakter niet een enkel oogenblik gearzeld hebben, om alle grieven weg te nemen, met voorbehoud, om zich tot den H. Vader te wenden, ten einde van denzelve, die voorzigtige matigingen te reclameren, welke de omstandigheden en bijzondere gevallen noodig mogten maken. Ook heeft Zijne Heiligheid, die voor alles er op staat, om in het vervolg ieder altoos onaangenaam voorwerp van klagten te vermijden, besloten, om eenen gezant bij Zijne Majesteit te accrediteeren.

Zijne Heiligheid inmiddels niet kunnende zwijgen, zonder de pligten zijner bediening en de stem der consientie te verraden, doet, door tusschenkomst van Uwe Excellentie zijne billijke vertoogen, aan Zijne Pruisische Majesteit toekomen, betreffende de verschillende questiën in deze nota voorgesteld, vastelijk overtuigd van dezelve met het gelukkigste gevolg te zien bekroond.

De ondergeteekende Kardinaal verzoekt Uwe Excellentie de vernieuwing aan te nemen zijner onderscheidende achting. L. C. LAMBRUSCHINI.

REDEVOERINGEN VAN DANIEL O'CONNELL.

Op den 15 Augustus II. is in de *Corn-Exchange* te *Dublin* de talrijke vergadering gehouden, aan welke de heer O'CONNELL beloofd had zijn plan van associa-

tie mede te deelen. Zij zou den naam dragen van *Précurseur of Ireland* en later als men *Ierland* niet spoedig regt laat wedervaren, zal zij den naam voeren van: *National association of Ireland for the revocation of the union and reestablishment of the Irish législation* (1).

Zoodra als de Heer O'CONNELL zich vertoonde, werd hij door luidruchtige toejuichingen begroet, naar gewoonte; waarna hij de volgende redevoering uitsprak:

» Ik ben gelukkig, daar ik mij nogmaals in uw midden bevinde. Ik adem gaarne de geboortelucht in. Eene zelfs tijdelijke afwezigheid versterkt de banden, die mij aan mijn land hechten. Ik ben op het tooneel mijner zegenpralen als advocaat, en mijner politieke voordeelen. Zoo ik in staat ben geweest, om eenige voordeelen aan mijn vaderland te verschaffen, is het daardoor slechts te dierbarer aan mijn hart geworden. Het is waar, dat droefgeestige denkbelden mijnen geest bestormen; en dat zich aan mijn oog voorwerpen vertoonen, die niet zeer geruststellende zijn; dit is het ongelukkige gevolg van burgeroorlogen en politieke worstelingen. Ik ben hier voor de herroeping der unie. Begrijpt mij wel! Ik zal nog eene proef nemen, maar het zal de eenige zijn.

» Er is in *Engeland* eene liberale en verstandige partij en eene talrijke minderheid, die voor ons zijn; ongelukkig is de haat van dat land tegen ons door den geest eener blinde onverdraagzaamheid, die zich paart met eene nationale antipatie. Zij neemt dagelijks toe. Ik geloof dat WELLINGTON meer dan ooit, zijn besluit heeft genomen, om de regten van *Ierland* te verachten; ik ben verzekerd dat PEEL ons meer dan ooit verafschuwt. Elken dag, verhardt men zich meer en meer, niet alleen, in ons te weigeren wat wij vragen, maar ook in ons te onttrekken, wat men ons gegeven heeft; juist daarom ben ik hier gekomen. Ik betrede eene nieuwe loopbaan en ik begin, door te verklaren, dat mijn land niet zal ten gronde gaan. Heden wil ik u zeggen, welken tred ik gehouden heb in het parlement. Ik dacht, dat men mij naar den *Londenschen Tower* zou hebben gezonden, wegens de energieke verdediging van een principe. Voorzeker zouden de Torys er mij heen gezonden hebben als zij hadden gedurfd; doch ik had mijne maatregelen voor dat eventuele geval genomen.

» Het parlement geeft zich bezig gehouden met de Banken door actien bij deelneming: bij die gelegenheid heb ik de regten van mijn land verdedigd. Ik wil dat de kapitalen vrij zullen zijn en dat niemand niet verklaard worde, tot het besturen eener bank buiten staat te zijn, omdat hij, tot dit of dat Godsdienstig geloof behoort; en ik zal van die kwestie niet afgaan, voor dat zij door de gemeenten op eene voor het volk voordeelrijke wijze is beslist geworden. Het parlement heeft zijne aandacht ook gevestigd op de coalitien van werklieden.

Ik heb dat stelsel bestreden; en ik meen te mogen gelooven, dat ik velen heb ingelicht, die zich hadden laten misleiden. Daags voor onze merkwaardige vergadering in *Royal-Exchange*, was iemand op straat aangevallen en mishandeld geworden, ten gevolge eener coalitie. Sedert dien tijd heeft soortgelijk vergrijp geen plaats gehad. Vrijheid der kapitalen, des handelds en des arbeids: Zietdaar mijn devies.

» Ik zal u een feit verhalen, dat voor de Ieren van het hoogste gewigt is; het is aangetoond, dat de coalitien van werklieden ten gevolge hadden gehad, dat Engelschen en Schotten in het land werden gebracht, en gebezigd tot de werken die men voor Iersche werklieden had behouden voor te behouden. Ik zal er bijvoegen, dat hetzelfde systema ons eenige bijzondere takken van handel heeft doen verliezen; waarvan *Engeland* en *Schotland* gebruik hebben gemaakt. Zoo heeft het bouwen van schepen, op eene aanmerkelijke wijze, in al de havens van het kanaal toegenomen, uitgezonderd in die van *Dublin*. Na eene dusdanige ondervinding, hoop ik dat de coalitie voor altoos dood zij.

» Vergunt mij thans te zeggen, hoe ik mijn tijd te *Londen* doorbragt. Van twaalf tot vier ure 's namiddags was ik in de committees der kamer; des zaturdags ging ik naar de Bank, waarvan ik directeur ben. Na de committees thuis gekomen zijnde, gebruikte ik in allerijl het middagmaal; vervolgens begaf ik mij naar de kamer; en ik verliet die nooit, dan na de zitting. Als ik thuis kwam om mij ter ruste te begeben, was het twee ure. Een man van mijne jaren heeft den slaap noodig. Het was 9 ure des morgens als ik mij aankleedde en het ontbijt nam; het was 10 ure als ik ontbeten had; alsdan las ik eenige brieven die ik ontving. Ik kan u verzekeren, dat ik twee honderd brieven daags ontvang. Niemand heeft meer verzoekers gehad, dan ik; men heeft mij nooit een Bisdom, maar wel andere posten in de Kerk gevraagd. Van de posten van groot-admiraal af, tot dien van inspecteur der vil-plaatsen toe, is er geen post, dien men mij niet heeft gevraagd. Maar dat God de verzoekers gelieve te helpen, want ik kan niet veel voor hun doen. Het gouvernement is zoo dikwerf beschuldigd geworden van met mij eene ligue te hebben gemaakt, dat er ten mijnen opzichte reactie heeft plaats gehad; en van allen, die met het ministerie stemmen, is er niemand die minder van hetzelfde verworven heeft, dan ik.

» Ik heb mij van den beginne af tegen de *armen-wet* verklaard, en ik ben gelukkig voor hare gevolgen niet verantwoordelijk. Het was gemakkelijk te voorzien, dat de onderstand voor de armen bestemd, in de eerste plaats zou worden verzwolgen, door het personeel van de administratie dier inrigtingen, de commissarissen, de kapellanen, de opzigtters. De fondsen zullen niet regtstreeks aan de armen worden gericht, maar zij zullen bijdragen tot den welstand der individus, aan welke posten in de werkplaatsen der armen

(1) Nationale Iersche associatie, tot herroeping der unie en herstelling der Iersche wetgeving.

zullen gegeven worden; intusschen, zoo diergelijke misbruiken kunnen vermeden worden, zou ik de eerste zijn, om dat resultaat toe te juichen. De Canadianen hadden aanvankelijk mijne belangstelling verworven, doch toen ik zag, dat zij niet schroomden het bloed te doen stroomen, heb ik mijnen goeden wil ten hunnen opzigte verloren, tot op het oogenblik, dat lord DURHAM zich naar die colonie heeft begeven. Ik behoór tot de nieuwe leer, voor de tegenwoordige eeuw geschikt, en die de volken leert overwinnen zonder het zwaard. De opstand die slaagt, geleidt tot het militaire despotismus: die, welke mislukt, zoo als zulks in 1798 in Ierland plaats had, voert tot woeste en bloedorstige moorden (1).

» Bij die overtuiging, heb ik in koelen bloede de beledigingen van ROEBUK kunnen aanhooren, die, in zijne onwetendheid de vereenigde Ieren en de Iersche vrijwilligers heeft kunnen verwarren (*Toejuichingen*).

» Tot de questie der Tienden overgaande, beweerde de redenaar, dat zoo Engeland in Ierland eene Anglikaansche kerk wil onderhouden, door een tiende der bevolking, hetzelfde haar ook bekostigen moet. PEEL, SCHAW en LE TROY, willen het geld aan de Anglikaansche Pastoors geven; gelukkig is op de belasting der Tienden, 130,000 £ sterling jaarlijks gesupprimeerd geworden; doch dit is niet voldoende. Het volk zal doen zoo als ik. Ik heb nooit eenen cent voor mijne Tienden betaald. Elk voor zich zelve; ik wil de Tienden voor de Anglikaansche geestelijkheid even min betalen, als ik het gouvernement toelagen voor de Roomsche Katholieke Geestelijkheid zou willen zien verschaffen. Zoo ik in de jongste zitting een levendig genoegen heb gesmaakt, was het, toen de slavernij werd afgeschaft, en ik ben gelukkig genoeg geweest, om tot dien zegepraal der vrijheid te helpen bijdragen. (*Toejuichingen*).

» Maar wat ik nooit zal nalaten aan de Ieren te herhalen is, dat zij op zich zelve moeten rekenen, en niet op de Wigs of Torries. Hun woedendste vijand is de Hertog van WELLINGTON. Als een slechte zoon, heeft hij Ierland, zijn vaderland en zijne moeder mishandeld. Op het graf van dien man, zou men eens moeten schrijven, dat zijn zegeboog op stroomen van Iersch bloed is opgericht en dat hij zijn gezag niet gebruikt, dan om zijne landgenooten te verstikken, die de werktuigen zijner voordeelen waren. (*Toejuiching*.) Zoo de Torries weder aan het gezag kwamen, zou Ierland te zuchten hebben, verpletterd onder eene partijdige magistrature. Die overweging alleen, en het verlangen, van zulke rampen voor te komen, doen mij mijne ondersteuning aan het Ministerie geven. De Koningin is ons genegen; het Ministerie en de Lord-Luitenant zijn welwillend jegens ons, maar zij worden in hunne pogingen belemmerd door de sterke minderheid, van de kamer der gemeenten. Zaterdag zal ik

u een plan voorstellen van de voorbereidende associatie, die in werking zal moeten zijn, tot dat de regten zijn verkregen geworden. Ik zal in de maand November vorderen, dat twee honderd afgevaardigden uit Ierland worden gezonden, met verzoekschriften, ter verkrijging van de regten die men ons weigert. Die afgevaardigden zullen Engeland doorreizen; zij zullen het Engelsche volk trachten te roeren, door het schetsen der grieven van Ierland, en zoo die deputatie niet slaagt, zal ik met meerder kracht de herroeping der unie reclameren." (*Daverende toejuiching*.) De vergadering wordt tot Zaterdag gescheiden.

VERGADERING VAN ZATURDAG 18 AUGUSTUS.

Op verzoek van den Heer O'CONNELL werd de generaal ARABIN, tot voorzitter benoemd. Hij bedankte de vergadering voor de eer, die zij hem aandeed, en maakte de behoefte bekend, welke Ierland heeft, om bestuurd te worden volgens een onpartijdig systeem. Vervolgens nam de Heer O'CONNELL het woord en zeide:

» Ja, een nieuw tijdperk heeft voor ons een aanvang genomen onder de bescherming onzer jonge Koningin, en Ierland kan ondanks deszelfs lijden, nog gelukkig worden. De unie beteekent niets anders dan dit: Wij moeten genot hebben van dezelfde voordeelen, als Engeland: wij moeten worden toegelaten, tot dezelfde vrijdommen, tot het deel hebben aan dezelfde politieke en burgerlijke regten. De unie wil zeggen, de volledigste gelijkheid. Men moet ons niet behandelzen als veroverde onderdanen, wij zijn geene overwonnenen: wij hebben een verdrag aangegaan. De nationale associatie is ontbonden geworden, ten gevolge van het vertrouwen, dat wij in het tegenwoordig Ministerie hadden gesteld; dat Ministerie heeft niets gedaan. Verre van mij de gedachte, om dat Ministerie te laken, welks oprechtheid ik geloof; al het onheil is van eene verpletterende minderheid in de kamer der gemeenten, door de kamer der Lords ondersteund, gekomen.

» Men kan in het Mechanismus van Ierland, de beweging vergelijken bij eene sluitklep (1); men moet nogmaals de uitvlugt tot die klep nemen om stormen en hartstogten te laten ontsnappen, wier uitbarsting alles met verbrijzeling zoude bedreigen. Mijn zeer stellig gevoelen is, dat zulks het eenigste middel is om bloedige botsingen voor te komen, in gevalle het land het ongeluk mogt hebben, om onder de heerschappij der Torries te hervallen. Ik verklaar het openlijk de politieke beweging is het zekere en wettige middel, om de rust des lands te bevestigen. De wetten die de verkiezings-vrijdom van Engeland en Schotland heiligen, zouden niet geheel aan onze wenschen beantwoorden, wij hebben eene volmaakte en beter samenhangende wet noodig en wier uitwerkselen zich

(1) Hoe waar is dat alles: en revolutionnair is het zeker niet.
RED.

(1) Bijv. in een blaasbalg.

tot de drie landen zouden uitstrekken. (*Toejuichingen*).

» Ik verlang dus de beweging en roep haar in. In de eerste plaats, opdat de drie landen genot hebben zouden van eenen eenigen verkiezings-vrijdom. Ik roep haar ook in, om dat *Ierland* op eene onregtvaardige wijze is behandeld geworden, in de acte van unie: het heeft slechts 105 Vertegenwoordigers, zelfs de twee vijanden mederekenende, die naar het parlement gezonden worden door de universiteit van *Dublin*, en evenwel bevat hetzelfde het derde der bevolking van het Vereenigde Koninkrijk. Wij behooren ten minste 175 leden te hebben op de 658, waaruit de kamer der gemeenten is zamengesteld, zoo men slechts op het cijfer der inkomsten let; wij behooren er 200 te hebben, in gevalle, men de bevolking in aanmerking moest nemen; en zoo men zich aan die beide zaken hecht, moeten wij er meer dan 175 hebben. Ik vraag dus in naam van het Iersche volk, dat hetzelfde 150 Vertegenwoordigers hebbe. Wij hebben die volstrekt noodig (*toejuichingen*) en de eisch dien wij doen willen van het charter onzer regten en voorregten zal van den 18 Augustus dagteekenen. Unie, wil zeggen gerechtigheid voor *Ierland*; geene unie met mindere wetgeving. Ik ken geen ander alternatief. (*Daverende toejuiching*).

» Ik zal ook de hervorming der corporaties in *Ierland* vragen en ik zal, te dien opzichte, later mijne inzichten verklaren. Ook zal ik die godsdienstvrijheid reclameren, zonder welke de rust niet bestaan kan. De Geestelijkheid heeft geen onderstand van het gouvernement noodig, en 't is niet het gerimpeld gelaat van eenen schout, die tusschen beiden komt, om aan dezelve de Tienden te doen betalen, wat veel zou bijdragen om haar te doen eerbiedigen. Heden zal de inschrijving voor onze associatie geopend zijn: mannen en vrouwen kunnen daarin, tegen betaling van eenen schelling worden ingelijfd. Ik wil in de maand November, naar *Londen* terugkeerende, een adres aan de koningin brengen, van ten minste twee millioenen onderteekeningen voorzien. Afgewaardigden van andere steden, zullen er zich insgelijks, heen begeven met verzoekschriften van andere plaatsen."

(Het vervolg en slot in ons volgend N.º)

Uit *Fulda* wordt onder dagteekening van 3 Augustus, het volgende gemeld:

» Wij vernemen, dat onze Bisschop Mgr. PFAFF, reeds voor lang aan de Priesters van zijne Diocese, een geschrift betrekkelijk de gemengde huwelijken heeft gerigt, waarin hij hen het inzegenen dier huwelijken gestrengelijk verbiedt, zoo zij niet vooraf van de verloofden de belofte hebben ontvangen van hunne kinderen in de Catholijke religie te doen opvoeden. Het schijnt, dat een vreemd dagblad, die zaak heeft vermeld en dat het Pruissisch gouvernement het onze daarvan heeft verwittigd. Door ons gouvernement aange- maand zijnde, om zijn geschrift in te trekken, heeft

de Bisschop niet alleen verklaard, zulks niet te zullen doen, maar dat hij aan het nakomen van hetzelfde door de Geestelijkheid, de hand zou houden; dat hij overigens tevreden zou zijn, ingeval het gouvernement met hem handelde zoo als het Pruissisch gouvernement zich ten opzichte der Pruissische Bisschoppen gedraagt. Men is zeer nieuwsgierig om te weten, wat het gouvernement doen zal."

In het Engelsche dagblad *The Sun* van Zondag 5 Augustus, leest men het volgende:

» Het aantal van sterfgevallen onder de Catholijke Geestelijkheid van het Noorder-Distrikt van *Engeland*, is waarlijk betreurenswaardig. Binnen een tijdverloop van achttien maanden, zijn vijf en twintig Priesters, waarvan de meesten eerst in den bloei des levens waren, door den dood, te midden van hunnen arbeid, weggerukt."

PELGRIMS-REIZE VAN DEN EERW. VADER MARIE JOSEPH DE GERAMB (1).

Uit hoofde der menigvuldige afdrucken van de zeer goedkoope *Belgische nadrukken* van dit voortreffelijk werk, die in ons vaderland zijn verspreid geworden, durfden wij ons niet vleijen, met eene Hollandsche vertaling van hetzelfde. Inderdaad bij het gering debiet van Hollandsche werken in ons kleine land, waarin de Fransche taal zoo algemeen geworden is, dat de goedkoope doch naar onze wijze van zien, in andere landen geene aanmoediging verdienende Belgische nadrukken, schier in aller handen zijn, en het niet zeldzaam is, dat van dusdanige nadrukken meer exemplaren, dan van eene goede Hollandsche vertaling worden verkocht, was er moed noodig, om de uitgave der vertaling van dit werk te ondernemen. Gelukkig vond de Heer VAN BELLE nog zoo veel aanmoediging als noodig was, om tot de uitgave over te gaan; en zoo zag het eerste deel, van de vertaling dezer belangrijke reize het licht, om op den eersten October aanstaande, door het tweede, en in de maand Februarij des volgenden jaars, door het derde deel te worden gevolgd.

Daar de inteekening nog tot den 1 October openstaat, noodigen wij onze landgenooten uit, om er deel aan te nemen, en daardoor deze nuttige onderneming te helpen bevorderen.

Pater GERAMB deelt in brieven aan eenen vriend, niet alleen de bijzonderheden van zijne reis, maar ook zijne gewaarwordingen en overdenkingen mede, welke de heilige plaatsen, die hij bezocht, hem inboezemden, waardoor dezelve niet slechts de weetgierigheid bevredigen, maar de Godsvrucht opwekken en heilige gewaarwordingen te weeg brengen. De vertaling is doorgaans vloeiend, duidelijk en niet overdreven: de ver-

(1) Zie de aankondiging in ons vorig nummer.

taling der verzen is meestal gelukkig geslaagd. Intusschen mogen wij niet ontveinzen dat de eindeloze herhaling van het Hoogduitsche woord Heiland ons heeft gehinderd. Dat bij eene vertaling uit het Hoogduitsch, dat woord nu en dan aan de pen ontsnapt, laat zich begrijpen, maar bij eene vertaling uit het Fransch is daarvoor geenerlei reden. Meermalen hebben wij tegen het bezigen van dat woord, door Catholijke schrijvers en redenaars geijverd, en wij hebben daartoe *gewichtige redenen*, die wij echter uit vroege voor ergernis, niet openlijk kunnen mededeelen. Als men wist, hoe ongelooovigen en ligtzinnigen met die uitdrukking in onze taal spotten, zou gewis geen gemoedelijke Catholijk, die eerbied voor onzen goddelijken Verlosser heeft, zich daarvan bedienen! Vroeger werd die uitdrukking door Catholijken niet gebezigd; ongelukkige zucht tot navolging!

Men denke echter niet, dat wij dit aanvoeren, om het onderhavige werk te benadeelen: integendeel; wij verlangen een ruim vertier van hetzelfde, omdat wij het als bijzonder nuttig en stichtelijk beschouwen; maar wij vonden ons verplicht, om datgene aan te wijzen, wat niet slechts voor ons, maar voor velen aanstootelijk is, en in het vervolg, gemakkelijk kan vermeden worden. Tot proeve van taal en stijl, willen wij eenige zinsneden afschrijven.

Nadat de Eerw. Schrijver, in den 16 brief eene beschrijving had gegeven van den brand die in het jaar 1808 de Kerk van het H. Graf te Jeruzalem, grootendeels vernielde, zegt hij blz. 108:

» De onmogelijkheid, waarin de Latijnen zich bevonden, om het voornaamste deel te hebben aan den herbouw der kerk, was voor hun eene omstandigheid, die allersterksten Katholijk hart grieven moest. Voormaals éénige bezitters van het grootste gedeelte der heilige gedenkplaatsen, zijn zij verplicht geworden aan vreemdelingen dat onschatbaar kleinood af te staan, waarvan zij zoo langen tijd alleen meesters waren geweest; en dat zij alleen tegen de Turken, ten koste van hun bloed en leven, verdedigd hadden.

» De Grieken en Armeniërs verzekeren, dat de kosten, daarbij gerekend de geschenken, waartoe zij verplicht waren om de noodige Firmans te verwerven, meer dan veertien millioenen piasters bedragen hebben, hetgeen omtrent vijf millioenen Francs uitmaakt.

» De Grieken, fier op hunnen rijkdom, hebben die nooit gebezigd en bezigen dien nog niet dan om de Latijnen te onderdrukken, die zij met gelijke minachting beschouwen als een trotsche overwinnaar de door hem overwonnen natie. Een enkel woord van de Katholijke vorsten aan de Verheven Porte zou dien staat van zaken kunnen doen ophouden; maar dat woord, ... och! men heeft den moed niet om het uit te spreken. Een gezant eener groote mogendheid te Konstantinopel, wien door eenen ijverigen missionaris, in Naam van den gekruisten Jesus, met inroeping zijner veelvermogende bescherming, de dringendste voorstellingen gedaan werden, over den beklagenswaardigen toestand der heilige gedenkplaatsen, gaf hem ten antwoord (!) » Hoe! om vier steenen zoudt gij Europa en Azië het onderst boven willen keeren! » Godontearend antwoord, en dat des te ongerijmder klinkt, daar hier niets meer noodig was dan eene eenvoudige voorspraak en aanbeveling bij het Turksche bewind! —

Aandoenlijk is de beschrijving, welke de achting-

waardige schrijver geeft van het dal van *Josaphat*, waartoe hij het sermoen van MASSILLON over het laatste oordeel had medegenomen, en alwaar hij, volgens zijne gewoonte, de H. text der Schriftuur, betrekkelijk de ontzettende gebeurtenis, las. Dat gedeelte der goddelijke Openbaring gelezen hebbende, zegt hij:

» Bij deze plaats, mijn vriend! viel mij het boek uit de handen: mijn geschokt gemoed was zich-zelf niet langer meester: ik hoorde de ontzettende bazuinen, de graven, waarvan ik omringd was, openden zich voor mij, en ik zag er in verwarring de bleeke schimmen uit te voorschijn komen. . . . . Mijn bloed stelde in mijne aderen, ik gevoelde mij eene onmagt nabij bij de gedachte aan dat verblijf der gelukzaligheid, waartoe de goeden zouden geroepen worden, aan die plaats van afgrijzen, waarin de bozen zouden geworpen worden. Met beide handen mijn gelaat bedekkende, riep ik door ontroering weggesleept:

» O mijne ziel! welk deel zal u geworden! —

In den 26 brief geeft de schrijver de redenen op, die hem bewogen hadden, om af te zien van zijn plan, om den geheelen Vaste in de Kerk van het heilige Graf door te brengen. Dan zegt hij bl. 334.

» . . . . Ik zal het heilige Graf bezoeken op alle de dagen der Vaste, dat de toegang er toe vrij staat, maar ik zal er mij enkel de laatste veertien dagen in opsluiten, en dan met Paschen er uit komen. In allen geval wilde ik in eene volstrekte afzondering de laatste dagen er doorbrengen van dien tijd, dien de wereld *Carnaval* noemt, namelijk de drie dagen voor den woensdag als het aschdag is, en ik begaf mij dus des zaturdags derwaarts.

» In die dagen van wanorde, waarin de wereldlingen geene andere tempelen schijnen te kennen, dan schouwburgen en concertzalen, en geene andere godheden te hebben dan den wel-lust en de ongebondenheid, gevoelde ik eene dringende behoefte om den berg Calvarië te beklimmen, ter boetedoening voor de afdwalingen der zondaars, en bovenal voor het deel, dat ik, helaas! ook weleer ongelukkig aan die misdadige genietingen genomen had. Het was voor mij eene onschatbare gelegenheid ter betuiging van mijn zelfverwijt en berouw en om in diep gepeins mij over te geven aan die gevoelens, welke ik der oneindige goedheid te danken heb, die mij aan den afgrond des verderfs heeft ontrukkt. O, waarde CHARLES! hoe genoeglijk zijn die oogenblikken geweest, hoe boven alle beschrijving genoeglijk, welke ik bij het graf van mijnen Heiland (Verlosser) heb doorgebracht. Hoe genoeglijk inzonderheid gedurende de stille uren van den nacht! hoe verschillende van die, welke de wereldlingen, in de bedwelming slijten van een onzinnig genot, waarbij zij, te midden van dansen en brasserien, hun waarachtig heil en Hem, die hen zoo duur heeft gekocht, vergetende hunne rust opofferen, hunne gezondheid verwoesten, en hunne ziel in het verderf storten."

Wij vertrouwen genoeg te hebben gezegd, om onze lezers van de belangrijkheid dezes werks te overtuigen, en hen op te wekken tot eene spoedige deelneming aan de nog openstaande teekening.

AANKONDIGING.

Bij J. T. SOMMER, Boekhandelaar te *Almelo*, is uitgegeven en alom verzonden:

KEUR VAN UITGEZOCHTE LEERREDENEN, bijeenverzameld door Dr. RÄSZ EN WEIS. Uit het Hoogduitsch vertaald door P. KROES, R. K. Pastoor te *Edam*, 2. de deel, *Kerkelijk goedgekeurd*. Prijs f1,20.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

OVER

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

DE HEER GUIZOT.

De gewezen Fransche minister van openbaar onderwijs, is onloochenbaar een der voornaamste vernuften en geleerdste schrijvers, waarop het Fransche Protestantismus zich in onze dagen beroemen kan. Het is derhalve van groot gewigt, dien man te hooren, wen hij als voorzitter van het Fransche bijbelgenootschap, als redenaar optreedt, om de middelen, welke dat genootschap ter uitbreiding van het Christendom in den Protestantschen zin aanwendt, te beschouwen en te verdedigen: en zijne gevoelens te overwegen, zoo als hij die, in een artikel van: *la Revue Française*, over *Catholicismus, Protestantismus en Philosophie* heeft ontwikkeld; ten einde daardoor al het ongerijmde en onverdedigbare van het meest consequente Protestantismus, waarvan de heer Guizot, het welsprekend orgaan is, op de duidlijkste wijze te doen in het oog vallen.

Daar de heer Guizot, niet alleen voorzitter, maar een der oprichters is, van het Fransche bijbelgenootschap, kan het niemand bevreemden, dat hij niet karig is in den lof dier Protestantsche propaganda.

In de vergadering van dit jaar, waarin hij als president het woord voerde, heeft hij dan ook het succes van het bijbelgenootschap bewonderd: hij vindt daarin: *Een zeer zwak en zeer flauw, maar echt afbeeldsel van de geschiedenis des Christendoms zelve.* Ons echter, valt het moeilijk te begripen, hoe een verstandig man eenige overeenkomst kan vinden, tusschen het bijbelgenootschap en de eerste Apostelen des Christendoms; tusschen de 200,000 hier en daar verspreide exemplaren des bijbels, die een millioen hebben gekost en den moeilijken arbeid, de ongehoofbare vermoeijenissen, de verre togten en de aanhoudende predikatiën van de eerste geloofsverkondigers. De wereld zou nog onbekeerd zijn, als de Apostelen zich vergenoegd hadden, om, zoo als de heer Guizot met bewondering, van het bijbelgenootschap zegt: *De menschelijke ziel te ontmoet te gaan; voor haar het boek neder te leggen, waarin de waarheid vervat is, om vervolgens de ziel en de waarheid te laten werken, vertrouwen te stellen in het vermogen der waarheid, om de ziel te verlichten en in het vermogen der ziel, om de waarheid te onderscheiden.* Ja de wereld zou nog onbekeerd zijn, en de mensche-

lijke geest zou nog vruchteloos worstelen tegen den stroom des twijfels en der onzekerheid.

Wij willen echter die dwaling, die welligt eenheeleefdheid in den heer Guizot is, over het hoofd zien, wijl hij daarbij het volgende heerlijke tafereel schetst van de vestiging en den voortgang des Christendoms. De beroemde geschiedkundige heeft nooit beter gesproken. Het moet elk verbazen een zoo verheven en gezond vernuft, zoo dicht aan de waarheid te zien naderen, zonder haar te bereiken; en zoo er een nieuw bewijs noodig was voor het onvermogen der menscheelijke ziel, om de waarheid te onderscheiden, zou geen voorbeeld treffender zijn dan dat, hetwelk de heer Guizot hier zelf oplevert.

» Het (Christendom), zegt hij, werd eenmaal gering in de geringste der provincien van Rome geboren en na verloop van naauwelijks drie eeuwen, had hetzelfde dat Romeinsche rijk veroverd, hetwelk zelf de wereld veroverd had.

» De Romeinsche wereld was zeer beperkt, zeer onvolledig bij die, welke zich tegenwoordig voor ons opent. Het Christendom verspreidt zich in de hedendaagsche wereld, zoo als het zich in de oude wereld uitbreidde.

» Amerika behoort aan hetzelfde toe. Europa, ontdekte het, om het (Christendom) aan hetzelfde te geven.

» Rusland in het Noorden, Engeland in het Zuiden, voeren het, in hun gevolg Azië binnen.

» Frankrijk in het Noorden, Engeland in het Zuiden, brengen het in Afrika.

» Fransche, Duitsche, Zwitsersche, Engelsche, Amerikaansche zendelingen, zaaijen en planten hetzelfde in de woestijnen.

» Die groote steden, die nieuwe archipels, die een vijfde werelddeel geworden zijn, zien hetzelfde te midden hunner bevolkingen aankomen en zich vestigen.

» Het dringt overal door. Alles strekt aan hetzelfde tot gelegenheid en middel: oorlog en vrede, de handel en de wetenschap, de begeerlijkheid der materiële belangen, en de eerezucht des vernufts. De groote eenheid der hedendaagsche beschaving, bereidt de wereld voor hetzelfde voor, en neemt ze voor hetzelfde in bezit, zoo als de eenheid van het Romeinsche rijk haar, bij deszelfs oorsprong, voorbereidt en in bezit genomen heeft.

» Het is, wijl er in het Christendom eene inwendige kracht is, die deszelfs taak verheft en deszelfs gebied verzekert, die er de waarlijk universeele religie van maakt, die bestemd is, om over de menschen te heerschen, hoedanig ook de tijd en de ruimte is die zij door te gaan heeft, om tot hem te komen.

» Beschouwt eens, voor een oogenblik, mijne heeren! niet meer de geschiedenis van het Christendom, maar deszelfs aard; niet meer wat hetzelfde gedaan heeft, maar wat het is, volgens het Oude en Nieuwe Testament, deszelfs getuigen en uitleggers.

» Niet alleen de eenheid van God, maar de besten-

dige tegenwoordigheid en werking van God op de aarde; de menschen onder het oog en de hand van God levende. Ziet daar het godsdienstige denkbeeld van het Oude Testament. De instellingen der Joden, hunne geschiedenis, hunne poëzy, alles heeft den indruk van dat denkbeeld: God overal en altoos, de Voorzienigheid van God onophoudelijk over het volk en de bestuurders zwevende, dit is het Hebreuwsche denkbeeld, het is de bijbel.

» Het Hebreuwsche denkbeeld, wordt het Christen denkbeeld. God zweeft niet slechts meer over de wereld; Hij daalt er op neder. Het is niet meer slechts de bestendige tusschenkomst van God in de lotgevalen der menschen; het is de groote sympathie van God voor den mensch. Hij beschermt, Hij bestuurt de het volk; Hij komt den mensch, ieder mensch, verlossen; voorts God tegenwoordig en magtig in de ziel van den mensch: de goddelijke Voorzienigheid, de menschen besturende, de goddelijke liefde den mensch verlossende; tegenwoordigheid en bescherming, vereeniging en zaligheid . . . Ziet daar het Christendom in zijn zamenhangend geheel, van deszelfs vroegsten morgenstond, tot zijnen middag.

» Is dit niet, mijne Heeren de volledige voldoening onzer godsdienstige instincten, onzer godsdienstige behoeften en der godsdienstige natuur van den mensch?

» Is het niet, als het geoorloofd is dus te spreken, de Godsdienst bij uitnemendheid, de Godsdienst in deszelfs fundamenteel en zuiver wezen?

» Het is daar, het is in zich zelve en in hetgene, wat het is, dat de ware oorzaak, de ware verklaring van den voortgang des Christendoms bij deszelfs oorsprong en in onze dagen, gelegen is."

De redenaar ontleent hiernit eene nieuwe gelegenheid, om het succes der bijbelverspreiding te verheffen, en daaraan nog gelukkiger gevolgen te voorspellen, dan die, welke dat werk tot hiertoe, heeft voortgebracht: hij wenscht zich geluk met den godsdienst-ijver, dien hij in de geesten ziet herleven, en noodigt zijne geloofsgenooten uit, om er zich niet door te laten verschrikken.

» Gij vooral, dienstvaardige leden en vrienden der protestantsche nationale kerk, zegt de Heer Guizot ten slotte, vreest niets van den godsdienst-ijver. Overal waar gij dien moogt aantreffen, weest welwillend en vertrouwend met denzelven; denkt er slechts aan, om dien te trekken, en tot de Kerk zelve te geleiden. De Kerk kan een brandpunt zoowel als een fakkel zijn. En twijfelt er niet aan; het geloof zal altoos ten voordeele der Kerk keeren. Het is voor ons dat de ijver werkt, zelfs die, welke ter zijde van ons arbeidt."

Na allen schijn, doelt de Heer Guizot hier op het Catholicismus; want wij kunnen niet denken, dat hij hier het oog heeft op de Methodisten en Separatisten die zich allerwege van de nationale protestantsche kerken afscheiden en hunnen ijver voor het oude anti-

protestantsche gezag van formuleren en bepaalde geloofsbelijdenissen, *godsdienslige* opwekking noemen. In allen gevalle zou men zich hier in de mening van den heer Guizot kunnen vergissen; doch zoo hij hier van het Catholicismus wil spreken, dan zouden wij wel van hem willen vernemen, in welken zin hij meent, dat deszelfs godsdiensl-ijver, ten voordeele van het protestantismus zou kunnen werkzaam zijn? Het denkbeeld zou waarlijk nieuw en curieus wezen.

Laat ons nu zien, wat de Heer Guizot in zijn artikel over *Catholicismus*, *Protestantismus* en *Philosophie* beweert, en wat door de doctrinaire dagbladen, die er verslag van hebben gegeven, uitbundig wordt toegejuicht; terwijl andere dagbladen gulhartig erkennen, dat zij den schrijver niet begrijpen. En, inderdaad, hoe zou men de tegenstrijdigheden, inconsequentien en ongerijmdheden, die in dit stuk, op eenen meesterachtigen toon, worden uitgesproken, kunnen bevatten? Wie kan begrijpen, hoe het geluk der maatschappij en des menschedoms zou kunnen afhangen, van eene harmonie, der tegenstrijdigste elementen.

Laat ons, in de eerste plaats, de groote, de politieke godsdienslige theses, welke de Heer Guizot stelt afschrijven zoo als hij die zelf opgeeft:

„Ik ben overtuigd, dat het Catholicismus, het Protestantismus en de Philosophie in den boezem van de nieuwe maatschappij in het *Frankrijk* van het Charter, met hetzelfde en onderling in vrede kunnen leven, niet slechts in materielen, maar moreelen vrede, niet slechts gedwongen, maar vrijwillig, zonder zich te verloochenen, zonder zich te verraden, in waarheid en met geluk.”

De schrijver, die beloofde geene *algemeene bewoordingen* (termes généraux), die de kwestie eludeeren, welke zij schijnen voor te stellen, te zullen bezigen, had ons in de eerste plaats behooren te zeggen, wat hij verstaat door dien *moreelen* en vrijwilligen vrede, waarin het Catholicismus, het protestantismus en de philosophie, zich vereenigen en leven moeten. Die moreele vrede, kan niet anders zijn dan de vrede tusschen de principes zelve: want de vrede tusschen de menschen is een burgerlijke en maatschappelijke, dat is, naar ons inzien *materieele* vrede, en niemand denkt er gewisselijk minder aan, om dien vrede te storen, dan het Catholicismus. Doch zoo het de vrede tusschen de principes is, dien de heer Guizot vordert dan schijnt hij de elementaire spreuk der philosophie: dat het onmogelijk is twee tegenstrijdige zaken, het ware en het valsche, het ja en nee, onderling te vereenigen, zich niet te herinneren. De Heer Guizot wil dus harmonie tusschen onvereenigbare zaken en die uit haren aard zelve onvereenigbaar zijn, daarstellen: — Eerste inconsequentie.

Dien broederlijken vrede tusschen Catholicismus, protestantismus en philosophie vorderende, wil de Heer Guizot daarin een redmiddel vinden, tegen de diepe onverschilligheid onzer eeuw, wier noodlottige gevolgen hij, terecht, bejammert. Maar wie ziet niet, dat de bekrachtiging van dien vrede, zoo die plaats hebben kon, de plegtige bekrachtiging der onver-

schilligheid zelve, wezen zou, die zich op deze wijze, tot principe zou zien verheffen. Neen, er zou noch geloof, noch overtuiging meer zijn, als die *drie groote intellectueele magten*, zoo als de schrijver zich uitdrukt, elkander omhelzende tot elkander zouden zeggen: wat ik doe, is goed; wat gij doet is ook goed; laat ons in vrede leven, dan zal alles ten beste keeren. Terwijl de schrijver op die wijze aan de herstelling van het godsdienslig gebouw arbeiden wil, ondermijnt hij deszelfs grondslagen: — Tweede inconsequentie.

De heer Guizot maakt van het Protestantismus en van de Philosophie twee onderscheidene zaken. En evenwel beschrijft hij van den eenen kant, op deze wijze de philosophie: *Ieder gevoelen, dat onder geenerlei benaming, onder geenerlei vorm, een verpligtend geloof aanneemt, voor de menschelijke gedachten en haar, in zaken van Godsdienst, zoo als in alle andere zaken vrij laat om te gelooven of niet te gelooven, en zich zelve te besturen door haren eigen arbeid.* En van den anderen kant zegt hij ons eenige regels later, dat het Protestantismus bestemd is voor de geesten, die *gewoon zijn, alle zaken zelve te onderzoeken, en niets aan te nemen, dan hetgeen zij door hunnen eigen arbeid verkrijgen.* Het Protestantismus en de Philosophie zijn dus wel degelijk en onbetwistbaar dezelfde zaak; en het kan derhalve den heer Guizot weinig moeite kosten, om Protestantismus en philosophie te doen harmonieeren; of liever, hier is zijn arbeid doelloos: er valt niets te vereenigen. — Derde inconsequentie.

De heer Guizot wil volstrekt de afscheiding van het geestelijke en van het tijdelijke, waaruit volgt, dat zoo het tijdelijk gezag geen oordeel te vellen heeft over de leerstellingen en voorschriften van den Godsdienst, de Godsdienst op zijne beurt, even weinig de verschillende politieke leerstellingen te laken of goed te keuren heeft. Doch waarom noodigt dan de heer Guizot het Catholicismus uit, om zich te vereenigen met de politieke gevoelens, die tegenwoordig in *Frankrijk* de overhand hebben? Waarlijk een dusdanig voorstel moet verwondering baren, als men zich alle verwijtingen herinnert, welke men aan de geestelijkheid heeft gedaan, betrekkelijk hare, hetzij dan ware of voorgewende unie met andere politieke denkbeelden. Waarlijk, in tijden als de onze, behoort de Godsdienst zijn werk afzonderlijk te doen; en daarom zullen wij niet ophouden, de Geestelijkheid toe te roepen: wacht u wel van u met politieke zaken te bemoeijen; laat de verschillende theorien van maatschappelijk beheer elkander de wereld betwisten; tracht slechts de menschen goed en deugdzaam te maken; en alle verstandige gouvernementen zullen u beminnen en beschermen; want zonder u aan dezelve leenroerig te maken zult gij echter voor hun, en zelfs krachtadiger voor hun arbeiden, dan zij ooit zelve kunnen doen, met al de middelen van het genie, met al de geslepenheid der diplomatie, en met al den schrik van het geweld

en het zwaard. Eene andere taal voerende, heeft de heer Guizot gelijktijdig het gezond verstand, en de gezonde logica miskend: — Vierde inconsequentie.

Wij hebben zoo even gezien, dat de philosophie geroepen werd, om deel te nemen aan de groote bevrediging der intellectueele magten. En eensklaps laat zich nu de heer Guizot vervoeren tot het prediken van eenen grooten kruistogt van het Catholicismus en Protestantismus, tegen de goddeloosheid en zedenloosheid, tegen allen die niet gelooven en die niet anders zijn kunnen dan — de filosofen. Men hoore de alarm-kreet, waarmede de heer Guizot ten strijde roept:

» *Thans is de worstelstrijd, de strijd van denkbeelden en heerschappij, niet tusschen Catholicismus en Protestantismus. De goddeloosheid, de zedenloosheid, dat is de vijand, die beiden te bestrijden hebben. Het godsdienstig leven optewekken, dit is het werk, waartoe zij geroepen worden. Een uitgebreid werk, want het kwaad is uitgestrekt. Als men den moreelen toestand dier massa's van menschen, den zoo dobberenden geest en het zoo ledige hart, die zoo veel begeeren en zoo weinig hopen, die zoo spoedig van de koorts, tot de verstraming der ziel overgaat, slechts eenigermate peilt en ernstig van nabij beschouwt, dan wordt men door droefheid en schrik aangegrepen. Catholijken of Protestanten, Priesters of eenvoudige geloovigen, wie gij ook zijn moogt, zoo gij gelooftigen zijt, ontrust u niet over elkander, ontrust u over hen, die niet gelooven. Daar is de akker, daar is de oogst.* — Vijfde inconsequentie.

De heer Guizot wijst het kwade aan, 't welk aan onze maatschappij knaagt, en geeft het geneesmiddel op, dat daar tegen moet aangewend worden. Dit is in het geheele stuk het eenige gedeelte, waarin men dat verheven verstand, dat vast en gezond vernuft, waarvan de schrijver elders zoo vele bewijzen heeft gegeven, doch die hem in het onderhavige stuk schenen verlaten te hebben, wedervindt. Wij willen dat gedeelte aanvoeren.

» Wat is het kwaad, dat onze tijdelijke maatschappij kwelt?

» De verzwakking van het gezag. Ik zeg niet van het geweld, dat zich gehoorzamen doet; nooit had het gezag zulks meer dan tegenwoordig, welligt nimmer zoo veel; maar van het reeds vooraf, en door principe op eene algemeene wijze erkend gezag, aangenomen en gevoeld als een regt, 't welk niet noodig heeft de toevlugt tot geweld te nemen; van dat gezag waarvoor de geest zich buigt, zonder dat het hart zich vernedert, en dat uit de hoogte spreekt met de heerschappij niet van den dwang en echter van noodzakelijkheid.

» *Het Catholicismus heeft den geest van gezag. 't Is het gezag zelve, systematisch begrepen en georganiseerd. Het stelt hetzelfde in principe en brengt het in praktijk met eene groote vastheid van leer en eene zeldzame kennis van de menschelijke natuur.*

» *Als die geest in onze maatschappij de overhand had, als zij tot hem overhelde, zou men elders het tegenwichtengrenzen moeten zoeken. Maar het gevaar is eidentelyk niet daar: en terwijl onze instellingen en onze zeden onder ons den geest van individueele onafhankelijkheid in de denkbeelden, zoowel als in het leven, aanstoken, is het een groot geluk voor de maatschappij, voor hare moraliteit, zoowel als voor hare rust, dat andere oorzaken, andere onderwijzingen het principe van gezag en den geest van inwendige onderwerping handhaven.*

» Ik heb bij het regiment geleerd, wat men nergens elders leert, zeide mij in 1820 een onder-officier van de keizerlijke garde, die in zijn dorp was terug gekeerd, ik heb er den eerbied geleerd.

» *Het Catholicismus is de grootste, de heiligste school van*

eerbied, welke de wereld ooit gezien heeft. Frankrijk heeft zich in die school gevormd, ondanks het misbruik, 't welk de menschelijke hartstogten dikwerf van deszelfs voorschriften hebben gemaakt. Het misbruik is voortaan weinig te duchten, en het heil moet groot zijn, en wij hebben er groote behoefte aan.

Daar het kwaad, hetwelk onze maatschappij kwelt in de verzwakking van het gezag bestaat, als het Catholicismus de grootste en heiligste school van den eerbied is, als het niet te duchten is, dat die eerbied voortaan te ver gaat, dan zou daarvan het natuurlijk gevolg moeten zijn, dat een verstandig man, die van dat alles overtuigd is, tevens gevoele, dat de invloed van het Catholicismus alleen toereikend is, om in de behoefte onzer hedendaagsche maatschappij te voorzien; dat niets heilzamer voor die maatschappij zijn kan, dan de vrije werking van het Catholicismus; en dat men diensvolgens, alle tegenstrijdige godsdienstige principes, die eene tegenovergestelde uitwerking op de maatschappij moeten te weeg brengen, behoort te bestrijden. Nu, volgens de bekendtenis van den heer Guizot zelve, is de geest van het Protestantismus verschillend van den geest van het Catholicismus een redenerende en tevens enthousiastische geest, even gretig naar overtuiging als naar vrijheid en daardoor in volmaakte betrekking met den hedendaagschen geest. Het is klaar, dat zulk een geest geenszins geschikt is, om eerbied in te boezemen voor het gezag 't welk hij volgens zijn principe, betwist, beoordeelt en niet eerbiedigt, dan wanneer zulks hem goed dunkt. Men behoorde dus dien geest te beschouwen als een middel, om de kwaal onzer maatschappij te verergeren en onherstelbaar te doen worden; men behoorde dus alle middelen aan te wenden, om de werking van dien noodlottigen geest te verlammen, en hem van allen invloed te berooven. — Maar de heer Guizot? — Als president en redenaar van het bijbelgenootschap, verheft hij hemelhoog, het middel 't welk die geest bezigt, om zijnen invloed uit te breiden; hij vergelijkt die uitbreiding met die van het Christendom in de eerste dagen der Kerk! In het vermelde artikel van de *Revue Française* wil de heer Guizot de samenwerking van Catholicismus en Protestantismus, dat is, van den geest van gezag en den geest van onafhankelijkheid, ter genezing van de kwaal der maatschappij, die in verzwakking van het gezag bestaat. — Kan de inconsequentie, kan de ongerijmdheid verder gaan?

REDEVOERINGEN VAN DANIEL O'CONNELL.

(Vervolg en Slot van bladz. 303).

Er zal een appel aan de Reformisten van Engeland worden gedaan, wier medewerking meer gewigt aan onze demonstratie zal bijzetten. Eene electrieke beweging zal van het eene einde des koninkrijks tot het andere, ten voordeele onzer zaak worden medege-deeld; snel als de bliksem, maar in plaats van verwoes-

ting en jammer, op haren doortocht te zaaijen, zal zij goed aan allen doen. Laat ons niet vergeten, dat wij alles wat wij verworven hebben aan eene wijze en vreedzame beweging te danken hebben. Hoe menigmaal heb ik in den geest verleidelijke droomen getoeteld, die mij de straten van *Dublin* voorstelden, opgevuld met heerlijke equipagien; onze hoofdstad, rijk door een nieuw leven en onze industrie opgebeurd! Mogten wij soortgelijke resultaten bekomen! Zie hier hoofdzakelijk, wat ik aan de vergadering heb voor te stellen.

1.º Ten einde het nationaal verlangen van *Ierland*, jaloursch om eene laatste poging te beproeven, tot verkrijging eener volledige gerechtigheid van de Engelsche wetgeving, duidelijk uit te drukken, oordeelen wij eene associatie te moeten vormen, op legale en bestendige grondslagen; die associatie zal den titel van *Précurseur off Ireland* aannemen.

2.º Door de woorden: Volledige gerechtigheid voor *Ierland*, verstaan wij gelijke verdeeling met *Groot-Brittanije* van alle vrijdommen, van alle voorregten en burgerlijke en Godsdienstige regten; zietdaar, wat wij willen, wij vragen niets meer dan dit. De Iersche onderdanen van hare majesteit, willen met de Engelschen en de Schotten worden gelijk gesteld, in het genot van alle voorregten en politieke en Godsdienstige regten. Niets meer, maar ook niets minder; wij zouden iedere andere concessie afwijzen. Overeenkomstig dit duidelijk gestelde principe: gelijke verdeeling van regten en voorregten met *Engeland* en *Schotland*, zullen wij alle onze krachten toewijden, aan het meest mishandelde land der wereld (*Ierland*).

De associatie *Précurseur* genaamd, zal tot aan de eerstkomende vereeniging van het parlement en gedurende de zitting alle pogingen aanwenden, die door de wet geauthoriseerd en door de constitutie geheiligd zijn, om vrijheid en gerechtigheid voor *Ierland* te verkrijgen. Als het doel is bereikt geworden, zal de associatie bij het sluiten der zitting voor altoos ontbonden worden. In dat geval zal de unie door ons worden beschouwd, als altoosdurend en niet onderworpen aan wijziging; zoo intusschen het bigottismus of de vooroordeelen der partijen of der staatsmannen van *Engeland*, onze pogingen gedurende de eerstkomende zitting te leurstellen, dan zal de associatie zich tot een nieuw genootschap vormen, dat zich: *Nationale associatie van Ierland, tot herroeping der unie en de herstelling der Iersche wetgeving*, noemen zal. — Het eerste doel der associatie is dat, hetwelk de grondslag der associatie van herroeping uitmaken zal, dat is eene geheele hartelijke getrouwheid en eene onveranderlijke gehechtheid aan hare zeer genadige Majesteit onze zeer geliefde Koningin *VICTORIA* en hare erfgenamen en opvolgers.

Het tweede onderwerp is, om voor *Ierland* alle parlementaire vrijdommen en al de stemmingsregten, die aan het Engelsche volk zijn toegestaan, te bekomen door aan de drie afdeelingen van het vereenigd ko-

ningrijk alles mede te deelen, wat de verkiezingsvrijdom van elk dier afdeelingen voordeeligs oplevert.

Ten einde voor *Ierland* de betamelijke evenredigheid te verkrijgen van leden, die toegelaten worden om zitting te nemen in het vereenigde parlement.

3.º Om eene volledige hervorming te bekomen, in alle punten onzer model-corporatien, volgens de Bill van Hervorming der Engelsche corporatien.

4.º Om voor *Ierland* de volledige vernietiging der Tienden te verwerven, hetzij onder den naam van huur, hetzij onder elke andere benaming en aan voorwerpen van openbaar nut toe te passen, vooral van algemeene opvoeding, de algemeene allocatie, aldus ten minste 40 p. 100 vermindert, met verzekering echter aan de tegenwoordige titularissen eener provisie op de algemeene middelen van het Engelsche volk. Op die wijze zullen de Catholijken en Presbyterianen van *Ierland* niet meer genoodzaakt zijn, om eene kerk te onderhouden, voor het comparatieve geringe getal Protestanten.

Zietdaar de vier groote doeleinden, die wij ons voorstellen: 1.º de bestendige bevestiging van den Engelschen troon met de hartelijkste gehechtheid; 2.º de volmaakte gelijkstelling van den parlementairen vrijdom; 3.º de volkomene gelijkstelling der municipale hervorming; 4.º de Godsdienstvrijheid met afschaffing van alle gedwongene betaling, ten behoeve eener kerk tot welke het Iersche volk niet behoort.

Dit zullen de punten zijn, die onze oplettenheid tot zich roepen zullen. Geenerlei transactie, geenerlei mogelijke reductie: want het is de eenige grondslag, die ons de wetgevende unie kan doen verduren; maar die grondslag moet hecht en duurzaam zijn. Zoo het Engelsch parlement ons gelijkheid der burgerlijke en Godsdienstige regten weigerde, die wij reclameren, dan proclameren wij in tegenwoordigheid van onzen Verlosser en Regter, ons onveranderlijk besluit om met energie en beradenheid, door alle vreedzame, legale en constitutionele middelen, aan de herstelling van ons inlandsch parlement te arbeiden, door de herroeping van het statuut, genaamd, *Acte van Unie*.

Intusschen en om, zoo mogelijk, de noodzakelijkheid voor te komen, van toevlugt te nemen, tot dien maatregel, zal de associatie *Précurseur* genaamd, aldus te werk gaan: 1.º Er zal een register worden aangelegd, bestemd tot het opnemen der namen, van al diegenen, welke zonder onderscheid van kunne, of van overtuiging, goed zullen vinden, zich onder de leden des genootschaps te doen inschrijven. 2.º Dat register zal te *Dublin* door eenen secretaris worden gehouden en door elken inschrijver zal een schelling worden betaald; dat geld zal uitsluitend worden besteed aan de loopende uitgave des genootschaps. 3.º De Heer **** zal tot secretaris worden benoemd en de Heer **** tot trésorier. 4.º De inschrijving zal tot geheel *Ierland* worden uitgestrekt; de namen en inschrijvingen zullen naar *Dublin* worden overgebracht.

5.º De pligten, welke aan de leden worden opge-

lêgd, zullen zijn: 1.º Openbare vergaderingen bijeen te roepen, tot het aannemen der boven beschreven principes en het getal der geassocieerden te vermeerderen, alsook om verzoekschriften opstellen aan de beide kamers van het parlement, om aan dezelve in eerbiedige, maar energieke uitdrukkingen, onze billijke vorderingen voor te stellen en die verzoekschriften te doen teekenen; 2.º een adres en een verzoekschrift aan koningin VICTORIA te doen stemmen, om haar te verzoeken, hare doorluchtige bescherming te vergunnen aan de regten en vrijheden harer getrouwe Iersche onderdanen.

Dat verzoekschrift zal onze grieven voorstellen en de bedorvenheid der tory-partij kenschetsen, die zich laaghartig en zoo boosaardig heeft geconcentreerd, om het Iersche volk te beletten, dezelve regten, als de andere inwoners van het vereenigd koninkrijk te verwerven. 3.º Tot het nemen der noodige maatregelen, ten einde ieder graafschap, iedere City, iedere Baronie-parochie en stad, twee gedelegeerden naar Londen zende, om de verzoekschriften in te leveren. Die gedelegeerden zullen moeten geautoriseerd zijn om alle maatregelen te nemen, die geschikt zijn, om het doel te bereiken, en bepaaldelijk tot het bijeenroepen van vergaderingen, om alle redelijke en opregte reformisten van Groot-Brittannië te overtuigen van de betamelijkheid en geschiktheid onzer eischen. 4.º De volledige organisatie van het genootschap zal plaats hebben in eene vergadering te Dublin, welke in de dagbladen zal worden aangekondigd.

De tegenwoordig zijnde leden, zullen uitgenoodigd worden om gelijksoortige bijeenkomsten te beleggen, in iedere provincie van Ierland, op eenen bepaalden dag, om verzoekschriften te stemmen, ten doel hebbende, het verkrijgen der gelijkheid van burgerlijke regten of de herroeping der unie.

De Heer O'CONNELL stelt het aannemen van dit ontwerp voor. — Hetzelve is aangenomen geworden.

KAN EN ZAL HET VREDE BLIJVEN!

Er was voorzeker nimmer een tijd, waarin zoo veel tot behoud van eenen gedwongen vrede, is toegegeven geworden, als in onze dagen. Alle mogendheden gevoelen, dat er in Europa geen oorlog kan uitbarsten, zonder algemeen te worden; dat bij eenen eventueelen oorlog, de gevolgen onberekenbaar zijn; dat wellicht het eerste kanonschot het sein wezen zou, tot eene geheele vernietiging van de thans bestaande orde; dat een oorlog, in de tegenwoordige omstandigheden een oorlog van principes zijn zou. Het dynastieke belang van alle vorsten vordert derhalve het behoud van den vrede: maar zal men dien kunnen behouden? De talrijke legers, die schier alle mogendheden op de been houden, bewijzen, dat allen, te midden van den schijnbaren algemeenen vrede, niet gerust zijn.

In dien toestand van zaken, kan het niet ondoelmatig zijn onze blikken naar het Oosten te wenden, en de gebeurtenissen, die in Persië plaats hebben, gade te slaan.

De *Courrier de la Mente*, heeft dienaangaande, onlangs een belangrijk artikel, betreffende dat onderwerp, medegedeeld: het is van den volgenden inhoud:

Persië is in dit oogenblik het tooneel van zonderlinge en onverwachte gebeurtenissen. Die gebeurtenissen maken weinig gerucht, zoo uithoofde van de afgelegenheid des lands, als omdat de belanghebbende gouvernementen derzelver gewigt schijnen te willen verbloemen en het gerucht maken, trachten te verdooven. Maar zelfs het geheim, waarin zij de stappen pogen te wikkelen, maken dezelve slechts des te beteekenisvoller en geschikt, om de aandacht tot zich te trekken. Wij willen aan eenige feiten herinneren.

AGA MOHAMMED-KHAN, het hoofd der in Persië regerende dynastie, had al de strijdkrachten van zijn rijk tot zijne worsteling met de Russen aangewend, een worstelstrijd, die telkens vernieuwd, met verschillende kansen en gevolgen volgehouden, met al de woede van eenen oorlog tusschen volksstammen, voortgezet werd. Het resultaat dier gevechten was, dat Rusland in het bezit van Georgië geraakte. Door de Persen overmeesterd werd het in de handen der Russen geworpen, door Czaar HÉRACLUS, den laatsten koning van dat land. De regering van ABBAS-MIRZA, die zijnen vader op den Persischen troon opvolgde, werd ingehuldigd door den moord van prins MENTCHIKOFF, ambassadeur van Rusland en door den oorlog waarvan die daad het sein was. De uitslag was het verdrag van Gulistan in 1827 een verdrag, 't welk aan Rusland het bezit van drie Persische provincien verzekerde en deszelfs monopolie van zeevaart en handel in de Caspische zee bevestigde.

De tractaten, welke de gouvernementen verbinden, hebben niet altoos het binden der natien ten gevolge, welke door die tractaten elkander toenaderen. Men had dus in Europa regt om te denken, dat het tractaat van Gulistan, schoon hetzelve het ophouden der vijandelijkheden tusschen de beide landen bepaalde, niet toereikend zijn zou om den haat te dooven, die van den strijd tusschen de beide volken eenen Godsdienst-oorlog had gemaakt. Van toen af werd algemeen begrepen, dat Rusland aanhoudend den toelag had, om Persië te bezetten; men begreep dat Rusland, den Indostan, niet zou bereiken, dan door den ondergang van Persië; en dat de aanval op het Persische rijk een onvermijdelijke voorlooper ware van eenen inval in de Engelsche bezittingen. Persië werd van toen af beschouwd, als het bolwerk voor den Indostan tegen den aanval der Russen.

Doch eenklaps bespeurde men, dat de Persische politiek eene wending had ondergaan, en dat twee gouvernementen, die onverzoenlijk schenen, eensklaps

trouw geallieerden waren geworden.

• Wat gebeurt er nu sedert eenige maanden? De koning van *Persie* krijgt in de eerste plaats onverwacht groote begeerte, naar den naam en wapenfeiten van *NAPOLEON*. Eene slechte en partijdige geschiedenis valt in zijne handen, zonder dat men weet, door wien zij werd aangebragt, maar die gewis ter goeder ure gekomen was. De vorst haastte zich, om dezelve in de Persische taal te doen overzetten, en aan geheel zijn hof uit te deelen. Weldra beletteden hem nu de laurieren des grooten mans zijnen slaap. Hovelingen, die misschien enkel eene rol opzeggen, overreden den schach, dat hij den titel van *NAPOLEON van het Oosten* verdienen moet. Met genoegzame koelbloedigheid op het slagveld toegerust, hoewel zonder krijgskunde, nam die vorst slijngs de wapens op; maar ze zijn ditmaal niet tegen *Rusland* gerigt. Hij voert zijne magt naar de uiterste grenzen van zijn rijk, tegen *Herat* aan, op de grenzen van den *Afghanistan* en den *Caboul*, die aan de Engelsche kantoren grenzen.

• Intusschen verspreidt zich een gerucht: de Russen zijn te *Téhéran*! Men wordt ongerust; want, volgens de denkbeelden die in *Europa* aangenomen zijn, opzigtelijk de betrekkingen tusschen *Rusland* en *Persie*, kan die stap van *Rusland*, slechts een aanval zijn. De czaar zal van de verlegenheid, waarin de schach zich bevindt, door eenen verren oorlog, hebben gebruik gemaakt, om zich meester te maken van zijne hoofdstad. Zoo dacht men, maar zoo is hetgeenszins. De Russische troepen zijn te *Téhéran*, als vrienden binnengekomen, en hunne tegenwoordigheid heeft geen ander doel, dan om den koning van *Persie* te helpen in het uitbreiden zijner magt, welke eertijds de mededingster van die zijner naburen was. Nog duidelijker daadzaken zijn voldoende, om alle gemoederen te stichten, wegens de goede verstandhouding welke tusschen den schach en het gouvernement van den czaar heerscht, eene zoo innige verstandhouding, dat zij naar een gehoorzamen van de eene partij aan de bevelen der andere gelijkt. De hulp door *Engeland* aangeboden, wordt afgeslagen; de Engelsche officieren zijn in ongenade vervallen. De vertegenwoordiger van *Rusland* verkrijgt alle voordeelen. Wat meer is, men geeft hem het bevel over het leger, dat het beleg van *Hérat* voortzet.

• Schijnt dit alles niet duidelijk aan te duiden, dat de Russische politiek een koninkrijk heeft veroverd, 't welk de Europese staten niet zouden toegelaten hebben, openlijk en met geweld door *Rusland* te laten overmeesteren. Is de Schach een onderkoning geworden van den czaar, die hem het bestuur over eene door *Rusland* verkregene provincie heeft opgedragen? *Engeland* schijnt, van zijnen kant, de oogen te hebben geopend, voor het gevaar waardoor het bedreigd wordt. Inderdaad in onze vooronderstelling zouden de Russische grenzen wezenlijk reeds zoo ver zijn uitgebreid, als *Persie* zich uitstrekken kan. En heeft

niet de schach het ontwerp te kennen gegeven, om zich van den *Caboul* meester te maken, die door den generaal *ALLARD* verdedigd wordt? De Engelschen zouden er gewisselijk geenerlei kwaad in zien, dat die provincie Persisch werd; maar *Persie* handelt enkel voor rekening van *Rusland*, deszelfs bewegingen zijn van een zeer hooger gewigt.

• Geeft dit niet de verklaring van de jongste berigten, die gemeld hebben, dat *Engeland* zich meester heeft gemaakt van de gewigtige haven van *Benderbuschez*, op de Persische kust; en ook van die bepaling, welke de vermeerdering van een bataillon van duizend man bij ieder regiment der Engelsche troepen in de *Oost-Indiën* beveelt? op die wijze zou *Persie*, het slagveld worden, door *Engeland* verkozen, om met de Russen den worstelstrijd te beginnen, dien *Europa* met angst te gemoet ziet en die dagelijks grooter wordt."

Die bewegingen zijn van den gewigtigsten aard.

Zal en kan *Europa* den vrede behouden, als *Engeland* en *Rusland* strijd voeren in het *Oosten*.

NIEUWE ONBESCHAAMDHEID.

In het *Handelsblad* van Maandag 3 September (*Tweede Editie*) wordt het volgende, lomp, onbeschoft en onbeschaamd berigt, onder de rubriek: *Berlijn 28 Augustus* aangetroffen:

• De Drost van *Vischering* heeft eenen voornamen adellijken persoon herwaarts gezonden, die op de in vrijheidstelling van denzelfden moet aandringen. Volgens de verzekering van dezen zendeling, zou de Aartsbisschop eindelijk tot inkeer gekomen zijn en berouw gevoelen (!!!) wegens zijn betoond verzet. De dringende wensch van den tot dusverre weerbarstigen Prelaat wordt gezegd te zijn, dat hij; zoodra zulks mogelijk is, van zijne gevangenschap ontheven, en uit *Minden* verplaatst worden. Onze grootmoedige Koning zoude thans gewis de vrijlating van den Drost van *Vischering* bewilligen, wanneer slechts de Westfaalsche adel niet zoo veel tegenkanting en ongenegenheid jegens onze regtvaardige regering (!!!) aan den dag legde."

Of men in de bureaux van het *Handelsblad*, het Fransche *Protestantsche* blad *le Semeur*, leest is ons onbekend; en daar hetzelfde waarschijnlijk ook door onze lezers niet gelezen wordt, willen wij iets daaruit afschrijven, ten einde te doen zien, hoe verstandige *Protestanten*, over de grootmoedigheid en regtvaardigheid van het Pruissisch gouvernement, (welke uitdrukkingen het *Handelsblad* tot walgens toe herhaalt), ten opzichte van den Aartsbisschop van *Keulen*, oordeelen. Meermalen heeft dat blad over dat onderwerp gesproken en zegt, daarop terugkomende:

• Notre opinion sur les affaires de *Cologne*, est connue; car nous nous sommes expliqués nettement sur la question des mariages mixtes, et sur celle de l'intervention du gouvernement Prussien dans l'enseignement théologique Catholique. Tout en faisant quelques réserves qui portent beaucoup plus sur des circonstances accessoires que sur le fond des choses, nous n'avons pas hésité à déclarer que la résistance de l'archevêque et la préférence qu'il accorde, pour l'administration spirituelle de son diocèse, aux ordres du Pape sur ceux du roi de Prusse,

nous paraissent résulter des devoirs de sa position; tandis que la prétention du roi de réglementer en ces matières, est, à nos yeux, un monstrueux empiètement et une véritable tyrannie."

Dat is:

• Ons gevoelen betrekkelijk de Keulsche zaken is bekend; want wij hebben ons aangaande de questie der gemengde huwelijken en die der tusschenkomst van het Pruissisch gouvernement, in het godgeleerd Catholijk onderwijs, duidelijk uitgedrukt. Ondanks eenige voorbehoudingen, die veel meer betrekking hebben, tot bijkomende omstandigheden, dan tot den grond der zaken, hebben wij niet geaarfeld te verklaren, dat de weêrstand van den Aartsbisschop, en de voorkeur die hij, tot het geestelijk beheer zijner diocese aan de bevelen van den Paus, boven die van den koning van *Pruissen* geeft, ons uit de pligten van zijnen stand schijnen voort te vloeijen, terwijl de aanmatiging des konings, om in die zaken te reglementeren, in onze oogen eene gedrogtelijke inbreuk en eene ware tirannie is."

Intusschen heeft het *Handelsblad* van Zaterdag 8 September, weder een berigt uit *Berlijn* van den volgende inhoud:

• *Berlijn*, 2 September. Heden is hier een kourier uit *Minden* aangekomen met eenen eigenhandigen brief van den Drost van *Visschering* aan onzen koning. De Aartsbisschop verzoekt Z. M. eerbiediglijk hem, uit hoofde van geschokte gezondheid, gedurende eenigen tijd uit zijne gevangenschap te ontslaan; hij geeft daarin de heilige verzekering alleen bij zijne familie in en rondom *Munster* zich te zullen ophouden, nimmer naar *Keulen* en deszelfs onmiddellijken omtrek te zullen gaan, alle aanraking met de aldaar woelende en weerbarstige partij te zullen vermijden en zich terstond vanneer Z. M. zulks zoude bevelen, wederom naar eene aangewezen plaats te willen begeven. Hoe bedenkelijk het ook zijn moge de brandtoorts daar neder te leggen, waar de kolen nog in de asch glimmen, schijnt desniettemin onze edele monarch, de vele strafbare gedragingen van den Drost van *Visschering* vergetende (!!!), hem de GROOTE GUNST te willen bewijzen, om hem op de hem voorgeschreven en door hem zelven onderteekende voorwaarden, uit *Minden* te ontslaan. Mogt echter de orthodoxe Hoogepriester ditmaal op nieuw zijn woord breken, alsdan zoude, hoe LANKMOEDIG ons gouvernement ook wezen moge, onverbiddelijke gestrengheid worden toegepast."

In dit *Berlijnsch* berigt van 2 September wordt, zoo als men ziet niet meer het berouw, maar de *geschakte gezondheid* des edelen grijsaards, die zoo *onregtvaardig*, zonder vorm van proces, mishandeld is, als de grond van zijn voorgewend verzoek, om *tijdelijk Minden* te mogen verlaten, opgegeven. Ook schijnt de vrees voor, of gestoordheid over de *tegenkanting* en *ongenegenheid* des Westphaalschen adels, op eens verdwenen te zijn. Dat de Aartsbisschop zou *beloofd* hebben, alle aanraking met de aldaar (te *Keulen*), *woelende* en *weerspannige* partij te vermijden, is zonder twijfel *gelogen*! En de tegenstrijdigheid der beide artikelen van het *Handelsblad*, die hetzelfde wie weet uit welk Duitsch blad heeft overgenomen, doen genoegzaam vooronderstellen, dat alles weder *gelogen*, of ten minste *boosaardig verdraaid* is.

Waarlijk ons *Handelsblad* drijft de onbeschaamdheid al zeer ver, daar hetzelfde, na de herhaalde openbare *logenstraffing* van deszelfs *Berlijnsche* berigten, door onze *Catholijke Nederlandsche Stemmen*, nog

zulke onbeschofte artikelen als de bovenstaande, *betrekkelijk* den eerbiedwaardigen, en door de geheele *Catholiciteit*, hoogvereerden Aartsbisschop van *Keulen*, durft opnemen.

Waarom heeft het *Handelsblad* zich niet verdedigd tegen onze openbare beschuldigingen, dat het bestendig *leugenberigten* uit *Berlijn* mededeelde, die *ergerlijk* en *beledigend* voor de *Catholijken* zijn? Het schermte tegen buiten- en binnenlandsche dagbladen, die deszelfs *Londensche* en *Parijsche* correspondentien betrekkelijk de *Conferentie*, de *vier en twintig Artikelen* enz. hebben betwijfeld of tegengesproken; maar van de *Catholijke Nederlandsche Stemmen*, rept dat blad geen woord; en toch heeft het van niemand de waarheid duidelijker gehoord dan van ons. Daar eenige onzer lezers hierover hunne verwondering hebben betuigd, meenen wij dienaangaande eenige inlichting te moeten geven. De handelwijze van het *Handelsblad* in deszelfs stilzwijgen ten onzen opzichte, is niet anders, dan de gewone stelselmatige taktiek der *Protestantsche Tijdschriften* en *Dagbladen*, die *vreezen*, door hunne *schermutseling*, tegen de waarheid, die wij *verdedigen*, de zwakheid hunner zaak des te duidelijker te doen blijken, en de reeds zoo groote belangstelling in ons blad, slechts te vermeerderen. — Ziedaar de ware reden, die het *Handelsblad* voor deszelfs stilzwijgen bij onze scherpe aanmerkingen heeft. Het wil de toegebrachte slagen liever zwiwend verkroppen, dan te laten blijken dat zij zeer doen.

AANKONDIGING.

Bij P. N. VERHOEVEN Boekhandelaar te *Uden*, is verkrijgbaar het tweede Deel: *Prælectiones Theologicæ*, door J. PERRONE. Prijs . . . . . f 1,50.
 HENRION, Histoire des ordres Religieux . . . 3,00.
 UBAGS, Précis d'Anthropologie Phychologique - 1,10.
 F. DE SALES, la vraie et solide piété . . . 0,85.
 BOUVIER, Theologia Cenomaniensis, 8 vol. . . 8,00.
 SALVATORI, Instructions pour les nouveaux Confesseurs . . . . . 0,40.
 Instructions à S.^{to} CAROLO BORROMEO . . . 0,65.
 Manuale ordinandorum opusculum non ordinandis solum sed et ordinatio utilissimum - 1,00.
 Recueil de prières et de pratiques de piété, auxquelles les Souverains Pontifs ont attaché des indulgences . . . . . 0,90.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

OVER

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . .
 Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn
 gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
 woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U:
 dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
 ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
 wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
 wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en
 bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50
 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle
 abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brie-
 ven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst.
 Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

OPRICHTING VAN HET BISDOM VAN
ALGIERS.

Nadat de koning der Franschen, LOUIS PHILIPPE,
 bij den Apostolischen Stoel, de oprichting van een Bis-
 dom, voor de nieuwe Fransche bezittingen in Afrika
 verzocht, en de H. Vader, daarin met vreugde be-
 willigende, *Algiers*, tot eenen Bisschoppelijken zetel-
 verheven had, is de volgende ordonnantie uitgevaardigd:

Art. 1. De Fransche bezittingen in het noorden
 van Afrika, zullen voortaan eene suffragaan-diocese
 der metropole van Aix uitmaken. De Bisschoppelijke
 zetel zal te *Algiers*, worden gevestigd.

Art. 2. De Bulle, op ons verzoek te Rome gege-
 ven den 9 Augustus 1838, tot de oprichting en om-
 schrijving des Bisdoms van *Algiers* wordt aangeno-
 men, en zal in het koninkrijk worden afgekondigd,
 in den gebruikelijken vorm.

Art. 3. De gemelde Bulle, zal worden aangeno-
 men, zonder goedkeuring der clausulen, formulieren
 of uitdrukkingen, welke zij bevat en die strijdig zijn
 of schijnen mogten, met het constitutioneele charter,

met de wetten des rijks, of met de vrijdommen, vrij-
 heden en grondstellingen der Gallicaansche Kerk (1).

Art. 4. Zij zal in de Latijnsche en Fransche taal,
 in de registers van onzen staatsraad worden overge-
 schreven, melding van de gezegde inschrijving, zal
 door den algemeenen secretaris van den raad, op het
 origineel worden gemaakt.

BULLE der oprichting van het Bisdom
 van Algiers.

» GREGORIUS, Bisschop, dienaar der die-
 naren Gods.

» Ter eeuwiger gedachtenisse. Door een bijzonder
 oogmerk der goddelijke goedheid gebeurt het somwil-
 len, dat Hij tot verzachting der smart door welke on-
 ze ziel wordt gewond, bij den jammerlijken aanblik
 van den tegenwoordigen toestand der Religie, ons
 eenige gelukkige gelegenheden aanbiedt, om ons te

(1) Dit is nog het oude formulier, hetwelk bij de afkondi-
 ging van iedere Bulle gebezigd werd, sedert dat het Fransche
 Episcopaat in 1684, er in bewilligde, om deszelfs afhankelijk-
 heid van den Staat, de vrijheden der Gallicaansche Kerk te
 noemen.

RED.

verblijden in den Heer, te midden der zorgen, van ons Opperpriesterschap. Aan God, den oorsprong van alle goed, billijke dankzeggingen doende, geven wij ons ook over aan de hoop, dat onze ijver en onze arbeid, voor de groote voordeelen der Catholijke Kerk, door dien magtigen bijstand geholpen, van dag tot dag vruchtbaar zullen worden gemaakt. Wij hebben dat geluk gesmaakt, wij hebben die hoop opgevat, toen onze zeer geliefde zoon in JESUS CHRISTUS, LOUIS PHILIPPE, de allerchristelijkste koning der Franschen, ons het godvruchtig en vurig verlangen heeft geopenbaard, om ter bevestiging, tot eer en aanwas der Catholijke Religie in de provincie van *Julia Casarea*, gewoonlijk de *Algerie* genaamd, door de zegepalende wapenen den Franschen onderworpen, eenen Bisschoppelijken zetel te zien oprigten, gevestigd naar het model der andere diocesen van het Fransche koningrijk.

Die ijver van den allerchristelijksten koning voor de Catholijke Religie, heeft ons eene zeer levendige blijdschap doen smaken: want behalve het voordeel en het nut, welke de Religie uit de oprigting van dien Bisschoppelijken zetel trekken zal, gevoelen wij diep, wat wij er van verwachten moeten voor de zoo gewenschte herstelling der oude Bisdommen van *Afrika*. Inderdaad, als wij ons de kerken van *Karthago* en *Hippone* herinneren, de eene beroemd door het bloed van den Martelaar CYPRIANUS, de andere, die zoo veel glorie heeft verworven, door de heiligheid en de kunde van AUGUSTINUS; als wij onze herinneringen vestigen op de andere en talrijke kerken van *Afrika*, door den ijver en de leer hunner Bisschoppen geëerd, door de menigvuldige bijeenkomsten van concilien verheerlijkt, eindelijk, door de godsvrucht, en de onbewegelijke standvastigheid der geloovigen, die liever den dood wilden braven, dan de ware Religie van JESUS CHRISTUS af te zweren; dit vleit ons en ondersteunt onze hoop, dat geheel *Afrika*, met de hulp van God, eenmaal in denzelfden ouden roem en luister zal worden hersteld. Zoodanig moet onze verwachting zijn.

Julia Casarea, gewoonlijk *Algiers* genoemd, welke sommigen meenen het oude *Ruscurium*, anderen *Jeosium* te zijn geweest, moet beschouwd worden, als de gewichtigste der Afrikaansche steden, hetzij door de oudheid van haren oorsprong, hetzij door haren rijkdom en de menigte harer inwoners. Die beroemde stad die haren naam, aan de geheele heerschappij van *Algiers* heeft gegeven, heeft haar gebied uitgestrekt over zeer groote landen uit het oude *Numidië* en *Mauritanië* gevormd. Maar, hoe verder de magt van *Algiers*, zich onder de Saracenen en Turken uitstreckte, zoo harder en jammerlijker was in die oorden de toestand der Christenen. Hoewel inderdaad de Roomsche Paussen, wier opperste magt en vaderlijke zorgvuldigheid voor alle de kerken, door geenerlei grenzen omschreven worden, de aanhoudendste zorgen hebben toegewijd aan de Chris-

tenen in die oorden gevestigd en zich hebben verklaard, om tot de waarheid en het licht der Catholijke Kerk diegenen terug te brengen, die in de duisternis en in de schaduwen des doods voortgingen, kan men echter gemakkelijk begrijpen, hoe vele hinderpalen de heilige bediening tegen hielden, onder het woeste en bijgeloovige gouvernement de ongelooovigen en welke zwakke vruchten van hunnen arbeid, de Priesters van het Evangelie, in die oorden door onze Congregatie der *Propaganda* gezonden, konden inzamelen.

Maar eindelijk heeft de gelukkige dag geschitterd, die het voorwerp der wenschen van alle braven was, op welken de stoutmoedige troepen van *Frankrijk*, *Algiers* aan hunne magt hebben onderworpen, waarop de Catholijke Religie, de schitterendste zegenpraal scheen te behalen op de vijanden van den Christelijken naam. De gedaante der zaken is ten eenenmale veranderd: het is vergund geworden den gekruisten CHRISTUS te prediken; het is aan elk gegeven geworden, den Christen Godsdienst te erkennen en denzelve openlijk te belijden in tegenwoordigheid van allen. En om de blijdschap onzer ziel te vermeerderen en te voltooijen is een groote Tempel van *Algiers*, die gedurende langen tijd de onheilige en gedrogtelijke plegtigheden van den Alcoran had zien celebreren, gezuiverd door de heilige Ceremoniën der Kerk, geheilgd door het heilzame teeken van onze Religie, en door het beeld der Maagd, Moeder van God, aan de vereering der geloovigen voorgesteld en voortaan voor hunne geheiligde bijeenkomsten voorbehouden.

Op die wijze, met grooten aandrang de reeds vermelde wenschen en verzoeken van den Allerchristelijksten Koning der Franschen begunstigende, met hem alle zaken zijnde overeengekomen en na eene rijpe overweging, tot glorie van God en van JESUS CHRISTUS, zijnen Zoon onzen Zaligmaker, wiens plaats wij ondanks onze onwaardigheid bekleeden, tot verheffing der strijdende Kerk, met onze zekere wetenschap, uit onze eigene beweging, in de volheid van het Apostolisch gezag, exempteren en bevrijden wij ten eeuwigen dage van de gewone jurisdictie van ieder hooger Kerkeijk gezag *Julia Casarea* en het geheele grondgebied waaruit eertijds den staat, gewoonlijk *Regentschap van Algiers* genaamd, was zamengesteld, ontslaan ook, alle de bijzondere Kerken, de Kloosters van Religieuzen en de Godvruchtige Congregaties zoo er eenigen bestaan, al de inwoners van beiderlei geslacht, zoo klerken als leeken, de Priesters eindelijk, van allen rang, van alle orde, staat en stand.

Op die wijze de gemelde verdeeling, substractie, exemptie geregeld hebbende, verheffen en institueren wij, tot Bisschoppelijken Zetel, met officialiteit en Kerkelijke kanselarij het gebied of de stad *Julia Casarea*, gewoonlijk *Algiers* genoemd, in *Afrika* gelegen aan den Oever der *Middellandsche zee*; wij vergunnen aan dezelve al de regten, eer en voorregten welke de andere Bisschoppelijke steden en derzel-

ver inwoners in het koninkrijk van *Frankrijk* genieten. Wij verheffen tot de eer van Cathedrale Kerk de voornaamste Kerk in de gezegde stad *Julia Caesarea* gelegen, en die voortaan bestaan zal onder de aanroeping van den H. PHILIPPUS, Apostel; en door hetzelfde Apostolisch gezag institueren wij in de gemelde Kerk den zetel en pontificale waardigheid voor eenen Bisschop, die Bisschop van *Algiers* zal worden genoemd met het regt, om de Kerk, de stad en diocese hier boven vermeld, alsmede de Geestelijkheid en het volk te besturen; de Synode bijeen te roepen, alle Bisschoppelijke regten, officien en functien, te hebben en uit te oefenen, het genot te hebben van de insignien, regten, eerbewijzen, preminentien, gratien, gunsten, indulten, jurisdictien en voorregten, die aan de andere Cathedrale Kerken van het Fransche Koninkrijk en derzelver Opperpriesters toekomen (ingevallen er geene zijn, die, aan dezelve zijn toegekend geworden, door een bijzonder indult of voorregt).

Wij onderwerpen aan de Metropolitane - Jurisdictie des Aartsbisschops van *Aix* de gezegde Bisschoppelijke jurisdictie van *Julia Caesarea*, opgedragen aan den H. PHILIPPUS, Apostel, hier boven tot Cathedrale Kerk verheven; en wij willen, dat zij alle volmagten, exemptien, voorregten en regten geniete, die aan de andere Suffraganen der Metropolitane Kerk van *Aix* toekomen; wij willen en bevelen, dat de inkomsten der gemelde Kerk bepaald worden op drie honderd zeventig goud guldens de camerá, en dat die tax worde geconsigneerd in het register van de Apostolische Kamer en van het heilig Collegie. Op die wijze de Cathedrale Keak van *Julia Caesarea* of *Algiers* opgericht hebbende, willende voor het vervolg eene Diocese, aan haren Bisschop aanwijzen, attribueeren en bepalen wij tot Diocese voor het nieuwe Bisdome van *Algiers* het geheele grondgebied 't welk eertijds den staat van *Algiers* vormde, met de Kerken, die er zich mogen bevinden.

Wij onderwerpen aan de gewoone jurisdictie, besturings magt en suprematie des nieuwen Bisschops van *Julia Caesarea*, en zijne opvolgers, het gezegde grondgebied, de Kerken die er zich bevinden, de Kloosters en monasterien, die er zich bevinden of kunnen bevinden, alle personen van beiderlei kunne, zoo Priesters als Leeken, van elken staat, rang of stand; wij assigneeren hem op dezelfde wijze en kennen hem ten eeuwigen dage toe, het gemelde grondgebied, stad, Geestelijkheid en volk. En ten einde de toekomstige Bisschop van *Julia Caesarea*, zoo als ook zijne opvolgers, zijne waardigheid behoorlijk kunne ophouden en op eene betamelijke wijze den Vicaris-Generaal, de Bisschoppelijke kanselarij en officialiteit kunne voorzien, assigneren wij, en kennen ten eeuwigen dage toe aan de Bisschoppelijke inkomsten, de dotatie, welke de Allerchristelijkste Koning, volgens zijne belofte zal toestaan; even zoo assigneren, attribueeren wij ten eeuwigen dage aan de fabriek der nieuwe Cathedrale Kerk, de dotatie, welke de Allerchriste-

lijkste Koning aan dezelve leveren moet; wij assigneren op dezelfde wijze aan den Bisschop van *Algiers* de gebouwen, die tot woning moeten strekken aan den toekomstenden Bisschop en de Bisschoppelijke kanselarij; de gemelde gebouwen moeten betamelijk en gemakkelijk zijn, en zoo digt mogelijk bij de Cathedrale Kerk gebouwd; en bij het ontbreken daarvan zal er voorzien worden in de noodige kosten, tot huur der gebouwen, die er de plaats van bekleeden.

Wat betreft de oprigting van het kapittel der cathedrale kerk, de oprigting en dotatie van een kerkelijk seminarie, dat overeenkomstig de regelen der kerkvergadering van *Trente* moet gevestigd worden voor de Godsdienstige en wetenschappelijke opvoeding der Geestelijkheid, zal de Allerchristelijkste koning daarin naar zijne godvruchtigheid voorzien; zooveel als omstandigheden, plaatsen en tijden gedogen en volgens hetgene wat gewoonlijk aan de andere cathedrale kerken en kerkelijke seminarien van het Fransche koninkrijk wordt toegestaan. Onze zeer geliefde zoon LOUIS PHILIPPE, de Allerchristelijkste koning der Franschen, zoo als ook zijne opvolgers, zoo lang als zij in hunne volle gehoorzaamheid aan den Apostolischen zetel volharden, voor deze eerste maal, even als voor de volgende vacantien van den zetel, zal, zoo als zulks voor de andere kerken van *Frankrijk* gebruikelijk is, Geestelijken benoemen en voordragen, die geschikt zijn om deze cathedrale kerk te besturen, om als Bisschoppen te worden geïnstitueerd, zoo door ons, als door onze opvolgers.

Aldus voor de oprigting van het gemelde Bisdome en voor de geheele vervulling van hetgeen hierboven beschreven is, belasten wij met de uitvoering der tegenwoordige, onzen geliefden zoon, meester ANTONIO GARIBALDI, Apostolische internuntius bij den Allerchristelijksten koning; wij geven hem daartoe alle benoodigde volmagten, ten einde hij, hetzij door zich zelve, hetzij door iemand anders in de kerkelijke waardigheid geconstitueerd, alles regele en bevele, ten einde de bovenstaande decreten derzelver volle effect erlangen; wij geven aan den gemelden gemagtigde, of aan zijnen gesubdelegueerde, alle magt om definitief en geregeld uitspraak te doen over alle oppositie, die mogt kunnen ontstaan, betrekkelijk de uitvoering der tegenwoordige, hoe dezelve ook moge ontstaan, alle appel daarmede strijdig, verwerpende: wij recommandeeren en belasten hem, dat hij binnen de zes maanden van de uitvoering der tegenwoordige, zorg drage, om naauwkeuriglijk aan den Apostolischen Stoel een copie te zenden, in behoorlijken vorm opgesteld van alle decreten, die hij mogt hebben uitgevaardigd tot uitvoering dezer tegenwoordige, en willen dat de gezegde copie bewaard worde bij de archieven onzer congregatie der consistoriale zaken.

Wij willen dat de tegenwoordige brieven en alles, wat in dezelve is vervat, zelfs dan, wanneer zij, die dezelve aangaan niet waren geroepen of gehoord

geworden, of er niet in hadden toegestemd, ten geenen tijde kunnen worden aangetast of betwist, onder eenigerlei voorwendsel van subreptie of obreptie, gebrek van nulliteit of 't breken van onzen wil; maar voor altoos geldig en van kracht zijn en derzelver volledig en geheel effect erlangen en wij verklaren nul en van geenerlei effect, alles wat wetens of anderszins strijdigs mogt kunnen worden verrigt door de gewone regters, wie zij ook zijn mogen, door de gedelegeerde auditeurs van het Apostolisch paleis, door de nuntien van den H. Stoel en door de Kardinalen der allerheiligste Roomsche Kerk, met welk gezag dezelve mogen bekleed zijn hun en elk hunner de magt ontnemende, om anders te kunnen oordeelen en beslissen; niettegenstaande ieder voorwendsel van verkregen regt; ieder beklag over leden-vermindering der kerken, elk appel der belanghebbende partijen, alle Pauselijke regelen en die der Apostolische kamer, elk decreet der laatste kerkvergadering van *La trane*, eindelijk alles wat strijdig zijn mogt met deze tegenwoordige, zelfs in de edicten der provinciale synode, der universeele concilien, der Apostolische constitutionen of bevelen, bijzondere of algemeene of andere zaken hoe ook genaamd.

» Willende, dat in allen gevalle, in rechtspraak of anderszins, copie dezer tegenwoordige, zelfs dan, wanneer zij slechts de handteekening mogt voeren van eenen openbaren notaris en de onderteekening van iemand, die in Kerkelijke waardigheid is geconstitueerd, hetzelfde geloof en gehoorzaamheid erlange, als of het origineel ware voorgesteld. Dat het dus aan niemand geoorloofd zij, deze tegenwoordige te overtreden, of te ondernemen, zich daartegen vermetel te verzetten, in alles, wat de leden-vermindering, de verdeling van Bisdommen en de subjectien, commissien, deputatien, mandaten, derogatien en wilsbepalingen, die er in zijn uitgedrukt, betreft. Al wie zich zoodanig attentaat mogt veroorloven, zal, dat hij zulks wel wete, de verontwaardiging van den almachtigen God en van zijne gelukzalige Apostelen PETRUS en PAULUS op zich laden.

» Gegeven te Rome bij de H. MARIA de Meerdere, het jaar der menschwording onzes Heeren achttien honderd acht en dertig, den vierden dag voor de ides van Augustus en het achtste jaar van ons Opperpriesterschap.

(L. S.) Get. E. Kardinaal
DE GREGORIO."

Bij koninklijke ordonnantie van 25 Augustus (feestdag van den H. koning LODEWIJK), is de Eerw. Heer DUBUCH, een zeer verdienstelijk en kundig Priester tot eersten Bisschop van *Algiers* benoemd. De benoemde Bisschop is aan den H. Vader voorgedragen en het kanonieke onderzoek is reeds begonnen.

OOSTENRIJK.

Wij hebben meermalen gesproken, over de onverklaarbare politiek van *Oostenrijk*, en de vernedering die hetzelfde daardoor reeds ondergaan heeft en die, als hetzelfde bij dat stelsel volhardt, dat doorluchtig huis, nog dieper vernederen zal. Wij zijn de eenigen niet, die er zoo over denken. Dit blijkt onder anderen, uit een artikel van *La revue Catholique*, van den volgende inhoud:

» Het is zeer treurig een gouvernement, dat geacht wordt Catholijk te zijn, dat door deszelfs stand in *Duitschland* het regt heeft, om zich te verzetten tegen de onregtvaardige aanmatigheden van *Pruissen*, waaraan deszelfs wezenlijke belangen zulks wellicht tot pligt maken, zich te midden van dien worstelstrijd tusschen waarheid en dwaling te zien verschansen, in een onbegrijpelijk stilzwijgen en in eene volmaakte onzijdigheid, den uitslag van dien strijd te zien afwachten.

» Alle blikken zijn naar *Oostenrijk* gewend: elk vraagt, wat men van deszelfs stilzwijgende houding denken moet? Is het voorzigtigheid? Is het doorzigt? Die hoedanigheden kenmerkten immer de Oostenrijksche kanselarij. Meent het Oostenrijksche kabinet zich te kunnen ontslaan van eene openlijke en plegtige protestatie? Zoo de politiek het gouvernement tot zoo iets verplicht, waarom laat hetzelve dan ten minste niet toe, dat de stem der natie zich verheffe? Waarom is de Oostenrijksche drukpers stom? Dit ware eene protestatie, die zonder het gouvernement er in te wikkelen, eenigen indruk op het Pruisisch gouvernement zou maken, dat reeds verschrikt is, door zoo vele soortgelijke manifestatien, en die de eer des lands, dat zich in de oogen van het Catholijk *Europa*, door zulk een stilzwijgen heeft gecompromitteerd, te redden.

» Zou het zijn, wijl er in het Catholijke *Oostenrijk* niet eene enkele edelmoedige stem zou te vinden zijn, om verdrukte broeders te bemoedigen; om de trouweloosheid en de vervolging te schandvlekken? Eene voor *Duitschland* zoo honende veronderstelling is zelfs niet geoorloofd; er zouden zich duizenden van stemmen verheffen, als het gouvernement de uitbarsting der algemeene verontwaardiging niet tegenhield. En heeft niet het Oostenrijksche kabinet toegelaten, dat aan de moedige *Muncher Zeitung* het stilzwijgen werd opgelegd? Meent men, dat als de eerste mogendheid van *Duitschland* zich er met eenigen nadruk, tegen verzet had, de bondsvergadering zulk een besluit zou hebben genomen? Niet tevreden met het smooren van de stem der openbare overtuiging, in deszelfs eigene staten, laat het Oostenrijksche kabinet toe, het beveelt misschien, die ook in *Beijeren* te smooren.

» Op die wijze den mond te stoppen aan de Catholijke drukpers, bij eenen zoo grooten aanslag, haar het verheffen harer stem, ten voordeele der bedreigde waarheid te verbieden, is dat regtvaardigheid? Aan zijne onderdanen zelfs het ontmaskeren der vervolging te

verbieden, is dat niet de geloofsvolgers begunstigen! Door het gedwongen stilzwijgen der drukpers de Pruisische trouweloosheid in bescherming te nemen, is dat niet zich medepligtig aan dezelve maken? Catholijke stemmen te beletten, de heimelijke ontwerpen van het Protestantismus bekend te maken, is dat niet zich daar voor verantwoordelijk stellen! Zou het tot zulk een jammerlijk gebruik zijn, dat het magtige wapen der censuur in de handen der absolute vorsten gesteld is geworden?

» Oostenrijk bespeurt niet, dat het op die wijze terrein verliest, tegen over zijnen mededinger. Het vernedert zich voor denzelfde, want het is zich vernederen, als Oostenrijk, eene Catholijke mogendheid, er in bewilligt, om, zelfs in schijn, de ontwerpen van het Protestantische Pruisen tegen het Catholicismus te begunstigen. Wij kennen geen dieper vernedering. Is er, inderdaad, wel niets bij te vergelijken in zaken van politieke vernedering, bij het lafhartig verlaten van eenen getrouwen bondgenoot? En is het niet een getrouwen bondgenoot, wien Oostenrijk verlaat? Want in deszelfs worstelstrijd tegen Pruisen, is zijn stevigste steun, uit een politiek oogpunt beschouwd, in het Catholicismus gelegen. Als Oostenrijk, stilzwijgend en onderworpen aanschouwer blijft bij de ondernomen aanslagen tegen de Catholijke Kerk, dan bedenkt het niet, dat elke slag, die aan het Catholicismus in Duitschland wordt toegebracht, eene wonde voor Oostenrijk is.

» Oostenrijk bespeurt welligt in deszelfs worsteling met Pruisen niets anders, dan eenen najver die onvermijdelijk is, bij naburige mogendheden, wier krachten aan beiden wederkeerige vrees kunnen inboezemen; doch deze zaak moet van een hooger standpunt beschouwd worden. De worstelstrijd is die van twee principes, die, sedert drie eeuwen Duitschland onder zich verdeelen en zich in die twee mogendheden gepersonifieerd hebben. Men heeft het eertijds gezegd, dat het Koninkrijk der Nederlanden een groot bolwerk tegen Frankrijk was; men kan met even zooveel waarheid zeggen, dat Pruisen een groot Protestantisch bolwerk tegen Oostenrijk, de geboren beschermer der Catholijke belangen in Duitschland is. Toen de dwaling van LUTHER de kleine staten van Germanië vermeersterd had, begreep het Protestantismus zeer goed de behoefte aan eene mogendheid, die sterk genoeg was, om deszelfs banier met een stevige hand op te houden, in het aangezicht van het Catholijke gouvernement, dat destijds over geheel Duitschland het gebied voerde, vermits die banier niets anders was, dan een teeken van opstand tegen hetzelfde. Geïsoleerd en op zich zelven staande, konden de kleine staten niets te weeg brengen, als men ze niet onderling aan-een gemeenschappelijk middenpunt verbond, als men aan dezelve niet een magtig en ontzagwekkend hoofd gawe, wiens zwaard des noods in de schaal der Europeesche belangen opwegen kon. Ziedaar het geheim van het aanwezen van het koninkrijk Pruisen, van deszelfs invloed en magt

in Duitschland, van deszelfs snellen aanwas, ontwerpen en verwachtingen. Pruisen, vertegenwoordigt een principe, hetwelk rondom hetzelfde alles vereenigt, wat nog van het geloof van LUTHER, in leven gebleven is en tracht onophoudelijk deszelfs magt uit te breiden. En daar deszelfs monarchen, wier hoofd reeds eene tiare draagt, er naar haken, om er de keizerlijke kroon bij te voegen, is zulks nog minder eene dynastieke eerezucht, waardoor de familie van Brandenburg gekweld wordt, dan een denkbeeld, 't welk dierbaar aan het Protestantismus is en welks verwezenlijking het sedert lang najaagt: de begeerte, om eindelijk den scepter en de kroon van KAREL den Groote, die het met weêrzin nog in de handen van eenen Catholijken vorst ziet, te deelen."

GENOOTSCHAPPEN EN INRICHTINGEN

DER VERSCHILLENDE PROTESTANTSCH E SECTEN TE LONDEN, DIE ALLE DE VERSPREIDING HARER GODSDIENST-GEVOELENS, ZOO BUITEN- ALS BINNENLANDS, TEN DOEL HEBBEN, IN EENE CHRONOLOGIESCHE ORDE GERANGSCHIJKT.

Deze schets is ontleend uit onderscheidene documenten, welke onlangs in Engeland zijn uitgegeven, voornamelijk uit den *Christian Almanach* en het *Missionary Register*.

1. *Genootschap ter verspreiding der kennis van het (Anglikaansche) Christendom.* (Society for promoting Christian knowledge (1)). In 1699 opgericht.

Dit genootschap verspreidt bijbels, gebedenboeken en tractaatjes, voor eenen geringen prijs, niet alleen in Groot-Brittannië, maar in deszelfs overzeesche bezittingen, in de meeste van welke zendelingen onderhouden worden. Deszelfs inkomsten bestaan uit jaarlijksche bijdragen, giften enz.; zij bedragen in gewone jaren, ongeveer 34,000 ponden sterling, dat is omstreeks 408,000 Nederlandsche Guldens.

Het heeft ook nog een gemeenschappelijk fonds met onderscheidene geaffilieerde genootschappen, 't welk bestemd is tot het opstellen van geschriften, die geschikt zijn om ongodsdienstige en goddelooze boeken te bestrijden. Dat fonds, dat insgelijks door intekeningen onderhouden wordt, bedraagt nagenoeg f96,000 holl. De geringste intekening is voor eene guinée jaarlijks.

Alles wordt bestuurd door een comité, 't welk, zoo in Londen als in de voorsteden, meer dan honderd winkels heeft, tot het verkoopen der boeken van het genootschap.

2. *Genootschap ter verspreiding van het Evangelie in vreemde landen.* (Incorporated Society for the Propagation of the gospel in foreign parts). In 1701 opgericht.

(1) Dit genootschap geeft tegenwoordig een weekblad uit met houtsnede platen voorzien, onder den titel van: *Saturday-magazine*, in den vorm van het bekende *Penny-magazine*.
RED.

De arbeid van dat genootschap heeft zich tot hiertoe niet veel verder uitgestrekt, dan tot het noorden van *Amerika*, en de aangrenzende eilanden. Hetzelve heeft tegenwoordig 150 mannelijke en 30 vrouwelijke zendingen. Derselver tractementen zijn aanmerkelijk. Sedert een twintigtal jaren, is het nationale opvoedingsstelsel, onder het bestuur van dit genootschap ingevoerd, in de voornaamste Amerikaansche provincien, die aan *Engeland* toebehooren, te *Halifax*, in *Nieuw-Schotland*, *Nieuw-Brunswijk*, *Quebec* enz. Inrigtingen van openbaar onderwijs zijn in onderscheidene provincien, van welke die steden de hoofdplaatsen zijn, door dat genootschap tot stand gebragt. De inkomsten van hetzelfde worden niet opgegeven.

3. *Genootschap van begunstigers der scholen van liefdadigheid.* (Society of the Patrons of the anniversary of the charity schools). In 1706 opgerigt.

Het immer aangroeiend getal der scholen van liefdadigheid, maakte de hervorming van dat genootschap noodzakelijk. Het is uit meer dan duizend beschermende leden zamengesteld. Het houdt toezigt over de godsdienstige en morele strekking der scholen, het maakt reglementen of wijzigt dezelve, enz. Dit genootschap houdt jaarlijks eene algemeene vergadering.

Er zijn buiten dien een vijftigtal scholen van liefdadigheid, zoo in *Londen* als in de omstreken, welke door particulieren zijn gesticht, en aan deze toebehooren. Het genootschap der begunstigers of beschermers oefent geenerlei toezigt over die scholen uit.

4. *Genootschap ter verbreiding van Christelijke kennis, in het Hoogland en op de eilanden van Schotland.* (Society in Scotland for Propagation of Christian knowledge in the Highlands and Islands). In 1708 opgerigt.

Dit genootschap werd legaal erkend en geconstitueerd, bij koninklijke charters van 1709, en bevestigd in 1738; het bezit meer dan 400 scholen.

Eene predicatie, een jaarfeest, eene maaltijd en eene algemeene vergadering hebben ieder jaar plaats.

5. *Wesleyaansch Zendeling-Genootschap.* (Wesleyan Missionary Society). In 1750 opgerigt.

Dit genootschap ving zijnen arbeid aan, met zendingen naar *Jamaika* te zenden, in de jaren 1753 en 1754, in welk land reeds sedert 40 jaren de broeders der christelijke eenheid zich gevestigd hadden, en die zich met de Wesleyanen vereenigden. Het genootschap heeft vervolgens zijnen werkkring, tot alle werelddelen uitgestrekt. Het heeft ongeveer 330 zendingen, die 190 statien of etablissementen hebben, onder de Negers, zoo in *Oost-Indië*, als in *Zuid-Afrika*, in *Nieuw-Wallis*, in *Vandiemens-land*, in *Nieuw-Zeeland* en in *Europa*; ze zijn op de volgende wijze verdeeld: in *Afrika*, 30; in *Azië*, 40; in de *Oceania*, 36; in *Amerika*, 162; in *Europa*, 70. Meer dan 40,000 personen zijn tegenwoordig onder het bestuur dier zendingen, die ook talrijke scholen hebben gesticht, in welke 50,000 Heidensche kinderen onderwezen worden. Het genootschap wordt be-

stuurd door eene vergadering van methodisten, die etablissementen heeft gevestigd, te *Parijs*, in *Normandië* en in het zuiden van *Frankrijk*.

De ontvangsten van het genootschap, voortkomende uit vrijwillige giften en colecten, vermeerderen van jaar tot jaar; in 1837, bedroegen dezelve 77,000 ponden sterling (ongeveer 924,000 guld. Holl). In 1820, bedroegen zij slechts de helft dier som. Hieruit laant zich den progressieven voortgang van dit genootschap gemakkelijk begripen.

6. *Genootschap van Anglikaansche Hervorming.* (Society of Anglican Reformation). In 1750 opgerigt.

Deszelfs doel is, de handhaving van de principes der Anglikaansche Hervorming te bevorderen, en werken uit te geven, welke alles aanwijzen, wat inbreuk op die principes schijnt te maken.

7. *Genootschap van boeken der dissidenten* (1). (The dissenters Book Society). In 1750 opgerigt.

Het doel van dit genootschap is de verspreiding van godsdienstige kennis onder de volksklasse, door aan de huizen, grootere of kleinere verhandelingen van allerlei soort uit te deelen, die voor het begrip der mindere klassen geschikt zijn.

De deelnemers aan dit genootschap betalen 20 ponden sterling voor hun leven; waardoor zij regt verkrijgen, op een exemplaar van werken des genootschaps, ten bedrage van 2 ponden sterling. De leden, die jaarlijks tot instandhouding van het genootschap bijdragen, betalen eene guinie in het jaar, en hebben hetzelfde regt.

8. *Genootschap ter bevordering van godsdienstige kennis onder de armen.* (Society for promoting religious knowledge among the poor). In 1750 opgerigt.

Sedert deszelfs oprigting tot in 1837, heeft dat genootschap meer dan honderd vijftig duizend bijbels, en godsdienstige werken gratis uitgedeeld. Het bedrag der inschrijving is vrijwillig.

9. *Het scheepvaart en militaire bijbelgenootschap.* (Naval and Military bible Society). In 1780 opgerigt.

Dit genootschap verspreidt bijbels onder de matrozen, aan de zeelieden in het algemeen en aan de soldaten der land en zeemagt.

10. *Genootschap ter instandhouding en aanmoediging der Zondags-scholen.* (Society for the support and encouragement of Sunday schools). In 1785 opgerigt.

Deszelfs doel is, om, door mededeelingen geldelijke bijdragen, boeken, en soortgelijke middelen, die scholen te bevorderen, en de oprigting van scholen in de graafschappen te begunstigen. De oefeningen in die scholen bepalen zich tot lezen, en tot spelen in het oude en nieuwe Testament.

11. *Genootschap van het unitarissen-fonds.* (Unitarian fund Society). In 1791 opgerigt.

Dit genootschap heeft de verspreiding ten doel, van

(1) Dat is, derzulken, die niet tot de Anglikaansche kerk behooren.

boeken, welke de principes der unitarissen (1) behelzen en voorstaan. De beruchte miss MARTINEAU behoort tot die secte.

12. *Zending genootschap der Baptisten*. Baptist missionary Society). In 1792 opgericht.

Deszelfs doel is de verspreiding van het Evangelie, in die gedeelten der wereld, die aan het polytheïsme zijn overgegeven. Het heeft een vrij groot aantal van afgoden-dienaars, tot deszelfs geloofsbegrippen bekeerd, meer dan 40 kerkgebouwen gesticht en deszelfs boeken in eene menigte van talen overgezet. De zendelingen van *Sérampore*, hebben dezelve in 42 Oostersche tongvallen vertaald.

De inzigten van het genootschap hebben zich voornamelijk gewend, naar de *Oost-Indië*, en in het voorleden jaar berekende men, dat meer dan 20,000 kinderen, onderrigt in de scholen des genootschaps ontvingen.

Deszelfs etablissementen zijn te *Sérampore*, te *Calcutta*, in de *Bénarè*, in het district van *Jesser*; op het eiland *Java* enz.

13. *Anglikaansch genootschap tot bekeering der Neger-slaven*. (Anglican Society for the conversion of Negro slaves). In 1793 opgericht.

Het heeft de bekeering, de zedelijke en verstandige beschaving der slaven, Negers der *Oost-Indische* eilanden, door de Engelschen bezet, ten doel. Deszelfs fondsen komen voort van vaste goederen, welke de stad *Londen* bezit.

14. *Het poging-genootschap*. The Endeavour Society). In 1794 opgericht.

Het is opgericht, met het doel, om eenen boekhandel daar te stellen, betrekkelijk de leerstellingen der Anglikaansche Kerk, godsdienstige werkjes onder de armen uit te deelen, en behoeftige vrouwen, gedurende hare gevangenschap bij te staan.

15. *Genootschap ter bevordering van de beschaving der Indianen in Noord-Amerika*, (Society for the promotion of American Indian civilisation,) In 1795 opgericht.

Het heeft ten doel, om de Indische volksstammen van het noorden van *Amerika*, tot het aanleeren van de kunsten der beschaving te bewegen, ten einde onder dezelve het zaad van het Anglikaansche Christendom te kunnen uitstrooijen. Het is er in geslaagd, om den landbouw en onderscheidene nuttige kunsten, bij eene groote menigte van stammen in te voeren;

(Het vervolg hierna).

HEBBEN WIJ HET NIET GEZEGD?

Onze lezers hebben in ons vorig N.^o twee *Berlijnsche* berichten gelezen, die wij uit het *Amsterdamsche*

(1) Eene soort van Socinianen, die de geheimen des Christendoms verwerpen, en slechts eenen Persoon in de Godheid erkennen.

RED.

Handelsblad hadden afgeschreven. Wij zeiden daarbij dat een gedeelte ongetwijfeld en waarschijnlijk alles weder gelogen was. Werkelijk wordt in het *Handelsblad* van 13 September, het volgende bericht gevonden:

» BERLIJN, 6 September. Het is waar wat eenige dagbladen hebben gemeld, dat de Aartsbisschop van *Keulen* eenen brief aan den koning heeft gezonden: *doch dit schrijven, hoe onverwacht het ook kan genoemd worden, moet nogtans niets anders bevatten, dan den wensch om uit Minden WEDEROM NAAR KEULEN of ten minste naar Munster verplaatst te worden. Aan eene vervulling der belofte van de zijde des Aartsbisschops, om zijne eigene bevoegdheid voortaan niet meer met die van den Heer des lands te verwisselen (1), VALT VOLSTREKTELIJK NIET TE DENKEN, weshalve het vooreerst wel onmogelijk zal zijn den wensch des Heeren VISCHERING te vervullen.*»

(Ham. Zeitung.)

Hebben wij het niet gezegd?

JESUITEN-COLLEGIE TE LUIK.

In *Le Courier de la Meuse* van 12 September leest men het volgende:

» Onder onze Aankondigingen van heden, vindt men die der aanstaande opening van het Collegie St. SERVAIS, onder het bestuur der Societeit van JESUS. Wij twifelen niet of al onze lezers verheugen zich over die gebeurtenis, die aan de stad *Luik* een nieuw middel zal aanbieden, en dat tot de kracht der studiën, door het opwekken eener lofwaardige émulation tusschen onze verschillende inrigtingen van middelbaar onderwijs, op eene vermogende wijze kan bijdragen. De concurrentie is een gevolg van het regime van vrijheid, door de Constitutie van 1830 daargesteld en gewaarborgd. De ondervinding heeft reeds bewezen, hoeveel goeds zij in alle opzigten kan te weeg brengen; de stad *Luik* zal ook niet toeven, hopen wij, er de gelukkige gevolgen van te gevoelen. Overigens is er voor allen plaats, in de loopbaan van het onderwijs. Wat wij slechts eeniglijk verlangen en wij menen te kunnen verzekeren, dat in onze wenschen wordt gedeeld, is niet den ondergang der bestaande etablissementen, maar den voorspoed van alle etablissementen, wie ze ook zijn, door de wijsheid van het beheer en de kracht der studiën.

(1) Heeft men ooit iets zotters en tevens aanstootelijsers gelezen?

RED.

DE EVANGELISCHE WEÉRHAAN.

(Vervolg van blad.).

Over de H. Offerande der Misse.

XVI. HOOFDSTUK.

Of het woordje: Mis, een cijs of een heeredienst (Fronddienst) beteekent?

JA.

Het woordje: Mis, dat van de Apostelen schijnt ontleend te zijn, beteekent in de Hebreuwsche taal zoo veel als een cijs of een heeredienst, even als een boer of leenman, zijnen heer, de mis, dat is: zijn, verschuldigten cijs of dienst brengt, of zijn vorst heeredienst bewijst, waardoor hij hem voor zijn heer erkent en zijne gehoorzaamheid betoont. Zoo hebben ze ook gezegd: Ik zal ter Misse gaan, of Misse hooren, als wilden zij zeggen: ik wil Gode zijnen verschuldigten cijs geven, of heeredienst bewijzen (Fronen), en zijnen dienst volbrengen en Hem huldigen in den verhevensten en Hem aangenaamsten dienst.

In der Summa des Christlichen Lebens aus S. PAULO. I. TIM. I. 1. Dl. bl. 456, p. 2.

NEEN.

De Apostelen en eerste Christenen hebben, toen de Hebreuwsche taal onder hen nog gewoon was, het brood en den wijn, welke zij tot het Sacrament bijeen bragten, op de Joodsche wijze, in het Hebreuwsch » Missa » genoemd. Een deel daarvan werd vervolgens tot het Sacrament gezegend en het andere werd onder de dienaars, geloovigen en armen verdeeld. Dit noemden zij vervolgens langen tijd *Collecten*, naar dat zelfde bijeen brengen, zoo als men ziet uit de *Historia Trynitica*. Hiervan is nog het woord: *Collecta*, in de Mis der Papisten overgebleven: het woord *Collecta* en *Missa*, is dus één ding?

Wider die Himlischen Propheten, 2 Dl. bl. 23, p. 1.

Item. *Missa*, de Misse komt heen, van het Hebreuwsche woord *Maosim*, dat is, eene bijeengebragte aalmoes; dat is eene aalmoes of schatting, die voor de Priesters en armen ingezameld wordt.

Tischreden im tittel: von der Messe.

Of men de Misse ook eene Offerande mag noemen?

JA.

Waarom zouden wij niet nog ten huidigen dage, ten spijt van den boozen Geest, (rotten geist), aan het Sacrament den naam van Misse en in goed Duitsch dien van Offerande geven? Meent gij, dat wij het tegen hem zouden kunnen volhouden? Want wij zijn voornemens, om alles, wat wij te Wittenberg gedaan

hebben, en nog doen zullen, met Gods genade, zoodanig te doen, dat de duivel met alle helsche poorten en booze geesten ons kunne aanvechten, zonder dat hij echter iets op ons kunnè winnen, zoo als tot hiertoe geschied is. Kom aan, ik noem thans op nieuw, het Sacrament eene Offerande, niet omdat ik het voor eene offerande houde, maar wijl de God van den boozen geest, de duivel het mij beletten wil (sondern das mirs der gott des rottengeists, der teuffel weren wil.)

Wider die himlischen Propheten. 2 Dl., blz. 211, p. 1.

NEEN.

In dit boek willen wij zeggen, of de Misse een offer of een goed werk zij, of niet, wesaangaande wij elders heel iets anders geleerd hebben. Wij willen de Misse beschouwen als een Testament, als een Sacrament of als een Zegen, zoo als zij in het Grieksch genoemd wordt; of wij willen haar Gods-tafel, of het Avondmaal des Heeren, of eene gedachtenis des Heeren, of in eene gewone spijs van het volk, of met eenen anderen Christelijke naam noemen, zoo als het ons behagen zal, mits men haar geen offer of werk noeme.

In der weise Christliche Mesz zu halten. 7 Dl. blz. 393, p. 1.

(Het Vervolg hierna.)

KOSTSCHOOl TE ELTEN AAN DEN GROOTEN WEG VAN ARNHEM OP EMMERICH EN TWEE UREN VAN KLEEF.

De ondergeteekende heeft de eer zijne Kostschool den belanghebbenden aan te bevelen. Er zal gelegenheid zijn tot het leeren der Nederduitsche, Fransche, Engelsche en Hoogduitsche taal, welke laatste door een' Duitscher, die tevens het Nederduitsch magtig is, zal onderwezen worden; voorts het Italiaansch Boekhouden, Algebra en Meetkunde, Geschiedenis, Aardrijkskunde, kortom alles, wat tot eene beschaafde opvoeding behoort. Daarenboven zal een Geestelijke (aan het instituut verbonden) zich belasten met het onderwijs in de Godsdienst in de Latijnsche en Grieksche taal. Het ruime lokaal met tuin en bosch, laat niets te wenschen over. Het jaarlijksche kostgeld zal niet meer dan f 200-00 bedragen.

De ondergeteekende twijfelt geenszints, of de schilderachtige ligging en de gezonde lucht der plaats, alsmede zijn zevenjarig verblijf aan voorname kostscholen zullen hem tot aanbeveling verstrekken.

Men adressere zich met franco-brieven aan den WelEdelen Heer HORTMAN te Elten of aan

S. VAN DER SCHANS,
aan den Burg op Texel.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't weik alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te *Grave*; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor *België* kan men abonneren aan het Postkantoor te *Antwerpen*.

DE ZAAK DER AFGESCHIEDENEN.

De regterlijke vervolgingen tegen de afgescheidenen duren nog immer voort. De regtbank van *Leijden*, heeft den 17 Augustus ll. den predikant BRUMMELKAMP en den eigenaar van het huis, waarin hij den 29 Julij gepreekt had weder veroordeeld, op grond der beruchte artikelen, van NAPOLEONS strafwetboek: en later heeft de predikant SCHOLTE, voor dezelfde regtbank te regt gestaan.

In het tijdschrift: de *Reformatie*, voor September, hebben wij blz. 201 het volgende aangetroffen:

• Naar wij vernomen hebben, onttrekken zich twee der Leidsche regters (1) aan de zittingen der regtbank, wanneer er geoordeeld moet worden over de afgescheidenen, dewijl zij de veroordeeling afkeuren.

• Bij deze gelegenheid moeten wij eene opmerking maken. Gedurig hoort men in de vonnissen ter onzer veroordeeling, dat wij eene *nieuwe secte* uitmaken. Zou het niet tot betere inlichting der regters in dit opzigt kunnen dienen, wanneer zoodanige personen, van welken rang of stand ook, die zeggen, het met ons eens te zijn in de belijdenis, hoewel zij leden

blijven van het Hervormde kerkgenootschap, als getuigen in onze procedures optraden, om voor de regtbanken onder eede te verklaren; dat wij geene nieuwe gezindheid zijn? Het is toch niet genoeg, om, in het dagelijksche verkeer, de vervolging af te keuren, wanneer men zelf niet al het mogelijke doet om de veroordeeling voor te komen."

Inderdaad, als de regtbanken, die beweren, dat de afgescheidenen *eene nieuwe secte* uitmaken, enkel uit Joden, of enkel uit Catholijken bestonden, dan zou men onbekendheid met de oorspronkelijke leer der hervormden, als eenen grond kunnen aanvoeren, om eene zoo evident valsche stelling in regterlijke uitspraken te ontschuldigen; maar als protestantsche, als hervormde regters, zoo iets beweren, dan geven zij blijken van verregaande onkunde, aangaande de oorspronkelijke leer hunner kerk, of van eene in regters onverschoonbare inschikkelijkheid jegens de ongegronde sustenuën des gouvernements; of van eene partijdigheid, die aan regters niet betaamt.

De afgescheidenen zijn wel degelijk die gezindheid, die, in de oude plakaten de *waere gereformeerde religie* genoemd wordt en tot in 1795, als *heerschende kerk* uitsluitend alle burgerlijke voorregten genoot en gehandhaafd werd; terwijl daarentegen, de tegenwoor-

(1) Naar men verneemt is de heer LUZAC, president van de Leidsche regtbank, een van die regters.

dige legale hervormde Nederlandsche kerk, eene nieuwe secte, of eene nieuwe kerk is, wier inrigting zelfs lijnrecht strijdig is, met de geloofsbelijdenis der oude gereformeerde kerk in *Nederland*, hetwelk zoowel door ons, als door de afgescheidenen, meermalen is betoogd en bewezen geworden.

Met even zoo veel regt zou het Pruissisch gouvernement kunnen beweren, dat de Aartsbisschoppen van *Keulen* en *Posen*, met de andere Bisschoppen in *Pruissen*, eene nieuwe secte hebben gevormd; omdat zij niet, naar het voorbeeld hunner zwakke voorgangers, de leer en discipline der Catholijke Kerk, naar de inzichten en eischen des gouvernementen hebben willen plooijen. Zij hebben intusschen niets anders gedaan, dan eene terugkeering, tot de oude leer en tucht der Catholijke Kerk te bewerken. De afgescheidenen in *Nederland*, hebben hetzelfde gedaan, ten opzichte der leer en tucht, van de oude Nederlandsche gereformeerde kerk. — Die grond van veroordeeling der afgescheidenen, dat zij eene nieuwe secte uitmaken, is diensvolgens valsch en schijnt enkel uitgedacht te zijn, om de hatelijke artikelen van het strafwetboek, die men toch wel niet op eene in *het koninkrijk bestaande gezindheid* zou durven toepassen, tegen hun te doen gelden. — Neen, het is niet omdat de afgescheidenen eene nieuwe secte vormen, maar omdat zij er openlijk voor uitkomen, dat zij aan het gouvernement geen regt van suprematie, geen regt, om de kerkelijke zaken te reglementeeren, zuiver kerkelijke verordeningen, goed- of af te keuren, toekennen, dat zij vervolgd worden; niettegenstaande ieder nieuw pleidooi geene andere strekking heeft, dan om de publieke opinie te overtuigen, dat de regering, in die zaak, ongelijk heeft, en tevens om de Catholijken, betrekkelijk de inzichten des gouvernementen, op nieuw ongerust te maken.

Gelijk wij aan niemand het regt betwisten, om zich vrijwillig, onder curateele te stellen, betwisten wij ook aan niet eene der bestaande Godsdienstgezindheden het regt, om zich *vrijwillig* aan de suprematie des gouvernementen te onderwerpen, en de keuze harer hoofdbestuurders aan het gouvernement over te laten; zoo als de Hervormden en Evangeliesch-Lutherschen, en laatstelijk ook de *herstelde* Luthersche gemeente gedaan hebben; ten gevolge waarvan dan ook op den 27 November 1835, het volgende besluit is uitgevaardigd:

» Wij WILLEM, bij de gratie Gods, Koning der *Nederlanden*, Prins van *Oranje-Nassau*, Groot-Hertog van *Luxemburg*, enz., enz., enz.

» Op de voordragt van Onzen Minister van Staat, belast met de generale directie voor de zaken der Hervormde kerk enz., van den 26ten dezer, n. 10.

» Gelet op Ons besluit van den 7^{den} Aug. II. n. 35, waarbij is goedgekeurd het algemeen Reglement op het bestuur der *Herstelde Evangelisch Luthersche Kerk in het Koninkrijk*.

Hebben goedgevonden en verstaan:

» Vooreerst te bepalen, dat de Kerkelijke organisatie bij het voornoemde reglement vastgesteld, zal geacht worden in werking te zijn, met den aanvang van het jaar 1836.

» Ten tweede te bepalen:

» 1.° Tot leden der *Algemeene kerkelijke Vergadering* van de *Herstelde Evangelisch Luthersche kerk* en derzelver plaatsvervangers, de Heeren: (*Volgen de namen*.)

» 2.° Tot *President* derzelve *Vergadering* D. J. C. JACOBI;

» Tot *Vice-President* D. J. H. HELPER SESBRUGGER, en

» Tot *Secretaris* D. D. R. UCKERMAN.

» 3.° Uit meergemelde *Vergadering*:

» Tot leden der *Algemeene Kerkelijke Commissie* en derzelver plaatsvervangers, de Heeren: enz.

» Onze Minister van Staat voornoemd, enz."

Nu blijkt uit het besluit van 5 Julij 1836, dat onze Regering ook van de afgescheidenen, om *toegelaten* te worden, vordert, dat zij hunne *Kerkelijke reglementen* enz., insgelijks aan de goedkeuring van het Gouvernement zullen onderwerpen; terwijl zij, van hunnen kant, ronduit blijven verklaren, dat zij aan het Gouvernement, in *Kerkelijke zaken*, geenerlei gezag kunnen toekennen: en het is dus alleen om die reden, dat zij niet toegelaten, niet als bestaande gezindheid erkent, maar voor de regtbanken vervolgd, en door deze in boeten verwezen worden.

Intusschen hebben de afgescheidenen te *Utrecht*, de oude Jansenisten kerk op de nieuwe Gracht (die niet meer gebruikt werd) aangekocht, tot een kerkgebouw, en het lokaal, dat zij daartoe bezigden, weder verkocht.

De dood van Mr. ANNE MAURITS CORNELIS VAN HALL, hun kundige pleitbezorger en verdediger, en een hunner ouderlingen te *Amsterdam*, is voor de afgescheidenen een groot verlies.

Nadat de Heer VAN HALL, zich eerst als mede-Redacteur van de (*Gereformeerde*) *Nederlandsche Stemmen* had bekend gemaakt, berigtte hij later, dat hij niet meer tot die Redactie behoorde, maar tot de afgescheidenen was overgegaan. In het jongste N.° der *Reformatie*, wordt een uitvoerig berigt, betrekkelijk zijn overlijden gegeven.

In hetzelfde N.° hebben wij eenen curieusen hrief aangetroffen, die te belangrijk is, om niet in ons blad overgenomen te worden.

» De kerkeraad der Christelijke Gereformeerde gemeente te *Heerde*, heeft gemeend den folgenden brief aan D. VAN MARLE door middel van dit Tijdschrift openbaar te moeten maken.

» Den Weleerw. Heere H. VAN MARLE, Hervormd Predikant te *Heerde*.

» De ondergeteekenden zijn de ouders van het kind, hetwelk den 23ten Junij 1837 door den predikant BRUMMELKAMP gedoopt is, welken doop U. E. hebt kunnen goedvinden op ons verzoek te herhalen.

» U. E. weet, dat wij daartoe gekomen zijn in eenen tijd, toen wel de tweede, doch niet de eerste der ondergeteekenden zich van Uwe kerkgemeenschap had gescheiden.

» Nadat deze herdooping door U verrigt was, hebben wij beide al zeer spoedig droefheid daarover gevoeld; ten gevolge daarvan hebben wij er ook niet toe kunnen besluiten, weder onder het gehoor uwer prediking te komen. Daar onze droefheid over hetgeen wij gedaan hebben vermeerderde, en wij beschouwden hierdoor gezondigd te hebben tegen God en Zijne gemeente, hebben wij ons op den 2^{den} Mei jl. vervoegd bij den kerkeraad der Gereformeerde gemeente en dezelve bekend maakt met hetgeen er in onze harten omging. Deze heeft ons ook met deze onze schuld gewezen naar het borgbloed van den Heere Jezus, in wien de verzoening onzer zonden te vinden is. De tweede ondergeteekende, welke, als een diep gevallen lidmaat der gemeente, door de opzieners derzelve ge-

censureerd was, is, op hare betuiging van berouw en droefheid over haren val, van de censuur ontslagen. De eerste ondergeteekende heeft aan de opzieners dier gemeente verzocht, ook in die gemeente als lid derzelve te mogen worden aangenomen, waartoe hij reeds lang veel begeerte had, zonder er tot dus verre geheel toe te kunnen besluiten. Tot dit besluit werd hij nu gedrongen, daar hem uit uwe gehoudene handelwijze gebleken is, dat het Hervormde kerkgenootschap ook al een dwaalgevoelen der Wederdoopers koestert, welk dwaalgevoelen de ondergeteekenden met art. 34 der Gereformeerde geloofsbelijdenis verwerpen.

» De kerkeraad der Gereformeerde gemeente heeft ons aangetoond, dat wij verplicht waren openbare bekentenis van deze zaken te doen; en daar ons berouw, zoo wij meenen, opregt is, doen wij zulks gaarne.

» Dien ten gevolge verklaren wij U:

» 1.º Dat wij dwaas en zondig gehandeld hebben, toen wij U verzochten ons kind te herdoopen.

» De eerste ondergeteekende verklaart daarbij, dat hij niet uit overtuiging, maar op inblazing en aanzetting van verkeerde lieden daartoe gebragt werd. De tweede ondergeteekende verklaart, uit vrees voor het ongenoegen van haren man mede tot U te zijn gekomen, maar steeds in het heimelijke vertrouwen, D.^s VAN MARLE zoo dwaas niet zoude zijn ons kind te herdoopen.

» 2.º Dat wij uwe handelwijze als nog dwazer en zondiger verfoeijen, omdat gij, die den naam hebt een herder der kudde te zijn, in eene gemeente, welke zegt de Gereformeerde geloofsbelijdenis als de hare te erkennen, ons hadt moeten onderrigten, dat wij tevreden hadden moeten zijn met een enig doopsel, overeenkomstig art. 34 der Gereformeerde geloofsbelijdenis.

» 3.º Verzoeken wij van dit ons schrijven bekendmaking in de openbare zamenkomst uwer gemeente, daar deze getuige is geweest van uwe en onze dwaasheid, waarbij wij U tevens verklaren, dat, in geval dit ons verzoek door U wordt afgeslagen, de opzieners der Gereformeerde gemeente zullen zorgen, dat onze afkeerigheid van onzen verkeerden handel op eene andere wijze worde bekend gemaakt.

» 4.º Verklaren wij beide, dat wij beide met onze kinderen volkomen van uw genootschap afscheiden (overeenkomstig art. 2 van het Algemeen Reglement in U genootschap); daar wij ons vereenigd hebben met de afgescheidene gemeente, en met die gemeente wenschen te blijven. Daartoe helpe ons de almachtige God om CHRISTUS wil.

Wapenvelde,
9 Junij 1838.

(get.) EVERT EYLANDER.
MARRIGJE EYLANDER,
geb. HORST."

Vervolgens worden de redenen, om welke die brief, door middel van de *Reformatie* wordt publiek gemaakt, op de volgende wijze, opgegeven:

» De openbaarmaking van dezen brief geschiedt, 1.º omdat de predikant VAN MARLE niet heeft willen beloven, denzelfden in de openbare zamenkomst zijner gemeente bekend te maken, en door de opzieners onzer gemeente noodig geoordeeld werd, dat zulk een dwaze en zondige handel, in het openbaar verrigt, ook in het openbaar werd gestraft. 2.º Dewijl D.^s VAN MARLE aan de opzieners onzer gemeente verklaard had, dat de kerkelijke tucht niet langer kracht uitoefende op de gemoeienden der menschen, omdat dezelve niet gerugsteund werd door het wereldsch gezag, en misschien velen met D.^s VAN MARLE in die dwaling verkeeren; opdat al de zoodanigen uit deze gebeurtenis mogen leeren, dat God de Heere de getrouwe is, die ook nu nog Zijne beloften vervult, terwijl Hij het werk Zijner dienstknechten bevestigt en bekrachtigt, ook wanneer zij in de vreeze van Zijnen naam de tucht uitoefenen over Zijne kudde; en 3.º om ook hierdoor alle opzieners, welke God in Zijne gemeente gesteld heeft, op te wekken tot getrouwheid in de bediening."

Uit den bovenstaanden brief blijkt, dat de *Hervormde* predikant VAN MARLE, met verachting van Artikel XXXIV. der Gereformeerde geloofsbelijdenis, een kind heeft herdoopt hetwelk door den *Gereformeerden* Pre-

dikant BRUMMELKAMP gedoopt was. Die overtreding van een stellig artikel der *Geloofsbelijdenis*, die door de Hervormde Nederlandsche Kerk, nog niet openlijk verworpen werd, is van groot gewigt; en het zal ons benieuwen, of het Hervormd Kerkbestuur, ten gevolge dezer openlijke beschuldiging den Predikant VAN MARLE, geenerlei straf opleggen zal.

Overigens blijkt uit dezen brief, dat de ondertekenaren van denzelfden, hunnen misslag gevoelende, aan den Kerkenraad hebben geopenbaard, wat in hunne harten omging; dat zij werkelijk hebben *gebiecht*. Wij vinden hier alles, wat tot een goede *Biecht* wordt vereischt: *berouw, belijdenis en voldoening*. Immers, de schuldigen volbrengen, wat hen door den Kerkenraad wordt opgelegd; en ten gevolge daarvan werd de *censuur* opgeheven en de vrouw weder geregtigd, om het *Avondmaal* te ontvangen, waarvan zij door de censuur verstoken was. Die menschen hebben dus gedaan, wat alle Catholijken, in de zoo hatelijk afgeschilderde *Biecht* gewoon zijn te doen: zij hebben meer gedaan; want de Catholijke opent zijn hart en belijdt zijne schuld in het geheim, enkel aan zijnen Zielbestuurder, die tot een heilig stilzwijgen verplicht is; terwijl deze menschen aan verscheiden personen, aan eenen geheelen *Kerkenraad* openlijk hebben *gebiecht*. Dat zoo iets, zonder de treurigste gevolgen, niet bij alle misdaden kan plaats hebben, spreekt van zelve; en de Catholijke *Biecht*, die onze dwalende broeders, als een *pijnbank der Conscientie* zich voorstellen en afschilderen, is veel lichter te volbrengen, dan de Gereformeerde *Biecht*. — Wanneer zal men toch de oogen eens voor de waarheid openen!

GODSDIENSTIGE TOESTAND VAN PRUISSEN.

De tegenwoordige godsdienstige toestand van *Pruissen*, levert een ruim veld van bespiegelingen, voor den oplettenden beschouwer op. Het Pruisisch gouvernement heeft juist het tegenovergestelde bewerkt van hetgene, wat hetzelfde beoogde en tot stand brengen wilde: het wilde eenheid in het Protestantismus en toenadering van het Catholicismus tot het Protestantismus bewerken: en het heeft nieuwe verwarringen en verdeeldheden, in het Protestantismus doen ontstaan, en aan den afkeer der Catholijken van het Protestantismus, den schier uitgedoofden gloed hergeven. Het doel was onbereikbaar. Godsdienstige eenheid is met de principes van het Protestantismus onbestaanbaar en tegenstrijdige principes kunnen, als zoodanig wel sluimeren; maar eene wezenlijke toenadering tot elkander is onmogelijk. Doch dit zag de waarlijk goedhartige, welmenende, maar door de vooroordeelen van het Protestantismus, en door de vleijerijen van slaafsche zielen diep bedwelmde vorst niet: als absolute Monarch gewoon, op zijn bevel te worden gehoorzaamd, meende hij ook de conscientien zijner onderdanen te kunnen beheerschen; van de Pro-

testanten het aannemen zijner *Agenda* te kunnen vorderen en de Catholijken te kunnen verplichten, tot het wijzingen der leer en tucht hunner Kerk, ten einde hen vervolgens, door gemengde huwelijken, die op allerlei wijzen begunstigd werden, zoo ver te brengen, dat zij Catholicismus en Protestantismus als gelijkstaande Godsdiensten beschouwden. De tijdsomstandigheden, en de daaruit voortgevloeide onverschilligheid, schenen aanvankelijk, 's Konings oogmerken te begunstigen; men meende reeds het doel te hebben bereikt, toen de Voorzienigheid goed vond, eene nieuwe les aan de magtigen der aarde te geven en hen te toonen, dat Godsdienst en conscientie, niet tot hun gebied behooren.

Daar echter de proefneming aanvankelijk scheen te zullen slagen, en het Pruisisch gouvernement aan slaafsche onderwerpen gewoon was, vervolgde het de oud-Lutherschen, die de nieuwe Lithurgie der koninklijke *Agenda* niet wilden aannemen; hunne leeraars werden gevangen gezet en derzelver aanhangers met geldboeten gestraft. De nieuwe Catholijke Aartsbisschop van *Keulen* bespeurde, dat men van de Catholijke leer en discipline was afgeweken, en weigerde manmoedig daar te gehoorzamen, waar de overtreding der bevelen Gods van hem gevorderd werd. Zijn voorbeeld en de allocutie des H. Vaders riepen ook de andere Catholijke Bisschoppen in de Pruisische staten (dien van *Breslau* alleen uitgezonderd) niet alleen, maar ook andere Bisschoppen op den heiligen weg hunner pligten terug, waarvan hunne voorgangers sedert meer dan eene halve eeuw waren afgeweken; hierdoor werd de onverschilligheid der Catholijken uit haren sluimer opgewekt, en het geloof herleefde met vernieuwde kracht.

Terwijl het Pruisisch gouvernement deszelfs onderdanen die de nieuwe Lithurgie der koninklijke *Agenda* niet aannemen wilden vervolgde en de hevigste bedreigingen deed tegen de Catholijke Bisschoppen, en Priesters die weigerden, zich ten koste van hun geloof aan koninklijke edicten en kabinets bevelen te onderwerpen, trok hetzelfde zich de zaak aan van eenige nieuwgezinde Zillerdalers, die zich noch aan de aloude wetten van hun vaderland, die geenen anderen dan den Catholijken Godsdienst toelaten, noch aan het bevel van hunnen Souverein, om tot dien Godsdienst terug te keeren of naar andere gedeelten zijner staten te vertrekken, in welke verschillende Godsdiensten worden gedooft, willende onderwerpen, de belangstelling des konings van *Pruissen* hadden ingeroepen. Het Pruisisch gouvernement, nam, in andere landen, de bescherming op zich van datgene, wat het in zijne eigene staten verbood en vervolgde: afscheiding van den legaal erkenden Godsdienst des lands, en ongehoorzaamheid aan de burgerlijke wetten, dien aangaande; het verleende zelfs eene schuilplaats aan de weerspannige Zillerdalers in hetzelfde *Silecië*, waaruit honderden van Lutheranen emigreerden, omdat zij zoo min als de Zillerdalers, hun gevoel aan

landswetten en vorstelijke bevelen wilden opofferen! — Zoo tegenstrijdig handelt de mensch, die zich door vooroordeel en hartstogt laat besturen.

En wat zijn aanvankelijk de gevolgen van dat alles? — Onrust, misnoegen, wrevel, tweedragt, bij het grootste gedeelte der onderdanen: en, van de zijde des gouvernementes blijkbare vrees voor de gevolgen van eene uitvoering der gedane bedreigingen; een betoon van zwakheid, 't welk bewijst, dat men de gedane bedreigingen, in derzelver gevolgen niet overwogen heeft, en niet uitvoeren durft. Zoodanig is het gedrag van het Pruisisch gouvernement ten opzichte des Aartsbisschops van *Gnesen* en *Posen* en deszelfs moedige Geestelijkheid.

De *Augsburgsche Zeitung* heeft onlangs een lang artikel toegewijd aan de verdediging van het gedrag der Pruisische regering ten opzichte der Protestanten in *Silecië*, die de koninklijke *Agenda* niet willen aannemen, en, bij honderden naar *Australië* vertrekken. In de eerste plaats, beweert men daar, dat de misnoegden, geene oorspronkelijke Lutheranen zijn, maar novateurs en Separatisten (1), die zich vermetten te doopen, te trouwen en te begraven, zonder acht te slaan, op de oude gebruiken, die sedert *LUTHER* en *CALVIJN* bestaan hebben. Wat zou er van de maatschappij worden, vraagt men in dat artikel, als elk zich een Godsdienst naar zijnen zin maken kon? Als alle misnoegden zullen vertrokken zijn, zal het overige der bevolking des te getrouwer aan den koning zijn, zegt de *Augsburgsche Zeitung*.

Maar is dan het getal der misnoegden in *Pruissen* zoo gering, dat hun vertrek geenerlei nadeel aan het land zou toebrengen? » Als wij u verlieten, zeide *TERTULLIANUS* in zijn verdedigingschrift der Christenen aan den Romeinschen keizer, zoudt gij verbaasd zijn over uwe eenzaamheid.” Zou die taal ook wel niet in den mond der misnoegden in de Pruisische staten passen?

En wat wordt er van het principe der hervorming, dat door de Pruisische regering in andere landen, waar het nimmer kiemde, om tweedragt voorttebrengen, in bescherming genomen wordt, als de protestanten hun geloof, naar eene koninklijke *Agenda*, dat is *menschelijk gezag*, regelen moeten? Wat baat hen de *vrijheid van onderzoek* als zij niet naar de overtuiging die er het gevolg van is, handelen mogen? Wat wordt er van den grondregel der hervorming: dat de Bijbel de eenige regel voor geloof en zeden is, als geloof en zeden, niet mogen geregeld worden naar de overtuiging die men uit den Bijbel heeft geput.

Het Pruisisch gouvernement tracht alzoo, in de Pruisische staten het protestantsch principe te vernietigen, terwijl het dat principe, in andere landen poogt te begunstigen en uit te breiden.

(1) En wat zijn dan de Zillerdalers, die men met zoo veel ophef in *Pruissen* opgenomen heeft, anders, dan NOVATEURS en SEPARATISTEN.

— Dat de Catholijke Kerk hare onderwerping aan burgerlijke wetten, die hare leer en discipline wijzigen, niet lang overleven zou, behoeft geen betoog: en even weinig, dat ieder denkbeeld van eenheid daarbij onmogelijk is.

De Pruisische regering voert dus gelijktijdig den strijd tegen de beide tegenstrijdige principes, die het Christendom verdeelen: tegen Catholicismus, dat is; onkrenkbare gehoorzaamheid aan de Kerk, en tegen protestantismus, dat is, vrijheid van onderzoek in Godsdienst. Diensvolgens zijn dan ook, zoo wel de protestanten als de Catholijken, die het principe van hun geloof op prijs stellen, in *Pruissen* misnoegd; en wat zou er dus overblijven, als alle misnoegden het land verlieten? Wat anders, dan huichelaars en onverschilligen zonder principe.

En nu die Zillerdalers, waarvan de dagbladen zoo veel fraais hebben verhaald? Men is hen reeds moede. In berigten uit *Silecië* worden zij afgeschilderd, als lastige, woelzieke en eigenzinnige menschen, met één woord, zoo als zij, in den brief uit *Insprück* (1) door ons medegedeeld, zijn beschreven geworden. Men had zich welligt geveild hen bij de koninklijke Evangelische kerk in te lijven, doch men is daarin even weinig geslaagd, als de Oostenrijksche regering, om hen tot de Catholijke Kerk te doen terugkeeren. Ook die Zillerdalers zijn misnoegd in hun nieuw vaderland en hebben zich, naar men verzekerd, tot den keizer van *Oostenrijk* gewend, met verzoek, om naar zijne staten te mogen terugkeeren, waarop hen geantwoord is: dat zij, in dat geval zouden moeten terug keeren tot de Catholijke Kerk, of tot eene in *Oostenrijk* erkende gezindheid overgaan. — Welke partij die woelgeesten kiezen zullen, is nog onzeker.

Volgens de jongste berigten is de vergunning, die op sommige plaatsen aan de afgescheidenen verleend was, om Godsdienst-oefeningen te houden, ingetrokken, en hadden ook die lieden het voornemen, om liever hun vaderland te verlaten, dan de koninklijke *Agenda* aan te nemen.

Ziedaar de tegenwoordige Godsdienstige toestand van *Pruissen*: algemeen misnoegen bij allen die echt Catholijk, en bij allen die echt protestantsch zijn, 't welk zoo sterk is dat er zelfs de liefde tot het vaderland door wordt uitgedoofd; want ook de meeste leden van den hoogen Westphaalschen adel zouden hun vaderland verlaten, als zij koopers konden vinden, die eenen billijken prijs voor hunne vaste goederen wilden besteden!

GENOOTSCHAPPEN EN INRICHTINGEN

DER VERSCHILLENDE PROTESTANTSCH E SECTEN TE LONDEN,
DIE ALLE DE VERSPREIDING HARER GODSDIENSTGEVOELENS ZOO BUITEN ALS BINNENLANDS, TEN DOEL
HEBBEN, IN EENE CHRONOLOGISCHE ORDE
GERANGSCHIJKT.

(*Vervolg van bladz. 319.*)

16. *Het Zendeling-genootschap* (1). (*The Missionary Society*.) In 1795 opgericht.

Het doel van dit genootschap is, om overal, waar het kan, de Anglikaansche leer te doen doordringen. Deszelfs pogingen waren aanvankelijk tot de eilanden van den stillen oceaan voornamelijk bepaald, en hebben zich vervolgens tot *Noord-Amerika*, de *Oost-Indië* enz. uitgestrekt.

17. *Genootschap tot verbetering van den toestand der armen*. (*Society for bettering the condition of the poor*.) In 1796 opgericht.

Dit genootschap tracht de oorzaken der armoede op te sporen, te voorzien in de moeilijkheden, welke de onderstanden der parochien opleveren; de uitdeeling van liefdegaven gemakkelijk te maken; de werkhuizen en andere philanthropieke inrigtingen te inspecteeren, om er verbeteringen te doen invoeren, en vooral het godsdienstig onderwijs, voor elken leeftijd te bevorderen. Een comité van dames, maakt zich bekend met alles, wat meer bijzonder de vrouwen betreft.

18. *Het godsdienstig Tractaat-genootschap* (2). (*Religious Tract Society*.) In 1799 opgericht.

De tractaatjes van dit genootschap worden gemakkelijk verspreid, uit hoofde van derzelver geringen prijs en bevattelijkheid. Velen derzelve zijn in onderscheidene talen overgezet, zelfs in bijzondere tongvalen, naar de behoeften dergenen voor welke zij bestemd zijn. . . . Het genootschap meent een verbaazend groot succes te hebben gehad en zwetst daar niet weinig op: men berekent het naar het aantal van onderscheidene tractaatjes en dat getal is legio. Hulpgenootschappen zijn in *Zweden*, *Denemarken*, *Zwitserland* en *Frankrijk* opgericht.

Dit genootschap heeft in 1837 meer dan zestien millioenen exemplaren van deszelfs tractaatjes ver-

(1) Een tak van dit genootschap werd weldra in *Nederland* overgebracht, en scheen aanvankelijk veel opgang te zullen maken. Het Nederlandsche zendeling genootschap, zond onder anderen, zekeren Heer KICHERE naar de Hottentotten; hij kwam met drie zijner bekeerlingen, een manspersoon en twee vrouwen in het vaderland, 't welk hij met hen doorreisde, er werd een plaatje uitgegeven, de drie bekeerlingen door den zendeling onderwezen wordende, voorstellende. Zij vertrokken vervolgens weder; doch het genootschap maakte hier te lande weinig opgang.

RED.

(2) Ook dit genootschap is in *Nederland* overgebracht en heeft vooral in den beginne onvermoeid gearbeid,

RED.

(1) Zie de *Catholijke Nederlandsche Stemmen* van 7 Oct. 1837.

spreid: deszelfs ontvangsten hebben 65,000 ponden sterling (780,000 guldens Holl.) bedragen!

19. *Het (Anglikaansch) Kerk-zending genootschap voor Afrika en het Oosten.* (The Church-missionary Society for Africa and the East.) In 1800 opgericht.

De voortplanting van de Anglikaansche leer, door zendingen in *Afrika*, in *Egypte* en in den *Levant*. 140 zendelingen, zijn in de verschillende etablissementen des genootschaps gevestigd. Die etablissementen zijn ongeveer 60 in getal en bevatten de scholen, die tot de zending van *Tranquebar* behooren. De voorname aandacht der zendelingen bepaalt zich tot de opvoeding der kinderen, van welke meer dan 6000 onder hun toezigt zijn; terwijl een zeer groot aantal kinderen op kosten van het genootschap wordt opgevoed. Die missionarissen geven jaarlijks een berigt of verslag uit, waarin een uitgebreid verslag van hunne operaties gegeven wordt.

Zij die voor hun leven, deel aan het genootschap nemen, betalen 21 ponden sterling. De jaarlijksche contributie is 1 pond en 1 schelling. Die der kerkelijken is 10 ponden sterling en 6 schellingen.

20. *Genootschap ter uitroeijng van ondeugd en ongodisterij.* (Society for the suppression of vice and impiety.) In 1802 opgericht.

Dit genootschap tracht diegenen te vervolgen en te doen staffen, die goddelooze boeken uitgeven, of op eenige andere wijze, de goede zeden en den Godsdienst beledigen (1).

21. *Het genootschap der Zendeling-preken.* (Missionary Sermons Society.) In 1804 opgericht.

Het uitsluitend doel der zendelingen van dit genootschap is het preken in bijzondere plaatsen, die hun worden aangewezen, ter gelegenheid van vermeende behoeften. Eene openbare vergadering van de vrienden dezer inrigting, heeft jaarlijks in de *City* plaats.

22. *Het Britsch- en buitenlandsch Bijbelgenootschap.* (British and foreign Bible Society.) In 1804 opgericht.

Het doel van dat genootschap is, de verspreiding van bijbels, zonder aantekeningen, niet alleen in *Groot-Brittanië*, maar in alle gedeelten der wereld; hetzij gratis of voor eenen geringen prijs. Met dat inzicht, worden er uitgaven vervaardigd, van welke jaarlijks een verbaazend aantal van exemplaren gedrukt wordt, in de volgende talen: in de Gaëliësche van het eiland *Man*; in de de Iersche, Arabische, hedendaags Grieksche, Fransche, Spaansche (voor de colonien), Portugesche, Italiaansche, Hollandsche, Deensche, Hoogduitsche, Ethiopische, Syrische en andere talen: *Viermaal honderd-duizend bijbels* en *Nieuwe Testamenten* worden tegenwoordig alle jaren uitgegeven. Sedert den aanvang van het genootschap heeft hetzelfde bijna *een millioen*, *viermaal honderd-duizend* exemplaren, en door deszelfs dépôts in *Europa*, ongeveer *negen millioenen*, *vijfmaal honderd-duizend* exemplaren verspreid.

(1) Het ware te wenschen, dat ook bij ons te Lande verbodswetten tegen het uitgeven en invoeren van dusdanige boeken, bestonden. RED.

Dat genootschap telde in het begin van 1838, in *Groot-Brittanië*, bij de 2400 geaffilieerde genootschappen en ongeveer 300 in de kolonien. Het heeft bovendien onderscheidene hulp-genootschappen, wier voornaamste zijn, die der *City* van *Londen*, *Clapham*, *Soulteuark*, *Wallis*, *Hackney*, *Hamstead*, enz.

In geheel *Europa* zijn bijbelgenootschappen opgericht, die den naam dragen der landen alwaar zij bestaan, zoo als: *Nederlandsch bijbelgenootschap* (1), *Fransch bijbelgenootschap*, enz.; in de *Oost-Indiën*, zijn bijbelgenootschappen opgericht. Al die genootschappen zijn volgens het plan en model van het Londensche bijbelgenootschap ingerigt.

Zij, die, voor hun leven, deel aan dit genootschap nemen betalen in eens 10 ponden sterling en 10 schellingen; de jaarlijksche contributie der gewone deelnemers bedraagt 1 pond en 1 schelling.

Deszelfs ontvangsten bedragen in een gewoon jaar, 97,000 ponden sterling (ongeveer een millioen honderd zestig duizend gulden Holl.) voortkomende uit den verkoop van bijbels, gewone contributien, giften, enz. (2).

23. *Predikatie genootschap* (Sermons Society.) In 1805 opgericht.

De zendelingen van dit genootschap zijn voornamelijk bestemd, om in *Schotland* te preken, dat zij jaarlijks doorreizen. Eene openbare vergadering van de voornaamste leden dezer inrigting heeft jaarlijks bij hunne terugkomst in October of November plaats.

24. *Genootschap tot onderstand en onderrigt der arme Afrikanen en Aziaten.* (Society for the relief and instruction of poor Africans and Asiatics.) In 1805 opgericht.

Dit genootschap heeft onderscheidene scholen opgericht voor de ongelukkige vreemdelingen; er wordt hun elken Zondag eene voorlezing over godsdienstige onderwerpen gedaan en er worden aan hun bijbels en godsdienstige tractaatjes, catechismen, enz. uitgedeeld. Het verschaft bezigheid aan diegenen, die zonder arbeid zijn en onderstand aan diegenen, welke naar hun vaderland wenschen terug te keeren.

25. *Afrikaansche inrigting.* (African institution.) In 1806 opgericht.

Dit genootschap geniet eene groote achting; het heeft uitsluitend de afschaffing van den Negerhandel en den voortgang der Afrikaansche beschaving ten doel, door middel van het Anglikaansche Christendom. In 1817 heeft hetzelfde te *Tierra Leona*, 12 scholen opgericht, die aan 1,500 kinderen onderwijs geven. Later heeft hetzelfde nog een groot aantal in de omstreken gesticht. Het geeft alle jaren memorien uit.

(1) Wij hebben onlangs vernomen, dat zelfs in *België* een Bijbelgenootschap is tot stand gekomen. RED.

(2) De inkomsten der Bijbel-genootschappen in andere landen zijn niet juist bekend, maar ze zijn aanmerkelijk. En hoewel ook andere Engelsche genootschappen bijbels en geschriften verspreiden is het eigenlijk gezegde bijbelgenootschap met deszelfs *colporteurs*, *mandjes-dragers* enz. het monster-genootschap van het Protestantismus, deszelfs ware *propaganda*. RED.

De inteekening van eenen erfelijken gouverneur is 63 p. s. . . . . f 756, » »
 — van eenen levenslangen gouverneur 31 p. s. 10 s. . . . . - 378, » »
 — van een levenslang lid 10 p. s. 10 s. . . . . - 126, » »
 — van een jaarlijks lid 1 p. s. 1 s. . . . . - 12,60

Het genootschap doet op zijne kosten de Bijbels en Godsdienstige boeken drukken, welke voor die scholen zijn bestemd.

26. *Londensch hiberniaansch genootschap.* (London hibernian Society). In 1806 opgericht.

De politieke en Godsdienstige toestand van Ierland, geeft aan dit genootschap een geheel bijzonder gewigt. Het getal der Anglikaansche scholen, naar welke men niet nalaat de kinderen der Catholijken te lokken, zoo veel men kan, bedraagt ongeveer acht honderd; die scholen hadden in 1837, 60,000 kweekelingen. Sedert deszelfs begin heeft dat genootschap meer dan 140,000 Bijbels en nieuwe Testamenten verspreid (1).

27. *Londensche penitensery-inrigting voor vrouwen.* (London female penitentiary institution). In 1807 opgericht.

De vrouwen, die uit zich zelven het verlangen te kennen geven, om van hare afwijkingen terug te keeren, moeten een verzoekschrift aan het genootschap inleveren, dat hetzelfde doet onderzoeken, en na gedaan onderzoek wordt het verzoek toegestaan of afgewezen. Men rangschikt haar naar bekwaamheid, en een gedeelte van het voordeel, dat nooit een zesde te boven gaat wordt aan dezelve gegeven of voor haar bewaard. Als zij het etablissement verlaten, worden zij naar hare families gezonden, of als dienstheden of in andere conditien, waarvoor zij geschikt schijnen, geplaatst. Een comité uit 24 bestuurders en een ander comité uit 24 dames zamengesteld, besturen het etablissement. Iedere toegelatene vrouw ontvangt bij de intrede, een Bijbel en een Anglikaansch officieboek. Alle Zondagen wordt aan dezelve eene Godsdienstige en moreele onderrigting gegeven door de kundigste en oudste boetvaardige van het gesticht, onder toezigt van twee dames van het comité.

28. *Het Londensch genootschap tot voortplanting des Christendoms onder de Joden.* (London Society for promoting Christianity among the Jews.) In 1803 opgericht.

Dit genootschap heeft eene kapel doen bouwen met twee belendende scholen voor jongens en meisjes, waarin de kinderen worden opgevoed, onderhouden, gekleed en geheel van hunne ouders gescheiden blijven. Men laat hen vervolgens een ambacht leeren en deelt Godsdienstige tractaatjes aan hunne ouders uit. Het genootschap tracht ook eenen geest van Godsdienstig onderzoek op te wekken onder diegenen, welke

(1) Is het te verwonderen, dat de Catholijke Ieren meer en meer tegen het indringend en uitzuigend Anglikanisme verbitterd worden?

RED.

men als de voornaamste der lagere Joodsche volksklasse beschouwt, om des te beter te zegevieren over de magtige hinderpalen welke men bij die klasse ontmoet. Meer dan twee honderd associatiën, zoo Engelsche als buitenlandsche, correspondeeren met dit genootschap. Het genootschap doet Nieuwe Testamenten, in Bijbelsch-Hebreeuwsch, in Hoogduitsch-Hebreeuwsch, en in Poolsch-Hebreeuwsch vertalen. Meer dan dertig duizend exemplaren zijn in verschillende oorden, in welke de Joden verspreid zijn, in omloop gebragt; behalve nog tweemaal honderd duizend tractaatjes, die in onderscheidene talen zijn verspreid geworden. Er is eindelijk een bijzonder seminarie opgericht, voor de zendelingen, die belast zijn met de taak, om de Joden te Amsterdam, Frankfort, Leipzig en in de voornaamste steden van het noorden van Duitschland, als ook in Polen, in het Oosten en zelfs te Jeruzalem, op de protestantsche wijze te Evangeliseren.

29. *Genootschap tot bescherming van Godsdienstvrijheid.* (Society for the Protection of religious liberty.) In 1811 opgericht.

Het genootschap geeft boeken en werkjes uit, die in deszelfs geest geschreven zijn, zonder eenig stellig uitsluitend gevoelen te laten blijken voor eenigerlei religie: ook geeft het tractaatjes uit over Godsdienstige en wijsgeerige moraal.

30. *Gebedenboeken en Homilien-genootschap.* (Prayer-book and homily Society.) In 1812 opgericht.

Dit genootschap wordt in stand gehouden door de jaarlijksche contributien van leden der Anglikaansche Kerk. Dit genootschap deelt gratis of voor eenen geringen prijs, gebedenboeken of andere boeken uit, welke door de Anglikaansche kerk gewettigd zijn.

Het getal der boeken, die, sedert deszelfs oprigting zijn uitgegeven geworden, bedraagt nagenoeg een millioen exemplaren.

De jaarlijksche ontvangsten voortkomende uit de contributien en verkoop der boeken, bedragen tusschen de 2,000 à 2,500 ponden sterling (24,000 à 30,000 guldens Holl.) Ieder lid heeft regt op een exemplaar van de werken, die door het genootschap worden uitgegeven, voor den minst bepaalden prijs.

31. *Nationaal School-genootschap.* (National School Society.) In 1812 opgericht.

Men heeft berekend, dat er nagenoeg 4,500 scholen in de stad Londen en hare omstreken bestaan. De nationale school is opgericht, niet alleen met het doel om eene godsdienstige opvoeding aan 1000 à 1200 kinderen te geven, maar ook om onderwijzers en onderwijzeressen te vormen voor de scholen in het algemeen. De studie des Bijbels, volgens de principes van het Anglikanisme uitgelegd, is de grondslag van het godsdienstig onderwijs, 't welk men in die centrale school geeft, zoowel als in de andere scholen.

Het genootschap verleent geldelijken onderstand en boeken aan de geaffilieerde scholen, die tegenwoordig omstreeks 2000 bedragen. De kosten der boeken, die naar het plan des genootschaps geschreven zijn, be-

dragen weinig meer, dan 1 pond sterling, 3 schellingen (*f* 13,80), voor 50 kinderen.

32. *Britsch en Buitenlandsch School-genootschap.* (British and Foreign School Society.) In 1813 opgericht.

Onder die benaming is in het jaar 1813, het Lancasters genootschap op nieuw geconstitueerd. De koning of de koningin, die er de bescherming van heeft, teekent jaarlijks in voor 100 ponden sterling (*f* 12,00).

Het genootschap heeft nagenoeg 400 scholen in *Engeland* opgericht; en, wat vooral die scholen kenmerkt, is, dat men er geenerlei bijzonder godsdienstig gevoelen inprent, en er den Anglikaanschen catechismus niet onderwijst: de lessen zijn enkel uittreksels uit den Bijbel. De kinderen volgen de religie hunner ouders.

Dit genootschap is in correspondentie met onderscheidene scholen van zendelingen, zoo in de bezittingen van *Groot-Brittanje* als in de *Nederlanden*, te *Haiti*, in de *Vereenigde-Staten* en andere gedeelten der wereld.

33. *Iersch Baptistisch genootschap.* (Baptist Hibernian Society.) In 1813 opgericht.

Dit genootschap tracht de gevoelens dier secte, (die een gewijzigd Calvinismus aankleeft) te verspreiden, door middel van scholen, in welke de Bijbel voor de kinderen wordt uitgelegd.

34. *Associatie van St. Swittin.* (Saint Swittin's association.) In 1814 opgericht.

Zij heeft voornamelijk ten doel, om den arbeid van het *genootschap der gebedenboeken en homilien* (Zie N.º 30) te ondersteunen.

35. *Londensch genootschap, tot verbetering der vrouwelijke dienstboden.* (London Society for the improvement of female servants.) In 1814 opgericht, onder de bescherming van den Lord-Maire van *Londen*.

Deszelfs doel is de vorming van goede vrouwelijke dienstboden, door haar Godsdienstige en zedelijke gevoelens in te scherpen. Het deelt Bijbels en ritueelen van korte officien uit aan diegene, wier goed gedrag, door de lieden bij welke zij in dienst zijn, getuigd wordt. Soms voegt men er geldelijke belooningen bij.

De deelnemers aan dit genootschap alleen, hebben het regt, om door de inrigting van dienstboden voorzien te worden. (Het vervolg hierna.)

MISLUKTE INTRIGUE.

De *Politische Zeitung* van *Munchen*, heeft het volgende onder dagteekening van 20 Augustus uit *Minden*, medegedeeld:

» Eenige dagen geleden ontving de gevangene Aartsbisschop eene dépêche, wier zegel blijken liet, dat zij door het Metropolitään-kapittel van *Keulen*, aan deszelfs wettig Opperhoofd gezonden was en dat daarin over administratieve kerkelijke zaken gehandeld

werd. Mgr. de Aartsbisschop, (hetzij uit vrees van dengenen die zich tot hem mogt wenden wegens administratieve zaken der diocese, bloot te stellen aan de straffen, bij een meermalen vermeld publicandum bedreigd, hetzij, omdat *Minden* de plaats niet is, waar men met eenen Aartsbisschop van *Keulen*, betrekkelijk zijn kerkelijk bestuur handelen kunne), heeft tot hertoe geen enkelen brief aangenomen, en heeft insgelijks geweigerd deze dépêche te openen.

» Toen de gouvernements-president, die ondernomen had, om dezen brief eigenhandig aan den Aartsbisschop te overhandigen, zag, dat de gevangene vastelijk besloten had, het zegel niet open te breken, brak hij het zelf open en drong door alle mogelijke middelen, zoowel als zij, die hem bij den Aartsbisschop verzelden, er op aan, dat hij de dépêche zou lezen, of dat hij er ten minste onder wilde schrijven: *Legi*.

» Eindelijk nam de Prelaat met de eene hand het geschrift en met de andere de pen, maar in plaats van een *vidi* of *legi*, schreef hij er deze woorden onder: » *Ik ben niet te mijnent.* » Hierop verlieten de gasten het vertrek, en op die wijze mislukte de poging om er den Aartsbisschop toe over te halen, dat hij zijne diocese uit *Minden* bestuurde, ten eenenmale. Kort daarop zond de Aartsbisschop een koerier, aan Zijne Majesteit."

AANKONDIGING.

De Boekhandelaar J. R. VAN ROSSUM, te *Utrecht*, heeft uitgegeven:

De tweede vermeerderde druk van het Gebedenboek voor Roomsche Catholijken voorzien met de Vigilien en vele andere Gebeden voor Overledenen, door J. G. WENNEKENDONK, R. C. P.

In het tijdverloop van vijf jaren, werd de eerste uitgave van 4,000 Exemplaren bijna geheel uitverkocht. — Den Eerwaardigen zamensteller heeft dezen herdruk wel willen verrijken, met vele noodige en gewenschte vermeerderingen, ten gevolge waarvan dit gebedenboek zoowel betrekkelijk deszelfs innerlijke waarde, als omtrent de schoonheid van papier en allezins keurigen druk, niets te wenschen overlaat en nogtans de prijs weinig verschilt, met die der talloze Brabandsche uitgaven, welke in *Holland*, nog grooten bijval vinden.

Het voorste gedeelte met *weglating* der gebeden voor overledenen, is afzonderlijk verkrijgbaar.

Het laatste gedeelte, uitsluitend voor *zieken, sterfenden en overledenen* bevattende, maakt onder den titel: DAT ZIJ RUSTEN IN VREDE, een afzonderlijk geheel uit.

Alles is Kerkelijk Goedgekeurd, en bij de meeste R. C. Boekhandelaars verkrijgbaar gesteld.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven; die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

DE CATHOLIJKE GEESTELIJKHEID IN
PRUISSEN.

Wij hebben, sedert tien maanden, den gang der gebeurtenissen in *Pruissen* nagegaan, en het gedrag der Catholijke Bisschoppen en Geestelijkheid, die, volgens haren pligt getrouw en gehoorzaam aan de Bisschoppen bleef, uit echte stukken, ter beoordeeling onzer lezers voorgesteld. Wij hebben bij de valsche aantijgingen, door onze gediensstige dagbladen, vooral door het *Handelsblad*, uit bezoedelde Duitsche bronnen geput, meermalen geloochenstraft, en overtuigend aangetoond, dat de Aartsbisschoppen en Bisschoppen, die men als wankelmoedig, zwak en bevreest afschilderde, edel en groot handelden, en geene vrees kenden, als er tussehen pligt en bedreiging moest gekozen worden. Wij zullen daarmede voortgaan en zijn gelukkig genoeg, om ook de jongste aantijging, die het *Handelsblad* uit de *Leipzicher Zeitung* en *Hamburger Correspondent*, tegen den Aartsbisschop van *Keulen* schijnt overgenomen te hebben en die wij in

onze vorige nummers van onze aanmerkingen verzeld, hebben medegedeeld, volledig te kunnen logenstraffen. *L'Univers* van 22 September deelt den volgende brief uit *Munster* van 6 September mede:

» Wij weten hier met zekerheid, dat de Aartsbis-
» schop onlangs, eene estafette naar *Berlijn* heeft ge-
» zonden, met eenen brief regtstreeks aan den koning
» geadresseerd, waarin hij aan Zijne Majesteit zegt,
» dat, na eene gevangenschap en eenzaamheid van
» acht maanden, zijne conscientie hem dringt, om te
» verzoeken, dat men hem regt en gerechtigheid late
» wedervaren, en dat men eindelijk het proces, tegen
» zijne diocese en tegen hem geintenteerd beslisse.
» Na dit verzoek op de energiekste wijze te hebben ge-
» motiveerd, voegt hij er bij, dat hij, met al den
» eerbied dien hij aan de koninklijke waardigheid ver-
» schuldigd is, niet kan nalaten, den koning te ver-
» zoeken, zich zelve voor God af te vragen, of hij,
» in het laatste oordeel, zich zal kunnen regtvaardigen,
» wegens zijn gedrag tegen de Kerk en de Catholij-
» ken. Geheel *Munster* is in blijdschap, sedert dat
» men dit nieuwe bewijs van moed en standvastigheid
» van onzen Aartsbisschop vernomen heeft."

Hiermede stemmen ook onze particuliere berigten overeen. Ook wij hebben onlangs, door bijzondere gelegenheid eenen brief van een voornaam man in *Westphalen* ontvangen: en wij hebben het genoegen onze lezers te kunnen berigten, dat de voortreffelijke Aartsbisschop verwittigd is van het voornemen, om hem, namens de Nederlandsche Catholijken een Cruisifix aan te bieden en verklaard heeft: *dat hem dit bewijs van de genegenheid der Hollandsche Catholijken zeer aangenaam was.* Waarlijk wij voor ons, zouden geene hoogere belooning kennen dan deze verklaring.

Het manmoedig gedrag des Aartsbisschops van *Gnesen* en *Posen* is overvloedig bekend. Bekend is het, dat ook de Prins Bisschop van *Ermeland* het voorbeeld des Aartsbisschops gevolgd heeft, door het uitvaardigen van eenen Herderlijken Brief, waarbij de kerkelijke inzegening van gemengde huwelijken gestreng verboden wordt. Ook de Bisschop van *Culm* heeft het voorbeeld zijner ambtgenoten gevolgd en onlangs eene soortgelijke circulaire uitgevaardigd, waardoor de verlegenheid van het Pruissisch gouvernement, 't welk op dien Prelaat scheen gerekend te hebben, niet weinig vermeerderd. Blijkbaar weet het gouvernement niet meer, hoe het zich in die zaak gedragen zal. Het ministerie heeft noch den moed, om zijnen misslag te erkennen, en, op grond van 's Konings plegtige beloften, de leer en discipline der Catholijke Kerk te eerbiedigen en te handhaven; noch om deszelfs onregtvaardige bedreigingen uit te voeren. Dit blijkt duidelijk uit de taal van deszelfs organen, wier gewone tolk ons *Handelblad* is. Zoo lezen wij in dat blad van Dingsdag 25 September:

» BERLIN, 19 September. Omtrent de aangelegenheden in *Posen* neemt men hier een volmaakt stilzwijgen in acht en alle maatregelen worden daar zeer geheim behandeld. Niet dan met den meesten tegenzin zal de Staat de strengste maatregelen toepassen; doch er bestaat weinig hoop, dat men den Aartsbisschop tot eene andere overtuiging zal brengen. De jongste Herdersbrief van den Prins Bisschop van *Ermeland* heeft hier het denkbeeld bevestigd, dat ook deze Prelaat de vermaningen onzer Regering niet wil nakomen, maar het voetspoor van den Aartsbisschop van *Posen* volgt. Deze beklagenswaardige twist heeft zich dus schier over de gansche monarchie, uitgenomen de Bissdommen *Breslau* en *Kulm*, uitgebreid, en het vooruitzigt op eene minnelijke vereffening verdwijnt meer en meer." (Leipz. A. Z.)

Men ziet dat de hooge toon dier bladen, die zoo veel ophef hebben gemaakt van het vaste besluit des gouvernements, om door de tasten en de getrouwheid aan pligt, als misdrijf te straffen, al vrij wat gedaald is. Maar in den Bisschop van *Culm* heeft men zich misrekend. De Bisschop van *Breslau*, de bloedverwant der prinses von *Leichnitz*, die, ten gevalle van haren koninklijken gemaal, afvallig van het geloof harer vaderen is geworden, is de eenige, die zijnen pligt als Catholijke Bisschop vergeet. Onmiddellijk onder het voorgaande lezen wij in hetzelfde *Handelblad*:

» POSEN, 11 September. Groot opzien baart hier het sinds

gisteren verspreide gerucht, dat Dr. *Sedlao*, de Bisschop van *Kulm* (*West-Pruissen*), van wien men tot dusverre geloofde, dat hij met de zienswijze van ons Gouvernement geheel overeenstemde, eenen soortgelijken Herdersbrief als de Heeren von *Droste* en von *Dunin* hebben uitgevaardigd (1)."

Men moet dus zelf erkennen, dat de twist, dien het Pruissisch Ministerie heeft geprovoceerd, en die zieh, schier over de geheele monarchie heeft uitgebreid, BEKLAGENSWAARDIG is. Waarom heeft men dan dien twist begonnen! Men wist toch, dat de leer der Catholijke Kerk onveranderlijk is en diensvolgens geene wijzigingen ten gevalle van burgerlijke wetten toelaten kan; dat zij geene *vermenging* met andere Godsdiensten gedoogd en datgene niet kan zegenen, waarover zij eenmaal het Anathema heeft uitgesproken; dat het inwilligen van de eischen des Pruissischen gouvernements, haar zou doen ophouden Catholijk te wezen. Hoe beklagenwaardig die twist ook in onze oogen zij, beschouwen wij dien echter als een middel in de hand der Voorzienigheid, om de gouvernemen ten te doen begripen tot welke beklagenswaardige resultaten de inbreuken van het tijdelijk gezag op de leer en discipline der Catholijke Kerk, noodwendig voeren moeten: en tevens, om alle Catholijke Bisschoppen te overtuigen, dat zij tegen de eerste aanmatigheden van het burgerlijk gezag, zich behooren te verzetten; opdat dezelve niet, zoo als nu in *Pruissen* het geval is, door aanvankelijke toegevendheid bij immer toenemende aanmatigheden zich eindelijk verheffe tot eenen beklagenswaardigen twist, die zieh schier over de geheele monarchie uitbreid.

Allerbelangrijkst, zijn de verklaringen, door de Geestelijken der onderscheidene decanaten van het Aartsbisdom *Posen* gedaan: bescheidenheid en onderwerping in tijdelijke zaken, gepaard met moed en onverzettelijke standvastigheid, in het volbrengen hunner pligten, stralen in dezelve door. Die der Priesters van het decanaat van *Inowracław*, is van den volgende inhoud:

VERKLARING,

Der Geestelijkheid van het decanaat Inowracław, Aartsbisdom van Posen, door dezelve overgeleverd aan den opperpresident FLOTTWELL.

» Door het bekend maken eener proclamatie aan de Catholijke inwoners van het groothertogdom *Posen* (2), had onze zeer genadige souverain en meester, de koning, de verbittering doen bedaren, die in de gemoederen van de getrouwe kinderen der Kerk was ontstaan, door de jammerlijke worsteling tusschen den staat en de

(1) Hier is blijkbaar eene uitlating in het *Handelblad*. Er zal waarschijnlijk moeten gelezen worden: »Zou hebben uitgevaardigd."

(2) Zie ons blad van 16 Junij 1839.

Kerk, over de gemengde huwelijken. Nog naauwelijks was de kalmte hersteld, of er verscheen in het officiële blad van het Krombergische regentschap, als ook in de meeste Pruisische en buitenlandsche dagbladen, een rescript van Zijne Excellentie den heere Minister der Kerkelijke zaken, onder dagteekening van 24 Junij 11., dat zich in openbare tegenspraak bevond met de koninklijke proclamatie (1), 't welk ons niet dan met eene billijke en diepe smart heeft kunnen vervullen; dat rescript, dringt ons tot niet-ondergeschiktheid jegens onze oversten, het vooronderstelt ons ook zwak genoeg om schenders te worden van de leerstellingen onzer Kerk, door ons, ten opzichte van het burgerlijk gezag en van het geestelijk gezag, als tusschen den hamer en het aambeeld te plaatsen. Een dusdanige toestand kan noch verlangd, noch gedoogd worden, door een wijs en vaderlijk gouvernement, omdat het lijnrecht tot de ontbinding der maatschappij voeren zou; daar het de eenheid zou verbreken, op welke, als op zijnen grondslag het Catholijke gebouw rust; daar het scheuringen, vernielingen en den opstand zou uitdagen, en, om die reden, niet minder nadeelig voor den staat dan voor de Kerk wezen zou.

» Ons karakter, onze conscientie en zelfs de burgerlijke wet (C. F. §. 122, Part. 11. Titel XI. van het Landregt) bevelen ons gehoorzaamheid en eerbied aan onzen Bisschop; want aan den Bisschop hebben wij bij onze wijding eenen plegtigen eed gedaan; want ook aan den Bisschop kent §. 121 der aangevoerde wet het prerogatief toe, om toezigt over de bediening, de leer en het gedrag van alle geestelijken, die in de geheele uitgestrektheid der diocese leven, te houden, die aan zijne herderlijke zorg is onderworpen. Geen gezag ter wereld kan vorderen, dat wij dit prerogatief, noch in het algemeen een der andere wezenlijke en gewaarborgde regten onzer Kerk schenden; wij zouden liever de hardste straffen verduren, dan door eene lafhartige inschikkelijkheid onze eer, ons karakter en onze conscientie te bezoedelen en onze heilige religie te verraden, die voor ons de heiligste zaak ter wereld is.

» Altoos hebben wij getracht, het voorschrift waarbij de Zaligmaker ons beveelt aan CESAR te geven, wat aan CESAR toekomt, met naauwgezetheit te vervullen en nooit hebben wij het geringste voorwendsel geleverd, tot het honend vermoeden, dat men tegen ons schijnt te koesteren. Even zoo, zullen wij in het toekomende ons aan de geloovigen, als onderworpen onderdanen, weten te vertoonen, in alles wat niet tot het nitsluitend gebied van den Godsdienst behoort. Deze belofte doen wij op de plegtigste wijze; wij vreezen in niets het minitieuze toezigt der politie, waaraan wij allen ons onderworpen zien, op eenige uitzonderingen na; wij vreezen, dat niet, hoewel wij levendig gekrenkt zijn, over de boosaardige vermoeden,

(1) Zie ons blad van 14 Julij jl.

den, waartoe niets van onzen kant de geringste aanleiding heeft gegeven. Maar, wat betreft het bevel, op den 24 Junij, des tegenwoordigen jaars uitgevaardigd door Zijne Excellentie den Minister van Eerediensten, van openbaar onderwijs en geneeskundige zaken, kunnen noch wij, noch eenige Priester, ons daaraan onderwerpen, zonder meenedig te worden, zonder als zoodanig, door alle brave menschen geschandvlekt te worden, tot welke gezindheid zij overigens behooren, en, eindelijk, zonder ons zelven te brandmerken, als verraders jegens onze Kerk.

» Wij smeeken dus, Uwe Excellentie, met goedheid de openhartige en categorieke verklaring te ontvangen, die wij de eer hebben u hier aan te bieden, en daarin, gelijktijdig den zekersten waarborg te zien, der gevoelens van gehechtheid en getrouwheid, waarvan wij doordrongen zijn jegens het tijdelijk gezag. Wij verzoeken u insgelijks van den monarch, voor onze Kerk, de vrije godsdienstoefening te verzoeken, zoodanig als dezelve, sedert achttien eeuwen zegepralend over de aanslagen van het kwaad, onveranderlijk, wijs, heilzaam, innig aan den geest der religie verbonden, bestaat, zoodanig, eindelijk, als dezelve ons is gewaarborgd geworden, door de uitdrukkelijke taal van onzen doorluchtigen souverein, eene taal, die niet vatbaar is voor eenigerlei uitlegging, welke strijdig is met de belangen der Catholijke Kerk. Wij rekenen des te meer op het verwerven van ons eerbiedig verzoek, daar wij de innige overtuiging hebben, dat de Catholijke religie, in alle hare zuiverheid begrepen, onderwezen, gewaarborgd en ongeschonden gehandhaafd wordende de stevigste steun is, der troonen en der staten, welke pogingen men overigens aanwende, om haar te lasteren in eene menigte van openbare geschriften.

» *Inowracław, 14 Augustus 1838.*»

(Volgen de onderteekeningen der Geestelijken van het Decanaat.)

GODSDIENSTIGE TOESTAND VAN FRANKRIJK.

Bemoedigend is de Godsdienstige toestand van datzelfde *Frankrijk*, 't welk ongeveer vijftig jaren geleden, den Catholijken Godsdienst en deszelfs bedienaren verbannen had. Wij zijn van die vervolging en verbanning getuigen geweest: wij hebben de kerken zien ontheiligen, vernielen of sluiten, in naam der *vrijheid*! Wij hebben den Godsdienst en de Priesters, onder NAPOLEON, zien terugkeeren; de kerken zien heropenen en terug geven aan den Godsdienst. Wij hebben NAPOLEON door de magt, die hij van God had, bedwelmd, die magt zien misbruiken tot aanslagen op de vrijheid der Kerk, die hij beheerschen wilde, zoo als hij de overwonnen koninkrijken deed. Wij hebben hem door de hand des Almagtigen den scepter zien ontnemen en het rijk zien terug geven,

aan den stam der BOURBONS. Wij hebben KAREL X, die anders vrome vorst, door het zieltogend Gallicanisme geveid en bedrogen, ordonantien zien uitvaardigen, die de vrijheid van het kerkelijk onderwijs geheel vernietigden en van hetzelfde alle Religieuze orden uitsluitende, dat onderwijs in de handen van het Gallicanisme overleverde; wij hebben, onder zijne regering de herlevende Religieuze orden zien kwellen en vervolgen.... Wij hebben hem en zijne dynastie zien verbannen en vervallen verklaren van het koningschap; wij hebben KAREL X even als NAPOLEON in ballingschap zien sterven! Wij hebben LOUIS PHILIPPE, den zoon van den beruchten PHILIPPE *egalité* den troon des H. LODEWIJKS zien beklimmen, te midden van nieuwe verguizingen en vernederingen, welke de Catholieke Godsdienst te verduren had. Zij, die den nieuwen *burger-koning*, zoo als men hem noemde, ten troon hadden verheven, en hem omringden, waren vijanden van het Catholicismus: welke vooruitzichten!

Intusschen toonde LOUIS PHILIPPE al spoedig een buitengewoon beleid en doorzicht: hij scheen den Catholijken Godsdienst niet ongenegen, maar wat kon hij er, in de eerste onstuimige jaren zijner regering voor doen? — Zeer veel: en hij deed het met wijsheid. Als Catholieke vorst, was bij de Concordaten met den Apostolischen Stoel, de benoeming der Bisschoppen aan hem overgelaten; en, door voortreffelijke Prelaten en de publieke opinie voorgelicht, benoemde hij niet dan voortreffelijke en ijvervolle mannen, voor de opvallende Bisschoppelijke zetels. Dit was juist het middel, om heilzaam op de Geestelijkheid, en, door deze, op de bevolkingen te bewerken. Hij liet de Religieuze orden vrij, om hare taak te hervatten; hij schonk eene aanzienelijke gift aan het nieuwe Carthuiser-klooster te *Bosserville*; de koningin zond een heerlijk crucifix aan den Eerbiedwaardigen alom bekenden Pater GERAMB.... Driemaal maakten de vijanden van orde en regt aanslagen op het leven van den koning der Franschen; en driemaal redde de hand des Almagtigen hem uit het gevaar des doods, als of de Voorzienigheid een openlijk bewijs wilde geven, dat zij dien man uitgekozen had, om het ongelijk, door zijne voorzaten den Godsdienst aangedaan, te herstellen!

De werking van het Catholicismus wordt in *Frankrijk* niet belemmerd: en de bevolkingen keeren uit overtuiging tot den Godsdienst terug, wiens heilzame invloed, door ijverige en voorbeeldige geloofsverkondigers geschetst, en, door hun eigen voorbeeld beminnelijk gemaakt wordt. Men behoeft slechts den kwaadaardigen particulieren brief uit *Parijs* in het *Handelsblad* van Dingsdag 18 September te lezen, om overtuigd te worden van den krachtigen invloed, dien het Catholicismus in *Frankrijk* hernomen heeft. Inderdaad, alleen partijgeest kan over het gedrag der Fransche regering, betrekkelijk den Godsdienst misnoegd zijn; wijl juist dat gedrag geschikt is, om alle partijschappen

te vernietigen. Van daar die ellendige rol, welke eenige zoogenaamde *legitimistische* dagbladen ter gelegenheid van het *Te Deum* in *Nôtre Dame*, bij de geboorte des graven van *Parijs* en van de oprigting van het nieuwe Bisdome van *Algiers*, gespeeld hebben (1). Zij hebben bij die gelegenheid bewezen, dat de partijgeest strijdig is met het Catholicismus. En wel verre van weerklink bij de uitsluitend Catholieke drukpers te vinden, zijn zij door deze, hoewel met liefde en in den echten geest van het Catholicismus gelaakt geworden.

En bij dat alles, hebben ook de Oncatholijken, zich over niets te beklagen. Het charter stelt, even als onze grondwet, alle Godsdiensten gelijk en waarborgt de vrijheid van alle Godsdienstgezindheden; en de Fransche regering schijnt te gevoelen, dat de regering van eenen gemengden staat, welks grondwet, geen onderscheid tusschen de verschillende Godsdienstgezindheden maakt, niet verstandiger doen kan, dan aller vrijheid te eerbiedigen, ten einde daardoor aller genegenheid te winnen. Het Protestantismus, breidt zich dus uit, waar het kan; het zendt zijne colporteurs met bijbels en tractaatjes beladen, in alle rigtingen van *Frankrijk* uit: hunne genootschappen hebben daartoe de volledigste vrijheid: maar even volledig is de vrijheid der Catholieke Bisschoppen en Geestelijken, om er hunne onderhoorigen tegen te waarschuwen; verlangt men in eene gemeente eene protestantsche school? Men heeft de vrijheid om ze op te rigten: wie de Christelijke Broeders begeert, heeft dezelfde vrijheid, om het onderwijs zijner kinderen aan deze toe te vertrouwen. Protestantsche gemeenten vormen zich waar zij verkiezen: Catholieke Religieuzen vereenigen zich ongestoord, tot eene heilige samenleving. Bij het verkiezen van afgevaardigden, bij het benoemen van hogere of mindere ambtenaren, komt geene godsdienstige belijdenis in aanmerking. En het is die onpartijdigheid, welke de tegenwoordige Fransche regering langzamerhand over alle partijschappen doet zegepralen en hare krachten van dag tot dag vermeerderd.

BENOEMING DER LEDEN VAN DE REGTERLIJKE MAGT.

Eindelijk is de lijst der personen, die tot de uitoefening der regterlijke magt in *Noord-Nederland* benoemd zijn, bekend geworden en heeft op nieuw eenen zeer treurigen indruk op de Catholijken gemaakt. Zij hebben op die lijst, den naam gelezen van eenen man die zich *openlijk* heeft doen kennen, als een der onwetendste, onbillijkste, hartstogtelijkste vijanden en beledigers hunner Kerk.... Zij hebben ondanks het oordeel der publieke opinie over dien man en zijn geschrijf, onder de namen der benoemde regters,

(1) Zie *Godsdienstvriend* XXXXI, Deel, bl. 168 en verv.

dien van Mr. ROBIDÉ VAN DER AA aangetroffen . . . ! Doch wij willen hier een niet-Catholijk blad, met welks redactie wij in geenerlei betrekking staan, voor ons laten spreken.

In een artikel onder het opschrift: *Een ernstig woord*, betoogt de *Arnhemsche Courant*, van Dingsdag 25 September dat de grondregel: *Verdeelt en heerscht*, ten onregte aan MACHIAVEL wordt toegeschreven; daar die beroemde man juist het tegendeel aanried. In dat artikel wordt gezegd:

» Vooral in onze dagen, vooral bij de geographische ligging en politieke stelling van ons land, zou het allergevaarlijkst wezen de Katholieke geloofsbelijders te krenken; het zou des te onverantwoordelijker zijn, omdat zij er geene aanleiding toe geven, en zich, gelijk de overige ingezetenen, als goede burgers betoonen. Het is dus van het hoogste belang, dat er aan de uitspattingen van baatzuchtigen of domme onverdraagzaamheid geen voedsel worde gegeven; en wij betreuren zeer, dat onze regering, bij de laatste benoeming voor de regtbank te *Arnhem*, eene uitnemende gelegenheid heeft laten voorbijgaan, om openlijk hare afkeuring te toonen van hen, die zich in redevoeringen of » dichtregelen » honende aanvallen tegen Rome, veroorloven.

» De een of andere laffe vleijer der regering zal ons hier wel weder *Jesuitismus* of *Ultramontanismus*, of iets dergelijks, als verwijting toewerpen. Omdat wij *wezenlijk* vrijzinnige denkbeelden koesteren en niet slechts met het masker derzelve pralen, daarom verdedigen wij de regten van elke godsdienstige gezindheid. Gelijk wij thans de Roomsche Katholieken verdedigen, hebben wij vroeger de afgescheidenen, — voor zoo ver hunne godsdienstoefening, niet hunne mogelijke uitspattingen betrof, — verdedigd; hebben wij de partij der gekrenkte Israëlieten genomen; en zullen wij morgen, indien er zich morgen een Muzelman in ons midden komt vestigen, en zich als een goed burger gedraagt, dien Muzelman verdedigen tegen vervolging en hoon."

Ook wij hebben de zaak der afgescheidenen verdedigd; omdat in een land als het onze, het principe van godsdienstvrijheid, door de grondwet gewaarborgd, tegen alle inbreuken en aanmatigingen van het burgerlijk gezag veilig zijn moet. Wij zullen dan ook hunne zaak, welke die der grondwettige godsdienstvrijheid is, blijven verdedigen, al oogsten wij daarvoor slechts ondank en miskennen. Wij, voor ons, zijn erkentelijk voor iedere verdediging van onze godsdienstvrijheid en regten, van welken kant die ook komen. — Tot slotte van dit artikel, zegt de *Arnhemsche Courant*:

» Wij hebben dit onderwerp nadrukkelijk behandeld, omdat het beter is dat wij het doen, dan dat een Roomsche blad het deed. Het is, gelooven wij, beter, dat het onze woorden aanhale, dan dat het zijne gevoeligheid uite, en zodoende misschien partijdig schijnen mogt.

» Wij aarzelen dus niet, openlijk te spreken: Sire, wie ook aan Uwe Majesteit den raad mag hebben gegeven, om den schrijver van *Oproer en Priesterdwang* tot regter te benoemen, en dat wel met onderscheiding en voorbijgang van zoo veel anderen: Sire, het was geen goede raad."

De voorkeur, die tot hiertoe, bij alle gelegenheden zelfs in Catholieke localiteiten, aan Protestanten gegeven wordt, is zoo in 't ooglopend en de vervolging der afgescheidenen klinkt zoo luide, dat wij onlangs in een Fransche blad (1) het volgende lezen:

(1) *Le Catholique*, Journal des faits et des intérêts Religieux enz.

» En *Hollande*, la religion prétendue nationale poursuit aussi de ses persécutions légales le noyau de religieux qui a voulu résister aux innovations progressives de cette église de fraîche date. Là le Catholicisme n'y est pas directement et matériellement tourmenté, MAIS LES FIDÈLES Y SONT INHABILES A OCCUPER DES EMPLOIS PUBLICS, ET FRAPPÉS D'INCAPACITÉ POUR CERTAINS DROITS POLITIQUES ET CIVILS..."

Zal ons ministerie dan nooit begrijpen, dat men, zonder volledige godsdienstvrijheid en volmaakte regtvaardigheid en evenredigheid, bij het benoemen tot openbare bedieningen, de eendragt der burgers, en het geluk des vaderlands in de waagschaal stelt, en, wel verre van aan de regering de noodige veerkracht te geven, haar wezenlijk verzwakt.

GENOOTSCHAPPEN EN INRICHTINGEN

DER VERSCHILLENDE PROTESTANTSCH E SECTEN TE LONDEN, DIE ALLE DE VERSPREIDING HARER GODSDIENSTGEVOELENS ZOO BUITEN ALS BINNENSLANDS, TEN DOEL HEBBEN, IN EENE CHRONOLOGISCHE ORDE GERANGSCHIKT.

(Vervolg en Slot van blad. 328.)

36. *Behoedend genootschap tot behoud der openbare moraal.* (Guardian Society for the preservation of public Moral.) In 1816 opgericht.

Dit genootschap verzamelt in een daartoe bestemd huis de ontuchtige vrouwspersonen, die door de politie in de straten van *Londen*, gevat worden. Daar wordt aan dezelve een handwerk geleerd, of men verschaft haar eenen dienst en geeft haar godsdienstig onderrigt: alle Zondagen worden voor dezelve bijbelsche voorlezingen en zedelijke redevoeringen gedaan.

37. *Genootschap ter bevordering van bestendigen en universeelen vrede.* (Society for the promotion of permanent and universal Peace.) In 1816 opgericht.

Het oorspronkelijk doel van dit genootschap was, om de liefde tot universeelen vrede voort te planten en te doen toenemen, door de verspreiding van tractaatjes, geschikt, om de aandacht der staatsmannen op te wekken en oplettend op die zaak te maken: » Is de Christelijke religie in haren geest en lessen, niet ten eenenmale strijdig met het gebruik van den oorlog? » Dit ontwerp heeft geen ander gevolg gehad, dan eenen brief van keizer ALEXANDER tot antwoord op een adres, hetwelk, namens het genootschap, dien vorst werd aangeboden, tijdens het congres van *Aken* in 1818. De inhoud van dien zonderlingen brief; die door een groot-kamerheer in naam van zijnen soeverein aan den afgevaardigde van het genootschap werd overhandigd, is, volgens eene letterlijke vertaling uit het Engelsch, als volgt:

» Ik heb, mijn heer, met voldoening de mededeeling

ling ontvangen van de oprigting eens genootschaps op de principes, die tot eenen universeelen en bestendigen vrede strekken. Het mengsel van goed en kwaad, dat men heeft kunnen bespeuren in nadeelige gebeurtenissen, heeft op eene duidelijke wijze, de billijke uitdeeling der goddelijke Voorzienigheid getuigd, in hare barmhertigheden en in hare kastijdingen.

» Als Christen kan ik slechts de vestiging van den vrede op aarde, door alle wettige en bruikbare middelen, verlangen. Als Christen monarch, moet ik den tijd bespoedigen, waarin de volken niet meer het zwaard tegen de volken zullen trekken en geene oorlogen meer zullen hooren weërgalmen. De eenparigheid der andere Christen mogendheden, is nog niet veranderd; en op de voorschriften van ons heilig Ge loof gegrond, heeft zij het schoonste vooruitzigt van bestendigheid.

» Een duurzame en universeele vrede, hangt niet alleen van den mensch af; maar het is een bemoedigend schouwspel, den voortgang van vreedzame neigingen in de wereld te zien; en genootschappen in den geest van gematigdheid en Christelijke godsvrucht geleid, kunnen tot de voortplanting en het onderhouden dier neigingen, bijdragen. Overeenkomstig met deszelfs oogmerken, kan uw genootschap niet missen, mijne oprechte goedkeuring te verwerven, zonder dat die goedkeuring eenigerlei belofte bevat, om mede te werken, tot de maatregelen, die aangenomen zijn, om dat doel te verwezenlijken, en waaromtrent ik geenerlei blaam heb uit te drukken."

Het genootschap geeft wel van tijd tot tijd eenige geschriften uit in den geest van deszelfs doel, maar het is vooral propagandist geworden van de godsdienstige en moreele leerstellingen van het Anglikanisme. Het doet zijne boeken in omloop brengen, door de agenten der genootschappen, wier taak is, om in de nationale Religie te onderwijzen en door deszelfs correspondenten in de Vereenigde Staten.

De deelneming bedraagt, in eens, 5 ponden sterl. 5 schel. (f 63 Holl.), of jaarlijks 10 schel. 6 den. (Ongeveer f 6,02.) De middelbare begrooting van deszelfs jaarlijksche ontvangsten, bedraagt 600 ponden sterl. (f 7.200.)

38. *Associatie, ten behoeve der Moravische Zendingen.* (Association in aid of the Moravian mission.) In 1817 opgericht.

De Moravische Zendingen hebben etablissementen in de nabijheid van de Kaap de goede Hoop; aan de kust van Labrador, onder de Indiaansche inboorlingen, bij de Hottentotten, bij de Esquimoos in Noord-Amerika, in Groenland, onder de Kalmukken, in Rusland en in Azië. Die etablissementen zijn omtrent zestig in getal; het getal der Zendingen, die er in gebezigd worden, bedraagt meer dan twee honderd. Zij hebben geen bepaald inkomen. Zij zenden uit ieder etablissement uitvoerige lijsten van alles, wat zij, bij voorraad noodig hebben, aan de broeders, die met de zorg der Zendingen belast zijn, en, onderzoekt en

goedgekeurd zijnde, worden hen de voorwerpen, die zij noodig hebben, gezonden.

Exemplaren van den Catechismus, van het kort begrip der Christelijke leer, zoo als de sekte die begrijpt, zijn in de taal der Groenlanders, der Esquimoos, der Delawaren, der Aruwacks, der Créolen enz. gedrukt. Het Britsch- en buitenlandsch Bijbelgenootschap verschaft hen gratis, het nieuwe Testament, de Handelingen der Apostelen en de Epistelen voor de Zendingen van Labrador, Amerika en de Indim.

39. *Inlandsch Zending-genootschap.* (Home missionary Society.) In 1818 opgericht.

Deszelfs doel is, om godsdienstig en moreel onderwijs te geven, aan de bewoners der dorpen, die verwaarloosd worden of van leeraars beroofd zijn. Het heeft etablissementen in onderscheidene graafschappen, in welke 30 Zendingen preken voor ongeveer 20,000 zielen; in deszelfs scholen wordt aan eenige duizenden van kinderen onderwijs gegeven; het verspreidt ook een groot aantal godsdienstige tractaatjes. Het zorgt eenigermate voor de Boheemsche huisgezinnen, zendt derzelver kinderen naar de scholen, en neemt hunne ouders tot leden der congregatie aan. De jaarlijksche contributie bedraagt een guinée of f 12.

40. *Londensch haven-genootschap ter bevordering van de religie onder de zeelieden.* (Port of London Society, for promoting religion among seamen.) In 1818 opgericht.

Een schip van de koninklijke marine van 380 tonnen, door het genootschap gekocht, is in eene kapel voor de zeelieden veranderd in de haven van Londen. De officiën der Anglikaansche liturgie worden alle zondagen gehouden. Dit schip onder den naam van Ark bekend, ligt op stroom voor de lading-plaats van Wapping. Er bestaat een comité uit Anglikaansche kerkelijken en leeken zamengesteld 't welk de operatiën van het genootschap bestuurt, een handboek van devotie laat drukken en verspreiden als ook andere werkjes, die voor de klasse der zeevarenden geschikt zijn.

41. *Bijbel-genootschap voor de zeelieden der koopvaardij schepen.* (Merchant seamen Bible Society.) In 1818 opgericht.

Een agent van het genootschap te Gravesende in het graafschap van Kent gevestigd, bezoekt de schepen, die naar buiten 's lands bevragt worden, en deelt er bijbels uit; hetzij voor de passagiers, hetzij om een gedeelte der proviandeering van het schip uit te maken. Sedert het eerste jaar van deszelfs stichting werden 1,800 schepen door hem van bijbels voorzien. Zij werden aanvankelijk gratis uitgedeeld; maar om te beletten, dat die bijbels verkocht werden, nadat ze waren gegeven geworden, verkoopt men dezelve tegenwoordig voor eenen prijs, die het drie vierde gedeelte van derzelver wezenlijke waarde niet overtreft. Soortgelijke genootschappen zijn te Bristol, Kingston, Aberdeen, enz. opgericht.

42. *Het vaste lands-genootschap* (The continental Society). In 1818 opgericht.

Dit genootschap heeft ten doel, om zendingen,

naar de onderscheidene gedeelten des vasten lands van Europa te zenden en er godsdienstige werken te verspreiden. Het heeft hulpgenootschappen, te Frankfort, te Bern, te Geneve, in Rusland, in Duitschland, in de Nederlanden, in Spanje (1), in Italië, in Frankrijk enz. Het heeft correspondenten te Parijs, te Orléans, te Amiens en in Zwitserland. Die correspondenten verspreiden den bijbel van SACY en dien van MARTIN.

De deelneming is, in eens, voor 10 guinées of voor eene jaarlijksche contributie van eene guinée.

43. *Genootschap ter bevordering van het vergrooten en bouwen van kerken en kapellen.* (Society for promoting the enlargement and building of churches and chapels.) In 1818 opgericht.

Dit genootschap wordt in stand gehouden, door vrijwillige giften en jaarlijksche onbepaalde inschrijvingen. Men heeft berekend, dat hetzelfde van zijnen aanvang, tot in 1837, eene somme van 140,000 pond sterl. (f 1,680,000 Holl.) ontvangen heeft. Het heeft onderscheiden kerken en kapellen helpen verrijken met meer dan 100,000 bijgevoegde plaatsjes, waarvan twee derde gedeelte vrij en ter beschikking van het publiek zijn.

44. *Bethels uni-genootschap* (Bethel union Society.) In 1819 opgericht.

De voortplanting van het Anglikanisme onder de zeelieden, hetzij inboorlingen, hetzij vreemden, zoo in Engeland als aan de andere zijde der zee, is het doel van dit genootschap. Het wordt door de reders, door de officieren der marine en door de kapiteins der koopvaardij-schepen, ondersteund. In 1823 heeft dit genootschap een huis ingerigt, alwaar de matrozen kunnen gaan slapen en waar zij godsdienstig en moreel onderrigt ontvangen. Er verschijnt maandelijks een tijdschrift, getiteld: *Seamen Magazine*, 't welk verslag geeft van de operatiën des genootschaps, dat door deszelfs werking, bevorderlijk is aan de oogmerken van het genootschap der haven van Londen waarmede het in regtstreeksche betrekking staat.

45. *Zondags-school vereeniging* (Sunday school union.) In 1820 opgericht.

De onderwijzers der gratuite Zondags-scholen hebben zich tot een genootschap gevormd, ten einde het onderwijs uit te breiden en te bevorderen. Er zijn ongeveer vier duizend zulke onderwijzers in Londen.

Meer dan vijftig duizend kinderen ontvangen het lager onderwijs in de Zondags-scholen. Er worden van tijd tot tijd predikatiën ten voordeele van dezelve gedaan.

46. *Het Londensch zendeling genootschap.* (The London missionary society.) In 1821 opgericht.

Die Anglikaansche zendingen worden in de volkrijke wijken van Londen verdeeld, om de Schriftuur

aan de hoofden der huisgezinnen te verklaren na het eindigen der officien in daartoe bestemde bidplaatsen.

47. *Zending en tractaat genootschap der nieuwe kerk van Jeruzalem.* (Missionary and tract society of the Jeruzalem church.) In 1822 opgericht.

Dit genootschap tracht de leerstellingen der Anglikaansche secte, wier naam het draagt, te verspreiden, door het drukken en verspreiden van godsdienstige tractaatjes.

48. *Genootschap van Christelijk onderwijs.* (Society for christian instruction.) In 1824 opgericht.

Lager onderwijs en Godsdienstig onderrigt der kinderen te Londen, wier ouders niet in de gelegenheid zijn, om toezigt over hen te houden, uit hoofde van hunnen dagelijkschen arbeid is het doel van dit genootschap. Die scholen door Dames gehouden, worden *Dames-scholen* of *Asylum* (1) genaamd. Het genootschap bestaat uit 88 associatiën, uitmakende 1900 visiteurs en het heeft 1800 zendingen, die in de voorsteden en ten platten lande in de omstreken van Londen gaan preken.

ALLOCUTIE VAN ONZEN H. VADER GREGORIUS XVI, BIJ DE JONGSTE PROMOTIE VAN DRIE KARDINALEN.

Eerwaardige Broeders! Gelijk wij, bij het uitdeelen van eerbewijzen, vooral op hen te letten hebben, van welker deugd, verbonden, met bijzondere liefde jegens en gehechtheid aan dezen H. Stoel, de onwifelbaarste blijken bestaan, zoo komt het ons ook billijk voor, dat onder dezen vooral herinnerd wordt aan degenen, aan welke wij ons, voor bijzondere diensten, ook jegens onzen persoon zelve verplicht gevoelen. Door zoodanige gevoelens zijn wij jegens onzen geliefden zoon ANRANO FIESCHI, Prefect van ons pausselijk huis, doordrongen. Deze, namelijk, uit een edel geslacht voortgesproten en met schitterende zielvermogens toegerust, heeft, nadat hij het eerst tot de zoogenaamde conjugatie van het goede beheer (*boni regiminis*) gekozen was geworden, daarna het vice-legaatschap van Bologna, en achtereenvolgens de legaatschappen van Spilero, Perugia, Mazerata en Camerino vervuld; vervolgens heeft hij het ambt der admissiën, zoowel als de prefectuur van ons huis, met zorg beheerd; en hoe hij later, behalve de vijf, welke hij bij zijne vele en gewichtige beroeps-bezigheden, aanwendde, ook nog van zijne zorgvuldigheid voor ons welzijn blijken van allerlei aard gegeven heeft, is niemand onbekend. Daarom hebben wij in het op 23 Junij 1834 gehouden Consistorie hem tot Kardinaal *in petto* benoemd; thans echter meenen wij, Eerwaarde Broeders, ons oordeel over hem te mogen kenbaar maken en hem tot Kardinaal der heilige Roomsche Kerk te verklaren.

Behalve hem benoemen wij nog twee Kardinalen, waarvan wij den eenen hier openlijk verkondigen, doch den anderen *in petto* houden. De eerste die aan de Catholijke zaak bij de Belgen, uitstekende diensten bewezen heeft, moet u ongetwijfeld de eer van uwen rang waardig schijnen. Het was ons volkomen bekend, gelijk wij het lang in onzen geest hadden vooruit gezien, welke schitterende vruchten, wij ons uit dat rijk beloven mogten, zoowel wat het welzijn der Catholijke Kerk, als wat het heil der zielen betreft. Dat deze verwachting en onze wenschen door de genade des Heeren, zijn vervuld geworden, bewijst tot onze hoogste en met u, Eerwaarde Broeders! gemeenschappelijke blijdschap de uitkomst. Ieder weet, namelijk, dat thans in België, de scholen der Seminariën en der instellingen van allerlei aard,

(1) In Spanje is de onderneming tot hertoe nog niet willen slagen. Te Lissabon, heeft men reeds een gebouw tot eene Protestantische kerk ingerigt. Red.

(1) Ook in Frankrijk bestaan soortgelijke inrigtingen onder de Catholijken, onder den naam van *Salles d'Asyle*. In den kerkelijken staat heeft de H. Vader die inrigtingen om hoogst gewichtige reden verboden. Red.

voor zoo verre dezelve voor de jeugd van beide geslachten; ook uit de behoeftigste klassen, tot opwekking der godsvrucht en tot het onderwijzen der wetenschappen, aan de leiding en zorg der Kerkvoogden, toevertrouwd zijn, in den schoonsten bloei staan; dat de Catholijke universiteit te Leuren, voor eenige jaren, met buitengewone ondersteunings-middelen hersteld, zich door eene naauwkeurige overlevering der beste leerstellingen onderscheidt; aan dezen heiligen Stoel van PETRUS, niet alleen de Geestelijkheid, maar ook het geheele geloovige volk op eene voorbeeldige wijze onderdanig toegedaan is; eindelijk, is aan een ieder bekend, dat in alle Belgische provinciën (hetgeen de gestadige en vruchtbaarste bron van grootte zegeningen is) de bevoegdheid om in geestelijke en kerkelijke zaken met dezen H. Stoel, het middelpunt der Catholijke eenheid, vrij te verkeeren, door geene grenzen beperkt is. En dit alles, waarover wij ons zoo zeer verheugen, heeft men te danken aan den gezamenlijken stand der Eerwaarde Broeders Bisschoppen in dat Rijk, welker vlijtige waakzaamheid en ongemeenen ijver bij hunnen arbeid in den wijnberg des Heeren, wij op deze plaats met den verdienden lof vermelden, inzonderheid echter den Eerwaarden Broeder ENGELBERT STERCKX, Aartsbisschop van Mechelen, dezen braven, door godsvrucht, geleerdheid, verstand en zachtmoedigheid uitstekenden man, die niet alleen bij de Bisschoppen, maar ook bij de gansche Geestelijkheid en het volk, ja zelfs bij den doorluchtigsten Koning der Belgen, de volmaakte hoogachttingen en innigste welwillendheid der aan hem verpligte menigte verworven heeft. Wij alzoo, reeds lang er op bedacht, om aan het Belgische volk eenig openlijk blijk onzer vaderlijke liefde te geven, meenden voor hetzelfde niets aangenamers, niets doelmatigers te kunnen doen, dan door dezen Eerwaarden Broeder ENGELBERT, Aartsbisschop van Mechelen, in zoo verheven Collegie op te nemen. Nog is ons voornemen, gelijk wij zeiden, om eenen derden Kardinaal te benoemen, hetwelk wij ons dan ook voorbehouden, en diens naam later zullen kenbaar maken.

Krachtens het gezag van den almachtigen God, van dat der heilige Apostelen PETRUS en PAULUS en ons eigen gezag, verklaren wij ADRIANO FIESCHI tot Kardinaal-diaken. Even zoo verklaren wij tot Kardinaal-priester ENGELBERT STERCKX met de noodige en gebruikelijke dispensatiën, derogatiën en clausulen. Een en anderen echter houden wij in *petto*, om hem later naar ons goedvinden te verkondigen. In den naam des Vaders, des Zoons en des heiligen Geestes. Amen.

De Allocutie, betreffende de oprigting van het Bisdom van Algiers en den toestand van den Catholijken Godsdienst in Pruissen, zullen wij in ons volgend N^o mededeelen.

AANKONDIGINGEN.

Bij P. N. VERHOEVEN, Boekhandelaar te Uden, zijn te bekomen de navolgende werken:

Vies des Saints pour tous les jours de l'année, avec des prières et des pratiques et des instructions sur les fêtes mobiles. *Nouvelles éditions*, 1838, 1 fort voll. . . . . f 3,00.

Vies des Pères des déserts d'Orient, par A. CAULOT, nouvelle édition revue et corrigée 1838, f 1,00.

Histoire des Papes, depuis ST. PIERRE jusqu'à GREGOIRE XVI, par HENRION, 2 voll. 1838. . . . f 1,80.

Le Comte de VALMONT ou les égaremens de la raison, par l'Abbé GÉRARD, édition abrégée et corrigée 2 voll. 1838. . . . . f 1,50.

Souvenirs d'Italie, par un Catholique . . . f 1,00.

Histoire du Roi ALFRED le Grand, par le Comte DE STOLBERG, traduit de l'Allemand. . . . f 1,15.

Le petit jardin des Roses et la vallée des lis,

opuscule du B. THOMAS à KEMPIS, traduit du Latin, par J. H. R. PROMPSAULT, 1838. . . . . f 0,65.

La colonie Chrétienne, histoire de plusieurs déportés jettés par un naufrage dans une île déserte 2 voll. . . . . f 1,80.

Les bienfaits du Christianisme, par l'Abbé VERDENAL. . . . . f 0,30.

Fables choisies DE LAFONTAINE, ornées de vingt quatre figures d'après les dessins DE GRANVILLE, 2 voll. in 8.vo 1838. . . . . f 4,00.

Nouvelle Géographie, d'après les meilleurs géographes et les voyageurs les plus récents, par J. J. DE SMET, 2 voll. . . . . f 2,25.

Manuel d'antiquités Romaines, par M. ARENDT, professeur à l'université Cath., à Louvain 1837. f 3,50.

Manuel d'histoire du moyen âge, depuis la chute de l'empire d'occident jusqu'à la mort DE CHARLEMAGNE, par J. MÖELLER, prof. d'histoire à l'univ. Cath. à Louvain, 1837. . . . . f 2,85.

Théologia Cenomanensis, auctore BOUVIER, 6 volumes. . . . . f 8,00.

Œuvres complètes, par J. DE MAISTRE, 7 voll. in 8.vo 1838. . . . . f 10,50.

Histoire du Pape GREGOIRE VII et de son siècle, par J. VOIGT, 2 voll. in 8.vo 1831. . . . f 3,50.

La Symbolique, par J. A. MOEHLER, traduit par LACHEE, 2 voll. in 8.vo . . . . . f 3,00.

Breviarium Romanum, Pii V.^{ti} jussu editum, CLEMENTIS VIII.^{vi} et URBANI VIII.^{vi} autoritate recognitum, cum officiis Sanctorum, novissime per summos Pontifices adque ad hanc diem, concessis 1836, 1 voll. in kl. 12.mo Beste maroquin geslagen band, verguld op snée . . . . . f 9,50.

Erreurs DE VOLTAIRE, 3 voll. in 12.mo . . . f 2,50.

ST. BERNARDI, de consideratione. . . . f 0,85.

ST. GREGORII, de cura Pastoralis . . . . f 0,65.

ST. CHRYSOSTOMI, de Sacerdotio. . . . f 0,60.

Ecole des mœurs, par BLANCHARD . . . f 1,75.

Dialogues, sur le Protestantisme . . . f 0,20.

Histoire critique et littéraire, 2 voll. . . f 1,00.

Histoire de l'Église, par BERAULT-BERCASTEL, 16 voll. avec la continuation jusqu'au Pontificat de PIE VIII. . . . . f 20,00.

Idem, sans continuation. . . . . f 14,00.

LE BRUN, uitlegging der plegtigheden van de heilige Mis . . . . . f 1,90.

* De Seminaristen, bij de uitgave van het Prospectus, met vacantie afwezig zijnde, zoo is, op verzoek, de intekening op het Werk, getiteld DE GRAAF VAN VALMONT of de Afdwalingen der Rede, nog opengesteld tot 15 October e. k. Intusschen worden H. H. Boekhandelaren verzocht, om de nog bij hun inkomende intekeningen op gemelden datum op te geven, aan den ondergeteekende.

A. SCHIKHOFF,
Uitgever.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

ALLOCUTIE

VAN ONZEN H. VADER GREGORIUS XVI, IN HET CON-
SISTORIE VAN 13 SEPTEMBER, BETREKKELIJK DE
OPRICHTING VAN HET NIEUWE BISDOM VAN JULIA
CAESAREA (ALGIERS) EN DEN TOESTAND
VAN HET CATHOLICISMUS IN
PRUISSEN.

EERWAARDE BROEDERS!

Het doel van God, die alles met eene wijze voorziening beschikt, is, dat terwijl Hij wil, dat zijne Kerk door den tegenspoed groeije, Hij haar van tijd tot tijd in hare smarten troost, en met goedheid gelukkige gebeurtenissen onder voorwerpen van droefheid mengt. Daardoor heeft Hij de kracht van zijnen arm doen schitteren, om haar bestendig te beschermen, en Hij ondersteunt onze zwakheid, ten einde wij niet zouden bezwijken voor de vrees, of voor het geweld der rampen. Wij hadden reeds vroeger bliken van de goddelijke goedheid en wij hebben er nog een ander,

dat geheel versch is, Eerwaarde Broeders! 't welk een voorwerp van blijdschap voor allen opleverende, ons zelve bijzonder treft en troost. Want daar wij in uw doorluchtig collegie zijnde, alle onze zorgen besteed hadden aan de verbreiding van den Christelijken naam, waren wij naauwelijks, door eenen ondoorgrondelijken wil van boven geroepen geworden, om de universele kerk te besturen, of wij hebben begrepen, dat ook dit het voornaamste doel onzer zorgvuldigheid zijn moest. Van deze verhevene plaats dus onze oogen slaande, op die menigte van natien, die onder den Hemel zijn en de ingewanden onzer liefde gelijkeljk uitbreidende tot elk dier volken, zelfs tot de verst van ons verwijderde, hebben wij geen der middelen onzer Apostolische bediening verzuimd, opdat de naam des Heeren van dag tot dag verder mogt worden geprezen, hetzij dan door er het geloof te brengen dat er onbekend, was, hetzij door hetzelve er op te wekken en er hetzelve, op eene vastere wijze te vestigen.

» Gij weet, onder anderen, welke verandering te Algiers heeft plaats gehad, daar de overwinning de Fransche wapenen begunstigd heeft. Dit is voor ons eene gunstige gelegenheid geweest, en, ook aangezoekt, door

de godvruchtige wenschen van onzen geliefden Zoon in JESUS CHRISTUS LOUIS PHILIPPE, Koning der Franschen, hebben wij ons met meer ijver toegelegd, om den aangroei der Religie in dat land te weeg te brengen. De vruchten, die wij van onze zorgen hoopten, mogen wij met Gods hulp reeds inoogsten. Want eene Cathedrale Kerk, zal zich in die stad verheffen, en even als de diocese, die er bijgevoegd is onder het bestuur zijn van eenen man, die onderscheiden is, door zijne godsvrucht, door zijne kunde en voorzigtigheid, dien wij op dezen zelfden dag op dien Bisschoppelijken zetel zullen verheffen. Dit is de zaak, die ons hart met eene billijke vreugde en onze tong met blijdschap vervult. De glorie van den Godsdienst vordert het, even als de ijver voor de zaligheid der zielen en de gegronde hoop, die wij voeden, dat God, die rijk is in barmhartigheid, en wiens werken volmaakt zijn, met zijnen bemelschen daauw zijnen wijngaard zal vruchtbaar maken, die eindelijk in dat gedeelte van *Afrika* geplant is en deszelfs loten gelukkig zal uitbreiden, om eenen overvloedigen oogst van geloof, in die uitgestrekte oorden op te leveren, alwaar eertijds zoo vele kerken bloeiden, beroemd door haren oorsprong, door het aantal van Christenen, door den moed en de kunde der heiligste Bisschoppen.

» U dit heden mededeelende, Eerwaardige Broeders, volgen wij het voorbeeld van den Vader der barmhertigheden, die den tegenspoed tempert, door gelukkige gebeurtenissen. U, die in onze bekommelingen deelt, willen wij ook roepen, om deel te hebben aan onze vertroosting en u gerust te stellen en te versterken, te midden der smartelijke beproevingen. Want de grootheid der rampen, die elders de verdrukte kerk doet zuchten, dringt ons, om reeds tot treurige zaken over te gaan. Die rampen zijn talrijk en verouderd, hoewel de zorgvuldigheid, die ons sedert lang dringt, niets verzuimd heeft, om voor zoo veel in ons is eenen al te langen gruwel van het huis *Israëls* te verwijderen. Hier dus stilzwijgend voorbijgaande, wat al te bekend is, en waarvan gij volledig kennis draagt, kunnen wij niet nalaten u de bitterheid van ons hart aangaande den treurigen toestand der Catholijke zaken in het koninkrijk *Pruissen* bloot te leggen.

» Gij herinnert u, dat wij bij eene soortgelijke gelegenheid op deze zelfde plaats ons beklaagd hebben over den waren hoon, aan de Bisschoppelijke orde, aan het gezag en de vrijheid der Kerk en aan ons primaatschap van Goddelijk regt over haar, aangedaan, door de gewelddadige verdrijving van den Eerwaarden Broeder CLEMENS AUGUST, Aartsbisschop van *Keulen*, van zijnen zetel. Gij weet, buitendien, dat wij, zoo als het betaamde, door eene dringende reclamatie, aanstonds zijne terugkeering, aan den doorluchtigsten Koning hebben gevraagd. Het is ons zeer smartelijk dat onze klagten niet gunstig zijn ontvangen geworden, en het uitwerksel niet verworven hebben, dat wij echter, van de koninklijke billijkheid moesten

verwachten, in eene zoo regtvaardige zaak.

» Maar wat tot overmaat van onze droefheid strekt, is, dat de tijdelijke magt niet opgehouden heeft, nieuwe wonden aan de Kerk van JESUS CHRISTUS toe te brengen. Want op den 9 April 11. verscheen een koninklijk decreet, alle intrede in *Pruissen* sluitende voor de Pausselijke bevelen en reglementen, aangaande de kerkelijke zaken, zonder het burgerlijk gezag te raadplegen. Hetzelfde decreet veroordeelde tot gevangenis, hen, die daartegen op eenigerlei wijze mogten misdoen, klerken of leeken aan de Pruissische heerschappij onderworpen of vreemdelingen. Wij gaan met stilzwijgen voorbij, dat later verklaard is geworden, dat elke weg van gemeenschap tusschen het kapittel van *Keulen* en den Apostolischen Stoel, zonder de tusschenkomst van het koninklijk ministerie volstrekt verboden waren; hetwelk blijkbaar strekt, om alle onderwerpen van mededeeling, aan de inzage, aan het onderzoek en het verlot des gouvernements te onderwerpen. Wij zwijgen er van, dat men op die wijze gehandeld heeft met sommige decuriale Doctoren, aan welke wij weten, dat men niet vergund heeft ons schriftelijk een bewijs te doen toekomen van hunne volledige onderwerping aan de Apostolische uitspraak betrekkelijk de boeken van HERMES. Wij zwijgen van vele soortgelijke zaken, die niet minder laakbaar zijn. Maar merkt op, wat onregtvaardigs er gedaan is in het Oostelijk gedeelte van het koninkrijk *Pruissen*, na een levendig geschil met onzen Eerwaarden Broeder MARTINUS, Aartsbisschop van *Gnesen en Posen*.

» De doorluchtige Prelaat was zeer bedroefd, te zien, dat ten gevolge der burgerlijke wetten, in dat land, ten opzichte der gemengde huwelijken eene praktijk was ingevoerd, ten eenenmale strijdig met de leer en discipline der Catholijke Kerk. Meenende zulks niet langer te kunnen toelaten, zonder zwaar vergrijp, wendde hij zich meermalen tot den minister des Konings, en vervolgens tot den Koning zelve, door eenen eerbiedigen brief, en, na zijne redenen en angsten te hebben voorgesteld, verzocht hij ten slotte, dat het hem in eene zaak, die eeniglijk van het ressort van het kerkelijk gezag was, vergund mogt worden, om den regel te volgen, die aan de Bisschoppen van *Polen* was voorgeschreven, door de Breve van BENEDICTUS XIV, onzen voorzaat, den 29 Junij 1748, of den Apostolischen Stoel te raadplegen. Noch het een, noch het ander, hoe billijk zulks ware is hem vergund geworden. Wij behoeven niet te doen gevoelen in welken angst de oude Bisschop noodwendig heeft moeten geworpen worden.

» Hij vernam intusschen, dat wij openlijk voor u, den 10 December van het vorige jaar, na zulks reeds op eene private wijze te hebben gedaan iedere praktijk, betrekkelijk de gemengde huwelijken, hadden verworpen, die tegen den regel in het koninkrijk *Pruissen* is ingevoerd. Dienvolgens meende hij niet te moeten toeven, en, in eene circulaire, aan de Geestelijkheid der geheele diocese gerigt, verbood hij

gestrengelijk, op straffe van excommunicatie, dat een eenige Priester aan de gemengde huwelijken de ceremonien der Kerk zoude toestaan ten minste, zoo niet vooraf de voorwaarden werden vervuld, die gewoonlijk door den H. Stoel voorgeschreven worden. Door eenen nieuwen brief aan den doorluchtigsten koning op de uitdrukkelijkste wijze zoo als betamelijk was zijne onderwerping en gehoorzaamheid in hetgene wat de burgerlijke orde betreft, betuigende, na te hebben herinnerd aan het plegtig gegeven koninklijk woord, van de regten der Catholijke Kerk in derzelver geheel te zullen onderhouden, verklaarde hij weldra, bepaaldelijk, dat het hem, volgens de openlijk bekendgemaakte uitspraak van den Apostolischen Stoel, niet geoorloofd was, zich daarvan op eenigerlei wijze te verwijderen, zonder het verwijt te belooopen, van op eene schandelijke wijze de kerkelijke eenheid te verbreken.

» Zulke gevoelens der religie en het geloof van eenen Catholijken Prelaat zoo waardig, hebben ten gevolge gehad, Eerwaarde Broeders! dat op den 27 derzelve maand April, bij de inwoners der provincie *Posen*, op de uitvoering van het koninklijk decreet waarvan wij gesproken hebben, aandringende, uitdrukkelijk is bekend gemaakt, dat door dit decreet alle gemeenschap met den Stoel van *Rome* en deszelfs gezanten, volstrekt verboden was. Wat meer is, er werd verklaard, dat zoodra men verzekerd ware van eene dusdanige gemeenschap, door wie ook uitgeoefend, eraanleiding ware, om hem te arresteeren, wat ook het onderwerp dier gemeenschap zijn mogt, naar 't welk men vervolgens onderzoek doen zou.

» Dit was nog niet genoeg. Want op den 25 Junij, daaraanvolgende, verklaarde een edict van het koninklijk ministerie de voorvermelde circulaire van den Aartsbisschop aan zijne Geestelijkheid nietig en ongeldig; daarenboven eene straf bepalende voor hem die haar volgen zou, op welke wijze hoegenaamd, en gelijktijdig den bijstand van het burgerlijk gouvernement belovende aan hem, die de ongenade van het kerkelijk gezag belooopen mogt, wegens het verzuimen der voorschriften van de circulaire. En wie zou gelooven, dat dit alles is gedecreteerd geworden, terwijl kort te voren, te weten den 12 April, een openlijk rescript (1) verschenen was, aan de Catholijken van *Posen* gericht, en den koninklijken wil bevestigende, om hen de vrijheid van conscientie en Godsdienst te verzekeren, aan welke hunne voorouders bestendig waren verkleefd geweest.

» Hoe honend en noodlottig zulke maatregelen voor de Kerk zijn, gevoelen wij smartelijk, meer dan wij met woorden kunnen uitdrukken. Doch, wat hier het zwaarste is, is, dat die maatregelen zeer openlijk strekken, om ten eenenmale het wezen (*essentia*) harer goddelijke constitutie te vernietigen, en die landen, van het middenpunt der Catholijke een-

heid te scheiden. Want slechts door het aantasten en ontrusten van den vorm der Kerk en den aard van haar gouvernement kan het gebeuren, dat eene wereldlijke magt haar beheerschen of hare wetten schende of zich verzetten tegen eene vrije gemeenschap met den oppersten zetel, tot welken, zegt de H. IRENEUS, uit hoofde van deszelfs voorrang, noodwendig de geheele Kerk, dat is, de geloovigen van alle landen, de toevlugt moeten nemen. Wie een anderen vorm van gouvernement zou willen invoeren, zou, gelijk de H. CYPRIANUS zoowel zegt, eene menschelijke Kerk trachten te maken. Ook hebben wij, zoodra als die feiten en decreten ons door authentieke documenten zijn bekend geworden, gezorgd, dat onze reclamatiën en onze klagen aan hen, die zulks betrof, werden overgeleverd. Intusschen begrijpen wij, dat de heilige last, die wij uitoefenen, wil, dat wij hier de reclamatiën onzer vorige allocutie herhalende, ons openlijk verheffen tegen de inbreuken openlijk op de Kerk gemaakt en die wij zoo even hebben voorgesteld.

» Aldus, Eerwaarde Broeders! op nieuw de Herderlijke stem met Apostolische vrijheid, in deze doorluchtige vergadering, voor de religie, voor de Kerk, voor hare geheiligde wetten, voor de regten en het gezag van dezen Stoel van den gelukzaligen PETRUS, verheffende, nemen wij heden Hemel en aarde tot getuigen en wij beklagen ons bitterlijk over alles, wat tot nadeel derzelve in het Koninkrijk *Pruissen* gedaan is. Eene enkele zaak brengt ons eenige verligting toe, in eene zoo groote droefheid, te weten: de onverwinnelijke moed, dien de Aartsbisschop van *Posen* en *Gnesen*, het tegenbeeld van het geloof des Prelaats van *Keulen* getoond heeft, om de leer en discipline der Kerk, betrekkelijk de gemengde huwelijken te verdedigen.

» Wij menen niet te moeten twijfelen, of al de andere Bisschoppen in de beide gedeelten van het Koninkrijk *Pruissen*, zich herinnerende aan de plaats die zij bekleeden, aan de waardigheid waarmede zij bekleed zijn, aan den eed, waardoor ze zich bij hunne plegtige inwijding hebben gebonden, zullen met standvastigheid in de uitoefening hunner bediening, datgene doen, wat overeenstemt met de regels der oude *Canons* en met de Apostolische decreten. Wij vertrouwen zelfs, dat het gebeuren zal, dat de doorluchtigste Koning, toegerust, zoo als hij is, met een' verheven geest, billijker raadgevingen omhelzende, de Catholijke Kerk hare wetten, zal laten volgen, en niet zal gedoogen, dat iemand beletselen stelle aan hare vrijheid. De oogen alzoo opheffende naar den berg, van waar ons de hulp komen zal, laat ons ootmoedig door onze gemeenschappelijke gebeden, Eerwaarde Broeders! den Almagtigen God, in wiens hand de harten der koningen zijn, smeecken, met goedheid onze wenschen aan te nemen en eene zoo gewenschte uitkomst te verhaasten."

(1) Wij hebben al de stukken, waarvan in deze Allocutie gesproken wordt, achtereenvolgens in ons blad medegedeeld.

Het *Handelsblad* van Zaterdag 29 September, heeft eene kreupele vertaling van deze allocutie medege- deeld, voorafgegaan, door het volgende, 't welk, blij- kens het *, particuliere correspondentie van het *Hand- elsblad* is:

* VAN DEN MEIN, 25 September. De aanspraak, welke de Paus in het op 13 dezer te Rome gehoudene geheime consisto- rie, aan de vergadering der Kardinalen gerigt heeft, is heden hier bekend geworden. Ik haast mij u dit staatsstuk in het oorspronkelijk Latijn te doen geworden. Eene uitlegging be- hoeft dit geschrift niet; de noodige tegenverklaringen zullen zeer zeker van die zijde niet uitblijven, welke geroepen is om over de nieuwe of nieuw opgewarmde aanmatigingen, die van Rome tegenover alle soevereine staten verkondigd worden, te oordeelen en te beslissen."

Arme halzen van den Mein! Arm onwetend *Hand- elsblad*! Arme vleijers en misleiders der vorsten! Leest het *Journal de la Haye* van 9 September — 8 October 1837: daar zult gij rondborstig erkend en betoogd vinden, dat het *Suprematie*-stelsel, die gru- wel in de oogen der Catholijke volken, die gedrogte- lijke *aanmatiging* van de wereld en haar gezag, met de Hervorming geboren, en dus NIEUW ist Maar oud, meer dan achttien eeuwen oud, is de Goddelijke benoeming van PETRUS, tot Opperherder over de ge- heele kudde van den Zoon des levendigen Gods. En Hij, wien alle magt in Hemel en op aarde gegeven is, wiens woorden niet vergaan zullen, al vergaat Hemel en aarde, zal veeleer den ondergang van souve- reine staten en dynastien, dan de verbastering zijner Leer en Kerk, door *ongeroepe* aardse magten, die de verordeningen en voorschriften van zijnen ge- volmagtigden Plaatsbekleeder op aarde, willen *oordee- len en beslissen*, toelaten! Vijanden van Rome, hoe lang zult gij nog de vorsten tot hun verderf misleiden, en de Catholijke bevolkingen verbitteren!?

UITTREKSEL UIT DEN JONGSTEN BRIEF VAN DANIEL O'CONNELL AAN DE IEREN.

.....
Wij hebben geduldig het resultaat afgewacht van de ministerieele pogingen, die strekken, om de be- langen van *Ierland* te begunstigen; maar het minis- terie, verre van voortgang te maken, is minder dan ooit in staat, om eenen maatregel te doen aannemen, die nuttig voor *Ierland* is. Waartoe dan langer eenen zachten en gematigden toon behouden? Wat zouden wij er bij winnen? Niets, twee zaken zijn volkomen duidelijk: 1.º Het tegenwoordig ministerie zou geneigd zijn, om regtvaardigheid aan *Ierland* te laten weder- varen, als zulks van hetzelfde afhing; 2.º de tory's zijn voor hetzelfde te sterk; wij moeten derhalve onder- zoeken, of de tory's al dan niet te sterk zijn voor de Iersche natie. Ziet hier thans het derde plan: 't is het mijne; het bestaat uit twee deelen: 1.º Organisa- tie eener associatie, die talrijk genoeg is, om het orgaan te zijn der gevoelens van geheel *Ierland*: 2.º

de praktische schikkingen, bestemd, om den goeden uitslag der associatie te verzekeren. Met dat doel is het genootschap: precursor opgericht. Ik hoop, dat hetzelfde voor de maand November millioenen van in- schrijvers tellen zal. Als hetzelfde millioenen derzelve telt, zal het uitwerksel eener dusdanige demonstratie onweêrstaanbaar zijn.

* Mannen, vrouwen en kinderen kunnen er inko- men, even als in de Catholijke associatie; ik heb twee millioenen namen noodig, om den ijver en de opregtheid van het Iersche volk te toonen. Ik zal mij met geenerlei polemië inlaten. Sedert veertig jaren ben ik het voorwerp van zoo veel laster ge- weest, dat ik de partij gekozen heb van mijne laste- raars te verachten; mijn doel, in dit oogenblik, is, om al diegenen rondom mij te scharen, die *Ierland* beminnen, en tot deszelfs voordeel arbeiden willen. Het is slechts op die wijze, dat gij eenig succes ver- werven zult, in het Britsche parlement. Zoo gij niet slaagt, zou het nutteloos zijn een ander middel voort te stellen: dan zal ik den standaard des opstands op- steken (*herroeping der unie*); en die standaard zal op mijn graf worden geplaatst, als deszelfs eenige sierraad, zoo ik er niet in slaag, om de Iersche wet- geving te vestigen. Zoo lang ik leef, zal ik niet ophouden voor de vrijheid van *Ierland* te werken.

* Precursors! staat op! Het lot van *Ierland* is in uwe handen. Als de oneenigheid tusschen ons uit- barstte, als rampzalige geschillen onze eenheid ver- nietigden, als wij onverschillig bleven tegen over den vijand, die tegen ons zamenspanst, zou deze groote en roemvolle gelegenheid verloren zijn, even als zoo vele andere, en ons zou enkel de schande overblijven van *Ierlands* degradatie te hebben vereenigd.

* Maar zoodanig zijn mijne vooruitzichten niet. Ik weet, dat er precursors genoeg zijn en meer dan er noodig zijn, om de groote proef te nemen. Ik weet dat de grijsaards zich bij mij zullen voegen uit sym- phatie, en de jonge lieden uit enthousiasmus voor het vaderland."

* Nog eene proef en vervolgens gerechtigheid voor *Ierland* of herroeping der unie."

* Ik heb de eer enz.

(Get.) DANIEL O'CONNELL."

RECTIFICATIE.

In het N.^o der Reformatie voor October 1838, heb- ben wij eenen brief aangetroffen, dien wij ons haasten in ons Blad over te nemen. Hij is van den volgende inhoud:

* Aan de Redactie van het Tijd- schrift de Reformatie.

Geliefde broeders in den Heere JESUS CHRISTUS!

* Bij dezen neem ik de vrijheid u te verzoeken, nevensgaand adres met geleidende missive, in het eerstvolgend Nummer der Reformatie te willen plaatsen. De redenen, welke mij

hiertoe bewegen, zijn deze: Zaterdag, den 11^{den} dezer, het weekblad *de Roomsche-Catholijke Stemmen* ontvangende, vond ik daarin twee brieven, of juist gesproken, twee extracten uit het adres en den begeleidenden brief, welke namens en op last der Provinciale Kerkvergadering van Gelderland, gehouden te Apeldoorn, den 7^{den} Februarij 1838, aan de Leeraars der Nationale Gereformeerde Kerk van het canton Waadland zijn opgezonden. Ik zag daarin hoe zeer dezelve verminkt en verbasterd waren, zoo dat woorden en uitdrukkingen hier en daar geheel onjuist, en soms in zulken harden toon en verkeerden zin waren voorgedragen, dat daardoor aan onze vergadering geheel andere woorden of bedoelingen in den mond gelegd worden, dan wezentlijk waar is; terwijl zij daarenboven geene goede gedachten van de Christelijke lijdzaamheid en verdraagzaamheid geven, van onze daár aanwezig geweest zijnde predikanten, ouderlingen en diakenen, welke dit adres geheel en zoodanig als ik het u zal mededeelen, hebben goedgekeurd. Ik wist dit niet zoo zeer aan den Heer LE SAGE TEN BROEK, den Redacteur van genoemde *Stemmen*, als wel aan de Redactie van het *Nieuw Fransche Catholijk blad*, waaruit de Heer LE SAGE deze stukken vertaald heeft overgenomen, wier schuld het welligt is, dat bij het extraheren, tot haar kennelijk eigen doel, (iets, waarvan de Fransche Catholijke schrijvers, wanneer zij over de Hervorming of Hervormden benevens derzelver leer spreken of schrijven, niet zijn vrij te pleiten,) woorden en volzinnen eene andere klem en wending gekregen hebben; doch hoe dit zij, zonder den een of ander van moedwillige vervalsching te willen beschuldigen, wil ik u liever woordelijk mededeelen, hetgeen wij aan onze geachte Zwitsersche broeders hebben geschreven, opdat de nadenkende lezer zelf oordeele.

„Niet twijfelende aan uwe welwillendheid in deze, zoo heb ik het genoegen mij, na broederlijke groeten, met Christelijke toegenegenheid te noemen,

Hattem,
13 Augustus 1838.

Uw liefh. broeder in onzen Heer J. C.,

C. G. DE MOEN.”

In hoe verre de blaam, dien de heer DE MOEN, hier op de Catholijke Fransche bladen werpt, gegrond zij, kunnen wij niet beslissen: wij hebben daarover nog nimmer klagten gehoord. Overigens keuren wij alle verminkingen en verdraaijingen, door wie dan ook gedaan wordende, ten sterkste af. De verdedigers der waarheid, behoeven de toevlugt tot zulke ellendige middelen niet te nemen. Wij willen echter den heer DE MOEN doen opmerken, dat hij hier, Hollandsche opstellen mededeelt, die toch wel, om ze aan de predikanten van het Waadland te verzenden, in het Fransch zullen zijn overgebragt; terwijl wij weder eene vertaling uit het Fransch hebben geleverd, die, hoe getrouw ook, schier onmogelijk in de eigene bewoordingen van het oorspronkelijk opstel kon vervat zijn. — Alsook, dat het *Catholijke Fransche Blad*, de medegedeelde uittreksels, uit een *Protestantsch Blad*, overgenomen had.

Intusschen verheugt het ons, door het mededeelen dier uittreksels, aanleiding te hebben gegeven, tot het bekendmaken der bewuste brieven, in derzelver geheel; en om een openlijk bewijs van onze goede trouw te geven, meenen wij ook die brieven te moeten overnemen. Daarenboven moet, naar onze innige overtuiging, de waarheid, bij de publiciteit altoos winnen. Dit begrijpen de afgescheidenen teregt; en wij wenschen hartelijk, dat men het bij de Catholijken, ook eemaal zoo volledig begripe, in een land, welke grondwet dat voortreffelijk middel tot bevordering der waarheid, als een *regt van allen* erkent. —

De bedoelde brieven zijn van den volgende inhoud

» Copie N°. 1.

» Aan de Leeraars der Hervormde
Nationale Kerk in Waadland.

» *Geliefde Broeders in onzen Heere JEZUS CHRISTUS!*
Genade en vrede met God in CHRISTUS, worde
ons onderling vermenigvuldigd. Amen!

» Het was ons tot groot genoegen, toen wij vernamen, dat vele broeders in andere landen hunne deelneming betoonden in den toestand, waarin wij en velen met ons in dit land verkeerden. Bijzonder werden wij getroffen door de blijken van belangstelling, die de Leeraars der Hervormde Nationale Kerk in Waadland gegeven hebben. En dewijl wij voor het tegenwoordige geene gelegenheid zagen, om, door eene algemeene vergadering der opzieners van de gemeente des Heeren, deze gevoelens te openbaren, omdat geen tijd bepaald is tot het houden van zoodanige vergadering, wilden wij toch niet uitsstellen, om u te betuigen, hoe zeer wij door uwe deelneming vertroost zijn geworden. Gewoon om veel smaad te lijden wegens de prediking, belijdenis en erkenning van JEZUS CHRISTUS, onzen grooten God en Zaligmaker, terwijl wij deswege niet slechts verdrukking en vervolging ondervinden van hen, die openbaar toonen vijanden te zijn van de dienst des Heeren, maar daarenboven, met groote smart, ook koelheid en onverschilligheid voor de eere Gods bij anderen opmerken, van welke wij hoop voeden, dat de Geest CHRISTI in hen woont, was het ons menigmaal tot verwikking, te hooren, dat broeders in andere landen voor ons hunne gebeden ten Hemel zenden, en pogingen aanwenden, dat wij in dit land ongehinderd de godsdienst mogten uitoefenen. Hierin vonden wij wederom bewijzen van die eenheid der Kerk, waarom de Heere had, toen Hij zeide: » dat zij allen één zijn, gelijkerwijs Gij, Vader, in Mij en Ik in U; dat zij ook in ons één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij Mij gezonden hebt.”

» Deze eenheid bedoelende, zijn wij ook verplicht geweest, een genootschap te verlaten, hetwelk zich zelven wel den naam geeft van Hervormde Kerk in Nederland, maar in hetwelk alle eenheid in CHRISTUS te vergeefs gezocht wordt. Wij zullen u thans geen omstandig verhaal van onze scheiding van dit genootschap geven, doch merken alleen aan, dat, hoewel daarin nog leden en leeraars gevonden worden, die de leer der waarheid, welke naar de godzaligheid is, toegedaan zijn, nogtans dit genootschap als zoodanig geene waarheid meer belijdt. Ongehinderd wordt daarin aan iedereen de vrijheid gelaten, om alle dwalingen en ketterijen te prediken. En dewijl daarenboven in dat kerkgenootschap eene regering gevonden wordt, die haar eerste bestaan aan Z. M. onzen geëerbiedigden Vorst, den Koning der Nederlanden, te danken heeft, en gerugsteund door het gezag der wereldsche overheid, verordeningen gemaakt heeft, welke het verlies der waarheid en de ontstichting der gemeente na zich slepen, en dewijl ook deze regering zulken leeraars verbodt te prediken, die duidelijk toonden in allen deele de leer der Gereformeerde Kerken, gelijk die van de vroegste tijden af aan beleden werd, voor te staan, en die de stichting der gemeente niet aan het opvolgen der genoemde verordeningen wilden opofferen, daarom hebben wij ons gedrongen gezien, de genoemde regering te verwerpen, en hebben ons te zamen vereenigd, om weder, gelijk in vorige dagen door de Gereformeerde Kerken gedaan is, den Heere in waarheid te belijden en te dienen, doch zijn ook daarop, na aanzoek van de gezegde Regering bij de wereldlijke overheid, op allerlei wijze verdrukt en vervolgd. Het zal u hieruit blijken, dat wij ons niet van de Kerk hebben afgescheiden, ook niet iets nieuws hebben willen invoeren. De ware reden van het gebeurde ligt alleen daarin, dat wij den Heere JEZUS CHRISTUS als Koning der Kerk erkennen, en daarom alle aardsche magt in of over de Kerk en alle eigendunkelijke verordeningen, die door menschen tegen Gods Woord worden ingevoerd, verwerpen; want God heeft Zijnen Zoon gezalfd tot Koning over Sion, den berg Zijner heerlijkheid, Ps. II.

» Volgens hetgene wij van u gehoord hebben, vertrouwen wij, broeders, dat gij ook niet slechts in naam, maar in der daad en in waarheid, in de erkenenis van den eeuwigen Koning der Kerk met ons overeenstemt, en dewijl bijzonder in

onze dagen die Koning zoo zeer verloochend wordt, zal ook voorzeker bij getrouwheid der geloovigen de eenheid der Kerk over de geheele aarde, en hare afscheiding van de wereld, meer en meer blijken.

» Wij schrijven dan ook niet, waarde broeders! om slechts eenige ijdele pligtplegingen te maken, even min opdat wij over onzen toestand zouden klagen, want hoewel wij ondervinden, dat de verdrukking, als die tegenwoordig is, geene zaak is van vreugde, maar van droefheid, nogtans moeten wij ook daarin de hand des Vaders erkennen, die zijne kinderen wel kastijdt, omdat Hij hen lief heeft, maar die ook alle dingen doet medewerken ten goede, dengenen, die Hem lief hebben, dengenen namelijk, die naar Zijn voornemen geroepen zijn; maar wij schrijven u ook vooral, omdat wij veel van u hebben te vragen, en dat is: uwe gebeden.

» De gemeenten alhier strekken ten bewijs van hetgene PAULUS zegt: » Gij ziet uwe roeping, broeders, dat gij niet vele wijzen zijt naar het vleesch, niet vele magtigen, niet vele edelen." Daarenboven wordt het langs zoo meer openbaar, dat wij grootelijks de genade en verzorging des Heeren noodig hebben. Daarom, broeders! bidt voor ons, opdat wij met lijdzzaamheid wandelen de loopbaan, die ons is voorgesteld; bidt voor ons, opdat de Heere inzonderheid aan de leeraars en onderlingen veel wijsheid schenke, om de gemeente volgens Zijnen wil te weiden; bidt voor ons, opdat de Heere arbeiders in Zijnen wijngaard uitzende en wij de Godsdienst ongehinderd mogen uitoefenen. En laat ons allen bidden, dat al des Heeren volk als ééne gemeente openbaar worde, dat vrede en liefde daarin wone, en dat weldra de kennis des Heeren de aarde vervolle. Amen!

» Geschreven in de Provinciale Kerkvergadering van *Gelderland* (bovengedeelte), gehouden te *Apeldoorn*, den 7.^{en} Februarij 1838.

» Namens de Provinciale Kerkvergadering,

» D.^s BRUMMELKAMP, *Præses*.

» C. G. DE MOEN, *Ouderling en Scriba*.

» Deze letteren zijn op verzoek dezer Kerkvergadering mede ondertekend door den alhier uit *Vriesland* tegenwoordig zijnden Predikant, D.^s S. VAN VELZEN.

» Copie N.º 2.

» Aan den Weleerwaardigen *Nederland.*
Heere V. MELLER, Deken *Hattum* (Provincie Gelderland),
van de Classis van *Lau-* den 10 Februarij 1838.
sanne en Veery.

Weleerwaarde Heer en Broeder in onzen grooten God en Zaligmaker JEZUS CHRISTUS, het verheerlijkt Hoofd Zijner Gemeente!

» Met belangstellende deelneming en niet geringe aandoening en vertroosting lezen de verdrukte Gereformeerden in ons vaderland de belangrijke en Christelijke adressen, door de Herders en Leeraars van *Waadland*, aan Z. M. onzen geëerbiedigden Koning en aan de Leeraars van het Hervormd Kerkgenootschap, met begeleidenden brief aan de Synodale Commissie te *Gravenhage*, in het afgelopen jaar toegezonden. Het was dus onzen Zwitserschen broeders bekend, dat wij sedert ruim drie jaren de smartelijkste vervolgingen moesten ondervinden, welke door de Synode, die zich noemt de algemeene Christelijke der Hervormde Kerk in *Nederland*, tegen ons het eerst werden uitgelokt door het verzoeken der tusschenkomst en veel vermogende pogingen van Z. Exc. den Minister van Staat, belast met de generale directie voor de zaken der Hervormde Kerk, bij Z. Exc. den Minister van Justitie, ten einde van wege laatstgemelden eene krachtige aanschrijving mogt worden uitgevaardigd aan de officieren en ambtenaren, onder deszelfs ministerieel departement . . . (en om verder de eigen woorden dier Synode te gebruiken) ten einde ook zonder aangifte van eenige contraventie tegen de bestaande wetten, met allen ijver werkzaam te zijn ter handhaving van art. 291 — 294 van het strafwetboek voor het Koninkrijk der *Nederlanden* (Code de Napoléon), van welk verzoek door Zijne Excellentie den Minister van Justitie, is toegezonden.

» Dien ten gevolge was het dan ook, dat onze godsdienstoefeningen als eene verbodene associatie werden aangemerkt waardoor onze predikanten, ouderlingen en diakenen, benevens

de bewoners der huizen, in welke de godsdienstoefening had plaats gehad, met groote geldboeten werden gestraft, terwijl de minvermogenden, na verkoop hunner goederen, eindelijk in den kerker werden opgesloten, waarin nog onlangs een onzer broeders in den Heere ontslapen is; en ofschoon wij door de meeste regtbanken veroordeeld werden, zoo mogen wij niet nalaten te melden, dat de regtbank van *Amsterdam*, zijnde de hoofdstad van ons *Nederland*, benevens die van *Heerenveen*, hierin steeds eene loffelijke uitzondering maken, als hebbende ons steeds eene grondwettige godsdienstvrijheid toegekend, en vrijgesproken van schuld en straf, hoewel dit echter niet gebaat heeft, om de vervolgingen tegen ons te doen ophouden en de militaire inlegeringen te doen eindigen, waarmede vooral vóór eenigen tijd de gescheidene Gereformeerden uitsluitend gekweld werden; zoo zelfs, dat sommige huisgezinnen, dagen achter elkander, 2, 4, 6, 10 à 15 man moesten huisvesten, terwijl het zelfs eenmaal geschied is, dat één onzer broeders gedurende vier dagen een en dertig manschapen huisvesting en voeding heeft moeten verleenen.

» Dat bij zulke omstandigheden, de deelneming van anderen en vooral van sommige broeders in het dierbaarst geloof ons tot verkwikking verstrekke, behoeft geen betoog; doch ook niet minder dierbaar dan die van sommige onzer landgenooten waren de deelnemingen en vertroosting van onze buitenlandsche broeders, ons op onderscheidene wijze geworden; maar bovenal hebben wij grooten prijs op hunne gebeden gesteld, en deze gebeden zijn het, die wij vragen en nog steeds zoo noodig hebben, dewijl het gebed der regtvaardigen veel vermag. O, geliefde broeder! wil dan deze onze vrijheid ten beste nemen, dat ik u, uit naam der Provinciale Kerkvergadering van *Gelderland*, nevensgaande letteren doe toekomen, met het vriendelijk verzoek, dezelve aan de Leeraars van *Waadland* bekend te maken. Ja, ik beken gaarne, dat ik in deze aan uwe welwillendheid niet twijfelen durf, daar uwe belangstelling in ons welzijn ons bekend is.

» Mogt de Heere God, onze drieëenige Verbondsgod, die tot in eeuwigheid aan Zijn verbond gedenkt, ook op ons, het nageslacht dier vaderen, met welke Hij Zijn verbond eenmaal opgericht heeft, in ontferming nederzien, opdat wij verlost mogen worden uit de magt onzer en Zijner tegenstanders, om Hem te dienen zonder vreeze, op die wijze als Zijn Woord ons voorschrijft, en gelijk onze vaderen Hem gedurende meer dan twee eeuwen in dit land gediend hebben. Mogten daartoe de pogingen van onze Zwitsersche broeders nog met een rijken zegen achtervolgd worden, en vele onzer land- en geloofsge-nooten tot jaloeschheid verwekken.

» Mogt eindelijk Gods genade in CHRISTUS, den Zoon Zijner liefde, onze harten meer en meer vervullen, om, hoewel van elkander verre verwijderd, nogtans als broeders van een en hetzelfde huis, waarover CHRISTUS de gezalfde Koning is, onze dierbaarste belangen, benevens die van het gansche Christendom, aan den Heere onzen God op te dragen, waartoe de Heilige Geest uit genade zoodanig onze harten besture en verlichte, om op eene Gode welbehagelijke wijze door de liefde werkzaam te mogen zijn.

» Ontvang bij dezen de hartelijke en welmeenende broedergroeten van hem, die zich met hoogachting en heilbede teekent,

Weleerwaarde Heer en Broeder in CHRISTUS!

Uw Weleerw. Dw. Dr. en broeder in den Heere,

C. G. DE MOEN,

Ouderling en Scriba der Kerkvergadering
voornoemd.

Aan den Redacteur der *Catholijke Ne-*
derlandsche Stemmen, enz.

WEL EDELE HEER EN VEEL GEACHTE VRIEND!

. . . . Wat de ergernis van den afvalligen SPAAN betreft: wel had ik zijn schandschrift in de Couranten aangekondigd en in nummer 23 der *Catholijke Stemmen*, geanalyseerd gezien, doch daaraan had ik genoeg en werd nooit bekoord, om mij het Roman-

netje van een Priester die trouwt, door of op naam van den gewezen Haarlemschen Kapellaan TH. SPAAN geschreven, aan te schaffen; want ik lees die prullen niet en ik geloof ook niemand in deze streken, de titel alleen: *Waarom heb ik den Priesterstand verlaten*, enz. is voor den Catholijk genoeg, bij wien de waardigheid van dien verheven staat boven alles heilig is, moet daarom alleen het stuk à priori, ook zonder het te hebben ingezien, verfoeijen en dat doen goede Catholijken werkelijk; maar niet alleen goede Catholijken: gemoedelijke Protestanten handelen eveneens. Zoo spraken mij onlangs een paar geleerde Protestanten en wel Predikanten over dat onderwerp, en gaven onbewimpeld hunne verachting voor den schrijver en zijn geschrift, in de krachtigste uitdrukkingen te kennen. . . . die snaak moest niet veel beteekenen, die het zoo hoog op had, met zijne eigene schande en dezelve onbeschaamd durfde te koop bieden en uitventen. . . . Een grove broodschrijver uit nood! Trouwens ieder redelijk Protestant, hoeveel men ook met het huwelijk der R. C. Geestelijken op heeft en ijvert voor de afschaffing van het Celibaat, erkent toch, dat hij, die eens met volle kennis en vrijen wil in rijpe, mannelijke jaren, den Priesterlijken staat met de verplichtingen en lasten, die aan denzelfden verbonden zijn, heeft aangenomen, dien staat niet eigendunkelijk kan verlaten, omdat hem die verplichtingen en lasten nu niet meer behagen, te zwaar en te hard schijnen voor zijn onverstorven vleesch! Dat hij eens den Priesterstand dus ingetreden, zijne eer en plicht getrouw moet blijven, volgens den regel: » *Quod semel placuit, amplius displicere non potest.* » Maar gij moest eens bij militairen van rang (en daaronder zal men immers zoo veel dompers en dweepers niet vinden?) Gij moest bij hun of bij lieden, die in eenige militaire betrekking staan: » *N'importe de quel regiment,* » zoo als zij zich zouden uitdrukken, van welke kleur, van welke gezindheid, op het eigendunkelijk verlaten van de krijgsdienst, roem dragen. Gevoelig voor eer, verbergen zij onmogelijk hunne verachting en verontwaardiging over zulke ondragelijke, laaghartige wezens en meeneedige *deserteurs*. Neen! men beroept zich niet op de natuurwet tegen de natuurwet, die altoos verboden heeft, verbiedt en verbieden zal, kwaad te doen om er goed uit te trekken, eene misdaad te begaan, om eene misdaad te dekken, eene nieuwe ergernis te geven om eene gegevene ergernis te herstellen of uit te wischen. Men beroepe zich niet op de natuurwet tegen de natuurwet, die het altoos als onregtvaardigen hoorn heeft veroordeeld, nog veroordeeld en immer veroordeelen zal, dat men iets hetgene reeds eenmaal onwederroepelijk was verkocht of vergeven, andermaal verkoopt, andermaal vergeeft, aan een ander verkoopt, aan een ander vergeeft! En heeft zich de Catholijke Priester bij zijne wijding niet eens voor altoos en onwederroepelijk aan de Kerk gegeven? Om al deze redenen denk ik er niet aan, om het erger-

lijke liefde-historietje aan te koop, maar ik wilde het nog veel minder, omdat het van SPAAN kwam, (zoo het van SPAAN is), daar ik echter bij de eerste aankondiging al sterk aan twijfelde, want hoe zou SPAAN die kost bij het publiek opdisschen, hoe smakelijk maken, ten zij bekzamere koks de spijzen wilden toebereiden, andere heeren hunne schotels leenden? Door SPAAN?! SPAAN, haalde nooit het middelmatige, SPAAN was een lomp mensch naar zielen lichaam, SPAAN had noch geestvermogens noch uiterlijke talenten, noch lichamelijke bevalligheden; SPAAN was van af zijne lagere studien, een onbeschaafde ruwe knaap! Dit kon ik degenen die mij naar hem vroegen, zonder overdrijving van hem zeggen, — daar liet ik het bij en bekreunde mij overigens niet over zijne *schandzuil*, zoo min als ik mij ooit aan de *praatjes* of *traantjes* en wat al niet meer had gestoord. Doch dezer dagen ontving ik eenen brief van een' mijner vrienden uit mijne vorige standplaats *Veere*, waar ik drie niet ongenoegelijke jaren sleet. In dien brief nu werd op SPAAN's geschrift gezinspeeld, zonder dat ik nog regt begripen kon, waar de schoen wrong. Maar heden bezoekt mij een vriend, die het ding gelezen had en mij op mijne vragen verklaarde, dat sommige mijner vrienden bij de lezing hadden uitgeroepen: » Dat moet Pastoor HAANRAADS lezen! » Wat dan? SPAAN had vernomen, dat hij naar *Veere* moest, dat was zijn laatste uitzet, eene plaats daar men gewoonlijk tot straf gezonden werd, de strafplaats van misdadigers en boeven . . . daarheen gaan, was zijn vonnis eigenhandig onderteekenen; dat kon niet en dan, die boevenplaats wilde hem niet, zij hadden verzocht, SPAAN toch niet voor hunnen plaatselijken geestelijke te moeten ontvangen, de ademtogt van zijn verpestenden adem, had hun verschrikt, enz. enz.

Ik laat al het overige daar: doch kan er niet over heen, dat ik, mijne brave opvolgers, waaronder de tegenwoordige plaatselijke Geestelijke de Eerw. Heer HILBERS, die het zich bijzonder moet aantrekken, dat de Veersche Catholijken en in het algemeen geheel *Veere*, dus openlijk, althans van ter zijde worden gelasterd. Neen! *Veere* is geene strafplaats van misdadigers en boeven, en niemand onzer werd er tot straf naar toegezonden! . . . . De onberispelijke godsvrucht van de Eerw. Heeren VAN WIJK en HILBERS is op de Missie genoeg bekend: zij werden er even als ik voor den gewonen promotie-tijd, om de buitengewone betrekking dier standplaats, naar toe gezonden, maar niet tot straf of om voor het eene of andere te boeten; en wat mij betreft: omdat die zijdelingsche aantijging nu, of later, bij sommigen mijn goeden naam zou kunnen doen verdenken, waardoor welligt mijne Geestelijke bediening zoude kunnen lijden of in hare werking worden gestremd; wat mij betreft, kan ik verklaren, zoo als ik verklaar bij dezen, dat *Veere* voor mij geene strafplaats is geweest, waarheen ik gezonden werd, om voor het een of ander te boeten: maar

dat het mij veeleer door den Hoogw. Heer A. ANTONUCCI in 1830, om meer dan eene reden, na een vijfjarig verblijf als Kapellaan te *Brielle* in de moeilijkste omstandigheden en aanhoudende ziekte van den Eerw. Heer KROES, tegenwoordig Pastoor te *Edam*, onder betuiging van zijne bijzondere voldoening en tevredenheid over mij, zoo aan mij, als aan mijnen Pastoor, tot eene belooning gegeven is. En daar *Veere* sedert 1815, geen eigen plaatselijken Geestelijke had gehad, zeker ook als een bewijs van zijn vertrouwen in mij, lang voor den gewonen promotie-tijd, werd gegeven. De post was, wel is waar, niet vet; maar ik had mij juist van de Hollandsche Zending gelukkig nooit een Mahomedaanschen Hemel voorgesteld en had in de Brieven van den H. PAULUS gelezen, dat wij voeding en kleederen hebbende, moeten tevreden zijn — de post was bovendien afhankelijk: ik werd er heen gezonden, als Vicarius of Vice-pastoor, dat is, *Onder-pastoor*, met bepaling dat *Veere* zoude blijven behooren tot het Geestelijk rechtsgebied van den Pastoor van *Middelburg*, *sub jurisdictione tamen Pastoris Medioburgensis*, doch als men in den geest dier bepaling doordrong, moest men de wijsheid en voorzigtigheid er van hulde doen..... Was het wellicht niet, om daardoor zekere R. Catholijke Geestelijken in naam, die uit hoofde van de met die betrekking verbondene Geestelijke bediening voor de R. Catholijken van het daar gevestigd rijk Militaire hospitaal en van het garnizoen, misschien naar dien post badden kunnen dingen, geheel te weeren of de handen te binden, om niet al wat zij wilden te doen? Liederen daar men alles van te vreezen had, trouwzieke Seigneurs, als SPAAN, veracht van diegenen zelfden, die als vrienden met hun verkeerden. Priesters, waarvan een zelfs kon goedvinden, het beeld van VOLTAIRE tegen over dat van Hem, dien die goddelooze met den naam van den *Eerlooze* bestempelde, tegen over een CHRISTUS-beeld in zijne kamer te plaatsen!... Deze beschouwing moest den Catholijken zendeling meer dan voldoende zijn, al werd hij dan ook het offer voor zijne broeders, de Catholijke inwoners van *Veere* en de Catholijke militairen van het garnizoen of in het hospitaal te dier stede. Nu, wat het klein getal R. Catholijke inwoners, die dan toch de eigenlijk gezegde gemeente uitmaakten, belangt, wel verre van den schandnaam van misdadigers en boeven te verdienen, bestond dat uit brave burgers, goede huisvaders, teedere moeders, trouwe echtgenooten, ordelijke kinderen en warme vrienden. Neen, zeker zij verdienden niet aan eenen Fariseër te worden opgeofferd, die bij de plegtigste gelegenheid, de eerste H. Communie der kinderen, voor en op het allerheiligste Sacrament, voor en op het zuiver en vlekkeloos Lam Gods, openlijk en luide, ten aanhoore der gansche gemeente durfde zuyveren *onschuldig* te zijn aan hetgeen, waarop hij zich thans beroemd, toen reeds het eerste kind, de

vrucht van zijnen ongeoorloofden minnehandel aanwezig was. . . » Zij mogten teregt den aamtogt van zijn » verpestenden adem vreezen!"

Eindelijk verdient het plaatsje zelve ook de lasterlijke benaming niet, onder welke SPAAN of zijn handlanger het doet voorkomen — zeker heeft het zijn ouden bloei, luister en welvaart verloren, zeker getuigen zijne puinhoopen van zijn diep verval, maar bewijzen zij ook den zedelijken achteruitgang van dat plaatsje, zeggen zij dat *Veere's* inwoners meestal misdadigers en deugnieten, boeven zijn?

Waarlijk de snaak, die zich zoo zeer over het gebrek van medelijden met zijn ongeluk in zijne voormalige ambts-broeders beklaagt, verdient wel dat men medelijden met hem hebbe, als hij met het ongeluk eener vroeger zoo welvarende stad van ons vaderland mededoogenloos spot! Neen! *Veere* is geene strafplaats voor boosdoeners en misdadigers, waar men gewoonlijk tot straf gezonden wordt. Voor iemand als hij, dit wil ik SPAAN ten slotte wel toegeven, als hij eenmaal zoo ware gekend, gelijk hij thans toont te zijn, zoude het eene strafplaats zijn geweest, Catholijk en Oncatholijk, burger en militair, die zich gedurende mijn verblijf beijverden, om mij het leven aangenaam te maken en steeds voortvaren mij bij aanhoudendheid de ondubbelzinnigste blijken van hunne blijvende achting en verknochtheid te geven zoo dikwijls zich daartoe slechts eene geschikte gelegendheid opdoet, zouden hem, als een misdragt, als een onwaardige, als een schandvlek van zijnen stand hebben verafschuwd, den rug gekeerd, hunnen aanblik onwaardig en geen goeden dag waardig hebben gekeurd — verachting, verlatendheid en schande, bij inwendige wroeging zonder verstrooiing ware gewis zijn deel!

Gelief een uittreksel van dezen brief in de *Catholijke Nederlandsche Stemmen* of in den *Godsdienst-vriend*, of in beiden, te plaatsen.

Waarmede ik de eer heb enz.

Middelharnis
21 Sept. 1838.

F. J. HAANRAADS,
Pastoor.

AANKONDIGING.

Bij een Notaris ten platten lande in de Provincie *Gelderland*, bestaat gelegenheid tot plaatsing van een jong mensch van goeden huize, van de R. C. Godsdienst, en niet jonger dan 18 jaren oud, ter opleiding hoofdzakelijk in het Notariele; — doch tevens om in het administrative vak werkzaam te zijn, tegen een defroyement voor kost, inwoning en opleiding van f 275.00 's jaars.

Adres met opgave van naam en woonplaats, onder de letter K . . . . . aan de Boekhandelaars KETS en LAMBRECHTS, te *Doesburg*. Brieven Franco.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

De Redacteur der *Catholijke Nederlandsche Stemmen* verzoekt vriendelijk de INZENDING der nog niet betaalde KLEINE BIJDAGEN VOOR HET CRUCIFIX, tot een geschenk aan Monseigneur den Aartsbisschop van *Keulen* bestemd, en welk geschenk binnen weinige weken zal gereed zijn. — Langer dan tot den 10 November aanstaande, zullen er tot dat doel geene Bijdragen worden aangenomen.

CIRCULAIRE VAN MONSEIGNEUR DEN BIS-
SCHOP VAN CULM, AAN ZIJNE
GEESTELIJKHEID (1).

ANASTASIUS, door de goddelijke barmhartigheid en de gratie des H. Stoels, Bisschop van Culm, Doctor der Godgeleerdheid, aan alle Pastoors en de geheele Geestelijkheid zijner Diocese, heil en zegen!

ZEER GELIEFDE BROEDERS!

Getrouw aan de gewichtige en dringende vermaningen, welke de Apostel PAULUS, aan zijnen discipel TIMOTHEUS rigt. (I TIM. VI.), herinneren wij ons aan de herderlijke waakzaamheid. Want daar deze woorden: » O TIMOTHEUS! bewaar het pand dat u is toevertrouwd, de onheilige nieuwigheden van woorden, en alle tegenstrijdige leer vlugtende, die valschelijk wetenschap genaamd wordt, en die hen misleid heb-

ben, welke haar aanhingen, » daar deze woorden, voortgevloeid uit den mond van hem, die door God gezonden was, nog al hun gezag behouden, hebben zij daarenboven tegenwoordig eene bijzondere toepassing. De vermaning welke de Apostel aan elken Bisschop doet, in den persoon van TIMOTHEUS: » Neem tot voorbeeld de gezonde onderwijzingen, die gij van mij gehoord hebt, aangaande het geloof en de liefde, die in JESUS CHRISTUS is; bewaar door den H. Geest die in ons woont het heerlijke pand, dat u is toevertrouwd. (II TIM. I. 13, 14), » die vermaning is aan ons gedaan geworden, aan ons, den geringsten der herders, tot het hoeden der kudde aangesteld, — als hij verder zegt: » Stel u in staat, om voor God te verschijnen, als een dienaar die zijne goedkeuring waardig is, die niets doet, waarover hij zich behoort te schamen en die het woord der waarheid wel weet uit te deelen. (II TIM. II. 15), » dan rigt hij zich tot ons; — als hij eindelijk het oog slaat op de omstandigheden der tijden, waarin hij leeft en de pligten der Apostolische bediening, legt hij ons den pligt op, om u te zeggen door den mond van den Prins der Apostelen: » Zie hier de beden, die ik aan de Pries-

(1) Zie ons blad van 6 October jl.

ters doe, die onder u zijn, ik, die hun mede-Priester ben: . . . . Weidt de kudde Gods, waarmede gij belast zijt, over haar gedrag wakende, niet door eene gedwongene noodzakelijkheid, maar volgens eene gansch vrijwillige genegenheid, die uit God is; niet uit eene schandelijke winzucht, maar uit eene belanglooze liefde; niet als heerschappij voerende over het erfdeel des Heeren, maar u tot voorbeelden der kudde stellende, door eene deugd, die uit den grond des harten ontstaat. En als de Vorst der herderen verschijnen zal, zult gij eene kroon van glorie wegdragen, die nooit verwelken zal. (I PETR. V. 1 — 4)."

U deze herderlijke onderrigting zendende, beoogen wij voornamelijk, u, volgens het licht onzer consciëntie, als ook volgens het voorschrift des Apostels, den weg te toonen, dien gij behoort te volgen, om in allen deele aan de groote eischen uwer bediening te voldoen. Zoo wij tot heden toe hebben gezweigen, terwijl andere Bisschoppen, hunne onderrigtingen en voorschriften reeds hebben doen hooren, is het niet, wijl wij daarom verzuimd hebben te doen, wat onze post ons oplegt; maar wij hebben, alvorens, zekere stappen willen beproeven, welke andere herders der kudde van JESUS CHRISTUS eveneens gemeend hebben, te moeten doen. Daar er zich echter vele twijfelingen, dienaangaande hebben opgedaan en daar velen onder u, zich tot ons hebben gewend, om den gedragslijn te kennen, die in ons diocese moet worden gevolgd, betreffende de huwelijken, sedert dat het Opperhoofd onzer H. Kerk, de Souvereine Opperherder, uitspraak heeft gedaan, willen wij u niet in de onzekerheid laten, en wij vermanen u, om hetgene, wat de heilige Catholijke Kerk die de onfeilbare bron der waarheid is, aangaande dat onderwerp heeft vastgesteld, gedecreteerd en gestatueerd, overeenkomstig de bijzondere en aloude overlevering, met liefde en betamelijkheid, in acht te nemen.

Volgens de dus door haar bepaalde regels, die van de eerste eeuwen af tot ons gekomen zijn en bekrachtigd zijn geworden, door de gevoelens der algemeene Concilien, niet minder dan door de bijzondere Synoden, en diensvolgens ook, door die onzer provincie; volgens de uitleggende bepalingen, onlangs door den Apostolischen Stoel gegeven, is het buiten twijfel, dat alle assistentie van den Catholijken Pastoor, bij een huwelijk tusschen eenen Catholijken echtgenoot en eenen Protestantschen echtgenoot, ontzegd, verboden, en strijdig is met den plicht en met de consciëntie, als er geene voldoende waarborgen zijn, voor de zaligheid van de ziel des Catholijken echtgenoots. De wet der Kerk, die men tot hiertoe beweerd heeft, in strijd te wezen met de burgerlijke wetten van het koninkrijk, derogeert echter in niets aan de bestaande koninklijke bevelen, betreffende de opvoeding der kinderen, aangezien, noch die ordonnantie, noch de koninklijke verklaringen van 21 November 1803, noch eenige andere wet van het land, hetzij de assistentie, hetzij den huwelijkszegen van den Catholijken Pas-

toor vorderen. Overeenkomstig dit principe, heeft Z. M. onze genadigste koning en heer, zich gewaardigd aan de Bisschoppen der *Rhijn-provincien*, in zijn decreet van 28 Januarij 1838, bekend te maken: » dat er voor de Catholijke Priesters geene volstreckte verplichting is, om den huwelijkszegen te geven aan echtgenooten, die een gemengd huwelijk aangaan." Zoo dus de abusieve gewoonte op sommige plaatsen is ingevoerd; dat soortgelijke echtvereenigingen, door Catholijke Pastoors worden gezegend, strijdig met de Kerkelijke en Apostolische discipline, zonder eenigerlei consideratie en zonder moreele zekerheid, dat de Catholijke echtgenoot en de kinderen die geboren zullen worden, geenerlei gevaar zullen loopen, van hun geloof te verliezen, kan eene dusdanige gewoonte, des te minder worden beschouwd als eene praktijk, welke de wetten, die te allen tijde bestaan hebben, die altoos geldig waren en in vigueur werden gehouden, en die uit het principe der Catholiciteit zelve voortkomen, dat geenerlei misbruik ooit het wettig gebruik en de wet waarop het berust, kan vernietigen, zou kunnen afschaffen, of nietig maken. Reeds toont de zin zelve van het woord: » Herder," dat gij geroepen en verplicht zijt, om te waken over de zielen en de zaligheid dergenen, wier opzigt en bewaking u zijn toevertrouwd.

Hoe zou eene dusdanige verplichting, waarvan niets in eenigerlei geval u ontslaan kan, in harmonie kunnen worden gebragt, met eene wijze van handelen die datgene goedkeurt en bekrachtigt, wat door alle ondervindingen, bewezen is, nadeelig en gevaarlijk te zijn, niet alleen voor den Catholijken echtgenoot, maar ook voor alle zijne nakomelingen! En dit is het echter, wat plaats hebben zou, als gij, met ter zijdestelling der maatregelen van voorzigtigheid, der raadgevingen, der vermaningen en onderrigtingen, door den heiligen Stoel gegeven, u veroorloofdet, om een huwelijk te zegenen, waarvan gij welligt zelfs de zekerheid hebben zoudt, dat hetzelfde het geloof vanden geloovigen echtgenoot en van de toekomstige kinderen blootstelt aan het blijkbaarste gevaar van verderf. Wij bidden en smeeken u, u van een dusdanig gedrag te onthouden, omdat gij zeer wel weet, welke gestrengere rekenschap de Heer eenmaal vragen zal van uw beheer. Gij kunt u niet ontschuldigen, onder voorwendsel, dat de Kerk de geldigheid van dusdanige huwelijken erkent: zijn ze daarom wettig (*licite*), en daarenboven, is het om die reden aan eenen Catholijken Priester geoorloofd, die te zegenen, en er alzoo de geldigheid van te proclameeren, als hij bedenkt, dat hij niet als mensch de priesterlijke bediening uitoefent, maar als Priester der eene en heilige Kerk, die soortgelijke vereenigingen onwettig verklaart, al erkent zij derzelver geldigheid? Zegt de Apostel niet, dat het huwelijk een groot Sacrament is, doch alleen in JESUS CHRISTUS en in de Kerk! (EPH. V. 32). — Diensvolgens, wat de Kerk te allen tijde, betreffende dat onderwerp, geloofd en onderwezen heeft, 't welk zij

wil, dat overal en altijd zal worden nagekomen, met dezelfde voorwaarden; wat zij zonder acht te slaan op de inzigten, of den geest van een tijdvak, als eene heilige leer en overlevering heeft gehandhaafd, dit moet ook de regel van uw eigen gedrag zijn, opdat gij niet in de oogen van den goddelijken Herder der zielen, den eeuwigten Hoogepriester des nieuwen Verbonds, stilzwijgend mogt schijnen goed te keuren, wat de door Hem gestichte Kerk, de Kerk, die de steun en kolom der waarheid is, laakt, verwerpt en veroordeeld.

Overeenkomstig met de heilige wetten en voorschriften der Kerk, meenen wij u te moeten verklaren, dat telkens, als u soortgelijke huwelijken, tusschen eenen Catholijken en Protestantschen echtgenoot worden aangekondigd, gij alles te werk moet stellen, om er de geloovige partij van af te brengen, ter zake van het naaste gevaar van verderf, zoo als zulks u bevolen wordt, door uwen pligt als Herder: deze verklaring doende, vreezen wij niet, dat men ons kunne verdenken, verwijten of beschuldigen, dat wij u opzetten tot ongehoorzaamheid aan de wetten van het koninkrijk. Ingevalle uwe vertoogen, met gepastheid, zachtmoedigheid, behoedzaamheid en waardigheid gedaan, het eens door den Catholijken echtgenoot en inzonderheid door de Catholijke echtgenote, genomen besluit niet mogten doen wankelen; ingevalle de belofte niet wordt gedaan, dat ten gevolge eener vrije en wederzijdsche overeenkomst, de Catholijke echtgenoot, zonder eenigerlei hindernis, de voorschriften zijner Kerk kunne volbrengen, en dat de kinderen, die uit het huwelijk zullen geboren worden, in de Catholijke Religie zullen worden opgevoed; in die gevallen, zeggen wij, zijt gij in de verplichting, om nogmaals vertogen te doen aan den halsstarrigen echtgenoot, dat het u onmogelijk zijn zal, om, ingeval van hardnekkige weigering, een dusdanig huwelijk te zegenen en aan hetzelfde de godsdienstige bekrachtiging te geven, aangezien de voorwaarden niet zijn vervuld geworden, op welke alleen gij, door de Catholijke Kerk gemagtigd zijt tot het leenen uwer priesterlijke bediening. Daarenboven Z. G. B. hebben wij van u het vaste vertrouwen, dat gij u onthouden zult van alles, wat zelfs van verre u het verwijt van onverdraagzaamheid zou kunnen doen belooften: want gij behoort te handelen gelijk de Kerk, die in alle wetten, betrekkelijk dat onderwerp toont hoe bekommert hare liefde is voor de zaligheid harer kinderen. Wij verlangen levendig, dat gij door wijze onderrigtingen en waarschuwingen de jeugd oplettend op dit punt maakt, om haar in het toekomende te behoeden tegen eenen stap, die vervolgens door geenerlei berouw kan worden hersteld, ten einde haar te doen blijken, hoe gevaarlijk voor den kostbaren schat des geloofs eene vereeniging is, die voor het geheele leven aangegaan wordt en blijft. In de innige hoop, dat gij met stipte naauwkeurigheid, de waarschuwingen, die wij u in dezen brief geven, zult nakomen; dat gij in

dezen getrouw zult zijn aan de verplichtingen uwer bediening, verleen wij aan u en aan uwe schape, met eene levendige teederheid onzen herderlijken zegen.

Gegeven, in ons Bisschoppelijk paleis van *Pelplin*, den 1.^{en} September 1838.

Dr ANASTASIUS.

DE GEREFORMEERDE STEMMEN OVER CATHOLICISMUS EN PROTESTANTISMUS.

In het laatste Nummer (1) der (*Gereformeerde*) *Nederlandsche Stemmen*, komt een artikel voor, getiteld: *Het Catholicismus en het Protestantismus*, 't welk eene zoo merkwaardige getuigenis oplevert, van de verblindings, welke de geest der ketterij aanbrengt, dat wij dit artikel niet zonder ontroering en diep medelijden hebben kunnen lezen. Wij hebben het doelmatig gekeurd, dat zonderlinge stuk, van onze aanmerkingen verzeld, over te nemen.

» HET CATHOLICISMUS EN HET PROTESTANTISMUS.

» Het behoort onder de machtspreuken, waarmede men in onze eeuw alles meent gezegd en aan den Geest des tijds een afdoend getuigenis gegeven te hebben: van deze of gene maatschappelijke, historische, Godsdienstige, ja Goddelijke instelling te verklaren, dat zij afgedaan heeft. *De Koningen gaan heen*, roept de onwettelingsgezinde theorist bij iedere uitbarsting van den vuurspuwenden berg van Julij- of Septemberdagen uit; *het Christendom gaat heen*, dus juicht de ongeloofige, spotter of Pantheïst; *het Catholicismus gaat heen*, zegt hem, schoon ook op andere, maar buiten de beloftenissen Gods even losse gronden, menig welmeenend Protestant na; terwijl van wederzijde de Catholiek zich vleit met dezelfde verwachting ten aanzien van Protestantismus en Reformatie, en op zijne beurt uitroept: *LUTHER en CALVIN gaan heen*.

» Vooroordeel, dwaling, of voorbarigheid bij allen! Niets gaat heen van de oppervlakte der geestelijke, zedelijke, maatschappelijke wereld, voor dat het alle de tijdperken van zijn bestendigen loopkring vervuld heeft; niets gaat heen zonder die worsteling die ook in de natuurlijke wereld den dood vooraf gaat. *De Koningen gaan niet heen*, voor dat de tijd zal daar zijn, wanneer de Koningen der aarde hunne heerlijkheid zullen brengen aan de voeten van het Lam, en alle de Koninkrijken zullen vereenigd zijn in dat éene Koninkrijk van Jesus Christus, aller Koningen Koning, en aller Heeren Heer. *Het Christendom*, dat is de verwachting van dat Koninkrijk van Jesus Christus, gaat niet heen, voor dat de verwachting zich op-

(1) In het laatste nummer. Want een bericht in hetzelfde geplaatst, zegt: » *De Nederlandsche Stemmen zijn met het tegenwoordige Deel gesloten en compleet.* » Het is gebleken, dat die zogenaaemde *Nederlandsche Stemmen*, niet veel weerklink in Nederland meer konden vinden. Bij eene meerdere uitbreiding onzer *Catholijke Nederlandsche Stemmen*, kon men de *Gereformeerde Stemmen* niet meer als gezegd weekblad volhouden; men moest de toevlugt, tot den vorm van maandschrift nemen, en nu reeds moeten zij het geheel opgeven. Wij lezen verder in het bericht: » De Redactie stelt zich echter voor, om met November aanstaande haren arbeid maandelijks voort te zetten, onder den titel van: *Stemmen en beschouwingen over Godsdienst-, Staat-, Geschied- en Letterkunde*. Terwijl het formaat voortaan in plaats van kwarto, groot octaaf zal zijn, wordt de prijs met twee Gulden jaarlijks verminderd, zoodat die thans voor éenen Jaargang op f 6:— bepaald is enz. » Hoe veel vellen ieder nummer zal uitmaken, wordt niet gezegd; maar men is verstandig genoeg geweest, om van de benaming van: *Nederlandsche*, af te zien.

gelost zal hebben in de vervulling. *Het Catholicismus*, dat is het Rijk van Rome en haar Pausdom, gaat niet heen, voor dat het zich ontwikkeld zal hebben tot die volle tegen-christelijke gestalte, tot welker daarstelling zelfs het ongelooft en de Omwentelingsgeest aan hetzelfde de hand bieden. *Het Protestantismus*, dat is, het protest uit en met Gods Woord tegen de in de plaatsstelling van middelaars en middelaressen aan den Middelaar, van de Kerk aan den H. Geest, van het woord der menschen aan de Schrift van God, van de gerechtigheid der werken aan de gerechtigheid des geloofs, van de dienst in beelden en vertooningen aan de dienst in geest en in waarheid: dat Protestantismus gaat niet heen, voor dat de gruwel en de afval, waartegen het gelijkelijk getuigt, zal zijn weggenomen. Niets van dat alles gaat weg op de bloote wenteling der eeuwen, maar op den wenk van God, en naar de bepalingen en voorzeggingen van Zijn woord."

Niets gaat heen van de oppervlakte der geestelijke, zedelijke, maatschappelijke wereld, voor dat het al de tijdperken van zijn bestemden loopkring vervuld heeft; niets gaat heen zonder die worsteling, die ook in de natuurlijke wereld den dood vooraf gaat. — Waar wij derhalve eene worsteling, gelijk aan die, welke in de natuur den dood vooraf gaat, bespeuren, mogen wij vooronderstellen, dat het al de tijdperken van zijnen bestemden loopkring vervuld heeft; en, diensvolgens, op het punt is van heen te gaan.

Wij willen hier niet onderzoeken, of en in hoeverre dit op de koningen zou kunnen worden toegepast. Wij willen hier enkel aanmerken, dat Europa eenmaal dien gelukkigen tijd heeft gezien, dat de koningen der aarde hunne heerlijkheid bragten aan de voeten van het Lam, en alle koninkrijken vereenigd waren in dat ééne koninkrijk van JESUS CHRISTUS aller koningen Koning en aller heeren Heer; dat het Protestantismus, dat gelukkige tijdperk heeft doen eindigen en aan de vorsten een regt toegekend, om in en over de Kerk, dat is het Koninkrijk van JESUS CHRISTUS te heerschen, de heerlijkheid van dat rijk te vermindern, en deszelfs eigendommen aan zich te trekken; dat zelfs ook de Catholijke vorsten, dat onchristelijk en onregtvaardig voorbeeld hebben nagevolgd; en dat alzoo als de koningen heen gaan, niet op de bloote wenteling der eeuwen, niet op de wenschen en woeligen van den omwentelingsgezinden theurist, maar op den wenk van God, zouden zij dan hunnen val aan het Protestantismus en deszelfs theorien moeten wijten!

HET CHRISTENDOM, dat is de verwachting van dat Koninkrijk van JESUS CHRISTUS, gaat niet heen, voor dat de verwachting zich opgelost zal hebben in de vervulling. — Bestaat dan het Koninkrijk van JESUS CHRISTUS niet reeds werkelijk, sedert achttien eeuwen op deze aarde? Hoe kan dan het Christendom de verwachting van dat Koninkrijk zijn? Of wordt hier op de verwachting van sommigen op het duizendjarig rijk, of op die van het Koninkrijk der Hemelen gedoeld? Wij kunnen dit niet beslissen; doch in allen gevalle is deze definitie van het Christendom, hoogst zonderling.

HET CATHOLICISMUS, dat is het Rijk van Rome en haar (zijn) Pausdom, gaat niet heen, voor dat het zich ontwikkeld zal hebben tot die volle tegen-chris-

telijke gestalte, tot welker daarstelling zelfs het ongelooft en de omwentelingsgeest aan hetzelfde de hand bieden. — Deze misselijke beschrijving van het Catholicismus, die in het vervolg van dit stuk ontwikkeld wordt, bewijst, dat men het hoofd nog vol heeft van de belagchelijke droomerijen der XVI. eeuw. Wij willen daarover hier niet spreken, daar wij in het vervolg, hiertoe beter gelegenheid zullen hebben. Wij willen hier enkel in het voorbijgaan doen opmerken, dat de Protestantsche schriftgeleerden afstand hebben gedaan van het Evangelisch gevoelen van LUTHER: dat de val van het Pausdom ZEER NABIJ IS; 't welk wij, in het laatst der vorige eeuw en zelf nog maar twee jaren geleden, in meer dan een Protestantsch geschrift, op de stelligste wijze hebben zien beweren. Neen! roepen nu de (Gereformeerde) Nederlandsche Stemmen, bij haren afscheid, hare medeprotestanten toe, neen, dat Catholicismus gaat nog niet heen!

De Paus is de levendige, de vleeschelijke en waarachtige Antichrist, riep LUTHER bij iedere gelegenheid uit; de Kerk van Rome is de hoer van Babel; de maat harer gruwelen en afgoderij is VOL: het Pausdom gaat heen, zijn val is NABIJ! Neen, roepen de Gereformeerde Stemmen, drie eeuwen later, DE TEGEN-CHRISTELIJKE GESTALTE, van het Rijk van Rome met zijn Pausdom, moet zich NOG ONTWIKKELLEN. Achttien, veel min vijftien eeuwen, waren daartoe niet toereikende; dat Catholicismus gaat nog niet heen! — Men is dus genoodzaakt om stilzwijgend te erkennen, dat de groote LUTHER, in een zoo gewichtig punt, 't welk zoo veel eenvoudigen, tot zijne gewaande Reformatie overhaalde, deerlijk misgetast, of anderen bedrogen heeft.

HET PROTESTANTISMUS, dat is, het protest uit en met Gods Woord tegen de in de plaatsstelling van middelaars en middelaressen aan den Middelaar, van de Kerk aan den H. Geest, van het woord der menschen aan de Schrift van God, van de gerechtigheid der werken aan de gerechtigheid des geloofs, van de dienst in beelden en vertooningen, aan de dienst in geest en in waarheid: dat Protestantismus gaat niet heen, voor dat de gruwel en de afval, waartegen het gelijkelijk getuigt, zal zijn weggenomen. — Het kan ons niet bevreemden, dat er, nadat de God-mensch de verkondiging zijner leer en bevelen aan zijne Apostelen had toevertrouwd, om door deze aan anderen te worden overgeleverd, menschen gevonden werden, die de Evangelische gestalte van het kind missende, waanwijs genoeg waren, om te meenen, dat zij het beter wisten en wijzer waren dan de Apostelen; hunne brieven en de geschiedenis leveren daarvan onderscheidene bewijzen op: een hunner verzekert zelfs, dat er ketterijen zijn moeten, opdat degenen die getrouw zijn, zouden openbaar worden. Alle eeuwen des Christendoms hebben ketteren en ketterijen opgeleverd, die echter allen beweerden, dat de Kerk van Rome, die ze alle veroordeeld heeft, van de waarheid afgeweken was. In die lange rij van ketterijen is, in de XVI

eeuw het veelhoofdige Protestantismus opgetreden... *Er moeten ketterijen zijn*: zij zullen dus elkander blijven opvolgen, zoo als ze tot hiertoe gedaan hebben, telkens eene andere gedaante aannemende, om aan alle eeuwen te getuigen, dat de *onveranderlijke waarheid*, en de *eenheid des geloofs*, alleen in de Catholijke Kerk te vinden is. — Neen! de ketterij gaat niet heen!

Maar het Protestantismus der (*Gereformeerde*) *Nederlandsche Stemmen*, is een *onding*, een gebouw, dat op *hersenschimmen* en *leugen* gebouwd is; en dus blijkbaar *den vader der leugen* tot stichter had! Als datgene, waartegen het protesteert, niet bestaat, dan heeft het geen doel; dan heeft het zijn aanwezen aan hersenschimmen en leugen te danken!

Wel nu, waar worden *middelaars* en *middelaressen*, *IN PLAATS VAN DEN MIDDELAAR* gesteld? — » In de » Roomsche Kerk, waar men de Heiligen *als middelaars* » de *middelaressen* aanroept, en hunne voorspraak bij » God verzoekt, » zullen hier eenvoudige en misleide Protestantenvoort antwoorden: en wij, wij die alles onderzoekt, dag en nacht onderzocht hebben, wij roepen hen, uit de volheid van ons harte toe: » Broeders, » men bedriegt u! *blinde leidslieden der blinden*, *leugenachtige meesters*, trachten de vooroordeelen en » de leugenen, die gij met de moedermelk hebt ingezogen, levendig te houden en aan te kweeken; broeders, men liegt, men bedriegt u! Duizendmaal zijn » die aantijgingen bondig wederlegd en telkens durft » men ze weder opwarmen; zoo onbeschaamd is de » ketterij!"

Neen, de Catholijke Kerk stelt de Heiligen niet *in plaats* van den Middelaar JESUS CHRISTUS die de *eenige Middelaar onzer verzoening met God* is, zonder wien er geene Heiligen zijn zouden; door wien wij de verhooring onzer gebeden van den Vader verwachten. De Kerk zegt aan het slot harer gebeden niet: » Verhoor ons hemelsche Vader! Zoon, door » MARIA, door PETRUS en PAULUS, door FRANCISCUS, » door THERESIA enz.; maar: door JESUS CHRISTUS » onzen Heer, die met U en den H. Geest leeft en » regeert, God in alle eeuwen der eeuwen." Gelogen is het, dat wij de Kerk *in plaats van den heiligen Geest* stellen. Maar wij gelooven eerbiedig, op het woord van JESUS CHRISTUS, op Gods woord, dat de *Apostolische Kerk* voor eeuwig onafscheidbaar van den H. Geest is; dat zij het orgaan is van den H. Geest; daarom zeiden de Apostelen, in de eerste Kerkvergadering te Jeruzalem: *Het heeft den H. Geest en ons goed gedacht*: zoo als ook de vaders der jongste algemeene kerkvergadering zeggen konden, *wettig vergaderd in den H. Geest* te zijn. Het is gelogen, dat wij het woord der menschen *in plaats van de Schrift van God* stellen! De *Schrift van God* is de vraagbaak der Kerk, die zij, bij alle opkomende zwarigheden en ketterijen raadpleegt, en wier waren zin in haar door den heiligen Geest, die aan haar gegeven is, om bij haar te blijven tot in

eeuwigheid en door de *overleveringen der Apostelen*, welke *individueel* door den heiligen Geest gedreven werden, wordt kenbaar gemaakt: waardoor hare uitspraak noodwendig onfeilbaar is. Maar zij, die beweeren: dat de *Schrift van God*, de *EENIGE kenbron der waarheid*, de *EENIGE regel van geloof en zeden* is, 't welk nergens in de *Schrift van God* gevonden wordt, en dat zij echter hardnekkig blijven beweeren; — deze stellen het menschen-woord in plaats der Schrift van God! Het is gelogen, dat wij de *gerechtigheid der werken*, *in plaats van de gerechtigheid des geloofs* stellen! De Catholijke leer is die des Apostels: dat het zonder geloof onmogelijk is aan God te behagen; dat de werken al hunne verdiensten uit het geloof hebben; dat de ongeloovige geene *verdienstelijke werken* doen kan: maar zij is ook die van eenen anderen Apostel: dat het geloof zonder de werken dood is; dat de goede werken, die wij verrigten, vruchten des geloofs, en het werk der genade zijn; en dat God, dezelve naar zijne beloften beloonende, zijne eigene gaven kroont. — Het is gelogen, dat wij de dienst in beelden en vertooningen in de plaats stellen van den dienst in geest en in waarheid; maar wij gelooven, dat beelden en ceremonien geschikt, en daarom door de Kerk ingevoerd zijn, om de aanbidding in geest en in waarheid te bevorderen.

(Het Vervolg hierna).

WAT DOEN WIJ!

Wij hebben eene lijst medegedeeld, van de onderscheidene protestantsche genootschappen te Londen, die allen ten doel hebben, om de gevoelens van verschillende protestantsche secten, in alle werelddeelen, voort te planten en uit te breiden. Ter bereiking van dat doel, worden jaarlijks millioenen besteed; onderscheidene dier genootschappen, hebben takken of geaffilieerde genootschappen in ons vaderland (1); en wat doen wij?

Onze protestantsche landgenooten hebben onderscheidene maatschappijen en genootschappen in ons vaderland, bijbelgenootschappen, tractaat-genootschappen de bekende maatschappij, die zich noemt tot nut van 't algemeen en wier hoofddoel is, de bevordering van een anti-Catholijk, anti-Christisch zoogenaamd *algemeen Christendom*; de protestantsche maatschappij ter bevordering van welstand door ondersteuning en voorlichting (2), die de grondeigendommen in Catholijke oorden, uit handen der Catholijken, in die van protestanten tracht over te brengen, enz. enz. — En wat doen wij. Allerwege begrijpt men, dat, om iets van belang te verrigten, samenwerking noodig is: daarom vereenigen zich duizenden niet slechts in deze

(1) Zie *Catholijke Stemmen* van 15, 22 en 29 September.

(2) Zie *Catholijke Stemmen* van 22 Julij 1837, blz. 234.

of geene plaats of provincie, maar in het geheele land; somtijds zelfs in onderscheidene landen om door samenwerking en onderlinge bijdragen, het voorgestelde doel te bereiken; — maar, wat doen wij?

Wat doen wij, Catholijke Nederlanders, tegen al de pogingen der vijanden van ons geloof? Wat doen wij, om de vooroordeelen tegen hetzelve, die, door honderden van geschriften, soms op de listigste en boosaardigste wijze worden aangekweekt te verminderen en uit te roeijen? Wat doen wij, om de dwalenden in te lichten, de eenvoudige waarheid in een helder daglicht te stellen? Wat doen wij *genootschappelijk*, en door *samenwerking*? — Niets, volstrekt niets! En toch ware er, door eenige samenwerking, die gewisselijk van lieverleden zou toenemen, zoo veel goeds te stichten! Onze broeders in andere landen, waar het despotismus hen zulks niet belet, zoo als in *Pruissen*, 't welk, God zij geloofd, bij ons het geval niet is, hebben, bijv. onderscheidene genootschappen, ter goedkoope verspreiding van nuttige boeken, opgericht; plaatselijke leesbibliotheken gevormd, enz. enz.; en bij ons heeft niets van dat alles plaats; althans het is niet bekend; want ook van het hooge nut der publiciteit, schijnt men bij ons nog generlei denkbeeld te hebben (1).

Men zal welligt zeggen: onze handen zijn immers gebonden. De *Catholijke maatschappij ter bevordering van godsdienstige wetenschap en goede zeden* was immers nauwelijks opgericht, of zij werd door het gouvernement *gesupprimeerd*! De beruchte artikelen van NAPOLEONS strafwetboek verbieden immers alle associatiën boven de twintig personen, zonder autorisatie van het gouvernement? en wij zouden tot het doen van *goede werken* niet gaarne autorisatie zien vragen ..... Wat kunnen wij dus met vrucht doen?

Veel, zeer veel. Wat zegt artikel 291 van het strafwetboek?

» Nulle association de plus de vingt personnes, dont le but sera de réunir tous les jours ou à certains jours marqués pour s'occuper d'objets religieux, littéraires, politiques ou autres, ne pourra se former qu'avec l'agrément du Gouvernement, et sous les conditions qu'il plaira à l'autorité publique d'imposer à la société." enz.

Hieruit blijkt, dat een genootschap, 't welk generlei doel heeft, om bij een te komen of vergaderingen te houden, maar enkel, om door *jaarlijksche* bijdragen, aan een gemeenschappelijk doel bevorderlijk te zijn, geenszins onder het bereik van het bovenstaande artikel valt; en diensvolgens, de suppressie der Catholijke maatschappij, geenerlei grond heeft gehad; en dat de vermelde maatschappij, of liever hare directie, zich aan die suppressie niet zou hebben behoe-

(1) Zoo zouden, bijv. *gesuspendeerde* geestelijken, zoo veel schanddaal niet hebben kunnen geven, als hunne *suspensie* ware bekend geweest en men zou ons niet verweten hebben, dat wij het kwaad trachten te verheelen . . .

ven te onderwerpen, als zij daartegen in oppositie had willen komen. Waaruit dus volgt, dat tot de oprigting van een dusdanig genootschap, ook in het vervolg, geenerlei autorisatie noodig is.

Sedert jaren hebben wij *vruchteloos* gepoogd, door onderhandsche briefwisselingen, een genootschap tot stand te brengen, 't welk naar ons inzien en overtuiging, de grootste nuttigheid hebben kon, en daarom meenen wij er nu openlijk van te moeten spreken: wij bedoelen een Catholijk *tractaat*-genootschap, ten doel hebbende, om, door kleine stukjes van vier, acht, of ten hoogste zestien bladzijden, het een of ander punt der Catholijke leer, eenvoudig en duidelijk voor te dragen, het ongegronde van sommige aantijgingen aan te toonen en dezelve te wederleggen; de dwaasheid van sommige vooroordeelen te doen zien enz. enz.; en door het *gratis* verspreiden van dusdanige tractaatjes, aan eene ware verlichting en verdraagzaamheid, bevorderlijk te zijn.

Wie gevoelt niet het nut van een dusdanig genootschap in ons vaderland en in onzen tijd? En toch hebben wij er niet in kunnen slagen, om hetzelve tot stand te brengen. Men begrijpt niet, dat men zich doorgaans van dezelfde wapenen, waarmee men bestreden wordt, behoort te bedienen, om op de overwinning te kunnen hopen. Wat zouden pijl en boog baten, tegen eenen vijand, die met schietgeweer en kanon aanrukt?

Wij hebben onlangs in de Belgiesche bladen gelezen, dat eene associatie van ijverige Catholijken, door onderlinge bijdragen, ten einde nuttige boekwerken *zeer goedkoop* te kunnen verspreiden, niet slechts eene uitgebreide drukkerij, maar zelfs papierfabriek en lettergieterij tot stand hebben gebracht! — En nog zeer onlangs hebben wij vergeefs getracht, om, door middel eener kleine associatie, nuttige geschriften, ten minste voor wat minder, dan de tegenwoordige gewone prijzen, te kunnen doen uitgeven!

Inderdaad, het is onbegrijpelijk, dat wij zoo veel kunnende doen, zoo weinig verrigten! De karige speculatie-geest, vraagt bij ieder voorstel tot eene nuttige onderneming: » Hoeveel intrest zal het geven? . . . » Is dan de *honderdvoudige belooning*, die ons hierboven is toegezegd niet voldoende? Is die intrest niet groot genoeg, voor een weinigje aardse munt? Zou men zelfs groote kapitalen wel voordeliger kunnen beleggen? Hoe weinigen zijn er, die op eene andere wijze bevorderlijk kunnen zijn aan de verdediging der waarheid en het bestrijden der dwaling, of de bekeering van zondaren? En intusschen verzekert een der Apostelen van onzen Heer: » Mijne broeders, indien iemand onder u van de waarheid is afgedwaald en dat hem iemand bekeert, die wete, dat zoo wie een zondaar doet bekeeren van de dwalingen zijns wegs, zijne ziel zal verlossen van den dood en eene menigte van zonden bedekt. (JAC. V, 19 en 20). »

Ook onze Engelsche broeders hebben begrepen van hoeveel gewigt het zij, door doelmatige geschriften,

en het verspreiden derzelve, de dwalingen te wederleggen, de dwalenden liefderijk in te lichten en hunne vooroordeelen te doen verdwijnen. Zij hebben, tot dat einde, onlangs een instituut, of liever genootschap opgericht, waaraan de deelneming algemeen mag genoemd worden! — En zullen wij dat alles nog langer werkeloos blijven aanzien? Zullen wij nog langer op de vraag: *wat doen wij?* geen antwoord te geven hebben, dan: *niets, volstrekt niets!*

Wij noodigen verstandige en geleerde mannen, die in onze wijze van zien deelen, bij dezen uit, om ons hunne gedachten mede te deelen, betreffende een plan van doelmatige *zamenwerking* van allen, die het welmeenen met de waarheid, van welke de Kerk des levendigen Gods, de bewaarster, en tevens de kolom en steunpilaar is.

PATER EDOARDO HUMMUZ.

De Hoogwaardige Pater EDOARDO HUMMUZ, Procurator Generaal der Mechitarister-Monnikken van *Venedië*, heeft den 16 Julij laatstl. in de Akademie der Catholijke Religie te *Rome*, eene merkwaardige redevoering gehouden. Met het doel, om de vooroordeelen der Schismatieke Armeniërs te doen verdwijnen, had hij zich de taak opgelegd, *om het primaatschap van den Roomschen Opperherder te bewijzen, door middel van Armenische documenten*. De geleerde Akademist van den eenen kant de hinderpalen gevoelende, welke het zinneloos gevoelen, 't welk zij zich gevormd hebben, dat de Pausen der eerste eeuwen des Christendoms geenerlei Jurisdicte hebben uitoefend over de kerken van het Oosten, tegen de bekeering der Schismatieken, heeft opgeworpen; en hunnen eerbied ziende voor den H. GREGORIUS den Verlichter, van wien zij zich beroemen het Evangelie ontvangen te hebben, heeft het gelukkig denkbeeld gehad, om, ter bereiking van zijn doel, en om aan zijne natie dien gewichtigen dienst te bewijzen, aan te toonen, dat de beroemde Apostel van *Armenië*, ten tijde van keizer CONSTANTIJN te *Rome* kwam, om zijne gehoorzaamheid aan Paus SYLVESTER te kenmerken, om hem verslag te geven van zijnen Evangelischen arbeid en om van den Stoel van PETRUS, de noodige instructien en volmagten te ontvangen voor die ontlukkende Kerk. Tot dat voornamelijk punt als tot een middenpunt, heeft hij al de deelen van zijne Redevoering doen zamenloopen, om met behulp der Armenische wetboeken, met de getuigenis der geschiedschrijvers van dien tijd, met den fakkel der critiek en de kracht der redenering, heeft hij alle onzekerheid en twijfelingen doen verdwijnen en die reis duidelijk bewezen, die zoo eervol was voor de Roomsche Kerk en voor *Armenië*. Hij heeft, daarenboven, bewezen, dat de Schismatieke Armeniërs in tegenstrijdigheid met zich zelven zijn, daar zij, hoewel weigerende de suprematie van den Paus te erkennen, in hunne openbare gebeden belijden, van de Roomsche Kerk, door mid-

del van den H. GREGORIUS den Verlichter, de waarheid der Religie te hebben ontvangen. Hij heeft zijn geleerd en sierlijk opstel besloten, met vurige wenschen voor de terugkeering van het verdwaald gedeelte zijner natie tot de eenheid, en met het schetsen van een heerlijk tafereel van de schitterende toekomst, welke de Voorzienigheid schijnt voor te bereiden voor de oorden van het Oosten, van waar zich het licht heeft verspreid, om de geheele wereld te verlichten.

Deze Redevoering van den geleerden Armenier, loopt op eene merkwaardige wijze zamen, met de blijkbare overhelling tot de Catholijke eenheid, die zich in onderscheidene gedeelten van het Oosten, onder de Armeniërs laat bespeuren.

UITTREKSEL UIT EENEN BRIEF VAN DEN EERW. HEER PUTMAN, MISSIONNARIS OP DE MISSIE VAN CURAÇAO.

„Met waar genoeg las ik in den *Godsdienst-vriend*, van October 1837, den brief door den eerwaarden heer VAN DE BEEK, aan den Redacteur gezonden. In mijn hart wenschte ik mijnen ijverigen vriend in *Zweden*, geluk met het zoo ver voltrokken werk. Gods mildste zegen doe steeds den arbeid vruchtbaar zijn, van die achtungwaardige missionnarissen in *Zweden*, die inderdaad aan de wereld een voorbeeld hebben gegeven van het vermogen van ijver en vertrouwen op God. Wie had het kunnen denken, toen men er met niets begon, binnen korten tijd reeds te zullen hooren: „door eene bijzondere beschikking Gods, zal ons saldo een batig saldo zijn, onthoud u dus, lieve Vriend! van langer de liefdadigheid voor de Zweedsche missie in te roepen! Neen! wend nu dezelve elders aan, waar men ook, even als wij doen moesten, om hulp vraagt, en hulp noodig heeft. De liefdadigheid kent geene palen; welnu! dat zij zich nu ook tot anderen uitstrekke.” Ja, dat zij zich nu tot anderen uitstrekke; van ganscher harte wordt die godsdienstige en echt Catholijke wensch, in het kille Noorden geuit, in het brandende Westen herhaald. Dat de weldadigheid zich nu tot het arme *Curaçao* uitstrekke, — de Hemel geve, dat wij ook weldra aan onze edele weldoeners kunnen schrijven: wendt nu weder uwe liefdadigheid elders aan!

„Den 14 dezer werd ons door het gouvernement officieel bekend gemaakt, dat: „betreffende het verzoek van den Roomsche Catholijken Pastoor NIEWINDT „te *Curaçao*, om eene kapel of kerk in de Oost- „divisie alhier te bouwen, aan het gouvernement generaal wordt kennisgeving gedaan, dat het den koning behaagd heeft te beschikken, dat aan den gouverneur-generaal den last kan worden gegeven, tot „het toestaan van dat verzoek, onder de uitdrukkelijke „voorwaarden, nogtans, dat daarnit geene aanleiding „zal worden genomen, om de koloniale kas met eenige

» uitgaven te bezwaren, zoo ten aanzien van den op-
» bouw als van het vermeerderen van het getal bezol-
» digde Roomsche Catholijke Geestelijken te *Curaçao*
» enz. enz." Zoo dat wij nu, Gode zij dank! verlof
hebben, om eene kerk te bouwen, maar ook niets
meer; edelmoedige zielen moeten nu het overige doen;
wij houden niet op hunne weldadigheid in te roepen;
op milde giften wordt gerekend. De goede God zal
de harten bewegen, vele kleintjes zullen een groot
maken, toereikend, om weldra den Heere eene kerk
en altaar te stichten, daár, waar zijn' aanbiddelijke
naam nog naauwelijks gekend en het Gode welgevallig
Offer, nog nimmer opgedragen werd. De Hemel geve,
dat het spoedig zijn moge! —

Hoewel het kerkje zoo goedkoop en eenvoudig mo-
gelijk zal worden gebouwd, zullen toch de kosten nog
al aanmerkelijk zijn. Onze Hoogeerwaarde Prefect
is reeds in de noodzakelijkheid geweest, om eene uit-
gave te doen van f 350.00 maar zeer ten voordeele:
een stuk gronds, aan dat, waarop gebouwd zal wor-
den grenzende, werd door den eigenaar te koop ge-
veild, daar het ons in vele opzichten gansch niet on-
verschillig is, wie de nabuur is, was het zaak, om
dit voor de kerk aan te koopen; te meer, wijl de
eigenaar van het gekochte stuk, regt heeft, om een voet-
pad dwars over onzen grond te hebben, en er behalve
eenig hakhout, geschikt tot kalkbranding, dat wij in
allen gevallen hadden moeten aankopen, ook een huisje
op gevonden wordt, dat, als het niet anders kan, pro-
visioneel tot woonhuis van den Geestelijke dienen kan:
nu dit is minder, als wij eerst maar een redelijk
kerkje hebben, dan zal het overige wel volgen: *Primum regnum Dei et cetera adjiciuntur...*

Bijdragen tot het bouwen van dat belangrijk kerkje,
en in het algemeen ten behoeve der missie van *Curaçao*,
kunnen aan het Bureau van den Godsdienst-
vriend, die daartoe door den Hoog Eerwaardigen Heer
Prefect NIEWINDT verzocht is (1), worden ingezonden.
— Catholijke landgenooten! denkt aan de acht en
veertig Protestantische genootschappen te Londen,
waarmede wij u in onze vorige N.^{os} hebben bekend ge-
maakt, en wier pogingen zich ook tot de *West-Indiën*
uitstrekken. Denkt aan de millioenen, die daaraan
jaarlijks worden besteed, en doet, wat gij in den dag
des oordeels meent te kunnen verantwoorden! Ook de
bewoners onzer koloniën zullen daar tegenwoordig zijn
..... God verhoede, dat zij in dien geduchten dag
tegen u getuigen.

De heer DANIEL O'CONNELL heeft 1000 ponden ster-
ling (f 12,000) tot de oprigting van een nieuw kloos-
ter in *Ierland* geschenken! Welke voorbeelden....!

(1) Zie *Godsdienstvriend* September 1838.

AANKONDIGINGEN.

Bij een Notaris ten platten lande in de Provincie
Gelderland, bestaat gelegenheid tot plaatsing van een
jong mensch van goeden huize, van de R. C. Gods-
dienst, en niet jonger dan 18 jaren oud, ter opleiding
hoofdzakelijk in het Notariele; — doch tevens om
in het administrative vak werkzaam te zijn, tegen
een defroyement voor kost, inwoning en opleiding
van f 275.00 's jaars.

Adres met opgave van naam en woonplaats, onder
de letter K.... aan de Boekhandelaars KETS en
LAMBRECHTS, te *Doesborg*. Brieven Franco.

* * C. L. VAN LANGENHUYSEN, Boekhandelaar
te *Amsterdam*, geeft uit: *Uitlegging der Leer van
de Catholijke Kerk, met betrekking tot de Geschil-
punten*, door BOSSUET. Nieuwe uitgaaf, nagezien en
verbeterd door B. HOFMAN, R. C. Pastoor te *Amster-
dam*. Prijs 40 cents en in carton, ingerigt om voor
geschenk te geven, 50 cents. — Met goedkeuring.

* * De aankondiging in een der vorige N.^{os} van dit
weekblad, van het stel steendrukplaten, voorstellende
de *Pina-hut* en de nieuwe R. K. Kerk der *Boassi*
*besmettelingen op het etablissement Batavia te Suri-
name*, à f 1,20 het stel, ten voordeele derzelve Kerk,
heeft een gewenscht gevolg gehad. Een groot getal van
dezelve zijn verkocht, en vermoedelijk wel het groot-
ste getal, om een offer te brengen op het altaar dier
ongelukkigen, die alleen door den Godsdienst troost
en opbeuring erlangen. Uit *Amersfoort*, is tot dat
einde voor een stel platen bij den uitgever ontvangen in
een brief geteekend A. M. D. G. twee coupons elk à
f 12-47^s, welke edele gift hare bestemming zal erlangen.

Ten einde deze platen meer algemeen verkrijgbaar
te maken, zullen dezelve in de meeste R. C. boek-
winkels ter verkoop worden gezonden, waartoe meer-
dere afdrucken zullen worden gereed gemaakt.

C. L. VAN LANGENHUYSEN,
De Uitgever.

* * Bij den Boekhandelaar J. A. VAN BELLE te
Rotterdam, is van de pers gekomen en aan de Intee-
kenaren verzonden: *Pelgrimsreize naar Jeruzalem en
den berg Sinaï, in 1831 — 1833; door den Eer-
waardigen Vader MARIE JOSEPH DE GÉRAMB, Re-
ligieus van de orde van LA TRAPPE*. Met bijvoegselen
en vermeerderingen. Tweede Deel.

* * J. T. SOMMER, Boekhandelaar te *Almelo*,
heeft op de pers, *Proeve eener gemakkelijke Hand-
leiding voor het Inwendig Gebed; door den Hoog
Eerwaardigen en Hooggeboren Heere Baron CLEMENS*,
Droste tot Vischering, Aartsbisschop van *Keulen*. — Uit
het Hoogduitsch vertaald door P. KROES, Pastoor te *Edam*.

Nog wordt bij bovengenoemden ten spoedigste in
het Nederduitsch uitgegeven:

CLEMENS AUGUST, *der grosze Bekenner und
Martijrer unsrer Zeit*.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

O P P O S I T I E.

EERSTE ARTIKEL.

Wij zijn met hart en ziel Catholijk: daarom zijn wij vrienden van het gezag en eerbiedigen wij de overheid, wijl de Kerk ons leert, dat er geene magt is dan van God: en dat zij, die zich tegen de overheid verzetten, zich verzetten tegen de schikking van God. Daarom hebben wij altoos allen opstand afgekeurd en zullen dien altoos blijven afkeuren. Er is echter eene active en eene passive gehoorzaamheid. Tot de *passive* gehoorzaamheid aan de burgerlijke overheid, zijn alle Christenen verplicht: maar geenzins tot eene *active* gehoorzaamheid. Hiervan hebben de Apostelen het voorbeeld gegeven, toen zij openlijk aan den Jood-schen raad verklaarden: *Men moet Gode meer gehoorzamen dan den menschen.*

Toen de Heidensche keizers van de eerste Christenen, die voorbeelden van getrouwheid en onderwerping aan het burgerlijk gezag vorderden, dat zij den afgoden offeren, van het afgoden-offer eten, of hun

geloof verloochenen zouden: dan verklaarden zij openlijk: *Wij mogen u, in dit geval niet gehoorzamen; maar zij verdroegen geduldig en zonder er zich tegen te verzetten, de barbaarsche straffen, welke op de overtreding waren bepaald. Zij waren dus immer passief, maar niet altoos actief gehoorzaam.* Die onderworpen en getrouwe Christenen, durfden door het orgaan hunner verdedigers aan de keizers zeggen: Uwe wetten zijn onregtvaardig! Het niet *actief* gehoorzamen, als de burgerlijke overheid iets beveelt, dat strijdig is met de bevelen Gods; of verbiedt, wat God bevoelen heeft, is derhalve overeenkomstig met de voorschriften der Apostelen en met het gedrag der eerste Christenen: het aanwijzen van onregtvaardige wetten, of van de zulke, waaraan de Christenen niet gehoorzamen kunnen, zonder tegen hun Geloof en hunne conscientie te handelen, is dus niet alleen geoorloofd, maar dikwerf plicht.

Dit alles is zoo natuurlijk, zoo op de regten van den redelijken mensch gegrond, dat men het in alle constitutioneele landen, die niet van de willekeur van eenen absoluten vorst afhangen, in de constitutioneele charters, als wezenlijke regten der burgers heeft aan-

genomen en gewaarborgd. — Van daar datgene, wat men in alle constitutioneele landen: *Oppositie* noemt. Dusdanige *oppositie* is, als zij verstandige mannen tot organen heeft (en dit is doorgaans het geval) voor eene wijze, het ware heil des lands bedoelende regering, van het hoogste gewigt: Zij wijst de misslagen, welke de ministers of andere ambtenaren begaan, openlijk aan; zij doet zien, welke maatregelen voor- of nadeelig voor de regering, voor het land en voor het volk zijn, of eenmaal worden kunnen. Eene *oppositie* dus, wel verre van vijandig jegens de regering te zijn, is niet zelden hare beste en getrouwste vriendin; en menige revolutie zou zijn voorgekomen geworden, als de ministers der vorsten, naar de waarschuwende stem eener verstandige *oppositie* hadden geluisterd in plaats van gehoor aan vleijers te geven. Wij spreken hier niet van den partij-geest, die alles hevit, wat door de gouvernementen wordt gedaan; maar van die bedaarde en verstandige *oppositie*, die, uit ware belangstelling in de regering zelve en in het heil des vaderlands, plaats hebbende gebreken, misslagen van het bestuur, inconstitutioneele maatregelen, ongrondwettige aanmatigheden enz. enz. niet alleen aanwijst, maar met bondige redenen betoogd, dat het werkelijk gebreken, misslagen, verkeerde maatregelen en gevaarlijke aanmatigheden zijn. Zonder zoodanige *oppositie*, zou weldra, de best ingerigte constitutioneele staat, in eene vermoede absolute monarchie veranderen. Dit gevoelt men dan ook werkelijk in alle constitutioneele landen, en derzelver gouvernementen hebben achting voor de gematigde en verstandige *oppositie*, van wier aanmerkingen zij dan ook veelal een heilzaam gebruik weten te maken.

In Nederland schijnt men echter dit nog niet te gevoelen. Wie maatregelen des gouvernementen openlijk durft afkeuren; wie besluiten onbillijk en ongrondwettig durft noemen en beweerden, dat zij geen kracht van wet kunnen hebben; wie aantoonde, dat het gedrag des gouvernementes geschikt is om wantrouwen in te boezemen, wordt aanstonds verdacht gemaakt; men waarschuwt tegen hem, als tegen iemand, die door het gouvernement met geen goed oog wordt beschouwd, die vijandig is tegen het bestuur, die slinksche oogmerken heeft, en wantrouwen jegens de regering tracht te verwekken en aan te kweken. — Waarlijk, dit is een der grootste misslagen van ons ministerie; men heeft er de Belgische revolutie aan te danken.

Eene verstandige regering, wel verre van de stem eener bedaarde en bondige *oppositie* te willen smoorren, treedt met haar in openlijke discussie, in officieele, half officieele en andere door de regering begunstigde dagbladen, waardoor zoo wel de regering zelve als de natie verneemt, wat voor en tegen het gedrag der regering te zeggen valt. Van de keuze der Redactien der dagbladen hangt zeer veel af. Die taak behoort enkel aan bedaarde doorzigtige mannen te worden toevertrouwd. Wordt ook daarbij meer op

gunst en aanbeveling, op vleijerij of baatzucht, dan op bekwaamheid gezien, dan doen zulke bladen, gewoonlijk meer kwaad aan de regering dan de hevigste *oppositie* zelve: wanneer zij, in plaats van het gedrag der regering, met bondige redenen en argumenten te verdedigen, eene welmeenende en bedaarde *oppositie* beleedigen, haar hatelijke bedoelingen aantijgen, en al wie niet blindeling alles toejuicht, wat van regeringswege gedaan wordt, als oproerigen, als rustverstoorders, die wantrouwen trachten te zaaien, met een woord als vijanden van de regering afschilderen, dan maken die bladen de regering zelve verdacht en gehaat; zij verbitteren het volk, in plaats van het in te lichten. Ook dit is het geval in België geweest.

Onze schrale *Staats-courant*, komt, in dit opzigt in geene aanmerking. Onder de stedelijke couranten, zijn er weinige, die redeneringen en vertoogen leveren; en die, welke geleverd worden, zijn meestal jaanmerlijk en niet zelden ergelijk.

Het *Journal de la Haye* schijnt ons toe, aan bewaarde handen te zijn toevertrouwd. Men bedenke echter, dat dit blad in de Fransche taal geschreven wordende, schijnt bestemd te wezen, om het gedrag van ons gouvernement, vooral buitenslands in het beste daglicht te stellen. Wij zouden niets liever zien, dan dat onze regering, een door haar erkend redenerend blad tot stand bragt, ten einde op eene bedaarde wijze, de aanmerkingen en wenken der *oppositie*, en hare oordeelvellingen over het gedrag des gouvernementes te overwegen; en, zoo mogelijk te wederleggen; of, waar zulks niet mogelijk is, waar het gezond verstand, hoe ongeoeffend ook, de bondigheid der argumenten eener *oppositie* gevoelen moet, eene wijziging in de handelwijze en maatregelen der regering aan te raden. — Dit ware verstandig, dit ware constitutioneel; maar zoo denkt er ons Ministerie niet over; en het bekommert zich even weinig over de gedachte regtbank der *publieke opinie* als voor twintig jaren! Had men haar geraadpleegd, dan ware Nederland in dit oogenblik welligt het gelukkigste, bloeiendste en vreedzaamste koninkrijk der wereld.

Maar, zegt men, hoe zou de regering met zekerheid weten, of zij de publieke opinie, voor of tegen zich heeft? Voorzeker niet, door geloof te geven aan vleijers, die haar uit baatzucht verzekeren, dat het volk gelukkig en te vreden is; dat de publieke opinie haar gedrag goedkeurt en toejuicht: ook niet, door de bladen der *oppositie* te gelooven, die verzekeren, dat zij de organen der publieke opinie zijn. Er is een zeer eenvoudig middel, om de publieke opinie te kennen: het debiet der regerings en *oppositie* bladen. Hierbij moeten echter niet in aanmerking komen de *gedwongene* abonnementen, noch die, welke de regering voor hare rekening neemt; maar het vrije debiet. De *Arnhemsche-courant* heeft, in dit opzigt, een staalje opgeleverd, 't welk niet behoorde uit het oog verloren te worden.

In plaats van de redeneringen der *Arnhemsche-courant*,

die tot de *oppositie* was overgegaan, door de regerings bladen te bestrijden, toonde het gouvernement zijne gebelgdheid, door dat blad, den rang en de voorregten van *Provinciaal-blad*, te ontnemen, en dezelve, aan de schier onbekende *Nijmeegsche-courant* te geven. En wat is er het gevolg van geweest? Dat de abonnementen op de *Arnhemse-courant* sterk zijn vermeerderd, en nog dagelijks aangroeijen, zoo wel, als derzelver advertentien. Het is dus blijkbaar, dat de regering eenen groven misslag heeft begaan, toen zij haar misnoegen tegen dat blad, uithoofde van deszelfs *oppositie*, niet slechts met woorden, maar met daden heeft doen blijken: zij heeft de belangstelling in de *oppositie* artikelen der *Arnhemse-courant* slechts ongelooflijk vermeerderd. Nadeelig is het insgelijks, als men, van regeringswege, of, om aan de regering te behagen, opstellen, in dagbladen plaatst, die met den gewonen geest dier bladen of met het belang der zaak, die zij gewoonlijk verdedigen, strijdig zijn; vooral, wanneer dusdanige opstellen, te veel bewijzende, niets bewijzen, en geene andere strekking kunnen hebben, dan om de regering zelve, aangaande de publieke opinie te misleiden en daardoor de zaak des gouvernement's meer benadeelen, dan eene verstandige *oppositie* immer doen kan; want deze wijst de gebreken slechts aan, om op derzelver verbetering aan te dringen; terwijl het andere juist geschikt is, om ze te doen voortduren.

Wij komen er openlijk voor uit, dat wij, als Catholijken in conscientie meenen verplicht te zijn, om tot de *oppositie* te behooren, ten opzichte van alle verordeningen, maatregelen en besluiten, welke strijdig zijn met de grondwettige vrijheid van Godsdienst en onderwijs, omdat wij innig overtuigd zijn, dat vrijheid het levensbeginsel van het Catholicismus is. Verder dan tot hetgene, wat daartoe betrekking heeft, strekt onze *oppositie* zich niet uit: en wij zouden, zonder aanspraak op eenige belooning of gunst te maken, de eersten zijn, om de regering toe te juichen, als zij in haar eigen wel begrepen belang, hare politiek ten opzichte van den Godsdienst, veranderde, en daarvan ondubbelzinnige verklaring deed. Ons gouvernement heeft, als zoodanig geen Godsdienst, omdat het alle Godsdiensten gelijk stelt, en volgens de grondwet, gelijk stellen moet. Het kan en mag de eene Godsdienst gezindheid, niet anders behandelen, dan de andere, of het handelt onregtvaardig en onconstitutioneel, want de *grondwet* waarborgt aan allen *gelijke bescherming*. Het moet dus alle bestaande Godsdienst gezindheden beschouwen als onderscheidene takken van administratie, waarover 't het *opperbeheer* meent te kunnen en te mogen uitoefenen, en ze naar welgevallen te kunnen reglementeeren: of het moet alle, wat derzelver godsdienstig en inwendig beheer betreft, beschouwen, als *geestelijke zaken*, die niet tot het gebied der tijdelijke magt behooren, en van dezelve onafhankelijk zijn. Alleen het laatste is met den aard der zake en onze grondwet bestaanbaar; omdat onze grondwet aan de

verschillende Godsdienst gezindheden, niet alleen bescherming, maar ook vrijheid van conscientie en Godsdienst-oefening waarborgt.

Dat echter ons gouvernement van den beginne af aan, de zaak uit het eerstgemelde oogpunt heeft beschouwd, is uit deszelfs handelwijze gebleken en behoeft geen betoog; dat het gevoelen van ons ministerie dienaangaande nog niet is veranderd, blijkt: 1.º uit deszelfs gedrag ten opzichte der afgescheidene gereformeerden; 2.º uit de openlijke verdediging van het suprematie-stelsel, door het *Journal de la Haye* (1); 3.º uit de instandhouding van NAPOLEON'S strafwetboek, bij de verandering van alle andere wetboeken.

Het is derhalve eene eenvoudige en tastbare waarheid, dat ons gouvernement nog altoos meent regt te hebben, om suprematie, over alle Godsdienst gezindheden, en dus ook over het Nederlandsch gedeelte der Catholijke kerk, uit te oefenen. Dat zulks, bij alle nieuwe verordeningen en besluiten in aanmerking komen en het oordeel over dezelve wijzigen moest, spreekt van zelve; en hier aan te herinneren, is de plicht van elk, wiens doorzicht en ondervinding rijp geworden zijn, en die het zoo wel met het gouvernement, als met zijne religie hartelijk goed meent. Zulks te willen doen voorkomen, als geschikt, om *wantrouwen jegens de regering aan te kweeken*, is inderdaad te benazelachtig en te ongerijmd, om er ernstig op te antwoorden. Als de regering openlijk verklaarde: » ik zal mij met de leer en inrigtingen der Catholijke kerk, met hare discipline, en met de benoeming » harer bedienaren en kerkvoogden, niet infaten: maar » ik zal met deze hare *uitwendige betrekkingen met » den staat* regelen; » als wij daarbij een nieuw strafwetboek zagen invoeren, dat niet lijnregt strijdig was met de leer, inrigting en vrijheid der Catholijke kerk, en wij dan poogden te doen gelooven, dat het gouvernement niet ter goedertrouw handelde maar *arrières pensées* had, dan zou de blaam, dat zulks geschikt ware, om het vertrouwen op de regering te verzwakken, en wantrouwen in te boezemen, schijn hebben: nu is die belagchelijk, of verraad verkeerde bedoelingen!

Tot dit vertoog heeft een brief, dien wij eenigen tijd geleden uit 's Hage ontvangen hebben, en de aanhef van zeker dagblad artikel, aanleiding gegeven. Wij onthouden ons voor als nog van alle verdere aanmerkingen dienaangaande, en hopen, dat het niet noodig zijn zal daarop terug te komen.

GEREFORMEERDE STEMMEN OVER CATHOLICISMUS EN PROTESTANTISMUS.

(Vervolg van bladz. 349.)

» Neen! zeggen de Gereformeerde Stemmen, het Catholieke Rome gaat nog niet heen. Het is beide als geestelijke en als wereldlijke macht vastgeworteld op den bodem dezer te niet

(1) Zie ons blad van 24 Maart en volg.

gaande wereld. Het ontving op die wereld, ja, reeds menigen stoot, en slag, en wond; maar het genas zelfs van die *doodelijke wond*, welke haar eenmaal werd toegebracht bij de openbaring, door de Reformatie, van het tweevoudig element, waaruit de aloude Kerk van Rome bestaat, waarheden uit God, en leugen uit den mensch. Beide moesten zich in haren boezem tot volle rijpheid ontwikkelen. Doch men sla de oogen naar alle zijden heen, en vraag zich, of, ten gevolge het zij der Reformatie, het zij der revolutie, Rome in deze negentiende eeuw in macht en invloed, vooral in aanmatigheden en uitzichtten, toe — of afneemt?"

Waarin bestaan dan toch die *aanmatigheden* van hem, die van den God-mensch, *aller koningen Koning* en *aller heeren Heer*, den onbepaalden last ontving, om zijne geheele, over de gansche aarde verspreide kudde te weiden? Wat vordert Hij anders, dan dat men Hem die taak onbelemmerd late volbrengen en zich niet tegen God verzette, door het beletten of belemmeren, eener noodwendige gemeenschap, tusschen den Herder en zijne schapen? En zijne uitzigten . . . . .? O! deze zijn helder, te midden der dikste duisternis van godsdienstige of politieke revolutien! Het ongeloof heeft geen toegang tot hem, voor wiens geloof de Heer heeft gebeden, dat het niet bezwijken mogt! Zijn geloof aan de goddelijke beloften wankelt nimmer: en goddelijk is de belofte: » Ik » zeg u, dat gij zijt Petrus, en op deze Steenrots » zal ik mijne Kerk bouwen, en de poorten der hel » zullen haar niet overweldigen." De poorten der hel hebben die Rots immer vruchteloos bestreden, door scheuring, ketterij en ongeloof; maar altoos te vergeefs! En het zal immer vruchteloos zijn, dat zij eenen opstand der geesten, onder den naam van *Reformatie*, of eenen *opstand der hartstogten*, onder den naam van *Revolutie* tot stand brengen; beiden zijn huns ondanks dienstbaar aan de oogmerken Gods. *De winden hebben gewaaaid en de waterfloeden zijn op dat huis aangevallen, maar zij hebben het niet vernield, omdat het op eene Steenrots gebouwd was!* Als het kaf van het koren gescheiden is, als de goeden en getrouwen zijn bekend en gelouterd geworden, bedaren de stormen, en de *Rotskerk* vertoont zich met nieuwen luister! Nieuwe ijvervolle kinderen der Kerk vervangen de afgevallenen, trouwlozen en zwakken; en terwijl men meende den Herder verslagen en de kudde verstrooid te hebben, heeft men slechts nieuwe lammeren toegebracht en de gehechtheid der kudde aan den Herder vermeerderd!

Doodelijke wonden genezen niet. Wel meende de trotsche Reformatie, dat zij eenen *doodelijken slag* aan Rome had toegebracht; drie eeuwen lang zwetste zij die taal haren patriarch LUTHER na; maar het was en bleef ijdel gezwets! En, nu men het in de XIX. eeuw zelf erkennen moet: *Neen het Catholijke Rome, gaat nog niet heen!* Is men dwaas genoeg, om te beweren, dat de toegebrachte *doodelijke wonde*, genezen is!!!

Smartelijk, ja, was de wonde, door de zoogenaamde Reformatie aan de Catholijke Kerk toegebracht; maar smartelijker en dieper waren de wonden, door de *Grieksche scheuring* en de *Ariaansche ketterij* veroor-

zaakt, maar zij waren niet *doodelijk*, want het goddelijke sterft niet, en de Kerk van Rome, is eene goddelijke Kerk!

En welke wonden heeft de Revolutie, dat noodlotig gevolg van het Protestansch principe, aan Rome kunnen toebrengen? Geene dan ligte, die wel smartelijk, maar niet gevaarlijk zijn, dan alleen voor hen die de oorzaken van de revolutie zijn geweest.

Doch om diegenen onzer lezers, die met *Protestantsche OVERLEVERINGEN* niet bekend zijn, den zin van dat zonderlinge artikel der *Gereformeerde Stemmen*, wel te doen bevatten, meenen wij hen, alvorens het artikel verder te ontleiden, eenige inlichtingen te moeten geven.

LUTHER, de patriarch der zoogenaamde Reformatie, beweerde, en leerde schier als een geloofsartikel, dat de Paus de *anti-Christ*, het Beest uit de Openbaring en het Christen Rome, onder de pausselijke regering de groote Babylonische Hoer was. Dat gedrogtelijk gevoelen zocht en vond hij, gegrond in het XIII. en XVII. hoofdstuk van den *Apocalypsis* of Openbaring van den Apostel JOANNES: en dat monsterachtig gevoelen behoort tot de *Overleveringen* van het Protestantismus. Men heeft immer getracht, dat gevoelen bij de eenvoudige menigte aan te kweeken, somwijlen zelfs, louter uit haat tegen Rome, en al geloofde men er zelf niet aan. Hierover beklagden zich reeds VOSSIUS en GROTIUS, aan elkander in hunne merkwaardige briefwisseling.

Uit dit oogpunt moet men de bovenaangehaalde woorden: *Het (Rome) genas zelfs van die DOODELIJKE WOND, welke haar eenmaal werd toegebracht bij de Openbaring, door de Reformatie. . . .* beschouwen. Dit doelt blijkbaar op OPENB. XIII: 1 — 3: » En ik stond » aan den oever der zee; en ik zag een dier uit de » zee oprijzen, hetwelk tien hoornen en zeven hoofden had en op zijne hoornen tien diademen, en op » zijne hoofden namen der lastering. En het beest, » hetwelk ik zag, was gelijk een luipaard, en zijne » voeten waren als die van eenen beer, en zijne kaken als de kaken eens leeuws. En de draak (satan) gaf aan hetzelfde zijne magt, en zijnen troon en » groote kracht. En ik zag een zijner hoofden ALS » OF HET DOODELIJK GEWOND WAS (1) EN ZIJNE » DOODELIJKE WONDE WERD GEHEELD. En de geheele aarde bewonderde het dier en volgde het."

Dat de *Gereformeerde Stemmen*, in dit artikel, de vermelde Protestantsche overleyering in het hoofd hebben gehad, zal, ook uit het vervolg duidelijk blijken: en wij hebben, om die reden, gemeend, dit artikel niet alleen niet onopgemerkt te mogen laten, maar er zelfs breedvoeriger dan gewoonlijk over te moeten spreken.

Ons doel is niet, om hier Catholijke verklaringen van het XIII. en XVII. hoofdstuk der Openbaring van JOANNES op te geven: wie lust heeft om iets be-

(1) » Alsof het doodelijk gewond was." De Grieksche uitdrukking beteekent eigenlijk eene doorgesnedene keel.

langrijks over de Openbaring te lezen, zie: » *De Openbaring van den H. JOANNES; naar het Hoogduitsch van den graaf VON STOLBERG, 's Hage 1829.* » Wij zullen echter in dit verslag of na hetzelfde, nader over die verhandeling spreken. Laat ons de *Ge-reformeerde Stemmen*, verder hooren.

» Wat die macht in opzicht tot stoffelijke of zichtbare uitbreiding aangaat, de zich overal vermeerderende Roomsche bevolking, Roomsche Kerken en kapellen, *in het tot hiertoe bij uitstek Protestantische Engeland, in het eenmaal bij uitstek Hervormde Nederland, in Duitschland, in America;* de uit hooge en mindere standen van tijd tot tijd toenemende proselyten, *het zij dan door kracht van goud, van verleiding of verlokking, of zelfs van eene zekere Godsdiensstige behoefte overgehaald, getuigen daaromtrent luid.* In de van ouds Roomsch geblevene landen, alwaar het verval en de minachting der Roomsche Godsdiensst zelve onmiskenbaar zijn, daar bestaan toch in alle gevallen hare stevige en reusachtige vormen, als zoo vele bolwerken het zij tegen den aanval van het ongeloof, het zij tegen alle gevaar van de zijde van ons verflauwd Protestantismus."

In het hiertoe bij uitstek Protestantische Engeland. Hoe was dat land, tot hiertoe, zoo bij uitstek Protestantisch gebleven? Door het ondragelijkste despotismus, onder den schijn van vrijheid, even als in het eenmaal bij uitstek hervormde Nederland; ten einde aan alle volgende eeuwen te getuigen, hoe huichelachtig de zoogenaamde Reformatie was, toen zij haren opstand in naam der *Godsdienstvrijheid* begon. Nergens heeft het Catholijke bloed zoo overvloedig gestroomd, als in dat Engeland, toen het zoo bij uitstek Protestantisch was. In dat klassieke land der vrijheid mogt geen Catholijke Priester vernachten, op straf van opgehangen te worden . . . Op die wijze moest men het bij uitstek Protestantisch houden! Nauwelijks haalde de Godsdienstvrijheid adem, of het Catholicismus hernam zijne regten; zoo deed het ook in Nederland, Duitschland en elders. Dat men de proselyten van het Catholicismus tracht voor te stellen, als menschen, die zich door *kracht van goud* hebben laten omkoopen, of door verleiding of verlokking hebben laten verschalken, is eene armhartige kunstgreep, om dezelve verdacht te maken. Men moge dien laster voor God verantwoord: bij ons wekt hij slechts een gevoel van medelijden op en wij bidden: » Heer reken hen deze zonde niet toe!"

De toestand der van ouds-Roomsch geblevene landen, vordert eene bijzondere overweging. De kerk heeft, behalve de ketterij en de scheuring nog andere vijanden, waartegen zij te worstelen heeft. De wereld en de hartstogten, hebben haar te allen tijde bestreden: reeds in de dagen der Apostelen waren er vele zwakke en slechte Christenen, die de voorschriften der Apostelen, verwaarloosden of verachtten: en hoe zou het dan in die Roomsch geblevene landen, in onze dagen, anders kunnen zijn? Het philosophiesch ongeloof der XVIII. eeuw is een der wrange vruchten van de zoogenaamde reformatie; want hoewel de hoofden dier ongeloovige school, hevige vijanden van het Catholicismus waren, en echter het Protestantismus niet omhelsden, wyl het zich nog aan CHRISTUS hield, dien

zij den bittersten haat toedroegen, putteden zij echter hunne grondstellingen en argumenten tegen de kerk en tegen haren zichtbaren Opperherder, die de plaats bekleeder op aarde van den Goddelijken en verheerlijkten Opperherder is, uit de schriften der gewaande hervormers. Zij paarden spottend en hoon met hunne zoogenaamde argumenten en drogredenen; zij bedwelden het verstand, terwijl zij de zinnelijkheid streelden, even gelijk de hervormers gedaan hadden: hun werk was eene *tweede reformatie*, zonder schijn van Christendom. *De bijbel alleen* riepen de eerste hervormers: *de rede alleen* was de kreet der filosofen, die zich mede *hervormers der menschheid* noemden. Hunne grondstellingen baanden zich den weg zelfs tot de troonen der Catholijke vorsten, die zij tot handlangers van hunnen haat tegen de Catholijke kerk wisten te maken, tot het verdrijven der Jesuiten uit hunne staten te bewegen, en zelfs zoo ver te brengen, dat zij, door bedreigingen, de vernietiging dier beroemde orde, die de geesels der ketterij en der ongebondenheid was, den Paus afdwongen. JOSEPH II, sloeg even schendig zijne handen aan de kloosters en kerkgoederen, als te voren de vorsten, die de hervorming omhelsd hadden. De inquisitie, dat bolwerk tegen den stroom der ketterij en goddeloosheid werd in Spanje en Portugal afgeschapt; het toezigt op de boeken, die van buiten inkwamen, werd aan gewone tolbedienden toevertrouwd en een vloed van goddelooze geschriften overstroomde de beide landen, die sedert weinige jaren de onvoorzigtige dwaasheid hunner vorsten zoo duur betalen, en door bloedige burgeroorlogen geteisterd worden. — Ziedaar wat die Roomsch geblevene landen heeft doen verbasteren, wat er den Godsdiensst heeft leeren verachten, ondanks deszelfs *stevige en reusachtige vormen*, die men geplunderd en van steun beroofd heeft. Frankrijk, de bakermat van het philosophismus, is er het eerste slagtoffer van geworden, en, om uit den chaos der anarchie te geraken, heeft het den verbannen Catholijken Godsdiensst moeten terugroepen; het heeft de toevlucht tot Rome moeten nemen, om weder een geregeld gezag te doen eerbiedigen! Dat voorbeeld zullen Spanje en Portugal, vroeger of later, moeten volgen, zoo zij aan eenen wisselenden ondergang ontsnappen willen.

» Doch nog veel grooter is de zedelijke kracht van dat Rome, welks bestaan zich niet laat verklaren dan of uit eene Goddelijke instelling, of uit een Goddelijk oordeel."

Deze bekentenissen is van het hoogste gewigt. *Het bestaan van dat Rome, dat de zetel is van den Opperherder der Catholijke Kerk, LAAT ZICH NIET VERKLAREN, DAN OF UIT EENE GODDELIJKE INSTELLING, OF UIT EEN GODDELIJK OORDEEL!* — Een goddelijk oordeel! Wat zou er van de wereld, zonder dat Rome, geworden zijn? Men vrage het aan de geschiedenis. Wie heeft den stroom der barbaren tegen gehouden, en hen van woedende tijgers, in zachtmoedige lammeren herschapen? Wie heeft het CHRISTUS loochenend arianismus beteugeld? Wie heeft

het noorden van *Europa* en ook ons vaderland, uit de duisternis des heidendoms tot het geloof in *Jesus Christus* gebragt? Wie heeft de volken tegen het despotismus en de dwingelandij beschermd? Wie houdt nog den stroom eener algemeene revolutie op omverwerping der troonen tegen . . . ? Wie anders dan dat grijze *Rome*, dat zoo miskende, gelasterde, gehoonde en toch immer zoo geduchte Catholijke *Rome*, dat eenige bolwerk van de vrijheid der Kerk, die zonder dat *Rome*, overal de slavin der aardsche magten zijn zou . . . ! Waarlijk men moet geheel uitzinnig zijn en gekrenkte hersenen hebben, om het bestaan van dat *Rome*, als een goddelijk oordeel te durven verklaren! De Goddelijke instelling van dat heilige gezag, dat nog te *Rome* zetelt, hier te beoogen, is geenszins ons doel; wij hebben dit bij andere gelegenheden, meermalen gedaan.

» Zoo wel verdrukkingen en vernederingen, als voorspoed en veroveringen werken mede tot instandhouding, tot versterking van het eeuwenoud gebouw.”

Geen wonder! Want de Zoon Gods heeft stellig verzekerd, dat de poorten der hel niets vermogen zouden, tegen die kerk, die hij op den rotssteen *Petrus* bouwen zou! Zelfs de Gereformeerde Stemmen moeten erkennen, dat alles, voorspoed en tegenspoed, medewerkt, om dat eeuwen oude gebouw te versterken!

» Men schrijve hier niet alles toe aan diepe Staatskunde, aan menschelijke doorslepenheid, schoon ook in dezen door eene oefening van het eeuwen oude *Rome* een trap bereikt heeft, die met de opvolging van *Petrus* en *Paulus* weinig strookt!

En in welk opzigt strookt zij niet met de opvolging van *Petrus* en *Paulus*? Heeft de Goddelijke Verlosser niet aan zijne Apostelen, aan wier hoofd zich *Petrus* bevond, uitdrukkelijk gezegd: » Wees niet alleen opregt gelijk de duive, maar ook voorzigtig gelijk de slang!” Zijn dan de opvolgers van *Petrus*, wiens mede arbeider *Paulus* was, niet werkelijk verplicht geweest, om de ondervinding der eeuwen te raadplegen, om hun gedrag naar tijden en omstandigheden, met de voorzigtigheid der slang gepaard, met de opregtheid der duive te regelen? Wij voor ons geloven, dat zij, ook hierin, door eene hogere wijsheid worden bestuurd, en wij houden ons verzekerd, dat de uitkomst dit, misschien weldra, op nieuw heerlijk bevestigen zal.

» Men vergete niet, dat te midden van het diepste verval als Christelijke Kerk, de gemeente van *Rome* nog niet geheel ontbloot werd van dat geestelijk beginsel, waaruit het in den beginne en voor meer dan ééne eeuw leven en wasdom ontging.”

Waaruit het in den beginne en voor meer dan ééne eeuw leven en wasdom ontging. — Wat de schrijver van dit artikel hiermede zegen wil, en vaar meer dan ééne eeuw leven en wasdom ontging betuigen wij, niet te begrijpen. Het ontving dat leven en dien wasdom in den beginne; en wijl dat leven Goddelijk was, zettende het zijnen wasdom, gedurende achttien eeuwen, onafgebroken voort, telkens de onvruchtbare takken afhoudende, die deszelfs majestueuzen en heiligen opwas zouden hebben belet.

» Groot is de kracht van een geestelijk levensbeginsel, ook daar, waar het misbruikt wordt tot gansch andere werkzaamheden, dan waartoe het geschonken werd. Machtig blijft het zelfs in zijne verbastering; groot in zijne zelfs bloot werdsche, ja anti-christelijke gewrochten.”

Neen? een geestelijk levensbeginsel blijft niet magtig in zijne verbastering, getuige de Oostersche kerk, die hetzelfde levensbeginsel, als de kerk van *Rome* ontving; maar die door hare afscheuring van *Rome*, een kwijnend leven voortsleept en ter prooi aan verdeeldheden geworden is, die onheilbaar zijn. De Grieksche Kerk is in hare verbastering geheel magteloos geworden, en draagt sedert eeuwen, de kluisters der aardsche magten. De groote kracht van een geestelijk levensbeginsel, bestaat in de eenheid: zoodra als dat levensbeginsel verbastert, verliest het zijne groote kracht en heeft geene magt meer, om zich staande te houden, zoo min als een inwendig verdeeld koninkrijk zich tegen buitenlandse aanvallen staande houden kan.

» Zelfs eene valsche Godsdienst (het Mahomedanisme b. v.); vermag eene halve wereld te veroveren uit kracht, niet van het zwaard slechts, maar van eene eenige groote waarheid, onder hare leugenen of verbasteringen verborgen.”

Een valsche Godsdienst, zou weinig veroveringen maken, zonder het zwaard, het strelen van den menschelijken hoogmoed en het vleijen der hartstogten en zinnelijkheid. Ook dit getuigd de geschiedenis, zoo der heidenschen, als der Christen wereld; zelfs met zijnen wellustigen hemel zou *Mahomed*, zonder zijn zwaard geen gedeelte der wereld veroverd hebben; zonder het zwaard der verbondene vorsten, die de gewaande hervorming hadden aangenomen, zou het protestantismus een groot gedeelte van *Duitschland* niet veroverd hebben; zonder het zwaard zou het calvinismus een gedeelte van *Nederland* niet hebben veroverd; zonder het zwaard, zou het anglikanismus, deszelfs verovering van *Engeland* niet lang hebben overleefd! Alleen de ware Godsdienst kan door deszelfs hemelsch beginsel, vreedzame veroveringen maken, de geheele wereld veroveren, door de kracht van Hem, die de wereld overwonnen heeft en wien alle magt in hemel en op aarde gegeven is. Een valsche Godsdienst, kan wel op eene vreedzame wijze, eenige proselyten maken, maar wezenlijke veroveringen ZONDER HET ZWAARD, nimmer! De wellustige en onstuimige herdoopers, konden wel door het zwaard, veroveringen maken en zelfs het ongelukkige *Munster*, tot hunnen koningszetel verheffen; maar welke veroveringen hebben de zoogenaamde weerlooze doopsgezinden gemaakt?

» Zoo is het Christendom, waarop in zijnen oorsprong en eerste wording het Catholicismus zich grondvestte, te midden van alle verbasteringen, toch nog ééne der krachten waarmede de Kerk van *Rome* zoo vele eeuwen lang deed wat zij deed, nog doet wat zij doet, en is wat zij is. (1).”

(1) Hier wordt eene zinsnede uit de *Gazette de France* van den heer de *BONALD*, als noot, bijgebragt. Daarop te antwoorden behoort niet tot ons doel. De denkbeelden van den heer de *BONALD* in dit opzigt zijn niet de onze.

Inderdaad wij zien niet hoe men de beschuldiging, dat het Catholicismus, als *ware Godsdienst* **VERBASTERT** zij, van godslastering kunne vrijpleiten, als men de Godheid van onzen Heer JESUS CHRISTUS wil blijven belijden. Is dat Rome niet eene Apostolische Kerk? Heeft de groote Apostel PAULUS haar niet ten roem gegeven, dat haar geloof bij de geheele wereld bekend was? De ware Godsdienst, was dus in zijne dagen het deel der Kerk van Rome, met haar, waren alle de Apostolische Kerken der eerste eeuwen vereenigd zij, was derzelver vraagbaak en moeder in het geloof. Door een aanbiddelijk bestuur der goddelijke Voorzienigheid zijn alle de overige Apostolische Kerken te niet gegaan; alleen Rome is overgebleven, in Rome bleven dus al de beloften van den Godmensch aan zijne gezamenlijke Apostelen gedaan, als ik mij zoo mag uitdrukken, *geconsentreerd*. Wie dit ontkennen wil, moet de stelligste beloften van JESUS CHRISTUS, ontkennen; of toegeven, dat hij ze niet heeft kunnen of niet heeft willen vervullen. Het eerste kunnen zij die den bijbel als Gods woord aannemen, volstrekt niet; ze zijn in de evangellen, al te duidelijk uitgedrukt. Dat de Godmensch zijne belofte niet heeft kunnen volbrengen, zullen de belijders zijner Godheid zich wel wachten te beweerden, en even weinig zullen zij durven beweerden, dat hij ze niet heeft willen vervullen; Hij, die de Amen, de waarachtige, de getrouwe is! Welnu, waar zijn dan die beloften vervuld, als ze niet hare vervulling in de Kerk van Rome ontvangen hebben? En met die beloften en derzelver vervulling, is ieder denkbeeld van *verbastering* der Kerk van Rome, ongerijmd en godslasterlijk? » Ik zal u eenen anderen trooster zenden, den Geest der waarheid, die u in alle waarheid leiden zal en u in dachtig zal maken, alles, wat ik u gezegd heb; » en hij zal **BIJ U BLIJVEN TOT IN EEUWIGHEID**. » Ziet ik ben met ulieden al de dagen tot aan de Gefeindings eer wereld. In de wereld zult gij verdrukking hebben, maar hebt goeden moed, ik heb de wereld overwonnen; de poorten der hel zullen tegen mijne Kerk niet vermogen! Het zal ééne kudde en één Herder worden." — En de heilige Geest de onfeilbare Geest der Waarheid zou van Rome, het eenige overblijfsel der Apostolische Kerken geweken zijn en hare verbastering hebben toegelaten! Er zou een enkel dag, een tijdvak bestaan hebben, waarin JESUS CHRISTUS niet met haar was, om hare verbastering te verhoeden! De wereld zou over haren overwinnaar gezegevierd, de poorten der hel zouden de Kerk, die op de steenrots PETRUS gebouwd was, overweldigd hebben, als *verbastering* en *dwaling*, toegang tot de Kerk van Rome hadden gevonden! Nooit zou het Christendom eene kudde en één Herder kunnen worden, als de eenige Kerk, die altoos en overal aan eenen Opvolger van PETRUS, als haren Opperherder gehoorzaamde, *verbasterd* ware; want buiten die Kerk is alles verdeeldheid en ontbinding. Tot welke ongerijmdheden moeten zij vervallen, die om aan hun protesteeren tegen

de Kerk van Rome eenen glimp te geven, beweerden, dat er het Christendom *verbasterd* is.

» Het is er mede als met de wondergaven en krachten des geestes, die ook door dezulken konden worden uitgeoefend, aan wien een hartvernieuwend en zielbehoudend geloof vreemd bleef."

Als die wondergaven en krachten des geestes gevolgen waren van beloften, die met beloften van nog meerdere voorregten gepaard gingen, dan zouden zij de werkelijke vervulling dier beloften getuigen, en de waarborg zijn, voor de vervulling der overige beloften, al hadden zij die er de voorwerpen van waren, daarvan, geen voordeel voor hunne eigene ziel, geen hartvernieuwend en zielbehoudend geloof; of liever al beoefenden zij de voorschriften van dat geloof, niet tot hunne eigene zaligheid. De Heer heeft beloofd, dat Hij zijne Kerk op den rotssteen PETRUS bouwen zou en dat de poorten der hel haar niet zouden overweldigen; Hij verzekerde, dat Hij voor het geloof van PETRUS gebieden had; opdat het niet bezwijken mogt, en Hij belaste hem met de zorg over zijne geheele kudde. Daar nu de poorten der hel met den dood van PETRUS, kunne aanvallen niet zouden staken; daar het onwankelbaar geloof van PETRUS, tot *versterking* zijner broederen moest blijven strekken, en de kudde des Heeren na den dood van PETRUS, nog meer dan bij zijn leven, éenen Herder behoefde, moest PETRUS blijven voortleven in zijne opvolgers, en de beloften aan PETRUS gedaan, op hen overgaan. Daarom zijn alle aanslagen van de poorten der hel tegen die Kerk, die eenen opvolger van PETRUS aan het hoofd heeft, sedert achttien eeuwen vruchteloos geweest; daarom is de opvolger van PETRUS, in zijne uitspraken betrekkelijk het geloof, in het aanwijzen van waarheid en dwaling onfeilbaar; daarom erkent de geheele over de oppervlakte der aarde verspreide Catholijke Kerk, den opvolger van PETRUS, als haren zichtbaren Opperherder, die, op aarde de plaats van haren goddelijken Opperherder bekleedt. Maar zij leert nergens, dat iedere opvolger van PETRUS individueel een *hartvernieuwend* en *zielbehoudend* geloof hebben moet, of heeft. De stellige beloften des Heeren, hebben nergens dusdanige voorwaarden, tot derzelver vervulling gemaakt.

(Het Vervolg hierna.)

ANTWOORD DEN DWAAS NIET NAAR ZIJNE DWAASHEID. (1)

Dit gezegde van den wijzen koning SALOMON, herinnerden wij ons bij het lezen van de bij uitstek zotte berigten, in het Handelsblad van Maandag 8 October (tweede editie) en van Woensdag 10 October, op nieuw door den Berlijnschen correspondent van dat blad opgedischt. Wij hebben reeds zoo dikwerf de zotheid van soortgelijke artikelen aangetoond, dat het ons be-

gint te walgen, zoo vaak, als wij weder iets dergelijks lezen, En daar ons Handelsblad zot genoeg is, om met het plaatsen van zulke berigten nog immer voort te gaan, moeten wij erkennen, en het publiek zal er zich meer en meer van overtuigen, dat de wijze SALOMON groot gelijk had toen hij zeide: *al stampen men den dwaas in een mortier, zal hij niet wijs worden* (1). Wij meenen dus, na alles, wat wij reeds over de *Berigten van het Handelsblad* en de *Pruissische zaak* gezegd hebben, deze artikelen geen ernstig antwoord waardig te moeten keuren. Wij willen ze echter aan onze lezers mededeelen; hetwelk wij genoegzaam keuren, om ze aan de bespotting van alle verstandigen prijs te geven. — Zij zijn de volgende:

» De Pauselijke aanspraak heeft hier veel meer opzien gebaard dan de vorige, want terwijl te voren de Paus slechts bittere klagen aanhief over het gevankelijk wegvoeren des Aartsbisschops van Keulen, neemt de H. Vader thans tegen Pruisen eene krijgshaftige houding aan. Doch Rome schijnt hier eenigzins voorbarig gesproken te hebben en denkt op dit oogenblik vermoedelijk bereids geheel anders over de zaak, daar eerst op het eind der vorige maand onze onderhandelingen met den Paus over Weenen in het Vaticaan kunnen zijn aangekomen. Mogt echter de Pauselijke Stoel ook ditmaal aan onze voorstellen geen gunstig oor verleen, dan zou eindelijk het konkordaat onzer regering geheel vernietigd en geen ander aangegaan worden tot dat de kerkelijke staat onze wenschen zal hebben vervuld.

» *Berlijn*, 4 October. In onze politieke kringen hoort men thans alleen van de voorbarige aanspraak des Pausen en van den stuitenden brief van 30 katholieke geestelijken aan hunnen Aartsbisschop van Breslau spreken. Deze laatste brief wordt hier voor echt gehouden en men gelooft dat de steller een praktisch regtsgeleerde is. Hoewel uit de aanspraak des H. Vaders eene hardnekkige oppositie blijkt, gelooven echter *hooggeplaatste personen*, dat Oostenrijk zeer stellig tusschen onze regering en den Kerkelijken Staat een vergelijk zal tot stand brengen. Men zegt dat de sluwe kardinaal staats-secretaris LAMBRUSCHINI reeds onderhands onderrigt was van de verzoenende stappen onzer regering, doch desniettemin staande den Paus de bewuste aanspraak heeft doen houden om meer opwekking onder de katholieken te verspreiden. Onze voornaamste katholieke koesteren niettemin de vaste hoop, dat het aan de zoogenaamde ultramontane partij geenszins gelukken zal eenen Godsdienst-oorlog te weeg te brengen of een vergelijking met Rome te beletten.

Daar SALOMON echter ook gezegd heeft: » Antwoord den dwaas naar zijne dwaasheid, opdat hij *niet wijs in zijne oogen worde* (2), » willen wij er toch dit van zeggen: dat de *hoog geplaatste personen*, denkelijk *torenwachters* of *telegraaf-bedienden* zijn, die te dom zijn om mee te praten; daar ze niet eens weten, dat Breslau geen Aartsbisdom is en er dus geen Aartsbisschop van Breslau bestaat. Wie in de allocutie des H. Vaders eene krijgshaftige houding meent te zien, wint het van Don QUICHOTE's knecht SANCHE, nog in poltronnerij! — Doch genoeg, wij hopen, dat ons *welsprekend Handelsblad*, nog eens wijs zal worden: zoo niet, dan denke men aan SALOMON's mortier!

(1) Prov. XXII, 22.

(2) Prov. XXVI, 5.

DE BRESLAUSCHE GEESTELIJKHEID.

Sedert een aantal van jaren, hebben de dagbladen, elkander napratende, de Katholieke Geestelijkheid in *Silecië*, als zwak, rekkelijk, verdorven, ja, als geheel tot het protestantismus overhellende voorgesteld. Het moest dus wel verbazing baren, een dertigtal der Geestelijken van het Bisdom Breslau, hunnen hoofschon Bisschop, den eenigen, die de zijde van het *Pruissisch* gouvernement houdt, een krachtvol en nadrukkelijk adres te zien aanbieden, 't welk echt Katholijk, vol van geest en leven is. Zij zeggen daarin onderanderen:

» Het komt ons voor dat de tijd gekomen is, waarin het zake is, te ontwaken uit den langen en diepen slaap, waarin de bedreigingen van het gezag, het protestansch philosophismus en het philanthropismus geslaagd zijn *Silecië* te dompelen, en een lang stilzwijgen af te breken, welks gevolgen zoo noodlottig voor ons zijn geweest. Ja het is zake, om aan een onderdrukkend gouvernement, den slagboom tegen te stellen eener onwankelbare gehechtheid aan het geloof en aan de religie onzer vadersen.

» Het *Keulse* feit is de spil, waarop de nieuwe aanslagen draaijen, welke de willekeur en het absolute gezag beproeven zullen, om nieuwe inbreuken te maken in het gebied van het geestelijk gezag. Van daar zal het gouvernement uitgaan, om eene onbegrensde uitbreiding te geven, aan dat gene, wat het zijn *jus in sacra* en *circa sacra*, noemt en om het principe *cujus regio, illius religio*, te verwezenlijken.

» Thans of nooit zal men met goed gevolg kunnen beproeven, om de hooge autoriteiten te verpligten, om af te zien van de willekeurige aanslagen en van het misbruiken van gezag, ten opzichte der Katholieke Kerk.

» Wij meenen, dat zulks de taak en de pligt van uwe Hoogwaardigheid is, in zijne hoedanigheid van Bisschop, zoo wel als in die van lid van den staats-raad, om te arbeiden tot het doen afschaffen, of ten minste tot het verkrijgen van verligting van den dwang der conscientien en der geloofsbegrippen, die op de Katholieken in de Pruisische staten drukt. Daardoor zult gij eeuwige regten verkrijgen op de erkentelijkheid, niet alleen van uwe diocesanen, maar ook van al de Katholieken van het koninkrijk *Pruissen*. Dit is voor ons een even troostrijk als bemoeiigend vooruitzicht.

» Niet ophoudende, gebeden aan den Almagtigen te doen; opdat Hij zich gewaardige aan Uwe Hoogwaardigheid, de wijsheid, de kracht en den moed te verleen, die U noodig zijn in de moeilijke tijden, waarin wij leven, blijven wij bestendig met den diepsten eerbied enz."

Dat men dit stuk te *Berlijn*, stuitend gevonden heeft, zoo als de *Correspondent* van het *Handelsblad*, het noemt, kan niemand bevreemden. Overigens heeft de laauwe Prins-Bisschop van Breslau, reeds meer dan deze, adressen van dien aard ontvangen en zijn achttingswaardige Groot-Vicariss Montmorin zich verplicht gevonden, om zijne bedieningen nêr te leggen zeggende: *Ik wil Katholijk blijven!*

Wij hoopen eerlang in staat te zijn, om de adressen der *Breslausche* Geestelijkheid in haar geheel aan onze lezers mede te deelen.

AANKONDIGING.

** Is ter Perse om aan het Bureau der Katholieke Stemmen te worden uitgegeven, de vertaling van:

Voyage de la Trappe à Rome, par le révérend père MARIE-JOSEPH DE GERAMB, door J. WITZ.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

VRIJHEID VAN ONDERWIJS.

De *Gazette de France*, heeft onlangs betrekkelijk de vrijheid van onderwijs, een artikel medegedeeld, dat ook op den toestand van het openbaar onderwijs in ons vaderland van toepassing is. Wij hebben gemeend een gedeelte daarvan te moeten overnemen.

» Het charter van 1830, behelsde:

» Er zal, binnen den kortst mogelijken tijd, door eene wet in het openbaar onderwijs EN IN DE VRIJHEID VAN ONDERWIJS WORDEN VOORZIEN.

» Sedert acht jaren, verwacht Frankrijk de vervulling eener belofte, wier principe het verworven heeft. De vrijheid van onderwijs is in eene *charte-verité*; zij is er nog niet uitgetreden, om in de daadzaken overtegaan."

In onze nog bestaande grondwet leest men art. 226:

» Het openbaar onderwijs is een aanhoudend voorwerp van de zorg der regering . . . . ."

Onze regering heeft dus de handen veel ruimer, dan de Fransche regering, die men enkel kan ten laste leggen, dat zij in acht jaren tijds, nog de wet niet heeft voorgedragen, die, volgens het charter, binnen den kortst mogelijken tijd, had moeten worden in werking gebragt. Onze regering is verplicht,

om het openbaar onderwijs, tot een aanhoudend voorwerp harer zorg te maken. Kunnen die woorden in eenen gezonden zin beteekenen, dat de regering het regt heeft, om zich geheel en al meester van het onderwijs te maken; alleen zoodanig onderwijs te laten geven als zij verkiest en de burgers te berooven van het regt, om hunne kinderen zoodanig te doen onderwijzen, als zij verkiezen? Zoo heeft ons ministerie het reeds drie-en-twintig jaren begrepen; maar zoo begreep de natie het niet; dit heeft zij getoond, door hare talrijke petitiën over dat onderwerp, wier uitwerksel, toen de tweede kamer er de billijkheid van in zag door de eerste kamer is verhinderd geworden. Maar men heeft daardoor, het verlangen der natie, en vooral, van het Catholijke derde deel der natie, niet alleen niet bevredigd, maar meer en meer aangevuurd, wijl de gevaarlijke strekking van het monopolie haar telkens op nieuw, bijv. uit het gebeurde te Bergen-op zoom, waarover wij welligt nader zullen spreken, hoe langer zoo duidelijker wordt. — Doch laat ons tot de *Gazette de France* terugkeeren.

» Acht jaren van rust hebben de wenschen doen vergeten, die gedurende den storm gevormd waren; de ministeriën zijn

elkander opgevolgd (1). Niet een derzelve heeft nog aan de grondwet van den Staat gehoorzaamd; alle hebben de beperkingen en hindernissen, door het keizerlijk despotismus gevormd, vermeerderd.

» De vrijheid van onderwijs is het regt van den huisvader, zoo als de politieke vrijheid, het regt is van den Franschen schatplichtige. 'T is een natuurlijk regt tot het burgerlijke leven behoorende. Het bestaat in Engeland, in België, in Zwitserland, in Duitschland en in de Vereenigde Staten. Het bestaat niet in Rusland en in Polen, noch daar, waar nog sporen van feodaliteit bestaan. Het gezag van den Staat over de verstanden en de conscientien stelt eene slavernij der bevolkingen daar; een volstrekt slavernij, dan die der lichamen en der gederen.

» Het hoofd des huisgezins heeft van zijnen titel het regt ontvangen, om zijne kinderen volgens zijnen Godsdienst op te voeden en hen de meesters te geven, die hij in staat acht, om hun verstand te ontwikkelen en hunnen geest te verlichten. De Staat heeft over de opvoeding geen ander gezag dan dat van toezigt in het belang der openbare rust en der zedelijke orde.

» De Staat kan inrigtingen van openbaar onderwijs hebben en in dezelve een officieel onderwijs geven; maar hij kan de huisvaders niet verplichten, om aftehangen van zijne universiteiten en er schatplichtig aan te worden. De tyrannie der conscientie, is die fiscaliteit bestaat zelfs in Turkije niet, noch onder de despotiekste gouvernementen van het Oosten.

» Met des te meer reden, behooren zij uitgesloten te zijn, waar de vrijheid is van conscientie en Godsdiensten, van gevoelens en drukpers, als principe is aangenomen. Het is eene spotternij, die verklaring van vrijheid en van regt ondergeschikt aan eene volstreekte heerschappij, over het verstand, de conscientie en den geest."

Ook bij ons is de vrijheid van conscientie en Godsdienst van gevoelens en van drukpers als *principe* aangenomen. Onze grondwet zegt uitdrukkelijk art. 190:

» De volkomen vrijheid van godsdienstige begrippen wordt aan elk gewaarborgd.

En art. 227:

» Het is aan elk geoorloofd, om zijne gedachten door de drukpers, als een doelmatig middel tot uitbreiding van kennis en voortgang van verlichting te openbaren, zonder eenig voorafgaand verlof daartoe noodig te hebben."

De beide artikelen zijn lijnregt strijdig met een gouvernementen-onderwijs monopolie.

Het behoort tot de godsdienstige begrippen der Catholijken, dat zij in conscientie verplicht zijn, om aan hunne kinderen een onderwijs te geven, dat niet strijdig met hunne godsdienstige begrippen is, maar in tegendeel, dezelve aan hunne kinderen in te scherpen. Dat zulks in onze bestaande openbare scholen het geval niet is; dat juist het tegendeel plaats heeft, zal wel geen betoog behoeven; vooral niet ten opzichte van de departementen-scholen, der zoogenaamde maatschappij tot nut van 't Algemeen, die er vooruit komt; dat zij de bevordering beoogt van een algemeen Christendom dat tegen de godsdienstige begrippen der Catholijken aandruischt.

Elk heeft het regt, om, door middel der drukpers, zijne medeburgers aan zijne kennis deelachtig te ma-

ken en hen te verlichten, zonder eenig verlof daartoe noodig te hebben. Maar hij mag zijne kennis niet mededeelen aan, en het verstand niet ontwikkelen en verlichten van de kinderen zijner medeburgers, door mondeling onderwijs, zonder daartoe, niet alleen verlof maar eene formeele aanstelling van regeringswege, te hebben bekomen! Kan men wel iets ongerijmdere nittenken?

» Wat zou intusschen een gouvernement te vreezen hebben, 't welk zegt, door den nationalen wensch te bestaan? Als het de natie voor zich heeft, zullen deszelfs scholen dezelfde gunst genieten. Als deszelfs onderwijs overeenkomstig is met de wenschen der huisvaders, zal het ongetwijfeld de voorkeur verwerven. De Staat, met deszelfs bescherming, deszelfs rijkdommen, deszelfs eereposten, zal altoos de beste meesters tot zich trekken. De vrijheid van het onderwijs zal geen ander uitwerksel hebben, dan de voortreffelijkheid der opvoeding, welke hij geeft, des te beter te doen uitkomen. Zoo hij vreest, dat zijne etablissementen niet zullen bloeijen, dat zij verlaten of verwaarloosd zullen worden, dat andere onderwijzers dan de zijne, de voorwerpen eener voorkeur zullen zijn, wat betekent dan deszelfs nationaliteit, vrijzinnigheid en verlichting?"

Enige volgende aanmerkingen hebben enkel betrekking tot de bijzondere omstandigheden van Frankrijk, en deszelfs universiteits-wezen. Na dezelve gaat de Gazette dus voort:

» De regten des huisvaders moeten geëerbiedigd worden; de stedelijke en provinciale komen niet minder in aanmerking. De stad is de verzameling der hoofden van huisgezinnen; de provincie is de vereeniging der steden en gemeenten.

» Daar zijn een geest, een verstand, belangen, behoeften, een patriotismus, dat op de gehechtheid aan de algemeene belangen volgt. Maar hunne wenschen zijn onvruchtbaar en onvermogen; men vraagt aan Frankrijk slechts belastingen; men heeft de bron van edele opofferingen opgedroogd. De gemeente, de provincie zijn niet vrijer, dan het hoofd des huisgezins, zelfs wanneer zij verzoeken, om ten haren kosten inrigtingen te maken, door middel van vrijwillige bijdragen."

En wat verder, na nogmaals over de universiteit gesproken te hebben.

» Het wordt tijd, dat dit verpederend despotismus ophoude; hervorming roept hervorming in. De nationale garden petitioneren ten voordeele van het algemeene regt; dat de huisvaders petitioneren ten behoeve der vrijheid van onderwijs. Het universitaire monopolie, is van denzelfden aard, als het verkiezings monopolie; 't is het privilege aan sommige mannen toegekend, om de conscientien en de geesten geweld aan te doen, en over de toekomst der jeugd te beschikken, even gelijk het andere monopolie het privilege is, om alle maatschappelijke voordeelen te beheerschen en op te stapelen en eenige belangen in de plaats te stellen van de wenschen eener groote natie."

Wij willen niet spreken over het zoogenaamde kiesregt, zoo als het bij ons bestaat en alles behalve eene nationale verlegenwoordiging oplevert: wij bepalen ons alleen tot de klagen der Gazette betrekkelijk het onderwijs; en vragen dan: Hoe veel minder vrij is nog het onderwijs in Nederland, dan in Frankrijk. . . ?

Reeds drie en twintig jaren lang, hebben de Nederlandsche Catholijken de vrijheid van onderwijs gewenscht; zij hebben dien wensch in alle gedeelten des lands geuit; zij hebben het door middel van het grondwettig petitioneren verzocht; zij hebben aangetoond, dat het openbaar onderwijs, de leerboeken enz., strijdig zijn met hunne godsdienstige begrippen; dat de

(1) Bij ons, daarentegen, schijnt de post van Minister, wat er ook gebeure, wat de natie ook zegge, ad vitam te zijn.

invloed eener uitgestrekte maatschappij, die zij als verderfelijik en anti Catholijk per principe beschouwen, hunne bekommring vermeerderd; en dat alles tot dusverre te vergeefs! Intusschen wordt de behoefte aan vrijheid van onderwijs van dag tot dag dringender; ook de afgescheidene gereformeerden, beschouwen het legale onderwijs als onchristelijk en schadelijk voor de jeugd; men heeft te *Bergen-op-zoom* de maatschappij die zich noemt *tot nut van 't Algemeen*, die er, even als op andere plaatsen in *Noord Brabant*, door gebrek aan leden was te niet gegaan, in het leven teruggeroepen, alleen, zoo het schijnt, om de kinderen van behoeftige Catholijken van het voordeel van een gratuit Catholijk onderwijs te berooven! Meent men op die wijze eendragt en verdraagzaamheid te kunnen bevorderen? De regering schijnt te verlangen, dat de Catholijken een *volledig vertrouwen* in haar stellen; maar hoe is dit mogelijk, zoo lang als de regering haar de *vrijheid van onderwijs*, dat onvervreemdbaar regt des vaders niet toestaat? De subsidien tot het bouwen of herstellen van Kerken enz. verstrekt, beteekenen in hunne oogen weinig, zoo lang als men hun de vrijheid ontzegt, om hunne kinderen te doen onderwijzen, op eene manier, die met hunne godsdienstige begrippen strookt. Zij weten daarenboven zeer goed, dat zij die subsidien, dat is de post op het *budget*, ten behoeve van den Catholijken Eeredienst, zelve betalen, en dat het dus geenszins eene weldaad, maar eene administratie hunner opgebragte gelden is, waarop de regering zich beroemen kan.

Tot het verwerven der vrijheid van onderwijs, zijn nog twee middelen over:

1.° Opnieuw te *petitioneeren*: niet aan de *tweede kamer* der Staten-Generaal, waarvan men vooraf weet, dat zij de billijkste verzoekschriften in het stof der Griffie begraaft, maar aan den Koning. En mogt de invloed van het ministerie groot genoeg zijn, om ook die verzoekschriften, even als zoo vele anderen, en die der afgescheidene gereformeerden, waarbij ze de grondwettige godsdienst-vrijheid verzoeken, *onbeantwoord* te laten, of af te wijzen, dan

2.° Aan de kinderen geen schoolonderwijs te laten geven; maar hen zelve, zoo goed mogelijk te onderwijzen, tot dat een ander ministerie (want onze ministers zijn toch sterfelijk) beter begripe, op welke wijze eene regering wezenlijk aan de natie een *volledig vertrouwen* kunne inboezemen.

GEREFORMEERDE STEMMEN OVER CATHOLICISME EN PROTESTANTISMUS.

(Vervolg van bladz. 359).

» Alles begunstigt de uitzichten der Roomsche Kerk in onzen tijd: de Machten der aarde, de geest zelve der Eeuw, de toestand en houding van het Protestantismus, in verband met de behoefte aan een God, eene Godsdienst, eene Openbaring, die

bij velen in onze hevig geschudde dagen ontwaakt. *De Machten der aarde!* Voor dezen toch is de Stoel van Rome eene Mogendheid, gelijk zij zelve zijn, eene Macht, aan wier bestaan en eere voor een gedeelte hunne eigene vastigheid en heerlijkheid zich verbonden achten. De Roomsche Mogendheden, voor zoo ver zij het aloude geloof huldigen, zien natuurlijk dat verband als iets heiligs aan; maar zelfs diegene, welke van den geest des tijds hun rijk in leen ontfingen, zien zich toch in allen gevalle liever begunstigd dan bestreden door deze op de bevolkingen hier en daar noch zoo geweldig vermogende Macht. En ook de Protestantsche Mogendheden, gelijk zij haar in onze dagen meer en meer zoeken te vriend te houden, zoo hebben zij met menig Protestantisch leek en Leeraar een zekeren eerbied voor de pracht, de kracht, de regelmatigheid van het uitwendige der Roomsche Moederkerk gemeen. Men maakt, bij al de vreeze die er is voor de Roomsche aanmattingen, toch misschien bij zich zelve nog wel vrij wat vergelijkingen, die althans op dat punt in onze reglementzieke eeuw, niet ten voordeele kunnen uitvallen van de meer vrije vormen onzer Reformatie."

Het ziet er dus met uwe *Reformatie* en hare meer vrije vormen, in onze reglementzieke eeuw, niet breed uit! *Alles, daarentegen*, zeggen de *Gereformeerde Stemmen*, *begunstigt de uitzigten der Roomsche Kerk in onzen tijd*. — Als dit zoo is, dan moet gij toch erkennen, dat het niet natuurlijk, ja, veeleer tegen natuurlijk en het gevolg van een bijzonder bestuur der Voorzienigheid is. Onze eeuw is niet slechts *reglementziek*, maar bij uitstek *vrijheidsziek*. Menschelijker wijze, moesten de volken dus de voorkeur geven aan de *meer vrije* vormen uwer reformatie boven de volstreckte onderwerping en gehoorzaamheid vorderende, voorschriften van het Catholicismus. Onze eeuw, moest des te afkeeriger zijn van de Roomsche Kerk, omdat deze zich niet wil, noch kan laten reglementeren, terwijl het protestantismus zich daaraan (hier en daar eenige afgescheidenen uitgezonderd) gewillig en eerbiedig onderwerpt, en echter wint de hervorming geenerlei veld: zoo min de egoistische oorspronkelijke Calvinistische reformatie, met hare *meer vrije vormen*, als het buigzame en gedweeë protestantismus onzer dagen.

Geen gezag in de geheele wereld is zoo oud en zoo legitiem, als de tijdelijke magt van den Opperherder der Catholijke Kerk; en het kan dus niet bevreemden, dat de vorsten, dat gezag, 't welk zoo noodig is voor de onafhankelijkheid van hem, wiens Geestelijke magt zich over de geheele wereld uitstrekt, met eerbied beschouwen. Maar hoe dwarsboomen en belemmeren zij de vreedzame uitoefening zijner Geestelijke magt, die nog ouder, nog legitimer, dan zijne tijdelijke magt en van Goddelijken oorsprong is! Matigen zij, die daartoe geenerlei roeping, noch zending hebben, zich niet het regt aan, om zijne verordeningen in *Geestelijke zaken* te onderzoeken, te beoordeelen en goed- of aftekeuren? Zien wij hen zelfs niet zich het regt *aanmatigen*, om hunne onderdanen in tijdelijke zaken, te berooven van het onvervreembare regt eener *vrije gemeenschap*, in *Geestelijke zaken*, met hun Geestelijk Opperhoofd, of die gemeenschap belemmeren? Het zijn dus waarlijk de vorsten niet, die de uitzigten der Roomsche Kerk begunstigen; want zij heeft geene andere uitzigten,

dan de vrije volvoering van den Goddelijken, haar opgedragen last: » *Onderwijst alle volken, hen doopende in den naam des Vaders, en des Zoons, en des H. Geestes, HEN LEERENDE ONDERHOUDEN* » *ALLES WAT IK U BEVOLEN HEB.*” Hierin alleen bestaan de zoogenaamde *aanmatigheden van Rome*: en Hij, die haar dien last gaf; Hij door wien de koningen regeren, die de lotgevallen van vorsten en volken bestuurt, zal ondanks allen tegenstand der wereld, haar den weg weten te banen, om hare taak te volvoeren! — Ziedaar de *uitzigten van Rome*, ziedaar de onze!

» Doch ook de geest des tijds, hoe ook dikwerf te vuur en te zwaard tegen het Catholicismus woedende, en wederzijds, waar de afkeer voor geen dieper berekening wegvallt, van het Catholicismus in zijne grofheid verafschuwd, ook de geest des tijds heeft met de Roomsche Kerk menig punt van aanraking, menig gemeenschappelijk belang, menig gemeenschappelijk uitzicht, ja menig gedrochtelijk en toch eigenaardig verbond.”

De *tijdgeest*, die dikwerf, te vuur en te zwaard tegen het Catholicismus woedt; en hetzelfde in zijne grofheid verafschuwt, heeft echter menig gedrochtelijk en toch eigenaardig verbond met het Catholicismus! Wat hier door den geest des tijds, of tijdgeest, verstaan wordt, laat zich niet gemakkelijk begrijpen: en even weinig waarin de grofheid van het Catholicismus gelegen is. Doch laat ons zien, op welke wijze, de fanatieke haat tegen Rome, de bovenstaande wartaal tracht goed te maken.

» De Unie in België staat in onze dagen niet, als een bloot plaatselijk verschijnsel, afgezonderd van den gang der dingen over geheel Europa.”

En wat was het verbond der edelen in de XVI. eeuw, waaraan Noord-Nederland deszelfs afscheiding van Spanje, de invoering der reformatie, de verbanning en verdrukking van het Catholicismus te danken had? Ook vele *Catholijke edelen* behoorden tot dat verbond; vele Catholijken namen deel aan den opstand tegen Spanje, en stredden, zoo zij meenden, voor de vrijheid van Godsdienst en de onafhankelijkheid des lands van willekeurige bevelen. Maar wie is ooit zot genoeg geweest, om dat dwaas, dat onverschoonlijk gedrag der Nederlandsche Catholijken, aan de Kerk van Rome te wijten, of te beweren, dat zij daardoor in verbondsbetrekking stond met den toenmaligen geest des tijds, die, even als de onze een geest van egoïsme en onafhankelijkheid was. De Nederlandsche Catholijken hebben hun schandelijk verbond, met den toenmaligen tijdgeest duur betaald en er voor geboet!

Toen België nog met ons vereenigd was, hebben wij meermalen het gevaar aangetoond van dat onop houdelijk roemdragen op de zoogenaamde *afschudding van het Spaansche juk*; van het beweren, dat een opstand, tot het *veroveren van conscientie en Godsdienst-vrijheid* wettig zij, doch men bleef er bij iedere gelegenheid op roemen; en men heeft daardoor de Belgen, meer dan men denkt, de wapens in de hand gegeven en opgewekt, om dat gevaarlijk voor-

beeld te volgen, en, ware niet het over grootte gedeelte van België zoo innig getrouw geweest aan het Catholicismus; hadden hunne liberale maçonieke ge-unieerden, de overhand bekomen, dan zou er het Catholicismus, zoo wel als vroeger hier te lande, zijn onderdrukt geworden; en welligt hadden hierop de vijanden van het Catholicismus gerekend. — In allen gevalle kan het individueel gedrag, dier Catholijke Belgen, die deel aan den opstand hebben genomen, even weinig op rekening der Kerk van Rome worden gesteld, als het deelnemen der Noord-Nederlandsche, en zelfs dat van sommige Belgiesche Catholijken aan den opstand tegen Spanje in de XVI. eeuw.

» De Fransche liberaal moge den Aartsbisschop van Parijs gaarne vernederd, beroofd, geplunderd zien; hij maakt desniettemin gaarne gemeene zaak met die van Keulen en Posen, zoowel als met de ultramontaansche en tevens ultra-revolutionaire geestelijkheid van het altijd en in allen opzichten begeerde België. De Fransche monarchaal handhaaft in dezelfde kolommen de legitimiteit van Don Carlos, en de agitatie van O'CONNELL.”

Wat bewijzen deze voorbeelden? Volstrekt niets, al waren ze niet onwaar. Zij zouden dan alleen bewijzen, dat de Fransche liberaal en de Fransche monarchaal partijdige menschen zijn; maar, wat gaat zulks de Kerk van Rome aan? En het past niemand minder, hen zulks te verwijten, dan den Nederlandschen Calvinist, die zoo weinig gevoel van regtvaardigheid heeft, dat hij ondanks zijne voorgewende liefde der conscientie- en Godsdienstvrijheid, de partijdigheid zoo ver drijft, dat hij de oogen sluit voor het edel en verheven gedrag der Aartsbisschoppen van Keulen en Posen, en voor den kalmen, verheven moed der lang getergde Catholijke Ieren! Die zoowel de vervolging der Lutheranen in Silecië, als die der afgescheidene Gereformeerden in Nederland, als onbillijk en strijdig met de verworvene Godsdienst-vrijheid beschouwt; maar de afschuwelijke onderdrukking der Catholijken in Pruissen en het vervolgen hunner geestelijken, stilzwijgend en met een onverschillig oog, misschien met welgevallen aanziet.

Maar het is onwaar, dat de Fransche liberalen in het algemeen de handelwijze van het opgewonden gepeupel jegens den Aartsbisschop van Parijs zouden hebben goedgekeurd; en even onwaar is het, dat alle Fransche liberalen, gaarne gemeene zaak maken met de Aartsbisschoppen van Keulen en Posen. Wij hebben menig Fransch liberaal blad gelezen, waarin voor den Aartsbisschop van Parijs partij getrokken werd: en dat de liberale Constitutionel, het despotiek gedrag der Pruisische regering, ten opzichte der eerbiedwaardige grijsaards van Keulen en Posen, niet slechts heeft verdedigd, maar toegejuicht, is algemeen bekend. En het is reeds een bewijs van diepe onkunde, als men de beide fractien van het liberalismus, of liever, den waren met den valschen liberaal verwart; of het verraadt een boosaardige list, om door het bezigen der algemeene uitdrukking: *Fransche liberaal*, twee zeer verschillende soorten van menschen te ver-

warren, ten einde ter bereiking van een voorgesteld hatelijk doel, eenvoudigen te misleiden.

Wat Ultramontaansch is, weten wij zeer goed: het is, voor allen die aan deze zijde der *Alphen* wonen, synoniem met: *Catholicismus*. Maar wat *Ultra-Revolutionnair* is, begrijpen wij niet regt. Wil men door *Ultra-Revolutionnair* de zulken verstaan, die *Conscientie- en Godsdienst-vrijheid* tot leus van opstand en revolutie maken, en die na het bewerken van de revolutie, de conscientie- en Godsdienst-vrijheid onder den voet trappen....? Doch dan is die benaming wel toepasselijk op de Gereformeerde predikanten der XVIe eeuw, die aan de revolutionnaire regering van dien tijd den raad gaven: *om geen en anderen dan den Gereformeerden Godsdienst te gedogen*; maar de Belgiesche geestelijkheid verdient alles behalve den naam van: *Ultra-Revolutionnair*. Zij vergenoegt zich met hare eigene vrijheid, zonder die van anderen te willen beperken. Zij waarschuwt, wel is waar, de bevolking, die aan hunne geestelijke zorg is toevertrouwd, openlijk, tegen het gevaarlijke der vrijmetselarij, en tegen de bedriegelijke waren, die door de Protestantsche bijbel- en tractaatjes-colporteurs worden rondgevent; maar zij tracht, noch de vrijmetselaars, noch de colporteurs van de vrijheid te berooven, om *loges* op te rigten, of tractaatjes uit te strooijen! De benaming van: *Ultramontaansche en tevens Ultra-Revolutionnaire geestelijkheid van het altijd en in allen opzichte begeerde België*, is dus enkel door den partij-geest ingegeven en ademt niets anders, dan den onchristelijksten haat, die den Calvinistischen schrijver van dit stuk veel verder doet gaan, dan den Franschen liberaal en monarchaal. Want ook in het gedrag van den monarchaal (die zich maar al te vaak door den partij-geest laat verblinden), zoo als het hier wordt voorgesteld, is niets tegenstrijdigs: daar de *agitatie van O'CONNELL*, wel tegen de ergerlijkste onderdrukking, die ooit bestaan heeft; maar geenszins tegen de legitimiteit van Koningin VICTORIA gerigt is.

„Zelfs de meest onverschillige vaak in zijn leven voor alle Godsdienst, sterft soms nog gaarne in haren moederschoot; heeft althands, buiten het gezegend geval eener bekeering tot God, geenerlei rede, om uit haren boezem uit te gaan. Hij heeft een soort van burgerlijke, van maatschappelijke, van fatsoenshalve betrekking tot haar. Hij zocht in haar, of waant zich weggelegd bij haar, eene bevrediging voor de ontruste conscientie, hoedanig eene hij gevoelt eenmaal te kunnen behoeven, en die het ontkennend Protestantismus der Eeuw hem niet beloven kan, het echte Protestantismus der LUTHERS en CALVIJNEN hem niet beloven wil noch mag, dan overeenkomstig de verklaring van God, en geenszins de inbeelding of inzetting van den mensch.”

Als wij niet wisten, hoe diep onkundig de meeste Protestanten zijn, aangaande de leer der Catholijke Kerk, zouden wij deze regels niet anders, dan aan kwaadaardige boosheid, of verregaande huichelarij, kunnen toeschrijven. Nu kunnen wij het als een nieuw bewijs van onwetendheid en blind vooroordeel beschouwen, dat men zulke regels, onder de oogen van een verstandig publiek durft brengen; maar tevens hebben wij innig medelijden met hen, die zich door zulke

bedriegelijke stemmen laten misleiden!

Wie soms nog gaarne in de moederschoot der Catholijke Kerk wenschte te sterven, geeft haar nog immer de voorkeur, is dus niet *onverschillig*. De *onverschillige* hoort nergens anders thuis, dan in het zoogenaamde *algemeene Christendom* der anti-Catholijke maatschappij, die zich noemt: *Tot Nut van 't Algemeen*, of zoo als het hier genoemd wordt: *ontken-nend Protestantismus*. — *Hij heeft ALTHANS, BUITEN HET GEZEGEND GEVAL EENER BEKEERING TOT GOD, geenerlei reden, om uit haren boezem uit te gaan....* Dus zou eene gezegende bekeering tot God eene reden opleveren, om uit den boezem der Catholijke Kerk uit te gaan! — Vrome Catholijken! wier bekeering tot God niet in eene *gemaakte houding*, niet in sombere wezenstrekken, niet in het praten over uwe ellende en bevindingen, maar in de praktische beoefening der voorschriften van het Evangelie, in eene hartelijke liefde tot God, en de daarvan onafscheidelijke naastenliefde bestaat, bidt, o! bidt toch veel, voor die ongelukkigen, die in de *zonde der scheuring* voortlevende, de eene, heilige, Catholijke, Apostolische Moederkerk lasterende, zoo verblind zijn, dat zij wanen en anderen trachten diets te maken, dat eene gezegende bekeering tot God, den mensch, den onverschillige, den zondaar, buiten den schoot dier Moederkerk zou kunnen voeren.

O, gij allen, die *bevrediging voor de ontruste conscientie* zoekt! Verbeeldt u toch niet, dat het in *slaap wiegen* eener *ontruste conscientie*, die naar bevrediging gelijkt, genoeg is. Gij zoudt u deerlijk bedriegen, als gij dacht, dat het Protestantismus der Luthers en Calvijnen in staat is, om de *ontruste conscientie* van een verstandig mensch, die alle dingen onderzocht heeft (en hiertoe is de Protestant verplicht) volkomen te *bevredigen*. Neen, de ware rust en kalmte, de volledige bevrediging eener ontruste conscientie, is alleen in den schoot der Catholijke Moederkerk te vinden! Het Protestantismus der Luthers en Calvijnen kan eene *ontruste conscientie* van den gevallen zondaar, wel misleiden en doen insluimeren, maar bevredigen — nooit! Niet aan dat tweeledig Protestantismus, niet aan de scheuring, niet aan den eigengekozen Godsdienst, maar aan de Apostolische Moederkerk is de magt gegeven, om den zondaar te ontbinden; aan haar heeft de Heer, in den persoon zijner Apostelen, gezegd: „*Wiens zonden gij vergeeft dien zijn ze vergeven.*” Meer dan *hoop geven*, op vergiffenis kan het Protestantismus der Luthers en Calvijnen, 't welk de *Sacramentele ontbinding* des zondaars verworpen heeft, niet geven: het kan niet zeggen: De Heer JESUS CHRISTUS ontbind u, en, op zijn gezag ontbinde IK u..... van uwe zonden, in naam des Vaders, en des Zoons, en des heiligen Geestes. Amen. En dit is *overeenkomstig de verklaring van God en geenszins de inbeelding of inzetting van den mensch.* (Het vervolg hierna.)

BIJZONDERHEDEN BETREKKELIJK DEN EERWAARDEN HEER MICHELIS EN ZIJNE FAMILIE.

Door toevallige relatien met eenen vriend des verdienstelijken kapellaans van den doorluchtigen CLEMENS AUGUST, en die met zoo veel vreugde in het lot van zijnen gevangen Bisschop deelt, zijn wij in staat, om de volgende bijzonderheden, betreffende dien achtlingwaardigen jongen Priester en zijne familie, mede te deelen, die ongetwijfeld de belangstelling onzer lezers wekken zullen.

De Eerwaarde heer EDUARD MICHELIS, is niet, zoo als men meende, zelf protestantsch geweest; maar hij is uit een gemengd huwelijk geboren: zijn vader was Catholijk en de zonen zijn in den Catholijken Godsdienst opgevoed. Hij heeft nog drie broeders. De oudste hunner, is officier; de tweede FREDERIK MICHELIS, heeft even als hij den geestelijken staat omhelsd en is in het begin van dit jaar Priester gewijd; de jongste broeder ALEX genaamd, is de kinderjaren nog niet ontwassen.

Zijne moeder is even als zijne zusters nog Protestantsch; maar beminnen den liefstalligen en godvruchtigen EDUARD, als den appel harer oogen. De vader dezer belangrijke familie, was teekenmeester bij een openbaar gesticht te *Munster*, zijne lessen verschaften aan zijn gezin een matig inkomen, waarvan zijn vroegtijdige dood hetzelfde beroofde, en in *bekrompene omstandigheden* bragt.

De Eerwaarde Heer EDUARD MICHELIS was, toen Monseigneur CLEMENS AUGUST, *Droste zu Vischering*, die Wij-Bisschop te *Munster* zijnde, tot Aartsbisschop van *Keulen* verheven werd, nog slechts Subdiaken: maar CLEMENS AUGUST, kende de talenten en de godsvrucht van den jongen leviet en verkoos hem tot zijnen Huisdiaken en Secretaris. Door de innigste banden van eerbied en dankbaarheid, aan zijnen Aartsbisschop verbonden, valt zijne verwijdering van den geliefden Prelaat hem harder, dan zijne opsluiting in de vesting *Maagdenburg*.

Een openhartige brief aan zijne moeder, waarin hij zich, naar de meening zijner bewaarders, te vrij had uitgedrukt, werd niet verzonden, maar hem teruggegeven; waarop hij den tweeden der brieven schreef, waarvan wij hier de vertaling laten volgen: de eerste is aan zijnen broeder FREDERIK en de andere aan zijne moeder gerigt.

O. A. M. D. G.

Alles ter meeste eere Gods!

LIEVE FRITS!

God zij gedankt, dat gij gewijd zijt. Ik vreesde, dat gij om mijnentwil, hinderpalen ontmoeten mogt. Gij zijt nu dienaar der Kerk, en in welken tijd! Verheug u en wees gedachtig aan uwe roeping. Gij zegt, dat

gij uw zelve nu slechts aan God gegeven hebt, dit is genoeg, meer wil God ook niet. Doch behoort Hem in waarheid geheel toe. Zoek niets, dan God en zijne Kerk, en tracht al uwe bekenden, jong en oud, insgelijks te ontvlammen. Gij dient nu aan het Altaar, ik ben daarvan verstoken (1). Gedenk mijner. Houd het besluit om u, in al uw willen, doen en denken onbeweegbaar vast aan de Kerk te houden en haar onbedongen gehoorzaam te wezen, regt vast. Wij hebben CHRISTUS enkel door de Kerk. Het eigenlijke heretische der gevoelens, ligt daarin, dat men CHRISTUS wel hebben wil (want wie zou zonder Hem kunnen zijn)? Doch Hem niet zoo nemen wil, zoo als Hij zich aan ons geeft; dit was reeds de zonde der Phariseën en is de zonde van alle ketteren geweest. De verachting der gehoorzaamheid aan de Kerk is de bron der revolutie geworden. De revolutie, als principe kan zelfs niet aanwezig zijn, zonder eenen Godsdienst, wiens principe de ongehoorzaamheid jegens de Kerk, de ontkenning van een, in de menschheid wortelend Goddelijk gezag is. Gij moet toch niet met groote onrust en inspanning naar vrede streven, maar met bedaardheid. Uw vertrouwen moet op uwe zwakheid en op Gods kracht berusten. Zorg goed voor ALEX. Wees altoos opgeruimd en vrolijk. Groet alle seminaristen; ook . . . (2) en al onze strijdgenooten: houd niet op voor de Kerk te bidden, en wek alle bekenden daartoe op. Bid ook voor mij, zoo als ik voor u doe; wees sterk en bemin uwen EDUARD. Geloofd zij JESUS CHRISTUS.

Maagdenburg, 9 April 1838.

LIEVE MOEDER!

Dat ik naar huis schrijvende, uwer niet vergeten kon, zult gij wel aanstonds gedacht hebben. Uw brief (mijn brief aan U) werd mij gisteren weder teruggezonden, ik heb wel zelf de schuld daaraan; ik had wel vrijer dan mijn toestand gedoogd, over onderscheidene zaken mijn hart uitgestort. Ach! gij weet toch, hoe alles wat aan de Kerk smartelijk valt, het innigste leven mijner ziel kwetst; daar ik voor haar kan sterven, maar zonder haar niet zou kunnen leven. In plaats van den brief dicht ik u hier een lied.

(1) Aanvankelijk was het den heer MICHELIS verboden, te *Maagdenburg* Missen te lezen: thans heeft hij, naar wij vernemen, de vrijheid, om zulks viermalen ter week te doen.

(2) Hier volgen negentien namen, die in de tegenwoordige omstandigheden, niet openlijk behoorden te worden vermeld.
R.D.

DE VOGEL IN DE KEVIE (1).

De lente daalde neder,
Nain weg het winterkleed;
En gaf op nieuwaan de aarde
Haar bruids-gewaad en tooi.

Op beemden en op velden
Is alles weer ontwaakt.
Met heldere oogjes blikken
De bloemen in de beek.

De vog'len keeren weder,
Door heuvel daauw gelaafd
Reeds klinken hunne zangen
Uit elken groenen struik.

Doch toen zij allen zongen,
Ontbrak er echter een,
Het zat reeds lang gevangen
In 't kooitje gansch alleen.

Het hoort de zangen klinken
Toen wekte in zijne borst
Den heeten wensch der liefde,
De zanglust weder op.

Als anders lente ontwaakte,
Dan sprongt aan elke beek,
Waar ieder bloemtje lachte
En vriend'lijk met hem sprak.

En in de ontwaakte streken
Der bloeiende natuur,
Sprak 't al op zijne wijze
Van Jesus liefde alleen.

De reine bron van 't beekje,
Zij had zijn beeld gezien;
En daarom vliet zij helder
Hem na om hem te zien.

En zingt op hare reize
Reikhalzend-zijnen lof,
En vraagt aan 't overbloemtje
Of 't ook iets van hem weet.

Het bloempje licht en zonnig
Zag hem met blijdschap gaan;
Kon 't anders wel zoo vrolijk
En lief uit de oogjes zien?

Steeds blijft deliefdesmachten,
In 't harte der natuur,
En alle stemmen zingen
Van Jesus liefde alleen.

Daarom streek aan het beekje
Het Vogeltje graag neêr,
'T zong vrome liefde zangen
En alles zong dan meê,

Thans is de sneeuw verdwee-
En alles is ontwaakt, [nen
De bloemen zijn ontloken,
Het beekje vliet alreê.

En allen zien verlangend
Naar 't Vogeltje reeds uit:
Het Vogeltje is gevangen
En zit in 't kooitje alleen.

(1) DER VOGEL IM KORBE.

Der Frühling kam hernieder,
Nahm fort das winterkleid
Und gab der erde wieder
Ihr brautliches, gesmeid l.
Auf wiesen und auf auen
Ward alles wieder wach,
Mit klaren auglein schauen
Die blümen in den bach.
Die vöglein kehren wieder,
Gelabt vom berges hauch;
Schon thönen ihre lieder
Aus jedem grünen strauch.
Doch da schon alle sangen
Fehlt noch ein Vögelein,
Er saß schon lang gefangen
Im käfig ganz allein.
Er hört die lieder thönen,
Da wacht in seiner brust;
Der liebe heistes sehnen
Und des gesanges lust.
Sonst wenn der lenz erwachte
So hupfts an jeden bach
Wo jedes blümlein lachte
Und freundlich mit ihm sprach.
Und im belebten kreise
Der blühenden natur,
Sprach jed's in seiner weise
Von Jesu liebe nur.

Des bächleins reine welle
Sie hat sein bild gesehn
Dum fließt sie klar und helle,
Sie eilt ihm nach zusehn.
Und singt auf seiner reise
Voll sehnsucht seinen preis,
Fragt ufers blümlein leise
Ob es nichts von ihm weiss.
Die blüme licht und sonnig
Sie sah ihn freudig gehn;
Wie könnten sie so wonnig
Sonst aus den auglein sehn?
Es reiht der liebe sehnen
Am herzen der natur
Und alle, stimmen thönen
Von Jesu liebe nur.
Dum liesz so gern sich nieder
Am bach das Vögelein,
Sang fromme liebes lieder
Und alles stimmte ein.
Nun is der schnee zerslossen,
Und alles ist schon wach,
Die blümen sind erschlossen
Es rieselt schon der bach.
Und alle schon verlangen
Lang nach dem Vögelein,
Das Vögelein sitzt gefangen
Im käfig ganz allein.

Weet gij wat, moeder? Dat is uw kanarie-vogeltje, toon echter het gedicht niet aan mevrouw H. zij mogt het nog erger misduiden, dan dat van den den-
nenboom. Geef er evenwel een afschrift van aan ***.
Maar denk toch, lieve moeder, in geen geval er aan, om hier te komen, men zou u ongetwijfeld niet bij mij laten. Ik hoop dat het met mijne afwezigheid, niet meer zoo lang duren zal. Ik ben nu eenmaal krijgsgevangene, en toch was het slechts een voorpostengevecht, waarin ik gevangen genomen werd. Mijne misdaad bestaat slechts daarin, dat ik den gezonden Catholijken geest met alle kracht, ja met bovenmatige inspanning, heb trachten op te beuren, zonder ooit eenige wet te krenken. En met God is mij veel gelukt, daarom draag ik gaarne deze banden: Mogt het intusschen weder worden zoo als het geweest is, dan zoeken wij voor ons, lieve moeder, een land, alwaar voor ons eene warmere zon schijnt. Als ik kom, schrijf ik zulks. Gij en zij komen mij te gemoet tot *Telgte*. Van daar gaan wij te voet naar *Munster*. Ik kan mij de vreugde regt voorstellen, als wij eenmaal bij beteren toestand der Kerk weder bij elkander mogten zijn. En ook dat lieve *Munster*, alwaar zoo vele plaatsen mij lief en dierbaar zijn, met al onze vrienden groet ik. Doch slechts na doorgestane beproeving, is de vreugde regt zoet. Daarom willen wij onwankelbaar op den Heer vertrouwen, laat ons zamen bidden. Groet allen en bemin uwen
EDUARD.

Maagdenburg, 16 April 1838.

Meer dan zes maanden zijn er reeds verlopen, sedert dat de jeugdige, van liefde tot zijnen Heer en zijne Kerk blakende Priester, deze brieven schreef, die zijn edel hart en opregte godsvrucht zoo karakteristiek schetsen, en nog duurt zijne gevangenschap voort! Zijne verwachting is te leur gesteld: ten ware hij, om zijne bekommerde moeder op te beuren eene hoop uitte, die hij niet koesterde. — Wat hiervan zij, de verdiensten des waardigen Priesters zijn daardoor des te grooter voor God geworden. Zijne protestantsche moeder en zuster, hebben de treurige ervaring verkregen, dat de protestantsche verdraagzaamheid en regtvaardigheid in *Pruissen* ijdele klanken zijn. Mogen zij van den anderen kant ondervinden, hoe teeder en sterk tevens de band der liefde is, die alle ware Catholijken vereenigt in hetzelfde geloof, zonder hen die dwalen van hunne liefde uit te sluiten? — Het hangt van ons af, haar die ervaring te geven.

Toen wij eenige maanden geleden het ontwerp voorstelden om, namens de Noord-Nederlandsche Catholijken, den Aartsbisschop van *Keulen* een crucifix aan te bieden, ontvingen wij van verschillende kanten van achtungwaardige geestelijken het voorstel, om aan zijnen verdienstelijken Kapellaan en Secretaris insgelijks een bewijs der algemeene achting te geven en eene intee-
kening ten zijnen behoeve te openen, daar men wist,

dat zijne omstandigheden niet ruim waren. Alvorens daartoe over te gaan, wilden wij onderzoek naar het een en ander doen: en wij kunnen thans met voldoening berigten, dat de eerwaarde heer EDUARD MICHELIS, niet alleen geenerlei gebrek heeft, maar door de liefde der Duitsche Catholijken, van alles ruim voorzien wordt. — Maar de moeder en haar gezin derven den onderstand van den liefderijken zoon en broeder... en wij zouden hartelijk wenschen, haar een bewijs te kunnen geven van de belangstelling der Nederlandsche Catholijken, in het lot der moeder van zulk eenen zoon; 't welk ongetwijfeld op haar hart eenen weldadigen indruk zou maken: en hoe zal het den jongen belijder bemoedigen, als hij verneemt, dat zijne broeders in *Nederland*, om zijnen wil, zoo veel belang in zijne geliefde moeder en in haar gezin stellen! — Wij zullen ons dus gaarne belasten met het inzamelen der bijdragen, welke onze geloofsgenooten tot dat einde zullen willen doen.

DE SPAANEN (I).

Een spaan is in een huisgezin
Een nuttig instrument;
Bij iedere vrouw en keukenmeid,
Van eeuwen her bekend.
Een blank geschuurde schuimspaans siert
Schier elken keukenwand;
En wordt er soep of visch gekookt
Dan is hij bij de hand;
Zoo is een reine koop're spaan
Geacht bij jong en oud:
Maar elk, die reinheid mint, verwerpt,
Een spaan van Olmen-hout.

Extempore.

AANKONDIGINGEN.

Bij den Boekhandelaar J. G. MEYER, te *Arnhem*, ziet het licht en wordt alom verzonden:

Gebedenboek voor Catholijken, door J. M. HAUER, de achttiende Hoogduitsche uitgave gevolgd door H. J. HOLTERMAN, R. C. Priester en Kapellaan te Hilversum, met gelitographeerden titel en 3 platen. *Kerkelijk Goedgekeurd*

De veelvuldige uitgaven van dit voortreffelijk gebedenboek in het Hoogduitsch, welke sedert het jaar 1826 tot 1835, achttien bedragen en de verscheidenheid van

(1) Een ingezonden stukje, getiteld: *Nieuwverwetsche spaan* en geteekend: een R. C. Priester, welks plaatsing wij voor het tegenwoordige, nog niet doelmatig keurden, heeft aanleiding tot het bovenstaande *extempore* gegeven.

gebeden voor alle personen en voor alle omstandigheden des levens, alsook voor de overledenen, doet den uitgever vertrouwen, dat aan hetzelfde in onze taal, ook een ruim debiet zal te beurt vallen. Prijs f 3,00.

K. H. SEIBT, Het dagelijks offer van den waren Christen, of keur van gebeden voor Catholijken; naar de dertiende uitgave uit het Hoogduitsch. Door H. J. HOLTERMAN, R. C. Priester, met gelitographeerden titel en 3 platen. *Kerkelijk Goedgekeurd* gebonden 80 cts.

* * Bij een Notaris ten platten lande in de provincie *Gelderland*, bestaat gelegenheid tot plaatsing van een jong mensch van goeden huize, van de R. C. Godsdienst, en niet jonger dan 15 jaren oud (1), ter opleiding om hoofdzakelijk in het Notariële; — doch tevens in het administratieve vak werkzaam te zijn, tegen een defroyement vóór kost, inwoning en opleiding van f 275,00 'sjaars.

De Platen in N° 42 (20 October) van ons blad aangekondigd, voorstellende: *De Pina-hut en de nieuwe R. C. kerk der Boassi-besmettingen op het etablissement Batavia te Suriname*, zijn mede aan het Bureau van dit blad verkrijgbaar à f 1,20 het stel.

* * Is ter perse, en zal spoedig het licht zien: *Reize van la Trappe naar Rome, door den Eerwaarden Pater MARIE-JOSEPH DE GERAMB, abt en procureur-generaal van la Trappe*, naar het Fransch, door J. WITZ, en de versen door J. G. LE SAGE TEN BROEK.

Is mede ter perse: *DE HEER IS MIJN DEEL, of brieven over de volharding na de eerste Communie*; door de schrijver van: *DE GROOTE DAG NADERT, of brieven over de eerste Communie*. Naar het Fransch door J. G. LE SAGE TEN BROEK. Ten behoeve der inrigting, voor de *Boassi-besmettingen op het etablissement Batavia, te Suriname*.

* * Bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON, Boekhandelaars te 's Bosch, ziet het licht en is alom verzonden:

Geschiedenis der Nederlanden voor de jeugd; met platen, portretten en kaarten . . . . . f 3,00.

Door het bijdrukken van eenige Afleveringen der Nederlandse Geschiedenis, met platen, enz vroeger uit het fonds van wijle de Heer T. L. THOMPSON aangekocht, en welke tot op dezen tijd compleet is, zijn bovengemelden in staat gesteld, om op aanhoudend verlangen, zulks op nieuw in den boekhandel te verspreiden; zullende de prijs zoo lang de voorraad strekt, welke niet zeer groot is, als boven blijven bepaald.

Geschiedenis der Nederlanden voor de jeugd, op nieuw overzien en verbeterd door een R. C. Priester. (Tot schoolgebruik ingerigt). . . . . f 0,70.

Met de 12 exemplaren . . . . . f 7,00.

Gebeden om de zeven gaven van den H. Geest te verzoeken, met eenige krachtige gebeden voor alle Godzoekende zielen. *Kerkelijk Goedgekeurd* . . . . . f 0,7½.

(1) In de vroeger geplaatste annonce staat abusivelijk 18 jaren. Men leze: 15 jaren.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

BIJDRAGE BETREKKELIJK DE GEVAARLIJKE
STREKKING VAN HET OPENBAAR ON-
DERWIJS IN NEDERLAND.

(INGEZONDEN.)

„Is het zoo ellendig met onze scholen gesteld? — „Zou het waar zijn, dat aan de jeugd zulke schadelijke leesboeken in handen wordt gegeven?” — Zoo hoorde ik iemand op eenen weemoedigen toon uitroepen, terwijl hij mij *De gevaarlijke strekking van het onderwijs in Nederland* overreikte, die ik hem voor eenige dagen ter lezing had aangeboden.

Ja, goede man! gaf ik ten antwoord, en herhaal dat nog, zóó en nog ellendiger is het met onze scholen gesteld; zulke en wellicht nog verderfelijker boeken worden aan de jeugd ter lezing en beoefening gegeven. —

Ja, ouders! — staat mij toe een woordje in het algemeen te spreken — het kwaad is groot, onbeschrijfelijk groot. Het is te hopen, dat uwe aandacht zich meer en meer op dit belangrijke punt zal vestigen. Het is waarlijk geene weinigbeduidende, onverschil-

lige zaak; dewijl het niets minder geldt, dan het heil of onheil onzer kinderen, het eeuwige en veeltijds ook tijdelijke geluk onzer dierbare panden. —

Alles hebben wij immers veil, geene moeite is ons te groot, geen arbeid of inspanning te zwaar, om het belang onzer kinderen bevorderlijk te zijn; en zouden wij hen in eene zoo kiesche en gewigtige zaak als de opvoeding is veronachtzamen? — Zouden wij het kunnen gedoogen, dat zij het venijn van verpestende boeken inzuigen? — dat hun gevoelens en grondstellingen worden ingescherpt, die tegenstrijdig zijn met onze heilige Geloofsleer? Dit zij verre van ons. Het kwaad is groot, ik herhaal het en wellicht grooter, dan menig een heeft kunnen of durven vermoeden.

Waarlijk, wanneer men sommige, voor de jeugd bestemde leesboekjes inzien kan men moeilijkelijk zijne verontwaardiging beteugelen bij de honende uitdrukkingen, die daarin betrekkelijk den Catholijken Godsdienst worden aangetroffen en de valsche denkbeelden, die dezelve overigens bevatten.

Om dit nader aan te toonen en alzoo iets bij te dragen tot hetgeen reeds vroeger opzigtens dit onderwerp aangetoond en gezegd is, zal ik eenige uittreksels

ter overweging aanhalen uit een boekje, dat mij bij toeval in handen gekomen en getiteld is: *Brieven voor min en meer gevorderde jonge lieden, ten dienste der scholen, zoo wel als ten algemeenen gebruike, geschikt, door W. GOEDE. Uitgegeven: te Leijden, bij D. DU MORTIER EN ZOON 1829, twee stukjes 6.^e en 4.^e druk.*

In den 52.^{en} brief bl. 58, eerste stukje, van de Maatschappij tot nut van 't Algemeen sprekende vraagt de brieveschrijver: *Gij kent die immers wel?* en vervolgt: *Zij is het die zoo vele nuttige en aangename schriften voor den zoogenaamden gemeenen man en voor de jeugd heeft uitgegeven; gelijk over het bestaan van God, het karakter van JESUS, HENDRIK en ANNA, enz.*

De loffelijke bemoeijng, die hier aan de Maatschappij tot nut van 't Algemeen wordt toegekend, voor dit oogenblik eens daarlatende, vragen wij, of het niet ergerlijk is den aanbiddelijken naam van onzen goddelijken Verlosser, zoo onverschillig, zonder eenige bijvoeging of onderscheiding, geplaatst te zien nevens de namen der verdichte personen HENDRIK en ANNA? — Kan dat de jeugd aansporen tot eerbied en hoogachting voor den gezegenden persoon des Verlossers? — Kan zij daardoor opgewekt worden tot behoedzaamheid om den aanbiddelijken naam van den Zoon Gods, nimmer dan met diepen eerbied van de lippen te laten vloeijen? —

Men behoeft slechts eene middelmatige kennis van het kinderlijke hart te bezitten, om overtuigd te zijn, hoe weinig er noodig is, om eenen schadelijken indruk in hetzelfde te maken, en onze aanmerking op het aangehaalde te billijken.

Nadat in den 102.^{en} brief, bl. 37, tweede stukje, over den godsdienst der Heidenen gesproken is, waarbij ook nog al eene en andere aanstootelijkheid voorkomt, luidt het slot des briefs aldus: *Hoe gelukkig zijn wij, mijn vriend! daar wij weten, dat de ware Godsdienst in een deugdzaam leven bestaat, en in eene gemoedelijke beoefening der regtvaardigheid.*

Zoodanige pillen, Catholijke ouders! geeft men uwe kinderen te slikken. — — Hoort gij het? — Het komt er niet op aan of men Heiden, Jood, Mahomedaan of Christen zij, men heeft zich slechts als fatsoenlijk man te gedragen, (want dat en niets meer wordt door die fraaieklinkende woorden verstaan en weest verzekerd, dat een meester, als hij in de heden-daagsche uitlegkunde slechts eenigermate ervaren is, ze wel op die wijze zal weten te verklaren), en naar de leer van W. GOEDE mag men zich gelukkig noemen den waren Godsdienst te hebben.

Kan er wel eene valsche stelling gepredikt worden, die zoo zeer geschikt is om den jeugdigen mensch tot die beklagenswaardige onverschilligheid aan te zetten, die in de laatste tijden zoo schrikwekkend is toegenomen? — Kan men iets vernuftiger uitdenken om afkeerigheid van alle uitwendige Godsdienstbeoefening in te boezemen, ten minste, als overtollig en

nodeloos te doen beschouwen? — Wij kunnen het bezwaarlijk gelooven.

In den 106.^{en} brief bl. 42 en volg. Wordt over de kloosters gehandeld. Na dat men daar over veel gesproken, en vooral niet verzuimd heeft om de eerste sporen van het afgezonderd leven bij de oude Heidenen op te snuffelen, zoo volgt er: *Er was een tijdperk, wanneer men het als eene zeer verdienstelijke zaak beschouwde een klooster te stichten en te beschenken of zelfs in een klooster te gaan. — Deze wanorde heeft LUTHER door de kerkhervorming het eerst beginnen te stuiten en naderhand heeft men al meer en meer de nutteloosheid en schandelijkheid der kloosters leeren inzien. Bij de Roomsgezinden vinden zij echter nog plaats en zij staan allen onder bevel van den Paus.*

Zou men hier niet mogen vragen: wie eigenlijk die nutteloosheid en schadelijkheid der kloosters heeft ingezien? — De trouwelooze eedverbrekende Monnik LUTHER en zijne volgelingen, ja, maar wij Catholijken immers niet, zoo als de schrijver zelf bekent; en is het derhalve niet bitter grievend, dat zulks den kinderen wordt voorgepraat in schoolboeken, voor Catholijken zoo wel als Onecatholijken bestemd? —

Het ellendigste leven, zoo luidt het slot van dezen brief, leiden de monniken van de orde de la Trappe, die nog voor 150 jaren in Frankrijk gesticht werd. Een Trappist moet dikwerf vele dagen doorbrengen zonder een enkel woord te spreken, mag zich des winters enkel staande warmen en des zomers zijn zweet niet afwisschen. Slechts eenmaal op den dag, te weten des middags te vier uren, mag hij iets eten, moet buitendien veel vasten, veel bidden en zingen, mag over geene zaak zijne gedachten zeggen en wat dergelijke ongerijmdheden al meer zijn. — Het is ligt te begrijpen, dat dit alles niet tot het wezen, van de Godsdienst kan behooren en dat het enkel het bijgeloof en den lediggang vermeerdert.

Hetzij ons vergund een oogenblik den diepen ernst, die het onderwerp anderszins vordert, te laten varen; onze gemoedstemming noopt ons daartoe.

Eenen Trappist smullebroer te noemen, neen, dat gaat niet; de kleinste schooljongen zou het niet gelooven; want de strenge leefregel der Trappisten is te over bekend. Zoo maar glad weg te zeggen, dat die menschen als de steur van den wind leven, kan even min, onze jonge lieden zijn, als halve of heele geleerde, te wel in de natuurkunde bedreven om daaraan geloof te slaan. — Wat dan gedaan? — O, vindingrijkheid! — O, vernuft! — men laat hen éénmaal daags IETS eten (een weinigje, zoo veel als niets, kan meester er behendig bijvoegen) en buiten dien nog dikwijls vasten! — Wie voelt niet waar dat heen moet? — O loosheid! — O, schalkachtige boosheid! —

Het is wel waar, dat men slechts de berigten uit vrije landen heeft na te gaan, om te ontwaren, welken invloed het aanhoudend smalen op kloosters en kloosterlingen heeft uitgeoefend. Nimmer toch is, welligt

de zucht tot het afgezonderde leven zoo sterk geweest als thans; welk zonderling verschijnsel, als men het zoo noemen mag, ook in de nog altijd woelige provincie Noord-Brabant wordt waar genomen. Doch heeft het den goedertieren God tot hiertoe behaagt, de oogmerken der boozen, in dit opzigt, middagklaar te verijdelen; betaamt het ons daarom onverschillige toehoorders te zijn bij de verleidelijke woorden, die tot onze kinderen worden gerigt? Moeten wij daarom minder aandrang gevoelen om onze verontwaardiging uit te boezemen en onze waarschuwende stem te verheffen, wanneer men leesboeken ten dienste onzer gemengde scholen aantreft, waarin openlijk ten spijt der Catholijken, geleeraard wordt, dat de kloosters *nutteloos en schadelijk* zijn en enkel het *bijgeloof* en den *lediggang* vermeerderen? — Dat ware eene ondankbare onverschilligheid, eene lafhartige stilzwijgendheid, waarvoor de goede God ons behoeft.

Nu nog een staaltje uit den 117.^{en} brief bl. 67 en volg, welks onchristelijken inhoud ik niet dan met huivering afschrijf.

De Turken — zoo wordt daar gezegd — hebben eene andere Godsdienst dan wij. Onze Godsdienst werd, gelijk gij weet, door eenen Jood van afkomst, met name JEZUS, gesticht. Deze leeraarde, hoe men God leeren kennen en hoe men leven moest om gelukkig te zijn. De Godsdienst der Turken is gesticht door MAHOMED. Die man was uit de stad Mekka in Arabië geboortig. . . . . In plaats van zich aan een lui en gemakkelijk leven over te geven, vatte hij het voornemen op om eene nieuwe Godsdienst uit te denken en in Arabië in te voeren. . . . . Hij zag dat de Heidenen afgoderij dreeven en de Christenen zich aan den beeldendienst en vele wanbeprippen overgaven. Van deze dwalingen wilde hij de Godsdienst weer zuiveren en beweerde derhalve, als de eerste grondwaarheid: er is maar één God enz. . . . . Hoe verstandig en welmeenend dit nu ook gedacht mogt wezen, het beviel nogtans zijne landlieden niet. . . . . Met deze leestellingen en voorschriften van MAHOMED is het naderhand even zoo gegaan als met de leer van JEZUS. Men heeft ze met bijvoegsels vermeerderd, misvormd en verduisterd. . . . .

Ziet, ouders! zoo keurig is de spijs, die aan de jeugd op de scholen wordt voorgediend! Zoo verre is men gekomen, dat men aan de kinderen, met even veel, ja met meerder eerbied over den goddeloozen bedrieger MAHOMED spreekt dan over onzen goddelijken Verlosser en Zaligmaker JESUS CHRISTUS. — Verontwaardiging, diepe verontwaardiging vervange de plaats van verdere aanmerking op den verfoeilijken inhoud van dezen brief en van het gansche boek. — Nog slechts dit: mogt iemand de opmerking maken, of het niet beter geweest ware, geheel te zwijgen, dan dusdanige aanstootelijkheden aan te halen, uit een nietig geschriftje, dat welligt, door gemis aan bijval, in den boekwinkel ligt te verschimmelen en niemands

aandacht tot zich trekt.

Ons antwoord is, dat wij aanvankelijk van gevoelen waren, om het verachtelijke boekje met verachting ter zijde te werpen en er slechts met eenen wenk tegen te waarschuwen; doch de overtuiging, dat het gedrochtelijke werkje, wel verre van aan de vergetelheid overgegeven te zijn, vrij algemeen op onze scholen moet gebruikt worden, deed ons van besluit veranderen. Niet alleen toch bleek ons dat in 1829 de zesde druk van het 1.^e en de vierde druk van het 2.^e stukje in het licht was verschenen, maar de schrijver of vertaler, welligt, want hij heeft op den grondslag van een Hoogduitsch voortbrengsel gebouwd, maakt met ophef van den bijval van zijnen arbeid gewag.

Na in het voorberigt voor den vierden druk, dat ook voor den zesden is geplaatst, met zoo veel woorden te hebben gezegd, dat zijn wensch was geweest een leerzaam en onderhoudend leesboekje voor de jeugd te leveren, hetgeen tevens voor schoolonderwijzers en anderen, die zich met de vorming der jeugd bezig houden, allerlei nuttige stof zou opleveren, tot gesprekken met de kinderen, of om hun iets ter oefening van taal en stijl in de pen te dicteren en te laten nashrijven, laat hij, met eene merkbare zelfvoldoening, volgen: » Niet alleen waren de oordeelvellingen der » kunstregters (!) vrij gunstig en aanmoedigend en » zijn drie tamelijk groote oplagen, binnen het ver- » loop van eenige jaren geheel uitverkocht, zoodat er » eene vierde uitgaaf noodzakelijk is geworden, ter- » wijl van hetzelfde ook eene zeer goede Fransche ver- » taling, ten dienste der scholen is uitgekomen; maar » ook mogt ik weleer als schoolopziener (!) in mijne » betrekking tot onderscheidene scholen ook bij on- » dervinding zien, tot welk een veelvuldig en uitge- » breid gebruik de onderwijzers der jeugd het boekje » deden strekken, enz., enz.”

Nu meenden wij, in plaats van het stilzwijgen te moeten bewaren, het onzen duren pligt te zijn luid te spreken, en onze Catholijke landgenooten met allen ernst tegen dat onchristelijke gedrocht te waarschuwen zoo als wij hebben gedaan en nogmaals met nadruk herhalen.

Ouders! Catholijke ouders! weest op uwe hoede! Ziet wel toe aan welke onderwijzers gij uwe kinderen toevertrouwt, welke boeken zij in handen krijgen en hoedanige grondbeginselen hun worden ingeprent. Zijn uwe eigene kundigheden niet toereikend, om u daarop met veiligheid te kunnen verlaten, raadpleegt dan kundige, godvruchtige lieden, raadpleegt uwen Herder en Zielzorger, en kunt gij slechts van verre vermoeden, dat onderwijzer of leerboeken mistrouwen verdienen, geeft dan niets, volstrekt niets, toe; de zaak is van zoo groot gewigt, dat zij de naauwlettendste bezorgdheid dubbel waardig is en gebiedend van u vordert.

En gij, Catholijke onderwijzers der jeugd! op u rust eene niet minder dure verplichting. Het onderwijs, toch, zoo als het algemeen in ons land wordt uitgeoefend is niet alleen in zijne grondbeginselen vergif-

tigend, maar de dagelijks uitkomende verderfelijke geschriften verpesten het al meer en meer. Dit is u bekend. Welaan, laat u niet met den tijdstroom medeslepen. Gevoelt uwe waarde en die van uw beroep; beseft uwen plicht en rigt er uwe handelwijze naar in. Gebruikt goede schoolboeken en geene andere, hoe karig zij ook voorhanden zijn, zij zijn er toch. Tracht alzoo aan de jeugd, die aan uwe zorg en opleiding is toevertrouwd, gezond voedsel voor verstand en hart toe te dienen, in plaats van die verzwakkende en maagbedervende spijsen, die thans zoo algemeen in zwang zijn. Gedenkt, daar uwe beroepspligten niet blootelijk van u vorderen, den kinderen lezen, schrijven en rekenen te leeren; dat uwe hoofdzakelijke bestemming is om de zaden van *ware* godsvrucht en *reine* deugd in de jeugdige harten te strooijen, zóó te strooijen, dat zij daarin kiemen, wortel vatten en welig groeijen om eenmaal eenen rijken en gezegenden oogst voor tijd en eeuwigheid op te leveren.

Ook tot u, Eerwaarde Geestelijkheid! neem ik de vrijheid, ten slotte een woordje te rigten. Toon, dat de zaak van het onderwijs de uwe is. Laat u welgevallen om met de onderwijzers uwer gemeenten in naauwe betrekking te staan, wegens de vorming en zedelijke opleiding der jeugd. Uwe belangstellende bezorgdheid, met welberadenen ijver aangewend, zal eenen weldadigen invloed uitoefenen en zegenrijke vruchten voortbrengen. Beschouw, ik bid het u, de zaak niet als gering. Het onderwijs is niet meer dat van vroegere dagen. De onderwijzer kan en moet, volgens de tegenwoordige schoolinrigting, de denkwijze van het opkomende geslacht ten goede of ten kwade leiden. Hij is het, die de weeke kinderharten, als het ware in de hand heeft, om die naar goedvinden te kneden en er afbeeldsels in te maken, die hem welgevallig zijn. — Het is meer dan tijd, daaraan ernstig te denken.

God geve, dat mijne woorden wel begrepen en algemeen behartigd worden!

GEREFORMEERDE STEMEN OVER CATHOLICISMUS EN PROTESTANTISMUS.

(Vervolg van bladz. 365).

» Intusschen is bij al het verbasterde en tegenchristelijke in de leer en magt der Roomsche Kerk toch nog steeds een overblijfsel van waarheid niet te miskennen, dat *genoegzaam kan zijn voor den zoekenden naar heil, voor den vragenden naar God*, al is het ook op verre na niet genoegzaam tot daargestelling eener zuivere Christelijke Kerk. Van dien kant de zaak beschouwende, heeft men zich nog minder te verwonderen over de toenemende vorderingen van het Catholicismus tegen over dat Protestantismus, waarvan de Neologie der Eeuw al meer en meer merg en pit uitzoog, en dat zich op zoo vele plaatsen en bij zoo vele belijders vergenoegt met roem in menschen en voor menschen, van verlichting, van beschaving en wetenschap, waardoor zij zelve niet vermoedt dat het Woord van God op nieuw vervuld wordt: *zich uitgevende voor wijzen, zijn zij dwaas geworden.*»

Wat dunkt u, eenvoudige, heil- en God zoekende Protestant! Van deze schilderij? Het Protestantismus der LUTHERS en CALVYNEN, beweerde eene *zuivere Christelijke kerk* te hebben daargesteld. Hoe is er nu de *neologie der eeuw* in geslaagd, om in *drie eeuwen tijds*, van die zuivere Christelijke kerk, aan wier leden men den Bijbel, Gods woord, tot eenigerzinsnoer van leer en leven, had in handen gegeven, *al meer en meer merg en pit uit te zuigen!* Om geene andere reden, dan omdat die gewaande *zuivere Christelijke kerk*, de *magt* niet had, om het indringen van de neologie der eeuw te beletten; omdat een *bepaalde leer* in die *zuivere Christelijke kerk*, lijnrecht strijdig was, met haar aangenomen principe: *dat de Bijbel de eenige kenbron der waarheid is*; en de neologie der eeuw, zich even goed en met hetzelfde regt als de LUTHERS en CALVYNEN, op den Bijbel beroept; en op dezelfde gronden het Protestantismus der LUTHERS en CALVYNEN bestrijdt, op welke deze het Catholicismus bestreden hebben.

Neen, in de *leer en macht* der Roomsche Kerk, is niets *verbasterd*, niets *tegen-Christelijks*. Intendeel, is juist *hare macht*, echt Christelijk; want zij ontving die van JESUS CHRISTUS zelve, in de personen zijner eerste Apostelen, aan wier hoofd zich PETRUS bevond, aan welke Hij stellig beloofde, *dat de geest der waarheid hen in alle waarheid leiden en tot in eeuwigheid bij hen blijven zou*; en dat Hij zelf met hen zijn zou *al de dagen tot aan de voleinding der wereld*: hare leer kon dus niet verbasteren en zelfs *tegen-Christelijk* worden, of de Zoon Gods zou in zijne beloften hebben gefaald. Dit is dan ook de reden, dat zij, die buiten deze Apostolische Moederkerk *heil zoeken en naar God vragen*, in haar alles vinden, wat voor hen *genoegzaam kan zijn!* — En dit zeggen hare bitterste vijanden, die meermalen ronduit beweerd hebben, dat zij *anti-Christelijk* geworden was! — Wat wilt gij meer.

» In eene soort van wanhopigheid werd ongetwijfeld menige ziel door het razende of ondermijnende Rationalismus uitgedreven uit den Chaos van verwarring van een met de daad verloochend Protestantismus, om in het Babel der Roomsche Kerk ten minsten nog de kruimkens te vergaderen, die van de openbaring der waarheid Gods aldaar nog als onder de tafel gevonden worden.»

Het Babel der Roomsche Kerk! Ja, zoo noemden het de LUTHERS en CALVYNEN, terwijl zij de eenvoudige menigte toeriepen: » Het is gevallen, het is » gevallen dat groote Babylon . . . . Gaat uit van » haar, mijn volk opdat gij niet deelachtig wordt » aan hare misdaden en niet ontvangt van hare plagen (1). . . . Komt tot onze zuivere Christelijke » kerk; deze geeft aan u den Bijbel, Gods woord in » eigen handen: dien kostbaren schat heeft de Roomsche Kerk voor u verborgen, omdat daarin hare » gruwelen en afgoderij, vermeld worden . . .!» En

(1) OPENB. XVIII, 2, 4.

wat is er nu geworden van dat Gods volk, dat van uit het zoogenaamde Babel is uitgegaan, met den Bijbel, Gods woord, de geheele openbaring Gods in de hand? » *In eene soort van wanhopigheid werd ongetwijfeld menige ziel door het razende of ondermijnende de Rationalismus UITGEDREVEN UIT DEZE CHAOS DER VERWARRING van een met de daad verloochend Protestantismus, om in het Babel der Roomsche Kerk ten minste nog DE KRUIMKENS TE VERGADEREN, DIE VAN DE OPENBARING DER WAARHEID GODS ALDAAR NOG ALS ONDER DE TAFEL GEVONDEN WORDEN.* — Hoe! in eenen tijd, waarin men den Bijbel, Gods woord meer dan ooit, ja bij millioenen verspreid en iedereen dus de geheele openbaring Gods in handen heeft, kunnen de wanhopigen in de Roomsche Kerk, nog de kruimkens vergaderen, die van de openbaring der waarheid Gods aldaar nog als onder de tafel gevonden worden, en die genoegzaam zijn, tot voeding van hen, die naar heil zoeken en naar God vragen!

Ja, komt gij allen, die door het razend of ondermijnend Rationalismus, uit den chaos van verwarring, van het Protestantismus uitgedreven wordt! In de Roomsche Kerk, zult gij niet slechts kruimkens der goddelijke openbaring onder de tafel, maar de geheele openbaring Gods en het brood des levens, dat uit den Hemel is nedergedaald, om de spijs onzer ziel te worden, vinden: gij zult er verzadigd worden en rust vinden voor uwe consciëntie!

» Men vergete toch nimmer zoo in de billijke beoordeeling, als in de wettige bestrijding van het Pausdom, dat sedert eeuwen dit ontzachelijke verschijnsel in de geestelijke en staatkundige wereld, uit twee nevens elkander bestaande, elkander voor een tijd niet gantsch uitsluitende beginselen bestond: een beginsel van Christendom en geloof, uit kracht zijner stichting; een beginsel van anti-Christendom uit kracht zijner ont-aarting."

Waarlijk de Gereformeerde Stemmen, zijn de regte organen, om billijk over het Pausdom te oordeelen! De bestrijding van hetzelfde kan nooit wettig zijn; zij is altoos eene daad van onchristelijke vermetelheid, eigenzinnigheid en ketterij. De Heer heeft gezegd: *Wie de Kerk niet hoort, zij u als een Heiden en Tollenaar*; en de Apostel JOANNES, verklaart uitdrukkelijk: » Wie God kent hoort ons: wie van » God niet is, hoort ons niet. Hieraan kennen wij » den Geest der waarheid en den geest der dwaling." Het is de ongerijmdheid zelve, dat dezelfde Kerk, die, uit hoofde harer instelling, een beginsel heeft van Christendom en geloof, tevens, uit hoofde van ont-aarting, een beginsel van anti-Christendom zou kunnen hebben. De instelling was goddelijk; de eeuwigdurende bijstand van den Geest der waarheid was aan haar beloofd; de God-mensch had aan haar gezegd: *Wie u hoort, die hoort mij: wie u veracht, die veracht mij; onderwijst alle volken en leert hen alles onderhouden, wat ik u bevolen heb.* — Om te durven beweren, dat eene Kerk, die zulk eene instelling en zulke beloften heeft, zoodanig kunne ont-aarten, dat zij een beginsel van anti-Christendom

bevat, moet men al eenén zeer hoogen graad van vermetelheid en verblindings bereikt hebben.

» Het oude Catholicismus was als eene REBECCA, onder wier hart twee volken tegen elkander stieten, twee werelden gevormd werden, die beiden openbaar moesten worden, en nog meer openbaar zullen worden, naar mate de tijden zullen rijpen."

Dat mag *exegese* genoemd worden! Het Pausdom en het Protestantismus, zijn de tweelingen, die in den schoot van het oude Catholicismus tegen elkander stieten! Natuurlijk moet dan het Pausdom EZAÛ en het Protestantismus JACOB zijn!!! Dat intusschen die Schriftgeleerden bedenken, dat de Catholieke Kerk nooit afstand van haar *regt van eerstgeboorte* heeft gedaan en zij zich alzoo te vergeefs vleijen, de zegeningen van den eerstgeborenen op het hoofd van den jongsten te zien nederdalen.

» De Reformatie, gelijk alles in de wegen en daden Gods, op eens en onverwacht verschenen, en toch lange tijden en eeuwen in het verborgen van God toebereid, ging uit van het binnenste der Roomsche Kerk, en bracht haar Christelijk element bij wege van scheiding aan het licht. Zij plaatste het Woord van God op den kandelaar; zij riep den naam van JESUS CHRISTUS als den eenigen Naam van verlossing en zaligheid uit; en de duistere hollen van Rome werden in al hunne afschuwelijkheid ontdekt, een gedeelte harer muren stortte in, haar algeheele nederlaag scheen ophanden. Maar de Hervorming was de CHRISTUS niet, wiens verschijning — alleen den Antichrist en al wat antichristelijk is zal doen verdwijnen; zij was slechts een ELIA, een JOHANNES de Dooper, zij was een wegbereidster, een getuige, eene stem."

Tot zulke belagchelijke, of liever beschreijenswaardige dweeperijen wordt men gevoerd, door een verstandeloos bijbellezen, met het oog des vooroordeels, met kettersche overleveringen in het hoofd, en haat tegen de Moederkerk in het hart!

Het is onwaar, dat de Reformatie onverwachts verscheen: reeds waren de oproerige WICLEFF en HUSS, hare voorboden geweest; en door deze hechte de zij zich, als een schakel, in den langen keten van ketterijen, van welke SIMON de Toovenaar, CERINTHUS en EBION, de eerste schakels uitmaakten. — En wiens ELIAS, wiens JOANNES de Dooper, wiens wegbereidster getuige en stem was die Reformatie, die Gods woord op den kandelaar plaatste? Van wien anders, dan van dat razend of ondermijnend Rationalismus, van dat neologisch Protestantismus, over welks laauwheid, gedeeltelijke CHRISTUS-verloochening en afval, de Gereformeerde Stemmen, immer zulke bittere jammerklagen hebben laten hooren? Dat Rationalistisch en Neologisch Protestantismus, heeft op zijne beurt het Protestantismus der LUTHERS en CALVYNS, vervangen. — Toen de Reformatie van uit het binnenste der Roomsche Kerk uitging, had zij nog een gedeelte der Christelijke leer mede genomen en bracht door middel van scheiding, dat Christelijk element aan het licht . . . Zij riep den naam van JESUS CHRISTUS, als den eenigen naam van verlossing en zaligheid uit. — Dat is, zij sprak in dit opzigt, de taal der Roomsche Kerk, die nooit opgehouden heeft, den naam van JESUS CHRISTUS, als den eenigen naam die onder den Hemel gegeven is, door welchen wij moeten

zalig worden, aan alle volken te verkondigen; en die daarmede naar het bevel des Heeren, zal voortgaan tot aan de voleinding der wereld; maar zij moet ook de bevelen des Heeren, aan de volken bekend maken en ze leeren onderhouden; zij moet hen allen onderwijzen in de leer, die zij van JESUS CHRISTUS ontvangen had. Daarom sluit zij alle ketterijen, alle dwalingen, zoo nieuwe als oude, zoowel Rationalismus en Neologie, als Arianismus en Manicheismus buiten haren schoot. Maar die taak was aan uwe Reformatie niet opgedragen: zij had geenerlei gezag, om een enkel leerstuk te handhaven; zij moet volgens haar principe alle gevoelens, alle dwalingen toelaten. Zij was reeds door dat principe veroordeeld, om eenmaal, dien chaos van verwarring te worden, waarover men thans klaagt.

De ontdekking van de afschuwelijkheid der helen, van de Roomsche Kerk en het gedeeltelijk instorten harer muren is te beuzelachtig, om er ons bij op te houden.

» Het Pausdom zoude of kon door haar niet omvergeworpen worden, gelijk zij zich wel eens daarmede geveleid heeft.»

Zoo moet men dan toch erkennen, dat de Reformatie zich wel eens met hersenschimmen geveleid heeft, waarvan men thans erkennen moet, dat zij niet konden verwezenlijkt worden! Wij Catholijken, vleijen ons niet met ijdele droombeelden; maar houden ons verzekerd, dat de beloften van JESUS CHRISTUS, onwankelbaar zijn; en, diensvolgens, dat de Kerk, die op de Steenrots PETRUS gebouwd is, en die hare vijanden: het Pausdom, noemen, alle aanvallen van die poorten der hel, zegepralend zal doorstaan; dat zij nooit vallen zal!

» Integendeel, uit den schok, uit het licht en den zegen der Hervorming verkreeg zelfs de Roomsche Kerk eene vernieuwing van leven, niet bij wijze van medicijn, gelijk de Roomschen soms toegeven, maar bij wijze van voeding door dat eenig gezonde brood van Gods eigen en waarachtig Woord.»

Kan de verblindheid nog verder gaan? Aanvankelijk beweerde men: dat de Bijbel Gods eigen en waarachtig woord, door de Roomsche Kerk met opzet was verdonkerd geworden, omdat al hare afgoderij en gruwelen zoo als men het noemde, daarin duidelijk aangewezen en veroordeeld werden: en thans komt men vertellen, dat dit eigen en waarachtig woord Gods, bij wijze van voeding aan de Roomsche Kerk, eene vernieuwing van leven heeft geschonken; dat de schok, het licht en den zegen der Hervorming, wel verre van de Roomsche Kerk te doen vallen, integendeel, aan dezelve eene vernieuwing van leven heeft toegebracht. Hieruit blijkt dan toch wel, dat de Roomsche Kerk geen belang kan hebben, bij het verdonkeren van het eigen en waarachtig geschreven woord Gods, hetwelk hare titels en regten, de beloften die in haar vervuld zijn en nog vervuld zullen worden, haren strijd en eindelijken zegepraal bevat, en alle scheuring, alle scheiding van haar, uitdrukkelijk veroordeeld.

» Romes fierigste, vooral hare bekwaamste verdedigers, leerden op vele plaatsen van de Hervorming zoo veel als hun maar eenigzins mogelijk was zonder zelve tot die Hervorming over te gaan.»

En waarom zouden de verdedigers van Rome, niet van de Hervorming leeren, op welke wijze zij de Hervorming te bestrijden hebben: met hare eigene wapens.

» Bellarmijn werd al vechtende gedrongen tot de belijdenis van die gerechtigheid des geloofs en verzekerdheid der zaligheid, die op de groote banier der Reformatie met onuitwisbare letters geschreven stonden.»

Brommende woorden, zonder zin. Krachtiger bestrijder heeft de Reformatie wel nooit gehad, dan den beroemden Kardinaal BELLARMINUS! Waarlijk, die geleerde en godvruchtige man, behoefde van de hervorming niet te leeren, dat er geene gerechtigheid zijn kan zonder geloof; want dit is de onveranderlijke leer der Roomsche Kerk: en dat hij tevens even goed wist, dat het geloof zonder de werken dood is, en geene zekerheid der zaligheid oplevert, blijkt hier uit, dat hij Aartsbisschop van Capua zijnde, jaarlijks het derde gedeelte van zijn inkomen aan de armen gaf; dat hij de zieken in de gasthuizen en de gevangenen in hunne hokken bezocht; dat hij zijne weldaden door anderen liet uitdeelen, die den last hadden, om zorgvuldig te verbergen, wie de weldoener was enz. enz. Overigens heeft het tegenwoordige Protestantismus al vrij wat van die onuitwisbare letters van de groote banier der Reformatie, uitgewischt.

(Het Vervolg hierna.)

RELIGIEUSE ORDEN.

DE CARTHUISERS, DE CAPUCIJNEN, DE DOMINIKANE
EN DE BENEDICTIJNEN.

(Naar het Fransch).

Deze groote, deze roemvolle Christelijke instellingen, zijn gedurende de dagen van zinneloosheid in ons land (Frankrijk), onteerd geworden. De grond is weduwenaar geweest van hunne weldaden. Doch zij, die de barbaarschheid hadden overwonnen, die de aarde door rusteloozen arbeid tot vruchtbaarheid hadden gedwongen, die zich, te allen tijde, voor 't heil der wereld hadden opgeofferd, hebben niet geaarzeld om zelfs de versmading, ten voordeele hunnar broeders te braveren: de Monniken zijn op nieuw in ons midden verschenen: Dat God, die hun gezonden heeft, hunne hulp en hun bijstand zij! O, hoe lieflijk zijn de voeten dier mannen, die den vrede boodschappen! Helaas! onze tijden zijn genoeg beroerd; onze harten zijn genoeg ontrust, onttooverd en ledig. De kwelling en de wanhoop vervullen den individu zoowel als de maatschappij; een doodelijke wind, de twijfeling, eene ongeloofs-pest heeft alles doen verwelken en verdorren;

alles lijdt en vergaat. Dat de mannen van geloof en hoop, de engelen des vredes en des levens, zich derhalve onder ons vermengen om ons op te wakkeren!

De Capucijnen hebben zich in de eerste plaats te *Marseille* en te *Aix* en vervolgens te *Lyon* vertoond, de Capucijnen, herhaal ik, die zoo goedhartig, zoo toegevend en aan het volk zoo dierbaar zijn; de Capucijnen, de beste patriotten van *Polen* en de granschap van den Czaar zóo waardig, de Capucijnen, die onverderflijke bewaarders van de Helvetische vrijheid, aan welke, met regt en met de daad, uithoofde van hunne verdiensten en deugden, alle gezag werd toevertrouwd op den dag, waarop de magistraten hun gezag nederlegden, tot dat er in hunne bedieningen op nieuw voorzien was; voor welke zich de burgers zelfs die van de Protestantsche kantons buigen, welke zij als een goed verschijnsel en als een zegen des Hemels in hun huis ontvangen.

Inderdaad, de zoon van den H. FRANCISCUS, te voet gaande en stervende van honger, heeft nogtans immer den glimlach van goedhartigheid, van gulle en broederlijke meêwaardigheid op de lippen, als hij zijn vriend, zijn broeder, den man van arbeid en van smarte, ontmoet. Wanneer hij den drempel der stulp overschrijdt, dan heerscht er groote vreugde in die woning. Hij doet meer dan hulp toebrengen aan hun die in behoefte verkeerden; hij zet zich neder op hunnen houten stoel, hij neemt plaats aan hunne tafel, hij eet smakelijk van hunne schrale soep; en van hun droog rogge-brood; hij verhaalt aan de kinderen de eene of andere godvruchtige en vrolijke geschiedenis; met eene bevende stem stamelt hij een belangwekkende en moreele klacht uit; hij toont dat de vrede en het vergenoegen kunnen bestaan met een leven, vol van ontbering en boetvaardigheid; bewonderenswaardige les van onderwerping!

Och ja! een huis van Capucijnen, brengt meer wezenlijke moralisatie en meer geluk in eenen omtrek van tien uren aan, dan twintig filozofische instellingen, op eene filozofische wijze bestuurd wordende.

En evenwel zijn die *sapeurs-pompiers* van eenen anderen leeftijd, die mannen, welke zich op eene heldhaftige wijze hebben veréénigd, om alle smarten te verzachten, om alle behoeften te leenigen; die onze behaving zoo krachtig hebben bevorderd, die door CHRISTUS, met zóo vele religieuze gezinnen de vrijheid der wereld hebben tot stand gebracht, die mannen zijn teruggestooten van de weldaad, welke zij voor allen hadden verworven.

Zelfs, heeft men zich in deze laatste tijden bedroefd, toen men dit heilige en edelmoedige genootschap weder in ons midden zag. Zijne antieke kap en een weinig baard, hebben dat genootschap versmading en vervolging op den hals gehaald. Het is aan allen geoorloofd, om zich toe te takelen, te kappen en te vermommen zoo als zij maar willen, behalven aan hun, die, uit eerbied voor hunne vaders, het kleed dragen, hetwelk deze gedragen hebben, die het kleed dragen van zelfverloochening en van toewijding aan den

dienst der menschheid!

Doch, zoo zich magistraats-personen hebben laten vinden om tegen de Capucijnen te eischen, zoo zich verblinde burgers hebben laten vinden, om hun aan te klagen en uit te jouwen, heeft men echter ook anderen aangetroffen, om hun te ondersteunen, hetzij uit kracht van het gemeenschappelijk regt, hetzij in naam van God. Thans vasten, vertroosten en prediken zij, zonder dat men er zich mede bemoeit of hun kwelt.

Wanneer zullen wij den Capucijn, met zijnen kalen kruin, met zijnen eerbiedwaardigen baard, die zijne borst bedekt en zonder eenigen tooi, dan zijne groove pijn, van de hoogte der kansels in de hoofdstad; de losmaking van de goederen der aarde, de algemeene liefdadigheid en de opoffering van een iegelijk ten voordeele van allen, zien prediken, als man tegen man strijdende tegen het egoïsme, tegen het verachtelijk egoïsme, dat slechts voor zich zelve leeft, dat alles aan zich zelve opoffert. Die prediking brengt, naar men zegt, in het Zuiden, wonderen tot stand, zij wekt den geestdrift der bevolkingen op. Geloofst het, zij zou onder ons, niet minder krachtig wezen. *Contraria contrarius curantur*; het is het tegendeel van zeker geneeskundig stelsel: de ootmoedigheid van sommigen vernietigt den hoogmoed van anderen; de Christen-zelfopoffering zal ons genezen van ons noodlottig individualisme, waardoor wij onzen ondergang hebben berokkend. De Christelijke en maatschappelijke deugden, kunnen niet anders beoefend worden, de maatschappij wordt niet van hare gebreken genezen, noch door het juiste evenwigt der belangen, noch door geschikte zamenvoegingen, die gelijktijdig alle kwade begeerten van den mensch streelen en boeijen; dat alles is slechts den kanker voeden; de wonde groeit intusschen aan, ze wordt vergiftigd; het maatschappelijk ligchaam verteert, het ontbindt zich.

Die besmette Babels behoeven, geene nieuwe, verschrikkelijker en wulpscher schouwspelen om hun voorintenen, om van hun toejuichingen en een weinig verlenging in hunne stuiptrekkingen te verwerven; zij behoeven integendeel, zuivere en heilige schouwspelen. Men moet hun onbevleete maagden toonen. Men moet hen over zich zelve doen bloezen; het is eene eerste schrede naar het goede; eene verborgene en alvermogene kracht, zal al het overige doen.

Aan die menschen, die in de positieve belangen gedompeld zijn, die door vleeschelijke genoegens verstrooid worden, die enkel droomen van rijkdommen en personele genoegens, aan die menschen, die het algemeen als niets en zich zelve als alles achten, aan die wreede, walgelijke en menschelijker wijze ongeneeslijke Egoïsten, moet men eene onbegrensde belangeloosheid tegenstellen, die onbegrijpelijk is voor hunnen verdierlijkten geest; men moet hun mannen van zelfopoffering tegenstellen, die zich zelve vergeten, die zich dagelijks voor hunne broeders opofferen, mannen, die hunne naasten boven alles achten en zich zelve als niets beschouwen; men moet hun

de vrijwillige armoede, de daad-werkelijke zelfopoffering en de boetvaardigheid, tegenstellen.

Ach! welk eene kracht bestaat er in zoodanige voorbeelden?

DE CARTHUISERS zijn, onder ons, de Capucijnen voorafgegaan. Nog nauwelijks had de restauratie de plaats van het keizerrijk ingenomen, toen reeds van de onderscheidene punten des koninkrijks, de discipelen van den H. BRUNO, naar hunne verwoestte eenzaamheid terugsnelden; het groote Carthuiser-klooster (1) zag, gebukt onder den last der jaren, die mannen weder, welke dat gesticht in de kracht des levens gekend had; in de doodsche eenzaamheid weergalmden op nieuw de godsdienstige zangen, der engelachtige boetelingen. Heilige contemplatie, knoopten weder eenen engelachtigen handel aan, tusschen de aarde en den Hemel. In het groote Carthuiser-klooster; daar heeft de H. BRUNO geleefd, daar is hij gestorven, daar verwierp hij alle waardigheden, daar zijn zoo vele anderen na hem, verre van het gewoel der wereld, in de eenzaamheid en in de hemelsche gedachten, den vrede des harten komen zoeken. Alleen het gezigt van *la Chartreuse*, doet in de ontstelde ziel, kalme rust terugkeeren. Hoe vele bedevaartgangers, hoe vele ontruste bezoekers zijn er aangekomen, met door droefheid en wanhoop, overstelpde zielen, en hoe hebben zij dezelve eenige dagen daarna verlaten, getroost, met nieuw leven bezielde, en geschikt om de reis des levens te kunnen voortzetten; veel gelukkiger dan te voren, wyl zij in deze stille, godsvrucht ademende klooster wanden, om het zoo uit te drukken, geheiligd en gebeterd waren geworden? Ach! het schijnt zelfs, dat, daar eene zuivere lucht gunstig is voor de gezondheid des lichaams, dat een dampkring van heiligheid, niet minder heilzaam is voor het verstand en hart van den mensch.

In de laatste jaren der restauratie, op dat tijdstip, waarop men besloten had, om alles aan te vallen wat goed, en heilig was, kwelde men ook de goede eenzaamheid-bewoners van de *Chartreuse*; men betwistte hun de weinige takken dood-hout, welke zij in de uitgestrekte bosschen, die eertijds hun eigendom waren, gingen sprokkelen. Thans schijnt men ten hunnen opzichte verdraagzamer te wezen; men stoort hun niet meer in hunne rustige eenzaamheid; zij hebben zelfs een nieuw schuiloord voor boetelingen kunnen stichten, eene godvruchtige kolonie is bezit gaan nemen van de prachtige abdij van *Bosserville* in *Lotharingen*.

Ach! ter liefde Gods, laat die mannen des vredes, hunne, uitsluitend het goede beoogende loopbaan, ongestoord voortzetten. Zijn dan voor zoo velen die afdwalen, die hunne waardigheid als mensch verzaken,

(*) *La Grande Chartreuse* bij *Grenoble*.

zijn dan; herhaal ik andermaal; eenige bevoorregte en edelmoedige wezens, die zich onophoudelijk zuiveren en zich ten offer voor hunne broeders opdragen, te veel? Zijn dan voor zoo vele monsters van grove wulpschheid, verflensden, listigen, onbeschaamd, eersuchtigen, die rusteloos het gezag en de fortuin najagen, voor zoo vele verraders, voor zoo vele onregtvaardige en bedorvene menschen, die de menschelijke maatschappijen beroeren, verderven en verwoesten; zijn dan eenige mannen te veel, die altoos getrouw zijn aan hunnen God en aan hunne verbindtenissen, die van alles afstand doen, van de eer, van de genoegens, van het gezag en van de aardsche goederen? Is hunne belooning naar uwe gedachten voor hun te groot? Ach! mogt hun voorbeeld talloze drommen van navolgers verwekken; daar zij zich vermenigvuldigen, die verzoenende slagtoffers van de misdaden der aarde, die uitverkorene schepsels, die de wereld doen bloezen over hare bedorvenheid en haar tegen houden!

Want gij slaat er misschien geen geloof aan; doch het is dus: er bestaan onder de menschen geheimzinnige betrekkingen; de een bekeert den ander door zijn gebed, deze wendt door eene acte van deugd de gramschap des Hemels af, die over zijn broeder zou zijn uitgebarsten. God vroeg eertijds tien regtvaardigen, om eene misdadige stad te sparen. Laat derhalve de regtvaardigen en de heiligen zich onder u vermenigvuldigen; laat dan de deugd, kiemen en opgroeijen in de woestijn, beveiligd tegen elken gevaarlijken wind. Laat . . . opdat niet alleen de stad, maar dat de geheele wereld behouden worde. WITZ.

(Het Vervolg hierna.)

Plaatsgebrek noodzaakt ons, om de reeds ontvangene bijdragen ten behoeve der moeder van den Eerw. Heer E. MICHELIS en haar gezin, in dit N.º te vermelden: dit zullen wij in ons volgend N.º doen.

De geëerde gevers van geringe giften voor het *Ivooren Crucifix*, worden verzocht dezelve over te maken.

Wij hebben de plaatsing van eenige aankondigingen tot ons volgend N.º moeten uitstellen.

AANKONDIGINGEN.

J. A. VAN ERTRIJK, Kommissionair en Procureur te 's Bosch, berigt de houders van CERTIFICATEN den 2 1/2 pCt. en 5 pCt. WERKELIJKE SCHULD, dat hij zich belast met het bezorgen van Nieuwe Stellen COUPONS, ten wiens Kantore dezelve na Annonce mede worden uitbetaald.

*. Bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON, Boekhandelaars te 's Bosch, zijn een aantal SCHOOLBOEKJES gedrukt, welke, zoo wel op Roomsche als gemengde Scholen, zonder eenigen aanstoot kunnen gebruikt worden, en waarvan aan Heeren Directeuren, des verkiezende, een Exemplaar ter visie gezonden wordt.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

DE GEVOLGEN DER KEULSCHE ZAAK.

Gedurende eene reeks van jaren, geleek de Kerk in *Duitschland* grootendeels naar eenen akker vol van dorre doodsbeenderen; zij scheen het gevoel van hare goddelijke taak en verheven bestemming, geheel verloren te hebben; hare Bisschoppen schikten zich met slaafsche gedweeheid naar de aanmatigingen en eischen van Oncatholijke gouvernementen; met één woord, de Duitse Kerk, scheen haren ondergang met rassche schreden te naderen. — » Ik ga niet verder, » zeide CLEMENS AUGUST, en *Duitschland* stond verbaasd en begreep niet, hoe een Catholijke Bisschop bij de eischen van een Protestantsch gouvernement en de bedreigingen van deszelfs minister VON ALTENSTEIN, nog even zoo veel moed durfde toonen, als den H. BASILIUS, bij de vorderingen van den Ariaanschen keizer VALENS en de bedreiging van diens gunsteling MODESTUS, die hij, bij den uitroep zijner verbaasdheid over de standvastigheid des heiligen Bisschops: » Met zulk eene stoutmoedigheid heeft nog niemand MODESTUS durven toespreken, » tot antwoord kreeg: » Het is welligt » de eerste maal, dat gij met eenen Bisschop te doen » hebt. In gewone betrekkingen zijn wij Bisschoppen, » de zachtmoedigste, de onderworpendste aller men-

» schen, bij de geringste lieden zijn wij zonder hoo- » vaardij en hoe veel te meer dan bij hen, die met » zulk eene magt bekleed zijn. Doch waar het om den » Godsdienst te doen is, daar hebben wij niets, dan » God voor oogen en verachten al het overige. . . . (1). » Nu toonde ook de Aartsbisschop van *Gnesen* en *Posen* denzelfden moed; de bedreigingen regenden; maar hij hield, naar de woorden des Bisschops van *Cesarea*, alleen God voor oogen en verachtte al het overige. De stem van GREGORIUS XVI had zich laten hooren, en zijne broeders waren versterkt geworden! De algemeene Herder sprak nogmaals en zijne woorden hadden de kracht des levens; de doodsbeenderen werden beziel, de Bisschoppen gevoelden de verhevenheid van hunne roeping en de uitgestrektheid van hunnen pligt, en zij aarselen niet langer, om met bescheidenheid aan hunne Protestantsche vorsten te zeggen: *Rome heeft gesproken: de zaak is geëindigd*, wij gaan niet alleen niet verder, maar wij keeren terug tot den weg onzer pligten.

Van de boorden van den *Donau*, werd onlangs het volgende geschreven: » De beide allocutiën des Plaatsbkleeders van JESUS CHRISTUS gelijken naar eene

(1) Chronologische volgorde enz. blz. 74.

schitterende bliksem, die in een oogenblik de dikke duisternissen verdrijft in welke de leugengeest de wachters, die met het bewaken der heilige stad belast waren, poogden te doen insluimeren. Terwijl die lichtstraal de diepte des afgronds deed bespeuren, is zij de voorbode van den grooten dag der herstelling, naar welken het geheele menschdom, door de kracht der zaken wordt voortgestuwd."

» Eene diepe sluimering had het Catholijke *Duitschland* bedwelmd; de kettische vorsten waren er in geslaagd, om op eenige bisschoppelijke zetels mannen te plaatsen, die zich aan hun misdadig stelsel hadden verkocht (1); de sluier is verscheurd; de Herder is genoopt tot het volgen der gedragslijn, welke de algemeene Vader hem heeft voorgeschreven, of hij loopt gevaar van zich in de oogen zijner kudde te schandvlekken en op zich zelve het brandmerk van velonie en schisma te drukken. De Bisschoppen van *Munster*, *Paderborn*, *Ermeland* en *Culm* hebben het edel en moedig voorbeeld gevolgd 't welk de doorluchtige Aartsbisschoppen van *Keulen* en *Posen* hen hadden gegeven. *Fulda* had zich reeds vroeger verklaard tegen de aanmatigingen van het Keur-Hessisch ministerie en Mgr. VON PFAFF is genoeg bekend als een Prelaat, die voor geenerlei opofferingen terug deinst, als de overtuiging van zijnen pligt hem die oplegt. Ook de Aartsbischop van *Freiburg*, de Metropolaan der provincie van den *Rhijn-Kreits*, heeft insgelijks aan het Badensche gouvernement eene verklaring overgeleverd, houdende » dat » hij zich in eenen dusdanigen toestand bevindt, dat » hij niet nalaten kan, het voorbeeld der Bisschoppen » van *Pruissen* te volgen en zich te houden aan de » Pausselijke Breve, betreffende de gemengde huwelijken." Die stap, zoo schrijft men uit het groot-hertogdom *Baden*, had men geenszins verwacht, hij heeft eene groote sensatie gemaakt en het gouvernement in groote verlegenheid gebracht. Te *Mentz* weigert de Geestelijkheid de gemengde huwelijken in te zegenen, als niet vooraf nitdrukkelijk is beloofd, dat al de kinderen in de Catholijke Religie zullen worden opgevoed. — Niets bewijst sterker den staat van afhankelijkheid van de meeste Bisschoppen van *Duitschland*, dan de aanmerkingen, welke een ministerieel blad zich veroorloofd, betreffende het gedrag door de Geestelijkheid van *Mentz* gehouden, en het stilzwijgen dienaangaande van Mgr. KAISER, haren Bisschop: dat blad zegt: » Zij, die weten, dat van » twaalf huwelijken, door Protestanten aangegaan wordende, er ten minste negen gemengde huwelijken » zijn, deze kunnen de ongehoorde aanmatigingen der » Catholijke Geestelijkheid, op de regten der Evangelische gemeente begrijpen. Wij vergenoegen ons » met eenvoudig het feit ter kennis van het publiek » te brengen; maar gelijktijdig zijn wij bereid, om » de bewijzen en de rechtskundige ontwikkelingen te » leveren, van hetgene, wat wij beweren. Wij zullen met deze enkele vraag eindigen: Is Mgr. de » Bisschop van het gedrag zijner Geestelijkheid onder- » rigt? Men kan het naauwelijks gelooven, aangezien

(1) Op dezelfde wijze handelden eertijds de Ariaansche vorsten.

» de grootste dankbaarheid hem noodwendig aan de » belangen van den staat verbinden moet; want ZOO » HIJ ZIJNE VERHEFFING OP DEN BISSCHOPPELIJ- » KEN ZETELAAN DE GODDELIJKE BARMHARTIGHEID » TE DANKEN HEEFT, HEEFT HIJ DIE NIET MIN- » DER AAN DE GENADE VAN ONZEN ZEER DOORLUCH- » TIGEN SOUVEREIN, DEN GROOTHERTOG VAN HESSEN, » TE DANKEN!"

» Ziedaar het raadsel opgelost en zonder omwegen gezegd, hoe men er over denkt; ziedaar de slavernij van het Priesterschap en van het Episcopaat onder den scepter der vorsten, die op reden, verlichting en verdraagzaamheid zoo veel prijs stellen! Doch laat ons aan niets wanhopen; het uur der gerechtigheid heeft geslagen en de eerbiedwaardige stem die in het Vatikaan geklonken heeft, zal, tot aan de uiterste einden der aarde gehoord worden. Reeds is de hel in beweging; maar de heilige strijders wapenen zich insgelijks. *Duitschland*, zal weder een der schoonste gedeelten van de groote kudde worden, wier leiding aan den Opvolger van PETRUS is toevertrouwd. Een nieuw leven is in dat mystieke ligchaam, dat de Kerk is, overal in omloop. Er is eene zoete en uitstekende voldoening gelegen, in het beschouwen van dat grijze *Roomsche Rijk* en overal de voortekens eener heerlijke toekomst te ontwaren."

De briefschrijver zegt ten slotte: » Behalve over » handelzaken ontvangen wij weinige brieven van buitenslands en wij schrijven er weinig, *wijl niemand » lust heeft om zijne mededeelingen aan correspondenten door de politie te laten lezen en copieeren » . . . zoodat niemand het voorzigtig acht, om iets » hoegenaamd, aan het papier toevertrouwen (1)."*

Van eenen anderen kant heeft de *Bremer-Zeitung*, het volgende medegedeeld:

» Uit het OSNABRUCKSCHE, schrijft men dd. 25 October: » Naar het schijnt moet ook het koninkrijk *Hannover*, in de kerkelijke geschillen van onzen tijd, zijne bijdrage tot de huidige geschiedenis leveren. Sedert eenige weken kent men hier eene aanschrijving van den Wj-Bischop en Vikaris-Generaal LÜPKE, aan de Geestelijkheid dd. 2 October ll., onder het opschrift: *Proponenda in Sinodis ruralibus*, welke onder andere getrouw vertaalde voor- » schriften, met betrekking tot de gemengde huwelijken bevat:

» Bij het derde punt, hetwelk in het afgelopen » jaar ter sprake gekomen is, namelijk dat aan de » openlijke en ergerlijke zondaars alle absolutie moet » worden geweigerd, wanneer zij niet vooraf voldoende » geven en de ergernis uit den weg ruimen, » werd in eene der Synoden de vraag geopperd: of » deze wet ook de Catholijke Vaders gold, die, in » gemengd huwelijk levende, hunne kinderen in eene » kettische Religie doen opvoeden, en die na gedane » waarschuwing en teregtwijzing nopens hunnen » pligt, evenwel dit goddeloos en ergerlijk gedrag

(1) Wij hebben dit sedert lang vermoed, daar wij geene brieven van onze Duitsehe correspondenten ontvingen; wij hebben hen dan ook in langen tijd niet meer geschreven.

» niet willen laten varen? Dit gevoelen is ook het onze enz. Op de daarbij gevoegde vraag: » Of de heilige Communie, ook openlijk geweigerd behoort te worden aan zoodanige zondaars, wanneer zij het wagen om met een verstokt gemoed, naast andere geloovigen tot deze plegtigheid (dit Sacrament) aan de tafel des Heeren te verschijnen?" Antwoorden wij: het ritueel van ons Bisdom bepaalt, even als het Romeinsche ritueel: » Doch openlijk moeten geweerd worden alle onwaardigen, als daar zijn, geexcommuniceerden, in den ban gelegden en de zoodanigen, die openlijk eerloos zijn, als daar zijn ontuchtige vrouwen, mannen die in concubinage leven en andere soortgelijke openbare zondaars, wanneer hunne boetpleging niet volledig is, en zij vooraf voor de openlijke ergernis geene voldoening geven hebben." Daar nu dit ritueel voorschrijft, welk gedrag de Zielzorgers te houden hebben, en daar het duidelijk is, dat zoodanige ouders, welker zonen of dochters met hunne inwilliging, terwijl zij het nog verhinderen kunnen, wanneer zij slechts willen, in eene niet Catholijke Religie opgevoed worden, met het volste recht onder de openlijke en ergere zondaars moeten worden gerekend, vermits zij strijdig handelen met hetgeen ten allen tijde en op andere plaatsen de algemeene grondstelling en voorziening der Catholijke Kerk is, ZOO MOET AAN DEZEN EVENZEER DE ABSOLUTIE, ALS HET NUTTIGEN DER H. COMMUNIE GEWEIGERD WORDEN. Wanneer zij het dus mogten wagen, openlijk aan de tafel des Heeren te verschijnen, moeten zij derhalve geweerd worden, ten zij zij OPENLIJK door hen voldoening gegeven en de ergernis zoo veel mogelijk opgeheven zij."

Het moet inderdaad verbazing wekken, dat eene listige politiek er in heeft kunnen slagen, om het Duitse Episcopaat zoo diep te doen insluimeren, dat het niet meer scheen te zullen ontwaken. Uit het bovenstaande blijkt, welk eene welberekende Protestantse tactiek de gemengde huwelijken waren; daar er onder anderen te Mentz, van de twaalf huwelijken, die door Protestanten werden aangegaan, konden gerekend worden, negen gemengde huwelijken te wezen; waaruit dan ook die anders onbesefbare onverschilligheid is voortgevloeid, die, vooral in *Duitschland*, onuitroeibaar scheen. — En dat listige plan waaraan men zoo lang gearbeid had, tot welks uitvoering men door allerlei kunstgrepen, laauwe en rekkelijke gunstelingen op de Bisschoppelijke zetels had weten te brengen, terwijl de onderscheidene landswetten, er het hare toe bijdroegen, is op eens den bodem ingeslagen! Niet door kuiperijen der politiek; niet door den invloed van magtige mogendheden, maar door den Evangelieschen moed en de Apostolische getrouwheid van twee zwakke grijsaards, die de Voorzienigheid op de beide Aartsbisschoppelijke zetels van *Pruissen* had geplaatst, en wier gedrag, door eenen anderen grijsaard, die op den Apostolischen zetel van *Rome* geplaatst is, en die den last heeft, om zijne Broeders te versterken openlijk geroemd, terwijl hij voor

Hemel en aarde protesteerde, tegen het gedrag der *Pruissische* regering, wier oogmerken, door alle vorsten van *Duitschland*, begunstigd werden. Op die stem des Opvolgers van *Petrus*, die door al de lammeren en schapen van de kudde des Heeren met dankbare blijdschap is gehoord geworden, ontwaken de Opvolgers der Apostelen en verklaren aan hunne onderdrukkers, die te lang op vrijzinnigheid, verlichting en verdraagzaamheid gezwetst hebben, om de toevlugt tot eene openlijke vervolging te durven nemen: » Wij kunnen niet anders handelen dan naar de voorschriften van onzen Vader en leidsman *GREGORIUS XVI.*" — Zoo veel kracht hebben diens woorden reeds aan de zwakken gegeven. — Wat mag dan de Kerk in onze dagen niet nog hopen, van den bijstand van haren verheerlijkten goddelijken Opperherder daar Hij aan de zoogenaamde *Keulse zaak*, die, zoo als eenige anti-Catholijke dagbladen destijds verzekerden, binnen weinige dagen zou vergeten zijn, zulke schitterende en algemeene gevolgen tot heil en glorie zijner Kerk heeft gegeven!

GEREFORMEERDE STEMEN OVER CATHOLICISMUS EN PROTESTANTISMUS.

(Vervolg van bladz. 374).

Het volgende is zoo belangrijk, dat wij onze lezers verzoeken, hetzelfde met alle oplettenheid te willen lezen en overwegen.

» HET JANSENISME MET ZIJN PASCAL EN GEHEEL PORT-ROYAL WAS BINNEN DE PALEN DER ROOMSCHE KERK HET WERK VAN WITTENBERG EN GENEVE; EN DE GODGELEERDHEID VAN BOSSUET, den grooten verdediger van het Gallicaansche Pausdom, wat was zij anders dan dat zelfde Jansenismus, maar met de heerschende geloofspartij onder den scepter van *LODEWIJK den XIV^{de}* vereffend?"

Ziedaar het Jansenismus zeer naïef en beknopt beschreven: het heeft, ondanks zijne uitwendige Catholijke gedaante, inwendig zoo veel overeenkomst met het Protestantismus, dat de Calvinisten hetzelfde, als het werk van *Wittenberg* en *Geneve* beschouwen! Wat moet men dan denken van Catholijke Godgeleerden, die ondanks de plegtige veroordeeling der beruchte stellingen van *JANSENIUS*, door de Pausen *URBANUS VIII* en *INNOCENTIUS X* den afkeer van het Jansenismus, onder de Catholijken en vooral bij de jonge Geestelijken trachten te verminderen? Wat moet men denken van hen, die beweren, dat de bestrijding van het Jansenismus, slechts *haarkloverij* is....? Intusschen bedriegt zich de Calvinist, die het Jansenismus, voor het werk van *Wittenberg* en *Geneve* aanziet: maar de stellingen of gevoelens, waarin het Jansenismus met *Wittenberg* en *Geneve* overeenstemt, hebben eenderlei grond, namelijk het kwalijk begrijpen van den grooten kerkleeraar *AUGUSTINUS*; de voortduring van het Jansenismus heeft denzelfden grond als de voortduring van het Calvinismus en van iedere ketterij: — de halsstarrigheid. Het Gallicanismus is de broeder van het Jansenismus: de beruchte artikelen van 1682, door de destijds al te buigzame Fransche Geestelijkheid aangenomen, waren

het werk van het Jansenismus; zij moesten strekken om de uitspraken en verordeningen van Rome aan de inzage en beoordeeling der Jansenistische parlementen te onderwerpen en van derzelver goed- of afkeuring afhankelijk te maken; en het is dat gedrogtelijk stelsel, 't welk de latere politiek allerwege als een *vorstelijk regt* heeft willen doen gelden; maar ook die Gallikaansche artikelen zijn door Rome veroordeeld. De blaam die hier op BOSSUET geworpen wordt, is een natuurlijk gevolg van het denkbeeld, dat zijne *verdediging van de verklaring der Geestelijkheid van Frankrijk, betreffende de Geestelijke magt* (1), moet te weeg brengen, bij iemand, die BOSSUET alleen uit die verdediging beoordeelen wil. Intusschen bezwakt die verdediging den roem van dien anders grooten man: en het oordeel, 't welk de *Gereformeerde Stemmen* hier over hem uitspreken, hoe onbillijk dit ook zij, doet overtuigend zien van hoe veel belang het zij, zelfs voor de eer der nagedachtenis van beroemde prelaten, dat zij hunne gevoelens niet plooijen of schijnen te plooijen, naar de aanmatigingen van een heerschzuchtig gouvernement.

» De Revolutie, uit ongeloof geboren (een ongeloof, bepaaldelijk in Catholijke landen door de Pelagiaansche beginselloosheid der Jesuiten uitgebroed), de Revolutie scheen later als eene roede in de hand van God dat oordeel te zullen volvoeren, dat de reformatie alleenlijk als getuigenis en stem tot bekeering uit Gods Woord had aangekondigd."

Ook den bittersten haat tegen de Jesuiten, hebben de Jansenisten en Gallikaansche Semi-Jansenisten, met de Calvinisten gemeen: en geen wonder! Daar de Jesuiten de warmste verdedigers zijn van de Catholijke leer, waartegen de dwaalbegrippen, waarin de Jansenisten met de Calvinisten overeen stemmen, lijnregt strijdig zijn, en het kan dus niemand bevreemden, hen hier den belagchelijksten blaam van *Pelagiaansche beginselloosheid*, te zien aantijgen. Maar het zoo even aangevoerde verraad de grootste onwetendheid. Juist omdat de Jesuiten, zelfs uit de Roomsche landen, door de inblazingen dier ongeloovige filosofen, die hunne principes uit de werken der hervormers hadden geput, waren verdreven geworden, tierde het ongeloof en schoot zoo welig op bij dat geslacht, 't welk men van het onderwijs der Jesuiten beroofd had; en eerst, toen dat geslacht tot zijne jaren gekomen was, brak de revolutie uit, die het ongeloof tot vader en de Reformatie tot grootmoeder had.

Zou de schrijver wel hebben doorgedacht, toen hij schreef: » *De Revolutie scheen later als eene roede in de hand van God dat oordeel te zullen volvoeren, dat de Reformatie alleenlijk als getuigenis en stem tot bekeering uit Gods Woord had aangekondigd?* " In die vooronderstelling toch, zou de Reformatie de ELIAS, de voorlooper, de getuigenis en de stem der Revolutie zijn geweest.....? En is het inderdaad wel anders, als men de aaneenschakeling en opvolging der gebeurtenissen oplettend overweegt? Was de Reformatie zelve wel iets anders, dan eene groote en gewelddadige Revolutie, die vrijheid tot leus had?

(1) Défense de la Déclaration du Clergé de France sur la puissance Ecclesiastique.

Zal men ook beweren, dat de Revolutie, die in de XVIe eeuw de Noordelijke provincien van *Nederland* tot eene republiek maakte, uit ongeloof geboren werd, dat door de Pelagiaansche beginselloosheid der Jesuiten was uitgebroed? De Calvinist, vooral de Nederlandsche Calvinist behoorde zich niet zoo vijandig tegen de Revolutie aan te stellen, daar hij zijne voormalige heerschappij in *Nederland* enkel aan de Revolutie te danken heeft!

» Maar de tijden waren ook toen niet vervuld. Rome laat zich door ongeloof en omwenteling verdrukken, even gelijk zij zich door het Protestantismus eertijds liet bekampen, thands (zonder evenwel ooit van hare zijde een stap nader te komen) laat verdragen."

Die tijden zullen wel nooit komen dat de Kerk van Rome vallen zal! Dat zij, beurtelings, door ketterij en ongeloof, door protestantismus en revolutie bekampt en verdrukt wordt, zonder ooit overwonnen of ten ondergebracht te worden, is juist een bewijs, dat zij het eenige voorwerp der beloften van JESUS CHRISTUS is? En waarom zou Rome zich thans niet even goed door het protestantismus laten verdragen, als het er zich eertijds door bekampen liet? Hoe zou Rome kunnen of willen beletten, dat het protestantismus verdraagzamer wordt; dat deszelfs verstandigste gedeelte de dwaasheid der vroegste aantijgingen, der beschuldiging, dat Rome het *rijk van den anti-christ*, de *hoer van Babel* was, sedert lang heeft ingezien, dat velen zelfs eerbied en achtung voor die grijze Moeder-kerk hebben opgevat, en zich tot haar voelen aantrekken? — Dat de Roomsche Kerk van haren kant, *nooit eenen stap nader komt*, ligt in den aard der zake: de waarheid kan nooit van hare zijde eenen stap nader tot de dwaling komen, of zij zou ophouden waarheid te zijn. De Roomsche Kerk kan dwalenden beminnen; elk, die het dwalen moede is, in hare opene armen ontvangen; maar met de dwaling zelve kan zij in geenerlei aanraking komen, jegens haar kan zij niet toegevend zijn.

» Dat alles, zoo lang hare ure niet gekomen is, weet zij tot zelsbehoud en herleving meesterlijk te gebruiken, want wie kent de diepte en geoefendheid der Pauselijke staatkunde niet, aan welke zelfs het nog niet gansch verloren Christelijke element de kracht vermenigvuldigt en die toch evenwel zoo zeer ver is van te zijn eene Christelijke Staatkunde, of naar de handelingen van PETAUS of PAULUS te zijn gevormd? Intusschen blijft zij onder alle wentelingen drijven op de oppervlakte der wereld gebeurtenissen, en maakt die in eigen kracht aan zich zelve dienstbaar, met de eene hand zich vasthoudende aan de legitimiteit, met de andere aan de Revolutie; predikende nog wel boete aan de wereld, maar tevens zich voegende naar haren gang, en buigende voor haren zin; zoekende zielen te winnen, niet door de prediking van het smadelijk kruis van CHRISTUS, maar door de pracht harer tempels, de tooverij der haar dienende kunsten, de verleiding harer veelvuldige zinverlokkingen, waaronder misschien een zeer voorname mag genoemd worden die der Muziek, het element, dat in onze dagen zoo wel der maatschappelijke als der geestelijke wereld tot een soort van voertuig dient van onberekenbaren invloed en kracht."

Als hare ure zal gekomen zijn, zal ook het laatste uur der wereld geslagen hebben: *Want de Heer is met haar tot aan de voleinding der eeuwen! De diepte en geoefendheid der Pauselijke staatkunde is het natuurlijk gevolg harer grijze ondervinding, door hare opregtheid met voorzigtigheid gepaard, beschaamt*

zij de staatkunde eener politiek die van gisteren is. De omstandigheden waarin zich PETRUS en PAULUS bevonden, zijn van eenen gansch anderen aard, dan die waarin zich de Kerk, welke die Apostelen tot grondleggers had, zich tegenwoordig bevindt; doch in hare ontwikkeling is en blijft zij even groot, als in hare geboorte.

Maar nu de aantijging: dat de Pauselijke Staatkunde, *zich met de eene hand vasthoudt aan de legitimiteit en met de andere aan de revolutie?* — De Pauselijke staatkunde houdt zich noch aan *legitimiteit*, noch aan revolutie, maar aan de beloften des goddelijken Opperherders vast. Zij blijft niet *drijven op de oppervlakte der wereld-gebeurtenissen*; maar zij staat *onbeweeglijk*, te midden van alle wereld-gebeurtenissen, *met de vastheid der rots!* De wereld-gebeurtenissen gaan voorbij; maar de Kerk van Rome blijft; de omwentelingen omringen haar, maar zij blijft dezelfde, en de almachtige Bestuurder van alles, doet gebeurtenissen en omwentelingen ten haren beste gedeijen!

Sedert dat de reformatie de *maatschappelijke orde* van Europa verbroken heeft, is het hoofd der Catholijke Kerk niet meer de arbiter in de geschillen der vorsten en volken; hij doet geen onderzoek naar de legitimiteit van hen die besturen; hij onderhandelt met alle *bestaande gouvernementen*, als de belangen der Kerk zulks vorderen, maar onderzoekt niet, hoedanig hun oorsprong is. En zoo moest het zijn nadat de vorsten hem niet meer als opperste scheidsman erkennen: hij laat hen, om zoo te spreken, aan zich zelven over; hij bemoeit zich niet met de maatschappelijke inrigtingen en constitutien der volken, noch met hunne revolutien; dan alleen als de belangen der Kerk bedreigd, hare leer en discipline miskent, hare Goddelijke regten en vrijheden geschonden worden, verheft hij zijne stem, om de volken te onderwijzen en hun den zin der Evangelische voorschriften te verklaren. Dat men de encyclieke brieven van onzen tegenwoordigen Opperherder GREGORIUS XVI met aandacht leze en men zal zien, dat GREGORIUS XVI dezelfde leer predikt, die PETRUS en PAULUS gepredikt hebben. — Verder kan hij bij de tegenwoordige maatschappelijke orde niet gaan: hij kan aan de volken zeggen: » Gij zijt verplicht om de van God gestelde » magten te gehoorzamen: *gij moogt niet revolteeren*;" maar de revolutien te weeren, of de volken als zoodanig te noodzaken, tot de gehoorzaamheid aan een vernietigd gouvernement terug te doen keeren, kan hij niet meer, wij herhalen het, nadat vorsten en volken hem niet meer als algemeenen vader en arbiter erkennen. Thans geldt weder het regt van den sterksten. Ook dit is derhalve eene vrucht van de Reformatie.

Dat de Roomsche Kerk zielen zoekt te winnen, niet door de prediking van het *smadelijk kruis van CHRISTUS*, maar door de *pracht harer Tempels*, is eene grove onwaarheid en hoogst lasterlijk in den mond van menschen, die, onder voorwendsel, dat de *vereering van het smadelijk kruis van CHRISTUS*, AFGODERIJ was, de kruisbeelden, zoowel als de beelden der Heiligen in de beeldstormerijen verbrijzeld

hebben en hetzelfde zoowel uit hunne *naakte tempels* als uit hunne huizen weeren; terwijl in eene Catholijke Kerk het *smadelijk kruis van CHRISTUS* de voornaamste plaats op het altaar bekleedt, en zelfs de *ledigstaande predikstoel, het smadelijk kruis van CHRISTUS predikt* (1). De Catholijke missionaris als hij het Evangelie aan de Heidenen verkondigt, heeft doorgaans het *smadelijk kruis van CHRISTUS* in zijne hand; waar onze missionarissen de Christenen tot *boete* opwekken, wordt ter herinnering aan hunne prediking, een zoogenaamd *missie-kruis* opgericht; het *smadelijk kruis van CHRISTUS* prijkt op de torens van alle Catholijke Kerken, en het heiligt de graven onzer overledenen! Daar onze tempels volgens het geloof der Catholijken, wat meer zijn dan bloote *gehoorzalen*, daar het heilighdommen zijn waar de Christenen hunnen God en Zaligmaker komen aanbidden, is derzelver *pracht*, die echter geen volstrekt vereischte is, een bewijs van de milddadige Godsvrucht der geloovigen, die daardoor getuigenis geven, dat hunne liefde tot den Heer niet slechts in bloote klanken en betuigingen bestaat. De uitdrukking: *TOOVERIJ der haar dienende kunsten*, bewijst het doelmatige van het aanwenden der *kunsten*, ter eere van Hem die de heerlijke talenten om kunstgewrochten voort te brengen, in den mensch heeft gelegd. Alles, wat in de wereld het oog en oor van den mensch wellustig streelt en tot ijdelheid opwekt, wordt bij ons, tot verheerlijking van den driewerf heiligen God aangewend! — Slechts de koude Calvinist kan dit afkeuren en *tooverij* noemen.

» Wanneer wij aan den éénen kant de vorderingen van dat een tijd lang dood gewaand Catholismus, aan den anderen kant de ontzettende vorming van het Pantheïsme onze eeuw gade slaan, en beide vergelijken met de propheeten (III) die in Gods Woord zijn gegeven, aangaande eene gedrochtelijke Godsdienst, die in het laatst der dagen, onder allerlei verlokkenende en bedrieglijke teekenen, ja wonderen, (III) de menschheid verleiden, de wereld overheeren zal, tot dat die groote gebeurtenis, waarvan niemand *den dag en het uur* weten kan, aangeheel die overheersching een einde, en aan het Rijk van God op aarde een volheerlijk begin zal maken: dan kan men in twijfel staan, in welken van beide deze groote Vijanden van het waarachtige Protestantismus (III) dat is, van de Godsdienst naar Gods eeuwig blijvend Woord, dat *zeer vaste woord der propheetij* zijne vervulling zal erlangen. Wellicht in beiden."

Ziedaar een der vruchten van het algemeen en verstandeloos bijbellezen! Het lezen der prophetieën inzonderheid, doet de hoofden draaijen dergenen, die de waarschuwing van den II. PETRUS: *Dat geene propheete der schrift van eigene uitlegging is*, of zoo als de Vulgata heeft: *dat geene prophetische Schriften door eigene verklaring uitgelegd worden*, dat zij hunne hersenschimmige droomerijen voor *waarachtige prophetien der schrift* houden. Ziedaar het *misbruik van Gods Woord*, waartoe het *waarachtig Protestantismus* algemeene vrijheid heeft gegeven; eene vrijheid, die zoo *verlokkend* is voor den onwetenden maar toch

(1) In Catholijke landen en zelfs op de meeste plaatsen van Noord-Brabant is ter zijde van den predikstoel een *CHRISTUS*-beeld geplaatst. Waarom heeft men in Holland en de andere provincien dit algemeen gebruik laten varen, of, bij meerdere vrijheid niet weder ingevoerd.

hoogmoedigen mensch, dat velen in die listige strik der ketterij gevallen zijn. Ziedaar wat hen verbijsterd had, die eenen tijd lang het Catholicismus dood waanden!

» Eene vereeniging van twee elkander anders zoo scherp tegenovergestelde Machten is onder zekere omstandigheden, met zekere, van voren niet te berekenen, en toch reeds niet geheel onbegrijpelijke wijzingen, meer dan een bloot mogelijk verschijnsel. Op meer dan éenen tijd gaf de Geschiedenis der Kerk en Wereld het voorbeeld terug dier vereeniging die tusschen Phariseïsnius en Sadduceïsnius stand greep tegen de Apostelen van JESUS CHRISTUS, het voorbeeld vooral van HERODES en PILATUS met elkander verzoend, toen JESUS CHRISTUS moest worden gekruist."

De waarachtige prophetische Protestanten zien dus eene vereeniging van Catholicismus en Pantheïsnius te gemoet! — Zoo iets is toch waarlijk al te zot om er ernstig op te antwoorden: en van dezelfde gehalte is al het volgende. (Het vervolg en slot in ons volgend N.º).

DE VOLKS-OPLOOP TE KEULEN.

De openlijke en onstuimige demonstratie van den haat en de verbittering der Catholijke bevolkingen, tegen Priesters, die, als verraders van de zaak der Kerk, als gunstelingen en werktuigen, van een on-catholijk gouvernement beschouwd worden, waarvan Keulen onlangs het tooneel is geweest, bevat gewichtige lessen, zoo wel voor de Priesters, die hunne heiligste plichten aan eer en voordeel durven opofferen; als voor de Staatsmannen, die meenen, dat zij gewonnen spel hebben en den Godsdienst naar hunne inzichten zullen kunnen wijzigen, als zij eenige voorname Geestelijken, tot medeplichtigen hunner aanslagen tegen de vrijheid der Kerk en de zuiverheid harer leer weten te maken; of dezulken, waarop zij hunnen invloed uitoefenen, tot hooge bedieningen weten te verheffen.

Wij zullen aan die gebeurtenis een opzettelijk artikel toewijden; doch wilden alvorens, zoo veel mogelijk, naauwkeurige berichten dienaangaande verzamelen; daar het van het hoogste belang is, om die zaak uit het regte oogpunt te beschouwen.

Intusschen krijgt alles in Pruisen, van dag tot dag een ernstiger aanzien, en de regtschapene Geestelijkheid geeft dagelijks nieuwe bewijzen van moed en standvastigheid. Zoo verzet zich de geheele Geestelijkheid van het Aartsbisdom Gnesen en Posen tegen de uitvoering van het ontwerp des gouvernements, om het Seminarie van Posen, naar Breslau te verplaatsen, onder voorwendsel, dat de Seminaristen, alsdan het voordeel konden genieten, van het bijwonen der Godgeleerde lessen, aan de universiteit, die, zoo als men weet, verre is van orthodox te zijn.

Van eenen anderen kant, heeft de Geestelijkheid van Aken, met den Eerw. Heer CLAESSEN aan het hoofd, naar men verzekert, een eerbiedig, maar tevens nadrukkelijk verzoekschrift aan den Koning van Pruisen gericht, om op de vrijstelling en terugkeering des Aartsbisschops van Keulen aan te dringen. — Men zegt, dat de Kanunnikken FILZ en MUNCH, bemeyens den Vicaris-Generaal HUSGEN, tegen wien de verbittering des volks ook meer en meer toeneemt,

Keulen in stilte verlaten hebben. Het gedrag van HUSGEN, die, in geenerlei opzigt, aan de Pausselijke Breve zijner bevestiging als Vicaris-Generaal van den Aartsbisschop voldoet, is de oorzaak eener toenemende verbittering tegen hem, die eene nieuwe tusschenkomst van Rome wel noodzakelijk maken zal.

De Prins Bisschop van Breslau, heeft op eene rondreize door zijne diocese gelegenheid gehad, om den echt Catholijken geest zijner Geestelijken te leeten kennen.

MIJNE REIS NAAR ROME,

in het voorjaar van 1837, door DR. JAN - J. F. WAP, 1 Deel. Breda, F. P. STERK, 1838.

Het zal onze lezers aangenaam zijn te vernemen, dat het eerste deel der reis van DR. JAN - J. F. WAP naar Rome, het licht ziet. Ook als oorspronkelijk werk is deze reis belangrijk; maar hoogst belangrijk wordt zij, door de bezoeken, welke de schrijver bij de beroemdste geleerden van Frankrijk en Italië, heeft afgelegd en betrekkelijk welke, hij merkwaardige bijzonderheden mededeelt. Hij heeft met CHATEAUBRIAND, DE LAMARTINE, DE LAMENNAIS, SILVIO PELLICO, MANZONI, enz. op zijne uitreise naar de heilige stad gesproken, en een bezoek afgelegd bij Hollands voormaligen koning LODEWIJK, die den Hollanders nog immer achting toedraagt. Tot ons leedwezen gedooft ons bestek niet breedvoerig verslag van dit werk, dat eenig in zijne soort mag genoemd worden, te geven, dat in vloeibaren stijl met de gewone naïviteit des schrijvers geschreven, bij uitstek onderhoudend is, verhevene onderwerpen krachtig schildert en allerwege zijne gevoelige ziel kenmerkt.

Wij moeten ons ook hier tot het leveren van eenige uittreksels bepalen:

» De indruk, dien de zeventigjarige CHATEAUBRIAND op mij maakte, toen hij van uit zijn armstoel opstond, om mij te omhelzen, laat zich niet beschrijven; het is ook voor den lezer van weinig of geen belang. Nogtans moet ik zeggen, dat er veel van BILDERDIJK in zijn voorkomen en wijze van ontvangst opgesloten lag; onder anderen had hij het hoofd ook onwoeld, doch met een doek van wit blaauw-géruite stof; overigens was er niets bizaars in zijn meublement of kleeding..... De secretaris verliet het vertrek, nadat ik plaats genomen had, en nu liep het gesprek deels over zijne thans voor de pers bestemde *Mémoires d'outre-tombe*, deels over Italië, waar hij zooveel zielen wellust had gesmaakt; hij verzocht mij, zoo ik PELLICO sprak, hem te groeten en te betuigen, dat hij zijne karakter-schilderij van Sanzé, in de Tienjarige gevangenschap (XXVII en volgende Hoofdstukken), dezer dagen, als een proefstuk van stijl en genie, had gelezen, herlezen en uitgetrokken, ter overneming in eene nadere editie van het *Essai sur la Littérature Anglaise*..... Het vleide hem, te vernemen, dat de Nederlanders behagen in zijne schriften schepten; dat zijn *Génie du Christianisme* en zijne *Martirs* bij ons

vertaald waren; doch, toen ik hem zeide, dat zijn MILTON ook ik (in) *Holland* bewondering verwekt had, vroeg hij: — en het portrait van LUTHER dan, zoo als ik het daar geschilderd heb? — Ik geloof niet, dat uwe landgenooten het gelijkend zullen vinden. — Wat ik zeker weet, was mijn antwoord, is dit, dat het *Génie du Christianisme* verminkt is uitgegeven, welk hatelijk gebrek later door een onzer geachtste Katholieke Geestelijken, bij wijze van toevoegsel, is verholpen geworden (1). — Zóó te vertalen, hernam de groote man, is misdadig: stemt men met een schrijver niet in, men vertale hem of niet, of geheel en al, om hem te wederleggen; — maar hem anders te doen voorkomen, dan hij wezenlijk is, verdient verachting! — Hoeveel waarheid ligt er in deze uitspraak opgesloten! Wie onzer, die 't hart op de regte plaats heeft, gevoelt zulks niet? Intusschen leverde domme partijdigheid hier te lande, in dat opzigt, helaas, maar al te veel stof om bij dit verwijt niet van schaamte te blozen!

» Het onderwerp kwam op DE LAMENNAIS; naar aanleiding van 't geen ik vroeger las, verwonderde het mij volstrekt niet, te vernemen, dat CHATEAUBRIAND veel werk maakte van den schrijver der *Paroles d'un Croyant*, schoon hij aan deze, als zoodanig, zijne goedkeuring niet konde hechten: — Wij verschillen, zeide hij, alleen in de wijze van opvatting, ons oogpunt is hetzelfde; ook ik ben van gedachte dat de Republikeinsche geest zal zegepralen over de oude vormen der Monarchie; de strekking van den tijd geleidt daar henen; maar DE LAMENNAIS meent het oogenblik dier groote oplossing nabij; ik, daarentegen, bespeur het eerst in de verre toekomst....

Het geheele onderhoud van den schrijver met den beroemden CHATEAUBRIAND, waarvan wij slechts een uittreksel hebben geleverd, is hoogst belangrijk: wij kunnen ons ook niet onthouden, van het volgende af te schrijven:

» Zoo even noemde ik den naam van een man, die geheel *Europa* belangstelling heeft ingeboezemd, een genie, zoo als er weinigen waren of zijn zullen, doch een voorwerp van medelijden na den val van het eene niterste in het andere; eens, om zoo te zeggen, heviger Pausgezind dan de Paus-zelf, nu hartstogtelijk verwoeder tegen *Rome*, dan LUTHER 't ooit geweest is; de schrijver der *Réflexions sur l'état de l'Eglise*, in 1808 uitgegeven en terstond door BONAPARTES politie-gezag opgehaald, de groote ontwerper van het *Essai sur l'Indifférence*; de nederige commentator van THOMAS A KEMPIS; de Priester aan het hoofd van *l'Avenir*; en eindelijk diezelfde de auteur der *Paroles d'un Croyant*, van het *Livre du Peuple* en van de *Affaires de Rome*: DE LAMENNAIS. — Ik heb hem tweemaal gezien, en eens breedvoerig gesproken. Hij kwam een bezoek bij DE LAMARTINE afleggen, en dien

over zijn toen juist in de geboorte zijnde *Journal*, *le Monde*, raadplegen; ik herkende den persoon terstond uit den aard van het onderhoud, en vernam na zijn vertrek, dat ik mij in die opvatting niet vergist had....

Vervolgens deelt de schrijver het gevoelen van DE LAMARTINE over DE LAMENNAIS mede, 't welk hoogst opmerkenswaardig is, doch waarvan ons bestek het overnemen niet gedoogd. Wij willen echter de volgende beschrijving van DE LAMENNAIS en van het bezoek door den Heer WAP bij dien zonderlingen man afgelegd, afschrijven.

» FELICITÉ ROBERT DE LAMENNAIS is 56 jaren oud; zijn voorkomen duidt groote scherpzinnigheid, maar iets sluis aan; hij heeft de geestelijke kleeding afgelegd, en met het gewoon deftig burgergewaad verwisseld; zijne appartementen waren kostbaar gemeubeld; fraaie armstoelen naar den laatsten smaak, prachtige festongordijnen aan de vensters, een breede sofa tegen over den sierlijk gespiegelden schoorsteen, de gladde bruine vloer, op Parijschen trant in vakken met figuren ingelegd. Dat alles stak af bij den eenvoudigen geleerde, dien ik zeker niet in de aanzienlijkste straat der stad, waar bijna enkel schatrijke Engelschen kwartier nemen, zou gezocht hebben. Een zeer fijne blaauwstalen bril gaf nog meer uitdrukking aan zijn schrander gelaat, doch en in zijne houding, en in zijn spreken was iets bedremmelds, iets, waaraan ik geen naam kan geven, maar dat den schijn opleverde, alsof de spreker vrees had, zich geheel te uiten; — iets stotterends bij de voordragt, eene snelle maar telkens afgebroken taal, eigenlijk lastig en vermoeijend voor 't gehoor. Ik zat nevens hem; hij vroeg naar de godsdienstwoelingen, die in *Nederland*, ter zake der afgescheidenen, plaats grepen; dit noemde hij een belangrijk verschijnsel, doch waarvan hij gaarne meer, ja, kon het zijn, alles zou willen weten. Voor zoo veel mogelijk, bevredigde ik zijn verlangen. — Jammer, dat uwe taal, zeide hij, zoo weinig gekend wordt, en dus uwe Tijdschriften buiten af niet doordringen (1). Wel zou hij, ten behoeve van zijn *Journal*, eene correspondentie met *Holland* willen aanknoopen, om op de hoogte dier godsdienstzaak te komen en te blijven; — hij zag in dat alles verband met zijn geliefkoosd » nieuwste » stelsel: de Vorsten zijn afvalligen geworden; zij bedienen zich van de Godsdienst slechts als middel, om te heerschen, en niet om hunne roeping te vervullen: volvoering van het plan Gods, het welzijn der geloovigen. De revolutie zal zegevieren over de Vorsten; zij zullen storten, en de Kerk zal vrij worden; het doel Gods vordert zulks; — ieder Christen is verplicht, daartoe mee te werken; de behoefte aan geloof is algemeen; de Kerk zal zegevieren, maar na die overwinning zal de toestand, de vorm der Kerk noodwendig geheel anders wezen, dan tegenwoordig het geval is; — Catholicismus is en blijft de leus

(1) Het schandelijk verminken van een werk, dat bij onze gebrekkige wetten op den boekhandel zoo gemakkelijk valt en de uitgave eener getrouwe vertaling voor eenen geruimen tijd, onmogelijk maakt, laat zich door toevoegsels, die, in allen gevallen slechts een gedeelte van het werk bevatten, niet verhelpen.

(1) Reeds eenige jaren geleden gevoelden wij al het nut van een Fransch Katholiek blad in ons vaderland. Wij ontwierpen daartoe het plan, correspondeerden er met eenige geleerde vrienden over, doch daar hetzelfde geen artikel bijval scheen te vinden hebben wij er van afgezien.

van CHRISTUS Kerk, en Rome zal ook bestendig het middelpunt er van zijn. — Zoo, ongeveer, hing de redenering zamen; doch meest verwonderde het mij, dat LAMENNAIS, die van mijne reis naar Rome wist, mij dienaangaande zooveel goeds, zooveel opbeurends, zooveel troostrijks kon voorspellen, of hij moest vooronderstellen, dat ik zijne vrleslijke *Affaires de Rome*, die pas in 't licht waren, niet gelezen had. Er ligt veel duisterzinnings in dat alles opgesloten, en het kwam mij bij ernstige overweging van den geheelen zamenhang, niet onwaarschijnlijk voor, dat DE LAMENNAIS, die in de onderneming van *l'Avenir* veel geld moet verloren hebben, zich van eene rijk-betalende partij noodlottiger wijze heeft afhankelijk gemaakt; dit was ten minste de roep van achtenswaardige lieden in *Frankrijk*, die wel onderrigt meenden te wezen, dat hij uit zulk eene beurs de reis naar Rome gedaan had; een gevolg daarvan was zijn berucht werk tegen den Zetel van PETRUS en al, wat de grijze Christen-hoofdstad achtbaars en verkwikkelijks oplevert. Is dit gevoelen gegrond, zoo vernedert het DE LAMENNAIS karakter wel diep, maar toch vermeerdert het bij welgezinde harten dat wezenlijke medelijden met de zwakke, waaraan wij allen, stervelingen, bloot zijn gesteld; terwijl het de hoop levendig houdt, dat er een oogenblik van beraad zal komen, en dat in dien stond de kluisters zullen afvallen, die zulk een man te lang, te wreed omknelden. — Ik voor mij geloof, dat DE LAMENNAIS, na alle dingen beproefd te hebben, het goede eeniglijk zal behouden. In die stemming heb ik hem verlaten; hij omarmde mij, onder toevoeging der verheven troostwoorden van de H. Schrift: » Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur (Zalig zijn ze, die treuren, want zij zullen vertroost worden). » Mijn gemoed kweekt den wensch, dat deze zinsnede weldadig moge worden vervuld aan allen, die DE LAMENNAIS Christelijk leven beminnen. » (Het vervolg hierna).

Bijdragen,

TEN BEHOEVE DER MOEDER VAN DEN EERWAARDEN
HEER MICHELIS EN HAAR GEZIN.

De Redactie der <i>Catholijke Stemmen</i>	f 2-50
Van den Heer N. v. H. te V.	» 10-00
Van de Jufvrouwen * * *	» 2-50
Van een ongenoemde een <i>Coupon</i>	» 25-00
Bij Jufvrouw BORMAN te Hoorn gedeponceerd (1) door een vriend van den Heer MICHELIS	» 3-00
Den Eerw. Heer B.	» 5-00
	f 48-00

(1) Wij verzoeken nogmaals om de bijdragen, hetzij in coupons, of bij gelegenheid in specie, te willen zenden. Wij zullen in het vervolg enkel melding maken van de bijdragen, die wij ontvangen hebben.

AANKONDIGINGEN.

SYMPHONIA.

Lektuur van Muzijkale Wetenschappen.

Uitgave van C. L. VAN LANGENHUYZEN
EN T. GEERS JZN.

De SYMPHONIA, eene Muzijkale Lektuur, bevattende: Theorie, Praktijk, Historie, Biographie, Chronologie, Archeologie, Harmoniologie, Akoustiek, Aesthetiek, Instrumenten, Anekdoten, enz.; versierd met fraaije op steen gebragte Portretten, Muzijk-Voorbeelden, Figuren en Karakters.

Zal worden uitgegeven in Wekelijksche Afleveringen, te beginnen met den 5den Januarij 1839.

De Prijs per Jaargang is voor Amsterdam f 4, en voorts door het geheele Rijk f 5, franco per Post.

Door de Uitgave der SYMPHONIA hopen de Ondergeteekende in eene tot dusverre bestaande behoefte van Neêrlands Muzikaal Publiek te voorzien. De geringe prijs en de belangrijke inhoud maken alle aanprijzing overbodig. De Prospectus is alom te bekomen. Heeren Boekhandelaren die meerdere Prospectussen verlangen, gelieven zich daartoe franco te adresseren aan het Bureau van de *Symphonia*, Singel bij de Beulingsluis, N.º 465.

AMSTERDAM, 1 November 1838.

De Uitgevers.

C. L. VAN LANGENHUYZEN EN T. GEERS JZN.

* * Bij den Boekhandelaar J. G. MEYER, te Arnhem, ziet het licht en wordt alom verzonden:

Gebedenboek voor Catholijken, door J. M. HAU-
BER, de achttiende Hoogduitsche uitgave gevolgd
door H. J. HOLTERMAN, R. C. Priester en Kapel-
laan te Hilversum, met gelitographeerden titel en
3 platen. Kerkelijk Goedgekeurd.

De veelvuldige uitgaven van dit voortreffelijk gebedenboek in het Hoogduitsch, welke sedert het jaar 1826 tot 1835, achttien bedragen en de verscheidenheid van gebeden voor alle personen en voor alle omstandigheden des levens, alsook voor de overledenen, doet den uitgever vertrouwen, dat aan hetzelve in onze taal, ook een ruim debiet zal te beurt vallen. Prijs f 3,00.

K. H. SEIBT, Het dagelijks offer van den waren Christen, of keur van gebeden voor Catholijken; naar de dertiende uitgave uit het Hoogduitsch. Door H. J. HOLTERMAN, R. C. Priester met gelitographeerden titel en 3 platen. Kerkelijk Goedgekeurd, gebonden 80 cents.

* * De ondergeteekende berigt bij deze, dat hij zich alhier als Boekhandelaar in het R. C. GODSDIENSTIG VAK, gevestigd heeft in de Keizerstraat, B, 315, steeds zullende trachten van alles voorzien te zijn wat tot dit Vak behoort, beveelt hij zich in ieders gunst en recomandatie, welke hij zal trachten waardig te worden door eene civiele en prompte dediening.

T. J. BRAAM.

Rotterdam, 29 October 1838.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

*Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . .
 Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn
 gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
 woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U:
 dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
 ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
 wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
 wete, dat Gij mij gezonden hebt.*

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

DE VOLKS-BEWEGING TE KEULEN.

Volgens de meest overeenstemmende berigten, heeft zich het voorval, op den avond van den 26 October, aldus toegedragen.

» De Eerw. Heer BECKERS, Pastoor van *St. Ursula*, een voorbeeldige Priester, door zijne Parochianen beïnd wegens zijne godsvrucht, waardigheid en standvastigheid van karakter, zijne meêwarigheid, en weldadigheid jegens de behoeftigen en uitmuntende talenten, had, even als in het vorige jaar eene plegtige novene ter eere van de H. *URSULA*, onder wier aanroeping zijne Kerk aan God is toegewijd, doen celebreren.

» Des Zondags, den 21 October, had hij in zijne predikatie gesproken, over de noodzakelijkheid van een standvastig geloof, vooral in de tijden die wij beleven. Volgens anderen heeft hij daarbij ook aangedrongen, op de gehechtheid aan *Rome*, en over de jongste allocutie des H. Vaders gesproken, die men in *Pruissen* zoo veel mogelijk heeft trachten geheim te houden. Zeker is het, dat zijne predikatie de ge-

moederen sterk geroerd en eenen diepen indruk gemaakt heeft. Den volgenden dag, werd hij bij den Deken *FILZ* ontboden, die hem in naam van het kapittel sommeerde, om hem de uitgesprokene predikatie in handen te stellen, er bij voegende, dat hij er nader berigt van zou ontvangen. Die zaak kon in den tegenwoordigen staat van zaken, niet onbekend blijven.

» Intusschen ging de novene voort. In den namiddag van den 26, verspreidde zich het gerucht, dat de Pastoor van *St. Ursula* zou worden gearresteerd en weggevoerd. Het is onzeker, of dat gerucht eenigen grond had, maar het doorliep in een oogenblik de geheele stad, het volk liep te hoop. Alles stroomde naar de *St. Ursula-Kerk*: een jonge algemeen gedachte Priester, predikte in dezelve. Men fluisterde elkan- der in het oor, dat de Pastoor gevaar liep; met oogen, die bekommring en verontwaardiging uitdrukten, zocht men de politie-beambten, die, sedert ongeveer een jaar, in alle predikationen tegenwoordig moeten zijn, welke door geachte Geestelijken gedaan worden.

» Een onvoorzigtig woord van een der politie be- dienden, deed de algemeene verontwaardiging uitbars- ten. Men dreef hem met vuistslagen buiten de Kerk,

en toen hij den sabel trok, brak men dien in stukken en joeg vervolgens ook de andere politie-agenten naar buiten.

» Te 7 ure was de dienst geëindigd, en nu stroomde de geheele menigte naar het choor. Vele voornamen inwoners omringden den Pastoor die er zich bevond; zij namen hem in hun midden en bragten hem naar zijne woning. Eene talrijke menigte volgde, onder het luide geroep van: *Leve de Pastoor*. . . .! De Pastoor bleef aan den ingang van zijn huis staan, en bedankte het volk, voor de blijken van genegenheid, die men hem gaf, en verzocht de menigte, in stilte naar huis te gaan. Vier en twintig deftige burgers, bleven gedurende den geheelen nacht voor zijn huis wacht houden, zoo om hem te beschermen, als om de menigte gerust te stellen.

» Doch als het volk aan het woelen en aan het gisten is, laat het zich niet gemakkelijk door woorden bedaren. Toen de Pastoor naar binnen was gegaan, hoorde men eensklaps te midden der menigte, de kreet: » *Naar FILZ*, » en aanstonds herhaalden duizende van stemmen: *Naar FILZ, naar FILZ, naar FILZ!* Nu stroomde de volksmenigte door de enge straten der stad en sloeg den weg in naar de Cathedrale Kerk, aan welke het huis van den Deken FILZ grenst. Het werd omsingeld. Daar men bezig was met de straat te maken, en de straatsteen op hoopen lagen werden zij in een oogenblik, door eene menigte van handen opgeraapt, en vlogen door blinden en glasruiten, onder het geroep van: » *Leve onze Aartsbisschop! Weg met het Kapittel!* »

» Daarmede niet vergenoegd, drong men het huis binnen, onder het geroep van: » Waar zijn de verraders? » Het volk drong in alle vertrekken door en vernielde, alles, wat het vond. In de keuken komende ging er een groot gejuich op: men vond er gebrad en lijsters aan het spid (het was vrijdag). Dit ergerlijk schouwspel werd aan het vergaderde volk vertoond. Volgens een ander bericht heeft het volk zich meester van het stuk gebrad gemaakt, hetzelfde aan de punt van eenen stok gestoken en rondgedragen, onder het geroep van: » Ziedaar de magere » kost van den kanunnik FILZ! »

» Binnen een uur was dit alles verrigt. Het was zeer duister en er viel veel regen. Intusschen had men de gewapende magt op de been gebragt. Het plein en de toegangen der straten werden bezet; de soldaten drongen in het huis van FILZ en vonden er vijf personen; men greep al wie men verdacht hield. En daar zoo als dit gewoonlijk gaat, kinderen en jongelieden, uit nieuwsgierigheid, of uit baldadigheid te ver doordrongen, oefenden de soldaten voornamelijk tegen deze hunne gestrengheid uit.

» Maar het viel niet gemakkelijk, het volk de opgepropte straten te doen ruimen, en eenige aanvallen met de bajonnet, waardoor sommige personen gekwetst werden, waren vruchteloos; men slaagde er niet in, voor dat de dragonders die van DEUTZ ont-

boden waren, aankwamen.

» Te middernacht bevond de stad zich in de gewone rust. Den volgenden dag, waren er ontelbare nieuwsgierigen op de been, om het tamelijk verwoeste huis van FILZ te gaan zien. Men drukte, ondanks de schildwachten die het hooren konden, de gevoelens van afkeer, die men jegens dien gehaten man en de personen van *Munchen* en *Husgen* koesterde, openlijk uit?

» De maatregelen welke het *Pruissisch* gouvernement genomen heeft, en die aan *Keulen* het aanzien eener in staat van beleg zijnde stad geven, getuigen, dat men ten aanzien van den volksgeest niet gerust is."

Deze gebeurtenis is, zoo als wij in ons vorig N.^o aanmerkten, vol van gewigtige lessen. Wij zien hier eene openbare demonstratie plaats hebben van de gevoelens des volks, ten opzichte van tweederlei soort van Priesters; de Pastoor BECKERS is het voorwerp, van de innige genegenheid des volks, die zich in luide *vivats!* openbaart: de Pastoor, Deken en Kanunnik FILZ is het voorwerp van de algemeene verachting en den volks-haat. — En wat is daarvan de reden? — Die beide geestelijken zijn als ik mij zoo mag uitdrukken, de personificatiën, der twee soorten van Priesters, die tegenwoordig in *Pruissen* gevonden worden: die, welke de voorschriften van den H. Godsdiens, die zij aan anderen behooren aan te bevelen, zelve na leven; die aan CESAR, geven, wat aan CESAR en aan God, wat Gode toekomt, die in alles getrouw zijn aan de heilige pligten van hunnen stand, en zich, noch door beloften, noch door bedreigingen, tot de geringste afwijking van hunnen pligt laten bewegen, en die, welke door hun vleeschgezin en wereldminnend gedrag ergernis geven; die de heilige belangen der kerk aan hun eigen belang, aan de gunst en de inzichten van een Oncatholijk gouvernement opofferen en aan Cesar, ook datgene, wat aan God toekomt, willen geven, om eigen eer en voordeel te bejagen!

Ziedaar dan een treffend bewijs voor hetgene, wat wij meermalen beweerden; dat een gouvernement, 't welk de leer en discipline der Catholijke Kerk, naar deszelfs inzichten, tracht te wijzigen, ten einde deszelfs opmerken te bereiken, en daartoe eenige hooge geestelijken, door gunst, voordeel of eer tot deszelfs ahangelingen tracht te maken; of zulke geestelijken, wier zwakheid eigenbaat of heerschzucht aan hetzelfde bekend zijn; tot hooge waardigheden te verheffen, daarbij niets wint; wyl de bekende invloed van het gouvernement op sommige geestelijken juist het middel is om hun van allen invloed op het volk te beroven. Alleen de vrije onafhankelijke Priester heeft een ongelooftijken moreelen invloed op de bevolkingen. Een woord van den geliefden Pastoor BINTERIM was toereikend, om den dreigenden storm van een volks-oploop te bedaren: als de Kanunnik FILZ zich in het Keulse oproer aan het volk vertoond, als hij een

enkel woord gebezigd had, om het misdadige van het oproer onder het oog te brengen, zou het volk hem welligt hebben verscheurd. De kreet: » *Leve de Aartsbisschop! weg met het Kapittel!* » bewijst, dat ook de Vicaris HUSGEN en diens vrienden, geen gunstig onthaal zouden genoten hebben, als zij zich hadden durven vertoonen, om het volk tot rust te vermanen.

Ziedaar dan de dwaasheid der hedendaagsche politiek, die meent, dat de vorsten, door hunnen invloed op begunstigde geestelijken, op de bevolkingen zullen kunnen werken door een versch feit, onwederlegbaar aangetoond.

Hoe meer een Oncatholijk gouvernement toont, zich met godsdienstzaken te willen bemoeijen; hoe meer het invloed wil uitoefenen op de benoeming van hooge geestelijken, zoo meer zal het wantrouwen des volks, jegens de bedoelingen van dusdanig gouvernement aangroeijen: en weldra zullen alle geestelijken, die in de gunsten van zulk een gouvernement deelen, voorwerpen van de minachting des volks worden en allen invloed op hetzelfde verliezen.

Wanneer zal men dit dan toch eens begrijpen? Wanneer zal de zoogenaamde staatkunde een stelsel verlaten, waarvan het eenvoudig gezond menschen verstand, al het dwaze duidelijk inzielt? Een stelsel, dat overal onrust en wantrouwen baart, de gemoederen in gisting brengt en eene spanning doet ontstaan, die reeds meermalen revolutien ten gevolge had.

De troonen hebben geen steviger steun, dan de vrijheid van den Catholijken Godsdienst. Eene vrije en onafhankelijke geestelijkheid zal, bij eene vrije werking der Apostolische hiërarchie immer voorbeeldig van gedrag, eensgezind en geacht zijn; het volk zal haar eeren en gehoorzamen; en daardoor zal zij een ondoordringbaar bolwerk voor de rust en veiligheid van den staat wezen. In het tegenovergestelde geval (ook hiervan levert *Pruissen* het bewijs op) zal de geestelijkheid verdeeld zijn, de discipline zal verwaarloosd worden, de geestelijkheid, zal in het algemeen, hare achting verliezen, en het volk zal onverschillig of zedenloos, en daardoor teugelloos worden; ten ware de onverwachte verschijning van eenen man van moed en standvastigheid, die in het voetspoor der Apostelen treed, dien staat van zaken doet eindigen en overgaan in eenen crisis, waarbij het gouvernement niets winnen en alles verliezen kan.

Mogten eens alle vorsten hun waar belang begrijpen! Dan voorzeker zouden zij afzien van een stelsel, dat al te strijdig is met den aard der zake, om duurzaam geluk en rust te kunnen voortbrengen.

PROVINCIALE SYNODE TE AIX.

Onder de heilzame inrigtingen der Catholijke Kerk, verdienen, de provinciale synoden, in welke de Bisschoppen eener kerkelijke provincie zich met hunnen

Aartsbisschop vereenigen, om onderling over de belangen hunner onderscheidene diocesen te raadplegen, en heilzame verordeningen te maken, die geschikt zijn naar de behoeften der tijden, eene voorname plaats. Sedert eene halve eeuw hadden dusdadtige synodale vergaderingen in *Frankrijk* geen plaats gehad. Het Aartsbisdom *Aix*, heeft onlangs het eerste voorbeeld opgeleverd der hervatting van dat heilzame gebruik, 't welk als een gelukkig voortteeken beschouwt wordt, van de vrijheid en den bloei der Fransche Kerk.

De Bisschop van *Digne*, die onlangs zijne demissie heeft gegeven, en de nieuwe Bisschop van *Algiers*, die nog niet gewijd was, waren bij deze vergadering niet tegenwoordig; doch daarentegen was de geleerde en godvruchtige Bisschop van *Belley*, door zijnen voormaligen Vicaris-Generaal, thans Bisschop van *Gap*, daartoe uitgenoodigd, bij die eerbiedwaardige vergadering tegenwoordig. Zij bestond dus uit de Bisschoppen van *Belley*, *Fréjus*, *Marseille*, *Ajaccio* (*Corsica*) en van *Gap*, benevens den Aartsbisschop van *Aix*.

De onderwerpen waarmede die prelaten zich hebben bezig gehouden, waren voornamelijk: 1.º de kerkelijke studien; 2.º de maandelijksche converentien der Geestelijken van de respectieve cantons; 3.º het onderwijs der jeugd.

De *Gazette du Midi*, breedvoerig over die onderwerpen sprekende, zegt, betrekkelijk het laatst gemelde:

» In 't algemeen schijnt het, dat alle de kwestien, welke betrekking hebben, tot het Godsdienstig onderwijs en de opvoeding der kinderen, van den kant onzer Bisschoppen!, het voorwerp eener merkbare voorkeur en der ernstigste oplettenheid zijn. Daar, inderdaad is het leven; daar is de toekomst van ons geloof, niet alleen in *Frankrijk*, maar ook van de maatschappij. De geheele wereld begrijpt het. De wijze vernuften hebben eenen gelijken ijver, zoo om de verlichting der massa's te verbreiden, als om voor hen die dezelfde verspreiden, zoowel als voor hen die ze ontvangen, den heilzamen invloed van den Godsdienst in te roepen, zonder welken het goed in kwaad verandert en de verlichting minder licht geeft, dan op doolwegen voert.

» Als wij wel onderrigt zijn, hebben de *Christelijke* scholen der broeders, in den hoogsten graad de belangstelling onzer prelaten opgewekt. Men heeft de noodzakelijkheid erkend van het geven der meest mogelijke ontwikkeling aan het groote en religieuze denkbeeld, 't welk de geboorte aan hun instituut heeft gegeven. Welk een voordeel, inderdaad, als in het kleinste dorpje, de Godsdienst, den Priesters zendende, een dier Godvruchtige missionarissen der kindscheid kon zenden, die ons tijdvak heeft weten te waardeeren, en die het den roem heeft gehad te rehabiliteeren, ten einde zijnen helper en als het ware zijnen vicaris te wezen.

» In die soorten van provinciale vergaderingen wor-

den de Bisschoppen meer dan ooit solidaire aan elkander en dit is niet een der geringste voordeelen dier bijeenkomsten. Een bijzonder Bisdom heeft op die wijze, voordeel van den ijver, van de verlichting en de belangstelling van onderscheidene Bisschoppen tevens. De geheel exceptionnele toestand van *Corsica*, verdiende in dit opzigt bijzonder de aandacht der leden van de vergadering te *Aix*. Wij weten dat de jonge en ijverige prelaat, welke die kerk bestuurt, en die reeds zoo veel voor hare toekomst gedaan heeft, door, schier zonder hulpmiddelen, een groot en een klein Seminarie, van welke inrigtingen de diocese ontbloot was, daar te stellen, en die reeds veel goeds voortbrengen, meent niet genoeg gedaan te hebben door het openen van scholen voor de Geestelijken en het vormen van Priester, die even verlicht als Godvruchtig zijn. Hij wenscht zijn Apostel-werk, zijn beschavings-werk, te voltooien, door *Corsica* te vervullen met godsdienstige onderwijzers. Zijne innigste overtuiging is, dat de verzachting en verbetering der zeden, slechts tot dien prijs kan verkregen worden. Wij deelen volkomen in die overtuiging. Wij gelooven werkelijk, dat men in het kinderhart zelve, dat gevoel van woeste fierheid, die zich ontwikkelende, vervolgens het brandpunt wordt van dien haat en die verschrikkelijke wraakzucht (1), die zoo dikwerf het bloed doen stroomen, moet gaan zoeken, om dezelve te bestrijden en met den wortel uit te roeijen. » Als men dien noodlottigen hartstogt slechts eenigzins laat groeijen, wordt het bijna onmogelijk hem te dooven, of te bedwingen. En dan zelfs, zoo er nog een middel over blijft is het, door op de ouders, den heilzamen invloed terug te doen werken, die op hunne kinderen wordt uitgeoefend. De ondervinding heeft getoond, hoe vermogend dat middel is.

» Een der afgelegenste kantons van het eiland, was ook dat, waar de erfelijke vijandschappen het bitterste waren; er ging niet eene week voorbij zonder dat de verschrikkelijke *Vendetta* er eenig slagtoffer maakte. Het scheen eene schrikbare razernij van uitroeiing te zijn, waartegen men geen hulpmiddel meer wist aan te wenden. Vier broeders der Christelijke scholen werden naar dat oord gezonden. Het goede dat zij er te weeg bragten, door hun voorbeeld en door hunne lessen was even snel als verbazend, even heilzaam als algemeen. Ten einde van eenigen tijd, waren de vijandschappen uitgedelgd, de familien ontwapend en vreedzaam; alles was van gedaante veranderd en de moorderijen hadden opgehouden.

» Ziedaar een feit, hetwelk men den Bisschop van *Ajaccio* heeft hooren verhalen, en men begrijpt thans, waarom hij meent, dat de grootste behoefte, welke *Corsica* thans heeft, die aan broeders der Christelijke scholen is. .... »

(1) Wraakzucht is de hoofdtrek van het karakter der Corsicanen. De haat is bij hen onverzoenlijk, en eene soort van nationale eigenschap geworden.

Zulke wonderen worden door een echt *Christelijk Onderwijs* te weeg gebragt! Wat een onchristelijk onderwijs te weeg brengt, weten wij helaas! maar al te wel. Het is dus natuurlijk, dat dit gewigtig punt een der hoofdonderwerpen van de zorgvuldigheid der Fransche Bisschoppen is, en dat reeds de eerste provinciale synode, zich daarmede heeft bezig gehouden.

GEREFORMEERDE STEMMEN OVER CATHOLICISMUS EN PROTESTANTISMUS.

(Vervolg en Slot van bladz. 382).

» Hoe dit zij, het Catholicismus gaat nog niet heen. Maar ook het Protestantismus niet. Alleenlijk het kenne zich zelve, en zoeken zijn leven, zijne toekomst, zijne bestemming niet in datgene, waardoor juist integendeel dood en ondergang aan hetzelfde wordt bedreigd. Zijn leven is het getuigenis van Gods Woord; zijne bestemming het wijzen op eene gantsch andere kerkbedeeling dan Catholijke of Protestantsche; zijne toekomst lost zich op in de verwezenlijking der voorzeggingen van het heerlijk Koningrijk Gods.»

Laat het zich begrijpen, hoe men zoo veel ongerijmdheid en verstandelooze dweeperij openlijk schrijft, en onder de oogen van een verstandig publiek brengen durft? — *Het Protestantismus kenne zich zelve!* Als het zoo gelukkig was, dat het zich zelve kende in zijne anti-Christelijke, anti-Bijbelsche verzetting tegen de door God gestelde magten en daardoor tegen Gods bevel en schikking, regt kende, zou het zich schamen, zich langer op den Bijbel te beroepen, die met ronde woorden zegt, dat de zulken een oordeel over zich halen. *Zijn leven* (dat van het protestantismus) *is het getuigenis van Gods woord.* Een treurig leven, van welks aanwezen en voortdurende Gods woord de getuigenis geeft: » Er moeten ook ketterijen zijn! » De bestemming van het protestantismus: *Het wijzen op eene gantsch andere kerkbedeeling dan Catholijke of Protestantsche;* dus zal dan toch na de meening van dezen schrijver, als het protestantismus zijne bestemming bekomen heeft, Catholicismus en protestantismus heen gaan, om plaats te maken voor eene andere kerkbedeeling! Gaarne gelooven wij, dat het protestantismus weldra de hoogte zijner bestemming bereikt hebben, en door eene nieuwe ketterij vervangen worden zal. Facto is dit reeds met het protestantismus der Luthers en Calvijnen het geval; het is reeds, door een zoogenaamd algemeen Christendom allerwege verdrongen; doch men zal denkelijk niet ligt den geliefden naam van *protestantismus* laten varen en zich zoo lang mogelijk, aan het droombeeld eener *protestantsche kerk* vast hechten; maar dat het Catholicismus op deze wereld, door eene andere kerkbedeeling zou vervangen worden, is in onze oogen zoo dwaas, zoo onbijbelsch, zoo strijdig met de stellige beloften des Heeren, dat wij het niet der moeite waardig keuren, om er ernstig op te antwoorden. Maar nu de toekomst van het protestantismus? *Zijne toekomst lost zich op in de verwezenlij-*

king der voorzeggings van het heerlijk Koningrijk Gods. — Het is jammer, dat men hier die voorzeggings niet aanvoert, in welke de dweepzieke schrijver de *oplossing der toekomst van het Protestantismus heeft aange troffen!*

» Het sta dan niet tegen over de Roomsche Oppermacht, als macht tegen macht, maar als geloof in zwakheid tegen over sterkte naar de wereld en naar het vleesch."

De *sterkte der Roomsche oppermagt naar de wereld en naar het vleesch*, is thans waarlijk niet zeer groot: als het gezag des algemeenen Opperherders, gene andere *sterkte*, dan naar de wereld en het vleesch had, zou het door niemand meer geëerbiedigd worden. *Als macht tegen macht*, zou het protestantismus op zich zelve, en zonder de tijdelijke magt der vorsten, dat is eene *sterkte naar de wereld en naar het vleesch*, niet lang bestaan; want het heeft nooit eene wezenlijke innerlijke magt gehad, en deszelfs tegenwoordig *geloof in zwakheid*, is niet anders dan het gevoel van eenen afgeleefden grijsaard, die zich alles moet laten welgevalen, omdat hem alle *sterkte naar de wereld en het vleesch* geheel ontbreekt. Dit is de ware tegenwoordige toestand van het Calvinismus.

» Het benijde de Roomsche Kerk hare pracht, haar vastheid, hare ordeningen, hare éénheid niet. Want juist dat alles is bewijs van onbestaanbaarheid, daar waar het door menschen gewrocht werd vóór of buiten den tijd en de bedeeing, van God gesteld."

Buiten de bedeeing door God gesteld, kan geene éénheid zijn: menschen kunnen de éénheid niet tot stand brengen, omdat de éénheid het goddelijke kenmerk is, waaraan de wereld kan weten, dat de eeuwige Vader zijnen Zoon JESUS CHRISTUS gezonden heeft, en de Kerk, in welke alleen die éénheid gevonden wordt, door Hem gesticht is!

En waarom zoudt gij toch meer de pracht der Roomsche Kerk dan de pracht der Schismatieke, Grieksche, Armenische en Russische kerken benijden? Men heeft immer zoo veel te zeggen over de *PRACHT der Roomsche Kerk* en men hoort nooit van de *PRACHT der zoo even genoemde, van de Roomsche Kerk gescheidene kerken* spreken. Weet gij, wat hiervan de reden is, lezer! — Ik zal het u zeggen: de Roomsche Kerk moet en zal de *grootte Babelsche hoer* uit den Apocalypsis wezen, ja, het protestantismus der Luthers en Calvijnen, heeft het duidelijk in Gods woord gevonden! OPENB. XVII. 3 en 4. Zag de H. Apostel de *grootte Babelsche hoer zittende op een scharlaken root Beest, dat vol was van namen der (Godts-) lasteringe ende hadde seven hoofden ende tien hoornen. Ende de Vrouwe was bekleedt met purper ende scharlaken, ende verciert met gout ende kostelick gesteente, ende peerlen, ende hadde in hare hant eenen gouden drinckbeker vol van growelen. ende van onreynigheyt harer hoererye.* (Vert. van den Staten Bijbel). — Ziet gij, dat alles is immers onwederlegbaar! De *grootte Babelsche hoer*, is door den H. JOANNES prachtig uitgedoscht gezien: de *pracht der Roomsche Kerk*, is

algemeen bekend; diensvolgens is de Roomsche Kerk de hoer van Babel. Ziedaar de logica van het protestantismus der Luthers en Calvijnen! Daarom beschouwt het de *pracht der Roomsche Kerk*, door een vergrootglas en sluit de oogen voor de *pracht der Grieksche en Russische kerk*, die niet minder en soms grooter is, dan die der Roomsche Kerk.

Het kan het protestantismus weinig baten en ons weinig deeren, of het de vastheid der Roomsche Kerk al dan niet benijdt. Wij weten, dat die Kerk op de steenrots PETRUS gebouwd is, en dat de poorten der hel haar vruchteloos zullen bestrijden. Hare ordeningen en hare éénheid, zijn even als hare *vastheid* de gevolgen en bewijzen tevens harer Goddelijke stichting: menschen konden dat alles niet daarstellen; en nog minder achttien eeuwen doen voortduren!

» Dat alles is heerlijkheid dezer wereld, even als alle heerlijkheid hier wereld een bloem des velds die verdort, een distel en doorn ter verbranding. Het Protestantisme, *dat waarlijk van God is* (!!!) en niet van den mensch, verkondigt der wereld geene toeneming van verlichting en beschaving, maar JESUS CHRISTUS en dien gekruist."

» Hoe zullen zij prediken, indien ze niet gezonden zijn?" Vraagt de groote Apostel PAULUS. Het protestantismus moet dus zijne *zending* bewijzen; het moet bewijzen, *dat het waarlijk van God is*: dit kan het slechts op tweederlei wijze: door deszelfs geregelde middelrijke *zending* van de Apostolische Kerk aan te toonen; of zijne *onmiddellijke zending*, door alles afdoende mirakelen te staven. Magtspreuken doen hier niets af. Als het protestantismus *JESUS CHRISTUS en dien gekruist* verkondigt, dan begaat het eene groote misdaad, als het dien gekruisten CHRISTUS anders verkondigt, dan Hij zelf aan zijne Apostelen bevolen heeft; dan moet het beginnen, met zich te onderwerpen en te gehoorzamen aan die Kerk waar tegen het nog protesteert. Want JESUS CHRISTUS zelf heeft gezegd: » Wie de Kerk niet hoort zij u als een heiden en tollenaar:" en het *protesteeren* tegen die Kerk kan dus niet anders dan eene afschuwelijke misdaad in de oogen van den Godmensch zijn.

» In deze kracht deed de Hervorming de muren van Jericho instorten op het geluid der bazuin van Gods Woord. Dat Woord, als de fakkel bij het breken der kruiken door GIDEONS kleine krijgshoop in de hoogte gehouden, was het zwaard dat Midianiet en Amalekiet op de velden van Gods Kerk hier op aarde versloeg."

Kan men de onbeschaamdheid verder drijven, in een land, waar de hervorming zich door het zwaard vestigde, dat zij door het zwaard veroverde en aan het wettig gezag van zijnen vorst onttrok! Zij zou met Gods woord met dien fakkel bij het breken der kruiken door GIDEONS kleine krijgshoop in de hoogte gehouden, weinig hebben uitgevoerd. Neen, dat was niet het zwaard, dat Frankrijk door burger-oorlogen tijsterde, en in Nederland eene revolutie te weeg bracht. Het zwaard der hervorming was wel een echt vleeschelijk moordzwaard!

» LUTHER als een ELIA, en CALVYN als een SAMUËL, zagen

onder de prediking van dat Woord, donders en plasregen Gods op dien akker nederdalen, op het gebed van het honger-schonen geloof."

Of de prophetische schrijver, hier gedroomd heeft, weten wij niet; doch hij moet gedroomd of gedelireerd hebben, of hij is verplicht, om door bondige bewijzen het *factum* te staven, dat hij hier aanvoert. In de geschiedenis is er niets van bekend.

» Het bloed van CHRISTUS voor het verbroken hart des zondaars, de heerlijkheid van CHRISTUS komt en Koningrijk voor het naar bevrijding zuchtend schepsel; ziedaar hetgeen ons Protestantismus beloven, dat is, waarop het wijzen mag."

Het kan *beloven* en *wijzen*, zoo veel het wil, het kan niet *geven*, niet *bewijzen*.

» Het Pantheïsmus der Eeuw vertoone in de verte het tooverrijk van eene Godheid, uit menschen volmaakbaarheid en ontwikkeling gevormd. Het Catholicismus vleie zich met eene voortzetting zonder eind der Kerk en heerschappij van Rome. Het laauwe Protestantendom der eeuw verkeere die denkbeelden in een onbestemd Rijk van waarheid en deugd. Het echte Protestantismus stelt niet zich zelve, maar de beloftenissen Gods daartegen over: den ingang van de volheid der Heidenen, de wederbrenging van Israël, de heerschappij van JESUS CHRISTUS als Middelaar, God en Koning, van zee tot zee en van de riviere tot aan de einden der aard: *Sion* tegen over *Rome*, den CHRISTUS *Israëls* tegen over het Pausdom en tegen over alle valsche CHRISTUSSEN der Eeuw: de wedergeboorte der aarde, door oordeel en loutering, tot eene plaats van gerechtigheid, een zetel der heerlijkheid van het Koningrijk Gods."

Wat dunkt u lezers! van dusdanige uitzinnige dweeperij? Gij ziet, dat het *Rijk* 't welk door het *echte protestantismus*, der stervende Gereformeerde Stemmen in hersenschimmigheid het *Rijk*, waarvan het *pantheïsmus* droomt, het *Rijk*, dat door het laauwe *protestantendom* te gemoed wordt gezien, verre overtreft. — Alleen het *Rijk* van CHRISTUS, de altoos zichtbare Kerk, door den God-mensch gesticht, die Hem werkelijk, als *Middelaar, God en Koning* huldigt en aanbidt, sedert achttien eeuwen gehuldigd en aangebeden heeft, en, tot aan de voleinding der wereld huldigen en aanbidden zal, die *vastheid* en *eenheid* bezit; met een woord het Catholicismus, **BESTAAT** werkelijk, het is een onloochenbaar *factum*; al die overige *Rijken* zijn droomerijen eener ingebeelde toekomst.

» Dat echte Protestantismus, zoo het dien al te aardschen en bekrompen naam voor een zoo zalige en heerlijke roeping mag dragen, late dan gaarne aan zijne mededingers het werken op hetgeen zij de *massa's* noemen, over."

Dat is, met andere woorden, het ziet af van de vermetele beweesing: dat het *waarlijk* van God zij. Want het Goddelijk bevel, door onzen Heer JESUS CHRISTUS, met uitdrukkelijke woorden, aan het *echte Apostolaat*, dat *waarlijk* van God is, gegeven, luidt: » Onderwijst ALLE volken hen leerende enz.;" 't welk toch wel beteekent: *werkt op de massa's!* Overigens is de Catholijke door JESUS CHRISTUS gestichte Kerk, het Catholicismus, niet de *mededinger*, noch van het *echte protestantismus*, noch van het *laauwe protestantendom*: maar omgekeerd heeft het protestantismus zich vermetel, tot *mededinger* van het Catholicismus opgeworpen.

» Wij weten, dat het slechts eerstelingen zijn wat in deze bedeeeling der Kerk op aarde wordt geoogst; de toebrenging der volken, de overdekking der gansche aarde met de kennis

van God in CHRISTUS blijft voor een later, een volheerlijker oogenblik weggelegd."

En hoe weet gij dat? Zeker niet uit het Evangelie, of uit de Brieven der Apostelen, die zulk eene gedroomde nieuwe bedeeeling nooit verkondigd hebben: maar gij meent, in uwe vermetele blindheid, dat gij het *prophetisch woord* der Openbaring van JOANNES verstaat; gij neemt uwe meening voor de waarheid, gij misleidt daardoor anderen en durft dan zeggen: **WIJ WETEN!**

» Wij laten de Roomsche Kerk zich verheffen op eene Kerk, waar buiten geene zaligheid is, met den Paus aan het hoofd; ons is de ware Kerk, de Gemeente die uit alle tongen, en natiën, en geslachten gekocht is door het bloed des Lams Gods."

Zoo beschrijft ons de Apocalypsis de *Hemelsche Kerk*: en het is de taak der *Aardsche Kerk*; buiten welke er geene zaligheid is, om de uitverkorenen *uit alle tongen, en natiën, en geslachten*, toetebrenge, door hen de verdiensten van het bloed van het goddelijke Lam, door het bad der wedergeboorte, mede te deelen... maar aan die woorden der Openbaring den zin te geven, alsof er stond: » *Uit alle gevoelens, en dwalingen, en ketterijen*," is de ongerijmdste aller onrijmheden.

» Met dat geloof, [met dat uitzicht in het hart, zoeken ons Protestantismus alleenlijk te getuigen, alleenlijk te prediken, alleenlijk te houden wat het heeft, te zorgen dat niemand zijne kroon wegneme."

Men ziet, het is altoos de Apocalypsis, waaruit al de denkbeelden en uitdrukkingen van dit zonderlinge stuk genomen zijn, dat waarlijk een meesterstuk van fanatisme, mag genoemd worden.

» Zoo kan het ook in dezen tijd op zielen niet slechts, maar is het de wille Gods, op maatschappijen, op volken, op dynastien weldadig werken; niet als macht, maar als getuigenis, niet als alleen behoudende Kerk, maar als verkondigster aan *Sion*, dat zijn Koning komt, dat zijn heil nabij is."

De Hemel beware alle zielen, maatschappijen, volken en dynastien tegen de *werking* van een *fanatisme*, dat alles behalve *weldadig* is!

» Zwak en als verdwijnend moge dit Protestantisme, bij het verzwakken en inzakken van zoo menig zijner vormen en aloude vastigheden schijnen: het Woord, waaruit het eenmaal ontstond gelijk het Christendom zelve, is eeuwig, is altijd hetzelfde, blijft altijd levendig."

Het *Woord*, waaruit het *Christendom* geboren werd is zeer verschillend van het woord, waaruit het Protestantismus ontsproot: het eerste was: *gehoorzaam geloof*; het andere: *Protesteerende opstand*. — Iets, welks *vormen* en *aloude vastigheden* **VERZWAKKEN EN INZAKKEN**, schijnt niet slechts *zwak* en *als verdwijnend*; maar het heeft werkelijk zijne kracht verloren, en zal weldra *verdwijnen*, om door eene nieuwe ketterij te worden opgevolgd; even gelijk de Gereformeerde Stemmen, (als de belangstelling nog groot genoeg is) zullen opgevolgd worden door: *Stemmen en Beschouwingen*.

» En juist in tijden wanneer de kracht geweken schijnt, en de vijand aanloopt als een stroom, verheft de Allerhoogste Zijn banier."

Wij vertrouwen, dat onze lezers, even als wij, deernis zullen hebben, met menschen, wier zoogenaamd Christendom in zulke droomerijen en dweeperijen bestaat, en met die ongelukkige, die zich door

zulke *blinde leidlieden der blinden*, op den weg der dwaling laten voortslepen.

AUTHENTIEKE NOG NIET MEDEGEDEELDE STUKKEN.

Wij zijn met de mededeeling der authentieke stukken, betreffende de zaak der gemengde huwelijken in *Pruissen* tot het antwoord gekomen, door den Pruisischen gezant BUNSEN, op de confidentieele nota van den Kardinaal LAMBRUSCHINI (2).

De vertaling van dat stuk, was waarlijk een vervellende, een walgelijke taak: het is langwielig en een meesterstuk van sluwe huichelarij, dat, als men met den geheelen toedragt van zaken bekend is, niet dan verontwaardiging kan baren. Wij willen echter ons gegeven woord houden, om al de stukken achter de voorstelling der daadzaken geplaatst, aan de lezers van ons blad mede te deelen; en daar wij, op algemeen verzoek voornemens zijn met den aanvang van het volgend jaar, den draad van de *geschiedenis der Hervorming in Nederland*, door het gewigt der Pruisische aangelegenheden, afgebroken weder op te vatten, en die gewigtige geschiedenis geregeld te behandelen, wenschen wij de mededeeling der nog ontbrekende stukken, in de nog volgende N.^{os} van dit jaar te doen, en daar de onderhavige nota bij uitstek langdradig is, zullen wij dezelve in het gewoon formaat van ons blad, afzonderlijk gedrukt, met het N.^o van de volgende week gratis aan onze geabonneerden verzenden; zij zouden zich anders waarschijnlijk beklagen, dat wij zoo veel plaats in ons blad, aan zulk een stuk hadden ingeruimd.

MIJNE REIS NAAR ROME,

in het voorjaar van 1837, door Dr. JAN-J. F. WAPENZ.

(Vervolg en slot van bladz. 383).

Aandoenelijk was de ontmoeting van SILVIO PELLICO met wien de heer WAP vroeger, bij de toezending zijner vertaling van SILVIO's werk over de pligten, schriftelijk reeds eenigermate had kennis gemaakt. Daar de misdadige taktiek, die, daar zij lijnrecht strijdig is met de oude Hollandsche trouw, onze natie waarlijk tot schande verstrekt, te weten het vervalschen van voortreffelijke Catholijke werken, door vermikte, onvolledige, of, zoo het heet, omgewerkte vertalingen, hier te lande veel heeft toegebracht, om den vromen SILVIO PELLICO te doen miskennen, willen wij nog iets uit het onderhoud van Dr. WAP met SILVIO PELLICO afschrijven.

„..... Ik wenschte, dat allen, die het goede voorstaan, PELLICO zien en spreken konden; zij zouden

een edel mensch en een vonkelend vernuft in denzelfden persoon vereenigd vinden, een man, eenvoudig als een kind, een geleerde, in wiens omgang een BYRON en GÖTTE zich verlustigden. — Hij verhaalde mij, den 24 Junij, 1789, te *Salluzzo*, in *Piëmont*, te zijn geboren, en, schoon dus reeds nagenoeg vijftig jaren oud, teekende zijn uiterlijk een [grootte dertig]..... Het griede mij, dat ik PELLICO zoo weinig loffeliks nopens de Nederduitsche vertaling zijner *Prigioni* kon mededeelen; — dat boek is onder de handen eens taalbedervers geraakt, en heeft alle waarde verloren; het is, helaas, een onzin geworden, dat boek, waarover al, wat gevoel en smaak voor deugd en schoonheid koestert, verrukt heeft gestaan (1): — het is een onzin geworden, en hoe weinigen hebben dat hier te lande nog bemerkt! De Recensenten hebben de vertaling lompweg geprezen, zonder daarbij eens te letten (of misschien wel te willen letten) op de kwade trouw der opzettelijke verminking van het overschoone werk (2), door het achterwege laten van hoofdstukken, die niet in het zoogenaamd godsdienstig begrip des knoeijers vielen. Wij hebben hier, wat dat betreft, de mannen van *Duitschland* niet aan het hoofd der Beoordeelende letterkunde; wil men zien, wat recenseren is, men sla over de hoogduitsche vertaling van PELLICO's Werken de *Allgemeine Literatur-Zeitung* voor Maart, 1835 (no. 51 S. 401) op; ook door zal men lezen, wat CHATEAUBRIAND mij zeide nopens het maken van overzettingen; die een auteur anders vertoont, dan hij in de daad zich voordoet, pleegt een schelmstuk, en moest uit de letterkundige wereld verbannen worden (3). Het ware te wenschen, dat lieden van gehalte, zoo als des heeren VAN KESTERENS leverancier der Tienjarige Gevangenschap, voor levenslang naar den *Spielberg* verbannen werden, waar men hun zelfs geen glasscherf of spijker mogte toestaan, om hunne wartaal niet hier of daar neer te kunnen kratsen. Waar mannen als een PELLICO en MARONCELLI jaren lang kousen hebben moeten breijen, dáár behoorden zulke elendelingen ten minsten dag en nacht steenen te zagen.”

Met belangstelling zal men de bijzonderheden lezen van het bezoek bij Hollands oud-koning LODEWIJK afgelegd, wiens verblijf te *Florence*, de heer WAP, toevallig ontdekte.

Gaarne zouden wij ook eenige uittreksels leveren, uit de beschrijving der plegtigheden van de Goede

(1) Het strekt ons tot bijzonder genoegen, onze lezers te kunnen berichten, dat eerlang eene goede *getrouwe* vertaling, door eene kundige Catholijk hand, naar het oorspronkelijk Italiaansch bewerkt, het licht zien zal. RED.

(2) Zelfs hebben die der zoogenaamde *vaderlandsche letteroefeningen*, met verrukking van vreugde uitgeroepen: dat SILVIO PELLICO zoo goed protestant is als zij!!! RED.

(3) En toch zijn soortgelijke schelmstukken hier te lande zeer menigvuldig. Zij worden niet alleen door onze wetten op den boekhandel begunstigd; maar het is zelfs verboden eene getrouwe vertaling te leveren van een werk, dat schelmachtig vervalscht het licht ziet. Wij zullen over dat onderwerp eens opzettelijk spreken. RED.

(1) Zie ons N.^o van 28 September 1838.

Week en het Paaschfeest, die hier zeer volledig gegeven wordt; doch in dat alles is te veel samenhang, om niet achtervolgens gelezen te worden. Wij willen echter nog de volgende beschrijving der Paulijnsche Kapel op Witten Donderdag afschrijven:

» De Paulijnsche Kapel, waar de processie langzaam heen gaat, is door denzelfden kunstlievenden Paus PAULUS III, naar de teekening van meergenoemde ANTONIO SANGALLO, gesticht, en bevindt zich in de koninklijke zaal regts, tegen over de Sixtijnsche. De zes fresco's, die de wanden versierden, zijn bijna geheel verdwenen door den damp van 600 toortsen, die sedert 300 jaren daar telken Witten Donderdag op het Altaar, voorstellende de grafplaats van het Ligchaam des Heeren, vier-en-twintig uren staan te branden; ook wordt daar jaarlijks met dezelfde verblindende schitterpracht het gebed van 40 uren en de uitstelling van het Hoogwaardigste gehouden. Hoe veel het schilderwerk door den walm der fakkels ook moge geleden hebben, de kunst heeft daarmee weinig verloren, want de bijna onzichtbare fresco's vertoonen nog eene middelmatigheid van penseel, die, voorzeker, overal elders niet opgemerkt zou worden, maar in de nabijheid der loges van RAFAËL en van ANGELO's laatste Oordeel, moeilijk te dulden valt.

» Terstond als de Paus deze Kapel intreedt, verheffen de zangers 't *Verbum Caro* (het vleeschgeworden woord) aan; hij gaat naar het Altaar door; de eerste Kardinaal-Diaken knielt, en ontvangt alzoo den Kelk uit handen van Zijne Heiligheid. Het heilig Sacrament wordt nu in de zee van licht op een troon geplaatst, ontworpen naar de teekening van BENINI; — het is niet mogelijk één denkbeeld te vormen van het luistervol tafereel; zelfs bij de aanschouwing kan men zich moeilijkelijk verklaren, wat men ziet. De Kardinaal-Diaken biedt den Paus, die geknielt ligt, het wierook-vat aan; hij rijst op, doet het reukwerk ontbranden, en, wederom neerknielende, doet hij den wierookdamp naar het Altaar opstijgen, dat, omwolkt van mirre- en mastikkeuren, en tintelende in een gloed van maagdelijk was, aan de visioenen van JOANNES herinnert, wanneer hij de Eerdienst van 't Lam ons in zijne gloeiende openbaring voor oogen stelt."

Dit eerste deel is in XXIV hoofdstukken verdeeld: *Reizen; België; Parijs; DE LAMARTINE; JULIA's Dood; eenige Bezoeken; nog eenige Kennismakingen; een en ander nog merkwaardigs van Parijs; iets Ernstigs; Door- en uittocht van Frankrijk; Piëmont; SILVIO PELLICO; Wandeling door Turin; Tocht naar Genua; het merkwaardigste van de Stad; Il Romolo; Toskane; Florence; Hollands oud-Koning LODEWIJK; Uittocht van Toskane en intrede van den Kerkelijken Staat; Rome; de Goede Week; het Paaschfeest; Besluit.* Eenige aantekeningen zijn

achter dit deel geplaatst.

Bij dit deel zijn vier platen, tot het Album behoorende gevoegd: het afbeeldsel van onzen H. Vader, GREGORIUS XVI, en van diens handteekening; dat van den beroemden beeldhouwer ALBERT THORNWALDSEN, met zijn handschrift; afbeelding der *Sixtijnsche kapel* in het vatikaan, op het oogenblik van den Pauselijken Dienst; facimile van vijf handschriften van vermaarde mannen als: van CHATEAUBRIAND, DE LAMENNAIS, VICTOR HUGO, SILVIO PELLICO en van Hollands oud-koning LODEWIJK.

Wij moeten hier eene fout herstellen, die in ons vorig N.^o door eene uitlating, heeft plaats gehad. Van de vermaarde mannen sprekende, welke de heer WAP op zijne reize naar Rome gesproken heeft, worden daar onderanderen genoemd, SILVIO PELLICO, MANZONI en anderen; 't welk dus moet gelezen worden: SILVIO PELLICO, de vriend van MANZONI, en anderen.

Overigens meenen wij hier eens en voor altijd te moeten doen opmerken, dat onze *aankondigingen* van het een of ander boekwerk zich er enkel toe bepalen, om dusdanige werken derzelve geest, strekking en inhoud te doen kennen, en door eenige uittreksels, proeven van stijl en taal te leveren. Wij hebben ons tot die wijze van doen moeten bepalen, wijl de beperktheid, van het bestek van ons blad, 't welk, tot dus verre, slechts eenmaal ter week het licht ziet, niet toelaat, om eigenlijk gezegde recensien te leveren, of ons met critische aanmerkingen in te laten.

AANKONDIGINGEN.

J. A. VAN ERTRIJK, Kommissionair en Procureur te 's Bosch, berigt de houders van CERTIFICATEN den 2 1/2 pCt. en 5 pCt. WERKELIJKE SCHULD, dat hij zich belast met het bezorgen van Nieuwe Stellen COUPONS, ten wiens Kantore dezelve na Annonce mede worden uitbetaald.

* * Eene persoon, beneden de 50 jaren, van den R. C. Godsdienst, en van goede getuigschriften voorzien, zag zich gaarne, als huishoudster bij stille fatsoenlijke lieden of liefst bij eenen Pastoor of Geestelijke, tegen Februarij of Mei, geplaatst; daar dezelve meer op eenen stillen kring dan op geldelijke voordeelen ziet, kunnen zeer aannemelijke voorwaarden bedongen worden. — Iemand hierop reflecterende, adressere zich met *gefrankeerde brieven*, onder letter P. aan J. J. ARKESTEYN EN ZON Boekhandelaars te 's Bosch.

Wij zullen in ons volgend N.^o de nog ingekomene bijdragen voor het Ivooren Crucifix mededeelen.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

*Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . .
Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn
gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun
woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U:
dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En
ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk
wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld
wete, dat Gij mij gezonden hebt.*

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

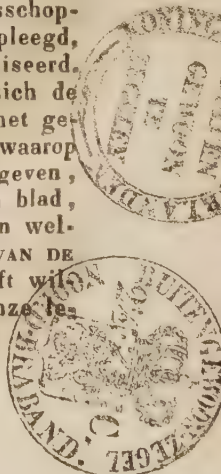
OPENLIJKE VERDEDIGING DER GODSDIENST- VRIJHEID IN ZWEDEN.

Er heeft in onze dagen een hoogst merkwaardig verschijnsel plaats. Allerwege vertoont zich merkbaar dringende behoefte aan en neiging tot geloof. Die behoefte en neiging, kenmerkt zich op tweederlei wijze: door terugkeer tot de Catholijke Kerk: en door afscheiding van de heerschende Protestantsche kerken, waar deze bestaan; waaruit blijkt, dat het algemeen in die Protestantsche heerschende of staatskerken, die behoefte en neiging niet bevredigen kan.

Overal trachten die Protestantsche staatskerken dezulken, die zich van haar afscheiden, om afzonderlijke gemeenten te vormen van de vrije Godsdienstoefening te berooven; niettegenstaande men de vrijheid van Godsdienst en conscientie, bij het invoeren en doordrijven van de reformatie, luidkeels uitriep; en zelfs niettegenstaande de grondwetten van den staat, de conscientie en Godsdienstvrijheid waarborgen. Te vergeefs zou men eene Protestantsche staatskerk zoeken, die niet andersdenkende Protestanten, in hunne Godsdienstvrijheid tracht te belemmeren. Ook in Nederland, zijn wij daarvan getuige; de afgescheidenen hebben er zich meer dan eens over beklaagd. —

Overal waar de drukpers niet aan banden ligt, zoo als in *Pruissen* en andere Duitsche staten, geeft zulks aanleiding tot hevige aanvallen tegen die staatskerken, die dezelve hoe langer zoo meer in minachting bij het volk brengen en van allen invloed berooven.

Ook in *Zweden* heeft zich, sedert eenigen tijd, dit verschijnsel geopenbaard. Eenige Methodisten der secte van *WESTLEY*, hebben in dat land zich gevestigd en schijnen eenigen aanhang te maken. Diensvolgens hebben de Engelsche Methodisten, aan de Zweedsche regering de vergunning verzocht, tot het aankopen van grondeigendom, ten einde er een lokaal voor hunne Godsdienstoefeningen te maken. Het Zweedsche ministerie heeft daarover het Aartsbisschoppelijk Luthersch Consistorie van *Stokholm*, geraadpleegd, en het Consistorie heeft tegen het verzoek geadviseerd. Zoodra zulks bekend was, heeft de drukpers zich de zaak der Godsdienstvrijheid aange trokken en het gedrag van het Consistorie openlijk afgekeurd; waarop het Consistorie een verdedigingschrift heeft uitgegeven, waarover de *Ivenska Minerva*, een Zweedsch blad, eenige belangrijke artikelen heeft geleverd, van welke onze grachte landgenoot, de Eerw. Heer VAN DE BEEK, ons wel eene Hollandsche vertaling heeft willen overzenden, die wij achtervolgens aan onze le-

zers zullen mededeelen.

Wij moeten hierbij doen opmerken, dat de oorspronkelijke opsteller Protestant is en blijkbaar niet vrij is van alle gewone vooroordeelen, tegen de Catholijke Kerk.

IV E N S K A M I N E R V A (1).

(Naar het Zweedsch.)

Verdediging van het Stokholmsche consistorie wegens deszelfs, in het openbaar afgekeurde, onderdanig advies op de aanvraag omtrent de uitgebreide vrijheden voor de aanhangers der Westleyaansche-Methodistische secte in Zweden.

Zoo is de titel van een in deze dagen uitgekomen geschrift van 22 bladzijden, in kwarto, waarmede het stedelijke Consistorie van *Stokholm*, eene algemeene bewondering bij het publiek gebaard heeft. Een ieder ziet, dat in den titel reeds een toon van verbittering heerscht, die naderhand, in het geheele geschrift hoe langer zoo grooter wordt. Met het Consistorie is gebeurd, wat onlangs gebeurde met het Bergrs-Collegie, namelijk, om het zeer euvel op te nemen, dat de critiek, die zich dagelijks en in minder kiesche bewoordingen met de openbare regeringshandelingen van den koning, deszelfs raad en hunne bewegredenen bemoeit, eenmaal stout en vermetel genoeg geweest is, om zich aan de wijze te vergrijpen, waarop het Consistorie, in een officieel advies, de Grondwet uitlegt in eene vraag, die op het naauwste met de godsdienstige vrijheid verbonden is, welke de Zweedsche medeburgers tot nu toe geloofden, hun in genoemde Grondwet gewaarborgd te zijn. Dat een enkel persoon, van een ketelachtigen aard, met vele, echter behendig verborgene hoovaardigheid en met eene, langen tijd, onbetwiste aanspraak, om altijd gelijk te hebben, vooral dan, wanneer hij door langdurige, onafgebrokene en overdrevene eerbetuigingen, wegens verdiensten, welke met grond tegen veel geringere konden opgewogen worden, reeds bedorven is, — dat zulk een persoon boos kan worden, of ten minste in eenen kwaden luim kan geraken, wanneer hij tegen alle vermoeden en tegen alle verwachting wordt tegengesproken, dit is iets, waarover zich niemand moet verwonderen; maar dat eene geheele vergadering, bestaande uit bijna een half dozijn personen, die allen tot jaren en ouderdom gekomen, en, natuurlijkerwijze, niet zonder alle wereldkennis zijn, zich eenparig zoo opgewaard of zoo ontstoken kan gevoelen, als het *Stokholm's* stedelijk Consistorie, zich in het bewuste geschrift toont, dit is een van de verschijnselen, waarmede hij, die de menschelijke ziel bestudeert, zeer zeldzaam zich bekend kan maken. Ook gebeurt het gewoonlijk, als zoo iets voorvalt, dat men de verklaring daarvan in *Leopoldi Allegorische Episodie* zoekt, welke met deze onsterfelijke woorden begint:

Se Flyga en Skock tranor.

(1) 26 Mei nummer 62 en 63.

Zie vliegen een hoop kraanvogels (oojveaars.)

Als men boos wordt, is ook niets gewoonlijker, dan dat men nog boozzer wordt, dat men mistast in datgene wat eigenlijk de vraag is, en dat men zich vergist in de eindelijke toepassing. In beide opzichten heeft het Consistorie ditmaal het schitterendste voorbeeld gegeven. Wat wel in geenen deele het gewigtigste, doch ten dezen opzichte in dit geschrift het wonderbaarlijkste is, is de verzekering van het Consistorie, dat het in deze dagen, wegens deszelfs advies scherpe beschuldigingen in de publieke papieren heeft moeten vernemen, van ongerechtigheid (ofog), partijdigheid en onverdraagzaamheid, enz. Wij kunnen ons niet herinneren, dat van al deze uitdrukkingen eenig ander woord, dan *onverdraagzaamheid* tegen het Consistorie is gebezigd geworden. En deze beschuldiging, van *onverdraagzaamheid*, heeft de Zweedsche Minerva, die, in dit geval beklagelijkerwijze, de eigenlijke stormlooper tegen het Consistorie geweest is, in bescherming genomen, omdat het voor de Zweedsche natie van onbegrijpelijk weinig belang is, in hoe verre het stedelijk Consistorie van *Stokholm* verdraagzaam, of ook in meer of minder graad onverdraagzaam is; waartegen het voor die natie van des te meer belang is, in hoeverre hetzelfde, als een openbaar gezag *Constitutioneel* is. Trouwens, de Grondwet stelt ons in die gelukkige omstandigheden, dat wij niet in het minste van de verdraagzaamheid of onverdraagzaamheid van een Consistorie afhangen; zoo als dit in de Catholijke wereld het geval is, voor wier rust en gewetensvrede het van het grootste belang is, of er een CLEMENS XIV (GANGANELLI), of een GREGORIUS XVI op den Pausselijken Stoel zit. — Intusschen heeft het Consistorie, zich beroepende op deze scherpe beschuldigingen, van onregtvaardigheid, partijdigheid, onverdraagzaamheid, enz., waardoor het, gelijk het bekent, onaangenaamheden gehad heeft, het besluit opgevat, om in de wereld optetreden, niet — met een nieuw advies, of een bijvoegsel tot het eerste, maar — met een formeel *strijdschrift*, om, zoo als dit uitdrukkelijk gezegd wordt, deszelfs eigene meening niet aan verkeerde of ligtzinnige oordeelvellingen prijs te geven. — Weest dan welkom, Heeren Consistoriales, in dit openbare strijdperk! Niemand heeft de Heeren uitgenoodigd, om daar te verschijnen, noch de Heeren daartoe uitgedaagd; want in eene zaak van zoo veel belang als deze is, heeft de Pers bij ons zich zelve zoo zorgvuldig van personele beleedigingen en kwetsende beschuldigingen onthouden. Vermoedelijk hebben de Heeren niet met de vereischte bedaardheid overwogen, waarheen dit vermetele optreden in het openbare strijdperk leiden kan; en het kan ten dien einde nuttig wezen, om de Heeren voor 's hands te verwittigen, dat een proces van dien aard noodzakelijk moet afgehandeld worden, en dat, welke ajourneringen ook onder den tijd te hulp mogen komen, en hoe ook die zaak, die tot den strijd aanleiding gegeven heeft, door de regering moge beslist worden, de zaak van het Consistorie met de Pers, en met het publiek zijnen gang moet gaan, en dien uitslag moet

bekomen, die in de natuur der zaak gegrond is.

Het geschrift van het Consistorie valt, van zelve, in twee deelen, de eerste en de laatste helft. In de eerste helft vindt men de quintessens van 's Consistories welsprekendheid en redeneerkunde (solistiek en dialectiek) in het uitleggen der Grondwet; in het tweede, eene gelijksoortige quintessens van deszelfs kunde, om de gewetensgevallen op te lossen (Casuïstiek) welke het aan den dag legt in eene beschrijving van de zoo-genaamde Methodistische Secte, en van haren kerkherder alhier, Pastor GEV. SCOTT, — eene uitboezeming des harten en eene ontlasting des gewetens in politiek en religieus opzicht, voorgesteld als eene hulpverdediging voor de handelwijze van het Consistorie, deels tot eigene vertroosting, deels wegens de kracht en den invloed, welke dit kan hebben, niet zoo zeer op: *De zaakkundige Raadslieden des Konings*, als wel op de *publieke opinie*. Bij de eerste doorlezing ziet men reeds zonneklaar in, dat, als dit geheele opstel niet op de zaakkundige raadslieden des konings werkt, het ook onmogelijk op de publieke opinie werken zal.

Het Consistorie, dat zich ten strijde begeeft, heeft natuurlijkerwijze, ook zijne kleine krijgslist. Deze bestaat grootendeels in kleine krijgsgrepen, welke de tegenstrever echter dadelijk ontdekt, en welke daardoor de verwachte uitwerking missen en geheel schadeloos worden. Daartoe behoort in het eerste gedeelte van het gedrukte verdedigingschrift de eenvoudige onnoozelheid, waarmede het Consistorie zich houdt, even alsof in de twist, wegens hetgene de grondwet werkelijk door religievrijheid verstaat, over niets anders de vraag geweest was, dan over §. 16 der Grondwet, waarmede dan ook het Consistorie op de vrijmoedigste wijze van de wereld omgaat, en die § geheel in overeenstemming vindt met het Religie-Edict van GUSTAAF III, van den 24 Jan. 1781, met §§ 1 — 5 van het Kerkelijk Wetboek van KAREL XI, als ook met de 3 en 4 §§ van het I Cap. van het Strafwetboek; welke paragrafen het Consistorie woordelijk in deszelfs schrift heeft laten afdrukken met grootere letters, dan de andere teksten en daarna uitroept: » Deze bepalingen zijn niet zacht (milda) (1), maar zij moeten toch in hunne volle toerusting en in al hunne verbindende kracht blijven staan, wijl het anders een *valsche liberalisme* (2), of eene politieke Sophisterij zou kunnen gelukken, om met § 16 der Grondwet, de *magna charta* van 1781 voor de religie vrijheid te vernietigen (3). Even zoo meent het Consistorie ook, dat, wijl de Grondwet in hare 114 § de privilegien van het Priesterschap bevestigt, welke, *in hooge en waarachtige beteekenis de privilegien van de Zweedsche Kerk* zullen heeten (3), dat zij (de Grondwet) ten zelve tijde ook het eerste artikel dier privilegien in al

deszelfs deelen bevestigd heeft (NB. let wel op, be-minde lezers) *in zoo verre die niet door 's Konings brief van 1781 zijn gewijzigd geworden*. Derhalve vindt dit voortreffelijke Consistorie, dat zoo voortreffelijk redeneert, dat een koninklijke brief van 1781 tot dien graad de privilegien van het Priesterschap kan wijzigen in dit punt, dat de 114 § van de Grondwet van 1809, welke deze privilegien bevestigt, door hare bevestiging niet die plaatsen herstelt, welke door den koninklijken brief zijn gewijzigd geworden; omdat, in dit punt, de koninklijke brief aan het Consistorie behaagt, en daarom ook tot de waardigheid van *magna charta* verheven wordt; maar alle overige plaatsen in de *nu bestaande Grondwet*, welke nader te kennen geven wat § 16 met Religie vrijheid verstaat, moeten zonder beteekenis blijven of vergeten worden, uitgezondert de 3 § over de vrijheid der Drukpers, welke bepaalt dat, *in druk klaar uitgedrukte verloochening der waarheid van de reine Evangelische Leere* volgens I Cap. § 4 van het Strafwetboek zal gestraft worden. Hoe kan toch het Consistorie zich een enkel oogenblik voorstellen, dat de *publieke opinie*, waarop het zegt te willen werken, zich met zulk eene haak zou laten vangen? Neen, mijne Heeren Consistoriales! de publieke opinie waarvan gij u, tot tijdverdrijf, zulke goede gedachten vormt, is in onze dagen een *Leviathan*, die zich aan geene haak laat vangen, even als het reeds in Jons tijd met den oorspronkelijken Leviathan het geval was.

(Het Vervolg hierna.)

OVER DEN VOORTGANG VAN HET PAUSDOM (1).

» De menigvuldige bemerkingen der drukpers over den voortgang van het Pausdom, schijnen eene soort van onzekere en onbestemde bekommring, onder het godsdienstig en denkend gedeelte des publieks te hebben veroorzaakt; maar die bemerkingen zijn ongelukkig te algemeen, om eenigerlei resultaat te kunnen opleveren. De beroerten en de vermoedens hebben de plaats der daadzaken ingenomen, en zij, die bij het zien van een wezenlijk gevaar, hunne pogingen ter verhoeding van hetzelfde zouden hebben aangewend, zijn werkeloos gebleven, omdat het gevaar hen nog ver af scheen. Tot deze wenden wij ons, wij zullen hen met bedaardheid, den waren stand en die groote semi-politieke magt, onder wier juk eertijds dit land zuchtte, voorstellen. Wij zullen geene godsdienstige controversen aanvangen; ons tegenwoordig doel is, te betoogen, dat het Pausdom eene bij uitstek groote kracht bezit, zóowel binnen als buitenslands *en dat het met reuzenschreden* zijnen ouden invloed herneemt (2).

(1) Neen, dit zal God weten; maar het Consistorie is ook niet zacht (milda.)

(2) Men ziet dat het Consistorie er zeer wel achter is, wat *magna charta* is, anders dan als eene ijdele klank-fras. beschouwd. Op *Sophisterij*, zullen wij naderhand terugkomen.

(3) Wie zoude zoo iets geloofd hebben? O Sophisterij! O ijdele praatjes (fraser). Aanmerkingen van den Schrijver.

(1) *The progress of popery*. Onder dien titel heeft het October N.º van het *Blackwood's Edinburgh Magazine*, een echt Protestantisch Tijdschrift eene Jeremiade aangeheven, over den voortgang van het Catholicismus, die te merkwaardig is, om ze niet te vertalen en in ons Blad op te nemen.

(2) En toch tracht men het overal te beperken en te belemmeren.

» Wij zullen enkel de toevlugt nemen *tot daadzaken* en niet dan *tot daadzaken*, om de waarheid onzer stellingen te bewijzen. De narigten die wij bezitten hoewel minder uitgebreid, dan wij wel zouden wenschen, zijn echter voldoende, om den publieken geest op te wekken; en zoo de beschrijving die wij er van geven zullen, dat doel niet bereikt, zal het bewezen blijven, dat het onmogelijk is, om het volk uit de intellectueele verdooving, waarin het gedompeld is, op te wekken en dat men zich zeer weinig bekommert over den voortgang van het Pausdom in *Engeland*.

» Men weet, dat de Roomsche Catholijken van *Engeland* en *Schotland* zeer weinig deel namen aan de beweging die de acte van 1829 voortbragt. Na de revolte van 1715, die den ondergang van zoo vele Roomsche Catholijke familien in het Noorden van *Engeland* te weeg bragt, en zeer billijk al de anderen aan het strengste toezigt van wege het gouvernement onderwierp, werden er weinig aanslagen tegen de Hanoversche dynastie gemaakt, met uitzondering echter die der dweepende koningsgezinde bergbewoners. Maar toen de stoutmoedige opstand van 1745 gelijker wijze was onderdrukt geworden, had het huis van STUART geene hoop meer en de Roomsche Catholijken van *Groot-Brittannië* hechtten zich van lieverlede, meer en meer aan de regerende vorsten en zochten hun vertrouwen te winnen, door hunne vertooningen van koningsgezindheid (*royalty*) en getrouwheid. Zij namen, over het algemeen weinig deel aan de politieke geschillen, en bleven gelijkelijk vreemd aan al de partijen die het parlement verdeelden.

» Toen de Whigs zich bezig hielden met den maatregel die voor de Papisten het politieke leven moest openen, gaven vooral de Engelsche en Schotsche Catholijken de kansen van goeden uitslag aan hunne zaak door de oplettendheid die zij hadden van zich te onthouden van iedere gewelddadige demonstratie en van alle deelneming aan de demagogische aanslagen.

» Tijdens de Fransche revolutie (Julij 1830) voegden de meesten hunner zich bij de Tories en laakten ten sterkste de principes en het gedrag hunner Iersche broeders. In alle graafschappen, waar hun invloed echter zeer groot was, oefenden zij hun crediet niet uit; in andere ondersteunden zij de torie-candidaten. Inderdaad namen zij weinig deel aan den worstelstrijd; zij verschenen zelden aan het hof. Zij namen niet dan spaarzaam deel aan de vermaken en verspillingen der andere grondeigenaars hunner graafschappen; zoodat, terwijl hunne rijkdommen aangroeiden, hunne achting en hunnen invloed insgelijks eene grootere uitgestrektheid bekwamen. De tijden zijn verandert. De Roomsche Catholijken zien tegenwoordig duidelijk, dat hun belang vordert, om de liberale partij te doen zegepralen; zij hebben zich dus bij den heer O'CONNELL gevoegd en zij leenen hem hunne ondersteuning, ten einde hunne politieke magt te vermeerderen. Wij willen, alvorens verder te gaan, wel doen begrijpen, van welk gewigt die ondersteuning in de schaal is, om niet dan van *Engeland* alleen te spreken.

» De Roomsche Catholijken tellen in de kamer der

lords den hertog van NORFOLK; de graven (earls) van SHREWSBURY, FINGALL en NEWBURG; de lords PETRE, STOURTON, STRATTFORD, VAUX, ARUNDEL, CLIFFORD, DORMER en LOVAT; bovendien onder de Schotsche en Iersche pairs, de graven van FRAQUAIR en KENMORE; de burggraven GORMANSTON, SOUTHWELL en FRANKFORT; de lords TRIMLESTOWN, LOUTH, DUNBOYNE en FRENCH.

» Het is bijna onnoodig hier bij te voegen, dat vele der zoo even genoemde familien de ijkste, de oudste en de meest invloedhebbende van het koninkrijk zijn. Onder de baronnets zijn die, wier namen volgen, Roomsche Catholijk en bijna alle behooren tot het rijkste gedeelte der orde: Sir C. THROKMORTON, sir J. GERARD, sir F. STANLEY, sir F. HAGGERSTON, sir E. BLOUNT, sir H. HUNLOKE, sir C. WOLSELEY, sir H. FITCHBORNE, sir CLIFFORD, constapel, sir E. MOSTYN, sir F. VINCENT, sir F. GAGE, sir H. BEDINGFIELD, sir B. WREY, sir J. LAWSON, sir J. SMYTHE, sir J. SWINBURNE, sir E. VAVASOUR. Men moet bij dit getal verscheidene Iersche en Schotsche baronnets voegen, die wij zouden kunnen noemen.

» Bovendien zijn onderscheidene van de rijkste en meest invloedhebbende grondeigenaars van *Engeland* Roomsche Catholijk. Wij hebben de volgende lijst uitgetrokken, uit een veel aanmerkelijker lijst die wij onder de oogen hebben: SALVIN, constable, MAXWELL, MITFORD, TRAFFORD, GIFFARD, PLOWDEN, WELD, SILVERTOP, BLUNT, STONOR, DOUGHTY, CHARLTON, CANNING, EYTON, HOWARD of BORBY, HOWARD of GREYSTOKE, BARY, CHICHESTER, LANGDALE, BLUNDELL, STANDISH, DALTON-SCARISBRICK, HALES, TEMPEST, WEBLE, MORNINGTON, LACY, BODENHAM, WIGHT, PHILLIPS, DIGBY, BEST, JONES of LLAWARTH, WATERTON, ECCLESTON, STAPLETON, FITZHERBERT, RIDDELL, BLAVERING, ASTON TALBOT, STRICKLAND, ROOKWOOD, WALMSLEY, EYRO, MIDDLETON, SCUDAMORE, BERKELEY, TOUNELEY enz. Het zou ons gemakkelijk zijn, om onder deze en onder de baronnets onderscheidenen op te noemen, die fortuinen bezitten van 40,000 ponden sterling (480,000 gulden) renten in vaste goederen, sommigen hunner, bezitten nog aanmerkelijker fortuinen.

» Het is dus bewezen, dat de Engelsche Roomsche Catholijken (want met hen alleen houden wij ons bezig) alle middelen ter hunner beschikking hebben die in staat zijn, om aan hunne partij een groot gezag en een groot politiek gewigt te geven. Onderscheidene posten van het hof worden door Roomsche-Catholijken bekleedt. Wij zullen onder anderen den tesorier van het huis der koningin, de markiezin van *Wellesley*, ladij BEDINGFIELD en den graaf van *Fingall* aanvoeren. Onderscheidene der aanmerkeliijkste posten van den staat zijn in hunne handen. In *Ierland* zijn alle vakante plaatsen aan hen gegeven geworden; onder andere die van master of rolls, van eersten baron van den échiquier, van *chief remembrancer*, die van eerste commies der schatkist (*clerk of the Hanaper office*), van advocaat en prokureur-generaal. Hetzelfde heeft voor de kolonien plaats gehad. De nieuwe gouverneur van *Nieuw Zuid-Wallies*, is de heer MAURICE O'CONNELL: die naam zegt meer dan boekdeelen. Doch dit is niet alles; het Papismus is niet alleen in rijk-

dom, invloed, eer en gezag toegenomen; het heeft zich ook aan alle punten vergroot, door het proselytismus en het heeft zoo veel gedaan, dat er geenerlei hinderpaal meer te overwinnen schijnt. Terwijl de Protestanten gevoelloos bleven (1), of zich aan inwendige geschillen overgaven, won het Papismus veld en het heeft eenen stand bereikt, van waar het niet alleen allen tegenstand kan uitdagen, maar ook op zijne beurt aanvallenderwijze handelen kan.

» De verbindtenissen welke tusschen onderscheidene Roomsche-Catholijke families der liberale partij hebben plaats gehad, zijn een nieuw bewijs van den toenemenden invloed van het Pausdom. Met weêrzin roeren wij die snaar; doch dit is noodig geworden. Het is algemeen bekend, dat de hertog van *Leeds*, de markies van *Wellesley*, lord *ALBEMARLE*, lord *KINAIRD*, lord *MAULEY*, de heer *WARD*, lid van het parlement en verscheidene andere Protestanten, Roomsche-Catholijke vrouwen hebben getrouwd. Onderscheidene vrouwen tot de Protestantische aristocratie behorende, hebben insgelijks Roomsche-Catholijken getrouwd! De zuster des hertogs van *Sutherland*, heeft lord *SURREY* getrouwd; de dochter van lord *SEFTON*, den heer *TOWNELEY*, de rijke grondeigenaar van *Lanscashire*. Wij moeten hierbij voegen, dat verscheidene der hooft liberale families onlangs tot het Catholicismus zijn overgegaan. Wij kunnen onder anderen eenen broeder van den graaf *SPENCER*, sir *CHARLES WOLSELEY*, den heer *PHILIPS* (2), zoon van den oud-vertegenwoordiger van *Leicestershire*; den heer *ROCHEL*, lid van het parlement voor het graafschap *Cork*; den heer *HENELM DIGBY*; den heer *BOURCHIER*; *WREY* en den heer *BENETT*, zoon van het lid des parlementes voor *Wiltshire* noemen.

» In 1792, bestonden er geen dertig Roomsche-Catholijke kapellen in geheel *Groot-Brittannië*, thans zijn er vijf honderd negentien en drie en veertig worden gebouwd. Er was toen niet een enkel Catholijk collegie, men telt er tegenwoordig tien, behalve zestig pensionaten en de scholen der kapellen. Onlangs heeft de heer *BLUNDELL* van *Jall Blundell*, een Roomsche-Catholijk bezitter van een zeer aanmerkelijk fortuin, bij zijn overlijden 200,000 ponden sterling (2,400,000 guldens) aan den Catholijken Bisschop van *Londen* nagelaten. Die som is ontwijfelbaar bestemd, om het getal der etablissementen waarvan wij spreken te vermeerderen. Verscheidene andere aanzienlijke legaten zijn op dedelfde wijze gemaakt. Men moet zich ook herinneren, dat de Roomsche-Catholijke bevolking van *Groot-Brittannië* zich tot bijna twee millioenen verheft (3), en dat derzelver hoofden zoo als wij gezegd hebben aanmerkelijke rijkdommen bezitten. Als wij ter zijde hiervan het groot getal van Protestanten,

die het enkel in naam zijn, en de onverschilligheid der anderen stellen, dan moeten wij er uit besluiten, dat het Papismus noodwendig deszelfs noodlottigen voortgang moet voortzetten, en doen toenemen.

» In het ongelukkige *Ierland* (1), bestaat een Collegie tot opleiding van Priesters; dat Collegie wordt in stand gehouden, door het geld van het publiek. Het aantal zijner Priesters bedraagt twee duizend vijf honderd, die vier Aartsbisschoppen, drie en twintig Bisschoppen, acht Collegien, behalve dat van *Maynooth*, onderscheidene kloosters (2), genootschappen, clubs en bijzondere pensionaten hebben. Het is maar al te waar, dat het Papismus ook in *Schotland* veel gewonnen heeft, doch vooral in het Westen. Er zijn thans enkel in de stad *Glasgow* dertig duizend Roomsche-Catholijken; te *Stirling* zelfs hebben zij onlangs een fraaije kapel gebouwd. Zij hebben Bisschoppen in die steden en colonien wier namen volgen: *Quebec*, met een coadjutor; *Montréal*, met een coadjutor; *Hudson's Bay*, *Kingston*, in *Oppe Canada* met een coadjutor; *Terra Nova*, *St. John*, *Nieuw-Brunswijk*, *Nieuw Schotland*, *Trinidad*, *Ceylon*, *Jamaica*, het eiland *Mauritius*; *Madras*; *Calcutta*; *Australasië*, en de *Kaap de Goede Hoop*. Te *Ceylon* tellen zij honderd duizend Catholijken; in *Indië*, zesmaal honderd duizend; bijna de geheele bevolking van *Trinidad* is Catholijk, en zestien nieuwe Missionaristen zijn uitgezield om den zegenpraal van het Papismus te voltooien. Op *Terra Nova*, maken de Catholijken de meerderheid van de kamers der algemeene vergadering (*House of Assembly*) uit.

» Zij maken groote voortgangen in *Nieuw-Zuid-Wallis*. Zij ontwikkelen niet minder werkzaamheid in *Zuid-Amerika*, en Fransche Missionarissen hebben reeds bezit genomen van de groepen eilanden, die het verst afgelegen zijn, van de vaste kust van *Amerika*. In de *Vereenigde Staten*, alwaar naauwelijks veertig jaren geleden, de eerste Catholijke Zetel werd opgericht, verheft zich tegenwoordig de Catholijke bevolking tot zesmaal honderd duizend zielen. Zij hebben eenen Aartsbisschop, die te *Baltimore* zetelt, 12 Bisschoppen en 341 Priesters. Het getal der Kerken bedraagt 401; en nagenoeg 300 Kapellen; 10 Collegien (3); 10 bijzondere Pensionaten; 5 Seminarieën; 31 Noviciaten voor de Jesuiten en Kloosters; 30 Pensionaten voor meisjes; 20 scholen van liefdadige zusters. Er is een school voor meisjes van de kleur te *Baltimore* en een school voor kleine meisjes; de Catholijke tijdschriften zijn ten getale van zeven. Men wendt ook kwistige pogingen aan in de *West-Indië*, vooral de missionarissen van *Cuba*. De Jesuiten hebben met eenen verbazenden moed, zelfs in *China* gearbeid, alwaar de Protestanten er niet in hebben kunnen slagen, om door te dringen en waar zij vol-

(1) Wij zouden een aantal staaltjes van het tegendeel kunnen aanvoeren. RED.

(2) De groote vriend van den Eerw. Heer *GEORGE SPENCER*, met wien hij onlangs een reis naar *Parijs* heeft gedaan, om van de Fransche Bisschoppen gebeden voor de bekeering van *Engeland* te verzoeken. RED.

(3) Hier onder is *Ierland* niet begrepen, 't welk bijna zeven millioenen Catholijken telt. RED.

(1) Wie heeft het ongelukkig gemaakt? RED.

(2) *Monastery, convents, cloistres*. — Wij hebben voor die onderscheidene soorten, slechts den algemeenen naam van: Kloosters. RED.

(3) Waarvan sommigen den rang van Universiteit verkregen hebben. RED.

geweigerd deel te nemen, aan het Geneefsche eeuwfeest. Laat ons dus zien, of het ontbindend beginsel van het godsdienslig *Individualismus*, dat noodzakelijk voortvloeijen moest, uit den grooten opstand dien men goedgevonden heeft en nog goedvindt, met den naam van Reformatie of Hervorming te versieren, minder krachtig op de leeraars van het *Waadland*, dan op hunne naburen heeft gewerkt.

27 Februarij 1838. Eene eerste vraag is aan de orde van den dag.

MOET DE KERK EENE Geloofsbelijdenis hebben?

Laat ons de leden der synode hooren spreken (1).

Er is eene voorloopige vraag: **WAT IS DE KERK?**

Onze catechismen antwoorden: de Kerk is het genootschap der geloovigen, dat door den Paus en de Bisschoppen bestuurd wordt.

Maar in eene Protestantische synode is de zaak, zoo als men zien zal, niet zoo duidelijk.

De Heer Predikant (2) BAUTY.

De kerk is eene school (dat is, dat er het onderwijs gegeven wordt, door leeraars met uitsluiting van de leeken)

De Heer VINET.

De kerk is eene maatschappij (dat is, dat er de leeken gelijk zijn aan de leeraars.)

De Heer GERMOND.

De kerk is gelijktijdig, of liever beurtelings, school en maatschappij.

De Heer VINET.

De constitutie der kerk, als school, is niet meer mogelijk. Er staat geschreven: *De tijd zal komen, dat niemand zijnen naaste noch zijnen broeder zal onderwijzen; want zij zullen allen van God geleerd zijn, van den grootsten af, tot den kleinsten toe.* Het Woord Gods is niet aan massa's, maar aan *individus* gerigt, die een gedeelte uitmaken van de Christenmaatschappij. . . . De theocratie had een volk gevormd, het Evangelie vormde *individus*. . . Het Catholicismus heeft vervolgens den individu in de Kerk, in de school, verzwolgen, en om een zeer samenhangend systeem te hebben, heeft hetzelfde de onfeilbaarheid op aarde doen nederdalen. . . . Het heeft een episcopaat gemaakt. . . Het had de geschikte middelen tot het doel dat het zich voorstelde. . . Dat ontwerp (door den Heer BAUTY verdedigd) zou consequent zijn, als het ons een episcopaat gaf; zoo als het nu is, wil hetzelfde het doel, zonder de middelen.

De Heer GERMOND.

De kerk is school, in de eerste plaats voor de kinderen, voorts voor de menschen, *zoo lang als zij niet gewijzigd zijn door het Christendom*, en zelfs nog naderhand. . . . Doch als eenmaal het Evangelie in de zielen is doorgedrongen, en het leven der menschen geworden is, kan elk zijn deel aan het werk hebben, en alsdan wordt de maatschappij geboren. . . . Weldra zal onze kerk van den school-staat tot den maatschappijstaat overgaan; die tijden naderen met groote schreden (3).

De Heer BURNIER.

Er is slechts een enkel geval, waarin gij de leeken kunt beletten, zich met de leer bezig te houden: te weten, als gij bewijst, dat de Geestelijkheid (clergé) van Goddelijken oorsprong is, zoo als de Roomsche Kerk zulks aanneemt.

De Heer VALLOTTON.

Inderdaad, *welk Systema is overeenstemmiger (plus rationnel) dan het Catholicismus?*

(1) Alleen de weinige parenthèses zijn er bijgevoegd; en behoudens eenige aanknoopingten vertalen wij letterlijk, hoewel met bekorting van eenige citaten, den text van het Zwitsersche Tijdschrift (*l'Invariable*), dat de officiële proces verbaalen, onder het oog had.

RED.

(2) M. LE PASTEUR.

(3) Zou dit ook de *nieuwe kerkbedeeling* zijn, welke wijlen de Gereformeerde Nederlandsche Stemmen te gemoet zagen.

RED.

EEN NIEUWSGIERIGE (1).

Mijne heeren! Dat de kerk school zij of maatschappij of beide tevens, of beurtelings, op welke voorwaarden maakt men deel der Kerk uit? Is het, b. v. noodig, te worden gedoopt?

De heer RAUP.

Hoe! het factum der geboorte, dat gansch uitwendig en onvrijwillig factum, zou worden uitgeroepen, als in wezenlijkheid de hoedanigheid van lid eener Christelijke gezindheid te geven!

De heer GAUTHY.

Maar het Evangelie zegt duidelijk: » Gaat, onderwijst alle volken, en doopt hen, in den naam des Vaders, des Zoons en des H. Geestes." En hoe zouden wij ons kunnen onthouden van het formele bevel van JESUS CHRISTUS?

De heer BURNIER.

Ik zou gaarne zien, dat het ontwerp opgesteld werd op zoodanige wijze, dat wij het schoone voorbeeld van verdraagzaamheid en liefde konden volgen, 't welk eenige der dissidente kerken, die in ons midden leven, ons opleveren. Er zijn dikwerf in dezelfde kerk, Baptisten (die enkel volwassenen doopen) en Pædo-baptisten (die de kinderen doopen), die te zamen in de grootsche harmonie leven. Het ware te wenschen, dat, het geval voorkomende, dezelfde harmonie in de onze kon plaats hebben.

DE HELVETISCHE Geloofsbelijdenis (Chap. XX.)

» Wij worden gedoopt, om in de kerk te komen. . .
» door den doop scheidt God ons van alle andere religien
» af. Wij veroordeelen hen die niet willen, dat men
» de kleine kinderen doope, die uit geloovige ouders
» geboren worden, en *wij hebben geenerlei gemeenschap met hen* in eenigerlei zaken die hen eigen zijn.

De heer BURNIER.

Ik keur die gestrengheid niet goed. NÉANDER, wiens gezag zoo groot in *Duitschland* is, held tot het gevoelen der Baptisten over (de Doopsgezinden, die niet willen dat men de kinderen doope) een gevoelen, 't welk *in eenige jaren bij ons algemeener zijn kon, dan men denkt.*

NB. Het opstel hetwelk de noodzakelijkheid van het Doopsel weglaat, is door de meerderheid der synode aangenomen.

Na die uitweiding, die men ons wel zal willen geven, komen wij terug tot het punt, om te weten, of er al dan niet eene geloofsbelijdenis zijn moet. En de lezer, die op het gezegde van elken spreker slechts eenige acht geeft, zal zien, dat beide het affirmatieve en negatieve, zich op even peremptoire argumenten gronden: Sommigen zeer goed bewijzende, dat iedere Protestantische geloofsbelijdenis eene radicale inconsequentie bevat; terwijl anderen even goed bewijzen, dat de afwezigheid eener geloofsbelijdenis niets anders is dan de anargie in zake van Godsdienst. Het fundamenteel principe van het Protestantismus, (het vrije onderzoek) eenmaal aangenomen zijnde, moet elk gevoelen, hoe onoplosbaar die zwarigheid is. Er is slechts een antwoord mogelijk: *Laat ons Catholijk worden.* — Doch laat ons de Waadlandsche leeraars weder het woord geven.

De heer ARCHINARD.

Ik verwerp eene geloofsbelijdenis als volstrekt nutteloos.

(1) Het zal niet noodig zijn hier te zeggen, dat deze *nieuws-gierige* zoo niet overluid gedacht heeft. Men mag gelooven, dat hij hier enkel wordt bijgebragt, om het antwoord van den Heer RAUP, de vergeefsche Reclamatie van den Heer GAUTHY en den zoo verdraagzamen wensch van den Heer BURNIER te pas te brengen.

Wij hebben reeds een regel van onderwijs in het woord van God zelf. . . . Als hetzelfde niet voldoende is, dan is het onvolmaakt, 'tis dan niet het woord Gods en. . . . Als hetzelfde voldoende is, waartoe dan andere regelen van onderwijs genomen?

De heer GOLLIEZ.

Maar wordt het Woord God door de geheele wereld regt verstaan? Het is een licht, ja: maar een licht, dat ongelijk ontvangen wordt, door de personen, die er mede in aanraking komen, een licht, dat min of meer gevaar loopt van verduistering, door de vermenging, die iedereen van zijne gevoelens met dat heilige woord maakt. Vandaar discussien, secten, scheuringen enz. enz.

De heer CHAPPUIS.

Alle Christelijke gezindheden scharen zich rondom den Bijbel, en evenwel, hoeveel onderscheid is er tusschen dezelve! Eene bijzondere Kerk vormende, beroept men zich altoos op de heilige Schriftuur. Men zou in de eerste plaats moeten verklaren, hoe men dien aanneemt: alleen of met toevoegingen (accessoires); met de overlevering, bij voorbeeld: Men zal moeten zeggen, of men de Rede naast, boren, of beneden den Bijbel plaatst. Kan men vervolgens afzien van de manier te bepalen, op welke men de heilige Schrift verstaat? . . . . Men zou ten minste aanvankelijk, vooraf moeten zeggen, wat de heilige Schriftuur is. . . . Eene Kerk zonder symbolum zal dus niets wezen en eene Kerk minder dan iets anders.

DE OPSTELLERS VAN HET ONDERHAVIGE ONDERWERP.

» De Bijbel kan de regel van onderwijs niet zijn,
» wyl het juist de zin des Bijbels is, die bepaald
» worden moet."

De heer ARCHINARD.

En wat beteekent dan aan het slot uwer verklaring (*die der opstellers van het ontwerp*) die zinsnede, in welke uwe toehoorders tegenstrijdigheid, zouden kunnen vinden: » Oor- » deelt zelve, of hetgene wat wij u leeren, overeen kom- » stig is met het Woord van God, en zoo iemand ons uit » den Bijbel toont, dat wij ons bedriegen, zullen wij ons for- » mulier wijzen." Eil hoel zonder de ongerustheid het onbestendige, de aarseling en de verbaasdheid te rekenen, waarin gij uwe toehoorders werpt door die fraaije inleiding, *wilt gij dus dat zij de waarheid der Bijbelverklaring, beoordeelen zullen naar dienzelfden Bijbel, die volgens u verklaring noodig heeft!* Zoo hier geene ongerijmdheid en verwarring van principes plaats heeft, weet ik niet waar men die zoeken zou.

GEEN ANTWOORD.

Is, overigens de geloofsbelijdenis zelve onberekenbaar voor verschillende uitleggingen? Is het niet mogelijk derzelver leerstellingen uit meer dan een oogpunt te beschouwen. Heb ik niet leeraars, die zeer stellig voor de handhaving der geloofsbelijdenis waren; oneens hooren zijn bij de discussie over een harer leerstellingen. . . . Gij doet dus niet anders dan de zwaarigheid te roeren, om ze nog meer te verwikkelen.

GEEN ANTWOORD.

En het vrije onderzoek is niet een woord zonder zin, zoo als men te verstaan geeft. . . . . In het kleine getal van zinsneden, die vatbaar zijn voor verschillende uitleggingen (1), zeg ik: die zinsneden zijn essentieel tot de zaligheid, of ze zijn het niet. Zoo zij het zijn, dan zijn de heilige Schriften, die ons in dat opzigt, in het onzekere laten een onvolmaakt werk; ze zijn dan het werk van God niet; en dat ontken ik. Zoo zij niet essentieel ter zaligheid zijn, dan kan ieder een dezelve, zonder gevaar, volgens zijn inwendig licht verstaan, en in dat opzigt zijn de geloofsbelijdenissen nutteloos.

De heer GRMOND.

In de Protestantsche kerk heeft men het vrije onderzoek geheiligd. Nu, het vrije onderzoek kan in tweederlei geheel tegen over elkander gestelden zin verstaan worden. . . . Het is

(1) Dat getal is nog al zoo klein niet.

dus noodig voor eene kerk; dat zij bepale, wat zij door *vrijheid van onderzoek* verstaat vandaar de noodzakelijkheid eener geloofsbelijdenis). Dit is ook noodig voor den Staat; want, het vrije onderzoek inroepende, kan men anti-maatschappelijke stellingen verdeelen; 't is noodig voor de leeraars; die dan niet meer willekeurig zouden kunnen beoordeeld worden; 't is noodig voor de kudde, die zeker zijn moet, dat men dit of dat leerstuk, 't welk haar dierbaar is, niet aantasten zal.

De heer BAUTY.

Er is een vrij onderzoek, 't welk bestaat, in den Bijbel te laten spreken en dien te hooren; en een ander 't welk bestaat in hem te doen spreken. . . . Men zou dus altoos, alvorens de volgende groote vragen te behandelen moeten bepalen, wat vrij onderzoek is, en ziedaar reeds eene geloofsbelijdenis. — Men zegt: de Bijbel heeft gezag in geloofszaken. Maar, wat is de Bijbel? Het is geen boek dat voor ons, zoo als wij het hebben uit den Hemel gevallen is, het zijn boeken die God ons heeft overgeleverd, door de tusschenkomst van menschen, die vervuld waren met zijnen geest. Doch er hebben onder die boeken, andere boeken, of slechts zinsneden, kunnen insluipen, die niet van Goddelijke ingeving zijn. Er is dus altoos eene aanwijzing noodig van de boeken, van de hoofdstukken, of zelfs van de verzen, die erkend worden van Goddelijken oorsprong te zijn. Vervolgens moet men nog verklaren, wat men verstaat door den titel van *geloofsregel*, die aan den Bijbel gegeven is; en dus kan men op geenerlei wijze eene belijdenis ontduiken (1).

De heer ARCHINARD.

Omdat men zich vermeten heeft zich door geloofsbelijdenissen te onderscheiden, is de Kerk van Jesus CHRISTUS door secten en verdeeldheden verscheurd geworden.

De heer BURNIER.

Integendeel, onze dierbare kerken van Frankrijk, zijn tegenwoordig jammerlijk gesteld, *wyl ze geenerlei middel hebben om zich te verstaan*. Ik ben, drie jaren geleden te Parijs tegenwoordig geweest bij eene converentie, die bijeen geroepen was op eene vordering van het ministerie GUIZOT, een ministerie, 't welk zeer goed ten voordeele van het Protestantismus gezind was, als er ooit zulk een ministerie is geweest. Ik ben bij hunne debatten gedurende drie dagen tegenwoordig geweest en de reden, om welke zij zich niet konden verstaan, was, dat zij geene geloofsbelijdenis wilden. Nu, zie hier, wat ze zeiden: » Wij hebben eene discipline noodig, wij hebben Synoden noodig; *wij kunnen die niet missen*. Goed: doch waar over zal die discipline handelen? Wat zal die synode doen. In de eerste plaats verstaat het zich, dat wij nooit eene geloofsbelijdenis zullen hebben en DAT ER NIET ZAL GESPROKEN WORDEN VAN GLOOF, noch in 't wit noch in 't zwart." Maar het bleek zoo klaar als de dag, dat het onmogelijk was, om ooit eene discipline te hebben, of eene synode bijeen te roepen, zonder geloofsbelijdenis. Zoodat ik zeer bekwame mannen heb hooren zeggen: » Wij erkennen, dat de confederatie der kerken van Frankrijk, voor het oogenblik onmogelijk is." (*Het vervolg hierna*).

Plaatsgebrek belet ons de Bijdragen voor het Ivoren Crusifix en derzelver geheele bedrag in dit N.o mede te deelen.

(1) Maar eene geloofsbelijdenis valt ook niet geheel vervaardigd uit den Hemel. Men kan dus altoos vragen of de mannen die haar opstellen, daartoe van boven geïnspireerd worden? En als er voorts verschillende uitleggingen aan het een of ander punt der geloofsbelijdenis worden gegeven, wie zou dan de zwaarigheid beslissen? Wie ziet niet, dat men zich hoe langer zoo meer in de onzekerheid en verwarring verdiept, als men niet de toevlugt neemt tot het gezag eener onfeilbare Kerk.

RED.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U; dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

OPENLIJKE VERDEDIGING DER GODSDIENST-VRIJHEID IN ZWEDEN.

(Vervolg van bladz. 395.)

Zoude het Consistorie (per parenthesis gesproken), de gevolgen van deszelfs stelling wel willen toegeven, dat een *koninklijke brief* privilegien kan wijzigen, welke de, naderhand door Koning en Stenden aangenomene Grondwet, in weerwil van derzelver klare en duidelijke bepalingen, niet zou kunnen wijzigen, zelfs niet zoude kunnen herstellen, ten aanzien der gewijzigde punten, welke in zulke vroegere koninklijke brieven voorkomen! In dit geval kunnen wij, als men het verkiest van dienst zijn, met het bijbrengen van eene menigte *nog oudere* bepalingen, zelfs van onheugelijke tijden terug, wier *noodzakelijk* gezag het geheele Zweedsche heerschende Religie-stelsel op eene verschrikkelijke wijze zoude wijzigen, en wel tot dien graad, dat het Consistorie zelfs, zich tot een volslagen niets zoude gewijzigd zien. Dit hangt alleen van het Consistorie af, zijne toestemming te kennen te geven, en wij zullen ten dienste staan.

Maar het Consistorie heeft ééne zaak vergeten. Het zegt, dat deszelfs geschrift uitgegeven is ter verdediging

van deszelfs openbaar gemaakte bedenkingen; en dat deze verdediging gerigt is tegen hetgene, wat tegen deze bedenkingen in *de algemeene papieren*, daarmede zal men wel de Couranten meenen, gezegd is geworden. Nu schijnt het toch, alsof zulk een verdedigingschrift geheel en al nutteloos is, wanneer het datgene niet opneemt, niet beantwoordt, en, zoo mogelijk, niet wederlegt, wat de tegenpartijen hoofdzakelijk hebben aangehaald. En dit opnemen, dit beantwoorden is juist hetgene, wat het Consistorie verzuimd heeft, ofschoon dit meer tot het wezen der zaak zoude behoord hebben, dan over de twintig bladzijden in 4.to met ijdele klanken en uitroepingen op te vullen.

Zoo, b. v. hebben wij, niet slechts in een, maar in twee verschillende artikels (Zweedsche *Minerva*, nummer 56 en 57), met beroeping op 28 § der grondwet, en 18 § der rijksdags bepaling, aangetoond, wat men in 16 § der grondwet verstaat met de toegestane Religie-vrijheid; namelijk, dat het iederen Zweed is vrijgelaten, om die Christelijke geloofsleer te belijden, en zich aan die Christelijke kerk te houden, welke hij verkiest, als hij maar geen *civiel ambtenaar* of *Regter* is; dat men, welke Christelijke leer men ook belijde, een grondwettig regt bezit, om tot rijksdags

man te benoemen, ja, dat men zelfs rijksdagsman zijn kan, wanneer men tot de Gereformeerde kerk behoort. Dat al deze bepalingen van de grondwet niet de buitenlanders, maar 's konings Zweedsche onderdanen betreffen, spreekt van zelf, wijl hij, die geen onderdaan des konings is, onmogelijk civiele ambten bekleeden, noch regter wezen, noch tot den rijksdag verkiezen, noch in den rijksdag zitting hebben kan. En toch vooronderstelt het consistorie, door geheel deszelfs geschrift heen, zonder echter de openlijk indruk voorgestelde argumenten op te nemen, noch te wederleggen, dat de vrijheid van Religie in *Zweden*, geen plaats vindt voor anderen, dan voor vreemdelingen, en wel zóó, zoo als des consistories *magna charta*, dat wil zeggen, 's konings brief van 1781, dit veroorlooft. Zoodat de Zweedsche medeburgers nog slaven zullen zijn van genoemden koninklijken brief, van de vijf eerste §§ der kerkelijke wetten, van het eerste artikel der privilegien van het Priesterschap als ook van § 3 en 4, van het eerste kapittel van het strafwetboek; daar toch ieder denkend burger, al ware hij ook maar met het middelmatigste verstand begaafd, het buiten alle tegenspraak vindt, dat alle andere vroegere wetten, hetzij geestelijke of burgerlijke, onder de nu bestaande staatsregeling alleen in zoo verre geldende zijn, als zij niet strijden tegen de stellige bepalingen der grondwet, die de regel en richtsnoer voor al onze gemeenschappelijke verhoudingen, zonder onderscheid is. Zoo lang het consistorie deze argumenten niet opneemt en niet wederlegt, dient al deszelfs gepraat tot niets en wordt, als nutteloos getuig, van de rekening uitgeschrapt; waar tegen het consistorie beschuldigd wordt, als nalatig in deszelfs polemieke verplichting, om volgens orde en regtvaardigheid de gronden van zijne tegenpartij op te nemen, als ook, als onvermogen om dezelve te wederleggen. Buiten twijfel blijft het *debet* van het consistorie ten slotte nog met vele andere posten bezwaard; maar dit behoort tot eene andere periode van ons proces.

Het consistorie, dat in het geheel niet gelukkig in zijne vooronderstellingen is, heeft ook geene groote redenen om zich daarover te verheugen, dat het den koninklijken brief van 1781, tot de waardigheid van *magna charta* verheft voor de vragen wegens Religievrijheid, voor dien tijd en voor de toekomst; noch dat het, vol eerbied en dankbaarheid, dienzelfden brief de inwendige nooit gehoorde kracht toekent, dat het zoo radicaal de privilegien van het Priesterschap zoude wijzigen, dat zij *alleen in derzelver zoodanig gewijzigden toestand* moeten beschouwd worden, door de 114 § van de grondwet van 1809 gewaarborgd te zijn. Hoe de stichter van voornoemde *magna charta*, zelfs zijne stichting aanzag, en welken graad van onveranderlijk gezag hij zelf meende daarin gelegd te hebben, kan men uit het volgende leeren kennen.

Het was den 24 Januarij 1781, toen koning GUSTAAF III, den bewusten genadigen brief uitvaardigde. Maar het duurde niet langer dan tot den 12 September 1783, toen dezelfde koning, zelf, van de daarin vervatte verbodsbepalingen afwijkende, werkelijk een

magna charta, voor de broeder-gemeente, alhier in *Zweden* uitvaardigde, welke alzoo van dien tijd af alhier moet beschouwd worden, als hetgeen de Engelschen *chartered* noemen. — De vrouw van eenen bergsraad HJÄRNE, geboren RUDBÄCK, welke het huis in de kleine Tuinstraat toebehoorde, waar nog op den huidigen dag de broeder-gemeente hare bijeenkomsten houdt, gaf in onderdanigheid te kennen, dat reeds gedurende vele jaren, een paar getrouwde lieden van die geloofsbelijdenis in haar huis gewoond en zich stil en gehoorzaam aan de wetten gedragen hadden; als ook, dat zij (verzoekster) voor hen en voor hunne reizende landslieden van die belijdenis, eene kamer in haar huis had ingeruimd ter Godsdienstoefening, welke zij zelve, met andere inwoners dezer stad, met veel stichting had bijgewoond. Daar nu, door het toenemende bezoek, dit lokaal te klein begon te worden, zoo verzocht zij onderdaniglijk, dat, gelijk hare eigene woorden luiden: „Ik op mijnen grond eene geschikte zaal moge bouwen, waarin *wij* (bij gevolg niet het getrouwde buitenlandsche paar) onder de bescherming van Uwer Majesteits goedgunstige wijze en leerrijke scepter, in stilte kunnen vergaderen, welke genade ik, met *al degenen* die deel daaraan hebben, onder vorige gebeden zullen enz. enz.” — Op deze acte werd de volgende goedgunstige resolutie, bij wijze van opschrift medegedeeld.

„Z. K. M. wil goedgunstiglijk aan de hierin vermelde zoogenaamde Evangelische broeder-gemeente toestaan, om hare Godsdienstoefeningen tot eigene stichting, vrij en ongestoord te verrigten, zoo lang zij vlijtig den openbaren Godsdienst bijwonen, de genademiddelen ontvangen, en zich niet aan het opzigt van hen, die het aangaat, onttrekken. Bewilligt tevens het verlangen der verzoekster, om eene zaal tot hun gerief op haren grond te bouwen, mits de bepalingen op de gebouwen daarbij in acht genomen worden.

» *Drottningholmsslot*, den 12 September 1783.

» GUSTAAF,

» E. SCHRÖDERHEIM.”

Men weet niet dat het toenmalig stedelijk consistorie, ingevalle het over dit verzoek is geraadpleegd geworden, zich in onderdanigheid op den brief van 1781, als op een onoverwinnelijke hinderpaal, beroepen heeft, noch dat Hemel en aarde toen in beweging gebracht zijn, om deszelfs eigenschap van *magna charta* te handhaven, noch dat men, sedert de resolutie uitgevaardigd was, het gewaagd heeft om eenige pogingen tegen dezelve te ondernemen. — Integendeel is het eene bekende daadzaak, dat dezelfde berg-raadsvrouw elf jaren later, onder het voogdij-bestuur, nadat zij bij testament haar huis tot eene bestendige plaats voor den Godsdienst der broeder-gemeente gegeven had, onderdaniglijk verzocht, dat gezegde eigendom, niet alleen voor altijd mogt vrij zijn van in-kwartieringslasten, met alles wat ten gunste der publieke gebouwen komen kan, maar ook, dat het ongestoord het voordeel van zeeregt zou mogen behouden,

zoo als het, volgens aanwijzing geregteijk was ingekocht, waarop onder den 18 September 1794 geresolveerd werd.

» Z. K. M. heeft deze zaak, in genadige overweging genomen; en daar Z. K. M. daarbij met een gunstig welbehagen, het lofw aardige voornemen van de verzoekster gezien heeft, om het bovengemelde huis tot *pios usus* te testamenteren; zoo wil ook Z. K. M., wanneer het testament volgens de wet van kracht geworden, en het huis tot gezegde doel aangeslagen is, alle voorregten schenken en verleenen, welke zoodanige tot barmhartigheidswerken bestemde gebouwen, gewoonlijk toekomen. Hetwelk enz. Datum ut Supra.

» Onder de minderjarigheid van mijnen allergenaadigsten Koning en Heer,

» CARL,
» M. ROSENBLAD."

De reden, waarom deze daadzaken hier aangehaald worden, is alleenlijk om aan te toonen, welke verkeerde denkbeelden het consistorie zich van de brief van 1781 gevormd heeft, en hoe weinig dien brief, den koning zoude kunnen beletten, om op zulke verzoeken andere vrijheden, welke ook, te vergunnen; zelfs ook dan, wanneer de onoverwinnelijke grondwet niet tusschen beiden zoude gekomen zijn.

Wanneer men den gang van des consistorie's redeneringen gadeslaat, wanneer men haar begin met haar einde vergelijkt, en wanneer men let op het gewigt, hetwelk van tijd tot tijd op zekere rethorische schilderijen van bijzaken en kleinigheden gelegd wordt; dan ziet men, dat het consistorie, ten minste nu, de onmogelijkheid gevoelt, om deszelfs stellingen te verdedigen en daarbij vasten voet binnen de grenzen der grondwet te houden; maar dat het evenwel gaarne ontduiken wil, dit zijn onvermogen te moeten belijden. Daarom beroept het zich onophoudelijk op de inbeeldingskracht en de gemoedsbewegingen zijner lezers, terwijl het zich in den mantel van Apostolischen ijver, voor het behoud en de welvaart van de heerschende Zweedsche kerk hult, gevaren ziet, waar zij niet te vinden zijn en eene priesterlijke belangstelling voor staat en Religie, voor politieke en ecclesiastieke aangelegenheden aan den dag legt. — Dit alles is zeer prijzenswaardig, daar dit, natuurlijkerwijze, van eene inwendige, eigene overtuiging, geenszins van uitwendige aanleidingen of van eene zoogenoemde geestelijke hooftaardigheid voortkomt, welke men volstrekt niet onder onze Prelaten vindt, maar welke in andere kerken, behalve de Zweedsche, zoo algemeen geworden is, dat het van de tijden der Phariseën af, tot een spreekwoord geworden is. Onze Verlosser, wiens gezag men, in het voorbijgaan, in eenen twist over de belangen zijner Kerk, wel eens noemen mag, onze Verlosser, die een vijand was van hooftaardigheid, een Vriend en Beschermder der nederigheid, welke Hij zelf uitoefende, die onophoudelijk de verdiensten verwierp, welke gegrond waren op het in acht nemen der menschelijke instellingen, en daarentegen een Verkondiger was van liefde en vrede, een Ver-

trooster van alle rouwmoedige harten, die tot de Barmhartigheid hunne toevlugt namen; — Hij, wiens naam wij allen belijden, zeide, ten opzichte van de hooftaardige Phariseën, dat zij zelve niet in het Hemelrijk ingingen en dat zij diegenen daarvan terughielden, die er wilden ingaan. Zoo waren de Phariseën; zoo zijn naderhand, in vele zoogenaamde Christelijke kerken, de Eerwaardigen geweest; en het kan dus niet anders, dan eene groote voldoening zijn, zelfs in eenen twist wegens kerkelijke aangelegenheden te moeten bekennen, dat de *Eerwaardigen*, met welke wij te doen hebben, volstrekt geen *geestelijken* hoogmoed bezitten en dat derhalve, hoezeer men ook genooddaakt is, om in het belang der *wereldsche* grondwet, en der gewetens-vrijheid, welke zij vergunt de grondstellingen te bestrijden, welke de Eerwaardigen, in hoedanigheid van een collegie hebben voorgesteld, hunne beweegredenen in al hare zuiverheid onaangeroerd blijven.

Eigenlijk kan men zeggen, dat de geheele strekking van des consistorie's verdedigingschrift daarop doelt, dat het, uit hoofde van de heillooze gevolgen, welke het gelooft, dat uit de voortplanting der Methodisten hier te lande zullen voortkomen, bij het publiek verschooning zal vinden, vooral de valsche redeneringen in deszelfs advies, over de grondwet, over den brief van 1781 en over het staatswettige Religiestelsel hier te lande; of met andere woorden, dat het, uit aanmerking van de *zuiverheid van het doel*, aflat zal bekomen voor al het gebrekkige in de *middelen*, om dit heilzame doel te bereiken. Intusschen kan niemand ontkennen, dat ook in die laatste poging, het consistorie door het ongeluk vervolgd wordt, en wel zoo, dat deszelfs redenering, onder de hand van den redacteur, dien men daartoe gebezigd heeft, de hoedanigheid van een *Commérage* verkregen heeft, nagenoeg op dezelfde wijze als men zich kan voorstellen, dat zij zoude geworden zijn, wanneer iemand op zich genomen had, om de verschillende gevoelens op te schrijven, welke nu dagelijks over dit punt aan de koffijtafels geuit worden, waar deze zaak door de zusters vlijtig bediscuteerd wordt.

Voor dat men overgaat, om deze voortbrengsels van het vernuft van het consistorie meer van nabij te beschouwen, is het noodig, dat men eenmaal voor altijd den samenhang van twee vragen ontwikkelde, die hier te huis hooren en op welke men anders gedurig zoude moeten terugkomen. De eene betreft de opkomst en beteekenis van de zoogenoemde Zweedsche Lutherse kerk; en de tweede betreft den oorsprong en de beteekenis van secten en Dissident-gemeenten in latere tijden, niet slechts in deze, maar ook in alle andere heerschende kerken.

Wij zullen ons de moeite niet geven, om de eerste vraag, in hare volle uitgestrektheid te beantwoorden; deels wijl dit in een artikel van een dagblad niet doenlijk is; deels wijl veel daarvan bij de meeste lezers bekend is.

Dat de reformatie, hoe diep haar noodzakelijke grond ook lag, evenwel, wat den eersten oorsprong en de

uitbreiding betreft, aan toevallige oorzaken moet worden toegeschreven, is bekend uit de geschiedboeken. Dat de reformatie nooit met bewustheid bedoelde, om zoo te zeggen, door afscheuring, eene nieuwe, bijzondere kerk te stichten, geheel en al afgezonderd van de toen algemeene; maar dat zij alleenlijk beoogde, om de hierarchie der algemeene (Catholijke) Kerk te bewegen, om misbruiken af te schaffen, welke niet meer met de religieuze behoeften en inwendige gemoedstemming der Germanische volksstammen vereenbaar waren, dit is zonneklaar, zoowel uit de religieuze beroerten in de Kerk vóór LUTHERS tijd, als uit het gedrag van dien reformateur in het begin, en uit den gang en de ontwikkeling van zijn reformatiewerk. Eerst toen, nadat het bewezen was, dat Rome niet wilde toegeven, begon LUTHER, die toch ook niet van de handelbaarste naturen was, zich af te zonderen en grenspalen op te rigten; maar niets geeft aanleiding om te gelooven, dat hij voor de geheele toekomst de vereeniging als onmogelijk aanzag, hetwelk nog minder met den vreedzamen MELANCHTON, het geval was. Ook vormden zich, noch van LUTHERS, noch van Zwitsersche reformatie, op die plaatsen, waar zij opkwamen, eenige kerken in den eigenlijken zin van het woord, maar slechts gemeenten, als men zich van die onderscheiding bedienen mag. Nog op dezen dag is dit het geval in het vaderland der reformatie. Daar de Gereformeerde belijdenis in Engeland de overhand kreeg, en de Luthersche in Zweden, ging het in deze twee landen anders toe, omdat, zoo niet meer, ten minste even zoo vele politieke als religieuze oorzaken, daár tot de invoering der reformatie medewerkten. Bijna op dezelfde wijze was het in Denemarken gesteld.

In Zweden duurde deze zamenloop van politieke en geestelijke omstandigheden lang voort en had ten gevolge, dat, toen JOAN III, onvoorzigtig genoeg was, om het vaandel van het Catholicismus weder in Zweden op te steken, en zijn zoon openlijk Catholijk, en koning in het Catholijke Polen geworden was, de oom van dezen, de jongste zoon van GUSTAAF WASA, die zelf in het geheim de Calvinistische leer was toegedaan, zich openlijk als een verdediger van de streng Luthersche belijdenis voordeed, ten einde zich met behulp der aanhangers dier belijdenis een' grooten politieke invloed te verschaffen en eindelijk de Zweedsche kroon te bekomen. De beide Religien, de Catholijke en de Luthersch-Evangelische, vormden toen ook in het land volkomen twee politieke partijen; die van den koning en die van hertog CAREL. In deze verwarring van zaken werd de vergadering te Upsala belegd, waar de Protestantsche partij op zich nam, om hare geloofsbelijdenis te formuleren en zettende daardoor onoverwinnelijke hinderpalen in den weg voor alle soort van transactie, ten opzichte der Religie. Toen de hertog eindelijk zegevierde en koning werd, was ook de overwinning aan die Religiepartij gegeven, tot welke hij openlijk behoorde, en het bleek weldra dat door het besluit van de Upsala-vergadering het Luthersche Protestantismus, in deszelfs strengsten vorm, de hoeda-

nigheid van staats-Religie en den vorm van heersschende kerk bekomen had; iets, waarop bij den aanvang van het protesteren, stellig niemand gedacht had.

Het besluit van de Upsala-vergadering, is derhalve de grondslag voor de Zweedsche heerschende kerk. Welke magt, dit perkament in den staat geschapen had, kwam CAREL zelf, nadat hij koning geworden was, spoedig genoeg te weten, toen hij het beproefde om eenige van zijne Calvinistische neigingen te laten doorschijnen. De vorsten van de nieuwe kerk ofschoon niet zoo magtig als onder het begin van zijns vaders regering, kenden toch hunne kracht en 'skonings behoefte, om wel met hen te staan, zoo dat zij met alle vrees en onverdraagzaamheid van eene nieuwgeschapene magt en met ontwikkeling van al de energie, welke eene nieuwelings zegevierende opinie kenschetst, den koning hunne achterdocht en ontevredenheid lieten vernemen. En hij, die anders zoo dikwijls, en, misschien, zoo gaarne vrijen loop aan zijnen driftigen aart gaf; achtte het raadzaam, om aan de omstandigheden, ten minste zoo veel, toe te geven, dat er geene openlijke botsing plaats greep, ofschoon het wederkeerig vertrouwen nooit regt hersteld werd.

Gedurende geheel de zeventiende eeuw, ontbrak het niet aan voedsel voor de politieke elementen, om niet alleen bij het hogere Priesterschap, dat in dien tijd zijnen politieke invloed vestigde, maar ook bij de natie, en, van tijd tot tijd bij de regeringen in Zweden, de meening gaande te houden, dat het van het grootste belang was, om door strenge wetten en andere hinderpalen voor te komen, dat belijders van eene andere Religie in het land kwamen. Gedurende den 30 jarigen oorlog, welke voor langen tijd Zwedens uitwendige politiek bevestigde, was dit zeer natuurlijk; en de neigingen welke CHRISTINA aan den dag legde, de heimelijke kuiperijen (*Machinationer*) welke toen, in het belang van het Catholicismus, beproefd werden, maar aan een magtig Kerbestuur, dat toen nog met den hooger adel harmonieerde, niet ontgaan konden, moesten noodzakelijkerwijze bijdragen, om den ijver tegen alle pogingen in dit opzigt, gaande te houden. Zoo lang dus CHRISTINA leefde, bleef het politieke stelsel van het Pfaltsche huis, om in alle opzigten de nationale kerk te versterken, en het omkleedde dezelve met alle bedenkelijke bolwerken. CAREL XI had, onder de laatste helft zijner regering andere en nog meer wereldsche redenen, om het Priesterschap van dien tijd eenig vermaak te verschaffen. Die stand was, benevens de Adel, in dien tijd de eenigste welke iets vermogt, bij en nog meer tusschen de rijksdagen; en de koning beoogde deszelfs ondersteuning wegens zijne Reductie (1) en andere strenge maatregelen.

Het was in die tijden van vermengde religieuze en politieke beroerten, dat al die bepalingen oorspronkelijk zijn opgekomen, welke nu nog wel in geen gering deel van kracht zijn, maar welke toch, voor het

(1) *Reductie*. CAREL XI, ontnam den adel de leengoederen en bragt ze aan de kroon terug; dit noemt men de Reductie.
VERT.

inwendige wezen, en in vele formeele opzigten, door de grondwet definitie zijn afgeschaft, welke na de staatsomwenteling van 1809 is vastgesteld. De tijden waren veranderd. De pretendenten op den troon en de vijandelijke dijnastien, welke bij een' strenger en of lossere band in Religieuzen in dit rijk iets konden winnen of verliezen, bestonden niet meer; de wereld had zich in alle opzigten zeer veranderd; men had uit de ondervinding van *Frankrijk* en van andere landen geleerd, hoe dooddelijk de puur religieuze onverdraagzaamheid voor de nijverheid en welvaart van een land is, vooral, wanneer zij niet met politieke zaken in verband staat; en men had uit de zoogenoemde verlichting van langere tijden, ten minste deze waarheid aangenomen, dat het barbaarsch is, om midden in het Protestantismus, dat zelf op de vrijheid der overtuiging rust, een Pausdom over de religieuze denkwijze te willen invoeren, en men legde dan in de grondwet van 1809, de waarborgen voor den gewetensvrede en voor de vrije Religieoefening, welke wij reclameren, maar welke het consistorie krachteloos wil maken. Zekerlijk ware het beter geweest, dat men te gelijktijd, den geheelen boedel van vroegere bepalingen en wetten, waaruit het consistorie de *quint essence* genomen heeft, had kunnen omwerken, om dit alles in verband met de nieuwe staatsregeling te brengen; maar de tijd was kort; het nieuwe werk moest spoedig gereed zijn, wijl de vijand voor de deur stond; men bezat niet veel redeneerkunde en daarom legde men in de grondwet, alleen positieve bepalingen; betuigende voor het overige, dat het oude bijbehouden werd in zoo verre het tegen het nieuwe niet strijdig was. Tot nu toe is het ook van allen zoo begrepen geworden, tot nu *Stokholm's* consistorie, dat wil zeggen, de Pastors van *Stokholm*, zich verstoort hebben, om eene andere leer te verdedigen en te beweren, dat de grondwet niets behelst, dat strijdig is met de kerkelijke wet van *CAREL XI*, tegen de privilegien van het Priesterschap, waar zij de Kerk en de leer betreffen, tegen een kapittel in de algemeene wet, noch tegen het Religie-edict, hetwelk *GUSTAAF III*, den 24 Januarij 1781, onder geheel andere omstandigheden heeft uitgevaardigd. Hierover nu is de twist ontstaan. Het consistorie vecht voor het behoud van de ledige schaal eener staatsverhouding, welke reeds lang vóór 1809 had opgehouden, in dit opzigt, zelfs schijn van leven te hebben, zoo als uit de geheele regering van *GUSTAAF III* blijkt. Is dit wel berekend van het consistorie? Wat mag wel daar achter schuilen? Dit moeten wij weldra kunnen aantoonen. (Het vervolg hierna.)

LES VAN DEN HEER O'CONNELL

De redevoering, door den heer O'CONNELL, bij den grooten maaltijd te *Kanturk* uitgesproken, bevat onderrigtingen, die wij gaarne zouden wenschen onder de oogen van alle Catholijken te kunnen brengen.

O'CONNELL, had zich met de Reformisten vereenigd,

zijn voortreffelijk talent en zijn magtige invloed, hadden hunne partij doen zegevieren: de edelmoedige man verwachtte, dat hij ten voordeele der heilige zaak, welke hij verdedigt, op hunne hulp zou kunnen rekenen; — hij bedroog zich! Zoo als alle Catholijken zich in soortgelijke gevallen bedrogen zullen vinden, als zij, om de vrijheid der Kerk te verwerven, gemeenschappelijke zaak maken met de politieke woelgeesten, die het slechts om eigene grootheid te doen is of met bekende vijanden van het Catholicismus, die deszelfs verdedigers schijnbare achting toedragen, om hen tot hunne politieke inzigten over te halen. Zoo ging het O'CONNELL: de Engelsche Radicalen namen den schijn aan, alsof zij het warmste belang in hem en in *Ierland* stelden; O'CONNELL, die hiergeene valscheheid vermoedde, verdedigde hunne zaak, met dat ongunstig gevolg, dat men den grooten verdediger van de regten der Catholijke Kerk en de Iersche vrijheid, buiten 's lands begon te beschouwen, als ware hij zelf een woelzieke politieke radicaal, een volksmanner, een oproerige revolutionnaire. Dit was en is die groote man even zoo weinig als de Engelsche Radicalen wezenlijke voorstanders van ware vrijheid zijn. — O'CONNELL bespeurde het: hij verborg echter aanvankelijk al het grievende dier teleurstelling in zijn hart; doch het was te opregt, om niet bij de eerste voegzame gelegenheid in bittere klagten uit te barsten.

» Laat ons eens onderzoeken, zeide hij, wat wij verworven hebben: de eerlijke rationale Reformisten, door ons geholpen, hebben de parlementaire hervorming verkregen; maar wij? hebben wij eene goede hervorming verworven? Voorzeker niet! En het is eene waarheid, die ik in alle gemoederen wil doen doordringen; zij hebben den eijns van 40 Schellingen niet hersteld, maar zij hebben, de ondankbaren! getracht de Ieren van den verkiezings-vrijdom uit te sluiten. Ja, de Engelsche Reformisten zijn jegens ons lafhartig en ondankbaar geweest. Ik wil thans, dat *Ierland*, eene hervorming verwerven, even voordeeliger als die, welke *Engeland* verworven heeft."

Wij hebben gemeend, die openbare bekentenis van den heer O'CONNELL te moeten mededeelen; ten einde onze Nederlandsche Catholijken, die belang stellen in de heilige zaak van onzen Godsdienst en de vrijheid, de volledige vrijheid der Catholijke Kerk, vurig met ons verlangen, te waarschuwen, tegen het deelnemen aan politieke partijen, die, van den tegenwoordigen critieken toestand des vaderlands gebruik makende, alles, wat de regering doet, bevatten en in schijn van *gelijke vrijheid en regten* voor alle Nederlanders zonder onderscheid van Godsdienst te beoogen, en een beter stelsel van regering en administratie te bewerken, eigenlijk niets anders bedoelen dan om, door de zegespraal hunner partij, zelve aan het roer te komen en welligt daartoe invloed hebbende Catholijken, tot hunne politieke partij, die bij sommigen blijkbaar eene republikeinsche strekking heeft, over te halen. Daar wij hiervan eenige duidelijke sporen meenen te ontdekken, achten wij het van onzen plicht, onze ge-

loofsgenooten daar tegen te waarschuwen en hebben hen tot dat einde, de treurige ondervinding van den heer O'CONNELL onder de oogen gebragt; die slechts bevestigt, wat wij vroeger elders hebben zien gebeuren ten bewijze, dat de Catholijke zaak op geen en bijstand van politieke partijen rekenen mag: en dat hare verdedigers zich niet met politieke partijen vereenigen mogen.

Eene *Catholijke oppositie* moet geheel op zich zelve staan; zij moet zich enkel bepalen tot het reclameren van datgene, wat niet tot het gebied van eene tijdelijke regering behoort; met een woord, zij moet niet anders reclameren, dan de volledige *vrijheid van Godsdiensten en van onderwijs*; zonder daarbij te trachten, zelve deel aan de regering te bekomen of tot hooge bedieningen te geraken. Zij moeten zelfs den schijn daarvan vermijden en daarom niet, bij iedere gelegenheid, over de onbillijke ongelijkheid in het benoemen tot waardigheden, ambten en bedieningen klagen; want, hoe gegrond die klacht ook zijn moge, is zij te strijdig met de materiele belangen onzer Oncatholijke landgenooten, om deze niet voor eenen meerderen invloed van het Catholicismus te doen duchten. Voor hem toch, die het waarlijk wel meent met de zaak der Catholijke Kerk, moet het onverschillig zijn, wie in hogere of lagere staatsbedieningen worden geplaatst, als slechts diegenen, die het bestuur in handen hebben, den Godsdienst en het onderwijs niet tot takken van het bestuur willen maken. Waar Godsdienst en onderwijs vrij, volkomen vrij zijn, moet of kan geene eigenlijk gezegde Catholijke oppositie plaats hebben! Wij althans, verklaren openlijk, tot geene politieke partij te willen behooren, en dat onze oppositie (zoo als wij trouwens reeds vroeger hebben gezegd), zich enkel bepaalt tot datgene, wat betrekking heeft tot de vrijheid van Godsdienst en onderwijs; terwijl wij even rondborstig verklaren, van het reclameren dier vrijheden nooit te zullen, noch te kunnen afzien, al wilde men tot dien prijs alle ambten en bedieningen aan Catholijken geven; omdat wij innig overtuigd zijn, dat geene aardsche regering het regt heeft; om ons van die vrijheden te berooven, of dezelve te beperken.

Dat onze regering zich dan, ten onzen opzichte, volkomen gerust stelle; wij behooren tot geene politieke partij; het is ons noch om verandering van gouvernement, noch om invloed, noch om eer, noch om tijdelijk voordeel, maar alleen om de volledige vrijheid van Godsdienst en onderwijs te doen!

WORSTELING TUSSCHEN CATHOLICISMUS EN PROTESTANTISMUS IN GROOT-BRITANNIE.

Wij hebben in ons vorig N.^o een artikel uit een Schots tijdschrift medegedeeld, waarin de alarm kreet over den voortgang van het Catholicismus in *Engeland* wordt aangeheven. Uit dat stuk blijkt mid-dag klaar, dat de schrijver, de onderdrukking der

Catholijken, en hunne verwijdering van alle bedieningen van allen invloed als het eenigste redmiddel voor het Protestantismus in *Engeland* beschouwt. In *Engeland* is ten minste het grootste gedeelte der bevolking Protestantsch; maar in *Ierland* is het omgekeerd: zes zevende gedeelten dier natie zijn Catholijk; naauwelijks behoort een tiende gedeelte tot de Anglikaansche zoogenaamde *nationale kerk*; en echter, tracht men ook in dat land, het Protestantismus, door onderdrukking der Catholijken staande te houden, en de Anglikaansche kerkelijken, ten koste der Catholijken, vet te mesten. De Catholijken trachten zich, door *legale middelen* van die onderdrukking te ontslaan, en vorderen niets anders en niets meer, dan met hunne andersdenkende medeburgers in alles te worden gelijk gesteld. Hunne billijke pogingen ter bereiking van dat regtvaardige doel hebben de Iersche Protestanten, aan het heerschen en onderdrukken gewoon, in rep en roer gebragt en de beruchte groote orangistische Loge weder doen herleven. In eene harer eerste vergaderingen zijn de volgende hevige besluiten genomen.

1.º Wij Protestanten van *Ierland*, zijn, even als altoos, gehecht aan onze zeer genadige koningin, en aan de principes, krachtens welke het huis van *Brunswick*, tot den troon dezer koninkrijken geroepen is.

2.º Ieder Britsch onderdaan heeft het onbetwistbare regt, om te vorderen, dat de burgerlijke en godsdienstige vrijheid hem op de krachtadigste wijze worden gewaarborgd.

3.º Het tegenwoordige gouvernement van *Ierland*, zamengesteld zijnde uit mannen, die geene sympathie hebben voor de unie en voor de Gereformeerde religie, kunnen de Protestanten hen niet beschouwen, als kunnende hen eene krachtdadige bescherming verschaffen.

4.º De Protestanten van *Ierland* genieten de vrije uitoefening hunner zuivere en heilige religie niet.

5.º De Protestanten van *Ierland* genieten de vrije uitoefening niet van hun eigendoms-regt, noch persoonlijke veiligheid.

6.º Het ontbreken van alle bescherming, ten gevolge van de krachteloosheid der wetten, laat de Protestanten van *Ierland* geen alternatief over, dan het vormen eener confederatie ter hunner veiligheid.

7.º De ondervinding heeft getoond, dat de orangistische instelling de vorm van federatie is, die ons dat doel het best kan doen bereiken.

8.º Wij, Protestanten van *Ierland* meenen geroepen te zijn; om, te verklaren dat het de plicht onzer vertegenwoordigers in het parlement is, om de zaak van het Protestantismus te verdedigen, zonder acht te slaan op eenige partij, noch op eenigerlei politiek gevolg; hoedanig zulks ook zijn mogt.

9.º Door die gevoelens bezield, zijn wij overtuigd, dat de hoedanigheid van lid van de kamer der gemeenten, geene voldoende reden is, om onze vertegenwoordigers in de confederatie der Protestanten, die het handhaven van onze wetten, van onze religie en

van onze vrijheid ten doel hebben, te verhinderen.

Hoe men er in *Schotland*, bij de Protestanten overdenkt, blijkt genoegzaam uit het door ons medegedeelde stuk over den *voortgang van het Pausdom*.

In *Engeland* zelfe echter, heeft het Protestantismus, en vooral het Anglicanismus of de *nationale kerk*, alle populariteit verloren; terwijl integendeel, de vroegere haat tegen het Catholicismus, van dag tot dag, bij het volk vermindert: de onstuimige alarm-kreten die uit *Ierland* en *Schotland*, door het Protestantismus aangeheven worden, werken mede ten voordeele van het Catholicismus; want daaruit blijkt middag klaar, dat het Protestantismus, even als vroeger alleen voor zich zelfe de Godsdienst-vrijheid en de burgerlijke voordeelen, der maatschappij, maar voor de Catholijken, niets dan verdrukking en vernedering en, diensvolgens, de onregtvaardigheid wil; terwijl, daarentegen, de kalme en vredzame wijze, op welke het Catholicismus zich in dat land poogt uit te breiden, aan het volk de innige overtuiging geven moet, dat de Catholijken den zegepraal hunner zaak, niet van oproerige demonstratiën, niet van revolutiën, niet van vervolging tegen hunne medeburgers, niet van onregtvaardigheid, maar alleen van God verwachten. Het meer en meer algemeen worden dier overtuiging, zal wellicht spoedig duizenden in den schoot der Catholijke Kerk terugvoeren en de voorbode eener geheele bekeering van dat land zijn, alwaar sedert eenige jaren zoo velen tot den Godsdienst hunner vaderen zijn teruggekeerd, van welke het *Blackwood's Edimburg magazine* slechts eenigen opnoemt (1). Onder deze is ook de Eerw. Heer GEORGE SPENCER, broeder van den graaf SPENCER, vroeger en meer algemeen bekend onder den naam van *Lord ALTROP*, wiens bekeering door den Godsdienst-vriend (XXXII deel bl. 226) is medegedeeld, en wiens gevoelens wij, uit de volgende correspondentie, aan onze lezers, nader zullen doen kennen (2).

De worsteling is gewigtig. Geheel *Europa* zal weldra de oogen op dezelfde gevestigd hebben. De wapenen der eene partij zijn bitterheid en vervolgzucht: die der andere het gebed en vertrouwen op God. — De uitslag kan niet twijfelachtig zijn.

CORRESPONDENTIE.

De Fransche dagbladen hebben in het begin dezer maand gemeld, dat de Eerw. Heer GEORGE SPENCER eenige dagen te *Parijs* had doorgebracht, werwaarts hij gekomen was, om de gebeden der Fransche geestelijkheid en geloovigen *voor de bekeering van Engeland* te verzoeken; dat Monseigneur de Aartsbisschop van *Parijs*, dat denkbeeld toejuichende, zijne geestelijkheid had uitgenoodigd, om, *elken Donderdag*, de hei-

(1) Zie ons vorig nummer.

(2) Wij hebben gemeend die correspondentie, in den *Godsdienstvriend* voor December 1838 geplaatst, ook door middel van ons blad, meer algemeen bekend te moeten maken.

lige Offerande, tot die intentie op te dragen, of, zulks niet mogelijk zijnde, er ten minste een *memento* aan toe te wijden; tevens met uitnoodiging aan de geloovigen, om, op die dagen, voor dezelfde intentie te bidden; dat onderscheidene andere Fransche Bisschoppen, welke de Heer SPENCER te *Parijs* had ontmoet, denzelfden ijver getoond, en beloofd hadden, hetzelfde te zullen doen.

Dat denkbeeld was zoo juist in onzen geest, het was zoo echt Catholijk, dat wij er eene innige blijdschap over gevoelden, en besloten van stonden afaan in dat heilige werk te deelen en onze zwakke gebeden, met die onzer Fransche broeders te vereenigen. Diensvolgens schreven wij op den Feestdag van den H. Apostel van *Nederland* WILLEBRORDUS aan den Eerw. Heer SPENCER, den brief, waarvan hier de vertaling volgt:

» ZEER IJVERIGE EN EERWAARDE HEER!

» Daar de brief, dien ik de eer had aan U te zenden in de maand November des vorigen jaars, onbeantwoord gebleven is, vreesde ik aanvankelijk, dat de staat uwer dierbare gezondheid verergerd was: thans denk ik, dat mijn brief is vermist; want ik verneem tot mijne groote blijdschap, uit de Fransche dagbladen, dat gij eene reis naar *Parijs* hebt gedaan, alwaar gij van Monseigneur den Aartsbisschop en van onderscheidene Bisschoppen, gebeden voor de bekeering van uw vaderland verworven hebt. Ik ben door die heilige onderneming zoodanig getroffen geworden, dat ik van dat oogenblik af, mijne gebeden en communien van Donderdag, met de gebeden en offeranden der Fransche Priesters en geloovigen, die elken Donderdag tot die intentie bidden en de Misse lezen, vereenigen zal. Ik durf U verzekeren, dat eene enkele uitnoodiging van uwen kant, voldoende zijn zou, om de Nederlandsche Catholijken op te wekken, tot het volgen van het voorbeeld hunner Fransche broeders, en dat de ijver van vele Priesters en geloovigen in ons land, van dag tot dag zich meer en meer verlevendigt. Het goede, 't welk de Aartsbisschoppen van *Keulen* en *Posen* aan den Godsdienst hebben toegebracht, is, inderdaad, onberekenbaar; overal hebben zij den geest, van onverschilligheid den geduchtsten slag toegebracht, terwijl de onsterfelijke allocutiën van onzen H. Vader GREGORIUS XVI. het geloof in alle harten, hebben doen herleven.

» Ik beveel mij zeer in uwe gebeden, gelijk er niet een enkele dag voorbij gaat, waarop ik niet voor u bid. Ik verzoek u, den Heer PHILIPPUS van mijne achting te verzekeren, en de betuiging aantenemen enz."

UWEN. zeer ootmoedigen Dienaar,

GRAVE, (Get) Pr. J. G. LE SAGE TEN BROEK.
7 November 1838. J. WITZ.

Reeds den 24 November ontvingen wij antwoord van den Heer SPENCER, waarvan wij hier de vertaling laten volgen:

» West Bromwich 15 November 1838.

» ZEER GELIEFDE HEER!

» Twee dagen geleden is uw brief mij geworden, welks inhoud mij eenen grooten troost en sterke aanmoediging geeft. Ik begin, met U te zeggen, dat gij te gunstig over mij geoordeeld hebt, door de verslimmering mijner gezondheid, of het vermist raken te veronderstellen van uwen brief, waarop ik de laatste maal in gebreke gebleven ben te antwoorden, toen gij de goedheid had mij te schrijven. Ik herinner mij thans de oorzaak niet, die mij daarin verhinderd heeft; doch het verzuim moet noodwendig aan mijne eigene nalatigheid geweten worden, misschien eenigzins verschoonbaar, door de menigte mijner bezigheden. . . . Niets echter moet mij verhinderen in het antwoorden op eenen zoodanigen brief als uw jongste is, welke inhoud mij zoo gewigtig toeschijnt. De dagbladen hebben wel gezegd, dat ik mij te *Parijs* bezig hield, met het verspreiden eener associatie van gebeden, voor de bekeering van *Engeland*; ik deed werkelijk niets anders dan haar

te verbreiden; 't is de heilige Aartsbisschop van *Parijs*, die dat schoone werk heeft ingesteld, nadat hij mij aan zijne geestelijkheid had voorgesteld, haar uitnoodigende om zich met dat ontwerp te vereenigen; en den ijver ziende, waarmede zij die uitnoodiging aannamen, kon ik niet anders doen, dan op de meest mogelijke wijze medewerken aan hetgene, wat hij begonnen had. Bij iedere schrede heb ik nieuwe drangredenen gevonden, om dat werk meer en meer voort te zetten. Zelfs eene circulaire van den groot-vicaris bekomen hebbende, heb ik ongeveer twintig der voornaamste religieuze-huizen van *Parijs* bezocht. Overal beloofde men mij, dat de Donderdag aan die intentie zou worden toegewijd, en dat men aan alle de religieuze-huizen van *Frankrijk*, welke met die der hoofdstad in gemeenschap staan, schrijven zou. De generaal der Lazaristen, en de provinciaal der Jesuiten, verbonden zich in naam hunner broeders. Ik heb mij onderhouden met verscheidene prelaten, die toen te *Parijs* waren. Nadat ik *Parijs* verlaten had, heb ik brieven aan voorname Geestelijken geschreven, die ik in andere diocesen kende. En naar de spoedige en ijvervolle wijze, op welke al die waardige mannen op mijn voorstel geantwoord hebben, te oordeelen, houde ik mij verzekerd, dat, zoo het niet reeds gedaan is, dat werk der liefde, in geheel *Frankrijk* zal aanbevolen worden, door de Bisschoppen van iedere provincie. En om U te doen zien, dat niet alleen de hoofden der Kerk, hunnen vurigen ijver voor het heil mijns vaderlands hebben getoond, maar dat dezelfde gevoelens in alle klassen plaats hebben, zal ik U zeggen, wat te *Dieppe* gebeurd is, alwaar ik mij met de familie van den heer PHILLIPPS (I) ophield, nadat ik *Parijs* verlaten had, alwaar ik slechts veertien dagen heb doorgebracht. De Pastoor van *St. Jacob*, verklaarde op den eersten Zondag, dat is, op denzelfden dag, toen ik hem de zaak verhaald had, aan zijne parochianen op eene uitmuntende wijze het verzoek door mij gedaan; en den volgende Zondag, wilde hij, dat ik, zoo geheel Engelschman als ik was, den predikstoel beklimmen en zijn volk toespreken zou, om het werk aan te bevelen. Dit gedaan hebbende stond hij op, ter plaatse, alwaar hij zich met de andere Geestelijken, tegen over den predikstoel bevond, en hield eene voortreffelijke redevoering, ter beantwoording van de mijne, en beloofde in naam des volks, dat men niet in gebreke zou blijven, van die devotie in zijne kerk te onderhouden. Ik bewonder bij uitstek de liefde der Franschen, die zoo vele redenen hebben, om een bitter aandenken jegens de Engelschen te koesteren, na zoo vele beleedigingen, die wij hen aangedaan, zoo veel onheilen die wij hen berokkend hebben, en dat alles vergetende, zich zoo grootmoedig en gulhartig, aan het werk onzer zaligheid toeviden.

» Een der aanmerkelijkste goede gevolgen, welke ik uit die associatie van gebeden hoop te zien voortvloeijen, is het uitwissel dat zulks natuurlijker wijze op onze Engelsche Catholijken hebben moet. Ik wil zeggen, dat behalve de kracht van zoo vele gebeden bij God, waardoor onmisbaar uitgestrekte zegeningen, voor *Engeland* zullen voortvloeijen, als dat land niet zelve daartegen vrijwillig hinderpalen stelt; de liefde der Franschen en hun voorbeeld, ons aanzetten moet, om voor ons zelve te bidden en te hopen. Ziedaar, wat bij de Catholijken van ons land het meest ontbreekt: Gedurende zoo vele jaren, eeuwen zelfs, zijn ze gewoon hun vaderland te beschouwen, als den onverzettelijken vijand van de Catholijke religie; en bij al de hinderpalen, welke de wereld tegen de herstelling der waarheid opwerpt, valt het hen moeilijker, dan de Catholijken van andere landen, om aan de magt van God het vermogen toe te kennen tot het bekeeren der harten en het spoedig terugbrengen van dit koninkrijk in den schoot der Kerk. Naar den schijn oordeelende, denken zij, dat men wellicht na vijftig of honderd jaren, het Catholicismus weder zou kunnen zien zegepralen; maar als men hen spreekt van eene nabijzijnde be-

keering, dan schijnen zij dat denkbeeld als dweeperij te beschouwen. Zoo lang als die gedachte zal duren, dit gevoelt gij, moge men bidden, men moge arbeiden; maar men zal noch het een noch het ander doen, op eene wijze, welke de vruchten zal dragen, die aan het geloovig en vurig gebed beloofd zijn. Het is van een heilzaam uitgestrekt nut hen te doen zien, hoe de geloovigen in andere landen denken. Ik heb, in tegenwoordigheid der seminaristen van ons distrikt, de brieven voorgelezen, die ik van den Bisschop van *Amiens*, ontvangen had en andere die mij over dat onderwerp geschreven waren. Ik heb hen den uwen voorgelezen en men kan niet nalaten zulk een voorbeeld te volgen! Ik heb reeds met de vier Bisschoppen van *Engeland* gesproken, of hen gescheven, als ook aan eenen Schotschen Bisschop en aan twee Aartsbisschoppen van *Ierland*: en reeds heeft men in twee onzer groote collegien het lezen der Misse tot die intentie ingevoerd; men heeft die devotie aanbevolen; en dit moet noodwendig in de gemoederen onzer jonge Geestelijken, nieuwe gevoelens doen geboren worden. Tot hiertoe hebben zij zich blootelijk aan het werk der Missie gehouden alsof zij niets anders te doen hadden, dan de kudde te bewaren, die hen reeds toevertrouwd was. Ik wenschte dat denkbeeld te zien verwisselen met, of verzeld gaan van de gedachte, dat zij ook de Apostelen van hun vaderland zijn, en dat zij niet alleen, moeten trachten de Catholijken, maar ook de Protestanten zalig te doen worden.

» Ik denk ook, dat het uitwissel dier associatie, heilzaam op de gemoederen der Protestanten zijn zal. Zij kunnen ons niet verbieden voor hun te bidden, zelfs niet, als zij ons verbieden tot hen te spreken. Zij kunnen zich niet beleedigd achten, noch jaloursch op ons zijn, als wij trachten hunne harten te winnen door het gebed; zoo als wellicht het geval zijn zou, als wij onze zaak door andere middelen, voortgang poogden te doen hebben, die tegen hunne politieke en wereldsche belangen strijden; zij zullen eindelijk gevoelen, dat diegenen, welke hun vertrouwen op God stellen, om hunnen Godsdienst voort te planten en geenszins op menschelijke listen of geweld, waarlijk dien Godsdienst belijden, dien God gesticht heeft en wiens uitbreiding Gods wil is. Daarom heeft het mij verheugd, toen ik in onderscheidene Protestantische dagbladen na mijne terugkomst, het verhaal van hetgeen ik verrigt heb aantraf. En, God zij geloofd! Men geeft er eenvoudig het verhaal van, zonder eenigerlei kwaadaardige of bitse aanmerking.

» Oordeel dan, of uw brief mij verheugde. Ja, waarlijk, ik zie, dat God ons heil bedoelt, als Hij ons zulke gedachten inboezemt. Ik ken niet een der Hollandsche Catholijken, dan U. Doch uw stand, als redacteur van godsdienstige Tijdschriften, maakt, dat ik uwen bijstand en uwe belangstelling in onze geestelijke behoeften verworven hebbende, op de medewerking eener menigte van heilige zielen rekenen kan. En zoo de Hollandsche Catholijken zich met de Franche Catholijken, voor ons, in het gebed vereenigen, is het waarlijk een heerlijk denkbeeld. Onze Verlosser heeft gezegd, dat zoo slechts twee of drie personen zich in het gebed vereenigen, zij hunne bede verwerven zullen, wat mogen wij dan niet hopen, als de kerken van twee landen zich vereenigen in het gebed! Hoe meer ik er over nadenk, zoo meer komt het mij voor, dat God reeds verbaasende gratiën voor ons vaderland heeft voorbereid, en slechts wil, dat men Hem die verzoeken; en dat Hij daarom aan zoo vele zielen, die liefde en godvruchtige wenschen heeft ingeboezemd.

» Nadat gij met Geestelijken uwer kennis geraadpleegd zult hebben, en gij mij iets van den goeden uitslag en voortgang van dit heilige werk in *Holland* kunt melden, bid ik U, mij nader te schrijven, ten einde ik met die belangrijke bijzonderheden mijne broeders, meer en meer tot volharding kunne opwekken.

Ik ben enz."

Uw zeer ootmoedige en zeer gehoorzame Dienaar,
(Get.) GEORGE SPENCER.

(1) De Heer PHILLIPPS, die nog vroeger dan de Heer SPENCER, den Catholijken Godsdienst omhelsd heeft en de aanleidende oorzaak tot diens bekeering is geweest, is sedert dien tijd de boezemvriend van den Heer SPENCER.

RED.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

OPENLIJKE VERDEDIGING DER GODSDIENST-VRIJHEID IN ZWEDEN.

(Vervolg van bladz. 405.)

Wat de tweede vraag betreft, welke, korthalve, eerst nog moet beantwoord worden, namelijk: *welken oorsprong en welke beteekenis hebben eigentlijk in latere tijden de religieuze secten en dissident-gemeenten, niet alleen in de Zweedsche-Luthersche kerk, maar ook in alle andere heerschende kerken?* Zoo schijnt ons, dat het volgende daarop te bemerken is.

De secten zijn in de Christelijke Kerk bijna even zoo oud als het Christendom zelf. Reeds de Apostelen gewagen daarvan, zonder van het boek der openbaring te spreken, in hunne brieven en in het boek, dat wij de Handelingen der Apostelen noemen. In die vroegste tijden, en nog lang daarna, was het, ten gevolge vanden invloed der wijsgeerige stelsels, eigenlijk binnen de dogmatieke grenzen, dat er ongelijke gevoelens of meeningen ontstonden. Daar de voortdurende neiging om te filosoferen de lust opwekte,

om het Christendom te systematiseren, was het natuurlijk, dat wegens b. v. de twee naturen in Christus, het voortkomen van den H. Geest en eene menigte van andere onderwerpen, ongelijke gevoelens ontstonden, en met alle dialectieke middelen, welke men bij de hand had, verdedigd werden. Om zulke twisten te beslissen, vergaderden zich de vaders der kerk vlijtig, in de kerkvergaderingen, welke meer of minder talrijk bezocht werden. Het gevoelen, dat zij aannamen, werd voor orthodox verklaard, en de tegenovergestelde meening als kettersch en sectisch veroordeeld. Dit verhinderde echter niet, dat zulke veroordeelde secten bleven voortduren, en somtijds vele eeuwen staande bleven, ja zelfs in de Christelijke Kerk heerschende werden, zoo als dit b. v. met het Arianisme het geval geweest is. Dit duurde in meer of minder onder al de middeleeuwen voort, zoo de geschiedboeken en uit de einde ketterijen en secten zien kan. De met de reformatie eene geheel andere was gedurende zoo vele eeuwen te derd, om het speculatieve van de kanten te bediscuteren; de filosofie

eene volkomene gestalte in den aristotelischen vorm, en de theologische polemiëk bestemde voor zich slechts een klein perk, waarop gestreden werd, eigentlijk tusschen de Catholijke Moederkerk en het nieuwgeboren Protestantisme, ten opzichte van hetgene van goddelijk gezag was of niet. Eerst lang daarna ontstond de laatste, werkelijke *secte*, in de oorspronkelijke beteekenis van het woord, namelijk, het *Swedenborgianisme*, hetwelk in meer dan één opzigt de merkwaardigste van allen is. Alle andere leerstellige secten in latere tijden, zijn allen *modificatiën* van andere, welke lang te voren onder andere namen en eenigzints ongelijke gedaanten reeds genoeg bekend waren.

De religieuze secten van latere tijden zijn op eenen geheel anderen grond gegroeid dan die van vroegere dagen. Hare oorspronkelijke beweeggronden liggen niet in de leerstellingen (*dogmerna*); en het gebeurt soms, ingevalle zij tot eenige bepaling komen; dat zij eene of andere leerstellige afwijking ontwikkelen, dan behoort dit bijna altijd tot eene latere periode van hare loopbaan, en komt dan van bijkomende omstandigheden voort, welke in hare eerste opkomst niet medewerkten. Alles, wat den oorsprong en de uitbreiding van zulke secten betreft, geschiedt in 't klein, even als bij de reformatie in 't groot.

Zoodra eene religieuze belijdenis de periode van haren aanwas is doorgelopen, en zij hare zekerheid en vastigheid bekomen heeft, vertoont zich weldra bij derzelver belijders, en vooral bij derzelver voorstanders eene neiging, om in den ijver te verzwakken, om van de eindelijk verkregene vastigheid gebruik te maken, en om, gelijk men zegt, goede dagen te genieten. De geest en de ijver beginnen langzamerhand af te nemen; de formulieren, liturgien, ritualen, en, in het algemeen, de kerkelijke verordeningen, worden, in plaats van uitwendige kenteekenen te zijn, langzamerhand tot de hoofdzak gemaakt, en men kwijft zich van zijnen Godsdienst op dezelfde wijze, gelijk men een reglementair voorschrift nakomt. Gelukt het eene zulke verzameling, om elders eene heerschende kerk, eene staatsinrigting te worden, dan ontwikkelt zich deze inwendige neiging niet eenen verbazenden spoed, en het mist niet, of zulk eene van *strijdende*, *zegenvierend* geworden kerk, stelt zich in het bezit van de geheele nalatenschap van hare voorgangster, welke zij uit het veld geslagen heeft, en welke zij eigenlijk *daarom* aanviel, wijl deze de heerschende wilde zijn en hare gebreken niet erkennen wilde.

Wanneer dit zoo ver gekomen is, is het teken tot dezelfde bewegingen, welke de laatstgenoemde ten gevolge bragt, reeds gegeven. Dit gaat daarmede in het zoo spoedig; maar het gaat zeker en aangroei. Het eigenlijk religieuze geloven volkeren van den Germanischen oorsprong, eigen is, wordt met formulieren verdrongen. Zelfs in tijdpunten van eene onverschilligheid, en welligt het meest in Engeland, vindt men ontelbaar vele men-

schen, die eene onwederstaanbare behoefte aan religieuze opwekking en religieuze vertroosting gevoelen. Zij bevinden zich in eene soort van gestadige zelfbeschouwing, en hebben hunne blikken onophoudelijk naar binnen gericht, en behoeven hulp om dezelve naar boven te leiden. Zij zijn daarom wel geene dwepers, maar kunnen het toch licht worden, wanneer zij hulpeloos gelaten worden, en wanneer zij te vergeefs op eene stem wachten, die van het hart tot het hart spreekt. Vinden zij in de heerschende kerk hunne behoefte niet bevredigd, hetzij omdat deze hun niets meer vergunt, dan het reglement voorschrijft, hetzij omdat hare dienaren tot traagheid en tot een aardschen zin vervallen zijn, en het moeilijk vinden zich te vernederen, om met rouwmoedige harten en geestelijk hongerige zielen om te gaan, dan zoeken zij hulp voor zich op andere plaatsen, en gelukkig zijn zij, zoo zij die vinden.

Uit dezen grond is het, dat in latere tijden de secten, zoo men ze geliefte te noemen, ontstaan zijn. Het is het stijve formalisme, de ijsskoude, de onvruchtbaarheid der heerschende kerken, welke de gevoeligste, de warmste, de beste gemoederen uitjaagt, om onder vrijen hemel de hulp te zoeken, die hun ontbreekt, en om te ontwijken, van in de onverschilligheid te vervallen, welke in de vormen der kerk heerscht. Wordt dit wat algemeen, komt er daardoor eene soort van vereeniging tot stand, zóó dat vele gemoederen te zamenkomen, en hunne gevoelens, hunne vrees- en troostgronden elkander mededeelen, dan is de heerschende kerk dadelijk er bij, om hen, zoo niet als *ketters*, ten minste als *dissidenten* te bestempelen, terwijl de woorden: *secte* en *afval* niet gespaard worden. Geloofte men, geweld en magtspreuken te kunnen bezigen, dan worden die beproeft, om, gelijk men voorgeeft, de verdwaalde schapen tot den regten schaaftal terug te leiden. Zijn de tijden zoodanig veranderd, dat dit niet meer geschieden kan, dan behelpt men zich, zoo goed mogelijk, op eene andere wijze; men beroemt zich op zijne verdraagzaamheid; men weigert om eene enkele stap op den regten weg te doen, langs welken het kwaad konde verholpen, en het verlorene vertrouwen en de tevredenheid konden hersteld worden. Deze gang der zaken ziet men dikwijls op ongelijke tijden vernieuwen. De grond hiervan ligt in eene soort van natuurwet, die altijd hare regten vordert; en deze was het, welke aan de hervormers zoo vele miljoenen aanhangers verschafte, welke de reformatie doordreven en voor welke de geloofsgeschillen de leus, maar de religieuze behoefte, de drijfveer was.

Op dezelfde wijze is b. v. de bewuste methodistische secte in Engeland ontstaan, een land, hetwelk eene heerschende kerk heeft, even zoo despotiek als ooit de Catholijke was, en stellig nog despotieker. Daar zij van haar afstamt, heeft zij al hare gebreken, en niets van hare goede hoedanigheden behouden. Verre van daar is het, dat deze secte de eenigste

in het land zijn zoude; alwaar zij zoo vele zusters, als dagen in het jaar, telt, en dit alles uit dien hoofde, wijl de zoogenoemde Engelsche of bisschoppelijke kerk, steeds meer en meer tot de naakte kerkmuren is gereduceerd geworden, zóó namelijk, dat zij, een der hoofdpilaren voor het politieke staatsgebouw van 1680 in *Groot-Brittanie* geworden zijnde, bijna geheel en al hare geestelijke natuur vergeten heeft, en geheel en al wereldsch geworden is, met uitzondering van geestelijke ijverzucht en de verdediging van hare *privilegien*; hetwelk ten gevolge had, dat het godsdienstige gevoel zich redde door de meest ongelijke vereenigingen, waarin het uitwegen vond, om zich tevreden te stellen. Buiten twijfel was het voor het geheele in het algemeen, voor de Engelsche Kerk en de Engelsche Natie beter geweest, als deze Kerk een weinig tot nadenken had willen komen, zich zelve, en de voorstellen van sommige harer leden had willen onderzoeken, en iets van haren aardschen zin en van hare veelvuldige misbruiken had willen afleggen, waarvan de meesten ten tijde der Reformatie hadden kunnen en moeten afgelegd worden, ingevalle de Reformatie, in *Engeland*, iets anders dan eene manoeuvre der regering geweest was. Doch daar dit alles niet geschied is; is het nu in *Engeland* bestaande Secten-wezen, ten minste in zoo verre weldadig, dat de vrijheid van denken en van overtuiging daardoor staande blijft, en dat het gewigtigste van alles, *de vrijheid* daardoor in *Engeland* levendig gehouden wordt, waar zij, in vele opzichten, eene parlementaire fictie geworden is.

Sedert dat wij in *Zweden* eene heerschende protestantsche Kerk verkregen, hebben wij, ofschoon op eene kleinere schaal, hetzelfde zien gebeuren. Wij willen, althans voor het tegenwoordige, niet in de geschiedboeken teruggaan, maar alleenlijk aan de zoogenoemde pietistische pogingen herinneren, welke van tijd tot tijd ten voorschijn kwamen, en aan de vervolgingen tegen diegenen, welke daarin deel namen, als ook in het algemeen tegen zulke predikanten in de kerk, welke de behoefte des tijds en der menschen inziende, zich meer op het ascetische element in de religie toelieden, dan het gewoonlijk het geval was. Wij zijn ten dezen opzichte van een goeden voorraad van bewijzen voorzien, zoodat wij zeer wel weten, wat wij kunnen zeggen, eer wij het schrijven. Zelfs in onze dagen hebben wij gehad en hebben wij nog de zoogenaamde *lees-secte*, welk op verschillende plaatsen verschillende schijnt te zijn, maar die in het geheel overal zich zelve gelijk is, en waarover nog wel eens een verstandiger woord diende gezegd te worden, dan die, welke tot hiertoe daarover gezegd zijn, en waarvan wij, bij gelegenheid, eene proef zullen nemen. Die secte wordt niet door zulke middelen uitgeroeid als men tot dusverre daartoe gebezigd heeft en welke alleen berekend schijnen, om de scheuring duurzaam te maken.

Kortom: wat de eerste der twee préliminaire vragen

betreft, zoo is het bewezen, dat de Zweedsche Kerk geheel en al uit politieke oorzaken eene heerschende en uitsluitende Kerk geworden is; als ook, dat, daar de oorzaken hebben opgehouden, en de grondwet van 1809, welke geheel andere verhoudingen heeft ingevoerd, tusschen beiden gekomen en de tijd voor die Kerk gekomen is, om alle politieke en uitsluitende aanspraken te laten varen, wanneer zij zelve *la suite inévitable des événemens* niet wil bespoedigen; en zich daarentegen op haar behoorlijk standpunt te plaatsen, het eenigste, waar levenskracht voor haar te vinden is. En wat de tweede vraag aangaat, zoo is het niet minder zonneklaar, dat het geheel en al op het Priesterschap van de heerschende Kerken aankomt, om, in onze dagen, de opkomst van zoogenaamde *Secten* voor te komen; wijl zulke Secten niet meer uit iets anders kunnen geboren worden, dan uit onbevredigde religieuze behoeften, en uit gebrek aan geest in de aangenomene kerkelijke formulieren en in hen, welke trachten dezelve te doen gelden; want, mogt men dit wel ter harte nemen, de afwezendheid van den geest laat zich niet verbergen; noch door eene fraaije wijze van spreken, noch door zware basstemmen, ofschoon zij, die *zwak van zenuwen zijn*, zich daardoor soms, voor een tijd, laten misleiden.

(Het vervolg hierna).

PROTESTANTSCHES SYNODE TE LAUSANNE.

(Vervolg van blad. 400.)

Men herinnere zich, dat het doel der synode, de bearbeiding was van een ontwerp van organisatie van de nationale kerk, onder voorbehouding (zoo als van zelve spreekt) der goedkeuring van den grooten raad. De liefhebbers van nationale kerken zullen hieruit op nieuw zien van welke gehalte eene dusdanige kerk zij. Wie van nationale kerk spreekt; spreekt niet alleen van eene geconstitueerde kerk, welke onder onmiddellijk toezigt is van den staat, die door den Staat ondersteund, in stand gehouden en betaald wordt, maar ook van eene kerk, welke belijdenis doet van eene bepaalde geloofsbelijdenis, welke de Staat goedvindt en aanneemt. Deze beschrijving is de onze niet; zij is die van eenen Zwitserschen protestant de heer C. SECRETAN (*Revue de Suisse* t. I, p. 114 en verv.) Het vraagstuk, aan de synode van Lausanne voorgesteld, bragt diensvolgens de reeks der volgende vraagpunten te weeg:

1.º Is er eene geloofsbelijdenis noodig? 2.º Welke? 3.º Moet zij worden verklaard onveranderlijk te zijn? 4.º Zal zij eenen geloofsregel, of eenen eenvoudigen regel van onderrigt (enseignement) zijn? 5.º Eindelijk, WELK DEEL ZAL AAN DE LEEKEN IN HET BESTUUR DER KERK GEGEVEN WORDEN?

Elk dezer vraagpunten laat zich niet met een enkel woord beantwoorden, zoo als men reeds gezien heeft.

Het tweede heeft tot minder levendige debatten aan.

leiding gegeven. De Helvetische geloofsbelijdenis was aanwezig, zij had voor zich eene soort van staatsbezit; zij ontsloeg van de zwaarigheid om eene andere te maken; een taak, die moeilijker is en meer aanleiding tot twisten geeft, dan men denkt. EEN EN DERTIG STEMMEN van de twee en dertig verklaarden dus, die geloofsbelijdenis te behouden. Een lid (de heer ARCHINARD) deed wel opmerken, dat die belijdenis: » om zoo te spreken, tot hiertoe, het geheim des » gouvernementes en der leeraars is geweest, daar de » groote massa er geene kennis van droeg, en er zelfs » niet eens den naam van kende." Een ander (de heer SOLOMIAC) die overigens zeer gunstig gezind is jegens de geloofsbelijdenis, opperde de twijfeling, of zij nog wel door het Waadlandsche volk begrepen werd: zoodanig was zij verouderd. De stemming had niet te min plaats, zoo als wij gemeld hebben.

Intusschen drong de heer ARCHINARD, zijn gezegde nader aan. In hoofdstuk XVIII van de Helvetische geloofsbelijdenis worden de leeken van het bestuur der kerk uitgesloten. Hoofdstuk XX excommuniceert de anabaptisten. Hoofdstuk XXVI (infandum!) beschouwt de verschijning van geesten als wezenlijk. Hoofdstuk XXVIII leert en stelt vast, dat de kerk bezittingen heeft, dat zij bezittingen kan en moet hebben; dat het eene ware heiligschennis is hare goederen te verwenden van derzelver eerste gebruik. — Wilt gij, vroeg de heer ARCHINARD, het gouvernement, dat zich de goederen der kerk heeft toegeëigend, een proces aan doen? Hoofdstuk XXX door den heer BURNIER aangevoerd zegt met ronde woorden: » De overheid » moet de scherpste van het zwaard Gods doen gevoelen aan alle godslasteraars, met een woord, aan al » diegenen, welke God bevolen heeft te straffen en » zelfs te doen sterven. Zij moet ook de ketters, die » wezenlijk de zoodanige zijn, bedwingen (reprimer) » in gevalle zij onverbeterlijk zijn." Ziedaar riep de heer BURNIER uit! ziedaar mijne heeren! de beruchte wet op de heiligschennis weêrgevonden! — Om alle scrupulen te bevredigen, werd er dit amendement voorgesteld: » De Helvetische geloofsbelijdenis wordt » behouden, in alles wat het dogma betreft." EEN EN TWINTIG STEMMEN tegen ACHT deden deze wijziging doorgaan. — Men bepaalde echter niet, wat als dogma moest beschouwd worden.

De synode kwam tot de derde vraag:

MOET DE GELOOFSBELIDENIS VERKLAARD WORDEN ONVERANDERLIJK TE ZIJN?

Hier analyseeren wij niet langer: wij zullen weder afschrijven.

De Heer BURNIER.

Het fundamenteel principe eener Protestantsche kerk is, dat hare geloofsbelijdenis niet onveranderlijk verklaard worde; want zonder dit zou zij niet meer eene Protestantsche kerk wezen. Ik hecht zoo veel gewigt aan de verklaring, dat de geloofsbelijdenis niet onveranderlijk is, als ik er aan hecht, dat men de Helvetische geloofsbelijdenis in onze kerk behoude.

De Heer GAUTHÉY.

Als wij onze geloofsbelijdenis niet onveranderlijk verklaren, wie waarborgt ons dan, dat niet, na verloop van eenige ja-

ren, de kerk hare leer niet geheel veranderen zal? Eens die deur openzettende, weet men niet meer wie door dezelve eener inval doen zal. . . . In principe eene manier om onze geloofsbelijdenis te wijzigen aannemende, zou men de onzekerheid aan de kerk tot grondslag geven. . . . Wij zouden aan de kerk van ons land niet de rots maar het losse zand tot grondslag geven. Wij zouden den schijn hebben van de verandering als een harer fundamentele principes vast te stellen. . . . Ik vraag welk een armhartig figuur wij dan zouden maken tegen over die Roomsche Kerk die ons van zoo nabij gadeslaat, en die zich zoo zeer op hare zoo onveranderlijke eenheid beroemd?

De Heer BURNIER.

Het is goed, in de wet, het regt te doen blijken, dat wij hebben, om onze geloofsbelijdenis te wijzigen, juist om aan de Roomsche Kerk te doen weten, dat wij niet, zoo als zij, in eenen onveranderlijken toestand zijn, met eene onveranderlijke belijdenis: zoo zij onveranderlijk is, is zulks hare dwaling. Onze zekerste, meest vrije en schoonste stand, tegen over de Roomsche Kerk, is, niet te romaniseren, ons niet tot Pausen te maken jegens de toekomstige geslachten; de vrijheid van onderzoek te proclameren, maakt het wezen der Hervormde kerk uit; eene vrijheid, die even weinig eene fictie zijn moet, als zij eene wanorde is.

De Heer GAUTHÉY.

Ik heb gezegd, dat wij, het wijzigen onzer geloofsbelijdenis toestaande, onze kerk op eenen loszen zandgrond zouden vestigen. En wat is, inderdaad, het fundament, dat wij haar zouden geven? De grilligheden, de veranderlijkheid eener onvaste (mobile) meerderheid? Ik voor mij kan eene dusdanige ongestadigheid niet aannemen; ik wil van onze kerk geen Babel maken en het veld openen, noch aan het rationalismus, noch aan eene dolende mysticiteit (mysticiteit vagabonde). — Men doet nog meer door die bepalingen. Men daagt de veranderingen uit; men roept de menigte toe: Novateurs! komt, het is niet gezegd, dat uwe gevoelens, hoedanig die ook zijn, geen toegang kunnen vinden! Ik geloof, mijne Heeren, dat de kerk rust en vastheid noodig heeft. . . . Als, later eene revolutie, die wij niet kunnen voorzien, veranderingen te weegbragt in dat geloof onzer vaders, dan zij het zoo, WIJ Zouden ER ONS AAN MOETEN ONDERWERPEN. Maar wij, ten minste, moeten haar noch maken, noch uitdagen die revolutie. — Overigens, wat zouden de eenvoudige leden onzer kerk denken als zij zagen, dat wij, leeraars (ministres), onze leer niet als vast konden beschouwen? Ik erken, mijne Heeren, dat eene dusdanige bepaling van onzen kant, mij tamelijk inconsequent zou toeschijnen, in overweging nemende, hetzij de noodzakelijkheid, om voor onze kerk hechte grondslagen te leggen, hetzij om de geloofsbegrippen niet aan het wankelen te brengen.

De Heer CHAPPUIS.

Kan men niet in het geval voorzien, waarin eenige oppositie tegen de geloofsbelijdenis, zich onder ons en tot zelfs in den boezem onzer kerk mogten verheffen? Is dit niet waarschijnlijk? Kan die oppositie niet magtig worden? Kan het niet gebeuren, dat de massa der kerk de Helvetische confessie verwerpt? . . . Waartoe zou het dienen een vaandel te behouden, 't welk niemand meer vereenigen zou? Een artikel der wet zou de zaak niet veranderen. . . . Zou er ten minste eene bloote fictie in de wet moeten bestaan en onze kerk doen liegen, door haar eene geloofsbelijdenis te laten belijden, die zij niet meer hebben zou? Eene dusdanige revolutie kan plaats hebben: wij moeten haar ongetwijfeld niet uitdagen, doch daar zij kan plaats hebben moet men er in voorzien.

De Heer VALLOTON.

Wij kunnen aan de kerk geene leer opleggen (imposer), op verbeurte van in het Catholicismus te vervallen.

Geen antwoord.

N. B. De geloofsbelijdenis, die aanvankelijk door 31 stemmen van de 32 behouden werd is door EEN EN TWINTIG stemmen ESSENTIEEL VERANDERLIJK verklaard geworden.

Dit is nog niet alles. Er moest de eene of andere geloofsbelijdenis zijn en men heeft gezien, waarom de Helvetische geloofsbelijdenis de voorkeur kreeg. Doch

men moest ook den afkeer van sommige leeraars van dat symbolum ontzien. Ook luidt het ontwerp der meerderheid aldus:

„Eene geloofsbelijdenis is niet de regel des geloofs. In den Bijbel worden de leerstellingen gevonden, welke de geloovigen gelooven moeten; in de confessie die, welke de leeraars (docteurs) gelooven en leeren.”

Dus is de geloofsbelijdenis niets meer, dan een formulier van onderwijs en de geloovigen zijn niet gehouden om te gelooven, wat de leeraars hen leeren, of de leeraars, om te gelooven, hetgeen zij aan de geloovigen leeren. Dusdanig is de oplossing dier vierde vraag.

Welke haarkloverij!... Zou men niet geneigd worden? om hier de onvoorzigtige of gedwongene bekentenis te zien, dat er verschil van leer tusschen de herders en de kudden bestaat? „In den Bijbel, zegt gij, worden de leerstellingen gevonden, welke de geloovigen gelooven moeten.” — Ja; maar zeer zeker ook die welke de leeraars zelve hebben moeten gelooven: het geloof moet gewisselijk hetzelfde zijn. ... In welk eene verworpen rol, of in welk een treurig alternatief plaatst die onderscheiding de leeraars niet? Zij stelt hen in de noodzakelijkheid van te leeren, wat zij niet gelooven, of niet te leeren wat zij behooren te gelooven (zoo zij meenen, dat de geloofsbelijdenis niet met den Bijbel overeenstemt).

De Heer ARCHINARD had hier ook de tastbare tegenstrijdigheid kunnen aantoonen van dit besluit met dat, 't welk de Helvetische geloofsbelijdenis *in alles wat het dogma betreft* in stand houdt. Want de Helvetische geloofsbelijdenis meende het ongetwijfeld in goeden ernst; zij beschouwde zich zelve als geloofs-regel, als dogmatisch overeenstemmende met den waren zin des Bijbels.

Het is waar, dat, zoo men den Heer BURNIER gelooven moet, „in de Helvetische geloofsbelijdenis *zeer opregtelijk* gevoelens worden veroordeeld, aan gaande welke de kerk zeer zeker haar oordeel *een weinigje* gewijzigd heeft.... En ik vraag, voegde die leeraar er bij, of het in eene *nationale kerk*, wel volstrekt noodig is, dat al de leeraars *naauwkeurig insgelijks* alle betwiste punten aannemen? Ik vraag of het niet gemakkelijker zijn zou om *eene meer volmaakte eenheid* tusschen leeraars te hebben, door het beperken van het getal der bijzondere punten (points de détail) zonder deel te nemen aan de dwaling der godgeleerden, die in *eene naburige stad (Geneve)* meenden, dat het om tot de *eenheid* in zake van Godsdienst te geraken, genoeg ware, God en een laatste oordeel aan te nemen.”

Wat is, het protestantismus aangenomen zijnde, natuurlijker, dan het maken van geloofsbelijdenissen uit een soortgelijk oogpunt? Zou men zelfs niet, vraagt het Zwitsersche Tijdschrift uit de verbindende geloofs-artikelen, ook het laatste oordeel kunnen weglaten? Daardoor zou men tot de *volmaaktste eenheid* gekomen zijn.

SCHRIKBEELDEN

(Ingezonden).

O, dat teedere zenuwgestel van het thans ontlukkende geslacht!... Gij talentvolle schrijvers voor de jeugd! *Neêrlands* groote schoolboekenmakers, die uwe bovenmatige krachten aanwendt, om de jeugd tot *nuttige leden der Maatschappij* te vormen! Hoe veel dank is het opkomende menschdom, hoe *oneindig* veel dank zijn uwe land- ja natuurgenoeten u niet verplicht voor uwe ijvervolle en weldadige bemoeijingen! — Eene koude rilling grijpt mij aan, wanneer ik bedenke hoe vele slagtoffers van plotselingen schrik en angst ons beminneijk vaderland schier elken polsslag tellen zoude, indien uwe kiesche pennen niet zorgvuldiglijk onaangestipt lieten en regtstreeks en zijdelings wegcijferden, wat ook maar van verre verondersteld kan worden, eenen onaangename of schrikwekkenden indruk te weeg te zullen brengen, of anderzins eenen nadeeligen invloed te kunnen uitoefenen. — Weg spoken van allerlei aard, wier ingebeeld bestaan reeds al te lang het kinderlijke brein verontrust en gemarteld heeft! Dat uw aanwezen tijdig en ontijdig bestreden, wederlegd en ontkend, dat zelfs geen eenige uwer verdichte benamingen, dan met de grootste omzigtigheid genoemd worde! — En *hel* of *duivel* of *andere schrikbeelden van dat alooi*? .. Ieder gewoon menschen verstand begrijpt, of moest althans begrijpen, dat die wanklankige woorden de allerverschrikkelijkste en allernadeeligste uitwerking moeten hebben op de aandoenlijke kindergestellen van onzen leeftijd. — *Nederland*, alwaar, onder de duizend en een schoolboeken en schoolboekjes, naauwelijks één enkel wordt aangetroffen, dat met dit doodelijke venijn bezwaard is. — Eere zij der assche van den onsterfelijken NIEUWOLD! Lof en dank zij dien waardigen met zoo veel regt en billijkheid schier vergoden man, die zelfs het delicate gehoor onzer kindertjes voor den onaangename indruk van het woord *sint* vrijwaart. — *Sint*, zegt WEILAND in zijn Woordenboek voor de spelling der Hollandsche taal, *is een bastaardwoord, slechts gebruikelijk, voor de namen der Heiligen van de Roomsche Kerk*. — Wel foei! duizendmaal liever van SUNT Jans appeltjes (I) gesproken, al klinkt het wat raar, dan de verzamelplaatsen onzer lieve kindertjes van het aanstootelijk *sint* te laten weërgalmen. — *Een eeuwigheid*?... *Eeuwige belooning en straf*?... Nog schooner!... Woorden zonder zin! Een versleten denkbeeld der stikdonkere middeleeuwen uitdrukkende. — Schrijver voor de jeugd! wie gij ook zijn moogt, die u durfde verstouten, om de aandacht onzer lievelingen op zoodanige afschuwelikheden te vestigen! Staak, staak uwen noodlottigen arbeid, of heeft de kinder-schrijfskoorts u zoodanig

(1) Zie: *De schoone natuur en de Heer der natuur enz.* door J. H. NIEUWOLD. Te Zalt-Bommel, bij JOAN. NOMAN EN ZOON 1837. Zevende druk, blaadz. 4.

bevangen, dat gij, bon grē mal grē, uw schrijftalent ten nutte der jeugd zult en moet ontwikkelen, ga dan en neem les bij de meesters, bij evengenoemden grooten NIEUWOLD, deze weet zijne lievelingjes zoo zoetjes en aardigjes te zeggen, dat de straf die op het kwaad doen en de belooning, die op het goed doen volgt, na dit leven duurt... Eeuwig?... Zwijg, gevoelloos mensch!... LANG, zegt die wijze voorzigtige man, en is dat woord niet reeds hard genoeg voor de teedere, teedere gestelletjes van onze allerliefste kleinen (1)?

EXTRACT uit eenen partikulieren brief
uit Keulen van 6 December.

» Het is hier zeer onrustig. — Toen Pastoor BECKER 's morgens ten 8 ure gearresteerd werd, was de geheele buurt in oproer; waarschijnlijk zou zulks ernstige gevolgen gehad hebben, doch men had juist het uur gekozen, dat bijna de gansche bevolking met groenten naar de markt was, waarvan die buurt geheel Keulen voorziet. —

» Men zegt, dat nog onderscheidene Geestelijken zullen worden in hechtenis genomen. De verbittering is klimmende. Dezer dagen waagde de deken FILZ zich op straat. Oogenblikkelijk was hij door eenen hoop gemeen volk omsingeld, dat hem met drek en steenen wierp. Hij moest door twee officieren ontzet worden. — Er ligt eene militaire wacht in zijn huis en de hoofdwacht is in deszelfs nabijheid overgebracht. — Er worden allerlei caricaturen op hem gemaakt, en verscheidene zaken op zijne rekening verhaald, die niet waar zijn. — Twee schildwachten zijn op hunne posten met hune eigene sabels vermoord gevonden. — Het zingen op straat is verboden; er gaan 's avonds steeds patrouilles door de stad. —

» FILZ en MUNCHEN zijn nog immer hier. De broeder van den wij-Bisschop DE BEYER is onlangs overleden. De verjaardag van de verkiezing des Aartsbisschops, is met eenen plegtigen dienst gevierd door den wij-Bisschop. MUNCHEN heeft alle moeite gedaan om zulke te beletten. —

» De Seminaristen kunnen niet gewijd worden; de Aartsbisschop geeft daartoe geene vergunning."

DE AFGESCHIEDENEN.

Uit het N.° der Reformatie voor December 1838, blijkt, dat men hunne predikanten bereids voor onderscheidene der nieuwe gerechtshoven gedagvaard heeft. De predikant DE COCK, tegen 28 November, voor het provinciale gerechtshof te Groningen; als hebbende het

(1) Zie: Voor een kind om zich zelven te leeren kennen. Door J. H. NIEUWOLD. Te Zalt-Bommel, bij JOAN. NOMAN EN ZOON 1837. Elfde druk, blad. 46.

publiek ministerie van de vrijspreek der gewezen regtbank van Appingadam geappelleerd. — De predikant SCHOLTE tegen den 29 November, voor de arrondissements regtbank te Haarlem; dezelfde predikant is tegen den 8 December gedagvaard, voor de nieuwe arrondissements regtbank te Brielle; nog is de Heer SCHOLTE benevens de predikant VAN VELZEN tegen den 21 December gedagvaard voor de nieuwe criminele regtbank te Amsterdam, in appel van eene vroegere vrijspreek, onder de vorige wetgeving door de regtbank te Amsterdam gewezen.

In hetzelfde N.° van de Reformatie, lezen wij onder anderen het volgende:

» Op een onlangs in handen komend zoogenaamd Dominees briefje (1), te Utrecht, wekte de volgende aankondiging onze aandacht:

» Vrijdag avond, den 26 October 1838,
te zes uren:

Godsdienstoefening voor eenvoudigen,
Met vrije plaatsen."

» Daarbij kwam ons in de gedachte het Maandschrift voor Christenen van DEN BESCHAAFDEN STAND door de Amsterdamsche predikanten uitgegeven. Zouden die predikanten deze en dergelijke onderscheidingen in de verkondiging van het Evangelie, hetzij met den mond, hetzij in geschrift, ook uit den Bijbel gehaald hebben?

» De commissie van de verkondigers der waarheid luidt aldus: Gaat henen in de geheele wereld, predikt het Evangelie allen creaturen.

» Dergelijke onderscheiding toont ook duidelijk, dat die heeren geen groot denkbeeld hebben van de gemeenschap der Heiligen. Waar vinden de eenvoudigen te Utrecht des Zondags eene plaats? Waar is er voor hen alsdan Godsdienstoefening?

» En is het Amsterdamsche Maandschrift niet inge-
rigt, om door minbeschaafden begrepen te worden?"

AUTHENTIEKE STUKKEN.

Brief van den Bisschop van Trier, aan
den H. Vader onder dagteekening van
10 November 1836.

Op aandrang des konings, verzochten de Bisschoppen van Munster, Paderborn en Trier, met hunnen Metropoliiaan aan uwen voorzaat LEO XII, eene zachtere en minder strenge beslissing te nemen, betrekkelijk de gemengde huwelijken, maar de dood van dien heiligen Paus verhinderde hen, om een antwoord te geven. Pius VIII, Souvereine Opperpriester, vaardigde die beslissing uit, doch zijne Breve werd niet bekend gemaakt, omdat zij aan de oogmer-

(1) In de steden waar onderscheidene predikanten zijn, wordt wekelijks eene lijst gedrukt, waarop hunne namen en de kerken waar zij preken zullen vermeld staan. Die lijsten worden dominee's briefjes genoemd. RED.

ken des konings niet volledig voldeed. Na drie jaren, riep de koning zijnen minister-resident, BUNSEN van Rome en riep er ook den Aartsbisschop van Keulen bij, ten einde aan de questie der gemengde huwelijken, eene aan zijne inzigten gunstige wending te geven. Die drie vereenigde persoonadjen, de koning, de Aartsbisschop en de minister BUNSEN, gaven onderling en zonder dat er de andere Bisschoppen en ministers bijgeroepen werden, eene veel te ruime interpretatie aan de Breve en verzachtten dezelve tot eenen niet aannemelyken graad. (Zij hechteden zich veel te veel aan de woorden der Breve, » *se aut futuram sobolem periculo perversionis temere committat, et talis contrahat nuptias, in quibus sciat filiorum educationem etc.*”) En legden dezelve op eene al te Joodsche wijze uit. Toen de overeenkomst besloten was, zond de koning den Aartsbisschop met zijnen Secretaris MUNCHEN, kapittulairen Kanunnik van Keulen, ten einde de overige Bisschoppen van Munster en Paderborn, even als mij, tot het aannemen derzelve over te halen.

Wat mij betreft, door den wensch tot vrede bewogen en meenende daardoor grootere onheilen voor de Kerk te verhoeden en denkende, alles zamen genomen, dat hoewel de Breve van Pius VIII, niets strijdigs behelsde met de beslissingen des H. Stoels uitgevaardigd door BENEDICTUS XIV, den 23 Junij 1748 en aan de Poolsche Bisschoppen gerigt met die van PIUS VII, van 23 April 1817 en 31 October 1815 en die mij gegeven werden, als Apostolischen Vikaris der diocese van Trier, voor den regter-oever des Rijns, zij echter minder van eenen strengen aard is; het voorbeeld der Bisschoppen van Munster en Paderborn volgende, onderteevende ik de overeenkomst en besloot om naar hun voorbeeld eene instructie aan mijne Vikariaten te zenden, om tot regel te strekken in de beslissingen, in het geval der gemengde huwelijken te nemen.

Doch thans daar eene zware ziekte mij aan den rand des grafs plaatst, door de goddelijke genade verlicht, erken ik, dat de grootste onheilen, door die acte aan de Kerk zullen worden berokkend en dat hare canons even als hare principes, zich geheel en al gekrenkt vinden; ook vol van berouw, wegens de groote dwaling, die ik begaan heb, retracteer ik vrijelijk en uit eigene beweging.

Er blijft mij niet meer overig, dan zeer ootmoediglich aan Uwe Heiligheid deszelfs voeten omhelzende, zijnen Apostolischen zegen te verzoeken.

Van u allerheiligste Vader,
de zeer gehoorzame Zoon,
get. JOSEPH, Bisschop van Trier.

HET VOLGENDE SCHRIFT WAS AAN DEN BISCHOP
VAN TRIER GEANNEXEERD.

Ad mentem Brevis Apostolici de 25 Martii 1830
matrimonia mixta in circulari de septima Octobris an-

ni c. parochis tractanda commissa sunt. Idcirco in posterum opus non est, ut quemvis casum ad ordinarium referant, et ordinarius a cognitione causae et danda licentia ad benedicendas nuptias abstinebit. In Brevis Apostolico et instructione in laudata circulari data parochis norma agendi proponitur; quum vero dubia de horum genuino praeceptorum sensu oriri et in iis exequendis errores committi possint, et ita quaestionibus et querelis ansa detur, Vicariatui Generali ea solvenda trado, in quibus puncta sequentia praecipue respicienda sunt.

1.º Disciplina Ecclesiae circa matrimonia mixta in commodum Ecclesiae a sede Apostolica eo usque moderata est, ut mandato regis de anno 1825 in hac re satis fieri possit, et difficultates, quae huc usque obstiterunt, remotae sint. In observanda mitiore hac disciplina praeterea in quolibet casu videndum est, ne, ut Sanctissimus Pater ait, Catholicæ Religioni creetur invidia.

2.º Praeterea parochis licet non solum facere et tolerare quidquid in Brevis expressis verbis non est prohibitum, aut observandum distincte declaratum est, sed etiam praecepta singula mitiore sensu explicanda et applicanda sunt.

3.º Prae primis sedulam dent operam, ut in caritate parochianos omnes et singulos instruant, et solida doctrina christiana imbuant. Ita animus Religiosus partis Catholicæ eo adducendus est, ut prona sit et studeat non solum fidei suae adhaerere, sed etiam secundum fidem hanc officia educandae prolis suae, divina favente gratia, pro viribus explere.

4.º Haec animi conditio norma sit tractandi partem Catholicam, illa ipsa vero semper mitius ineunda est,

5.º Hanc ob causam a postulando et reddendo promisso de educanda prole in Religione unius alteriusve conjugis abstinendum est.

6.º Praeterea casus, in quibus assistentia passiva praestetur, quantum fieri potest, imminuantur; namque ea ipsa non solum huc usque insolita, sed etiam offensioni et odio est, ideoque evitanda. Eo magis partem Catholicam ab Ecclesia alienat, cum eam potius lenitate, et orationibus ad illam attrahi deceret. Praeterea matrimonia mixta ita contracta secundum leges civiles tamquam irrita impugnari possint. Si pars Catholica liberos omnes in Religione acatholica educatum iri sciat, et nihilominus etiam inexcusabilem temeritatem, fidei suae confessionem et futura Religiose educandae prolis officia contemnens, in contrahendis nuptiis prodit » (se aut futuram sobolem periculo » perversionis temere committat, et tales contrahat » nuptias, in quibus sciat filiorum educationem etc.) Assistentia passiva praestanda est. Quoties temeritatem praesumere non licet, aut minus ea culpabilis est, assistentia passiva praestanda non est. Quod locum habet in iis circumstantiis, ob quas etiam in aliis nuptiis prohibitis mitior agendi modus et dispensatio concedi solet: Ejusmodi circumstantiae sunt v. g. impregnatio aetas superadulta, inimicitiae inter famili-

as componendae etc. Ideo persuasio, liberos in Religione acatholica educatum iri, simulque inexcusabilis in Religione temeritas sunt conditiones assistentiae passivae praestandae.

7.º Locum quod attinet, ea praestari potest vel in aedibus parochi, vel in sacristia. Jura stolae pro ea non solvantur.

8.º Si quando assistentiam passivam partes recusent, testimonium proclamationum, et testimonium libertatis ab omni impedimento canonico iis, ut huc usque moris erat, tradendum est.

9.º Quoties assistentia passiva non praestatur, solemnitates in Ecclesia solitae adhibentur.

10.º Pro diversa gravitate culpae in confessionali cum parte Catholica, sive nuptias contraxerit, sive has contrahere intendat, agendum est, et semper quidem in patientia et caritate CHRISTI.

11.º Puerperis Catholicis in matrimoniis mixtis viventibus benedictio post partum numquam deneganda est; denegatio etiam censuram saperet, et filia Ecclesiae eo magis a Religione Catholica alienaretur, ea quo salutari Ecclesiae cura privaretur.

Expediit 8 Octobris 1834.

BIJDRAGEN VOOR HET IVOOREN CRUCIFIX VOOR DEN AARTSBISSCHOP VAN KEULEN BESTEMD.

Montant in ons N. ^o van 25 Augustus vermeld . . .	f 659 - 16
Van een R. C. Priester uit Noord-Holland . . .	2 - 00
Van den Eerw. Heer J. B. te H. M.	5 - 00
Van een Eindhovenaar	5 - 00
Van het Leesgezelschap te <i>Waalwijk</i> , met de volgende	
UIT ERBIED VOOR CLEMIENS AUGUST, GEVANGEN AARTSBISSCHOP VAN KEULEN. . .	18 - 00
Gedeponeerd bij den Eerw. Heer J. G. W. . . .	6 - 00
Van den Eerw. Heer A. R. Kapellaan te N. . . .	2 - 00
Van den Heer *** te Dordrecht	5 - 00
Van den Eerw. Heer H. J. v. L. Pastoor te M. en W. . .	4 - 50
Uit Vriesland, met de Spreuk: <i>Cruci Honor</i> . . .	3 - 15
Van het R. C. Leesgezelschap Aan den Helder . . .	12 - 37½
Uit de Gemeente Gr. van eenige Godsdienstvrienden. .	15 - 85½
TOTAAL.	f 738 - 04

AANKONDIGINGEN.

SYMPHONIA.

Lektuur van Muzikale Wetenschappen.

Uitgave van C. L. VAN LANGENHUYZEN EN T. GEERS Jzn.

De SYMPHONIA, eene Muzikale Lektuur, bevatte: Theorie, Praktijk, Historie, Biographie, Chronologie, Archæologie, Harmoniologie, Akoustiek, Aesthetiek, Instrumenten, Anekdoten, enz.; versierd met fraaije op steen gebragte Portretten, Muzijk-voorbeelden, Figuren en Karakters.

Zal worden uitgegeven in Wekelijksche Afleveringen, te beginnen met den 5.^{den} Januarij 1839.

De Prijs per Jaargang is voor Amsterdam f 4, en voorts door het geheele Rijk f 5, franco per Post.

Door de Uitgave der SYMPHONIA hopen de ondergeteekenden in eene tot dusverre bestaande behoefte van Neêrlands Muzikaal Publiek te voorzien. De geringe prijs en de belangrijke inhoud maken alle aanprijzing overbodig. De Prospectus is alom te bekomen. Heeren Boekhandelaren die meerdere Prospectussen verlangen, gelieven zich daartoe *franco* te adresseren aan het Bureau van de *Symphonia*, Singel bij de Beulingsluis, N.º 465.

AMSTERDAM, 1 November 1838.

De Uitgevers,

C. L. VAN LANGENHUYZEN EN T. GEERS Jzn.

KOSTSCHOOL

VOOR B. K. JONGE HEEREN TE ELLEN BIJ EMMERICK.

S. VAN DER SCHANS, Kostschoolhouder te *Ellen*, berigt aan Ouders en Voogden, dat hij nog drie Kostkinderen kan plaatsen, die, behalve de gewone vakken van het lager onderwijs, grondig onderrigt genieten in de Fransche, Hoogduitsche, Engelsche en Latijnsche Taal, het Italiaansch Boekhouden, de Algebra en Meetkunde, het Handteekenen, de Muzijk enz. Zullende een waardig Geestelijke, in de Kostschool zelve, zich met het onderwijs in de Godsdienst en Zedeleer bemoeijen; terwijl de Kostschoolhouder niets zal onbeproefd laten, om het verstand der hem aanvertrouwde kinderen te ontwikkelen, hunne kennis te vermeerderen, en, bij genot van gezond voedsel, voor het lichamelijke alle zorg aan te wenden. Het Kost- en Leergeld bedraagt f 200 — : — 's jaars.

Op vrachtvrije aanvraag zijn nadere inlichtingen te bekomen bij den bovengenoemde.

** Bij den Boekdrukker J. A. VAN BELLE, te Rotterdam, is van de pers gekomen: *Nuttige en heilzame Onderrichtingen voor Kinderen, vooral ten Platten Lande*, door een R. C. Priester en Pastoor.

** *Dissertatio de non introducenda solemni benedictione in templum puerpera Catholica cujus proles non est a Catholico parochio Baptizata.*

Bovenstaande geleerde, buitengewone, en uitmuntende verhandeling is à 45 Cents verkrijgbaar, in den Boekwinkel van C. L. VAN LANGENHUYSEN, te Amsterdam.

** Eene jonge Jufvrouw, 20 jaren oud, van de R. C. Godsdienst, en van goede getuigschriften voorzien, geëxamineerd in de Nederduitsche, Fransche en Hoogduitsche talen, ervaren in de Muzijk, verlangt als Secondante-élève in eene goede, wel ingerigte jonge Jufvrouwenschool te worden geplaatst. Er zal meer gezien worden op eene goede gelegenheid om zich verder te bekwamen, dan op geldelijke belooning. Adres met *vrachtvrije brieven*, onder letter A, bij de Boekhandelaren J. J. ARKESTEYN EN ZOON te 's Bosch.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

OPENLIJKE VERDEDIGING DER GODSDIENST-VRIJHEID IN ZWEDEN.

(Vervolg van bladz. 405).

Willen wij nu, in verband met de gegevene ontwikkeling wegens de opkomst van religieuze Seeten in de protestantsche kerken in onze dagen, ons de vraag voorstellen, waar men de oorzaak moet zoeken, waarom in *Stockholm* een niet gering gedeelte der bevolking de kerken van andere geloofsbelijdenissen bezoekt, en daar den Godsdienst bijwoont, hetwelk het Consistorie schijnt te vreezen, dat eer vermeerderen dan verminderen zal? dan is het antwoord daarop gemakkelijk te vinden. De oorzaak ligt namelijk daarin, dat de Godsdienst-oefeningen hier in de Hoofdstad in de kerken van de heerschende belijdenis, op zulke tijden van den dag gehouden worden, welke, wegens de langzamerhand ingeslopende verandering in de levenswijze, daartoe niet meer passende zijn. Voorheen at men in de meeste huisgezinnen om 12 ure, welligt, stellig onder sommige volksklassen,

om 11 ure. De dienstboden konden toen gemakkelijk, ten minste de avondgezangen, bijwonen, na dat het volk gespijsd, en ieder zijne zaken verrigt had. Nu eet men bijna nergens vroeger dan om 2 ure, maar wel later. Is het huisgezin eenigzints talrijk, dan moet er, ook wanneer de ouders met de volwassene kinderen uitgenoodigd zijn, evenwel nog eeten voor de overigen bereid, de kamers geveegd en vele andere bediëningen verrigt worden. Geene der vrouwelijke dienstboden kan dus ligt tijd vinden om in de Hoogmis te gaan, en als de avondgezangen beginnen hebben zij nog niet gedaan met haren arbeid. Spijzen de heerschappen te huis, dan is er gewonelijk de een of andere vriend of bekende bij verzocht, en het is ook dan bijna onmogelijk, dat de koks, de keukenmeid, de huismeid of lakei, zelfs in de avondgezangen komt. Het lot is op de *Comministers* (Kappellaans) gevallen, om onder de avondgezangen te preken, en die doen dit, om opgenoemde redenen, gewonelijk voor ledige banken. Later op den middag, wanneer de dienstboden hunnen arbeid verrigt hebben, wordt er in geene luthersche kerk meer gepreekt, maar wel in andere, b. v. in die der broedergemeente en der methodisten

Wat is nu natuurlijker, dan dat het volk, om in eenigen Godsdienst deel te nemen, naar die godsdienstige plaatsen gaat, waar het de deuren open vindt? Men behoeft niet te veronderstellen, dat het daarom geschiedt, wijl zij door eene warmere voordragt van den predikant, of door het buitengewone, wat hij te zeggen heeft, medegesleept worden. Als ook ten dezen opzichte alles gelijk stond, zou toch het geval, waarover men klaagt, plaats hebben, zoo lang de oorzaken blijven bestaan. Dat dit zoo is, blijkt nog duidelijker daaruit, dat dezelfde volksklasse, welke eigenlijk de zaal in de eene tuinstraat, en het tuinpaviljoen in de andere bezoekt, juist hetzelfde auditorium uitmaakt, waardoor de *commissaris* MALLÉN in het *Kirsteinsche* huis bij Clara zijne geestelijke declamatiën hield, in welke alleen de geestelijke taal van bekende luthersche predikanten werd voorgelezen, buiten twijfel met minder warmte, dan zij door de sprekers zelve werden voorgedragen. De eerste hoofdoorzaak alzoo, waarom andere religieuze bijeenkomsten dan de godsdiensten in de stads kerken bezocht worden, ligt onfeilbaar in eene innerlijke behoefte, waarin de heerschende Kerk, met al hare *veelvuldige bedienaren* alhier, niet voorziet. *Waarom* zij dit niet doet, is eene andere vraag, die ook gemakkelijk te beantwoorden is, maar die tot eene andere gelegenheid moet ter zijde gesteld worden. In allen gevalle is het voor een ieder, die de zaak onpartijdig overweegt, zonneklaar, dat de Pastoors van *Stockholm*, die het Consistorie uitmaken, in zulken toestand van zaken noch regt, noch billijkheid hebben om zich te beklagen over eene gemoedsstemming bij het volk, welke zulke onwederlegbare motiven heeft, noch over de mogelijke gevolgen, welke deze gemoedsstemming met er tijd kan te weeg brengen, en welke het van het begin af op het Consistorie berustte en nog berust, om eene andere wending te geven.

Dat dit alleenlijk daardoor kan geschieden, dat het Consistorie de vraag weder opneemt en beslist, welke wij hier willen hernieuwen, en welke een commissar der stad geopperd heeft, maar welke verworpen werd, namelijk om de uren, waarop de avondgezag-godsdiensten gehouden worden, te veranderen, is duidelijk. Wij hebben hooren zeggen, dat men daar tegen deze zwaarigheid heeft ingebracht, dat het later beginnen der avondgezangen, in de *duistere jaargetijden* onkosten voor de verlichting zoude te weeg brengen, waartoe geene middelen te vinden zijn. Zeker hier geldt het spreekwoord: *Wil men, dan gaat het*. Voor den Heer Aartsbisschop, die zoo veel kan nitrigten, zoude dit bijv. eene waardige taak zijn, om deze hinderpaal uit den weg te ruimen. In allen geval zoude men, ter proeve, in de zomermaanden daarmede een begin kunnen maken. Kreeg men ver-laf daartoe, dan kan men wel vooronderstellen, dat het den Priesters van onze Zweedsche Evangelische belijdenis, welke in deze later gehoudene avondgezangen komen preken, noch aan wil, noch aan ver-

mogen ontbreken zoude, om aanhoorders om zich heen te verzamelen, noch aan genoegzame warmte en priesterlijken geest, om dezelve bij zich te behouden; zoo, dat de vergelijking, in dit opzigt, niet ten voordeele van vreemde predikanten, zoude uitvallen.

Daarentegen is het Consistorie onfeilbaar zeker op den dwaalweg, wanneer het zich inbeeldt, dat het geneesmiddel in de prohibitieve bepalingen van vorige eeuwen, tegen het bijwonen van vreemde Godsdiensten enz. zoude te vinden zijn, welke bepalingen door het Consistorie geciteerd worden met bijvoeging, dat zij *onwillekeuriglijk moeten blijven staan in al hare strenge uitrusting, en in al haar verbindende kracht, wijl het enz.* Zonder te letten op hetgene in het begin van dit opstel, en op een paar andere plaatsen is bewezen geworden, namelijk, dat deze bepalingen, volstrekt onvereenbaar zijn, met andere geheel bestemde bepalingen, in onze lang daarna vastgestelde grondwet, waardoor alle kracht en effect aan deze bepalingen ontnomen is; zoo zal evenwel het Consistorie toch wel met middagklaarheid inzien, dat, al waren zij ook niet opgeheven, deze bepalingen evenwel in de negentiende eeuw onmogelijk zouden kunnen toegepast worden, en dat het beproeven daarvan alleen de Staats-Kerk in eene verhouding tot de publieke opinie zoude brengen, waaruit zij onmogelijk haar *tuig en takel* zoude kunnen redden, misschien naauwelijks *naakt en bloot* er door zoude komen. Zelfs het zeggen *dat men in dit punt* met het Consistorie van hetzelfde gevoelen is, is, in een hoogen graad, bedenkelijk, en kan, eer men er een woord van weet, gevolgen na zich slepen, welke het Consistorie zekerlijk niet vermoedt.

Als wij eens, voor een oogenblik aannemen, dat men zich hier in *Stockholm* verstoutte, om met de toepassing van 's Consistories-leer, wegens onze kerkelijke verhoudingen en onze wetten, eene proef te maken; dat het aan het Consistorie konde gelukken, om alle oude mamsellen, alle huishoudsters en alle keukenmeiden welke andere godsdienstige plaatsen, dan stads geprevilegieerde kerken bezoeken, met eene boete van 100 daalders zilvermunt een ieder gestraft te krijgen; verder om gevangenis aanteschaffen, voor al degenen, die bij onvermogen om deze boete te betalen, dezelve in de gevangenis der kroon moeten afzitten; als ook ten slotte, dat het Consistorie een toereikende aanslag op het budget verkreeg, om de verbazende hooge onkosten te bestrijden, ten einde de gevangenen, te vervoeren en te onderhouden; — dan zien wij toch nog niet in, wat daarmede zoude gewonnen zijn. Bezwaarlijk zoude, door zulk eene wijze van bekeering, een enkele meer tot het geloof aan het Consistorie bekeerd worden; dan de Hugenoten door de dragonders tot het geloof aan den Paus bekeerd werden. Integendeel zoude de algemeene denkwijze welligt daardoor tot dien graad opgeruid worden (*revolteras*), dat half *Stockholm* lust kreeg, om Sectisch te worden, en dat een ieder, die kans

zag, om 100 daalders zilvermunt te betalen, er vermaak in vond, om eene godsdienstige plaats te bezoeken, waar de *entrée* zoo duur zoude zijn. Ten slotte konde wel menigeen het, anders zeker niet gemaakt, besluit opvatten, om de heerschende Kerk geheel en al te verlaten, en zich voor bijv. *gereformeerd*, — Methodist of niet te verklaren, en, met de rijksdag verordening in de hand, zijne gerechtigheid tot alle politieke voorregten te eischen, welke elken Zweedschen medeburger toekomen, behalve die, welke *civiel* ambtenaar of regter zijn, en, op de te zamen gevoegde bepalingen van de grondwet steunende, met gelatenheid de uitspraak van de regterlijke magt, over de mogelijke, van de Geestelijke Magt gevorderde straf volgens 1. CAP. 3 §. Strafwetboek, aftewachten, van verbanning uit den lande, benevens het verlies van erfregt en alle burgerlijke regten in het Zweedsche rijk, voor afval van de regte leer, of, zoo als het Consistorie gelieft uit te drukken, voor *apostatie*.

Had het Consistorie iets meer bekendheid met de geschiedenis getoond, dan het werkelijk aan den dag heeft gelegd, dan had men met deszelfs eerwaardige heeren ledematen wat verder kunnen onderzoeken, wat de geschiedenis berigt, wegens den voortgang en den uitgang van vroegere pogingen, om langs den repressiven weg tot eenheid in geloofsbelijdenissen te dringen, en om, met het opgewekte religieuze gevoelen, enkel en alleen als zoodanig, te vechten. Ware het Consistorie in het bezit van eene meer wetenschappelijke, meer redeneerkundige Dialectik geweest, en had het zich in het advies en vooral in het verdedigsschrift niet ingelaten met eene ontezenhangende poespas van rabulistische opeenstapeling van woorden zonder beteekenis (*fras-congestionner*); dan had men met hen kunnen spreken, als met letterkundigen, over het redelijke van het voorgewende doel, en over deszelfs gepastheid onder een of ander aangenomen gezigtspunt. Doch, daar het consistorie op zulk eene wijze redeneert, is dit onmogelijk: dit blijkt uit bovenstaande hypothetische voorstelling. Zij treft (*drabber*) het consistorie even als eene mathematische demonstratie, welke dit resultaat oplevert: *Ergo*, dan zouden twee *regte liniën* eene ruimte kunnen insluiten, *hetwelk onmogelijk is*. Tegen het consistorie, hetwelk alleen linien trekt, en daarvan zegt, dat zij dit of dat moeten verbeelden, bewijst alle tegen bewijs en detail niets; wijl het Consistorie altijd kan, en tevens zal inbrengen, dat het Consistorie juist wel niet heeft willen zeggen, dat het zich hoofdzakelijk grondt op dit of dat, maar dat deszelfs meening in het geheel is, dat het beste is, wanneer er in *Stockholm* aan het volk geene gelegenheid gegeven wordt om andere predikanten te kunnen hooren, dan zulke, welke toebehooren aan het Consistorie, en onder deszelfs voogdij staan; als ook, dat alle middelen goed zijn, welke tot zulk eenen gewenschten toestand van zaken leiden kunnen. Het Consistorie kan er nog bijvoegen, zoo als het op zekere wijze reeds gedaan heeft, dat, wijl dit

doel op eene andere wijze kan bereikt worden, het Consistorie niet aandringt op de toepassing, in casu, van die strenge bepalingen, en, daar onder, op de boete van 100 daalders zilvermunt voor hen, die een vreemden predikant gaan hooren. Dit is ook — in dit geval — zeer wijs en voorzigtig van het Consistorie gehandeld; want, volgens deszelfs eigene bekentenis, op de eerste bladzijde van het verdedigsschrift, *hebben vele leden van het Consistorie bij gelegenheid de Godsdienstoefeningen in de gereformeerde en in de Catholijke Kerk, als ook in de Wesleyaansche Kapel (let op) met eigene stichting bijgewoond, en met vreugde, wijl zij anderen gesticht zagen*. De ledematen zelven van het Consistorie zouden dus diegenen zijn, welke volgens eigene, in druk afgelegde, bekentenis het eerste hunne 100 daalders zilvermunt zouden moeten betalen, en wel dubbeld, zoo de Bijbel nog tot rigtsnoer dient, welke zegt, dat hij, die de wil van zijnen heer kent, en denzelven overtreedt, dubbele straf waardig is. Dat het Consistorie dit wist, heeft het getoond, wijl het zich op die bepalingen beroepen heeft; en dat deszelfs ledematen die overtreden hebben, getuigt hunne eigene belijdenis. (*Vervolg en slot in ons volgend N.^o*).

PROTESTANTSCHÉ SYNODE TE LAUSANNE.

(*Vervolg en Slot van blad. 413.*)

De volgende vraag moest nog worden beslist:

WELK AANDEEL ZULLEN DE LEEKEN IN DE NATIONALE KERK HEBBEN?

Twee ontwerpen van besluit, werden ter tafel gebracht: dat van de meerderheid der commissie bragt leeken in alle de geconstitueerde corporatien der Kerk: dat der minderheid, sloot er hen van uit, onder het zonderlinge voorwendsel, dat *de Kerk geen afzonderlijk Bestuur heeft, daar de groote raad voortging met het decreteeren der wetten die haar besturen en de Staatsraad met haar te administreeeren*.

De beide ontwerpen laten de leeken toe: het eerste bij het *inwendig* bestuur, het tweede buiten hetzelfde, maar aan het hoofd van het bestuur der Kerk.

Uit de discussie over de twee ontwerpen blijkt, dat de *Waadlandsche* kerkelijken eenigen steun zoeken. Maar sommigen stellen hun vertrouwen op de toekomst der democratie, en deze willen zich, met het democratisch element vereenigen; de anderen verkiezen de vereeniging met het *gouvernementale* element. De leeraars, die in de Kerk een *genootschap* wenschen te zien, trachten haar meer en meer met het volk te vereenzelvigen, zij, die de *Kerk* als *school* beschouwen willen haar meer en meer met het gouvernement identificeeren. Het eerste sijstema heeft zijne zwarigheid; door leeken in alle geconstitueerde corporatien der Kerk te brengen, maakt het indringen van het rationalismus en van de onverschilligheid

des te gemakkelijker. Maar hoe zal men het protestantismus aangenomen zijnde, deze het binnendringen beletten? Men zal ten minste het voordeel hebben, van gelijken tred te houden met de massa des lands. . . . In het tweede geval, gaan de kerkelijken alleen, zonder populariteit, maar ook zonder verlegenheid of reeds voor hun bestaan, zoo als het sedert drie eeuwen geweest is, en altoos even sterk als het gouvernement zelf; zonder even als het gouvernement, voor eene revolutie te moeten duchten. De beide stelsels offeren het Evangelie op, aan het belang der leeraars. Beiden vernietigen het denkbeeld van Kerk: het eerste, lost haar geheel op in het volk; met het ander doet zij afstand ten voordeele van het gouvernement, en verlaagt zich zelve tot een bloot gouvernements-commité van Godsdienstig onderwijs, aangesteld, bestuurd en geadministreerd wordende door het burgerlijk gezag. Wij laten hier de discussie volgen.

De Heer GOLLIEZ.

Zou God die de Kerk zoo zeer bemind heeft, hare belangen zoo weinig hebben kunnen raadplegen, dat hij hare organisatie aan den veranderlijken wil der menschen overliet?

En zou het echter niet zoodanig zijn, als het ontwerp der meerderheid gevolgd werd? Als de leeken erkend werden als competent om twee derden uit te maken van de regtbank, die over de leer oordeelt, waarom zouden zij dan ook niet drie vierde gedeelten van dezelve uitmaken? Waarom zelfs zouden niet *allen* zitting in dezelve hebben? — Als zij regters zijn, wie moeten zij dan beoordeelen, en waarover moeten zij oordeel vellen? Over de leer, waarschijnlijk, en over hen, die haar prediken, dat is over de leeraars; en *waartoe* dan zelfs zouden deze het gezag met hen deelen? Sedert wanneer en met welk regt is men regter in zijne eigene zaak?

Zoo men in de eerste eeuwen, de kudden deel ziet nemen aan de benoeming der herders, bespeurt men geenerlei sporen van derzelver tusschenkomst in beslissingen over de leerstellingen: het zijn de Synoden en Conciliën, zamengesteld uit herders en leeraars, welke die punten behandelen. Verondersteld dus, dat de Apostelen een regt der leeken tot dat gedeelte des bestuurs hadden ingesteld, kan men dan begrijpen hoe dat regt van de eerste eeuw der Kerk af, is verloren gegaan, hoe heeft men er de leden van kunnen berooven zonder eenigerlei reclamatie van hunnen kant, te provoceren; hoe heeft men tot in de XIX. eeuw toe moeten wachten, om hetzelfde te erkennen en te proclameren.

Daar God geweld heeft, dat de waarheid, onder de oude wet aan de bewaring zijner dienaren werd toevertrouwd en het hun woord was, dat ieder geschil besliste is het dan mogelijk, dat Hij in de Christen kerk dezelfde waarheid aan de vrije beslissing van ieder mensch zou hebben overgelaten?

En daar wij in het *nieuwe Testament* dat heilige pand in de handen der Apostelen zien gesteld met bevel, om het niet toe te vertrouwen, dan aan beproefde mannen; als wij de moeilijke geschillen onderworpen zien aan het onderzoek der Apostelen en der Ouderlingen, wier bevelen in hunnen naam aan de kerken worden gebragt; als wij dat gebruik door de eeuwen heen zien handhaven en zelfs de Protestantische kerken zich daar naar *min of meer* zien regelen, kunnen wij dan het regt, dat wij verdedigen, miskennen? . . . . .

GEEN ANTWOORD.

De Heer VINET.

Maar, zoo gij de leeken uitsluit, zegt dan, dat de geestelijkheid, in zaken der leer, geenerlei behoefte aan bekrachtiging heeft. Maar dan zult gij alle principes omverwerpen; gij zult aan eene Protestantische geestelijkheid de onfeilbaarheid toekennen, die gij aan de Conciliën en aan de Pausen ontzegt.

Gij zegt: » De leeraars (docteurs) zijn de *bewaarders* der leer. — Zij zijn derzelver tolken (interprètes), derzelver predikers, ja; doch dat zij daarvan het monopolie bezitten, kan ik niet gelooven. . . . Men is geen lid van het ligchaam van

CHRISTUS, dan door het geloof. De titel van allen dezelfde zijnde is er gelijkheid tusschen allen. Wij zijn allen in *dezelfde onmiddelijke* betrekking met JESUS CHRISTUS: Hij alleen is Propheet, Priester en Koning; iedere Christen is het orgaan van CHRISTUS, in die drie betrekkingen.

De Heer GINDROZ, President.

Ik geloof aan mijne wijding (consecration.) Sedert vijftien jaren heeft God mij geroepen, om de bediening in zijne Kerk uit te oefenen. En hoe zou ik mij met het bestuur der consciëntien, met de prediking van het Evangelie, met de besturiag der zielen, hebben kunnen belasten, als ik daartoe geenerlei bijzondere zending had gehad, als de bediening slechts *een toeval* ware! Als men mij vroeg: Van waar komt gij, om aan de leeken het regt te betwisten van deel te nemen aan de discussien over leerpunten? dan zou ik antwoorden: En gij zelve, van waar komt gij?

De Heer CHAPPUIS.

Men werpt de oplegging der handen op, welke de leeraars ontvangen hebben, als hen een karakter gevende, 't welk hen van alle andere Christenen onderscheidt. . . . De oplegging der handen had voor alle soorten van zaken plaats. Het was in het algemeen een teeken van zegen. Doch zoo het niet iets *tooverachtigs* (*magique*) in de primitive kerk was, met hoe veel meer reden is het zulks dan in onze dagen niet! Hebben wij zelve de oplegging der handen ontvangen? Hebben wij ze ontvangen, wij die hier zijn? In de plechtige ceremoniën onzer wijding, heeft men ons eene zeer goede redevoering toegesproken, waarin men ons het gewigt onzer bediening, derzelver moeilijkheden, onze zwakheid, de noodzakelijkheid der toevlugt tot God schetste. Men heeft ons vervolgens gezegd: » Ik leg u de handen op. » Maar men heeft ze ons niet *werkelijk* opgelegd, een blijkbaar bewijs, dat men die uitwendige daad niet als essentieel beschouwt.

Wie waarborgt ons overigens, dat al diegenen, welke onze Kerk bevoegt kan verklaren om de bediening van leeraars (ministres) uit te oefenen, wezenlijk eene roeping van boven hebben ontvangen? En zou het, van eenen anderen kant, niet mogelijk zijn, dat iemand, dien onze Kerk niet onder het getal harer leeraars zou hebben willen toelaten, evenwel door God geroepen was, om de waarheid te verkondigen? Zijn dan zij, die bij de wijding de toelating uitspreken, onfeilbaar? Is het niet, om aan die hooge roeping, waarvan ik spreek, te beantwoorden dat LUTHER, CALVIJN en al de stichters der protestansche kerken, zich in oppositie hebben gesteld tegen diegenen zelfs, die hen de uitwendige roeping hadden medegedeeld. Zoo de roeping door de menschen, waarop gij u laat voorstaan, de groote zaak was, zou men de hervormers moeten veroordeelen.

GEEN ANTWOORD.

De Heer BURNIER.

Er is slechts een enkel geval, waarin gij de leeken kunt beletten, zich met de leer bezig te houden: te weten, als gij bewijst, dat de geestelijkheid van goddelijke instelling is, zoo als zulks in de Roomsche Kerk is aangenomen.

De Heer FROSSARD.

Leeken, dit zijn wij allen. Zij die ons herders (pasteurs) noemen, zijn slechts leeken, die dienaars van anderen zijn.

De Heer RECORDON.

Overigens (zouden wij kunnen zeggen, aan diegenen onzer broeders, die denken, dat de Schriftuur zich stellig verzet tegen de toelating van leeken in het bestuur der kerk) weest dan consequent tot het einde toe: ontzegt dan vrijmoedig aan den grooten raad het regt, om zich bezig te houden met kwestien over de leer, den eerdienst en de discipline; een regt, dat hij altoos hebben zal, zoo lang de Kerk *NATIONAAL* blijft.

De Heer PACHE.

Het is, inderdaad, niet zake van de leeken in het bestuur der Kerk te brengen (zij zijn in het volle bezit daarvan) *maar wel, van er de kerkelijken in te brengen, die, er tot hiertoe, niet in zijn.*) Ja, mijne Heeren! hoe vreemd de zaak moge voorkomen, zij is zoo. Hebben de leeraars eenige magt in hunne parochie (1)? Wordt ons niet alles, de bepaling der Godsdienst-

(1) In sommige Protestantische oorden heeft ieder Predikant zijne eigene parochie. In de Nederlandsche steden heeft ieder zijne *wyk*.
RED.

uren, de manier van onderwijs, de liturgie, door den Staat gegeven?

De Heer MONNERON.

Het is waar. Wie heeft ons de liturgie gegeven? Was het niet de Staatsraad, zonder de classen te raadplegen? De Catechismus is herzien (*retouché*) door de bestuurders der liefdadige scholen, die leeken zijn, en als schoolboek goedgekeurd, door den Akademischen raad. De toelating tot de wijding, wordt tot hertoe door de Akademie vergunt, dat is. door een ligchaam dat vooral uit leeken is zamengesteld. 'T is datzelfde ligchaam, dat is eene meerderheid van leeken, dat tot hertoe zelfs tot de herderlijke onderbedieningen (*suffragances pastorales*), die wezenlijke posten van herders zijn, benoemd heeft.

(Zoodra als de heer MONNERON van de liturgie en den Catechismus gesproken had riep de heer BURNIER uit: » De liturgie! Elk onzer weet, hoe moeilijk het is voor hem, welke die gebeden uitspreekt, om die altoos met het hart te volgen. . . Ook de Catechismus heeft de grootste behoefte aan verbetering»).

De Heer BAUTX.

In hetzelfde land, om eene republiek sterk te doen zijn, moet er slechts eene wezen. De Kerk van Rusland, bij voorbeeld wordt door eene Synode bestuurd, onder toezigt des keizers sedert dat PETER de Grootte behendig zich zelve in plaats van den Patriarch heeft gesteld. . . . Mijne Heeren, ik heb de republiek op dezelfde wijze begrepen.

De Heer VINET.

Dat argument is niet zoo beslissend als het u toeschijnt. Ja, voorzeker, de Kerk, in haar eigen karakter, in haar principe, in haar doel genomen wordende, vormt eené maatschappij, die zoodanig afzonderlijk is van de burgerlijke maatschappij, dat men haar wel eene republiek in de republiek noemen kan. Ja, gewis, zij is soverein, soverein gelijk de conscientie: dat wil zeggen, dat zij binnen hare grenzen, op aarde geen soverein kent. Bedenkt zoodanig systema als gij wilt; mits hetzelve haar niet (in haar wezen) vernietige (*n'annihile pas*) zal zij doen, wat ik zoo even gezegd heb. Er is niet meer dan een soverein in eenen Staat, als gij enkel de burgerlijke zaken in overweging neemt; er zijn er onderscheidenen, als gij de orden in aanmerking neemt. En, zoo gij niet wilt, dat ik van de Kerksprek, is dan de gedachte niet soverein? Is zij niet eigen wetgeefster (autonome?) (1) Vordert niet dan het mogelijke; te weten, dat iedere soverein in zijn eigen kring soverein zij.

De Heer GERMOND.

Ik heb eene vrees, die ik mij gedrongen voel aan u te onderwerpen: te weten: dat de werking van den Staat te sterk zij en onderdrukkend worde. Ik kan niet nalaten die Roomsche Kerk voor te stellen, die, in ons kanton, zoo sterk, zoo magtig, zoo vrij is, ofschoon zij eene zwakke minderheid heeft; en onze nationale Kerk, de Kerk des lands die zich verpletterd zou vinden, in eenen vernederden en veel lageren toestand, geplaatst.

Zal het gouvernement zich tot Bisschop constitueren? Dit ware de eenvoudigste stand. Doch zou in onze eeuw, waarin men tracht om altoos meer het burgerlijke van het Godsdienstige af te scheiden, de Staat zich op die wijze, bij de Catholijken en dissidenten die in ons land zijn, kunnen compromitteren? — Men zal wellicht het episcopaat vermommen: het gouvernement zal zich zelve niet tot Bisschop constitueren, het zal eene kerkelijke kamer (2) daarstellen, die een wezenlijk Episcopaat zijn zal. Dat denkbeeld maakt mij ongerust voor de Kerk. Als het gouvernement zich zelve Bisschop maakt, is men altoos verzekerd van eene zekere onverschilligheid van zijnen kant, omdat het geene zaken van deszelfs competentie

(1) Autonome, b. v. woord van dusdanige Grieksche steden, die eertijds volgens hare eigene wetten bestuurd werden.

RED.

(2) Of permanente commissie of zoo iets: de naam doet er niets toe.

RED.

zijn; maar een kerkelijk ligchaam zal zich op zijn terrein waken en dat gezag zal des te gedrogtelijker zijn, daar het op den wereldlijken arm steunen zal (1).

De Heer BURNIER.

De verwarring van den staat met de Kerk heeft gedurende al den tijd van het Bernsche gouvernement bestaan. De staat bestuurde de Kerk niet dan in schijn; eigenlijk (*au fond*) waren het de Herders die bestuurden: niet al de Herders, men moet het ronduit zeggen, maar twee of drie hunner. En dit zal ook op nieuw plaats hebben, als gij een kerkelijk gouvernement sticht, waarbij de Staat de hooge hand in alles heeft. Het is onmogelijk, dat de Staat alles kunne besturen; hij zal het dus overlaten aan vertrouwden, die door hem gekozen worden, en gij zult den regel van twee of drie kerkelijken zien herleven. . . . Van toen af heeft het volk in de Herders niet meer gezanten Gods, maar gezanten des gouvernements gezien: het heeft zich verbeeld, dat alles zou geëindigd zijn, als de Staat ophield, zich er mede te bemoeijen; en de Herders hebben op die wijze aan den eenen kant verloren, wat zij aan den anderen kant gewonnen hebben.

Het komt mij voor, mijne Heeren! dat de nationale Kerk van 't kanton van het Waadland ten minste het regt heeft om te verzoeken, dat zij worde gevestigd op eenen voet van gelijkheid met de Roomsche Kerk van hetzelfde kanton. . . . Zou het niet veel eer ten opzichte eener dusdanige Kerk zijn, dat men waarborgen behoorde te nemen, vooral, wanneer gij aangroeit, gelijk zij doet? En echter heeft men zich, tot hertoe, ten haren opzichte vergenoegd met het *visa* en het *exequatur*, en zelfs heeft men ook dit niet kunnen verwerven. En terwijl de Roomsche Kerk zich op eene zoo onafhankelijke wijze in het kanton plaatst, zou men ons in het stof willen stellen (2)! Neen, wij vragen zelfs de gelijkheid met de Roomsche Kerk niet. Neen: wij nemen den nederigsten stand aan, die men voor ons mogt willen maken; maar, met verlof, dat hij niet vernederend en ontaard (*degradée*) zij. Wij behooren door eenige achting te zijn omringd.

De Heer VINET.

Er zou een tijd kunnen komen, dat de goede overeenstemming tusschen den Staat en de Kerk ophoudt. Wat zeg ik? die tijd zal komen. Wat zal de Kerk doen, als zij niet geconstitueerd is? En gij, wat zoudt gij zonder haar doen? Uw toestand zal ongelijk (*irrrationnelle*) inconsequent zijn; want gij hebt op eene plegtige wijze het gezag afgelegd in handen van politieke corporatie; gij zijt in principe niet anders dan de handlangers en werktuigen van den Staat in den kerkelijken kring.

En als een Catholijk zich aan het hoofd van een departement en daardoor misschien aan het hoofd der Kerk bevond. . . en als men eens vooronderstelde, dat de meerderheid van den grooten raad en van den staats-raad vreemd ware aan de nationale Kerk?

GEEN ANTWOORD.

De Heer BAUTX.

Het is noodig, dat het Christendom in een land zegeprele; zonder 't welk deszelfs laatste sporen spoedig verdwijnen.

De Heer PACHE.

Doch de unie tusschen de Kerk en den Staat is niet altoos zoo teeder geweest, als men die heeft schijnen te vinden. Waarlijk mijne Heeren! ik weet niet of er tusschen de Kerk en den Staat een teeder huwelijk bestaan heeft; maar zeker is het, dat zoo het bestaan heeft, de leeraars (*pasteurs*) niet op de bruiloft zijn geweest. . . . 'T is voor onze jongste politieke wedergeboorte gebeurd, dat classen voorstelden, dat het noodlottig zijn zou in hun midden leeraars van eene twijfelachtige moraliteit, zelfs die van een schandelijk levensgedrag, toe te laten; maar het gouvernement beval hen aan te nemen. Eenige leeraars der classis van Payerne deden eerbiedige vertoogen en zij werden even als veldwachters staande (*debout*), voor den staats-raad gevoerd.

(1) Dit is ook in Nederland, juist het geval, zoo als de afgescheidenen meermalen bondig hebben aangetoond. RED.

(2) Waarom worden mannen, zoo als de Heer BURNIER, de Heer GERMOND enz. niet Catholijk? Slavernij of anarchie zijn de gevolgen van het Protestantismus; er is voor hetzelve geen middenweg.

RED.

De Heer CURCHON.

Het systeem der meerderheid is eene volstrekte innovatie. Wat zulks bewijst is deze taal, die men gevoerd heeft: » Om de waarheid te zeggen, onze nationale Kerk bestaat niet. Nu, welk een essentieler verandering is er; dan eene Kerk van het niet bestaan tot het bestaan te doen overgaan?

De Heer BURNIER.

Ja, het grootste onheil in het systeem der tegenwoordige nationale Kerk is, dat de kudde is vernietigd geworden. Men had wel den naam van Kerk, eene nationale Kerk, een nationalen eerdienst: Maar voor eene eigenlijk gezegde Kerk zoude ik haar niet kunnen houden. Ik geloof dat het werk onzer eeuw is de afscheiding der Kerk van den Staat, het herplaatsen der Kerk in eenen toestand waarin zij waarlijk zich zelve zij. Ik vraag niets meer voor haar dan hetgene aan eene godsdienstige en Christelijke maatschappij betaamd. Alleenlijk verzoek ik dringend dat wij aan den staatsraad mogen voorstellen, dat DE KERK TOCH IETS ZIJ.

Het aangevoerde zal wel genoeg zijn. Eene gezindheid, die zich eene *Christelijke gemeente* noemt, kan zoo vernederd worden, zoo diep vallen! JESUS CHRISTUS had ook voor de aanhangers dier gezindheid eene Kerk gesticht, die Hij gekocht heeft door zijn bloed, die rein, schoon, vlekkeloos is, en die *vrij heeft weten te blijven*, — dit erkennen zij! Zij hebben haar verlaten, en ziedaar zij moeten zich voor de voeten van eenen tijdelijken staatsraad werpen, om eerbiedig te verzoeken, dat men hen eene kerk make DIE TOT IETS ZIJ!

En wat zal de staatsraad doen? Wat zal de groote raad doen, nadat men verklaard heeft, bereid te wezen; om met dankbaarheid en volkomene zelfverloochening alle oplossingen te zullen aannemen. *ALMOEST DE KERK VAN DENZELVEN EENE ORGANISATIE BEKOMEN, DIE NIET AAN DE BEHOEFEN VAN DEN GODSDIENST BEANTWOORD (1)? ...* ZESTIEN STEMMEN hebben deszelfs competentie in zaken der leer erkend: ZESTIEN STEMMEN hebben dezelve ontkend. De discussie over eene verandering in de geloofsbelijdenis heeft tot eene bijna gelijke staking der stemmen aanleiding gegeven: er waren VIJFTIEN STEMMEN tegen VIJFTIEN. De heer GAUTHY zeide, bij die gelegenheid: » Wij leveren thans het schoone voorbeeld op van eene Geestelijkheid die *nagenoeg* tot de eenheid gekomen is, welke men hier beneden verlangen kan. — Men berekene dit: *nagenoeg*! ...

Waarlijk onze ziel is diep bewogen over den toestand van menschen, die de taak hebben op zich genomen, om in zulk een *Babel* te prediken, onder het toezigt en goëdvinden der heeren van den grooten raad van *Lausanne*. Hoe is het mogelijk, dat opregte, schrandere, doorzigtige mannen, die den toestand, waarin het Protestantismus hen gebracht heeft, zoo volledig in deszelfs geheele naaktheid beschouwen, zich liever eene zoo vernederende slavernij getroosten, dan de vrijheid der kinderen Gods te omhelzen, onder het moederlijk toezigt en gezag der ware Kerk? Laat ons de oogen neërslaan en bidden, na het overwegen der woorden van den Apostel: *Qui non acquiescit*

(1) Dit zijn de eigene woorden van den Heer GINDROZ, president der Synode, bladz. 119 van het *Bulletin de la délégation des Classes*, (Lausanne, MARC DUCLOUX, 1838.)

sanis sermonibus Jesu Christi, Domini nostri, superbus est, nihil sciens, sed languens circa quaestiones et pugnas verborum (1 Tim., VI, 3, 4.).

IETS OVER DE VERPLIGTING DER NOORD-NEDERLANDSCHE EN DUITSCHE CATHOLIEKEN, OM VOOR DE BEKEERING VAN ENGELAND TE BIDDEN.

Onze lezers, weten uit de *Correspondentie* met den heer SPENCER, dat het Fransche episcopaat, gebeden voor de bekeering van *Engeland* aanbevolen, en daartoe bijzonder den donderdag bestemd heeft; zij hebben gezien hoeveel belang de Fransche Geestelijkheid, daarin stelt. Welk een navolgenswaardig voorbeeld, heeft *Frankrijk* ons hier gegeven. ... Zouden wij dat voorbeeld dan niet navolgen! Wij, die reeds behoorden te blozen en ons te verootmoedigen, omdat wij dat heilige werk zoo lang hebben verzuimd en anderen ons daarin zijn voorgedaan! Alleen Christelijke liefde, bewoog den Godvruchtigen Aartsbisschop van *Parijs* en andere Fransche Bisschoppen, Geestelijken Religieusen en geloovigen tot dat heilige werk: van ons en van *Duitschland* vordert niet alleen de liefde, maar ook de dankbaarheid, dat wij ten minste onze gebeden, met die onzer Fransche broeders paren!

Ja, Catholijke landgenooten, dit vordert de dankbaarheid van ons! Uit *Engeland* is het licht des geloofs voor onze Heidensche voorvaders opgegaan! Van en uit *Engeland* is ons de zaligmakende leer geworden; Engelsche Religieusen hebben, uit liefde tot ons volk gedreven, in onze gewesten voor 't eerst het Evangelie verkondigd; zij zijn onze Apostelen en eerste Bisschoppen geweest. Wij willen hier eenige bijzonderheden dienaangaande aan onze lezers herinneren.

De H. WIGBERTUS, een Engelsche, of, zoo anderen willen, een Iersche Religieus, had bereids twee jaren lang te vergeefs het Evangelie in *Friesland* (1) verkondigd; te vergeefs had de H. EGBERTUS met andere Religieusen getracht, dat heilige werk te volbrengen; storm en schipbreuk verhinderden hem hierin. Toen begreep die heilige man, dat tot het Apostolaat eene uitdrukkelijke zending van den plaatsbekleeder des Heeren op aarde gevorderd wordt. Hij verkoos twaalf Religieusen van uitstekende Godsvrucht, te weten: WILLEBRORDUS; SWITBERTUS; ACCA; WIGBERTUS; WILLIBALDUS; WINIBALDUS; LEBUINUS; de beide EWALDI (2); WERENFRIDUS; ADELBERTUS en MARCELLINUS, alle *Engelsche* monniken, tot onder-

(1) Den naam van *Friesland*, werd toen niet alleen aan dat gedeelte van ons vaderland, 't welk thans dien naam draagt, maar aan het grootste gedeelte van ons land gegeven, 't welk ook *Duitschland* of *Neder-Duitschland*, genoemd werd.

(2) Tot onderscheiding werden zij den Witten en Zwarten EWALDUS genoemd.

scheidene kloosters in *Engeland* behoorende. Deze mannen verkoren zijnde, zonden zij WILLEBRORDUS naar *Rome*, om van den Paus SERGIUS de Apostolische zending te vragen, en toen staken zij in het jaar 690 naar dit land over, om de Apostelen van ons vaderland en een gedeelte van *Duitschland* te worden. De merkwaardige reden, welke de schrijvers opgeven van den ijver dier heilige mannen voor de bekeering der Friesen en Saxers, was: dat zij van en uit hem voortgesproten waren (1).

De Religieusen waren allen Priesters, uitgezonderd ADELBERTUS, die nog maar Diaken was. Die H. jongeling was een zoon des konings van *Deiri*, en had al de grootheid der wereld verzaakt, om JESUS CHRISTUS te volgen.

Die heilige mannen verspreidden zich nu door het land. De H. SWITBERTUS, verkondigde het Evangelie in de tegenwoordige provintiën van *Utrecht* en *Holland*; maar bijzonder in *Gelderland* (*Teisterband*), *Westphalen* en het voormalige land van *Berg*. In 795 werd hij door de broeders tot hunnen Bisschop verkoren, en ontving de Bisschoppelijke wijding van den H. WILFRIDUS (2) in *Engeland*, te welken einde hij weder naar *Brittannië* gereisd was. Bij zijne terugkomst bouwde hij onderscheidene kerken; onder anderen te *Zandwijk*, bij *Thiel*, ter eere van den heiligen Martelaar VINCENTIUS; te *Arkel*, ter eere van de heilige Maagd MARIA enz. Intusschen was de heilige WILLEBRORDUS naar *Rome* gereisd, om aan Paus SERGIUS verslag te geven, van den arbeid der Zendelingen, en werd in 796, door den Paus tot Aartsbisschop der *Friesen* gewijd, in de kerk der H. CECILIA, en op haren feestdag (22 November). Toen hij in 797 van *Rome* terugkwam, ging de H. SWITBERTUS met de Geestelijkheid en vele Christenen, den nieuwen Aartsbisschop tot *Emmerich* te ontmoet. Met groote blijdschap vernam WILLEBRORDUS de wonderen en bekeeringen welke God, door den dienst van SWITBERTUS had te weeg gebragt; hij vestigde zijnen zetel te *Utrecht*, welke stad hem, tot dat einde door PÉPIN, den Frankischen vorst, onder wien destijds dit land behoorde, was gegeven geworden; hij bouwde er de St. SALVATORS, of zoo als anderen meenen de St. MARTINUS-kerk; hij reisde met den H. SWITBERTUS door *Holland* en *Friesland*, om het Evangelie te verkondigen, en bekeerde er vele Heidenen. De H. SWITBERTUS, werd de mede-Bisschop van WILLEBRORDUS genoemd, doch had geen eigen Bisdóm.

ACCA, is insgelijks door den Engelschen Bisschop, WILFRIDUS, tot Bisschop gewijd, en heeft in een gedeelte van *Duitschland* het geloof verkondigd.

De H. WIGBERTUS, die Abt was, heeft insgelijks in een gedeelte van *Duitschland*, en naar men meent,

(1) De Friesche volks-taal of zoogenaamd *Boeren-Friesch* levert nog merkwaardige sporen op van gemeenschappelijken oorsprong.

(2) De H. WILFRIDUS, Bisschop van *York* hield destijds eene missie te *Mercy*.

voornamelijk in *Hessen*, het Evangelie verkondigd.

WILLIBALDUS, heeft zich in *Oost-Frankrijk* begeven, alwaar hij de Bisschoppelijke waardigheid heeft bekleed.

Van den broeder des vorigen, WILLIBALDUS, vinden wij geene andere bijzonderheden met zekerheid vermeld, dan dat hij Abt van een klooster is geweest te *Heidenheim*.

De heilige Martelaren, beide EWALDI genaamd, begaven zich naar *Westphalen*, welk land toen door onderscheidene kleine vorsten bestuurd werd. Zij zongen immer psalmen en lofzangen en hadden eene heilige tafel bij zich, waarop zij dagelijks de Misse lazen. Zij werden door de inwoners, die vreesden, dat zij hunnen vorst zouden bekeeren, van het leven beroofd.

De H. WERENFRIDUS predikte in *Gelderland*, en hield meestal zijn verblijf te *Elst*, alwaar hij ook begraven is. Zijn graf, naar 't welk eertijds vele bedevaarten werden gedaan, werd door wonderen verheerlijkt. BALDERICUS vijftiende Bisschop van *Utrecht*, heeft te zijner eere te *Elst* eene collegiale kerk, onder zijne aanroeping gesticht, en zijne gebeenten, die hij uit het graf had doen nemen in dezelve overgebragt. Men meent, dat hij onder andere, ook te *Wijk bij Duurstede* en te *Medenblik* heeft gepredikt (1).

De HH. LEBUINUS en MARCELLINUS, hebben in *O-verijssel* het geloof verkondigd; voornamelijk ook te *Deventer* en te *Oldenzaal*, alwaar MARCELLINUS gestorven is. Zijn ligchaam werd, als ook dat van den H. LEBUINUS naar *Deventer* overgebragt, alwaar beiden bijzonder geëerd worden.

De H. Diakon ADELBERTUS, onthield zich te *Egmond*, 't welk hem als beschermheilige eert. Door zijne prediking, zijn de bewoners der omliggende streken tot het geloof gebragt.

De H. PLECHELMUS, kwam later mede uit *Engeland* naar deze landen over. Hij wordt, als de Apostel van *Gelder* geëerd, en heeft een gedeelte der diocese van *Ruremonde*, tot het geloof gebragt; hij stichtede, zoo als alle Apostolische mannen immer gedaan hebben, onderscheidene kloosters, onder andere op den *St. Pietersberg*, bij *Ruremonde*, alwaar hij ook, in hoogen ouderdom gestorven is. *Oldenzaal*, in *Overijssel*, eert hem als patroon; zijnde de Kerk aldaar, eertijds eene Collegiale Kerk, onder zijne aanroeping aan den Almagtigen God toegewijd.

En wie kent niet den grooten Apostel van *Duitschland* BONIFACIUS? Ook die groote man was Engelschman, Engelsche Religieus, Bisschop, en vervolgens Aartsbisschop van *Mentz*. Ook hij, heeft in ons vaderland gepredikt, en bij *Dokkum* in *Friesland*, de martelkroon verworven.

Ziedaar eene korte schets (2) betrekkelijk de Apos-

(1) Zie *Oudh. van Batavia*. I. Deel, bladz. 161; BUTLER, *Leben der Heiligen*, op 14 Augustus enz.

(2) Wij hopen de Geschiedenis dier Apostelen, die bij onze landgenooten te weinig bekend of vergeten schijnt te zijn, breedvoeriger, in een afzonderlijk werkje, voornamelijk ten behoeve der jeugd, te behandelen.

telen van *Nederland* en *Duitschland*. Het zijn die heilige mannen, alle Engelsche Religieusen, die onze Heidensche Voorvaders aan den afgodsdienst ontrokken en tot den schaapsstal van CHRISTUS gebragt hebben; zij hebben er de eerste kerken en kloosters gebouwd; onderscheidene kerken, zijn, onder hunne aanroeping gewijd tot den dienst des levendigen Gods; de graven van sommigen hunner zijn onder ons, en hunne heilige overblijfselen worden nog op vele plaatsen geëerd...! Is het niet, alsof zij, door den mond van den Dienaar des Heeren SPENCER, ons toeroepen: *Gedenkt aan uwe leidsmannen, die u het woord Gods verkondigd hebben!* Wij hebben ons vaderland verlaten, om het uwe van den afgodsdienst tot CHRISTUS te bekeeren; eeuwen lang hebben uwe Vaders onze overblijfselen geëerd; ook gij eert ons nog als uwe Apostelen; doch de beste vereering, die gij ons kunt aandoen is, dat gij voor de bekeering van ons afvaltig geworden vaderland bidt! Wie de waarde kent van den schat des geloofs, zal niet ondankbaar genoeg zijn om onze nagedachtenis te onteeren, door de heilige stem te versmaden, die u uit *Engeland* opwekt, om voor de bekeering van het *Vaderland uwer Apostelen* te bidden!

DE DISCUSSIE MET DEN PREDIKANT LE ROY.

Wij meenen onze lezers, op nieuw te moeten oplettend maken op het gedrag van den predikant LE ROY, die onheusch genoeg is geweest, om, ondanks mijne blindheid, er op aan te dringen, dat ik hem in onze *Catholijke Stemmen*; zoo lang het woord zou laten voeren, dat de geregelde beantwoording zijner objectieën, in dat blad, eene volstrekte onmogelijkheid was. Dat ook eigenlijk zijn doel was, om mij, op die wijze, die eene *stukwijze* behandeling der zaak, punt voor punt, verlangde, het antwoorden onmogelijk te maken, bleek al spoedig, door de uitgave van zijn *Zestal brieven*, die een geheel boek uitmaken, en die hij de vermetelheid had, op te dragen aan zijne Catholijke landgenooten *die de waarheid beminnen*. De spoed, waarmede dat boek verscheen, bewees genoegzaam, hoe vlug de man met denken en schrijven is. Intusschen was onder die Catholijken *die de waarheid beminnen* een Friesche Dorps-pastoor, die de waarde zijner *goddelijke Zending* gevoelende, al spoedig besloot, om op zijne beurt, den Protestantschen bestrijder der *onfeilbaarheid van de Roomsche Kerk en van haar Opperhoofd*, te toonen, dat de predikant de waarheid niet kende; waarvan de eerste brieven des Heeren HOEPERMANS, allen die ze gelezen hebben, en die *de waarheid beminnen*, hebben overtuigd.

En wat deed de predikant LE ROY! — Hij zweeg! — De vaardigheid, waarmede hij mij telkens schreef en zijn *Zestal brieven* in de wereld bragt, deden ver-

onderstellen, dat de brieven van den Pastoor niet lang onbeantwoord zouden blijven... maar de Heer LE ROY zweeg!

En wat zeggen of wat denken ten minste nu alle Nederlanders, die kennis van de zaak dragen en *de waarheid beminnen*, zij mogen Catholijk of Protestantsch wezen? — » Als de predikant LE ROY *de waarheid bemint*, dan moet hij den Frieschen Pastoor *wederleggen*, of erkennen, *dat hij er geen kans toe ziet*. » Dat hij maanden lang gezwezen heeft en nog zwijgt, » doet zijne waarheidliefde verdenken."

Intusschen heeft de Pastoor niet stil gezeten: hij heeft wel aan onze uitnoodiging willen voldoen, om zijne Brieven aan den Heer LE ROY te vervolgen; een derde brief, zal eerstdaags het licht zien, en wij hopen daarvan, zoo spoedig mogelijk aan onze lezers verslag te geven; terwijl wij onze *Protestantsche landgenooten die de waarheid beminnen*, gerustelijk durven uitnoodigen, om zich het *Zestal brieven* van den Heer LE ROY, en de Brieven van den Eerw. Heer HOEPERMANS aan te schaffen, te lezen, te vergelijken, te overwegen, en dan te beoordeelen, wie van beide toont, *de waarheid te beminnen*.

DE REDACTEUR.

DE CONSPIRATIE.

Aan den Redacteur der Catholijke Nederlandsche Stemmen (1).

Heeft UEd. in het *Journal de l'Industrie*, van 15 November jl. het voldongen bewijs wel opgemerkt, 't welk met zoo veel ophef wordt aangevoerd, van de bestaande conspiratie in België, om de Pruissische *Rhijn-Provincien* in opstand te brengen?

Men heeft namelijk in eene Kerk te *Antwerpen*, eene *Novene* gehouden voor den Aartsbisschop van *Keulen* en voor het behoud van den R. C. Godsdienst.

Nu zal er dan toch wel geen twijfel meer overblijven, want bidden voor eenen Aartsbisschop die bij het Pruissisch gouvernement in ongenade is, en die men, om *gewichtige redenen*, uit zijn bisdom vervoerd heeft; bidden voor het behoud van den R. C. Godsdienst.....! Wat is er meer noodig, zeg ik, om van het bestaan eener conspiratie overtuigd te zijn?

Het Pruissische gouvernement neme toch in zijne *goedheid, zachtmoedigheid, regtvaardigheid, verdraagzaamheid en wijsheid* de noodige maatregelen tot het beletten der uitbarsting eener *biddende conspiratie*, die in alle landen waar zich Catholijken bevinden, hare leden heeft, en voor hetzelfde de noodlottigste gevolgen zou kunnen hebben.

Hiermede enz.

E.....

***

(1) Plaatsgebrek heeft de vroegere mededeeling van dezen brief belet.

BED.

CATHOLIJKE NEDERLANDSCHE STEMMEN.

O V E R

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Als JESUS dit gezegd had, hebbende de oogen ten Hemel opgeheven, zeide Hij: . . . . . Heilige Vader bewaar hen, die Gij mij gegeven hebt, in uwen naam; opdat zij één zijn gelijk wij. . . . . En ik bid niet alleen voor hen, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen: opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in mij en ik in U: dat zij ook in ons mogen één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij mij gezonden hebt. En ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt: opdat zij zouden één zijn, gelijk wij ook één zijn. Ik in hen en Gij in mij, opdat zij volkomenlijk één zijn: en dat de wereld wete, dat Gij mij gezonden hebt.

JOANN. XVII.

Op dit blad 't welk alle Zaturdagen met een Nummer wordt vervolgd, kan worden ingeteekend aan alle Postkantoren, en bij de voornaamste Boekverkoopers in het Rijk. Hetzelve wordt met den Post verzonden voor den prijs van f 8-50 in het jaar; het half jaar of kwartaal, naar evenredigheid; zullende de betaling bij kwartalen moeten geschieden. Alle abonnementen kunnen worden opgegeven aan het Postkantoor te Grave; geene andere dan gefrankeerde Stukken en Brieven zullen door de Redactie worden aangenomen. — Aankondigingen worden tegen betaling van 15 Centen den Regel geplaatst. Voor België kan men abonneren aan het Postkantoor te Antwerpen.

OPENLIJKE VERDEDIGING DER GODSDIENST-VRIJHEID IN ZWEDEN.

(Vervolg en slot van bladz. 419).

Wanneer men zich nu aan alles herinnert wat in deze zaak, van het begin af is verhandeld geworden, vindt men, dat hetgene bij Z. K. M. was verzocht, en waarover het consistorie is gehoord geworden, geenzints bestaat in eene *uitbreiding der vrijheid voor de aanhangers der Wesleyaansch-Methodistische secte in Zweden*, wijl zij geheel en al te vreden waren met de *vrijheden*, welke zij reeds bezaten, welke de wetten hun toekennen, en welke noch het consistorie, noch eenig ander gezag geloofd had in twijfel te kunnen trekken, dan nu; maar in verlof voor de Methodistische conferentie in Engeland, om hier in Stockholm het vaste eigendom te mogen bezitten, waarop men voornemens is eene ruimere methodistische vergaderplaats of kapel te bouwen. Hier over had het onderdanig advies van het consistorie niet behoeven, en welligt zelfs niet moeten gevraagd worden zijn; maar daar

dit toch geschiedde, zoo is het zeker, dat het de pligt van het consistorie geweest was, om bij de eigentlijke zaak te blijven, waarover de vraag was, en niet uit te wijden in voorstellingen van dingen, waarover deszelfs advijs niet gevraagd werd, en daardoor de vraag intewikkelen in plaats van ze te verklaren, welk laatste altijd bedoeld wordt, wanneer eene vraag tot eene ondergeschikte autoriteit geremitteerd wordt. De handelwijze van het consistorie werd intusschen bekend, en nu werd het de pligt van de periodieke pers, om dit te onderzoeken, en om de gevolgen daarvan voor de constitutioneele regten van de Zweedsche natie aan den dag te leggen, ingevalle 's consistories voorbehoud en advijs, welke op valsche en verdraaide voorstellingen van zaken en regten gegrond waren, in eene gunstige overweging mogten genomen worden. Zulk een onderzoek werd in dit blad voorgenomen, terwijl tevens die bladen, welke zich zelve bij voorkeur liberaal noemen, uitgenoodigd werden om zich ook van hunnen pligt te kwijten. Daardoor opgewekt, kwamen zij ook werkelijk voor den dag, wijl zij zagen, dat zij dit niet gevoegelijk ontwijken konden, zonder zich

zelve van inconsequentie en van partijdigheid te moeten beschuldigen. Maar de ijver was niet buitengewoon ernstig, en verslapte weldra. *Dagligt Allehanda* zeide wel regt uit een gedeelte van hetgene, het moest zeggen, en heeft naderhand niet openlijk gezocht om dit te loochenen; maar deszelfs Red. heeft naderhand zoo veel met het hoofd-voorwerp zijner haat — den justitie cancelier NERMAN, en met een der voorwerpen zijner liefde — den overste stad-houder baron SPRENGTPORTEN — als ook met *private* belangen der oppositie pers, te doen gehad, dat er, toen 's consistories verdedigingschrift uitkwam, waardoor de zaak eerst regt hare politieke rigting kreeg, geen tijd overbleef, om hetzelfde met afgebroken opmerkzaamheid te volgen. AFTONBLADET begon echter, nadat het bewuste verdedigingschrift was uitgekomen, dadelijk op een anderen toon te blazen; het had niets meer te voegen bij het staatswettige daarvan, maar vond, dat alles zijnen grond had, *als* men zich op het standpunt van het consistorie plaatste, en het verdedigingschrift was in alle opzichten een *meesterstuk*. Van dien tijd af heeft AFTONBLADET gezwezen, en is halstarrig bij zijn zwijgen gebleven, in weerwil van onze openlijke uitdagingen, en in weerwil van FREJA's verontschuldiging op de uitnoodiging om met hare gevoels voor den dag te komen. Niemand in *Stockholm* bedriegt zich in de oorzaak daarvan. De Red. van het *Aftonblad* heeft namelijk, bij tijds, de verzekering bekomen, dat er onder de bevolking der hoofdstad personen gevonden worden, welke eene fanatieke partij voor den *persoon*, die in het consistorie het woord voert, namelijk voor den aartsbisschop, uitmaken; en ofschoon het getal der eigentlijke *fanatici* klein is, zouden die toch, wanneer zij van het *Aftonblad* afzagen, eene vermindering hoe gering ook, op de lijst der Prenumeranten maken. Dit is de steen des aanstoots. Voor het Zweedsche publiek kan dit wel geen nieuws zijn; maar een zoo in het oog loopend bewijs van sluwheid (*halhet*) en voorbeeldeloze partijdigheid van AFTONBLADET, wanneer zijne eigene economische belangen daardoor in het minste zouden kunnen lijden, moet voor dit publiek eene onschatbare bijdrage zijn voor de kennis der beweeggronden, der onpartijdigheid en zorgvuldigheid van die zoogenaemde *Publicisten*.

Door den afval van AFTONBLADET, door de slapigheid van het *Dagligt Allehanda*, en door de spookvrees van andere Journalisten voor eene gewaande proselietenmakerij, en wellicht politieke knipserijen, is het gebeurd, dat wij bijna geheel alleen op het eenige, en in eene zoo gewichtige zaak, ware standpunt staan, van waar het kan ontwikkeld worden, wat in deze zaak *regt* is, en welke gewichtige belangen *daarop* berusten. Wat, of hoe de Methodisten zijn, wat zij willen of niet willen, doet niets tot de zaak, en gaat *ons* volstrekt niet aan. Intusschen is het daarheen, dat men de publieke opinie tracht te leiden, om, ware het mogelijk, eene opinie in omloop te brengen, welke in staat zoude zijn, om, na lang uitstellen,

op de denkwijze van de staatsraden en op het besluit van den koning te werken. Dit is nu de noodhulps-wending, die men aan de zaak tracht te geven; maar het is tevens zeker, dat deze handelwijze met de meening van hen in strijd is, welke daardoor zouden geholpen worden — de leden van het consistorie. Want had het consistorie eenigen grond, om te kunnen denken, dat de Methodisten in *Zweden* gevaarlijk konden worden, dat zij eene soort van protestantsche jesuiten zijn, en met politieke plannen tegen den staat, en de staatskerk omgaan, dan immers had het niet kunnen missen, of het consistorie zou, in plaats van gedurende vele jaren hunne plannen en pogingen alhier met geduld aan te zien, en zijne eigene leden *met eigene stichting* hunne kerken te laten bezoeken en hunne Godsdiensten te laten bijwonen, overeenkomstig deszelfs grondstelling, hulp gevraagd hebben en deszelfs *magna charta* — het besluit van 1781 — in de kerkelijke wet van KAREL XI, in Cap. I. 3 en 4 §§ van het strafwetboek, als ook in I. art. der privilegien voor het Priesterschap. Hier is geen middelweg. Of het consistorie gelooft werkelijk, dat de bepalingen, waarop het zich nu, in casu, beroept, nog van kracht zijn; *ja* of *neen*. *Ja*? dan was het de volstreckte plicht van het consistorie geweest, om de boete van 100 Daalders zilvermunt van den eersten Zweed den beste, welke den Godsdienst in de Methodistische kapel bijwoonde, te vorderen, en dit wel zonder te letten op het stichtende van dien Godsdienst, en zonder te letten op 's consistories denkwijze omtrent het gevaarlijke, of onschadelijke der Methodisten. *Neen*? Is het consistorie zelf overtuigd, dat de aangehaalde bepalingen, als in strijd met de grondwet, niet meer van kracht zijn? Dan heeft het consistorie openbaarlijk onregt in zijne pogingen, om achter dezelve een schuilplaats te vinden voor datgene, wat het in deszelfs onderdanig advies ongevraagd en onbillijk gezegd en beweerd heeft. Hetzelfde geldt voor de Catholijke en andere hier bestaande niet-Luthersche Gemeenten, als ook voor de Zweedsche medeburgers, die hunne Godsdiensten bijgewoond hebben, of nog bijwonen. Het consistorie kan in deze zaak niet naar eigen goeddunken te werk gaan. Is het eene overtreding der wet, wanneer een Zweed vreemde kerken bezoekt, en is het consistorie gerechtigd en verplicht, daarop acht te geven, dat zulke overtredingen der wet niet gepleegd worden; dan is het, gedurende vele jaren eene onvergefelijke nalatigheid van het consistorie geweest, van zulke overtredingen niet te straffen. Heeft er geene onvergefelijke nalatigheid bij het consistorie plaats gehad? Wat betekent dan het beroepen op voornoemde bepalingen in eene vraag, welke alleenlijk voor buitenlanders het verlot betreft, om in *Stockholm* onroerend eigendom te bezitten? Of zullen zij slechts dienen tot gerief van het consistorie bij zekere misselijke voorstellingen (*deductioner*), wanneer het zich onvoorzigtiger wijze daarmede inlaat? Maar hoe zal, in dit geval, het consis-

torie zich losmaken van 28 § der grondwet, en van 18 § der Rijksdagsbepaling, welke aan de Zweden veroorloven die Christelijke belijdenis te volgen welke zij verkiezen, wanneer zij geen *civile* ambtenaars of regters zijn, en dat zij, met de Gereformeerde belijdenis, zelfs in den rijksdag zitten kunnen? Of geïoofd het consistorie misschien, dat de *natie* deze dierbare §§ der grondwet in nulliteit zal laten vervallen voor eenige oude bepalingen, van welke het consistorie beweert, dat zij in hare *strengte uitrusting en in al hare verbindende kracht moeten blijven staan*, maar welke het consistorie zelf *niet toepast*, vermoedelijk uit dien hoofde, wijl het gevaarlijk zoude kunnen zijn, om de nog verdere toepassing daarvan te beproeven.

Deze zaak, welke nog niet door de regering beslist is, heeft meer dan de meeste andere, welke tot nu toe onder de nieuwe staatsregeling eenige algemeene opmerkzaamheid gebaard hebben, de hoedanigheid van een hoofd- en staatsgeschil aangenomen. Het berigt daarvan is reeds tot in de provinciën doorgedrongen, en men weet ook reeds, welke leverdige indruk die daar gemaakt heeft. — Wijl de ingenomenheid voor personen, en het fanatisme voor personen daar niet zoo sterk zijn, zoo denkt en oordeelt men dáár ook beter volgens het gezonde verstand. Zij, welke gezond verstand hebben, en eenigzins in de toekomst zien — en deze maken de meerderheid uit — zijn hoogst ontevreden over de handelwijze van het consistorie, waarin zij het zaad zien van bedroevende botsingen (*conflicter*) ten opzichte van vragen, welke met de nu geopperde in het naauwste verband staan, en welke, natuurlijker wijze, daardoor zullen gewekt worden; zij echter, die in de algemeene *religie-haat* van de achttiende eeuw zijn opgegroeid, en daarom secterisme en obscurantisme in alle warmeren ijver voor het Christendom zien, in welke hoedanigheid deze ijver zich ook mag vertoonen, geven, uit natuurlijke vreesachtigheid, hunne goedkeuring aan de gewaande vreeze voor de onheilen, welke het vreesselijke innestelen der Methodisten en Jesuiten hier te lande na zich zoude slepen, en vertoonen daarom, voor het gewaande welzijn der staats-kerk, eene belangstelling, welke zij inderdaad wel niet hebben, maar welke zij daarom veinzen te hebben, wijl zij de staats kerk, als een, zoo niet reeds dood, ten minste als een aan de teering liggend formalisme beschouwen, waarmede zij spoedig denken gereed te zijn, wanneer het regte uur geslagen is. Het is van groot belang, dat deze wrijving tusschen religieus-politieke meningen niet blijve voortduren en zich niet tot bestemde partijen ontwikkele; van des te grooter belang, wijl in de nu algemeen bestaande ontbinding van alle politieke banden en grondbeginsels, het eenigste geluk nog is, dat niet een of ander toeval reeds eenige centraal punten daargesteld heeft, rondom welke de verdeelde gevoelens zich tot partijen zouden kunnen formeren, tusschen welke, hetgeen een ieder moet overwegen, het misschien aan kracht ontbreken zoude om zich staande te houden, en zijn ei-

gen behoud te handhaven. Wij houden het dus voor eene onfeilbare waarheid, dat het tijd is, om het ALEXANDERS zwaard te gebruiken, en de noest aftehakken. Hoe langer men daarmede wacht, des te meer groeit het kwaad aan. Mogt bij de beslissing dezer zaak, aan het consistorie eene heilzame vermaning gegeven worden, om zich in de toekomst, te onthouden, van op dingen te antwoorden, die aan hetzelve niet gevraagd worden, dit zoude goed en volgens orde zijn — de zachte hand van den tegenwoordigen staats-secretaris zoude het wel zoo aanleggen, dat zij niet in den stijl van KAREL IX viel; — maar zoude daartoe eene overmaat van kracht gevorderd worden, dan moeten wij ons getroosten, wanneer zij achterwege blijft; wanneer het slechts eindelijk een einde neemt.

DE EERW. HEER SPENCER TE DIEPPE.

Onze lezers, hebben uit den brief van den Eerw. Heer SPENCER (1) gezien, dat die ijverige man op uitnodiging van den Pastoor der St. Jacobs-kerk te *Dieppe*, eene redevoering heeft gehouden. Die redevoering ziet thans het licht, en maakt allerwege in *Frankrijk* eenen diepen indruk. Wij hebben dit stuk nog niet ontvangen, doch willen uit een Fransch blad dienaangaande, voorloopig, het een en ander overnemen.

De Eerwaarde GEORGE SPENCER, Catholijke Pastoor van *West-Bromwich*, was, op zijne terugreis van *Parijs* naar *Engeland*, te *Dieppe*. Hij nam het aanbod aan, om in de kerk van den H. JACOBUS tot de geloovigen te spreken. De eenvoudige, maar aandoenlijke toespraak, welke hij bij die gelegenheid, tot hen rigtte, is gedrukt geworden, ten verzoeken der vrienden van den Heer SPENCER, die ook de vrienden zijn van het schoone werk, waaraan hij met zoo veel ijver werkt. Wij bedoelen de bekeering van *Engeland*, deszelfs terugkeering, tot het grijze geloof zijner vaders. Maar kan die terugkeering voor ons iets anders zijn; dan een vrome wensch? Is het ons geoorloofd, daarvan een voorwerp onzer verwachtingen te maken? Ja, antwoord, zonder aarselen de heilige Piester, geenszins ontmoedigd, door het geringe succes, 't welk hij tot hertoe heeft kunnen verwerven. Op het erkennen van zijn onvermogen en van zijne zwakheid, 't welk hij met eene ootmoedige aandoenlijkheid doet, volgt de voorstelling van de redenen, welke vergunnen, die groote gebeurtenis te hopen, en dezelve, in een wellicht nabijzijnde toekomst, schijnen te voorspellen:

» Intusschen, en zonder mijne tusschenkomst, heeft de Catholijke religie in *Engeland*, veel voortgang gemaakt. Houderde van kerken en kapellen zijn opgericht geworden; er is nauwelijks eene stad van belang, die er geene heeft. Er bestaan acht groote collegien, ter opleiding van jonge Geestelijken. De Catholijke Priesters worden overal, waar zij zich bevinden geacht. Zij hebben eene volkomene vrijheid, om openlijk de ceremonien der Kerk te verrigten, voor het volk

(1) Zie ons N.^o van 8 December II.

te prediken en hetzelfde te onderrigten, en er is geene bestaande parochie, alwaar niet aanhoudend, zelft talrijke bekeeringen plaats hebben. Zoo heeft een der vier Bisschoppen van *Engeland*, die mijn overste is, mij gezegd, dat hij, in minder dan zes maanden, reeds, op onderscheidene plaatsen, zes honderd nieuwbekeerden gevormd had. Intusschen kunnen die aanwinsten niet voldoende zijn voor hen, die de waarde kennen der onsterfelijke zielen, door het bloed van onzen aanbiddelijken Zaligmaker vrij gekocht, en zoo lang als de massa des volks eene menigte van secten, die zich tegen de Kerk van *Jesus Christus* stellen, zal volgen; zoo lang als de geliefde koningin, die ons bestuurt, en de geheele adel, op eenige uitzonderingen na, onder het juk der dwaling zullen blijven; zoo lang als de schoone cathedrale kerken, in welke onze voorouders, God in geest en in waarheid gediend hebben, door eenen vreemden eeredienst worden geprostitueerd, behoort de geloovige ziel geene rust te vinden."

» De Heer SPENCER spreekt vervolgens van de hinderpalen, die zich tegen de vervulling van de oogmerken der Voorzienigheid verzetten, op dat eiland, 't welk eertijds den schoonen naam van *eiland der Heiligen* droeg, en dat tegenwoordig het *eiland der dwalingen* is. Hij wijst als het grootste van allen, de zorgeloosheid zijner Protestantsche landgenooten ten opzichte van alles, wat de religie betreft, aan. Men heeft hen van jongs af, duizend ongerijmde vooroordeelen tegen de Catholijke Kerk ingeprent; en zij weigeren de eenvoudige voorstelling daarvan te hooren. Hoe zal die lijdelijke weerstand worden overwonnen, die aan geenerlei kant vat geeft? De Heer SPENCER erkent het ontoereikende van menschelijke pogingen, tot dat werk; God alleen, kan op eene vermogende wijze, op die sluimerende massa's werken; wat ons te doen overig blijft, is, tot Hem onze gebeden te rigten, om zijne hulp te verwerven; en dit is alles, wat de Heer SPENCER van de Fransche gelovigen, voor zijn ongelukkig vaderland verzoekt."

» De geestelijkheid van *Frankrijk*, in de eerste plaats die van *Parijs*, aangespoord, door haren Godvruchtigen Aartsbisschop, heeft met ijver op die roepstem des geloofs geantwoord. De Heer SPENCER heeft aan de gelovigen van *Dieppe*, het welwillend onthaal vermeld, 't welk hij van den waardigen prelaat der hoofdstad had genoten, die hem wel aan de geestelijkheid zijner diocese, welke in het seminarie van *St. Sulpice* alstoen in *retraite* vereenigd was heeft willen voorstellen, en zijn werk aanbevelen aan allen die hem hoorden, en met blijdschap de gedane uitnoodiging aannamen. Onderscheidene prelaten der provincien, die zich destijds te *Parijs* bevonden belasteden zich insgelijks, met het uitbreiden dezer associatie van gebeden in de diocesen, die aan hunne jurisdictie onderworpen zijn. De vurige prediker, stelt een groot vertrouwen in die eenparige gebeden, aan welke hij hoopt, dat geheel *Frankrijk* deel nemen zal."

En wij meenen ons te mogen vleijen, dat ook alle ware Catholijken in *Nederland*, daaraan deel zullen nemen, en zich op de donderdagen, met hunne Fransche, Engelsche en Duitsche broeders (want ook uit

Duitschland hebben wij te dien opzichte reeds bemoeidigende narigten), op de donderdagen in het gebed zullen vereenigen. De berigten, die wij van alle kanten dienaangaande ontvangen, de ijver en belangstelling, welke alle brieven, die wij daarover ontvangen, ademen, overtreffen onze verwachting, en wij achten ons gelukkig den Heer SPENCER een verslag te kunnen geven, 't welk hem bemoedigen, en eenen heilzamen indruk op de Engelsche geestelijkheid maken zal.

ENGELSCH INSTITUUT TOT VOORTPLANTING VAN HET CATHOLIJK GELOOF.

Wij hebben vroeger gemeld, dat de Engelsche Catholijken te *Londen* een Instituut hebben opgericht, tot voortplanting van het Catholijk geloof: thans schrijft men uit *Rome* het volgende:

» Eenige dagen geleden hebben eenige edele Engelschen, de Lords SHREWSBURY en STAFFORD aan het hoofd hebbende, de eer gehad tot een bijzonder gehoor bij den heiligen Vader toegelaten geworden, die hen op eene onderscheidende wijze onthaald, en zich, met zijne gewone minzaamheid, zeer lang met hen onderhouden heeft. Zij hebben den Paus de statuten voorgedragen van een instituut, dat te *Londen* is opgericht, ter voortplanting van de Catholijke religie, welke statuten de H. Vader in de toegenegenste bewoordingen, heeft goedgekeurd.

» Een der eerste verrigtingen van dat instituut, zal de leiding zijn van den opbouw eener heerlijke Cathedrale kerk te *Londen*, ter uitoefening van den Catholijken Godsdienst, waarvoor honderd Pairs en leden van het huis der Gemeente, reeds IEDER voor duize nd ponden *Sterlings* (£ 12,000) hebben ingeschreven."

Hoe bewonderenswaardig loopt alles te zamen, om gegronde hoop te geven op merkwaardige gebeurtenissen in *Engeland*, ten voordeele van het Catholicismus! De oprigting van een zoo ijvervol en tevens vermogend instituut; de gloeiende ijver van den Heer SPENCER voor de bekeering van zijn vaderland; de algemeene belangstelling der Fransche Geestelijkheid en gelovigen in eene associatie van gebeden, voor de bekeering van *Engeland*; en wij zijn gelukkig genoeg om er te mogen bijvoegen, de algemeene bijval, welke die associatie van gebeden, reeds in *Nederland* vindt, en ook eerlang in *Duitschland* vinden zal...!

DE HEER O'CONNELL.

De heer O'CONNELL, heeft in eene talrijke vergadering van leden van den precursor te *Dublin*, de volgende verklaring gedaan: Ik kan voortaan geen vertrouwen stellen in iemand, die de heeren OASTLER, STEPHENS en FURGUS O'CONNOR mogt prijzen. In vergaderingen, die onder hunnen invloed werden gehouden, is men zelfs zoo ver gegaan, dat men DANTON, MARAT en ROBESPIERRE, heeft geroemd. Die gevaarlijke mannen proclameeren de noodzakelijkheid van eene revolutie; welnu, ik schroom niet openlijk te zeg-

gen, dat ik zelf, als zij hun werk mogten beginnen aan het hoofd van een Iersch legioen zou optrekken, om hen te noodzaken tot het terug keeren in hunne duistere hollen.

VOORTGANG DER VERVOLGING IN PRUISSEN.

Niet alleen is de voortreffelijke Keulsche Pastoor BECKERS, tot eene gevangenschap van vijf jaren veroordeeld, maar ook de allerwege met roem bekende en geliefde Pastoor van *Bilk* bij *Dusseldorp*, Dr BINTERIM, tot twee jaren opsluiting veroordeeld geworden en is werkelijk uit zijne woning gevatkelijk weggevoerd. — Het Pruissisch gouvernement gaat dus voort, met zijne vervolging tegen de Catholijke Geestelijkheid, voor zoo verre die geene andere staatkunde dan die van het Evangelie: *Geef aan Cæsar wat Cæsar toekomt: en aan God wat Gode toekomt*, in de Kerk wil doen gelden; ook tegen de Posensche Geestelijken worden, volgens de jongste berigten, gestrenge maatregelen genomen: en dat alles, in eenen tijd, waarin de verbittering der gemoederen in de *Rijn-provincien*, ten top geklommen is . . .!

Het is waar, de Eerwaarde Heeren BECKERS en BINTERIM, zijn ten gevolge van regterlijke vonnissen opgesloten: maar wie zijn die regters geweest, die hun veroordeeld hebben? Welke was dan eigenlijk hunne misdaad? Zijn zij behoorlijk verdedigd geworden? Van dit alles weet men niets. Intusschen blijkt het uit onderscheidene brieven, dat de haat tegen *Pruissen*, van dag tot dag onverzoenlijker wordt; dat men er naar de eene of andere gebeurtenis haakt, welke die provincien, weder aan de Pruissische heerschappij zullen ontrukken . . .? Kon dan het Pruissisch gouvernement wel ooit dwazer stap hebben gedaan, dan het vervolgen van Geestelijken, die de liefde des volks bezitten, in eenen tijd waarin de kwestie, over het al dan niet Belgiesch blijven van *Luxemburg* en *Limburg*, eenen gevaarlijken crisis nadert, die wellicht, bij een verstandig gedrag van het Pruissisch gouvernement, minder gevaarlijk zou zijn geweest. Het doel der Pruissische regering is onbereikbaar. Voor eenen gevangen Priester zullen vele anderen optreden: de ondervinding en de geschiedenis leeren, dat vervolging den moed opwekt, de banden van eenheid toehaalt en het geloof versterkt. Wien het niet gelukt, om de Kerk door trouwloos bedrog te verschalken, zal er nog minder in slagen, om haar door geweld te doen bukken en over haar te heerschen. Het gevaar voor de Kerk in *Pruissen* is voorbij: dat het Pruissisch gouvernement dit niet begrijpt, maakt deszelfs eigen toestand gevaarlijk.

HET EINDE DES JAARS 1838.

Nog slechts weinige dagen, en het jaar 1838 is, even als alle vorige jaren, door den Oceaan der eeu-

wigheid verzwoegen! Hoe velen hebben met ons dit jaar begonnen, die in deszelfs loop, in meer of min gevorderden leeftijd ten grave zijn gedaald . . . .! Hoe velen zijn, ook hier te lande, om hunne misdrijven, tot de doodstraf veroordeeld! In ons klein vaderland! was het aantal dier ongelukkigen buitengewoon, wellicht voorbeeldeloos, groot. Hoe velen hebben zich in dit jaar, ook in *Nederland*, aan zelf-moord schuldig gemaakt!

Hoe vele gruwelen, zijn in het afgelopen jaar gepleegd geworden . . . .! Hoe vele onregtvaardigheden, hebben vorsten en volken bedreven . . . .! En wie is er, die aan boetvaardigheid denkt?

Weg met die midden eeuwsche bijgelovigheden roepen hier wellicht die dwazen, die zich wijs en verlicht wanen, wij leven in eene eeuw van *voortgang*, waarin beschaving en verlichting op dweeperij en domheid gezegenpraald heeft; weg met die bekrompene denkbeelden, dat de mensch, die tot geluk geschapen is, zich zelve zou moeten kwellen, den algemeenen Vader der menschen, als eenen vertoornden God, angstig zou moeten vreezen; zou behooren te sidderen voor eeuwige straffen, voor eene rampzalige eeuwigheid! Weg met al die ouderwetsche, versletene beuzelpaat, die men in onze verlichte dagen zelfs niet meer aan kinderen zou willen doen hooren . . .!

Ja zoo is het! De onveranderlijke leer des Christendoms, is met hare heerlijke beloften en verschrikkelijke bedreigingen, uit het onderwijs verbannen; en van daar die waanwijze, eigenzinnige, onbuigzame, ontuchtige en onstuimige jeugd, die het ouderlijk gezag hoont, met den Godsdienst spot, voor de vermaken en ijdelheden leeft en — in den bloei des levens wordt weggerukt! Van daar overal die onstuimige begeerten naar onafhankelijkheid, die, vroeger of later, als het onderwijs niet spoedig weder onder den invloed van den Godsdienst wordt gebracht, de vorsten van hunne troonen zal werpen, om er de anarchie op te plaatsen!

De vorsten . . .!. En deze zien niet, dat zij zelve, de afgrond graven waarin hunne troonen zullen nederstorten! Zij wanen, dat zij het zijn, die het onderwijs besturen; zij zien niet, dat zij de werktuigen zijn, van den geest des ongeloofs en des kwaads; zij willen vrede, eendragt en rust, en zij kluisteren en onderdrukken den Godsdienst, zonder wiens vrije werking op de gemoederen, zonder wiens onafhankelijken invloed, er noch vrede, noch eendragt, noch rust, mogelijk is; zij willen heerschen in het rijk van CHRISTUS, waar zij behoorden te gehoorzamen; zij keeren de goddelijke orde om; zij verzetten zich tegen de bevelen Gods en meenen evenwel gelukkig te kunnen regeren, en den vrede te zullen behouden! Zij wanen, door sluwe politiek en huichelachtige diplomatie troonen te bevestigen en hun gezag te versterken: zij bedenken niet, dat zij *door God* regeren en dienaren Gods zijn, op welke de verplichting rust, om zich zoo wel als de geringsten onderdaan, aan de

bevelen van God te onderwerpen; zij miskennen hunne beste en getrouwste vrienden; zij veroordeelen de dienaren Gods, die den moed hebben om met de Apostelen te zeggen: » Men moet Gode meer gehoorzamen dan den menschen! » Zij vervolgen de opvolgers der Apostelen, die hunne goddelijke zending getrouw vervullen; zij houden Catholijke Bisschoppen en Priesters gevangen, of verbannen hen, omdat zij getrouw zijn aan de verplichtingen, die hen door God zijn opgelegd, zelfs de zulken, die zich Catholijk noemen, berooven de Kerk van hare eigendommen en ontvolken de schuilplaatsen van deugd en herouw, uit welke alleen nog vurige gebeden voor hun behoud, ten Hemel opstegen, door onwettige, heiligschennige, ongeldige aankopen; verrijken zij zich voor eenen spotprijs met de eigendommen der Kerk! O, Spanje! O, Portugal! welke ergerlijke, ongehoorde voorbeelden, hebt gij, ook in dit opzigt, in den loop van dit jaar opgeleverd! O, COLUMBUS! hoe verschrikkelijk wordt gij gewroken (1). Lasteraars der inquisitie! Ziedaar, wat de vernietiging dier instelling in die landen heeft te weeg gebracht! De burgeroorlog maakt er in een jaar meer slagtoffers, dan de inquisitie in eene geheele eeuw gemaakt had....

De volken zijn verdeeld tegen elkander, en inwendig verdeeld; ze zijn misnoegd, en haken naar onafhankelijkheid; zij verachten het gezag hunner vorsten, omdat deze het gezag van God niet eerbiedigen! Van daar het zonderling verschijnsel van die talrijke legers, welke de schatkisten van alle mogendheden uitputten, te midden van den zoogenaamden vrede; van daar die exceptioneele wetten, die bespiedende politie; de gouvernementen, zijn het meest, tegen hunne eigene onderdanen op hunne hoede.... en men verbeeldt zich, dat zulk een staat van zaken duurzaam zijn kan! O, dwaasheid! O, verblindheid van den menschelijken geest.

Wie is er, wiens hart van de leer des Christendoms doordrongen en innig overtuigd is van de rechtvaardigheid van dien God, die gezegd heeft: » Mijne is de wraak! » Die niet met siddering een blik op de toekomst werpt.

Men zegge niet, dat in dit leven niet altoos de zonden en misdaden gestraft worden, dat God daartoe de eeuwigheid heeft voorbehouden; dit geldt wel ten opzichte van individus, maar niet van dynastien en volken. Men raadplege de geschiedenis, en men zal zien dat dynastien en volken, als de maat der ongerechtigheden vol was, getuchtigd of zelfs geheel uitgeroeid zijn geworden! En waar is het volk, waar is de dynastie waarover een rechtvaardig God, geene redenen van misnoegen en gramschap heeft? En wie is er die aan boetvaardigheid denkt?

Ja boetvaardigheid is het eenige middel, om de goddelijke gramschap te ontwapenen: terugkeer tot de onveranderlijke voorschriften van de ware leer des

Christendoms, is het eenige middel, om de rust en het geluk der volken weder te doen herleven. Duizenden van godvruchtige zielen, die meer ware wijsheid bezitten, dan de schranderste staatsmannen, die de staatkunde van het Evangelie verwerpen, zijn hiervan zoo innig overtuigd, dat zij hoewel voor zich zelven gerust, voor de toekomst der volken schrikken; en het zijn welligt de gebeden dier heilige zielen, die den tijd der wrake nog vertraagd heeft; maar eenmaal zal die dag der wrake ontwijfelbaar komen, als de maat der ongerechtigheden zal vol zijn, en wie durft zich vleijen, dat zij niet spoedig overloopen zal?

AUTHENTIEKE STUKKEN.

Brief van den tegenwoordigen Aartsbisschop van Keulen, aan den heiligen Vader, onder dagteekening van 23 September 1836.

Sanctitas vestra praeconisationem meam tantopere maturare dignata est, ut de munere meo archiepiscopali tam sero inchoato me excusare debere mihi videar. Tanta dilatationis non alia fuit causa, quam quod talem favorem minime potui expectare, et propterea ad tam maturam inthronisationem nullae factae erant praeparationes, et sola regiae majestatis gratia his praeparationibus tam celeriter perficiendis parem me reddidit.

Sanctitatem vestram brevem conspectum de statu archiepiscopatus mihi commissi gratiose accepturam esse spero, sed expectandum mihi videtur, donec accuratius ea de re nuntiare possim. Unius tamen rei nunc quidem mentionem faciendam esse putavi, quae et in se spectata gravissima est, et in actis diurnis vulgatissima, matrimoniorum mixtorum. Igitur me gratiam meam ad sanctitatis vestrae pedes deponere debere existimo de communicato episcopis brevi, a sanctitate sua Pro VIII hac de re conscripto, et de instructione ad episcopos, una cum eo conjuncta; quandoquidem discordia illa saepe repetita ac noxia, catholicae religioni in his regionibus periculosissima, et harum dioecesium administrationem valde aggravans, in quantum fidei diversitas ac rerum praesentium status permittunt, eo auferatur.

Etiam sanctitati vestrae fidem facere me debere puto, me, Deo adjuvante, operam daturum esse, ut praeceptis, quae in illis rescriptis continentur, quantum res nostrae permittunt, omnino satisfiat, et grex mihi commissus in veram salutis viam ducatur.

Ad sanctitatis vestrae pedes provolutus, eosque omni cum veneratione ac filiali amore deosculatus humillime supplico, ut sanctitas vestra apostolicam benedictionem mihi impertiri dignetur.

Coloniae 23 Septembris 1836.

Sanctitatis vestrae,

Humill. obseq. et obed. filius,
CLEMENS AUGUSTUS, archiep. Coloniensis.

(1) Zie Reize van La Trappe naar Rome enz. door den Eerw. Pater GERAMB enz. bl. 89 in de vertaling.

Andere Brief van Monseigneur den Bisschop van Munster van den 15 derzelfde maand.

Sancta sedes apostolica ad litteras humillimas sub die 28 martii 1828 scriptas, quibus exposueram in quantas propter matrimonia mixta angustias regni Borussiae episcopi coniecti essemus, dignata est sub die 25 martii 1830 clementissime respondere per breve epistolare Pii VIII, gloriosae memoriae summi pontificis.

Sanctissimum Patrem non fugit brevis istius apostolici promulgationem aliquamdiu suspensam fuisse propter gravissimam matrimonii mixti reprehensionem in eo contentam. Qua in re Serenissimus Borussiae Rex, Dominus meus clementissimus, ad sensus civium acatholicorum non potuit omnino non attendere. His igitur impedimentis, meliori quo fieri poterat modo, remotis, litterae apostolicae in dioecesi mea sub die 22 octobris 1834 promulgatae sunt; promulgationis exemplum typis exscriptum epistolae huic humillime apposui.

Quoties litterarum apostolicarum argumentum animo recole, non possum non gratias referre maximas eorum auctori sanctissimo, et de facta promulgatione laetari. Spero enim fore, ut scripta apostolica, tam lenitate quam gravitate plena, multum conferant ad minuenda matrimonia mixta, et ad acuendam eorum religionem, qui talia contraxerunt.

Quae vero de instructione cardinalis ALBANI suppressa, aut adulterata, et de alia eidem supposita, cujus auctorem ferebant archiepiscopum Coloniensem FERDINANDUM AUGUSTUM ex comitibus SPIEGEL, jam fato functum, in vulgus sparsa sunt, ad hominum otiosorum, aut certe fidis nuntiis carentium, commenta pertinent. Sed cavendum erat nobis Episcopis, ne ad dubia Parochorum, quae praevideri poterant oritura, responsa discrepantia darentur, et ne bonum pacis, qua maxime egebamus, litterarum apostolicarum promulgatione aut differretur in longius, aut omnino perderetur.

Ea de causa quaedam inter nos ipsos ecclesiae Praesules, et cum iis, penes quos est rerum civilium summa, pacta sunt, id quod aliter fieri non potuit. Rex Serenissimus promisit se praestiturum, ut abusus ille, qui trans Rhenum obtinet, a Gallico jure depromptus, matrimonii coram Magistratus ineundi tolleretur. Quin etiam spes affulget, fore ut jurisdictio matrimonialis omnino revertatur ad episcopos, et divortiorum scandala cessent.

Quod vero ad parochorum dubia attinet, circa Brevis apostolici interpretationem nascitura, pro rerum, ac temporum quibus utimur conditione, nobis standum fuit in eo, ut, cum liberorum educatio semper, etiam si pactio intercesserit, maneat in arbitrio viri acatholici, in singulis causis ad singula earumdem merita, imprimis autem ad Mulieris catholicae animum et religionem probe attendatur. Quam sententiam verissimam esse, et rei natura docet, et quotidiana experientia confirmat.

Quare hanc de matrimoniis mixtis quaestionem iterum in disceptationem vocari inutile et periculosum esse censeo.

Cardinalis ALBANI litteras, solis episcopis scriptas, non promulgavimus, quia consuetudinis non est talia promulgare. Quae vero Albanus scripserat de matrimoniis quibusdam convalidandis, haec ad illa matrimonia mixta, quae sine aliquo impedimento dirimente inita fuissent coram ministro acatholico, adhiberi non potuerunt, quoniam ea jamdudum pro validis habitae erant in tribunalibus nostris ex praescripto Constitutionis Benedictinae de die 4 novembris 1741, quae res sine summa offensione retractari non potuit.

Haec de matrimoniis mixtis ad sanctam sedem apostolicam, qua par est reverentia, per me referri, et grati et obedientis Praesulis esse duxi. Liceat devota mente subjungere: me pro viribus in eo futurum, ut, quantum res nostrae permittant, in hac matrimonii mixti materia et a me, et a parochis servetur ecclesiae disciplina.

Superest orare Deum, ut Sanctissimi Patris consilia adjuvet, et vota pro ecclesiae salute suscepta admittat.

Sanctissimi Patris.

Dabam monasterii die 15 septembris 1836.

Humill. Dbseq. et Obed. Filius

GASPARUS MAXIMILIANUS episcopus monasteriensis
liber baro DROSTE EX VISCHERING.

Andere Brief van wijlen Monseigneur VON HOMMER, Bisschop van Trier, van den 1 October van hetzelfde jaar.

Mirum videri potuit, Sanctissime Pater, me pro auxilio, quod provinciae Coloniensis praesulibus litteris Pii VIII gloriosae memoriae pontificis Maximi de 23 martii 1830 in matrimoniis mixtis peropportune allatum est, gratias jamdudum debitas nondum egisse. Aetatis provectionis et corporis infirmi excusatione uti possem, nisi alia gravior causa subesset: expectandum putavi, Sanctissime Pater, donec experientia doctus de mutato hujus rei statu referre possem.

Quamprimum, quae promulgationem Brevis apostolici remorabantur, impedimenta politica sublata fuerunt, illud communicavi cum parochis, quos gravissime exhortatus sum, ut sententiam ejus, disciplinae ecclesiasticae adhaerentes, accurate exsequerentur, id quod encyclica narrat, cujus exemplum humillime appensi.

In dubiis parochorum resolvendit et toto negotio tractando ita versatus sum, ut, quantum licuit, memor essem instructionis a cardinale ALBANO scriptae, quam Pius VIII. Brevis Apostolico adjungi voluit. A cujus sententia si quando ob temporum difficultatem pro ungue discedendum fuit, id tamen raro et aegre et suadente necessitate factum est.

Tota res ita nunc comparata est, Sanctissime Pater, ut non omnes quidem difficultates sublatae sint, quibus sancta sedes apostolica subveniret, rogabamus, sed quae salva ecclesiae catholicae disciplina concedi

poterant concessa sunt. Quod summum beneficium sanctae sedi apostolicae, Tibique, Sanctissime Pater, acceptum refero, deque eo gratias humillimas ago. Donec vita suppetat, quantum potero, disciplinam ecclesiasticam in hac re tueri, et id ut exequi valeam, opem divinam implorare non desinam.

Caetera, cum istius negotii exitus potissimum ex rerum circumstantiis, in primis autem e sacrorum pastorum cura et Providentia dependeat, mihi quidem, Sanctissime Pater, ea de re iterum agi expedire non videtur, quippe quod nihil aliud foret, quam novas turbas ciere, et mala atrociora excitare, quam quae impedire volumus. Sed eam rem Tuo, Sanctissime Pater, iudicio prorsus committo.

Subscripsi haec, quo die sacratissimum corpus Dominicum pro viatico sumpsi, rebus humanis, si Deo placuerit, brevi valedicturus. Gregem meum tuae, Sanctissime Pater, curae et sollicitudini humiliter commendans rogo apostolicam benedictionem.

Sanctissimi Patris,

Treviris die 1 octobris 1836.

Obedientissimus Filius

JOSEPHUS episcopus TREVIRENSIS.

Andere Brief van Monseigneur den Bisschop van Paderborn, van den 10 derzelfde maand

De Brevis apostolici, quod glorios. mem. Pius PP. VIII. ad defunctum archiepiscopum Coloniensem et ejus suffraganeos de matrimoniis mixtis, scripsit, executione relationem meam desiderari, compertus sum. Cujus Brevis promulgatio propter duriorem ejus et paci conciliandae minus, quod crebatur aptam sententiam, civilis Imperii intercedente potestate, diu suspensa fuit. Hoc obstaculo, non sine difficultate, remoto, ut parochis integer Brevis apostolici textus innotesceret, statim curavi, simulque pro officii mei debito non intermisi, quo minus eos serio commonuerim, ut sanctae sedis apostolicae mandata fideliter exequerentur. Cum vero dentur casus, in quibus, utrum benedictionem sacerdotalem adhiberi fas sit, nec ne? dubitari liceat; de his, eadem ratione resolvendis, inter episcopos actum est. In singulis hujusmodi casibus rerum merita et circumstantias, imprimis autem mulieris catholicae religiosum animum et de liberis educandis intentionem et propositum bene respicienda censuimus.

Populus reformidat assistentiam, quam vocant passivam, quia haec a forma connubii coram magistratu civili ineundi vix differt. Mulieribus autem, viro acatholico junctis, post puerperium, quod earum proles ad baptismum ecclesiae catholicae oblatae non fuerint, denegari benedictionem, durum videri potuit et a spiritu lenitatis, quem litterae apostolicae commendant, alienum. Censurae enim species inest, quae quidem,

si mulier rite disposita sit, caderet in immerentem, et rixis et querelis, quibus S. Sedes apostolica medelam adhibere voluit, aditum praeberet.

Quae demum de instructione cardinalis ALBANI adlata actis quibusdam diurnis inserta sunt, haec a veritate prorsus sunt aliena et omni fide destituuntur.

Equidem, Sanctissime Pater, dum ista humillime refero, de Brevis apostolici obtenta promulgatione mihi ac gregi meo congratulor, quia paterna, quibus illud abundat, monita effectui optato carere non possunt.

Quapropter, quas glor. mem. Pio VIII P. M. referre non poteram, gratias humillimas Sanctitati Vestrae jamdudum persolvissim, nisi relationis de statu Dioeceseos singulis quadrienniis faciendae occasionem expectandam duxissem. Sed nunc etiam spero, fore, ut Sanctitas Vestra hanc meam gratiarum actionem, quam animo demisso et filiali obsequio offero, non spernat, sed pro Vestra clementia benigne suscipiat, mihi ac gregi, curae, meae concredito, apostolicam benedictionem largiri dignetur. Qui non cesso preces quotidiana fundere, ut Deus et Pater Domini Nostri JESU CHRISTI Sanctitatem Vestram diutissime conservet et Vestra consilia adjuvet.

Ad Sanctitatis Vestrae pedes prostratus summam animi meo devotionem denuo obtestans, maxima cum humilitate persisto,

Sanctitatis Vestrae.

Paderbornae die 10 octobris 1836.

Obedientissimus Sacellanus

FRIDERICUS CLEMENS episcopus PADERBORNENSIS, et per Septemtrionem vicarius apostolicus.

AANKONDIGING.

Bij W. A. OUKOOP, Boekhandelaar te Breda, is ter perse en zal eerstdaags worden uitgegeven:

Roomsche Catholijk Jaarboek voor het koninkrijk der Nederlanden, 1839. Vijfde jaar.

* * Is van de pers gekomen en wordt uitgegeven, te Rotterdam bij den Boekhandelaar C. J. BOLAN en aan het Bureau der Catholijke Nederlandsche Stemmen te Grave:

REIS van La Trappe naar Rome, door den Eerwaarden Vader MARIA-JOSEPH DE GERAMB, Abt en Procurator-Generaal van La Trappe, met gesteedrukten titel. Prijs . . . . . f 2,50.

* * Bij J. J. ARKESTEYN EN ZOON, Boekhandelaars te 's Bosch, ziet het licht en is alom verzonden:

NIEUWE HOMILIEN, op de Feestdagen des Heeren en zijner Heiligen, door C. J. F. ZENGER, Beneficiarius te Paulsdorf bij Amberg. Naar het Hoogduitsch, door een R. C. Priester. Prijs . . . . . f 2,50.

Van de vroeger uitgegevene en zoo gunstig bekende Homiliën op al de Zon- en Feestdagen des jaars, door denzelfden Schrijver, zijn mede nog exemplaren a f 7,20 de vier Deelen, te bekomen.

3 2400 00277 4473

Catholijke Nederlandsche
Stemmen

v.4
1838

CBPaG

338053

v.4
1838

GRADUATE THEOLOGICAL UNION LIBRARY
BERKELEY, CA 94709

